

MARTINI
AB AZPILCVETA
DOCTORIS NAVARRI
CONSILIORVM

SIVE RESPONSORVM,
VOLV MEN SECVNDVM:

NVNC SECVNDO IN LVGDEM EDITVM,
diligenter recognitum, ac multis alenuò locu-
pletatum consilijs.

LVGDVNI,
SVMP TIBVS IOANNIS BAPTISTÆ BVYSSON.

M. D. XCIII

MARTINI
AB AZPILCVETA
DOCTORIS NAVARRI
CONSILIORVM

SIVE RESPONSORVM,
VOLV MEN SECVNDVM:

NVNC SECVNDO IN LVCEM EDITVM,
diligenter recognitum, ac multis denuò locu-
pletatum consilijs.

LVGDVNI,
SVMP TIBVS IOANNIS BAPTISTÆ BVYSSON.

M. D. XCIIII.

CONSILIORVM SIVE RESPONSORVM

MARTINI AB AZPILCVETA
DOCTORIS NAVARRI

LIBER QVARTVS.

DE SPONSALIBVS ET MATRIMONIIS.

SVMARIVM.

1 *Matrimonij sacramenti materia est vtriusque consensus, forma autem sunt verba, vel signa, quibus ille hinc inde manifestatur.*

CONSILIVM PRIMVM.

QVÆRITVR, quis consensus sit materia matrimonij, an primus, an secundus?

Ad quæstionē respondeo primò, me non satis intelligere quis consensus appellatur in quæstione primus, & quis secundus volentium contrahere.

Secundo, quod si per primum consensum intelligitur consensus primus consentientis, & per secundum consensus postorius consentientis, perpenſa varietate de hac re opinionum, ego delegi eam, quam posui in Manuali confessoriorum, ^a scilicet quod consensus vtriusque est materia; & verba, vel signa, quibus ille idoneè exprimitur, forma.

^a cap. 22. nu. 20.

SVMARIVM.

1 *Matrimonium fiktè per procuratorem fictionis ignarum, cum vna, & deinde per se cum alia contrahens, bis censetur contraxisse, sed coram Deo solum secundum tenet.*

1 *Matrimonium, qui cum duabus eodem tempore contraxit, pro remedio, antequam molestetur, accedat ad officium sanctæ Inquisitionis.*

CONSILIVM II.

NDE DIT mandatum P. ad contrahendum matrimonium cum A. sine intentione vlla contrahendi cum illa. P. recepto mandato ignarus huius intentionis mandatis, cum A. contraxit. Deinde idem N. contraxit matrimonium publice, & consummavit cum alia. Queritur quid agere debeat.

1 Respondeo primo, quod D. consulens censetur in foro exteriori contraxisse bis matrimonium tam à iudice ecclesiastico, quam seculari. Secundo, quod in foro interiori iudicabitur contraxisse tantum cum secunda, & quod ei cohabitare debet. Tertio, quod ad excusandum se à pœna, quam meretur in foro exteriori, oportet vt ipse accedat ad Illustrissimorum Inquisitorum Romanæ Urbis officium, & præsentet vnam petitionem, quæ contineat vnam narrationem facti; & præter eam dicat se pœnitere plurimum, quod vsus fuerit præfata simulatione; & quod confitetur eam plane corâ prædictis Illustrissimis & supplicat eisdem, vt sua sententia definitiva condemnent eum pœna, & pœnitentia, quam meretur in foro interiori, & exteriori, vtentes misericordia solita: attento quod nondum est vocatus ad vllum iudicium, neque ecclesiasticum, neque seculare; & quod venit ad Urbem mille labores & pericula passus; & quod sponte sua confitetur hoc peccatum, quod tamen non commisit propter vllum errorem, quem circa sacrosanctum sacramentum matrimonij haberet; & quod se subdit eorum summo iudicio, promptus ad suscipiendam pœnam, & pœnitentiã, quam lacrymabundus petit.

SVMARIVM.

1 *Plebeius nobilem, primogenitum, & diuitem se fingens, quo nobilis secum matrimonium contrahat, Deum, & familiam offendit, sed tenet matrimonium.*

2 *Papa ex iusta causa matrimonium non consummatum dissoluit. & num. 4.*

2 *Error persone & conditionis seruilis matrimonium annullat, ad quem multum accedit error, vilitatis. num. 3.*

3 *Error persone, vbi plebeius, nobilis, primogenitus, patri diuiti in primogenio successurus falso creditur, dici posse videtur, ad effectum, vt Papa matrimonium ratum dissoluat. num. 4.*

CONSILIVM III.

A. PLEBEIVS, se nobilem, primogenitum, & diuitem fingendo matrimonium cum nobili puella ex illustri familia orta nepte D. B. contraxit. Queritur an matrimonium teneat: & cum non sit matrimonium consummatum, an adit iusta causa, vt illud Papa dissoluere valeat.

1 Ad propositam quæstionem respondeo primo, præfatum A. si præmissa sunt vera, grauissimè offendisse Deum optimè maximum, & Illustrè D. B. & familiam eius, tot falsitatibus & dolis aspirando & machinando ad tam sacrum sacramentum, quod sanctissimè & limpidissimè vt vnum de septem sacramentis à D. Iesu Christo summo Deo nostro institutum iuxta canonem ^a summa reuerentia tractandum est.

2 Secundo, quod etsi præfatus A. grauissime peccauit vtendo falsitatibus & dolis præfatis, ad inducendum præfatum Illustrè D. B. & eius neptem in multos errores, non tamen videtur induxisse peccatum in errorem personæ, qui solus ipso iure annihilat matrimonium, ^b & nos post alios tradimus in Man. nostro confess. ^c & consequenter dicendum videtur de rigore iuris matrimonium præfatum per verba de præfenti contractum seruata forma in id necessaria per Conciliū Tridentinum inducta in cap. 1. ^d esse validum, & non separabile regulariter.

2 Tertio, quod S. D. N. qui, vt dixit Anglicus poëta relatus à glossa in proœmio clem. propter suam admirabilem altitudinem & potentiam, est quidam stupor mundi, *Nec Deus est nec homo, quasi neuter inter vtrumque*, potest iusta de causa dissoluere illud; quia nondum est consummatum iuxta glossa mceleberrimam & receptam. ^e

3 Quarto, quod meo tenui iudicio in casu proposito occurrit iusta causa id faciendi. Tum ob multa falsa, & dolosa que machinatus est præfatus A. Tum ob scandala magna, & etiam homicidia, quæ probabiliter præsumuntur occuturura. Tum quod error non solum personæ, sed etiam conditionis seruilis ipso annihilat matrimonium, vt habetur in dict. c. 1. ^f

3 ET error vilitatis, & (vt ita dicam) plebeitatis, qua præteritum vir creditur valde nobilis, cum sit plebeius, inuitum accedit ad errorem seruilis conditionis apud nobiliores, quorum de numero sunt Illustrès D. B. & eius neptis. Tum quod error, quo falso creditur esse aliquis primogenitus in primogenium patris diuitis successurus, confert potest error personæ, annihilat matrimonium, vt & res tradimus vbi supra & post Calderinum ^g & Hostiensium ^h quos sequitur Angelus. ^k

^a 1. sess. 7. Concilij Tridentini.

^b Cap. 1. 29. qu. 1.

^c Cap. 22. nu. 32.

^d De reform. matr. sess. 24.

^e In capit. ex publico. de conuer. coniug.

^f 29. qu. 1. & toto titulo de coniugio seruorum.

^g Num. 32.

^h In c. 2. de coniug. seruorū.

ⁱ In summa.

^k In summa, verbo matrimonium, impediemento 4. §. 3.

4 Tum denique quod licet nulla prædictorum constituat omnino errorem sufficientem personæ, qui matrimonium ipso iure dirimat: omnia tamen coniuncta videntur profecto constituere errorem proximum errori præfato personæ dirimenti: quæ conficiunt iustam causam, ob quâ S. D. N. iustè ac sanctè possit illud dirimere, iuxta glossam præfatam celeberrimam, præsertim considerando, quod præfatus A. per se ore proprio finxit præfata falsa, & dolo malo persuasit ea præfato Illustrissimo D. B. octogenario, & præfata nepti in cuius potestate manebat; quorum alter ob iuuenilem eius ætatem, & alter ob senilem facile poterant decipi: & quod non solum quo ad vitam in terris pacificè agendam, sed etiam quo ad vitam æternam consequendam plurimum prodest præfato A. ut præfatum matrimonium dirimatur, ad gloriam Iesu Christi, qui nos omnes saluet in æternum. Amen.

S V M M A R I V M.

1 Infideles sponsi, qui se citra animum consummandi matrimonium cognouerunt, conuersi matrimonium contrahere debent secundum formam Trid. Conc. & subiiciuntur alijs canonum impedimentis.

CONSILIVM IV.

IACOBVS & Læticia neophyti nuper baptizati in proximo præterito Sabbato Pêtecotes, dñi essent in Hebraïsmo, factis tantum sponsalibus de futuro per instrumentum dotale parentum, se ipsos per incontinentiam semel carnaliter cognouerunt, non animo, vt aiunt ipsi, tunc consummandi matrimonium; cum existimarent nullū adhuc inter eos esse posse matrimonium; quia nondum secundum ritum Hebræorum publicè & legitime contraxerant. Quibus sic statibus conuertunt se ad fidem.

Quæritur nunc, an inter eos fuerit legitimum matrimonium, an post baptismum debeant in facie Ecclesiæ saltem in dubio contrahere.

1 Respondeo primo, quod proculdubio præfati Iacobus & Læticia debent denuo contrahere matrimonium, vt sint veri & legitimi coniuges: quia nullo iure naturali, diuino, nec humano potest esse inter aliquos verum matrimonium, nisi cōtrahant illud per verba de præfenti. sicut enim sufficit cōsensu legitimus sine copula subsequuta ad essentiã matrimonij, iuxta c. sufficiat. b & leg. nuptias. c ita requiritur consensus per verba de præfenti, & nõ qualis qualis, sed liber, & legitimus, d Vnde Augustinus, relatus in cap. 1. e dixit duas esse fides circa matrimonium; alteram pactionis, siue promissionis; alterã cōsensu, qua mutuo se recipiunt in coniuges: & quod hæc requiritur ad constituendum matrimonium, & illa non sufficit. Non obstat cap. ex parte. f quamuis habeat, quod per illa verba, Ex hac hora te habeo in vxorem, licet sint de futuro, cōtrahitur verum matrimonium: quia licet formaliter sint de futuro, virtualiter tamen continent consensum de præfenti, vt in eo declarant omnes doctores: qualia si fuissent verba præfatorum Iacobi, & Læticiæ, verum matrimonium esset inter eos contractum, nec oporteret denuo inter eos contrahere, per ea, quæ in alio casu aliqua parte huic simili nuper respondi.

Secundo respondeo, quod præfati sponsi tenentur contrahere matrimonium secundum formam sacrosancti Concilij Tridentini quod sunt faciendę proclamationes; & si per eas inuenirentur cognati, vel affines intra 4. gradum, non possent absque dispensatione verum matrimonium contrahere; licet ante cōuersionem & baptismum poruissent: quia simul ac fuerunt Christiani effecti, cœpit obligare illos ius canonicum, de quo in cap. non debet. g Concilium Tridentinum arg. cap. 1. h & cap. gaudemus. i Salua, &c.

Aduerte Auctorem per hoc, quod hic requirit expressionem consensus per verba, non excludere expressionem consensus, si fiat per signa vt sup. cons. 1. & inf. 1. cons. 5. n. 12.

S V M M A R I V M.

- 1 Catholico cum hæretica matrimonium non licet contrahere, contractum tamen tenet.
- 2 Matrimonium presumptum, quod olim oriebatur ex copula post sponsalia, non cessat, nisi vbi Concil. Trid. est receptum, & eius decretum sess. 24. de refor. matrim. cap. 1. fuit in parochialibus publicatum. & num. 4.
- 3 Sponsalia clandestina valida, licet non matrimonium post Concilium.

5 Sponsalia inualida aliter, quam ob defectum consensus, vt sunt contracta à Catholico cum hæretica, causant quidem, vbi Concilium non est receptum, impedimentum publicæ honestatis, non tamen iuncta cum sequenti copula inducunt matrimonium presumptum. & num. 11.

6 Promissio de matrimonio cum hæretico contrahendo turpis, & ipso iure nulla.

7 Sponsalia cum vna ex pluribus filiabus Petri ob incertitudinem persone sunt nulla.

8 Sponsalia per superuenientem hæresim dissoluantur.

8 Matrimonio contrahendo plus impedimentum præfens, quam futurum, obstat.

9 Sponsalia cum duobus contrahere iurans, dicens, Iuro contrahere matrimonium cum vtraque vestrum, alteram cognoscens, matrimonium non censetur contrahere.

10 Sponsalia per copulam in matrimonium transire presumuntur ne presum. vxor peccatum fornicationis.

10 Hæreticam sponsam cognoscere vxorio affectu, per quem contrahitur matrimonium, grauius est peccatum, quam cum eadem fornicari.

11 Sponsalia per causam notoriè iustam dissoluantur ipso iure.

12 Cognoscentes se affectu maritali sine precedentibus sponsalibus ita demum contrahunt matrimonium, si aliquo signo externo ad inuicem animum contrahendi sibi significent.

12 Matrimonium ad contrahendum requiritur & sufficit mutuus consensus de præfenti hinc inde per signum exterius significatus.

CONSILIVM V.

QVÆSTIO hæc vt noua, ita magna videtur: pro cuius resolutione diuido casum in duas partes. Prior sit, an sponsalia de futuro Catholici contracta cum hæretica, cōsecuta copula carnali, transeant in matrimonium? Posterior, an in casu proposito, etiam si talia sponsalia non transirent per copulam in matrimonium, censendum sit matrimonium cōtractum per copulam carnalem & cohabitationem menstruam enarratam.

1 Pro resolutione prioris præsuppono primo, quod quâuis non liceat Christiano Catholico contrahere matrimonium cum hæretica, si tamen contrahit, validum est, iuxta glossam memorabilem, a & omnes communiter. b

Secundo præsuppono, quod in parochiis, in quibus Cōcilium Tridentinum est receptum & publicatum, non habet locum cap. is qui finem de spons. argumento c Concilij Tridentini: adeo quod nullum sit in eis hodie post præfatum Cōcilium matrimonium presumptum per copulam carnalem subsecutam, vt nos adnotauimus in Man. cons. f. d In terris tamen, in quibus præfatum Concilium nõdum est receptum, & minus in Ecclesiis parochialibus decretū dicti Concilij publicatum, iura antiqua videntur seruanda. Tum quia lex non recepta non ligat, vt est in cap. in istis. e & glossa solemnè latè dilatata per Felinum. f Tum quia in prædicto Concilio, g expresse statuitur non esse locum illi cap. nisi in parochiis, in quibus fuerit publicatum, & lapsi 30. dies.

3 Tertio præsuppono, quod licet per præfatum Cōcilium h matrimonium aliter quam coram parochio, & duobus testibus contracta in terris vbi receptum est præfatum Concilium Tridentinum sint ipso iure nulla: sponsalia tamen de futuro videntur valida, vt dicimus in Man. cons. i

4 His præsuppositis, pro parte affirmatiua huius quæstionis, scilicet, quod præfata sponsalia transeant in matrimonium per copulam carnalem, facit primo, & quidem neruosissimè d. cap. is qui. k quatenus habet sponsalia de futuro per copulam carnalem subsecutam facere matrimonium saltem presumptum, & quod illi non est derogatum per Concilium Tridentinum in parochiis, in quibus illud non est publicatū, vel non sunt lapsi triginta dies à publicatione facta, & quod in casu proposito narratur Concilium præfatum non esse receptum in terris, in quibus casus hic contigit, nec ea. eius l in parochiis publicatum.

5 Secundo facit, quod sicut sponsalia etiam quamlibet nulla ob aliam causam, quam ob defectum consensus, producant impedimentum publicæ honestatis, m ita & in casu nostro secuta copula inducere videntur matrimonium.

6 Pro parte autem negante, nempe quod non transeant in matrimonium, facit primo, quod omnis promissio turpis rei est ipso iure nulla. n At promissio Catholici de

contrahen

a Cap. ex pu blico. de conuers. coniug.

b 27. q. 2.

c ff. de reg. iud. d. Cap. cū locum. de sponsal. c De sponsal.

f De sponsal.

g Dec. aug. & affinit. & ca. 1. de reform. sess. 24. h De consti. i De diuor.

a Cap. non oportet. 28. q. 1. b In 4. h. sent. dist. 29. c Ca. 1. de reforma. matr. sess. 24. d Cap. 25. nu. 144.

e §. leges. 4. d. f In cap. 1. de reu. & pare. c Ca. 1. §. fin.

h Cap. 1.

i Cap. 22. nu. 3.

k De sponsal.

l 1. de reform. matr. sess. 24. m cap. 1. de sponsal. lib. 6. n cap. in maritalis promissio. 22. q. 4. l iuris gentium §. si ob maleficiū ff. de pac. l. generaliter. ff. de verbor. ubi gat.

contrahendo matrimonium cum hæretica est promissio rei turpis: cum secundum omnes peccatum sit contrahere matrimonium cum hæretica, licet contractum teneat, vt prædictum est & cōuenienter præfata sponsalia, fuerunt nulla, & ita nullum videntur producere effectum, argumento ca. non præstat. a & illius potest:

Ex nihilo nihil, in nihilum nil posse reuerti.

7 Secundo facit, quod promittens contrahere cū vna filia Petri, qui habet multas filias, habens copulam cum vna, non videtur contrahere matrimonium; quia sponsalia illa propter incertitudinem persone sunt nulla, secundum glossam notabilem Bernardi b quam Præpositus efficaciter defendit.

8 Tertio facit cap. non solum. c allegatum à Ioanne Andrea d quod secundum ipsum probat sponsalia de futuro dissolui per superuenientem hæresim. Nec obstat, quod in casu proposito non superuenit: quia plus obstat circa matrimonia & sponsalia impedimentum præfens, quam superueniens: affinitas enim præfens reddit matrimonium nullum, non autem superueniens, e cognatio item spiritualis idem facit. f

9 Quarto, quod qui iurauit contrahere sponsalia cum duabus, dicens, Iuro contrahere matrimonium cum vtraque vestrum, licet postea rem habeat cum altera earum, non censetur contrahere matrimonium, eo quod illa sponsalia erant nulla secundum Astensem sum. g quem sequitur Ioannes Brunnus. h Ergo cum in casu nostro sponsalia fuerint nulla ratione turpitudinis promissionis, cōsequitur eadem ratione dicendum ea non sufficere, vt per copulam carnalem secutam censetur matrimonium contractum.

10 Quinto, quod ratio potissima, quare sponsus cognoscens sponsam presumitur id facere animo consummandi matrimonium, est, ne in dubio presumatur peccare: quæ ratio cessat in casu proposito: nam Christianus promittens hæreticæ contrahere cum ipsa, non euitat peccatum cognoscendo illam vxorio affectu, immo magis peccat cognoscendo illam tali affectu, & contrahendo cum illa, quam cognoscendo affectu fornicario; quia committit grande sacrilegium, secundum omnes, i ergo non est censendus velle complere sponsalia, seu consummare matrimonium.

11 Sexto, quod sponsalia quamuis iusta dissoluantur ipso iure per causam notoriè iustam, præsertim si sunt clandestina, vt resoluit Siluester, k quem nos sequimur in Man. cons. l At in proposito casu causa non solum dissolutionis, sed etiam nullitatis sponsalium est notoriè iusta; quia notorium est non posse illa sine peccato sacrilegij impleri. ergo cēsēda sunt dissoluta, & nullius momenti. Per quæ oia hæc pars videtur probabilior.

Nec obstat opposita. Non primum: quia præfatum cap. is qui fidem. non procedit in sponsalibus, quæ sunt ipso iure nulla per prædictas rationes.

Non obstat etiam secundum: quia sponsalium varij sunt effectus, vt tradit Ioannes Andreas, m & effectus publicæ honestatis est diuersus ab effectu transmutandi sponsalia in matrimonium, de quo in d. cap. is qui. & ita concedo quod sponsalia nulla producebant effectum publicæ honestatis impedimenti ante Concilium Tridentinum sed nego, quod producerent effectum transmutandi illa in matrimonium. Tum quia à diuersis non fit illatio. n Tum quia in hoc casu non est eadem ratio. Tum quia cap. illud, o est exorbitans à regula illa supradicti cap. non præstat impedimentum. p immo & ab illa iuris naturalis, Ex nihilo nihil. Et ideo tamquam exorbitanti Concilium Tridentinum, q derogauit. Tum quia nusquam reperitur expressum sponsalia ipso iure nulla producere effectum matrimonij per copulam subsecutam.

12 AD POSTERIOREM respondeo illam pendere à quæstione illa parum tractata, an cognoscentes se carnaliter vxorio affectu, nullis precedentibus verbis matrimonium, vel sponsalia efficiētibus, cēseant cōtrahere matrimonium? Et quo ad forum quidem exterius respondendum est quod non, si non constaret de tali vxorio affectu per confessionem vtriusque: quo ad forum autem conscientie dubitari potest: quia glossa, r recepta ait, quod ad contrahendum matrimonium verba requiruntur in valentibus loqui, per illud c. tua. s & hi de quibus loquimur valebant loqui.

In contrarium partem facit, quod secundum receptiorem sententiã sufficit, quod interueniant nutus, vel alia signa exteriora, vel sensibilia sufficientia ad exprimendū cōsensū vxoriti, vt resoluitur in d. c. tua. & c. cū apud. t à nostris & à Theologis, v

a De reg. iur.

b cap. ex literis. d. 2. de spō sal. c 28. qu. 1. d In sum. de spons. num. 4.

e cap. 1. c. diffinitionem. de eo qui cognos. consan. f ca. 2. de cognat. spir. ca. ad limina. 30. qu. 2. g Lib. 8. tit. 6. de effect. spō sal. qu. 13. h De spons. cō sal. 1. post 7. 5.

i In dist. 39.

k Verbo sponsal. qu. 11. l Cap. 21. nu. 18.

m In sum. de sponsal. nu. 2.

n Lege Papi nianus. ff. de minor. cap. ad audientiam. de decim. o 1. de spons. p Lib. 6. q Capit. 3. de refor. matr.

r Dist. ca. tua.

s De spons.

t Eod. tit. v In 4. di. 27.

ita quod secundum omnes licet non sufficiat solus consensus, nec sola verba illum exprimentia sine illo; sufficit tamen & requiritur quod interueniat consensus, quo vir de præfenti velit accipere feminam, & quod verbis, vel alio signo exteriori eis acquiescentibus ab vtraque parte alteri significetur: quod clarè colligitur ex cap. licet. a ibi, vel mutuo consensus. Et quia id pendet ex facto, ideo non dilato latius. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium consensum vtriusque partis requirit.
- 2 Consensus defectus ex protestatione colligitur. & alius cōiecturis.
- 3 Testis vnius dicto fides non est adhibenda: ne deponenti ex intervallo contra id, quod prius in iudicio etiam summario deposuit, creditur. & num. 4.

CONSILIVM VI.

DISTVLI dicere id quod sentiebam super hoc dubio, donec afferretur mihi D. Tiberij informatio, ne qui causam commendauit dominationi vestræ reuerendissimæ, magis affectu quam ratione duci videret. Nunc ea visa, & perpena confusione Ioannis de Caiatayud, & testium dictis; proculdubio videtur dubium resoluendum negatiuè. Primo quidem ob ea, quæ ipse D. Tiberius crudité adduxit. Deinde, quod matrimonium sine consensu vtriusque partis consistere nequit, vt est textus in c. si inter. b ibi, mutuo consensu, & ibi, vtroque dicente: qualis hic non fuit, quia defuit consensus alterius partis, & actus agentium non operantur ultra intentionem eorum. c

2 Quod autem omnes non habuerint intentionem contrahendi, neque consentiendi, sed decipiendi prædictam Mariam abnuentem, iudicandū est ex multis cōiecturis: nempe, quod cum contraheret, expressit se nolle contrahere secundum legem Romanã, & quod ipsemet id testatus fuit, tam cum interrogaretur, quam cum ad aram Sancti Antonij solemniter iudice deferente iuramentū iurauit: & quod Bartholomæus, & Francus testes principales testantur se fuisse rogatos ab eo promissio pretio, vt essent fictionis & deceptionis illius inique mediatores, & quod ad contrahendum suam manū contra morem omnium obtulit: & quod id per se est verisimile, eo quod prædicta Maria erat pauper, ipse autē Ioannes filius patris diuitis; & quod prudentissimus Vicarius generalis maxima inquisitione præmissa ita iudicauit, cum adhuc factum esset recens: & quod tam ille, quam illa iudicatis saltem facto paruerunt, ille quidem contrahendo cum alia, illa verò cum alio: & quod 30. circiter annis sine vilo conscientie scrupulo manserunt sic cōiugati: & quod firmiter creditur, quod numquam ea de re vlla quæstio mota fuisset, nisi amor inordinatus habendi partis aduersæ fuisset causa eam mouendi.

3 Secundo, quod non satis videtur probari, quod ter fuerunt dicta verba contractoria matrimonij, quia sola vna testis 13. annorum dicit illud, & duo testes principales solum deponunt de vna sola vice, quam illa dicit esse tertiam; & omnes contestantur, quod illa vice renuit Ioannes se velle contrahere secundum legem Romanam, & ita cum non videatur satis probari, quod ter fuerunt dicta illa verba; & probatur sufficienter, quod illa vice, qua fuerunt dicta, interuenit renuitio, siue noluntas Ioannis contrahendi secundum legem Romanam; necessario videtur iudicandum nõ fuisse contractum vllum matrimonium inter illos ob adiectionem declarationis noluntatis contrahendi; & consequenter matrimonium inter eos contractum, defectu consensus, & intentionis alterius partis, fuisse omnino nullum.

Tertio, quod, etiam si esset probatum quod ter fuit contractum matrimonium, vt dicit prædicta testis; quia tamen illa tres vices fuerunt continuæ, declaratio noluntatis contrahendi secundum legem Romanam adiecta tertia cogit præsumere, quod ea noluntas fuit etiam in duabus vicibus præcedentibus, per ea multa, qua prædictus D. Tiberius adducit, addito præsertim, quod ideo videtur nõ declarasse in duabus prioribus vicibus illam noluntatem, quia de lege Romana nulla fuit in illis facta mentio à despōsante illis, & in tertia sic.

4 Quarto, quod depositio secunda Ioannis nil videtur ob stare. Tum quia antea in prima depositione deposuit contrarium: & deponenti contrarium eius, quod antea deposuerat ex intervallo non creditur, iuxta glossam receptam, d quam Panormitanus, Felinus & alij approbant tam per illi textum,

a De sponsal duorum.

b De sponsa.

c Leg. non omnis ff. de reb. cred. cap. fin. de prob.

d In cap. cum in tua. de testibus.

a Eod. tit. b De probat. c In cap. veniens. 2. verbo utraque pars de testibus. d In cap. praterea. verb. incontinenti. de testib. cogend.

quàm per cap. sicut. & cap. per tuas. b etiam si prima depositio fuisset facta in iudicio summario, & secunda in plenario, iuxta glossam singularem recep. ibi per Panormitanum, Felinum & alios, c & ante illos dixit Innocentius receptus ab omnibus. d Tum quia post illam secundam depositionem solemnius idem quod in prima ad altare diui Antonij deposuit.

S V M M A R I V M.

1 Sponsalia non contrahit, qui iureiurando mulieri, vt illa potitur, dixit, Promitto tibi me aliam non ducturum, nisi te: sed videtur quod sic deceptam teneatur ducere, indeque fori externi eum coget.

CONSILIVM VII.

SEMPRONIVS cum iuramento mulieri viduæ hæc protulit verba, Promitto tibi me nõ aliam duciturum vxorem, nisi te, neque aliam mulierem ingressuram in domum meam, nisi te ipsam. ita autem Sempronius mulierem est allocutus, vt illam ad secum concumbendum induceret, vt induxit.

An Sempronius teneatur dictam mulierẽ ducere in vxorem? & supposita obligatione, an ab ipsa liber esse possit, si vel mulier se monialem faceret, vel ipse Sempronius sacris ordinibus initiaretur?

1 Respondeo primo, quæstionem hanc esse magnam, & quod veriore puto opinionem Hadriani, c quod per præfata verba non fuerunt contracta sponsalia inter præfatos, saltem quo ad forum conscientie tantum: & quod licet de rigore iuris non fuerint contracta sponsalia, videtur tamen interuenisse deceptio, qua Sempronius decepit præfata viduam, argumento l. vnica. f & diffamatio, propter quas videtur teneri ad contrahendum matrimonium cum ea.

Secundo, quod si Sempronius fateatur præfata coram iudice in foro exteriori, condemnabit eum ad contrahendum matrimonium cum ea, per opinionem Panormitani, g nisi ea fuerit contenta remittere illi obligationem illam, iuxta cap. praterea. h

Aduerte hoc responsum non esse integrum. Deest. n. responsum ad vltimum dubium.

S V M M A R I V M.

1 Sponsalia per parentes, sponso presentibus, vel ratificantibus, contracta tenent, & sponso obligant, num. 3. alias non, num. 2. 2 Parochus non intererit matrimonio contrahendo, sciens horum alterum cum alia tertia persona sponsalia de futuro contraxisse. 3 Pœna ad matrimonium contrahendum nemo obligari potest. 3 Sponsalia etiã iurata, mutuo consensu, etiam tacito dissoluntur.

CONSILIVM VIII.

PARENTES sponsalia inter A. filium, & B. filiam contraxerunt, & ex parte B. fuerunt iurata, pacto apposito, vt is, per quem fieret, quo minus matrimoniu inter eos contraheretur, alteri pœna nomine 300. solueret. Nunc A. sponso matrimonium cum B. sponsa, nisi aucta dote conuenta, contrahere negligit: B. autem ad augendam dotem non teneri, nec velle, respondet.

Dubitatur primo, an teneantur ad matrimonium contrahendum.

Secundo, an præfata pœna peti possit.

Tertio, an obligationem contrahendi sibi mutuo consensu remittere possint.

1 Ad has quæstiones responsurus dico primò, quod si præfati sponsi non fuerunt presentes, quando parentes contraxerunt pro eis sponsalia; neque posteaquam scierunt ea esse inter ipsos per suos parentes contracta, ratificauerunt ea; omnes quæstiones manent solutæ: quoniam illa nihil valuerunt, & nullum effectum produxerunt. i

2 Secundo dico ad primam quæstionem, quod si præfati sponsi fuerunt presentes prædictis sponsalibus, cum contraherentur, vel ea postea ratificauerunt, tenentur contrahere matrimonium, etiam si illa non iurasset contrahere: quia sponsalia valuerunt: & magis illa, quàm ille, cum illa iurasset contrahere, & non ille; quia duo vincula sunt fortiora vno, k & consequenter ei volenti contrahere cum alio poterit opponi vinculum sponsalium cum altero ab ea contractorum, & iuratorum, argumento cap. ex literis. & cap. iurauit. cum eis adnotatis, l. adiuncto d. §. porro. Et parochus, cui hoc impedi-

e In 4. lib. s. quæst. 12. de spons.

f §. fin. Co. de rape. virg.

g In cap. ex parte. de spons. h De spons.

i Cap. t. §. porro. de despon. impub. lib. 6.

k Cap. 1. de treug. & pace.

l De spons.

mentum denunciabitur, non audebit interesse matrimonio eorum contrahendo, donec Episcopus declaret esse dissoluta sponsalia inter illos per respirationem præfati spõsi: quod non declarabit Episcopus, nisi audito illo.

3 Ad Secundã responderetur, quod non poterit peti pœna illa: quia nemo potest obligari per pœnam ad contrahendum matrimonium. a

Ad Tertiam responderetur, certũ esse quod sponsalia etiam iurata possunt solui de consensu amborum sponsoꝝ, b & quod si sponso verè noluit contrahere cum sponsa sine auctario dotis, neque ipsa cum illo dando auctarium, videntur sibi mutuo remisisse fidem, & promissionem datam, & etiam iuramentum vt accessorium earum: & quod non indigebit absolutione vlla, si res ita se habet. Cauendum autem, an res ita se habeat: quia non videntur omnino cõuenire in se mutuo absoluendo. Quamuis de rigore iuris per quamdam consequentiam satis præsumatur sponso voluisse discedere à sponsalibus, si satis probetur eum noluisse contrahere, & implere sponsalia in forma conuenta sine auctario nouo dotis, & quod illa noluit dare auctarium, & per consequentiam voluit etiam discedere ab illis.

S V M M A R I V M.

1 Sponsalia de futuro dissoluntur, si superueniat aliquid, quo tunc existente verisimiliter non fuissent contracta. 2 Pœnitentiaria super occultis tantum in foro conscientie dispensat.

CONSILIVM IX.

FRANCISCA contraxit sponsalia de futuro cum Francisco: deinde Franciscus propter crimina fuit bannitus. Quæritur, an Francisca indigeat dispensatione Pœnitentiariæ, vt possit legitime alij nubere.

1 Respondeo, præfata D. Franciscam consulentem non egere dispensatione sacra Pœnitentiariæ. Tum quia sponsalia de futuro dissoluntur, quando superuenit aliquid, quod si à principio interuenisset, verisimiliter non fuissent contracta, per cap. quemadmodum. c adiuncta glossa & ei adnotatis: & sic delicta, & bannimenta, quæ post illa contracta superueniunt præfata D. Francisco, si interuenissent tempore quo ea fuerunt contracta, non contraxisset ea cum illo.

2 Tum quia si præfata sponsalia transissent in matrimonium per aliquem modum legitimum, non potuissent sacra Pœnitentiaria dispensare, & ita nihil profuisset eius dispensatio, & sic non eguisset præfata D. consulens tali dispensatione inutili. Tum quia dispensatio sacra Pœnitentiariæ non prodest, nisi quo ad occulta, & quo ad forum conscientie tantum: & præfata D. consulens vel non indiget illa, vel indiget etiam quo ad forum exterius, quia videntur fuisse publicè contracta.

S V M M A R I V M.

1 Matrimonium bona fide contra ius humanum contrahentes, & longo tempore continuantes in sua bona fide sunt relinquendi.

CONSILIVM X.

CONVENERVNT parentes A. masculi, & B. feminae filiorum suorum, in domo vnus eorum, vt contraherent matrimonium, vel sponsalia post Concilium Tridentinum, sed nescitur quæ verba protulerunt, præter quam quod symposium fecerunt, & præfati A. & B. manibus se tegerunt: & postea mortuo A. sine copula carnali, ad consilium Rectoris contraxit B. cum patre A. mortui bona fide, in qua manserunt decem annos, & nunc manent suscepta prole. Quæritur quid faciendum.

1 Respondeo primo, multa posse adduci circa hanc quæstionem pro eius vtraque parte ab eo, cui vacaret id facere. Secundo, quod omiſsa vltiori perſcrutatione, videtur consulendum præfato D. Rectori, vt nihil super hac re moneat præfatos, qui contraxerunt, sed relinquat eos gaudere suo matrimonio bona fide contracto, & continuato: attento quod impedimentum præfatum est iuris humani tantum, & quod nescitur an fuerit ortum, quia nescitur qualia verba fuerunt prolata, & per consequentiam non potest probari quid sit ortum impedimentum in foro exteriori: & scitur quod non interuenit copula carnalis: & quod quando impedimentum est

a Cap. gemma. de spons. b Cap. praterea. de spons.

c de iure iuran.

F In d. cap. spõsam. g Num. 2. & 3. h In sess. 24. tit. de reform. matrim. ca. 3. i De spons. lib. 6.

a De consang.

b De pœnit. dist. 7. à num. 68. vsq. ad n. 75. & c.

c De spons.

d De despons. impub.

e In d. cap. spõsam.

F In d. cap. spõsam. g Num. 2. & 3. h In sess. 24. tit. de reform. matrim. ca. 3. i De spons. lib. 6.

folius iuris humani tantum, & matrimonium est contractum bona fide, & continuatum tanto tempore eadem bona fide, relinquendi sunt contrahentes in illa sua bona fide permanere; vt est casus in cap. quia circa, a secundum intellectum veriorum Goffredi, quem citat ibi Hostiensis quemque nos irrefragabiliter defendimus in cap. si quis autem. b

S V M M A R I V M.

1 Affinitatis impedimentum sine copula carnali non oritur. 2 Publicæ honestatis impedimentum oritur ex sponsalibus & matrimonio non consummato. 3 Publicæ honestatis impedimentum restringitur per Concilium Tridentinum, & hoc solum quo ad illud quod oritur ex sponsalibus de futuro: quod autem oritur ex matrimonio rato durat vt prius, vt declarauit Pius V. & num. 4.

CONSILIVM XI.

PETRVS contraxit matrimonium per procuratorem cum Maria, quæ mortua est, priusquam esset consummatum, immo & priusquam de facie fuisset cognita. Quæritur, an & quod impedimentum sit inter ipsum & sororem D. Mariæ iam mortuæ, nomine Ioannam, ortum, quo minus matrimonium contrahatur.

1 Respondeo primo, quod nullum impedimentum consanguinitatis, neque affinitatis, neque cognationis spiritualis, neque legalis, quod impediatur matrimonium, est inter illos, vt palam est: quia si esset vllum tale, maxima esset impedimentum affinitatis, quod tamen non est: quia non fuit habita copula carnalis cum sorore mortua, & sine copula carnali non potest inueniri affinitas, per definitionem affinitatis, quam ponit glossa recepta in arbore affinitatis.

2 Secundo, quod impedimentum, quo ipsi prohibentur contrahere matrimonium inter se, vocatur impedimentum publicæ honestatis, de qua est textus solemnis in cap. sponsam. c cuius verba sunt, Sponsam alterius (maxime si est nubilem atque proxima) nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest matrimonio copulare. Ex quo colligunt omnes doctores, contrahi publicæ honestatis impedimentum impediens & dirimens matrimonium inter sponsam, & omnes consanguineos sponsi: dummodo sponsa sit septenniis, cum contrahit sponsalia, iuxta cap. literas. & cap. accessit. d

Tertio, quod id quod statuunt prædicta iura de sponsa, quæ contrahit sponsalia de futuro, idem est seruandum fortiori ratione in ea quæ contrahit matrimonium, vt declarat Panormitanus receptus ab omnibus. e

Quarto, quod idem quod statuunt prædicta capp. de sponsa quo ad consanguineos sponsi, censetur statutum & seruandum de sponso quo ad consanguineas sponse, vt satis expressit prædictus Panormitanus receptus ab alijs bis, f proferendo illud verbum, & contra, elicit solum expressè exemplificet de affinitate.

3 Quinto, quod Concilium Tridentinum, h restrinxit hoc impedimentum publicæ honestatis, & statuit duo. Alterum, quod post illud non nasceretur ex sponsalibus, quæ ipso iure forent nulla: per quod corrigat capit. i. i Alterum, quod etiam natum ex sponsalibus validis non impediret, nisi in primo gradu consanguinitatis; id est sponsa contrahere posset cum consanguineo sponsi, qui vltiori gradu quam primo esset consanguineus prioris sponsi; & e contrario sponso posset contrahere cum consanguinea sponsæ, quæ illi esset consanguinea vltra primum gradum, non autem cum ea quæ in primo gradu esset consanguinea: per quod corrigit præfatum cap. sponsam. & alia similia, quibus antea prohibebatur matrimonium inter sponsam, & omnes consanguineos sponsi vsque ad quartum gradum, & e contrario inter sponsum, & omnes consanguineas sponse vsque ad quartum gradum.

4 Sexto, quod Fel. recort. Pius V. declarauit in extrauagante quæ incipit, ad Romanam Pontificem, &c. quod correctio, qua Concilium Tridentinum correxit præfatum capit. sponsam. cum ei similibus, non se extendit ad impedimentum publicæ honestatis, quod diximus supra nasci ex matrimonio per verba de presenti contracto, etiam non consummato, licet aliqui uocent illud sponsalia, sed non sunt proprie talia, immo

sunt verum matrimonium ratum, licet non consummatum, vt tradit Panormitanus, a communiter receptus, & multum dilatatus ibidem à Felino, b ita quod extrauagans prædicta intendit in summa, quod solum impedimentum publicæ honestatis natum ex sponsalibus proprie dictis, quibus non contrahitur matrimonium, sed solum spondetur & promittitur, vt habet l. 1. & 2. c quod impedit & dirimit matrimonium, restringatur ad primum gradum.

Septimo, quod præfata Ioanna erat consanguinea prædictæ Mariæ sororis suæ in primo gradu: quia fratres & sorores sunt consanguinei in primo gradu secundum ius canonicum, vt habetur in arbore consanguinitatis, & eius glossa recepta, & consequenter prædictus P. non potest contrahere cum prædicta Ioanna propter impedimentum publicæ honestatis, quod est inter ipsam, & consanguineas primi gradus prædictæ Mariæ mortuæ, qualis est prædicta Ioanna, quod cum sit natum ex matrimonio de presenti, impediret & dirimeret, etiam quod esset in vltioribus gradibus.

S V M M A R I V M.

1 Intellectus regule cap. non firmatur de reg. iur. lib. 6. num. 4. 2 Matrimonium vi contractum per spontaneam cohabitationem sine nouo consensu videtur contrahi; sed contrarium verius, num. 3. 3 Matrimonium ignoranter cum coniugato contrahens, vxore mortua non separatur, si decepta de nouo contrahere velit. & num. 3. 4 Matrimonium solo consensu contrahitur, si sit legitimus. 5 Matrimonium sublato impedimento nouum consensum requirit, tuncque incipit valere. 6 Votum ante pubertatem emissum non censetur ratificatum, ex eo quod pubes factus proposuit adimplere, sed requiritur vt ratificet sciens illud irritabile.

CONSILIVM XII.

AN habita dispensatione super impedimento matrimonij iam contracti, quod altera pars ignorabat, sit necessarius nouus consensus amborum, etiam partis ignorantis?

1 Et quidem pro parte negante facit primo, quod regu. illa cap. non firmatur. d & illa, quod initio. e quæ habet, id quod nullum est ab initio, tractu temporis non conualescere: fallit, cum tractu temporis superuenit id, ob cuius defectum actus non valuit, vel ablatum est id, quod impediēbat actus valorem: vt alienatio, quæ facta est sine assensu Capituli, est nulla; postea illo consentiente ratificatur, f & matrimonium, quod non valet inter ancillam, & liberum hominem ignorantem eam esse ancillam, fit validum, si rescuerit eam esse ancillam, & maritali affectu tractauerit eam. g

2 Secundo, videtur ad hoc casus in cap. ad id. h quatenus habet, eam quæ metu contraxit, fieri vxorem eius, cum quo contraxit, si cohabitauerit illi sine alio nouo consensu; & ibi glossa allegat similes, i & ita ibi videtur casus adiuncta glossa pro hac parte.

Tertio videtur casus in d. cap. 1. k quatenus habet, eam, quæ contraxit matrimonium cum aliquo nesciens cum habere vxorem, non esse separandam mortua prima vxore; & nihil meminit de huiusmodi nouo consensu.

3 Sed contrarium est tenendum cum glossa, l. cui concordat S. Thomas cum alijs omnibus, m præsertim Scoto, n vbi prædictæ glossæ tenoris bonam partem refert. Primo quidem, quod licet matrimonium solo consensu contrahatur, o illud tamen debet esse legitimum, p qualis non est consensus solutæ cum coniugato, qui non potest habere duas vxores. q

Secundo, quod matrimonium contractum ab inscia impedimenti, cum eo, qui vxorem habebat viuentem, est ipso iure nullum secundum omnes, & patet in d. cap. 1. quatenus probat à contrario sensu esse faciendum diuortium, etiam quo ad vinculum coniugale ad petitionem vxoris, quæ ignorans nupsit marito alij coniugato, etiam quod petat diuortium post mortem primæ illius coniugis; & cum primus consensus non fuerit matrimonialis, nullatenus (vt verbis Scoti vbi supra vti) potest esse licitus virtute illius; & ideo ad hoc, quod sint coniuges requiritur consensus.

4 Tertio, quod vt votum simplex factum ante puber-

a In rubr. de sponsal. b Num. 1. & seq.

c ff. de sponsa.

d De reg. iur. lib. 6. e ff. eodem.

f Cap. 3. de his que fiunt à prela.

g Cap. proposuit. de conu. seruo.

h De sponsa.

i In cap. 1. de eo qui duxit in matrimon. quam poll. per adult.

k De eo qui duxit.

l Prædicti ca. 1. m In 4. di. 35. n Quæst. 1. o cap. sufficit. at. 27. q. 2. & ca. cum apud. de spons.

p cap. cum locum eod. tit. q Ca gaudemus de diuor. tit.

tatem censeatur ratificatum sic, vt à parentibus irritari nequeat, non sufficit quod post pubertatem intendat illud implere pubes factus credens illud à principio valuisse, sed oportet vt sciens illud à principio fuisse irritabile ratificet, vt pulchre determinat Caietanus. ^a

Quartò, videtur casus expressus in cap. *veniens*, ^b in illis verbis: *potuit de nouo consentire*. vbi glossa addit, quod valebit matrimonium vt ex nunc, id est ex tempore cõsensu noui, & non ex tempore contractus, sed nec ex tempore noui cõsensu, si mulier non consentiret: & ita determinauimus in Manuali cõfess. ^c

Non obstant contraria: non primum: quia illud intelligitur de actu, qui non est ipso iure nullus, vel cum superuenit omne illud, quod requiritur ad actus valorem, & cõsequenter cõsensu nouus, si is fuisset necessarius.

Ad secundum, quod qui vel quæ per metum contraxit, scit vel scire debet matrimonium non valere: & ita si cessante metu cohabitatur, sponte videtur consentire de nouo, & ita nouè contrahere matrimonium.

Ad tertium respondetur, quod illud cap. i. quatenus habet non esse separandam vxorem inficiè contrahentem, debet intelligi, si vult denuo consentire, vt glossa ibi satis explicat.

S V M M A R I V M.

1 Impedimentum matrimonij probabiliter ignorans non est monendus quo ad effectum vitandi peccatum, à quo excusatur ignorantia; sed sic quo ad effectum, vt sublato impedimento, valide denuo contrahi possit.

CONSILIVM XIII.

AN coniux ignorans impedimentum matrimonij dirimens debeat certa fieri de illo, etiam si sit occultum, ad hoc, vt denuo in matrimonio consentiat?

1 Respondeo primo, non esse necessarium ad excusandum eum, vel eam ignorantem à peccato, si probabilis erat ignorantia: quia illa excusat à peccato vt est in cap. 2. ^d cap. ignorantia. ^e cum eis adnotatis & tradit S. Thomas receptus communiter. ^f Secundo, quod ad hoc vt matrimonij incipiat valere, oportet vt ignorantem coniugi innotescat impedimentum, & habita iusta dispensatione consentiat nouè, vt dictum est in Manuali cõfess. ^g vbi additur quod coniugi ignorantem debet notificari præfatum impedimentum, & fieri libertas ad consentiendum, vel renuendum consentire; & quod satis videtur id notificari, & dari libertas faciendo, quod ibi apponitur.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium in gradu prohibito contrahentes, obtenta dispensatione, de nouo consentire necesse habent. & num. 5. & per totum.
- 2 Dispensandi mandata super matrimonio contracto hanc olim ex stylo continebant clausulam, vt in contracto matrimonio remanere possent: hodie additur, de nouo præfatio cõsensu. & num. 1. & 15.
- 3 Impedimenta, excepto primo gradu ascendentium, sunt de iure positiuo, quæ Papa auferre potest. num. 9. cum seq.
- 4 Papa dispensare potest per legem specialem, & tollere impedimenta quo ad aliquos, ita vt in illis locum non habeant.
- 5 Matrimonium sacramentum est: & Papa quod non est sacramentum, non adhibitis necessarijs ad sacramentum, efficere non valet.
- 6 Dispensatio reuoluit collationes beneficiorum, & contractus à principio nullos, non tamen matrimonium absque nouo cõsensu. & num. 14.
- 7 Dispensatio superueniens matrimonium contractum sub conditione, si Papa dispensauerit, sola non reuoluit.
- 8 Graduum Leuitici prohibitio non moralis, sed iudicialis.
- 9 Papa inter fratrem & relictam fratris ob grauem causam dispensat.
- 10 Gradus primus ascendentium & transuersalium pertinet ad naturalem honestatem.
- 11 Papa potest auferre impedimenta, ita vt subsequens cõsensu sit legitimus, sed non vt cõsensu illegitimus sufficiat ad matrimonium.
- 12 Cõsensu olim præfatus censeatur durare: vnde si alter consentiat, efficitur cõsensu.
- 13 Matrimonium præcedentibus denunciationibus contractum, habita dispensatione super defectu occulto denuo sine paro-

cho & testibus contrahitur.

CONSILIVM XIII.

AD interrogata respondeo, quod in signatura sacra Pœnitentiaria proposita fuerunt varia supplicationes, in quibus petebatur dispensatio pro coniugibus, qui matrimonium contraxerunt, & postea detecto aliquo impedimento, præsertim affinitatis ex actu fornicario prouentis, supplicabant vt secum dispensaretur.

2 Antiquus quidem sacra Pœnitentiaria stylus erat, vt cum talibus dispensaretur, vt in contracto matrimonio remanere possent, &c. Sed dubitatum fuit, an esset necessarium vt de nouo consentirent. Et stante decreto sacri Concilij Tridentini videtur etiam necessarium, quod saltem coram paroco & duobus testibus præstetur hic nouus cõsensu.

Pro defensione styli, & ita pro parte negatiua, quod non sit necessarius nouus cõsensu saltem expressus, adducebantur huiusmodi argumenta.

3 Primum, quod fere omnia impedimenta huiusmodi, præsertim illa quæ nata sunt ex copula fornicaria (qualia impedimenta, quia solent esse occulta, frequentius proponuntur in foro conscientia) excepto primo gradu ascendentium, sunt ex iure positiuo. vnde cum illa possit Papa auferre, videtur quod impedimento sublato prior cõsensu possit dici reuoluitur, & ita non sit necessarius nouus.

Eam opinionem videtur tenuisse Innocentius, ^a sed clarius Ioannes Andreas, ^b quam opinionem idem Ioannes Andreas suo tempore ait fuisse secundum omnes, & ipsum sequuntur Ancharanus Panormitanus Præpositus. ^c Ancharanus latè, ^d quam etiam sequitur D. Couarruias nunc Episcopus Segobicensis. Et quamuis distinctio Ioannis Andree in eo quod distinguit gradus prohibitos in Leuitico, & eos gradus accipit, quasi sint in lege Euangelica iure diuino prohibiti, non sit tenenda, vt infra latius dicam: tamen in eo quod dicebat de impedimentis lege canonica inductis, quod Papa possit ea liberè auferre, videbatur non carere magna ratione, & si negaretur post dispensationem seu legitimationem valere matrimonium prout ex tunc, vt ait Ioannes Andreas, quia hoc esset quodammodo dicere quod Papa possit supplere cõsensum coniugum; saltem hoc non videretur negandum, quod valeant prout ex tunc, nempe post obtentam dispensationem: quæ videtur fuisse sententia Innocentij. ^e

4 Secundum argumentum, quod pro ea opinione facit, est, quia negandum non est, quod Papa per generalè constitutionem possit tollere & mutare multa huiusmodi impedimenta, sicut in Concilio Lateranensi tempore Innocentij III. habito, ^f & in Concilio Tridentino factum est, ^g & in 3. & 4. gradu affinitatis fornicaria, ^h & quia dubium poterat esse, an ex dicto decreto essent omnino sublata, vel cõsistent impedimenta contrahendum, non autem dirimentia contractum, S. D. N. per propriam constitutionem declarauit illa impedimenta esse omnino sublata; & quatenus opus esset, ipse illa penitus abstulit. Sumebatur ergo ex his argumentum hoc modo: Quemadmodum Ecclesia potest per legem generalem mutare ac tollere huiusmodi impedimenta, ita etiam per legem specialem, nempe cum aliquibus ex causa dispensando, potest eadem tollere, ita vt in illis locum non habeant, & cõsensu ab illis præstitus censeatur omnino legitimus. Facit pro hoc glossa singularis ⁱ in qua expressè dicitur, quod tanta est Papalis potestas circa ea quæ sunt simpliciter de iure positiuo, quod reuocat illa, vt ex tunc, & quia hæc glossa est Ioannis Andree addit hoc pertinere plurimum ad ea, quæ dixit in d. cap. *per venerabilem*.

Tertio adducebatur cap. *fi*. ^k in quo ponitur à principio fuisse impedimentum seruitutis, & ad cõseruandum illud matrimonium ibi non dicitur quod de nouo vterque debeat consentire; sed innuit quod matrimonium sit legitimum, si vir postquam sciuit, quam duxerat, esse ancillam, factò, vel verbo in eam cõsensit. Ad idem potest optime referri cap. 1. vbi videtur quod non sit necessarius nouus cõsensu viri, quia ille erat in dolo: sed si mulier eum velit, ipse cogendus est, vt habeat eam tamquam vxorem. Ad idem etiam videtur pertinere cap. *veniens*. ^m

5 Et quia præcipuum argumentum eorum, qui asserebant nouum cõsensum legitimum esse omnino necessarium, vt

^a In cap. 1. de eo qui duxit in matrim. quam poll. per adult. ^b In cap. per venerabilem, qui filij sui legit. ^c In eod. cap. de repetit. ^d In d. cap. 4. de accus. ^e In d. d. c. 1. ^f Cap. non debet de cõs. & assin. ^g In decr. de cland. ^h In ca. 4. de refor. matrim. sess. 24. ⁱ In elem. de immunit. eccl. in vers. in rebus. ^k De coning. seru. ^l De eo qui dux. in matrim. quam poll. ^m Eod. tit.

infra

infra latius dicemus, erat; quia cum matrimonium sit sacramentum, si à principio non fuit legitime contractum, non potest reuoluitur; quia nulla est potestas humana, quæ possit facere, vt quod non est sacramentum, non adhibitis his, quæ necessariò requiruntur, sit tale; propterea in contrarium adducebatur hoc argumentum: Si duo contrahunt per verba de præfenti, & alter verbis tantum, non autem animo, nec mente consentit, non est dubium hoc non esse matrimonium, quod ad Deum: quare neque erit sacramentum, & quamdiu hic perseverabit in eo animo, non erit sacramentum: quod si mutauerit animum, illud, quod non erat sacramentum, sine alio cõsensu nouo illius coniugis, qui simpliciter à principio verbis & corde cõsensit, efficietur sacramentum, ergo videtur, quod factò hominis matrimonium, quod prius non erat sacramentum, possit effici tale. quod si hoc potest facere priuatus, multo magis videtur posse facere Papa tollendo impedimentum à lege canonica inductum, vt supra latius diximus.

6 Quinto adducebatur quoque à simili, quod quamuis collatio alicuius dignitatis à principio fuerit nulla; si postea dispensatio accedit, videtur reuoluitur. & hæc est opinio Innocentij & Hostiensis, ^a quos sequitur Antonius, ^b qui hoc præsertim vult locum habere, quando illud impedimentum venit ex irregularitate occulta: vt tunc verè dicendum sit, illum, qui postea est dispensatus, esse tutum in conscientia; eo quod collatio, quæ prius erat nulla, valideret per dispensationem subsequente. Hanc opinionem Antonij & aliorum sequitur Felinus, ^c à simili, & sic deducebatur argumentum: Quemadmodum propter irregularitatem, vel aliud impedimentum occultum, collatio beneficij, per quam etiam fit quoddam matrimonium, est quidem nulla; sed si postea accedit dispensatio, validatur; ita quod ille sic obtinens beneficium est tutus in conscientia: pari modo matrimonium, quod à principio fuerit nullum ob aliquod impedimentum occultum, si postea accedit dispensatio, videtur reuoluitur.

7 His tamen non obstantibus contraria opinio post longam disputationem fere per tres signaturas super ea habitas fuit approbata; nempe requiri nouum cõsensum, vt matrimonium dicatur legitime contractum. Ratio præcipua, quæ vt hoc omnes assereremus vicit, est, quia matrimonij Christianorum est sacramentum, quod si à principio fuit nullum, non potest ab vlla humana potestate confirmari; quia si hoc esse possit, diceremus Papam id, quod nõ erat sacramentum, posse facere sacramentum, quod est falsum. Vnde cum matrimonium, seu contractus matrimonialis habitus stante aliquo impedimento dirimente contractum, non possit dici sacramentum; sit necessarium, vt postquam fuerit sublato impedimento, adhuc sit nouus cõsensu legitimus, ex quo legitimum matrimonium, quod sit sacramentum, oriatur. Et in confirmationem adducebatur cap. *super eo*. ^d vbi dicitur non esse matrimonium, etiam si præcedant verba de præfenti, si illis additur aliqua conditio, vt, si pater cõsensit. & quamuis fere omnes iuris Pontificij doctores innuunt potius, quam expressè dicant, adueniente conditione valere matrimonium, neque opus esse nouo cõsensu; id tamen, quod in glossa, ^e dicitur, nempe quod si ante euentum conditionis alter coniugum cum altero contrahat, valet hoc secundum matrimonium, aperte probat illum priorem cõsensum, etiam si esset per verba de præfenti, ob conditionem appositam non esse talem, ex quo inducatur matrimonium: nam si esset, cum sit sacramentum, esset indissolubile. ac propterea Panormitanus qui dubitat de ea glossa opinione, reuertitur fecisset, si ob hanc rationem glossa refutasset eam opinionem, quæ dicebat, adueniente conditione esse matrimonium; nam causa diuersitatis, quam ille ait se non videre in matrimonio, & alijs contractibus, est, quia hoc est sacramentum, alij verò sunt tantum contractus ciuiles, ac politici. & hæc est communis opinio Theologorum: ob quam etiam rationem sacramenti reicienda est communis opinio Canonistarum in hac parte.

In eod. cap. *super eo*. quæruunt doctores; Quid si stante aliquo impedimento dirimente contractum, contrahant per verba de præfenti sub hac conditione, si Papa dispensauerit; an accedente dispensatione sit matrimonium sine nouo cõsensu? Innocentius, Cardinalis, Panormitanus & communis opinio nostrorum est, quod ex illo cõsensu non possit effici

^a In cap. nisi cum pridem, de renunc. ^b In cap. in nouit. qua. 1. de elect. ^c In cap. cum dilectus. 4. de accus. ^d De cõd. ap. pos. ^e 2. illius cap.

^d De cõd. ap. pos. ^e 2. illius cap.

ⁱ In elem. de immunit. eccl. in vers. in rebus.

^k De coning. seru.

^l De eo qui dux. in matrim. quam poll.

^m Eod. tit.

matrimonium; & singuli suas rationes afferunt: sed illa Panormitani facit ad nostram quæstionem principalem, cum ait, *Quia matrimonium non poterat esse à principio tempore contractus, ergo non potest reuoluitur*. hæc enim ratio probat, stante quocumque impedimento dirimente contractum, non posse villo modo confirmari matrimonium, quacumque dispensatione adueniente: quæ opinio Panormitani hic expressè videtur repugnare cum his, quæ dixit in cap. *per venerabilem*. ^a

Theologi autem, quorum opinionem in hoc verissimam iudico, non dicunt illud matrimonium nõ valere ob aliquam illarum rationum à Zabarella, vel Panormitano adductarum; sed quia cõsensu, ex quo inducitur matrimonium, debet esse mutuu, purus, ac sine vlla conditione. Adducta etiam fuerunt multa à simili in alijs sacramentis, quæ suppleri non possunt, sed necessaria est repetitio sacramenti: vt si quis aqua rosacea baptizaret, Papa non potest facere, vt ratum sit hoc sacramentum, sed necessario est reiterandum. Item si quis confiteatur sacerdoti excommunicato, heretico, vel schismatico, cum scit eum esse talem, debet repetere confessionem. Et vt aliquid etiam ex iure ciuili pro hac opinione citetur, facit l. *inter stipulantes*. ^b vbi aq. erit dicitur, rei sacra, vel religiose, & hominis liberi nullam esse stipulationem: quin etiam si dicatur, *tum, cum seruus esse ceperit, dare spondes? vel, Eum locum, cum ex sacro religiose profanus esse ceperit, dare spondes?*

huiusmodi stipulationem ait ibi Vlpianus nullam: & addit optimam rationem: *quia nec presentis obligationem temporis recipere potest: & ea dumtaxat, quæ natura sui sunt possibilia, deducuntur in obligationem*. A simili ergo in casu nostro, quia tum inter illos, in quibus est aliquod impedimentum dirimens contractum, non potest esse legitimus cõsensu, sit, vt nec postea possit confirmari, cum est sublato impedimento: quemadmodum non valet stipulatio, nisi in his quæ de præfenti promitti possunt.

His positis, nunc respondendum est ad ea argumenta, quæ pro altera parte adducebantur.

8 Ad primum ergo fatendum quidem est ea impedimenta esse iuris positiuo, & Papam posse illa auferre per legem generalem; sed negandum est, quod vigente illa lege canonica possit facere, vt cõsensu, qui à principio illegitimus & nullus fuit, sit legitimus & validus; quia hoc esset quodammodo supplere cõsensum; quod omnes tam Theologi, quam Pontificij iuris doctores negant fieri posse: sed de hac re latius in secundo argumento tractabimus. Ad illam vero communem opinionem nostrorum, ^c fatendum est verè & ingenuè in ea tripliciter nostros errasse, Primum peccatum est, dum putant prohibitionem Leuitici valere in lege Euangelica. Alterum peccatum est, quod in his aiunt Papam posse dispensare, prout nunc. Tertium peccatum est, quod aiunt in impedimentis lege canonica inductis posse dispensari, vel legitimari prolem, prout tunc: quod perinde est, ac si diceretur posse Papam facere vt proles sit legitima, ac si à principio matrimonium esset legitime contractum. ac quamuis possit aliquid subtiliter dici, quod ipsi totum referunt ad effectum legitimationis prolis, non autem ad stabilitatem matrimonij: sed quia dicunt hoc posse fieri in impedimentis lege canonica inductis, quia illa Papa potest tollere, sit vt ipsi iudicarent, sublato impedimento huiusmodi matrimonium ita confirmari, ac si tunc legitime contractum fuisset: ac propterea cõsentent ipsi prolem omnino ea via legitimari posse, ita vt excludat etiam venientes ab intestato. Ad primum ergo peccatum nostrorum, dum putant gradus in Leuitico prohibitos obligare nos, qui sub lege Christiana sumus, dicendum, hoc verum non esse; & hæc est communis opinio Theologorum, quamuis Paludanus cum nostris sentire videatur. Rationes Theologi plurimas adducunt: præcipua est, quod nos nullis præceptis legis veteris tenemur, nisi quatenus ius naturale, & morum honestatem attingunt: hæc autem prohibitio graduum Leuitici non est simpliciter moralis, sed potius est ceremonialis, vel iudicialis, quod omnes fatentur, & latè multis adductis rationibus, quas ineptum esset hic repetere, docet noster Franciscus Victoria; & cum ex multis locis noui testamenti aperte demonstretur legem amplius non obligare: sicut est illa vox Domini in cruce pendentis, *Consummatum est*: ^d & illud decretum Concilij Apostolorum, ^e *Visum est Spiritui sancto, &*

et ceteris

et ceteris

^a Qui fil. sint legi.

^b Sacram. de verb. oblig.

^c In cap. per venerabilem.

^d Ioan. 19. ^e Act. 15.

nobis,

nobis, nihil aliud imponere vobis oneris, quam haec necessaria: & illud Pauli Rom. 7. Lex in homine dominatur quanto tempore vivit. Itaque vos fratres mortificati estis legi per corpus Christi: quod declarat Paulus comparatione mulieris, qua mortuo viro soluta est a lege viri. & ad Gal. 4. affert similitudinem pueri, qui sub pedagogo est: usque ad tempus praefinitu a patre. & ad Hebr. 7. Reprobatio fuit prioris mandati propter infirmitatem eius & inutilitatem. & Hebr. 8. inducit illud Hierem. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & consummabo super domum Israel, & super domum Iuda testamentum novum, non sicut testamentum quod feci patribus eorum: & addit Paulus: novum antiquavit prius, quod autem antiquatur, & senescit, prope interitum est. ex quibus, & aliis, quae aliunde colligi poterant, recte probat Victoria omnia praecipua legis antiquae, quae cessare potuerunt, cessavisse, ac proinde praecipua moralia nullam vim habere nunc ex lege; sed omnem vim, quam habent, habere vel ex iure naturali, vel quia sunt aliqua in Evangelio, aut lege canonica repetita: ex quo infert idem vir doctissimus, haeticum esse, si quis asserat Christianum prohiberi aliquo gradu consanguinitatis, quia sit in Leuitico prohibitus: quia esset quodammodo asserere pugnam legem cum Evangelio, quod est damnatum.

At quamvis haec omnia vera esse iudicem, negandum tamen non est in aliquibus canonibus maiorem habitam fuisse rationem illorum graduum, qui expresse erant in Leuitico prohibiti, quod habetur in cap. *litteras*, iuncta glossa, b quod quidem factum est ob honorem quemdam divinae legis, & quia illi gradus inveniuntur aliquando praecipua diuina fuisse prohibiti: propterea tamen dicendum non est Christianos ea prohibitione Leuitici obligari ob rationes supra adductas: & haec de primo peccato sufficiant.

Alterum peccatum est, cum dicunt in his impedimentis lege diuina inductis Papam posse dispensare, vt nunc: quod illi intelligunt, vt si matrimonium contractum est stante aliquo illorum impedimentorum Leuitici, Papa possit dispensare, ita vt matrimonium valeat, ac si nunc, id est, post dispensationem statim esset contractum: quod quidem illi ita accepisse videntur, quasi Papa in omnibus illis impedimentis possit dispensare; quod verum non est: nam in primo ascendendum, vt inter patrem & filiam, & matrem ac filium, ac filiam & noueram, ac vitricum & filiamstram dispensare non potest: no quia in Leuitico, sed quia iuri naturali est contrarium, vt inter quos debet esse dominatus, & subiectio iure naturali, inter eos sit paritas matrimonij; & quia hoc natura abhorret, vt pater filiam, vel mater filium carnali copula miscatur, quod etiam multa animaduersa detestari narratur. Inter fratres etiam, ac sorores, vel relictas ex fratribus quamuis aliqui iudicant iure naturali esse prohibendum matrimonium, tamen verior ac receptor opinio est no esse in illis tale impedimentum; recte tamen videtur dixisse Alexander Alesius, qui inter fratrem ac sororem ait prohibendum matrimonium ob quamdam decentiam & honestatem a iure naturali profectam: ac propterea numquam legitur fuisse dispensatum, vt quis sororem suam ducere possit.

Inter fratrem tamen & relictam fratris ob grauem causam fuit aliquoties dispensatum: & si illa non habuerat prolem ex aliis fratribus, similitudine illius, quod Deut. cap. 25. habetur, in cap. *fin.* legitur cum tota ea natione Liouienensi cum ad fidem Catholicam venerunt, fuisse dispensatum. Ergo vera non est illa opinio, quod in vniuersum Papa in illis impedimentis contentis in Leuitico possit dispensare: quia saltem in primo ascendendum, quia iure naturali est prohibendum, non potest Papa dispensare: ac si a iure diuino essent adhuc illa impedimenta, sicut ipse videtur accepisse, cum referenda essent ad praecipua negatiua, in nullo possit Papa dispensare, sed quia, vt supra diximus, omnis vis huiusmodi prohibitionum fuit sublata, fit vt inter Christianos in huiusmodi impedimentis tantum consideranda sit prohibitio a iure naturali emanans, vt in primo gradu ascendendum, ac primo etiam transuersalium ob honestatem quamdam naturalem, vt supra dixi.

Reliqua vero omnia impedimenta pertinent ad prohibitionem canonicam: ex quo fit, vt non possit dici constare illa distinctio, vt in his impedimentis valeat prout nunc, in illis prout tunc; quia, vt supra diximus, excepto primo gradu, in quo Papa non potest dispensare, alia omnia a lege

canonica vim inter Christianos habent: quare eadem potestas est dispensandi in omnibus.

11 Ad tertium peccatum, cum dicunt, in impedimentis lege canonica inductis Papam posse dispensare, vt valeant, prout tunc; respondendum est ex his, quae supra dixi in probanda parte affirmante; quod requiritur nouus consensus. nam cum matrimonium sit sacramentum, & constare non possit sine legitimo consensu; si hic no praecessit, a nullo suppleri potest: sed quia de hac re latissime supra tractauimus, non videntur hic ea fastidiosè repetenda: & haec de primo argumento.

12 Ad secundum, fatendum quidem est, Concilium generale, ac Maximum Pontificem per se posse auferre aliqua impedimenta, vt factum fuit in magno Concilio Lateranensi & nuper in Concilio Tridentino. a quod etiam fuit declaratum & extensum per extrauagantem, Sanctiss. D. N. Pij V. & posse etiam addere aliqua impedimenta, sicut in eodè Tridentino Concilio. b factu fuit, & ex eo textu probatur, quod Papa generalem constitutionem edendo possit tollere huiusmodi impedimenta; ita vt illis sublati, consensus, qui subiequetur, sit legitimus, sed vt consensus, qui a principio fuit illegitimus, possit efficere matrimonium, quod sit sacramentum; hoc inde nullo modo probatur, nec probari potest, quin etiam ex decreto de clandest. si recte consideretur, clarè demonstratur, ante latam legem generalem non posse dici **ratione vel additum**, vel sublatu impedimentum matrimonio: nam in eo decreto, in quo tolluntur clandestina, in principio **tamen** damnantur anathemate illi, qui dicerent ea ante illud decretum contracta, vera ac rata matrimonium no fuisse: ergo a contrario, qui dicit matrimonium stante aliquo impedimento dirimente contractum posse fieri verum ac ratum (quod proprie ad rem nostram facit) videtur eodem anathemate damnandus. Et ad glossam singularem c dicimus ipsam secum asserere responsionem; quia loquitur in his quae sunt iuris positiuu, quod etiam fatemur. sed quod fiat matrimonium sacramentum sine legitimo consensu, obitat ius diuinum, vt supra diximus.

Ad tertium, dicendum est c. fin. d & ca. 1. & cap. *ueniens*. e proprie pertinere ad forum externum. & quod matrimonium non fit inter illos ratum demonstratur: quia si post scientiam veri, quod vxor sit serua, & ipso volente consentire, si illa nolit, & interim alteri nubat, tenet hoc secundum matrimonium, vt omnes fatentur; ergo primus ille consensus nullius est momenti; & ille qui potest facere ratum matrimonium, est hic secundo praestitus post scientiam impedimenti, sed necesse est quod sit mutuus, vel verbis, vel facto indicatus nec te moueat, quod in d. c. fin. no videtur haberi ratio consensus ancillae, sed tantum est mentio de consensu viri: hoc enim verum est; quia praesumendum est coniugem, qui habet deteriorem causam, non negaturum esse consensum: quare in eo casu ancilla, quae faciebat meliorem conditionem, libenter consentiebat: sed si nollet praestare consensum, esset quidem cogenda in foro externo, modo prius alteri non nuplisset. Idem etiam colligitur ex c. primo supra citato; vbi dicitur, quod vir, qui erat in dolo, cogendus est vt cohabitaret; sed ex eo quod significatur ad petitionem mulieris posse fieri diuortium, demonstratur inter eos no esse matrimonium: vnde si alter contrahat, valebit hoc secundum matrimonium. Idem dicendum est ad ca. *ueniens*. quod proprie referendum est ad forum externum, & intelligi consensum legitimum secundo loco esse praestitum.

13 Quartum argumentum, quod videbatur multum stringere, fuit solutum duobus modis. Primum, quod consensus illius, qui simpliciter verbis & animo consentit, ceterum semper durare: vnde cum alter, qui verbis tantum consentit, constituit etiam animo consentit, fit mutuus, purus, ac perfectus consensus: & haec solutio videtur bona. Altera fuit, quod etiam hoc casu requiratur nouus consensus mutuus, ac plenus: & quod haec coniux quando habet in animo, corde, & verbis consentire, debet cautè interrogare alterum, vt tum etiam mutuo consentiat. pro quo facit, quia cum per procuratorem contractum est matrimonium, solet semper praesentibus coniugibus peti, si ipsi etiam consentiant, prout procuratores nomine ipsorum fecerunt.

14 Quintum argumentum, quod similitudine quadam collationis inualidè dicitur, facile dissolui possit: nam quia illa omnia sunt iuris positiuu, recte per dispensationem possunt

a. m. maiores de baptismo & eius effec.

b In vers. diuina leg. de restitut. spo lin.

c de diuort.

a Sess. 24. de reform. mar. cap. 4.

b In decre. de clandest.

c In cle. vni. de immu. eccl. c. les.

d De coniug. seru. c. De eo qui dux. in mar. quam pol. per adult.

a De clam.

b S. verum. c Verbo sed agensibus. d 32. dist. c 3 par. q. 92. ar. 7. & in 4. dist. 13. quaest. 1 ar. 1. quaest. si iuncta 3. f. Matth. 19. g 33. qu. 2. & in c. inter corporalia. de translat. pra. lar. h cap. 1. & vlt. de sponsa duorum.

confirmari, secus est in matrimonio, quod est sacramentum, ac propterea pender a iure diuino.

Quidam dispensatione habita, fuit constitutum, vt in futurum mutaretur stylus, & in huiusmodi supplicationibus adderetur haec clausula, *de nouo praestito consensu*.

Sed dubitatio magna orta fuit, an propter decretum Cōc. Trid. a in hoc secundo consensu praestando necesse sit saltem adesse parochum cum duobus vel tribus testibus: & propter illa verba decreti, *Et huiusmodi contractus irritos ac nullos decernit*, visum fuit esse necessariam praesentiam parochi & testiu: sed quia hoc in multis casibus non posset fieri sine periculo maximi scandali, & in Concilio no videtur fuisse cogitatum de huiusmodi casibus occultis, dictum fuit Illustrissimo Cardinali Propœnitentiario, vt nomine totius signaturae exponeret Sanctiss. videri æquissimum, vt per aliquam constitutionem declararetur, quando praecesserunt denunciations, vel aliàs seruata est forma Concilij, in hoc secundo consensu sufficere, vt secreto praestetur, sed ita vt coniux, qui ignorabat, in genere intelligat impedimentum dirimens matrimonium subesse, & necessarium esse, vt de nouo mutuo consentiant, vt matrimonium valeat. & ita Illustrissimus Cardinalis Alciatus Propœnitentiarius retulit in signatura placuisse Sanctiss. vt in huiusmodi impedimentis occultis, quando matrimonium est renouandum, possit hoc fieri inter ipsos coniuges secretè, & quod non sit necessaria praesentia parochi, vel testium: & ita exprimens est clausula, *& secretè inter se contrahere*.

Vide pro hoc vltimo dicto infra de despons. impub. consil. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Sacramentalia, & sacramenta, excepto baptismo in morte, ab haeretico vel schismatico scienter accipere non licet.
- 2 Benedictio nuptiarum, siue bene, siue male, puta ab haeretico accepta, nec auget, nec minuit vinculum essentiale matrimonij.

CONSILIVM XV.

Inueniuntur homines, qui suscipiunt benedictionem nuptialem a sacerdotibus Graecis haeticis, qui blasphemant ritum Sanctae Romanae Ecclesiae: & ex istis inueniuntur quidam, qui propterea dereliquerunt vxores suas: & isti homines sunt Orthodoxi, qui habitant inter Graecos haeticos in Bosna Turcae supposita. Queritur quid agendum sit.

1 Respondeo primo, quod oportet eos poenitere peccati, quod in hoc admiserunt, quia nulli Catholico licet accipere ab haeticis vel schismaticis, quos nouit esse tales, sacramentalia, de quibus est benedictio nuptialis, neque sacramenta, praeter baptisma in morte vt est in c. *praeter*. b iuncta glossa c communiter recepta d per nostros, cui concordat D. Thomas communiter receptus. e

2 Secundo, quod etiam peccant separando se a suis vxoribus, cum quibus legitime contraxerunt: quia benedictio nuptialis neque bene accepta auget vinculum substantiale & essentiale matrimonij, neque male accepta minuit illud; quia illud vinculum est indissolubile. iuxta illud Christi *quos Deus coniunxit*, & c. relat. in capit. *quos Deus*. & consequenter quod debent ad eas redire, etiam si secundas duxerint. h

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium in foro exteriori praesumitur contractum per haec verba, *Volo hunc accipere in maritum; & haec, Volo hanc accipere in vxorem; prolata a viro & muliere ad interrogationem parochi praesentis, & postea subdantis, Ego non possum modo vos coniungere, sed coniungam post Pascha. At coram Deo attenditur contrahentium intentio.*

CONSILIVM XVI.

Parochus, vt matrimonio tunc contrahendo interesset, accessit, volentibus matrimonium contrahere dixit, *Cum sit tempus quadragesimale, non possum vos coniungere: coniungam vos post Pascha*: itaque interrogauit virum in haec verba: *Vis tu Petre Mariam in vxorem accipere?* & Petrus respondit, *Volo*. similiter Mariam interrogauit, *Vis tu Maria Petrum in virum tuum accipere?* & Maria respondit, *Volo*. his auditis subiit

xit parochus, *Ego vos post Pascha coniungam*. Dubitatur an si inter Petrum & Mariam matrimonium contractum.

1 Respondeo, quod iudex, in cuius tribunali tractaretur hoc negotium in foro exteriori, iudicaret esse matrimonium contractum inter praefatos Petrum & Mariam: in foro autè conscientiae, quia mulier affirmat voluisse quidem matrimonium contrahere, si parochus voluisset eos coniungere; sed quod tempore quo ipsa verba praedicta protulit, ex quo parochus dixerat ea quae praemittuntur, noluit eum in maritum accipere, sed solum sponsalia de futuro contrahere; non est matrimonium: nam perinde est, ac si diceret in effectu, *Volo hunc Petrum habere pro marito, quod contra xero cum eo; sed nunc non accipio eum in talem*.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium contrahere nequeunt, qui se per adulterium polluerunt, si probetur fidem datam de post mortem mariti contrahendo.
- 2 Vxor duorum nulla esse potest: vnde matrimonium secundum non valet.
- 3 Mariti prioris mors nisi probetur, praesumitur eo viuente matrimonium contractum cum secundo. cum quis praesumatur viuere usque ad centesimum annum.
- 4 Matrimonium, nisi aliunde impediatur, sufficit si in praesentia parochi & testium contrahatur, etiam si desint alia solemnitates.
- 4 A iure antiquo non recedendum, nisi quatenus exprimitur in nouo.
- 5 Filij spurij nati viuente primo coniuge, non legitimantur per subsequens matrimonium.

CONSILIVM XVII.

AN quis possit ducere in vxorem eam, quam antea cognouit, dum dubitatur an esset nupta alteri, & dubium est vtrum maritus viuat, vel vita functus sit?

1 Huius quaestiois decisio videtur pendere plurimum ex facto: & ideo responderetur primo, quod si probari posset viru dedisse fidem contrahendi matrimonium post mortem mariti sui, viuente illo, non valet matrimonium propter impedimentum, de quo in titulo. a

2 Secundo, quod non valeret matrimonium, si viueret adhuc maritus concubine: quia nulla potest esse vxor duorum, vt per totum tit. b

3 Tertio, quod nisi probetur mors mariti prioris, praesumeretur eo viuente fuisse contractum, & ita nullum iudicaretur; quia praesumitur quis viuere usque ad centum annos. c

4 Et nota matrimonium aliàs non impeditum valere etiam omnis alijs solennitatibus, modo praesentia parochi, & duorum, vel trium testium sit suffulatum, esto quod possit ob id parochus castigari, d quoniam a iure antiquo no est recedendum, nisi quatenus exprimitur in nouo, e & iure antiquo nullum matrimonium eo solo, quod clandestinum esset, reddebatur nullum, vt ipsumdem Concilium, affirmat: iure autem nouo praedicti Concilij tum demum fit nullum matrimonium ob clandestinitatem, quando non fuit contractum praesente parocho, & duobus testibus.

5 Et nota hic filios spurios natos ante legitimum matrimonium non fieri legitimos per matrimonium contrahendū. g

S V M M A R I V M.

- 1 Fidem praestitam, & praecipue in sponsalibus praesertim iuratis, in vtroque foro seruare quilibet tenetur.
- 1 Trid. Conc. circa sponsalia de futuro nihil mutauit: quare perinde in eis locum habent antiqua iura post illud, ac antea.
- 2 Matrimonium contractum absque parochi praesentia, vel alterius presbyteri de eius vel ordinarij licentia, vel sine testibus, est nullum post Conc. Trid.
- 3 Matrimonium praesumptum per copulam affectu maritali post sponsalia habitam cessat post Conc. Trid.
- 4 Sponsalia etiam iurata diluuntur si sponsus etiam post motam licentiam contrahat de praesenti cum altera.

CONSILIVM XVIII.

Petrus contractis solemniter sponsalibus de futuro cum Paula, antequam matrimonium per verba de praesenti coram parocho & testibus per Concilium Tridentinum ad id requisitis contraheret, habuit rem cum ea, & postea frequenter confessus est illam esse suam vxorem.

a De eo qui dicit in vxore quam pol.

b De sponsa duorum.

c l. fin. & ibi not. C. de sacro, an. eccl.

d cap. cum in bibulo. de cla. de spons.

e l. praecipuo. cod. de appellatio.

f In princ. ca. 1. de reform. matrim. sess. 24.

g cap. tanta. qui filij sint legitimi.

Quæritur primo, an præfatus Petrus teneatur esse maritus Paulæ.

Secundo, an sit iam verè talis.

Ad horum prius respondeo affirmatiuè, quod præfatus Petrus teneatur esse maritus Paulæ in vtroque foro; quia in vtroque foro tenetur quis ad præstandam fidem, præsertim stipulatam, & maximè fidem sponfalium, quæ sunt futurarum nuptiarum promissio, b præsertim iuratorum. c Nec quicquam obstat Concilium Tridentinum quippe quod nihil circa sponfalia de futuro mutauit, & ita in eis perinde habent locum antiqua iura post illud, ac antea habebant. d

Ad posterius respondeo (& quidem doleo) negatiuè, nimirum, quod præfatus Petrus in neutro foro est verus maritus Paulæ: quia nullo modo quis potest fieri hodie maritus alicuius, nisi contracto matrimonio coram parcho vel de licentia eius, vel ordinarij, coram altero presbytero, & duobus vel tribus testibus, secundum ius nouum inductum à prædicto Concilio, e & inter prædictum Petrum & Paulam non fuit contractum matrimonium saltem coram parcho & testibus.

Nec prodest Paulæ cap. illud solemne, is qui fidem, f quod habet matrimonium præsumi contractum inter sponsum & sponfam de futuro, se quita copula carnali: quia sublatur est illud per præfatum Concilium Tridentinum quod & nos nuper adnotauimus in nostro Manual. confess. g vbi diximus cessare hodie huiusmodi matrimonium præsumptum.

Quare cum Petrus contrahendo de facto matrimonium cum altera, possit præfata sponfalia dissoluere, licet cum grauissimo eodemque mortifero peccato, etiam post motam litem, prudentiæ (vt mihi videtur) fuerit, vt prædicta Paula, & mater eius prudentissima Hadriana, antequàm illam moueant, rem hanc prouidè tractent, nullisq; iniuriis nec minis prædictum Petrum exasperent, & ad iram prouocent, immo publicè dicant se ipsius nobilitati & Christianitati fidere; secreto autem quanta maxima poterunt instantia, querelis, lacrymis, & eiulatu plenè moueât Illustrissimum Cardinalem & alios magnates, quo misereantur earum, & nitantur persuadere prædicto Petro, vt in constantia & fide suæ maximæ nobilitatis iurata perseuerans præster promissa: quin & magno pere curent, vt Maiestas Regia, quæ huiusmodi fraudibus maximè est inimica, scribat ei, & Illustrissimo Cardinali, ne rem adeo foedam in suo Regno cum filia tanti ministri sui admittat. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Promittens ducere aliquam in vxorem, tenetur ducere, etiam si talem promissionem fecerit absque animo adimplendi.
2 Iuramentum, quacumque arte verborum concipiatur, debet adimpleri in eo sensu, quem cui iuratur intellexit.

CONSILIVM XIX.

Promisit quis puellæ ducere eam in vxorem absque animo implendi, sed potius decipiendi. Quæritur, an teneatur eam ducere, cum non haberet intentionem eam accipiendi?

Ad quæstionis præfate decisionem, & ad ea quæ respondetur à prædictis viris doctissimis, addo primo, quod qui promittit mulieri, præsertim virgini, ducere illam vxorem, tenetur ad implendam promissionem, etiam si absque animo illam ducendi promiserit. Tum quia omnis promissio rei notabilis licitæ deliberata obligat promittentem ad implendum promissum sub pœna peccati mortiferi iure naturali, & canonico. h

Tum quia quacumque arte verborum iuretur, ita iuramentum est implendum, vt is cui iuratur intelligit, i & nos diximus in nostro Manual. confess. k & in nostro comment. super cap. humana aures. l

S V M M A R I V M.

- 3 Conuersationem, vsque ad tactum & impudica oscula deueniendo, cum puella sub fitione illam in vxorem ducendi habens, ob id non tenetur illam in vxorem ducere, etsi dotem damni illati compensatiuam dando satisfacit.
2 Restituere damnum qui tenetur puella lasa. potest id secreto facere, ac etiam palam, adiecta tamen causa dationem honestante.
3 Dotem qui puella decepta tenetur præstare, non cogitur ante-

quam nubat fructus dotis persolvere magis, quam si ex contractu teneretur.

CONSILIVM XX.

Virginem quidam vir diu sollicitauit, fingendo eam velle vxorem ducere, & tantum ad tactus & oscula peruenit. Postea ad Deum conuersus dubitat an teneatur illam ducere, seu saltem dotare: & quomodo salua eius fama, cum eam non cognouerit, dotem constituere valeat: & an dotem in manibus mercatoris teneatur constituere, vt lucretur interesse interim dum nubit.

Vifis & perpenfis supra scriptis responsis egregia pietate & eruditione datis, respondeo primo illa mihi videri iuridica, attento quod D. consulens volens decipere non peruenit ad habendum rem cum decepta, & quod offert iustum restitutionem damni, quod illa ex sua conuersatione passa est.

Secundo, quod etsi aliquo respectu conueniat (vt primus D. consultor tangit) ne nomen D. consulentis in restitutione exprimitur; aliis tamen videretur conuenientius, etsi non necessarium, vt exprimeretur se facere illam ob egregiam, quam habet de virtute illius Christiana opinionem conceptam, & quod videt eam non habere fortunas suæ virtuti respondentis. Et licet expediret (quod cumulata pietatis fuerit) vt D. consulens fiat presbyter in penitentiam præfate deceptionis, non tamen est necessaria iustitia.

Tertio, quod licet prudens & vtile consilium sit, quod præfatus D. secundus consultor addit, nempe quod pecunia restituenda reponatur in manibus alicuius, vt inde aliquid lucri eueniat præfate puellæ, iusta cap. per vestras, a non tamen videtur necessarium, modo D. consulens tradat illa, quæ ob damnum illatum restitutus est ei, & eo modo, quo restituendo, ac si deberet ex contractu, satisficeret.

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM.

S V M M A R I V M.

- 1 Pubes, qui cum impubere contraxit sponsalia, non potest cum alia, etiam impubere, antequam fiat pubes, consentiente, sine peccato contrahere matrimonium, & contrahendo punitur, licet teneat matrimonium.

CONSILIVM I.

Vir vigesimum annum agens contraxit sponsalia de futuro cum agente decem. Quæritur quid agendum.

Respondetur primo valere sponsalia, & non posse puberem discedere à puella etiam de consensu eius, donec pubescat, & peruenerit ad duodecimum annum.

Secundo, quod expectare debet, donec illa pubescat; & si tunc noluerit ipsa contrahere cum ipso, potest vterque resilire à præfatis sponfalibus: si autem ipsa voluerit contrahere cum illo, tenetur ipse ad contrahendum cum illa.

Tertio, quod si vir contrahat cum alia matrimonium per verba de præfenti, etiam de consensu sponfæ, antequam illa perueniat ad pubertatem, vel postquam peruenerit ad pubertatem sine consensu eius, peccabit grauissimè, quamuis matrimonium aliàs legitime contractum valeret, sed deberet ipse puniri secundum communem opinionem DD. b quam sequitur etiam Couarruias. c

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium per verba de præfenti inter impuberes contractum, matrimonium quidem non est, nec adueniente etate efficitur; sed talia sponsalia, qua plus obligant, quam sponsalia contracta per verba de futuro: vnde tales tenentur: & si nondum cum alijs de præfenti contraxerunt, qui renuit vt contrahat potest cogi.
2 Coactio, qua iudex cogit sponsum ad contrahendum cum sponsa, non est iniusta; immo ei sine peccato, nisi ad sit causa, non potest resisti.

CONSILIVM II.

N. & M. impuberes per verba de præfenti contraxerunt inter se matrimonium, à quo M. vellet resilire, & cum alio contrahere. Quæritur an liceat.

Respondetur primo, certum esse non contrahi matrimonium inter impuberes, nec inter puberem & impuberem, etiam si se desponsent per verba de præfenti; sed tantum iuris fitione censentur sponsalia de futuro, d nisi sint pubertati proximi, & malitia vel potentia suppleat etatem.

Secundo, certum esse quoque talia sponsalia non transire

in matri

in matrimonium per solam etatem superuenientem, vt ibidem habetur: & ita, si alter non vult esse coniux alterius, nõ potest cogi ad illud.

Tertio, quod mea sententia vtraque pars obligatur contrahere cum altera in foro conscientia, nisi aliqua iusta de causa excusetur: quoniam matrimonium illud est potentius, quam sponsalia de futuro, secundum omnes; & sola sponsalia de futuro obligant in conscientia ad contrahendum; ergo & illud matrimonium. argumentum reg. cui licet quod est plus, licet vtiq; quod est minus. a Quod autem supra dixi non posse cogi ad illud, in hunc sensum dixi, videlicet, quod si ipse contraxerit cum alia, erit validum matrimonium, & erit inseparabilis ab illa: sed antequam cum alia contrahat, poterit compelli ad contrahendum cum illa, tamquam sponfus eius, qui virtualiter contraxit sponsalia cum illa priore: nec se poterit defendere iuste sine peccato ab huiusmodi coactione, quam conscientia in foro interiori, & iudex in exteriori face-re poterit. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium qui seruata forma Concilij contraxere ante iustam etatem, de licentia ordinarij iterum, omisis solemnitatibus, coram parcho, vel debita etiam ad hoc præcedente licentia coram alio sacerdote, & duobus testibus secretè, cum impedimentum sit occultum, contrahant.

CONSILIVM III.

Rogatus quid facere debeant duo coniuges, qui pridem post Concilium contraxerunt matrimonium, & susceperunt filios, & nunc rescierunt vxorem non habuisse tempore contractus duodecim annos, quamuis maritus haberet plusquam quatuordecim.

Respondetur, quod rarissima super hoc disputatio haberi potest, tangendo ea, quæ nuper allegauimus coram S.D.N. super dispensatione ad contrahendum matrimonium inter duos Illustrissimos impuberes. b

Sed omisis illis, videtur respondendum, debere præfatos, de quibus quæritur, dicere ordinario, quod ipsi ex causa quadam, quam non oportet ei notam facere, habent scrupulum, qui iam cessauit, de valore matrimonij sui contracti coram parcho ante tot annos: & quod ad deponendum illum vellet denuo contrahere: & quod supplicant ei, vt det eis licentiam id faciendi coram suo parcho, vel alio sacerdote de sua licentia, non præmissis denuntiationibus per Concilium Tridentinum requisitis, attento quod iam antea cum illis contraxerunt: & post illam licentiam habitam, adeant suum parochum, vel alium sacerdotem, cui det licentiam ipse vel ordinarius ad assistendum matrimonio contrahendo: & vocatis duobus vel tribus testibus amicis suis, qui rem teneant secretam, contrahant in nomine Domini, qui nos omnes saluet. Amen.

Aduerte hic presentiam parochi, ac testium requiri ad cautelam, ne detecto impedimento matrimonium validum negetur: nam in conscientia possunt inter se sine parcho, & testibus valide contrahere. Vide supra de sponfal. conf. 14. in fine, & clarius in Manual. confess. cap. 22. n. 70.

S V M M A R I V M.

- 1 Coniugio regulariter ineptus est, qui debitum reddere nequit. num. 18.
2 Leges determinantes etatem ad matrimonium, videntur, sed non sunt naturales. num. 13. 14. & 18.
3 Obligari quis ad impossibile nulla lege nec privilegio potest.
4 Matrimonij de essentia videtur esse actualis potentia coeundi tempore contractus, sed non est. num. 14. & 19.
5 Pueros ante certam etatem voto solemniter non obligari facit ius humanum.
6 Papa consensum ad matrimonium requisitum supplere nequit, nec discretionem, nec potentiam iure naturali ad matrimonium necessaria. num. 20.
7 Pape omnis lex humana subicitur.
8 Lege humana multa iuris diuini indeterminata determinantur: ita vt licet ipsum indeterminatum sit iuris naturalis indispensabile, ipsum tamen determinatum sit iuris humani dispensabile. & num. 12.
9 Aetatis ad matrimonium determinatio iuris humani, super quo Papa dispensat. 12. & 13.

Matrimonium ante pubertatem ex aliqua vrgentissima necessitate contrahi potest.
Pubertati proximus, masculus in quâ post decimum annum cum dimidio, & mulier post nonum cum dimidio, contrahendo, saltem naturaliter obligatur.

Ius natura ad matrimonium contrahendum prudentiam requirit; sed humanum, respiciendo id quod solet communiter accedere, determinat quando illa eueniat.

Coeundi potentiam inesse multis ante etempus à iure præfixum.

Impotentia non omnis ad coeundum, etiam perpetua, est contra matrimonij essentiam.

Senex ad coeundum impotens potest matrimonium contrahere. & num. 18.

Papa etsi legem diuinam nec tollere, nec limitare, nec in ea dispensare proprie possit, attamen ex ratione desumpta ex alia lege diuina potest declarare ea non procedere in tali & tali casu.

Voti, & iuramenti iure natura reddendi obligationem remittit Papa, facièdo de voto & iuramento non voti, non iuramentum.

Vota ne fiant, vel iuramenta, potest ex causa Pontifex efficere.

Corporum traditio necessaria est ad verum matrimonium, etiam si in tradente non adsit potentia copula.

Traditio corporum necessaria ad matrimonium potest fieri sine actu carnali.

CONSILIVM IV.

Tractatum est diu in Hispania de mandato Regiæ Maiestatis Catholicæ per multos proceres, & tandem auctoritate eiusdem conclusum, vt ad vtilitatem priuatam & publicam contrahantur duo matrimonia, alterum inter Illustrissimum Don Ioannem Ludouicum de la Cerda Ducem Medinæ celi, & Marchionem, ac Comitum aliorum dominiorum, & Domnam Ioannam del Alama Ducem Alburquerqueensem relictam quondam Don G. brielis Illustriss. Excellentiss. q. Ducis Alburquerqueensis, qui ante paucos annos fuit Ducatus Mediolani Gubernator, eandemque multorum dominiorum dominam: alterum inter Illustrissimos & Excellentissimos Don Ioannem de la Cerda Marchionem de Cogolludo filium & successorem prædicti Ducis Medinæ celi, & Domnam Annam del Alama, & de la Cueva, filiam prædictæ Ducis Alburquerqueensis, impuberes, quidè, sed præter communem aleam animorum & corporum viribus à Deo & natura dotatos. Conclusum inquam est, dummodo intra sex menses, quorum iam tres sunt elapsi, S. D. N. dignetur dispensare, vt prædictus Don Ioannes Marchio de Cogolludo ætatis duodecim annorum possit contrahere matrimonium cum prædicta Domna Anna decem annorum, & non aliter, nec aliàs: quoniam visum fuit viris eruditissimis, nulla pœna, nec artha, nec fideiussione fieri posse certam & securam prædictam Ducem Domnam Ioannam de matrimonio futuro inter prædictam Domnam Annam filiam suam, & prædictum Don Ioannem de la Cerda filium prædicti Ducis Medinæ celi, nisi mediante prædicta dispensatione. Et quia sunt, qui subdubitè, an S. D. N. id facere possit, petitur informatio iuris, quo palam ostendatur suam Sanctitatem id facere posse.

Respondurus à hanc quæstionem, à nemine, quod sciam, tactam, primum opem diuinam submississimo animo implo-ro; deinde humiliter supplico S. D. N. vt dignetur sublimitatem animi sui demittere ad hæc humilia, quæ humiliter suæ centuræ sublimi, eidemque profundo iuris tam naturalis, & diuini, quam humani callo munitè subiicimus. Et quidè pro parte negante, quod non possit, facit primo cap. quod sedem. a vbi puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus coniugio, & videtur loqui de aptitudine requisita iure naturali diuino: nam per illum textum tener Sotus, b quod impotentia ad carnalem actum omni iure impedit matrimonium: & postea in solutione 2. argumenti tener, quod senex omnino impotens ad actum matrimoniale nullam rationem potest matrimonium contrahere. At prædicti Illustriss. domini ambo sunt impuberes; quia puella nõ impleuit duodecimum annum, neque attingit, & puer nondum impleuit decimum-quartum, neque attingit illum: & ita præsumuntur impotentes ad actum carnalem, & consequenter omni iure esse inepti coniugio, cui consequens est, Papam non posse eos aptos facere.

Secundo, quod lex tam canonica, quæ Casarea, quæ statuit, ne fœmina ante duodecimum annum completum, nec

al. i. ff. de pac. & leg. i. ff. de verb. oblig. b l. i. ff. de sponfal. c Cap. ex literis de sponfal. d Arg. l. precipimus. C. de appell. e Cap. 1. de reform. mas. sess. 24.

f De sponfal.

g Cap. 25. nu. 144.

a De donatio. inter vir. & vxor.

a De reg. iur. lib. 6.

b Vide conf. sequ.

b In cap. de il. lib. 1. de despo. satione impu. c In epitome super 4. l. pa. ca. 5. s. 1. &c.

h Cap. 1. de pact. cap. iura menti. 22. qu. 5. i Cap. quacumque. 22. qu. 5. k Ca. 16. nu. 18. l 22. q. 5. à n. 6. & seq.

d Cap. 1. s. i. dem quoque. de despo. imp. lib. 6.

a De frig. & malef.

b In 4. lib. sen. dist. 34. quæst. 1.

a l. 4. ff. de rit. nupt. c. l. i. d. cimus. Co. de nupt. c. cap. puberes c. c. de illis. c. ca. fin. de despon. impub.
 b Arg. ca. ius gentium. c. ius naturale i. dist.
 c Cap. cuncta per mundum. q. 1. d. sunt quidam. 25. quæst. 1.
 e l. impossibilitatum. ff. de re. iur. c. ca. nemo ad impossibile. eod. tit. lib. 6.
 i Lib. 4. sent. dist. 34. q. 1. g. Cap. quod autem de iure patron. l. si uniuersa. Co. de leg.

h In sum. 20. qu. 1. c. in ca. mulier. 32. q. 2.
 i In ca. per ve nerabilem. n. 21. qui. ff. sint leg.
 k De trasac. l. r. de legat. § nunc ostendendum. ver. 18.
 m §. cateru. de re iud. n. l. idem.

o 33. quæst. 5.

p In proem. Clem.
 q Cap. cuncta per mundum. q. 1. d. ca. innotuit. de ele. r. 1. 2. q. 106. n. 5. ad secundum. ff. de legib. t. De concess. praben.
 v In dict. cap. innotuit.

x Ita vulnere rati. ff. ad l. Aquil. c. ca. ut fama. de sentent. excõ.

y Sess. 14. ca. 6.
 z Cap. omnis de penit. c. veni. ff. de i. 17. c. 6. in cap. omnis.

masculus ante quartumdecimum annum completum possit contrahere matrimonium, a videtur esse potius lex naturalis diuina, quam humana, cum vbiq; gentium feruatur, b & Papa licet possit supplere omnem defectum prouenientem ex lege humana, c non potest tamen supplere defectum prouenientem ex lege naturali & diuina; quia secundum Urbanum vsque ad sanguinem tenetur eam seruare, d ergo non potest supplere prædictum defectum.

3 Tertio, quod nulla lege, neque Papæ priuilegio, vel dispensatione fieri potest, vt quis obligetur ad impossibile, e nam neque Deus, secundum S. Hieronymum receptum ab omnibus, obligat quem ad impossibile, ar impossibile videtur prædictos dominos impuberes debitum coniugale reddere posse, vt præcitate leges significant. ergo non possunt obligari Papæ priuilegio ad reddendum illud.

4 Quarto, quod ad substantiam matrimonij requiritur, vt contracturus illud tempore contractus habeat potentiam coeundi, vt præceteris tradit Scotus, silla ratione, quæ videtur summa, quod de substantia matrimonij est datio potestatis sui corporis pro parte, quam dat sibi alter: & qui illam non habet, non potest eam dare, iuxta illud, Nemo dat, quod non habet. e Cum ergo præfati Illustriss. impuberes non possint dare potestatem suorum corporum, quam non habent; consequens videtur, per nullam dispensationem posse illos contrahere matrimonium.

5 Quinto, quod prædicti domini impuberes non possunt se obligare ad contrahendum matrimonium spirituale cum Deo per votum solemne, secundum omnium sententiam, ex defectu sufficientis discretionis, & prudentiæ: ergo nec ad perpetuam seruitutem matrimonialem, cum iudicium sufficiens ad obligandum diabolo, vel homini, sufficiat ad obligandum Deo, iuxta glossam solemnem & receptam. h

6 Sexto denique, quod Papa non potest supplere consensum necessarium ad matrimonium, vt tenet Ioannes Andreas quem sequitur Panormitanus, i quem sequuntur alij illa firmissima ratione, quod licet Papa possit supplere defectus iuris humani iuxta cap. 1. & ei notata, k non potest tamen supplere defectus naturales, vt Speculator receptus ab alijs tenet, l pro quo aptus textus in clem. pastoralis. m per quem Cardinalis etiam receptus, n adnotauit, Papam non posse supplere defectum citationis, quia iuris naturalis est. At præfati domini impuberes non videntur habere tam liberum, tam discretum & prudentem consensum, quam necessarius videtur iure naturali ad tantum sacramentum, & iugum maritale perpetuo duraturum, argumento textus & glossæ singularis in cap. notificasti. o ergo Papa non potest illum supplere.

7 His tamen non obstantibus, contrarium proculdubio est dicendum. Pr. mo quidem, quod Papa est summus, & vnicus summi Christi Dei & hominis Vicarius, de quo est illud Ioannis Anglici citatum per glossam. P. Papa stupor mundi, qui maxime rerum Nec Deus est, nec homo, quasi neuter, & inter vtrumque, cui omnis lex humana subicitur, q saltem quod ad hoc, vt pro loco & tẽpore iuste possit eam relaxare, vt dixit D. Thomas receptus ab omnibus, r & probatur irrefragabiliter per l. princeps. s & cap. proposuit. t & per tradita ab Innocentio, v & per alios alibi sæpe.

8 Secundo, quod licet aliqua generalia indeterminata sint iuris naturalis, vel diuini; determinatio tamen eorum quod ad quantitatem, tempus, vel locum facta à legislatore homine constituit ius humanum: ita quod ipsa determinata, puta tempus, locus, sint iura humana, & non naturalia, nec diuina. Verbi gratia, ius naturale diuinum est, vt delicta puniantur. * At determinatio, quod illa vel illa pœna, tanta vel tanta, tempore vel loco illo vel illo puniantur, ius humanum est secundum omnes: & licet non possit legislator homo statuere, ne crimina puniantur; potest tamen dispensare, ne illa vel illa pœna, illo vel illo tempore, & loco puniantur. Præceptum item, vt confiteamur saltem semel omnia peccata mortifera, diuinum est, latum à redemptore omnium Christo Domino Deo nostro, vt declarauit sacrosanctum Concilium Tridentinum, y determinatio autem, vt confiteamur illa semel in anno, z humana est, & licet Papa non possit dispensare, vt non teneamur confiteri mortifera saltem semel in vita; potest tamen ex causa iusta dispensare, vt non teneamur cõfiteri mortifera semel in anno, vel in Quadragesima secundum mentem omnium, a

quidquid Panormitanus, a inuoluat. Ita etiam licet præceptum de ieiunando sit præceptum iuris naturæ indigenti eo ad salutem, vt tradit D. Thomas, b determinatio vero, quod illo vel illo tempore ieiunemus, est præceptum humanum; & licet Papa non possit dispensare super lege illa naturali de ieiunando, potest tamen dispensare, & quotidie dispensare ex causa super ieiunio illius vel illius diei. Insuper, licet præceptum de cessando aliquo tempore ab opere seruili, vt vacemus Deo, & diuinis, ac spiritualibus, sit præceptum naturale, & lex naturalis; præceptum tamen determinans, vt illo vel illo tempore feriemur ab opere seruili, & Deo vacemus, atque rebus diuinis, præceptum est humanum, & lex humana, vt colligitur ex D. Thoma etiam recepto, c vnde inferitur omnia festa Christianorum, etiam dies dominicos, esse præcepta, & iura humana, vt post multos alios nos quoque intrulimus in Man. confess. d & vltra omnes irrefragabiliter probat Thomas Vvaldensis. e

9 Sic igitur, licet iure naturali ætas aliquotum annorum requiratur ad matrimonium contrahendum; determinatio tamen eius, quod requiratur in masculo ætas quatuordecim annorum completorum, & in fœmina duodecim, ius est humanum, & lex humana est: & ita licet Papa non possit dispensare, quod nullorum annorum ætas requiratur ad contrahendum matrimonium, potest tamen dispensare ex causa, quod non requiratur ætas quatuordecim annorum in masculo, & duodecim in fœmina.

10 Tertio, quod est casus in cap. 2. f quatenus habet expressè, matrimonium posse contrahi ante pubertatem pro aliqua vrgentissima necessitate, puta bono pacis. Et ne quis dicat cap. istud loqui de sponsalibus tantum, consideret glossam & ante illam Innocentium intelligere illum textum de coniunctione tam matrimonij, quam sponsalium; & quod Panormitanus, g probat irrefragabilibus argumentis potius intelligendum esse de matrimonio, quam de sponsalibus.

11 Quarto, quod pupillus proximus pubertati, qualis est fœmina post nonum annum dimidiatum, & masculus post decimum dimidiatum, contrahere potest, & contrahendo obligari saltè naturaliter iuxta l. 1. h & per alia, quæ citat Decius, i immo & tunc negotium rectè gerit tutore auctore, vbi eius auctoritas est necessaria iuxta §. pupillus. cum ei concordantibus. k At matrimonium est contractus: ergo auctore Papa, cuius auctoritas tantum, immo plus potest in spiritualibus, quam tutoris in temporalibus, l poterit contrahere matrimonium.

12 Quinto, quod licet iure naturali ad contrahendum matrimonium requiratur discretio, prudentia, & iudicium, ius tamen, quod determinat tale iudiciu euenire masculo in 14. anno, & fœminæ in 12. non est ius naturale, sed humanum determinatum arbitrio legum latorum, qui respiciunt id, quod communiter accidit, vt ait Celsus, m & ita, quando contingit discretio & prudentia alicui ante tempus determinatum, sanctè potest legislator, habita ea de re iusta informatione, permittere, vt illud ante determinatum tempus fiat. At per iustam informationem constat prædictos Illustrissimos dominos impuberes habere, præter communè suorum æqualium, aliam prudentiam, discretionem, & iudicium sufficiens ad cognoscendum & iudicandum magnitudinem sacramenti matrimonij, & iugum maritale perpetuum, vt in facto proponitur, ergo iuste potest S. D. N. permittere inter illos matrimonij contractum.

13 Sexto, quod licet coeundi potentia non soleat euenire vt plurimum ante prædictas ætates, tamen frequenter euenit ante illas, illis maxime, qui nati in murice & auro, & nutriti, vt ille ait, inter superbas opes, & delicias, vires maiores, maiusq; robur corporeum sibi querunt. Vnde Gregorius lib. Dialogorum 4. relatus à glossa, n in summa refert. quemdam puerum ætatis nouè annorum nutritic suam fecisse pregnantem; & D. Hieronymus narrat in epistola ad Vitalè presbyterum, se audisse, quemdã puerum decè annorum genuisse fecisse suam nutritic, Salomonem q; in decimo anno genuisse Roboã, & Achaz in anno ætatis vndecimo Ezechia, & sunt viri magna fide digni, qui asserunt quamdã puellam decè annorum ante paucos annos peperisse in regno Neapolitano. Cũ ergo prædicti domini impuberes sint in murice & auro nati, & in delictis nutriti, sitq; iam puer duodecim annorũ, ac puella decem, facile potest per iustam informationè & corporis staturã sua-

a l. bidem.

b 2. 2. q. 147. art. 3.

c 2. 2. q. 111. artic. 4. c. 5.

d cap. 13. nu. 1. c. in lib. de sacramentali. cap. 14.

f De despos. impub.

g l. bidem.

h ff. de a. etio. c. oblig. i. In l. pupillus l. in negotio. ff. de reg. iur. l. Instit. de i. n. r. lib. 1. si. pul. l. Arg. cap. vlt. de iudi. lib. 6.

m In l. 4. c. 5. ff. de legib.

n 2. quæst. 1.

deri, eos habere potentiam coeundi; qua probabiliter credita, nulla est difficultas dispensationi locum esse cessante præcipua causa, ob quam facultas contrahendi matrimonij in illas ætates differtur, argumento ca. cum cessante. a & l. adigere. b

14 Septimo, quod potentia actualis coeundi non est de substantia matrimonij, secundum sola iura naturalia diuina. Tum quia pueri quatuordecim annorum possunt contrahere matrimonium, licet non euenierit potentia coeundi secundum receptam sententiam, quæ probatur, eo quod nullatenus debent tales propter frigiditatem separari. Tum quia impedimentum, quod processu temporis tolli potest naturaliter, vel per artem, non est contra substantiam matrimonij, secundum D. Thomam receptum, b & probatur in cap. fraternitatis. & fere toto tit. de frig. & malef. Tum quia nullum impedimentum naturale, quod non est perpetuum, est contra essentiam & substantiam matrimonij, etiam secundum legem humanam canonicam vt est in d. cap. fraternitatis. in quo ipse Innocentius III. definit, impedimentum perpetuum esse illud, quod non potest tolli per naturam, vel medicinam, absque periculo vitæ probabili. At impotentia prædictorum dominorum ad actum carnalem (si qua talis esset) tolli potest, & vita comite tollitur processu temporis: ergo eorum petitio non solum non continet, vt S. D. N. dispenset contra id, quod de iure naturali est contra substantiam matrimonij, sed neque id quod de iure humano est contra substantiam eius, sed solum vt relaxet ius humanum, quo vetitum est fieri matrimonium ante illas ætates.

15 Octauo, quod non omnis impotentia ad actum carnalem, etiam perpetua, est contra substantiam matrimonij, etiam secundum legem humanam: senex enim quamlibet impotens, & quamlibet senio grauatus, potest contrahere matrimonium; quod tota seruat Ecclesia, vt ait Scotus vbi supra, propter rationem, quam reddit D. Thomas. d Mulier etiam sciens virum esse aliqua impotentia perpetua facti impotentem ad actum carnalem, & hoc non obstante contrahit cum eo, tenet matrimonium, per rationem, quam reddit S. Thomas. e Ergo defectus potentia ad actum carnalem ratione talis ætatis non est contrarius, iure naturali solo inspecto, substantiæ matrimonij; quia illa crescentia tolli potest, & passim tollitur: quamuis iure humano, ob illam reddatur quis inhabilis ad contrahendum: & consequenter S. D. N. iusta de causa iuste illum tollere potest.

16 Nono denique, ad redundantiam, licet non ad necessitatem, facit, quod quamuis Pontifex Maximus non possit tollere, neque limitare legem Dei naturalem, vel diuinam, & consequenter nec dispensare super ea, accepto verbo dispensationis propriæ & strictè, secundum eos, qui verius & exactius videntur nobis loqui; eo quod inferior non potest tollere, nec limitare leges superioris, nec consequenter legislator humanus legem Dei legislatoris supremi, f potest tamen eam interpretari, & declarare, vt non debeat seruari, quando ratio desumpta ex alia lege ipsiusmet Dei naturali vel diuina id fuadet: vt in clem. 1. §. declarat illam legem naturalem Decalogi, quæ damnat homicidam, non comprehendere occidentem ad defensionem sui omnino necessariam, & in ca. 1. h declarat, legem Decalogi de seruando iuramento non obligare iuratem seruare statuta Ecclesiæ quo ad illicita. Potest etiam per viam epicheiæ, siue epicheiæ, siue æquitatis, de qua Philo- sophus, i & S. Thomas, k efficere, quod aliquod factum hominis, quod suapte natura includitur sub verbis legis naturæ, vel diuinæ, propter aliquam causam non includatur sub ea. Verbi gratia, lex naturæ & diuina præcipit, vt inferior obediatur superiori, iuxta l. vt patria parentibusque obediamus. l At Pontifex Maximus potest efficere iusta de causa, non quidem vt inferior non obediatur superiori, sed vt is qui est inferior alicuius, desinat esse subditus illius per suam iustam exemptionem, & consequenter ne teneatur parere illi, qui iam non est ius superior.

17 Potest etiam facere, quod votum, & iuramentum, quæ per legem naturalem sunt reddenda & implenda, m iusta de causa desinat esse vota, & iuramenta, n & consequenter licet non possit efficere, quod vota, & iuramenta licita non debeant adimpleri, quia id esset tollere, vel limitare legem naturalem, vel diuinam; potest tamen efficere iusta de causa, quod non sint vota, nec iuramenta: quod post alios declarat Scotus, o & ante illum profundius Caietanus ad aliud propositum, p &

a De appella. b §. quammis ff. de iurepat.

c In præd. di. 34. artic. 2. in corp. quæst.

d Vbi supra. in respons. ad 4.

e Vbi supra in corp. quæst.

f Arg. cap. inferior. 21. dist. clem. ne Romanus de elec. g De hom.

h De iureiur. lib. 6.

i 5. Eth. k 2. 2. q. 120. art. 1.

l ff. de iust. c. iur. c. cap. 2. de maior. c. obed. m Cap. magna de voto. n ca. 1. c. ca. de iureiur. cap. 1. c. literaturam de voto. o Lib. 7. q. 4. ar. 1. de iust. c. iur. p 1. 2. qu. 100. art. 8.

alio stylo Didacus à Couarruua, a feliciter dilatando seminaria, quæ à nobis olim Salmantica susceperat. Et nostro proposito non est necessarium, quod S. D. N. tollat vel limitet legem præfinitam certam ætatem ad contrahendum matrimonium, quamuis id proculdubio facere possit, quia est lex humana per prædicta: sed satis est, quod sua Sanctitas declaret, quod illa lex, quæ lata fuit habito respectu ad communiter accidentia, secundum quæ non habetur iusta prudentia, & potentia ad contrahendum matrimonium ante illas ætates, non habeat locum in præfatis excellentissimis impuberibus, quibus per iustam informationem constat inesse illas.

18 Non obstant opposita. Ad primum enim responderetur primo, quod cap. quod sedem. in eo allegatum, & alia iura, quæ habent, puerum, qui non potest reddere debitum, non esse aptum matrimonio, intelligenda sunt primo de aptitudine regulari communi præsumpta, & ideo non habere locum in casu proposito; cum præfati domini habeant aptitudinem veram & particularem maiorem, quam sit communis & præsumpta, vt prædictum est.

Secundo, quod id quod videtur dicere Scotus in arg. citatus, scilicet, senem omnino impotentem non posse contrahere matrimonium, non est verum; quia, vt & ipsemet ait in propositione argumenti, contrarium seruat Ecclesia, & tenet D. Thomas receptus, b & Michaël Medina, c negat Scotum id asserere, quod satis ex eo colligitur.

Ad secundum respondeo, quod licet leges super ætate ad contrahendum matrimonium late essent iuris gentium, non sequeretur ex eo, quod essent leges naturales; quia aliud est ius gentium, & aliud ius naturale, per rubricam de iur. nat. gent. & ciuili. & definitiones illorum positas ibi, & in cap. ius natur. & cap. ius gentium. d & à diuersis non fit illatio. e

19 Ad tertium respondeo primo, negando esse impossibile præfatis dominis impuberibus reddere sibi mutuo id, quod debetur virtute matrimonij. Tum quia virtute illius solum tenentur dare potestatem suorum corporum, quæ dari potest sine actu carnali, vt contigit virgini Mariæ, & sponso eius Iosepho, inter quos fuit verum matrimonium secundum receptam sententiam, per cap. beata Maria. f & alia multa. Tum quia senex omnino impotens potest contrahere matrimonium, vt supra probatum est. Tum quia etiam potens non tenetur reddere debitum coniugale, quia possunt deliberare prius de intranda religione. g Tum quia maior 14. annis, qui nondum venit potètia coeundi, satis facit reddendo postea, cum venit, & vt probatũ est in arg. 7. pro parte nostra facto, præfati DD. impuberes possunt hæc omnia facere, etiam si non inesset eis potentia coeundi. Secundo responderetur negando, quod non inest eis potentia coeundi: quia per iustam informationè probabiliter creditur eos illam habere. Tertio, quod non est necessarium ad substantiam & essentiam matrimonij, quod insit eis actu potentia coeundi: quod constat ex eo, quod senex, & infirmi possunt contrahere, & ex alijs, vt supra probatum est.

Ad quartum respondeo primo negando, quod sit de substantia matrimonij, vt potentia coeundi insit actu tempore contractus per suprascripta, quicquid sentiat Scotus. Secundo negando, quod non insit illa præfatis dominis impuberibus, cum per iustam informationem contrarium probari possit. 20 Ad quintum responderetur concedendo, quod præfati domini non possunt solemniter vouere religionem ante præfatas ætates, immo nec post illas ante decimum sextum annum completum post Concilium Tridentinum negando tamen, quod id eueniat per legem naturalem, vel diuinam, secundum quas votum obligat omnes doli capaces, & potentes mortifere peccare, quia, vt supra dictum est, quæ discretio sufficit ad obligandum diabolo, sufficit etiam ad obligandum Deo. Et ita concedimus, quod etiã prædicti domini non possunt obligari ad prædicta ante prædictas ætates; sed negamus id statutum esse per legem naturalem, vel diuinam, sed tantum per humanam, quam S. D. N. iuste potest ex causa relaxare.

Ad vltimum responderetur, concedendo non posse Papam supplere cõsensum, qui lege naturali requiritur ad matrimonium, nec consequenter discretionem, & prudentiam ad illud lege naturali necessariam; nec illud prædicti domini petunt: negando tamen quod illis desit prudentia, & discretio iusta ad consentiendum in illud, vt per informationem allatam constat, & largius constabit per faciendam, si placuerit S. D. N.

a In epito. 2. par. cap. 5. o.

b In loco citato in argu. 8. prononstra parte adducto. c In lib. 5. de sac. hom. conti. cap. 74.

d 1. dist. cl. Papina. ff. de minoribus.

e 27. q. 2.

f cap. commiss. sum. de spon.

quem vti Ecclesia pastorem incomparabilem, & huic saculo accommodatissimum & necessarium D. Iesus, cuius est summus Vicarius, pro sua in populum Christianum misericordia quam diutissime seruet incolumen. Amen.

SVM MARIVM.

- 1 Impuberibus quibusdam, vt matrimonium de presenti contrahere possent, conuicisse dicitur Pius V.
2 Impuberes non habere consensum sufficiens ad matrimonium de presenti contrahendum, et si insinuate videatur cap. 2. de despons. impub. verus tamen est id solum verificari in infantibus, & alijs doli non capacibus. num. 3. nam in alijs potest inueniri. num. 4. & 6.
3 Decretalium de iuramentis initia antiqua et si ad opportunitatem facilius citationis ponantur, ex eis tamen potest desumi aliqua presumpcio mentis statuentis.
5 Tolerare, verbum est generale ad tolerantiam bonam & approbatuam, & ad illam qua actus non approbatur, sed relinquitur impunitus; & in vtroque significato saepe in canonicis reperitur.

CONSILIVM V.

BEATISSIME Pater, interrogatus heri a S.V. an viderim aliam dispensationem antehac a sacrosancta Sede Apostolica datam aliquibus impuberibus ad contrahendum matrimonium, respondi me non vidisse: sed postea sub noctem didici, quod fel. rec. Pius V. cuius acta S.V. prater fere omnium successorum morem raro & mirabili exemplo libenter solet imitari in iis que iure sustineri possunt, & in alijs ad viam iuris redigere, dispensauit per suum legatum & commissarium Romanum in Hispania in quodam simili casu illius nationis. Quare humillime supplico S.V. vt dignetur condonare mihi hanc importunitatem, & audire duo, que sequuntur.

2 Alterum est, quod ad illa duo argumenta, que S.V. opposuit mihi grauissima ex cap. 2. a qua nullus comminiscendum in illud meminit: quorum vnus est, quod per illa verba, Vbi non est consensus, & infra, significari videtur quod impuberes non possunt habere consensum sufficientem ad matrimonium: secundum est, quod illud capit.

3 Ad quorum prius respondebam, quod Gregorius Nonus non posuit clausulam illam integram, Vbi non est consensus, non est coniugium, sed solum posuit initium, scilicet, Vbi non est consensus, & cetera. ad opportunitatem allegandi, vt apissime fecit in compilatione libri Decretalium; & quod omisit residuum, ad denotandum quod id non erat verum in omnibus impuberibus, sed solum in infantibus, & alijs, qui non sunt doli & consilij capaces. Ad quod facit, quod licet Antonius Augustinus, vt S.V. optime ponderauit, non ponat in initio cap. illam clausulam, vt ego putabam, ponit tamen postea in sua nota desumptam ex Nicolao, quem Gratianus citat. c Ex quo patet, quod Gregorius IX. noluit vt illa integra reponeretur in suo libro Decretalium.

4 Salua grauissima censura Sanctitatis vestrae, humiliter responderetur primo, quod per memoriale, quod heri Sanctitati vestrae tradidi, irrefragabiliter probatur posse inueniri consensum sufficientem ad coniugium inter impuberes, vt inuentus fuit in casu cap. continebatur. d & in casu cap. vlt. e Et ita nec per illud cap. nec per vllum alium textum potest probari contrarium.

Secundo, quod presatum cap. adeo non probat contrarium huius conclusionis, quod immo videtur probare illam, ea consideratione vt supra. Facit etiam illud, quod idem Antonius, allegat ex quodam loco Greg. illa verba, Manifestum est, eum puberem esse, qui gestulatione sui corporis talis est, vt iam procreare possit, licet ad metas legibus definitas non peruenerit. cui satis concordat cap. puberes. g in illis verbis, Certum est, eum puberem esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, & generare iam potest. Facit etiam, quod Nicolaus Papa relatus a Gratiano, h ex illa clausula integra, Vbi non est consensus, non est coniugium, solum infert, quod pueri in canubulis existentes non possunt contrahere matrimonium, nec contractum pro eis a parentibus eorum valere: & ita mens eius fuit, dicere quod consensus infantilis non sufficit, quod omnes fatentur.

5 Ad posterius autem argumentum cum eadem reuerentia & humilitate responderetur, presupposito quod verbum, tolerare, est generale, & significat ferre, pati, & sustinere, secundum omnes Latine callentes; & ita est genus ad patientiam, & sufferentiam bonorum, & malorum, iuxta illud Terentij, Vna tecum bona malaque tolerabimus. Vnde duplex est tolerantia: altera, per quam actus approbatur tamquam bonus: altera, per quam actus non approbatur, sed relinquitur impunitus, iuxta glossam celebrem & receptam. a De priore approbatiua loquitur cap. si quando. b quatenus habet, Papam patienter sustinere, vt ab eius mandato rationabiliter supplicetur: & cap. cum teneamur. c quatenus habet, Papam equanimiter sustinere, ne mandato eius, quo mandat alicui prouideri, impleatur, si ipse habeat aliud beneficium sufficiens, & in l. quasitum. d sententia bona appellatur tolerabilissima, & in cap. tolerabilibus. e patientia malorum poena, per quam vitatur consensus in peccato, dicitur tolerabilis, & toleranda; & tamen actus ille toleratus est optimus. vnde patientia martyrum appellatur tolerabilis, quia tamen adeo est bona, vt per eam ipsi dicantur, victorum genus optimum. De posteriori, qua non approbatur actus, sed tantum relinquitur impunitus, loquitur presatum cap. denique. f & cap. cum iam dudum. g

6 Hoc igitur presupposito, responderetur quod presatum cap. non est intelligendum de tolerantia priore approbatiua. Tum quia in dubio verba in meliorem partem sunt intelligenda. h Tum quia sancta Sede Apostolica approbavit matrimonia contracta inter impuberes in casu cap. continebatur. i & cap. fin. k sequuta copula carnali, non tamquam contracta per copulam carnalem, quia illa non facit matrimonium, sed a tempore quo illa fuerunt contracta per verba de presenti, per que matrimonium contrahitur. Tum per alia, que in hesterno memoriali fuerunt Sanctitati vestrae presantata, & alia plura, que in informatione prima fuerunt scripta.

Refertur Greg. 13. die 13. Aprilis 1580. respondisse Sedem Apost. ob hoc non esse interpellandam, cum si desit discretio, vel potentia consummandi matrimonium Sedes Apost. nihil possit. Quod si neutrum deesse cognouerit Ordinarius, poterit (si causa, que narrantur sunt vera) suo iure dictam licentiam concedere.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE. SVM MARIVM.

1 Parochi remittere nequeunt denunciations trinas matrimonii contrahendis premitendas.

CONSILIVM I.

VIDAM volentes matrimonium contrahere, & timentes ne si publicaretur, antequam esset contractum, a maleuolis retardaretur, vel etiam impediretur, que fuerunt, an denunciations trinae, que ante fieri debent, possint a parocho remitti.

1 Ad quam questionem respondimus id quod diximus in Manu. confess. l. scilicet, quod parochi non possunt relaxare obligationem premitendi tres denunciations faciendas super impedimentis eorum qui volunt contrahere matrimonium. Tum quia Concilium Tridentinum concedendo hanc facultatem Episcopis, videtur tacite negare parochis, vt ibi diximus. m Tum quia illa trina denunciatio precepta fuit ante Concilium Tridentinum per Concilium generale, de quo in cap. cum inhibito. n quod Concilium Tridentinum non tollit, immo confirmat: & secundum mentem communem doctorum non poterant parochi obligationem illius cap. tollere, vel relaxare, &c.

SVM MARIVM.

1 Commendatarius potest omnia, que Abbati titulari competunt ratione dignitatis; & si sit exemptus habens iurisdictionem quasi Episcopalem, potest regulariter omnia, que sunt iurisdictionis Episcopalis, & est ordinarius: vnde & ipse remittit denunciations matrimoniales. & num. 2.

1 Indefinita locutio legis & canonis intenduntur tradere regulam aequipollet vniuersali.

2 Diocesanorum appellatione non veniunt inferiores Episcopo prelati, etiam exempti licet veniant appellatione ordinariorum.

CONSILIVM II.

AN Commendatarius abbatia, que habet iura episcopalia, & est nullius diocesis, possit tamquam ordinarius remittere

denunciations matrimoniales, que fieri deberent in ecclesijs sua abbatie, iuxta decretum Concilij Tridentini. a Videtur dicendum affirmatiue quod sic. Primo quidem, quod quicquid potest Abbas titularis ratione dignitatis, potest commendatarius illius, vt notat Panormitanus, b quem & alios sequitur Decius. c

Secundo, quod omnis ordinarius potest remittere denunciations matrimoniales: quoniam presatum Concilium Tridentinum indefinitè disponit, quod ordinarius potest; & indefinita canonis vel legis intenduntur tradere regulam, aequipollet vniuersali, iuxta glossam solemnem & receptam. d

At palam est presatum Abbatem commendatarium esse ordinarium, per glossam adiuncto textu cap. ordinarij. e & per rubricam de offi. ordinar. adiuncto cap. cum ab ecclesiarum prelati. f

Tertio, quod glossa solemnis & recepta, b definit plurimum referre, an constitutio concedat aliquam facultate dicecesanis, an ordinarijs: quia priore casu videtur concedere solis Episcopis, posteriore verò etiã alijs inferioribus ordinarijs. Quarto, quod prelati exempti, qui habent iurisdictionem quasi episcopalem, possunt regulariter facere omnia, que possunt in diocesi sua Episcopi, circa ea que sunt iurisdictionis, iuxta glossam que putatur singularis. h

remittere denunciations matrimoniales, que fieri deberent in ecclesijs sua abbatie, iuxta decretum Concilij Tridentini. a Videtur dicendum affirmatiue quod sic. Primo quidem, quod quicquid potest Abbas titularis ratione dignitatis, potest commendatarius illius, vt notat Panormitanus, b quem & alios sequitur Decius. c

Secundo, quod omnis ordinarius potest remittere denunciations matrimoniales: quoniam presatum Concilium Tridentinum indefinitè disponit, quod ordinarius potest; & indefinita canonis vel legis intenduntur tradere regulam, aequipollet vniuersali, iuxta glossam solemnem & receptam. d

At palam est presatum Abbatem commendatarium esse ordinarium, per glossam adiuncto textu cap. ordinarij. e & per rubricam de offi. ordinar. adiuncto cap. cum ab ecclesiarum prelati. f

Tertio, quod glossa solemnis & recepta, b definit plurimum referre, an constitutio concedat aliquam facultate dicecesanis, an ordinarijs: quia priore casu videtur concedere solis Episcopis, posteriore verò etiã alijs inferioribus ordinarijs. Quarto, quod prelati exempti, qui habent iurisdictionem quasi episcopalem, possunt regulariter facere omnia, que possunt in diocesi sua Episcopi, circa ea que sunt iurisdictionis, iuxta glossam que putatur singularis. h

SVM MARIVM.

1 Parochi loci, vbi contrahitur matrimonium, siue sit habitatio viri, siue mulieris, presantia sufficit.

3 Matrimonium sine presantia parochi contractum nec vim sponsalium habet, adeoque notorie nullum est, vt contrahentes propria auctoritate possint alteri nubere. num. 2.

4 Deslorans virginem tacite saltem rogantem, vel leuiter sine deceptione rogatam, quamuis intercesserit matrimonium ob impedimentum nulliter contractum, non tenetur eam in conscientia nec ducere, nec dotare; licet secus in foro exteriori. & num. 5. & 7.

6 Fornicatio commissã post matrimonium contra formam Concilij contractum liberat quidem virum ab obligatione valide contrahendi, sed non dotandi, si quam forte prius occasione deslorationis contraxerat.

CONSILIVM III.

QVÆSITVM fuit primo, coram quo parochi contrahi debeat matrimonium, quando coniungenda sunt personæ diuersarum parochialium; viri, an mulieris, vel vtriusque?

Secundo, an qui matrimonium sine parochi presantia contraxerunt, possint ab eo absque iudicis licentia discedere. Tertio, an matrimonium sine parochi licentia contractum vim saltem sponsalium habeat.

Quarto, an matrimonio sine parochi presantia cum virgine contracto, si vir eam deslorauerit, nec amplius cum ea contrahere velit, eam dotare teneatur. Quinto, an ad idem teneatur, qui virginem pellicentem deslorat.

Sexto, matrimonio sine parochi presantia cum virgine contracto, & consummato, si mulier cum alio fornicatur, an vir qui eam deslorauit, nec amplius cum ea contrahere intendit, ad damni restitutionem teneatur.

Septimo, an etiam ad idem teneatur coniugatus, vel in sacris constitutus, qui cum virgine coit, & eam deslorat.

1 AD PRIMAM respondeo, quod ad hoc, vt matrimonium valeat, sufficit quod interueniat parochus habitationis feminae, quando contrahitur in parochia habitationis eius; & sufficit parochus viri, quando contrahitur in parochia habitationis viri, vt declarauit Congregatio Illustrissimorum Cardinalium ad dubia Concilij Trid. declaranda deputatorum.

2 AD SECUNDAM respondeo affirmatiue, quod contrahentes matrimonium sine presantia parochi, vel eius substituti, possunt discedere a tali matrimonio propria auctoritate, & sine vlla iudicis auctoritate potest vir ducere aliam feminam, & femina nubere alij viro. Tum quia tale matrimonium est ipso iure nullum, & omnino irritum, per Concilium Tridentinum & impedimentum non prestat, quod de iure non sortitur effectum. k Tum quia cenetur ab illegitimis personis contractum, per presatum Concilium: & consequenter adeo notorie nullum, quod non est cur ad eam iudex ad illud dissoluetur. m

3 AD TERTIAM, quod tale matrimonium non videtur habere vim sponsalium. Tum quia contextus presatij n

Concilij habet huiusmodi contractu esse irritum, & nullum, & habendum pro contracto inter personas omnino illegitimas, inter quas non possunt interuenire sponsalia. Nec obstat cap. 1. a Tum quia matrimonium contractum, eo quod sit contractum inter impuberes, non cenetur contractum inter personas omnino illegitimas. Tum quia casus ille est specialis, & non est trahendus ad alia sicut dissimilia, & in quibus non militat eadem ratio, argumento ca. presantia. b & cap. qualis. c

4 AD QVARTAM respondeo, quod is qui matrimonium cum virgine sine parochi presantia contraxit, & eã deslorauit, ad eam modum satisfacere tenetur, vel nõ tenetur, quo modo tenetur, aut non tenetur is qui deslorauit virginem volentem, & non deceptã: quomodo autẽ hic tenetur, aut non tenetur, videatur c. 1. & 2. d & ea que nos diximus in Man. confess. e vbi resoluimus, eum, qui deslorauit aliquam leuiter rogatam sine vlla deceptione, & a fortiori rogantẽ saltem tacite, non teneri ad dotandum eam in foro conscientie, licet in foro exteriori sic: eum verò, qui deslorauit magnis precibus ad consentiendum adductam, teneri ad dotandum.

5 AD QUINTAM respondeo, quod adolescens deslorans virginem pellicentem seu inducentem ad fornicationem, vel stuprum, in foro conscientie non tenetur ad ei restituendum aliquid, sed in foro exteriori condemnabitur, vt in dicto Man. f dicitur in simili fortiori casu, videlicet, cum adolescens non rogatur, sed rogatur, leuiter tamen, & sine vlla deceptione, vt proxime dictum est.

6 AD SEXTAM respondeo primo, quod qui contraxit cum aliqua contra formam presatij Concilij & contumauit matrimonium, si postea illa fornicata fuerit, non tenetur contrahere cum illa, argumẽto cap. quemadmodum. g quatenus probatur, eum qui iuravit ducere aliquam, non teneri, si postea fornicata fuerit. Secundo, quod tenetur ad dotandam, si ante illam fornicationem erat obligatus: quia fornicatio sequens non est causa tollendi obligationem, qua antea illam tenebatur dotare. h An autem tenetur ante illam fornicationem, videtur colligi ex responsione ad quartam.

7 AD SEPTIMAM respondeo, quod si coniugatus, vel sacris initiatus deslorauit virginem conscientiam coniugij, vel ordinis sacri, non tenebitur quidem illa ducere, vt proponitur in ipsa questione; nec tenebitur eam dotare in foro conscientie, si deslorauit volentem, vel rogantem, vel tantum leuiter rogatam sine vlla deceptione, per responsã ad questionẽ quintam. Si autẽ deslorauit rogatam magnis precibus, tenebitur ad dotandã in vtroque foro, per responsum ad quartã questionem. Adde tamen id, quod apud neminẽ legere memini, preces que videretur esse leues, si fierent a gregario iuvene, posse dici graues, si fierent ab aliquo magna auctoritatis viro puellæ gregariæ, argumento illius vulgaris, Preces superioris sunt iustus. i & glossa, k & consequenter fieri possent, quod rogatio, quæ esset leuis, si fieret a gregario iuvene, diceretur grauis & importuna, si fieret ab aliquo, cui notabilem auctoritatem adderet coniugium, aut sacer ordo.

Aduerte, ne ex solutione prima quest. inferas; Ergo si solus parochus viri interueniat, quando matrimonij contrahitur in parochia feminae, vel e conuerso, sit nullum, quia refertur a sacra congregatione resolutum validum esse, vt etiam auctor refert consilio seq.

SVM MARIVM.

1 Parochi vnius contrahentium presantiam etiã sufficere in quacũque parochia contrahatur, Congregatio Concilij declarasse refertur.

2 Parochi illius presantia requirenda potius videtur, in cuius parochia siue sit viri, siue mulieris contrahitur matrimonium, & hoc etiam censuit Congregatio. & nu. 1.

CONSILIVM IV.

VTRVM ad matrimonij valorem sufficiat presantia parochi viri in parochia mulieris, vel contra presantia parochi mulieris in parochia viri?

1 Respondeo primo, quod decisio huius questionis pendet ex intellectu illorum verborum Concilij Tridentini, l quibus requiritur ad valorem matrimonij presantia parochi, vel alius sacerdotis de licentia ipsius, siue ordinarij; & ex intellectu verborum, quibus Congregatio Illustrissimorum Cardinalium cum assensu Papæ declarauit presata verba, cum dubitaretur vtrius parochi presantia requireretur, quando vir & mulier sunt diuersarum parochiarum.

2 Respondeo secundo, quod si coniugatus, vel sacris initiatus deslorauit virginem conscientiam coniugij, vel ordinis sacri, non tenebitur quidem illa ducere, vt proponitur in ipsa questione; nec tenebitur eam dotare in foro conscientie, si deslorauit volentem, vel rogantem, vel tantum leuiter rogatam sine vlla deceptione, per responsã ad questionẽ quintam. Si autẽ deslorauit rogatam magnis precibus, tenebitur ad dotandã in vtroque foro, per responsum ad quartã questionem. Adde tamen id, quod apud neminẽ legere memini, preces que videretur esse leues, si fierent a gregario iuvene, posse dici graues, si fierent ab aliquo, cui notabilem auctoritatem adderet coniugium, aut sacer ordo.

Aduerte, ne ex solutione prima quest. inferas; Ergo si solus parochus viri interueniat, quando matrimonij contrahitur in parochia feminae, vel e conuerso, sit nullum, quia refertur a sacra congregatione resolutum validum esse, vt etiam auctor refert consilio seq.

SVM MARIVM.

1 Parochi vnius contrahentium presantiam etiã sufficere in quacũque parochia contrahatur, Congregatio Concilij declarasse refertur.

2 Parochi illius presantia requirenda potius videtur, in cuius parochia siue sit viri, siue mulieris contrahitur matrimonium, & hoc etiam censuit Congregatio. & nu. 1.

1 cap. 1. de reform. sess. 24.

a De despons. impub.

b cap. cum iam dudum. de prob. n

c 30. q. 2. c. 1.

d De despons. impub. c De eo qui cog. consarg. vxo. sic. f In cap. 3. e. iusdem tit. de despons. col. 1.

g Eod. tit. h In cap. vbi 30. q. 2.

l Cap. 22. nu. 70.

m Arg. cap. nonne. de presumpt. & l. c. i. prator ff. de iud. n De clandest. despons.

a Sess. 24. ca. 1. de reform.

b Ca. querelam de elect. c In cap. edoceri. in ultim. q. de rescript.

a In ca. denique. 4. dist. b De rescrip.

c De proben.

d ff. de hered. inst. e 32. quæst. 5.

f 4. dist. g De proben.

h Cap. 2. de reg. iur. i De despons. impub. k De eo qui cognou. cõs. vxo. su.

h Cle. 1. ver. propri. de re. ecclie. nõ aliẽ.

a S. 1. de despons. impub. lib. 6.

b S. loca. de prob. lib. 6. c 25. dist.

d De adult.

e ca. 16. n. 10.

f Vbi supra.

g De iureiur.

h Arg. totius tituli Instir. quibus modis tollitur obligatio.

i l. 1. k Verbo quem admodum. ff. quod iustus.

l cap. 1. de reform. sess. 24.

a. Inciuit. ff. de legib.
 b. Cap. 25. nu. 144.
 c. Lugdunen. ff. de iurisd. c. 1. de prim. leg.
 d. cap. 1. de treu. & pace. a. u. b. itaque. c. communia ff. de successio. c. De foro cō. pet.
 e. l. cum qua. dam puella. ff. de iurisd. omnium. iud.
 g. In 2. Physi. corum.
 h. cap. 1. de re. format. mat. sess. 24.

Secundo dico, quod quia inciuile est iudicare de lege, nisi ea tota perspecta, ita non potest apte responderi huic quaestioni, nisi respectis omnibus verbis, quibus constat declaratio illa praefatorum Illustrissimorum.

Tertio, quod ego à fide dignis accepi, quod declaratio praefatorum DD. Cardinalium constabat ex verbis, quae significant id, quod adieci in Manual. confes. scilicet sufficere parochum mulieris, cum in eius parochia contrahitur, & parochum viri, cum in eius parochia contrahitur. Nunc autem subaudio praefatam Congregationem declarasse, quod praesentia parochi vnius contrahentium sufficit, in quacumque parochia contrahatur.

Quarto dico, quod si per priora verba declarant, arbitror non sufficere praesentiam parochi viri, si contrahatur in parochia feminae, neque è contrario, si contrahatur in parochia viri. Si vero declarant per verba posteriora, arbitror sufficere alterum parochum, in quacumque parochia contrahatur.

Quinto, quod prior declaratio in dubio mihi videtur esse germanior verbis & menti Concilij. Tum quod secundum illam neutri parochorum datur auctoritas in aliena parochia, per aliam verò sic: quod aegre conceditur in his quae pertinent ad forum exterius, cum praedictio tertijs. Tum quod duplex ratio secundum primam interpretationem concurrat: scilicet quod est parochus alterius contrahentium, & contrahitur in parochia sua: & secundum alteram vna tantum, scilicet quod est parochus alterius contrahentium: & duo vincula sunt fortiora vno. Tum quod parochus, in cuius parochia contrahitur, videtur quadamtenus esse parochus vtriusque contrahentium, alterius quidem proprie ratione domicilij, vel habitationis, alterius verò ratione contractus matrimonij, iuxta cap. e.

Sexto, quod si vir parochum suum duxerit in parochia mulieris, cum qua volebat contrahere, nihil concludit pro matrimonio, quod consideratio illa subtilis, quod mulier per matrimonij contractum mutat domicilium ad locum domicilij viri, nihil prodest: quia matrimonium est causa illius mutationis, & acquisitionis domicilij, & praecedit eum saltem natura, siue ordine naturae: & cum effectus non possit esse causa sitae causae, mutatio illa & acquisitio domicilij noui non possunt esse causa matrimonij, quod est ipsorum causa, iuxta tradita per Aristotelem & omnes, & saepe à nostris recepta. Nec argumenta sumpta ex facultate exercendi iurisdictionem voluntariam in alieno territorio videtur posse concludere pro matrimonio. Tum quod in proposito non agitur de exercenda iurisdictione, sed de exhibenda praesentia. Tum quod illa concluderent, quod praesentia parochi viri sufficeret in parochia, quae non est viri, nec mulieris, quod non videtur admittendum. Quae omnia subiecio Illustrissimi Domini mei, quae emunctissima est, censuræ.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium, cui nec parochus, nec alius sacerdos de parochi seu ordinarij licentia assistit, adeo nullum est, vt partes à se ipsis possint discedere, & alteri copulari, & seq.
- 3 Diuortium quo ad cohabitationem potest petere coniux, qui ex suspitione probabili timet ne alter sibi mortem machinetur.

CONSILIVM V.

N. & M. contraxerunt matrimonium per verba de praesentia coram quodam presbytero, & quibusdam alijs testibus, nulla denunciatione in Ecclesia faciendarum facta, & postea septennio conuixerunt vt veri coniuges.

Quaeritur primo, an matrimonium valuerit, vel ratificatum fuerit per cohabitationem septennij.

Secundo, supposito quod non valuit, an possint à sese separari, & cum alijs contrahere.

AD PRIOREM quaestionem respondeo, quod si praefatus presbyter non erat parochus vllius eorum, neque habuit licentiam ab eorum parochis, vel ab ordinario, ad assistendum praefato matrimonio, vt quaestio ipsa videtur significare, illud fuit nullum, & cohabitatione praefata septennij non fuit factum validum per Concilium Tridentinum.

AD POSTERIOREM respondetur, quod ex prioris solutione redditur ipsa superflua, cum ex illa sequatur quod etiam sine alia villa causa, quam defectu praesentiae parochi, vel alterius sacerdotis de licentia eius vel ordinarij,

matrimonium contractum adeo sit nullum, vt vir ipse possit se ab illa putatiua coniuge separare: & consequenter potest quilibet eorum nouè contrahere matrimonium, vir quidem cum alia femina, & ipsa mulier cum alio viro, perinde ac si illo septennio in puro concubinato conuixissent.

Quamuis etiam si matrimonium valuisse, posset petere separationem ex suspitione probabili, quod illa machinaretur sibi mortem, per textum singularem. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium de licentia parochi tempore pestis coram acolytho contractum est nullum.
- 2 Episcopus, seu parochus solis presbyteris potestatem assistendi matrimonio contrahendo delegare potest.

CONSILIVM VI.

AN valeat matrimonium contractum tempore pestis coram sacrista Ecclesiae parochialis, clerico minorum tantum ordinum, de licentia facta sibi ad id per parochum eiusdem Ecclesiae?

Respondeo quod non. Tum quia tanquam necessarium statuitur in Concilio Tridentino, quod matrimonium quod non contrahitur praesente parochis, aut alio sacerdote de eius licentia, sit nullum: vnde cum praedictus sacrista neque sit parochus, neque sacerdos, matrimonium coram illo contractum erit nullum. Tum quia verba illius canonis videntur adeo clara pro hac parte, quod in nullo casu videtur posse ab illa forma recedi. Tum quia, si dicatur propter pestem posse ab illa recedere, oportebit continuo dicere posse ab ea recedere propter metum, & quodlibet aliud notum impedimentum: & consequenter aperietur ostium ad inducendas multas fraudes, & aliqua, & maiora forsitan impedimenta, quam quae ante Concilium oriebantur ex matrimonijs clandestinis.

Tum denique quod nec parochus, nec Episcopus, siue Ordinarius (hoc enim verbo vtitur Concilium, & non verbo Episcopi) potest delegare hanc assistentiam, nisi ei, qui sit sacerdos, etiam si parochus nondum fuerit presbyter, neque Episcopus consecratus, sed tantum subdiaconus: quos tamen demandare posse illam sacerdoti, non videtur dubitandum.

S V M M A R I V M.

- 1 Parochus contrahentium, & non loci vbi contrahitur, interesse debet matrimonio contrahendo.
- 2 Parochianum non facit habitatio ad tempus extra domicilium.
- 2 Domicilia duo potest quis habere in locis separatis, si in vtroque aequaliter habitet.
- 3 Confessio sacramentalis facta parochis rurali, ad quem penitens rusticandi gratia aliquoties accedit, non valet.

CONSILIVM VII.

CIVITATIS incolae, & in rure praedia habentes, & ad rusticalia exercenda aliquoties in anno ad rus accedentes, dimissa in vrbe parte familiae, coram parochis rurali & testibus matrimonium contraxerunt, cum in dicta ecclesia esset Conc. Trid. receptum, & publicatum. Quaeritur, an matrimonium teneat?

Ad quaestionem hanc respondendum est, proculdubio praedictum matrimonium iudicandum esse inualidum, illa ratione syllogistica in prima figura, & modo tertio, qui dicitur vulgo, *Dary*, scilicet; Omne matrimonium contractum post Concilium Tridentinum receptum & rite publicatum, aliter quam praesente parochis, vel alio sacerdote de ipsius parochi, aut ordinarij licentia, est inualidum & nullum, & at matrimonium praedictum est contractum post Concilium Tridentinum rite & rectè publicatum, aliter quam praesente parochis, aut alio sacerdote de ordinarij, vel parochi licentia; ergo est inualidum & nullum. Non obstat, quod praedictus presbyter ruralis erat fortè parochus Ecclesiae parochialis illius ruris. Tum quia contextus Concilij intelligendus est de parochis contrahentium, vel saltem alicuius eorum, secundum omnes: & praedictus presbyter nullius contrahentium erat parochus, licet esset parochus ruris.

Non obstat etiam, quod praedicti contrahentes, vel alter eorum habet domus & praedia in illo rure, siue pago, & quod

aliquanto

a. In cap. l. r. s. fin. de restit. spoliat.
 b. Sub fin. eo. tit. de lib.
 c. Iuris prudentibus. ff. ad municip.
 d. § si quis. eo. tit.
 e. Eod. tit.
 f. De pen. & remiss. & ca. fin. de penit. dist. 6.
 g. Ca. s. & ca. 9. sess. 14. eiusdem Concilij.
 h. Cap. 1. de re. format. mat. sess. 24.
 i. l. ff. de re. dub.
 k. l. n. aliter. ff. de leg. 3.
 ff. dem. un. & honorib. in l. fin.

aliquanto tempore soleant ibi commorari causa recreationis, vel rusticandi, vel exercendi per se, vel per alios aliqua rusticalia: quia ea non sufficiunt ad faciendum quem parochianum parochiae ruris, vt est casus irrefragabilis in cap. is qui.

Nec obstat, quod potest quis habere duo domicilia in duobus locis separatis: quoniam id est verum quando quis in vtroque loco equaliter habitat, & non aliàs, vt est casus in c. 2. b. & in l. assumptio ibi, *si vtroque*, &c. cui satis concordat l. eius qui, & Paulus Iuriconsultus in l. Labeo, & requirit ad hoc, vt ex equo se habeat ad vtrumque locum. & nemo auderet dicere, quod confessio sacramentalis facta praedicto presbytero rurali sine licentia sui parochi valeret: quia id esset contra cap. omnis vtriusque sexus, & contra Concilium Tridentinum requirens quod sit iudex competens, & habeat iurisdictionem spiritualem in confitentem. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium ob defectum parochi non desinit esse validum si in parochia Concilium Tridentinum non est publicatum.
- 2 Matrimonium contractum coram schismatico parochis saltem coloratum titulum habente: si non fuit vt talis declaratus & parochia priuatus, validum est.

CONSILIVM VIII.

ANTENAT matrimonium coram parochis schismatico tum parochiale ecclesiam regente contractum: Ad quaestionem respondeo primo, desiderare me scire, an hoc contigerit in terris vbi est receptum Concilium Tridentinum & vbi eius canon, qui de hac re disponit, sit publicatus in ecclesia parochiali, cui subditi sunt contrahentes: quoniam si non est receptum, ita vt praedicitur, censendum est validum matrimonium, iuxta canones antiquiores.

Secundo, quod, si receptum est, & publicatio facta, videtur distinguendum, an praefatus sacerdos habuerit canonicam institutionem: si enim eam habuit, & non est per sententiam declaratus schismaticus, & priuatus suo iure, videtur censendum validum: si autem non obtinuit institutionem canonicam, neque coloratam, videtur censendum non fuisse validum, per ea quae non vacat in praesentia scribere.

S V M M A R I V M.

- 1 Parochus etiam qui sacerdos non est matrimonio contrahendo praesens esse potest, num. 2. & seq.
- 1 Alternatiua vna pars declarat alteram: sufficit que altera implere. num. 6.
- 1 Relatiuum alijs significat similem qualitatem in relato.
- 2 Verba sunt in propria significatione accipienda, à qua tamen propter communem usum receditur interdum. num. 3.
- 2 Parochus est, qui habet partem cura animarum populi intra certos limites congregati, vel habet parochiam, licet sacerdos non sit. num. 3.
- 4 Parochus nondum sacerdos potest omnia, quae ad parochum spectant, per se exercere, exceptis actibus pertinentibus ad ordinem.
- 4 Dare licentiam alteri, vt exerceat sacramenta, potest etiam is qui non habet ordines.
- 4 Episcopus non consecratus omnia quae pertinent ad Episcopum, praeter ea quae sunt ordinis exercere potest.
- 5 Parochus actu regimen animarum ante promotionem ad ordines habet.

CONSILIVM IX.

VTRVM in contrahendo matrimonio sufficiat praesentia parochi, qui nondum est sacerdos?

Pro parte negante facit, quod Concilium Tridentinum videtur requirere, quod sit sacerdos, per illa verba: *Parochus vel alius sacerdos*. Tum quod vna pars alternatiue declarat alteram. Tum quod relatiuum, *alius*, significat similem qualitatem in relato, & ita cum altera pars alternatiua habeat, *sacerdos*, cum relatiuo, *alius*, praesupponit, quod alia pars alternatiua, quae est, *parochus*, debeat intelligi de parochis sacerdotibus.

Pro affirmatiua tamen facit primo, quod verba in propria significatione sunt accipienda. At verbum, *parochus*, secundum linguam Latine callentiores significat habentem munus praebendi quaedam necessaria vita quibusdam: est enim dictio Graeca deducta à *παροικία*, quod est praebere, vt ad notauit Buedas. Et parochus, de quo est quaestio, licet nondum sit sacerdos, habet potestatem praebendi quaedam neces-

h. Cap. 1. de reform. matrim. monij. i. l. ff. de re. dub.
 k. l. n. aliter. ff. de leg. 3.
 ff. dem. un. & honorib. in l. fin.

saria vitae spirituali.

Secundo, quod licet interdum recedatur à propria significatione propter usum communem, & quod secundum usum communem idem significat parochus, quod curatus sacerdos: attamen quia etiam secundum usum communem Iuristarum significat eum, qui habet partem cura animarum, videlicet populi infra certos limites congregati, iuxta Archidiaconum, receptum comuniter ibi, & in rubrica de parochijs & alie. par. sed etiam canonibus insertum significat habentem parochialem ecclesiam, vt satis colligitur ex d. cap. licet canon. & cap. cum ex eo. & cap. commissa. & constat prouisum canonicè de Ecclesia parochiali, etiam si nondum sit sacerdos, habere Ecclesiam parochialem, & curam animarum certo loco deputatarum: ergo etiam secundum communem usum dicitur parochus.

Tertio, quod parochus, de quo est quaestio, potest facere omnia, quae pertinent ad habentem parochialem Ecclesiam, etiam per se, exceptis actibus pertinentibus ad ordines, arg. cap. suffraganeis. & cap. transmissam. quae probant electum & confirmatum in Episcopum, & nondum consecratum, posse exercere omnia pertinentia ad Episcopum, praeter ea quae sunt ordinis: & praeterea dicit glossa recepta, & postea parochum adhuc non presbyterum, de quo est quaestio, dare licentiam religiofo ad administranda omnia sacramenta in sua parochia: quia illud non requirit ordinem, at exhibere praesentiam matrimonio contrahendo non pertinet ad ordinem: ergo potest ea exhibere.

Quarto, quod huiusmodi parochus dicitur habere regimen animarum actu, vt probant praedictum cap. licet canon. & cap. cum ex eo. & cap. commissa. quatenus expresse habet, eum, cui est collata Ecclesia parochialis, debere assumere praesbyteratum intra annum à commisso sibi regimine animarum: per quod clarè praesupponit eum habere regimen animarum: ante promotionem ad presbyteratum.

Quinto facit, quod in d. Concilio, & vnde facit mentionem Synodus de parochis, & nulla illarum vicium facit mentionem de sacerdotio, nisi cum actus permittitur fieri per alium, quam parochum: & ita sensus germanus illius canonis videtur esse, quod parochus sine sacerdotio potest exhibere praesentiam matrimonio contrahendo, sed non per alium, nisi sit ille sacerdos.

Sexto, quod ad satisfaciendum dispositioni alternatiue sufficit prestare alteram partium. At Concilium alternatiue requirit parochum, vel alium, qui sit sacerdos, ergo sufficit quod sit parochus, licet non sit sacerdos.

Septimo, quod non est verisimile, voluisse Concilium tollere proprio parochis auctoritatem exhibendi praesentiam in actu, qui non requirit ordinem, cogendo eum ad concedendum illum alteri propter sacerdotium: cum maiorem auctoritatem habeat ipse in hoc, quam sacerdos.

Aduertendum, referri sacram Congreg. inclinasse in sententiam, vt parochus non sacerdos non possit matrimonio contrahendo interesse, sed debeat licentiam alicui sacerdoti illi interessendi concedere, vt etiam auctor tradit consilio seq.

S V M M A R I V M.

- 1 Vicarius Episcopi non sacerdos matrimonijs contrahendis non praesit, sed sacerdotem ad id delegeat.

CONSILIVM X.

AN vicarius Episcopi, qui sacerdos non est, possit praesentiam matrimonio contrahendo prestare?

Respondetur, quod articulus est satis anceps, in quo intellexi Congregationem sacri Concilij, cum quaeretur an sufficeret in contrahendo matrimonio praesentia parochi, qui nondum sacerdos est, inclinasse in negatiuum, ponderando verba Concilij posita cap. 1. *vel alio sacerdote*. in quibus colligi videtur, quod etiam parochus, si vult matrimonium auctorizare, debet esse sacerdos. vnde licet affirmatiua sit etiam de iure probabilis, non auderem tamen recedere à declaratione sacre Congregationis. Quare consulto faciet talis Vicarius dando licentiam alteri, qui sacerdos sit, vt matrimonio contrahendo interesse possit.

Vide supra Concilium proximè praecedens.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium coram parochis & testibus licet ad id non vocatis contractum valet.

a. l. Lab. ff. de supel. leg. cap. ex licent. de sponsalibus.
 b. In cap. licet cano. de elec. lib. 6.
 c. De elect. li. 6.
 d. De electio.
 e. In clem. 1. de priuileg.
 f. De electio. lib. 6.
 g. Cap. 1. de re. format. mat. trim.
 h. Leg. plerumque ff. de iure dot. ap. in alternatiuis: cū gloss. de reg. iur. lib. 6.
 i. De reform. mat. sess. 24.

CONSILIVM XI.

Quidam contrahere volentes matrimonium, & suspicantes quod parochus, cuius presentia erat necessaria ad valorem matrimonij, iuxta a Concilium Tridentinum nollet esse presentem illi contrahendo, vocauerunt eum quasi ad aliud propositum in quamdam domum; & mox eo presente, & ignorante quid agere volebant, surrexerunt predicti contracturi, & mutuo se receperunt in coniuges per verba de presenti coram illo parochus, & aliis duobus vel tribus testibus. Queritur an matrimonium valeat.

1 Respondeo, quod multa pro vtraque parte possunt adduci: sed quia non vacat, breuiter dicimus, predictum matrimonium valere. Tum quia est contractum presente parochus, & duobus vel tribus testibus; quod solum requirit prefatum Concilium ad substantialem valorem matrimonij. Tum quia non requiritur saltem regulariter, vt testes sint rogati, & sciat ad quid rogantur, sed sufficit quod sint presentes ad id quod agitur per aliquem sensum corporeum: & predictus parochus, licet nescisset quod fuisset vocatus ad hoc, vt videret contrahi dictum matrimonium, tamen vidit, & audiuit illud contrahi per sensum corporeum visus, & auditus: ergo satisfactum fuit Concilio. Tu quia finis & causa principalis, propter quam id statuit Concilium fuit vt matrimonium alioquin indissolubile contrahendum non esset adeo clandestine, vt probari non posset, & quod sciretur esse contractum, & in casu proposito satisfactum fuit huic fini, & cause principali: quia potest probari, & scitur esse contractum; immo est magis publicum, quam si parochus sponte, & prudens rei futura adijisset locum, vbi contrahendum erat: quonia parochus cogerendo de contrahentibus, quod eum decepsissent, magis illud publicabit, quam alias publicasset. Salua, &c.

SVMARIUM.

- 1 Licentia, quam dat parochus sacerdoti, vt intersit matrimonium contrahendo, sufficit vt sit verbalis, & probari potest per testes.
2 Scriptura sit ad faciliorem probationem, in nullo, actu est necessaria, nisi in casibus, in quibus lex ea ad actus valore requirit.

CONSILIVM XII.

VT RV M licentia, quam dat parochus alteri sacerdoti vt sit presentem pro eo matrimonio contrahendo, debeat esse scripta, an sufficiat data verbo tantum, & quomodo probetur?

1 Respondeo, quod sufficit verbalis tantum. Tu quia omnis dispositio potest fieri verbo, nisi canon vel lex requirat ad actus valorem scripturam, iuxta glossam singulare & receptam. b Tum quia quamuis sententia definitiua debeat in scriptis ferri, iuxta cap. vlt. c quia id ibi specialiter statuitur, interlocutoria tamen, & alia precepta in iudicijs possunt verbo tenus fieri, iuxta glossam receptam d quia nulla iura specialiter requirunt ad eorum prolationem scripturam. Tum quia etiam collatio beneficij potest fieri; & probari absque scriptura secundum omnes. e Tum per illa multa, qua post alios adducit Decius f pro illa conclusione communitur recepta, quod ad essentiam & valorem gratie non requiritur scriptura; & sic dici potest, quod predicta licentia potest probari per testes. Tum quia quo ad effectum probandi regulariter testes & instrumenta æquiparantur. g Tum quia nihil valeret, saltem quo ad forum exterius, dispositiones sine scriptura facte, si per testes absque scriptura non possent probari, vt palam est, cum facta non presumantur, nisi probentur. h Tum denique quod regulariter scriptura non requiritur ad probationem, sed tantum ad illam facilius faciendam. i

SVMARIUM.

- 1 Specialis nota digna, nisi specialiter notentur, neglecta censetur.
2 Matrimonio interesse potest sacerdos habens generalem a parochus licentiam exercendi curam.
3 Parochus vices suas committere valet, & a regula non disceditur, nisi expresse caueatur.
4 Vicarius parochi contrahendis matrimonijs assistere valet, & hoc etiam si sit datus ab eo, qui ad modicum tempus sine licentia scripta Episcopi recessit.
5 Parochi in matrimonio contrahendo assistentia requiritur, ne desit probatio, nec reputatur inter functiones digniores parochi.

CONSILIVM XIII.

AN sacerdos ex generali licentia sibi impertita a parochus, vt possit exercere omnia, que ad curam pertinent, possit interesse matrimonio contrahendo, iuxta decretum Concilij Tridentini.

1 Ad hanc questionem respondetur, quod pro parte negante, scilicet quod non sufficiat licentia generalis parochi, facit, quod ea que sunt speciali nota digna, nisi specialiter notentur, videntur quasi neglecta, a & prefata licentia videtur speciali nota & concessione digna.

2 Pro parte autem contraria facit primo, quod regulariter concessio & dispositio generalis generaliter est intelligenda, b ergo concessio vicium suarum facta alicui sacerdoti a parochus, comprehendit etiam vicem, & facultatem assistendi matrimonio contrahendo.

Secundo, quod a regula non est discedendum, nisi expresse caueatur discessio, & exceptio, iuxta glossam celebrem c cui similis in rub. de reg. iur. d & probatur per l. r. e At omnis parochus regulariter omnes vices suas potest committere alteri sacerdoti generaliter, & specialiter, argumeto glossæ solennis & recepte: quatenus habet, iure canonico omnia esse delegabilia: ergo parochus generaliter & specialiter potest committere prefatam licentiam assistendi.

Tertio, quod sacerdos, cui committitur generaliter exercenda in aliqua parochia, potest administrare omnia sacramenta, immo & dare licentiam alteri sacerdoti ad administrandum illa omnibus parochianis, iuxta glossam notabilem quatenus habet prefatum sacerdotem posse ministrare sacramentum Eucharistie. & extreme vnctionis: ergo a fortiori potest prefatam assistentiam facere, argumeto auth. multo magis. h cum administratio sacramentorum longè maior sit, quam assistentia prefata.

4 Quarto, quod consuetudo est optima legum interpret, i & receptum videtur, quod omnes vicarij substituti a parochis nondum factis presbyteris iux. cap. licet canon. k vel aliam absentiam iuxta l Concilium Tridentinum, m etiam quando parochi absunt ad paruū tempus sine licentia scripta Episcopi, vt durante illa absentia abstant matrimonijs contrahendis, etiam non maderetur specialiter illa assistentia, ergo ita feruendum videtur.

5 Quinto, quod ratio, quare illa assistentia iubetur committi alteri sacerdoti, non est quod illa sit maior & dignior functio parochi: quandoquidem alię functiones sacramentales sunt longè maiores; sed vt non desit probatio matrimoniorum, ne clandestine matrimonia contrahantur: & consequenter non obstat argumentum pro contraria parte formatum, scilicet quod speciali nota digna videntur neglecta, nisi specialis de illis fiat mentio.

SVMARIUM.

- 1 Cardinales in suis titulis habent iurisdictionem quasi episcopalem; unde & dant licentiam, vt in eis coram non parochus sacerdote a suis subditis matrimonium contrahatur.
2 Matrimonij contrahendi coram alieno parochus licentiam dare potest ille, qui est ordinarius illius parochi, coram quo & in cuius parochia debent contrahere: at si matrimonium sit contrahendum in aliena parochia vel diocesi, nec licentia, immo nec presentia parochi, vel ordinarij ipsorum contrahere volentium sufficit, nu. 3. & 4. quandoquidem presentia auctoritativa ordinarij, parochi ve, vel alterius sacerdotis ab ipsis licentia, qua a sacro requiritur Concilio: in alieno territorio, in quo sunt priuata persona, prestari non potest. nume. 4. & 5.
3 Licentiam penitentia sacramentum, ordinesque etiam extra diocesim ab alieno accipiendi, sicut & alios contractus faciendi dat proprius ordinarius; quia in his sola sufficit licentia, nu. 6. secus quo ad contrahendum matrimonium, in quo sola licentia non sufficit, sed auctoritativa requiritur presentia, nu. 4.
4 Voluntaria iurisdictione vtimur extra territorium, modo in ea exercenda non requiratur presentia auctoritativa, nu. 6.
5 Banna matrimonialia debent fieri in parochia, non ipsorum contrahentium, sed in qua contrahitur matrimonium.
6 Extra territorium suum existens ordinarius potest licentiam dare alicui sacerdoti, vt intersit matrimonio per subditos ipsius licentiam contrahendo, modo illud contrahatur in territorio eiusdem licentiantis.

CONSILIVM XIV.

QVIDAM volentes contrahere matrimonium inter se, & timentes impedimentum sibi factum iri in ciuitate, cuius erant incolę, abierunt in aliam ciuitatem longè ab illa sitam, in qua post aliquot dies de ciuitate ordinarij predictę ciuitatis, cuius erant incolę, contraxerunt ma-

trimonium

a Lapud Laboem, s. de prator. ff. de iur. b Cap. si Romanorum, 29. di. de pres. ff. de pub. in rem actio. c l. omnis definitio. ff. de reg. iur. d Lib. 6. c. ff. eod. f In ca. perne nit. 95. dist.

g Clem. 2. de priuileg. verb. presbyterij. h C. de sacro. ecclief.

i Cap. cum dilecti. de consue. ind. k De elec. li. 6. l Ca. 1. de reform. m Sess. 23.

a Cap. 1. de reform. ma. trimo. ses. 24.

b In cap. 1. de censib. lib. 6. sub fin. gloss. magna. c De senten. & re iudic. lib. 6. d In d. ca. vlt. verbo definitiua. e In cap. 2. de restit. spolia. f In rub. de co. stitutio. g In exercit. C. de fid. instr. h In bella. s. facta. ff. de cap. pti. & postli. reuer. & in c. iureperitis de offic. deleg. si contrahitur. ff. de ignorib.

k Sess. 24. ca. 1. de reform. matrim.

trimonium in facie Ecclesie. Queritur, an valeat matrimonium?

Respondeo primo, quod decisio huius questionis pendet a declaratione illius particulę, quę habetur in Concilio Tridentino. a Qui aliter quam presente parochus, vel alio sacerdote de ipsius parochi, seu ordinarij licentia, &c. de quo ordinario intelligatur.

1 Secundo dico, quod sufficit licentia illius ordinarij, cui subiicitur parochus eius, cuius presentia sufficeret ad contrahendum in parochia huiusmodi parochi; ita quod sufficeret licentia Episcopi, vel vicarij eius generalis, vel alius prelati, qui habet iurisdictionem quasi episcopalem, qua esset superior parochus, cuius parochianus est, qui vel quę vult contrahere, qualem habent Illustrissimi Cardinales in suis titulis, b argumento glossæ singularis, c quatenus habet, tenendum esse, saltem post factum, Episcopum, vel vicarium generalem posse dare religioso licentiam, administrandi sacramentum Eucharistie, vel extreme vnctionis parochianis parochorum Episcopo subiectorum: & quod etiam ante factum id sit tenendum affirmat communis, & probat efficaciter Bonifacius. d

2 Maior tamen est difficultas; an licentia ordinarij proprij sufficiat ad contrahendum matrimonium extra diocesim & territorij suum. Nam pro parte affirmante facit primò, quod sacerdos de licentia parochi potest audire confessionem illius parochiani extra parochiam (vt ita dixerim) licentiam secundum omnes, e & etiam Episcopus extraneus potest ordinare subditum alterius Episcopi de licentia eius extra ipsius episcopatum, secundum omnes. f

Secundo, quod mulier, vel minor, qui iure prohibentur communi vel particulari contrahere aliquibus casibus sine licentia suorum iudicum, possunt contrahere cum illa, extra eorum territoria, si nihil aliud obstat secundum omnes. ergo.

3 Tertio, quod potest quis sua voluntaria iurisdictione vti extra suum territorium, vt habet glossa, g iuncto textu. h Quarto, quia alioquin sequeretur, quod si duo Romani diuersarum parochiarum vellent contrahere in aliqua domo alicuius Illustrissimi sita in tertia parochia, non possent contrahere in ea, etiam ambobus parochis presentibus; & quod ad hoc esset necessaria licentia Papę, vel eius vicarij.

Quibus tamen non obstantibus pars negatiua videtur vera. Primo, quod presentia ipsiusmet ordinarij proprij, licet esset sacerdos, non videtur sufficere extra suam diocesim, nec presentia parochi extra suam parochiam: quia id videtur significare verba illa predicta ipsius Concilij, de ipsius parochi, seu ordinarij licentia: videntur enim significare, quod presentia parochi, vel sacerdotis ipsius licentia debet interuenire in sua parochia, & quod non sufficit vt interueniat in aliena, & idem eadem ratione videtur de presentia ordinarij, vel licentiatia ab eo, quod non sufficit, vt interueniat extra territorium, vel diocesim suam, sed quod interueniat intra illam.

4 Tu quia parochus extra suam parochiam, & ordinarius extra suam diocesim vt est cęsetur priuate persone, saltè quo ad exequedū suā potestatem ibi, l. 3. adiuncta gl. i & gl. k adiuncto tex. l Tu quia banna, seu proclamata faciēda tribus diebus festis cōtinuis, videntur esse faciēda in parochia, in qua est contrahendum, iuxta cap. fin. m & notata ibi per Innocentium, & latius per Panormitanum receptum, & Propositum. n Tum quia alioqui Episcopus, vicarius generalis eius, & parochus possent ira ad ciuitatem per cętum millia distantem ad exhibendam suam presentiam matrimonio contrahendo per sibi subditum, & etiam possent ibi licentiare aliquem sacerdotem, qui eiusmodi presentiam prestaret. quod videtur contra mētem Concilij, & ita non dicendum. o

5 Tum quia ratio quare Concilium desiderauit presentiam parochi, vel sacerdotis ab eo, vel ab ordinario licentiatia, in contrahendo matrimonium, fuit, vt cum maiori auctoritate illud contraheretur: quia auctoritas cessat, cum eiusmodi presentia exhibetur extra parochiam, vel territorium; quia, vt dictū est ibi censentur esse priuate persone: & sensus genuinus predictę clausule videtur esse, quod parochus, vel sacerdos alius de licentia eius, debet esse presentem matrimonio contrahendo, & quod illud contrahatur in sua parochia, vel quod sacerdos licentiatas ab ordinario sit presentem matrimonio contrahendo, & quod illud contrahatur in sua diocesi, vel territorio.

6 Ad opposita responderi potest: Ad primū negando, quod

a Cap. 1. de reform. ma. trimo. ses. 24.

b Cap. 1. qui de maior. cū ibi not.

c Clement. 1. ver. presbyterij de priuileg.

d Ibidem nu. 32.

e Cap. omnis de penit. & remiss. & cap. placuit de potest. dist. 6.

f Ca. cum nullus de tempo. ord. lib. 6. c. cap. cum quis §. 1. de sepult. g l. 2. ff. de offic. proconf. h In cap. no. nit. de officio legat. ergo.

iff. de offic. prefid. k Subfin. l Ca. 1. de rap. m De clandest. despons. n Eod. nu. 7.

o Arg. l. in cōditionib. ff. de cond. & demor. ca. ff. de prob.

fit eadem ratio de confessione & ordine ac matrimonio. Nam id de confessione & ordine verum est, sed non est eadem ratio de volente contrahere matrimonium de licentia parochi: quia in assumptis sufficit consensus facientis facultatem consentendi, vel ordinandi sine presentia presentia, vel auctoritatis eius: in contrahendo autē matrimonium non solum requiritur consensus parochi, vel ordinarij, sed etiam presentia auctoritatis per potestatem, quam habet in subditum in eo loco, in quo contrahitur matrimonium.

Ad secundum respondetur, quod etiam in assumpto eius sufficit decretum siue licentia iudicis sine presentia illius auctoritatis; quod in matrimonio non sufficit.

Ad tertium autem concedo posse vti quem iurisdictione voluntaria extra suum territorium, & consequenter posse parochum & ordinarium extra parochiam & diocesim existētes prestare licentiam alij sacerdoti ad auctorizandum matrimonium sua presentia in parochia vel diocesi licentiatia: sed negando, quod executio illius auctorizationis possit fieri extra parochiam vel territorij eius, per predicta, quę subtiliter sentit glossa. a

Ad quartum respondeo, concedendo consequentiam, & sequelam d negando, quod ea sit nimis dura presentem quia, si illa concederetur, sequeretur illud absurdum, quod illatum est in quarto argumento pro nostra parte facto, nempe quod vnus Romanus de licentia parochi sancti Laurentij possit contrahere matrimonium ab hinc mille milliaria presentente sacerdote sibi nominato, & quod passim parochi aliarum parochiarum possent prestare presentiam necessariam matrimonijs contrahendis in alienis parochijs. Salua, &c.

Vide tamen supra consil. 9. & 10. ex quibus videtur posse concludi contrarium.

SVMARIUM.

- 1 Matrimonium clandestinum contrahentes ante Conc. peccabant, sed censuram aut poenam non incurrerant.
2 Absoluti ab omnibus virtute cruciate, etiam ab obliuio referuatis, & censuris eissem annexis absoluti censentur, cum de omnibus & ipsi contritionem habuerint.
3 Sponsalia per copulam ante Conc. se habent matrimonium.
4 Matrimonium qui clandestine ante Concil. contraxerunt, possunt nunc secretè coram parochus & duobus testibus denuo contrahere.

CONSILIVM XV.

VO ante Concilium Tridentinum dixerit ad se mutuo verba apta quidem ad contrahendum sponsalia de futuro, sed nesciunt an fuissent sufficientia ad constituendum matrimonium de presenti, & conuixerunt sic in hunc diem, & habuerunt & habent liberos. Queritur, quid facere debeat.

1 Respondeo primo, quod videtur peccasse contrahendo matrimonium clandestinè contra cap. cum inhibito, b & quod peccatum hoc per solam contritionem & confessionem potuit deleri, & videtur iam esse delictum per confessiones tot annorum preteritas.

2 Secundo, quod non videntur indigere absolute vlla censuram: quia iure communi nulla censura incurritur ob matrimonij clandestinū: & si qua excommunicatio inuenitur in diocesi sua contra sic clandestinè contrahentes, illa potuit tolli ab Episcopo, & per bullam cruciatam, quam consulentes videntur accepisse, & post eam acceptam confessi fuisse, & absoluti a confessarijs: & quamuis foret ipsi non fuissent confessi illud peccatum, quia tamen habuerunt contritionem omnium peccatorum suorum in genere, & confessarij absolunt communiter ab omnibus censuris, quatenus possunt, iuxta ea quę nos consulimus in Man. conf. l. c. manserunt absoluti ab eo tempore, quo post acceptam bullam confessi fuerunt, per quamdam singularem conclusionem, quam nos ponimus in predicto Manuali, d etiam si non soluerint pre-nā per constitutionem synodalem impostam: quia solutio eiusmodi non est necessaria in foro conscientie, iuxta gloss. sing. e

3 Tertio respondeo, quod non indigent vlla ratificatione matrimonij: quia licet verba predicta non fuerint sufficientia ad efficiendum matrimonium de presenti, fuerunt tamen sufficientia saltem ad contrahenda sponsalia de futuro; & quia sequuta fuit copula, transferunt per illam in matrimonium, iuxta c. is qui. f cui erat locus ante Concilium Tridentinum, ante quod hæc fuisse facta presuppōnitur in casu propositione.

4 Quarto possent ad maiorem securitatem, licet non sit

a Dist. 1. praes. ff. de off. pres.

b De clandest. desponsa.

c Cap. 26. nu. 10.

d cap. 26. nu. 13. e In cle. 2. §. 1. de heredi. verbo officij.

f Desponsal.

necessarium

Respondeo, quod (vt recte proponens illam insinuat) non potest excusari notarius a peccato, ponendo clausulas contrarias prefate bulle Pij V. propter prefata clausula generalis, qua in fine ponit, nisi iusta ignorantia eum excuset: quae ignorantia iusta posset euenire duplici de causa. Altera, quod inter doctos dubitatur, an praedicta clausula sit contraria alicui parti bullae praefatae: ignorantia enim illa, quae nascitur ex fcodordia, vel negligentia interrogandi doctos, non videtur probabilis. Altera est ex eo, quod dubitant, an in terra, in qua conficiunt instrumentum, obliget praefata bulla quo ad illud, contra quod clausula illa adicitur: vt enim nos, a profundè diximus, non omnes particulae praefatae bullae videntur in omnibus terris extra statum Apostolicum necessario seruanda.

Secundo respondetur, quod si ambe partes bona fide absque fraude sua & notarij conuenienter, vt clausula praefata generalis apponeretur, esset tantae virtutis, vt deleret clausulas contrarias, & excusaret notarium ab infamia, & suspitione mala fouendi vsuras, vel aliam iniquitatem. Item putarem eum excusatum in foro conscientiae, quamuis forte in foro exteriori reprehendi posset ob ignorantiam supinam, fcodordiam, vel fraudem, quam praefata bulla sanctissimè facere voluisse crederentur. Partes autem in hoc bona fide conuenientes a peccato excusarentur, & permitteretur eis in vtroque foro, vt curarent effici aliud instrumentum, si opus esset, absque vilius partis damno.

QVI CLERICI, VEL VOVENTES MATRIMONIUM CONTRAHERE POSSVNT.

S V M M A R I V M.

- 1 *Votum religionis non tollitur per sponsalia, etiam cum copula postea subsequuta.*
- 1 *Matrimonium per verba de presenti non tollit votum religionis praecedens, si statim vult illud adimplere.*
- 1 *Religionis, & castitatis voto astrictus, si postea habeat copulam carnalem cum puella, cum promissione illam in vxorem ducendi, tenetur votum implere. & num. 2.*
- 2 *Votum religionis non tollit, sed differt restituendi obligatio, siue ante, siue post votum nata sit.*

CONSILIVM I.

QVAESITVM est, an qui post votum emissum de intranda religione, & seruanda castitate, promisit puellae ducere eam in vxorem, vt consentiret in copulam carnalem, quod illico fecit, & manet ob id infamata, teneatur potius votum implere quam eam ducere, vel contra potius eam ducere quam votum implere.

Respondeo, quod pro implemento voti facit, quod prius fuit obligatus Deo, quam puellae; & consequenter prius debet ei solui, per cap. qui prior. cum suis similibus.

Secundo, quod sponsalia de futuro nulla ratione tollunt votum de intranda religione, argumento c. commissum. c. quatenus probat, quod etiam matrimonium per verba de praesenti contractum non tollit votum, si vouens vult illud statim adimplere.

Tertio, quod est casus formalis in cap. rursus. d. quatenus habet eum, qui vouit castitatem, peccare promittendo alicui contrahere matrimonium, & magis si iurauit promissionem; & quod non obstante iuramento tenetur adimplere votum castitatis, quamuis matrimonium per verba de praesenti contractum praferatur voto castitatis, vt ibidem habet.

Quarto, quod non obstat, quod puella fuerit infamata, & quod ipse obligatur ad restituendum ei damnum, quod intulit, per ea quae habentur in cap. i. c. Tum quia illa obligatio tolli potest per restitutionem damni illati, dando ei tantum, quanto eget, vt aequè bene collocetur, non obstante hac infamia, ac collocata fuisset, si non fuisset infamata. Non obstat etiam dicere, quod transmissus ad religionem debet prius soluere sua debita, arg. cap. i. f. & aliorum, quibus id contra Paludanum & Siluestrum probamus in com. i. de reg. 8 quia obligatio voti praecedit obligationem restituendi.

Sed quia contra hoc facit, quod ex eo sequeretur, eum, qui fecit votum de intranda religione, non teneri prius ad soluendum debita contracta post votum, quod videtur repro-

bari per allegata: a ideo melius responderi potest, quod illa obligatio restituendi poterit differre ingressu religionis, donec fiat, sed non tollit votum, neque obligat ad remanendum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Peccati venia non datur nisi correcto, & male percepto restituenti. num. 2.*
- 2 *Fingens beneficiarius se habere illum ordinem, sine quo fructus seu distributiones non lucraretur, restituere tenetur vs, quibus accreuisent.*
- 3 *Intentio nedum ordinantis, sed etiam ordinem suscipientis saltem virtualis conferendi & suscipiendi sacramentum ordinis est necessaria; alioqui non imprimitur character, potestque in conscientia sine dispensatione coram Deo vxorem ducere. num. 5. & cum eadem manere. num. 9. licet secus quo ad Ecclesiam, quae adheret apparentibus, & non occultis. num. 4.*
- 6 *Dispensatione fori exterioris non eget, qui cum coram Deo verè impeditus non esset, creditur, et si falso, dispensatus.*
- 7 *Probat dispensationem obtentam semiplene fama, adiuncta probatione direptionis bonorum, ac tolerantia ordinarij; quae probatio perfici posset per iuramentum suppletium.*
- 8 *Interrogatus super aliquo impedimento fori exterioris, quod verè coram Deo non patitur, vt se purget, potest allegare se dispensatum, dispensationemque amissam, peterèque sibi deferri iuramentum, & iurare exterius simpliciter, addita tamen intrinsecus cautela, qua euitetur mendacium.*
- 9 *Legitima proles est, nata ex muliere, quae bona fide nupsit subdiacono, quem talem probabiliter ignorabat, vel quem probabiliter credebat sufficienter dispensatum.*

CONSILIVM II.

NOBIS PROVISVS de prebenda in quadam collegiata, iubente patre, vt posset lucrifacere fructus, ad subleuandam domum necessariis, ficto animo accepit sacrum subdiaconatus ordinem: post octo annos, dimisso beneficio, fingens secum dispensatum, duxit vxorem, & prolem suscepit plurimam, & militie seculari se dedit. Queritur, quo medio praefatus N. possit exire a peccatis, quibus (vt multis videtur) est victus, ita vt coram Deo & hominibus iudicetur absolutus, & regno Dei dignus, quam minima honoris iactura facta.

Ad quaestionem propositam respondeo, petita prius ope diuina, primo quidem quod D. consulens ad recuperandam & conseruandam postea gratiam Dei, quam perdidit, debet primum indolere plurimè de peccato illo grandi fictionis a deo magno tempore continuato cum mala fide; quia peccati venia non datur nisi correcto & penitenti.

Secundo, quod debet restituere fructus omnes, quos percepit inferuendo canonicali & prebendae sine vero subdiaconatus ordine, què nec suscepit, nec voluit suscipere, sed tantum finxit decipiendo proximos, ad quos pertinuissent illi, & quibus fuissent quaesiti, si non male percepisset eos ipse; quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

Tertio, quod debet credere se non esse subdiaconum, nec vnumquam fuisse coram Deo, & in foro conscientiae; quia noluit assumere illum, nec habuit vllam intentionem assumendi; & ordinatus ab Episcopo, vel baptizatus ab alio sine animo & intentione actuali, vel virtuali recipiendi ordinem, vel aliud sacramentum, non recipit illud coram Deo, & quo ad forum interius, sed est falsarius, fictor, peccato mortali se maculans, vt est in cap. maiores. d. & tradit S. Thomas ab omnibus receptus, c. sicut & intentio ministri ordinatis requiritur secundum eundem, f vt ibi pulchrè tradit Caietanus.

Quamuis etiam credere debeat, quod quo ad forum exterius sit censendus ordinatus, & cogi possit ad vtendum ordine, & puniri, nisi eo vtatur, quando Ecclesia id facere iubet, nihil curando de defectu intentionis recipiendi ordinem, & de mala fictione ordinari: quia de non apparentibus idem iudicium est, quod de non existentibus, in foro exteriori.

Quarto, quod ex praemissis inferitur non fuisse vnumquam, neque esse necessariam dispensationem Papa D. consulenti ad contrahendum matrimonium, non obstante subdiaconatu quo ad forum Dei & interius; quia quo ad illud non est sub-

In dicto nu. 8.

Ca. legatur 24. q. 2. c. c. venia. de reg. iur. lib. 6.

Ca. si res aliena. 14. q. 6. c. cap. peccatum. de re. iuris lib. 6.

§ item quarecur. de baptismo. c. 3. par. q. 88. art. 7.

In eadem 3. par. q. 64. art. 8.

De. duo sit Titij ff. de testament. iur. vel. c. cap. si sacerdos adiuncta glos. verb. remouere. de offic. ordin.

Cap. ad dispensandum. de dispensa. impuberum. b. l. decem. ff. de verb. obli.

diaconus: & quod non est non potest tolli, & dissolui, a quia priuatio praesupponit habitum.

Quinto, quod etiam probabiliter dici potest non esse in proposito casu necessariam dispensationem quo ad forum exterius. Tum quia probabiliter credi potest neminem vnumquam facturum esse illis controuersiam super hoc: eo quod in facto praesupponitur vxorem D. consulentis, & cognatos vtriusque, & etiam alios extraneos credere dispensationem interuenisse; & quod ipsi sunt licitè coniuncti, non obstant illa; & quod in neutro foro est haecenus accusatum praedictum matrimonium tamdiu continuatum, quod iam sunt multi liberi suscepti; & ita minus videtur accusatum iri in futurum.

Sexto, quod si accusaretur, responderi posset a D. consulente, & ab vxore, & a filijs, primò quidem negando ordinem talem verè suscepisse, sed solum finxisse suscipere, vt satisfaceret precibus, & minis matris, & vt non negarentur ei alimenta, & vt lucrifaceret illa ex seruitio facto Ecclesiae ad sustentandam decenter suam nobilitatem: & ad colorandam eiusmodi responsonem, allegare, quod numquam vsus fuit ille tali ordine nisi semel, & tunc non quia erat ordinatus verè, & ad seruiendum Deo, sed ad lucrandos fructus praebendae ad se alendum: & quod numquam vllibi esse vsa nec inuenta dispensatio super impedimento talis subdiaconatus, nec inuenitur in vllò regeſto Curiae Romanae, quia non egebat ea coram Deo: & quod non est verisimile, quod homo nobilis & Catholicissimus fuisset ausus contrahere matrimonium in statu subdiaconatus, & alia similia, quae D. consulens posset congerere, praesertim si haberet aliquos testes, quibus secretò & amicè dixisset, antequam ordinem susciperet, ipsum illum suscepturum, vel suscepisse fuisse, & non verè ad satisfaciendum matri & suae sustentationi: neque vllum Christianum esse adeo malum iudicadum, quod ecclesiam tam insignem relinqueret, & arma caperet ad exercendum ea perpetuo inferuendo fidei Catholicae Romanae absque vlla dispensatione super impedimento subdiaconatus, si vero animo suscipiendi ordinem ordinatus fuisset.

Sed quia probatio ordinationis publicae poterit multis modis probari, securius videtur, vt respondeat alio modo, scilicet, quod habuit dispensationem: & ad probandum illam allegare famam praefatam sparsam de dispensatione habita, & quod est praedicta cum multis alijs bonis, quae perdidit tam maritus, quam vxor in tumultibus tot & tam grandibus, quod vix suas vitas seruauerunt: & quod praefata fama cum probatione amissionis bonorum, quae in facto allegatur, seruiret eis pro semiplena probatione: & in supplementum probationis plenè posset addere praesumendum esse Episcopum, vicarium eius, vel parochum, coram quo contractum fuit matrimonium, vidisse dispensationem, de qua erat fama, & offerre iuramentum faciendum licitè eo modo, quo infra dicitur iuste offerri, & fieri posse.

Septimo, quod praefatus D. consulens potest iuste offerre iuramentum super praedicta dispensatione habita & perditam, ad finem propositum gerendo in mente & quo ad Deum & interius forum aliud quam sonent verba eius foris quo ad homines & forum exterius, per illa quae nos late adduximus in commu. cap. humana aures. c. vbi efficaciter probamus, eum qui non tenetur respondere secundum mentem interrogantis, posse respondere id quod est verum secundum suam mentem, licet sit falsum secundum mentem interrogantis. interrogatus enim quis, an peccauerit, vel confessus fuerit confessario certum peccatum, quod ipse nullo iure naturali diuino vel humano tenetur ei reuelare, potest respondere quod non, intelligendo intra se ita vt sit obligatus ei manifestare illud, licet verè id fecerit vel confessus fuerit; per illum modum, quo in Euangelio interrogatus Dominus ab Apostolis quando futurum esset vniuersale iudicium, respondit se nescire, intelligendo intra sese nescire ad indicandum illud eis, quamuis ab aeterno illud sciebat; & per alia quae cum hoc dicto Domini adducimus in d. cap. humana aures. c. D. consulens nullo iure tenetur ad consentiendum se obtinuisse & perdidisse veram dispensationem, quia numquam tali indiguit: & ita potest iuste affirmare, immo & iurare se habuisse dispensationem ad ducendam vxorem post subdiaconatum susceptum, intelligendo intra mentem suam per verbum dispensationem facultatem a diuino & humano iure sibi datam

b. 22. quaest. 5.

Ad ducendam illam: & interrogatus an verè perdidit illam cup bonis alijs potest iuste respondere quod sic, intelligendo intra se per perditionem dispensationem facultatem ducendi aliam vxorem praesenti viuente. Quae omnia sunt seruanda secretissima, & solum reuelanda alicui confessorio erudito amico & Catholico, si per semetipsum non potest praedicta satis intelligere.

Octauo, quod D. consulens per semetipsum, si est eruditus, aut per confessorium eruditum amicum & Catholicum intelligere potest, quod ad redeundum in viam gratiae ac salutis aeternae nulla dispensatione indiget super subdiaconatu ad remanendum in matrimonio iam contracto quo ad forum Dei & interius: immo nec quo ad forum exterius quoad legitimacionem filiorum suorum eger aliqua dispensatione, si praefata vxor ignorabat ordinationem praedictam, vel probabiliter credebat dispensationem sufficientem fuisse impetratam: quia bona fides alterius coniugum credentis matrimonio valere sufficit ad legitimandum illos, iuxta cap. ex tenore. cum glossa ab omnibus recepta, a nec etiam indiget quo ad alia, si praefata secreta tenuerit, & iuxta ea responderit. Quae omnia fiant in gloriam D. N. Iesu Christi, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, quibus hic dies sacer est. Salua, &c.

DE EO QVI DVXIT IN MATRIMONIUM QVAM POLLVIT PER ADULTERIUM.

S V M M A R I V M.

- 1 *Adulterium solum non impedit, quin adulter possit adulteram viro suo superstitem ducere. nec sola fides data: ar si concurrat fides data de contrahendo cum adulterio dirimit.*
- 1 *Machinatio in mortem coniugis, si sit ex parte vnius tantum, non dirimit; secus si ex parte vtriusque: nisi forte occidissent in alium finem, quam contrahendi: quia tunc non esset machinatio, nec dirimit matrimonium etiam inter adulteros contractum. num. 2.*
- 2 *Vxoricideum machinatum ideo Ecclesia statuit esse impedimentum dirimens, vt sic impediret, ne qui cupiant ducere quas amant, incitentur ad occidendos coniuges.*
- 2 *Adulterium cum machinatione causat impedimentum dirimens.*

CONSILIVM I.

MARITVS vxorem adulteram, & adulterum oderat, & per insidias occidere parabat: adulter, & vxor hoc scientes absque intentione contrahendi matrimonium illius mortem machinari sunt, & secreto occiderunt, postmodum matrimonium contraxerunt in facie Ecclesiae. Queritur, an teneat.

Respondeo, praefata quaestio decisionem pendere ab illa generali, an occidens coniugem alterius ad alium finem, quam ad contrahendum matrimonium cum relicto, vel relicta, impediatur contrahere matrimonium cum illo, vel illa. Pro cuius decisione dico primo, quod Panormitanus b videtur sibi satisfecisse quo ad omnes casus: resoluendo primo, quod solum adulterium habitum cum aliqua viuente vxore, non impedit matrimonium cum illa, mortua sua vxore. c. Secundo, quod nec fides data per verba de praesenti, vel de futuro, non interueniente adulterio, per c. si. d. Tertio, quod neque machinatio mortis vnius volèti contrahere, sed machinatio vtriusque sic, per cap. i. e per quam resolutionem videri potest dicendum quod in casu proposito non valuit matrimonium: quia vtraque pars consentit, & cooperata est mortem mariti, praesertim quod interuenit etiam adulterium viuente marito: & ita concurrunt adulterium & machinatio mortis ab vtraque parte.

Secundo, quod praedicta resolutio Panormitani non videtur tangere punctum huius quaestiois: quia illa agit de casu, in quo vtraque pars procurat, seu machinatur mortem ad contrahendum matrimonium post illam: quaestio verò nostra est de casu, in quo neutra pars procurauit, nec machinata est mortem coniugis ad finem contrahendi matrimonium, sed ad alium. S. Thomas non videtur satis aperte hoc determinare, f solum enim ait, quod adulterium cum machinatione mortis coniugis impedit matrimonium; sed non aperit, an dicatur machinari mortem, eo solo quod occidit, an

a. q. i. filij sunt legitimi.

b. Tam in ca. 1. de eo qui duxit in matrim. quam in cap. 1. de conuersio. infide. c. Cap. significauit. de eo qui duxit in matrimoniu. d. Eod. tit. e. De conuersio. infidel.

f. In lib. 4. c. 8. dist. 35. in ex. licet, & quo lib. 5. ar. 15.

a. In coment. de vsur. super praefata bulla num. 105.

b. De reg. iur. lib. 6.

c. De sponsal.

d. Qui cle. vel non.

e. Et cap. 2. de adult.

f. De obligatio ad ratio. g. Super cap. cui portio. 12. qu. 1. num. 8.

a Ca. 22. nu. 46.

b De conuers. infid.

c De eo qui duxit in mat. d in 4. di. 37. qu. 2. art. 2.

e Vbi sup. in d. ca. super hoc. f In Verb. matrimonium. 8. qu. 9.

g l. ff. de ha. redib. infid.

h Cap. fin. de per totum tit. de eo qui.

i Cap. fin. de cond. app.

requiritur quod machinetur, siue procuret mortem ad contrahendum matrimonium. Nos autem in Manual. confess. a re satis perpensa dicimus non videri mortis machinatione quo ad hunc effectum interuenire, nisi procuretur mors ad effectum contrahendi matrimonium cum relicto, vel relicta. Pro quo facit principaliter cap. i. b quatenus probat non impediri matrimonium inter duos, eo quod alter occiderit coniugem alterius in bello, vel odio, aut alia causa, quam contrahendi matrimonium cum eius coniuge. Secundo facit glossa cap. super hoc. c quatenus determinat hoc impedimentum non nasci ex sola occasione, sed ex illa facta ad matrimonium contrahendum cum eius coniuge. Tertio, quod S. Thomas, d ait, quod tunc demum vxoricidium inducit impedimentum dirimens contractum, quando quis interficit vxorem, vt contrahat matrimonium cum qua est mœchatus. Quarto, quod Panormitanus et si non omnino aperte, tacite tamen, e sentit quod requiritur propositum contrahendi cum coniuge relicto, vel relicta. Siluester etiam hoc ipsum videtur tenere. f Denique quod ratio & fundamentum inductionis huius impedimenti fuit, ne coniuges suos vel suas coniuges occiderent ad contrahendum matrimonium cum alijs, quos, vel quas amant; quæ ratio funditus cessit, cum alia de causa eos, vel eas occidit; & causa finali cessante cessat lex, & in casu proposito prædicti oratores non occiderunt maritum alterius ad finem contrahendi inter se matrimonium, sed longè alium. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Adulterium cum fide sub conditione etiam impossibili, vel nulliter data causat impedimentum dirimens.
- 2 Condicio impossibilis, modo non sit contra essentiam matrimonij, vitiat, & non vitiat.

CONSILIVM II.

QUID AM, qui rem habuit cum coniugata, cum illa periret vt ipsam vellet ducere, dicens posse fieri, quia r absens fuisset per septem annos, respondit se id facturum, si illa probaret posse fieri, vt dicebat: nec aliud factum est, nisi quod perseverabat in adulterio. Postea viro mortuo duxit illam. Dubitatur, an sit matrimonium validum: quia non promisit formaliter, sicut doctores requirunt, quod duceret illam post mortem viri; sed quod duceret, si ostenderetur quod posset eo viuento. Quod autem sit inuaidum, videtur, quia est promissio adulteri de ducenda adultera: & quidem doctores & textus simpliciter dicunt talem promissionem esse impedimentum dirimens.

1 Respondeo vero propius videri, ortum fuisse hoc casu impedimentum impediens & dirimens matrimonium, de quo in rub. de eo qui duxit in matrimonium, &c. Tum quia interuenit promissio conditionalis ducendi adulteram, si probaret id fieri posse propter absentiam tam longam mariti: & licet promissio conditionalis non habeat effectum obligandi promittentem ante conditionem impletam, habet tamen effectum ad hoc, vt verè dici possit esse datam fidem, quæ datio cum adulterio sufficit, h &c. Tum quia non requiritur valor promissionis ad hoc, vt ex illa, & ex adulterio oriatur impedimentum, cum palam sit omnem promissionem etiam puram de contrahendo cum adultera post mortem eius mariti nihil valere.

2 Tum quia nihil prodest dicere, quod dicta promissio fuit facta sub conditione impossibili. Tum quia, vt dictum est supra, non requiritur promissio valida. Tum quod in matrimonialibus condicio impossibilis reicitur, & non vitiat, sed vitiat, modo non sit contra substantiam matrimonij, qualis hæc non est, vt per ibidem notatur. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium qui viuento prima, publicè, sed nulliter cum secunda impedimentum occultum ignara contraxit, tenetur vel eam dotare, vel iterum cum eadem legitime contrahere. nu. 2. quod occultè inter se contrahere valide possunt. nu. 3. expedit tamen vt adhibeantur parochus, testes, & notarius. nu. 4. Quod si hæc secunda vxor, sciens primam adhuc viuere, passa fuisset se à dicto viro cognosci carnaliter, dispensatione opus esset.
- 4 Matrimonium publicè, sed ob occultum defectum nulliter contractum, quando denuo secretè valide contrahitur, expedit quandoque adhibere notarium.

CONSILIVM III.

A. VIVENTE priore vxore, motus rumore mortis eius, quæ degebat longè absens ab eo, contraxit cum B. absolutusque fuit ab illo peccato per iudicem competentem, demum est mortua prior vxor. Queritur quid oporteat eum proficere vtriusque hominis facere.

1 Respondetur primo, quod præfatus A. non potest iuste coniuere matrimonialiter cum prædicta B. nisi denuo contrahat matrimonium: quia prius contractum non valet quicquam, quia fuit contractum viuento priore vxore, quod lex Christiana non patitur. a

Secundo, quod A. non potest contrahere cum B. quæ habita notitia primæ vxoris adhuc viuentis non abstinet à copulâ adulterina; nisi habita dispensatione quo ad vtrumque forum super impedimento, quod nascitur ex tit. de eo qui duxit in matrim. quam poll. per adult. vt probatur per cap. i. & totum illum titulum.

2 Tertio, quod præfatus A. potest cogi ad contrahendum denuo cum B. vel ad dotandam eam, eo quod videtur decepisse illam, & abstulisse pudorem eius deceptorie, & infamasse, per cap. i. & 2. b & ea quæ vtiliter traduntur in nostro Manual. confess. c eo quod non manifestauit ei se habuisse vxorem, de cuius morte non habebat certum testimonium.

3 Quarto, quod ex quo prædictum impedimentum est occultum, potest dictum matrimonium denuo contrahi clandestinè absque denunciationibus, quas requirunt antiqua iura, & noua Concilij Tridentini, quia vt declarauit Pius V. potest matrimonium contrahi denuo absque denunciationibus, quando prius contractum fuit cum illis, quod praxis sacre Pœnitentiariæ seruat, & latius tradimus in d. cap. 16. d

4 Quinto, quod conuenit plurimum in hoc casu, ne causa, propter quam prius matrimonium fuit nullum, sciatur ab alijs, quam ipsis A. & B. ne detur occasio Inquisitori loci tractandi de illa iterum; qui licet cessaret monstrato absolutio- nis instrumento; tamen fieret aliqua molestia, & spargeretur mala fama de A. etiam quod est reconciliatus; & fieri potest matrimonium coram paroco & testibus, nescientibus illis quidquam de culpa in specie, sed tantum in genere, vt tangitur in sequenti dicto.

6 Sexto, quod licet omnia supradicta non requirantur in omnibus casibus, in quibus matrimonium prius publicè contractum denuo est contrahendum; secundum tamen, & quartum, & hoc quod sequitur frequentissimè seruari possunt, & debent, videlicet vt contrahant etiam præsentè paroco, testibus, & notario, qui cum illis testibus fidem faciat de matrimonio denuo contracto; attestando quod fuit rogatus à prædictis A. & B. vt faceret publicam fidem de hoc matrimonio contracto coram præfato paroco & testibus, eo quod prius matrimonium, quod publicè antea contraxerunt, non erat validum ob quoddam impedimentum, quod ipsi sciunt, & conuenit eis ne publicetur. quoniam si huiusmodi instrumentum non fieret, contingere posset quod mortuo paroco & testibus reuelaretur impedimentum prædictum, scilicet, quod prius matrimonium fuit contractum viuento priore vxore; & si non posset probari postea denuo contractum fuisse sublato impedimento, ipsi castigarentur, & filij eorum iudicari possent illegitimi, & multa alia scandala orirentur.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium qui viuento prima cum alia impedimenti ignara publicè contraxit, mortua prima, si impedimentum sit occultum, potest cum secunda, nouo præfato consensu, clam valide contrahere; sed & debet, vt possit in eo perseverare. numero 2.

CONSILIVM IIII.

CONTRAXIT M. clam ante Concilium Tridentinum cum N. & postea ea viuento cum O. ignara prædicti matrimonij, in facie Ecclesiæ. deinde obiit N. postquam habuit liberos ex præfata O. Queritur remedium, quo possit præfatus M. contrahere cum præfata O. denuo, & viuere cum illa absque scandalo, & peccato, non obstante quod N. fuit à principio vera vxor præfati M.

1 Ad hanc questionem respondeamus primò, necessarium esse remedium, quo præfatus M. & O. coniuere possint absque peccato: quoniam matrimonij eorum non fuit validum;

a Ca. gaudemus. de diuor. cum similibus.

b De adult. c Cap. 16. nu. 16.

d Vbi sup. nu. 30.

a De diuor. b Cap. 10.

c Ca. 22. nu. 47. q. 2. 86.

d Ca. 22. nu. 47. q. 86.

e Ca. 22. nu. 47.

f Lib. 4. sent. dist. 42. qu. 1. art. 3.

g ff. de liber. & postum. per totum.

h Verb. matr. 8. qu. 7. nota. 12.

quia matrimonia clandestina ante Concilium Tridentinum contracta, licet peccarint contrahentes, crant valida: & ita cum M. fuit coniugatus cum O. iam erat verus maritus N. & non poterat contrahere cum præfata O. quia lex humana non patitur vllum virum habere simul plures vxores, nec vnam foemina plures viros, iuxta cap. gaudemus. a quod se fundat in Euangelio b Marci.

2 Secundo, quod nullum remedium potest adhiberi, vt ipsi coniuant absque peccato mortali, præterquam contrahendo denuo matrimonium, cum possint contrahere iam illud mortua præfata N. vxore legitima.

Tertio, quod possunt contrahere, si volunt, contrahendo nouè, legitime nouo consensu præfatis, & non aliàs: quia matrimonium, quod ab initio est nullum ob aliquod impedimentum, non potest validari, nisi denuo contrahendo, vt tradimus in nostro Manual. confess. c & supra repetimus in alijs consilijs.

Quarto, quod possunt contrahere absque scandalo contrahendo denuo clam: quia omne matrimonium contractum inualidè in facie Ecclesiæ potest etiam post Concilium Tridentinum denuo contrahi clam & secretè, vt diximus in dicto Manual. confess. d Quo iure de consensu Papæ vtitur sacra eius Pœnitentiaria. Modus autem notificandi impedimentum vxori ignorantia, ne renuat denuo consentire, tangitur in præd. Manual. e

S V M M A R I V M.

- 1 Papa solus dispensat super impedimento procedente ex eo, quod quis duxit alteri adhuc viuenti nuptam.

CONSILIVM V.

AD QUESTIONEM respondetur, quod non potest Episcopus permittere matrimonium contractum inter eos, de quibus queritur: quia illud à principio non valet, eo quod viuebat maritus mulieris, & mortuo illo oportet nouè contrahere; quod non possunt facere sine dispensatione propter impedimentum, quod est inter eos natum ex titulo de eo qui duxit in mat. quam poll. per adult. super quo solus Papa dispensat, quia est impedimentum impediens, & dirimens, secundum omnes.

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

S V M M A R I V M.

- 1 Cognationem spirituales non contrahit non baptizatus baptizans; secus si baptizatus, licet non confirmatus teneat ad confirmationem

CONSILIVM VI.

Non baptizatus baptizando contrahat cognationem spirituales? & an baptizatus non confirmatus tenendo ad confirmationem eandem contrahat?

1 AD PRIOREM respondeo, quod sicut nondum habens vitam carnalem non potest esse cognatus alterius carnaliter, sic experts vite spiritualis non potest esse cognatus alterius spiritualiter: & consequenter non baptizatus, vt ait S. Thomas communiter receptus, f non contrahit cognationem. Non dixi autem vt Siluester nondum natus carnaliter &c. Quia nondum natus carnaliter potest esse cognatus alterius. g

AD POSTERIOREM respondeo, quod baptizatus non confirmatus tenens confirmandum contrahit cognationem spirituales, vt concludit Siluester, h quia habet vitam spirituales. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Infans occidens nec lege Cornelia ligatur, nec pœna irregularitatis, nec aliter potest se obligare. nu. 2. quia regulariter præsumitur incapax doli. nu. 3. At si, haberet talem rationis & iudicij vsus, quod sufficeret ad peccandum, obligaretur iuramento, nu. 4. & esset occidendo irregularis, nu. 5. & factus compater contraheret cognationem spirituales, nu. 3. & hoc etiam si plene non intelligeret id, quod agit. nu. 7.
- 2 Pupillus, seu impubes, quidquid videt, ignorat: hoc est, licet possit habere tantum vsus rationis, qui sufficit ad peccandum, plene tamen id quod agit non intelligit. nu. 7.
- 2 Patrimus is regulariter assumi debet, qui sit aptus ad catechizandum infantem, & erudiendum in virtutibus: sed defectus huius qualitatis non impedit quin contrahatur cognatio. nu. 6.

- 6 Lex generaliter loquens, non distinguens inter sexum & sexum, atatem & atatem, omnes generaliter comprehendit, licet maior ratio militet in vno, quam in alio.
- 7 Rationis vsus est impubes non habere dicatur, ita vt ignoret quod agit, non tamen tollitur quin habere possit sufficiens iudicium ad peccandum.

CONSILIVM VII.

QVÆRITVR, an infans tenens baptismum in baptismo fiat patrimus, & contrahat cognationem spirituales cum baptizato. Ex quo inferitur solutio questionis post hæc propositæ, scilicet, an puer decennis tenens puellam sexennem, contrahat prædictam cognationem, tenendo eam ad confirmationem.

1 Quæstio hæc noua est, & profecto difficilis. Pro parte negante facit primo, quod infans occidens aliquem non patitur pœnâ legis Corneliæ de sicarijs, a nec incurrit irregularitatè. b

2 Secundo, quod carens rationis iudicio non potest obligari, nec iniuriam facere, licet pati sic. c At infans est expertus rationis, & iudicij, & æquiparatur furioso, d immo & de pupillo maiore infante dixit Imperator, e quod quicquid videt ignorat.

Tertio, quod patrimus oportet esse doctum, qui docere possit baptismum fidem Catholicam, & admonere cum castitatem, & alios bonos mores, iuxta ea. vos ante. f & tradit ante & post alios S. Thomas. g At infans non potest prædicta docere, neque admonere: ergo neque potest esse patrimus.

Quarto, quod, vt profundè docet S. Thomas, h ineptus est quilibet intra primum septennium ad quoquo modo contrahendum, & quod ideo non potest contrahere sponsalia. ergo pari ratione nemo poterit se obligare intra illud septennium ad faciendum ea, quæ ad officium patris spectant. i

3 Pro parte autem affirmante facit primo, & grauissime, quod infans licet non præsumatur doli capax, & communiter verè non sit talis, frequenter tamen est talis, & adeo quidem, vt Hippolytus, k testetur se vidisse, & scire, quod multi infantes in 6. vel 7. anno plus doli & malitiæ exercent hodie, quam olim in 14. & 15. & probatur irrefragabiliter per illud B. Gregorij, l asserentibus filium cuiusdam quinquennem propter blasphemiam arreptum à diabolo de vniis patris in gehennam inferni, quem refert S. Thomas, m & Ioannes Andreas, Panormitanus, & alij, n quod fieri non potuit, nisi fuisset doli capax. Nec obstat quod aliqui dicunt id fuisse factum ad terrendum patrem, & non propter peccatum filij: quoniam, vt rectè ponderat Sotus, o verba ipsa B. Gregorij repugnant eis.

4 Secundo facit, quod infans doli capax etiam obligatur iureiurando, & potest esse periuurus, vt probatur ex multis, quæ Ioannes ab Anannia scribit. p

Tertio, quod iudicium sufficiens ad obligandum Diabolo, est sufficiens ad obligandum Deo, iuxta glossam celebrem. q

5 Quarto, quod licet clem. i. r absolute statuat infantem occidentem non fieri irregularem, tamen Ioannes, Andreas, & Panormitanus, s aiunt esse limitandum, vt procedat in eo, qui non est doli capax: is enim illam incurrit, vt ipsi ibi aiunt. quæ opinio communiter recepta est secundum Didacum, t & Hippolytum, v qui licet verè dicat posse inueniri infantem doli capax, & hodie aliquos in 6. & 7. anno plus habere doli & malitiæ, quam olim in 14. & 15. parum consideratè tamen in hoc allegat glossam cap. fina. x quia non loquitur de infante, sed de puero.

6 Quinto, & efficacissimè facit, quod lex generaliter loquens generaliter est intelligenda, y etiam si maior ratio militet in vna specie, quam in alia, z & tradit post & ante alios Decius. a At canones generaliter statuunt, vt leuans de fonte baptismi contrahat cognationem spirituales, nõ distinguendo inter sexum & sexum, nec inter atatem & atatem, inter iuuenem & senem, puerum & infantem: ergo in omnibus illis habet locum, quamuis aliqua maior ratio militaret in iuvene, quam in senio confecto, & in puero vel infante.

Sexto, quod nemo auderet dicere, quod in senio confectus & iam iam moriturus non contraheret cognationem, si quem leuaret de fonte: ergo neque id negare debet de infante doli capace, cum maior sit spes quod huiusmodi infans possit instruire leuatum, quam senio confectus & iam iam moriturus.

Septimo denique, quod nulla ratio reddi potest, cur infans, vel furiosus leuando de fonte non contrahant prædictam

a l. infans. ff. ad legem Co. de sicar. b Clem. 1. de homicidio. c l. illud. ff. de iniur. translat. in ca. illud. 15. qu. 1. d In d. l. infans. q. in d. clem. 1. e In l. si. Cod. de fals. mon. l. de consecr. d. ff. 4. g In d. dist. 6. que. 2. artic. 2. h In d. dist. 27. qu. 2. art. 2. i l. illud. ff. ad legem Aquil. cap. dudum. il. 2. de cleri. k In l. infans. ff. ad legem Corneliæ de sicar. l In d. Dialo. in d. di. 27. que. 2. ar. 2. m In cap. 1. de delicti. puer. o In d. di. 27.

p In cap. 1. à num. 7. & 8. de delict. pue. q In cap. mulier. 32. qu. 2. r De homici. s In cap. 1. de delicti. puero. ru. t In di. cle. 1. 3. par. velle. §. 1. à nu. 5. v In d. l. infans. x De sen. excommu. y Cap. solita. de maior. & obed. l. de pratio. ff. de publ. in rem. act. z l. 1. §. quod autem. ff. de alea. l. u. a Consi. 669. num. 3.

cogitationem, nisi quia non habent vsum rationis, nec sunt capaces doli, vel prudentiae. Cum ergo in infante homine vsum rationis & doli & prudentiae capace cesset haec ratio, consequens est, vt & cessare debeat in illo responsio negatiua, scilicet quod non contrahat illam cogitationem.

7 Quibus omnibus satis perpenfis, videtur resoluendum primo, quod argumenta pro parte negante adducta debent intelligi de infante, qui nondum habet vsum rationis, nec potest peccare, nec obligare se voto; argumenta vero pro parte affirmante adducta, de illo infante, qui iam vtitur ratione, & potest peccare, & obligare se voto.

Secundo ex hoc sequitur, quod non est necessaria dispensatio in specie proposita, ad hoc vt oratores contrahant, si verba illa in supplicatione porrigenda posita, quod omnino ignorabat quid ageret, intelligantur de ignorantia, quae causaretur ex defectu iudicij, & vsum rationis sufficientis ad peccandum, & obligandum se voto, quia non fuisset doli capax.

Tertio, quod esset necessaria dispensatio, si verba illa praedicta significarent ignorantiam, quam habet impubes etiam doli capax ante secundum septennium, de qua ignorantia loquitur l. vlt. quatenus habet impuberem ignorare quidquid videt: illa enim ignorantia non solum inuenitur in eo qui nondum est septennis, nec vtitur vsum rationis, nec potest peccare, sed etiam in eo qui est maior septennio, & iam habet vsum rationis, & potest peccare, vt praedictum est.

SVM MARIVM.

1 Cognationem spiritualem tunc demum contrahit minor tenendo in baptismo, vel confirmatione, si habet iudicium ad peccandum mortaliter.

CONSILIVM III.

TANNORVM duodecim tenuit Iuliam puellam sex annorum, dum susciperet sacramentum confirmationis. Quaritur an inter ipsos facta contracta affinitas spiritualis.

1 Respondeo, quod ante paucos dies multis & firmissimis rationibus nixi respondimus, quemdam infantem doli capax, & habentem iudicium sufficiens contrahere praedictam cogitationem spiritualem, leuando alium infantem de baptis-matis fonte. ex quo inferitur, quod si is, de quo quaeritur, non maior 12. annis erat iam discretus, & doli rationis que capax, & habebat iudicium sufficiens ad peccandum mortaliter, contraxit cogitationem spiritualem impediens & dirimens matrimonium cum ipsa Iulia, & licet per Concilium Tridentinum, aliquot cogitationes spirituales fuerunt sublatae, ista tamen non. Si autem is non maior 12. annis erat doli & rationis expertus, adeo quod non habebat iudicium ad peccandum sufficiens, non contraxit praedictam cogitationem, sed quia credo eum non fuisse adeo rationis vsum carentem, non subicio praedictas rationes, sed concludo necessariam esse dispensationem, quo iuste possint contrahere.

Vide in cons. superiori.

SVM MARIVM.

1 Patrinus non requiritur quod sit maior baptizato, nec gerit personam patris: cum in baptismo baptizans patris, & aqua matris personam gerant.

CONSILIVM IIII.

AN PATRINVS etate maior baptizato esse debeat? Respondeo, quod pro parte affirmante facit primo, quod Panormitanus & Archidiaconus determinant, non debere patrinum esse baptizati, qui non est maior baptizato saltem 14. annis, argumento §. minore. qui habet, adoptantem debere maiorem adoptato 8. annis. Secundo, quod patrinus censetur pater baptizati: & monstrum videtur, quod quis dicatur pater alicuius, nisi sit maior eo tot annis, vt possit esse pater eius naturalis, cum ars imitetur naturam. Tertio, quod argum. a patrinio baptizati ad patrinu confirmati valet.

Quibus non obstantibus, pars negatiua videtur vera. Tum quia fundamenta Panormitani & Archidiaconi videntur infirma, & parabolica. Tum quia praesupponunt falsum, scilicet patrinum, vel matrinam gerere personam patris, vel matris, quia tantum baptizans gerit personam patris, & aqua matris, vt ait Augustinus.

Vide tamen quoad hoc vltimum dictum infra Cons. sequ. in fin.

SVM MARIVM.

3 Baptizans in necessitate filium suum ex vxore, nullum contrahit impedimentum, seu cogitationem talem, qua impediatur vsum matrimonij.

2 Cognatio impediens & dirimens contrahitur, vbi quis filium suum fornicarium etiam in necessitate baptizat.

CONSILIVM V.

SPONSI ante Concilium Tridentinum in eorum terris publicatim se carnaliter cognouerunt, & prole suscepit; & cu parvulus in periculo mortis esset, pater eu baptizauit.

Dubatur primo, an impedimentum ad contrahendum matrimonium cum dicta sponfa contraxerit.

Secundo, an baptizans in tali necessitate suum & concubinam filium illum incurrat.

1 AD PRIOREM quaestionem respondeo, quod ex praedicto baptismo nullum impedimentum, quod noceat, ortum est inter praedictos parentes baptizati: quia per sponsalia praecedentia, & copulam carnalem subsequitam constitutum fuit matrimonium de presenti, iuxta cap. is qui. & pater baptizans in necessitate in casu relato filium suum, & vxoris suae, nullam contrahit cogitationem, que noceat, vel impediatur vsum matrimonij, vt est casus in cap. ad limina. b quia per actum bonum non debet prauidicari matrimonio sancte antea contracto: & certum est quod Concilium Tridentinum nihil obstat matrimonio clandestine contrahendo in terris, in quibus non est publicatum, c quae responsio firma est in foro exteriori, in quo praesumptio est iuris, & de iure, quae non admittit probationem in contrarium: praesumitur enim, copulam, quam sponfus habet cum sponfa, esse matrimonialem, & vxorio affectu habitam. est etiam firma quo ad forum interius conscientiae, si res ita habet coram Deo, ac praesumitur exterius. si autem copula praedicta vere fuisset fornicaria, & non habita vxorio affectu, secus esset dicendum; quia non esset coram Deo & in foro interiori contractum matrimonium, & consequenter attendenda est decisio sequentis quaestionis.

2 AD SECVNDAM respondeo affirmatiue: regula enim iuris habet, quod inter baptizantem, & patrem & matrem baptizati oritur cogatio impediens, & dirimens contractum matrimonij, d & quamuis praedictum Concilium, e abstulerit aliquas cogitationes spirituales, non tamen abstulit hanc, vt ex eius tenore apparet. & ita qui fornicarium filium baptizat in necessitate, includitur sub illa regula, & non excluditur per d. cap. ad limina. & alia similia ei, quod tantum excusat patrem baptizantem filium suae vxoris in necessitate, nec potest extendi ad patrem baptizantem filium fornicarium suae concubinae: quia non est eadem ratio, cum in illo casu agatur de non prauidicando matrimonio iam contracto, in hoc autem de non prauidicando contrahendo; per quod videntur solui argumenta, quae in contrarium adducit Sotus, qui tamen non fuit ausus tenere contrarium, nec etiam Paludanus vt nos diximus in nostro Manua. 8 Salua, &c.

SVM MARIVM.

1 Regula illa, Potest quis per alium quod per se, fallit in cogatione spirituali, & alijs, num. 5.

1 Matrimonium per procuratorem & literas contrahi posse, expresso quidem iure cauetur; sed de cogatione spirituali hoc non reperitur expressum, num. 9. & verior videtur negatiua, num. 5. & 7.

1 Cognatio spiritualis olim contrahabatur, etiam mediante persona sui coniugis suscipientis, num. 10.

2 Patrinus in baptismo fideiussorem, pedagogum, & cognatum se facit, num. 10.

3 Cognatio spiritualis actum proprium patris per se tenentis & respondentis requirit, num. 4.

3 Cognatio spiritualis est attententia ex sacramento datione proueniens.

6 Impedimenta matrimonij restringi Reipublica interest.

6 Patrinum sola praesentia sine alio actu non facit.

7 Cognationem spiritualem per alium non contrahi, verius: sicut etiam dicitur de corporali & legali cogatione, num. 5.

8 Consuetudine induci possit, vt cogatio spiritualis per alium contrahatur, sed an sit inductum, dubitatur.

8 Consuetudinem esse, nisi probetur, non creditur.

CONSILIVM VI.

AN cogatio spiritualis, siue compaternitas contrahatur per alium, scilicet per procuratorem, vel mandatarium, ita vt perinde impediatur matrimonium, ac si per seipsum fuisset contracta?

1 Pro parte affirmante facit primo regula illa iuris, potest quis per alium quod potest per seipsum. h

Secundo, quod potest quis contrahere matrimonium per alium. a

Tertio, quod secundum antiqua iura Concilium Tridentinum praecedentia cogatio spiritualis per alium contrahabatur: vxor enim, vel maritus suscipientis, vel leuantis, fiebat patrinus & cognatus spiritualis earum personarum, quibus suscipiens, vel leuans fiebat. b

2 Quarto, quod patrinus per susceptionem baptizati nihil aliud videtur facere, quam constituere se quemdam anadolum, & fideiussorem pro perseverantia illius in fide Catholica, & pedagogum, & eruditorem ipsius, iuxta cap. vos ante. c At certum est, quod potest quis per alium fideiussor fieri, & ad docendum obligari, ergo & patrinus fieri.

3 Pro parte negante facit primo, quod ad hoc, vt quis fiat patrinus requiritur leuatio, vel tactus, d & quod quo ad hoc patrinificatio carnalis generatio, & spiritualis, e sed carnalis requirit actum patris, ergo & spiritualis actum patris.

Secundo, quod cogatio spiritualis definitur esse attententia proueniens ex sacramento datione secundum glossam receptam, f quae probatur per canones, qui de hac re loquuntur, per illa verba, suscipit, accipit, tenet, leuat. g & interdum per illa verba geminata, ad suscipiendum accedant. h

4 Tertio, quod canones antiqui habent, quod patrinus offert, respondet, gestat, proficitur, i per quae omnia coniuncta probatur, quod requiritur propria persona, vel propria manus, oblatio, & responsio, & consequenter, quod non sufficit aliena persona, iuxta notata in cap. cum parati. k

Quarto, quod requiritur, vt baptizandus personaliter aqua tangatur, iuxta cap. t. ibi, Ego baptizo te, quasi non alium locutus. & si est adultus, per se respondere debet, non per alium. m Ergo etiam requiritur, quod patrinus per se teneat, & respondeat, & non per alium.

5 Quinto, quod cogationis tres sunt species, carnalis, legalis, & spiritualis. Prima diuiditur in consanguinitatem, & affinitatem: secunda in adoptionem, & arrogationem: tertia in paternitatem, & compaternitatem, & fraternitatem. sed prima quo ad neutram sui speciem contrahi potest per procuratorem: quod patet per se, & ex definitionibus consanguinitatis & affinitatis datis per glossas receptas in arboribus earum. Item neque secunda quo ad aliquam sui speciem, n ergo nec haec tertia, vt patet congruat suo toti vniuerso. o

Sexto facit, quod regula praedicta, potest quis per alium, &c. fallit etiam in alijs multis casibus, vt notat glossa illius. nam non potest quis confiteri per alium, p nec adire per procuratorem hereditatem, q nec per alium petit masculus veniam aetatis, r nec substituit quis datus ad certum ministerium. s

Septimo facit, quod videtur expedire reipubl. vt impedimenta matrimoniorum potius restringantur, quam amplientur, vt colligitur ex Concilio Tridentino, t quod iubet, quod parochus antequam ad baptismum conferendum accedat, diligenter ab his, ad quos spectabit, sciscitetur, quem vel quos elegerit, vt baptizatum de sacro fonte suscipiant, & eum vel eos tantum ad suscipiendum admittat, & in libro eorum nomina describat. Per quae verba satis probatur, Concilij mentem & propositum fuisse, vt illi tantum fiant patrinus, qui ad id nominantur, & nominati suscipiunt baptizandum, qualis non potest esse absens.

Octauo, quod non sufficit, quod quis consentiat, neque quod sit praesens, ad hoc, vt fiat patrinus, sed requiritur vt suscipiat, teneat, vel tangat, & faciat aliquem personalem actum, iuxta canones in 2. argum. citatos; qualem non facit, qui per procuratorem suscipit.

Nono, quod nemo diceret, quem contrahere cogationem spiritualem ex eo, quod rogaret, vel mandaret alicui, vt baptizaret alium: ergo neque contrahet, qui mandat alij, vt teneat, vel suscipiat. v

Respondeo igitur dico primo, quod per haec omnia posteriora coniuncta videtur verior de iure haec posterior pars negatiua, quam tenuit Archidiaconus, x quem sequuntur ibi Ioannes Andreas, Ancharanus, Dominicus, & Franciscus, & Ioannes Andreas, y contra suum magistrum Marfilium & eum videtur sequi Bartholus, z dum dicit, ita tenere Canonistas, quem sequitur ibidem Arctinus post Ioannem Imolentem, quod etiam tenet Silvester, a & alij alibi; licet contrarium tenuisset praedictus Marfilius, quem Cardinalis & Panormi-

a Cap. fin. de procurato. li. 6.

b Cap. Marini de cognat. spir. cum concord. ei.

c De consecr. dist. 4.

d Ca. vlt. 30. qu. 1. 4. c. Cap. de iur. de baptis. i Ca. de cog. natio spir. li. 6.

e Ca. 1. 2. 3. 4. 5. c. ca. omnes. 30. q. 1. c. cap. 1. 2. 3. c. capi. susceptum. 30. qu. 3. ca. 2. c. cap. Marini. c. ca. contracto. c. ca. veniens. de cog. na spir. li. 6.

f Ca. non plus res. de consec. dist. 4. i Cap. illud. c. seq. c. ca. hi qui. c. quare. cap. mater Ecclesiae. de co. sec. dist. 4. d. De appella. cap. 2. primo respon. de ha. res. lib. 6. cap. cupientes. de electio. eo. lib. 1. De baptis. m Ca. cu pro parvulis. de consecr. di. 4. n. l. neque. c. l. post morte. §. final. ff. de adoptio.

o Ca. qua contra. 8. dist. 1. p Cap. quem penitet. de penitent. dist. 1. q. l. Paulus. a. l. ias. per procuratorem. ff. de acquir. here. r l. 2. Cod. de hi qui venia atat. impet. s Cap. fin. de off. deleg. t Cap. 2. de reform. matr. ff. 2. 4. v Arg. l. illud. ff. ad l. Agui. c. cap. dudum. 2. de electio. x In cap. 1. de cog. natio spir. li. 6. y In Mercur. regula potest quis. de regu. iuris lib. 6. z In l. Gallus. §. forsan. ff. de lib. & posthu. a Verbo matrimonij 8. qu. 7. vers. 14.

d Cap. 1. de cog. spir. in principio lib. 6. e In praedicto cap. 2. f In 4. di. 42. art. 1. g Cap. 22. nu. 40.

a In cap. veniens. de cog. nat. spir. b In summa verb. matrimonium 3. q. 7. §. 14. c §. 14. nu. 7. d In l. 1. §. ne autem. col. 3. C. de caduci. tollen. e In cap. licet ex quadam. de testib. f In l. e. consentaneum. col. 6. opposit. s. C. quomodo & quando iudex. g In l. de quibus. nu. 7. ff. de legib. h In ead. l.

i l. Papinianus. ff. de minor. l. fin. ff. de calu. cap. ad audientiam. de decim. kl. mulierem. ff. de ritu nuptia. l. sufficit. ff. de sponsal. ca. fin. de procur. lib. 6. l. In d. §. forsitam.

m Ar. ca. praesenti. §. loca. de prob. lib. 6.

a Cod. de fal. mon.

b Cap. 1. §. 1. de cog. spir. in 6. c Ca. 2. de reform. matr. sess. 24.

d In cap. debitum. de baptis. c In sit. de adoptione.

f Ca. 1. in principio. de cog. nat. spir. lib. 6.

3 Patrimi etsi plures,quam duo,contra prohibitionem iuris communis, & Concilij, designati & admisi fuerint, actus tamen tenet, & omnes efficiuntur patrini.

CONSILIVM VII.

PARENTES cuiusdam baptizandi nominaverunt tres patrinos, quos admittit parochus contra. a Concilium Tridentinum. Quaritur quid iuris.

1 Respondeo, quod pro parte negante facit, quod factum contra legem non valet. b

Pro parte affirmante facit primo, quod aut est dicendum nullum eorum esse patrinum, aut omnes: sed durum est dicere primum, ergo dicendum erit secundum.

Secundo, quod multa prohibentur, quae tamen facta tenent. c

2 Tertio, quod licet regulariter actus factus contra legem non valeat per d. l. non dubium. fallit tamen, quando lex expressè non annullat actum, & addit poenam extrinsecam, quae potest consistere cum actus valore, & valor actus non respicit fauorem eius, cui poena imponitur, vt resoluti Bartholus communiter receptus, d & in casu proposito praefatum cap. 2. non annullat adhibitionem plurium patrinatorum, & addit poenam parochi admittenti plures patrinos: & valor actus patrinatorum non respicit fauorem, vel utilitatem parochi, sed baptizandi: ergo valet actus.

Quarto, quod quantum ad hoc nihil noui induxit Concilium, quia etiam iure antiquo prohibebatur, ne plures patrini fierent eiusdem baptizandi. e Artamen semper seruatum est, vt omnes leuantes, immo & tangentes, etiam si non essent designati a parentibus, fierent patrini, & haberentur pro talibus, per cap. quamuis. f & à iure antiquo non est recedendum, nisi quatenus per nouum exprimitur.

3 Cum ergo per nouum Concilij ius non annulletur actus patrinatorum plurium, non est dicendum eorum actum esse nullum, vt diximus in nostro Manual. confess. g

Quinto, quod non debet alteri per alterum iniqua inferri conditio, h ergo nec per parochum admittentem plures patrinos debet inferri iniqua conditio baptizato, vt careat patrino, & minus solemnitate tanti sacramenti, quod iam inde à nascente Ecclesia ornatur assistentia patrini tamquam pedagogi baptizandi. & ideo merito Concilium addidit poenam parochi, nulla de annulatione actus facta mentione.

Sexto, quod non obstat dicere, quod sublato vno remanent alij duo: quia nulla ratione potest dici, cur magis aliorum adhibitor valeat, quam vnus, cum omnes fuerint designati, & omnes à parochi admitti, & omnium nomina in libro descripta.

SVMMARIVM.

1 Incestus, qui inter consanguineos & affines committitur, etsi causet impedimentum impediens, secus tamen, si committatur inter cognatos spirituales. num. 8. nec est proprie incestus, num. 6. licet cognatio spiritualis sit nobilior carnali quo ad reuerentiam & casus in iure expressos; non tamen ab vno ad aliud arguitur. num. 10.

2 Impedimenta plura cum adsunt, potest ab vno peti dispensatio, absque eo quod de alio fiat mentio; potestque postea super alio separatum impetrari alia dispensatio. nu. 5. etiam si vna à Papa, & altera ab Episcopo esset petenda. nu. 9. sed & absolutio ab vna ex duabus excommunicationibus potest obtineri, alia tacita. num. 5.

3 Falsa expressio vitiat quidem gratiam; ac taciturnitas illius, quod scitum principem redderet difficiliorem, tunc demum vitiat, cum iura id iubent exprimi.

4 Criminoso facta collatio beneficij, tacito crimine, modo non inducat irregularitatem, tenet.

7 Filiam spiritualem poenitentiae cognoscens sacerdos adulterium dicitur committere, sed improprie.

11 Coniuncta persona cum sit mentio in iure, intelligitur in dubio de coniunctione carnali, non autem de spirituali.

CONSILIVM VIII.

I. & A. qui erant cognati cognatione spirituali compaternitatis, tractauerunt de matrimonio inter se contrahendo, & scripserunt Romam pro dispensatione habenda, nullis sponsalibus, neque matrimonio contractis; antequam tamen impetraretur dispensatio, vel mandatum, vel commissio ad dispensandum, habuerunt inter se copulam: & commissio ad dis-

pensandum fuit impetrata, nulla mentione facta de copula. Quaritur, an impetratio sit subreptitia.

Pro parte affirmante facit primo, quod taciturnitas eius, quod expressum redderet principem difficiliorem ad gratiam concedendam, reddit eam nullam, a & videtur quod Papa difficilius concessisset dispensationem, si nouisset eos copulam inter se habuisse.

1 Secundo, quod incestus impedit matrimonium contrahendum, b & copula inter cognatos spiritualiter videtur esse incestus: ergo oportet habere dispensationem super eo.

2 His tamen non obstantibus, contrarium est dicendum. Primo quidem, quod nullo iure canonico, vel Caesareo cauetur, quod in impetratione dispensationis super vno impedimento matrimonij debeat fieri mentio de alijs, ad hoc vt valeat dispensatio quo ad impedimentum, ad quod illa impetratur: & non est inducenda obligatio iuris sine iure ad id obligante. c

3 Secundo, quod licet omnis expressio falsi, qua mouetur princeps ad facilius concedendam gratiam, faciat eam subreptitiam, & ipso iure nullam, d non tamen omnis taciturnitas veri, cuius expressio retraxisset principem ad non tam facile concedendum, reddit gratiam nullam, sed sola illa, qua taceatur verum, quod iura iubent exprimi in tali impetratione, quae est resolutio Rotae, e & Egidij, f & Felini, g relata à nobis in Man. confess. h pro qua facit glossa recepta, i quatenus habet in impetratione beneficij faciendam quidem esse mentionem de beneficio habito, sed non de cura vel ordine illi annexis, licet mentio illorum difficiliorem redderet principem ad concedendum: quia id nullo iure praecipitur.

4 Facit etiam, quod valet collatio beneficij facta criminoso crimine non inducente irregularitatem, & inhabilitatem ad beneficium, non facta mentione de illo crimine, licet expressio illius difficiliorem reddidisset principem ad conferendum, vt sentit Innocentius, k & resoluti Felinus post alios. l

5 Tertio, quod valet impetratio absolutionis ab vna excommunicatione, non facta mentione de alia, secundum glossam i. communiter receptam. m

Quarto, quod passim contingit in curia impetrari dispensationem super vno impedimento matrimonij, non facta mentione de alio, & postea impetratur dispensatio super alio, quarum vtraque iudicatur valida.

6 Quinto, quod copula inter cognatos spiritualiter tantum non est verè incestus: quia incestus definitur esse consanguineorum affiniumque coniunctio, n & palam est cognatos spiritualiter tantum non esse consanguineos, neque affines, vt manifestè demonstrant rubricae diuersae de consanguinitate & affinitate, & de cognatione spirituali: & expressè dicitur, o quod talis cognatio non est consanguinitas: neque iura, glossae, & doctores appellant illam copulam incestum; & sicubi appellaretur, deberet intelligi de appellatione impropria, & similitudinaria: sicut in cap. si sacerdos. p appellatur adulterium copula sacerdotis cum filia spirituali poenitentiae, quam tamen constat non esse verè adulterium.

7 Non obstant citata in contrarium: non primum, quia nõ cuiuscumque veri taciturnitas reddit gratiam nullam, sed solum illius quod iura iubent exprimi, per resolutionem positam in secundo fundamento.

8 Ad secundum respondetur primo, negando copulam inter cognatos spirituales esse verum incestum, per tertium fundamentum. Secundo, quod nullibi probatur, quod per talem copulam inducatur impedimentum ad contrahendum matrimonium, & ita non est dicendum, per primum fundamentum. Tertio, quod impedimentum incestus non dirimit matrimonium contractum, & super eo potest dispensare Episcopus, immo videtur consuetudine sublatum, per ea quae dixi in Manual. q

9 Et ideo esto quod esset necessaria dispensatio super illa, posset haberi ab Episcopo ante vel post impetrationem super cognatione ipsa spirituali, quam certum est non esse necessariam ad hoc vt matrimonium contractum valeat, secundum omnes; neque est vllus qui dicat eam necessariam etiam ad impediendum peccatum, quod in contrahendo committeretur, per praedicta.

10 Nec obstat, quod nobilior est coniunctio spiritualis, quam carnalis, r quia id verum est quo ad ius quoddam reuerentiale, & spirituale, & quo ad effectus expressos

a Cap. postulat. de re. scri.

b Ca. i. & 2. & cap. transmissa. de eo qui cons. vx. su.

c Arg. ca. con. sulisti. 2. qu. 1. & cap. 2. de translat. praesat.

d Cap. super literis. de res. l. & si legib. Co. si contra ius vel util. pub. quae est. s. sub ca. disenti. 2. qu. 2.

e De res. 32. decis. in nouis num. 5. f Decis. 698. g Dicit ca. postulat. de res. scrip. col. 4. h Ca. 22. nu. 80.

i In clem. 1. de prob. in verb. vel alteri. k In ca. propo. sicut de coes. praebend. in verbo exco. l In ca. 2. nu. 4. de res. scrip. m In cap. ex parte. de off. ord. n 30. q. 1. ca. 1.

o In ca. 1. 30. q. 3.

p 30. q. 1.

q Cap. 22. nu. 75.

r Cap. 1. de cap. p. 30. q. 3.

in iure, non tamen quo ad alia.

11 Vnde licet coniuncta persona possit pro coniuncta agere sine mandato, & canonici vnus ecclesiae sint coniuncta personae spiritualiter, non tamen potest alter pro altero agere sine illo, vt est glossa celebris, a recepta à Panormitano & communi, & dilatata per Felinum concludentem, quod vbi cumque aliquid statuitur in iure de coniuncta persona, debet intelligi de coniuncta carnaliter, & non de coniuncta spiritualiter, nisi quod ad effectus expressos: & nullibi reperitur expressum quod huiusmodi coniunctio & copula sit incestus, nec pariat vllum impedimentum ad matrimonium, licet ipsa cognatio spiritualis producat impedimentum, non solum ad contrahendum, sed etiam ad dirimendum contractum.

DE EO QVI COGNOVIT CONSANGVINEAM VXORIS SVAE.

SVMMARIVM.

1 Incestus cum consanguinea, sicut cum affine, impedit matrimonium contrahi cum quacumque alia, secundum Canonistas contra Theologos. & num. 2.

CONSILIVM I.

N incestus cum consanguinea impedit contrahere matrimonium cum alia, sicut incestus habitus cum affine?

1 Respondeo, quod communis opinio Theologorum videtur tenere quod non. nam id tenet S. Thomas, b communiter receptus, & Sorus. c S. Antoninus 3. par. cap. 16. §. 4. titul. 1. Siluester, d quos sequitur Couarruuias. e

Tum quia videtur eis nullo iure id caueri, eo quod cap. 1. & 2. & 4. f solum tribuunt illud incestui cum affine habito, & non incestui cum consanguinea. Tum quia vt ait Richardus, g non videtur hoc indignum ob grauitatē criminis, sed ob iniuriam quae fit matrimonio per coitum cum cognata coniugis.

2 Contrarium vero tenent Canonistae plerique cum Panormitano & Prapposito, h quos sequuti fuimus in nostro Man. conf. i cum Angelo. k Tum quia, vt ibi dixi, stylus curia id seruare videtur, quatenus cum dispensat, vt consanguinei, qui se incestu polluerunt, contrahant inter se matrimonium, apponit clausulam vt superstes sine spe coniugij maneat. Nec dicatur, incestum quidem impedire matrimonium contrahendum inter ipsos consanguineos, qui se incestu polluerunt, non autem contrahendum cum alijs: quia per illam clausulam iubetur superstes sine spe coniugij manere cum alio. Tum quod cap. si duo. l habet consanguineos matrimonio coniunctos separari debere, & posse cum alijs contrahere, si iuuenes sint; significando indigere dispensatione, quae propter iuuentutem & timorem incontinentiae illis concedi potest.

Tum quia c. fi. m de concubinarijs consanguineis habet, si alter eorum morte praeventus fuerit, alter quamdiu viuuit grauitate poenitet, & sine spe coniugij maneat. Tum quia cap. de incestis. n habet, incestuosos nullo nomine deputandos. Tum quia cap. qui propinquam. o habet, qui propinquam sanguinis vxorem ducunt, & separantur, non licebit eis, quamdiu vterque viuuit, alias vxores sibi in coniugio sociare, nisi ignorantia excusentur. Tum denique quia ratio Richardi non concludit: quia potest assignari aliqua alia ratio, quare praed. capp. p disponunt de incestu cum affine, & non de incestu cum consanguinea; scilicet quia de illo plus potest dubitari, quam de hoc.

SVMMARIVM.

1 Deslorans virginem post sponsalia nulliter cum eadem impeditenti ignara contracta, vt minimū tenetur danum resarcire.

2 Dispensationem petere non tenetur, qui simpliciter cum aliqua occultum impedimentum ignorante in gradu prohibito contraxit: & hoc, etiam si tacite in mente sua gerat intentionem illam petendi, quod si eam deslorauit, danum resarciat: si tamen intendebat se obligare, vel promisit illa petere, tunc tenetur: at si solum promisit eam ducere, si Papa dispensabit, non tenetur illam procurare: ea tamen a parte obtenta, tenetur (contra sententiam Innocentij) ducere.

CONSILIVM II.

AN qui cum matre rem habuit, postea contraxit sponsalia cum filia, cum qua etiam rem habuit, post quae iterum habuit rem cum matre, teneatur in foro conscientiae querere pro viribus dispensationem, vt possit contrahere valide cum filia, & post eam obtentam contrahere solemniter

a Cap. cit. M. de cois. inuer. confortes.

b In 4. di. 34. qu. 1. ar. fi. c Dist. 37. ar. 2. sub fin.

d Verbo matrimonium 7. imped.

e In epist. 4. 2. par. cap. 6. in princ. num. 4. f De eo qui cog. conf. vxoris sua.

g In supra dicta dist. 34. h In d. c. 1. & 2. de eo qui cog. conf. vxoris sua.

i In ca. 2. nu. 4. de res. scrip. m In cap. ex parte. de off. ord. n 30. q. 1. ca. 1.

o In ca. 2. nu. 4. de res. scrip. m In cap. ex parte. de off. ord. n 30. q. 1. ca. 1.

p De eo qui cog. conf.

q Cap. 22. nu. 75.

r Cap. 1. de cap. p. 30. q. 3.

cum eadem?

1 Pro parte negante facit, quod impossibile nulla est obligatio, a ergo sponsalia illa non valuerunt, quia non erant possibilia ob impedimentum affinitatis in primo gradu.

Pro parte affirmante facit primo, quod decepit filia ignorantem fornicationem eius cum sua matre, & consequenter impedimentum, quod erat inter ipsos: & ita tenebitur resarcire danum defforationis eius. Secundo, quod non est omnino impossibile quod possit fieri iuste aliquo modo, saltem per dispensationem Papa, quamuis aliquo modo sit tale, b saltem si solet super eo dispensare princeps, vt ille §. significat in illis verbis, non valet, ac satis probat l. quidam relegatus. c

2 Pro resolutione videtur considerandi multi casus. Primus, si contraxit sponsalia simpliciter, nulla facta mentione expressè, nec tacite de dispensatione: quo casu sponsalia videtur omnino nulla, & ita ad nil obligantia, d quamuis ob deceptionem, qua sciens impedimentum contraxit cum ignorante, teneatur resarcire danum ex alio capite, nempe damni dati. Secundus casus, si contraxit cum proposito & intentione obtinendi & procurandi dispensationem: quo casu videri potest alicui ipsum teneri ad procurandum dispensationem; sed alij videri potest contrarium: quia non sufficit intentio vnus partis se obligandi, nisi id alij pateat, e sicut neque emendi, vel vendendi, nisi emat, vel vendat; nec ascendendi arborem, nisi ascendat, iuxta notata per glossam. f Et puto, quod, si intra se habuit animum obligandi se Deo, qui vbique est praesens, teneretur in foro interiori, alioquin non. Tertius casus est, si promisit ducere, si Papa dispensaret: quo casu si non promisit procurare dispensationem, non videtur teneri ad eam procurandam, immo neque ad contrahendum procurata illa per aliam partem, secundum mentem Innocentij, g quamuis contrarium putem verius per adducta à Couarruuias, h sed licet teneatur ad contrahendum, nõ videtur teneri ad procurandam dispensationem. Quartus, in quo promisit tacite vel expresse illam procurare: quo casu tenebitur adhibere mediocrem diligentiam ad impetrandam illam, & ad contrahendum post eam impetratam, &c.

Secundus casus, si contraxit cum proposito & intentione obtinendi & procurandi dispensationem: quo casu videri potest alicui ipsum teneri ad procurandum dispensationem; sed alij videri potest contrarium: quia non sufficit intentio vnus partis se obligandi, nisi id alij pateat, e sicut neque emendi, vel vendendi, nisi emat, vel vendat; nec ascendendi arborem, nisi ascendat, iuxta notata per glossam. f Et puto, quod, si intra se habuit animum obligandi se Deo, qui vbique est praesens, teneretur in foro interiori, alioquin non. Tertius casus est, si promisit ducere, si Papa dispensaret: quo casu si non promisit procurare dispensationem, non videtur teneri ad eam procurandam, immo neque ad contrahendum procurata illa per aliam partem, secundum mentem Innocentij, g quamuis contrarium putem verius per adducta à Couarruuias, h sed licet teneatur ad contrahendum, nõ videtur teneri ad procurandam dispensationem. Quartus, in quo promisit tacite vel expresse illam procurare: quo casu tenebitur adhibere mediocrem diligentiam ad impetrandam illam, & ad contrahendum post eam impetratam, &c.

Vide infra Conf. §. de consang. & affini.

DE CONSANGVINITATE ET AFFINITATE.

SVMMARIVM.

1 Affinitatis impedimentum ex illicito coitu, tam occulto, quam publico, nascitur.

2 Matrimonium iuste nemo contrahit, nisi credat non adesse impedimentum.

CONSILIVM I.

ANTONIVS vellet matrimonium contrahere cum Lucretia, quam Hieronymus eius frater adamarat, & dubitat an secreto eam cognouerit.

Quaritur, an Antonius tuta conscientia illud matrimonium contrahere possit.

1 Ex coitu carnali illicito nascitur affinitas iure canonico quo ad effectum impediendi matrimonium, secundum omnes, siue coitus sit publicus, siue occultus, vt colligitur ex definitione affinitatis data in arbore affinitatis, i & singulariter colligitur ex cap. discretionem. k quatenus probat non referre quo ad hoc, an coitus incestus sit publicus, aut occultus, colligitur etiam in cap. concubuit. l & aliquot alijs, m quatenus probant per coitus admissos cum cognatis primi gradus impediri matrimonia: & clarum est huiusmodi coitus esse solere secretos, & occultos.

2 Et ideo sicut publicus coitus generat affinitatem quo ad forum publicum & conscientiae, ita coitus occultus generat affinitatem quo ad forum conscientiae, & consequenter praefatus Antonius cum praefata Lucretia non potest iuste contrahere matrimonium, nisi coram Deo credat quod Hieronymus non cognouit Lucretiam, vel nisi obtinuerit dispensationem, saltem quo ad forum conscientiae tantum, etiam si nullatenus probari posset, nec vllum scandalum ex contracto matrimonio generaretur; quod stylus sacrae Poenitentariae quotidie seruat. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 Matrimonium contrahendum non potest impediri ad dictum vnus testis afferentis se ab vno alio audiuisset eos esse consanguineos.

a l. impossibilium. ff. de re. iur. & l. nemo ad impossibilia. de reg. iur. lib. 6.

b l. apud Julia. nu. 5. constar. ff. de legat. 1. c. ff. de reb. dub. & l. interdict. ff. de condit. & demonstrat. d. Arg. reg. no. praefat. de re. iur. lib. 6.

c Arg. l. qui absent. ff. de aq. poss. f In l. in uendendis. Co. de contrah. emp.

g In ca. super eo. de condit. appof. h In epist. 4. 2. par. ca. 3.

i Lib. 6. k De eo qui cognouit. con. sig. vxoris sua. l 32. qu. 7.

guineos. Idem est, si secundus deponens de veritate nollet iurare: secus esset, si plures deponeret. scilicet a pluribus id audivisset, vel vnus tantum iuratus deponeret de veritate. nu. 2.

Tutior pars non est de necessitate sequenda; sed sufficit vt iutam, etiam in contrahendis matrimoniis sequamur.

CONSILIVM II.

VOLENTIBVS duobus, viro scilicet, & muliere, contrahere matrimonium, dum fierent denunciations in Ecclesia, mulier quaedam declaravit & testificata est intercedere inter eos impedimentum, quia vt ab vno ex suis maioribus audierat, quarto consanguinitatis gradu sibi inuicem attinebant. Quaritur, an istud sit impedimentum, ita vt contrahere non valeant.

1 Videret resoluendum, quod dictu praefata mulieris non sufficit ad impediendum matrimonium contrahendum inter eos, quos ait se contingere 4. gradu consanguinitatis. Tum quia est vnica testis, quae nihil probat. 2 Tum quia est testis de auditu, qualis non probat, etiam in hac materia, nisi audisset a pluribus maioribus, & haec non audiuit nisi ab vno tantum. Tum quia dictum vnus testis de auditu, & alterius de veritate sine iuramento non probat sufficienter impedimentum, etiam ad contrahendum, secundum Panormitanum. 3 Tum quia ad opposita responderi potest.

Ad primum quidem concedendo testes de auditu plures, & qui a pluribus audierunt, probare quidem per allegata in argumento; sed quod haec est vnica, & singularis, & non audiuit a pluribus.

Ad secundum, non esse necesse eligere tutiore viam: quia sufficit eligere tutam, vt nos late probauimus in cap. si quis autem. d

2 Ad tertium negando, quod ex eo, quod dictum vnus testis de veritate sufficit, consequatur quod dictum vnus testis de auditu sufficit; quoniam maioris ponderis est dictum de visu, & veritate, quam de auditu, etiam si dictum de auditu esset validum: quia testimonium de veritate est probatio naturalis, & regularis; testimonium autem de auditu irregularis; & non est relaxandum vltra casum, ad quem admittitur. argum. cap. tua. e & ait Felinus. f Et esto quod eiusdem valoris esset dictum testis de auditu, cuius est testis de veritate, intelligendum tamen esset de testimonio de auditu valido, quale non est hoc, de quo loquimur, per supradicta pro nostra parte.

Ad quartum negando, quod hoc testimonium nemini noceat, cum palam laedat facultatem a iure naturali, diuino, & humano concessam volentibus contrahere.

Ad vltimum, negando assumptum, licet enim cap. in omni. g probet denunciatorem admitti pro vno teste, non tamen probat sufficere vnum, immo clare requirit alterum, vel duos.

SVMMARIVM.

- 1 Consanguinei sunt, cu vnus descendit ab alio, vel ambo a tertio.
- 2 Primum genus affinitatis hodie post cap. non debet, de consanguinit. & affinit. solum inducit impedimentum: hoc autem contrahitur inter viros, & consanguineas mulierum cognatarum, & vice versa.

CONSILIVM III.

IVLIVS duxit vxorem Artemisiam sororem Saturni, & Ilea mortua duxit Pantam, & mortuus est. Quaritur, an Saturnus possit ducere Pantam.

1 Respondeo quod sic. Tum quia nullum impedimentum canonicum inuenitur inter eos; non quidem consanguinitatis, quia non sunt consanguinei, quia non descendit vnus ab alio, nec ambo a tertio, quod requiritur ad consanguinitatem, iuxta glossam receptam in arbore consanguinitatis: neque impedimentum affinitatis, quia nec Saturnus cognouit vllam consanguineam Pantae, neque Pantam vllam consanguineam Saturni, quod requiritur ad impedimentum affinitatis, iuxta glossam receptam in arbore affinitatis, quoniam Iulius non erat consanguineus Saturni, sed solum cognatus, vel affinis eius.

2 Tum quia solum primum genus affinitatis inducit hodie post cap. non debet. h impedimentum; quia per illud sublata sunt secundum & tertium genus affinitatis. Primum autem genus affinitatis solum contrahitur inter viros & consanguineas mulierum, & inter mulieres & consanguineos virorum.

Nam genus affinitatis, quod oritur inter viros & mulieres cognatas ab affinibus eorum, & e contrario inter mulieres, & viros cognatos ab earum affinibus, est quidem genus affinitatis secundum, vel tertium, sed non primum, quod solum hodie inducit impedimentum, vt dictum est. Et ita inter Saturnum & Pantam est quidem genus affinitatis secundum, quia ortum fuit ex coniunctione Iulij affinis sui cum Pantam, & non ex coniunctione consanguinei; & ita non inducit impedimentum hodie. Et qui contrarium responderunt Reuerendissimo Episcopo, inaduertenter putauerunt omne genus affinitatis inducere impedimentum; quia solum primum genus inducit illud, & non secundum, nec tertium, vt dictum est.

SVMMARIVM.

- 1 Affinitas proprie sumpta non contrahitur, nisi interueniente copula carnali, quae sit completa per seminis commixtionem, adeo vt non sufficiat claustra pudoris fracta fuisse; sicut nec pollutio extraordinaria, vel contra naturam, nu. 5. eaque definitur quod sit proximitas personarum ex copula carnali proueniens. nu. 4. & 5. quae licet de iure civili non proueniat nisi ex iusta maritali copula, tamen de iure canonico oritur etiam ex illicita, & etiam cum propriis consanguineis habitata. nu. 3. & 4. At quae oritur inter ipsosmet maritum & vxorem, qui non affines sed affinitatis causa appellatur, item & quae oritur inter sponsos, proprie affinitas non est. nu. 2. sicut nec quae oritur ex matrimonio rato, & non consummato. nu. 1. & 4. per totum. Vnde sacrum Concil. quod prohibet ne nisi cum principibus dispensetur in primo & secundo affinitatis gradu, non est extendendum ad dictas affinitates improprie dictas. n. 8.
- 3 Affinitas & affinitatis impedimentum differunt, sicut cognatio, & cognationis impedimentum: nec omnis affinitas parit impedimentum, etiam quod sit licita; quia extra quartum gradum illud non producit. num. 7.
- 8 Iustitia publica honestatis impedimentum fuit solo iure humano post legem Euangelicam introductum; vnde facilius tollitur, quam alia impedimenta.
- 9 Dispensatio, & actus dispensationis sunt restringendi, quia sunt contra ius, & sic odiosi: at facultas dispensandi est favorabilis, adeo vt illius restrictio & sublatio sit odiosa, & stricte intelligenda.

CONSILIVM IIII.

CONTRA id, quod aliis respondi, scilicet non contrahi affinitatem, nisi ex copula carnali, dicuntur aliqui scrupulum mouere, ex eo quod S. Thomas in additionibus ad eius tertiam partem. a videtur tenere, impedimentum affinitatis nasci ex sponsalibus, vel matrimonio ante copulam carnalem habitam. Ad cuius sublationem praesuppono primo, verbum hoc, affines, generaliter & large sumptum significare secundum suam etymologiam duo, quorum vnum trahitur ad finem alius, & e contrario: quo modo accepit Cicero, b ibi, Huius sceleri ne paucos affines esse putetis. & Modestinus, c ibi, Affines dicuntur, eo quod alter ad alterius cognationis finem accedit: per quem contextum idem dicit glossa recepta & approbata per omnes. d

2 Hoc etiam modo videtur accipi in l. non ideo minus. e quae habet institutionem vxoris factam a marito appellando eam affinem valere; licet, vt ibi ait glossa, vxor proprie non sit affinis viri, sed causa affinitatis, vt habet lex pra allegata non facile. sic etiam accipitur in l. quod seruus. f quae dicit, inter sponsum & sponsam de futuro esse quamdam affinitatem: vbi glossa recepta per omnes ait, improprie, & non proprie esse affinitatem, & ita largo & generali modo illam ibi appellari affinitatem. Sic etiam glossa recepta per omnes, g ait, regulam illius legis, quae habet, ratione affinitatis non dari successionem, procedere vniuersaliter, licet aliquando vxor succedat marito, & aliquando maritus vxori: quia licet largo modo & improprie maritus & vxor possint appellari affines, non tamen sunt proprie tales.

3 Secundo, quod aliud est loqui de affinitate, aliud loqui de impedimento affinitatis: sicut & aliud est loqui de cognatione, siue de consanguinitate, & impedimento cognationis, siue de consanguinitate, sicut enim non omnis cognatio vel consanguinitas parit impedimentum consanguinitatis, ita neque omnis affinitas parit impedimentum affinitatis: & consequenter non omnis, qui ait esse aliquam affinitatem inter aliquos, videtur

dicere

dicere inter eos esse impedimentum affinitatis, nec iure Canonico, nec Caesareo, quo non nascitur affinitas, nisi ex legitimis nuptiis copula carnali subsequuta, licet iure Canonico nascatur etiam ex sola copula illicita sine vllis nuptiis legitimis praecedentibus, iuxta cap. discretionem. a & ei concordata, quae omnia sunt ab omnibus vtriusque iuris interpretibus recepta.

4 Tertio, quod haec consequitur rectissima esse definitionem affinitatis, quam posuit glossa in arbore affinitatis typis excusa tam in Decreto Gratiani, b quae in Decretali, c quam lib. 6. d & receptam per omnes in omnibus praedictis locis, & per omnes Theologos, e post S. Thomam, f scilicet, Affinitas est proximitas personarum ex copula carnali proueniens omni carens parentela: intelligendo per illa verba vltima, quod ea ratione quae est affinitas, non requirit vllam consanguinitatem interuenire, licet alia ratione possint concurrere consanguinitas, & affinitas, vt concurrunt cum contrahatur etiam ex concubitu consanguineorum licito, vel illicito, vt declarat S. Thomas. g

5 Quarto, quod ex his colligitur, quam friuolus sit scrupulus, quo angere cupiunt nos, & nostrum respectum, ex eo quod videtur eis dixisse S. Thomas ex solo matrimonio sine copula consequuta nasci impedimentum affinitatis in primo gradu impediens & dirimens matrimonium. Tum primo, quod additiones praedictae non sunt D. Thomae, sed longe post eius mortem collectae ab alio, vt in titulo ipsarum expressè docetur. Tum secundo, quia S. Thomas in 4. h vnde videtur de sumpta additio illa, expressè tenet definitionem datam a praedicta glossa praedictae arboris affinitatis, scilicet, quod est propinquitas personarum ex carnali copula proueniens omni carens parentela, & quia bona definitio est de substantia & essentia definiti, & conuertitur cum eo; ita quod cui conuenit definitum, conuenit definitio, & e contrario, vt probatur in l. i. i & l. cum notatis a Bartholo & aliis, k & late tradit Decius, & citati ab eo, l consequitur, quod S. Thomas approbando illam definitionem, sentit expressè non posse dari propria affinitatem sine interuentu copulae: quia definitio eius habet eam nasci ex copula & coitu. Tum tertio, quod ipsemet S. Thomas paulo post ait, m quod affinitas adeo requirit copulam carnalem ad sui productionem, quod quantumcumque; aliquis claustra pudoris inuadat, vel frangat, nisi commixtio feminum sequatur, non contrahitur ex hoc affinitas, vnde nec copula contra naturam, neque extraordinaria pollutio generat affinitatem, secundum eundem, n pro quo facit cap. vlt. o & cap. extraordinaria. p Tum quarto, quod non obstat id quod ipsemet S. Thomas subdit, ex contractu matrimonij per verba de presenti nasci quaedam propinquitatem, seu affinitatem, quae pertinet ad societatem: quia loquitur de affinitate generaliter & largo modo sumpta, sicut leges citatae in primo praesupposito, quarum omnium glossa recepta ab omnibus dicit eam non esse proprie affinitatem. Tum quinto, quod aliud est dicere quod aliqui sunt affines, & aliud, quod inter eos est impedimentum affinitatis, vt habet praesuppositum secundum, & ideo ex eo quod S. Thomas dixerit ex matrimonio solo nasci affinitatem, non inferitur quod dixerit ex illo nasci impedimentum affinitatis: quia a diuersis non fit illatio. q

6 Tum sexto, quod aut est dicendum S. Thomae loqui varie, aut esse sibi ipsi concordandum, si dicamus loqui varie, non est ei credendum; quia testi varie vel contrario modo loquenti non creditur, vt tradunt Panormitanus & Felinus, r & alia citata per ipsos. Aut esse ipsum sibi concordandum: & non se se offert alia concordia melior, quam quod in vna parte loquitur de affinitate proprie dicta, & de impedimento affinitatis, & in alia de affinitate largo modo & generaliter dicta: quoniam glossa citatae in primo praesupposito sic concordant textus de affinitate loquentes improprie & largo modo accepta. Tum septimo, quod ipse est fere solus, & omnes iuris interpretes sunt ei contrarii, & communis opinio praefertur singulari, vt est doctrina receptissima Ioannis Andreae. s

7 Tum octavo, quod etiam singularis opinio praefertur communi, quando neruosiore ratione nititur, vt probat cap. capellanus. t vbi Panormitanus ab omnibus receptus tradit, & Felinus & citati ab eo, v & S. Thomas fortiore ratione tenet id quod communis fere omnium, quam id quod praedictis scrupulosis videtur dicere.

Per quae omnia concluditur efficacissime, friuolum esse praedictum scrupulum: & quod illo non obstante plane asse-

rendum est affinitatem proprie dictam non posse generari sine copula carnali licita, vel illicita, & minus impedimentum affinitatis: quia ad id requiritur quod sit iuxta gradum quartum.

8 Quod autem lex Concilij Tridentini, a quae prohibet dispensationem dari coniunctis secundo gradu consanguinitatis, & affinitatis, non comprehendat impedimentum publicae honestatis primi gradus, facit praeter alia, quod longe aliud est impedimentum publicae honestatis ab impedimento affinitatis: quoniam hoc saltem quo ad aliquas personas & gradus fuit inductum iure diuino scripto antiqui testamenti, b illud vero nullo iure veteri, nec scripto, sed est inuentum nouum post passum Christum, secundum omnes; & ita non est tanta ratio inhibendi dispensationem circa illud: & lex praefertim prohibitoria non est extendenda ad casum, in quo non est tanta ratio prohibendi. c Facit etiam illa ratio firma, quod nulla dispositio restringibilis est extendenda vltra terminos propriae significationis illius, per reg. quae a iure. d cum ei concordant.

9 Et sublatio praedictae dispensandi est restringibilis: quia contrarium eius, quod est potestas dispensandi, est fauorabile, iuxta glossam solemnem, e receptam communiter per omnes, quorum aliquos citat & sequitur Felinus, f quamuis ipsa dispensatio, & actus dispensationis sunt restringendi, quia sunt contra iustitiam: sicut dispensatio illegitima est odiosa, sed potestas legitimanda est fauorabilis, & amplius, vt tradit idem Felinus post alios. g Salua, &c.

SVMMARIVM.

- 1 Stipulatio, etiam in matrimonialibus, quae sit contra bonos mores, non obligat.
- 1 Promissio rei, quae iure impleri non potest, non valet.
- 2 Sponsalia contracta inter habentes impedimentum publicae honestatis sub conditione si Papa dispensauerit, de iuris subtilitate non obligant partes, etiam si postea mandet Pont. super eo dispensari. contra num. 9.
- 4 In obligatione ea dumtaxat deducuntur, quae natura sua possibilia sunt.
- 4 Euentus illius rei frustra expectatur, quae etiam quod eueniret, nullum produceret effectum.
- 5 Stupratam cum promissione ducendi tenetur stuprator ducere, & dotare. & 9.
- 6 Stuprans de iure civili non tenetur stupratam ducere, nisi particulari statuto caueatur.
- 7 Obligatus ex statuto aliquid facere, tenetur facere, vt actus valeat.
- 8 Promissio rei sacra, seu religiosa, licet non valeat; si tamen ad sit iuramentum, cum conditione, si ex dispensatione principis fiat profana tenet.
- 9 Stuprans consanguineam cum promissione ducendi illam, tenetur querere dispensationem, & obtenta per se vel per alium tenetur eam ducere. impensas vero in dispensatione factas vtraque pars soluet. Quod si non poterit obtineri, tenetur ea dotare.

CONSILIVM V.

CVM quidam nobilis quamdam filiam familias virginem sibi secundo consanguinitatis gradu coniunctam adamaret, post decreti Concilij Tridentini de matrimonio publicationem iam antea sufficienter factam, ad cubiculum d. virginis accedens, praecedente promissione, quod eam in vxore duceret, eam de florauit, & postea scientibus & consentientibus dictae mulieris parentibus cum eadem in sermone, mensa, & lecto, tamquam cum vxore, per multum temporis commoratus est, & liberos ex ea suscepit; quae cum ordinario loci innotuissent, eisdem, ne simul cohabitarent, prohibuit. Qua separatione facta, dictus iuuenis saepius dictae mulieri, qua vxorem nominabat, per literas significauit sicuti omni opera nitentur a summo Pontifice dispensatione ad cum eadem contrahendum impetrare. Tandem post aliquot annos dictus iuuenis a d. ordinario petiit declarari inter ipsum & dictam mulierem nullum extrae matrimonium, secundumque dispensari, vt non obstante praedicto incestu possit liberè & licite cum alia sibi aliis de iure non prohibita matrimonium ad euitanda incontinentiam contrahere.

Opposuit dicta mulier, immo dictum iuuenem cogendum ad pro posse impetranda dispensatione praedicta, vel saltem pati, vt ab ipsa impetretur, & successiue ea impetrata cogendum ad cum ipsa matrimonium contrahendum, prout tenetur, tum quia promissit, tum quia de florauit modo praenarrato. Quaritur quid iuris, & quis soluere debeat impensas in obtinenda dispensatione factas.

Responsum

a Cap. cum a nobis de testibus. b Ca. licet ex quadam de testibus. c In ca. 1. nu. 2. de consanguinitate.

d De pen. di. 7. num. 35. & sequi.

e De consanguinitate & affinitate. f In capi. licet ex quadam de testibus. nu. 1.

g De testibus.

h De consanguinitate & affinitate.

a De eo qui cognouit consanguineos uxoris sua.

b Sub 35. qu. 5. c Post iur. de consanguinitate & affinitate. d Post iur. de cognat. spirital. e In 4. l. sen. dist. 41. f In q. 1. art. 1. quodstuncula 3.

g In praedicta quodstuncula 3.

h Dist. 41. qu. 3. art. 1.

i ff. de dolo.

k ff. de res. l. in rub. de probatio.

m In responsione ad secundum.

n Ibidem. o De sponsal. p 25. q. 2. & 3.

q l. Papinian. ff. de minoribus.

r In princ. pro em. decret. in prima eius glossa.

s In ex. de consanguinitate.

t De feriis. v In cap. 1. de consanguinitate. nu. 54.

a q. 55. art. 4.

b In Catilinam. c In l. non facile. g. affines. ff. de gradibus affinitatis. d In arbore affinitatis. e C. de here. institutio. f ff. de condit. causa data.

g In l. affinitas. C. communis. de successio.

a Sess. 24. ca. 5. de reform.

b Leu. 18.

c Arg. ca. p. na. de penit. dist. 1. cum similibus. d De reg. iur. lib. 6. e In de. 1. de officio. v. i. ca. post. l. ubi de rescr. num. 10.

g Vbi sup. nu. 8.

Responsum alterius Doctoris.

1 Videtur respondendum primo, quod si dicta sponsalia fuerunt absolute, vt premititur, contracta, nulla fuerunt, nullamque produxerunt obligationem. arg. l. si stipulor. a vbi si quis sororem adoptiuam nupturam sibi stipuletur, non valet stipulatio, quia statim fit contra bonos mores, vnde non obligat. Facit cap. non est obligatorium. b Et hanc opinionem admittunt omnes doctores infra adducendi. Nam vt inquit Petrus Sotus in hac materia, c non valet promissio rei qua iure impleri non potest. d

2 Secundo, si dictis sponsalibus adiecta fuit conditio, si Pontifex dispensabit, res habet maiorem difficultatem. Nam Couarruuias, e tenet hac sponsalia esse etiam valida. Antonius de Butrio, f idem tenet; in quam partem inclinat Prapositus ibi, licet relinquat cogitandum; & inter summiffas tenet Angelica, g & inter Theologos Adrianus. h Contrarium, scilicet quod hac sponsalia sint nulla, & nullam producant obligationem, tenent Innocentius, Hostiensis, Ioannes Andreas, Cardinalis, Ancharanus, Abbas, i Aretinus, k qui in causa inter Ducem Mediolani & Marchionem Mantua tenet, quod sponsalia contracta inter habentes impedimentum publicae honestatis, sub conditione, si Papa dispensauerit, de iuris subtilitate non obligant partes, etiam quod post dicta sponsalia Pontifex mandasset super d. impedimento dispensandum; licet additio Abbatis, i adducere videatur Aretinum pro contraria parte, & hanc opinionem Innocentij praedicta fatetur communem, idem Adrianus vbi vsupra, & alij.

3 Hanc eandem opinionem tenet inter summiffas Rosella, m Siluester, n & Victoria de sacramentis, o & contra Adrianum tenet Sotus, p & concludit quod non obstantibus praedictis sponsalibus vna pars, etiam altera inuita, & etiam post obtentum dispensandi mandatum a Papa potest ab eisdem recedere. Pro quo dicto facit Baldus, q qui respondit, quod si inter consanguineos sit tractata parentela, & subsequuta subarratio, vna pars potest ad aliud conuolare matrimonium, siue Papa velit, siue nolit dispensare. quod dictum refert & sequitur Parisinus. r Et hanc partem amplectimur per rationes, quas vltimo loco refert & ponit Sotus vbi supra, & tanto magis in casu proposito, in quo agitur de dispensatione in secundo consanguinitatis gradu, cui resistit Concilium Tridentinum, s & in quo raro solet Pontifex dispensare. Couarruuias autem & alij loquuntur in gradibus magis remotis, in quibus facilius dispensari solitum est. Item ex quo sumus in casu, in quo dispensatio nondum est obtenta: in quo casu, inquit Sotus nullum est dubium, quin vterque possit, etiam altera parte inuita, a pacto recedere.

4 Et certe pro hac parte me multum vrget tex. l. inter stipulantes. t dum reprobat hanc stipulationem; Eum locum, cum ex sacro religiose profanus esse coeperit, dare spondes? & subdit rationem, quae communis est casui nostro, dicens: Quia nec praesentis obligationem temporis recipere potest: & ea dumtaxat, quae natura sui possibilis sunt, deducuntur in obligationem. Sed quod, si tacite vel expresse promissum propriis expensis & labore dispensationem impetrare, & cum vt dictum est secundum magis communem opinionem praedicta sponsalia non obligent, vtique nec hoc accessorium tenebit: frustra enim expectatur euentus illius rei, quae etiam quod eueniret, nullum produceret effectum. v

5 Descendendo autem ad articulum stupri, videtur, quod ex quo ex narratis constat dictam puellam seductam, & prout etiam praefumitur ex Carrerio, x Abbate: & ibi additio, y dictus iuuenis tenetur eandem dotare, & ducere, z & Dominatione tua in Man. confess. a

6 Nec obstat, si dicatur textum c. 1. & 2. b procedere solum inter subditos locorum & terrarum subiectarum iurisdictioni Ecclesiae: non autem in locis subditis principi seculari, in quibus seruanda est poena iuris ciuiliis, vt notat Abbas, c de iure autem ciuili stuprans non tenetur stupratam ducere, vt ait Carrerius. d Nam responderet Abbatem, & alios doctores solum dicere ius canonicum mitigasse quo ad subditos Ecclesiae poenam legum statutam contra stupratores; tamen, vt iudex secularis minime prohibeatur poenam legalem imponere suo subdito, qui stuprum perpetravit: non negant tamen quin iudex ecclesiasticus possit hunc stupratorem oppidi subiecti principi seculari in hac materia, quae etiam spectat ad forum ecclesiasticum, punire poena canonica, secundum Anchara-

nū, a & hoc tato magis procedit in hoc casu, in quo (vt audio) oppidum, in quo moratur dictus iuuenis, & mulier, est sub principe seculari, qui vniuersali statuto obligat stuprantes, vt ducant deflorantes; vnde ex hoc capite potest iudex ecclesiasticus in decisiuis sequi & seruare ipsorum laicorum leges, secundum Abbatem, b & ibi Felinum. c

7 Facit etiam c. 1. d Cum autem teneatur dictus iuuenis eandem ducere, vtique tenetur necessaria dispensatione pro posse obtinere. e Nam vt singulariter inquit Iason, f qui ex statuto tenetur aliquid facere, tenetur facere vt actus valeat; vnde & legatario debetur ab herede via ad ades legatas, ne ius ipsius legatarij sit inutile, vt est in l. binus ades. g & habet Bartholus, h licet secus sit in fundo empto, quia potuit emptor apertius legem dicere vt ait Decius. i Que ratio cu cesset in hac puella seducta, non videtur dubium quin iuuenis, qui tenetur ea ducere, teneatur etiam procurare dispensationem ad hoc necessariam: sicut & qui tenetur dare hominem, talem debet dare, qui ab eo non possit auferri, iuxta l. qui decet. k cum concordatis ibi per gloss. l. & l. 3. vbi etiam gloss. m Hoc autem totum debet dictus iuuenis suis expensis procurare. n Et si d. mulier dubitat ne dictus iuuenis procedat bona fide in procuranda dicta dispensatione, poterit pro suo interesse in ipso negotio assistere, & adesse. o

8 Ex quibus arbitror dictum iuuenem condemnandum iuxta petita a dicta puella; & hoc multo magis, si ne dum promississet eam in vxore ducere, sed & iurasset, vt voluit Tabiena. p & Baldus. q Na licet non valeat promissio rei sacrae, seu religiosae; si tamen addit iuramentum, adiecta conditione, si ex priuilegio, seu dispensatione principis dicta res fieret profana, teneret. Et haec opinio potest teneri, licet Sotus, r teneat in hoc casu dicta sponsalia non obligare.

Responsum Doctoris Nauarri.

9 Visis supra dictis, quae prudenter & erudite sunt perpenfa, & citata, & aliquot alijs, arbitror partes Reuerendissimi Episcopi esse, declarare quidem nullum extare matrimonium inter praefatum iuuenem, & praefata puellam, iuxta petitionem praefati iuuenis; teneri autem eum ad contrahendum matrimonium cum illa, si S. D. N. piacuerit dispensare super praefato impedimento consanguinitatis gradus secundum; tenerique ad procuranda bona fide praefata dispensationem, & ad acceptanda, si ea per praefata puellam, vel procuratores suos fuerit obtenta: & casu, quo non potuerit obtineri, obligatum esse ad dotandam eam arbitrio boni viri: impenfas autem, quae in dispensatione impetranda factae fuerint ab vtraque parte soluendas esse, siue ipse, siue ipsa eam obtinuerit.

SVMMARIVM.

- 1 Affinitas, quae ex illicita sicut & quae ex licita procedit copula, semel orta, etiam post mortem sic cogniti durat, matrimoniumque postea subsequutum dirimit, at antea contractum non, immo nec impedit illius vsus, nisi respectu delinquentis, qui non potest sine peccato debitum exigere: restringitur tamen modo post sacrum Concilium ad secundum gradum; ita vt quae oritur ex illicita copula in tertio vel quarto gradu, nullum ex praedictis amplius operetur effectum. nu. 2. & 3.
- 2 Impedire dicitur etiam id, quod in aliqua tantum parte impedit.
- 3 Negatiua praecedens, omnia quae sequuntur, destruit, & contrarium eorum ponit.

CONSILIVM VI.

DVBIVM est, an impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contracta inducitur, & matrimonium postea factum dirimit, quod ad eos tantum, qui in primo vel secundo gradu coniunguntur, restringitur, habeat locum etiam in impedimento affinitatis superuientis post contractum matrimonium, vt non extendatur vltra dictum secundum gradum.

1 In hac quaestione: si errore amanensis non est scriptum, superuientis, pro superuientis, non video quod dubium contineatur; cum palam sit, affinitatem contrahi ex coitu illicito iure canonico, cap. discretionem, s & tradit glossa recepta, t & quod affinitas semel contracta non extinguitur morte personae, qua mediante contrahitur, iuxta cap. fraternitatis, v & traditur a dicta glossa recepta.

2 Si autem per errorem scriptum est, superuientis, pro, superuientis; respondendum videtur, quod nulla affinitas superuientis matrimonio contracto dirimit illud, licet partem culpabilem impediatur ab exigendo debito, x & consequenter palam esse impedimentum huiusmodi praueiciens matrimonium in praedictis duobus gradibus longe maioris virtutis esse quo ad matrimonium praueientum, quam superuientis quo

a Ca. conque. fus. de foro comp. num. 7.

b Cap. quod clericus. nu. 11. c In fine de for. comper. d De nox. o. per. nu. 1.

e Arg. l. 2. ff. de iurisd. om. ni. iud. f l. huiusmodi. in prin. nu. 27. ff. de lega. 1.

g ff. de seruit. vrb. praed. h l. 1. ff. de seruit. legat. i. Dist. l. 2. nu. 33.

k s. Qui hominem. l. ff. de solutio. m ff. de actio. empt.

n Arg. l. suo vltim. ff. de o. per. libert. o 2. rg. c. 2. in fin. de procur. lib. o. l. si suspensa. ff. de in. no. ff. de i.

p Ver. sponsa. nu. o. vers. iur. s. quaro. q Ca. cum coniungat. nu. 22. de iureiur. r ibi supra.

s De eo qui cogno. cogit. uxor. sua. t In prima arboris affinitate lib. 6. v. 35. qu. 10. x Cap. transmissio. cap. sua. de eo qui cog. cof. uxor. sua.

y Cap. postula. si de rescript. k vbi supra. l Ca. ex iur. rum. de auct. & v. palij. & l. si domus ff. de seruit. vrb. praed. & s. affinitatis. l. ff. de nupt.

m Cap. solita. in fin. de maior. & l. de pretio. ff. de pub. in rem. act.

n Cap. cum dilectus. de consuetud.

o Cap. solita. in fin. de maior. & l. de pretio. ff. de pub. in rem. act.

p Ver. sponsa. nu. o. vers. iur. s. quaro. q Ca. cum coniungat. nu. 22. de iureiur. r ibi supra.

s De eo qui cogno. cogit. uxor. sua. t In prima arboris affinitate lib. 6. v. 35. qu. 10. x Cap. transmissio. cap. sua. de eo qui cog. cof. uxor. sua.

y Cap. postula. si de rescript. k vbi supra. l Ca. ex iur. rum. de auct. & v. palij. & l. si domus ff. de seruit. vrb. praed. & s. affinitatis. l. ff. de nupt.

m Cap. solita. in fin. de maior. & l. de pretio. ff. de pub. in rem. act.

n Cap. cum dilectus. de consuetud.

o Cap. solita. in fin. de maior. & l. de pretio. ff. de pub. in rem. act.

ad matrimonium praueiciens ipsum; cum praueiciens affinitas matrimonium sequens impediatur, & dirimat, superuientis autem nec dirimat, nec impediatur, nisi quo ad hoc ne culpabilis debitum exigat, per iura supra dicta.

3 Maius dubium esset, an affinitas tertij & quarti gradus contracta ex illicito coitu superuientis impediatur exactionem debiti; licet praueiciens non dirimat matrimonium contractum, per expressam Concilij Tridentini decisionem, a nec etiam impediatur contrahendum, per declarationem Pij V.

Nam pro parte affirmante facit, quod aliud est dirimere matrimonium, de quo loquitur Concilium & aliud impedire tantum, de quo ait declaratio Pij V. & aliud exactio debiti, de qua nihil statuit Concilium, nec declaratio praedicta: & secundum ius commune vetatur exactio per praedictam affinitatem superuientem: & casus omniuis habetur pro omisso. b

Pro parte vero negante, quod non impediatur exactionem, facit, quod lex per similitudinem rationis extenditur ab vno ad aliud. c Facit etiam, quod Pius V. declarauit, quod nec dirimit, nec impedit; & consequenter non obstant illa, licite contrahitur, quod videtur consequi, quod etiam licite petatur debitum. Tum quia minus est exigere, quam contrahere, ergo qui concedit contractionem, a fortiori videtur concedere exactionem, argumeto cap. cui licet quod est plus. d

4 Tum quia id, quod impedit exactionem debiti, quo ad aliquam partem impedit matrimonium; & praedictus Pius V. declarauit simpliciter, quod non impedit, & consequenter quod nulla ex parte impedit, quia negatiua praecedens, omnia quae sequuntur destruit, & contrarium eorum ponit, iuxta glossam singularem receptam. e Facit etiam, quod verba declarationis Pij V. scilicet quod non impedit matrimonium, si sitis includunt per proximam dictam impedimentum exactionis; & ita per illa tollitur illud: quia lex generaliter loquens intelligenda est generaliter. f De hoc autem dubio, quod aliam in sacra Praenuntiaria pratorio propositum fuit, & non resolutum, non videtur loqui quaestio proposita: & ideo non resoluo illud, tamen si multum inclino in partem negantem, scilicet vt non extendatur.

Et ita refertur sacram Congreg. inclinasse in hanc partem, vt inceffus vltra secundum gradum superuientis non impediatur exactionem debiti.

SVMMARIVM.

- 1 Dispensatio super affinitate non extenditur ad publicam honestatem concurrentem, nisi de ea saltem tacite fiat mentio.
- 2 Dispensatio super affinitate taciturnitas publica honestatis concurrentis non vitiat, remanet tamen ipsum publicae honestatis impedimentum.
- 3 Impedimento vno ex duobus sublato, remanet alterum.
- 4 Subreptio non vitiat gratiam, nisi pro illa parte, cuius fuit causa: potestque gratia & rescriptum pro vna parte valere, & non pro altera.

CONSILIVM VII.

QVÆRITVR, an dispensatio super affinitate extendatur ad publicam honestatis impedimentum, & an valeat quo ad affinitatis impedimentum.

1 Per dispensationem, per quam tollitur affinitatis impedimentum, non censetur sublatum impedimentum publicae honestatis concurrentis cum affinitate, iuxta glossam communiter receptam in arbore affinitatis circa principium, cui videtur contraria glossa. 3. cap. non debet. s quae est vera, quando saltem tacite sit mentio de illo: altera vero, quando nec expresse, neque tacite sit talis mentio, iuxta concordiam, quam inter illas ponunt Panormitanus & Prapositus. h

2 Sed quaestio noua est, an dispensatio super affinitate valeat saltem quo ad affinitatis sublationem, licet non valeat quo ad sublationem publicae honestatis. Nam pro parte negante facit, quod tacetur aliquid, quo expresse difficultus concessa fuisset dispensatio super affinitate; & ita videtur subreptitia. i

3 Sed praefata glossa arboris affinitatis a nemine adhuc ponderata contrarium tenet, & idem videtur sentire Panormitanus & Prapositus, k & alij omnes, qui sequuntur eam in sensu praedicto, quatenus in confirmatione eius allegant illud vultu gatum, Vno de duobus vinculis sublato, remanere aliud, l per quod significant, per impetrationem dispensationis super vinculo affinitatis, nulla facta mentione expressa, nec tacita de vinculo publicae honestatis, alterum quidem tolli, & non alterum: & hoc est aptum ac singulare exemplum illius theori-

ca Rotae, a scilicet taciturnitatem veri, quod expresse retraheret principem a gratia facienda, non efficere illam subreptitiam, nisi sit tale, de quo iure caueatur illud esse exprimentum, quam decisionem nos quoque sequimur in Manu. confessar. b

4 Cuius theoricæ exemplum, vt praedicta Rota dixit, est in collatione criminosa facta a principe, quae valet regulariter per resolutionem Felini & eorum, quos ille citat, c quod nos resolutius tractauimus nuper. d Tum quia subreptio non vitiat gratiam, nisi quo ad illud, cuius causa fuit; & potest esse gratia subreptitia quo ad aliquid, & valida ac non subreptitia quo ad aliud, e vt dicit Nicolaus de Millis, f Panormitanus, g & sic potest pro parte valere rescriptum & gratia, & pro parte non; & sic vtile per inutile non vitatur.

SVMMARIVM.

- 1 Inceffus qui cum consanguineis commiserunt, secundum communem Canonistarum contra Theologos, contrahunt impedimentum impediens contrahendum cum quacunque.
- 2 Dispensatio super vno ex duobus impedimentis, tacito altero, etiam si expresse principem difficultiorem reddidisset, valide impetratur; remanet tamen in suo robore non narratum, nu. 1. & 3. & super eo potest separata ab habente potestatem fieri dispensatio. Vnde quia Papa obtinuit dispensationem super impedimento affinitatis dirimite, potest separata ante ea vel post ab Episcopo obtinere dispensationem super inceffus impedimento impediens, nu. 4. sicut diaconus, qui vult ducere affinem, potest separata impetrare dispensationem super impedimento diaconatus, & separatum super impedimento affinitatis, nu. 7. Fallit praedicta conclusio, quando lex id, quod taciturnitas fuit, exprimi iubet. Vnde qui impetrat remissionem super secundo homicidio debet exprimere remissionem primi. Item fallit, quando materia sunt adeo connexa, vt vnus defectus alterum auget. Vnde qui fuit dispensatus super defectu narratum, si velit obtinere dispensationem super pluralitate beneficiorum, tenetur de prima dispensatione mentionem facere, nu. 6.
- 4 Episcopus dispensat quidem super impedimento impediens procedente ex delicto inceffus, at super impedimento consanguinitatis dirimite solus Papa.
- 5 Copula, nullis praecedentibus nec matrimonio nec sponsalibus inter consanguineos, sine animo & intentione, vt sic facilius imperarent dispensationem, habita, nec de iure, nec per sacrum Concilium est facienda mentio: at nunc tempore Pontificatus Gregorij XIII. de eiusdem S. D. N. mente, de ea est facienda mentio. Quod si contraixerunt matrimonium, vel sponsalia clandestine, de ea etiam ignoranter habita, quod si publice contraxerunt, solum de scienter habita esset facienda mentio.

CONSILIVM VIII.

AN consanguinei, qui copulam habuerunt secretè, teneantur exprimere Papae hoc delictum, si petant dispensationem contrahendi inter se?

1 Respondeo, visum fuisse aliquibus in hac curia, esse necessarium, eo maxime, quod inceffuosi prohibentur contrahere non solum inter se, sed etiam cum alijs, vt communis tenet opinio Canonistarum, contra communem Theologorum, vt scripsi in Manu. h quod seruat curia, vt ibi dixi, & nunc hic repero: pro qua dudum allegavi quatuor textus, qui expresse id probant, & ita duo impedimenta concurrunt in praedictis, vnum consanguinitatis, aliud inceffus: & ita impetratio tacita copula inceffuosa videri potest impetratio subreptitia: quia tacetur aliquid, quo expresse difficultus dispensasset Papa, quod argumentum maximè coloris habet, praesertim quod sublato vno ex duobus vinculis, alterum non videtur sublatum. i

2 Sed oppositum est tenendum per multa, & primo ex decisione Rotae, k quam sequitur Felinus & allegati ab illo. l

3 Quatenus habet in impetratione dispensationis non esse necessarium faciendam mentionem, nisi de illis tantum, de quibus iura iubent; etiam si talia sint, quibus expressis difficultus Papa dispensaret: & quia styli curiae videtur tenere, vt impetratio super vno impedimento matrimonij valeat, non facta mentione de alio; non quidem ad hoc, vt censetur sublatum aliud, neque quo ad hoc, vt possit contrahi matrimonium licite ante dispensationem super alio; sed quo ad hoc, vt dispensatio valeat, & censetur sublatum impedimentum, super quo habita est illa; & quod post habitam dispensationem super

z 32. in nouis de rescript.

b Cap. 22. nu. 86.

c In cap. 2. de rescriptis. d In Misc. 34. de erat.

e Ca. si pro tempore. cap. suscepti. de rescript. lib. 5. ff. de rescript. ad fin. g Cap. super literis. de rescript.

h Cap. 22. nu. 75.

i Cap. ex iur. rum. de auct. & v. pal. l. si domus. ff. si seruis. vend. s. affinitatis. In ista. de nupt. k 32. de rescript. in nouis. l Cap. postula. ff. col. 4. de rescript.

a De verb. oblig.

b De reg. iur. lib. 6.

c De sacramentis matrimonij lect. 18. c. l. pacta qua contra. Co. de pact.

d In 4. in epif. de sponsal. 2. p. cap. 3. num. 7.

e Ca. sup. eo. de condit. appof. g In ver. matrimonium 3 in 3. impedimento. nu. 4. h In 4. de matrim. qu. 10. i In d. c. super eo.

k Conf. 142. ex factis. nu. 1. 2. & 3.

l Dic. c. super eo. m Ver. matrimonium 6. in fin.

n Verb. matrimonium 3. qua. 9.

o De sponsal. qua. 258. p In 4. de matrim. 29. qu. 2. ar. 1. ante fin.

q Conf. 52. n. 4. cum sequ. vol. 4.

s Sess. 24. c. 5.

t S. sacram. ff. de verb. oblig.

v l. pen. ff. de fiducijs. l. aliquando. s. ff. ad senat. consul. Velle. x In sua pra. crimin. s. circa igitur quartum. nu. 7.

y Ca. 1. de adulter.

z In cap. 1. & 2. de adulter.

a Ca. 10. nu. 16.

b De adulter. c Dist. cap. 2. d Vbi supra num. 9.

1 Et pro parte affirmatiua facit primo, quod Amos 2. pro grauissimo peccato improperatur, quod pater & filius ad eandem puellam accedebant; & quod D. Basilii ad Diodorum ex eo inferre videtur, absurdum esse contrahi matrimonium inter filium, & amicam patris, attenda lege diuina; licet non prohibeatur seculari.

Secundo, quod D. Gregorius, videtur dicere, ordine nature fieri incestuosum eum, qui cognoscit cognitam etiam illicitè à cognato suo.

2 Tertio, quod D. Thomas, receptus significat affinitatem naturali ratione inductam, & consequenter apud omnes Iudeos & Paganos inueniri.

Quarto, quod Ioannes Andreas & Cardinalis dicunt, quod per baptismum tollitur adulterium, & non affinitas: per quod præsupponit ante baptismum nasci affinitatem.

Quinto, quod etiam iure Romano antiquo à Paganis condito videtur nasci affinitas ex coitu illicito, quo ad effectum impediendi nuptias, iuxta l. liberi. d. quæ vetat liberis ducere parentum concubinas: quod affirmat præpositus in dicta arbore affinitatis sequutus Cardinalem ibi citando & in hoc l. & nihil inuest. e. quæ habet nihil interesse, à cognatio descendat ex iustis nuptiis, an non: quod ipsum tenet Panormitanus sequutus eundem Cardinalem. f.

3 Pro parte autem negatiua, scilicet, quod nulla affinitas ex solo illicito coitu contrahatur iure naturali, nec veteris legis, nec vilo iure antiquo Romano Ethnico, facit primo, quod textus expresse habet in d. l. non facile. s. affines non esse nisi ex iustis nuptiis, & idem habet textus. h.

Secundo, quod nullo iure antiquo Romano, nec veteris testamenti probatur, quod non possit quis contrahere matrimonium cum persona cognita carnaliter ab aliquo cognato suo, etiam à patre.

Tertio, quod ex nullo iure naturali illud elici potest: quia id non est per se notum, nec ex per se notis in bona consequentia inferri potest, & consequenter non est iuris naturalis, cum solum tale sit ius naturale, vt est in ca. ius naturale. i. & tradit D. Thomas, k per totam. l.

Quarto, quod nullo iure veteris testamenti id conuinci potest, immo ex m. Leuit. per locum ab speciali probatur contrarium.

Quinto, quod in nullo Bibliorum, vel vilo iuris Cæsarei loco aliquis appellatur affinis ob coitum illicitum: & in d. l. non facile. n. expresse dicitur affinitatem nullam posse prouenire nisi ex iustis nuptiis.

4 Ad opposita respondetur. Ad primum quidem concedendo, quod peior est fornicatio cum amica patris, quam cum alia: sed negando, quod ex ea nasceretur affinitas ante ius Pontificum.

Ad secundum, quod verba illa, ordine nature, posita in dicto cap. non significant coitum illum, de quo loquitur, esse incestum iure nature, sed tunc demum esse incestum, si copula habeatur ordine nature.

Ad tertium, quod non omnia quæ nituntur ratione naturali, sunt iuris naturalis; alioqui omnes leges rationales essent naturales: sed illa tantum, quæ sunt per se nota, vel in bona consequentia ex per se notis inferuntur, vt prædictum est.

Ad quartum & quintum respondeo, quod DD. in eis allegati non satis cautè loquuti sunt; nam eorum fundamenta nihil concludunt: non prædicta l. & nihil. quia in ea non agitur de affinitate, sed solum de cognatione, sine parentela; confirmat enim vulgo dictum ex eo, quod non possit quis ducere sororem vulgo quæritam; quia licet ex illicito coitu sit habita, cognata tamen, siue consanguinea, & soror eius est. nec etiam prædicta l. liberi. Tunc quia non habet inter filium & concubinam patris non posse consistere matrimonium ratione affinitatis, sed ratione prohibitionis, qua propter honestatem lex Romana id prohibuit, sicut & inter alios, multos, vt videre est per totum titulum, o in quem intellectum inclinat glossa, p si satis perpendatur. Tunc quia apud Romanos non erat illicitus concubinatus, vt habet expresse textus, q & consequenter ibi non interuenit coitus lege Romana illicitus: & ita ad summum solum probare posset ex concubinato induci affinitatem, qui non contingit in casu proposito, sed quidam coitus illicitus vagus, qui nullo iure Romano Ethnico, nec veteris testamenti probatur impedire matrimonium.

Tunc quia lex illa, liberi. potest retorqueri pro hac parte; ponderando primo, quod non habet nullos cognatos posse iungi matrimonio cum concubinis suorum cognatorum, sed tantum, quod liberi non possunt iungi matrimonio concubinis parentum. Ponderando secundo, quod illa lex solum prohibet matrimonium inter filios, & concubinas parentum, non autem inter filios, & alias mulieres, quas etiam vago coitu parentes eorum cognouerunt: & quod de vno definit, de alio negare videtur, a saltem quando in alio est diuersa ratio, vt ibi ait Dominicus qualis est inter concubinatum, qui iure illo putatur licitus, & inter vagum coitum, qui non probatur: leges enim Romanæ Ethnicæ per concubinam significat mulierem in domo retentam, quali quandam vxorem, vt colligitur ex l. i. & d. l. in concubinatu. b & annotatis ei per Bartholum. Cum ergo lex illa solum loquatur de liberis, & non de aliis aliter cognatis à latere, cumque solum loquatur de concubinis, & non de aliis aliter cognitis, significare videtur non includere omnes cognatos, neque omnes mulieres qualitercumque cognitas, & consequenter, quod non intendit inducere affinitatem, quam iura Pontificia induxerunt, tam extensam, quam est consanguinitas, seu cognatio.

6 Sunt tamen qui dicant, quod licet ex coitu illicito non oriatur affinitas impediens iure naturali, nec diuino, nec Romano Ethnico, tamen ille coitus illicitus producit post baptismum affinitatem impediendam, & dirimentem matrimonium, & confirmant hoc ex illo Pauli. e. Qui adhaeret meretrici, vna caro cum ea efficitur. Sicut cognatio tertij & quarti gradus non impedit matrimonium inter Iudeos & Gentiles, d sed post baptismum fit tale impedimentum. Sed contra hos concluditur. Tunc eo quod non ent non potest inesse qualitas, e ergo ei, quæ non est affinitas, non potest adici qualitas impediens matrimonium: & consequenter cum nulla affinitas fuerit nata inter Iudeos ex illicito coitu, non potest dici quod per baptismum eorum fiat affinitas dirimens matrimonium.

7 Tunc quia affinitas nascitur ex copula, & non ex baptismo: & ita si ex copula præcedente baptismum non fuit nata affinitas, non potest nasci per baptismum sequentem. Non obstat eorum fundamentum. Tunc quia à separatis non fit illatio: & consanguinitas, siue cognatio est res separata ab affinitate, vt constat ex ipsa rubrica de consang. & affinit. in qua illa coniunguntur per coniunctionem, et, quæ denotat copulata esse diuersa, iuxta glossam. f. Constat etiã per diuersas arbores consanguinitatis, & affinitatis, & per alia innumera. Tunc quod non solum sunt separata, sed longe dissimilia: quia omni iure naturali diuino veteris & noui testamenti, & iure Romano Ethnico, & Pontificio nascitur cognatio & consanguinitas ex coitu illicito, vt exprimit prædicta l. & nihil inuest. an ex licito, vel illicito oriatur cognatio. g.

8 Et ideo non est mirum, quod cognationi iam nata ante baptismum post illum adiciatur qualitas impediens matrimonium: quia ei quod est, qualitas adici potest: affinitas autem nullo iure prædictorum, excepto Pontificio, nascitur ex illicito coitu, & ex Pontificio nõ potest ea inter Iudeos nasci, quia non ligantur eo, h & ita ei, quod non est ante baptismum, non potest adici qualitas post illum. Ad confirmationem autem concedimus illud dictum Pauli probare quidem, quod non sine ratione iure Pontificio inducta est affinitas ex coitu illicito contra omnia iura Romanorum, & aliarum nationum: sed non probat, quod etiam tempore Pauli ex tali coitu nascebatur affinitas, & quod illa ante baptismum nata fiebat impedimentum post baptismum, sicut & homicidium, quod ante baptismum committitur, licet inducat quendam horrorem, non tamen talem, qui fiat irregularitas post baptismum impediens ordinationem, quæ iuris Pontificij inuentum est, secundum Innocentium receptum. i. Sic etiam coitus illicitus, qui non producit affinitatem ante baptismum, non producit post illum affinitatem impediendam matrimonium. Confirmatur etiam, eo quod ratio, quare iure Pontificio inducta est affinitas ex coitu illicito, non est, quia ex eo nascantur amicitia, cum ex eo potius separatio & inimicitia communiter gignantur, vt palam est; sed illa, quod ius Pontificium fornicationi est valde inimicum: & vt Christianos, in quam sunt proni, arceret ab ea, statuit, vt ex ea oriretur affinitas prædicta, quæ impediret matrimonium, & consequenter fornicationem, qua tolleretur libertas contrahendi matrimonium fornicatori. Salua, &c.

9 Et tertium, quod non omnia quæ nituntur ratione naturali, sunt iuris naturalis; alioqui omnes leges rationales essent naturales: sed illa tantum, quæ sunt per se nota, vel in bona consequentia ex per se notis inferuntur, vt prædictum est.

Ad quartum & quintum respondeo, quod DD. in eis allegati non satis cautè loquuti sunt; nam eorum fundamenta nihil concludunt: non prædicta l. & nihil. quia in ea non agitur de affinitate, sed solum de cognatione, sine parentela; confirmat enim vulgo dictum ex eo, quod non possit quis ducere sororem vulgo quæritam; quia licet ex illicito coitu sit habita, cognata tamen, siue consanguinea, & soror eius est. nec etiam prædicta l. liberi. Tunc quia non habet inter filium & concubinam patris non posse consistere matrimonium ratione affinitatis, sed ratione prohibitionis, qua propter honestatem lex Romana id prohibuit, sicut & inter alios, multos, vt videre est per totum titulum, o in quem intellectum inclinat glossa, p si satis perpendatur. Tunc quia apud Romanos non erat illicitus concubinatus, vt habet expresse textus, q & consequenter ibi non interuenit coitus lege Romana illicitus: & ita ad summum solum probare posset ex concubinato induci affinitatem, qui non contingit in casu proposito, sed quidam coitus illicitus vagus, qui nullo iure Romano Ethnico, nec veteris testamenti probatur impedire matrimonium.

Ad sextum, quod non ait sua Sanctitas se dispensare simpliciter ob preces Regiæ maiestatis, sed ob preces præfatæ Victoriæ, & Regiæ maiestatis, fundatas super dote decem millium, quam præfatus F. constituit præfatæ M. & super onere dotandi decem filias suas, & super promissione F. dotandi eas in certum euentum.

Ad septimum denique, quod sua Sanctitas respondit Illustrissimo D. Legato, quod inclinaret se ad dispensandum, si præfatus F. se obligaret ad dotandas alias filias præfati I. & quod dato consensu ad obligandum se ad id in certum euentum, dispensauit.

Per quæ proculdubio nobis videtur dispensationem præfatam fuisse fundatam super indigentia præfati I. ad dotandas decem secundum statum suum præfatam M. & alias filias.

Secundo respondetur, quod præfatum Breue fideliter & prudenter est impetratum, estque conforme ad memorialia ex Hispania missa: quia illa multis modis, vt prædictum est, significant indigentiam præfati I. ad dotandas filias suas decem: & licet in eis non dicatur, nec appelleretur pauper expresse, appellatur tamen tacitè & æquipollenter: & non refert quid de æquipollentibus fiat: neque in præfato breui appellatur simpliciter pauper, sed cum additione ad dotandas tot filias secundum statum suum. Nec debet sua dominatio reputare id sibi esse dedecori, cum id passim contingat nobilibus viris suæ conditionis, & magnis principibus, & dominis.

7 Tertio respondetur, quod dispensatio præfata est valida, & sine vilo scrupulo possunt vti ea per eam dispensati, si præfata causa, super quibus dicta dispensatio; sicut & preces Regiæ, & Victoriæ fundatæ fuerunt, sunt veræ.

Subreptitia est dispensatio matrimonialis, in qua narratum sunt oratores ignorasse impedimentum, cum viuis sciret: nec propter indiuisibilitatem prodest ignorantia; immo si postea sciuit, vterque eget vt reuocetur.

Dotis incompetencia tam mulieris nubende, quam eius sororum, etiam per tertium supplenda, causam sufficientem præbet dispensandi, vt consanguineo nubat. & num. 2. 3. & 5.

Paupertas parentis, qua narratur pro obtinendis dispensationibus in gradibus prohibitis, attenditur etiam habito respectu ad hoc quod non possit filias competenter iuxta suam conditionem dotare. & num. 6.

Preces principis nuda etsi forte non videantur sufficiens causa

Dispensandi causam quidem præstant nedum virgens iustaq; ratio seu maior utilitas, sed & ignorantia prohibitionis, secundo proles habita, tertio diuturnitas matrimonij male contracti, quarto scandalum graue, vt mortis euitanda; quinto miseria puella indotata, puta mouens principè ad misericordiam; sexto minor etas 18. annorum. n. 2. Sed hac de rigore iuris non sufficiunt ad dispensandum in secundo, cum Conc. eam dispensationem restringat ad solos principes, iuncta publica utilitate. eod. num. 2.

AN infra scriptæ quinque causæ sufficiant ad iustè dispensandum cum quibusdam super cognatione in secundo gradu.

1 Pro parte negante facit illud Cõcilij Tridentini de reformat. matrimonij. a In secundo gradu numquam dispensetur, nisi inter magnos principes, & ob publicam causam.

Pro parte affirmante facit illud eiusdem Concilij de reformat. b Si virgens, iustaq; ratio, & maior quandoque utilitas postulauerit cum aliquibus dispensandum esse, id causa cognita, ac summa maturitate, atque gratis, à quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum; aliterque facta dispensatio subreptitia censeatur. Prima causa, ignorantia rigoris prohibitionis, iuxta illud Pauli, c misericordiam sum consequutus, quia ignorans feci. Secunda, proles iam habita. d Tertia diuturnitas matrimonij male contracti. e Quarta, scandalum inde oriendum mortuum puellæ, & cognatorum. f Quinta, misericordia Pape; quia puella est pauper, & eam vult iuuenis patruelis honestè dotare. g

a In cap. nec eam. 35. qu. 3.

b In 4. di. 41.

c In cap. de conser. infidel.

d C. de nup.

e ff. de ritu nupt.

f In ca. discretionem. de eo qui cognouit consang. vxo. sua.

g s. affines. ff. de gradib. affinis.

h In ead. l. sciendum.

i i. dist. k. 1. 2. qu. 90.

m Cap. 18.

n s. sciendum.

o ff. de ritu nupt.

p In d. s. affines.

q In l. in concubinatu. ff. de concub.

a cap. qualis. 25. d. cum suis concord.

b ff. de concub.

c i. ad Cor. 6.

d cap. gaude. mus. de diuor.

e l. i. ff. de nup. & cap. de gra. diuis. 3. q. 8. & d. l. qui in provincia.

f Argumto cap. qui circa. de consangui. g Arg. l. i. ff. solus. matris. h l. auxilium. ff. de minor.

i In rub. ff. de iur. & fact. ig. no. & in cap. querelam. de sim.

g ff. de ritu nupt.

h cap. gaude. mus. de diu.

i In ca. ad au. dientiam. de hom.

SVM MARIUM.

Dispensandi causam quidem præstant nedum virgens iustaq; ratio seu maior utilitas, sed & ignorantia prohibitionis, secundo proles habita, tertio diuturnitas matrimonij male contracti, quarto scandalum graue, vt mortis euitanda; quinto miseria puella indotata, puta mouens principè ad misericordiam; sexto minor etas 18. annorum. n. 2. Sed hac de rigore iuris non sufficiunt ad dispensandum in secundo, cum Conc. eam dispensationem restringat ad solos principes, iuncta publica utilitate. eod. num. 2.

CONSILIVM XIII.

AN infra scriptæ quinque causæ sufficiant ad iustè dispensandum cum quibusdam super cognatione in secundo gradu.

1 Pro parte negante facit illud Cõcilij Tridentini de reformat. matrimonij. a In secundo gradu numquam dispensetur, nisi inter magnos principes, & ob publicam causam.

Pro parte affirmante facit illud eiusdem Concilij de reformat. b Si virgens, iustaq; ratio, & maior quandoque utilitas postulauerit cum aliquibus dispensandum esse, id causa cognita, ac summa maturitate, atque gratis, à quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum; aliterque facta dispensatio subreptitia censeatur. Prima causa, ignorantia rigoris prohibitionis, iuxta illud Pauli, c misericordiam sum consequutus, quia ignorans feci. Secunda, proles iam habita. d Tertia diuturnitas matrimonij male contracti. e Quarta, scandalum inde oriendum mortuum puellæ, & cognatorum. f Quinta, misericordia Pape; quia puella est pauper, & eam vult iuuenis patruelis honestè dotare. g

2 RESPONDEO primo, quod huius petitionis & adiectæ informationis auctores eruditè ac amicè colligunt causas dispensandi hoc casu, quibus addi potest minor etas decem & octo annorum, quæ miserationem ad pœnam diminuendam inducit. h

Secundo, non arbitror illas solas sufficere de rigore iuris quo ad dispensandum cum prædictis. Tunc quia verba præfati Concilij sunt præcisa, quatenus continens nullatenus dispensandum esse in præfato secundo gradu, nisi cum principibus, & ob utilitatem publicam; quorum neutrum concurrat in eo. Tunc quia tam S. D. N. quam se. rec. Pio V. frequenter ita visum est de similibus causis.

Tertio, quod sicut misericordie Domini non est numerus, ita misericordie S. D. N. nemo alius ab ipsomet modum necessarium imponere potest. i

SVM MARIUM.

Episcopus propter scandalum dispensat super impedimentis occultis dirimentibus matrimonia publicè contracta, si non possit haberi recursus ad Papam, nec ad eius legatum.

CONSILIVM XIII.

AN Episcopus super impedimentis dirimentibus dispensare valeat cum ijs, qui de facto matrimonium publicè & in facie Ecclesiæ contraxerunt?

1 Respondeo primo, vt diximus in Manul. confess. k nos fuimus primi omnium, qui in Academijs Hispaniæ vulgarunt opinionem tenentem Episcopum posse dispensare in impedimentis etiam dirimentibus matrimonium, quando impedimentum esset occultum, & matrimonium publicum, & separatio magno scandalo foret, & non posset, vel non nisi cum magna difficultate haberi recursus ad Papam, vel Legatum eius, propter paupertatè, aut alia legitima impedimenta. Secundo, quod non potest dari certa regula de concurrentia prædictorum necessariorum ad hoc, vt Episcopus huiusmodi potestate vti possit, sed relinquatur arbitrio viti prudentis, iuxta l. i. l. & cap. de causis. m Salua, &c.

SVM MARIUM.

Dotis incompetencia tam mulieris nubende, quam eius sororum, etiam per tertium supplenda, causam sufficientem præbet dispensandi, vt consanguineo nubat. & num. 2. 3. & 5.

Paupertas parentis, qua narratur pro obtinendis dispensationibus in gradibus prohibitis, attenditur etiam habito respectu ad hoc quod non possit filias competenter iuxta suam conditionem dotare. & num. 6.

Preces principis nuda etsi forte non videantur sufficiens causa

dispensandi in gradibus prohibitis; atramen si dicta preces fundentur super iusta causa, secus erit. & num. 4.

CONSILIVM XV.

INSTANTE quadam vniuersitate, & Regia Maiestate, Pontifex dispensauit cum quadam M. vt posset nubere suo consanguineo, ex eo quod quidam F. volebat nedum dictam M. competenter dotare, sed & alias eius sorores in certum euentum dotare, quas I. carum pater non poterat secundum suum gradum competenter dotare. Dubitatur an dispensatio sit legitima, & sit tutus in conscientia.

1 Ad hanc questionem respondeo primo, quod sua Sanctitas mota fuit ad dispensandum per prædictas causas. Primo quidem, quod ait illas sibi fuisse expressas, & constat eas esse notabiles, & magni momenti ad dispensandum in his secundum ius & etiam styllum Curia.

Secundo, quod sua Sanctitas ponderat indigentiam præfati I. etiam quo ad dotem præfatæ M. qualitatis ponderatæ, quod scilicet non poterat dare ei idoneam dotem ad nubendum sine hac dispensatione.

Tertio, quod etiam ponderat quod præfatus F. dotat præfatam M. in decem millibus ducatis: quod arguit aliquam indigentiam sui patris.

3 Quarto, quod etiam ponderat quod præfatus F. promittit dotare alias quatuor filias in certo euentu: quod etiam præsupponit indigentiam patris sui ad onera tam grandia.

Quinto, quod etiam sua Sanctitas ait quod oppidum Victoris, & maiestas Regia propter præmissa mota sunt ad exorandam præfatam dispensationem: ita quod preces Regis præsupponunt indigentiam præfati I. ad dotandum omnes suas filias decem.

4 Sexto, quod non ait sua Sanctitas se dispensare simpliciter ob preces Regiæ maiestatis, sed ob preces præfatæ Victoriæ, & Regiæ maiestatis, fundatas super dote decem millium, quam præfatus F. constituit præfatæ M. & super onere dotandi decem filias suas, & super promissione F. dotandi eas in certum euentum.

5 Septimo denique, quod sua Sanctitas respondit Illustrissimo D. Legato, quod inclinaret se ad dispensandum, si præfatus F. se obligaret ad dotandas alias filias præfati I. & quod dato consensu ad obligandum se ad id in certum euentum, dispensauit.

Per quæ proculdubio nobis videtur dispensationem præfatam fuisse fundatam super indigentia præfati I. ad dotandas decem secundum statum suum præfatam M. & alias filias.

Secundo respondetur, quod præfatum Breue fideliter & prudenter est impetratum, estque conforme ad memorialia ex Hispania missa: quia illa multis modis, vt prædictum est, significant indigentiam præfati I. ad dotandas filias suas decem: & licet in eis non dicatur, nec appelleretur pauper expresse, appellatur tamen tacitè & æquipollenter: & non refert quid de æquipollentibus fiat: neque in præfato breui appellatur simpliciter pauper, sed cum additione ad dotandas tot filias secundum statum suum. Nec debet sua dominatio reputare id sibi esse dedecori, cum id passim contingat nobilibus viris suæ conditionis, & magnis principibus, & dominis.

7 Tertio respondetur, quod dispensatio præfata est valida, & sine vilo scrupulo possunt vti ea per eam dispensati, si præfata causa, super quibus dicta dispensatio; sicut & preces Regiæ, & Victoriæ fundatæ fuerunt, sunt veræ.

SVM MARIUM.

Subreptitia est dispensatio matrimonialis, in qua narratum sunt oratores ignorasse impedimentum, cum viuis sciret: nec propter indiuisibilitatem prodest ignorantia; immo si postea sciuit, vterque eget vt reuocetur.

CONSILIVM XVI.

QVÆRITVR, an dispensatio de contrahendo matrimonio non obstante quarto gradu consanguinitatis, cum supplicatione quod ignorantes impedimentum contraxerunt matrimonium, valeat, si vir sciebat vel scire tenebatur impedimentum, quod tamen femina penitus ignorabat.

1 Respondeo primo decisionem huius quæstionis pendere ab illa, an ignorantia impedimenti fœminæ efficiat ut ipsa & vir dicantur ignorasse impedimentum, & puto quod non, & quod vir indiget reualidatione dispensationis: & quia id iam scit mulier, indiget & ipsa. Secundo, quod dispensatio prædicta non prodest viro, nec per quamdam consequentiam uxori propter indiuisibilitatem & vnionem huius matrimonij.

DE FRIGIDIS ET MALEFICIATIS.

SVMMA RIVM.

- 1 Diuortij sententia etiam quo ad vinculum si ob veram probatam perpetuam impotentiam sit lata, valet; secus si sit lata ob presumpam; nisi prius coniuges per triennalem cohabitationem probentur impotentes: aliter autem licentiati conuolantes ad alia matrimonia tenentur ad primum redire, & dictum triennale experimentum facere. num. 3.
2 Impotentia coeundi ex maleficio procedens potest esse quo ad duos inter se tantum: unde horum vterque, lata sententia diuortij, & licentiati possunt iuste alia inire matrimonia.
4 Papa ex causa potest matrimonium ratum, modo non sit consummatum, dissoluere, ita vt vterque ad alias possit conuolare nuptias.

CONSILIVM I.

CAROLVS & Anna matrimonium inter se contraxerunt, & cum simul per aliquod tempus minus triennio cohabitassent, nec illud consummare valuissent, ab ordinario ob illorum impotentiam per sententiam impetrarunt, vt scilicet Carolus cum alia, & similiter Anna cum alio matrimonio iungi possent, prout factum est, ex quo filios vterque procreauit. Dubitatur, an iuste in secundo matrimonio perseverare possint, attento quod sententia præfata videtur iniusta ex eo, quod vterque cum alio, vel alia filios habuit.

1 Respondeo sequentia. Primum, quod sententia diuortij lata inter Carolum & Annam non videtur fuisse iusta: quia non videtur fuisse verè probata impotentia, cum per consequens matrimonium constet vtrunque illorum fuisse potentem. nec etiam fuit probata impotentia præsumptiue, quia ad id requirebatur cohabitatio triennalis sine facultate coeundi, per cap. laudabilem. & cap. vlt. & notata in cap. fraternitatis. b iuxta resolutionem receptam communiter Panormitani in eiusdem capp.

2 Secundo, quod possibile est, quod inter Carolum & Annam interuenit verum impedimentum perpetuum maleficij, non obstante quod vterque illorum habuerit potentiam coeundi cum alijs: quia potest quis maleficio impediri quo ad vnã personam, licet non impediat quo ad aliam, argu. cap. si per Sortiarias. c & colligitur ex notatis à Panormitano & alijs vbi supra: sed non est præsumendum tale impedimentum, nisi præcedente cohabitatione triennali sine facultate coeundi.

3 Tertio, quod per nullum remedium iuris ordinarij possunt iuste remanere, vt nunc de facto iniuste remanent, nisi redeundo prius ad cohabitandum per triennium, & experiendum impotentiam, & iurandum illud cum septima manu, vt dicitur in dicto cap. laudabilem. d

4 Quarto, quod potest dari remedium extraordinarium dispensationis Papalis, secundum illam opinionem omnium purè Canonistarum, & eorum qui sunt Canonistæ simul, & Theologi, immo & aliquorum paucorum purè Theologorum, ex quibus est Caietanus quos nos quoque referimus, & sequimur in Manual. confess. e secundum inquam illam opinionem, quæ habet posse Pontificem Maximum dissoluere iusta de causa matrimonium ratum, & non consummatum: quandoquidem matrimonium inter eos contractum non fuit consummatum, vt in facto proponitur: & satis iusta videtur esse causa prædicta. nam & in simili casu dispensauit sua Sanctitas quo ad forum conscientie cum multis. Verum tamen est, quod illi, quibus cum dispensauit, contraxerunt occultè, hi autem publicè: & ita videri potest alicui facilius potuisse dispensare cum illis, quam cum his, sed quia illi contraxerunt mala fide, & nulla sententia diuortij prius inter eos lata, hi autem bona fide, & sententia diuortij prius lata, satis potest dici esse par ratio, saltem ad dispensandum quo ad forum conscientie tantum.

a De frigo. & malef. b Eod. tit.

c 33. qu. 1.

d Et dict. cap. vlt.

e Cap. 22. nu. 21.

SVMMA RIVM.

- 1 Publicatis testibus, etsi saltem super eisdem articulis alij non sint recipiendi testes; hoc tamen fallit, quando deponitur per artis propria peritiam. & nu. 25.
2 Testiculis amboibus carēs etsi generare non possit, nec semē emittēre, matrimonium tamen contrahere potest, modo possit virginem deslorare, seu cum muliere coire. n. 3. vt sic coeundo possit in se ipso & muliere sedare copula appetitum, aliàs secus. 11. 16. 20.
2 Seminis commixtio non est de essentia matrimonij, modo mulier possit membrum viri recipere, & vir ita intronittere, vt sibi ipsi in desiderio copula satisfaciant, illud sic sedando. nu. 12.
3 Matrimonium cum sit viri & mulieris coniunctio indiuiduam vitæ vnitatem continens, eo debent animo illud contrahentes contrahere, vt intendant cū coniugibus habitationem indiuiduam & perpetuam facere, & nu. 4. hoc tamen ad illud contrahendum non sufficit, cum alia requirantur, vt est quod persona sint habiles. num. 14.
4 Copula non est de essentia matrimonij, actualis inquam, secus est de potenciali, quæ necessario requiritur. n. 7. & 14. immo etiam actualis per commixtionem seminum actuali, vel potentiali requiritur ad hoc, vt sit consummatum. num. 8.
5 Impedimentum perpetuū impotentie vsque ab initio matrimonij contracti patientem, etsi alter possit diuertendo relinquere, cum tale non sit matrimonij, n. 9. & 12. concedi tamen eis volentibus potest, vt tamquam frater & soror cohabitent, n. 5. cum omni inquam castimonia, abstinentes se ab omni immunditia, n. 10. ab osculisque, & tactibus impudicis. nu. 15.
5 Cohabitatio maris & fœminæ, qui verè coniuges non sunt, periculosa cœsetur; unde nec concedenda, nisi personarum qualitas excludat suspicionem peccati. num. 14.
6 Senes etsi generare non possint, possunt tamen matrimonij contrahere; & hoc modo possint ita erigere, vt possint mēbrum in vas mulieris immittēre, ita vt appetitum copula hinc inde sedari valeat. num. 15.
8 Consummatio matrimonij copulam actualem, & commixtionem semini actualē, vel potentialē requirit, vt sic representare possit indissolubilem Christi & Ecclesie coniunctionem.
11 Spadones, quorum multe sunt species, illi valde contrahunt matrimonium, qui etiam si semen non emittant, ita tamen valent coire, vt appetitus seu ardor copula in vtroque sedari valeat.
13 Seminis mutuam commixtionem ad matrimonij consummationem necessariam esse, nullibi cautum esse videtur.
17 Matrimonij nullitatem post prolem natam, & pro sua tractatam, proponens vir prætendens se vsque ab initio impotentem fuisse, non est audiendus. & nu. 23.
18 Legitimi ex iuris præsumptione reputantur filij nati ex cohabitantibus in figura matrimonij, licetque contrarium possit probari, at tamen ad id probandum non debent admitti parentes, qui eosdem vti proprios filios nominauerunt.
19 Confessio etsi possit tamquam erronea probato errore reuocari, fallit, si versaremur in errore facti proprii, qui nisi alia concurrant, non excusat: & tanto minus est admittendus, si velit allegare suam turpitudinem. nu. 23.
20 Confessione coniugum non statuitur in his, quæ per partes non sunt inducibilia, vel remissibilia.
20 Coeundi impotentia, ad effectum, vt matrimonij declararetur nullum, non probatur ex carentia testiculorū, modicitate mēbri, & ineptitudine ad generandum: sed nec ex præsentī impotentia argui potest quod affuerit etiam tempore contracti matrimonij. num. 21.
22 Speciali & indiuiduo effectui, qui dicitur subsequutus, magis adhaerendum, quam generali regula contrarij dictanti, unde si in casu hoc speciali reperitur hunc generasse, hinc effectui magis inherendum, quā generali regula asserenti tales nō posse generare.
23 Generales regulas multos fessellisse & fallere reperitur: unde specialibus magis adhaerendum.
23 Virginis matrix, etiam claustris pudoris minime fractis, potest semen recipere, & ita concipere.
24 Medici in suis regulis saepe falluntur, sicut & oculi & manus ipsarum obstetricum inspicitatem integritatem, & alias mulierum dispositiones.

CONSILIVM II.

POST QUAM B. spado cū L. circiter annos xiiii. tamquam cum sua legitima vxore cohabitauerat, & filios susceperat, & longo tempore tamquam suos & à se genitos in

domo

domo sua educarat, coram ordinario Episcopo comparuit, & petijt prædictum matrimonij nullum & inualidum fuisse & esse declarari, eo quod nunc & tempore contractus erat, & fuerat ad copulam impotens: medici & in materia periti, dato ab ordinario iuramento, tria testati sunt: Primum, quod d. B. carebat omnino testiculis: Secundo, quod illius genitale membrum maius dimidio digiti auricularis non erat: Tertio, quod propterea nunc erat, & fuisse à natiuitate constabat ad generandum inhabilem.

Quærit modo iudex quid agere debeat in re tam graui, vbi agitur de honore personarum, & filiorum legitimatione: maximè cū dicta L. petat ante sententiã alios adhiberi peritos.

Duo dubia videntur in hoc casu concurrere. Alterum est, an prædictæ L. petito, qua petit, vt alij peritiores & in arte periti consulantur ante diffinitiuam sententiam, sit admittenda, necne?

Alterum, an nihilo alio probato, quàm quod supra dictum est, debeat iudicari præfatum matrimonium validum, necne? AD PRIMVM DVBIVM respondeo, prædictam petitionem debere admitti: quia licet testes non sint admittendi regulariter post publicationem testium super iisdem saltem articulis, iuxta cap. fraternitatis. a cum multis alijs citatis à glossa & doctoribus vtrouique & alibi sæpe; fallit tamen prædicta regula in testibus deposituris per artem & peritiam, vt est textus satis expressus in ca. causa. b & tradunt ibi Baldus Panormitanus & Felinus: quæ recepta conclusio est.

AD ALTERVM DVBIVM respondeo, quod ante paucos menses respondi ad aliam quæstionem ex Hispanijs ad me missam, quæ profecto digna erat Papali decisione: quod responsum cum suo casu, quia in eo tanguntur multa huc pertinentia, ad verbum subscribam, & post illud huic respondebo.

Sequitur responsum prædictum cum suo casu ex Hispania transmissio.

QUIDAM carens testiculis 18. abhinc annis contraxit matrimonium cum L. in facie Ecclesie: & antequam huiusmodi matrimonium contraheret, consuluerunt officialem ecclesiasticum illius loci, si, stante quod vir ipse carebat testiculis, poterat contrahere matrimonium: qui officialis respondit posse cōtrahere, ex eo maximè, quia vir ipse cum deslorauerat, & aliquibus vicibus ante contractum matrimonium habuerat copulam carnalem cum ipsa muliere, quia erant concubini: & tam ipse; quam mulier dixerunt prædicto officiali, quod ille erat potens ad copulam & commixtionem carnalem sexuum, & quod emittēbat aliquod semen, quamuis parum, & ineptum ad generandum. Sed quia nunc aliqui curiosi imposuerunt illis scrupulum asserentes prædictum matrimonium esse nullum ex eo, quia carens testiculis est incapax ad generandum, & quod similes homines de iure non possunt contrahere matrimonium, prout creditur, quod tenent omnes Theologi & Canonistæ: tamen Medina, d & frater Ildefonsus de Veracruz, e tenent, tales homines, licet careant testiculis, posse contrahere matrimonium. Ideo desideratur valde pro eorum tutiori conscientia consilium excellentissima dominationis vestræ.

1 Quæstio hæc satis magna est in specie, in qua proponitur, & longè maior mihi sit propter opinionem prædicti D. Michaëlis à Medina, cui consulens videtur inniti. Quapropter dicam primo quid mihi videtur de prædicta opinione, & deinde quid in specie de hac proposita quæstione.

Opinio prædicta prædicti Reuerendissimi patris, eiusdemque crudelitissimi viri habet in summa, verum matrimonium posse contrahere cuiuslibet generis spadones; ita quod illa, quæ cum aliquo eorum contraxerit, etiam postquam rescuerit illum non posse ita cum ea coire, vt emittat semen, & fiat seminum commixtio intra vas genitale, potest licitè cohabitare illi, & possunt ambo se osculari, amplexari, & concubinare in vno lecto, & commixtione quoquo modo honestius potuerint, tamquam veri coniuges: quamuis teneamus illud matrimonium non dici cōsummatū, nec ex eo oriri affinitatē, & quod Pontifex Maximus posset illud auctoritatē sua maxima dissoluere, sicut alia matrimonia rata non consummata.

2 Pro qua facit primo glossa, f quatenus habet vtroque testiculo carentem posse contrahere matrimonium: quod videtur probari in l. si serua. g Nec obstat, quod glossa in princ.

a De testibus. clement. 2. eo. tit.

b De probat. c In c. fraternitatis. nu. 8. de testib.

d In lib. de ca. libatu. e In speculo coniugiorum.

f In ca. hi qui 32. qu. 7. g Si spadoni. ff. de iure dotium.

intelligat illum \$. de spadone habente saltem vnum testiculum. Tum quia est sine textu, & contra legem generaliter loquentem, qua debet generaliter intelligi. Tum quia in fine dicit quoddam debere spadonem posse contrahere, etiam si generare non possit. Nec obstat l. Pomponius. b quam doctissimus Dominicus Sotus ait limitare prædictum. \$. si spadoni. Non enim id facit, vt ex eis collatis palam est: sed potius probat dicendum esse generaliter, spadonem nō esse morbosum, quia spado vnum testiculum habens non est morbosus.

Secundo, quod vir & vxor pari iure sunt in hac materia censendi, c & fœmina apta est ad matrimonium, siue seminet, siue non, modo sit apta ad patiendum copulam viri, secundum Innocentium communiter receptum, d ergo & vir siue possit emittēre semen, siue non, modo possit immittēre membrum genitale intra membrum genitale fœminæ.

Tertio, quod non videtur vllō iure caueri, quod de essentia copulæ carnalis sit feminis cōmixtio. nam cap. vlt. e quod ad hoc citat Panormitanus, f quem illud citantem prædictus Sotus & alij sequuntur, non probat illud: non enim habet, quod ille adolescens, de quo agitur, immiserit membrum virile in membrum fœmineum, & quod non potuit feminare, sed solum quod non potuit carnaliter cognoscere; quod ob aliam causam potuit contingere.

3 Quarto, quod vix reperitur spado potens deslorare virginem, qui aliquale semen nō emittat, etiam si sit ineptus generationi, vt aliqui medici affirmant: ergo poterit matrimonium contrahere.

Quinto, quod definitio matrimonij, nempe coniunctio viri & mulieris indiuiduam vitæ societatem continens, posita Infit. de patria potest. g & relata à Gratiano, h conuenit spadonum matrimonij: siquidem spadones contrahentes matrimonium eo animo cōtrahunt, vt faciant cum suis coniugibus habitationem indiuiduam & perpetuam, vt palam est.

4 Sexto, quod ad essentiam matrimonij non requiritur copula carnalis, siue coitus, sed sufficit consensus in mutua eademque perpetuam & indiuiduam cohabitationem. i Vnde & inter sanctissimam Virginem matrem, & sanctissimam Ioseph fuit verum & perfectum matrimonij, k quicquid Gratianus sentiat, l contra quem tenet D. Thomas communiter receptus. m

5 Septimo vrget, quod Lucius Papa, n & Cælestinus, o expresse faciunt facultatem coniuuendi eis, qui propter impedimentum perpetuum alterius vel vtriusque possunt iuste separari, si etiam postquam sciuerūt illud, voluerint sibi mutuo cohabitare perpetuo, & iuri suo discedendi ab impotenti renunciare, quam non videntur vllatenus potuisse iuste facere, nisi coniunctiones illæ vera matrimonia essent, propter probabile periculum peccandi mortaliter imminēs eis coniuuentibus in tam coniuncta societate sine vinculo coniugali, arg. cap. interdixit. p & multorum quibus regulariter vetatur cohabitatio marium & fœminarum non coniugatorum matrimonialiter: quia periculosa est hæc non coniugum maris & fœminæ cohabitatio. q

6 Octauo, quod communiter DD. simpliciter docent, senes, qui vt plurimum non possunt coire, & minus generare, posse verum matrimonium contrahere.

7 Nono, quod matrimonium non solum fuit institutum ad generandam prolem, sed etiam ad euitandam fornicationem, vt latè docet Gratianus, r allegando illud Apostoli. s Propter fornicationem habeat vnusquisque suam vxorem. At licet matrimonium spadonis non possit dirigi in finem prolis habendæ, potest tamē in finem fornicationis vitandæ. Nec obstat, quod tria sunt bona matrimonij, nempe fides, proles, & sacramentum. t Quia ad veram essentiam matrimonij non requiritur quod ex eo proles habeatur, v alioqui inter steriles non esset matrimonium, nec fuisset inter Virginē matrem & S. Ioseph: quorum vtrumque est falsum. x

8 Contra tamen hanc Medinæ opinionem faciunt multa: & in primis, quod communis opinio fere omnium tam Theologorum, y quam etiam ibi nouissime sequitur Sotus, z quam Canonistarum, a tenet, quod impotens ad copulam est impotens ad matrimonium contrahendum.

Secundo facit, quod licet sine consecutione carnalis copulæ actualis possit esse verum matrimonium, secundum opinionem communem, quale fuit inter Virginem matrem & Ioseph: nō tamē potest esse absque copula potenciali. Impossi-

a l. de presio. ff. de publ. in rem act. b \$. spadonē. ff. de adl. edi.

c Ca. intelleximus. & ca. tua. de adult. d In c. fraternitatis. de eo qui cog. conf. vxor. sua.

e De spons. f In cap. 2. de frigid. & malef.

g In principio h 27. q. 2. \$. 1.

i l. nuptias. ff. de reg. iuris cap. sufficit. 27. qu. 2. k Ca. B. Maria. ead. cau. & quæst.

l In cap. sufficit. §. si ergo. m In ca. quod autē. §. ecce. 27. quæst. 2. n In 4. sententiarum disti. 30. qu. 2. ar. 2. o In cap. consultationi. p In cap. laudabilem. de frigid. & malef. q 32. dist. cap. in omnibus. 81. dist. & ca. 1. de cohabit. cleric.

r Cap. definitus. §. q. 2. t In cap. sicut non. §. 1. 32. q. 2. s. 1. ad Corin. 7.

u Cap. omne 27. qu. 2. v Cap. B. Maria ea. causa, & quæst. x d. c. B. Maria. y In 4. di. 34. z Quæst. 1. art. 2. post conclusionem quartam.

a In cap. 2. de frigid. & malef. & d. cap. fraternitatis. de eo qui cog. conf. vxor.

bilitas enim coeundi, & habendi copulam, reddit matrimonium nullum.

Tertio facit illud. Et erunt duo in carne vna. id est, sicut quodammodo vna persona ex carnis copula, vt exponit D. Thom. & sentit Gregorius, & ita necessaria est carnis copula actualis, vel saltem potentialis, ad hoc, vt valeat matrimonium.

Quarto facit, quod ad hoc, vt sacramentum matrimonij significet indissolubilitatem coniunctionis Christi ad Ecclesiam, requirit coniunctionem sexuum, vt ait Augustinus, & aut carnalem copulam, secundum Papam Benedictum, & ergo sine carnali copula, vel commixtione sexuum, quod videtur fieri per commixtionem feminum actualem, vel potentialem, non potest consistere matrimonium.

Quinto irrefragabiliter videtur facere, quod si post contractum matrimonium constiterit, non posse illud copulam carnalem consequi, dissoluendi sunt coniuncti; & ei qui fuerit ad copulam habilis, danda facultas cum altera persona contrahendi, & quod fieri non possit, si verum matrimonium inter eos intercessisset; cum, secundum omnes, matrimonium ratum, etiam nondum consummatum, sit indissolubile in hunc sensum, quod iuxta fere omnium Theologorum sententiam non potest solui quo ad vinculum, nisi per professionem alicuius religionis probata, etiam per dispensationem Papae: & licet secundum Canonistas possit per hanc dissolui, non tamen debet id fieri sine maxima causa.

Sexto, quod friuolum videtur dicere, Pontifices illos Max. & grauiissimos, Lucium, & Celestinum, dum his, qui ob impedimentum perpetuum dissoluuntur, faciunt facultatem conuiuendi vt frater & soror, voluisse dicere, quod possent cohabitare in vna domo, condormire in vno lecto, osculari, amplexari, & alia omnia munia coniugum sibi mutuo reddere, excepta copula, quam non possunt habere: eiusmodi enim cohabitatio longe aliena est a cohabitatione fratrum & sororum, quae debet esse castissima, & ab omni impudicitia aliena, vt palam est. Et ad argumentum, quo Medina ad id asserendum nititur, quodque ipse grauius supra munui, mox respondebitur. & mea sententia satis est cuiuslibet eruditi modesto animo ad id credendum, quod omnes, qui super ea re vsque ad Medinam scripserunt, tam Theologi, quam Canonistae, ita illa duo responsa duorum illorum sanctissimorum Patrum intellexerunt. Quare nos quoque hanc, quae fere omnium est, opinionem sequimur, & suscipimus.

Non obstant pro contraria opinione adducta. Ad primum enim respondeo, quod spadonum multa sunt genera, & species, & concedo non solum spadonem, qui vnum testiculum habet, posse contrahere matrimonium, sed etiam qui nullum habet, etiam si sint thlasia, quibus testes fracti sunt, siue thlibiaz, qui eos habent attritos, modo arrigere collem & virgam, & coire possint, iuxta praedictas duas glossas in argumento citatas. quod etiam eruditissimus Alciatus tradit, in quod me mouer maximè, quod ex medicorum responsis didici, per huiusmodi spadonum coitum sedari, siue tolli, vel vitari tentationem, & periculum fornicandi tam in viro, quam in femina; etsi non tantum, quantum, si vterque de more aliorum seminare. aiunt enim spadonem sic arrigere & coire potentem, etiam si nihil feminis immittat in vuluum mulieris, exsiccare tamen illum humorem vtrinque seminariuum, ita vt eo exonerentur. & consequenter huiusmodi matrimonium consequitur illum finem, in quem est institutum, quatenus est remedium. Nego autem, alios spadones, siue sint castrati, qui penitus non erigunt, siue quia naturaliter sine testibus geniti sunt, siue quia ante pubertatem omnino excisisti, siue sint thlasia, siue thlibiaz, si nequeant arrigere, neque coire intra vas debitum, ita vt praedictum est contrahere posse.

Ad secundum concedo in eo assumptum, & quod matrimonium contractum cum femina nihil seminante, potente tamen recipere semen viri intra suam vuluum seminantis, est verum matrimonium, & eadem ratione contractum inter feminam seminantem, & spadonem potentem intra vas debitum illam ad id prouocare, ita quod etiam ipse per illam prouocationem excitet suum humorem, quo calefit, & sedet suam tentationem, & passionem. ex hoc tamen non sequitur idem dicendum de alijs spadonibus, & feminis ad coeundum praedicto modo impotentibus: quia longe alia in eis ratio aliud, vt palam est, suadet.

Ad tertium conceditur, ad consummationem matrimonij non esse necessariam feminum viri & mulieris commixtionem; quia id nullo iure efficaciter probatur, praesertim quod D. Thomas, post Aristotelem, quorum vtrumque late refert Caietanus, dicit, semen feminam esse quid imperfectum in genere feminis, & ideo de se non esse aptum generationi, nec necessario requiri ad conceptum, sed sufficere & requiri coitum supra dicto modo habitum.

Ad quartum conceditur, spadonem, de quo loquitur, posse contrahere, vt ad primum est dictum.

Ad quintum respondetur, definitionem matrimonij non esse intelligendam de coniunctione cuiuscumque viri & feminae, sed tantum illorum, qui habent legitimas personas contrahendi: & negatur omnes spadones habere tales personas, vt dictum est ad primum, per argumenta pro parte negatiua adducta.

Ad sextum concedimus non requiri ad essentiam matrimonij carnalem copulam actualem coniugum, sed bene potentiam eorum ad eam habendam.

Ad septimum respondetur concedendo Pontifices illos Maximos in eo citatos facere facultatem conuiuendi, de qua in eo; sed negando non potuisse eos eam cohabitationem iuste facere: nam licet regulariter cohabitatio virorum cum feminis sit periculosa, frequenter tamen non est talis, vt cum cognatio valde propinqua tollit periculum, iuxta cap. in omnibus. vel cum deuotio & virtus animorum ab eo liberat, argumento cap. quod Deo pari. quatenus probat non solum iuste, sed sanctissime sibi mutuo conuiuere posse coniuges, qui voto abstinenti, vel ueneris pari consensu se astrinxerunt: vel aetas, vel morbus, vel aliquid aliud huiusmodi, cui innitentes facile possunt conuiuere, vt frater, & soror, vel vt pater, & filia, & patruus, & neptis: fatemur autem multos coniugatos esse adeo iuuenes, adeo infirmos, & in uenera propensos, & à virtute, animi abstinentia, & deuotione in Deum, & virtute castitatis & pudicitiae alienos, non debent ipsi tali facultate uti, nec vt vterentur permitti: sicut neque cum est suspicio de lapsu, & lubricitate, permittitur etiam clericis cohabitatio cum feminis etiam primi vel secundi gradus.

Ad octauum respondetur, concedendo, senes contrahere posse regulariter, esseque personas ad id faciendum legitimas: si tamen essent omnino impotentes, non deberent contrahere, secundum illam Scoti, quae sua subtilitate digna est, sententiam, & qui subdit, nonnullas, quae cum senibus contrahunt, potius desponsare diuitias, quam personas, licet ei Medina repugnare videatur. Illi autem senes per superius dicta dicendi sunt impotentes, qui nec generare, neque adeo arrigere possunt, vt immittere queant genitalia membra in mulierum vuluas; qui ideo non deberent, nec possunt inter se contrahere; & si contraherent, matrimonia essent inualida: ideoque non licet eis impudicè osculari, amplexari, & minus ad se pollendum prouocare; cum non liceat etiam iustis coniugibus prouocare ad pollutionem extra vas & modum ordinarium, & ipsi non possint intra vas debitum ordinario modo se polluere.

Ad nonum concedimus matrimonium esse institutum, quatenus est remedium, ad vitandam fornicationem, & ita concedimus valere matrimonium contractum à spadone, qui licet non possit generare, nec mittere semen in vuluum mulieris, potest tamen cognoscendo eam intra vas, & ordinario modo, facere vt tollatur vel sedetur appetitus vtriusque ad habendam copulam carnalem conceptus, qui ad fornicandum possit incitare.

Circa igitur primum, videlicet opinionem admodum reuerendi patris eiusdemque viri doctissimi, fratris Michaelis à Medina, videtur dicendum in summa, eam esse partim amplectendam, & partim relinquendam, vt ex praedictis colligi potest.

Circa verò secundum breuiter dico, matrimonium, de quo est quaestio, esse mea sententia validum, & non posse quo ad vinculum diuidi: quia vir est eius generis spadonum, qui possunt contrahere; cum vxorem, quam habet, deflorauerit, & illa adeo appetitui commiscendi se viro satisfecerit, vt elegerit cum eo contrahere; & ipsa patiendi intra vas debitum coitum eius ordinarium, etiam sedet appetitum ipsius viri: eo maximè, quod in facto praesupponitur eum aliquale semen emittere potuisse, hoc enim ex praedictis circa primum

a 3. par. q. 11. art. 5. ad 3. b Lib. 1. de generat. c 2. 2. q. 154. art. 12.

d 81. di. cap. à nobis. de coh. cler. & mul. e 33. q. 48. s.

f cap. 1. de cohabit. cler. & mul.

g In 4. sent. dist. 34. q. 1. ad 2.

efficaciter inferri videtur.

Sequitur responsum ad primo propositam secundam questionem principalem.

PRÆMISSO igitur tenore praedicti responsi, respondeo ad secundum principale dubium, quod nihilo alio probato, quam eo, quod in facto proponitur, proculdubio iudicandum est praedictum matrimonium fuisse & esse validum, ab eo qui sequeretur opinionem praedicti doctoris à Medina, vt palam colligitur ex eo: sed quia illa nullatenus videtur tenenda, per praedicta: respondeo, quod ad iudicandum praedictum matrimonium non fuisse, nec esse validum, plurimum vrger conclusio illa, quae desumitur ex tenore responsi praemissis; scilicet, non posse consistere matrimonium inter illas personas, quarum altera non habet potentiam coeundi cum altera, & praedicti medici iurati; & artis periti attestati fuerunt tria, videlicet, quod carebat omnino testiculis, & membrum virile non erat maius quam dimidium digiti auricularis, & quod ob haec est, & fuit ad generandum profus inabilis.

Sed pro contraria parte, nempe, quod praedictum matrimonium est validum, facit primo consilio vtriusque, tam B. quam L. qui ambo tractando, nominando, & educando praedictos duos filios intra domum suam magno tempore tamquam filios suos à se genitos, per quamdam consequentiam confessi sunt habere potentiam coeundi, immo & generandi. cum enim habere filium necessario praesupponat potentiam coeundi, & generandi; qui vel quae consistit se patrem, aut matrem alicuius, necessario consistit videtur se habere, vel habuisse potentiam coeundi, & generandi, & ideo praedicti B. & L. qui confessi sunt toties & tanto tempore praedictos esse filios suos, non debent audiri negantes id; nec consequenter B. qui negat eos esse filios suos, iuxta c. per tuas. & l. generaliter. vnde illud desumptum fuit.

Secundo facit, quod etiam si ipsi negarent, tamen praedicti filij praesumptionem esse sui, quia filius natus ex nupta viuente cum suo marito praesumitur filius eius.

Tertio, quod non obstat dicere, quod potest probari contra praesumptionem, qua quis praesumitur esse filius alicuius vt dicta l. filium probat efficaciter: quia in nostro casu ultra praedictam praesumptionem concurrunt consilio ipsius B. contra quam non debet audiri, vt praedictum est.

Nec obstat, quod confessio facta per errorem potest reuocari probato errore, vt est in l. non fatetur. & glossa recep. quia illud intelligitur de errore facti alieni; quia error iuris non excusat, & nec error facti proprii, nisi concurrantibus certis circumstantiis, vt traditur in locis praedictis, & in ca. praesumitur. Et in hoc casu, si quis erat error facti, ille erat proprii facti, videlicet, de impotentia coeundi, & non concurrat aliqua de praedictis circumstantiis, ergo non licet illi ea reuocare.

Quarto, quod non obstat dicere quod non est standum confessioni coniugum consentium vel negantium aliquid, quod non est inducibile, vel remissibile per consensum partium, iuxta mentem glossae, & declarationem Panormitani: & in hoc casu videtur praedicti coniuges confiteri aliquid, quod non est inducibile consensu partium contra matrimonium; eo quod, confitendo se habere filios, confitebantur se habere potentiam coeundi, & generandi, quae non erat inducibilis per consensum partium. Non inquam hoc obstat. Tum quia potentia coeundi & generandi non est de essentia matrimonij, secundum praedictam opinionem Medinae, quam si teneremus, vt praedixi, omnia essent plana: sed quia diximus eam non esse tenendam, alia ratione dico non obstat, nepe quod non probat se importere ad coeundum. non enim hoc dicunt medici, solum enim testantur tria supra dicta in argumento pro contraria parte formato, videlicet quod caret omnino testiculis, & quod membrum eius genitale non est maius quam dimidium digiti auricularis, & quod profus ineptus est ad generandum. quae tria non concludunt necessario non fuisse illi potentiam coeundi, vt in praemisso responso probatum est: cum secundum omnes inueniatur spado, qui careat vtroque testiculo, & arrigat virgam, adeo vt virginem deflorare possit; qualem posse contrahere matrimonium, etiam si generare nequiret, in praedicto praemisso consilio firmiter tenendum probauimus.

Quinto facit, quod fieri potest, quod à tempore contractus matrimonij vsque in diem inspectionis medicorum

fuerit B. membrum genitale contractum, sicut Sulpitius testatur in vita sancti Marini fuisse viro sancto contractum suum, adeo vt tempore suae mortis videretur membrum infantis: & quod verisimile est membrum pudore medicorum praesentium contractius, quam alias apparuisse: & certum est eiusmodi membrum appetitu coeundi calefactum crescere, & in aliquibus plusquam in dupli, vel amplius, & ita potuisse coire.

Sexto, quod nec medici, nec B. dicunt cum non habuisse potentiam feminadi, & verisimile est eum solitum feminare, cum alioqui nullatenus potuisset credere praedictos filios fuisse suos, nec continere iram, qua moueretur ad occidendum vel accusandum L. aut certe ad petendum diuortium propter adulterium.

Septimo, quod nihil obstat dictum medicorum, quatenus habet, cum qui caret testiculis, non posse generare: quia potentia generandi non est de substantia matrimonij, sed solum potentia coeundi: alioqui inter steriles, etiam coire potentes, & seminantes, non posset consistere matrimonium, quod est contra omnes.

Octauo, quod potius est standum ei, quod videmus in specie, siue in indiuiduo effectum, quam ei, quod in genere definitur non esse effectum, vel fieri non posse. Ita quod à regula generali, immo & vniuersali, discedimus in casu, in quo in specie inuenitur contrarium, siue casus ille specialis praecedat, siue sequatur, & sic videtur in hoc casu particulari recedendum à regula illa generali medicorum dicentium, carentem vtroque testiculo non posse generare; eo quod videmus in particulari filios natos, & educatos longo tempore ab vtroque parète, & habitos & nominatos ab eis pro filiis suis, sicut & frequentissimè multi egroti, quos medici per suas regulas generales definiunt nullatenus à suis morbis vnquam liberandos, immo & quia citissime morituros, sanantur, & liberantur.

Nono, quod licet probatio praedicta sufficeret ad impedendum matrimonium contrahendum inter praedictum B. & L. etiam ad dissoluendum contractum, si non haberent filios: tamen cum videat Ecclesia eos multo tempore esse confessos habere filios, & agnoscere & tractare illos pro filiis, & matrem eorum idem etiam nunc facientem, & quod est tam honesta, quod numquam de illa est conquestus B. & quod frequenter quae iudicantur steriles, sunt pregnantes; & multae ante legem Euangelicam, & post illam senio confectae, & centum ac pluribus annos natæ generauerunt filios; & quod idem Deus est, & gubernat nunc, qui olim; credendum profectò videtur potius euentibus & gestis in specie & indiuiduo, quam regulis generalibus, quae multos fecerunt, & fallunt non solum medicos, sed etiam ipsammet Ecclesiam, iuxta capit. à nobis. capit. fraternitatis. quatenus habet, ob euentum, qui nonnumquam contra peritorem in arte regulas euenit, mutari iudicium etiam Ecclesiae. Facit, quod regulariter nulla virgo manens virgo, fit pregnans, & tamè interdum contigit virgines concipere sine violatione claustris pudoris ex semine viri circum illud effuso, testante id D. Thoma.

Decimo, quod magis videtur credendum praedictae L. dicenti habuisse copulam cum B. & ex eo genuisse filios, quam B. Tum quia vxores solent petere communiter separari à viris impotentibus coire, & non contra viri impotentes ab vxoribus potentibus, vt experientia docet, & est argumentum ca. fin. & cap. proposuisti. Tum quia ipse multo tempore idem fuit verbo & facto confessus. Tum quia suam turpitudinem videtur allegare, contra cap. cum super. quandoquidem consequenter videtur confiteri se peccasse contrahendo cum L. & abutendo ea, & non confitendo illa peccata confessario, vel sine vlla emendatione communicando corpori & sanguini Domini: per responsum enim praemissum constat huiusmodi impotentes in his omnibus peccare.

Vndecimo facit, quod hanc partem tenendo solum credimus contra illam regulam medicorum, quod carens vtroque testiculo non potest generare: tenendo autem contrarium, crederemus contra multas regulas naturales, diuinas & humanas, nempe praedictam feminam honestam toties & tanto tempore adulteratam fuisse, & P. patronam adulterij fuisse, & filios adulteros & spurios esse, & parentes eorum tanto tempore mentitos fuisse, & in tam graui peccato perseuerasse contra tot regulas iuris naturalis, diuini, & humani, contentas in cap. si.

Non obstat argumentum pro parte opposita formarum: quia

a ca. quod autem. s. ecce. 27. q. 48. s. 2. b Genes 2. & Matth. 19. c In d. cap. 10. d In d. ca. fra. ternitatis. 31. que. 10. de eo qui cog. e In ca. no est dubium. & in ca. cum societas. 27. q. 2. f In cap. lex diuina ead. caus. & qua.

g ca. fraternitatis. cap. fin. de frigid. & malefic. & c. decreta. 27. q. 2.

h In cap. 2. & 3. de frigid. & malefic.

i l. spadonum generalis appellatio est. ff. de verb. sig.

k In d. l. spadonum.

a Arg. illud. ff. de acqui. ha. red. & ca. praeterea. de offi. deleg. b De probat. c ff. de no. numer. pecun. c Leg. filium. ff. de his qui sunt sui vel alior.

e Dig. de confess. f In cap. si. de confess. g Ca. ignorancia. de reg. iur. lib. 6. h Cap. ab excommunicat. de rescrip. & leg. quisquis. C. de rescrip. vend. i De reg. iur. lib. 6. k Cap. super eo. de eo qui cogno. cōsan. gni. vxor. sua. l In cap. iuravit. m. 4. de probation.

m Num. 3.

a Cap. gener. de reg. iur. li. 6. & leg. in toto. ff. de reg. iur. b Leg. sed & posteriores. ff. de legib. & gloss. l. frigidus ff. qui testis. c cog. adiuncta alia in auct. offeratur. Co. de lit. contest.

c 2. de se. exc. & malefic.

e Quodlib. 6. art. 18.

f De frigid. & malefic. g De probat. h De confess. praben. & c. inter dilectos. de donat. i Numer. 5. 8. 10. & 15.

k De praes. ca. 2. de reg. iur. iuris. m. l. merito. ff. pro socio. & alius similibus.

fatis superq; diluitur in quinto & sexto argumētis, in quibus ostenditur, quod medici supradicti nō deponunt predictum B. caruisse potentia coeundi, immo neque potentia seminandi sed tantum caruisse testiculis, & potentia generadi: & per responsum præcedens, constat esse spadones carentes vtroque testiculo, qui possunt coire; & quod potentia generandi non est de essentia matrimonij, sed solum potestas coeundi. & in sequentibus fundamentis ostenditur credendum esse in hoc casu particulari propter multas circumstantias in eo concurrentes, quod in B. fallit illa regula medicorum, quæ habet carentem testiculis non posse generare, sicut, vt ait Cyprianus, b sæpe manus, & oculi obstetricum, & pari ratione aliorum artis peritorum falluntur: & frequenter experimur multas eorū regulas in multis casib; cōtra sua prognostica fallere. & in prædictis fundamentis, c responsum præmissi probatur, quod ad solum iudicandum hoc matrimonium validum, non est opus defendere B. potuisse generare, sed solum potuisse coire, hoc est membrum suum genitale immittere in vas genitale vxoris, quo se, & vxorem saltem ex parte exoneraret appetitu coeundi, siue fornicandi modo ibi prædicto.

25 RESPONDENDVM igitur videtur ordinario consulenti, partes ipsius esse accipere alios medicos phisicos, vel aliās artis peritos, quos prædicta L. ad id duxerit eligendos non obstante publicatione aliorum testium: & si quid maioris lucis pro ea, vel pro B. allatum fuerit, illud diligenter perpendere, iuxta omnia supradicta: quod si nihil aliud probatum fuerit ultra id, quod in facto narratur, declarare prædictum matrimonium fuisse de se validum, & nullatenus eius dissolutionem esse faciendam. Salua, &c.

SVM MARIVM.

- 1 Spado ad copulam omnino impotens potest remanere in coniugio de facto contracto, vii frater & soror, non vtendo delectatione carnali.
- 2 Impotentia coeundi est impedimentum etiam dirimens matrimonium.

CONSILIVM III.

VIDAM spado, cui Turcæ omnia virilia abscederunt, ita quod nec virga nec testiculi remanserunt, contraxit matrimonium cum Christiana id sciēte, & monita. Quæritur, an possint remanere in coniugio tamquam frater & soror.

- 1 Respondetur id, quod nos diximus in Man. confess. d videlicet, quod possit quidem remanere vt frater & soror nullatenus vtendo delectatione carnali, sed non vtendo illa per oscula, tactus vel amplexus, præsertim se polluendo.
- 2 Quia id nunquam licet facere extra coniugium legitimum, quale non est hoc ob impedimentum impotentia coeundi, quod secundum omnes est impedimentum non solum impediens, sed etiam dirimens: quod ipsum etiam nunc absque scrupulo affirmamus.

DE MATRIMONIO CONTRACTO CONTRA INTERDICTVM ECCLESIAE.

SVM MARIVM.

- 1 Matrimonium alicui ad tempus prohibere ex causa potest Papa, immo & sua lege aliquod genus personarum inhabilitare: certas autem personas suo interdico inhabilitare, indignum, & sine exemplo esset. nu. 2.
- 2 Parocho, & Episcopo interdiceret, ne tali intra tale tempus volenti contrahere presentiam suam præstent, nec alij præstandi licentiam faciant, si subsit causa iudicio boni viri rationalis, iuste potest Papa. & nu. 3.
- 3 Fascinationis facta timor iusta causa videtur, vt prohibeatur parocho, & Episcopo, ne tali volenti contrahere intra tale tempus presentiam præstent.

CONSILIVM I.

VIDAM iuuenis filius nobilissimæ ac illustrissimæ familiæ, vt præteritur, fascinat, vult inuito eius patre cum muliere vilissima matrimonium contrahere, non sine maximo eius familiæ dedecore. Quæritur modo, si ab eius patre iuste potest impetrari a summo Pontifice motus proprius, per quem filio prohibeatur, ne per annum absque patris voluntate contrahat; & si contraxerit, sit irritum & inane; ad hoc vt infra tale tempus videatur, si orationibus mediātib; ab huiusmodi fascinatione liberari possit, adeo quod in se reuersus, quod sibi & suæ familiæ conuenit, faciat.

a Num. 3.
b In cap. nec aliqua. 27. q. 1.
c Num. 13. § 16.

d Cap. 22. nu. 60.

1 Respondeo primo, certum esse circa hanc quæstionem, quod Papa sumus Christi Vicarius potest iusta de causa matrimonium interdiceret alicui vsque ad aliquod tempus, vt satis probat totus titulus de matrim. contract. contra interdictum Ecclesie.

Secundo, huiusmodi interdictum inducere quidem impedimentum impediens matrimonium contrahendum, sed non dirimens post contractum: vt ibidem probatur.

Tertio, constare quod Papa potest facere legem, qua aliquod genus personarum fiat inhabile ad contrahendum, vt colligitur ex tit. de consang. & cognat. spirit. & nouissime ex a Concilio Tridentino.

2 Quarto, rem sine exemplo esse, quod Papa per suum interdictum particulare duas personas alioqui habiles faciat inhabiles ad contrahendum inter se matrimonium, ita vt contractum sit nullum, & ita mea sententia indignam quæ petatur, & indigniorem quæ concedatur, cui consequens prædictum motum proprium non debere peti, neque concedi.

Quinto, quod videtur iuste & honeste interdiceret posse Papam cuiuspiam parocho, & ordinario, ne interessent, præsertim vt essent, neve facerent facultatem, siue licentiā alteri presbytero, vt possit illi interessē, censuras, & alias pœnas imponendo eis, si contra fecerint, modo iusta causa id prohibendi subesset. Tum argumento cap. final. e Tum quia habet potestatem summam prohibendi peccata, & occasionem eorum, vt in hac ipsa materia satis exprimitur in prædicto tit. de matrim. contract. & ca. præterea, d accepta tamen prius informatione de iustitia talis causæ prohibitionis temporaria.

3 Sexto, quod prædicta fascinationis suspicio proueniens ex tanta imparitate personarum, & ex tanto tanta familiæ dedecore, & ex tāta pertinacia iuuenis diuitis & nobilis in deligendis nuptiis adeo indecoris, & timor quod pœnitentia, quæ illos de more consequetur, possit esse occasio, vt illa vel ferro occidatur, vel veneno, videtur iustæ causæ, vt S. D. N. prohibere dignetur sub censuris & pœnis grauissimis parocho prædictæ mulieris, qui nunc est, & qui mutato domicilio forer, & ordinario eius, ne interessent huiusmodi nuptijs, nec alijs presbyteris facultatem in eis interueniendi facerent intra annum ad effectum pium in quæstione propositum: quia quæ causa in hoc iusta sit, cum non definiatur à iure, arbitrio prudentis & boni viri definiendum est. e Salua, &c.

Aduertendum tamē temporibus nostris Papam ex causa prædictæ consimili inhabitasse quandam illustrissimam personā ad contrahendum cū quadā muliere: item quæ & quandam alium, qui vt eluderet sponsalia de futuro, pro quibus līs mouebatur, tentabat cum alia contrahere matrimonium de presenti. Timebatur enim in vtroq; casu non leuia scandala.

SVM MARIVM.

- 1 Matrimonium ne quis cum heretica contrahat potest Papa præcipere, nisi aliqua particulares circumstantia contractum adeo iustum facerent, quod redderet tale præceptum iniquum.
- 2 Papa licet possit inhabilitare ad contrahendum matrimonium certas personas, inter quas iure naturali, diuino, & humano, tenet aliās matrimonium contractum; an tamen conueniat, non facile est iudicare.
- 2 Doctrina generales circa moralia non sunt adeo vera communiter, ac circa naturalia.
- 3 Prohibitiones matrimoniorum non sunt facile faciendæ propter facilem transgressionem.
- 4 Leges etiam generales, quæ præiudicant alicui particulari, solent dici iniuste, & non ligare.

CONSILIVM II.

VT RVM Papa possit præcipere propter bonum publicum, ne quis ducat vxorem hereticam, irritando matrimonium, si forte post præceptum contraheret?

- 1 Respondeo primo, quod potest præcipere ne contrahat, iuxta intellectum verum cap. caue, & cap. non oportet, f nisi aliq; circumstantia conditionum, personarum, locorum, vel temporum contractum adeo facerent iustum, quod redderet præceptum iniquum. g
- 2 Secundo, quod mea sententia nō debeo respondere huic quæstioni, quatenus per eam quæritur generaliter, an summus Pontifex possit addere huiusmodi præcepto clausulam, qua reddat aliquam certā personā inhabile ad contrahendum cū aliqua alia certa persona, inter quas iure naturali, diuino, &

a Cap. i. de re for. matr. sess. 24.

b Arg. cap. legatur. 24. q. 2. & ca. si habet. 24. qu. 3.

c De elande. despos. & Cl. i. de consang.

d De sponsal. & prædicto c. fin. de cl. despons.

e Leg. i. ff. de iur. delib. & c. de causis. de offic. dele.

f 28. qu. 1.

g Argu. capi. non semper. & ca. qui resistit. & cap. Iulian. 11. q. 3.

humano recepto & seruato tenet matrimonium contractum. 3 Tum quia est quæstio vaga & generalis, quali raro respondent Iuriconsulti respondentes potius ad praxim, quam ad disputationem, eo quod doctrina generales circa moralia non sunt adeo verè communiter, ac circa naturalia, vt ait S. Thomas. 2 Tum quia non memini legisse apud aliquos, qui testarentur alicum Summum Pontificē id vniquam tentasse: & ideo licet in ea essem opinione, quod de absoluta potestate posset hoc facere, non tamen facile mihi persuaderem, quod conueniret, vt præciperet fieri hoc gratè nostra, in qua multi (proh dolor) multa etiam vetera præcepta eius egre suscipiunt.

4 Et non solum præcepta particularia, sed etiam generales leges, quæ præiudicant alicui particulari, solent dici iniuste, & non ligare, vt colligitur ex c. cū omnes. & notata ibi per Fel. b

QVI FILII SINT LEGITIMI.

SVM MARIVM.

- 1 Legitimitas Imperatoris non se extendit ad spiritualia.
- 2 Dispensatio ad quæcumque beneficia data illegitimo, dum esset secularis, restringitur ad secularia, nec se extendit ad regularia, etiam si dispensatus postea fiat regularis.
- 3 Professio in religione approbata tollit irregularitatem procedentem ex defectu natalium quo ad susceptionem ordinum, sed non vt possit habere dignitates, seu prælationes.
- 4 Dispensare censetur Papa eo ipso, quod inhabili scienter confert beneficium, alij autem inferiores, licet habeant potestatem dispensandi, tamen ob hoc non consentur dispensare, nisi expresse dispensent.
- 5 Lex mandatum ve Papa & dispositio non trahitur ad præterita perfecte acta, etiam si plenum adhuc non sint sortita effectum, sed effectus dependeat à futuro euentu, nisi ex verbis dispositionis legis vel præcepti aliud insinuetur.

CONSILIVM I.

REGVLARIS quidam, cum laicus esset, ab Imperatore fuit legitimatus, & ab Apostolico Nuncio ad ordines sacros & quæcumque beneficia ecclesiastica fuit dispensatus; postea religionem approbatam ingressus, & professus est, & beneficia & dignitates ordinis est adeptus. Quæritur tria, primò, an tuta conscientia illa retinere valeat virtute talis dispensationis.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo primo, legitimationem Imperatoris; nihil profuisse prædicto consulenti religioso quo ad habendum dignitates ecclesiasticas regulares, immo neque saculares: quia nec Imperator; nec Rex possunt legitimare, nec habitare quemquam ad spiritualia beneficia, & dignitates, &c. vt habetur in cap. lege. e vbi expresse glossa recepta ab Archidiacono, & vtroque Cardinali ibi, & ab omnibus. d

2 Secundo, quod dispensatio facta à Nuncio non monstratur; & ideo non potest satis certo responderi, an illa dispensatio extenderetur ad prædictas dignitates, & administrationes regulares, nec ne, e sed verisimiliter videtur, quod nō prodest ei quo ad beneficia, dignitates, & administrationes regulares; arg. cap. cum de beneficio. f ex quo Dominicus, & Francus in vltimo notabile colligunt, quod verbum qualificatiuum additum in literis beneficiis, quod potest denotare qualitates diuersas, intelligitur de qualitate congruente personæ impertranti: & quia consulens adhuc erat laicus secularis, quando obtinuit dispensationem à Nuncio ad beneficia, videtur illa intelligenda de beneficiis secularibus, & non de regularibus.

3 Tertio, quod ex his sequitur, eum indigere alia dispensatione maiori, qua possit habere beneficia regularia, vel dignitates, & administrationes regulares. Nec obstat, quod defectus natalium, & irregularitas ex eo procedens tollatur per professionem legitimam in regione factam, per ca. i. e quia id intelligitur, vt in eodem cap. exprimitur, quo ad ordines sacros, nō tamen quo ad dignitates & prælationes.

SECUNDA QVÆSTIO. quæritur, cum religioso facultatem, seu priuilegium habeant, vt possint cum illegitimis ad beneficia & officia ordinis obtinenda dispensare, an saltè eligendo, cōferendo, seu prouidendo censeantur dispensare. 4 Respondeo, quod prælati prædicti consulentis nō potuerunt eum admittere ad prælationes & dignitates sui ordinis, nisi præuia dispensatione, etiam si prædicti prælati habuissent potestatem dispensandi, & sciissent eius defectum: quia licet Maximus Pontifex conferendo aliquam dignitatem ei, quem

a In prim. 2. 20

b Num. 1. & seq. cons.

c io. dist.

d In cap. per venerabile. qui filij sint legitimi.

e Arg. l. incivile. ff. de legi.

f Sub finem de prob. lib. 5.

g De fl. pres.

nouit esse inhabilem ad eam, videatur dispensare tacite conferendo eam ei, inferior tamen habentis potestatem dispensandi non videtur ob hoc dispensare, nisi expresse dispenset, iuxta duo dicta singularia Innocentij, quorū alterū posuit in cap. veniens. a & alterum in cap. diuersis fallacijs. b quæ in specie contraria secundum hanc distinctionem cōciliantur à Panormitano in prædictis locis, quem etiam post alios nos sequimur in Man. confess. c

TERTIA QVÆSTIO, si Papa motu proprio & viua vocis oraculo mandet Generali ordinis, ne admittat illegitimos ad dignitates, an per huiusmodi decretum dispensatio antea obtenta sit reuocata.

5 Respondeo primo, facile videri posse cuiuspiam, quod nec huiusmodi viua vocis oraculum factū Reuerendissimo Generali, nec breue idem continens directum toti ordini, præiudicat prædicto consulenti. Tum quia lex non trahitur ad præterita. d Tum quia cap. statuiimus, e quod disponit, quod canonicus maior in ordine præferatur minori, non præiudicat antea receptis, qui iam quæsierunt præcedentiā. f Tum quia forma data testamentis faciendis non cōprehendit testamentā ita facta, etiam si testatores eorum viuunt, & nondum sint sortita effectum, g & eadem ratione habitatio illegitimi ad dignitatem iam facta, licet nondum sit sortita effectum, non videtur tolli propter statutum, & minus propter mandatum de non admittendis illegitimis ad dignitates. Tum quod videtur casus in specie in cap. ex tua, h quatenus probat, quod litteræ Apostolicæ præcipientes, vt filijs presbyterorum tollantur Ecclesie, quas patres eorum immediatè tenuerunt, non præiudicant filijs presbyterorū, qui dispensatione Apostolica facti habiles tenent eas. Tum ob alia multa, per quæ cōcluditur, quod præterita perfecte acta, non tolluntur per dispositionem sequentem, etiam si effectus eorum pendeat à futuro euentu, vt Panormitanus, Imolenis, Felinus & omnes concludunt, i & colligitur ex Bartholo & alijs. k

Secundo respondeo, quod quia tenor prædicti oraculi viua vocis facti, vel breuis idem continens, potest esse varius, & talis quod præiudicaret prædicto consulenti, & talis quod non præiudicaret illi, non possum ipse respondere quidquam certum, nisi mōstretur illud, vel eius copia, quod non fit in quæstione proposita.

SVM MARIVM.

- 1 Filij ex matrimonio nullo, rite tamen in facie Ecclesia contracto & durante amorum, vel alterius coniugis ignorantia nati, sunt legitimi.
- 2 Papa, immo nec Deus, potest facere, vt factum, non sit factum, & num. 10. licet possit fictionem & presumptionem in contrarium inducere.
- 3 Papa sacramentū sine his quæ sūt de eius essentia facere nequit.
- 3 Cōsensus verus, & liber viri ac mulieris est de essentia matrimonij.
- 4 Papa nequit que sunt de sacramenti essentia supplere.
- 4 Matrimonium inter inhabiles contractum non ratificatur per solum Papæ dispensationem, sine nouo contrahentiū consensu.
- 5 Resuscitatus ad suam vxorem sine nouo matrimoniali consensu redire nequit.
- 5 Papa stupor mundi, nec Deus est, nec homo.
- 6 Papa, quidquid fieri potest lege humana, potest per se ipsum.
- 6 Papa, & Imperator sunt canones, & leges animata.
- 7 Papa plusquam consuetudo & priuilegium potest.
- 7 Consuetudine induci potest, vt nati ex matrimonio putatiuo bona fide aliquo certo tempore continuato sint legitimi.
- 8 Papa ex causa legem naturalem & diuinam limitare, & desuper in aliquo occurrenti casu dispensare valet.
- 9 Papa leges suas & prædecessorum reuocare potest, cum omnibus effectibus ab eis productis, modo non processerint virtute iuris naturalis, vel diuini, num. 11. nec reseruari Deo, aus Regi seculari. nu. 12. 14.
- 12 Legitimat nequaquam Papa natos extra terras Apostolicas, nisi simul dispensando in radice matrimonij.
- 13 Leges super matrimonio latas, quatenus humana sunt, potest Papa ita cum suis effectibus reuocare, vt fingatur eas non latas, & effectus ab ipsis producti, quatenus eius subiiciuntur potestati, non essent producti. & nu. 14.
- 15 Papa sine magna & iusta causa legem suam de non contrahendo in quarto gradu cum effectibus subsequenti reuocando, peccat, sed valet actus.
- 15 Papa plenitudine potestatis sine magna causa vti non debet.

a De fl. pres. b De cleric. coniug.

c Ca. 25. nu. 74.

d Cap. fin. de cōs. & lege leges. C. de legi. c. De maior. f Luxta cap. i. eod. tit. g Leg. subemus. C. de testament. cum ei annot.

h De fl. pres. byt.

i In d. ca. fin. k In l. omnes populi. q. 5. de iustitia & iure.

15 Papa non potest licite sine magna causa ob scandalum quod alius sequeretur suas leges etiam habentes clausulam (scandalum non obstante) reuocare, nec in damnum rerum temporalium suorum subditorum, & num. 16.

15 Papa non potest suas leges cum scandalo populi reuocare.

CONSILIVM II.

AN PAPA possit facere, vt post mortem alterius coniugis putatiue, que verè non erat coniux ob impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis, filij incestuosi fiant legitimi, approbando matrimonium inter ipsos, perinde ac fieret, siambo viuerent, & approbaretur à sua Sanctitate.

Questio hec est maxima, & maximo dignissima cothurno, quam quod vt rumque forum paulo latius, sed quam breuissime fieri potest tractabo.

1 Respondeo igitur primo, quod filij, qui nati fuerunt antequam vterque coniugum sciret impedimentum, sint legitimi absque vlla Papæ dispensatione: quia ignorantia impedimenti parentum vel alterius eorum efficit legitimos filios, si matrimonium contraxerunt factis legitime denunciationibus debitis, & nullo denunciatore apparente, vt clarè probatur in cap. 2. & in cap. referente. & cap. ex tenore. adiunctis suis glossis communitè receptis, & cum in casu proposito matrimonium fuisset contractum seruata forma Concilij Tridentini, & quod præmissis denunciationibus nemo denunciavit impedimentum, si vterque parentum vel alter eorum verè ignorabat impedimentum, certum est filios eorum ante scientiam impedimenti natos esse legitimos.

2 Pro parte negante, scilicet quod filij, qui concepti & nati fuerunt postquam vterque parentum sciuit impedimentum, non possunt legitimi per S. D. N. ita vt sint legitimi à tempore, quo fuerunt concepti, & nati, per approbationem matrimonij factam à sua Sanctitate post mortem alterius parentum, sicut primò quod non potest eius Sanctitas facere, vt quod factum est, non sit factum, iuxta l. in bello. & cap. si Paulus. vbi D. Hieronymus ait etiam Deum ipsum non posse id facere: quia implicat contradictionem, vt declarat D. Thomas, d. qui reddit rationem sui dicti clariorem, quod licet Papa & Imperator inducere possint fictionem aut præsumptionem alicuius actus, qui verè non fuit factus, vt fingatur, vel præsumatur esse factus, iuxta cap. si qui. f. & tradit Bartholus, & ponendo exemplum de l. postliminium. h. fingente redeuntem ab hostibus non fuisse captum, & de lege Cornelia fingente captum ab hostibus mori cum capitur ab eis: non tamen posse efficere, quod verè non fuerit capti: quia non possunt facere, quod duo verè contradictoria sint vera, vt tradit S. Thomas vbi supra.

3 Secundo, quod non potest facere Papa, vt aliquod sit verum sacramentum à D. N. Iesu Christo institutum, nisi concurrat ea quæ sunt de substantia & essentia sacramenti, per ea, quæ omnis turba doctorum Theologorum tradit, & probatur in cap. veniens, tradit S. Thomas receptus: & ita per nullam potestatem humanam potest effici verum sacramentum Eucharistiæ sine vero pane, & vero vino, neque sacramentum baptismi sine vera aqua, nec consequenter verum matrimonium sine vero consensu viri & mulieris: quia sicut panis verus, & vinum verum sunt de essentia sacramenti Eucharistiæ, & aqua vera de essentia baptismi, ita consensus verus viri & mulieris est de essentia matrimonij, & non qualis qualis consensus, sed liber. Sicut ergo Papa, qui potest efficere quod aliquid præsumatur esse sacramentum Eucharistiæ, vel baptismi, vel ordinis, tamen non potest efficere vt aliquid sit verè vnum horum sacramentorum sine his quæ Christus Deus voluit esse de essentia eorum, ita licet possit inducere præsumptionem, qua putetur aliquid esse sacramentum matrimonij, non tamen potest efficere, vt id quod coram Deo non est sacramentum matrimonij, sit tale verum coram hominibus.

4 Tertio, quod Papa non potest supplere consensum requisitum, vt post Ioannem Andream tradit Panormitanus, & quos etiam nos post alios sequuti sumus in Man. consess. 9. in sinuando rationem eam esse, quæ iure naturali & diuino ad substantiam matrimonij requiritur. Sed & Franciscus Arctinus tenet, quod matrimonium contractum inter inhabiles non ratificatur per solum dispensationem Papæ, sed oportet vt nouo consensu post dispensationem nouè contrahatur, quod in casu nostro fieri non potest.

5 Quarto, quod mors omnia soluit, & consequenter ma-

trimonium, adeo quod Lazarus resuscitatus non potuisset de iure accedere ad suam vxorem; si quam habuisset, & reliquisset viam, non contrahendo nouè matrimonium, iuxta glossam solemnem. b

Pro parte affirmante, scilicet, quod potest facere Papa per suam dispensationem & dispositionem, vt per matrem prædictum fiant filij legitimi, facit primo illud potè Anglici relatu à glossa, Papa stupor mundi. & infra, nec Deus est, nec homo, sed neuter inter vtrumque, pro quo est cap. cuncta per mundum, d. & cap. proposuit. e

6 Secundo, quod quidquid potest fieri iustè per canonem humanum, potest fieri per Papam, cum ipse sit pater & auctor canonum, summo etiam canones viui iuxta, cap. ipsi sunt canones. & per quod addit ibi glossa summus Pontifex esse canones animatos, sicut & Imperator est lex animata. h. At postè generali canone statui, vt filij eorum, qui bona fide certo numero annorum permanerint in matrimonio aliàs legitime contracto per ignorantiam probabilem, sint legitimi, sicut statutum est, vt sint legitimi filij, quorum pater vel mater bona fide putauit matrimoniu, ex quo geniti sunt, esse verè, iuxta supradicta: quia talis canon non esset cõtra ius naturale, neque diuinum, ergo etiam Papa potest per suam dispensationem id facere, cum qui potest facere quod est plus, possit facere quod est minus, per reg. cui licet quod est plus, & quod minus est licet. k

7 Tertio, quod Papa plus potest facere, quam consuetudo, etiam immemorabilis, & priuilegium, vt palam est. At cõsuetudine immemorabili & priuilegio induci potest, quod in aliqua prouincia, vel in aliquo genere hominũ sunt legitimi filij nati ex matrimonio putatiuo bona fide, aliquo certo tempore continuato: quia hoc non est contra legem naturalem, neque diuinam, ergo etiam id potest efficere Papa.

8 Quarto, quod Papa potest limitare iusta de causa legem naturalem, & diuinam, & dispensare circa illas iusta de causa in aliquo casu occurrenti, vt tradunt Innocentius & omnes per l. Lucius. m. & Papa dispensat iusta de causa super omni voto, licet illud iure naturali obliget, immo etiam in solemnificatis, faciendo monachum verum, qui vouit tria substantia- lia religionis vota, habilem ad coniugium, secundũ Innocentium à Canonistis receptum, n. et etiam Caietanum contra S. Thomam, o. tanta est eius potestatis plenitudo, vt monstrat illa plurima, quæ citat Felinus. p

9 Quinto, quod glossa putata singularis, & recepta communiter habet tantam esse plenitudinem potestatis Papæ, quod potest reuocare omnes leges à se, vel prædecessoribus suis latas, cum omnibus effectibus ab eis productis, ita vt censentur reuocare à tempore, quo factæ fuerunt, cum omnibus effectibus ex eis consequutis. At lex, quæ inducit impedimentum in 4. consanguinitatis gradu, est lex lata per Papas, quia nec iure naturali, neque diuino vllò sunt prohibita matrimonia in illo gradu, ergo potest reuocare illam cum suis effectibus: ita vt censentur reuocata non tantum ex nunc, sed & ex tunc, scilicet à tempore quo fuit lata. quæ glossa procedit etiam in Papa reuocante legem sui prædecessoris: loquitur enim de reuocatione, qua Clemens V. reuocauit legem factam à Bonifacio VIII. prædecessore suo habendo illa pro infecta: per quæ eandem glossam Petrus ab Ancharano tenet hanc partem, i. quin & Panormitanus magnificando illam glossam asseruit ferè idem. s

10 Præmissis pro vtraque parte supradictis, ad concordiam reduciendo dico primo, argumenta pro priore parte negante formata concludere illam quo ad ea, quæ iure naturali & diuino sunt instituta pro sancto sacramento matrimonij, & consequenter quod Papa nõ potest efficere quod matrimonium non fuerit verè solutum per mortem vxoris, iuxta illud Pauli, secundum solum naturalem & diuinam legè loquentis, Coniux mortuo coniuge soluta est à lege illius. neque facere potest, vt matrimonium, de quo agitur, non fuerit iniustum: quia contradictoria eius est vera, scilicet, quod fuit iniustum: & non potest Papa facere vt duo contradictoria sint vera, vt prædictum est: nec consequenter potest efficere, vt prædictum matrimonium verè reuiuiscat inter præfatos coniuges inhabiles ad illud, cessante inhabilitate per dispensationem, vel alio modo, sine nouo consensu: quia iure naturali & diuino consensus est de substantia & essentia matrimonij, vt dictum est. Nec potest facere quod fiat sacramentum sine materia, & forma quas instituit Christus ad eius essentia necessarias: quia, vt prædictum

est, non potest legem naturalem & diuinam tollere. Nec potest etiam facere, quod filij nati post scientiam vtriusque parentis impedimentum, non fuerint illegitimi: quia implicat contradictionem, quod aliqui fuerint & non fuerint illegitimi.

11 Secundo, quod Papa non potest efficere, vt leges à se vel prædecessoribus suis factæ habeantur pro infectis quo ad illos effectus, quos iam operantur sunt virtute iuris naturalis, vel diuini; nõ enim potest efficere, quin cõiuges, qui inualidè cõtra leges Papales matrimonium scientes impedimentum cõtraxerunt, vel eo vsi sunt, peccauerint mortiferè: neque quod non damnetur ob illa peccata à Deo si eos non penituerint coram iustè: neque quod non peccauerint mortiferè accipiens sacramentum penitentia vel eucharistia in illo malo status; quia delictio & extinctio peccati mortiferi iam admissi nõ pertinet ad nutum Papæ, sine iusta contritione, & necessaria confessione, iuxta cap. legatur. & cap. venia non datur nisi correctio. b. neque gratia sacramentalis recuperari potest per solà legis reuocationem: quia solus Deus illam restituit. e

12 Tertio, quod nec sua Sanctitas reuocare possit videtur prædictas suas leges ad effectum tollendi effectus, qui licet nõ sint referuati soli Deo, sunt tamè referuati Regi seculari: qualis est legitimatio filiorum natorum extra terras Apostolicas, quam licet Papa facere possit dispensando in radice matrimonij, non tamen potest simpliciter dispensando circa ipsi. m. solà legitimacionem, vt satis sentit Panormitanus, d. & videtur praxis seruare illud, vt colligitur ex c. Rota. f

13 Quarto, quod Papa potest reuocare omnes leges à se vel prædecessoribus suis super matrimonio latas, quatenus sunt humanæ: & ita reuocare, quod fingantur non esse factæ & perinde iudicentur ea super quibus factæ sunt, ac si nunquã fuissent factæ, per multa quæ adduci possunt ex dictis Bartholi & aliorum nouorum repetentium, & quæ fundantur super prædicta glossa. h

Quinto, quod non solum potest sua Sanctitas leges præfatas reuocare, & fingere vt pro infectis habeantur, & censentur non esse factæ quo ad ipsasmet, sed etiam quo ad effectus ab eis vel propter eas productos: ita quod non habeatur pro productis, & perinde iudicandum sit de omnibus rebus, super quibus factæ sunt, ac si non fuissent factæ: etiam si effectus essent excommunicationes, suspensiones, interdicta, & irregularitates, vel aliè inhabilitates, modo sint tales, quæ subiciantur potestati eius mirabili, vt glossa prædicta à plerisque fere omnibus recepta tenet, & multis rationibus confirmari potest. Dixi, modo subiciantur potestati eius: nam illos, qui soli diuina potestati, vel alterius superioris secularis referuantur, non potest reuocare, neque pro non conuictis habere, vt dictum est, i. qualis est cõdemnatio ad infernum, vel absolutio ab illo & à peccatis, vel impressio characteris baptismi, confirmationis, & ordinis, quæ per ea, vel propter ea consequuntur, iuxta cap. hi qui. & cap. quod quidam. k. & ca. degradatio. l. cum eis & alibi sepe adnotatis & recuperatio gratia sacramentalis, quæ per contrauentionem eorum perdit fuit, & à solo Deo recuperari potest, vt dictum est.

14 Sexto, quod certum est, legem, qua non licet contrahere in 4. consanguinitatis gradu, in quo attinentes prædicti cõtraxerunt, non esse legem naturalem, neque diuinam, sed solum humanam positam inductam per Papas, vel Concilia quorum caput est Papa: & consequenter posse illam reuocare S. D. N. in Concilio vel extra Conciliu, licet non fuerit facta ab ipso, sed à prædecessoribus suis, per d. c. cuncta per mundum. m. & cap. proposuit. n. & quod potest reuocare, ita vt fingatur nõ esse facta, nec produxisse vllum effectum; cuius sublatio subicitur eius potestati: & consequenter prædicti filij illegitimè nati fingantur esse nati legitime, vt nati fuissent, si tale impedimentum gradus quarti consanguinitatis vel affinitatis per d. legem non fuisset inductum: immo ita, vt iudicarentur legitimi eo modo, quo solo iure natura & diuino inspecto nati essent, vt nascerentur omnes olim ante legum humanarum prohibitionem, iuxta auth. o

15 Addo etiam primo, quod licet S. D. N. de plenitudine suæ potestatis possit in casu proposito prædictam legem de non contrahendo in 4. gradu reuocare, non solum vt censentur reuocata ex nunc, sed etiam à tempore, quo fuit facta & ita reuocare, vt fingatur vel habeatur pro infecta cum suis omnibus effectibus subiectis suæ potestati, & voluntati; non potest tamen hoc facere absque peccato sine aliqua magna

& iusta causa: quia sua Sanctitas non debet vti plenitudine potestatis sine illa; licet possit ita vti, vt valeat actus, secundum Innocentium receptum ibi à Panormitano & alijs. a. Tũ quia alioqui, si vellet, pro libito sine causa iusta posset tollere omnes canones inducentes iure humano impedimentum matrimonij, & habere illos pro infectis absque peccato: & quod omnes malè coniugati propter impedimenta solo iure humano inducta possent bene coniugari. Tum quia pro libito posset efficere, vt omnes monachi & monacha desinerent esse verè religiosi, id est, non solemniter professi, tenèdo communem sententiam, quæ habet solemnitate voti esse iuris humani; licet votum ipsum, modo sit validum, iure diuino & naturali debeat seruari, nec possit reuocari ita, vt habeatur pro infecto.

16 Secundo, quod non posset S. S. saltem sine maxima causa facere tales reuocationes cum scandalo populi, b. nec prodesset quidquam clausula, non obstante scandalo, quia id excedere suam potestatem dicit Baldus c. quæ sequitur Decius. d. Tertio, quod absentia ab huiusmodi reuocatione, saltem sine maxima causa facienda, persuadet, quod prædictæ personæ videntur esse de temporali iurisdictione dominij Venetiarum: & quod huiusmodi reuocationi vix sine grandi scandalo parebit illa Serenissima, quæ par est Regia, Dominatio: & quod prædicta reuocatio est præiudicialis tertio, scilicet filijs ante scientia impedimenti natis, vel agnatis: quibus, quamuis suæ iurisdictioni temporali subiecti essent, non posset iustè sine iusta causa præiudicari: quia sunt laici, vel saltem agitur de bonis temporarijs laicis.

Quarto, quod si sua Sanctitas hanc reuocationem fecerit, ita vt prædictus canon inducens prædictum impedimentum habeatur pro infecto cum omnibus effectibus suæ potestati & voluntati subiectis, accedet ad eam in numerabilis multitudo, non solum Gallorum, Hispanorum, & Germanorum, sed etiam Italicorum, vt legitime filios suos illegitimos ob impedimenta canonica per huiusmodi reuocationes canonum, quibus illa sunt inuenta: & consequenter magna multitudo monachorum & monacharum, vt idem faciat circa eorum & earum professionem.

Quare concludo, posse quidè suam Sanctitatè hoc facere, ita vt valeat factum; sed non absque graui peccato & scandalo populorum, si sine maxima & iusta causa id fecerit. Salua eius, quæ maxima, canisima, omni quæ iure fundata esse censura, immo & cunctis alijs medijs sententis sententia.

Notandum Gregor. mense Nouemb. 1584. negasse petitam hanc dispensationem: ac addidisse non posse. Aduertendum etiã quod ponitur supra num. 8. esse intelligendum secundum notata cons. 3. de hu. qua vi met.

S Y M M A R I V M.

1 Filios natos ex iniusto matrimonio non legitima credulitas parentum credentium super matrimonio per solum bullam cõmissionis de dispensando Episcopo presentatam esse dispensatum. Secus est, si Episcopus, licet nulliter ob non seruata formam cõmissionis, dispensasset; quia hac credulitas esset iusta præcedens autem non.

CONSILIVM III.

EPISCOPVS accepta commissione à Papa ad dispensandum cum impeditis tertio gradu consanguinitatis, qui iam contraxerant, nullam informationem accepit: & ipsi coniugati credentes se esse iam dispensatos manserunt in eodem coniugio, & susceperunt prolem. Queritur, an filij eorũ sint legitimi censendi.

1 Respondeo primo, quod si Episcopus commissarius non accepit informationem, nec fecit dispensationem, non erunt censendi legitimi: quia non habebant bonam fidem, & sciebant, vel scire debebant inter ipsos esse impedimentum. Si autè Episcopus, accepta commissione, facta, vel non facta, in informatione dispensauit, licet non satis ordine iuris seruato, credo quod erunt legitimi, si bona fide credebant dispensationem fuisse legitime factam: quia habuerunt iustam causam credendi eam bene factam, quod sufficit ad legitimandam prolem, argumento cap. ex tenore. & glossæ communitè receptæ, c. & per alia quæ non vacat nunc scribere.

a Qui filij sint legitimi.

b §. facta. ff. de capitu. & possibi. reuerf. c. 32. quæ. ff. d. 1. par. q. 25. art. 3. & 4. c. In 3. art.

f Et cap. tua. de sponsal. g In l. si is qui pro emptore. à nume. 2. ff. de vsucap. h ff. de captiu.

i In l. dist. lib. 4. sent. k De presb. nõ bapt. l. 3. par. q. 64. art. 1. & 2.

m Cap. sufficit. 27. qu. 2. n Cap. cum lo cum. de spons.

o Dist. cap. is qui. & r. tua. de spons.

p In cap. per venerabili. num. 22. qui filij sint leg. q. Ca. 22. nu. 80. r In cõf. 142. num. 4.

a Authen. de nuptijs. §. deinceps. col. 4.

b In ca. licitè. 32. quæ. 7.

c In præmio Clem. d. 9. qu. 3. c. De concess. praben.

f Cap. 1. de cõf. ff. cap. si Romanor. 19. dist. g 9. qu. 3. h §. fin. in au. de consub. col. 4.

i Cap. 2. cap. referente. & ca. ex tenore. cum suis glossis. qui filij sint leg. k De reg. iur. lib. 6.

l In cap. que in ecclesiari. de consub. m Dig. de cuius. ff. o.

n In cap. cum ad §. ff. de sta. monach. o 22. qu. 88. art. 11. p In cap. 1. à nu. 6. de cõf. q In clem. 1. verb. pro infectis. de imm. ecclesiari.

r In cõf. 409. s In c per venerabilem. à num. 22. qui filij sint legitimi.

t. ad Corint. 7.

i In 2. & 3. disto.

k. 1. Quæst. 1. l. Depensia li. 6.

m 9. Quæst. 3. n De concess. prab.

o Quibus modis naturales efficit. §. i. §. 1.

a In cap. inno tuis. de elect.

b Arg. em. nihil. de præfer. & cap. 2. de oper. no. nunc. c In l. v. sup. Co. de præcip. imp. off. d In ca. si quæ do num. 4. de reser.

c Qui filij sint legitimi.

DE DIVORTIIS.

SVM MARIVM.

- 5 **Adulteria coniugum: siue sint publica, siue occulta, ipso iure sua operantur effectum, tam quo ad amissionem exigendi debitum, quam recuperandi amissum: mutuaque compensatione tolluntur, etiam si diuersis contingant temporibus, alterumque sit publicum, alterum verò occultum. Vnde vir adulter, etiam occultus: nisi vxorem adulteram publicam, etiam post sententiam diuortij iuste latam dimissam, velit recipere, vel repetere, non est absolueudus. num. 2. & 3. hoc etiam quod mulier taceat. num. 4.**
- 5 **Pollutio extraordinaria non videtur equiparanda adulterio, nec quo ad effectum perdendi ius exigendi debitum, nec iam amissum recuperandi.**
- 6 **Sodomiticum crimen an sit equiparandum adulterio quo ad effectum perdendi ius exigendi debitum, vel non, remissiuè.**

CONSILIVM I.

VIR PROPTER notorium adulterium vxoris: apud iudicem diuortium iuste obtinuit, postea secretè peccauit, & nunc continet. Queritur primo, an sit cogendus repetere vxorem tacentem quidem, sed perseverantem in peccato, & qua repetita cessaret peccare?

Secundo, quid si dictus vir etiam nunc peccet aliquando sed secretè?

Tertio, quid si publicè etiam ipse postea peccauit?

Quarto, quid si semel vxor ita dimissa, cognito adulterio viri petiit reconciliationem; sed viso quod vir noluit reconciliari, perseverauit in adulterio, & nunc tacet?

Quinto, an inquam vir sit cogendus vxorem repetere?

Sexto, an sicut adulterium viri impedit, ne possit vxorem notoriam adulterā dimittere, idem operetur pollutio extraordinaria precedens, vel sequens, maxime si timetur quod in eadem perseverabit, cogatque eundem, vt mulieri publicæ adulteræ reconcilietur.

I AD PRIMAM QVÆSTIONEM dico primo certum esse adulterium coniugum, quo ad effectum perdendi, vel recuperandi ius petendi debitum, mutua compensatione tolli.

Secundo, quod sicut alter coniugum per suum adulterium ipso iure perdit ius debitum exigendi, ita ipso iure recipit & recuperat illud adulterio suæ confortis, per ea quæ latius adduximus in Manu. conf. b

Tertio, quod non videtur quo ad hoc differentia, an eodè tempore simul vir & vxor adulterentur, an successiuè prius vir & postea vxor; aut contra prius vxor, & postea vir. Tum quia nullo iure id cauetur; sed solum statuitur virum & vxorem perdere ius exigendi debitum per suum adulterium, & recuperare illud per confortis adulterium. Tum quia id in quo fundatur prædicta compensatio, est illud, *Frangenti fidē, fides frangatur eidē.* & in id utroque casu videtur habere locū. ex quo sequitur, idem esse iudicandū in casu proposito, quod iudicaretur, si vxor prius adulterata fuisset publicè, & postea vir secretè.

Quarto, quod licet quo ad forum exterius plurimum referat, an adulterium sit publicum, nec ne, per cap. *significasti.* & cap. *porro.* d & per eis adnotata; quo ad forum tamen Dei & conscientia: quo ad quod omnia sunt nuda, & aperta, nihil vel certè parui refert, quo ad nostrum propositum.

2 His præsuppositis, ad primam quæstionem respondeo, non videri absolueudū in foro Dei & conscientia: præfatum maritum, nisi velit suam vxorem recipere. Tum quia si vtrūque adulterium esset publicum; vel vtrumque secretum, id esset respondendum: & vt prædictum est, nihil aut parui refert, an sint publica, an secreta quo ad forum Dei & conscientia.

AD SECVNDAM respondeo, quod à fortiori idem est respondendum, si maritus interdum, vel raro adulteretur, immo tunc nullum dubium foret.

AD TERTIAM, quod idè à fortiori dicendum, si mariti adulterium esset notorium.

3 AD QVARTAM respondeo, prædictū maritū teneri ad idem in foro Dei, non obstante prædicta separationis sententia. Tum quia quo ad illud forum per suum adulterium amittit ius sibi per illam sententiam quæsitum. Tum quia sententia ipsiusmet D. N. Iesu Christi veri Dei, qua ipso iure

A absoluitur à necessitate cohabitandi vxori, non prodest ei, per prædicta: ergo à fortiori minus proderit sententia hominis. **AD QVINTAM**, à fortiori tenetur præfatus maritus recipere illam, si ea cognito viri adulterio petiit ab eo reconciliationem. Addo, quod vbicumque supra reperitur verbum *tenetur recipere*, potest addi quod tenetur & repetere. Confirmatur per illud Apostoli, *Vir caput est mulieris, & tenetur eam, regere.*

4 Item cum mulieres sint timidiores, etiam si cupiant, non tamen solent ex verecūdia repetere maritos: vnde etiam augetur obligatio viri, vt ipse repetat eum etiam tacentem: potest tamen vti aliqua honesta arte, vt tacitè moneat aliquem: qui tanquam communis amicus à seipso videatur moueri, vt cupiat, & roget, ac instet ipsos virum & vxorem reconciliari.

AD SEXTAM respondeo, quod non auferem legē, qua habet perdi per adulterium ius petendi debitum, extendere ad pollutionem extraordinariam præcedentem, vel sequentē, etiā continuatam. Tum quia lex pœnalis non est extendenda ad casum in ea non comprehensum. Tum quia non est eadem ratio propter multa, quæ considerari possunt diuersa inter adulteriū, & huiusmodi pollutiones: & à diuersis non fit illatio. **Quid autem de vitio Sodomitico, vide Couarruiam. Salua, &c.**

SVM MARIVM.

2 **Fornicatio præcedens sponsalia non præbet legitimam causam sponso ab eis recedendi, nec marito, etiam si eandem solum post matrimonium rescisisset, diuertendi: immo si ipsa ob illam sibi timēs clam aufugisset, tenetur vir eandem, qua forte erubescit petere vt recipiatur, repetere. num. 4.**

2 **Debitor etiam non exactus, iure poli, modo sciat, vel scire debeat creditorem id velle, tenetur soluere debitum. & num. 4.**

3 **Maritus, qui tentatur vxorem, quia ante matrimonium fornicata fuit, occidere, non potest ob id eam deserere, nec est absolueudus, nisi proponat saltem post aliquam modicam ei nō denegandam moram ad eam redire.**

4 **Maritus ad vxorem, que ipsum ob fornicationem ante matrimonium commissam sequi non audeat extra patriam, reuertitur tenetur, non obstante mudano dedecore, quem timet, si inter notos videatur tali cohabitare mulieri: quia nō est iustus timor, aut iusta causa.**

CONSILIVM II.

NPOST QVAM prima nocte reperisset vxorem ei traditam vt virginem, fuisse prius corruptam, per triduum abstinuit ab vxore; quæ timēs sibi clam ad patrem reuersa est; & vir alio migravit; & in patriam ob dedecus non vult ad illam reuerti, nec mulier ob timorem fortè audebit ipsum sequi.

Queritur primo, an credens ducere virginem in vxorem, ducendo corruptam, possit eam dimittere.

Secundo, an maritus sic dimissus teneatur vxorem tacentem requirere, & repetere.

Tertio an timor occidendi eam, si cohabitaret illi, excuset virum ne secum viuere teneatur.

Quarto, cum huiusmodi vxor virum, ob timorem, ne ab eo occidatur, extra patriam sequi recuset, & maritus indecorum reputet eum ea in patria habitare, & ipsa nec virum, nec debitum, petat, sed taceat, adhuc teneatur maritus ad eam redire, & debitum soluere.

I AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo negatiuè: quia nullibi reperitur scriptum, quod maritus possit relinquere vxorem propter fornicationem ante matrimonium per eam admissam; copula enim præcedens non continet iniustitiam contra maritum, nec consumat matrimonium sequens; nec est sufficiens causa, vt sponsus per verba de futuro promittens aliquam ducere in vxorem, possit iuste ab implemento sue promissionis recedere, vt est in cap. *quemadmodum*, f vbi hoc expresse Panormitanus & alij notauerunt.

2 **AD SECVNDAM** respondeo affirmatiuè, quod sic: quia debitor tenetur soluere creditorī sponte, etiam non expresse exactus, si sciat, vel debet scire, quod creditor vult suum debitum sibi solui, & non detineri à debitore, licet ob metum vel aliam causam grauem non petat expresse, arg. ca. *sape.* s quatenus habet, paria esse retinere alienum, vel capere illud; quia præceptum de non retinendo, h vtrumque præcipit, scilicet non rapere, nec detinere alienum, secundum D. Thomam, i & in nostro Manu. k

a Arg. auct. multo magis. Co. de sacrosanct. ecclis.

b Ad Eph. s.

a Cap. inter. opera. de sp. s.

c Cap. pœna. de pœnis. dist. 1. l. pœnes. ff. de pœnis. d. Leg. Papi. nianus. ff. de minorib. cap. ad audiendū. de decimis. c. in 4. par. 2. cap. 7. §. nu. 5. num. 6.

g. ff. si certum sit.

f De inuoluendo.

g De res. spo. liat. h Levit. 19. i 2. q. 62. n. fin. k Cap. 17. in princ. & nu. 54.

3 **AD TERTIAM** respondeo quod non, nisi fortè ad aliquantulum temporis: quia in sua manu situm est resistere ope diuina eiusmodi tentationi, quam, cum possit tenetur vitare, vt quotidie per orationem dominicam orat ex formula Christi.

4 **AD QVARTAM** respondeo, quod si vxor probabiliter id timet coram Deo, non tenetur sequi maritum extra territorium vbi degit: & quod vana & mala imaginatio est, quod sit dedecus coram Deo, & bonis Christianis, habitare cum huiusmodi vxore: quandoquidem inter opera caritatis computatur ducere meretricem etiam publicam, ad hoc, vt à via erroris in viam rectam reducat. Nec excusatur à peccato grauissimo, qui prouocatus ad duellum acceptat illud, & exequitur; eo quod commilitones, & alij vulgares, qui colunt diabolū, & suas leges, reputent illud non acceptare esse probrosum; cum Deus iustissimus, & veri honoris conseruator optimus id grauissime prohibeat. Nec excusatur à fornicatione, qui rogatus à pulchra puella in opportuno ad id loco consentit ei, eo quod Holofemes, & eiusdem farinae homines contrarium reputant probrosum, sed dissentire tenetur, sicut Iosephus dissentit, nam obedire oportet Deo magis quam hominibus. Et ibant Apostoli gaudentes à conspectu Concilij. Non obstat responsioni ad secundum, quod communiter dicitur, debitorem non esse in mora soluendi ante petitionem creditoris: quia quo ad forum interius sufficit petitio interior; qualis videtur esse in casu proposito; præsertim si vxor est iuuenis, & vir non est continens: etenim creditor non desinit petere sponte, sed coactus metu, verecūdia, vel alia causa, quam nouit debitor, vt notatur in l. *vinum.* s Salua, &c.

Aduertendum secundum dictum, de quo nu. 1. intelligendum secundum distinctionem, quam facit D. Nauar. in Manual. confess. cap. 22. nu. 27. vers. (Dixi superuenientem) ne sibi contradicat.

SVM MARIVM.

1 **Adulteri occulti penitentis petitio ad vxorem porrecta, vt velit respicere, etiam iuncta pertinacia vxoris, nō equipollet sententia diuortij: vnde ante illam non poterit irreuocabiliter religionem ingredi, licet possit ob id illam dimittere. nu. 3.**

2 **Adultera penitens potest, quandoctūque viri professionem reuocare, probado eundem ante professionem adulterasse & vir adulter occultus non potest ingredi religionem nisi sententia diuortij, ex eo quod mulier timens viri scuitiam, nec illi cautioni, quam vir dare potest, acquiescendo ad virum reuerti recusat, vel etiam ex capite adulterij lata esset. num. 4. & hoc dummodo vir penitens rogauerit, sed frustra, vxorem, vt vellet respicere. num. 3.**

2 **Moram committere non dicitur mulier, que rogata ideo non vult ad virum reuerti, quia timet ne contra ipsam ob adulterium commissum sauiat, est que parata stare iudicio iudicis.**

CONSILIVM III.

EXCELLENTISSIME Domine, super casu sequente, & rationibus pro vtraque parte adductis desideratur iudicium vestrum. Vir ex vrgentibus & vehementibus præsumptionibus habens vxorem de adulterio suspectam, contra eandem ad diuortium coram ordinario iudicio intentauit: vxor negauit adulterium, & simul se subduxit de domo viri, ac adultero adhæsit: verum, quoniam vir ob eius inopiam, & potentiam vxoris, non potuit dictum adulterium probare, in causa non fuit vterius processum. Post aliquot annos dictus vir, qui tamen interim nec ipse continuit, sed secretè adulterium perpetravit, ad cor rediens, ab ordinario loci petiit, vt cogeret dictam eius vxorē in ad cohabitandum cum eo: negauit vxor reuerti, asserendo ante omnia terminandum iudicium diuortij contra ipsam intentatum: & quia vir non habebat modum litigandi, nec hæc eius petitio effectum habuit; vnde per aliquot annos quieuit; sed tamen nec continuit, immo secretè adulterauit: tandem per communes amicos eandem vxorem interpellari fecit, vt vellet ad ipsum reuerti, quia obliteratis omnibus ante actis volebat eandem recipere, & vxorio affectu tractare. negauit d. vxor velle reuerti, & prolem ex adulterio, non tamen notoriè; procreauit. vir etiam & ipse minime continuit, sed secretè peccauit: nunc autem non sperans in sæculo ab vxore separatus continerè, decreuit denuo iudicialiter & extraiudicialiter tētare rogare,

A vt reuertatur; & si hoc obtinere non possit, de cætero continere, & religionem ad loca remota accedendo ingredi, & professionem emittere. Ob hoc Romam venit, & consilium petit pro salute animæ suæ; & an hoc ei liceat exequi.

Pro negatiua facit primo, quod tunc demum vir sine licentia vxoris religionem ingredi potest ex capite adulterij, si de eo constat notoriè, vel lata sit sententia diuortij, vt ait glossa in cap. *Agathosa.* a vbi Archidiaconus & Turrecremata b quorum neutrum cum hic intercedat, nec licebit religionem ingredi.

Secundo propter adulterium non potest vxor dimitti, si vix simili laborat vitio, nec religionem intrare. d Non obstante, quod viri delictum sit secretum, vxoris autem publicum, e Archidiaconus d. cap. *nihil.* & licet vir ageret penitentiam præteriti peccati, non tamen tollitur ius exceptionis mulieri competentis. f

Pro affirmatiua facit: nam ideo vxoratus inuita vxore prohibetur ingredi religionem, quod ex lege matrimoniali tenetur eidem adharere, nec potest eam iure suo priuare: ergo seruitute cessante cessare debet & prohibitio, vt deducitur ex cap. *constitut.* vbi glossa l. cap. *ueniens.* vbi glossa l. s. cap. *Agathosa.* h & alibi sæpe. Sed sic est, quod in casu præmissis peractis prædictis dictus vir liber erit à prædicta seruitute, adeo vt possit ab eadem vxore diuertere: ergo poterit religionem intrare, vinculo matrimonij non obstante. Consequenter patet, assumptum probatur ex Goffredo idem inquit, si maritus sit correctus, & vxor sit impœnitens in peccato perseverans, potest petere diuortium, & dimittere eam secundum eundem Hostiensem, k Turrecrematam, qui addunt S. Thomam & Bonauenturam quos refert & sequitur Sum. confess. m inquit, nec aculee vxorem publicè adulteram; si tamen vir egit penitentiam, & mulier monita nollet se emendare, poterit vtrumque idem tenet Paludanus, n adducens rationē, quia vltima mora nocet, S. Antoninus, o Siluester, p Sotus: q facit etiam ad hoc glossa in cap. *quemadmodum* ver. præcedentem. de iure iur.

Ad contraria respondetur: & ad primum dicitur requiri vel sententiam, vel notorietatem quo ad forum exterius, & ne Ecclesia, cui non constat de adulterio, cogere possit diuertentem ad dimissam reuerti. Vnde Goffredus, inquit: *qui post sententiam diuortij ingreditur religionem, irreuocabiliter ingreditur: at qui ingreditur ante, ingreditur quidem sed reuocabiliter.* idem & clarius notat D. tua in Manual. confess. s dum vult in foro conscientia innocentem posse diuertere sine iudicis sententia, ratio est, quod non sentio, sed delictum ipsum priuat vxorem adulteram iure suo, vt deducitur ex cap. *dixit Dominus.* t & ex Abbate, v & Ioanne de Anania. x

Ad secundum responderetur, vt supra dictum est, quod procederet, si dicti coniuges numquam se nec adinuicem repudiasset, nec aliud interuenisset, quod eandem vim obtinere potest, vt est prædicta repetitio, & admonitio, quam fecit vir vxori, per quam dicta vxor in vltima mora & contumacia constituitur pertinaciter, quod vult & vult permanere in adulterio. Vnde, sicut si post reconciliationem peccaret, posset dimitti, y ita & si modo peccet post prædictam interpellationem & monitionem, qua vim reconciliationis habet, ex prædictis, maxime ex doctrina Soti vbi supra. Ne igitur hæc obstinata mulier ex dolo suo reportet lucrum sine sui spiritali vtilitate in perniciem viri, qui ad Deum vult conuerti, cupio huic penitenti licere religionem in remotis locis ingredi, si tamen reperire poterit beneuolos receptores.

Sed numquid ingrediendo teneatur propalare se vxorem adulteram habere? Et si de hoc non interrogetur, non video quod teneatur. maius dubium est, si nominatim interrogetur, an vxorem habeat, & fortè adhuc posset respondere se ex hoc capite nullum habere impedimentum: & si adhuc vrgeretur respondere an habeat vxorem viuentem, & fortè respondendo ad intentionem interrogatus posset negare, intelligendo se non habere vxorem, qua præbeat ei ad ingressum impedimentum, vt in simili voluit D. tua in suo Manual. z post Siluestrum. a

RESPONDEO, quod quæstio hæc magna est in se, & eam erudite profecto, & acri iudicio, magnoque caritatis zelo tractatur, qui adduxit prædicta, quisquis ille sit. Et primo respondeo, quod facti narratio videtur secum pugnare,

a Ver. fornicationis. & ver. conuersionis. b 27. que. 2. c Cap. nihil inquit. 32. q. 6. cap. significasti. d. d. no. d. Abb. ca. 7. u. uicis. num. 7. de conuers. coniug. e Abb. cap. cō. sicutus. n. 9. de conuers. cō. ing. 8. Thom. in 4. dist. 35. q. 2. art. 6. d. no. d. 36. ar. 6. d. su. f Abb. cap. s. num. 8. d. a. d. d. 3. s. l. i. de. de. Ana. e. l. m. 7. e. u. l. de conuers. coniug. h 27. que. 2. i. de. de. diuo. nu. 15. k Eod. tit. nu. 11. l Cap. nihil inquit. 32. q. 6. m Lib. 2. tit. 22. de diuo. q. 15. fol. 240. n In 4. dist. 35. q. 1. art. 2. o In 3. par. c. 21. s. o. vers. 7. p In ver. matrimonium. 9. nu. 6. & ver. diuortium. num. 9. q In 4. di. 36. ar. 1. uer. qua propter. r De conuers. coniug. nu. 7. in que. 14. s Cap. 22. nu. 23. t 32. que. 1. v Cap. 3. de adul. y Arg. glo. ca. quemadmodum. per illū textum. de in. riu. z Cap. 12. nu. 19. a Ver. iuramentum. 3. q. 2. ad fin.

a Cap. in telle ximu. & ca. rna de adulterij. cum eis adnot. b Cap. 22. d. nu. 23.

c l. cum proponas. Cod. de pœn. cap. pœn. de inuoluendo.

d De diuortij. e Ad Hebra. 4. cap. Deu. omnipotēs. 2. quæst. 1.

quatenus habet maritum non potuisse probare adulterium, & quod vxor fugit ab ipso, & adhaerit adultero: item quod maritus petijt diuortium, & postea repetit vxorem, & quod illa vult ferri sententiam super diuortio, & quod ipse non potest facile habere super eo sententiam.

Secundo, quod praefata narratio facti non videtur sufficiens, eo quod non continet causas, ob quas vxor negat reditum, cum tamen neget adulterium.

1 Tertio, quod ego cupio determinationem praefati D. eruditissimique consulti esse veram; & quod iugulum quaestio- nis videtur consistere in probando, quod poenitentia praefati viri, adiuncta requisitione, & petitione, qua vxorem petit, & cum eius pertinacia aequipollet sententiae diuortij: & quod pro parte affirmante videtur adducta supra omnia substantia- lia, quae adduci possent.

2 Quarto, quod pro parte negante facit, quod non videtur inueniri vllus canon, qui hoc exprimat, nec videtur occurrise vllus casus, in quo expresse aliqua glossa vel auctor ordina- rius id dixerit; & quod in foro exteriori ingressus huius viri in monasterium, etiam consequuta professione, reuocabitur, si vxor praefata suae male actae vitae poenitens petierit illum, & probauerit ipsum quoque adulteratum fuisse: & quod non est in mora respiciendi, neque regrediendi ad maritum, eo quod forte allegat, quod non audeat regredi ad maritum timore iusto mortis, ne veneno, vel aliquo alio modo publice vel secretae occidat eam; & quod parata est stare iudicio iudicis, coram quo lis est ad instantiam mariti coepa, & quod non datur ei, vel non potest dari cautio sufficiens de non occiden- do eam publice, neque secretae.

3 Er quod praefati auctores, quamuis dicant, quod adulter secretus post iustam poenitentiam, & requisitionem suffi- cientem, potest adulteram impoenitentem dimittere, & pete- re diuortium; non tamen dicunt, quod potest intrare irreuo- cabiliter religionem. quod non abs re videtur omittitur: quia dimissio, & petitio diuortij nulli tertio praedudicat, ingressus autem religionis grauius praedudicare potest monasterio, & religioni, quam ingrederetur, & proficeretur: & quod non potest ipse dicere verum etiam quo ad forum conscientiae, & coram Deo tantum, se non habere vxorem, quae non possit suo ingressui praedudicare: quia immo posset, probando mariti adulterium, cum per poenitentiam eius non sit ablatum vxori ius compensandi suum adulterium per adulterium mariti, saltem in foro exteriori. quin etiam posset quis dicere sen- tentiam diuortij datam ex eo, quod non probauit adulterium obiectum marito, nihil prodesse ei quo ad forum conscientiae: attento, quod secundum receptam opinionem sententia in se iniusta non prodest coram Deo ei, pro quo datur. licet ad hoc replicari posset, quod illa proficeret quoad forum ex- terius, & poenitentia iusta & requisitio sufficiens mariti cum pertinacia vxoris excusaret eum quo ad forum interius con- scientiae, iuxta praefatos auctores.

4 Itaque securius mihi videtur, quod obtineat sententiam diuortij, quam (vt ex facto conuicio) facile habebit, & tunc in nomine Domini ingrediatur religionem, respondendo ad in- terrogata modis eruditissimè supra scriptis. Dixi autem, quod facile obtinebit: quia potest petere diuortium, vel quod iubeatur redire ad suum maritum. & si replicauerit, quod timet, ne occidatur ab eo, triplicabitur, quod dabit cautionem iuratam. & si respondeatur, quod illa non sufficit, addi potest, quod si non est contenta de tali cautione, quam maiorem ipse dare non potest, feratur sententia diuortij vel ex capite adulterij, vel ex capite inimicitiae capitalis, quam ipsa fatetur, iuxta textum singularem, a

S V M M A R I V M.

- 1 Adultera damnata per iudicem saecularem, & monasterio in- clusa, eam viro intra biennium repente, redire debet; secus, si per ecclesiasticum sententia diuortij sit lata: quia tunc po- test ingredi etiam religionem. num. 3.
- 3 Adultera de mariti seuitia timens non tenetur ad eum redire, nec credere quod sincero animo repetatur. num. 2.

CONSILIVM IIII.

VXOR sepius adulterata fuit, & ob id a marito expulsa, & deinde reconciliata iterum peccauit: vnde per iudi-

cem ecclesiasticum instante marito lata fuit sententia diuor- tij, & vxor in monasterium inclusa est.

Quaeritur, an marito petenti iterum reconciliari vxor restitui debeat, cum dicat illius amore teneri, & quod metu consensit in diuortium.

1 Respondeo, quod, licet vxor damnata adulterij per iudi- cem saecularem, & in poenam eius inclusa intra monaste- rium debeat redire ad maritum eam recipere volentem in- tra biennium, iuxta authen. a vxor tamen separata a viro per sententiam iudicis ecclesiastici non tenetur redire ad ma- ritum, nec e contrario maritus ad vxorem, iuxta glossam me- morabilem. b

2 Secundo, quod non est facile credendum marito dicenti se metu consensisse in diuortium, si sententia iudicis fuit illud factum: quia fingere potest id maritus ad effectum trahendi illam ad cohabitationem secum faciendam, quo eam ferro vel veneno occidat: cuius rei in casu proposito suspicio & coniectura nasci potest ex eo, quod illa post primam recon- ciliationem adulterata fuit, & tanta instantia illam petit post adeo notorias repulsas, quod non videtur procedere ex amo- re, quo fingit se amare eam, sed ex ira, quam habet occultam contra eam, ex amore contrahendi cum alia post mortem ip- sius praesertim in viro gentis Hispanae, quae procliuor est ad parum amandas vxores etiam castas, quam ad conciliandas sibi vxores adulteras, praesertim vltra primam vicem.

3 Tertio, quod, si haec mulier ob praedictas coniecturas, vel alias, probabiliter putat, quod maritus quaerit eius cohabita- tionem ad habendam opportunitatem occidendi eam ferro, vel veneno in vindictam, vt postea possit aliam ducere, non tenetur ad ipsum redire, per textum singularem, c & conse- quenter potest bona conscientia vti sententia, quam habuit diuortij, & intrare monasterium conuertitarum. d Primum tamen dictum intelligendum secundum terminos glossae, e scilicet de volente ingredi religionem.

S V M M A R I V M.

- 1 Seuitia viri perpetuo duratura dat causam perpetuo diuortio, vt pro seuitia ad tempus duratura potest concedi separatio, seu diuortium, etiam temporale: primum autem non potest concedi, nisi parte citata, secundum verum potest; & mulier interim poterit recipi in aliquo monasterio.
- 2 Ingressum mulieris secularis in monasteria monialium ex ma- nifesta & rationabili causa Concil. Trid. & bulla Pij V. non impediunt, cum licentia tamen Episcopi, vel superioris in scriptis obtenta.

CONSILIVM V.

EXISTENTE discordia cum lite inter virum & vxo- rem propter seuitiam viri, & alias facerelas, petit mulier an possit inscio & inuito viro obtinere facultatem ingrediendi monasterium monialium, interim dum haec controuersia componuntur, & vir mitior reddatur; & an hoc ei liceat fa- cere tuta conscientia.

1 Duo videntur obuiare concessioni huius facultatis. Alterum est, quod per eam separatur vxor a suo marito. Alterum est, quod fit facultas foeminae saeculari & nupta ad ingre- diendum monasterium regularium, quod vetatur in cap. 1. f Quorum tamen prius tollitur ea ratione, quod praefata vxor non peti diuortium, nec separationem a thoro, quae non pos- sunt peti neque dari sine citatione aduersae partis, iuxta ca- pit. 1. g sed petit licentiam manendi aliquantulo tempore in monasterio, quo discordia inter eos durabit; quod in summa- rio informationis dari potest. h Tollitur etiam illa ratione, quod propter seuitiam coniugis probabiliter perpetuo dura- turam potest separatio perpetuo concedi, i ergo etiam pro- pter seuitiam parum duraturam potest concedi separatio pa- rum duratura. k

2 Posterius autem tollitur ea ratione, quod cap. 1. l etiam adiuncta inuocatione Concilij Tridentini & Pij V. non im- pedit ingressum saecularis intra regulares monachas ex ma- nifesta & rationabili causa cum licentia Episcopi, vel superio- ris in scriptis obtenta; ita quod de licentia Episcopi & superio- ris praefatarum monacharum in scriptis obtenta, possit mea sententia praefata vxor manere intra praefatas monachas; quoniam causa est rationabilis, & non potest esse non manifesta

a Sed hodie, C. ad leg. Jul. de adult. b Cap. Agathosa. 27. qu. 2.

c Ca. literas, §. fin. de rest. spo. d Arg. praes. cap. Agathosa. e Pen. d. capi. Agathosa.

f De stature. lib. 6.

g De causa. possess. h Ar. l. aequi. sumum ff. de usufruct. i Cap. literas. §. fin. de rest. spo. iur. cum ei adnot. k Arg. l. qua. de cotra. ff. de reuendic. l De stat. reg. gul.

CONSILIVM VII.

inter personas adeo illustres. Quanto ergo magis poterit manere iuste inter illas de licentia S. D. N. qui viuat in aeternum. Amen.

Aduertendum referri a sacra Congregatione processisse quam- dam formulam, secundum quam similes mulieres debent recipi in monasterijs; ideoque occurrente casu ad illam recurrendum.

S V M M A R I V M.

- 1 Nupta Iudaeo, Turca, Pagano, catechumeno, immo & schisma- tico, siue haeretico, qui non secundum sufficientem formam baptizati fuerunt, cum matrimonio non teneat, non potest tali cohabitare. nu. 2. At si nupta schismatico, vel haeretico secundum sufficientem formam baptizata, cum matrimonio teneat, non potest ab eo diuertere: & si diuer- tit, tenetur redire ad virum, si ipsam vult tractare honeste absque contumelia creatoris, & absque eo quod trahere ten- tet ad peccatum mortale, alijs non. num. 2.

CONSILIVM VI.

QV ERITVR, quid si haeretica, seu schismatica nupta schismatico, postmodum conuersa nubat Catholico, vel postquam nupserit conuertatur, debeat cogi redire ad primum, cum sine licentia recesserit: quia aliquando redire ad primum esset periculum errandi iterum, & relabendi in aliquod peccatum, & in contumeliam fidei Christianae, alioquin non consentirent cohabitare in simul. hoc dicimus, quando alter coniugum non vult couerti, cum vt pluri- mum aliqui haeretici contrahant cum conditione.

Secundo, quid si Catholica nubat infideli Turcae, & cum eo habitans in sua fide, an possit absolui, & Eucharistiam sum- mere, vel non assentiente, postea Catholico nubere.

1 AD PRIMAM respondetur primo, quod matrimo- nium contractum inter fidelem, & infidelem baptizatum va- let, & consequenter inter Catholicam, & haeticum, iuxta glossam receptam, a & D. Thomam receptum, b licet non inter fidelem, & infidelem non baptizatum, qualis est Iudaeus, Turca, vel Paganus, iuxta glossam, c etiam si iam esset cate- chumenus, vel catechumena, vt eadem glossa dixit, & tradi- tur, d praesertim per Sotum q. 1.

Secundo, quod serio animaduertendum est in casu pro- posito. Nam si praedicti haeretici, & schismatici sunt baptizati iuxta formam prouinciae Bosnae, censentur non baptizati, vt alias dixi. in cons. 4. de baptiz. Si autem sunt baptizati iuxta for- mam Graecorum antiquam, de qua loquuntur iura & DD. in ea citati, censentur baptizati, & consequenter valet mat- rimonium: si autem secundum formam Bosnae, non valet ma- trimonium.

Tertio, quod illa, de qua quaeritur, nullatenus tenetur re- dire ad priorem, si erat baptizatus secundum formam Bosnae: si autem erat baptizatus secundum formam aliam, tenetur redire, si vult ille tractare honeste illam absque contumelia creatoris, & absque attractione ad peccatum mortale, & alijs non quamuis non possit nubere alij, iuxta notata cap. gaude- mus. e & ea quae nos tradimus in Manual. f

2 AD SECVNDAM respondetur, quod non potest absolui: quia praedictum est in quaestione praecedenti, quod matrimonium contractum inter Catholicam, & Turcam non baptizatum non valet, per textum glossae, g & conse- quenter eorum cohabitatio esset status fornicationis, qui est malus & intolerabilis. h

S V M M A R I V M.

- 1 Coniugata potest coniugi, qui a fide apostat auit, si eam sine con- tumelia creatoris tractat, licite cohabitare; & de illius solo consensu possunt filij baptizari: at eo viuente non potest al- teri nubere, etiam si deberet in seruitutem iniuste redigi. num. 2. & 3.
- 3 Consentiens mater filiae, vt cui non licet nubat, peccat; sed po- nitenti, & facienti quod in se est, vt a peccato discedatur, est danda absolutio.
- 4 Coniugati propria auctoritate sine legitima probatione impe- dimentum maleficij vel impotentia diuertentes, & secundas nuptias contrahentes non possunt absolui, quia perseuerant in peccato.

a Cap. non o- portet. 28. q. 1. b In 4. di. 39. c Cap. cau. 28. qu. 1. d Dist. di. 59.

e Cap. quan- to. de diuor. f Cap. 22. a. num. 48.

g Dist. ca. ca. ne.

h Cap. nemo. cap. meretri- ces. 32. qua. 4.

1 PRO resolutione quaestionum Episcopi Graeci, ad pri- mam quaestionem dicendum primo, quod mulier nup- ta fidei, si ille fiat infidelis, non potest alteri nubere, a potest tamen conuiuere illi sine contumelia creatoris eam tractanti vt post cap. si infidelis. b traditur in 4. lib. sent. c & filij paruuli baptizari possunt de solo consensu vxoris, d vt habet glossa, Panormitanus & alij, e & debent educari penes illam, f & non est cur illi denegentur sacramenta.

2 AD SECVNDAM dicendum; quod si praefata vxor fidelis nubat alteri viuente priore marito, peccat, etiam si crederet quod a superioribus infidelium, inter quos viuuit, re- digeretur in seruitutem per aliquam calumnam ei imposi- tam, nisi nubat: & ita negandum est ei sacramentum poeni- tentiae, quod non datur non contrito, g & sacramentum Eu- charistiae, eo quod perseuerat in mortifero peccato, non de- bet ministrari, h quod ipsum est dicendum de illo, qui sciens eam alteri viuente fuisse nuptam ducit illam in vxorem.

3 AD TERTIAM, quod sacramenta sunt deneganda marito, qui duxit alteram, viuente priore vxore, & etiam priori vxori, quae nupsit Turcae: quia perseuerant in peccato mortifero notorio, matri vero, si poenitet eam consensisse peccato filiae, & faciat id quod debet, vt filia resipiscat, pos- sunt conferri sacramenta, non alijs, iuxta cap. peccati venia non datur nisi correcto. i

4 AD QVARTAM, quod non debent dari sacra- menta illis, de quibus quaeritur: quoniam auctoritate propria sine probatione legitima se separauerunt propter impedi- mentum frigiditatis, vel maleficij, & se alijs matrimonio con- iunxerunt: quia perseuerant in peccato mortifero. k

DE DONATIONIBVS INTER VIRVM ET VXOREM.

S V M M A R I V M.

- 1 Haeres scriptus, cuius culpa testator obijt, illi succedere nequit, & a fortiori venit priuandus, si illum occidit.
- 2 Fornicatio matrimonium praecedens, nec vxori, nec eius heredi obest.
- 2 Bona constante matrimonio quaesita sunt mariti, nisi aliud consuetudine, vel statuto caueatur. num. 3.

CONSILIVM I.

IN contractu quodam antenuptiali in Italia partibus adie- ta fuit clausula, quod si alter coniugum decederet non relicto liberis, ad superstitem pertinerent omnia mobilia, & debita, etiam actiua, cum onere soluendi omnia passiua. Ac- cidit, quod maritus pro certo sciuit adulteratam esse vxo- rem: ipsa enim, cum celare non posset, confessa fuit; & quia admonita a praua consuetudine non cessabat, immo mari- tum veneno tollere parabat, vnde & communem cum ea mensam fugiebat; in tali anxietate constitutus maritus pra- uenire malens, quam praueniri, curauit illi certum venenum dari, ex quo postea in febrem incidit, & post plurimum dierum spatium defuncta est, nesciens se ex veneno mori: vnde & fa- ctum occultum est.

Quaeritur, an maritus ad aliquid teneatur heredibus vxoris virtute praedictae clausulae, & quia incertum est vter con- iugum superuixisset, si naturali morte vterque mortuus es- set, cum vterque fere aetatis esset eiusdem.

1 Pro parte negante est textus in l. 2. l. quae habet heredem scriptum, cuius negligentia mortuus fuit testator, non posse succedere illi, per quam Azo in summa dicit a fortiori esse priuandum eum, si occiderit illum.

Pro parte affirmante facit, quod illa voluit illum occidere prius & quod fuit adulterata, & quod ante matrimonium fuit corrupta, & pro virgine tradita, & quod nulla bona mo- bilia in dotem attulit.

Sed respondeo primo, quod haec rationes pro parte affir- matua nihil concludunt: quoniam ipse quoque maritus ad- ulteratus fuit, & non licuit ei prauenire eam veneno, eo quod ipsa voluit illum prauenire. Neque fornicatio praeceden- dens matrimonium quidquam obest vxori, vel heredibus eius, iuxta notata in cap. quemadmodum. m

a Cap. quan- to de diuor. b 28. qu. 1. c Dist. 39. d Cap. Iudaei. 28. qu. 1. e In capi. fin. de conuers. infid. f Dist. ca. lu. dai.

g Ca. firmis- sime. 15. qu. 1. h Cap. quod quidam. de pen. & remi. i Cap. quoti- die. de consec. dist. 2. adiun- cta gloss. ver. affectu.

k De reg. iur. cap. legatar. 24. qu. 2.

l Cap. frater natus. & ca. fin. de fr. g. d. & malef.

m ff. de his quib. vs. indi.

n De iureiu- rand.

a Leg. dotis fructus. Et plerūque. ff. de iure dotii. leg. Quintus Mutius. ff. de donation. inter virum & vxor. b Quod est 2. extra eod. de donatio. inter virum. & vxo. c in eod. m.

2 Secundo, quod alia ratione possit eius intentio defendi, nempe quod, vt audio, Romæ vtantur iure Cæsareo, exceptis illis casibus, in quibus per statuta Vrbs receditur ab eo: & quod iure Cæsareo omnia, quæ maritus & vxor constante matrimonio quarunt, pertinent ad solum maritum sustinentem onera matrimonij, cum obligatione restituendi dotem, si quam accepit. a

3 Nec obstat capit. significauit. b quia intelligenda est eius decisio, quando pactum nuptiale, vel consuetudo terræ aliud haberent, vt Panormitanus & Præpositus communiter recepti declarant. c Nescio tamen an sit aliquod Romanum statutum contrarium ei, quod supra dico me audisse. Nec etiam obstat dicere, quod pactum prædictum nuptiale significare videtur, quod, si pactum illud non esset adiectum, hæc d. bus præmioribus deberetur dimidium bonorum quaesitorum durante matrimonio: quia hoc ex nulla parte illius colligitur, licet colligatur pactum illud fuisse fauorabilius vxori, quam marito, immo nihil profuisse marito, vxori autem potuisse prodesse plurimum: quod nihil præfata nostra decisioni obstat, vt palam est.

Aduertendum, immo magis veram. & communem sententiam esse, occidentem ipso iure succedere occiso, licet ab eo prout indigno possit per fiscum auferri, gloss. l. his consequenter. §. 1. verb. non pertinere. ff. familia hereticæ. S. 1. num. 5. cap. vnde vir. qui loquitur de coniuge occidente alium ciuem coniugem, Clarus. §. homicida. verb. priuatur. De hac materia vide etiam Palatium de donat. int. vir. in rubr. §. 70. num. 13. & seq. fol. 121. Et de marito, qui si occidat vxorem, adulteram amittit lucrum, quod ei lex deservit. Couar. in 4. decret. par. 2. cap. 7. §. 7.

SVMMARIVM.

1 Donationem iuramento firmatam, factam vxori, non potest vir etiam legando ad pia opera reuocare, secundum communem, nisi obstat ius municipale.

CONSILIVM II.

PAVLVS donauit Romæ vxori suæ ducenta scuta in augmentum dotis, & iurauit non reuocare illam donationem, & veniens ad mortem reliquit centum ex illis alijs operibus pijs. Quaritur an vxor teneatur soluere illa legata. 1 Respondeo, quod præfatus Paulus non potuit reuocare illam donationem iuratum, secundum communem opinionem, quam nos semper sequuti fuimus, & nunc sequimur, per ea quæ adducit Couarruias. d An autem hæc opinio feruetur in Vrbe, nescio, quia vni alienigena, & parum versatus circa Vrbs statuta, quamuis credam vix posse ab Vrbs Senatu statui licite contrarium huius opinionis.

DE SECVNDIS NVPTIIS.

SVMMARIVM.

1 Mors mariti an per famam solam, vel cum alijs coniecturis probetur, arbitratu iudex. 2 Testis vnus deponens de fama illam non probat.

CONSILIVM I.

VXOR, eo quod subolsit maritum suum mortem obiisse, cuperet secundo nubere, sed tamè dubitat id posse iuste facere, eo quod mors mariti in dubio versatur: quia tatum vnicus testis deponit de publica fama; alter, quod audiuit illum valde ægrotare. Quaritur, quid iuris.

1 Respondetur primo, quod omnium textuum in hac materia dissonantium optimus videtur esse cap. in presentia, e & post illud auct. hodie. f & cap. quoniam frequenter. g adiuncta glossa, h in quibus omnibus locis, & alibi sæpe tractant de hac re doctores: & quidquid alijs alibi dicant, verior sententia videtur esse, quam tradit Panormitanus quem sequitur ibi Præpositus, i & Couarruias, k videlicet, quod relinquatur arbitrio iudicis, an fama mortis coniugis absentis satis probet eam sola, vel cum alijs coniecturis, etiam si nulli sint testes deponentes de visu, vel scientia mortui.

2 Secundo, quod non videtur satis bene probata fama mortis præfati viri: quia solus vnus deponit de illa, & non tam amplè, quam illa requirit, iuxta doctrinam Bartholi, l quam etiam nos post alios retulimus in rub. de iud. m

e De sponsal. f C. de repud. g §. si autem. h Ve iure non contest. i In d. c. in presentia. k In epitom. super 4. lib. Decreta. 2. par. cap. 7. §. 3. num. 4. l In l. de minore. §. plurimum. nu. 13. ff. de quaestio. m Num. 52.

Tertio, quod, si probaretur per duos vel tres testes idoneos, ita vt requirit Bartholus, a sufficeret satis abunde cum coniecturis alijs supradictis bene probatis, ad hoc, vt iustus & æquus iudex arbitrari possit prædictam mortem esse satis probatam, ad hoc, vt prædicta vxor possit licite secundo nubere: & quod ego sine vilo scrupulo id arbitrarer, in gloriam D. N. Iesu Christi, qui nos omnes saluet. Amen.

SVMMARIVM.

1 Viuere vltra centum annos etsi homo non presumat, non tamen presumitur vsque ad dictum tempus viuere. & num. 2. 2 Vxor, nisi certo sciat mortuum maritum, alij non nubat, etiam si de eo absente ante annos 8. audierit ab aliquo quod ad mortem paralyticis ægrotabat: quod si nupsit, donec sciat eum viuere, non separatur.

CONSILIVM II.

QVÆ nupsit in Iudia, & marito se absentante, venit ad urbem, & nil certi sciuit de morte ipsius, nisi quod ante septem aut octo annos dixit ei quidam, quod ægrotabat ad mortem, & iacebat paralyticus non potens ambulare, nec edere sine ope & aliena manu, & nunc cupit nubere; Quaritur an possit.

1 Pro desiderio huius consulentis facit lapsus quindecim annorum, & testatio vnus, quod ante octo annos vidit eum ægrotum, & paralyticum, & quod suo iudicio non poterat diu viuere; & quod licet præsumatur hominem non viuere vltra centum annos, non tamen presumitur viuere vsque ad 100. annos, vt efficaciter probat Corneus, e & quod secundum glossam receptam, d mulier, quæ verisimile credit maritum esse mortuum, possit alteri iuste nubere.

2 Contra tamen facit, quod iure Pontificio non potest nubere mulier, antequam habeat certum nuncium de morte mariti, quantumcumque tempore ille absit, e & quod quilibet præsumitur posse viuere centum annis; & quod multi ægroti etiam podagra & chiragra laborantes conualuerunt ad simplices mensas redacti, vt ait D. Hieronymus, f & quod nullus est testis, nec vlla fama de morte mariti. Quibus pro & contra perpensis, auderem dicere, quod non teneretur illa separare se à marito, si iam contraxisset, donec sciret maritum viuere. Si tamen essem iudex, non auderem dare illi licentiam contrahendi. h

Aduerte, quia præcedens dictum forte intelligitur quando bona fide contraxisset. Sed & quia materia hac est satis anceps, vide D. Nauar. in Manual. confess. cap. 6. num. 40. & cap. 22. num. 53. Sot. in 4. q. 37. q. vnica, art. 5. Couar. in 4. decret. cap. 7. §. 3. num. 4. Rebuf. in praxi. sup. regul. de dispens. in grad. prohib. gloss. 5. num. 43. & Monoch. de Arbitr. iudicio. quaest. lib. 2. casu 420. num. 118. & sequ.

SVMMARIVM.

1 Matrimonium post adulterium, & promissionem de contrahendo post mortem coniugis, contractum non tenet. 2 Matrimonium secundum, vbi primi mariti mors non probatur, presumitur nullum. 2 Sententia super matrimonio lata non sic in rem transit iudicatam, quin probato sufficienter contrario retractari valeat: 3 Matrimonium coram parcho & testibus contractum tenet, licet alia solemnitates non intercesserint. 4 Filij adulterini per subsequutum matrimonium non legitimantur. 4 Matrimonio nihil obest defectus licentia Episcopi, nec concubinitas triginta annorum.

CONSILIVM III.

OCTAVIVS vir diues filios ex Septimia eius concubina suscepit: Septimia verò longè ante matrimonium cum alio viro contraxerat, qui ab ea discesserat, nec amplius comparuit, nec de eo habita est noticia: & cum dubium esset an Octavius & Septimia personæ habiles ad contrahendum matrimonium essent, & an filij ex adulterio suscepti essent, & verisimiliter ab Episcopo licentiam ad contrahendum habere desperarent, absque dicta Episcopi licentia, & nullis denunciationibus præcedentibus, & absque alijs solitis solemnitatibus, cum senes ambo essent, & in concubinato per triginta annos vixissent, coram parcho & testibus contraxerunt, & ordinarius habita de facto noticia contra eos processit, sed

a Vbi supra.

b l. fin. C. de sacros. eccl. c In cons. 101. vol. 2. d In cap. in presentia. de sponsalib. e In d. cap. in presentia.

f In cap. legitimus. de cons. dist. 5.

g Arg. cap. si de secud. nup. & cap. inquisitionis. de r. ex comm. h Per d. cap. in presentia.

pro matrimonio sententiam tulit, quæ in rem iudicatam transiit. Modo agnati Octauij, seu alij consanguinei ab intestato hæredes venientes, dubitant primo, an matrimonium inter Octavius & Septimiam contractum fuerit validum. Secundo, an filij suscepti ante matrimonium contractum sint legitimi. Tertio, an possint ad retractandam præfata sententiam agere.

1 Huius quaestiones decisio videtur plurimum pendere ex facto: & ideo responderetur primo, quod si probari possit, Octavius aliquando viuente primo marito promississe, siue dedisse fidem contrahendi matrimonium cum illa post mortem mariti sui, non valet matrimonium propter impedimentum, de quo in tit. de eo qui duxit in matrimon. quam pol. per adulterium.

Secundo, quod etiam matrimonium non valet, si viuere maritus concubina, tempore, quo fuit contractum, de quo dubitari dicitur in facto; quia nulla potest esse vxor duorum, per totum titulum. de sponsu duorum.

2 Tertio, quod nisi probetur mors prioris mariti, presumetur eo viuente fuisse contractum, & iudicabitur nullum; quia iure communi presumitur quis posse viuere vsque ad centum annos, vt notatur in l. fin. a

Quarto, quod cum sententia super matrimonio lata non ideo transeat in rem iudicatam, quin data informatione collusionis, vel alia sufficiente, de integro possit cognosci, iuxta cap. lator. & cap. tenor. b potest opponi ab hæredibus Octauij de nullitate contractus matrimonij cum Septimia, per quem tota fraudis structura destruetur.

Quinto, quod si per exceptiones oppositas contra parochum & testes elidatur probatio secundi matrimonij, etiam cadet Octavius. Ad iudicandum autem hoc, maior informatio facti desiderari potest.

a C. de sacros. eccl.

b De re iud.

a Ca. cum in libito. de cl. de spons. b Leg. præcipi miss. C. de ap. pe. lat. c In cap. 1. de reform. 1251. §. 24.

d Quis si d. 3. 2. legit.

FINIS QVARTI LIBRI.

CONSILIORVM

SIVE RESPONSORVM

MARTINI AB AZPILCVETA

DOCTORIS NAVARRI

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS, INQVVSITIONIBVS ET DENVNCIATIONIBVS.

SVMMARIVM.

1 Offensus potest tuta conscientia instare apud iudicem, vt delinquens pena mortis merita multetur, modo cesset rancor, & adsit iustus finis, a quo ad id moueatur.

CONSILIVM I.

QVADAM mulier, cuius filius fuit occisus, contra interfectorem querelam exposuit apud curiam secularem, vt iuxta suorum demeritorum exigentiam puniretur, & sine odio & rancore intendit ius suum profequi vsque ad vltimum supplicium, si de iure tali pena veniret punitus: quae omnia cum ad aures loci ordinarij, &c. Quæritur an possit ista mulier tuta conscientia, &c.

1 Respondeo, quod est tuta. Tum quia licet quilibet teneatur dimittere rancorem, & remittere odium inordinatum, a nemo tamen tenetur remittere iniuriã sine satisfactione preuia, iuxta cap. *qui emendat*, iuncta glossa & cap. *si quis praelatus*, & cap. *si illic*, adiuncta glossa, b & clarius cap. *si quis contristatus*, adiuncta glossa. Tum per ea quae scripsimus in Manual. d Tum per illud D. Thomae: *Si intentio iudicantis seruatur principaliter ad aliquid bonum, ad quod peruenitur per penam peccantis, puta ad emendationem peccantis, vel saltem ad cohibitionem eius, & quietem aliorum, & ad iustitiam conseruationem, & Dei fauorem, potest esse vindicta licita, alijs debitis circumstantijs seruatis*. Salua, &c.

Aduertendum præterea referri quendam ordinarium à sacra Congregatione Cardinalium reprehensum, eo quod cuidam mulieri recusanti dare pacem in scriptis ijs, qui eius occiderunt filium, asserenti se odio prædictos homicidas non prosequi, mandauerat denegari sacramentum confessionis, & communionis.

SVMMARIVM.

- 1 Correctio fraterna à denunciante peccatum occultum potest omnitti; si probabiliter creditur non profutura. & nu. 2. item & iustus timor damni præsertim animarum excusat. nu. 3.
- 1 Correctio creditur non profutura peccanti ex deliberatione, secundum quam, & non ex passione is creditur peccare, qui omnino sine freno peccat peccatum, ac si non esset prohibitum.
- 2 Occultum peccatum infectiuum aliorum, siue alteri nociturum, sine correctione præcedente reuelandum, quale est fornicatio. nu. 4.
- 3 Conscientia magis seruanda, quam fama.
- 3 Socium criminis denunciandum secreto superiori tanquam patri præcipere superior, & statueri potest religio: & qui contrarium docet, dogmate damnando inuoluitur.
- 4 Accusari potest ob bonum publicum etiã is qui est iam correctus.
- 5 Collegio notum non dicitur, quod illud representanti notum est.

CONSILIVM II.

AN possit fieri denunciatio criminis occulti ante fraternam correctionem?

Secundo, an notum parti representanti totum collegium

A videatur notum toti collegio?

1 Respondeo, quod denunciatio criminis occulti fieri potest ante fraternam correctionem, quando probabiliter creditur quod non emendabitur peccans per fraternam correctionem; & quod id iuste credi potest, quando peccator huiusmodi peccat ex electione, vel malitia, & non ex passione, vel infirmitate: & quod præsumitur quis ex electione & malitia peccare, qui frequenter, & quasi improbitate, ac si non esset prohibitus, sine freno peccat, tradit Thomas, a & Richardus, b Siluester, scilicet quod correctio fraterna non est præmittenda, quando creditur non profutura vt ait S. Tho. d

2 Peccatum etiam occultum infectiuum aliorum non requirit correctionem, vt ait Richardus, e & Siluester. f Peccatum, quod est nocium alteri, potest sine correctione denunciari, vt ait Siluester vbi supra, & præterea Panormitanus, hait timorem excusare à correctione quem sequitur Sorus. h

3 Conscientia enim magis seruanda, quam fama, vt ait S. Thomas, i & Sorus, k & adde quod nos l dicimus, posse procedi sine correctione præuia, si timetur damnum futurum, præsertim animarum. Iulius III. in statutis Franciscanis ait, damnandum esse dogma, quod habet religiosum criminis socium non teneri ad denunciandum illud superiori.

4 Fornicatio est peccatum infectiuum, & denunciari potest sine præuia monitione vt ait S. Thomas. m Ac resari potest etiam iuste ad bonum commune is, qui iam est emendatus quo ad se, vt scribit Innocentius, n Siluester. o

5 **SEC VNDVM DV BIVM**, quatenus habet notum parti representanti collegium, videri notum toti collegio, sic resoluitur, dicendo non videri id firmum, cum notum syndico non censetur notum Capitulo.

SVMMARIVM.

- 1 Infamis & criminofus repellitur ab accusando, nec eius testimonio creditur. num. 2. sed & iure Pontificio sola facti infamia notatus ab accusando repellitur. num. 1.
- 2 Socio criminis contra socium deponenti non creditur.
- 3 Iudicis factum in dubio iuste & bona intentione factum fuisse præsumitur, nisi probetur contrarium.
- 3 Occulta delicta vt aliquibus manifestentur potest quandoque iudex mandare, immo id faciens præsumitur iuste & bona mente fecisse.
- 4 Iudex non potest procedere contra aliquem via accusationis, nisi adsit accusator, non quicumque, sed legitimus: nec per denunciationem, si non præcessit correctio fraterna: nec per inquisitionem, nisi præcedat infamia non quacumque, sed legitima, orta à beneuolis, & ante iudicium.

CONSILIVM III.

VIR nequam regularis & apostata confessus est inter alia commississe crimen pessimum cum alio eiusdem regulæ viro probo, & optimæ famæ.

Quæritur primo, vtrum confessio illa contra præfatum Patrem sit recipienda in iudicio.

Secundo, an debeat ei fides adhiberi, cum non habeat vltimum confitem, neque vlla indicia sufficientia.

Tertio

admitti ad coadiuandas alias probationes.

CONSILIVM IIII.

DVÆ muliercula prælato denunciauerunt, quod N. sacerdos religiosus ad eas accedere frequenter, & quasi improbitate solebat, & sine freno eas carnaliter cognoscebat; & interrogata, quando dixerunt, ante vnum annum. Cum d. N. fit modo vir egregia opinionis, & ante præfatum tempus bonum religiosi nomen habuerit; dubitat superior, an teneatur inquirere, & procedere contra dictum N. & quidam doctor ob quatuor rationes asseuerat superiorem teneri ad inquirendam veritatem, & procedendum contra d. N. Superiorem desiderans, nec omitendo, nec operando, diuinæ maiestati villo modo displicere, petit à Dominatione vestra, quid in hac re debeat facere.

Ad doctrinam S. Thomae citatam à prædicto D. Doctore post alios responderet primo, pigere me quod adeo debilia tela in clypeos crystallinos, canones scilicet resplendentes, intententur; pudere que quod adeo male collimata iaciantur.

1 Primo, quod non est necessaria monitio, neque correctio, quando aliquis frequenter, & quasi improbitate, & sine freno malitiosè in aliquo peccatum lapsus est. Non inquam obstat: quia D. consulens nullatenus potest dici de ordine illorum, qui frequenter, & quasi improbitate, & sine freno in peccatum ex malitia labuntur: quoniam ex his quae narratio facti continet, apparet ipsam ante tempus, quo præfata muliercula dicuntur asseruisse eum cum illis peccasse, & tempore illo quo dicunt id fecisse, & longo tempore postea fuisse habitum pro religioso egregie bono, sincero, & virtutibus Christianis valde ornato, qui non solum improbitate, & effrenate, & ex malitia & consuetudine, sed neque frenate, neque ex infirmitate, neque ex ignorantia peccasse, peccareve putaretur. Et ita doctrina illa S. Thomae nullatenus ipsi adaptari potest: quoniam lex vel dispositio non potest adaptari ei cui verba eius non adaptantur, vt est in l. 4. a vbi Bartholus receptus id colligit, & cap. *indemnitatibus*. b quatenus ad hoc iuris optimum appellat Felinus. c

2 Non obstat secundo doctrina eiusdem S. Thomae, d quod heresis & fornicatio sunt crimina infectiua aliorum, & quod crimina infectiua possunt denunciari ante admonitionem & fraternam correctionem. Nihil inquam obstat. Tum quia S. Thomas non loquitur de quolibet peccante heresim, vel aliud crimen infectiuum, sed de illo qui peccauit eiusmodi crimen, & non speratur emendatio: litera enim eius sic habet: *Si autem non speratur emendatio, tunc considerandum est, an crimen sit infectiuum, vt est heresis, vel fornicatio*. D. autem consulens non est talis, de quo non sperabatur emendatio, si quid peccasset, immo necunde apparet legitime illum peccasse peccatum, cuius insinular: immo, vt prædictum est, in casu proposito narratur eum fuisse & esse egregium virum studiosum, & ante tempus quo dicitur peccasse, & eo quo dicitur peccasse, & multo tempore post iudicatus est castus, & bonitate conspicuus. Tum quia S. Thomas expresse habet, e quod etiam in peccato hereseos occulto habet locum præceptum de correctione fraterna præmittenda; si verisimiliter creditur propter eam emendatum iri. Tum quia quedam heresis est dicere, quod S. Thomas & qui eum sequuntur omnes teneant in peccato fornicationis non esse locum præcepto de correctione fraterna, quando speratur correctio, sed solum quando non speraretur emendatio, & probabiliter tunc cretur aliorum infectio, vt ipsemet limitat in locis supradictis.

3 Non obstat tertio doctrina Panormitani, f qui in nulla parte sui commenti meminit de iudicio, licet meminerit de præsumptione illa quali quali, quæ iuuare potest probationem: quod nihil facit contra ea, quæ prædiximus. Non enim ex hoc sequitur quod procedi possit per viam inquisitionis, non præcedente infamia; neque quod procedi possit per viam denunciationis, non præcedente monitione charitatiua, quod nos dicimus. Nam nec dictum vnus testis, neque duorum etiam legitimorum sufficit ad inquirendum specialiter: vt est etiam expressum in cap. *inquisitionis*. g quod in prima responsione citauimus: & ad procedendum per viam denunciationis Euangelicæ requiritur admonitio, h vt declaratur. Tum quia Panormitanus loquitur de socio, & sic viro consorte criminis: nos autem loquimur de fœmina cõsorte criminis, quæ longè

SVMMARIVM.

- 3 Correctio, seu admonitio fraterna, quæ regulariter denunciationem præcedere debet, non est necessario præmittenda contra illum, qui ex malitia & quasi improbitate peccat, modo is talis vere sit. num. 1. neque est necessaria in criminibus aliorum infectiuorum, vt est heresis, & etiam fornicatio regularium: hoc, si non speratur emendatio. num. 2.
- 3 Inquisitionis iudicium præcedere debet infamia, etiam quo ad regulares; nec sufficit depositio de delicto vnus, immo nec duorum etiam legitime receptorum testium: at quo ad impedienda mala futura potest; modo de dicto futuro malo sufficienter aliunde, quam à maleuolis & susurrionibus, timendum esse constet. num. 4.
- 3 Socij criminis depositio, etiam quod exstent duæ mulieres de se ipsis contra reum deponentes, non aperit viam iudici, etiam religiosorum, procedendi contra suos monachos; sed inquisitionem debet præcedere infamia, & denunciationem admonitio fraterna: possunt tamen legitime inchoato iudicio

Tertio, an prælatus examinatur illius infamis, qui fecit vt idem infamis diceret coram quinque vel sex fratribus nescientibus hoc dictum, & postea dixit alij fratri sic, quod cum esset secretum, modo est quasi publicum, bene fecerit, nec ne?

Quarto, quomodo præfatus Pater possit se defendere ab hac calumnia.

1 **AD PRIMAM QVÆSTIONEM** respondeo, quod præfatus frater apostata non habet legitimam personam ad accusandum alium; quia est criminofus, & infamis, quales non permittuntur ad accusandum, a vt tradit glossa, b quæ sentit quod etiam infamis infamia facti repellitur ab accusando: quam glossam esse seruandam iure Pontificio tenet ibidem Panormitanus communiter receptus, & Goffredus, c & alij, quos ipse citat, & probant satis iura citata per præfatam glossam præsertim cap. *omnipotens*, & cap. *meminimus*.

2 **AD SEC VNDAM**, responderet, quod non est standum suo dicto. Tum per cap. l. d quod habet, eis, qui confessi sunt proprium crimen, non esse credendum deponentibus contra alios participes suorum criminum: pro quo glossa communiter recepta, e & Panormitanus citant alia, quæ apud illos & citatos ab eis videri possunt. At præfatus frater confitetur crimen proprium nefandum, ergo non est credendum ei de partecipe illius criminis. Tum quia est criminofus, & infamis infamia iuris, & facti, & ita non est credendum ei, per cap. *testimonium*. f cum multis alijs, quæ citant ibi Bartholus & Felinus. Tum quia testimonium vnus dicitur testimonium nullius, in cap. *cum à nobis*, g cum suis concordantibus & ipse non habet contestem, neque alia indicia sufficientia, vt ponitur in facto.

3 **AD TERTIAM** respondeo, non posse me sine ampliori relatione præfatum prælatum examinatorem condemnare, nec absolueri, quippe qui alia iusta de causa potuit id facere, & etiam aliqua iniusta: & iudex in dubio præsumitur bene facere; quamuis admitteretur probatio contraria, quod mala mente & iniuste id fecerit; quod non est credendum, donec probetur, per cap. *in presentia*, h & l. *merito*. cum similib. ff. pro socio.

4 **AD QVARTAM** respondeo, quod ex prædictis responsis potest colligi modus defendendi præfatum Reuerendum patrem, opponendo, quod prælatus præfatus examinatur non potest procedere per solum dictum præfati fratris. Tum quia non potest procedere per viam accusationis, quia non potest esse legitimus accusator; nec per viam denunciationis, quia non præcessit correctio fraterna; nec per viam inquisitionis, quia non præcessit sufficiens infamia, iuxta cap. *super his*, i adiuncto cap. *inquisitionis*. k per quod probatur, quod non sufficit vnus, vel alterius, neque trium testium dictum ad procedendum per viam inquisitionis: sed oportet quod sit orta infamia: nec sufficit qualiscumque infamia, vt procedi possit contra huiusmodi approbatos viros, & prælatos, sed oportet quod sit exorta legitime à beneuolis, antequam incipiat procedi, vt est casus in cap. *qualiter & quando*. l & ibi glossa notabilis recepta, quæ declarat non sufficere illam, quæ oritur ex maleuolis, & in casu presenti si qua oborta est, censenda est orta ex illo maleuolo, & ex machinatione examinantis, quæ non est iudicanda sufficiens, per ea quæ nos latissime dicimus in rub. de iudic.

a Leg. qui accusare. ff. de accusat. cap. prohibentur. 2. qu. 1. b In cap. l. de accusat. c In ca. omnipotens. de accusat. d De confess. e In verbo cõfessu. f De test. g De testib. h De renuntiat. i De accusat. k Eod. tit. l. 2. de accusa.

a In 4. dist. 19. qu. 2. ar. 3. ad 2. b Ibidem. c Verbo correctio. d 2. 2. qu. 33. ar. 2. ad 1. e In 4. f Verbo correctio. qu. 6. g In c. notit. de iudic. nu. 51. h De regen. vel detegen. secret. memb. 2. qu. 2. coroll. 6. i Quol. 11. qu. 3. ar. 2. k De regen. memb. 2. qu. 4. conc. 5. l In rubr. de iudic. nu. 91. m In 4. d. 19. q. 2. ar. 3. ad 2. n In ca. de his de accusat. o Verbo accusat. qu. 9.

a Cap. fin. de penit. d. 5. b 23. qu. 4. c 90. dist. d Cap. 14. nu. 25. e 2. 2. q. 108. art. 1.

a Toties. ff. de dam. inf. b S. supradic. de elect. lib. 6. c In cap. nonnulli. de refer. d Ibid.

c In 2. 2. qua. 33. art. 7.

f In d. ca. quoniam de testi.

g De accus.

h In eod. cap.

minorem presumptionem facit, quam vir; quia regulariter repellitur a testimonio in criminalibus, a quo non repelluntur viri. Tum quia in casu d. cap. quoniam iubeantur ad hinc mulieres participes criminis, postquam crimen fuit denunciatum legitime, & procedebatur per viam iustae denunciationis: quo casu concedimus posse adduci testes etiam non legitimos ad quale quale augmentum probationis: sed in nostro casu agitur de incipiendo processu, & quaeritur an possit incipi virtute dicti consortis criminis sine notorietate, infamia, denunciazione legitima, & accusacione; & dicimus non posse, per textum supra citatos.

4 Non obstat quarto id quod dicitur nos dixisse in rubri. de iud. scilicet posse inquiri contra aliquem absque infamia vel iudiciis, ad impedienda & evitanda mala futura, & etiam contra haereticum, suspicione aliqua precedente. Quoniam in casu nostro nec id vel leuiter timebatur, nec timetur, nec de illo habebatur suspicio, nec habetur, nisi ab iudiciis maleuolis, susurronibus, & detractoribus, quales olim etiam de Christo Domino nostro fuerunt aliquot Pharisei, & principes, & scribae populi, de quorum conceptis & dictis non est curandum, quia caeci sunt, & duces caecorum.

S V M M A R I V M.

- 1 Inquisitio specialis de aliquo delicto contra aliquem, nondum de eo diffamatum, formari non potest, etiam si ad sint duo vel tres idonei testes.
- 2 Delicti participes non est testis idoneus; unde per duos illius participes quis non potest conuinci, maxime si sint mulieres, quae contra sacerdotem non debent in criminalibus admitti.
- 3 Reuelans delictum occultum, antequam a iudice iuridice iubeatur, peccat, quid autem, si iudex iubeat, vide remissive. nu. 4.
- 3 Testis vnus integer si deponat de delicto ipso, semiplene probat; secus si deponat de sola confessione delinquentis: quia deponit solum de indicio, ex quo semiplene probato nihil probatur de delicto.

CONSILIVM V.

QVIDAM sacerdos vere commiserat delictum, nulla tamen laborabat infamia circa hoc.

Quaeritur primo, an stantibus duobus testibus possit iudex via inquisitionis procedere contra dictum sacerdotem inquirendo specialiter de illo.

Secundo, an praedictus sacerdos possit conuinci per duas mulieres, quae erant complicae criminis.

Tertio, an cum sit vnus fide dignus, qui scit delictum hoc per confessionem ipsius delinquentis, possit illud reuelare, antequam a iudice interrogetur iuridice.

Quarto, an si iudex ecclesiasticus praeciperet etiam sub poena excommunicationis, vt quicumque scierit tale delictum reuelet, teneantur in conscientia reuelare qui sciunt, si delinquens nulla laborat infamia.

AD PRIMAM QUESTIONEM respondetur praefatum testimonium non esse sufficiens ad inquirendum specialiter contra praefatum sacerdotem, vt habet decisio expressa, quae est Innocentij III. quatenus habet non posse inquiri contra aliquem etiam propter dicta duorum vel trium testimonium etiam idoneorum, nisi laboret infamia: in quod faciunt plurima quae nos concessimus in rubr. de iudic.

AD SECUNDAM, quod non potest per praefatas mulieres conuinci praefatus sacerdos. Tum quia confitentur se participes criminis; & participes criminis non est idoneus testis, vt est in cap. 1. cum ei late adnotatis. Tum quia sunt mulieres, quae non debent admitti contra sacerdotem in causa criminali.

AD TERTIAM, quod praefatus fide dignus peccaret grauius reuelando illud secretum, antequam a iudice ordine iuris seruato iuberetur id facere: & quod licet dictum eius sufficeret ad probandam confessionem semiplene, ad probandum tamen delictum etiam semiplene non sufficeret, quia licet dictum vnus testis idonei deponentis de ipsomet delicto inducat semiplenam probationem; dictum tamen testis etiam idonei deponentis de confessione vel indicio, nihil videtur probare de ipso delicto: quia indicium nisi plene probetur, nihil probat de delicto, secundum Bartholum communiter receptum: in quod, quia non vacat, nec est ne-

a Cap. qualiter. 1. & 2. de accus. b Matthaei 15.

c In ca. inquisitionis de accusatio. d a nu. 52. & seq.

e De confessis. f Cap. mulierum. 13. qu. 5. cap. forus. adiuncta glo. de verb. signif.

cessu, non dilato magis. 4 AD QVARTAM, quae nec vllam de iuris ordine mentionem facit, colligere potest responsum D. consulens ex nostris dictis in nostro Manu. confess. a & in rubr. de iud. vbi supra, & latius in cap. inter verba. b

S V M M A R I V M.

- 1 Accusatus de crimine, pendente lite, modo non praecesserit infamia de eo apud graues viros, promoueri potest, & concurrere ad beneficia.

CONSILIVM VI.

AN accusatus de crimine possit pendente lite promoueri?

Respondetur, quod sic. Tum quia cap. omnipotens. c cum suis concordantibus limitatur non procedere in accusato per maleuolos, & non grauiato apud graues & bonos viros, secundum Hostiensem & Ioannem Andream, quos refert & sequitur multum ibi commendans Felinus & merito: quia alioqui facillime cuique pateret via optimos & doctissimos impediendi ab asequutione beneficiorum per concursum; si sola accusatio a quouis maleuolo, vel improbo facta, non sequebatur apud bonos & graues viros infamia, sufficeret ad repellendum a concursu, & petitione beneficij; quod esset absurdum, & ita non dicendum. e

S V M M A R I V M.

- 1 Quaeenda facilius impediuntur, quam quod quaesita tollantur: unde praetatus, & seruus, qui non possunt nocere ecclesiae nec domino in quaestis, praediciant tamen in quaerendis.
- 2 Appellatio interposita a sententia lata super crimine inhabilitante ad honores. etsi suspendat ipsam sententiam, ac inhabilitatis poenam quo ad honores adeptos, quos retinet, non tamen tollit infamiam (si qua ante orta erat) impediendam, ne ad nouos eligatur honores.
- 3 Accusatus de crimine inhabilitante ad honores, non debet post iudicium & eo pendente ad illos eligi, nu. 5. & hoc, si praecesserit legitima inscriptio, n. 4. & propter accusacionem sit factus infamis apud graues viros: adeo vt licet sit spursum rumor quod accusatus fecit tale delictum, si tamen graues viri illud non credant, non impediatur, n. 6. & 7. sicut nec impediatur, si accusatio malo animo facta fuisset, nu. 7.
- 3 Denunciatus de crimine inhabilitante ad dignitates, ea pendente, non debet ad illas eligi: & hoc, dummodo denunciatio fuerit rite recepta, videlicet praecedente fraternae correctione, n. 4. & non formata animo calumniosi & malo, & quod de dicto crimine remaneat apud graues viros diffamatus, & quod non fuerit a maleuolis orta, nu. 7.
- 4 Inquisitio de crimine inhabilitante ad dignitates, ea pendente, non debet ad illas eligi: & hoc modo inquisitio non sit solum generalis informatoria, licet cum voluntate deueniendi ad specialem, nu. 7. sed debet esse simpliciter contra talem personam solemniter formata, & super ea ceptum iudicium taliter, quod reus saltem fuerit ad illi respondendum citatus, num. 5. praecesseritque infamia apud graues & honestos viros suborta, n. 7. & sit de graui crimine, num. 8. & quod non fuerit a maleuolis suborta, nec calumniöse formata, n. 7.
- 6 Infamatus infamia impediende promotionem non dicitur is, cui sententia condemnationis fuit intimata, sed tamen graues viri non credunt, nec crediderunt reum esse de dicto crimine culpabilem.
- 8 Promotionem ad honores non impedit omnis accusatio, denunciatio, & inquisitio, sed debet esse de crimine graui, puta capitali, vel status.

CONSILIVM VII.

SUPER antinomia l. r. vers. ergo. f ex vna parte, & l. reus. g ex altera, dico primum eam optime tolli per eandem glossam Accursij quae in summa habent, quod praefatus vers. ergo. agit de honore praeterito iam quaesito, l. autem reus. de honore futuro nondum quaesito: & ideo nil mirum, quod appellatio non iuuat tantum in casu illius, quan-

f Dig. nil nouari appell. pend. g Dig. de minor. & hono.

cum

a Cap. 18. nu. 1. remissive. & decisio. n. 38. & 40. b 11. quae. 3.

c De accusa.

d In cap. minime. de accusat.

e Le. n. quod ab iudicium. ff. de bon. liber. & c.

a Cap. quem admodum. de iure iur. b Leg. seruus. cum glo. j. Co. de pact. c 16. qu. 6. d In ca. cum nostris. de concess. praebend.

e C. de digni. lib. 12. f De reg. iur. lib. 6. g In cap. omnipotens. de accusat.

h Et. distinct.

i Dig. de mil. & honor. k Dig. de lib. causa.

l Capi. super his. de accusa. m Dist. ca. super his.

n De inquisi. si quando. o In cap. 1. de offic. ord. & m. l. congrui. ff. de offic. praes. p 9. de censu. lib. 6.

q 9. In. In. de off. iud. & elem. 2. vt licet pend. & l. v. bi ceptum. ff. de iud.

tum in huius: quia Turpius eicitur quam non admittitur hospes. a & seruus potest nocere in quaerendis, & non in quaestis. b Praetatus item potest nocere Ecclesiae in quaerendis, non autem in quaestis, vt ait glossa fin. c & irregularitas non priuat ipso iure beneficio quaesito, quaerendo vero sic, vt ait Innocentius. d Secundo, quod ille vers. ergo. facit aliquid, sed ex longinquo, pro parte affirmatiua quaestiois, an suspensio suspendatur per appellacionem: & leg. illa reus. facit, sed ex longinquo, pro parte negatiua eiusdem quaestiois.

2 Tertio, quod tenens partem affirmatiua praefata quaestiois facile potest respondere praefata l. reus. quod ratio, quare reus condemnatus de crimine inhabilitante ad honores, non debeat promoueri ad illos, etiam si appellauerit, quod habet illa lex, non est quia appellatio non suspendit sententiam; sed quia infamia exorta ex receptione inter reos ob crimen faciens quempiam inhabilem ad honorem, impedit cum ab illo asequendo, iuxta l. 2. e & cap. infimibus. f & ita illam intellexit glossa recepta. g

3 An autem illud c. & dict. l. reus. cum allegatis a suis glossis obtinet promotioni N. electi Prioris generalis, ea ratione, quod accusatus non sit promouendus, alia quaestio est, ad quam non respondi antea, cum praefata responderet: quia non quarebatur de illa. Nunc autem quando quaeritur, licet occupatissimus, respondeo primo, quod pro eius parte affirmatiua facit praefatum cap. omnipotens. & cap. tantis Daniel. h quatenus habent, denunciacionem de aliquo crimine, pendente causa denunciacionis, non debere promoueri ad aliquam dignitatem: & praefatus Prior N. videtur fuisse denunciatus de crimine, & quod pendente denunciacione contra Priorem fuit ipse electus.

Secundo, quod l. reus. i & l. qui de libertate. k probat, eum qui de crimine accusatur, vel seruus esse praetenditur, lite pendente non esse promouendum ad dignitatem: at super crimine praefati Prioris videbatur lis pederet tempore suae electionis, & promotionis.

4 Pro parte tamen negatiua, quae verior est, facit primo, quod non pendebat lis vlla super aliquo crimine contra praefatum Priorem tempore suae electionis: non quidem super accusacione, quia nemo illum accusauit: nam accusacionem debet praecedere inscriptio, l. non item super denunciacione, quia denunciacionem praecedere debet correctio fraternae, m quorum neutra in casu praedicti Prioris interuenit, non item super inquisitione: quia nondum fuit processum contra eum specialiter, licet generaliter & preparatorie contra totum conuentum processum fuisset. Duplex enim est inquisitio, scilicet generalis, siue preparatoria, qua generaliter Episcopus, vel Visitator inquirit crimina nemine nominato; & altera specialis, siue solemnis, qua procedit specialiter contra eum, quem per generalem inquisitionem, vel infamiam, vel aliam viam inuenit culpabilem, secundum Speculatorem, n receptum communiter ab omnibus, o & singulariter probatur in c. 1. p & nemo per solam generalem & preparatoriam inquisitionem dicitur inquisitus, & contra neminem dicitur pendere lis propter generalem inquisitionem.

5 Tum quia nondum est iudicium cum ipso ceptum, cum nondum sit citatus, siue vocatus, siue iussus respondere ad culpam intimatam: & sine citatione non potest esse iudicium, nec lis pendens. q Tum quia aliquoquin contra omnes, qui per generalem inquisitionem inuenirentur notati, censeretur cepta lis inquisitionis, antequam citaretur, & antequam quidquam eis intimaretur, quod est contra mentem omnium vbi supra, quodque nemo vnquam dixit. Tum quia non potest dici lite in inquisitionis pendere, donec incipiatur: non potest autem incipi, donec citatio, vel intimatio culpa ad respondendum, quod effectu idem est, fiat. & consequenter propter inquisitionis pendenciam non potest praefatus Prior a promotione repelli: & ita propter nullius lris super crimine pendenciam potuit repelli, quae profecto ratio omni responsione maior est, & ex ea efficit solutio colligitur ad d. l. reus. quae de reo accusato, immo & condemnato promouendo appellacione pendente loquitur: & ad dict. l. qui de libertate. quae etiam de illo, contra quem super seruature lis pendebat, agit: & ad d. cap. omnipotens. & cap. tantis Daniel. quae loquuntur de denunciatis, contra quos procedebatur.

6 Secundo pro eadem parte negante facit dictum Hostien-

sis, a communiter recepti ibi per alios, & Felinum, b & antea per Ludouicum, c tunc ille, & alij communiter vitiose citant, scilicet, quod tunc demum impeditur promotio per accusacionem, quando propter illam accusatus est factus infamis apud bonos & graues viros, & non alius. & praefatus Prior per visitacionem generalem non fuit factus infamis apud bonos & graues viros, immo neque apud aliquos alios: quia visitatio fuit secreta; & nulli praeter Visitatorem, notarium, & deponentem, sciebant Priorem fuisse notatum de tali crimine, donec fuit intimata poena suspensionis, quae intimatio non produxit infamiam. Tum quia conuentus, qui erat eleurus, non creditur eum ita deliquisse, nec tenebatur credere, iuxta doctrinam Innocentij probatam a Felino. d Tum quia fuit lata sine vocatione, siue indicatione culpa, & sine vlla copia se defendendi facta, & ita inuulidat, & nulliter.

7 Tertio, quod praefatum dictum Hostiensis adeo est verum, quod etiam si nec ipse, nec alius illud dixisset, erat tamen asserendum: quia ratio, quare accusatus, denunciatus, vel inquisitus non debet promoueri, est, quia per talem accusacionem, denunciacionem, vel inquisitionem factus est infamis, vt supra in concordia antinomia terigimus, & affirmat Ananias per glossam receptam, e nemo autem dicitur infamis, vel laborat infamia, nisi ea sit apud bonos & graues viros, licet rumor aliquis sit sparsus, & etiam creditur apud aliquos, vt probatur in cap. qualiter & quando. f cuius glossa g recepta ab omnibus id declarat, & subdit, quod requiritur etiam quod non sit orta ab inimicis, neque maleuolis, ergo accusatio, denunciatio, vel inquisitio non impedit promotionem, nisi per eam sit orta infamia apud bonos & graues viros.

Quarto, quod pendencia accusacionis, vel inquisitionis factae calumniosae, vel malo animo, non impedit promotionem, vt probat cap. meminimus. h at hic malo animo interuenit, vt conicitur ex multis in facto contentis.

Quinto, quod voluntas accusandi, inquirendi, vel denunciandi non sufficit ad hoc, sed oportet quod actu pendeat, vt notat Ananias. i At in casu proposito non fuit inquisitio formata contra Priorem, sed solum facta preparatio per generalem inquisitionem, & voluntas forte descendendi ad specialem, ad quam tamen per octo menses non processerat, nec vt creditur processisset, nisi vt innocentem electionem perturbaret contra breue Apostolicum, quo iubebatur ne directe vel indirecte impediret liberam electionem Prioris faciendam.

8 Sexto, quod tunc demum accusatio, denunciatio, vel inquisitio infamat, quando est facta de graui causa, puta capitali, vel status, vt notat Ananias, k & probat, eo quod alias sequeretur, quod accusatio de fractione silentij, vel ieiunij, vel omissione precum horarum vnus vel alterius diei, induceret hunc effectum; quod est absurdum, & contra mentem contextus praefati cap. tantis. & d. cap. omnipotens. & similibus, quae loquuntur de graui crimine, at comburere vnum librum de consilio seniorum, relicto transumpto ad id necessario, non erat tale: & praeterea iam fuit super eo sententia nullam vel leuissimam poenam continens lata, ergo, & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Legem humanam aliquid nec iure naturali nec diuino praecipitur obscure iubentem qui bona fide credens bene facere non obseruat iudex, nec mortaliter peccat, nec ad aliquam tenetur restitutionem parti, idem dicitur si eandem ex causa sibi bona fide iusta iudicata, etsi reuera talis non esset, non obseruat, num. 5.
- 2 Indictorum copiam reo torquendo, non diuina, nec naturalis, sed sola humana lex, & hoc subobscure, & tunc demum si petatur, dari iubet.
- 3 Index tunc domum aliquid sibi sub poena mandatum omittendo poenam incurrit, si pars vt id faceret petuit.
- 4 Torquens iudex reum, contra quem vera sufficientia ad sunt indicia, ad nullam coram Deo tenetur poenam, licet contra legem humanam non dederit indiciorum debitam copiam.
- 5 Testes contra reos condemnandos examinatos repetendos esse, nec diuina, nec naturalis, sed sola humana lex, cui etiam particulari consuetudine derogari potest, mandat.

a In cap. meminimus. de accusat. b In dicto ca. omnipotens. c Singu. 443.

d In dict. cap. omnipotens. num. 4.

e Ibi in d. cap. omnipotens.

f 2. de accusa.

g In verb. ad inquirendum.

h De accusa.

i In d. ca. meminimus. nu. 2.

k In dict. cap. omnipotens. nu. 6.

5 Consuetudo

5 *Consuetudo à pœna saltem temporali excusat transgredientem etiam legem naturalem.*

CONSILIVM VIII.

SACERDOS quidam pius, & doctus, olim inquisitor multos reos aliâs sufficenter indicatos torqueri fecit, non data eis copia iudiciorum, nec assignato termino ad faciendas suas defensiones, quia non petierunt sibi dari: & præterea in causis processit ad reorum condemnationem, non repetitis testibus, qui de cōsuetudine loci ut plurimum non soliti sunt repeti. Cum igitur in præmissis bona fide; & credens bene agere processerit, quaritur an teneatur ad aliquam satisfactionem parti laesa.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quod non videtur teneri ad vteriolem restitutionem faciendam parti, saltem in foro conscientie. Primo quidem, quod ipse omisit dare copiam iudiciorum sine dolo, & bona fide, non credens se male facere: idque omisit in materia nullo iure naturali, neque diuino, nec humano claro præcepta: & qui iudex modo præfatus transgreditur legem humanam suboscram, non peccat mortaliter, secundum Innocentium, a quem commendat Baldus, b & vtrumque sequitur Felinus. c

2 Secundo, quod lex de danda copia iudiciorum reo est humana, & obscurè lata. Quia licet communis opinio teneat dandum esse copiam iudiciorum ante torturam, iuxta doctrinam Bartholi, d ob rationes quas tradit Alexander, e nullus tamen videtur textus in hoc expressus: quâdoquidem l. vnus. f quæ videtur omnium probatissima, obscurè id dicit; immo in sensu directo solum probat id esse faciendum postulante reo, significans à contrario sensu non esse necessarium id facere, eo non petente.

3 Tertio, quod D. iudex non incidit in pœnam, sub qua tenetur aliquid facere, nisi requiratur à parte, iuxta glossam receptam & notabilem, g & alia multa quæ tradit Felinus, h & citati ab eo.

4 Quarto, quod licet regulariter iudex mereretur pœnam, non dando copiam iudiciorum etiam non petenti; id tamen falleret quo ad forum conscientie, quando indicia verè coram Deo essent sufficientia: quoniam omnia sunt ei aperta, i & ita quo ad Deum D. consulens non peccavit: quia præfati rei erant sufficienter indicati, vt ponitur in casu.

5 AD SECVNDAM, de omissione repetitionis testium, respondeo, quod neque ob illam videtur D. consulens ad vteriolem restitutionem teneri. Tum per argumenta responsionis præcedentis. Tum quia consuetudo illius terræ habebat vt plurimum ne repetentur necessario, vt ponitur in casu; & cum lex de repetendis testibus iuris naturalis non sit, nec diuini, sed tantum humani, potuit ibi consuetudine limitari. k Tum quod consuetudo excusat à pœna saltem temporali, etiam transgredientem legem naturalem, iuxta glossam, l quæ habet similem in cap. cum venerabilis. m Tum quia qui transgreditur legem humanam ex causa, quæ bona fide sibi videtur iusta, licet verè non sit omnino talis, non peccat pluraquam venialiter, secundum mentem D. Thomæ, n vbi pulchre hoc explicat Cateranus & tradimus nos in Manu. confess. o & paulo explicatius infra, p vbi hoc videri potest.

DE SIMONIA, ET NE ALIQUID PRO SPIRITVALIBVS EXIGATUR VEL PROMITTATUR.

SVMMARIVM.

- 1 Simoniacæ est & nulla omnis dispositio, per quam recepto temporali traditur beneficium spirituale, num. 2. & 6.
- 3 Simonia committitur accipiendo aliquid, etiam pro eo quod est annexum rei spirituali.
- 5 Literarum tituli beneficiæ pretium spectat ad notarium, differt que ab annata, earumque valor semoto respectu traditionis rei spiritualis modicus est, num. 4. Vnde Episcopus qui partem fructuum pro eis exigit, conuincitur non pro valore literarum, sed pro pretio iuris spiritualis, simoniacè exigere, num. 3.
- 6 Simoniacam labem vetantia iura nō possunt per non vsū tolli, fueruntque præterea innouata per sacrum Concilium, quod non potest adhuc dici sublatum.

a In cap. per tuas. 2. de simon. b In l. ab eo. Co. quomodo & quando iudex. c In c. i. in l. mi. 2. de re iud. d In l. si in q. pen. de qu. e Consil. 65. volum. 1. col. 2. f Cogniturū. ff. de quæstio. g In cap. fin. de vespiciis, in verb. damnis. h In cap. si autem. de rescri. num. 4. i Ad Hebraeos 4. & cap. Deo omnino tens. 1. qu. 1.

k Cap. fin. de consuet. l Cap. denique. 4. distinct. m De consuetud. n In 2. qu. 96. art. 6. & 2. qu. 147. art. 3. o In 9. pralu. num. 14. p In cap. 23. num. 42.

CONSILIVM I.

DE Episcopo accipiente pro expeditione literarum collationis beneficii tertiam partem fructuum illius; an id iure facere possit, ita vt collatio valeat?

1 Respondetur primo, quod omnis beneficii collatio, prouisio, confirmatio, electio, presentatio, & qualibet alia dispositio simoniaca simonia reali est ipso iure nulla, per extrauagantem, a & plurimos antiquos canones, quos pro singulis modis prædictis prouidendi & aliis multis citat Cosmas in glossa Concilij Bituricensis, b per quæ, & per tradita à nobis post alios in Man. confess. c id colligitur: quo Concilio fuit etiam expresse prohibitum ne quid exigeretur à collatoribus pro literis seu bullis prouisionis beneficiorum.

2 Secundo, quod omnis, qui tradit spirituale beneficium per modos supradictos, & alios, & accipit aliquod temporale pro illa traditione, committit simoniam realem, si ab vtraque parte compleatur saltem in parte traditio, & acceptio per prædicta.

3 Tertio, quod omnis, qui accipit aliquod temporale pro expeditione literarum collationis, prouisionis, confirmationis, presentationis, electionis, vel cuiuslibet alius dispositionis beneficiæ præfatarum traditionum, censetur accipere pro traditione illa spirituali, ad cuius probationem literæ expediuntur. Tum quod non solum committitur simonia accipiendo aliquid pro traditione rei spiritualis, sed etiam accipiendo aliquid pro eo, quod est annexum rei spirituali, vt patet ex definitione simoniæ data à glossa, d quam nos profundè declaramus in d. Manu. e & per cap. i. f & constat expeditionem literarum ad probandum collationem, vel aliam traditionem rei spiritualis, esse quid annexum rei spirituali ex eo, quod de illarum iustitia & valore non potest cognoscere iudex secularis. g Tum quod sophistica, falsa, inuitata, & puerilis interpretatio est, dicere, quod liceat accipere pro literis titularum beneficiorum spiritualium, & non pro titulis ipsis. Tum per dictum cap. i. h quod cum multis ei concordantibus clare definit, ordinantem Episcopum, qui capit ab ordinato aliquid pro pastellis, & literis ordinationum, esse simoniacum: quia censetur capere pro traditione ordinu, & eadem ratione qui capit aliquid pro literis, vel expeditione literarū, quibus probanda est traditio beneficii per aliquem modum tradendi, est simoniacus.

4 Tum quod valor solarum literarū expeditionis sine respectu ad traditionem rei spiritualis non valet vno scuto, neque dimidiato, neque quandoque vno iulio: copia enim simplex literarum expeditionis tantum valet in sua substantia, quanti valent literæ tituli originalis, semoto respectu ad traditionem rei spiritualis. Et constat valere parum ipsam copiam simplicem. Nam palam est pro vno iulio extrahi copiam simplicem originalis scripturæ: & ita grande peccatum mortale esset iniustitiæ accipere pro substantia literarū expeditionis tertiam partem fructuum, contra legem naturalem contentam in 7. præcepto Decalogi, quod est iuris naturalis, & alia præcepta, vt declarat S. Thomas, i & sentit alio in loco, k & cōsequenter teneretur restituere illam, cum omnia peccata iniustitiæ obligent ad restituendum iniuste acceptum, per cap. peccatum, l & cap. si res aliena. m & nos latius tradimus in dict. Man. n

5 Tum quod pretium scripturæ literarum est aliud à tertia parte, quæ accipitur pro annata; quia illud soluitur notario, hæc verò Episcopo: & consequenter non potest dici eam accipi pro pretio literarum, sed pro traditione tituli. Cui consequens est, illam acceptionem esse simoniacam, & esto non esset simoniaca, esset tamen peccatum mortale iniustitiæ inducens restituendi obligationem.

6 Quarto, quod negari non potest id esse veritum per Concilium Tridentinum, o quo simoniaci reputantur omnes modi conferendi, instituendi, & prouidendi spiritualia beneficia, accipiendo aliquid temporale pro illis.

Quinto, quod etiam non prodest Episcopo dicere dictam Concilij Bricensis prohibitionem sublata esse per Regiam constitutionem (de qua per Rebuffum, p permitentem per huiusmodi posse quid accipi) & per non vsū. Tum quia constitutio illa fuit præfato Concilio conformis cum aliquantula illius relaxatione; quia per illud vetatur, ne quidquā accipiatur, & constitutio permittit accipere vnum aureum. Tum

a De simon.

b In tit. de r. natis. in prin. c Cap. 23. nu. 103. & 111.

d r. q. i. in si. ma. e Vbi sup. nu. 100. f De simon.

g Arg. capit. quæto. de iu. cum ei adnot. h De simon.

i In 1. 2. qu. 100. art. 1. & 8. k In 2. 2. qu. 122. art. 1. l De reg. iur. lib. 6. m 14. qu. 6. n Cap. 17. n. 7. & in tract. de redit. eccl. qu. 2. mon. 1. 2. & 7.

o In cap. 14. de refer. sess. 24.

p In prax. tit. quot modis beneficium accipiuntur. nu. 13.

a In cap. fin. de consuetud. b In cap. 1. de veng. & p. c. num. 7.

c In cap. 14.

d Cap. 14. ff. 24. e 1. qu. 3. f De simon.

g De simo. h 1. qu. 2.

quod iura simoniacam labem vetantia non possunt tolli per non vsū, quia sunt conformia iuri diuino, & naturali, contra quod præscribi non potest, vt latè notatur per omnes. a Tum quod ad tollendâ legem canonicam receptam requiritur 40. anni, vt latè tradit post alios Felinus, b & à Concilio Tridentino nondum sunt lapsi 22. anni, quod innouauit omnia iura statuta contra simoniacam labem, & innouauit etiam in facta contra illud, c non obstantibus contrariis, etiam consuetudinibus immemorabilibus. Per quæ omnia satis superque monstratur non licere prædicto Episcopo percipere prædictam tertiam partem, & teneri eum restituere ea, quæ percepit, nisi remissionem vel condonationem aliquam iustam consequatur. Salua, &c.

SVMMARIVM.

- 1 Consuetudo capiendi vnum scutum pro subscriptione & registratione seu sigillo bullæ prouisionis beneficii non excusat secretarium collatoris.
- 2 Notarius non potest magis capere pro calamo, quam Episcopus pro ordinatione.
- 2 Innouatio legis antiquæ consuetudine abrogata operatur vt antiqua consuetudo amplius non excuset.

CONSILIVM II.

QVÆRITVR, vtrum iura conscientia Romæ à secretario Cardinalis collatoris, cum ibi ita cōsuetudo vigeat, possit accipi scutum vnum pro subscriptione, & registratione bullæ prouisionis beneficii ecclesiastici, quamuis nullum alium laborem in huiusmodi bulla habeat. Item pro impressione, seu appensione sigilli in supradicta bulla alterum scutum accipi possit, cum & ita se consuetudo habeat, cumque Concilium Tridentinum neque cap. 14. sess. 24. neque cap. 1. sess. 21. de hoc aliquid decreuerit.

1 Ad duas quæstiones præmissas videtur respondendum negatiuè. Tum quia prædictū Concilium, d expresse habet, ne quid accipiatur pro institutionibus, vel collationibus beneficiorum. Tum quia idem latius iubetur cap. ex multis. e & cap. instituantur. cap. cum in ecclesia. & cap. Iacobus. f quæ probant non licere quidquam accipere pro collationibus beneficiorum, etiam in pios vsus conuertendū: quamuis quantum ad hoc prædictum Conc. Tridentinum limitauerit illa.

2 Tum quia cap. 1. e & cap. sicut Episcopum. h statuitur, ne notarius magis capiat pro calamo, quam Episcopus pro ordinatione, & institutione. Tum quia prædictum Concilium Tridentinum innouauit omnia iura antiqua: & ita licet in desuetudinem abiissent, reuixerunt tamen, & sunt hodie valida. Tum quia prædictum Concilium declarauit, nullam consuetudinem etiam immemorabilem cōtra hæc quidquam valere. Cum itaque consuetudo nihil proficit; & iura antiqua, quæ hoc prohibet, sint innouata per nouissimum, quod idem prohibet, consequens est non licere supradicta.

SVMMARIVM.

- 1 Simonia nō committitur, qui in actu collationis exigit id quod pariter exigeret, si nō ab ipso, sed ab alio fieret dicta collatio. n. 4.
- 2 Immemorialem quasi possessionem qui habet exigendi aliquid à collatorio beneficii, quamcumque causam iustam dictæ actionis etiamque & priuilegiū Papæ allegando, eo ipso quod illam vel illud allegat, probat.
- 3 Annatam, seu fructuum dimidium primi anni vacationis beneficiorum plurima ecclesia ex antiquissima consuetudine percipere solent, hocque Pontifex iuste concedere potest.
- 4 Collationis tempore collatorius promittens collatori soluere quidquid ei iuste debet, non est simoniacus; quia promissio eius quod tacite inest non vitiat.

CONSILIVM III.

CANONICI cathedralis ecclesiæ N. nonnullarum parochialium collationem habentes, soliti sunt ab Ecclesiis, quas ipsi conferunt, quamdam præstationem exigere, & præcipuè à plebe montis Morini medietatem decimarum per immemorabile tempus exegerunt. Nunc modernus de plebis rector, cui à Gregorio xiii. fuit liberè facta collatio, nulla obligatione seu onere adiecto, recusat talem præstationem medietatis decimarum dictis canonicis persolvere; canonici verò ipsum teneri omnino prætendunt, & ad talem obligationem probandam adducunt tria instrumenta collationum dictæ plebis, in quibus promittuntur ea, quæ solent in collationibus promitti: promittitur etiam dicta medietas decimarum, quæ deducitur in promissionem ac stipulationem in ip-

so actu conferendi, cum in dictis instrumentis dicatur, quod is, cui fiebat collatio, promittit, & conuenit medietatem decimarum persolvere, quæ quidem præstatio in prædicto instrumentis collationis nuncupatur affectus, in reliquis verò instrumentis collationum non appellatur amplius affectus, sed promittitur tamquam debita huiusmodi præstatio de iure, & antiqua & laudabili consuetudine, nullo alio tali præstationi imposito nomine, siue causa, nisi quod sit de iure, & laudabili consuetudine. Accedit præterea, quod & alij etiam, quibus post collationes in dictis instrumentis contentas fuit liberè à Papa facta collatio, dictam medietatem decimarum dictis canonicis persoluerunt, prout & alij ante fecerant, quibus ab ipsis canonicis erat facta collatio. Quam quidem præstationem modernus rector soluere recusat, cum nulla ostendatur causa illam præstandi; & initium, quod ex dictis instrumentis apparet, videtur vitiosum, cum libera debeat esse collatio, nullo pacto, promissione, seu conditione apposta, prout in dictis instrumentis collationum promissum apparet. Quaritur, an talis præstatio valeat de iure fieri absque simoniæ labe.

1 Respondeo primo, quod narrata in hoc facto secum pugnant videntur, quatenus primò in eo dicitur, quod canonici prædictum dimidium decimarum consuèti sunt perere, & exigere à plebe montis Morini. Deinde præsupponitur, quod non plebs, sed rector plebis solet illud soluere, vel quod nunc rector renuit soluere; de plebe autem, an ipsa velit, vel nolit, nihil dicitur: & nemo non videt, plurimum referre ad iudicandum interuenisse simoniam, an plebs, cui non confertur rectoria, dicatur soluere solita, an rector, cui illa confertur, sit solitus soluere.

Secundo, quod in facto præsupponitur solitum solui prædictum dimidium decimarum canonicis, etiam cum rectoria confertur à Papa, & non à canonicis; cui cōsequens est, quod prædicti canonici nō sunt soliti capere prædictum dimidium propter collationem, quam faciunt; quandoquidem illud capiunt, etiam cum ipsi illam non faciunt.

2 Tertio, quod in facto præsupponitur à tempore immemorabili factam fuisse hanc præstationem, cui consequens est, posse probari per illud quamcumque iustam causam, quæ ad id imponendum occurrere potuisset à principio, arg. l. hoc iure. a & cap. super quibusdam. b & eis adnotatorum. At palam est priuilegio Papæ potuisse illud onus iuste imponi siue plebi, siue rectori, præsertim consentienti, qui consensus probabitur etiam per illud tempus, si oportuerit, & allegatus fuerit per prædictos canonicos.

3 Quarto, quod in multis ecclesiis habet antiquissima consuetudo, vt medietas fructuum beneficii, quoties vacauerit, debeatur fabricæ, vel mortuo beneficiario, vel alicui alij, vt clarè colligitur ex extrauagante, suscepi. c

Quinto, quod iustissime potuit Papa imponere huiusmodi annatæ solutionem faciendam, quoties vacauerit, prædictis canonicis, seu Capitulo eorum ad se honestè sustentandum, argumento prædictæ extrauagantis: & ita, si voluerint canonici allegare ista, audiri debebunt.

4 Sexto, quod certum est, eum cui confertur beneficium, posse iuste sine labe simoniæ promittere conferenti, vel cui-libet alij etiâ in tituli acceptione, quod post acceptionem soluet, quicquid iuste debet: quia expressio eius, quod tacite inest, non inducit simoniam, vt habet glossa memorabilis, d Quare non auderem in præsentia subscribere me consilio cōtra illos dato, & mihi ostēdo, licet videatur mihi illud à viro ingenio, iudicio, & eruditione præstanti redditum. Salua, &c.

SVMMARIVM.

- 1 Collatio beneficii, cum pacto, vt dimidia fructuū detur collatori, vel tertio, est simoniaca; & si sequitur collatione, dicti fructus dentur, efficitur realis ab vtraque parte completa habens annexas censuras. nu. 3.
- 2 Pensionem etsi ex iusta causa possit imponere Episcopus super beneficio; attamen quia hoc est contra ius regulare, Episcopus nunquam censetur velle facere, nisi id exprimat.
- 2 Dispensare censetur Papa, eo ipso, quod scienter facit actum, qui sine dispensatione non teneret; Episcopus autem nō, nisi expresse dicat se dispensare.

CONSILIVM IIII.

AN committatur simonia realis, si Episcopus cōferat beneficium simplex vni, cum pacto, & conditione vt dimidium fructuum daret alteri, & ille acceptet illam colla-

a § ductus a qua. ff. de antiquiorid. & astina. b De verbo. sig.

c Ne sede vacante inter cōmunes.

d Cap. ad audientiam 2. de rescri. ar. cap. significati. de elect. & l. 3. de lega. 1.

tionem cum praedicto pacto, & conditione, & capta possessione det dimidium fructuum eius alteri?

1 Respondeo, quod Panormitanus expressit dixit, quod conferens alicui beneficium cum pacto, vel conditione, ut aliqua pars fructuum sibi detur, committit simoniam; & eadem est ratio, si faciat pactum, vel ponat conditionem, quod aliqua pars fructuum detur alteri. Tum quia omne pactum, & omnis modus, & conditio, quae iure non inest, adiecta collationi beneficii efficit eam simoniacam, ut habet cap. quam pio. b & facit glossa solemnis, c & hic apponitur collationi pactum, conditio, vel modus. Tum quia non possumus dicere, quod Episcopus adiucendo praefatam conditionem voluit imponere pensionem: quia non dixit illud Episcopus, & cum Episcopus vult facere aliquid contra ius commune, etiam in casu in quo id facere potest, non videtur illud facere velle, nisi id exprimat.

2 Illa enim est differentia solemnis inter Papam, & inferiores, quod Papa faciendo aliquid, quod non potest valere propter aliquem defectum iuris, nisi dispenset, si scit illum defectum, videtur tacite dispensare, non autem inferior eo, nisi expressit dicat se dispensare: quae est doctrina Panormitani recepta, d quam colligit ex concordia duorum dictorum Innocentij. e Et ita cum imponere pensionem beneficio sit contra ius regulare. f Episcopus non potest id sine iusta causa facere, nec videtur esse pensionem imponere, nisi id exprimat. Tum quia aliud est imponere pensionem super beneficio, & aliud facere collationem conditionalem, vel modalem: & in casu proposito fuit facta collatio conditionalis, vel modalis, ut in ipso casu proponitur. Tum quia verba praedicta Episcopi non significant mentem suam esse onerandi beneficium pensionem, sed beneficiarium modo & onere soluendi dimidium fructuum.

3 Itaque dolens profecto respondeo, praedictam collationem esse simoniacam, & realem ab utraque parte completam, & consequenter inducere censuras. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

1 Simonia etsi dicatur tunc committi, cum pro spirituali traditur temporale, non tamen requiritur actualis traditio: cum sola conuentio, nu. 3. immo & voluntas querendi spirituale per contractum non gratuitum sufficiat. nu. 4. ad hoc tamen, ut sit realis, non sufficit sola voluntas, immo nec conatus, nu. 2. nec promissio dandi temporale, sed requiritur vera traditio rei, nu. 5. illius inquam, ad quam ut detur principaliter & cum effectu seu re ipsa respicitur. nu. 6.

2 Conatus qui fuit aliquid facere, non ligatur poena contra tale quid facientem decreta.

5 Instrumentum continens obligationem promissa summa iuxta conuenta traditum causas adimplementum conuenta simonia: & hoc, si recepto instrumenti erat principaliter intentata, secus si principaliter intendebatur receptio pecuniae, & minus principaliter traditio instrumenti ad probandum. n. 6.

5 Remissionis instrumentum falsi debiti quod hinc inde vere subsistere credebatur, prout simoniace conuentum fuerat, tradens, simoniam non adimplet. nu. 6. & per totum consilium.

CONSILIVM V.

IS, ad quem pertinebat collatio cuiusdam beneficii vacantis, indubie credebatur debere se centum Petro petenti sibi conferri illud beneficium, & Petrus etiam certo credebatur debere sibi illa 100. & conuenerunt ambo, ut Petrus remitteret & donaret illud debitum collatori beneficii, & quod ipse conferret illud eidem, remissione facta per d. Petrum, collator contulit ei beneficium: collato illo, constitit collatorem nihil debuisse Petro. Queritur, an interuenit in hoc casu simonia, & qualis.

1 Pro parte negante, quod nulla in hoc casu interuenit simonia, facit primo, quod ad hoc, ut interueniat illa, requiritur ut aliquod temporale detur pro spirituali, vel contra aliquod spirituale pro temporali, iuxta definitionem simoniae positam in summa, s receptam communiter a S. Thoma & aliis, h declarata a nobis in Manu. confess. i & in casu proposito nil temporale fuit datum pro spirituali, quia reuera nihil debebat collator, & ita reuera nil fuit remissum, vel donatum.

2 Secundo, quod, qui tentat facere aliquid, quod verè non facit, non incurrit poenam contra facientem illud impositam: ut qui percutit laicum credens esse clericum non est excommunicatus, iuxta glossam Panormitanam & alios. k Neque qui

jugulat hominem mortuum, putans se iugulare viuum, est irregularis, ut tradimus in Manu. confess. a post Archidiaconum. b Pro parte vero affirmante, quod interuenit simonia, facit primo, quod omnis traditio rei spiritualis facta mediante aliqua conuentione, aut conditione, saltem tali, quae iure non inest, dicitur simoniaca, c & constat in hoc casu traditam fuisse rem spirituale, praemissa conuentione & conditione remissionis, & donationis, quae consequuta fuit.

4 Secundo, quod simonia est voluntas studiosa emendi, vel vendendi aliquod spirituale, vel spirituali annexum, iuxta glossam praedictam, d id est voluntas querendi aliquod spirituale per contractum non gratuitum, ut nos declaramus vbi supra, & ita non requiritur ad essentiam simoniae, quod detur aliquod temporale pro spirituali, quia sufficit, ut interueniat voluntas emendi, siue querendi non gratuitum aliquid spirituale, quod constat hic interuenisse.

Pro resolutione dico primo, negari non posse interuenisse in hoc casu aliquam simoniam, per rationes pro parte affirmante factas. Nec obstant rationes pro parte negante adductae: quia soluuntur per rationem secundam pro parte affirmante adductam, qua probatur ad essentiam simoniae sufficere voluntatem querendi spirituale per contractum non gratuitum, quod hic contigit.

5 Secundo, quod ad dicendum quod non fuit simonia realis, multum facit decisio illa Caietani, e relata a nobis in praedict. Man. f scilicet quod promittens in instrumento publico 100. scuta alteri, ut conferat sibi beneficium sine vilo animo emendi illud, nec soluendi illa, non committit simoniam, quod ipsum illum sequutus dixit Sorus, g facit inquam, eo quod etiam in nostro casu, licet interuenisset animus remittendi, & donandi, verè tamen nihil fuit donatum, vel remissum. Facit secundo, quo ad simoniam realem requiritur, quod conuentio fuerit completa pro utraque parte, ut traditur in d. Manu. h & in hoc casu licet conuentio fuerit completa ex parte collatoris, non tamen videtur impleta ex parte collatarij, quia verè nihil remisit, vel donauit, licet putauerit se donasse.

Sed ad dicendum quod sit realis, facit primo, quod nos tenuimus ibi firma ratione contra Caietanum. Deinde facit id, quod nos ibidem subieciimus, videlicet, quod esset simonia realis, conuentio, qua conuenirent duo, vnus ad dandum spirituale, alter ad dandum instrumentum promissionis 100. si alter daret spirituale promissum, & alter traderet instrumentum eiusmodi promissum, etiam si numquam solueret: & in casu proposito conuentum fuit de dando beneficio, si alter chirographum remissionis traderet, quod tradidit.

6 Sed pro solutione prioris horum facit, quod nos tenuimus cum Caietano dicendo, quod talis non esset simonia realis, sed quod esset tantum simonia conuentionalis.

Pro solutione autem posterioris facit id, quod nos statim ibidem subieciimus, videlicet quod non completur simonia realis propter traditionem instrumenti de soluendo factam ab eo qui daturus est temporale, quando is qui traditurus est spirituale principaliter considerat quod promittitur, & minus principaliter instrumentum ad solam probationem promissionis exposcit: quod in nostro casu videtur contigisse, quia in eo collator principaliter desiderauit remitti & donari sibi, quod putabat debere, & minus principaliter chirographum, tantum ad hoc, quod probaret, si opus esset, remissum esse sibi debitum, &c.

S V M M A R I V M.

1 Simonia est, conferre beneficium vacans, cum pacto quod resignetur alteri, vnam certam pensionem sibi, & alteram si beneficium alterius erit capax tertio reseruando.

1 Reals & completa etiam dicitur illa simonia, in qua non omnia hinc inde conuenta, sed solum pro parte adimplentur.

2 Error circa ius humanum obscurum, intellectuque difficile, non est peccatum mortale.

CONSILIVM VI.

CARDINALIS quidam habens indultum ad conferendum beneficia cuiusdam Ecclesiae, vacante quodam canonicatu eiusdem, contulit illum cuidam familiari nobili, dicendo, Accipe illud, quia postea resignabitur cum pensione, ita quod tibi pensio scutorum 100. & reliquum, si maioris pensionis erit capax, alteri reseruabitur. Qui familiaris acceptauit illum; & quia erat litigiosus, renunciavit illum colliganti, reseruata sibi pensione centum scutorum, per concordiam,

a Cap. 27. nu. 219. b In ca. si quis 15. qu. 1.

c Cap. quam pio. 1. qu. 2. & cap. cum pri dem. & ca. si de pactis.

d In summa 1. qu. 81. i.

e In 2. tomo. tract. 9. qu. 2. de simon. f Cap. 23. nu. 106. g Lib. 9. qu. 5. art. 1. de iust. & iure.

h Cap. 23. nu. 105.

d Cap. per tuas 2. de simonia. e Cap. 1. col. pen. de re iud.

diam, in qua si maior pensio potuisset referuari, eo erat animo quod consensisset, ut reliqua maior pensio reseruaretur, cui vellet Cardinalis. Queritur, an fuerit admissa simonia etiam realis.

1 Pro parte negante facit, quod non videtur interuenire vlla pactio, sed tantum quadam admonitio, & significatio modi, quo posset habere familiaris pensionem praedictam, & quod non videtur fuisse exequuta voluntas Cardinalis: quia renunciatio non fuit facta, ut ipse volebat, & in eum, quem ipse elegisset, si lis non fuisset conuoluta.

Pro parte vero affirmante facit, quod familiaris consensit voluntati Cardinalis, volentis, ut canonicatus renunciaretur, & renunciatio reseruaretur illa pensio, immo & altera alteri; item quod licet non fuerit exequuta voluntas Cardinalis in totum, fuit tamen exequuta quo ad partem, quod videtur sufficere, per ea quae scripsimus in Manual. a Et denique quia cum pactum sit duorum in idem consensus, b & in casu proposito D. Cardinalis consenserit in hoc, ut ipse conferret canonicatum familiari, & familiaris renunciaret illam reseruando sibi pensionem centum, & alteri quicquid amplius posset reseruari, non potest negari interuenisse in hoc pactum, & consequenter simoniam conuentionalem: & cum ex parte Cardinalis fuerit completa in totum, & ex parte familiaris saltem pro parte, consequitur eam fuisse realem, per ea quae in dicto Manual. c scripsimus.

Quare respondendum videtur, ut consensu portigat summo Penitentiario petitionem contentam in scheda, quam ad me misit, addendo in fine illius sequentia verba, si per verba Latina voluerit eam porrigere; sin autem, per verba Italica.

2 Attento quod praedicta simonia adeo subtilis videtur, quod a paucis, nisi valde eruditis, iudicabitur esse talis: & ideo orator non iudicauit eam fuisse talem: & quod non est simonia a iure naturali, vel diuino prohibita, sed solum iure humano canonico induta: & quod error circa ius humanum obscurum & difficile intellectu non est peccatum mortale, secundum Innocentium, d receptum a Felino, & alijs relictis per eum. e Attento denique quod huiusmodi consensus inter conferentes, & familiares, quibus conferunt, solent interuenire quasi quaedam gratiarum actiones sine cogitatu simoniae.

S V M M A R I V M.

1 Collator dicens collator, Ego dabo tibi beneficium, & tu ex fructibus illius dabis mihi 20. scuta, quae pro tuo praedeceffore expendi, praesumetur simoniacus: at si vere accepit pro dictis expensis, & non pro collatione, non erit talis coram Deo; tanto minus si non ideo minus contulisset, etiam quod dicta 20. non esset habiturus.

CONSILIVM VII.

VIDEAM Episcopus coniecit in carcerem quemdam monachum, & archipresbyterum suae diocesis propter monetam falsam, quam simul consciebant: pro quorum victu expendit duodecim, vel plures fortasse ducatos. Praeterea cum iste archipresbyter aufugisset, praedictus Episcopus soluit 25. alios ducatos iis, qui eum ceperunt: nam ita promissio facta erat. Morte deinde ipsius archipresbyteri interueniente Episcopus contulit archipresbyteratum in quemdam sacerdotem; sed ante collationem dixit huic sacerdoti: Ego feci tot expensas in capiendis his malefactoribus: dabo tibi hoc beneficium, & tu ex fructibus ipsius dabis mihi 25. ducatos: quos sacerdos postea dedit, qui tamen volebat tunc soluere 12. ducatos: sed cum Episcopus iterum dixisset ei, ut mitteret sibi 25. ducatos, misit per fratrem. Sciendum tamen est, quod iste Episcopus non contulit huiusmodi beneficium principaliter propter pecuniam: nam etiam si sciuisset illam sibi non posse solui, nihilominus dedisset ei beneficium, quantum existimare potest.

Queritur modo, an talis Episcopus, & sacerdos archipresbyter factus commiserint simoniam: & si posset iterum conferre Episcopus archipresbyteratum in eundem sacerdotem, in euentu quod beneficium vacaret. hoc factum sciunt plures fratres istius archipresbyteri, ac tres aut quatuor alij, & fortasse plures.

1 Respondeo primo, praedictum Reuerendissimum quicumque ille sit, iudicatum in simoniacum in foro exteriori; quia in eo praesumeretur praedictos 25. ducatos datos & acceptos esse principaliter, & tamquam causa, sine qua non fuisset inductus ad conferendum beneficium. f

f Arg. cap. 1. & multorum aliorum, de sim.

Secundo, quod in foro conscientiae non est iudicandus simoniacus: quia verè, & coram Deo, coram quo nihil valet praesumptio contra stantem veritatem, iuxta cap. humana aures. a & cap. tua. b cum notatis vtrouique, c non fuerunt dati principaliter pro beneficio, sed pro impensis factis pro capiendi, & alendo beneficiario, cuius morte vacauit beneficium, immo neque tamquam causa sine qua non fieret collatio, ut ex facto colligitur: & huiusmodi datio vel acceptio non est coram Deo simoniaca, per illa multa, quae nos in hoc citauimus in Manu. confess. d

S V M M A R I V M.

1 Electores meliorem & vtiliorem eligere tenentur: quod si absque rationabili causa minus dignum eligant, peccat quidem, sed tenet electio, si electus est dignus, nec ad restitutionem tenentur, at si eligant indignum, indeque sequatur damnum, tenentur restituere, non quidem digno excluso, sed ipsi ecclesia. num. 2.

3 Amicitia sperata, vtilitasque priuata eligentis, non facit ut eligendus sit reputandus dignior altero non tali.

4 Eligere debentium si aliqui conueniant, non nisi pro se ipsis, vel pro aliquibus reciproce suffragium ferre, committunt simoniam conuentionalem, quae si ab utraque parte compleatur, efficitur realis, habens poenas excommunicationis, n. 5. in qua ante absolutionem celebrantes efficiuntur irregulares. n. 6. sed & sic electi statim de praedicto vicio habita notitia tenentur resignare taliter obienta beneficia. num. 5.

4 Suffragari sibi inuicem, vel alteri, si conueniant electores, committunt simoniam, quia sic per pactiorem acquirunt beneficia.

7 Excommunicatus a peccato, etiam quod sit contritus, absolui non potest, nisi prius ab excommunicatione absoluaatur.

CONSILIVM VIII.

VIDEAM ad triginta presbyteros beneficiarios duarum ecclesiarum parochialium pertineret auctoritate Apostolica praesentatio curionum, quos curatos appellant, eligendorum ex ipsismet beneficiariis, & institutio ad Episcopum, maior pars eorum conuenit, ut in quibuscumque vacationibus occurrentibus ita eligerent de se ipsis, ut pro nullo alio suffragia ferrent, donec ipsi omnes fierent curati, siue curiones; & ut conuenerunt, ita etiam conuentionem fuerunt exequuti. Queritur quid iuris.

1 Ex hoc facto resultant multae quaestiones, quae sic deciduntur. Prima quidem, quod praedicti presbyteri debent eligere digniorem ad exercendam praedictam animarum curam, iuxta cap. licet. e & alia quae allegat glossa in d. cap. licet. & glossa pragmatica sanctionis Gallicanae, f & Panormitanus, Francus, & Decius. g Mihi semper placuit, & placet resolutio, quae colligitur ex S. Thoma, h quae communiter videtur recepta, videlicet quod eligentes quidem tenentur eligere meliorem & vtiliorem: & si absque causa rationabili eligunt minus dignum, peccant quidem peccatum acceptationis personarum, sed valet electio, si quem eligunt est dignus.

2 AD SECVNDAM respondeo, quod, si elegerint dignum, etiam omisso digniore, non tenentur ad restitutionem: si autem indignum elegerint, & inde consequutum fuerit aliquod malum, sic: & quando tenentur restituere, non tenentur restituere digniori praetermissio, sed Ecclesiae laesae, ut resoluimus in Manu. confess. i

3 AD TERTIAM respondeo, quod praedicti presbyteri sic conuenientes & coniuurantes peccat primo peccatum acceptationis personarum, accipientes pro causa eligendi amicitiam, & spem prouidendi sibi, vel alijs amicis, cum illa non faciat eligendum dignum electione, ut colligitur abundè ex S. Thoma. k

4 Secundo peccant peccatum simoniae. Tum quia omnes, qui faciunt aliquam conuentionem, quo sibi vel alteri quaratur beneficium spirituale, committunt simoniam, l & praedicti faciunt eiusmodi conuentionem. Tum quia canonici ita conuenientes, ut vnus suffragetur alicui in vna electione, ut alius suffragetur ei in altera, simoniam committunt, ut diximus in dicto Manu. confess. m post Angelum, n & Siluestrum, o addita noua & neruosa ratione.

5 AD QVARTAM, quod scientes se fuisse electos virtute huiusmodi conuentionis, & coniuurationis, tenentur restitui, ac feiuerint, renunciate illa beneficia curata, iuxta c. de regular. & cap. ex insinuatione. p & glossam receptam, q & quod

a 22. qu. 5. b De spou. al. c Et in cap. 4. qui.

d Cap. 23. nu. 100. vers. 5. e Num. 101. & c.

e 8. qu. 1. cap. vnum. g. n. c. autem. 25. di. cap. constitutus. 2. de appell. les. f Tit. de elect. §. ego. N. ver. vtiliorem. g In dict. cap. constitutus. de appell. h 2. 2. qu. 63. art. 3. ad 3.

i Cap. 17. à nu. 72. & 73.

k In d. ar. 2. l Cap. quam pio. 1. qu. 2. cap. cum pridem. & ap. fin. de pact.

m Cap. 23. nu. 100. vers. n. cum quibus.

n In summa vob. simonia 3. 4. 4. o Verbo simonia qu. 13. nu. 4.

p De simon. q. 2. ex mul. tit. 1. qu. 3.

fic conuenientes & coniuantes admittunt simoniam mentalem, & conuenientiam in tantum, si non fuerit completa; si autem fuerit ab utraque parte completa, erit simonia realis, per quam incidit, vel indicuntur in pœnas, de quibus in Manual. confessi.

o AD QUINTAM respondeo, quod prædicti conuenientes & coniuantes tenentur pœnitere tam grauis peccati, cuius antequam pœniteat, reatus durat, & post pœnitentiam etiam excommunicatio Papæ referuata per extrauagantem

7 AD SEXTAM, quod ex prædictis colligitur, ad eam respondendum affirmatiuè: quandoquidem uenia non datur nisi correcto, nec quis absolui potest nisi contritus, aut certe adeo attritus, quod eum pœniteat peccati, & proponat ab illo cessare, nec amplius illud committere, immo nec possunt absolui à peccato, nisi prius fuerint ab excommunicatione absoluti, per ea quæ adduximus in Manual.

SVMMARIVM.

- 1 Simonia sola uoluntate committitur, sed non pœna eius incurritur, num. 5. nec obligat restituere. nu. 3.
2 Electores ad coëligendum, alios non habentes uocem uocare, & eis uocis suffragium dare possunt; quod in dubio non presumitur, & seq.
4 Subscriptio, quam feci scripturæ continenti multa capita, ueni restringenda ad ea quæ ad me de iure spectant, ut sic euitetur delictum.

CONSILIVM IX.

MANDATO de simoniacè aliquem eligendo, & Ecclesiam defendendo, tam uocem actiuam habentes, quam N. qui solum quo ad defendendum uocem habebat, se subscripserunt. Dubitatur, an dictus N. incidit in pœnas simoniacorum.

1 Pro parte affirmante facit primo, quod simonia est uoluntas emendi, vel uendendi spirituale pro temporali, iuxta glossam receptam, & declaratam à nobis in Manu. confessi. & ita etiam non dando, nec accipiendi spirituale pro temporali, sola uoluntate potest committi simonia. Vnde si quispiã laicus nullam habens potestatem uellet conferre aliquod spirituale pro temporali, committeret simoniam; sicut qui uellet furari, committeret furtum, licet non furaretur.

2 Secundo, quod electores habentes potestatem eligendi ad aliquod beneficium possunt uocare aliquos ad coëligendum secum, & dare illis uoces æquipollentes suis, argumento cap. Cumana. & notatorum in cap. obeuntibus.
Tertio, quod licet consulens non haberet potestatem, nec uocem ad conferendum beneficium, habebat tamen eam quo ad dandam potestatem defendendi Ecclesiam.

3 Pro parte uero negante facit primo, quod simonia mentalis nullam pœnam, nec censuram, nec restitutionem habet annexam.

Secundo, quod habentes ius eligendi, vel conferendi, non censentur in dubio dare alijs uocem ad conferendum. Tum argumento præfati cap. Cumana. & ca. in Genesi. Tum quod nullus uidetur bona sua uelle iactare. Tum quod præfatus D. consulens quasi inaduertenter fuit admissus ad subsignandam scripturam, quatenus continebat commissionem potestatis conferendi beneficium.

4 Tertio, quod in dubio actus præsumitur bonus, nec est præsumendum esse malum id quod potest iudicari esse bonum. P. At subsignatio consulentis potest interpretari bona quo ad collationem potestatis ad defendendam Ecclesiam: ergo non est interpretanda malè ad dandam potestatem ad collationem faciendam.

5 Non obstant opposita. Ad primum enim respondetur concedendo quod potest committi simonia sola uoluntate committendi eam; sed negando quod per talem simoniam incurratur vlla censura, per d. cap. fin. 9

Ad secundum respondetur concedendo quod habentes potestatem eligendi possunt dare uoces alijs ad coëligendum illis; negando tamen quod in dubio uideantur eas dare: & in casu nostro non fuerunt date; & ita in casu nostro non debet præsumi fuisse illi datam ab alijs ampliorem potestatem, quam habebat, per prædicta.

Ad tertium, quod simonia non fuit commissi propter da-

tionem potestatis ad defendendum Ecclesiam, sed propter potestatem datam ad conferendum. Per quæ pars hæc posterior uidetur uerior. Salua, &c.

SVMMARIVM.

- 1 Simonia est, patrono, qui presentare promissit, sed postea non presentauit, petenti sibi in gratiam dicta promissionis aliquid pecuniarum concedi, tradere, non quidem reale, sed conuenientialis tantum, quæ sola simoniacum ad beneficia obtinenda inhabilem nequaquam reddit. n. 2. & 4.
3 Criminoso, etiam quod sit conuenientialis simoniacus, num. 4. & cuiuscumque alteri crimini obnoxio, modo non sint de ipso iure expresse inducentibus irregularitatem, vel inhabilitatem ad ea facta collatio tenet. nu. 7.
4 Ratificare possum simonia delictum in mei gratiam perpetratum, sicut & cetera alia delicta. nu. 7. ex eo tamen quod pecuniam in mei gratiam solutam restituo, non probatur necessario ratihabito, cum illam alia mente & ob alium finem potuerim & possum numerare, puta, ad releuandum dantem à damno, num. 5. & seq. & ad seruandum meum honorem, n. 11. & similes alios fines principales: & hoc etiam si aliter non dedissem dictam pecuniam, nisi in mei gratiam malè data, & sic perditam fuisset. nu. 8. & seq.
5 Species peccatorum distinguuntur magis ex diuersitate finis, quam rerum, temporis, & personarum.
6 Confessio qualificata non potest reiecta: qualitate acceptari, nisi quando ius præsumit contra consistentem, ut in delictis, cum ea malo animo facta præsumantur.
9 Turpiter ob delictum perpetrandum promissum, etiam sequuta causa, non obligat; immo neque ex dicta causa promissum potest solui: etsi posuit ob aliam causam & ob alium finem principalem dari, puta, ad conferuandam amicitiam, in signum grati animi, & reciproca beneuolentia, n. 8. & ad conferuandum proprium honorem, & asseruationem. nu. 11. & 9.

CONSILIVM X.

PATRONVS cathedralis, Episcopo tunc ægrotante, promissit præsentare L. & cognatus rogatus à patrono, ut in gratiam prædictæ promissionis aliquam summam pecuniarum concederet, eam tradidit: sed patronus, antequam ipsum L. præfentaret, obiit, & promissio nullum habuit effectum: & L. cui post mortem patroni hæc tantummodo innotuerunt, rogatus à cognato, dictam summam, ne damnū sentiret, ei soluit. Quaritur, an L. factus sit inhabilis ad alium episcopatum seu beneficia obtinendum.

1 Pro resolutione huius dubij dico primo, certum esse quod prædictus patronus, & cognatus admiserunt simoniam.
Secundo, quod simonia illa non fuit realis, per quam incurritur censura, & alia pœnæ ipso iure, quas nos tetigimus in Manu. confessi.

2 Tertio, quod prædicta simonia fuit conuenientialis tantum, ab vna parte solum completa, & ita punibilis, & ob eam possit quis priuari beneficio etiam iam habito, ut dicitur in dicto Manu.

Quarto, quod nulla simonia conuenientialis tantum facit quem ipso iure inhabilem ad beneficia, licet ob eam per sententiam possit inhabilitari, ut tangitur in dicto Manu.

3 Quinto, quod collatio tali simoniaco facta, & electio de illo celebrata ipso iure ualent, ut elicitur ex dictis, & quia quidquid inuoluat Felinus, & alij alibi, ueritas est, quod collatio facta criminoso ipso iure ualeat; nisi quando crimen est tale, quod inducit ipso iure irregularitatem, vel inhabilitatem expresse, per ea, quæ ipsemet Felinus citat & scribit retractans prius à se dicta, & irrefragabiliter probari potest per illa, quæ ibi tangit ipse, & citari ab eo in suis locis, & per illam regulam glossæ receptam, scilicet, quod nulla pœna incurritur ipso iure, nisi in casibus expressis in eo.

4 Sexto, quod ex iis sequitur prædictum L. etiam si esset uerum quod admisset simoniam prædictam per ratificationem, tamen non esse excommunicatum, non suspensum, non irregularem, neque inhabilem ipso iure ad vllum beneficium; & quod collatio illi facta, & electio seu præfentatio de illo celebrata ipso iure ualeret, & sine vlla dispensatione retinere possit: quamuis iudex causa cognita possit eum priuare iure per ea sibi quæ sito.

Item dico, quod per ea, quæ contra ipsum proponuntur, & adducuntur, non est dicendum quod ipse admiserit simoniam etiam conuenientialem tantum. Primo quidem, quia ipse non

admisit

admisit eam per se, ut præsupponitur in facto.

Secundo, quod non probatur satis eum ratificasse illam. Nec enim probatur aliud, quàm quod cognato pecuniam, quæ contemplatione ipsius dederat patrono, ne retrocederet à promissione, restituit eo sine, ne cognatus afficeretur damno propter amorem eius. per quod non probatur eum ratificasse simoniam admittens à cognato. Primo quidem, quod à diuersis non fit illatio. At aliud est ratificare simoniam à cognato commissam, & aliud soluere illi pecuniam ab ipso datam, non eo sine, ut approbaret simoniam à cognato commissam, sed longè alio, uidelicet, ne pateretur iacturam ob id, quod amice fecit. quorum diuersitas constat ex eo, quod sunt diuersi actus, diuersæ personæ, diuersa tempora, & diuersi fines principales. quæ quatuor, præsertim vltimum, inducunt speciei diuersitatem, iuxta S. Thomam. Deinde, quod in dubio non est præsumendum delictum. At solutio prædicta potuit fieri bene nobiliter, & meritorie, & etiam male, & vitiose: ergo præsumendum est, quod fuit facta bene, nobiliter, & meritorie.

Tertio, quod de solutione illa per solam confessionem præfati L. constat: at confessio eius est qualificata, cum qualitate, quod fecit illam prædicto sine. ergo, quantum constat quod fuit facta, tantum constat quod fuit illo sine facta: quia confessio qualificata non potest ita diuidi, ut acceptentur confessa, qualitate reiecta, secundum Bartholum receptum. quem sequitur Panormitanus.

Quarto, quod non obstat, quod Bartholus ibi limitat suum dictum, quando præsumptio iuris esset contra sic consistentem, ut quia confiteretur delictum, puta homicidium cum qualitate, quod ad suam defensionem fecit: quia in nostro casu agitur de confessione actus, qui in se non est delictum, Bartholus autem loquitur de consistente actum, qui per se est delictum. sicut in simili in ijs quæ per se sunt delicta præsumitur in dubio malus animus, & in ijs autem quæ non sunt delicta, in dubio præsumitur bonus, per iura citata.

Quinto, quod non obstat, quod ratificatio habet locum in delictis, & etiam in simonia, quia negamus in nostro casu vllatenus fuisse ratificatam simoniam: quia illa fuit commissi in dando pecuniam, ut ad episcopatum præfentaretur L. quod non ratificauit ipse, sed solum soluit pecuniam sic datam, ut non pateretur iacturam amicus; quod longè aliud est, quam ratificare simoniam in dando illam pecuniam commissam: præsertim quod iam omnis spes & finis habendi episcopatum per illam promissionem essent adempta, & nequeat præfumi, quod soluit in finem, in quem data fuit, scilicet ne promissio reuocaretur, cum iam esset omnino irrecuperabiliter data.

Sexto, quod non obstat, quod præfatus L. non soluit illam pecuniam, nisi data fuisset ob causam prædictam; quia hoc solum arguit, quod illa datio fuit causa impulsua soluendi, non tamen finalis & principalis: & causa talis impulsua non inducit simoniam, ut per plura exempla probatur in dicto Manual.

Septimo, quod potest quis iuste & sanctè dare aliquid alicui pro recompensatione damni, quod suscepit delinquendo pro illo, vel pro subsidio vitæ illi, qui pro suo amore peccauit, proponendo pro finali & principali causa uirtutem, caritatem, & misericordiam, per asserta in d. Manual. potest enim quis dare subsidium vitæ ob amorem Dei principaliter illi, qui ob amorem suum occidit aliquem, & uerit solum; quod non dedisset, nisi illud damnum pro eius amore suscepisset; nullatenus approbando, neque ratificando maleficium, quod pro eo fecit.

Qui etiam promissit aliquid, ut quodpiam maleficium faceret, consequtuo maleficio, licet possit soluere illi promissum; non quidem vi promissionis, nec ratificationis maleficij; sed in eleemosynam, & subsidium paupertatis fug, & conferuationem sui honoris: quod pulchre ante nos dixit Caietanus, ita quod promissio illa mala, vel delictum amore ipsius factum, non sint causa principalis illius doni, sed solum causa sine qua non. sic prædictus L. potuit reddere præfatum pecuniam prædicto suo cognato, non quidem principaliter tamquam debitam iustitia legali, neque tamquam datam pro simonia, sed tamquam insumptam ob amorem eius, intendendo pro sine principali amicitiam, & sui honoris conferuationem, & gratitudinem, quam merebatur ille amor, quo motus fuit ad dandam illam prædictus cognatus; licet datio illa sibi

displiceret, & eam damnaret.
Octauo, quod non obstat cap. sicut tuis. quatenus probat, eum qui soluit, vel reddit pecuniam pro sua promotione se ignorante & etiam inuito datam, reputari simoniacum. Tum quia illud agit de promotore, nos autem loquimur de nullatenus promotore, nec ob eam simoniam promouendo. Tum quia illud agit de illo, qui probatur aliunde soluisse vel reddidisse pecuniam; nos autem de illo, quem non constat aliunde soluisse, quam per suam confessionem qualificatam circumstantia principalis finis uidelicet quod sine bono longè alio, quàm ratificationis soluisset, qualem solutionem nemo potest asserere fuisse malam.

Nono, quod nemo præsumitur ita iactare bona sua, ut reputari debeat imprudens, & omnino stultus, & si præfatus L. præsumeretur ratificasse præfatum simoniam, præsumeretur uanus, imprudens, & stultus: quia sine vlla spe, & specie boni, honesti, uilis, delectabilis, suam pecuniam iactasset; cum fecisset actum malum sine vlla spe promotionis factæ, vel faciendæ, nec voluptatis, vel utilitatis inde manantis, cum iam promissor & promissio penitus interuissent.

Cum igitur præfatus L. ignorasset simoniã præfata, donec promittens & promissio interuissent, nihilque fuerit assequutus, nec speret assequi; cumque simoniam illã postquam sciuit, nullatenus approbauerit expresse, nec constet eum fecisse aliquem actum, per quem præfumi debeat ratificasse illam; immo actus, qui ei obiicitur, sit ita bene qualificatus, ut debeat laudari potius, quàm vituperari, cum feratur esse Abbas in primis, & primariæ nobilitatis, quem plurimum decebat facere illum actum principaliter ad conferuandum honorem suum, & amicitiam tanti magnatis, credendum est fecisse illum ad hunc finem principaliter, & non ad ratificandum sine vlla spe simoniam, ut sua fide testatur: consequitur nullam ob hoc debere pati repulsam.

SVMMARIVM.

- 1 Personatum, seu temporale beneficium instituens, cum pacto quod ad illud presentabit resignantem sibi suum beneficium, est simoniacus.
1 Presentare promittens aliquè ad beneficium nondum erectum, sed erigendum, uanam & nullam facit promissionem.
2 Simoniace fundantes beneficium possunt in pœnam priuari bonis dicto beneficio applicatis.
3 Ordines accipiens ad titulum beneficij nulliter erecti est male promotus.
3 Dispensationis faciendæ causa ex pluribus simul iunctis potest colligi.

CONSILIVM XI.

VIDAM A. clericus cum P. clerico iuxta Tarraconenfis diœcesis constitutionem & consuetudinem personatum dotare & constituere ualoris 10. ducatorum conuenit, & dictum P. ad sic creatum & constitutum personatum præfentare, & cum eo pro alio beneficio simplici permutare: & postmodum absque ordinarij auctoritate, seu decreto, personatum iuxta dictam formam dicti ualoris erexit, & dotauit partim super rebus mobilibus, partim super pecuniis debitis, & non exactis, nec minus in stabilia bona conuersis: & personatum sic creatum permutauit pro alio beneficio parui ualoris cum d. P. & ipse P. ad titulum d. personatus & aliàs legitime fuit ad sacros ordines promotus, non tamen in eisdem ministravit. Quaritur quid iuris.

Ad questionem propositam respondeo primo, erectionem personatus, de quo agit questio, male fuisse factã. Tum quia non potuit illa fieri sine auctoritate Papæ, vel ordinarij iuxta constitutionem Tarraconenfis diœcesis, ut in consilio S. de iur. patron. diximus. Tum quia non fuit dos eius constituta super redditibus censuilibus, nec aliis redditibus perpetuis, ut debet constitui secundum eandem constitutionem. Tum quia fuit facta saltem partim super rebus mobilibus, & pecuniis cuiusdam crediti nōdum exacti, nec in bona stabilia conuersis. Tum quia fuit facta, antequam decretum erectionis fieret ab ordinario, contra eandem constitutionem. Tum quod fuit uana: quia fuit factum pactum de præfentando ad beneficium nondum institutum. Tum quod fuit simoniaca: quia facta fuit cum pacto permutationis factæ, vel faciendæ sine auctoritate superioris. Tum quia proponitur facta fuisse

a De simon.

b Leg. cum de indebito. ff. de probat.

a Vbi sup.

b De simon. c Ca. 2. & c. si celebrat. de cleric. excomm. minist.

d Cap. peccatum. de reg. iur. lib. 6. cap. firmissime. 15. qu. 1. & cap. omnis. de consec. dist. 4. c Cap. 26. nu. 7. & seq.

f. 1. quæst. 1. in sum. Cap. 23. nu. 100.

h Ca. si cui. de pœni. dist. 1.

i De elect. k 63. dist.

l Cap. si. de simonia.

m De elect. n Leg. cum de indebito. ff. de probat.

o Cap. 2. de reg. iur. & l. merito. ff. pro socio. p Leg. si procurator. ff. de con. u. lib. 6. cap. 1. de iure iur. lib. 6.

q De simon.

interueniente quadam renunciatione sine vilius superioris auctoritate. Tum quia, vt diximus in d. conf. 8. de iur. patron. nullum pactum potest apponi in fundatione a patronis aut fundatoribus horum personatum, quod non possit apponi in fundationibus vel erectionibus aliorum beneficiorum perpetuorum, preterquam quod sint temporaria, & non perpetua.

2 Secundo dico, quod S. D. N. iuste posset omnes prelatos, qui in prelati erectione mortaliter peccarunt, pro crimine simonie, & aliis quae in hac re admiserunt, priuare saltem quo ad forum conscientiae illis bonis, quae fuerunt data pro erectione hac iniusta & simoniaca, & applicare oratori pauperi clerico illa quo ad vitam suam, relicto saluo iure petendi post eius vitam illis, qui ad aliqua eorum pretendere potuerint esse sibi ius repetendi propter inualiditatem, siue nullitatem actuum, quos temere fecerunt: quandoquidem non intenderunt facere perpetuam donationem, sed solum quo ad vitam eius, quo ad quam solum intenderunt personatum constituere.

3 Tertio, quod paupertas oratoris, & ordinatio eius ad prelatum personatum nullum, & abstinentia ab executione ordinis male assumpti, & confessio spontanea peccatorum, & humilis petitio redemptionis bonorum male assignatorum beneficio personali quo ad vitam suam, & secretum peccatorum in hoc commissorum videntur posse suam Sanctitatem mouere, vt illam faciat ei in poenam culparum fundantium, & amorem Iesu Christi D. N.

S V M M A R I V M.

- 1 Presentatus ad beneficium litigiosum, cum pacto quod suis expensis teneatur verificare iura presentantis, est simoniacus.
2 Presentans cum pacto, quod ei, nisi presentatus intra tempus a iure statutum suam prosequatur presentationem, liceat presentationem contrahere, & oportuna agere, non est simoniacus, si per hoc pactum aliud presentanti non referretur, nisi id quod ei iure competit. num. 2. 4. 5.
3 Interpretatio continens delictum in dubio reicienda.
4 Facta prouidorum recta presumenda, etiam ex parte literam impropiando.
5 Argumentum a contrario non valet ad inducendum delictum, & poenam eius.
6 Intellectus l. Titia §. fin. ff. de manu test. varius.
7 Lex apte variis recipiens sensus, pro firmo fundamento, nisi pro parte vitio carente, citari nequit.
8 Dicitur, nisi, post negatiuam orationem, nisi accedat aliquod affirmatiuum, in odiosis & penalibus secundum communem nihil ponit: idem secundum aliquos in non odiosis.
9 Presentans, presentato ius suum non prosequente, potest alium presentare.

CONSILIVM XII.

ABBAS & conuentus presentauerunt quemdam ad beneficium sui iuris patronatus litigiosum cum pacto quod nihil ipse presentatus intra tempus a iure prosequeretur suam presentationem in solidum, ipsi possent contrahere presentationem, & agere ea, quae forent opportuna & necessaria. Euenit quod quidam impetrauit praedictum beneficium sub praetextu, quod in huiusmodi presentatione esset admittenda simonia, & causa in Rota commissa: quaesitum fuit de sensu & intellectu praefatae clausulae, vtrum contingeret simoniam, an reseruatio praedicta nitatur iure communi.

Hoc dubium resoluendum videtur, scilicet quod solum videtur reseruatum ius contrahendi, & agendi solum illa, quae iure communi poterant presentantes facere, etiam si nulla huiusmodi reseruatio in presentationis instrumento fuisset facta.

Primo quidem, quod interpretatio contraria, quam aduersa pars praetendit, nullo iure firmo nititur: quia negari non potest, sensum clausulae, de quo agitur, esse dubium, & clausulam illam vario modo intelligi posse: & intelligendo modo quo aduersa pars ait, contineret presentantes labem simoniae incurriffe: & intelligendo eo modo, quo nostra pars ait, vitatur delictum simoniae, quod est maximum, & ergo in dubio reicienda est illa interpretatio.

Secundo, quod secundum interpretationem contrariam verbum illud in solidum significaret, quod presentatus teneatur verificare suis impensis, quod ius patronatus pertinet

a Cap. tanta est labes de simonia. b Ca. 1. de re iur. l. merito. ff. pro socio.

ad presentantes, quod tamen est nimium diuinare: nullum enim verbum in instrumento presentationis id significat: sed aduersa pars pro suo affectu videtur diuinasse.

2 Tertio, quod facta virorum prouidorum, quales sunt Abbas, & monachi praefati valde Illustris monasterij, relata in aliqua scriptura debent praefumi recte facta, etiam impropiando aliqua ex parte literam, & praefata clausula impropiando tantillum eius literam potest intelligi, vt nullam contineat reseruationem potestatis, quae iure non competat presentanti post factam presentationem, ergo illa sic est interpretanda.

Quarto, quod interpretatio contraria non potest colligi ex praedicta clausula, nisi argumento a contrario sensu: & huiusmodi argumentum nihil valet, quando colligitur aliquid, per quod disponens incideret in aliquod delictum, & poenam eius, ergo non potest illud ex ea sumi.

3 Quinto, quod nihil faciunt pro aduersa parte dicta Didaci a Couarruua quae dicitur ipsa pro se citasse. b Tum quia citat illa, quatenus tractat intellectum legis Titia. c qui multipliciter & probabiliter a multis intelligitur, vt ipse Didacus ibi, & alij, d & alij alibi tradunt, & lex, quae multiplicem eundemque probabilem intellectum habet, non potest pro firmo fundamento allegari, e nisi allegaretur pro parte quae vitio caret, f & ita vel ille §. non potest citari pro firmo fundamento, cum sic intellectus non concludat vitium & delictum.

4 Tum quia ipsemet Didacus expressè tenet, quod dicitio nisi, quae sequitur negatiuam orationem, nihil ponit, nisi aliquid aliud affirmatiuum accedat, sequitur in hoc Adrianum, & alios dicentes, quod qui promittit alicui non ducere aliam nisi eam, non promittit ducere illam, nisi aliquid aliud affirmatiuum interueniat, quod multis ibi confirmat. Tum quia communis opinio habet, etiam referente Decio, & quod dicitio nisi, sequens orationem negatiuam, nihil ponit in odiosis & penalibus, cuius contrarium certe defendi non potest ab eo qui tenuerit glossam illam solemnem, h cui fere omnes consentiunt, & nemo probabiliter ab illa dissentire potest. Ergo nec in proposito nostro potest fieri interpretatio, qua illa dicitio, nisi, ponat aliquid odiosum & penale, cum nihil affirmatiuum ad hoc faciens contineat; neque consequenter, vt ponat reseruationem alicuius potestatis contrariae iuri communi, per quam auctor incidat in delictum, & poenas, sed tantum reseruationem potentiae, siue potestatis faciendi ea, quae iure communi licuissent ei facere.

5 Sexto, quod sine vlla verborum impropiatione potest ita intelligi praefata clausula, vt solum videatur per eam reseruari potestas faciendi ea, quae iure communi potest presentans, non prosequente presentationem presentato. Nam, si presentatus omitteret prosequi causam, eo quod moreretur, vel renunciaret suo iuri, vel etiam priuaretur per sententiam iudicis, vel ipso iure ob haeresim, vel aliud crimine, verè & proprie diceretur eam non prosequi; & omnibus illis casibus iure communi liceret ei, qui eum presentauit, alterum presentare, iuxta cap. si electio. i cum ei adnotatis adiuncto ca. licet. k Ergo haec interpretatio est suscipienda; quia inheret proprietati verborum clausulae praedictae. l

S V M M A R I V M.

- 1 Simoniaca presentatio gratiam subsequutam annullat.
2 Simonia vt sit realis, sufficit ex duobus in pactum deductis alterum compleri.

CONSILIVM XIII.

INTER F. & P. & populum presentatorem Ecclesiae patriarchialis conuenit, vt F. renunciaret illi Ecclesiae, & populus presentaret P. & P. ipsi F. solueret pro pensione 16. scuta; & consequenter F. renunciavit in manibus ordinarij, qui contulit illam P. qui dedit mandatum ad consentiendum pensioni praedictae, quod tamen noluit admittere Papa, & ita non soluit. Quaritur an titulus P. sit canonicus.

1 Respondeo, quod praefatus P. non habet canonicum titulum praefatae rectoriae: quoniam eius presentatio fuit simoniaca. Primo quidem, quia conuenit inter F. & P. vt ille renunciaret beneficium, & hic constitueret pensionem, siue consentiret illius constitutioni.

a Cap. nisi est, sent. viriprovidi, de prob. cum ei amos.

b In epi. 2. pa. cap. 4. nu. 6. c. §. ff. de manu test. d. In l. ditione C. de transac. c. l. in abiguo. ff. de reb. dub. cum ei adnot. f. Leg. in ambigua. ff. de legib.

g In dist. l. actione.

h Cle. 1. verbo facere, de usuris.

i De electio. lib. 6. k 2. de prob. lib. 6. l Arg. l. non a liter. ff. de leg. 3. c.

Secundo,

Secundo, quod inter F. & populum patronum conuenit, vt F. renunciaret, & populus presentaret P. & ita interuenerunt duo pacta simoniaca, immo & forte tertium, scilicet quod populus presentaret P. & P. consentiret constitutioni pensionis 16. scutorum: quae tria clare sunt simoniaca.

2 Nec obstat, dicere, quod licet praedicta pacta sint simoniaca conuentionali, non tamen sunt talia simonia reali, quia non fuit completa ex vtraque parte, quod requiri ad simoniam realem dicimus nos post alios in Manual. confessi. b & quamuis F. compleuisset pro sua parte, quia renunciavit, P. tamen non impleuit, quia non soluit pensionem. non inquam hoc obstat. Tum quia conuentio secunda, qua conuenit inter F. & patronos, vt ille renunciaret, & hi presentarent P. completa fuit ab vtraque parte: & etiam prima satis potest dici completa ex parte P. quia dedit mandatum ad consentiendum constitutioni pensionis. Tum quia etiam tertia conuentio, quae forte facta fuit quod populus presentaret P. & P. consentiret constitutioni pensionis, potest dici completa ex vtraque parte. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Renunciatio beneficium principaliter, vt ob id ad aliud presentetur, est simoniaca, secus si secundario, & vt in causam impulsuam. Idem dicitur de presentante. & num. 8.
2 Simonia non est dare alia ratione, quam pro pretio querendi spirituale.
3 Praepositio, pro, aliquando principalem, aliquando remotam causam signat.
4 Temporale pro spirituali minus principaliter dari & accipi potest.
5 Causa solum impulsua esse potest illa, sine qua non fieret actus.
6 Simonia non est mutare Episcopo principaliter ob amicitiam, & secundario vt querat sibi, vel alij beneficium.
7 Simonia non est dare pro sustentatione ministri, pro damno iniuste dato, & poena peccati.

CONSILIVM XIII.

SEMPRONIVS petijt a patrono presentationem ad dignitatem vacantem, & pertinentem ad eius presentationem; & quo facilius eam obtineret, obtulit se relicturum vnum beneficium simplex valoris certum ducatorum: & post multum temporis commisit patronus suo procuratori, vt presentaret Sempronium ob aliquas causas, modo ipse renunciaret praefatum beneficium simplex liberè in manibus ordinarij ad conferendum cui veller: quo facto Sempronius obtinuit presentationem, & dignitatem. Quaritur, an interuenierit simonia realis.

1 Respondeo primo, a gro animo me onus respondendi huic quaestioni accepisse: quia per plurimas, & grauissimas occupationes non poteram illi pro eius dignitate respondere: sed vim mihi fecit amicitia rogantis, & auctoritas Illustrissimi, cui seruit.

Secundo, quod non minor variè à varijs responsum fuisse illi: quia multa pro eius vtraque parte possent adduci.

Tertio, quod arbitror D. consulentem de rigore iuris in foro exteriori iudicatum iri simoniacum realem, si omnia proposita in facto probarentur: quoniam ex illis resultaret conuentum & pactum fuisse inter patronum, & ipsum in absentia per nuncios, vt consulens prius renunciaret beneficium, & postea patronus vel procurator eius presentaret illum ad dignitatem, & omne pactum huiusmodi, etiam si nihil temporale detur, vel accipiat, est verè, vel praesumitur in foro exteriori simoniacum, argumento c. quam pio. e & ca. cum pridem. d & tradimus nos in Manu. confessi. e & cum ab vtraque parte, tam a patrono, quam a consulente fuerit impletum, consequens est debere iudicari simoniam fuisse realem, per ea quae post alios nos tradimus vbi supra. f Cui consequens est, iudicandum esse in foro exteriori D. consulentem incurrisse excommunicationem, & presentationem sibi a patrono, & institutionem ob eam ab Episcopo factam inualidas & nullas, & fructus male perceptos.

2 Verum satis defendi posset per supra dicta inter patronum & consulentem acta non interuenisse veram simoniam coram Deo, & quo ad forum conscientiae, per ea quae nos altius alijs tradimus vbi supra, & praesertim primo per illa verba: Non est simonia, dare, vel accipere alia ratione, quàm pro pretio, vel causa principali & immediata querendi aliquid spirituale, puta pro su-

a Arg. c. quae pio. 1. qu. 2. ca. si. de pact.

b Ca. 23. nu. 100. c. seg.

c l. qu. 2.

d Et cap. si. de pactis. e Cap. 23. nu. 100. cum seg. f Num. 103.

g Num. 100. in 4. notab.

stentatione ministrorum, vel pro liberalitate, vel elemosyna, vel pro solutione obligationis, legis, vel consuetudinis, vt sentit S. Thomas, a & exprimit ibidem Caietanus & melius in summa, b & nos probauimus in cap. sicut. c Et si narrata sunt vera, consulens non obtulit renunciationem praefati beneficii simplicis principaliter pro pretio, & causa principali & immediata querendi presentationem ad dignitatem, sed pro causa impulsua, & incitativa ad eam habendam.

3 Secundo colligitur haec responsio ex illis vbi supra positis verbis. Praepositio, Pro, aliquando significat pretium, vel causam principalem immediatam: in qua significatione accipiendum vnuerfaliter est verum nil pro re spirituali vel ei annexa posse accipi, vt probat cap. sicut. & cap. non satis. d & declarat Archidiaconus, e nihil inquam, etiam paruum, vel minimum, secundum S. Thomam. f Aliquando significat causam impulsuam, vel remotam, vel sustentationem, vel aliam ex praedictis; & in hac significatione verum est posse accipi aliquid pro spirituali, iuxta glossam iuncto textu, s vbi etiam Archidiaconus, & communis. h Et praefatus D. consulens non renunciauit, nec voluit renuciare beneficium suum simplex pro pretio dignitatis, neque pro causa principali immediata habendi eam, sed pro causa impulsua, & incitativa animi patroni ad presentandum eum ob suam sufficientiam, & quia relicturus erat vnum canonicatum, quem habebat incompatible dignitati, & spectabat ad presentationem ipsius patroni, & ob alias qualitates, quas sciebat patronus inesse illi, & ob quas decebat eum presentari.

4 Tertio colligitur ex illis vbi supra, i positis verbis, Licet dare vel accipere aliquid temporale minus principaliter, & tamquam pro causa impulsua & excitativa pro spiritualibus. Tum per proxime dicta. Tum per glossam cap. cum esset. k & cap. cum ad nostram. l quae aiunt, simoniam quidem admittere illum, qui praetato inferuit principaliter ob beneficium ecclesiasticum, praesertim interueniente pacto, non autem qui principaliter ob alium iustum respectum inferuit, licet secundario & minus principaliter ob illam spem seruiat: quod pulchre de more declarat Adrianus. m Tum quia glossa illa celeberrima, n ait peccare quidem eum, qui surgit ad matutinas preces principaliter propter distributiones quotidianas, non autem illum, qui surgit principaliter vt Deo inferuiat, & minus principaliter & secundario vt eas lucratur. Tum quia Urbanus Papa, o & Celestinus, p determinarunt licere clericis seruire Deo in ecclesiis ob spem ascendendi ad dignitates illarum: immo Gelasius, q dixit eos ad hunc ascensum spe maioris commodi compellendos. Tum quia glossa recepta, r dicit expresse per illum textum licere clerico seruire in Ecclesia ad querendam aliquam dignitatem, modo principaliter ob id non seruiat: cui similis est glossa cap. hoc ad nos. s Tum denique quod glossa t recepta communiter, & confirmata multis contra Sotum, u habet, quod licet peccet qui mutatur principaliter ob lucrum; non tamen qui principaliter id facit, vt iuuat proximum, quamuis minus principaliter & secundario id speret.

5 Quarto colligitur ex illis verbis, quae habent, Causam impulsuam & incitativam voco etiam illam, sine qua non fieret actus, modo ille fiat principaliter ob aliam, quam illam, vt in hac specie dixit Maior. x & ante illum sentit S. Thomas, y loquens de clerico surgente ad matutinas ob distributiones, alias non surrecturo. Tum quia, vt in comment. cap. cum minister. z probauimus, non est bona definitio illa Bartholi, a qua definit causam principalem, esse causam, qua cessante cessat effectus. Tum quia secundum eam omnis causa, quae appellatur sine qua non, esset principalis, quod est falsum secundum omnes, & per supra dictos textus & glossas, quae habent locum etiam in his, qui non seruiunt Ecclesiae, vel praetatis, nisi sperarent beneficia: & quia actus virtutum licet fiant vitiosi ob finem principalem temporarium, non tamen sunt tales ob minus principalem, per adducta in d. cap. cum minister. post Adrianum ibi citatum, alioqui enim omnes fere actus nostri essent vitiosi: quia paucissimi sunt pure propter solum Deum, & solum virtutem, sine aliquo respectu, retributionis, quem etiam Dauid habebat in seruendo Deo. b Inclinaui cor meum, & c. propter retributionem, & vt quidam dixit, Quis virtutem amplectitur ipsam, Praemia si tollas? Itaque verè coram Deo incurrit simoniam, quicumque dat, vel facit aliquid temporarium, etiam minimum, vel spirituale pro spirituali, tamquam pretium eius, vel causam principalem & immediatam eius habendi, & e contrario nemo, qui alia ratione, & minus principaliter dat, vel accipit etiam temporale pro spirituali, verè coram Deo, & in foro conscientiae simoniam committit, quamuis in foro exteriori interduam praesumatur committere. Que solutio ex praedictis, & ex Archidiacono & Caietano vbi supra irrefragabiliter colligitur.

a 1. 2. q. 100. art. 3. b In verbo simonia. c 3. de simonia.

d De simo. e In cap. ordinationes. & cap. indices. f In quaest. 1. quaest. 1. diff. 25. qu. 3. art. 3. ad 1. & in d. qu. 100. art. 3. g In dict. ca. iudices. & c. Agatho. 63. diff. 1. h In cap. ad Apostolicam de simonia. i Num. 101.

k De simon. l De elect.

m Quolib. 9. art. 1. sub littera L. M. N. O.

n In cap. 1. de clericis non resid. lib. 6. o In ca. li officia. 59. diff. p In ca. quid proderit. 61. diff.

q In cap. conlulit. 74. di. r In dict. ca. quid proderit. diff. s 59. diff.

t Cap. conlulit. de vfuris.

u Supra c. 17. num. 209.

x In 4. diff. 25. qu. 1.

y Quodlib. 8. art. 2.

z 23. quaest. 5. num. 27.

a In 1. 2. §. si. ff. de donat.

b Psalm. 118.

Et ex narratis in facto quaestiones colligitur, quod consulens non ret. unciavit praefatum beneficium principaliter, & pro causa principali habendi dignitatem, vt dictum est: licet id fecisset pro causa, sine qua non fuisset forte consequuta praesentatio patroni: neque patronus praesentavit consulem principaliter ob renunciationem beneficij, accipiendo illum pro causa principali, sed ad summam pro causa impulsiva, sine qua forte non fuisset praesentationem.

6 Quarto, facit, quod ibidem aio respondisse me pridem, non commississe simoniam illum, qui mutuavit Episcopo noue prouiso bonam pecuniam summam principaliter, & immediate, vt ei beneficeret, & ad inuendam amicitiam, sperans secundario sibi vel alij gratiam alicuius beneficij; quia non mutuauit pro pretio, neque pro causa principali & immediata rei spiritualis, saltem vt hoc in loco spirituale accipitur, sed pro bono, & equo, & bona amicitia inuenda, licet secundario & mediate speraret aliquam gratiam beneficiariam.

7 Quinto facit, quod ibidem, a dicitur non esse simoniam, dare, vel accipere pecuniam pro impensis, vel poena excommunicationis, vel absolutionis per iurisdictionem spirituales inposita, b etiam si poena non erogetur pauperibus, c licet id esset melius. Ad quod reducendum est, quod ait S. Thomas, d cum alijs quibusdam. Quorum ratio est, quod non dantur illa temporalia pro pretio rerum spiritualium, neque pro causa principali immediata earum, sed pro interesse, & damno partis iniuste accepto, vel dato, vel pro poena peccati, & contumaciae.

8 Cum ergo D. consulens non renunciauerit beneficium pro pretio, neque pro causa principali & immediata quaerendi praesentationem, sed pro causa impulsiva & illicita animi patroni, vt eam faceret principaliter pro sufficientia & virtute animi, quaerent renunciant; cumque patronus non praesentauerit eum propter renunciationem, accipiendo illam vt pretium renunciationis, neque pro causa principali & immediata suae praesentationis; dicendum est a neutro fuisse vllam simoniam commissam coram Deo, & in foro interiori, licet a iudice exteriori iuste posset praesumi esse commissam: quia, vt habetur i. Reg. e & in c. humana aures, f homines & forum exteriori iudicant secundum ea quae apparent exteriori, Deus autem & forum conscientiae secundum ea quae verè & realiter sunt, etiam si sint contraria praesumptis.

Sexto, quod licet securius esset D. consulenti eligere viam fori exterioris per Datarium ad tollendum quem concepit scrupulum, fastidiosior tamen & damnosior erit illa sibi: quia oportebit eum quaerere absolutionem ab excommunicatione, & refectionem tituli, & nouam prouisionem, & facere restitutionem fructuum, vel componere se cum Camera Apostolica; quae magnam sumptum requirunt: & cessant omnia illa eligendo viam conscientiae, & fori interioris: & si praefata dignitas non pertineret ad praesentationem praedicti patroni, consulere ei, vt eligeret viam exterioris fori; quia credo praefata narrata in facto probari posse per prouisiones patroni, & per eius committarium, & alios qui ea nouerunt; & posset illa impetrari a Sede Apostolica & inferri ei magna molestia mihi tamen satis videntur probare fundamenta superiora proxima nullam interuenisse in casu proposito simoniam quo ad Deum, & forum conscientiae, & consequenter posse ipsum sedare animum suum. Salua, &c.

Aduerte candide lector, ne hoc responsum sit tibi causa erroris. nam D. Nauarrus respondet ex suppositione, videlicet quod nulla nec actualis, nec virtualis intercessit conuentio, quodque nec resignatio fuit facta in causam & finem principalem obtinendi praesentationem: quam suppositionem potuit D. Nauarrus facere ex qualitate personarum, quarum alteram nos nouimus, de qua ob eius eximias virtutes nihil mali poterat suspicari. nam si attendatur narratio facti, non potest negari, quin intercesserit virtualis conuentio, dum praesentator mandat suo procuratori, vt praesentet Sempronium, modo Sempronius renunciet aliud beneficium: ex quibus constat, quod praesentans non fuit contentus sola oblatione, sed voluit vt prius exequutio fieret. sed oblatio resignationis respicit principaliter ipsam praesentationem. rogauit enim patronum, vt praesentaret, offerens se resignaturum praedictum aliud beneficium. Vnde ij, quibus similis contingat casus, caueant ne se ipsos decipiant: quia moraliter loquendo huiusmodi vix possunt esse aliena a vicio simoniae.

S V M M A R I V M.

- 1 Renunciatio beneficium in manibus ordinarij, cum spe quod collator, vel etiam praesentator praesentabunt, & conferent secundum voluntatem resignantis, nullo iure peccat, nec est suppositus extrauaganti Pij V. de confidentiis, quae non omnem intentionem resignantis, sed solum illam quae est illicita damnat, nam. 2. & hoc modo cesset omnis etiam tacita conuentio, num. 4.
- 2 Lex seu constitutio, quae fit ad alterius legis interpretationem, secundum terminos legis interpretata est intelligenda.
- 3 Praesumptiones inducuntur a Pio V. ad probandam confidentiam non habent locum in foro conscientiae.
- 4 Impetrare quae licite potest beneficia ea spe, quod ea renuncians in alios poterit inde aliquam vtilitatem, vel pensionem licite impouendam habere.

CONSILIVM XV.

MULTI renunciant beneficia sua in manibus ordinarij pure, simpliciter, & libere, cocepta tamen spe, quod illi conferant ea illis, quibus ipsi volent, vel quod patroni praesentabunt ad ea, quos ipsi volent, nullo tamen pacto, nec modo, nec conditione super hoc expressis.

Quaeritur, an huiusmodi peccent, & incidant in poenas contra renunciantes cum confidentia per Pium V. impositas in extrauagante cuius tenor exprimitur in nostro Manu. confessi. a

- 1 Respondeo, quod non. Tum quia nihil videtur fieri ab eis illicitum, neque interuenit voluntas id faciendi, & consequenter non est peccatum; cum omne, quod est tale, sit transgressio alicuius legis iustae, vel voluntas eam transgrediendi. b Tum quia nullo iure naturali, diuino, nec humano talis spei coceptio prohibetur: ergo non est dicendum esse prohibitam. c
- 2 Non obstat extrauagans fel. rec. Pij V. de confidentia, quatenus in duobus locis reprobat confidentiam procedentem ex solo animo & conscientia renunciantis, vel conferentis, vel praesentantis: non inquam hoc obstat. Tum quia loquitur de confidentia illicita, de qua Pius III. edixit: nam constitutio interpretans aliam intelligenda est secundum terminos interpretatae, d & extrauagans Pij V. facta fuit ad interpretandum dictam extrauagantem Pij III. & consequenter intelligenda est de confidentia illicita, quia ex multis locis illius colligitur eam constituere de tali.
- 3 Tum quia illa constitutio Pij V. non emanauit tantum ad declarandum quae confidentia sit illicita, quantum ad inducendum modos probandi eam per indicia & praesumptiones, vt ex eius tenore patet; quod ad forum contentiosum pertinet, & non ad forum conscientiae, in quo cessant praesumptiones. e Tum quia alioquin consequeretur, quod fere omnes collatores, electores, & praesentatores, etiam Cardinales, Archiepiscopi, & Episcopi, Reges, Duces, &c. admitterent confidentiam illicitam, & animabus suis mortiferam: nam fere nemo illorum est, qui non concipiat aliquam spem alicuius gratiae referendae sibi a beneficiario, quem eligit, vel praesentat, vel cupit vt per renunciationem suam ei conferatur; quod omni iure naturali, diuino, & humano licet, cum omni tali debeat quis esse gratus beneficienti, vt habent iura, f & tradit S. Thomas, g & praesupponit Iuriconsultus. h
- 4 Adde, quod idem videtur dicendum de his, qui impetrant aliqua beneficia a S. Sede Apostolica vel aliunde, concepta spe, quod renuncians ea in alios, consequentur aliquam pensionem, vel vtilitatem legitime constituendam; dummodo nullo pacto, vel conditione expressis vel tacite id fiat, cum nullo iure id plus videatur prohibitum, quam id quod superius est determinatum.

S V M M A R I V M.

- 1 Renunciatio beneficium principaliter, vt detur digno, cum minus principali spe gratitudinis, etiam sine qua non fieret illa, non est simonia.
- 2 Debitum, quod non est legale, sed antidorale, non habet vim pretij.
- 3 Simonia non est resignare spirituale ob amicitiam consequendam, sperando inde mediate aliquod temporale.
- 4 Causa sine qua non, non semper est principalis.
- 5 Beneficium acquirendi spe praelatis seruire licet, modo haec spes sit minus principalis causa seruitij.

CONSILIVM XVI.

SIMONIA an sit renunciatio beneficij facta principaliter, vt idoneo conferatur, & secundario cum spe quod erit gratus

2 Num. 102.

b Arg. ca. v. nerabilibus. s. porro. de sententia excommunicati. li. c. c. Arg. ca. dilectus. de pen. d. In. 4. dist. 25.

c Cap. 16. f. 2. quae. 5.

a Cap. 23. nu. 100. vers. quinto. b Num. 106.

c 2. 2. qu. 78. art. 2. ad sec. dum. d Leg. c. si co. tra. in. d. in. ff. de vult. c. ca. sciendum. s. qu. 1.

a Cap. 23. nu. 110.

b §. definitio. 15. qu. 1. c. ca. nam concupiscentiam. de confit. c. Ca. legatur. 24. qu. 2. §. co. sideremus. Auth. de triu. c. semel. col. 3.

d Authen. co. finitio. hoc. in. interp. §. 1. col. 1. m. 6.

e Cap. 11. c. cap. 15. qui. de sponsali. c. c. humane aures. 22. qu. 5. cum ei a nobis late adnotatis.

f Leg. si non sortem. s. libertus. cu. gl. ff. de condit. indeb. cap. cu. in officio. de testam. g 2. 2. qu. 78. art. 2. ad 2. h In l. sed §. si. confultus. ff. de petiti. hared.

gratus? & quid vbi erat talis, quod sine ipsa non renunciaret: AD PRIMAM QVAESTIONEM respondeo non esse simoniacum resignantem suum beneficium principaliter, vt detur alicui idoneo, cum spe minus principali concepta, quod ei gratus sine qua non renunciaret: nec contra erit simoniacus, qui recepit beneficium ex renunciatione huiusmodi. Tum quia non est simonia, dare, vel facere aliquid spirituale minus principaliter ob aliquod temporale, nec contra dare vel facere aliquid temporale minus principaliter pro spirituali, vt per plura exempla declaramus in Man. a

2 Tum quia in eodē cap. b determinamus verius esse, quod intentio renunciandi, intentione tollendi obligationem antidoralem, non inducit simoniam; quia debitum, quod non est legale, sed tantum antidorale, non habet vim pretij, vt colligitur ex D. Thoma, c ergo nec intentio inducendi debitum antidorale inducet simoniam: quia quod operatur propositum in proposito, operatur oppositum in opposito. d Tum quia simonia, nulla committitur, eo quod quis per huiusmodi renunciationem, vel illius acceptationem principaliter & immediate velit quaerere beneuolentiam, & amicitiam, quae sunt bona inestimabilia, qualia licet quaerere ex spiritualium collatione, & actione, etiam sperando mediate & minus principaliter aliquod temporale ex illa beneuolentia, & amicitia, & contra licet dare vel facere aliquid temporale principaliter ad quaerendam beneuolentiam, & amicitiam, quae sunt bona inestimabilia, sperando ex eo mediate & minus principaliter aliquod spirituale donum, vel factum, vt efficaciter colligitur ex vtroque Thoma, e arguendo ab vtraque simonia. quae est fundamentalis ratio limitationis, qua Felinus, f limitauit Innocentium, g immo & eius, quod nos, adiecit illi vbi supra. h

3 AD SECUNDAM, videlicet an causa alicuius actionis dicatur principalis eo solum, quod est causa talis, quod non fieret actus, si illa non interueniret: ad quam, quia eius decisio videtur esse radix & fundamentum multorum aliorum numquam non contingentium, paulo latius respondendo dico, quod vt in com. cap. cum minister. i probauimus, non est bona definitio illa Bartholi, k qua definit causam principalem, esse causam, qua cessante cessat effectus. Tum quia multis causis minus principalibus, sine quibus actus non fieret, conuenit. Tum quia secundum eam omnis causa, quae appellatur sine qua non, esset principalis; quod est falsum secundum omnes. Tum quia multi sacrificij dicitur Missas sanctae, & sine simonia, quas non dicerent, si pitantiae solitae non darentur eis, vt in hac specie dixit Maior, l & ante illum sensit D. Tho. m dicēs, quod bene facit clericus surgens principaliter ad horas propter Deum, licet minus principaliter furgat propter distributiones, quas ob id lucratur; etiam si non surgeret ad illas, nisi sciret se illas lucraturum. Tum quia alioquin nulla fere actio esset bona, siue virtuosa; quia pauca sunt collatione aliarum, quae propter solum Deum & solam virtutem fierent, si nulla speraretur retributio, iuxta illud: Quis virtutem amplectitur vnam, Præmia si tollas? n

4 Tum quia glossae, o quae habent licere seruire praelato minus principaliter ob beneficia, procedunt etiam in illis, qui non seruirent, si alia illa non sperarent. Tum quia Urbanus Papa, in cap. si officiar. o & Celsinus, p determinarunt licere clericis seruire Deo in ecclesijs ob spem ascendendi ad dignitates earum; imò Gelasius qui q dixit eos ad huc ascensum spe maioris commodi compellendos, intellexerunt etiam de illis clericis, qui non seruirent praedictis Ecclesijs, nisi illa speraret. Tum denique quia alioqui oporteret dicere, omnes fere clericos, quantumlibet religiosos, inferuirent summis, & alijs inferioribus Pontificibus sperantes aliqua sacerdotia, de quorum fructibus tandem sustententur, esse simoniacos; cum pauci eorum ita pure seruiant, quod seruirent eis, etiam si talia non speraret: quod est maxime absurdum. Haec satis, quae raptim & tumultuarie dicta submittit cuiusuis melius sentietis censuræ.

S V M M A R I V M.

- 1 Spiritualia tradi possunt sub conditione, vel modo, qui iure inest; & hoc, dummodo conditio exprimat eum modo quo inest, & non aliter.
- 2 Renunciatio beneficium ea intentione, vt certa detur persona, etsi videatur dare spirituale pro temporali, tamen non est prohibita & vt plurimum qui sic renunciat, communiter principaliter renunciat ob aliud quam vt detur illi. num. 2. in fin.

- 3 Mandatum datum ad libere resignandum, & successiue admissa resignatione ad rogandum collatorem, vt certa conferat persone, simoniam non continere Rota pronunauit.
- 4 Intentio confidentialis, quam damnat Pius V. intelligitur de expresse vel tacite in conuentione deducta.

CONSILIVM XVII.

QUOD renunciare beneficium intentione, vt conferatur alicui, videtur esse vetitum per Pium V. in bulla eius, qua nos referimus ad literam in nostro Man. Conf. a & per extra uagentem eiusdem quae incipit, Quanta, pro quo facit, quod quamuis spiritualia possint dari, vel dimitti sub conditione, vel modo, qui iure inest, b & tradit vtiliter Felinus, c & de iure inest conditio, vel modus vt beneficium ab vno renunciatum conferatur alteri; non tamen iure inest, quod conferatur illi aut illi certae personae: & omnis conditio & modus: qui exprimuntur aliter, quam iure inest, inducunt simoniam. d

2 Sed nos contra respondimus in d. nostro Manu. e Tum quia nullo iure id cauetur, & glo. singularis recepta, fid tenet. Tu quia tam illud ca. ordinationes, quam c. qui studet. e requirit dationem, & receptionem per pactum, vel conditionem, vel modum expressum dadi, vel recipiendi. Tum quia renunciare sola intentione, vt alteri detur, non est simonia; quia non conuenit ei definitio eius, quae secundum glossam receptam, h & declarata a nobis, i est voluntas studiosa emendi, vel vendendi spirituale, vel spirituales annexum: qualis non est voluntas sola resignandi, sine pacto conferendi illud facto cum collatore: neque potest dici contractus non gratuitus, neque gratuitus, nec voluntas contrahendi gratuito, neque non gratuitum cum eo, cui conferendum est illud. Tum quia qui nimis emungit elicit sanguinem, k & transfertur in ca. denique. l Tu quia id expresse tenuit Sanctus Antoninus. m Tum quia minus principalis intentio accipiendi vel dandi aliquid temporale pro spirituali non efficit simoniam, vt probatur post alios, n & vt plurimum qui renunciat beneficium sola intentione vt detur alicui, principaliter renunciat ob aliud aliud, quam vt detur illi.

3 Tum quod DD. Rota declarauerunt, non committere simoniam, eum, qui dedit mandatum ad renunciandum cum clausula, vt post admissam renunciationem alicui amici rogarent collatorem, vt conferret ei, cui volebat renunciare, vt refert Cassador, o & certum est ex tali mandato colligi intentionem renunciantis fuisse, vt ei conferretur. Tum quod vix vllus est, qui renunciat sponte suum beneficium, qui non habeat intentionem tacitam, vel expressam, principalem, vel minus principalem, mediatam, vel immediatam, vt conferatur alicui & ita esset eicere laqueum quamplurimis, contra capi. de viduis. p

4 Tum quod non obstat constitutio Pij V. quia est intelligenda de intentione tacite vel expresse in conuentione deducta. Neque etiam obstat eiusdem Pij V. constitutio de confidentia: quia non probat definire ipsum, quod sola illa intentio efficiat simoniam, sed quod praesumat simoniacam, vt in dicto Man. dicitur, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Pactum de praestando consensu in pensionem super meo beneficio, si alter resignet suum beneficium in fauorem eius quem volo; est illicitum, & simoniacum. nu. 2. & 4.
- 2 Reciproca conuentiones circa spiritualia sunt simoniacae; & si adimpleatur, sunt suppositae censuris & poenis; secus, si solum haberi fuerunt tractatus, & discursus, licet postea libere illi ad effectum perducti fuerint. & num. 4.
- 3 Beneficium si quis resignet in manibus ordinarij, praemisso pacto vt conferatur tali, est simonia.

CONSILIVM XVIII.

FRANCISCVS, & M. frater Petri tractauerunt, quod Petrus resignaret beneficium in manibus ordinarij, ad effectum; vt Ioanes frater Francisci de eo prouideretur, & quod Franciscus post consentiret super suo beneficio pensioni in fauorem Petri, Petrus autem ad effectum praedictum resignauit, & Ioannes fuit prouisus, & Franciscus in pensionem consentit.

Quaeritur, an praedictus tractatus, & inde sequuta sint illicita, & an constitutio pensionis sit simoniacae, & an Ioannes tenetur dimittere beneficium.

- 1 Respondeo primo, quod omnia praedicta potuerunt fieri

a Ca. 23. nu. 110.

b Cap. significasti. de elect. c. l. 3. ff. de le. 1.

c In ca. ad au. dientiam. 2. de rescrip. d Cap. cum pridem. c. c. si. de pact.

e C. l. ubi sup. nu. 107. & 110. vers. 6. not. f In cap. ordinationes. 1. g. 1.

g Ead. cau. & quae. h In summa 1. g. 1. i In d. ca. 23. n. 100.

k Proverb. c. 30. l 4. dist. m 2. p. tit. 1. c. 5. §. 11. n In d. ca. 23. num. 100.

o In dec. 2. de simon.

p 27. quae. 1.

licitè, & illicitè, licitè quidem, si Franciscus, & M. frater Petri simpliciter tractauerunt, nihil promittendo, neque paciscendo, sed solum inter se discedendo, & discutiendo modum, quo illa fieri possent, ut Petro cõstitueretur p̄sio p̄rafata auctoritate Papæ; illicitè autè potuerit fieri si tractata fuerit, promittendo, & paciscendo, quod quædam renunciaciones, collaciones, & consensus ad quædam pensiones fierent, & darentur, si aliæ quædam renunciaciones, collaciones, & cõsensus ad pensiones fierent, & darentur.

2 Secundo respondeo, quod si hæc omnia processerunt ex tractatu Francisci & fratris Petri illicito concluso per pactiõnem & promissionem, qua Franciscus promisit fratri Petri facere illa, vel illa, si ipse efficeret, ut Petrus frater suus faceret illa, vel illa; & contra frater Petri promisit facere illa, vel illa, si Franciscus faceret illa, vel illa, quæ promisit, si inquam omnia ista processerunt ex dicto tractatu illicito, omnia fuerunt illicita, siue Petrus ignorarit illa, siue non, quæuis si eo ignorante fuissent facta, non incidisset ille in censuras.

3 Tertio, quod Petrus simoniam admisit, si renunciauit beneficium in manibus ordinarij, præmissis pacto, quod ordinarius conferret illud Ioanni. Dixi, *præmissis pacto*: quia sola intentio in mente retenta, ut beneficium conferretur Ioanni, non inducit simoniam, ut nos post S. Antoninum & alios diximus in Manu. conf. a per glossam. b

4 Quarto, quod constitutio pensionis à Francisco facta, eo quod Petrus prima vice renunciauit beneficio, ut daretur Ioanni, fuit simoniaca, si facta fuit ob pactiõnem præcedentè, aliàs non: & ita proportionabiliter dicendum est de alijs.

S V M M A R I V M.

- 1 *Simoniam non dicitur reciproca, quando non interuenit pactum, nec conuentio.*
- 2 *Resignare in fauorem, intentione, ut alter prouocatus simile faciat ex gratitudine, non est simonia reciproca.*
- 3 *Confidentia non omnis est iudicanda illicita, sed tantum inordinata.*
- 4 *Renunciatio non est illicita, etiam interueniente intentione mentali, si non aduerit expressa vel tacita conuentio.*

C O N S I L I V M X I X.

Renunciauit quis beneficium in fauorem N. quem M. amicus resignantis volebat, hac intentione in mente retenta, ut M. tantumdem faceret ob gratitudinem in fauorem filij sui. *Quæritur*, an hæc fuerit confidentia damnata p̄nensis.

1 Respondeo, quod simonia non dicitur reciproca, quando non interuenit pactum, nec conuentio; quia tunc dicitur renunciatio reciproca, quando plures reciprocè conueniunt, ut alter in fauorem amici alterius renunciaret. arg. cap. *vbi periculum*, c. *ibi*. Non in se reciprocè considerationem intuitum, vel in suos. d & satis significat, c. Concilium Tridentinum. At in præfenti nulla fuit talis conuentio, ergo non fuit reciproca.

2 Et quamuis aliquis habeat aliquam intentionem mouendi alium ad faciendum aliquod aliud simile in fauorem filij sui ratione gratitudinis, non ex eo sequitur quod sit facta reciproca conuentio. f Et dato quod esset aliqua reciprocatio mentalis, non tamen esset illicita, & reprobata per d. Concilium, g quia non omnis confidentia, sed tantum inordinata est illicita, ut in nostro Man. h

3 Et ita non omnis reciprocatio, sed tantum inordinata iudicanda esset illicita: quia reciproca illicita est, quando conueniunt duo, ut alter renunciaret beneficium in fauorem alicuius quem alter designat, ut ille alter renunciaret in fauorem alterius, quem ipse designauerit. i

4 Nec obstat, quod intentio præfata interuenisset: nam quando non interuenit conuentio tacita, vel expressa, etiam si interueniat intentio mentalis, non propterea renunciatio est illicita. k

Nota, quod bene potest cõferri beneficium alicui cum intentione mentali tantum sine pacto ob quandam ordinatam & studiosam gratitudinem ex obligatione naturali antidotali suadente, ut beneficium beneficiamus. l Vide differentiam, quæ ponitur inter ea quæ incontinenti fiunt, & quæ ex interuallo, iuxta l. lectam. m & l. legem. n

S V M M A R I V M.

1 *Resignans beneficium in manibus ordinarij cum spe quod conferatur portionario, de quo speratur quod resignabit libere portionem conferendam postea Titio, de quo etiam speratur quod de portione disponet ad voluntatem primi resignantis, si*

cesset conuentio, etiam quod omnia postea libere perficiantur, non est confidentia prohibita. & nu. 3. & 4.

2 *Mandatum de renunciando, cum clausula ut post renunciationem rogaretur collator, ut conferat alicui, non est illicitum, secundum Rotam.*

2 *Ordinarius licite potest illum qui iam resignauit beneficium, vel in cuius gratiam fuit libere resignatus, interrogare ut nominet aliquem cui cupit illud conferri, & conferre.*

5 *Lex fundata in presumptione non habet locum in foro Dei, cum veritas sit in contrarium.*

5 *Lex naturalis est, ut recipiens beneficium teneatur beneficiari beneficiare.*

C O N S I L I V M X X.

Theopompus renunciauit beneficium suum liberè & purè in manibus ordinarij, intentione & proposito in mente, ut conferretur cuidam portionario, & portionarius resignaret portionem dandam Titio: & ita fuit factum, postea Titius, cui fuit collatum beneficiu: præstabat renunciati singulis annis partem fructuum beneficij renunciati. *Quæritur*, an sit confidentia illicita, & simoniaca.

1 Respondeo, quod perpenis quæ supra narrantur, non video vllam confidentiam illicitam & punibile admittam fuisse coram Deo. Tum quia confidentia, qua quis renunciauit beneficium suum in manibus collatoris, cum ipse in animo retenta quod ipse dabit illud cuiuspiam eo digno, pro quo ipse rogauerit, aut quem ipse nominauerit, licita est, si non fuerit pactus cum collatore, antequam renunciaret, quod ipse ei illud conferret, ut habetur in nostro Manu. a adeo quod DD. Rotæ decidere licitum esse mandatum de renunciando, cum clausula, ut simul ac renunciasset, rogaret eum, ut conferret tali, vel tali, secundum Cassadorum. b

2 At cum D. consulens renunciauit Ecclesiam in manibus ordinarij, non fuit pactus cum eo, ut conferret illam præfato portionario; nec ipse portionarius cum renunciauit portionem, pactus fuit cum ordinario, ut conferret illam Titio, vel illi, cui vellet D. consulens; licet fortè intra suam mentem & voluntatem id gereret, quod non officit, ut in nostro Manu. c Tum quia nihil obest D. consulenti, quod ordinarius post renuntiationem simpliciter & liberè factam petijt ab eo, cui vellet illam conferri, vel quod de consensu eius contulit illam portionario: quoniam id fuit factum post renuntiationem. Neque eadè ratione obstat ei quidquam, quod etiam ordinarius contulit portionem Titio, quia id voluit D. consulens; quia etiam id fuit factum post renuntiationem portionis.

3 Nec obstat, quod in casu narratione dicitur, quod licet Titio nihil dictum fuit, cum ei conferretur portio, ipse tamen accepit eam in confidentiam pro illo, quem vellet eligere D. consulens: quia illa narratio non cõcludit confidentiam illam fuisse illicitam, sed tantum licitam: quoniam continet, quod nihil fuit dictum Titio; & ita præsupponit, quod ordinarius, vel consulens sperabant quidem, quod ipse Titius renunciaret illam in quem vellet consulens, sed nihil tale fuit expressum; & talis confidentia solo animo concepit, & in mente retenta, donec renunciatio fuisset facta, & sortita effectum, non est illicita, ut d vbi supra probauimus. Tum quia nec obstat, quod præfatus Pius V. statuit, ut sufficeret, quod confidentiæ crimè alterius tantum partis conscientia sit admittum: quoniam nulla pars in hoc casu criminis confidentia commisit, cum confidentia (si qua interuenit) fuisset licita, & omnimodè permessa, ut supra probauimus.

4 Tum quia non obstat, quod ipsemet Pius ait confidentiam illicitam censeri probatam eo ipso, quod renuncians beneficium post illud renunciatum accepit omnes vel aliquos fructus eius; quoniam D. consulens non accepit fructus beneficij à se renunciati, sed fructus portionis.

5 Quoniam item non asseruit Pius V. quod sit confidentia illicita coram Deo accipere aliquos fructus beneficij renunciati post renuntiationem; sed quod præsumitur, quod præcessit confidentia illicita per pactum, quod darentur ei tales fructus post renuntiationem. & lex fundata super præsumptione non habet locum in foro Dei, cum veritas sit in contrarium. e Et in casu proposito veritas est in contrarium: quia nullum tale pactum præcessit, licet aliqua bona confidentia mentalis interuenierit, oriens ex illa lege naturali, qua beneficium capiens tenetur beneficiari beneficiare, f quoniam præfatus D. consulens posteaquam nouit extra.

a Cap. 23. nu. 109.

b Decis. 2. de simon.

c Vbi supr. nu. 107.

d In d. n. 109.

e Cap. 23. nu. c. is qui fidem de spons. f Leg. si non sortem. §. libertus. ad iun. et glo. ff. de cõd. indebit. l. sed est. §. cõsultus ff. de p̄s. l. si. hered.

C O N S I L I V M X X I I.

FRANCISCVS & Petrus conuenerunt super suorū beneficiorum permutatione in manibus sanctæ Sedis Apostolicæ & fuit signata supplicatio: sed antequam illa signaretur, mutauit P. aliquot pecunias F. animo eas recuperandi, intercessitque fideiussor pro eo accipiente alias per viam cambij: & postea cum signata fuisset supplicatio, ante tamen quam extendetur consensus, P. præstitit F. aliquod officia ei grata, intercedendo ut fideiussor, & sollicitando in lite, quæ super beneficio permutando F. patiebatur: idque fecit, & facit partim ob amicitiam inter eos iam diu contractam, partim ut ostendat se gratum ei volenti per permutationem transferre in ipsum Petrum beneficium, quod valde desiderat consequi partim ne discedat à proposito permutandi cum illo, quod iure facere possit: quæ officia omnia respiciunt in se spem habendi beneficium. *Quæritur*, an Petrus in hoc simoniam admiserit, vel an sana conscientia possit permutationem complere.

1 Ad dicendum, quod admittat simoniam, facit, quod P. dedit & dæ aliquas pecunias, vel alia, quæ sunt pecunia aestimabilia F. ut faciat præfatam permutationem, & ne retrocedat ab illo proposito: per quod videtur præstare temporale pro spiritali, & consequenter esse simoniam. a

Sed contra videtur dicendum. Primo, quod simonia definitur esse studiosa voluntas emendi, vel vendendi spiritali, vel ei annexum, secundum glossam receptam, b & S. Thome. c vbi omnes hoc tenent, post quos paulo latius tradimus nos in Man. nostro confessi. d

2 Secundo, quod preces, quibus rogatur collator beneficij, non inducunt simoniam, quando subest debita causa, propter quam conferretur beneficium, secundum eundem S. Thom. e at in nostro casu subest causa debita, scilicet dignitas, siue idoneitas persona, ac permutatio iusta: & obsequia, de quibus in facto, præstita compermutanti ad summum videntur esse quædam preces: ergo tanto minus inducent simoniam, quæ minus iuris habet ad conferendum compermutans, quam collator.

3 Tertio, quod licitum est mutare alteri ad consequendâ eius amicitiam, ex qua ei proueniat aliquod beneficium, iuxta doctrinam eiusdem S. Thomæ; f vbi clarius id explicat Caietanus, quam sequimur in com. de vsur. g & in Man. con. h

4 Quarto, quod ea, quæ minus principaliter intenduntur, non inducunt simoniam, iuxta ca. *quid proderit*. i & ca. *si official*. k quatenus cum glossis, habent quod obsequia eorum, qui principaliter inseruiunt ecclesie & prælati propter Deum, vel quia iustum & honestum est, licet minus principaliter inseruiant ad consequendum aliquod beneficium ecclesiasticum, non committunt simoniam, sed neque qui vadunt ad officia diuina principaliter propter Deum, & minus principaliter propter distributiones quotidianas, iuxta glo. singularè. l At causa principalis, propter quæ Petrus vult quærerere beneficium præfatum, est id, quod dat per permutationem, & non obsequia prædicta, quæ non præstat illi principaliter propter habendum illud beneficium, sed minus principaliter, & quod præfatus P. nihil dedit præfato F. pro quo pacto, ut illam permutationem perficeret: immo per ipsum Petrum stat quo minus perficiatur, ut in facto proponitur.

5 Quinto, quod nõ obstat dicere, quod Barthol. m ait, quod causa principalis est illa, sine qua non fieret effectus; & quod præfatus Petrus non præstitisset tot officia F. quod præstitit, nisi sperasset per illa eum retinere in proposito transferendi præfatum beneficium in ipsum per permutationem. Non inquam hoc obstat: quia illa definitio Bartholi non est bona, ut nuper in commentario capite cum minister. n clare monstrauit per multa exempla, & iura, quibus probatur quod multi ad officia diuina non irent aliquoties, nisi distributiones quotidianas lucrarentur: multi non inseruirent Papæ, neque prælati, nisi sperarent beneficia, quibus esse digni: multi sacerdotales aliquando non missarent, nisi pitantiæ offerrentur eis, & nisi rogarentur ut id facerent: immo rari sunt; qui virtutè studeant sine vlla spe inde consequendi aliquid, iuxta illud Iuuenalis, *Quis virtutem amplectitur ipsam*. Præmia si tollas: At tamen rari ex prædictis ponunt finem principalem in distributionibus, pitantiis, precibus, & beneficiis speratis, sed in Deo ipso, in honestate, & virtute, licet minus principaliter per illa temporaria moueantur ad illa. Nam ut Ioannes Maior aperitè

a Cap. Salua. 109. l. q. 3. c. c. si non nulli. l. q. 1. b In summa. l. q. 1. c In 2. 2. q. 100. art. 1. c. in 4. dist. 21. d Cap. 23. nu. 109. e Vbi supr. art. 5. ad 3.

f In 2. 2. qua. 78. artic. 2. in corp. q. 1. g Num. 22. h Cap. 17. nu. 209. i 61. dist. k 59. dist.

l In capi. 1. de cler. non res. lib. 6.

m In l. 2. §. ff. de don.

n 23. q. 5. n. 39.

a Cap. 23. nu. 107. & 109. b In cap. ordinationes. in verb. pretio. l. q. 1.

c §. caserum. d De ele. li. 6. e Cap. 15. sess. 25.

f Arg. l. neq. natales. C. de prob. cap. in presentia. eo. tit. g Cap. 15. h Cap. 23. nu. 111. i Vt dist. cap. 23. num. 110. k Gloss. singu. cap. ordinationes. l. q. 1. & d. cap. 23. nu. 107. 109. & 111.

l Leg. si non sortem. §. libertus. ff. de cond. indeb. & l. sed & si. §. consuluit. ff. de pet. hered. c. cum in officijs. de test. m ff. si ser. pe. n. C. de pact.

a In c. cum v. nuersorum. de verum per mut. b 7. de renun. in antiq. c In reg. de trien. q. 12.

d De simon.

e Arg. cap. nõ prelat impediunt. c. c. de reg. iur. lib. 6.

f In l. de pretio. ff. de pm. in rem act.

a In 4. dif. 25.

exemplificat, a passim contingit aliquem habere aliquod negotium magnum in platea, ad quod tamen agendum non iret, saltem tali, vel tali hora, nisi superueniret aliud munus, quo superueniente vadit principaliter quidem propter negotium maius, & minus principaliter propter superueniens.

b Cap. 23. nu. 100. in princ. & corol. 4. c Cap. tua. cu. glos. & Doct. de simon.

d Par. 2. tit. 1. cap. 8. §. 11. e Nume. 107. ad 10.

6 Sexto denique facit peremptorie, quod nemo committit simoniam iure diuino prohibita, nisi qui intendit emere, vel vendere spirituale, vel illi annexum, vt probamus in dict. Manu. conf. b & quod predictus P. nullam talem voluntate habuit; & ita non commisit simoniam iure diuino prohibita. Nulla vero simonia iure humano inducta committitur sine pacto, seu conuentione, e nam intentio intra mentem reteta, vt fiat hoc, vel illud; quod non posset licite per pactum exprimi, non efficit simoniam iuris humani, vt vtiliter tradit D. Antonin. d & tradimus nos vbi supra, e cuq; praefatus P. nullatenus intenderit, nec intendat emere aliquid ius per praefata officia; cumque illa faciat nullo pacto prauius, vt ob ea F. permittet; cumque illa sint officia, quae passim amicis fiunt ab amicis; cumque non sint illa causa principalis consequendi beneficium illud, sed alia beneficia commutandi cum eo; nulla profecto simonia iuris diuini aut humani vere reperitur in hoc casu, praefertim quo ad forum conscientiae. Salua, &c.

SVMARIVM.

1 Resignanti, & ante praestitum consensum, mutua pecunia petita qui numerat ob amicitiam principaliter, non est simoniaca: si principaliter, ob resignationem adimplendam, cessante omni pacto numeret, erit simoniaca mentalis, qui beneficium sic receptum restituere in conscientia non tenetur. num. 2.

1 Mutuo si colatario pecuniam principaliter ad acquirendam eius amicitiam, sperans ab eo vt ab amico beneficium, & ille motus principaliter ob amicitiam conferat, non est simonia.

CONSILIVM XXIII.

ANTONIVS dixit Petro velle se illi renunciare canonicatum, & quod quereretur datam, quam appellant parua: & multis mensibus in eadem voluntate permanens, antequam praestaret consensum, petiit ab eo quamdam summam pecuniae mutua, qui eam illi mutuauit cum obligatione soluendi, post quod extendit consensum, & Petrus per literas expeditas accepit possessionem. Quae sit, an admiserit simoniam, & teneatur relinquere canonicatum.

f 2. 2. q. 78. a. 2. ad 1. & in corp. quae. g Super ca. 1. 14. q. 3. n. 22. h Lib. 9. qu. 1. art. 2. de iust. & iur. i Cap. 17. nu. 200. k De simon.

1 Respondeo in foro interiori minime cogendum ad dimitendum. Tu quia vere nulla interuenit simonia realis, cum nulla emptio formalis interueniret, neque aliqua aequipollens; quia verus contractus mutui intercessit. Tu quia nulla conuentio illicita interuenit. Tu quia, qui mutat pecuniam alicui principaliter ad contrahendam vel augendam cum mutuario amicitiam & subleuandam eius necessitatem, non committit vsuram, nec consequenter simoniam, licet secundario speret ab eo aliquid beneficium, etiam conferendum sibi iuste principaliter propter amicitiam, & realiter postea conferatur illud ei ab eo, vt colligitur ex S. Thoma, vbi clarius Caietanus explicat, quem nos sequimur in comment. de vsuris, § vbi etiam citamus Sorum; h clarius hoc dicentem: idem etiam dicimus in Manu. conf. l. i.

2 Tum denique quod si intercedat simonia mentalis etiam secundae speciei, illa videlicet, qua quis intentione praua, non tamen expressa, neque deducta in pactum, quarit aliquid beneficium spirituale, non tenetur illud relinquere, per cap. fin. k & ea quae nos ibi late tradimus. Cum igitur Petrus non emerit, nec villo contractu oneroso quaesierit ab Antonio renunciationem praedicti beneficii, immo ipse suo motu proprio voluerit ei renunciare; cumque nulla conuentio interueniret inter ipsos, vt Petrus mutuaret pecunias, & Antonius renunciaret; cumque post oblatum beneficium mutuauerit pecuniam ob amicitiam, & necessitatem, & gratitudinem, quam debebat ei propter amorem, & voluntatem benefaciendi, quam ei monstrabat; cumque liceat mutua alteri ad conciliandum sibi eius amorem & amicitiam, etiam sperando quod ratione amicitiae postea in eum est aliquid ille colaturus: cum denique non tenetur quis restituere beneficium quaesitum per simoniam mentalem, hoc est faciendum, vel dandum aliquid temporale corrupta intentione, non tamen deducta in pactum: consequens est praedictum Petrum iuste posse retinere praefatum beneficium, nulla super eo habita dispensatione, cum facile per adducta pro hac parte soluantur allegata pro contraria.

atione, cum facile per adducta pro hac parte soluantur allegata pro contraria.

SVMARIVM.

1 Simoniam non inducit sola intentio resignatarii gratiose dandi tempor. de. & reciproca spes resignantis gratiose accipiendi; etiam si id non facerent, nisi sperarent consequi quod intendunt, num. 2.

2 Simonia si sit solum mentalis, etiam quod sit reciproca, non habet censuras, nec actum vitiat.

CONSILIVM XXIV.

AGAVIT B. habentem plura, vt renunciaret in fauorem eius vnum simpliciter in manibus Papae, nullo inter eos inito pacto de danda vel accipienda vlla remuneratione; quamuis B. haberet spem mentalem tantum recipiendi aliquam remunerationem, & B. voluntatem etiam mentalem tantum faciendi eam: & expeditis literis, acceptaque possessione, A. dedit aliquam remunerationem, & B. eam accepit.

Quaeritur, an incurrerint simoniam aliquam talem, quae obliget eos ad relinquendum beneficia, vel ad faciendum aliquam restitutionem.

1 Pro parte affirmante facit, quod omnis pactio, vel conuentio, qua promittitur spirituale pro temporali, vel contratemporale pro spirituali, est simonia, & in casu proposito licet non interueniret pactio expressa, videtur tamen interuenisse tacita super remuneratione danda, & accipienda.

Pro contraria tamen parte est textus expressus in cap. fin. b secundum communem & fere omnium intellectum, quae nos neruosi omnibus aliis defendimus in Manu. conf. l. c Non obstat oppositum: quia negamus in hoc casu interuenisse pactum vllum tacitum de danda vel recipienda remuneratione: quia longe aliud est sperare ab aliquo aliquid, si fecerit illud, aut illud, & illum velle dare id quod sperat ille, si fecerit illud, aut illud, & facere pactum etiam tacitum de illo accipiendo, vel dando. Tu quia velle pacisci non est facere pactum, sicut nec velle emere, est emere, nec velle ascendere arborem est ascendere illam, nec velle confiteri est confiteri, nec velle contrahere matrimonium est contrahere illud, vt notatur in glossa. d

2 Tum quia simonia mentalis non inficit actum, nec ad vllam restitutionem obligat, e etiam si pertingeret ad culpam mortalem, vt clare nos vbi supra probamus. Tu quia non omnis spes remunerationis temporariae accipiendae vel dandae pro datione rei spiritualis est illicita, sicut nec omnis confidentia, vt nos probamus f alioquin fere omnes, qui conferunt beneficia, essent simoniaci, & confidentiae vitio infecti; cum fere omnes habeant spem, quod beneficiarius reddet aliquam gratiam re, verbis, vel animo, & quod erit gratus, iuxta legem naturalem, quae nos obligat, vt beneficiati beneficiamus. s Tum quia non est simonia renunciare beneficium, etiam in manibus ordinarii, ea mente ac intentione, vt detur tali vel tali; etiam si eo animo esset, vt non renunciaret illud nisi speraret, quod conferretur illi; dummodo non pacificatur, nec conueniat cum ordinario, vt illud ei conferat, iuxta D. Antoninum, h quem retulimus & sequimur in d. Man. i Salua, &c.

SVMARIVM.

1 Annata solutio pro beneficio ad resignatarii, at pro reseruata pensione ad reseruatarium spectat. unde si & hanc resignatarius soluere promittit, committitur simonia, etiam quod dicat se illam soluere velle solo intuitu subleuanda paupertatis resignantis; quia decipit se ipsum, cum eam soluat etiam vt resignet.

1 Gratuita solutio oneris ad resignantem spectantis potest quidem a resignatario fieri, sed reuera vix sine simonia esse potest.

CONSILIVM XXV.

SUNT duo sacerdotes, quorum alter vult renunciare beneficium suum in manibus Papae, reseruata sibi pensione, quae illi placuerit; sed non habet unde soluat annatam. Alter vult donare pure & gratuite id quod est necessarium ad soluendam illam, si absque peccato fieri potest. Responder quidam eruditus, quod sic, si nulla alia de causa, quam subuentionis leuanda paupertatis id faceret. Quae sit iusta responsio.

a Cap. quam pio. l. qu. 2.

b De simon.

c Cap. 23. nu. 102.

d Leg. in ven denis. C. de contrahend. emp. cap. ex parte. de spon sal. e Dist. ca. fin. de simon. f In d. cap. 23. num. 109. g Leg. si non forte. §. libertus. ff. de cond. dictio. indebit. h 2. par. tit. 1. cap. 3. §. 11. i Cap. 23. nu. 107.

a Arg. e. quae pio. l. qu. 1. & cap. 3. de pac.

1 Respondeo primo, quod in argumento, siue facto, praesupponitur vnum falsum, scilicet annatam esse soluendam a renunciante beneficium: quod tamen non est verum; quia immo est soluenda a renunciatario, licet compositio, quae soluitur pro pensionis impositione, debeat solui ab eo, cui reseruatur, saltem si voluerit expedire literas.

Secundo, quod in foro exteriori iudicabuntur ambo simoniaci. a

Tertio, quod etiam videtur aliud falsum in facto praesupponi, scilicet, quod resignatarius vult gratuito dono donare resignanti, vel soluere pro eo annatam, siue compositionem; cum tamen etiam praesupponat, quod non soluere eam, si renunciet in fauorem alterius; & ita non solum vult soluere illam, quia Titius est pauper, sed etiam eo quod vult resignare beneficium in fauorem suum.

Quarto, quod praefatus D. consultor recte responderit quod ad forum conscientiae sub conditione, si renunciatarius soluit dictam pecuniam non alia de causa, nisi &c. Attamen conditio non purificatur, cum renunciatarius velit soluere illam pecuniam, non solum vt pauperatem Titij subleuet, sed etiam vt renunciet in fauorem eius vt palam est, &c.

SVMARIVM.

1 Mediator rogatus vt oblata restitutione expensarum bullarum suadeat resignationem, si illam simpliciter fieri procuret, & postea pecuniam gratuito a resignatario absolute datam recipiat, non dicitur causata simonia realis, sed solum mentalis ex parte resignatarii; ex parte autem mediatoris, si proposuit resignantem simoniace interpellare.

CONSILIVM XXVI.

IOANNES beneficiarius in Ecclesia N. erat valde amicus cuiusdam Ludouici. Petrus videns quod dictus Ioannes ex dicto beneficio nullos percipiebat fructus, adiuit Ludouicum amicum Ioannis, & dixit illi; Domine Ludouice, quandoquidem Ioannes nullos fructus percipit ex suo beneficio, fac mihi gratiam, vt intercedas cum illo, vt dictum beneficium in mecum fauorem resignet, & ego soluam illi expensas, quas fecit in expeditione bullarum. Ludouicus rogauit Ioannem, vt dictum beneficium resignaret in fauorem Petri; & non dixit illi, quod Petrus soluere illi expensas, quas fecit in expeditione bullarum, sed simpliciter abique aliquo pacto & conditione resignauit illud in fauorem Petri. Petrus autem postquam assequutus fuit beneficium pacifice, quodam die dedit Ludouico gratuito 17. scuta, non dicendo illi, Ego do ista scuta, vt des Ioanni, neque minus do tibi illa, quia procurasti resignationem: sed simpliciter illa dedit. Ludouicus illa recepit, & Ioanni resignatori nihil dedit, neque minus aliquid super hoc dixit.

Dubitar, an iste Ludouicus incurrerit simoniam, aliquamve irregularitatem, quia tempore supra dicto erat presbyter, & obinebat beneficia, prout obtinet, & semper celebravit.

1 Respondeo primo, quod Petrus resignatarius peccauit peccatum simoniae saltem mentalis, quo ad forum saltem exterius, sed non talis simoniae realis, quae ipso iure inducit excommunicationem & nullitatem tituli, iuxta extrauag. 2. b Ioannes autem nihil peccauit: Ludouicus vero, si cum rogatus fuit, proposuit animo promittere praefato Ioanni impensas bullae nomine Petri, potest dici peccatum peccasse simoniae mentalis, sed non tale, quod ipso iure induceret vllam censuram.

Secundo, quod Ludouicus recipiendo praedicta scuta nullam simoniam commisit. Quare gratias agat Deo, qui eum liberauit ab ea, quasi a fauce draconis, quem vti nam semper omnes vincamus. Amen.

SVMARIVM.

1 Simoniam committere saltem in foro exteriori censetur, qui etiam post quaesitum ius in re aliquid dat ante adeptam possessionem.

2 Papa beneplaciti reseruatio non excusat exequentes conuentia, antequam illud impetretur.

CONSILIVM XXVII.

QVIDAM renunciauit beneficio in fauorem alterius in manibus Papae, reseruata pensione: & post signatam supplicationem & praestitum consensum, ante adeptam possessionem

tionem conuenit inter partes fieri aliquam reseruacionem sub beneplacito Papae, quae sine illo non licuisset: sed antequam beneplacitum Papae accederet, exequuta fuerunt, & adepta fuit possessio. Quaritur, an interuenierit simonia realis.

1 Respondeo, praefatas conuentiones iudicatum iri simoniacas, saltem in foro contentioso. Tu quia fuerunt factae ante adeptam possessionem: & non licet habenti etiam verum & bonum ius in beneficio, & carenti eius possessione, quarere illam per dationes & remissiones rerum temporalium, vt expresse adnotauit Panormitanus communiter receptus. a

2 Dixi, quo ad forum contentiosum, nam quo ad forum conscientiae saluari forte posset per ea quae nos adducimus in Manu. conf. l. b Tu quia non producit ei reseruatio beneplaciti Papae: quia antequam beneplacitum eius impetraretur, resignatarius accepit possessionem beneficii, & resignans retinuit ea, quae per conuentionem ei reseruabantur. & quod reseruatio huiusmodi beneplaciti nihil profit si antea fiat, quod conuenitum est, praesupponit pro certo Ludouicus Gomez, c & multis probari potest, & praetorium sacra Praetent. seruat, & nunc imprimitur in dicto Manu. conf. l. vbi supra. d Salua, &c.

SVMARIVM.

1 Conuentio omnis circa beneficia simoniaca est; sed hoc tunc demum, cum datio rei spiritualis principaliter respicit acceptionem pretij rei temporalis, vel ei aequivalentem, nu. 7. non tamen requiritur quod sit pecunia, sed sufficit promissio alicuius facti, quod sit causa principalis promissionis rei spiritualis nu. 2. seu quod sit tamquam illius pretium, nu. 8.

5 Maior expressio fructuum beneficii facta per resignatarium, & resignantem, ad effectum, vt admittatur resignatio cum reseruacione certa pensionis, et si videatur continere in se traditionem factam, quo loco pretij rei spiritualis obtinenda, tamen vere id non continet, num. 6. & 7. nec continet simoniam, num. 8. licet sit in ea, pr. f. vna, falsa, & peccatum, nu. 3. & o. causet que subreptionem, num. 6. & 7.

5 Tacurnitas veri, & expressio falsi, possunt quidem causare subreptionem, sed non simoniam & num. 6.

6 Simonia ad hoc vt committatur, requirit contractum, per quem pro spirituali principaliter detur pretium rei temporalis, vel ei aequiualeat.

CONSILIVM XXVIII.

AN EXPRESSIO valoris vero maioris facta a resignante, & resignatario pensioni consentiente, efficiat eos simoniacos.

1 Pro parte affirmatiua facit primo, quod conuentio circa beneficia ecclesiastica videtur simoniaca. At inter praedictos conuenit, vt mententur valorem beneficii Papae circa beneficia. ergo; &c

2 Secundo, quod ad hoc, vt aliqua conuentio sit simoniaca, non requiritur, quod alter det, vel promittat alteri aliquam pecuniam, vel rem ea aestimabilem; sed sufficit, quod faciat, vel promittat facere aliquid tamquam quoddam pretium, & causam principale promittendi rem spiritualem: vt cum quis pro spirituali renuntiat suo beneficio in fauorem vnus, vel alterius, vt praefatis declarauimus in Ma. f & in casu proposito videtur facta conuentio mentiendi, vt Papa admittet resignationem cum reseruacione pensionis: quod mendacium fuit causa principalis: cur Papa tantam pensionem admittit, & cur resignans resignauit, cum ipse non resignasset, nisi reseruata illa pensione, nec Papa eam reseruasset, nisi expresso valore vero maiori.

3 Tertio, quod qui exprimit valorem vero maiorem, ad finem, vt fiat renuntiatario, videtur dare aliquid profanum & temporale pro renuntiatione beneficii: dat enim verba mendacia, quae non solum sunt profana, sed etiam falsa: ergo admittit simoniam. & similiter qui renuntiat beneficio, vt constituitur sibi certa pensio, & mentitur pretium beneficii, vt illa sibi constituitur, credens eam alioqui sibi non constitutam iri, videtur renunciare ob aliquid profanum malum, & temporale, praedictum scilicet mendacium.

4 Pro parte vero negante facit primo quod simonia est voluntas studiosa emendi, vel vendendi spirituale, vel spirituali annexum pro temporali, iuxta glossam receptam. g & hoc casu nulla occurrit voluntas emendi, vel vendendi.

Secundo, quod per temporale positum in illa definitione potest intelligi pecunia numerata, vel aliquid ea aestimabile, secundum

a In cap. dilectus. de simo.

b Cap. 23. n. 101.

c In qu. 12. li. f. de trien. pos. d Num. 107.

e Cap. cum pridem. & c. fin. de pact.

f Cap. 23. nu. 100.

g 1. q. 1. in summa.

secundum vulgarem intelligentiam: & in casu proposito neutra pars alteri promittit, vel dat pecuniam numeratam, nec a quid ea aestimabile.

5 Tertio, quod ad incurrendam simoniam circa beneficii non sufficit voluntas tacendi aliquid verum, vel exprimendi aliquid falsum ad obtinendum beneficium, quo non tacito, vel non expressio Papa non concessisset illud: quia nulla iura loquentia de taliter impetrantibus, qualia sunt cap. ad aures. cap. si proponente. cap. super literis. 2. cap. si motu proprio. b & alia similia, nulla inquam eorum exprimunt, nec insinuant eiusmodi impetrantes incurrere simoniam, sed solum perdere, vel non perdere gratiam.

6 Quarto, quod omnis simonia requirit contractum, vel voluntatem contrahendi super re spirituali, ita quod alter det aliquid alteri in verum pretium, vel similitudinem, aut in causam principalem pro re spirituali, vel illi annexa. at id hic non contingit: quia nullus contractus interuenit inter resignantem, & resignatarium, quo alter alteri daret, vel pro altero faceret tamquam in quoddam pretium, vel causam principalem rei spiritualis; sed solum conuenit inter eos, ut mentirentur Papae pretium, per quod gratia fuit facta subreptitia; quod non sufficit ad inducendam simoniam per proximè dicta.

Quinto denique, quod conuentio, ut ambo, resignaturus, & resignatarius, supplicent Papae pro admissione resignationis, vel pensionis, non est simoniaca, nec efficitur talis, eo quod aliqua qualitas beneficii vel personae taceatur, quae esset exprimenda, vel exprimat quod esset tacendum, licet taceatur vel exprimat maior vel minor valor beneficii: quia de similibus idem est iudicium.

7 Ob haec posteriora fundamenta videtur verior pars negatiua. Et ad primum oppositorum respondeo, negando, quod omnis conuentio circa beneficia sit simoniaca: locatio enim, & conductio fructuum beneficii, & constitutio vicarij cum illo vel illo salario, & conuentio praedicta, ut ambo supplicent pro resignatione & resurrectione pensionis, & id genus aliae conuentiones non sunt simoniacae, etiam si alioqui essent iniquae, & malae, sed illa sola conuentio, quae principaliter respicit dationem iuris spiritualis vnius in alterum pro aliquo temporali, vel simili pretio, quod non contingit in casu proposito: quia neutra pars dat, vel promittit alteri quidquam ob pretium, vel quasi pretium iuris spiritualis; sed solum conueniunt ad impetrandum subreptitè ea, quae volunt, nihil dando, vel promittendo alicui pro obtentione.

8 Ad secundum respondeo, concedendo, quod admittitur simonia, non solum quando pecunia, vel aliquid ea aestimabile datur pro spirituali, sed etiam cum aliquid, quod non est aestimabile pecunia, sit, vel promittitur in quoddam pretium & recompenfam rei spiritualis: at negando, quod in casu proposito contingat aliquid tale, ut in responsione ad primum est declaratum.

At tertium respondeo, concedendo, quod expressio illa maioris valoris est res profana, falsa, mala, & peccatum, sed negando quod sit simoniaca: non enim est pecunia, nec ea aestimabile, nec est aliquid quod datur aut promittitur in quoddam pretium Papae, vel parti, vel alicui mediatori.

Aduerte, quia copia huius responsi non videtur integra, sed supplenda ex consilio sequenti in fine.

S V M M A R I V M.

- 1 Simonia non est, vbi non datur temporale pro spirituali, immo nec si datur, modo non datur in causam principalem seu immediatam pro habendo spirituali. num. 10.
- 3 Auctoritas viri docti asserentis aliquid non esse ad summum plusquam veniale excusat à peccato mortali. & illius pena, etiam si erret.
- 4 Pensione sine auctoritate Papae impositam, vel nulliter constitutam velle soluere paria sunt: vnde sicut ex prima potest incurrere simonia, si propter illam datur spirituale, ita & propter secundam. & num. 5.
- 5 Fructuum maiorem expressionem si faciat resignatarius ad hoc ut resignanti referatur maior pensio, & sibi conferatur beneficium, videtur aequipollenter dare temporale pro spirituali. & sic simoniam committere, sed verè non committit. num. 11. quia intentio partium non fuit dare temporale pro spirituali, nec ut dicta falsa expressio esset pretium, num. 8. nec causa principalis, ut fieret resignatio. num. 10. Verum quia

maior expressio facta fuit ex conuentione partium, ad hoc ut desiderata resignatio compleretur, qua aliàs completa non fuisset: ideo auctor non audeat à simonia excusare. nu. 11. iuncta figuratiue questionis.

7 Maior expressio fructuum valoris beneficii dolose facta, ad hoc ut resignatio cum reservatione certa pensionis admittatur, causat subreptionem, iuncta positione casus.

8 Intentio dantis vel facientis temporale attendenda in iudicanda simonia: nam si cesset intentio emendi, & detur non in causam principalem: seu immediatam pro habendo spirituali, non erit simonia. nu. 10.

CONSILIVM XXIX.

AN COMMITTANT simonià resignans & resignatarius conuenientes, ut exprimat valor beneficii esse 160. ducatorum, cum non sit nisi 100. ut pensio 60. ducatorum constituatur à Papa quae expressa veritate non fuisset constituta: quia oportebat, ut resignanti manerent 100.

1 Questio profecto quotidiana & difficilis est. Nam pro parte negatè facit, quod in casu proposito nihil spirituale videtur dari pro temporali, neque contra: ergo non committitur simonia: quia non conuenit ei definitio eius, de qua r. q. 1. a & in locis citatis in Manu. conf. 1. b

2 Secundo, quod ignorantia excusat à peccato; & à pena peccati. c At praedicti ignorauerunt praedictum pactum fuisse simoniacum, ergo, &c.

3 Tertio, quod auctoritas alicuius viri docti excusat quem à peccato, etiam si erret, ut tradit Panoritanus communiter receptus, d & glossam eius. e Et praefati duo conuenientes nonnullos habuerunt auctores doctos & expertos, qui dixerunt id non esse peccatum saltem plusquam veniale: ergo non admiserunt simoniam, quae excommunicatione plecti mereretur, cum id quod est veniale tantum ea non plectatur. f

4 Pro parte verò affirmante facit primo, quod nihil refert quid de equipollentibus fiat. g At si duo ita conuenient, ut alter renunciaret beneficium 100. ducatorum in fauorem alterius, & alter promitteret soluere ei 60. pro annua pensione sine consensu Papae, committeretur simonia, ut palam est. Sed qui conueniunt, ut valor beneficii valeat 100. exprimat esse 100. & 60. ad hoc ut constitutur pensio 60. à Papa, equipollenter conueniunt ac duo praedicti, cum habeat propositi, ut resignatio fiat, & pensio male & inutiliter constituta soluat.

5 Secundo, quod omne pactum expressum vel tacitum dandi spirituale pro temporali, vel contra, sine consensu Papae, est simoniacum. h At conuentio haec inter resignantem & resignatarium facta, ut exprimat maior valor beneficii ad constituendam maiorem pensionem, quam aliàs constitueretur est pactum vel conuentum dandi aliquid spirituale, scilicet beneficium, pro temporali scilicet pensione male & inutiliter imposita sine consensu Papae; quia id Papa minimè nouit: ergo est simoniacum.

6 Tertio, quod omne mendacium de re graui est peccatum mortale, iuxta illud Psalmi, i Perdes omnes qui loquuntur mendacium, & tradit Sanctus Thomas, communiter receptus, k & hoc mendacium non fuit officiosum tantum, immo fuit perniciosum, & de re graui & pernicioso, quia imponebatur seruitus grauis rei spirituali, scilicet beneficio, & directum ad acquirendum spirituale: & ita videtur simonia.

7 Pro resolutione videtur dicendum primo, hoc praefatum mendacium fuisse peccatum mortale, ut probat 4. argu. pro parte affirmante formatum. Secundo, quod fuit mendacium, siue falsitatis expressio talis, quae fecit gratiam nullam: fuit enim expressio dolosa falsitatis, quae facit gratiam subreptitiam, & per consequens nullam. l

8 Tertio, quod ad dicendum, quod inducit simoniam, vtgent duo prima argumenta pro parte affirmante allata. Sed contra facit primo, quod animus & intentio praefatorum conuenientium non fuit vendere aliquid, vel emere, neque dare, vel recipere spirituale pro temporali, vel cotta: & actus agentium non operantur vltra intentionem eorum. m

Secundo, quod actus agentium sunt iudicandi secundum intentionem principalem eorum, n & intentio praedictorum principalis fuit, ut resignatio fieret, & pensio admittatur, & non quod pensionis constitutio esset pretium renunciationis: sicut obsequia, vel munera praestita collatori, vel praesentatori beneficii ad querendam amicitiam eius non censentur pretij collationis, quam postea ipse facit ex amicitia per illa obsequia

& munera

a Cap. postulasti. de reser. lib. 6. b Ca. non potest. de prob. eo. lib.

c Ca. dudum. 2. de elec.

a In summa. b Cap. 23. nu. 100. c Cap. 2. cap. nam de consil.

d In cap. capellanus. per illum textum. e De feruis. f Cap. nemo. cap. nullus. 11. quest. 1. g Le. si ff. mandati. cap. licet ex quadam. de test.

h Cap. quam pio. 1. qu. 2. ca. 1. de peccatis.

i Psalm. 5.

k 2. qu. 100. art. 4.

l Cap. super literis. de rescrip. cap. & si legibus. 23. q. 2. de sumpt. ex l. si legibus. Cod. si contra ius vel vult. publ. m. Le. non omnis. ff. si certum peccatur. n. Leg. si quis nec causam. ff. de rebu. diuis.

& munera prius contracta, ut probamus in d. Manual. a 9 Tertio, quod alioqui sequeretur, quod omnis subreptio facta in impetratione beneficii esset simoniaca: quia est quoddam temporale, quod fit ut detur aliquid spirituale, quod sine illo non daretur: quod videtur absurdum, & à nemine haec tenus assertum, & ita non dicendum. b

10 Quarto, quod datio, vel factio alicuius rei temporalis, quae est causa minus principalis vel mediata querendi aliquid spirituale, non est vera simonia, per multa quae adduximus in d. Manuali. c Et praefatum mendacium non videtur fuisse causa principalis & immediata acquisitionis beneficii, sed quaedam impellens & remota: causa verò principalis fuit, ne tantam iacturam resignans ex sua resignatione acciperet, & quaedam sustentatio ei remaneret: quamuis expressio falsitatorum fructuum mouisset Papam ad pensionem constitutendam.

11 Per quae quatuor fundamenta arbitratur, quod non fuit in hoc casu commissa simonia, si solum mendacium, & sola expressio falsi valoris sine conuentione inter partes promissa interuenisset. At quia vltra illam falsam expressionem conuenit inter partes, ut ea fieret ad perficiendam resignationem desideratam, non audeam excusare illam à simoniae labe ob argumenta pro parte affirmante formata.

12 Quare principaliter dico, consulentem debere petere in sacra Penitentia abolutionem, & dispensationem, si & quatenus oporteret, sine vlla nominis expressione, narrato quam breuissime poterit toto facto, relictis, tamen quae non sunt necessaria. & meam operam polliceor ad corrigendam petitionem, si antequam ea offeratur, mihi monstrata fuerit, &c.

S V M M A R I V M.

1 Resignanti non licet pacisci quod aliud aliud teneatur renunciare beneficium, seu pensionem soluere, vel expensas bullarum restituere, nisi exprimat Papae.

CONSILIVM XXX.

TRES videntur questiones proponi. Prima, an liceat renunciare Ecclesiam parochialem in fauorem alicuius, eo pacto, ut ille renunciaret aliud beneficium simplex in fauorem sui nepotis?

Secunda, an liceat renunciati imponere renunciatio onus soluendi, vel reddendi sibi 60. duc. quibus redemit pensionem qua aliàs dicta parochialis grauata fuerat.

1 Tertia, an liceat pacisci, ut praedictus renunciarius soluat impensam bullae expediendae super renunciatione praedicti beneficii simplicis?

Ad quas tres omnes respondeo negatiuè: quia omnes pactiones & conuentiones super beneficijs & eorum renunciationibus sunt simoniacae, & prohibita, d nisi cum sunt ita, ut de iure tacite infunt, & ut ait glossa memorabilis, f quales tamen non sunt praefatae. quare oportet exprimere illas Papae in supplicationibus, quae super praedictis renunciationibus fiunt. Credo tamen Papam non esse illas admittiturum. Si tamen haec omnia sine conuentione tacita vel expressa liberaliter expedirentur, & postea confectis omnibus, & adepta possessione, redderentur vel soluerentur praedicta, nulla esset simonia, neque confidentia coram Deo: quamuis si patereferent, ita ut probari possent, notarentur vitio simoniae, vel confidentiae in foro exteriori, propter ea, quae habentur in nostro Manual. g

S V M M A R I V M.

1 Simonia conuentionalis est, si resignandi promittitur, quod percipiet nihilominus fructus, vel quod talis eius propinquam ducet in uxorem: tamen adhuc non incurritur pena, num. 2. efficietur autem talis, si ex vi pacti recipiat dictos fructus, aliud ve loco illorum. num. 3. vel sequatur matrimonium. num. 4. quod si à pacto recedat, licet postea libere contrahatur, vel aliquid ex sola liberalitate detur, etiam si aliquis, sed minus principalis respectus ad praecedentia habeatur, non incurritur pena. num. 3. & 4.

1 Ignorantia circa contractus simoniacos an sit probabilis excusans, ex qualitate personarum iudicari potest.

CONSILIVM XXXI.

TITIVS & Sempronius conueniunt tacitè, vel expresse, quod Titius renunciaret beneficium suum in fa-

a Cap. 23. nu. 100.

b Leg. nam quod ab iur. diu. ff. de bonis libertorij.

c Num. 100. & 101.

d Cap. quam pio. 1. q. 2. ca. 1. de peccatis. e Cap. signifi. casti. de elec. f Cap. ad au. diem. 2. de rescrip.

g Ca. 23. nu. 101.

uorem Sempronij, & quod frater Sempronij duceret neptem Titij, & quod Titius perciperet post renunciationem omnes fructus beneficii, dum viueret. Renunciato beneficio, & accepta possessione, discesserunt à pacto de fructibus retinendis à Titio, & postea de dit Sempronius quaedam pecunias in remuneratione huiusmodi discessionis. Queritur quid iuris? 1 Primo dico praefatam renunciationem fuisse simoniacam ob illud pactum, quo pacti fuerunt, ut Titius post renunciationem acciperet fructus, & etiam ob aliud pactum, si fuit expressum quod neptis Titij nuberet fratri Sempronij.

Secundo, quod ignorantia iuris tale pactum reprobantis non excusat eos; quia non erat probabilis, attenda eorum qualitate.

2 Tertio, quod praefata simonia fuisset conuentionalis tantum, si Sempronius non egit ut frater eius duceret neptem Titij, nec vllos fructus beneficii soluit, neque reliquit, ut Titius caperet illos post renunciationem: & consequenter renunciatio valuisset, & non incidisset in excommunicationem, per ea quae nos scribimus in Manual. confess. a

3 Quarto, quod ex narratione proposita non colligitur matrimonium fuisse consequutum, neque Titium accepisse fructus, sed quod Titius, & Sempronius discesserunt à pacto de dandis vel relinquendis fructibus beneficii Titio.

4 Quinto, quod illa discessio à pacto de relinquendis fructibus duobus modis potuit fieri: primo conuentione, ut Sempronius remuneraret illam discessionem aliqua pecunia: alio modo libere sine vlllo pacto, quo se astringeret Sempronius, licet spes aliqua minus principalis liberae remunerationis intercederet inter vtrumque: ita quod Sempronius ad nihil teneretur vi pacti, sed solum vi gratitudinis liberae. & si discessio primo modo fuit facta, simonia illa conuentionalis facta fuit realis, per quam censura & poena simoniae incurritur ipso iure: si autem secundo modo fuit facta discessio, simonia non fuit facta realis.

5 Sexto, quod caueant ne pactum de contrahendo matrimonio vllatenus exequantur, antequam omnino discedant ab eo: ita quod ex vi pacti non fiat exequutio, sed ex sola amicitia liberali, quamuis aliquis respectus minus principalis ad illud possit haberi.

S V M M A R I V M.

- 1 Simoniaca est omnis renunciatio beneficii ecclesiastici cum pacto etiam conditionali, etiam inani, & inatili, saltem si praebuit causam dictae renunciationi. num. 2.
- 1 Regressum habens, si vigore regressus beneficium adipiscatur, & illud denuo resignet, non habebit amplius regressum; quia expirauit, quando illi locus factus fuit.
- 3 Conuentionalis simoniaca resignatio ab vna tantum parte adimpleta valet, & tenet, nec habet poenas.

CONSILIVM XXXII.

HABEBAT quidam regressum per decessum, aut aliàs quomocumque vacaret, ad quamdam praebendam in quadam Ecclesia cathedrali, quam obtinebat quidam illius frater, qui propter quaedam delicta per eum commissa dubitans priuari ea: dixit fratri, quod si restitueret ei suam praebendam, cum liberaretur, illam vacare permitteret, ad effectum ut esset locus regressus, & ille, qui habebat regressum, acceptauit, si sibi remaneret ius suum, prout prius habebat: quod sic fuit factum, quia possessor renunciando seu cedendo vacare permisit dictam praebendam, & habens regressum accepit possessionem. postea verò alter frater liberatus ab eo dictam praebendam petijt, & quia quillam habebat, considerans quod illius regressus expirabat, noluit illam restituere, mouit oratori litem: & in effectu qui prius cesserat, videns quod non habebat ius, cessit liti. Dubitatur, an orator incurrerit aliquam simoniam.

1 Respondeo primò, quòd in hoc casu vera simonia contingit, quando frater, qui titulum, & verum ius, & bonam possessionem in beneficio ecclesiastico habebat. renunciavit illud in manibus superioris, ita quod vacauit, & factus fuit locus regressus alterius, cuius virtute illud adeptus fuit, pacto facto, quòd si renunciatus liberaretur à delicto, cuius accusabatur, renunciarius illud ei restitueret, si ob id regressus eius non expiraret: & omnis renunciatio beneficii ecclesiastici facta cum conditione, modo, vel pacto, est simoniaca. b Nec prodest quidquam, dicere, quod habens regressum, non

a Ca. 23. nu. 104. 105.

b Cap. audit. iuncta gloss. verbo libere. de prob. li. 6.

promittit absolute, sed cum conditione, si regressus eius ob illam restitutionem non expiraret. Tum quia eo ipso, quod beneficium fuit renunciatum, regressus fuit sortitus suum effectum, & expiravit; & quia res semel extincta reuiuiscere nequit, non potuit expirare postea per restitutionem beneficii: & ita illa promissio, licet fuisset facta verbis conditionalibus, effectu tamen fuit absoluta.

2 Tum quod ad constituendum actum simoniacum sufficit promissio conditionalis, saltem talis, quae prebeat causam actui spirituali faciendi: generaliter enim iura damnant omnia pacta, siue absoluta, siue conditionalia in spiritualibus, & in casu proposito promissio illa conditionalis fuit causa, vt renunciatus renunciasset suum beneficium.

3 Respondeo secundo, quod predicta simonia fuit conuentionalis tantum, & non realis; quia solum fuit completa ex vna parte, scilicet renunciante, & non ex altera, scilicet regressum habente, iuxta scripta in nostro Manual. c & consequenter renunciatio valuit, & neutra pars incurrit excommunicationem, & sufficit vtrique vera contritio, & bona confessio peccati, per notata ibidem. d Salua eiusdem summi Pœnitentiarij summique eiusdem pratorij censura.

S V M M A R I V M.

- 1 Resignans cum pacto, vt ei relinquatur fructus percipiendi in vita sua, est simoniacus, sed non est comprehensus sub extraneaganti de confidentijs; vt esset, si dicti fructus essent alteri dandi. num. 4.
2 Completa ex parte debentis resignare dicitur simonia, eo ipso quod talem facit resignationem, quae si non esset simoniaca valeret, nec requiritur quod si talis, vt per illam resignatario aliquod ius queratur.
3 Simoniam conuentam pro sua parte non dicitur adimplere resignans in manibus Papae, nisi post praestitum secundum consensum, secus si resignet in manibus ordinarij: nec resignatarius tradendo instrumentum obligationem rei temporalis promissa continens, dicitur adimplere nisi & traditio instrumenti esset pars rerum promissarum.

CONSILIVM XXXIII.

VIDAM rogauit fratrem suum, vt renunciatum quamdam capellaniam in manibus Papae in fauorem nepotis vtriusque, cum pacto, & chirographo tradito ei a nepote de relinquendo resignanti omnes fructus ad vitam suam, & ita resignauit: sed antequam consensum praestaret, & ille extenderetur, aduertentes illam pactationem esse illicitam, & simoniacam, rupto & laniato chirographo resilierunt penitus a predictis pactis; & decreuerunt vt simpliciter sine vilo pacto resignaret: & ita rogatus resignauit, & fuit signata supplicatio in fauorem resignatarij.

Queritur, an sine peccato possit resignatarius expedire literas, & frui capellaniam, eius possessione apprehensa.

1 Respondeo, quod pro parte negante facit primo, quod pactio predicta videtur simoniaca realiter: quia resignatarius resignauit beneficium vt promissit, & resignatarius tradidit chirographum de relinquendis fructibus: & ita fuit impleta simonia ab vtraque parte. Secundo, quod pactio predicta videtur continere confidentiam illicitam, eo quod resignatarius promissit relinquere fructus eius resignanti ad vitam suam: quod videtur facere conuentionem simoniacam confidentialem, per declarationem Pij V. cuius bulla non requirit complementum confidentiae vtriusque partis, vt & nos adnotauimus in Manual. confess. e

2 Sed contrarium visum est verius duplici ratione. Prima, quod non videtur fuisse simonia completa ex parte resignantis: eo quod resignatio eius non valuit, neque per illam vacauit illa capellaniam; & ita non fecit actum, per quem posset queri ius resignatario: quod videtur requiri per extrauagantem 2. f ad hoc, vt illa cœntur completa ex parte resignantis. Sed hęc ratio non videtur sufficere ad excusandum. Tum quia frater solum promissit resignare, & resignauit; & licet per illam resignationem non fuerit quitum ius alteri, nihilominus tamen ipse fecit quod promissit. Tum quia resignans non potest transferre ius in resignatarium, sed solum resignare, & superior post acceptatam resignationem tradit ius resignatario, secundum omnes. Tum quia resignatio beneficii spiritualis est actus spiritualis, & dare aliquid pro illo actu solo resignandi est simonia. 8 Tum quia, vt simonia realis com-

a Leg. qui res. § aram. ff. de solution.

b Cap. quam pio. l. q. 2. cap. fm. de pactis.

c Cap. 23. nu. 104.

d Num. 111.

e Cap. 23. nu. 110.

f De simonia.

g Arg. ca. quæ pio. l. q. 2.

mittatur, non requiritur quod actus spiritualis, qui promittitur, valeat, sed sufficit quod valeretur, si non esset simonia infectus. Nam qui promissit conferre propter 100. scuta beneficium, complet ex parte sua promissum conferendo illud, licet collatio non valeat, simonia impediens valorem, vt palam est. Secunda ratio est, quod non videtur interuenisse confidentia, eo quod resignatarius nullos fructus percepit, priusquam discederet a pactis. Sed nec ista ratio videtur satisficere: quoniam vitium confidentiae incurritur absque complemento promissorum ex parte vtriusque, & qui promissit resignare compleuit ex parte sua; quod sufficit, vt nos adnotauimus in dicto Manual. a

3 Alijs tamen rationibus videtur posse defendi desiderium consulens. Prima quod predicta simonia non videtur fuisse completa ex parte resignatarij, quia ipse nullos fructus dedit, & licet chirographum, siue apocham tradidisset, tamen non fuit traditum vt pars promissionis, sed vt probatio eius; & tradere scripturam pro probatione promissi non est implere partem promissi, vt & nos adnotauimus vbi supra. b

Secunda ratio, quod nec etiam resignans videtur compleuisse pro parte sua: quia resignatio, antequam extendatur consensus resignantis, nihil valet, secundum stylum curiae; & ita fuit actus, qui non valuit, etiam si nulla simonia interuenisset; quia liberum erat ei retrocedere: quamuis iure communi, & extra curiam facta resignatio, sine alia consensus extensione, valeat, iuxta cap. quam periculosum. c

4 Tertia ratio, quod non videtur vlla fuisse confidentia in hoc casu. Nam licet resignare cum pacto, vt resignatarius resignet aliquando in fauorem resignantis, vel aliter, vel vt soluat aliquot fructus alicui, sit confidentia à Pio V. damnata; resignatio tamen cum pacto, vt resignatarius det aliquos fructus resignanti, non est talis confidentia, vt ex contextu bullæ Pij colligitur. Salua, &c.

Vide tamen infra conf. 75. num. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Simonia vt sit completa; sufficit quod vtriusque saltem pro parte sit adimpleta.
2 Renunciatio simoniace reciprocè facta, non tenet: vnde ab excommunicatione absoluti possunt secretè petere ab Episcopo, vt acta ab ipsis ignorantibus id esse prohibitum facta retractentur, & vtrique suum restituatur beneficium.

CONSILIVM XXXIIII.

DVO conuenerunt, vt alter eorum renunciaret suum beneficium curatum, vt conferretur alteri habenti duo beneficia simplicia, & ille renunciaret illa, cum pacto, vt ordinarius conferret ea nepoti renunciantis curatum: & vterque impleuit pactum quo ad renunciacionem, & alter etiam quo ad literarum expeditionem, & possessionis apprehensionem. Queritur quid iuris.

1 Respondetur primo, quod simonia fuit realis, & incidere partes in excommunicationem; quia licet non fuit completa ex vtraque parte in totum, completa tamen ab vna parte in totum, & ab altera in parte, quod sufficit per ea quæ nos tradimus in Manual. confess. d

2 Secundo respondetur, quod predicti consulentes satisfacerent suis conscientijs, si primum absoluerentur ab excommunicatione simoniæ incurfa; & si ignorabant illam incurrere, quod est verisimile, cum destiterint ab executione totali, curent, vt omnia acta, quibus perpetrata fuit simonia, retractentur, & Episcopus secreto illis, quatenus opus est, conferat sua beneficia, attenta predicta ignorantia; & si beneficia sunt iuris patronatus, quod patroni non reclamant; & quod renunciaciones ipso iure fuerunt nullæ propter simoniacam labem; immo & altera, propterea quod alter eorum ordinatus fuit ad titulum sui beneficii; & quod si sciissent & aduertissent eam labem incurfuros, non renunciasent. Sed hæc omnia non sufficerent quo ad expediendum se in foro exteriori, si probarentur in eo omnia, ea quæ fuerunt facta: ideoque curent seruare, seruarique facere secretum, aperte à Deo & confessorio eius petendo veniam.

S V M M A R I V M.

- 1 Simonia conuentionalis est resignare beneficium litigiosum cum pacto, vt resignatarius subsequatur victoria consentiat constitutioni pensionis: & si postea dicta constitutioni pensionis

a Cap. 23. nu. 101.

b Num. 106.

c 7. qu. 1.

a Cap. 23. nu. 100. ad 104. b De simon.

c Cap. 23. nu. 103. & 107.

d Arg. ca. qui per alium. de reg. iur. lib. 6. & ca. mulieres. de sententia exco. c. Num. 107.

d Ca. 23. nu. 105.

simonia consentiat, etiam quod pensionem non soluat, efficitur realis.

- 1 Simoniace si ignorantem conferatur beneficium, vel referuetur pensio, ignorans pensio non ligatur quidem, sed simul ac rescuerit, tenetur sic acquisita dimittere, vel supplicare pro retentione. num. 2.
2 Nouam, vt vocant petens prouisionem pro beneficio eidem ignorantem simoniace collato retinendo, tenetur, & sufficit, vt exprimat fructus, quos post scientiam percipit.
2 Resignatio beneficii facta liberè in manibus ordinarij ea intentione, vt conferatur alicui, cum subsequatur collatione, tenet; secus si ad sit pactum.
3 Procurator habens mandatum ad simoniace resignandum, si illud adimpleat, facit vt à die adimplementi mandans remaneat ligatus censuris.
3 Scientia collatoris inferioris Papae, etiam si sit Cardinalis, non sanat pacta simoniaca.

CONSILIVM XXXV.

MEDIANTIBVS procuratoribus resignatum fuit quoddam beneficium litigiosum, sub conuentione tamen, quod euicta lite principalis assignationi certa pensionis consentire, & soluere resignanti teneretur: prouisus consensus assignationi, sed pensionem non soluit.

Queritur primo, an sit simonia realis ex vtraque parte completa, ita vt si nouam impetret prouisionem, sit necesse fructus perceptos insinuare.

Secundo queritur etiam, quid si in manibus ordinarij Episcopi resignauit beneficium absque pacto, sed ea intentione, & ad effectum, vt detur, seu conferatur N. prout collatum fuit, an N. illud valeat retinere.

AD PRIOREM QVÆSTIONEM respondeo primo, pactationem illam fuisse simoniacam, & quod licet à principio tantum fuisset conuentionalis, postea tamen subsequente victoria, & consensu in reservatione pensionis prestito, facta fuit realis, iuxta ea, quæ post alios scripsimus in Manual. a ad 104. Secundo, quod simonia illa, quia fuit facta ignorantibus predictis resignante, & resignatario, non fecit eos incidere in censuras, iuxta c. de simoniace. & ca. de regular. b attamen effecit, vt obligarentur ad renunciandum sic adeptis, cum primum id nouissent, per eadem iura & adnotata eis. 2 Tertio, quod ex his inferitur, eos, quo possint ea iuste tenere, debere supplicare S. D. N. vt liceat eis illa retinere, facta mentione fructuum, quos perceperunt post predictam notitiã.

AD SECVNDAM respondetur, quod plurimum refert an sola intentio animi absque pacto & conuentione interuenisset, an etiam pactum, & conuentionem. Nam si sola intentio interuenisset, nihil obstitisset, & essent salua simul omnia, per ea quæ post D. Antoninum dixi in Manual. c

3 Si autem interuenisset conuentio & pactum, & procurator habuisset mandatum ad sic paciscendum, censeretur simoniacus, & censuris ligatus predictus consulens iam inde à renunciacione, collatione, & pensionis constitutione factis, d nec prodesset scientia ordinarij, licet esset Cardinalis: quia nullus inferior Papa potest auctoritate sua efficere, vt conuentio simoniaca non sit talis, per tradita in Manual. vbi supra. e Si autem procurator non habebat mandatum speciale ad sic paciscendum, solum à tempore quo nouit id factum fuisse censeretur obligatus ad renunciandum, vel ad obtinendum facultatem iuste retinendi à S. D. N. iuxta dicta supra in quaestione prima.

S V M M A R I V M.

- 1 Nullitas actus non excusat à penis simoniæ realis.
1 Resignatio infecta vitio simoniæ realis habet annexas censuras, etiam si aliunde sit nulla, per illamque resignatario nullum ius acquiritur, immo nec causatur vacatio in damnum resignantis, num. 3. qui potest antiquo suo titulo vti, absque eo quod illius petat alia reuadatione. At si essemus in casu non seruata forma extrauagantis Pij V. de publicandis resignationibus, non egerent tales absolute, cum per illam annulletur nedom resignatio, sed omnia exinde sequuta. n. 3. & 4.
4 Papa circa ea quæ sunt iuris positui potest ita legem reuocare, vt omnia inde sequuntur habeantur pro non sequutis, etiam quod sit excommunicatio, & irregularitas.
4 Resignaciones beneficiorum in manibus Papae, etiam admisse, cum alijs inde sequutis, ex stylo sunt nullius momenti, nul-

lumque producunt effectum, donec extendatur consensus, qui tamen retrotrahitur ad tempus datæ admisse resignationis.

CONSILIVM XXXVI.

AVT frater eius renunciat quemdam canonicatum in fauorem A. & quod A. renunciaret in fauorem B. vnum beneficium simplex: & A. & frater B. dederunt mandata ad resignanda illa beneficia, prout conuenerant, nulla facta mentione de pacto & conuentione præcedenti: & resignaciones fuerunt factæ, & literæ expeditæ: & A. non fuit allequutus possessionem, canonicatus, quia erat litigiosus, & vertebatur lis super eo: nec B. publicauit resignacionem factam in suum fauorem, & ob id illa resignatio fuit nulla.

Dubitatur, à quo tempore vacauerint predicta beneficia, ad effectum, vt dicatur realis, vel conuentionalis simonia.

Videtur respondendum primo, quod propositio casus primo aspectu potest cuiuspiam videri dubia, & sibi repugnans. Tum quia habet literas fuisse expeditas, & non fuisse factam publicationem. Tum quia nihil proponit de publicatione renunciacionis canonicatus, sed solum de omissione publicationis beneficii simplicis. Sed responderi potest ad primam rationem, quod non sufficit ad publicationem, quod literæ sint expeditæ; & quod requiruntur alia contenta in extrauagante Pij V. Ad secundam autem responderi potest id fuisse per incuriam omisum, vel quia interrogantem non angit, quantum altera.

1 Secundo, quod præsupposito quod neutra renunciatio fuit publicata, videtur dicendum ambas præfatas renunciaciones & prouisiones fuisse simoniacas, & partes principales, quæ præfatam simoniam sciuerunt, incidisse in censuras extrauagantis 2. a quia præfata simonia fuit non solum mentalis, & conuentionalis, sed etiam realis, eo quod ab vtraque parte fuit completa. Nec obstat, quod fuerit nulla: Tum quia omnes renunciaciones interueniente simonia reali sunt nullæ. Tum quia tempore, quo fuerunt factæ, non fuerunt nullæ ex alia causa, quam simoniæ, licet postea per omissionem publicationis literarum annullata sit renunciatio beneficii simplicis.

2 Tertio, quod neutrum illorum beneficiorum vacauit per renunciacionem; quia renunciatio per simoniam realem facta est ipso iure nulla, per extrauagantem 2. b & per talem renunciacionem non transfertur ius in eum, in cuius fauorem fit illa, nec vacat etiam in præiudicium ipsius renunciantis, vt determinauit Rota, post Innocentium comuniter receptum. d

3 Quarto, quod si neutra literarum prædictarum fuerunt publicatæ, prout disponit præfata extrauagans Pij V. potest affirmari vnum paradoxum mirabile, nempe, quod nulli eorum, qui per præfatas renunciaciones simoniacas inciderunt in censuras, indigent b solutione ab illis; quia præfata extrauagans disponit, vt præfata renunciaciones non publicatæ nullum effectum sortiantur, per hæc verba, aliqui, &c. Potestas enim Papæ tanta est in his, quæ sunt simpliciter iuris positui, quod potest reuocare legem præteritam, ita vt habeatur pro infecta sic, quod effectus producti ab ea sint omnino nulli: & quod, etiam si aliquis eorum fuerit excommunicatus, non indiget absolute, vt ait glossa singularis per illum textum irrefragabilem clem. 1. e communiter receptum ibi, & per Felinum, f & alios alibi.

4 Et præfata extrauagans Pij V. per præfata verba habet, præfatas renunciaciones, & etiam extensiones consensus pro infectis & nullius roboris esse cum omnibus inde sequutis: pro quo facit etiam stylus curiæ, qui habet, renunciaciones, & prouisiones virtute illarum à Papa factas nullius esse momenti, nullumque producere effectum, donec extendatur consensus, & extensio illo sic, non solum à tempore extensionis, sed etiam à tempore datæ renunciacionis, admissionis, & prouisionis: quod est etiã aliud mirabile paradoxum ignotum antiquis canonibus, & commincentibus in eos, & omnibus Academijs, in quibus ipse prælegi, donec venirè ad Vrbe.

5 Quinto, quod vterque renunciantium potest iure suo antiquo vti eo modo, ac si non renunciasset; & quod præfata beneficia non vacarunt, nec eorum collatio præcedens indiget aliqua reformatione sui tituli, quod est consequens predictis, quod procedit secundum præfatam extrauagantem Pij V. hodie tamen per extrauagantem Gregorij XIII. secus est dicendum.

a De simon.

b De simon.

c Decis. 7. de renunciati. in antiq. d In cap. cum vniter fori. de rerum permut.

e De immun. ecclesiarum. f In cap. 1. nu. 23. de consil.

Sexto, quod si renunciatio canonicatus fuit publicata, indigent tam resignator illius, quam resignatarius, quam etiam mediator, abolitione, & dispensatione irregularitatis, si celebrantur, abolitione, & dispensatione irregularitatis, si celebrantur, abolitione, & dispensatione irregularitatis, si celebrantur...

Hoc dubium refertur propositum in officio sacre Penitentiarie, & quod ceteri sentiebant per annullatiuas clausulas dicta extranavigationis Pij V. annullari effectus resignationis, sed non tolli excommunicationes incurfas; hancque approbasse Gregorium XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Simoniaci ad hoc vt sit conuentio in beneficijs facta, non est necesse vt per illam quid promittenti precat, & stipulanti acquiratur.
2 Pensionem resignanti reseruandam, etiam literis non expeditis, soluere promittens, committit simoniam. & num. 2.
3 Simonias tot committi, excommunicationesq; tot incurri, totidemq; absolutiones saltem virtualiter requiri, quot sunt conuentiones, etiam quod ex vnica beneficij resignatione interuenerint, de iuris rigore facile defendi potest.
3 Excommunicatio vnica ex pluribus causis copulatiue lata, seu incurfa, non tollitur nisi per absolutionem respicientem omnes causas.
4 Procurator rogatus vt impetret sanari vnum gratia defectum, dubitans etiam alteri eandem subici, potest mandatum prosequi absque eo quod partem in probabili existentem ignorantia moneat. & num. 3.
4 Monere existentem in bona fide, de quo dubito, an id quod tenet sit alienum, non teneor, & nu. 3. magis autem teneor monere damnum vere dantem tenendo alienum, quam eum qui retinet rem pœnalis via alteri per modum lucri faciendi debitam. num. 2.
5 Damnum in proprijs pati, & lucrum non facere, multum interest, teneorq; magis in primo casu monere bona fide non resistentem, quam in secundo casu non solventem.
6 Legem humanam male intellectam transgrediens non peccat.

CONSILIVM XXXVII.

VLIVS & Octavius ante 12. annos coram notario & testibus pactum & concordiam in hunc, qui sequitur, modum inierunt; quod si predictus Iulius Ecclesiam quamdam in fauorem d. Octauij resignaret, ipse Octavius consentiret pensioni 200. scutorum super ea, ac omnes expensas in expeditione bullarum d. pensionis faciendas, nec non mediam annuam soluere, item pensionem soluere sine expeditione bullarum, adiecta clausula, Saluo Sedis Apostolicae, beneplacito & non aliter. Itaque in d. instrumento quatuor simoniace pactiones continebantur, quarum quarta erat Octavius se obligare eidem Iulio predictam pensionem soluere, etiam literis non expeditis. Post hæc miserunt Romam literas procuratorias cum d. concordia instrumento, & facta fuit resignatio in manibus Pontificis in fauorem d. Octauij simpliciter, & de d. Ecclesia prouisus fuit ipse Octavius, reseruata dicta pensione dicto Iulio, cui iuxta contenta consentit Octavius per d. procuratorem. sed Pontifici nulla facta fuit concordia mentio. Receptis literis prouisionis predictis Octavius dictæ Ecclesie possessionem accepit, dubitans quodammodo Sedi Apostolicæ nullam factam fuisse mentionem d. concordia, sed consilio quorundam doctorum quicquid, dictamque pensionem per viam copensationis literis super ea minime expeditis persoluit per annos duos, & nõ vltra. Trãfactis præfatis duobus annis, Octavius certior factus fuit, quod apud Sedem Apostolicam nulla fuit facta mentio predictæ concordia: & statim huc Romam ad procuratorem quemdam pro remedio misit, qui narrauit Pontifici qualiter bona fide dictus Octavius possessionem acceperat, & etiam narrauit tres pactiones simoniacas in d. instrumento contentas, & omisit quartam, non tamen data opera, sed bona fide, & ignorantia quadam; & sic in vtroque foro præfatus Octavius absolutionem, à censuris ob causam pactioinum in dicto instrumento initarum incurfis, dispensationemque & retentionem dictæ ecclesie à Sede Apostolica obtinuit. Postea verò Octavius scrupulis agitatissimus cepit dubitare, an ista prædicta gratia fuisset subreptitia, eo quod narratum in ea inueniret se bona fide dictæ Ecclesie possessionem accepisse, credens se forsitan dubiam fidem habuisse. Quapropter instrumentum prædictum concordia, & dispensationis prædictæ bullam huc

Romam ad alium procuratorem nunc transmissit, vt super hoc puncto dubia fidei à Pontifice reualidationem prædictæ gratiæ impetraret: quam cum præfatus procurator in foro conscientia obtinere non valuisset, ipsum Octaviu de hoc concium fecit: à quo tandem responsum accepit, qualiter ipse remelius perspecta, & considerata, inuenit tali reualidatione non indigere: quia reuera præfata bonam fidem tunc habuerit; sed solum opus habere remissionem fructuum præfata ecclesie perceptorum, eo quod professionem fidei à Concilio Tridentino requisitam nisi inde ad aliquot annos emiserat, pro qua item supplicaret Sanctissimo.

Prædictus autem procurator, qui videt prædictum Octaviu nullum sibi formare scrupulum de inualiditate prædictæ dispensationis, eo quod in ea non fuit narrata Pape quarta pactio simoniaca, nempe quod ipse se obligauit soluere dictam pensionem, literis non expeditis, dubitat primo, an reuera illa quarta pactio sit simoniaca, & talis, vt exequuta, vt præmittitur, habeat annexas censuras, & penas.

Secundo queritur, an dato quod prædicta pactio adimpleta contineat simoniam realem, præfata gratia iudicanda sit subreptitia ex eo capite, quod ex quatuor pactioibus simoniacis in prædicto instrumento contentis, & exequutis, tres tantum narratae fuerint, omissa illa quarta, vt prædictum est, bona fide; sicque necessarium de nouo petere dispensationem pro omnibus prædictis pactioibus simoniacis, vel solum pro omnia.

Tertio, an cum de hoc dictus Octavius nullum sibi fecerit scrupulum, teneatur ipse procurator sub peccato mortali eum admonere de impedimento prædicto.

Quarto, an dictus procurator possit tuto conscientia impetrare pro dicto Octauio dictam fructuum remissionem, absque eo quod primo sanentur defectus alij prædicti, seu præponantur sanandi. Circa quæ dicam, quæ mihi in præfati occurrunt, expectando à Dominatione tua vltimam & dignam eius singulari doctrina resolutionem.

AD PRIMAM QUÆSTIONEM responderi potest, quod aut in supplicatione signata per Pontificem adest clausula, vt pensio soluatur, etiam literis non expeditis: & tunc cum credendum sit Rectorem pensionem soluissse in executione dictæ supplicationis, prout tenebatur, & poterat, non autem in executione suæ promissionis inualida: forte, & prohibet, vtique etiam quod conuentio fuisset simoniaca, non tamen diceretur completa; vnde cessarent pœnæ extranavigationis 2. de simon. ex doctrina Dominationis tuæ in tuo Manual. b & alibi. Aut in supplicatione non adest dicta clausula: & licet articulus sit magis dubitabilis, attamen adhuc idem teneri posse arbitror: nam etsi in hac materia omnis pactio videatur simoniam inducere, hoc tamen fallit, quando per pactum promittitur id quod aliis inerat tacite, seu ad quod quis sine pacto etiam tenebatur, promittiturque eo modo, quo inerat, vt post Felinum & alios notat Dominatio tua. d Sed sic est, quod secundum opinionem Giganti, e cui magis adhaerendum puto cum glossatore regul. Cancel. Innocentij VIII. f quam contrarij Prouincialis, pensionarius, & Rector possit tuto conscientia respectiue petere, & soluere pensionem, literis non expeditis, eo quia verè iam erat debita à die signata supplicationis. ergo dictus Rector per dictum pactum nihil aliud promisit, quam soluere eidem id quod etiam sine dicta promissione soluere tenebatur.

Quod si inites, & quidem validè, Rectori ante dictam promissionem competere ius contra pensionarium exigentem excipiendi de literis non expeditis, vt expressè notat dictus Gigas, & ante eum dictus glossator, h cui exceptioni per dictum pactum renunciando videtur pensionario donare aliquid vltra id ad quod tenebatur, quod simoniam inducit: & de hoc in materia nostra est textus, i vel saltem per dictum pactum videtur se aliter obligare: nam sine pacto obligatus fuisset cum remedio exceptionis, nunc autem post pactum remanet obligatus sine exceptionis remedio; quod etiam simonia inducit ex doctrina Dominationis tuæ vbi supra. Adhuc tamen posse responderi puto. Et ad primam partem oppositionis dico, quod tunc de muni remissio inducit donationem, & per consequens simoniam, quando remittenti aliquid perit, & recipienti aliquid acquiritur, vt colligitur ex pulchre notatis per Felinum post alios, quos adducit. k Sed sic est, quod ex dicto pacto coram Deo nihil deperit promittenti, nec acquiritur sibi

Quod si inites, & quidem validè, Rectori ante dictam promissionem competere ius contra pensionarium exigentem excipiendi de literis non expeditis, vt expressè notat dictus Gigas, & ante eum dictus glossator, h cui exceptioni per dictum pactum renunciando videtur pensionario donare aliquid vltra id ad quod tenebatur, quod simoniam inducit: & de hoc in materia nostra est textus, i vel saltem per dictum pactum videtur se aliter obligare: nam sine pacto obligatus fuisset cum remedio exceptionis, nunc autem post pactum remanet obligatus sine exceptionis remedio; quod etiam simonia inducit ex doctrina Dominationis tuæ vbi supra. Adhuc tamen posse responderi puto. Et ad primam partem oppositionis dico, quod tunc de muni remissio inducit donationem, & per consequens simoniam, quando remittenti aliquid perit, & recipienti aliquid acquiritur, vt colligitur ex pulchre notatis per Felinum post alios, quos adducit. k Sed sic est, quod ex dicto pacto coram Deo nihil deperit promittenti, nec acquiritur sibi

Quod si inites, & quidem validè, Rectori ante dictam promissionem competere ius contra pensionarium exigentem excipiendi de literis non expeditis, vt expressè notat dictus Gigas, & ante eum dictus glossator, h cui exceptioni per dictum pactum renunciando videtur pensionario donare aliquid vltra id ad quod tenebatur, quod simoniam inducit: & de hoc in materia nostra est textus, i vel saltem per dictum pactum videtur se aliter obligare: nam sine pacto obligatus fuisset cum remedio exceptionis, nunc autem post pactum remanet obligatus sine exceptionis remedio; quod etiam simonia inducit ex doctrina Dominationis tuæ vbi supra. Adhuc tamen posse responderi puto. Et ad primam partem oppositionis dico, quod tunc de muni remissio inducit donationem, & per consequens simoniam, quando remittenti aliquid perit, & recipienti aliquid acquiritur, vt colligitur ex pulchre notatis per Felinum post alios, quos adducit. k Sed sic est, quod ex dicto pacto coram Deo nihil deperit promittenti, nec acquiritur sibi

a Arg. glof. fin. in l. vlt. ff. ad l. Aquil. b Arg. glof. in f. in f. de iur. i. c De sentent. excommunic. d In f. de nu. e De fl. pres. in 6. f Nu. 45. ver sic. 4. Couar. post alios vbi riar. resol. lib. 1. cap. 3. in fine. g In ca. postulat. h De treng. & pace. i Alleg. 59. col. lum. 2. k Argum. ca. super literis. eod. tit. de resp. Couar. post alios vbi riar. resol. lib. 1. cap. 3. nu. 5. ver. falsitas vero. l Felin. d. cap. super literis. in 2. concl. l. m. i. nu. 6. m De dat. & promiss. not. vlt. num. 45. ver. 4. n Vbi supra. o Cap. 22. n. 6. p Dist. cap. 3. nu. 5. ver. sic. veru vt bis. q Concl. 1. de fl. pres. k In d. ca. ve niens. not. 3. n. 2.

a Arg. glof. fin. in l. vlt. ff. ad l. Aquil. b Arg. glof. in f. in f. de iur. i. c De sentent. excommunic. d In f. de nu. e De fl. pres. in 6.

f Nu. 45. ver sic. 4. Couar. post alios vbi riar. resol. lib. 1. cap. 3. in fine. g In ca. postulat. h De treng. & pace. i Alleg. 59. col. lum. 2.

h De treng. & pace. i Alleg. 59. col. lum. 2.

k Argum. ca. super literis. eod. tit. de resp. Couar. post alios vbi riar. resol. lib. 1. cap. 3. nu. 5. ver. falsitas vero. l Felin. d. cap. super literis. in 2. concl. l. m. i. nu. 6.

m De dat. & promiss. not. vlt. num. 45. ver. 4. n Vbi supra. o Cap. 22. n. 6. p Dist. cap. 3. nu. 5. ver. sic. veru vt bis. q Concl. 1. de fl. pres.

k In d. ca. ve niens. not. 3. n. 2.

ritur stipulanti, cum & sine dicta promissione Rector teneatur in veritate dictam pensionem soluere, omnia exceptione literarum non expeditarum, ergo dicta exceptionis remissio, quæ (vt notant prædicti Doctores) respicit solum forum exterius, nihil operatur in foro conscientia. Eodem modo respondeo ad secundam partem dictæ oppositionis. nam coram Deo nihil magis Rector contra pensionarium exigentem pensionem excipere potest, si pactum non fecisset, quam si illud fecisset. ergo cum coram Deo nihil dederit cum effectu, nec coram eo simoniam commisit.

AD SECUNDAM quæstionem etiam responderi potest, in primis supponendo hic vniam tantum adesse simoniam, licet procedat ex quatuor pactioibus simoniacis, quæ tamen omnes ad eundem tendunt finem. a Nec enim qui per partes diuersis vicibus pretium conuentum soluit, plures complet emptiones. & successiue vna tantum est commissa censura, & nullitas. b Ex quo infero hic non habere locum regulam cap. cum pro causis. & cap. officij. c vbi quis potest dici absolutus ab vna excommunicatione, & non ab alia, vel ex alia causa incurfa, & non ex alia: nec etiam habet locum regula §. affirmatiu. d & cap. 2. e scilicet, vt sublato per dispensationem vno impedimento remaneat aliud: sed puto non esse in eo casu vt cogamur dicere dictam dispensationem ob dictam subreptionem esse in totum vel nullam, vel validam, & successiue vel nullo remedio, vel vt denuo & ex integro dispensatio impetretur, egeret. Aliud esset, si istæ essent duæ simoniæ distinctæ, vel duo alia impedimenta: quia tunc impetrata dispensatione super vna, vel vno, possit & deberet impetrari dispensatio super alio, facta, vel non facta mentione præcedentis dispensationis, secundum diuersitatem materiae. Dominatio tua in tract. de datis & promiss. f Videndum igitur est, an dicta subreptio vitiet dictam dispensationem obtentam.

Pro affirmatiua facit primo conclusio communis Doctorum, & per illum textum de rescript. quod taciturnitas veriorum expressum principem ad concedendum magis difficile reddidisset, gratiam annullat. Sed sic est, quod si princeps sciussset hunc Rectorem vltra promissas conuentiones simoniacas hanc etiam addidisse, difficile concessisset. argu. cap. 1. ibi, Et quia funiculus triplex difficile rumpitur. h Secundo facit, nam quando dubitatur, an veritas tacita principem à concessione retraxisset, vel non, attenditur Curia concedentis stylus, ex Lapo. i Sed sic est, quod regulariter princeps non concedit vt pensio literis non expeditis soluatur; ergo si hæc pactio ei innotuisset, dictam gratiam non concessisset, vel saltem restrinxisset gratiam cogendo partes ad literarum expeditionem. ergo prædicti pacti taciturnitas gratiam subreptitiam reddidit. k

Tertio facit, quia hæc taciturnitas respicit damnum tertij, scilicet officium Curia, ad quos solita emolumenta ex expeditionibus literarum peruenire solent: quo casu taciturnitas vitiat. l

Quarto facit, quia hoc pactum, quod fuit omissum narrari, inducit simoniam, quæ cum reddat hominem incapacem ad obtinenda beneficia saltem similia, & multo magis quo ad idem ex bulla Pij V. vtique hoc impedimentum videtur reduci ad genus illorum impedimentorum, de quibus iura statuunt, vt de eis fiat expressa mentio, ex his quæ notat Dominatio tua vt supra. m Horum autem defectuum omissio semper gratiam vitiat, ex eodem loco citato Dominationis tuæ, n & tuo Manual. o & Couarruua etiam vbi supra. p

Quinto facit, nam dato quod subreptio non vitiat gratiam, operatur tamen ne extendatur ad alium casum. vnde licet gratia proficit impetranti quo ad tria prima pacta simoniaca expressa, non tamen proficit quo ad quartum tacitum.

Pro negatiua facit regula quam in hac materia ponit Calderinus, q videlicet quod ex quo annullatio gratiæ est pœna, non facile ex omissione, seu subreptione alicuius rei debemus iudicare gratiam nullam, nisi videamus dictam nullitatem clare à iure inductam. Sed sic est, quod adducta in contrarium non conuincunt gratiam fore nullam; ergo nec nos eandem nullam debemus iudicare.

Ad contraria potest responderi. Ad primum quidem, quod procedit in subreptione procedente ex non iusta ignorantia: quod si ignorantia sit iusta & probabilis, vtique obreptio non dolosa non vitiat; modo princeps certioratus, non ideo mi-

nus, licet difficilius, concessisset. a Immo etiam quod non esset probabilis, si tamen hæc omissio non fuit circa veritatem, quæ nobilitat principem difficiliorem reddidisset, adhuc tamen non vitietur. ita Couarruuias, b adducendo Dominationem tuam pro sua intentione: idem etiam tenet Franciscus post Dominicum. c Sed sic est, quod si Papa etiam dictam conuentionem sciussset, non ideo denegasset gratiam ipsam, saltem eo modo, quo eam concessit: hic enim defectus respectu aliorum minimum quid est; vnde est excusandus, eo quia per eius procuratorem hæc gesta erant, & Felino, d & quia potuit credere hanc quartam conuentionem contineri in narratione aliarum, ex eodem Felino, e & quia factum erat antiquum, & iam expirauerat effectus dicti pacti per mortem pensionarij.

Ad secundum respondetur, quod ex quo pensionarius iam tunc mortuus erat, non erat amplius locus, vt tractaretur de expeditione literarum pro pensione, quæ cessauerat. vnde etiam quod Pontifici narrata fuisset dicta quarta conuentio, non tamen iussisset Pontifex frustra dictas literas expediri, cum iam per mortem pensionarij pensionis reseruatio cessaret.

Ad tertium respondeo, prout ad secundum, scilicet quod etiam quod Pontifici de dicta quarta conuentione mentio facta fuisset, non ideo pro dicto interesse officialium iussisset nugatoriè literas expediri pro pensione iam extincta. vnde hoc quale quale interesse non est in hoc casu considerabile, saltem ad effectum gratiam vitandi.

Ad quartum respondeo, beneficij Rectorem, narrando tria priora pacta simoniaca, sufficienter narrauit suam inhabilitatem ad beneficia procedentem ex vitio simoniæ. nam quoties idem effectus resultat ex qualitate non expressa, qui resultat eadem expressa, tunc illam qualitate tacere non nocet. ita Angelus, f quem allegat Felinus. g Sed sic est, quod dictus Rector narrando dicta tria pacta, æquè fatetur se simoniacum, ac si narrauisset etiam quartum pactum; ergo illius omissio non vitiat. Nam quod dictam simoniam, quæ vnica est, & non plures, commiserit cum tribus vel quatuor pactis, hoc non mutat speciem: & quando dicatur sufficienter expressisse qualitate, quæ eum inhabilem reddebat, secus esset, vt inquit ibi Felinus si ex hac qualitate fieret dupliciter inhabilis.

Ad quintum concedendo, quod dispensatio non debet extendi ad alium casum vel defectum ab expresso: sed nego hic subesse duos defectus, vel duo impedimenta; immo dico vnica tantum adesse simoniam, commissam tamen per plura pacta. vnde non est necesse extendere dictam dispensationem ad casum non expressum: sed sufficit nobis quod taciturnitas dicti quarti pacti non inualidet dictam gratiam ipsi Rectori concessam, scilicet vt non obstante simonia per eum in dicto beneficio commissâ possit illud retinere: & ita debet intelligi hæc doctrina, vt colligitur ex Felino. h

AD TERTIAM quæstionem in principalem, dum supposito quod dictus Rector sit simoniacus realis, & quod dicta dispensatio, seu reualidatio non sit sufficiens, queritur an dictus procurator teneatur dictum Rectorem sibi de prædictis scrupulum non facientem monere de dicto defectu seu impedimento; non obstante quod dictus Rector sit in probabili ignorantia: & cum hic tractetur de damno tertij, videlicet de præiudicio Ecclesie, cuius fructus & bona hic simoniacus, qui non ingrediendo per portam sur à Domino nuncupatur, percipit; vtique videtur ad huius dubij decisionem adaptari doctrina Adriani, i distinguentis, quod aut confessarius certo scit, vel probabiliter ei constat quod admonendo nihil proficeret; & tunc admonere non tenetur, quia tunc admonitio esset potius actus dementia; quam prudentia; sed tamen non absoluetur: aut dubium est, vel est spes quod proficiet; & tenetur cum admonere, & in quantum honestè potest hortari vt alienum dimittat.

Nec obstat quod ibi loquatur de confessario: nam ratio Augustini, cui inicitur, est generalis, & procedit in casu nostro, dum inquit, Quemcumque cum alieno ad me aduenientem si in quantum possunt honestè, non compello vt restituat, participem furti me facio. k cuius dictum refert, & successiue sequi videtur Dominatio tua in tuo Manual. l loquiturque Dominatio tua generaliter de omni sciète: & ratio etiam adducitur; nam huius actionis fundamentum consistit in caritate, qua omnes omnibus tenemur, ex Richardo in hac materia. m

Nec obstat quod ibi loquatur de confessario: nam ratio Augustini, cui inicitur, est generalis, & procedit in casu nostro, dum inquit, Quemcumque cum alieno ad me aduenientem si in quantum possunt honestè, non compello vt restituat, participem furti me facio. k cuius dictum refert, & successiue sequi videtur Dominatio tua in tuo Manual. l loquiturque Dominatio tua generaliter de omni sciète: & ratio etiam adducitur; nam huius actionis fundamentum consistit in caritate, qua omnes omnibus tenemur, ex Richardo in hac materia. m

l Felin. d. cap. super literis. in 2. concl. 2. 3. limit. b In d. ca. fin. num. 5. ver. si falsitas aut. c In ca. si mortu. num. 9. de preb. lib. 6.

d Dist. cap. super literis. per num. 7. e Ibid. num. 1.

f In conf. 202. g Dist. ca. postulat. col. 4. ver. secunda declaratio.

h Dist. ca. super literis. in 2. concl. limit. 3.

i Super 4. tit. de confess. in 5. qu. principa li. in dub. 7. §. de secundo vbi dicitur de ignorantia. fol. 72.

k Cap. si res aliena. 14. q. 6. l Cap. 22. nu. 63 m Dist. 19. ar. 2. quæ 1. ad 2.

Nec huic opinioni, quantum spectat ad casum nostrum, obstat doctrina Sori, cum quo dicitur concordare Canus, nam & ipse admittit ignorantem inuincibiliter admodum, nisi sit certum quod nihil proderit, vel quod magnum sequatur scandalum: quod non potest dici subesse in casu nostro, in quo sola voluntas Rectoris sufficit, nec aliud requiritur, quam quod ipse Rector velit de peccato exire, beneficium dimittendo, fructusque ut potest restituendo, vel nouo remedio sibi consulendo.

AD QVARTAM, aut supponimus quod dictus procurator tenetur eius principalem monere; & tunc non potest pro eo procurare dispensationem pro dicto capite solo, nisi etiam velit pro alio, de quo principalis sibi scrupulum non facit, dispensatione procurare. arguunt eorum que supra ad tertiam quaestionem diximus. vltra quod in hoc casu non solum peccaret ex omissione, sed etiam ex operatione, contra regulam Apostoli. Aut supponimus hunc procuratorem non teneri dictum eius principalem de hoc monere; & certe adhuc idem credo, scilicet quod non possit procurare, vt tollatur vnum impedimentum, supponendo quod aliud debeat durare. Nam qui pro fructibus retinendis petit dispensationem pro vno defectu, videtur supponere & affirmare aliud non subesse impedimentum, quod minus possit fructus predictos retinere: quod est falsum in casu nostro: nam dictus principalis non fecit fructus suos ex pluribus, scilicet ex capite non recitatorum horarum, itemque ex capite simoniae perpetratae. hoc autem licere, nec ipse Sorus vbi supra ausus fuit affirmare, immo expressè negat, dum prohibet, ne sacerdos mulieri in casu prohibito neq. non licito copuletur, & ex alia causa non vera debitum marito deneganti dicat, vt debitum reddat.

Nec obstat doctrina Adriani, & Dominationis tuae, a ferentium quod praelatus siue confessarius potest coniugatis minus legitime copulatis, sed inuincibiliter ignorantibus, dicere quod in bono statu viuunt, seu quod sunt tui in conscientia: nam ob hæc verba non inferit illos legitime copulatos, quod non possit dicere; sed solum asserit, quod sunt in bono statu; quod verum est, etiam quod sint male copulati: in casu autem nostro, qui petit gratiam remissionis fructuum ex capite omissionis professionis fidei, tacite dicit quod eisdem fructus licite & ex beneficio licite obtento percepit; tuncque procurator predictus id, quod Pontifici expressum eundem a concessione gratiae retraheret: vnde commisit subreptionem, quæ peccatum dicitur.

Sequitur responsio.

PERLECTA subtili, alta, & erudita responsione supra scripta, dico primo, adducta esse in ea omnia quæ domini consultoris proposito conueniunt, adeo quidem, vt nesciam quis alius posuisset cogitare potiora.

Secundo, quod etsi disputando præfatus Octavius saluari possit à simonia respectu quartæ pactionis, consulendo tamen non auderem ipse illum saluare. Tum quia ad hoc vt pactum sit simoniacum in materia beneficiaria, non oportet, mea sententia, vt fiat pactum, quo per illud aliquid pereat promittenti, & aliquid acquiratur promissario: quidquid sentiat Felinus, & laudando Panormitanum, qui hoc videtur tibi dixisse, vt ponit exemplum de illo, qui exceptionem declinatoriam fori opponit: nam si quis conferret beneficium alicui, vel presentaret ad illud cum pacto, vt non opponeret exceptionem declinatoriam fori conferenti, presentanti, vel alteri, simoniam profecto committere diceretur.

Tum quia negari non potest, pactum de soluenda pensione constituta à Papa sine literarum Apostolicarum expeditione, esse pactum commodans pensionario, & incommodans pensionem soluturo, vel quo ad ius fori animæ, vel fori exterioris, vel facti, faciliorem sua natura reddens pensionis receptionem, siue recuperationem, quod satis videtur ad inducendam simoniam. Tum quia quamuis considerationes sublimes, & subliles partem aduersam colorent, subtilitate tamen sua attenuantur, & solui possunt.

Tum quia facile defendi potest, & iuris rigori propius videtur, tot esse simonias, quot fuerunt pacta simoniaca, totque absolutiones esse necessarias, quot sunt excommunicationes per eorum singula incurse formaliter, vel æquipollenter, vel vnam, quæ extendatur ad quatuor excommunicationes.

Tum denique quod, etiam si dicatur vnam solam excommunicationem fuisse ortam ex illis quatuor pactionibus, illa tamen non tolletur tota, donec absolutio quærat omnibus causis expressis: quia excommunicatione lata ob multas causas copulatiue non tollitur nisi per absolutionem respondentem ad omnes illas, iuxta cap. ex parte. Quare arbitror præfatum Octavium egere quodam perinde valere, ac si præfata quarta pactio fuisset expressa: satis tamen esset referre quartam, cum relatione generali ad alias contentas in gratia supplenda: quia narrata in gratia reformata videtur narrata in gratia reformante.

Ceterum laudo plurimum, tum pietatis, tum eruditionis ergo solutiones præfati D. respondentis, quas ad tertium & quartum dubium sapienter & pie reddidit.

VNC DESIDERATVR vltima Dominationis vestrae resolutio circa tertium dubium supra propositum, an procurator sub peccato mortali teneatur Octavius, qui nullum sibi de hoc facit scrupulum, admonere de impedimento predicto, quod oritur ex eo quod in secunda gratiæ impetratione omisit narrare prædictam quartam pactionem, videlicet se obligasse eidem Iulio prædictam pensionem, etiam literis non expeditis, soluturum fore; & impetrare dictam fructuum remissionem ex alterius capitis impedimento; quia videlicet quando accepit possessionem dictæ Ecclesiæ, non fecit prædictam fidei professionem.

Ad hoc etiam respondeo, videri dicendum, quod non tenetur præfatus procurator admonere præfatum defectum prædictum Octavius. Tum quia præfatus Octavius laborat ignorantia facti, qua putat sufficienter fuisse satisfactum defectui suæ prouisionis. Tum quia procuratori præfato non est omnino certum, quod illa pactio fuit simoniaca, & completa ex vtraque parte, per rationes superiores tactas. Tū quod simonia illa, si qua est, est iuris, humani, & non omnibus cogniti, immo etiam à multis doctis adeo ignorati, vt contrarium saltem disputando defendi possit.

Tum quia non agitur de damno tertij, quod clarè videatur esse damnnum, cum nesciatur certè fructus præfati beneficii pertinere ad Ecclesiam, cum non sit adeo certum per præfatum pactionem prouisionem manere nullam, per præfata. Tum quia Ecclesia non patitur damnnum per diminutionem rerum suarum, sed per cessationem nouæ acquisitionis pœnalis, & ita non agit tantum de damno vitando, quantum de lucro captando: cuius rei scientia non tantum cogit, quantum cogeret scientia damni rei quæ sit vitandi. Tum quod fructus beneficii per simoniam quæriti non debentur Ecclesiæ, sicut pecunia quæ accipitur pro illo: quoniam de hac sola loquitur cap. de hoc. b & mea sententia potius essent restituendi successori, quam Ecclesiæ, licet etiam in illius vsum conuerti possint, per ea quæ profundius alijs scripsimus in cap. non liceat. c declarando cap. cum vos. d & cap. quia sape. e

Tum quod transgrediens leges humanas male intellectas non peccat, secundum Innocentium, quem Panormitanus sequitur, & multi alij alibi, & in his Felinus qui citat alios. h Tum quia Augustinus & Adrianus in dictis informationibus citati loquuntur de illo, qui certo scit rem esse alterius, quam eius, qui tenet: nos autem loquimur de illo, qui nescit hoc certo, immo iure dubitat, & scit beneficium non esse alterius, & quod possidens illud bona fide possidet; & pauci etiam docti sciunt ad quem debeant pertinere illi fructus, esto quod mala fide possideret. Per quæ omnia nullatenus auderem asserere præfatum procuratorem obligari ad monendum præfatum Octavius: adeo quidem, vt magis inclinem ad obligandum eum ad tacendum, iuxta cap. quia circa. i & ca. quæ super intellectu eius late tradimus in capit. si quis autem. k Salua, &c.

SVMMARIVM.

- 1 Regularis etiam iubente superiore resignans officium, si sit ecclesiasticum beneficium, & ex pacto accipiat recompensam, est simoniacus realis: quod si solum per verba generalia sit data spes dictæ recompensationis, non erit simoniacus. numer. 3.
- 2 Vexationem etiam à superiore regulari super beneficio iuste possessio sibi illatam regularis data pecunia redimere potest.
- 3 Regularium prelati possunt iure communi suos religiosos etiam sine iusta causa suis beneficijs priuare.

a In 4. dist. 12. qu. 2. artic. 4. ad fin. b De panit.

c Ad Rom. c. 1. in fine.

d Vbi supra. di. dub. 7. ad fin. c In ca. si quis animo. n. 75. de poen. dist. 7.

f In cap. vniuersi. de res. sib.

g Ar. ca. quæ pio. 1. qu. 2. ca. fin. de pactis.

a De officio ordi.

a De præb.

b §. prior. de stat. monach. c in ca. 2. de simon.

c de simon.

d Cap. 29. à num. 100.

e Dist. ca. cii ad monasteriũ. §. sales.

f De infit. g Super datis & promissis. h Num. 21.

b De simon.

c 12. qu. 2. §. 10. num. 1.

d De off. ord. c De elect. li. 6. c. cap. presentis. de offic. ord. eodem li. f In cap. per suas. il. 2. de simon.

g In ca. capellanus. de ferijs. h In cap. 2. co. lum. penult. de re iud. ver. sic. fallis septimo. i De consan. c. affinit. k De pan. dist.

CONSILIVM XXXVIII.

Presbyter regularis à suo Abbate de quodam officio in Ecclesia sui monasterij fuit canonicè prouisus, & plusquam per sex annos illud pacificè possederat, cum à successore in dicta abbatia coactus illud in eius manibus renunciauit, cum pacto, quod dictus Abbas cum in alio dicti monasterij seu Ecclesiæ officio teneretur remunerare, prout cum effectu postmodum fecit, & de alio simili officio prouidit; & postquam illud etiam per quatuor annos possederat, idem Abbas, seu eius successor dictum N. inquietabat, & de dicto officio priuare volebat; & ne sine officio diffamatus remaneret, dedit quamdam pecuniarum summam dicto Abbati.

Quæritur, an dictus N. simoniam commiserit, & teneatur dictum officium dimittere.

1 Respondeo primo, quod ex narratis in facto, & aliquantula maiore inquisitione colligitur prædicta officia esse beneficia illius speciei, quæ comprehendit illa beneficia ecclesiastica, quæ appellantur officia in cap. de multa. a & in cap. 2. & cap. cum ad monasterium. b

Secundo, quod orator admisit simoniam realem renunciando beneficium ecclesiasticum regulare, cum pacto de danda sibi compensa, siue recompensa sufficienti, quam postea accepit.

2 Tertio, quod per largitionem pecuniæ, ne inquietaretur super officio secundo in recompensationem accepto, nulla simonia fuisset incurfa: quia post acceptam possessionem, maxime multo tempore pacificè retentam, potuit vexationem iniustam redimere, iuxta cap. dilectus. c

Quarto, quod ex hoc sequitur, oratorem malè tenere secundum officium, nõ ea ratione, quod dederit pecuniam pro retentione illius, & vitanda molestia iniusta, sed quia malè accepit illud in compensationem prioris virtute pacti simoniaci, per quam acceptione pactum fuit ex vtraque parte completum, iuxta ea quæ tradimus in Man. d

3 Quinto, quod miserendum videtur oratoris. Tum quia religiosus, tum quia coactus fuit à superiore suo renunciare priori officio. Tum quia iure communi superior Abbas potest priuare officiis, quæ suis monachis confert ad nutum, etiam sine iusta causa. e Tum quia fortè nõ fuit tam pactum, quam spei oblatio, quam superiores solent inferioribus facere, dicendo, relinque hoc amore mei, & prouidebitur tibi de alia re, &c. quales aliquando fiunt per verba generalia sine animo se obligandi, iuxta cap. cum venissent. f & alia quæ in comment. extrauag. ab ipso. Gregorij xij. s tradimus. h

SVMMARIVM.

- 1 Simonia saltem realis non est, si omisso impedimento iuxta conuentum a competitori non oppositorum, non fuit causa, quare collatus beneficium fuerit assequutus.
- 2 Promissio, quam concurrentes, ne alter alterum impediatur, sibi ipsi faciunt, quod obtinens consentiat pensioni pro altero imponende, non causat obligationem ciuilem.
- 2 Remissio obligationis, seu debiti, tunc demum potest inducere simoniam, si debitum sit legale, quod potest ab inuito exigi.
- 2 Beneficium alicui procurans, vt sic liberetur ab obligatione debiti non quidem legalis, sed solum antidotalis, non committit simoniam saltem realem.

CONSILIVM XXXIX.

VACANTE simplici beneficio valoris 15, scutorum annorum, Titius & Ioannes satagentes illud impetrare, ne alter alteri esset impedimento, pactum inierunt, quod alter eorum, qui impetraret, daret aliquam pensionem alteri, qui non posset impetrare: obtinuit Titius, & renuit dare pensionem, quam promissit Ioanni, promittens se, quotiescumque sese offerret aliqua vacationis occasio, non modo non petiturum beneficium, sed omnem suam operam præstaturum, quo posset Ioannes obtinere. Mox oblata occasione vacationis, Titius iuxta promissum scripsit literas in fauorem Ioannis, qui obtinuit beneficium.

Dubitatur est, an in paciscendo de danda vel accipienda pensione aliquam simoniam incurretint, & similiter in fauore præfatio medijs literis.

1 Respondeo primo, quod in impetratione prioris beneficii nulla fuit incurfa simonia, saltem realis, quæ censuram haberet annexam. Tum quia, vt verbo extra scripta certior sum

factus, conuentio prædicta non fuit causa, vt Titius obtineret illud, sed fauor maior, quo fovebatur. Tum quia conuentio non fuit ab vtraque parte completa: quia Titius noluit consentire pensionis super beneficio iam obtento constitutioni.

2 Secundo respondeo, quod mea sententia, etiam in secunda impetratione non fuit admissa simonia, saltem realis: ea neruosa ratione, quod simonia nõ committitur per remissionem debiti factam, vel faciendam pro beneficio quærendo, nisi quando debitum est legale, quod à creditore potest exigere, & non quando solum est debitum de honestate, siue antidotale, vt nos tenuimus in nostro Manu. confess. a & in nostro casu prædictus Titius non debebat Ioanni quidquam per iustitiam legalem, per quam Ioannes poterat debitum illud exigere à Titio: quia erat debitum fundatum super promissione, qua promiserat ei consentire in pensionem constituenda super priore beneficio, quæ fuit nullius valoris, & talis per quam non poterat prædictus Ioannes compellere Titium ad constituendam præfatum pensionem.

SVMMARIVM.

- 1 Simonia est, conuenire inter concurrentes, vt alter alteri defectus non opponat, hoc addit, quod obtinens alteri pensionem accedente consensu Apostolico persoluatur, sed non sit realis, nisi vtrinque compleatur. num. 2.
- 3 Concurrat si irregularis etiam occultissimus cum alio, & obstat, eius prouisio obstante irregularitate non valet; & suo concurrenti, quem impedit à consequutione beneficii, ad quod per concursum ius acquisierat, tenetur prodamno ilato satisfaccere.

CONSILIVM XL.

IOANNES & Petrus clerici opposuerunt se vni beneficio patrimoniali vacanti: & Petrus minus dignus voluit opponere Ioanni digniori irregularitatem veram quidem, sed occultam, quam probare nec poterat, nec deduxit in iudicium, sed interuentu amicorum conuenit inter ambos, vt omisso omnibus exceptionibus se submitterent examini, & qui iudicaretur dignior haberet beneficium, & solueret alteri pensionem quadraginta regalium annuam, cum beneplacito Sedis Apostolicæ, deinde Ioannes obtinuit beneficium, & postea dispensationem super irregularitate, & super retentione beneficii, nulla tamen de prædicta conuentione facta mentione.

Quæritur primo, an in hoc casu interuenit confidentia, vel simonia vlla.

Secundo, an fuit valida prædicta collatio prædicti beneficii patrimonialis.

Tertio, an prædictus Ioannes teneatur aliquid restituere prædicto Petro, cum prædictus Ioannes esset incapax ad dictum beneficium, & tunc impediuit modo supra dicto prædictum Petrum alijs dignum à consequutione prædicti patrimonialis beneficii, maxime quia prædictus Ioannes hucusque bona fide processit, nullam credens fuisse confidentiam, nec simoniam.

AD PRIMAM QUESTIONEM respondeo primo, quod nulla interuenit confidentia, sed sic simonia. Quia conuentio de non opponendo alicui exceptionem propter promissionem pecuniæ, est simoniaca, propter ea quæ nos diximus in Manu. confess. b

2 Secundo, quod prædicta simonia non videtur fuisse realis, sed tantum conuentionalis: quia non fuit impleta ab vtraque parte: licet enim Petrus adimplet non opponendo, Ioannes tamen non adimpleuit constituendo, neque soluendo pensionem; & consequenter non fuit incurfa ipso iure excommunicatio, nec consequenter noua irregularitas celebrando, per ea quæ vbi supra scribimus.

Non obstat dicere, quod pactum de non opponendo exceptiones fuit causa, vt prouisor conferret beneficium Ioanni: & ita fuit adimpletum pactum ex parte oppositorum, seu concurrentium, vel candidatorum, & etiam ex parte prouisoris, qui eo quod partes nil sibi ipsis opposuerunt, prouidit, non inquam hoc obstat. Tum quia hoc pactum non fuit factum cum prouisore. Tum quia omisso oppositionis defectus nõ fuit causa prouisionis beneficii: quia ea fuisset sequuta, etiam si fuisset oppositio facta; quia cum irregularitas esset occulta, non poterat probari; & de non apparentibus & non existentibus idem est iudicium exterius. c

a Cap. 28. n. 106.

b Cap. 23. nu. 100. & sequ.

c Leg duo sũo Titij. ff. de testam. tutel. & cap. si sacerdos. cum gloss. de offic. ordi.

AD SECUNDAM respondetur, quod non valet collatio propter irregularitatem precedentem, iuxta doctrinam Innocentij bene intellectam, & communiter receptam, & facit cap. clericus. cum glossa & ei adnotatis. b

AD TERTIAM respondetur, quod tenetur ad restitutionem eo modo, quo impediens aliquem ab officio vel beneficio consequendo tenetur, iuxta tradita in predicto Manu. c quoniam Petro erat ius ad rem quaesitum in beneficio coram Deo, & in foro conscientiae. Quare plurimum interest animae salutis Ioannis, conuenire quam optimo modo potuerit cum Petro, ita ut maneat contentus, modo caueat omnino, ne quidquam soluat ratione promissionis pensionis predictae. Salua, &c.

SUMMARIUM.

- 1 Concurrere omittens pacto inito aliquid recipiendi, est simoniacus conuenientialis, & si promissum recepit a prouiso, efficitur realis. num. 2.
2 Simoniam committit tollens recepto temporali impedimenta, quae iuridice ad quaerendum beneficium opponi possunt.
3 Vexationem redimere ab eo, qui potest obesse, & non prodesse in beneficio acquirendo, tunc demum licet, si iniuste inferatur, secus si iuste.

CONSILIVM XLI.

VIDAM petens ecclesiam parochialem vacantem promissit cuidam domino, se illam obtentam permutaturum cum beneficio cuiusdam N. cui dominus ille volebat fauere in illo concursu, si efficeret, ne ille N. concurreret secum; & predictus dominus fecit ne concurreret, & ita alter eam obtinuit. Quae sit ratio, an fuerit admissa simonia, & qualis.

1 Respondeo primo, quod fuit admissa simonia: quia fuit promissum quod beneficium obtinendum daretur per permutationem alteri cum pacto, ne ille secum concurreret: quia simoniam committit, qui re restituibili pecunia tollit impedimenta, quae iuridice opponi possunt sibi ad quaerendum beneficium, ut expresse ait D. Thomas. d

2 Tum quia non obstat, quod ait Paludanus, e relatus a Caietano, f & a Soto, g dicens, quod licet redimere vexationem ab eo, qui potest obesse, & non prodesse: non inquam hoc obstat: quia illud intelligendum est de nocumento iniusto, non autem de iusto: electus enim petens confirmationem, si daret pecuniam alicui, qui non posset ei dare ius, sed potest aliquam iustam exceptionem opponere coram confirmatore, simoniam committeret, & praeterea licet predictus dominus & N. non possent dare directe ius aliquod predicto presbytero, poterant tamen indirecte non ponendo impedimentum per concursum, quod iuste poterant ponere, ut palam est.

Secundo respondeo, quod predicta simonia videtur fuisse conuenientialis tantum, quia non fuit ab utraque parte completa, per ea quae nos scripsimus in Manu. h quem locum etiam quidam alius D. consulens egregie doctus allegare dignatus est, respondens recte per eam non perire ipso iure collationem ipsi predicto presbytero factam. Quare caueat ipse, ne permutet illam ecclesiam cum beneficio predicti N. quia si hoc faceret, adimpleret ex sua parte pactum simoniacum; & cum iam altera pars adimpleuerit illud pro sua parte, censerebatur ab utraque completum, & consequenter pro simonia reali habendum: cui consequens esset collationem predictam ipso iure nullam fieri. Salua, &c.

SUMMARIUM.

- 1 Competitori digniori si ut desistat promittatur temporale, simonia est conuenientialis, & si ab utraque parte obtento beneficio adimpleatur, efficitur realis, num. 2. & 3. annullans omnia sequuta. num. 4.
2 Mediatori, ut mibi collationem vel praesentationem impetret, si quid promitto, est simonia, & si obtento beneficio soluam, efficitur realis, habens excommunicationis poenam, & nullitatem actus, ac ad illud reddor inhabilis, a solo Papa habilitandus. num. 4.

CONSILIVM XLII.

BENEFICIO vacante iuris patronatus, tres petebant illud a septem patronis: & is qui videbatur dignior, & alius conuenienter, ut ipse dignior desisteret a petitione, & iuaret alium sollicitando aliquos patronorum ad suffragandum alteri, & quod ipse assequutus beneficium solueret 60. scuta quolibet anno per quinquennium ipsi digniori: qui di-

gnior quae fuit duo suffragia alteri, qui obtento beneficio soluit aliquam partem scutorum promissorum. Quae sit ratio, an commissa fuerit simonia realis.

1 Ad hanc quaestionem respondeatur primo, eam esse difficiliorem resolutionis, quam prima ipsius facies demonstrat: ideoque posse multa induci super ea per eum, cui ad id faciendum tempus suppeditaretur.

2 Secundo, quod omittis eis videtur esse breuiter respondendum, quod in casu proposito fuit admissa simonia realis: simonia quidem ea firma ratione, quod per mediatorem incurritur simonia, ut habet extrauagans, a & quod is qui dat vel facit aliquid temporale pro aliquo, ut ille impetret collationem beneficij, vel praesentationem ad illud, est tam simoniacus, ac ille qui dat vel facit aliquid temporale collatori vel praesentatori eius, ut tradit Innocentius, b quem in hoc citamus nos & sequimur in Manu. confel. c & certum est quod is qui obtinuit beneficium in casu proposito, dedit vel fecit promittendo alteri praefata scuta, ad hoc ut desisteret ab oppositione vel petitione beneficij praefati, & ut procuraret fauorem aliquorum patronorum, quod ipse fecit desistendo a sua petitione, & quaerendo duo suffragia, & ita fuit mediator expressus vel tacitus quaerendi praesentationem.

3 Quod autem simonia fuerit realis, patet ex eo, quod ab utraque parte fuit impleta: quoniam alter desistit a sua petitione, antequam praesentatio fieret, & alter soluit partem praefatorum scutorum post beneficij assequutionem, per quod simonia, quae antea erat mentalis & conuenientialis tantum, facta fuit realis, per ea quae nos scribimus vbi supra. d

4 Tertio, quod praefati domini consulentes incurrerunt excommunicationem, & inhabilitate ad praefatum beneficium, & quod praesentatio, & institutio virtute illius facta, fuerunt inualida & nulla per praefatam extrauagantem 2. & quaerenda est reualidatio a Papa per Poenitentiarium, si haec fuerit occulta, vel per Datarium, si sunt publica: nec alius praeter Papam, vel eius commissarium, potest dare remedium legitimum absque dimissione tituli vel beneficij.

SUMMARIUM.

- 1 Permutationem beneficiorum tractare quidem possunt partes, facere autem non, nisi cum auctoritate superioris, etiam si plura cum vno permutentur. n. 3. & hoc dummodo beneficia sint ipsorum permutantium, ita ut habeant ius in re. vnde non sufficit, quod habeat uterque, vel vnus illarum ius ad rem. nu. 2. sicut nec ego possum tibi resignare meum beneficium, ut tu resignes tuum tertio. n. 3. efficitur, simoniacum, n. 5. & si hinc inde adimpleatur, efficitur realis supposita censura. num. 6. & 7.
2 Pensionem in permutatione beneficiorum potest Episcopus pro aequatione fructuum vni ex permutantibus reservare, duraturam tamen solum, donec alter beneficium grauatim retinebit.
3 Permutationem auctoritate superioris initam qui pro sua parte adimpleuit, potest cogere partem, ut etiam ipsa adimpleat: & hoc, etiam si propter aliqua pacta illicita adimpleta incidisset in poenam simoniacorum: & hoc, dummodo absolutio a censuris fuerit prius obtenta. nu. 7.
4 Resignatio simoniacum est ipso iure nulla, nec inducit vacationem. Clausula illa (Saluo Sedis Apostolicae beneplacito, & non aliis) posita in contractu vnus permutationis, non censetur repetita in alio etiam eidem annexo, sed nec sanata defectum simoniae, si adimpleantur conuentia, antequam illud obtineatur.

CONSILIVM XLIII.

CAIUS & TITUS concordarunt, quod Caius renunciareret causa permutationis parochialem Ecclesiam, & simplex beneficium, quod possidebat, in manibus loci ordinarij, ad fauorem Titij. & similiter Titius renunciareret aliam parochialem, & simplex beneficium, quod possidebat, in manu loci ordinarij, ad fauorem Caij, in qua sita erant, ad fauorem Caij. Et propter inaequalitatem fructuum parochialium, & beneficiorum praedictorum, & etiam quia parochialis, quam Caius resignabat, erat grauata Apostolica auctoritate pensione annua scut. quadraginta; ideo concordarunt, quod Titius reseruaret sibi super fructibus beneficij, quod ipse resignabat ad fauorem Caij, annuam pensionem sicut nouem; & quod in euentum vacationis, seu cessationis pensionis praedictorum scut. quadraginta, talis pensio, seu vacatio illius esset ad fauorem Titij; & quod quilibet eorum fructus beneficij, & parochialis, quae accipiebat, recipere inciperet a die habitae

possessionis illorum, & non antea. Praemissa omnia & singula pacta fecerunt, adiecta clausula, saluo tamen beneplacito Sedis Apostolicae. & cum solitis protestationibus, & non aliis: & sic renunciarunt, videlicet Titius parochialem, & beneficium in manu ordinarij ad fauorem Caij, & Caius parochialem in manu alterius ordinarij ad fauorem Titij, & Caius de voluntate Titij retinuit sibi beneficium simplex, quod tenebatur etiam resignare ad fauorem ipsius Titij, donec ille a Sede Apostolica dispensatione ad obtinendum duo sub eodem titulo impetrasset, quia obtinebat aliud in eadem Ecclesia. Accidit autem, quod quidam Lucius concordauit cum Titio, videlicet quod Lucius renunciareret Titio aliud simplex beneficium, quod in alia Ecclesia obtinebat, in manu ordinarij, & quod Titius faceret, quod Caius renunciareret beneficium quod retinuerat ad fauorem Lucij, reseruata tamen Titio annua pensione super dictum beneficium, quod Lucius recipiebat a Caio, scutorum septem, quae propter inaequalitatem fructuum imponebatur.

Praefata concordia non sunt vsque adeo Apostolica auctoritate confirmata, nec pensiones praedictas scut. 9. & aliam scut. 7. vnaquam exegit Titius, nec recuperauit, nec inter partes pecuniae aliquae interuenierunt.

Dubitarum, an permutationes & resignationes praedictae possint dici simplices, vel potius triangulares, vel quadrangulares, & an possent fieri in manibus ordinarij, & an partes aliquam simoniam commiserint in praemissis, & in aliquam censuram inciderint, taliter, quod indigeant simpliciter, vel ad cautelam a Sede Apostolica absolutionem & dispensationem obtinere de praemissis.

1 Pro resolutione huius dubij praesuppono primo, quod nulli possunt permutare beneficia sua propria auctoritate, licet possint tractare non perueniendo ad conclusionem permutationis, & eam facere cum auctoritate superioris ut habet cap. quastum. cap. cum olim. cap. cum vniuersorum. a cum adnotatis eis per Panormitanum & communem.

2 Secundo, quod nemo potest permutare ius ad rem, quod habet virtute expectatiuae, cum beneficio alterius, etiam cum auctoritate ordinarij: quia permutatio beneficiorum iam quastorum, & non quaerendorum permittitur, iuxta cap. 1. in illis verbis, sua beneficia, b quae ponderatur ibi per Philippum Francum & citatos per illum, & per Panormitanum, c & Federicum Senensem, d post Ioannem Monachum & Ioannem Andream, e & ratio est, quia rei alienae permutatio non valet, f & beneficium expectatum non est expectantis, ut palam est, quae communis sententia est, quae ratione neque ius quaesitum per praesentationem, vel nominationem, vel aliud, quod sit ad rem, & non in re, potest permutari cum beneficio, ut Francus vbi supra expressit.

3 Tertio, quod potest quis plura beneficia pro vno permutare, si nihil aliud obstat, ut late resoluit Federicus vbi supra. g

Quarto, quod non potest quis permutare suum beneficium cum alio, ut suum detur tertio per superiorem ordinarij, secundum Ioannem Andream communiter receptum, h & Federicum. i

His praesuppositis, respondeo ad dubium primo, incognitas esse iuris permutationes triangulares, & quadrangulares, nec meminisse me legere vllibi eiusmodi vocabula, nec posse illas esse iuridicas, cum praedicta permutatio beneficiorum necessario debeat fieri inter duos tantum de beneficiis, quae iam sunt quaesita illis.

4 Secundo, quod pensio praedicta nouem ducatorum potuit imponi ab ordinario, duratura dum Caius teneret beneficium sibi quaesitum per illam permutationem, ad eam quae quos fructus vtriusque beneficij permutati, arg. cap. ad quaestiones. k quod in hoc citat Ancharanus, l & posset, si opus esset, efficacius probari, quam ille probat, & quam Felinus. m

Tertio, quod Titius potuit cogere Caium ad renuncian- dum beneficium simplex in fauorem suum causa complenda permutationis.

5 Quarto, quod pactum, quo conuenit inter Lucium & Titium, ut Titius efficeret quod Caius renunciareret in fauorem Lucij beneficium, quod tenebatur renunciare in fauorem Titij, & Lucius renunciareret suum in fauorem Titij, continet simoniam conuenientialem, per cap. quam pio. n cum enim non possit saluari per permutationem, quia illa non potest fieri nisi super beneficiis propriis, & fiat super spiritali-

bus, restat ut sit simoniacum, simonia saltem iuris humani, quo omnis renunciatio beneficij facta sub modo vel conditione est simoniacum, per predicta iura, & per glossam adiuncto textu. a 6 Quinto, quod praedicta simonia conuenientialis videtur facta realis, eo quod ab utraque parte fuit completa: nam Titius compleuit quod promissit, procurando, ut Caius renunciareret in fauorem eius: Lucius item praestitit quod promissit, renuncian- do beneficium suum in fauorem Titij, & consequenter est facta realis.

7 Sexto, quod dolenter scribo, quod uterque illorum incidit in censuram extrauagantis. b Et id de Caio dicendum est.

8 Septimo, quod Titius tenetur relinquere beneficium Lucij, & Lucius beneficium quod ei Caius renunciaruit, quia renunciationes fuerunt nullae per dictam extrauagantem, & per conclusionem illam communem, quae habet beneficium non vacare per renunciationem simoniacam, quam tenet etiam Panormitanus. c

Octauo praedictus Titius debet, procurare absolutionem, & habita ea, potest cogere Caium, ut renunciet beneficium praefatum denuo in manibus ordinarij, causa permutationis, vt conferatur sibi, per praedicta.

9 Nec prodest dicere contra praedicta, quod tractatus permutationis fuit habitus, saluo Papa beneplacito. Tum quia exequutio illius tractatus & concordiae fuit facta sine illius beneplacito. Tum quia concordia secunda inter Titium, & Lucium, & Caium, fuit alia a tractatu & concordia habitis prius inter Titium & Caium solos, in quibus fuit posita illa protestatio, quae cum non fuisset repetita in illa secunda concordia, non potuit illi prodesse, arg. l. non omnis. d & l. in agris. e quatenus habet, quod limitata causa, &c. & praeterea exequutio praecessit beneplacito, & sic fuit commissa simonia, prout diximus in Manu. confel. f Salua, &c.

SUMMARIUM.

- 1 Concordia, ut vnus iuri suo renunciet, & alter pecunias det, iure fori simoniacum iudicabitur: at si detur solum pro restitutione expensarum, non autem pro pretio iuris, quod praetendebat, & cui vere non renunciat, quia nullum habebat, excusatur a simonia coram Deo, & ab obligatione restituendi. n. 2.
2 Simoniacum iure fori quid iudicatur, quod iure poli non est tale.
3 Simoniaca pacta ab alio inita, qui non consensit, reuocant.
4 Protocolium simoniacum concordiam conueniens vt partium consensu comburatur, expedire videtur.

CONSILIVM XLIV.

LITIGANTIBVS N. & P. super beneficio, conuenit inter N. & quosdam amicos P. ipso non consentiente, vt N. cedenti iuri suo, si quod habebat, P. quamdam pecuniarum summam solueret. P. possessione adeptus, praedictas pecunias soluere renuit, quas ipsi amici postea soluerunt. Quae sit ratio?

1 Respondeo primo, quod tota haec concordia censetur in foro exteriori simoniacum: quoniam per eam altera pars obligatur ad tradendum alteri parti rem spiritualem pro re temporali, quod est simonia cum per definitionem simoniae, quam tradit glossa s communiter recepta tam a Theologis, quam a Canonistis, & a nobis praesens declarata in nostro Man. confel. h & consequenter iudicabitur in praedicto foro nulla, & nullius valoris: & partes, quae illa concordiam fecerunt, censentur in eodem foro excommunicati; quia non solum fuit simonia mentalis, & conuenientialis, sed etiam realis ab utraque parte completa, ideoque perfecta, & omnia praedicta mala, & etiam irregularitate, si celebrata est, inducens, iuxta ea quae nos post alios dicimus vbi supra, i & pecunia recepta iubebitur restitui Ecclesiae, cui facta est iniuria, iuxta cap. de hoc. k

2 Secundo, quod probabiliter dici potest, quod si vere coram Deo N. non habuit voluntate vendendi ius, quod praetendebat habere, sed solum recuperandi impensas, quas fecit, nec vere coram Deo beneficium erat suum, non incurrit poenas praedictas in foro conscientiae, neque indiget absolutione ab vlla censura, nec obligatur ad restituendam pecuniam acceptam, nisi quatenus superat impensas factas; sed satis est ei poenitere peccati mente, & conuentione, & renunciatione, quam gratuito licite facere poterat, admissi, per ea quae nos vbi supra insinuauimus.

3 Tertio, quod praedictus P. recte agit renuendo approbare illam concordiam, & non potest cogi ad eam seruandam: & recte facit volendo defendere suam possessionem, si putat

a In cap. cum nostris, de concess. prob. b De cler. excom. m. n. c. Ca. 17. a. m. 69.

d 2. qu. 100. art. 2. ad 5. e In 4. dist. 5. art. 3. f In dict. ar. 2. g De iustitia & iure qu. 5. h r. 1. ad

i Cap. 23. n. 103.

a De simon.

b In ca. suam, de arate & qual. c Cap. 23. nu. 106.

d Nu. 102. & 107.

a De rer. perm.

b De rerum perm. li. 5. c In d. cap. cu olim. nu. 4. d Quas. 13. de perm. bene. e In dict. ca. 1. f Leg. 1. ff. de rer. perm.

g Quas. 12.

h In d. cap. 1. in fin. q. 40.

k De rer. per. l. Confil. 279. quastio proponitur. m In ca. quia vniuersale. de presump. nu. 1.

n 1. qu. 2. cap. fin. de pact.

a In ca. dudum, verbo, libere. de prob. lib. 6.

b 2. De sim.

c In dict. cap. cum olim. & cap. cum vniuersorum.

d ff. de cert. pe. ff. de ac. rerum dom.

f Cap. 23. nu. 108.

g 1. q. 1. in su

h Cap. 23. nu. 109.

i Num. 109. & sequen. k De simon.

coram Deo suum esse beneficium, & bona fide defendit illud: & nullam pœnam incurrit renuendo approbare illam: quia nemo tenetur approbare simoniaca pacta facta ab alio absque suo consensu: & obligatur ad renuendum eam, & excrandum, iuxta totam l. q. 4. & cap. cum pridem. a & tradita à nobis vbi supra. b

4 Quarto, quod præfatus N. indiget absolutione à prædicta simonia per Datariam Papæ, & non sufficit per Pœnitentiarium quo ad forum exterius: quia illa non habet facultatem id faciendi quo ad illud forum, sed tatum quo ad forum interius, neque præfatus N. indiget illa quo ad illud forum interius, si non habuit aliam mentem, quam illam, de qua loquitur secundum responsum; sed satisfaciendo cœueniendo cum aduersa parte, & notario, qui etiam male fecit accipiendo concordiam illam simoniacam, vt comburatur protocollum in quo est concordia prædicta scripta, ita quod numquam amplius appareret, nec probari posset: quia de non existentibus & non apparentibus non est iudicium. c Salua, &c.

Aduerte, an huic cautele vltimo loco data obfent Bar. & Bal. l. 2. si plura. ff. quemadmo. testam. & vide Deci. & additionem in cap. 1. num. 207. de prob. & an quod ponitur in 2. dicto, intelligatur procedere quando dicto H. nullum ius in dicto beneficio cõpetebat, vt videtur innuere auctor dum supponit quod beneficium non erit coram Deo ipsius N.

S V M M A R I V M.

- 1 Simonia in concordia beneficij per tertium commissa non nocet parti eam ignoranti, immo ius suum ei remanet illa sum. n. 3. at illam sciens, vel credere debens, statim debet renunciare ius, si quod ex illa quesuit. nu. 2.
- 4 Credere tenetur quis simoniam ad eius vtilitatem commissam, si adsint presumptiones verisimiles ad illam præsumendam.

CONSILIVM XLV.

DVO litigantes, Ioannes Romæ morans, & Petrus in patria degens, fecerunt concordiam super beneficio litigioso, vt auctoritate Papæ dimidium fructuum cederet Ioanni, & alterum Petro: quæ cõcordia fuit auctoritate Papæ confirmata, & literis expeditis exequuta: sed non fuit narratum Papæ id, quod ignorante Ioanne pater & frater eius promiserunt Petro dare durante vita Ioannis ei, donec assequeretur beneficium integrum, certos modios tritici, & aliorum granorum, non facta mentione de causa ob quam promiserunt: & præfatus Petrus accepit postea, dum vixit, omnes fructus integros prædicti beneficii, post cuius mortem obiicitur Ioanni simonia, vel confidentia illicita. Quaritur quid debeat facere Ioannes.

1 Responderetur primo, Ioannem quidem ignorantem promissionem patris & fratris sui non incurrisse vllum peccatum, vel excommunicationem, quæ ob prædictam promissionem incurreret ipsi, si eam fecerunt, vt Petrus consentiret concordia prædictæ, quia simonia per tertium commissa in collatione & prouisione non nocet parti ignoranti eam quo ad peccatum, & excommunicationem: quia peccatum alienum non nocet quo ad illa ignoranti, donec sciat, & consentiat vt habetur l. q. 4. per totam, præsertim cap. iam itaque. & tradit glossa. d

2 Secundo, quod præfatus Ioannes, simulac sciuit & credere debuit præfatos cognatos suos promississe præfatos modios ob dictam causam, renunciare debuit ius, quod per illam concordiam acquisitum fuit ei, per c. 1. e quod in hoc citat prædicta glossa recepta, f & traditur in cap. ex insinuatione. g nisi Papa illud sibi attenda eius ignorantia & bona fide confirmet, vel quatenus opus fuerit sibi denuo conferat, per notata in eisdem capp.

3 Tertio, quod præfatus Ioannes non perdit propter illam concordiam simoniacam tertij se ignorante factam ius, quod antea habebat, immo debet illud ei restitui, vel sine alia restitutione potest ad illud redire, per cap. si beneficia, h cum ei adnotatis.

4 Quarto, quod præfatus Ioannes non dicitur sciuisse, neque approbasse præfata simoniam propter hoc solum, quod pater eius soluerit præfatos modios Petro, eo quod esset procurator filij: quoniam non fecit ipsum procuratorem ad soluendum ei modios præfatos, sed solum ad recipiendum fructus, qui pertinebant ad ipsum ratione concordia factæ, se

ignorante simoniam: quia diuersa sunt illa, & à diuersis non fit illatio. a

4 Quinto, quod cum ab aduersarijs probatum fuerit præfato Ioanni, quod pater & fratres eius promiserunt præfatos modios Petro, antequam concordia confirmaretur à Papa, par est credere simoniam præfata præcessisse: quoniam licet in instrumento promissionis non exprimat illam promissionem factam fuisse, vt Petrus consentiret concordia, tamen sunt in eo quedam verba, quæ significant illud, scilicet quod soluerent durante vita præfati Ioannis, aut donec Petrus assequeretur beneficium integrum in ecclesia vbi erat: & idem significat qualitas personarum promittentium, & quod lis erat super beneficio, cuius fructus in concordia diuidebantur, & quod nulla alia causa exprimitur in instrumento, ob quæ promissio fieret, & quod promissio illa suapte natura tendebat ad suadendum illam concordiam: & huiusmodi verisimilia sufficiunt ad probationem præsumptam. b

Sexto, quod vtile consilium erit Ioanni, vt præueniat aduersarios in impetrando à Papa aliquod si neutri, vel si nulli, vel perinde valere, vel aliam gratiam, quæ sibi videbitur conueniens, iuxta præcedentia dicta. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Transactio facta auctoritate iudicis super beneficio, quod remanet illi cui debetur, licita est.

CONSILIVM XLVI.

HIERONYMVS & Alexander presbyteri in Rota litigabant super quadam parochiali Ecclesia. Domini vero Auditores in principio huius causæ deciderunt tria, scilicet, dictam parochialem Hieronymo de iure competere; & Alexandrum, qui erat in possessione, condemnandum esse in omnibus fructibus ex d. parochiali Ecclesia perceptis; & tandem possessionem & fructus eiusdem parochialis sequestrari debere. Post has decisiones R. P. D. proponens terminum seruauit ad ferendam sententiam, sed antequam cedulam describeret, dictus Alexander, qui omnino causam amittebat, hanc conuentionem, siue pactum Hieronymo proposuit, vt scilicet fructus, & expensas, in quibus condemnandus erat, sibi remitteret, ipse vero liti cederet, & causæ, hoc pactum propter causas infra scriptas placuit Hieronymo; atque ita in actis huius causæ vna pars alteri cessit, & remisit. Huius rei postea certior factus est d. proponens, & deinde tota Rota; quæ, quia partes inter se iam conuenerant, mandauit Domino proponenti, vt causam expediret: itaque subscripta est cedula sub termino prædicto, qui antequam partes inter se conuenirent, seruatus fuerat, & in dicta cedula sententia promulgata est pro dicto Hieronymo, & in eadē sententia parochialis ei est collata, & tandem possessionem consequutus est.

Nunc dubitatur, an prædicti commiserint simoniam, quia pactum inierunt inconsulto Papa; an verò excusetur Hieronymus. Primo, quia nullum ius cõsensu est emisse, cum ab aduersario in se nihil transfusum sit. Deinde, quia censendum etiam est habuisse ius in ipso beneficio per collationem, antequam pactum illud iniret: quia collata sibi fuit dicta parochialis in ipsa sententia: sententia autem Rote, & quæ in ea continentur, à termino seruato robur habent. Præterea, quia habito iure in parochiali, vt dictum est, fructus remisit ad reddendas suas vexationes, & innumeras molestias, & non principaliter propter acquirendam possessionem: nam si maximas molestias in hac re non experiretur, certe sequestratione possessionis & fructuum contentus fuisset. Tandem, quia remittere propriè non est dare tamquam pretium, sed donare.

1 Respondeo primo nullam in casu proposito esse coram Deo & in foro conscientia admissam simoniam, præsertim realem, per prædicta. Secundo, neque in foro exteriori videri incursum vllam talem simoniam: tum per superioris allegata. Tum quia conuentio præfata fuit nota Prætorio Rotæ, & placita illi, & decreta fuit illi possessionis traditio. Tum quia satis videtur fuisse à Papa ratificata, cum iudex ab eo datus illam ratam habuerit. Tum quia auctoritate iudicis, præsertim tanti Prætorij, potest eiusmodi compositio iuste & sanctè fieri, & denique quia etiam auctoritate ordinarij id fieri posse videtur, argum. cap. extirpanda. d & per alia, quæ adduci possunt, quæ tamen non sunt necessaria. Salua, &c.

a Leg. Papæ. ff. de minor. & c. ad audi. entia. de deci. ma.

b Cap. quia non est. de præsumptio. c. l. non est verisimile. ff. quod metus causa.

c Arg. cap. ni si essent viri prouidi. de pr. d. Eud. tu.

S V M M A R I V M.

- 1 Papa beneplaciti reseruatio opposita in conuentionibus beneficijs excusat ab omni saltem temporali pœna, & hoc quo ad illa quæ eius suffragarij fuerunt beneplacito, & modo non denegatur ad conuentionem exequutionem, antequam illud sit obtentum. nu. 3. & 4.
- 2 Vexationis vitanda causa saltem post possessionem quesitam dari quid potest, modo non detur ex vi præcedenti simoniace conuentionis: & vexatio, quæ timetur, sit iniusta. nu. 4.
- 3 Simoniaca est omnis pæctio & conuentio super spiritualibus, scilicet dandis aliquid temporale pro spirituali, & hoc etiam si spirituale nec perdat, nec acquiratur, vt patet in simoniaca resignatione, per quam nec resignans aliquid spirituale perdit, nec resignatarius acquirit. nu. 4.
- 3 Pensio sine simoniaca prauitate secundum veriore & communiorē sententiam sine Papa auctoritate nec constituit, nec redimi per partes potest.
- 4 Resignatio simoniaca non tenet: vnde nec resignans perdit ius suum, nec resignatario acquiritur.

CONSILIVM XLVII.

B & G: litigantes super quodam beneficio, quod vterque per statuta fundationis sibi debitum contendebat, superuenientibus alijs litigatoribus eadem ratione sibi debitum contententibus, conuenerunt, vt sese mutuo iuuarent contra alios, & alteruter eorum, qui obtineret, alteri constitueret certam pensionem, & impensæ essent communes: quæ omnia, excepta pœna pecuniaria, sub qua se ad id obligabant, beneplacito Papæ subdiderunt, ita quod sine illo nulla essent, & communibus impensis beneplacitum impetraretur. Post que alter eorum, altero desistente, obtinuit victoriam, & possessionem pacificam adeptus, præfata pensionem noluit alteri constituere, nec soluere; sed vt alter à minis litigandi, quas faciebat, cessaret, dedit ei 500. iulios pro impensis & laboribus ante & post prædictam conuentionem factis ante beneplacitum Papæ impetratum, quod postea non curauerit impetrare. Quaritur, an vllam penarum simoniæ incurrerint.

1 Pro parte negante facit primo, quod omnia conuenta fuerunt supposita beneplacito Papæ, quod secundum receptam sententiam excusat ab omni pœna saltem temporali, vt traditur in Manu. confel. a

Secundo, quod licet cuique suam vexationem redimere, saltem post quesitam possessionem pacificam, b & qui præfatos iulios dedit, habebat illam pacificam, & alter minabatur ei litem.

2 Tertio, quod neuter illorum quesuit, vel reliquit spirituale pro temporali, nec contra temporale pro spirituali: nam sine vlla alterius sui iuris renunciatione alter obtinuit sententiam, & possessionem pacificam, & constat simoniam esse emptionem, siue contractum non gratuitum dandi spirituale pro temporali, iuxta glossam receptam. c

Pro contraria tamen parte facit primo, quod omnis pæctio, siue conuentio super spiritualibus videtur simoniaca, d & negari non potest præfata conuentionem fuisse factam super beneficio spirituali, quo duo sese iuuarent contra alios in litigando, & quod qui obtineret solueret vel constitueret alteri certam pensionem.

Secundo, quod vterque putabat non licere sibi ita conuenire, nisi cum beneplacito Papæ, quod non erat necessarium, si nulla simonia incurreretur.

Tertio, quod promissio illa constituenda pensionis facta ob auxilium accipiendum in litigando super beneficio non potest excusari à simonia, tenendo, vt omnes tenent, non posse quem vendere, vel constituere pensionem super beneficio suo, nec iam debitam & constitutam redimere sine Papæ auctoritate, secundum plerosque omnes, & rectè: licet Caietanus quem quidam sequuntur sunt, sed male, cõtra in hoc teneat: aliud enim est quem remittere gratis pensionem sibi debitam, quod licet: aliud redimere pensionem à se debitam pecunia, quod non licet, & damnatur ex stylo Curia, qui facit ius. e

Non obstant opposita pro parte negante formata: Non primum. Tum quia non fuerunt omnia subiecta voluntati Papæ: quia voluerunt, vt pœna, sub qua se obligauerunt, valerent, esto non accederet beneplacitum Papæ.

4 Tum quia, vt probatur in Man. f in fine, beneplacitum Papæ nõ excusat, nisi posteaquam fuerit præstitum: qui enim

a Cap. 23. nu. 108.

b Ca. dilectus 1. de simon.

c In summa l. q. 1.

d Cap. quam pio. l. q. 2. & c. a. fm. de p. a. 26.

e Cap. quam graui. de crimine falsi. & cap. ex literis. de const.

f Cap. 23. nu. 108.

A promittit dare centum pro beneficio sibi conferendo, si placuerit Papæ, & non alias, & soluit illa pro ipso ei collato, antequam placeat Papæ, non excusatur à pœna simoniæ: nam positum sub conditione nihil operatur ante illius euentum. a

Non obstat secundam oppositum: quia, licet datio illorum iuliorum fuit facta post adeptam possessionem pacificam, promissio tamen de soluenda pensione ob adiutorium & impensas communes longè antea facta fuit, vt in facto proponitur; & datio illa non fuisse subsequuta, nisi pactio illa & adiutorium præcessisset.

Non obstat etiam tertium: quia ad essentiam simoniæ non requiritur necessario, vt aliquid iuris spiritualis acquiratur, vel perdat pro temporalitate: enim est quod detur vel accipiat temporale pro spirituali, qui enim renunciat beneficium suum pro mille scutis, nihil iuris spiritualis quarrit, vel perdit; quia renunciatio non valet secundum Innocentium in cap. cum vniuersorum. b & decif. Rota, c & tamen committit simoniam secundum omnes. Item qui vendit beneficium alteri sine superioris auctoritate, simoniam grauissimam admittit, & tamen nihil iuris spiritualis perdit, vel quærit; quia nemo potest suum beneficium transferre in alium, neque relinquere, ita vt vacet, absque superioris auctoritate. d

Concludo igitur primo, quod conuentio præfata proculdubio fuit simoniaca simonia conuentionali, quatenus non fuit quo ad pœnam subiecta beneplacito Papæ, & quatenus fuit datum & acceptum adiutorium promissum ab vna parte, antequam beneplacitum Papæ impetraretur, iuxta 4. fundamentum.

Secundo concludo, quod dubitari potest an præfata simonia fuerit realis, & videtur non esse: quia illa tantum dicitur realis, quæ ab vtraque parte completa est, vt post alios resoluimus in Man. e & licet vnus præfatorum pro sua parte impleuerit, alter tamen nõ impleuit, quia non imposuit pensionem, nec voluit soluere illam post beneficii consequutionem, & præfatos iulios dedit pro impensis, & pro redimenda vexatione iniusta, quam probabiliter timebat, quare sequitur, nullas pœnas incurrisse contra simoniacos latas.

S V M M A R I V M.

- 1 Simoniacus confidentiarius non est, qui tertio ignoranti impetrat beneficium, sperans quod ille in sui fauorem retrocedet.
- 2 Papa beneplacitum, sub quo fit concordia, tollit, saltem quo ad pœnas, simoniam, modo non sequatur exequutio ante illud obtentum, puta receptio expensarum, pensionisve promissæ, & similia.
- 3 Resignans beneficium simoniace, remanet adhuc dominus sui beneficii: vnde si à resignatario aliquid percepit, potest compensare cum fructibus ab eodem resignatario perceptis. & num. 4.

CONSILIVM XLVIII.

EXPONITVR D. V. quod vacantibus pluribus beneficijs sine cura, & non requiritibus residentiam, apud Sedem Apostolicam per obitum Baptista de anno 1552. de illis fuit prouisus Gerardus familiaris PP. ipso infcio, instante Casare amico dicti Gerardi, vt dictus Gerardus tamquam familiaris literas gratis expediret, & facilius obtineret, nulla tamen confidentia, vel pæctio inter eos præcedente de illis postea resignandis, ante bullas factas super confidentia: licet postea dictus Gerardus ad instantiam dicti Casaris duo ex dictis beneficijs resignauerit in manibus Vicarij cuiusdam ordinarij extra portam Vrbs, qui Vicarius dicti duo beneficia contulit cuidam Bernardo, qui virtute dictæ prouisionis dicta beneficia per plures annos possedit, sed quia dubitabat, quod dictus Vicarius extra diocelimum existens non poterat dicta beneficia per dictam resignationem dicti familiaris PP. tamquam reseruata conferre, præfatus Casar curauit, quod dictus Gerardus in fauorem ipsius tam dicta duo beneficia, quam alia resignaret, prout resignauit, & incepit expedire bullas, licet non perfecerit.

Quibus sic stantibus fuit mota lis dicto Bernardo super dictis duobus beneficijs ad instantiam cuiusdam Iacobi in illis partibus, & postmodum causa commissa in Rota ad instantiam dicti Bernardi contra dictum Iacobum: qua sic pendente

a §. omnis. In. sit. de verb. oblig. & ca. si pro. de ref. cript. lib. 6.

b Derer. per. mut. c. 7. in antiq. eo. sit.

d Cap. quod in dubijs. & c. admonet. de renunc.

e Cap. 23. nu. 104.

ad instantiam dicti Cesaris dictus Gerardus, qui huiusmodi beneficia resignauerat, vt supra, fuit admissus ad causam pro suo interesse, licet nullum haberet, stantibus dictis resignationibus, sed ius erat penes dictum Cesarum & Bernardum per dictas resignationes. Deinde inter dictum Iacobum & Bernardum de anno 1560. saluo semper Sedis Apostolicae beneplacito, fuit facta concordia, & in ea dictum, & dictante dicto Cesare, quod in euentum in quem dictus Gerardus cesserit omni iuri sibi competenti in quatuor beneficiis in fauorem dicti Iacobi, qui in illis ius pretendebat, sed non erat bonum, etiam dictus Iacobus cederet in fauorem dicti Bernardi omni iuri in dictis duobus beneficiis aliis eidem Bernardo resignatis per dictum Gerardum, licet dictus Gerardus stante resignatione facta dicto Cesari nullum ius haberet; & quod tunc dictus Iacobus & Bernardus promitterent dare pro expensis factis per dictum Cesarum nomine dicti Gerardi quasdam res: & constituerunt procuratores ad consentiendum pensioni trium ducatorum de Camera cum dimidio, quilibet ex ipsis super dictis beneficiis, videlicet ducatos tres cum dimidio super dictis quatuor beneficiis, & totidem similes super dictis duobus soluendos dicto Gerardo, vel Cesari, vel personae nominanda per dictum Cesarum quolibet anno. Quibus stantibus dictus Cesar fuit inquisitus super quodam crimine, & postea carceratus: qui in carceribus existens, recordatus, quod dictum beneplacitum, & confirmatio concordiae, & cessio adhuc non interuenerat, curauit vt fieret supplicatio, quae de anno 1566. fuit facta, & in ea fuit narrata dicta concordia facta, & aliis prout in instrumento, quod haberetur pro expresso, vel de verbo ad verbum exprimi vel inferi posset: Papa illam confirmauit, dummodo pacta in eo appositae essent licita & honesta, & fuit referuata pensio praedicta eidem Cesari.

Sed quia d. Gerardus non cessit iuri super dictis beneficiis nisi de anno 1566. & tunc etiam procurator constitutus in dicta concordia consensit referuationi dictae pensionis in fauorem d. Cesaris, & d. Iacobus de anno 1569. cessit etiam d. iuri super dictis duobus beneficiis in fauorem d. Bernardi; licet praefati consensus retrorahantur ad diem dictae supplicationis: dubitatur, an etiam dicta confirmatio retrorahatur ad dictam diem concordiae. Et quia pensio huiusmodi fuit soluta a dictis Iacobo & Bernardo, procuratori, seu negotiorum gestori dicti Cesaris in illis partibus, etiam ante dictam confirmationem, & dictos consensus praestitos, existente dicto Cesare in Vrbe & carcerato; propterea dubitatur, an receptio dictae pensionis habita sponte non per viam iudicij a dicto Iacobo & Bernardo sit simoniaca, ex quo dicta pensio fuit soluta ante confirmationem PP. dicto procuratori d. Cesaris, d. Cesare ignorate, licet non bene nunc recorderetur an tunc scierit: & an dictus Cesar teneatur ad restitutionem dictae pensionis, tamquam male soluta ante dictam confirmationem sicut supra recepta per eius procuratorem, haeredibus dictorum Bernardi, & Iacobi, qui illam soluerunt, vel illorum successoribus in dictis beneficiis, vel Camera Apostolica: & quatenus Camera debeatur, dictus Cesar petit dictas pensiones forsitan illicite receptas compensari cum seruitiis dictae Camerae praestitis; & quatenus teneretur restituere dicto Bernardo, etiam compensari cum seruitiis eidem & fratri germano praestitis, cuius ipse fuit haeres; quatenus vero dicto Iacobo, superfluum, quod ipse soluisset, quod non ascendit ad scuta 16. vel circa, & essent illicitae receptae, & Camerae applicanda, compensari vt supra, vel sibi tamquam seni per S. D. N. donari, vel illa dimittere dictis successoribus ad computum pensionum postea soluendarum; vel si essent illicitae receptae per procuratorem Cesaris praedicti, absolui, cum non putauerit aliquam simoniam fuisse commissam, nec in irregularitatem incurrisse, etiam quod interim Missas celebrauerit.

Insuper dictus Cesar de anno 1540. vel circa fuit prouisus de duobus beneficiis sine cura per obitum a Paulo III. & super illis mouit litem contra quemdam Philippum possessorem, & habuit sententiam fauorabilem in Rota, & literas exequutoriales, & credit etiam brachium seculare. Sed quia quidam Carolus in illis pretendebat ius, intimatis illi dictis literis exequutorialibus fuit deuentum ad concordiam verbo inter eundem Carolum, & Cesarum, quod dictus Cesar cederet omni iuri sibi in dictis beneficiis competenti in fauorem dicti Caroli: & dictus Carolus constituit procuratorem

ad consentiendum pensioni medietatis fructuum dictorum beneficiorum in fauorem Cesaris propria auctoritate percipienda, & ambo praestiterunt consensum in manibus notarij Camerae, & fuit capta data parua super huiusmodi consensibus, non tamen fuit expedita supplicatio: & tamen dictus Cesar, quam dictus Carolus acceperunt medietatem fructuum dictorum beneficiorum, licet Cesar pretendere dicta beneficia esse sua, & similiter dictus Carolus, vel post eius mortem successor, non sequuta confirmatione Apostolica. Quibus sic existentibus, dictus Cesar de anno 1563. resignauit dicta beneficia in fauorem Antonij, qui ab illo tempore illa possedit.

Et quia etiam dubitatur, an dicti fructus sint legitime percepti per dictum Cesarum, qui bonum ius ad ambo beneficia, & sic ad omnes fructus habebat tam per dictam prouisionem, quam per sententiam; ad tollendum omne dubium, supplicat etiam absolui, si pacta seruata fuissent illicita, vel promissio illorum fructuum, aut perceptio super dictis medietatibus, ex quo fuerunt obseruata per annos 20. & vltra ante supplicationem expeditam; vel si deberentur dictae Camerae, compensari vt supra; vel ab illis, & forsitan simoniaca possessione absolui. Nam mihi responsa fuerunt sequentia a viro dicto.

Sub praetextu, quod d. Cesar impetrauerit d. beneficia nomine Gerardi, non potuit considerari simonia, neque confidentia: quia nulla pactio nec datio inter eos intercessit, & confidentia dicitur simul fidentia: vltraquam prohibito de confidentia fuit facta per se. re. Pium III. & Pium V. cum clausula, ne deinceps: & non interuenerunt ea, quae in illa continentur; nec concordia potest dici simoniaca, quia in ea est referuatum beneplacitum Papae, quando pacta ante beneplacitum non sunt effectiuata, & illud beneplacitum Papae referuatum operatur, ne partes incurrant poenam in contrahendo. & quando compositio est confirmata per Papam pacificentes excusati fuissent, & purgatur vitium simoniae accedente postea auctoritate Papae. Secundo pacta non fuerunt seruata ante confirmationem Papae, sciente dicto Cesare, qui erat in carceribus detentus, licet post confirmationem scierit fuisse perceptam; & quis non dicitur simoniacus, quando ab alio eo ignorante fuit simonia commissa. Sed si procurator dicti Cesaris sponte receperit a dictis Iacobo & Bernardo pensionem promissam in dictum euentum ante confirmationem Papae, Cesar non dicitur simoniacus: quia non videtur datum mandatum dicto procuratori a dicto Cesare ad delinquendum, & simonia debet probari concludenter, & aliis in dubio est capienda praesumptio, ne contractus dicatur simoniacus: & simonia incurritur, si dolo malo commissa fuit, sed dictus Cesar nunquam habuit dolum committendi simoniam: quia a principio voluit adhiberi beneplacitum Papae; & propterea si ante dictum beneplacitum praedicti Iacobi & Bernardi soluerunt dictas pensiones procuratori dicti Cesaris absentis, & ignorantis, non est illi imputandum, & in simonia commissa pro ignorante Episcopus dispensat.

Non obstat, quod dictus Cesar post confirmationem factam per Papam scierit pensionem fuisse solutam ante dictam confirmationem Papae, & propterea teneatur ad illarum restitutionem: quia si non fuisset valida dicta concordia, & confirmatio Papae, dictus Cesar redibat ad dicta beneficia, tum quia in illis habebat bonum ius, tum quia virtute dictae supplicationis & confirmationis concordiae poterat habere accessum & ingressum ad illa, & dicti Bernardus & Iacobus fuissent obligati ad restituendos omnes fructus, vel si dictae pensiones essent indebitae perceptae, quia non sunt exactae per praedecessorem beneficij, applicantur Camerae Apostolicae per constitutionem Iulij iij. vbi sunt constituti subcollectores spoliatorum: & quia dictus Cesar seruauit dictae Camerae, vellet dicta seruata cum dictis pensionibus compensare, & huiusmodi compensatio esset in foro conscientiae admittenda; quia non potest cum Camera litigare: & Deus etiam permisit ludais, quando ex Aegypto recesserunt, vt peterent mutuo multa ab Aegyptijs, & illa sibi transportarent, propter tot seruitia a Iudaeis dictis Aegyptijs facta.

Ad secundum dubium est magis facilis resolutio: quia dicta concordia nullo modo fuit confirmata a Papa, nec consensus resignationis & pensionis fuerunt extensi, prout regula Cancellariae requirit, & remansit ius illorum penes

a Cott. decis. 230.
b Verall. deci. 104. in princ.
c Gloss. in ca. cum pridem. in verbo illi. cite. vers. sed videtur. de pact.
d Deci. cons. 141. n. 2. vers. gloss. tamen. Felin. in cap. ad audientiam. 2. nu. 3. vers. quod autem. de reser. Pari. cons. 30. nu. 5. c. 6. in 4.
e lo. And. in cap. de simonia. c. ibi Ant. Bur. nu. 3. de simo. c. referit ibi A. postil. ad lo. de Anan. col. 3. in verbo simonia.
f Leg. 3. §. si procuratori. ff. quod quis. que iuris. Ro. deci. 7. vt lite pendente, in nou.
g Cott. decis. 133.
h Put. decis. 144. in princ. i. Paris. consilio. 29. num. 10. in 4.
k Gloss. in ca. ex multis. in verbo postea. 1. qu. 3. Roda. de simonia in 4. par. cap. 8. num. 21. fol. 324.

a Sar. in reg. de trien. qu. 42. n. 7. Cref. in dec. 536. vbi. num. 11.

c Cap. 1. de reg. iur. in 6. d. in tract. de pacif. poss. in 3. ampliat. n. 2. fol. 297.
e Gloss. in d. reg. c. Sar. in 2. qu. nu. 12.

f Consil. 141. num. 5. vers. 5. c. vlt. g. in cap. celebras. col. 2. num. 4. de cler. excommunic. misis.

h Cap. 23. nu. 109.

i Cap. cum v. numerorum. det. permu. k Deci. 7. de renunc. in an. sig. l. de sim.

dictum Cesarum, cum quo dictus Cesar non solum medietatem, sed etiam fructus dictorum duorum beneficiorum accipere poterat; vnde si medietatem recepit, non dicitur commissa simonia, si tacuit quod dictus Carolus aliam medietatem receperet, & quod titulus resignationis non habuisset effectum, quia praetendebat habere titulum ordinarij, licet non esset bonus; sed ex illo titulo potuit dictam medietatem fructuum percipere, maxime stante regula de trienniali, per quam percipiendi fructus etiam mala fide facit illos suos, quando titulum coloratum habet, & idem Sarnensis, b dicit procedere etiam in foro conscientiae; vbi subdit, quod si lex est iusta in foro fori, etiam iusta in foro poli: & qui habet regulam trienniali pro se, est tutus in foro conscientiae, vt quis non possit molestari super beneficio, quod non potest retinere sine canonica institutione, c secundum Rebuffum, d vbi dicit, quod si alius diceretur, dicta regula deduceret multos ad inferos. & a fortiori, in pensione, quam quis recipit, etiam dicta regula tenetur. Est etiam simoniacus, quando interuenit simonia a principio, e sed a principio non interuenit simonia in dictis concordijs, quia fuerunt factae saluo Sedis Apostolicae beneplacito, vt supra dictum est.

Ad tertium dicitur, quod si aliquis esset simoniacus quo ad beneficium etiam occultus, est suspensus quo ad se, non quo ad alios, sicut quilibet peccator, & propter talem suspensionem non incurrit irregularitatem celebrando vt ait Decius, f post Abbatem, quem allegat. g

LECTIS SVPRADICTIS, Respondeo primo, quod supra dictus D. consultor optime respondet, quatenus ait, quod in casu proposito praefatus Gerardus nullam in impetrando admittit simoniam, neque confidentiam illicitam, licet credendum sit habuisse confidentiam bonam & licitam, de qua non intelligi Piorum constitutiones probatur a nobis in Manual. confes. h

2 Secundo, quod etiam optime respondet, quatenus ait, quod concordia non fuit simoniaca, quia seruatum fuit beneplacitum Papae, cuius auctoritas abolet omnem simoniam, saltem quo ad poenas eius, vt tradimus nos vbi supra.

Tertio, quod etiam bene respondet, quatenus ait praefatos pacificentes non fuisse incursums vllam simoniae poenam, si pacta & conuentiones non fuissent exequuta, antequam Papa confirmaret, & sibi placere illa diceret.

Quarto, quod non videtur satis cautè dicere pacta non fuisse exequuta ante beneplacitum Papae. Tum quia in narratione casus expressè dicitur, quod res aliqua fuerunt datae pro impensis ipsi Cesari. Tum quia Bernardus & Iacobus coeperunt possidere, & possederunt bina beneficia ratione illius concordiae, quia sciebant quod nulla alia ratione iuste possidere illa poterant. Tum quia vt simonia censetur commissa in renunciatione, non requiritur, vt renunciatio valeat, sed sufficit, quod fiat propter pecuniam, vel cum pacto: alioqui in nulla renunciatione committeretur simonia, quia nulla renunciatio simoniaca valet secundum Innocentium, i & Rotam, k & habetur in extrauagante 2. l. ibi, vel quaslibet alias dispositiones. Tum quia ipsi soluerunt pensiones imponendas a Papa, antequam ille approbaret eas. Tum quia vt tritum consilium in foro conscientiae, & per verba narrationis apparet quo ad illud Cesarum recepisse pensiones ante confirmationem, neque ipse id vllatenus negat: & in illo foro non est locus praesumptioni, per quam praefatus D. consultor vult eum excusare.

3 Quinto, quod his est consequens praedictum Cesarum male recepisse res datas sibi pro impensis in lite factis, & penus pensiones ipsas, & praefatos Iacobum & Bernardum pessime tenuisse praedicta beneficia sine vlllo titulo iuridico.

Sexto, quod ijs est consequens praedictum Cesarum teneri ad restitutionem illorum, quae recepit, nisi excusetur ea ratione, quod beneficia, & tituli eorum remanserunt penes eum, eo quod renunciatio beneficij simoniaca non valet, vt praedictum est; & consequenter praedicti Iacobus & Bernardus tenerentur restituere ipsi fructus perceptos ex beneficiis; & ita fieri posset compensatio, praesertim quo ad forum conscientiae.

4 Ad secundum responderetur, quod omnis quibusdam, quae praefatus D. consultor parum firmè, vel parum aptè dicere nobis videtur, responderetur primo, quod praedictus Cesar remansit dominus praefatorum duorum beneficiorum:

tum quia eius renunciatio non videtur valuisse propter defectum extensionis consensuum, tum quia si fuisset extensio facta, renunciatio fuisset simoniaca, eo quod pacta super ea inita completa forent, antequam beneplacitum Papae accederet; & ita non valuisset resignatio: & consequenter poterat accipere non solum medietatem fructuum, sed etiam omnes, quia tituli remanserunt penes eum, cum renunciatio simoniaca non valeat, vt praedictum est: & ita ex hoc capite excusari potest a restitutione. Salua, &c.

SVMARIUM.

1 Permutatio beneficiorum, & venditio fructuum alterum simul correpective fieri nequeunt, sed separatim sic, modo cesserit omnis civilis saltem obligatio alterum faciendi, si alterum fiat. num. 2.

CONSILIVM XLIX.

VIDAM habens exequutoriales super quodam canonicatu litigioso, per quas condemnatus iubetur relinquere beneficium, ac restituere omnes fructus quinquennio perceptos ascendentes ad summam 300. ducatorum, vult permutare illud ius, quod habet sibi adiudicatum, pro quodam beneficio alterius, constituta pro pensione certa pecuniae quantitate super praedicto canonicatu; vult etiam conuenire super fructibus praedictis, vt compermutator det ei 500. aureos in praesentia, & postea duas partes residuorum fructuum, & vt retineat sibi tertiam pro laboribus & impensis.

Quaeritur, an, & quomodo liceat hoc facere, non facta in permutatione mentione de hoc facto secundo.

1 Respondeo primo, non licere praedictis consulentibus permutare modo praedicto, cum pacto de soluendis fructibus a resignatario canonicatus, retenta sibi certa parte illorum, non facta mentione in supplicatione de illo pacto: quia resignationes, collationes, & acceptationes beneficiorum resignatorum, quae sunt necessariae ad praedictam permutationem, haerent cum pacto dandi & accipiendi spirituale pro temporario, & e contrario, quod sine licentia Papae est simoniacum per definitionem simoniae receptam, quae ponitur a glossa, a & a S. Thoma, b & ab aliis alibi.

2 Secundo, quod possunt fieri haec per duo pacta diuersa, ita quod alterum non fiat propter alterum, nec coniunctim, sed diuisim, quorum alterum sit permutatio beneficiorum auctoritate Papae, & alterum venditio praedictorum fructuum auctoritate propria: sic quod fructus non emanant a resignatario canonicatus, saltem principaliter, propterea quod sit permutatio; neque fiat permutatio, propterea quod praedicto modo vendantur & emantur praedicti fructus; sed quod is cui renunciat canonicatus, emat vt quidam tertius praedictos fructus pretio, vt praedicitur, conuenio.

Tertio, quod longe aptius esset, vt primo fieret praedicta permutatio sine promissione emendi & vendendi praedicto modo praedictos fructus, & post aliquot dies consequutos permutationem fieret emptio & venditio praedictorum fructuum, cauendo tamen tam coram Deo, quam coram hominibus, ne vllus eorum promittat alteri se empturum, vel venditurum, si permutatio fiat, & aliis non: & si quae promissio huiusmodi antehac facta est, discedat ab ea vere coram Deo vtriusque consensu, ita quod vterque maneat liber ad vendendum, vel emendum post permutationem factam, ac erat ante illam quo ad obligationem iustitiae legalem: quamuis posset interuenire aliqua decentia antidotalis, & spes quod consequetur inter eos illa emptio & venditio fructuum, per ea quae nos tradimus in Manu. nostro. c

SVMARIUM.

1 Mediator simonia in beneficio, si compleatur, incidit & ipse in excommunicationem.

1 Permutatio pinguioris beneficij cum minus pingui, cum pacto, vt fructus excedentes sibi restituatur, est simoniaca; idem est, si conueniant vt constituantur pensio auctoritate propria pro adequatione fructuum. num. 3.

2 Confidentialis simonia est si compermutantes paciscantur, quod in certum euentum sibi ipsis priora restituant beneficia; & habet poenas; & beneficia vacant apud Sedem Apost. vnde qui de illis ab ordinario prouidetur, non est tutus, num. 6. nec potest fructus percipere. num. 4.

a l. 1. quae. 2. in summa. b 2. 2. qu. 100. art. 1.

c Cap. 23. nu. 100. vers. quinto, &c.

5 *Cruciatu vigore confidentiaris dimisso beneficio, potest à censuris ob id incurris absolui, at vt reabilitetur ad beneficia, à Pontifice est impetrandum. num. 8.*
 8 *Confidentiaris fit quidem inhabilis ad obtinenda beneficia, sed non ad ordines suscipiendos, quos à censura absolutus iuste potest percipere. num. 7.*

CONSILIVM L.

1 **D**ICO primo quod in permutatione proposita fuit admittenda simonia realis; eo quod interuenit conuentio, vt qui accipit beneficium maioris valoris per permutationem beneficij minoris valoris solueret compermutanti omnes fructus, qui excederent fructus beneficij minoris: quæ conuentio fuit exequuta ab vtraque parte, quia realiter vterque compermutatium impleuit eam soluendo per se vel per procuratores suos fructus beneficiorum eo modo, quo fuit conuentum: & sic tam mediatores, quam permutantes inciderunt in simoniam realem, & excommunicationem Papalem, per extrauagantem 2. de simonia. ^a

a In comm.

2 Secundo dico, quod etiam in præfata permutatione interuenit confidentia simonica: quia interuenit renunciatio, cum conuentio, quod in certo casu compermutantes tenerentur sibi mutuo restituere beneficia permutata: & consequenter incurrerunt pœnas impositas per Pium III. & V. committentibus confidentiam simonicam: quarum vna est excommunicatio Papalis, & altera perditio habitorum beneficiorum, & tertia inhabilitas ad habendum alia, & quarta reseruatio beneficiorum per confidentiam habitorum, & aliorum per eam vacantium prouisionis, iuxta tenorem illarum, quarum summa ponitur in nostro Manual. confess. ^b

b Cap. 23. nu. 101.

3 Tertio, quod renunciatio illa, qua quis suscepit minus beneficium, & renunciauit illud, & conuentio, vt qui resignauit minus constitueret pensionem illi qui renunciauit maius, & solutio anticipata fuerunt simonicae, vt palam est.

c Argum. ca. 2. & ei adnotatorum, de iudic.

4 Quarto, quod etiam perceptio fructuum propensione anticipata fuit mala, & cum peccato facta: quia beneficium illud vacabat per prædicta, & non poterant ipsi qui soluerant illam auctoritate propria percipere fructus illius vacantis & reseruati Papæ. ^c

5 Quinto, quod consilium, vt monachus qui recepit maius, recederet à monasterio, & resignaret illud in manibus Papæ, fuit sanctum, & bonum: & quod facta resignatione potuit bene absolui per præfata cruciatam, vel Iobæleum ab omnibus censuris ob præfata incurris.

6 Sexto, quod prouisio minoris beneficij facta per superiorem ordinis virtute resignationis factæ à monacho nihil valet coram Deo: quia propter confidentiam erat reseruata eius prouisio Papæ, vt prædictum est.

7 Septimo, quod ordinario prædicti monachi, qui suscepit maius officium in permutatione, & postea resignauit illud in manibus Papæ, & fuit absolutus à censuris, fuit iusta, & recta: quia præfata extrauagantes non inducunt inhabilitatem ad ordines suscipiendos propter confidentiam, sed solum ad beneficia.

8 Octauo, quod præfatus monachus indiget dispensatione, qua fiat habilis ad beneficia posthac obtinenda. Et quia hæc sunt factis occulta, & per alios tractata, videtur quod sufficiat petere habilitationem à Pœnitentiaro maiori.

9 Nono, quod in gratiam petentis ista subiiciam formam supplicationis faciendæ in prætorio Pœnitentiariæ, si melior ei non offeratur.

Illustriss. ac Reuerendiss. D.

CVM quidam N. cuiusdam religionis non mendicantis haberet quoddam officium eiusdem ordinis regulare; quidam patruus eius, quos habebat pro patribus, tractarunt eo ignorante & absente quamdam permutationem simonicam & confidentialem inter ipsum & alium monachum eiusdem ordinis, qui habebat aliud officium eiusdem ordinis longè maioris valoris; & virtute mandati ab eis petiti & missi perfecerunt permutationem præfata, & impleuerunt conuenta inter se & alium compermutantem, præfatus N. post annu nouitatus, nõ tamen statim reliquit beneficium, neque contradixit pactis, partim ob reuerentiam, qua erat erga patruos, partim ob iuuenilem ignorantiam, & incogitantiam, & partim quod nolebat perdere id, quod sibi bene quæsitum putauerat, donec

à confessario moneretur, postea tamen renunciauit simpliciter præfato officio in manibus S. D. N. qui contulit illud etiam simpliciter; & fecit se absolueret virtute cruciatæ, & cuiusdam amplissimi Iobelæi, fecitque se ordinari quatuor minoribus, & subdiaconatu: angitur tamen scrupulo, quod incurreret inhabilitatem obtinendi aliqua beneficia in futurum. Quare supplicat humiliter D. V. Illustrissimæ, vt, si, & quatenus opus fuerit, iubeat eum absolui ab omnibus censuris, quas ob prædicta forsitan incurrat, & dispensare cum illo, vt possit obtinere quæcunque beneficia ecclesiastica, quæ poterat obtinere antequam prædicta permutatio fieret: Attento quod præfata simonia & confidentia non fuerunt per ipsum facta, nec ipso sciente; & quod postea quam sciuit facta, simpliciter renunciauit beneficium, vel officium per ea quæsitum; & quod est honesto loco natus, & esset ei dedecori, & scandalo aliis talis inhabilitas, immo & posset esse damnosa monasterio.

SVMARIUM.

1 *Simoniam conuentionalem facit omne pactum, quod est medium faciendæ permutationis beneficiorum, etiam si solum promitterem soluere pensionem, si qua detegeretur imposita super beneficio quod do: non tamen efficitur realis, etiam si cetera omnia adimpleantur, modo non adimpleatur pactum, ex quo oritur simonia.*

CONSILIVM LI.

VOLENTES duo sua beneficia permutare, conueniunt, quod, si vllum illorum beneficiorum inueniretur grauatum aliqua pensione, is, cuius erat illud ante permutationem, solueret illam pensionem. Consequenter permutatione, auctoritate ordinarij, nulla de præfato pacto facta mentione, post sesquiannum apparuit alterum illorum esse grauatum pensione 15. ducatorum. Quæritur, an interueniret simonia, & quid sit agendum.

1 Respondeo primo, certum esse, quod interuenit simonia saltem conuentionalis: quia interuenit pactum, quod fuit medium faciendæ permutationis, & omne tale efficit renunciationem, collationem, & permutationem simonicam. ^a

2 Secundo responderetur, quod præfata simonia fuit tantum conuentionalis, & non realis: quia promissio de soluendo pensionem, casu quo inueniretur imposita, nondum est exequuta. Nec obstat, quod renunciationes & collationes ad permutationem necessariae fuerint vtriusque factæ: quia illæ non inducebant simoniam, sed solum promissio de soluendo pensionem, quæ nondum est impleta: & ita non peruenit ad simoniam realem, per ea quæ scripsimus in Manual. confess. ^b

Tertio, quod præfati DD. consulentes cauere debent, ne vllatenus is, qui debet pensionem ante permutationem, soluat illam, antequam impetretur à Papa facultas id faciendi, quam puto facile concessum iri, &c.

SVMARIUM.

1 *Simoniam crimen, etiam si detur res modica, graue peccatum est; quia immutat naturam rerum; & potest crescere vsque ad hæresim, credendo dona Dei pecunia comparari posse, & num. 2. At quod datur alio respectu, quam pro pretio & solutione rei spiritualis, coram Deo non est simonia prohibita. num. 5.*

1 *Simoniam committitur coram Deo, cum temporale quantumuis minimum datur in pretium rei spiritualis: & si attingit ad culpam mortalem, siue ratione quantitatis, siue ratione irreuerentia, siue magna deordinationis, habet annexam excommunicationem. num. 4. & 2. licet iudex, qui presumit paruum rem non dari in pretium, tales excuset. num. 2. & 3.*
 2 *Paruitas rei excusat quidem in omni actione à peccato mortali, & excommunicatione tali actioni annexa. n. 2. fallit tamen coram Deo, quando ratione irreuerentia, vel deordinationis cresceret vsque ad peccatum mortale; quia tunc etiam haberet annexam excommunicationem. num. 4.*

CONSILIVM LII.

REX Siciliae confert multa beneficia sui regni, vel præsentat ad illa, dimidium quidem eorum Siculis, dimidium verò eisdem, vel quibus placuerit. Multi Siculorum vadunt ad seruiendum Regi, qui degit in Hispanijs, vt cognoscantur ab eo, & à suis consiliariis, & aliis ministris, vt cum vaca-

uerint

uerint beneficia conferantur eis, vicibus, quibus tenetur ea dare Siculis: qui quam optime possunt inferuiunt Regi, & eius ministris, dando eis munera à lingua, obsequio, & manu. Quæritur, an admittant simoniam, & incidant in censuras. Quæritur item, an idem sit dicendum de Hispanijs, qui veniunt ad Urbem, & inferuiunt & dant munera Papæ, & ministris eius, vt beneficia, quæ sunt Hispanijs conferenda, dentur eis.

a In 4. lib. 5. tit. 25. q. 3. ar. 3. ad 1.
 b In 2. 2. q. 100. ar. 3. c. 4.
 c Nu. 46. no. 101. 32.
 d 1. que est. 1.
 e Ca. 2. de re. 1.
 f Cap. hac est. 1. Notab. 3. nu. 4. de iudic. g. Cap. 11. nu. 22.
 h Actorum 8.

i Ca. est que. 1. fiones. de simonia.
 k Arg. 1. 1. ff. de iure delib. c. ca. de cau. 1. de offic. de leg. 1. in d. cap. c. si questiones. nu. 1.

a Cap. quam pio. 2. q. 1. c. si. de pac.

m Arg. capit. neto. c. cap. nullus. 11. q. 3.
 n Ca. 27. nu. 9.

b Cap. 23. nu. 106.

o Actorum cap. 8.

p In 2. 2. q. 59. ar. 1. q. Cap. 17.

peccatum, iuxta cap. tanta est labe. ^a
 5 Secundo præsuppono, quod nulla simonia, per quam fit vel datur aliquid temporale pro re spirituali, alio respectu quam pro pretio & vera solutione eius, puta pro dono gratioso, vel sustentatione ministrorum, vel labore eorum, vel vexationis redemptione, &c. est simonia iure naturali vel diuino verita.

a De simon

Aduertendum, quod licet expresse non habeatur responsio ad questionem, tamen ex prædictis colligi potest.

SVMARIUM.

1 *Promissio generalis gratitudinis etiam facta examinatori promouendorum ad beneficia non inducit simoniam.*
 2 *Esulentorum paruorum receptio, ob que examinators promouendorum ad beneficia nequaquam fuit motus vt examinando cui fuit faueret, saltem coram Deo non inducit simoniam.*
 3 *Examinator, qui, vt amico roganti gratificaretur, promouendum in actu examinis alacriorem reddendo iuuuit, si adiutorium non fuit notabile, in pœnas sacri Concilij nequaquam incidit, etiam si postea munuscula gratis oblata recepit bona fide.*

CONSILIVM LIII.

VACANTE parochiali, sacerdos cupiens sibi de ea prouideri, ad quemdam ex examinatoribus amici commendatitias detulit literas, hæcque vel familia addidit verba: Dominatio vestra habeat me commendatum, & cognoscer non fauisse personæ ingrata. Vnde d. examinators, non ob dicta verba seu oblationem motus, sed vt amico gratificaretur, inter examinandum quadam ad fauorem dicti promouendi protulit verba, ob quæ quasi adiutus promptior ad respondendum redditus, & successiue idoneus ab omnibus examinators renunciatus fuit; demum approbatus dicto examinators donauit quadam esculenta valoris duorum vel trium iuliorum, quæ dictus examinators tunc simplici accepit animo.

b Sess. 24. ca. 18. §. caueat.

Nunc autem dubitatur, an examinators in pœnas contra familia perpetrantes per Concilium Tridentinum, ^b statutas inciderit; & quia ministravit, irregularitatem contraxerit.

c Notab. 11. 2. nu. 18.

1 Respondeo primo, quod per literas commendatitias, & promissionem prædictam, nullam incurrit simoniam, vel censuram, per ea quæ nos scripsimus in commen. extrauagantis de datis & promiss. ^c

d Arg. ca. est questiones. de simonia.

2 Secundo, quod neque incurrit eas per dationem prædicti esculenti, saltem quo ad forum conscientia. ^d

3 Tertio, quod maioris dubij est an incurrerit per fauorem, quem examinators prædictis verbis inter examinandum dedit: & magis puto non incurrisse, si notabile adiutorium per ea non fuisset datum: quia in nulla huiusmodi materia videtur incurri censura vlla per id quod non præstat, vel aufert notabile damnum, vel commodum, cum in omni materia excuset paruitas rei à culpa mortali, iuxta S. Thomam, ^e & tradimus nos in Man. confess. ^f & alibi sæpe, & probatur per cap. vnum orarium. ^g

e 1. 2. q. 59. ar. 4. f. Cap. 17. g. 25. dist.

Cetera circa hanc materiam vide consil. 20. de sent. excom.

SVMARIUM.

1 *Dantes ministris, vt pro beneficio concedendo preces apud collatorem interponant, obtento beneficio simoniam realem committunt; secus, si vt sollicitent, & reducant ad memoriam.*

CONSILIVM LIV.

VOLENS Titius de aliquo beneficio vel beneficiis prouideri, dedit cuidam famulo cuiusdam ministri Papæ duo vel forsitan quatuor scuta, ad hoc, vt intercederet pro ipso Titio: & similiter alia munuscula, quæ forsitan ad valorem duorum scutorum non ascendebant, substituto prædicti ministri dedit: & finaliter ipse Titius de beneficio quodam fuit prouisus valoris 16. scutorum. Quæritur an incurrerit pœnas.

1 Respondeo, quod si orator dedit prædicta scuta & munuscula prædicto famulo, vt intercederet, ita vt esset mediator ad concedendum beneficium, simoniam realem admittit; si autem dedit, vt dictum ministrum faceret memorem mandati facti, quo illud adimpleret, non addendo preces, quibus moueretur ad concedendum, posset dici non esse simoniam, vt videntur intellexisse, qui super hoc fuerunt consulti. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 *Simonia est, si prouisus de beneficio soluat, pensionem antiquam impediendi expeditionem literarum, vt cesset.*
- 1 *Beneficiarius dare potest aliquid molestanti de facto, vt in questum & possessum seruet.*
- 2 *Possessio beneficii res spiritualis, vel spirituali annexa.*

CONSILIVM LV.

AN prouisus à Papa, & impeditus ad instantiam pensionarij, qui habet pensionem antiquam super beneficio impositam, expedire bullas, antequam soluat pensiones decessas, possit eas iuste soluere, vt expeditis bullis capiat possessionem?

1 Ad hanc questionem respondeo, quod non; quia committeretur peccatum simoniae: quoniam, quamuis liceat beneficiario pro iure spirituali iam quaesito & possessio conferuando dare aliquid temporale molestatori de facto, vt videtur probare cap. dilectus. & glossas cap. decimas. b non tamen licet dare aliquid temporale pro iure spirituali quaerendo, neque pro quaesito nondum possessio conferuando, vt finis praefata glossa asserit, & Panormitanus resoluit. c

2 Eo quod possessio beneficii spiritualis est res spiritualis, vel quid annexum spirituali; & dare aliquid temporale pro quaerendo aliquid spirituale, vel ei annexum, est simonia, iuxta glossam receptam, d quae probatur in cap. 1. e Et ideo praefatus D. consilens caueat, ne quid promittat, vel det praefato impediendi suarum literarum, quibus apprehendenda est possessio, expeditionem, absque S. D. N. auctoritate, vel licentia.

S V M M A R I V M.

- 1 *Cardinalitiam dignitatem vt assequatur, qui dat temporale, committit peccatum simoniae, & incidit in poenas extrauag. Bonifacij VIII. num. 3. Quod si Pontifex scit, & consentit, cessant quidem poena temporales, sed non peccatum, nec poena aeterna. num. 4.*
- 2 *Fauorem, quo quis pollet apud principem, si recepta pecunia interponit pro cupido obtinere aliquam gratiam, peccat. & num. 3.*
- 5 *Dispensare censetur princeps superiorem non recognoscens, cum contra suam legem quid facit; saltem quando tacite mentionem facit, dictam actionem esse contra legem.*

CONSILIVM LVI.

AN sit peccatum dare alicui donum, vt intercedat quod fiat Cardinalis, sciente id & permitte Pontifice?

Respondeo primo, questionem hanc quo ad vtrumque forum esse magnam, & dignam magna disputatione, quam nobis in praesentia non vacat facere.

1 Secundo, quod breuiter colligi potest ex tractatis à nobis in commentario extrauagantis S. D. N. quae incipit, *Ab ipso*, nuper recognito, & nouè impresso, f quod non solum dare aliqua temporalia pro adipiscendis spiritualibus est simonia iure naturali & diuino prohibita, sed etiam esse peccatum mortiferum dare temporalia pro adipiscendis eis, quae suapte natura sunt inestimabilia & inuendibilia: & quod non solum spiritualia omnia sunt talia, sed etiam aliqua alia, quae sunt naturalia & naturaliter quae sibi, quorum exempla legere licet in praedicto notab. g

2 Tertio, quod fauor, per quem vnus iuuat alium ad consequendam aliquam gratiam, est res suapte natura inestimabilis, & inuendibilis, adeo quod etiam apud Ethnicos habebatur pro fumo, & re inestimabili. Nam Alexander Semur, apud Platinam in vita Pontifici Papae, iussit quemdam Turinum, qui munera accipiebat, quod magnae esse auctoritatis apud Imperatorem videretur, in foro transitorio ad palum alligatum fumo necari, praecone clamante: *Fumo punitur, qui fumum vendit*: eo quod huiusmodi fauores vendebat: quod in d. notab. h referimus.

3 Quarto, quod dare donum pro fauore habendi Cardinalatum, est dare rem temporariam pro re non solum sua natura inuendibili, sed etiam spirituali, vt palam est: & consequenter non solum esse peccatum mortale, sed etiam peccatum simoniae, si detur sine licentia & consensu Papae: & necessario consequitur ex praedictis, quod incidit in poenas dictae extrauagantis *ab ipso*.

a.1. de simon. b. 10. q. 7. su per verbo de cimias. c. In dicit. cap. dilectum. n. 4.

d. 1. q. 1. in sit. e. De iur. patron.

f. In notabili vlt. & ex istis in notab. 3. & 10.

g. Vlt. nu. 46.

h. Vlt. nu. 45.

4 Quinto, quod Papa potest peccare, & peccat, quoties agit actum, qui est peccatum lege naturali & diuina prohibentem, iuxta illud Pauli. *Non solum qui faciunt, sed & qui consentiunt faciendis digni sunt morte.* & ita peccaret peccatum simoniae, quando ageret actum, qui iure naturali vel diuino est simoniacus, vt post sententiam S. Thomae & eorum munem, nos quoque tradimus in Man. nostro consil. b neque liberare potest alium eundem vel simile actum agentem à peccato, licet liberare possit à poena iure humano contra illum instituta, vt ibidem traditur, nec scientia & consensu Sanctitatis excusaret praefatum consilium à peccato simoniae, magis quam excusaret ab alio peccato homicidij, adulterij, fornicationis, & similibus iure naturali & diuino prohibitorum.

5 Sexto, quod quia princeps non recognoscens superiorem, agens aliquid contra suam legem, videtur dispensare contra illam, e secundum Panormitanum, d saltem quando tacite facit mentionem quod ille actus est contra legem, vt resoluit Felinus post Antonium, e posset probabiliter addi, quod si in casu proposito Papa consentiret praedictae donationi, vt actui contrario praedictae extrauagantis dans non incurreret poenas eius, quae humana lege adduntur, sed sic aeternam, & alias pro peccato mortifero naturali & diuino iure impositas. Posset item probabiliter dici, quod si dans vel recipiens esset Episcopus, vel Cardinalis, non incurreret omnes poenas extrauagantis praedictae, sed solum excommunicationem, & alias, quas nos excepimus in eius commentario. f

S V M M A R I V M.

- 1 *Aulicum si rogo, vt mihi impetret beneficiu, adiecto pacto quod consentiam pensioni super illo eidem referuanda, simonia est: cessante autem conuentione, post obtentam gratiam beneficii libere possum consentire. num. 2. & hoc si gratis sit ita perfecta, quod non possit reuocari. nu. 3.*
- 3 *Gratia tunc dicitur perfecta, quando eo peruenerit, quod non potest nec propter defectum consensus non praestiti, nec propter alium reuocari.*
- 4 *Fieri iuste non potest, quod sine peccato praesertim mortali fieri nequit.*

CONSILIVM LVII.

QUID AM cum non speraret aliàs se posse obtinere beneficium, conuenit cum quodam aulico, vt cum primum ipse intelligeret vacationem alicuius beneficii, illum certiorum faceret, ad hoc vt aulicus illud impetraret pro N. & N. consentiret constitutioni pensionis pro ipso aulico, quod factum est. Quæritur an fuerit commissa simonia realis.

1 Respondeo primo, quod in Manu. confess. s satis clarè respondetur praedictae quaestioni, dum determinatur simoniacam esse conuentionem, qua clericus monens aulicum, vel familiarem Papae conuenit cum ipso, quod alter impetret beneficium vacans, & alter promittit se consenturum pensioni imponendae: quod est verissimum, quia est promissio de faciendo aliquid temporale pro habenda re spirituali, quae palam est simoniacam per definitionem simoniae datam à glossa, h receptam ab omnibus Theologis, & Canonistis, & declaratam à nobis latius quam ab aliis in dicto Manu. i

2 Et paulo post, k palam determinatur quod licite potest sciens vacationem beneficii monere familiarem Papae, & rogare, vt impetret illud sibi, nulla facta promissione de constituenda pensione impetranti, licet post impetrationem ei factam liberè absque pacto & promissione praecedenti consentiat pensioni constituta, vel constituenda à Papa, vel etiam si in impetratione faciendae à Papa exprimat promissio vel conuentio de consentiendo pensioni à S. Sanctitate imponendae, ita quod ex vtroque loco colligitur resolutio, quod promissio, vel conuentio inter monentem, & aulicum, siue familiarem facta, vt alter impetret beneficium, & alter consentiat constitutioni pensionis, est illicita, & simoniacam, nisi fiat cum consensu Papae. licitum tamen est, quod sciens vacationem moneat eam aulicum, vel familiarem, & roget, vt illud sibi impetret, non facta promissione, neque conuentione de consentiendo pensioni, licet post impetrationem liberè illi consentiat.

Secundo, quod nulla ratione naturali, diuina, neque canonica potest consuli, nec responderi contrarium ab illo iureconsulto, neque confessorio Christiano religionis amico.

i. Ad Rom. nos 1.

b. Cap. 23. nu. 108.

c. Arg. 1. quidam consule. bans. ff. de re iud. & l. idem Vlpianus. ff. de excusat. tu 10.

d. In c. si quidam de resp. e. In d. cap. si quando. n. 6.

f. Num. 11.

g. Cap. 23. nu. 107. vers. ad 7.

h. 1. quæst. 1. in summa. i. Cap. 23. nu. 100. k. In vers. ad octauum.

4 *Poenitentia praeiorum non dat facultatem, vt de in foro conscientia concessa testimonium detur; nec illud etiam si daretur, faceret fidem quo ad forum exterius.*

CONSILIVM LIX.

QUID AM canonicus consentit, vt filio fratris referuatur annua pensio 200. ducatorum, & è contra frater iuxta conuenta liberauit canonicum ab obligatione, qua tenebatur eidem ad alia similia annua 200. ducatorum soluenda.

Quæritur, an constitutio pensionis valeat, & an ambo inciderint in excommunicationem.

1 Respondeo primo, quod praedicta constitutio fuit simoniacam, quia licet pensio non sit quid spirituale secundum sententiam Panormitani receptam, Felini, & aliorum omnium, excepto Andrea Siculo, a per illum textum, & cap. quamuis. vbi Dominicus & alij idem tenent, b tamen non potest iuste emi secundum omnes, nec redimi secundum fere omnes absque auctoritate Apostolica, contra Caietanum, qui licet teneat posse redimi sine illa, non tamen concederet posse emi. & in casu proposito agitur de constituenda pensione per emptionem, siue contractum non gratuitum Papae occultum: & ita etiam secundum illum hoc non potuit fieri.

2 In materia enim simoniae, quae definitur esse emptio, vel venditio studiosa rei spiritualis, vel ei annexa pro temporali, vel contra, secundum glossam c receptam à S. Thoma, d & omnes postros. e In materia inquam simoniae, appellatione emptionis, & venditionis, venit omnis contractus non gratuitus secundum omnes, quos etiam sequimur in Man. nostro, f cuius conclusionis rationem nouam & verissimam videmus primi tulisse in sacra Poenitentia praeiorum; scilicet, quod pensio, de qua loquimur, licet non sit res spiritualis, est tamen annexa rei spirituali, videlicet beneficio; & sicut emptio rei spiritualis est simoniacam, ita est etiam emptio rei annexae spirituali, vt praedicta glossa recepta dicit.

3 Secundo respondeo, quod licet praedicti duo fratres peccauerint, etiam mortaliter, conuentionem praedictam simoniacam faciendo, & exequendo, arbitror tamen eos non incidisse in excommunicationem, vt aliàs in praedicto praeitorio dicere nouè memini, & addimus in Man. s quia iura non excommunicant omnes simoniacos, sed solum simoniacos in ordine, & beneficio, iuxta extrauagantem, h & receptam sententiam, quam etiam fel. record. Pius V. in extrauag. cum primum. sensisse videtur: & simonia, de qua agimus, non est super beneficio, vt praedictum est.

4 Tertio, quod consulens Christianè, prudenter, & vtiliter ager postulando à S. D. N. super praedictis absolutionem. Tum & necesse est iuxta salutem aeternam, vt id faciat, saltem quo ad forum conscientiae: esto quod forum conscientiae, vt est officium Poenitentiarie, non faciat facultatem fidem faciendi, nec faciat quo ad forum exterius: cum quo ad illud, vt arbitror, non sit necessarium; & vt potest esse commodo, si secretissime fides ea de re data seruetur, ita posset esse incommodo cuiusdam infamiae, si ante vel post mortem in maleuolum deueniet.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pensio beneficialis, pretio dato, vel recepto, nec constitui, nec vendi sine Papa potest.*
- 2 *Pensionis venditio non inducit excommunicationem, nisi pro beneficio, vel ordine assequendo fiat. & seq.*
- 3 *Venditio in materia simoniae omnem contractum non gratuitum comprehendit.*
- 4 *Pensionem si ego constituo super meo beneficio soluendam tertio, vt tibi suam resignet beneficium, & à te recipio promissionem, quod tu illam solues, est simonia conuentionalis: quod si soluis, efficitur realis habens penam, & tua promissio est nulla. num. 5.*
- 5 *Simoniace promissum expedit quandoque soluere, sed mutata causa, & intentione.*

CONSILIVM LX.

VTRVM Paulus incurrat simoniam in foro poli, vel foro fori, eo quod rogauit Andream, vt consentiret constitutioni pensionis cuiuspiam super beneficio suo soluenda Petro, vt renunciaret alteri beneficio in ipso Pauli fauorem; & Paulus non solum rogauit, sed etiam promissit instrumento publico ipsi Andream, quod ipse solueret pensionem, & seruaret eum indemnem.

a. In capit. ad audiendam. il. 1. de recri. b. De prob. li. 6.

c. 1. q. 1. in sit. d. 2. q. 100. art. 11. d. In rubr. de simonia. f. Cap. 23. nu. 100.

g. Vbi supra. num. 11. h. 2. De simo.

a. 32. q. 5.

b. Cap. 23. nu. 110.

c. Num. 109. d. Num. 110.

3 Tertio, quod ex his inferitur, non posse dari vllam instructionem, per quam sciens vacationem beneficii expressè vel tacitè faciat promissionem de consentiendo constitutioni & solutioni pensionis, antequam sit imposita, & gratia perfecta, ita quod non possit reuocari propter defectum consensus praestiti, vel alium; etiam si numquam vllum beneficium alioqui speret se obtenturum.

4 Quandoquidem nihil potest fieri iuste, quod sine peccato praesertim mortali, quale est grauissimum peccatum simoniae, fieri & obtineri non potest iuxta cap. ita ne. & cap. rolerabilis. a quae habent tolerabilius esse omnia mala patii, quam malo consentire. hoc intelligo quo ad poenas simoniae, nisi cum beneplacito Papae id fieret, cui tamen nullatenus debet placere, ne se suam que sedem, quae sincerissima debet esse ab huiusmodi labe simoniae, turpiter fœdaret.

S V M M A R I V M.

- 1 *Resignatarius recusando soluere pensionem tertio referuatam, eo praetextu, quod super pensione inter resignantem & pensionarium fuerit commissa simonia, suam elidit collationem.*
- 1 *Simonia commissa inter resignantem, & tertium, cui pensio referuata fuit, non solum vitiat ipsam pensionem, sed & ipsam collationem beneficii.*
- 2 *Confidentia in foro exteriori eo ipso probata censetur, quod probatur resignantem ea intentione resignasse, vt tertius, cui pensio referuabatur, illam conuerteret in vtilitatem familiae ipsiusmet resignantis.*

CONSILIVM LVIII.

RESIGNAVERAT A. suum canonicatum in manibus Pontificis in fauorem B. cum referuatione certae pensionis in fauorem cuiusdam C. Bullae omnes fuerunt expeditae, & sic virtute bullarum Apostolicarum de referuatione dictae pensionis in fauorem dicti C. haeredes praedicti C. petunt ab ipso B. solutionem pensionum abhinc aliquibus annis decursarum: ipse B. respondet illas non debere, quia fuit imposita praedicta pensio ad sustentandam & alendam familiam, & filios praedicti A. resignantis; quod promittit se probaturum, atque ideo esse confidentiam, & non debere pensionem. haeredes praedicti C. replicant contrarium. Quæritur quid iuris.

1 Respondeo primò, quod replicatio haeredis praedicti C. est iuridica, videlicet, quod praedictus B. debet soluere pensiones decursas nondum solutas, vel quod ipse B. debet relinquere canonicatum, super quo constituta fuit pensio. Si enim constitutio pensionis non valuit, quia in renunciatione interuenit confidentia annullans constitutionem pensionis; à fortiori interuenit confidentia annullans renunciationem, ob quam fuit pensio constituta; qua magis vetatur renunciatio fiduciaria, quam pensio ob eam constituta, vt colligitur ex ipsismet extrauagantibus Pij III. & Pij V. quarum partes necessarias retulimus ad verbum in Manual. b

Secundo respondeo, quod non interuenit in casu proposito confidentia illa illicita, & simoniacam, tam grauius à praedictis Pijis punita quo ad forum conscientiae, si inter ipsum A. & B. vel C. non interuenit pactum, vt pensio constituenda redderetur in sustentationem & alimenta filiorum suorum. licet intentio ipsius fuisset illa, & licet ideo renunciat canonici, sperans, quod id postea ipse C. faceret, per ea quae ipse scripsi vbi sup. c & paulo post in notabilibus extrauag. Pij V. d

2 Tertio, quod si praedictus B. legitime probauerit praedictam conuentionem interuenisse, immo & si probauerit intentionem principalem ipsius A. constituendi pensionem fuisse, vt illa cederet sustentationi filiorum suorum, iudicabitur pensio illa constituta per confidentiam praesumptiuè illicitam, & ita esse inuoluta; & eadem ratione iudicabitur renunciatio canonicatus, super quo fuit posita pensio, praesumptiuè fuisse facta ex illicita confidentia per contextum praedictae bullae Pij V. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pensio, quae super fructibus beneficii referuatur, etsi secundum Panormitani receptam sententiam non sit quid spirituale, tamen iuste nec emi, nec redimi sine auctoritate Apostolica potest; quia est annexa rei spirituali, videlicet beneficio, num. 2. simonia tamen super ea contracta non habet annexam excommunicationem. num. 3.*

CONSILIVM LXI.

1 Respondetur primo, quod non licet emere pensionem, nec constitutionem pensionis super beneficio ecclesiastico aliquo, neque vendere illam, vel constitutionem eius cassare sine auctoritate Papæ, vt dicimus in nostro Manual. confess. a Vide latius conf. 63.

2 Secundo, quod emptio, vel venditio pensionis huiusmodi, vel constitutio, non inducit ipso iure vllam excommunicationem: quia sola simonia super beneficio vel ordine commissa inducit ipso iure illam, vt ibidem traditur: & pensio non est proprie beneficium ecclesiasticum spirituale, licet sit ius ei annexum, sicut & ius patronatus, vt ibidem dicitur.

Tertio, quod fallit hoc, quando pensio, vel constitutio pensionis emittitur, vel venditur tamquam gradus, seu medium acquirendi aliquod beneficium spirituale, vel aliquem ordinem: quia talis emptio, vel venditio in hunc finem facta, censetur simonia commissa super beneficio, vel ordine: sicut traditio, vel promissio pecunie alicui, vt sit mediator ad dandum vel renunciandum beneficium, censetur simonia secundum Innocentium, b allegatum in hoc à nobis in dict. Manual. confess. c

3 Quarto, quod in hac materia, & definitione simoniae tradita à glossa, d & à nobis declarata, e per venditionem & emptionem includitur omnis contractus non gratuitus, in quo temporale datur pro spirituali, vel ei annexo: & ita est simonia.

Quinto, quod licet emptio & venditio præfate constitutionis pensionis simpliciter facta non censetur simonia facta super beneficio: quia tamen non est simpliciter facta, sed ad finem quærendi ius spirituale beneficiale, censetur simonia facta super beneficio, vt traditio pecunie facta mediatori ad quærendum per suam fauorem beneficium censetur simonia facta super beneficio: cui consequens est factam fuisse in hoc casu simoniam super beneficio, & consequenter talem, quæ inducit ipso iure excommunicationem, & prouisionis nullitatem.

4 Sexto, quod præfatus Paulus resignatarius, licet non possit excusari à peccato mortifero simoniae, potest tamen excusari ab incurfu excommunicationis, & nullitate prouisionis, si nondum soluit, nec soluerit in futurum ratione præfate promissionis vllam pensionem: quia simonia conuentionalis, nisi compleatur ab vtraque parte, non est simonia realis, quæ sola inducit ipso iure excommunicationem, per tradita à nobis vbi supra. f

5 Septimo, quod si nondum Paulus soluit quidquam pro præfata pensione, ad conferendam amicitiam inter ipsum, & Andream, conueniret multum, vt Andreas renunciaret liberè sine vilo pacto promissioni factæ sibi à Paulo de soluenda pensione, & deseruando eum, indemnem, & postea ex interuallo ipse Paulus rogaret alium amicum, qui promitteret Andree id quod antea promiserat Paulus, & ipse Paulus promitteret illi amico seruare eum indemnem à damno, quod posset pati ex solutione promissa. Nec Andream videri debet durum renunciare liberè promissioni sibi factæ. Tum quia confidere potest virtuti Pauli. Tum quia promissio illa nihil valet, nec in foro conscientie, nec in foro fori. Dixi supra, si nondum quidquam soluit Paulus: quia si soluit, quærendum est remedium à Papa tam super nullitate prouisionis, quam super absolutione.

Aduertendum referri aliàs ab officialibus sacre Penitentiarie responsum, quod ego, si Papa sciens in cui resignatarij gratiam consentio, vt meum beneficium pensione grauetur, possum a se recipere etiam ex pacto indemnitate. ratio est, quia cum committer beneficij non patiantur sua beneficia pensione in gratiam tertij grauari, nisi recepta promissione indemnitate, & hoc non lateat Pontificem, vtrique admittendo huiusmodi pensionum reservationes, tacite etiam consentit, vt fiat dicta conuentio.

SVM MARIVM.

- 1 Pensio vni ad vtilitatem tertij reseruata si in alterum ita transferatur, vt dicto tertio aliqua solvatur pecunia, simonia erit, nisi Pontifici hoc etiam exprimat.
2 Pensio est ius spirituale annexum, quod suapte natura requirit precedentem clericatum, obligans ad horas B. V. cuius illegitimus non est capax, nec potest emi, aut redimi pecunia. & num. 3.

STATVS propositæ quæstionis in effectu est, an pensionarius, cui reseruata est pensio ad vtilitatem alicuius curialis, iuste possit de consensu curialis, soluta eidem certa pecunia quantitate, in alium transferre pensionem.

1 Respondeo primò, posse quidem, quatuor concurrentibus. Primum est auctoritas Papæ. Secundum consensus beneficiarij eam soluturi. Tertium consensus curialis. Quartum narratio quantitatis pecunie, quæ datur prædicto curiali, vt in id consentiat.

Secundo, non posse aliquo prædictorum deficiente: & quod facta narratione prædicta Papa vix assentietur.

2 Tertio, quod non obstat his, quod prædictus curialis non habet actionem, nec literas exigendi aliquid à prædicto pensionario: & consequenter quod per consensum illius nil iuris transfertur, neque ipse accipit aliquid temporale, propter quod aliquid iuris spiritualis danti, vel alij quærat: & ita, quod non admittitur simonia, per definitionem eius positam in summa, a & declarata à nobis in Man. b & ab iis, quos ibi citauimus, & sic non admittitur simonia, etiam si præstatio illa pecunie non infusetur Papæ. Non inquam hoc obstat: quoniam licet præstatio pecunie illi curiali non sit causa, quare vllum ius spirituale, vel annexum spirituali, qualis est pensio, transferatur de ipso in alium, est tamen causa, quare transferatur de alio in alium, & ad effectum incurrendi simoniam paria sunt dare aliquid collatori beneficij, qui transfert ius spirituale, vel dare alicui, qui sit causa collationis, vel renunciationis, secundum Innocentium, c receptum communiter, & relatum à nobis, d & talis est prædictus curialis in casu proposito.

3 Non obstat etiam, quod pensio est ius mere temporale, secundum Caietanum, e & quod ideo est redimibile pecunia. Tum quia non dixit quod sit emibile, hoc est, quod possit pretio constitui, sed solum, quod potest redimi & tolli ab eo, qui eam soluit: in nostro autem casu agitur de transferenda pensione in alium, & sic de emenda, vel constituenda alij. Tum quia etiam Cardinalis, f dixisset ante Caietanum quod pensio est ius mere temporale, quod etiam post eos Gigas & alij quot alij dixerunt parum caute: tamen id falsum est, quod nos aliàs probauimus in sacro Penitentiariæ prætorio, monstrando, quod est ius spirituale annexum, vt est etiam beneficium, quippe quod suapte natura requirit clericatum, immo de stylo curiæ requirit quod sit legitimus, & per constitutionem Fel. re. Pij V. obligat ad horas saltem B. Mariæ: & ita non potest emi, nec redimi plusquam ius patronatus. g Vnde merito stylus curiæ habet, vt remitti quidem possit gratis pensio, non autem constitui, nec redimi, vel transferri pretio, nisi auctoritate Papæ, prout, h latius probamus. Salua, &c.

SVM MARIVM.

Pensio mihi reseruata cum obligatione, vt terminos, prout exigentur, tertio solvam, non potest sine auctoritate Papæ recepta pecunia à rectore beneficij ita extinguere, vt beneficium liberum remaneat: ob id tamen non incurritur nec excommunicatio, nec obligatio restituendi, at si do pecuniam dicto tertio, vt dicta pensio mihi remaneat libera à dicta obligatione, licite do, & tertius iuste recipit, & obligationem remittit. num. 2.

CONSILIVM LXII.

QVÆRITVR in effectu, an Petro, cui Papa reseruauit pensionem cum obligatione soluendi postea illam Ioanni, qui nõ erat capax illius pensionis ob leges regni, cuius erat beneficium, super quo illa ponebatur, liceat redimere illam pecunia, vel alia re absque auctoritate Papæ.

1 Respondet primò, quod videtur distinguendum. Nam aut per præfatum redemptionem beneficium, super quo posita erat, liberum manet, aut non: & priori casu non licet, quia id esset redimere pensionem impositam à Papa super beneficio, quod non licet, vt irrefragabiliter probamus in Man. confess. i contra Caietanum. Posteriori verò casu licet, quia id non est redimere pensionem, sed obligationem, qua pensionarius tenetur ad disponendum sic vel sic de illa: siue de receptis per illam, quod longe aliud est, cum sit mere tem-

a 1. q. 1. b Cap. 23. d num. 100.

c In ca. tuam. de stat. & qual. & cap. tanta. de sim. d In d. ca. 23. num. 100. e 1. tom. opus. tract. 31. resp. 10.

f In ele. 1. de supplen. negl. prala.

g Cap. de iure. re. & cap. cõ. sculum. per locum ab speciali, de iure patron. h In conf. 63.

i Ca. 23. n. 111.

porale separatum à iure spirituali: pensio verò est ius spirituale, vel saltem spirituali annexum, vt latius diximus in alio consilio. v. d. conf. 63.

2 Secundo, quod licet malè faciat, & peccet peccatum simoniae, qui emittit vel redimit pensionem absque auctoritate Papæ, non tamen incurrit excommunicationem: quia, vt nos vbi supra diximus, propter simoniam in alijs rebus quam ordine & beneficio admissam non incurritur excommunicatio: & pensio non est beneficium, vt tenet recepta sententia. a

Tertio, quod præfatus Ioannes tenetur quidem penitere eius quod fecit, si per illud intendebatur extinctio pensionis impositæ super beneficio, sed non tenetur quærere absolutionem excommunicationis, nec restituere recepta. Si autem non intendebatur extinctio pensionis, sed solum obligationis, qua tenebatur Petrus ei soluere, neque peccauit, neque tenetur ad aliquid aliud. Salua, &c.

Aduertendum referri in sacro Auditorio Rota prouinciatum, pensiones, quæ Italo super caput Hispani reseruantur, extingui tam per mortem Itali, quam Hispani, quo stante, dubia, vel saltem limitanda videtur prædicta responsio.

SVM MARIVM.

1 Pensio ecclesiastica est certa portio fructuum ex beneficio ad tempus separata. sed hac definitio non est perfecta: primo, quia immo est ius percipiendi fructus, num. 7. Item eum non datur nisi clerico, est quid spirituale consequenter clericatus annexum, num. 4. vnde nec pecunia potest emi: & inde à simili sequitur, vt nec pecunia redimi possit sine Papa auctoritate, num. 4. & 5. aliàs committitur simonia, num. 5. licet Caiet. tenuerit contrarium, num. 1. sed sine pena gratis remitti potest, num. 7. & 8.

2 Pensio sine auctoritate superioris ecclesiastici, & ab inferiore Papa sine causa valde constituitur non potest.

3 Pensionis reseruatio prærequirit ordinem, nec aliquis Papa inferior potest eam laico concedere, immo nec Papa id auctoritate ordinaria potest, sed nec illegitimus, aut irregularis sine dispensatione est illius capax.

CONSILIVM LXIII.

QVÆRITVR, an pensio legitime constituta super beneficio ecclesiastico redimi possit sine auctoritate Apostolica.

1 Respondetur, quod partem affirmantem tenuit Caietanus. b Pro quo facit primo, quod pensio est certa portio fructuum ex alia mensa vel beneficio ad tempus separata, secundum Guillelmum de Lauduno Cardinalem & Imolensem, c quos sequitur Felinus, d & Gigas, qui alios refert, e & consequenter est res mere temporalis, & redimibilis.

Secundo, quod pensio remitti potest gratis, vt asserit Cardinalis Alexandrinus. f

Tertio, quod huiusmodi redemptio nulla ratione alia potest nõ valere, quã quia esset simoniaca. At nulla simonia committitur, vbi nõ datur vel accipitur spirituale pro temporali, iuxta definitionem datã à glossa cõmuniter receptam, g & declarata à S. Thoma, h & latius à nobis post alios in Man. nostro conf. i At pensio est quid mere temporale, vt dictum est: quod videtur probari per definitionem pensionis ex Cardinale vbi supra, & communi supradicta, qua definitur esse certa portio ex aliqua mensa vel beneficio ad tempus separata, & constat portionem fructuum non esse quid spirituale, cum tã illa, quam toti fructus vendi & locari possint. k

2 Pro parte vero negatiua facit, quod pensio non potest constitui sine auctoritate superioris, secundum omnes, neque auctoritate inferioris, Papa sine causa, licet constituta à Papæ auctoritate sine causa valeat, arg. cap. proposuit. m & tradit Felinus. n

3 Ergo nec redimi poterit sine auctoritate superioris, argumento à correlatiuis, quod est validum, cum eadem ratio eidem suadet in vtroque correlatiuo, o vbi notatur hoc, & tradatur, & clem. s. p. ad iuncta glossa, p & late tradunt Abbas, & Felinus. q Tum quia eadem concurrere debent in destructione quæ in constructione. r Tum quia stylus curiæ id seruat, & ideo seruandum, arg. cap. quam graui, s capi. ex literis. & ibi post alios Felinus. t

4 Tum quod pensio non potest emi sine auctoritate Papæ, secundum omnes: ergo neque redimi: quia contrariorum eadem est disciplina. v Tum quod pensio, de qua loquimur, licet non sit quid spirituale, est tamen annexum spirituali, sicut ius patronatus, x & tradit S. Thomas, y immo magis annexum,

a In c. postu. lasti. & c. ad audientiam. 2. de rescrip.

b Tom. 1. o. p. scul. tract. 31. & tract. 17. q. 10. c In d. 1. de supplen. negl. prala. d In c. ad audientiam. 2. de rescrip. e In tractatu de pensionib. quest. 1. f Cap. Agat. 36. d. ff. g In summa 1. q. 1. h 2. q. 100. art. 1. i Cap. 23. n. 100. k Ca. vestræ. de loca. & c. querela. vice pral. nec suus. l Ca. extirpã. de s. qui re. vers. illud aut. de prob. m De consess. præb. n In c. ad audientiam. 2. de rescrip. o Leg. 1. C. de cupre. ex luc. Daphnæ. lib. 11. p Verb. volue. rit. de ver. sig. q In proem. Gregoriano. r Cap. 1. de re gul. iur. s De crim. fal. si. t De confit. y Le. 1. de his qui sunt sui vel al. iuris. ca sciendum. 8. quest. 1. x Cap. quantum de iud. y 2. 2. q. 100. art. 4.

quàm ius patronatus, quia illud est annexum antecedenter, vt ibi ait S. Thomas: pensio autem consequenter, vt beneficium.

5 Quod ideo dicitur spirituale consequenter secundum eundem ibidem, quia prærequirit rem spiritualement, videlicet ordinem: & pensio etiam prærequirit ordinem: quia nemo inferior Papa potest eam cõcedere laico, neque ipse Papa potest id facere potestate ordinaria secundum stylum curiæ, neque potest conferri illegitimo, & irregulari sine dispensatione, secundum communem opinionem. At annexum spirituali neque potest vendi, neque emi sine vicio simoniae, iuxta cap. cum seculum. & ca. ex literis. a cum adnotatis eidem, & tradit late S. Thomas, b ergo neque pensio poterit emi, vel redimi. Tum quod eadem ratione, qua posset redimi, posset quoque emi. Ratio enim, quare dicit Caietanus posse redimi, est quia est res mere temporalis, quæ ita concludit potentiam emendi, ac redimendi.

6 Non obstant opposita: non quidem primum: quia negatur, quod pensio ecclesiastica beneficiis, de qua loquimur, sit res mere t. temporalis. Nec obstat definitio, qua definitur eã in argumento citati: quia non est bona. tum quia non conuertitur cum suo definito, vt debet conuerti, iuxta l. 1. c & notat Bartholus receptus, d conuenit enim illa multis, quibus non conuenit definitum: quia conuenit omnibus stipendijs, qua constituuntur ex mensa Ecclesiæ, vel de fructibus beneficiorum ad tempus quibuscunque etiam laicis, cuiuscunque sexus, qualitatibus, artis & officij fuerint, ob benemerita, vel ob aliquod officium in Ecclesiã obsequium exercendum, quale habent aliquot medici, chirurgi, sacristi, campanarii, latomi, & faminae curantes infirmos in hospitalibus beneficijs annexis, & cantores, bedelli, & alij similes, quibus non conuenit definitum, scilicet pensio ecclesiastica beneficiis, de qua loquimur. Tum quia bona definitio pensionis, prout in hac materia capitur, ponitur à nobis in Manu. confess. e scilicet, quod est ius non temporariũ, sed spirituale, aut illi annexum non antecedenter, vt ius patronatus, sed dependenter, aut consequenter instar beneficij.

7 Ex quo colligitur primo, quod sicut beneficium non est fructus, qui percipiuntur ex illo, sed ius illos percipiendi; ita pensio non est certa portio fructuum mensa, vel beneficij, sed ius percipiendi illam.

Secundo, quod sicut beneficium est ius spirituale, vel annexum spirituali non antecedenter, vt ius patronatus, sed cõsequenter, prout declarat S. Thomas, f ita & pensio, de qua loquimur, est quoddam ius spirituale annexum, & consequenter inuendibile, per quod soluitur primum argumentum.

Ad secundum respondetur, concedendo pensionem remitti posse gratis, negando tamẽ, quod possit redimi pecunia: quia longe alia ratio suadet contrarium: sicut calix totus cõsecratus donari quidem gratis potest, non tamen vendi, iuxta cap. reperiantur. g & tradimus post alios in d. Manu. confess. h

Ad tertium respondetur, quod simonia non solum committitur in re omnino spirituali, sed etiam in re annexa illi, vt definitio simoniae habet expressẽ: & ita potest committi in emptione & redemptione huiusmodi pensionis rei spirituali annexa, sicut & in venditione vel redemptione iuris patronatus. i

8 Quod autem simonia, quæ committitur in emptione vel redemptione pensionis, iuris patronatus, & similia, non habeat annexam excommunicationem ipso iure latam, habetur in d. Man. k

SVM MARIVM.

1 Simonia non est, si ego aliàs licite extinguo pensionem, vt pecuniam receptam mutuem tibi illam tradituro tertio volenti aliam similem extinguerem pensionem; & tu mihi promittas interim aliquot annua.

CONSILIVM LXIV.

RESPONDETVR, quod præfatus Blasius proculdubio potest petere à prædicto Antonio prædicta scuta annua sibi ab eo promissa, sine vilo timore exceptionis simoniae opponendæ ab Antonio: quia inter Antonium & Blasium nulla interuenit simonia super vilo beneficio, neque super vlla pensione: quia neque Antonius quicquam iuris spiritualis, neque ei annexi dedit Blasio pro temporali, neque Blasius Antonio propter vllũ ius spirituale vel ei annexũ

a De inrepa. troa. b Vbi supra.

c ff. de dolo & contum. d In l. 1. ff. de testam.

e Ca. 23. nu. 111.

f 2. q. 100. a. 4.

g 1. q. 1. & vestimenta. de consec. d. 1. h Ca. 23. nu. 108. i Ca. cum sculum. de iure patron.

k Dist. c. 23. num. 111.

datum Blasio. Neque obstat quod Blasius iuridice extinxit vnam pensionem, quam habebat super beneficio alius tertij, vt pecuniam ex illa extinctione habendam mutaret Antonio, ad hoc vt Antonius iuaret Ludouicum ad redimendam iuridice pensionem, quam Achilles habebat super beneficio ipsius: quia omnia illa iuridice fuerunt facta, & potuerunt fieri sine vilo peccato simoniae; quia nihil spirituale, vel annexu ei fuit datum alteri pro aliquo temporali, nisi pecunia quam dedit Ludouicus Achilli pro redemptione pensionis auctoritate Papae redimenda, quod iuste factum fuit, & fit quotidie: passim enim vnus cognatus, vel amicus alicuius fratris vel cognati alicuius beneficiarij mutat pecuniam, vt iuuet fratrem, vel cognatum suum ad redimendam pensionem, qua alius clericus habet super eius beneficio, & quia res est clara & indubitata, non est alijs opus. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

1 Pensionem ex facultate sibi simpliciter concessa transferens, reseruato sibi iure illam, dum vivit, exigendi, transgreditur suam facultatem; & sic facit actum nullum, immo simoniacum, immo tamen a censuris.

CONSILIVM LXV.

F VIT reseruata pensio N. super quodam beneficio cum facultate eam transferendi: qui N. vellet eam transferre cum reseruacione exigendi eam quoad vixerit. Quiritur an id facere possit.

1 Respondetur primo, quod praefatus pensionarius non potest licite transferre pensionem praefatam cum praefata reseruacione exigendi pensionem quoad vixerit, absque peccato mortifero simoniae. quia licet negari possit pensionem praefatam esse beneficium; non tamen potest negari esse quid spirituale, vel certe annexum spirituali multo magis, quam ius patronatus, quod est annexum illi. Nec hoc est contra id quod in alio casu diximus: quia hic fit pactum de reseruandis sibi fructibus pensionis quoad vixerit, ibi vero nihil reseruauit si moriatur.

Secundo, quod dici possit per huiusmodi simoniam non incurri excommunicationem latam per extrauagantem, quae non excommunicat nisi simoniacos in ordine vel beneficio secundum receptam sententiam.

Tertio, quod translatio iudicabitur nulla: immo & nisi nos defendissemus contrarium, nuper iudicata fuisset vna similis translatio confidentialis, & onusta censuris per Pium III. & Pium V. Vide cons. sequens.

Quarto, quod auctoritas Papae est proculdubio necessaria, vt huiusmodi reseruatio sit valida: quandoquidem aliud est potestas transferendi, quam solam habet praefatus D. pensionarius, & aliud potestas transferendi cum tali reseruacione, quam ipse non habet: quia non dedit illa ei Papa, nec alius potuit illa ei dare: & ad valore actus requiruntur potestas & voluntas.

Quinto, cauendum esse ne faciat eam sine auctoritate Papae: quoniam praeterquam quod peccaret mortaliter, quod est summè cauendum, posset accusari vitij confidentiae ab aliquo colligatorum, & is in quem transferret priuari ea, instante beneficiario, qui soluit eam.

S V M M A R I V M.

- 1 Consulens sufficienter peritos rei, de qua agitur, non peccat, etiam si id quod agit esset, non quidem naturalis, sed humana tantum lege vetitum.
- 2 Simonia illa sola censurarum poenis per extrauagantes contra simoniacos ipso iure latis subiicitur, quae in ordine vel beneficio committitur: vnde ab illis immunis est, quae committitur in emptione vel permutatione iuris patronatus, vel in pensione, quae non vt beneficium vacabile in titulum, sed solū ad vitam pensionarij duratura datur, & reseruatur, num.
- 4 Confidentiariorum poena, de qua in extrauagantibus Pij IV. & V. non ligat eos, qui illam in pensione nequaquam a beneficiaria confidentia manante, sed ante legitime reseruata committunt, num. 7.
- 6 Pensio secundum opinionem Cardinalis, est res temporalis: vnde a beneficio, quod est spirituale, ad illam in poenalibus non est facienda extensio: nec qui in illius translatione confidentiam simoniacam committit, est censendus incurrere poenas contra confidentiariorum ipso iure latis, num. 4.
- 8 Sententia etiam Principis inter alios lata, non videtur facere ius in alijs causis, maxime si ad sit aliqua diuersitas.
- 8 Extendit dum Princeps sua sententia legem ad aliquem casu,

9 Pensionarius simonia confidentiali transferens pensionem in alium, etsi non incidat in poenas extrauagantium, debet tamen puniri a iudice poena amissionis pretij recepti: hoc, nisi bona fide procedes, circūuersus, dolo, alterius inducitur id fecerit.

10 Extensio legis sicut prohibetur in poenalibus, ita & iurisdictionis iudicis deputati ad procedendum contra delinquentes in dictam legem extendi non debet. & num. 11.

11 Pensionem suam sibi reseruata qui ex facultate sibi concessa in alium transfert, ita extinguit, vt amplius priuata auctoritate reuocare non possit: hoc, nisi dicta translatio esset nulliter facta, immo etsi dolo inducitur valide transulisset, ad huc tamen ab habente potestatem, tamquam fraudatus, deberet ad illam restitui. & num. 12.

12 Consensisse translationi pensionis non est censendus is, qui sicut circūuentus, & ita demum ei consentit, si id licite fieri possit.

CONSILIVM LXVI.

Q V I D A M pensionarius habens facultatem transferendi pensionem, quam habebat super beneficio a Papa constitutam, & volens vt tenens illud beneficium redimeret illam, transtulit eam in quemdam familiarē suum, ad id dolo quodammodo inducitur, eo pacto, vt postea ipse caperet pretium redemptionis, & daret primo pensionario; prius tamen facta in illa praefato familiari, vt interrogaret viros in ea re doctissimos, an id fieri posset absque vitio simoniae, vel confidentiae damnatae per Pium III. & Pium V. & responso ab ipso met familiari reddito, se consuluisse viros eiusdem rei callentissimos, & respondisse quod sic.

Quiritur, an praefatus N. incurreret poenas statutae contra committentes simoniae, & confidentiae illicitae super beneficijs.

1 Respondeo primo, quod praefatus pensionarius non peccauit in praefata translatione: quia id fecit bona fide, credens id sibi licere probabiliter; & iuste. quia qui facit aliquid, quod iure naturali non est illicitum, de quo dubitat an lege aliqua humana sit prohibendum, & super ea re consulit viros in ea sufficienter peritos, qui consulunt id esse licitum, non peccat faciendo illud, etiam si verè non esset iustum, & lege aliqua humana vetitum, vt est textus adiuncta glossa 2. & doctrina Panormitani ibi recepta, & tradit D. Antoninus, b quem nos quoque retulimus, & sequuti fuimus in Manu. conf. c & ante illos id generalius dixit Innocentius, d quod confirmatur per multa, quae congerit Felinus. e

2 Secundo, quod in casu proposito non potuit interuenire simonia vlla qua ipso iure inducat excommunicationem, vel aliquam aliam censuram. Tum quia extrauagans 2. f quae inducit excommunicationem ipso iure incurrendam contra simoniacos, habet locum solum in simonia commissa in beneficio & ordine, & non in simonia commissa super alijs rebus spiritualibus, vel annexis eis, vt colligitur ex contextu illius, & praeter ceteris testatur Caietanus, g quod nos quoque affirmamus in d. Man. conf. h

3 At pensio, quae non datur in titulum, sed ad vitam pensionarij, ita vt per mortem non vacet ad hoc, vt conferatur alij tamquam beneficium vacans, non est beneficium, secundum Cardinalem receptū ab omnibus, i & tradit Gigas, k & ideo non venit pensio appellatione beneficij, l & secundum Hostiensem & communem, m & tradit praefatus Gigas, n praesertim in dispositione poenali, qualis est praefata extrauagans 2. o argumento cap. poena, p & l. interpretatione. q cum similibus. Tum quia alias in pratorio sacrae Poenitentiariae definitum fuit, eum, qui committeret simoniam emendo vel permutando ius patronatus, iuxta notata, in ca. de iure verò. r non incurrere excommunicationem illius extrauagantis, modo non fuisset commissa in presentando; quia non esset commissa super beneficio, neque super ordine.

4 Tertio, quod praefatus pensionarius non incurrit confidentiam damnatam per bullas praedictorum Pij III. & Pij V. quia illae solum damnant simoniam circa beneficia commissam, vt colligitur ex toto contextu praefatarum bullarum, quas nos referimus in praefato Man. s praesertim ex proemij illarum, quae palam monstrant factas fuisse ad tollendam corruptelam fiduciarie siue confidentiarie mancipationis beneficiorum: & constat ex proemio dispositionis colligi causam finalem, & intentionem principalem disponentis, qua cessante cessat effectus, iuxta leg. fin. t Colligitur etiam ex ver. huiusmodi in eisdem bullis replicato, quod est restrictiuum, v & restringit eas

ad confidentiam

a In c. capella
num. 6.
b In 1. part. ii.
3. cap. 10. col.
6.
c Cap. 27. nu.
284. & num.
288.
d In cap. per
tuum. 2. de si-
mon.
e In cap. 1. de
re iud. nu. 15.
verf. limita
septimo.
f De simon.
inter commu-
nes.
g In sum. ver.
excommuni-
cap. 72.
h Cap. 27. nu.
106.
i In cle. 1. de
supplen. negl.
pralat.
k In q. 1. de pē-
sio.
l Cap. quam-
uis. de prob. li.
6.
m Ca. postu-
latis. de reser-
n Vbi supr. q.
18.
o De simon.
p De pa. di.
9. ff. de poen.
r De iure pa-
tron.
s Cap. 23. nu.
110.
t ff. de hered.
insti.
v Leg. huius-
modi. ff. de de-
1.

ad confidentiam beneficiale supra relatam.

Nec obstat, quod per eandem bullas decernitur esse nullas pensiones, accessus, & regressus, quae imponuntur super beneficijs, quae resignantur, vel conferuntur per confidentiam beneficiale damnatam. Tum quia a diuersis & separatis non fit illatio, & aliud est ita damnare collationem, vel renunciationem beneficiale, vt omnia deinde sint nulla, quod faciunt illa extrauagantes & aliud est danare confidentiam pensionale, nulla beneficij praedete collatione, neque renunciatione confidentiali, vt palā est. Tū quia alia ratio suadet illud, quae non suadet hoc. Ratio enim, qua pensiones, accessus, & regressus concessi super beneficijs per damnatā confidentiam collatis & resignatis annihilantur, est quia accessorium debet sequi naturam sui principalis, b & ita pensiones, accessus, & regressus accessorij praefatarum resignationum & collationum confidentialium non poterant subsistere, illis non subsistentibus; quae ratio non habet locum in confidentia translationis pensionis iam rite constitutae. Tum quia praefata extrauagantes solum loquuntur de renunciationibus, electionibus, praesentationibus, & alijs modis prouidendi beneficia ecclesiastica statuendo quod illi per confidentiam facti sint nulli cum omnibus inde sequentibus: nos autem loquimur de translatione pensionis rite constitutae, quae translatio non fundatur super vlla mala confidentiali prouisione. & ita sumus in casu longe remotio a casibus praefatarum bullarum, cum translatio pensionis rite constitutae nihil commune habeat cum confidentia mala prouidendi beneficia. Tum quia alioquin sequeretur, quod si praefatus pensionarius remitteret ei qui debet pensionem illius anni, incidere in poenas praefatae confidentiae damnatae, quod est absurdum, & nemo diceret. c

6 Tum denique quod pensio secundum Cardinalem, vbi supra receptum est in se res temporaria; & non licet arguere de confidentia rei spiritualis, quale est beneficium, iuxta cap. dilecto. d adeo quidem quod nec per somnium id venit in mentem praefatorum Piorum, &c.

ADDIMVS PRÆTEREA praefata nostrae informatione, quod dictus Procurator fiscalis pro sua multa e-tuditione, & mala informatione, multa quidem adducit subtilia, sed parum concludentia, & quaedam pro sua bona conscientia fatetur praefato D. Abbati vitia.

7 Primum enim, vt vir bonus, & dicendi peritus, qualis debet esse orator, & fisci Procurator, concedit duplicem esse confidentiam pensionalem, vnam propriam a radice infecta & a confidentia beneficiali manantem, alteram impropiam, quae separata & seiuncta est ab illa radice infecta confidentiae beneficialis, qualis est ista de qua loquimur; & praesupponit praefatas extrauagantes Pij III. & Pij V. non agere de hac impropria, quod praefati D. Abbatis intentioni est valde vitale.

Secundum est, quod praefatus D. Abbas non incidit in poenas praefatarum extrauagantium: quod profecto dignum est sua, quae magna est, pietate Christiana, & non mediocriter iuuat intentionem D. Abbatis.

8 Tertium est, quod Pius V. extrauagantem Pij III. ad confidentiam impropiam per sententiam in causa N. latam extendit. Sed huic argumento satis superque responsum est in alia informatione sex vel septem modis peremptorijs, quos non expedit iterū referre, qui possunt ibi videri; scilicet, quod illa sententia erat res inter alios acta, & quod non fundabatur in vitio confidentiae, &c. Quibus nunc addimus, quod Pius V. ferendo illam sententiam, videtur sensisse, quod extrauagantes illae non se extendere ad confidentiam pensionalem non pendente ex radice infecta beneficialis confidentiae; quae est sincera de sensio D. Abbatis.

9 Quartum est, quod licet D. Abbas non incidit in censuras praefatarum extrauagantium, debet tamen puniri in amissione pensionis eorum quantum propter fraudem & dolum, quae adhibuit. Ad quod responderetur, primo, quod D. Procurator hoc dicit per informationem falsam praefati aduersarij, qui suos grandes dolos & fraudes transfert in dominum suum simplicem, & candidum. Secundo, quod bonitate & simplicitate in hoc casu est vsus, & timore sancto, & reuerentia, quibus timuit offendere Deum, & S. Sedem Apostolicam, & eius leges; quod est omnino contrarium dolo, & fraudi, per notata in *Liuris gentium*. e & tot. tit. de dolo. & D. Thomam. f

a Leg. Papi-
nians. ff. de
minor. op. ca.
ad auditiū.
de decem.

b Ca. accessio-
num. de reg.
iur. lib. 6.

c Leg. nam
quod absur-
dum ff. de bo-
ni liber.

d De prob.

e ff. de frau-
dit. ff. de pa-
tis.
f a. 2. q. 55. ar.
4.

10 Item quod D. V. R. est deputatus iudex ad causas confidentiales comprehensas in dictis extrauagantibus; quales non esse confidentias pensionales, quae non procedunt a radice infecta beneficialis confidentiae, in alia informatione probatum est, & satis probatur ex eo, quod praefatus D. procurator ait illas esse impropias confidentiales: cum enim illa extrauagantes sint poenales, & odiosae, vt alias probauimus, & tales leges non debeant extendi per iura vulgata, consequens est non debere illas extendi ad eas confidentias, quae solum impropiis dicuntur tales. a

11 Quintum est, quod pensio extincta per translationem, non potest reuiuiscere per auctoritatem priuata: & consequenter, quod pensio iam translata in praefatum Iacobum per consensum praefati D. Abbatis, cum iam sit extincta quo ad Abbatem, non potest reuiuiscere quo ad illum auctoritate priuata. Ad quod responderetur primo, quod ipse D. Procurator fisci expressè ait, praefatam translationem, eo quod esset per fraudem facta, non valuisse: cui consequens est non fuisse illam extinctam; quia nihilum nihil facit. b Secundo, quod etiam si esset aliquo modo valida, debet irritari, quia quae in fraudem fiunt, irrita sunt, aut irritanda, c & hoc est quod petit D. Abbas coram D. Bernardino Corta: & hoc est quod orat D. V. R. vt dignetur remittere ipsum ad illum, qui potest cognoscere de illa causa: & D. V. R. est solum deputata ad causas confidentiales sub praefatis extrauagantibus comprehensas. C Tertio, quod dolo & fraude non debent prodesse praefato Iacobo, iuxta cap. sedes Apost. d cum similib. & prodesse ei, si processus capus contra illū coram D. Vicario, impediretur per iudicium D. V. R.

Sextum autem fere continet idem, quod quintum, scilicet, quod pensio D. Abbatis quod ad 100. scuta fuit callata per consensum eius, &c. & non potest ad illum redire, &c. & ita liberabitur commenda onere, illo, &c.

AD HÆC autem responderetur vt supra. Primo, quod translatio illa non valuit ex defectu consensus transferendi, quem non habuit D. Abbas, arg. l. id quod nostrum. e & notatorum in cap. qua in ecclesiis. f Quod autem non consentiret, patet ex actis, in quibus dicitur esse probatum, quod noluit D. Abbas transferre, nisi in casu licito, & quod vetuit ne traderentur scripturae ad id necessarias, & alia, quae concludunt eum fuisse deceptum, & dolo & fraude supplantatum ab eo, qui comedeat panes suos, & rependit odium pro dilectione sua: & constat errantem, & ignorantem; & deceptum non consentire. g Secundo, quod etiam si quoquo modo valuisset, debet irritari: aut vt praedictum est, quae dolo, fraude & calliditate fiunt, aut irrita sunt, aut certe irritanda. & quia cognitio huius rei pertinet ad D. Bernardinum Cortam, supplicatur D. V. R. vt supra. Vide cons. praecedens.

S V M M A R I V M.

- 1 Dimissorias ad ordines suscipiendos qui data pecunia impetrat, & ordinatur, etsi attentio solo iure naturali & diuino non dicatur simoniacus in ordine, attentio autem iure Pontificio erit talis. & 2.
- 1 Simoniam in beneficio dicitur committere etiam is, qui dat temporale pro obtinendis ijs, per qua beneficium obtinetur & hoc, attentio iure Canonico: attentio autem solo iure diuino, vel naturali, secus.

CONSILIVM LXVII.

A N Q V I dat pecunias mediatori, vt sibi impetret dimissorias, siue reuerendas ad ordines suscipiendos, quas per pecunias mediator impetrauit, comprehendatur in dispositione extrauagantis h supposito quod illarum vigore fuerit ordinatus.

Nam pro parte affirmatiua facit primo vulgata propositio, de qua post Aristotelem D. Thomas quod actus humani accipiunt speciem potius a fine, quam ab obiecto: vnde qui furatur, vt committat adulterium, est per se loquendo magis adulter, quam fur. Sed sic est, quod D. consulens dedit pecunias pro dimissorijs, ad hoc, vt ordines sacros acciperet; ergo eas dedit potius pro ordinibus, quam pro dimissorijs; ergo est simoniacae ordinatus; ergo comprehenditur, &c. quod confirmatur per leg. verum k vbi ait Iuriconsultus, quod qui

a Arg. c. odia.
c. c. que a iu-
re de reg. iu-
ris. lib. 6.

b Cap. non
praesat de re-
gul. iuris. lib.
6.
c Le. 1. & tot.
ii. ff. que in
fraud. credit.
d Si quis in
fraud. litur.
De action. b.
d De rescript.

e ff. de reg. iur.
f De consil.

g Le. si per er-
rorē. ff. de iu-
risdict. omni.
iudic. cu mul-
tis ab omnib.
ibi citatis.

h de simon.

i 2. q. 18. ar.
6. & 7.

k ff. de fur-
tis.

rapuit, vel celauit meretricē, vt fornicetur, nō dicitur fur, nec vt talis punitur, vt ibi tenet Bartholus.

Secundo facit argumentum à simili textus in cap. 1. adiuncta glossa, & ibi Innocentius, vbi sic habet: Sicut Episcopus manuum impositionem, ita neque examinator vocem, neque notarius calamus vendat. & subiicitur generaliter; Pro ordinatione igitur, eum qui ordinatur, aliquid dare prohibemus. Ergo sicut qui notario scribeti, vel examinatori aliquid dat pro scriptura, & approbatione idoneitatis, pro ordinibus dare dicitur, sic etiam dicendum erit de eo, qui dat pecunias pro dimissorijs obtinendis.

Tertio facit, quod qui dant pecuniam examinadoribus, vt eos tamquam idoneos presentent Episcopo ordinanti, tentant emere gratiam Spiritus sancti, id est ordinationem, vt ait textus, & sunt ipso iure suspensi. d

Quarto facit, quod qui dat aliquid examinadoribus occasione examinis ad beneficium, pœnas contra simoniacos statutas incurrere dicitur per Concilium Tridentinum. e

Quinto facit eadem extrauagans, f quæ non solum punit simoniacè beneficia & ordines recipientes, sed etiam annullat præsentationes, &c. & sic reputat simoniacos eos, qui dat aliquid temporale pro presentatione.

Pro negatiua verò facit primò opinio quorundam illustrium virorum, de quibus mihi verbo relatum fuit, eos consuluisse non committere simoniam in ordinibus, quos recipit, qui dat pecuniam examinadoribus, vt ad illos idoneus renuncietur, & approbetur. ergo multo minus erit talis, qui dat pecuniam pro dimissorijs.

Secundo facit, quod hæc licentia, siue dimissoria ad assumendum ordines, non concernunt substantiam illorum, cum sint quid separatum & remotum ab ordinibus, & veluti quedam preparatoria ad ordines assumendos, vt palam eū: & cum pœna apposita præparato regulariter non extendatur ad preparatoria, vt ait Decius, & ergo nec pœna inflicta simoniacè ordinato extenditur ad committentem simoniam in præparatorijs ad ordines suscipiendos, arg. c. odia. de reg. iuris lib. 6. & gloss. ca. fin. de iure patron.

Tertio, quod qui ordinat, vel præsentat aliquid cum pœto, quod ordinatus non molestat eum pro victu, non censetur incurrere pœnas d. extrauagantis, sed solum suspensionem ad triennium, per capit. final. b vbi post Abbatem antiquū hoc notant Ioannes Andreas, & Cardinalis, cuius dicti rationem reddunt ibi Panormitanus, & Felinus, i quia scilicet ibi simonia non erat commissa in ordine, sed in consequentibus illum. ergo sicut simoniacus in consequentibus ordinē non est propriè simoniacus in ordine, nec subit pœnas contra tales decretas, ita nec simoniacus in antecedentibus ordinem erit iudicandus simoniacus in ipso ordine. k

Ad opposita videtur posse responderi. Ad primum quidē primo, quod assumptum illud non potest applicari ad casum nostrum: quia procedit in illis actionibus, ex quibus quasi per partes integrales conficitur vnum illum, quod erit vltimo loco intantum. vnde qui volens fornicari rapit meretricem, nō dicitur raptor, sed fornicator: quia hoc solum intendebat, vt ait Iureconsultus. l Aliud esset, si furatus esset pecuniam, vel equum, collimando hæc omnia in hunc solum finem, vt fornicetur: nam cum hæc sint actiones separatae, non faciunt simul collectæ vnum quid solum. vtique iste talis fur erit simul & fornicator, duæque erunt actiones omnino separatae, quarum prima erit pœnalis de iure ciuili, quo punitur fur actione furti, altera vero de iure canonico, quod punit fornicationem eū meretricem etiam habitam, & commissam: quæ colliguntur ex D. Thoma, m prout clarius apud ipsum videri possunt. Ergo in nostro casu, cum licentia ad ordines assumendos, & assumptio ordinum sint actiones diuersæ & separatae, de vna ad aliam non potest inferri. n Secundo responderi possent, actionem humanam, prout procedit ab operante, non ordinari nisi ad vnum finem proximum, & ab illo tantum specificari, licet ad alios remotos etiam referatur, vt colligitur ex eodem D. Thoma, o atque ita cum dato pecunia in casu nostro primo & principaliter facta sit propter dimissorias habendas, secundario autem & minus principaliter ad ordines assumendos, dici non poterit assumptio ordinum simoniaca, licet dimissoria ad illos assumendos fuerint per simoniam obtenta.

Ad opposita videtur posse responderi. Ad primum quidē primo, quod assumptum illud non potest applicari ad casum nostrum: quia procedit in illis actionibus, ex quibus quasi per partes integrales conficitur vnum illum, quod erit vltimo loco intantum. vnde qui volens fornicari rapit meretricem, nō dicitur raptor, sed fornicator: quia hoc solum intendebat, vt ait Iureconsultus. l Aliud esset, si furatus esset pecuniam, vel equum, collimando hæc omnia in hunc solum finem, vt fornicetur: nam cum hæc sint actiones separatae, non faciunt simul collectæ vnum quid solum. vtique iste talis fur erit simul & fornicator, duæque erunt actiones omnino separatae, quarum prima erit pœnalis de iure ciuili, quo punitur fur actione furti, altera vero de iure canonico, quod punit fornicationem eū meretricem etiam habitam, & commissam: quæ colliguntur ex D. Thoma, m prout clarius apud ipsum videri possunt. Ergo in nostro casu, cum licentia ad ordines assumendos, & assumptio ordinum sint actiones diuersæ & separatae, de vna ad aliam non potest inferri. n Secundo responderi possent, actionem humanam, prout procedit ab operante, non ordinari nisi ad vnum finem proximum, & ab illo tantum specificari, licet ad alios remotos etiam referatur, vt colligitur ex eodem D. Thoma, o atque ita cum dato pecunia in casu nostro primo & principaliter facta sit propter dimissorias habendas, secundario autem & minus principaliter ad ordines assumendos, dici non poterit assumptio ordinum simoniaca, licet dimissoria ad illos assumendos fuerint per simoniam obtenta.

Ad opposita videtur posse responderi. Ad primum quidē primo, quod assumptum illud non potest applicari ad casum nostrum: quia procedit in illis actionibus, ex quibus quasi per partes integrales conficitur vnum illum, quod erit vltimo loco intantum. vnde qui volens fornicari rapit meretricem, nō dicitur raptor, sed fornicator: quia hoc solum intendebat, vt ait Iureconsultus. l Aliud esset, si furatus esset pecuniam, vel equum, collimando hæc omnia in hunc solum finem, vt fornicetur: nam cum hæc sint actiones separatae, non faciunt simul collectæ vnum quid solum. vtique iste talis fur erit simul & fornicator, duæque erunt actiones omnino separatae, quarum prima erit pœnalis de iure ciuili, quo punitur fur actione furti, altera vero de iure canonico, quod punit fornicationem eū meretricem etiam habitam, & commissam: quæ colliguntur ex D. Thoma, m prout clarius apud ipsum videri possunt. Ergo in nostro casu, cum licentia ad ordines assumendos, & assumptio ordinum sint actiones diuersæ & separatae, de vna ad aliam non potest inferri. n Secundo responderi possent, actionem humanam, prout procedit ab operante, non ordinari nisi ad vnum finem proximum, & ab illo tantum specificari, licet ad alios remotos etiam referatur, vt colligitur ex eodem D. Thoma, o atque ita cum dato pecunia in casu nostro primo & principaliter facta sit propter dimissorias habendas, secundario autem & minus principaliter ad ordines assumendos, dici non poterit assumptio ordinum simoniaca, licet dimissoria ad illos assumendos fuerint per simoniam obtenta.

Ad secundum responderetur concedendo assumptum in

eo; negando tamen, quod inde sequatur committere simoniam in ordine omnes, qui prohibentur aliquid accipere: siquidem in fine concludendo prohibetur, ne quid detur pro ordinatione, nec pro vsupallij, nec pro chartis: vnde patet, quod dare pro chartis id est notario, non est dare pro ordinibus: & consequenter nec dare pro dimissorijs erit dare pro ordinibus. Nec obstat; quo dimissoria continent in se examen: quia hoc venit in consequentiam, & quæ in consequentiam veniunt attendi non debent.

Ad tertium responderetur, quo iura in illo citata debent intellegi de examinadoribus, qui rogant Episcopum, vt det ordines alicui, veluti faciunt Archidiaconi, qui si pro illo rogatu accipiant pecuniam, videntur formaliter committere simoniam in ordine; quia perinde est, ac si ordinans illam accepisset, vt post alios tradit D. tua in suo Manu. a & alibi saepe, nō autem de simplicibus examinadoribus, & simplices dimissorias concedentibus, qui referunt accepta pecunia aliquos esse idoneos ad ordines, vel dant licentiam vt possint ordinari.

Ad quartum responderetur, Concilium loqui de examine ad beneficia per cōcursum, per quod acquirit approbatus ius ad beneficium: & ideo nihil mirum; cum pecunia dari videatur pro illo iure spirituali, quod dicitur tam dans, quam accipiens committere simoniam in beneficio, quod etiam colligitur ex d. extrauagante 2. Atque ita posset hæc inductio retorqueri sic: Speciale est in examinadoribus, & Concilium nouū ius statuit contra examinadores ad beneficia per cōcursum, vt scilicet accipiendo aliquid ab examinatis, censentur simoniaci in beneficio: ergo contrarium dicendum est de examinadoribus quo ad ordines aliquid accipiētib; ab approbatis, quia qui de vno dicit, &c. b

Ad quintum responderetur ex diuersis non bene inferri, & quod aliud sunt presentatio, electio, collatio, &c. de quibus in d. extrauagante per quæ acquiritur ius ad beneficia, & aliud examen, & dimissoria; per quæ nullum ius acquiritur ad ordines, vt palam est: nam restat in arbitrio ordinatoris, utrum velit approbatos huiusmodi, & habentes dimissorias ordinare, nec ne, quod tamen secus dicendum est in prædictis actibus, in quibus collator non potest sine iusta causa respuere presentatum, electum, &c. vnde cum emptio dimissorialium non possit dici formaliter emptio ordinum, non plus se extendit, quam fuerit intentio principalis emptoris, c alioqui enim euentes officia, & muneria ecclesiastica magni valoris, sperantes minus principaliter, vt quotidie fit in Curia, sciente & consentiente Papa, quod occasione illorum promouebuntur ad dignitates ecclesiasticas, essent celsendi simoniaci in beneficio; quod est absurdum, & ita non dicendū, d quia ex dicta officij emptione nullum ius acquiritur ad eadem, sicut nec ex d. examinis; vel dimissorialium emptione acquiritur aliquod ius ad ordines.

Ad superiora mihi proposita respondeo primo, fundamenta, quæ adducuntur & tanguntur, ad alia multa dubia decidenda feruere posse: quamuis Panormitanus & Felinus non videtur dicere id, quod eis tribuitur. e

Secundo, quod licet eo respectu, & ratione, qua tua pietas desiderat hanc partem, quam tuetur, esse veram, ipse quoque idem desiderem; alia tamen ratione scilicet, quod expedit arcere multos, ne ad ordines inordinate accedant contra Gregorij sententiam; conuenit optare pœnas; quibus arceantur.

Tertio, quod fundamenta tuæ Dominationis, quibus hæc partem confirmas, & confutas alterius fulcra, videntur mihi plus satis sapere Metaphysicam, & rigorem Logicum dum fatagis defendere tū demū simoniam in ordine cōmitti; cū pecunia datur vel promittitur pro ipso ordine vel ordinatione.

Quarto, quod hoc satis defendi posse videtur, si loquamur de simonia in ordine, iure solo naturali vel diuino attento cōtracta: vt etiam eadem ratione defendi possent, quod tum demum simonia, in beneficio, attento illo solo iure, admittitur, quando pro ipso beneficio pecunia datur, vel promittitur, f & non aliis: sed quod sicut per prædictam extrauagantem, f & alia multa cogimur dicere simoniam in beneficio contrahi saltem iure Pontificio attento, etiam cum datur pecunia, vel aliud temporarium pro collatione, electione, & presentatione, nominatione, fauore, intercessione siue mediatione, & alijs similibus actibus ad acquirendū directis, & in renūciatione & priuatione alijs actibus ad perdendū

a Cap. 23. nu. 106. §. ad qui tum.

b Vulg. l. cum prator. ff. de iudic. c. nonne de præsumpt.

c Leg. non vni. ff. de certū petatur.

d Le. nā quod absurdum ff. de bonis liber.

e In c. de simoniace. de sim.

f 2. de simon.

directis; ita cogimur dicere, quod simonia committitur in ordine iure Pontificio attento, non solum quādo datur pecunia vel aliud temporarium pro pretio ordinis, sed etiam cum datur pro alijs actibus directis ad eius acquisitionem, quales sunt examinatio, approbatio, & fauor, intercessio, siue mediatio, qua quaritur consensus ordinantis ad ordinē insigniendum; licet verè coram Deo ordinandus nolit emere ordinem, quæ scit esse inuendibilem, & inestimabilem.

Quinto, quod negari non potest literas dimissorias esse de huiusmodi actibus, eo quod formaliter vel virtualiter continent fauorē vel intercessionē ad ordinē consequendū, vel examinationē vel approbationē, vel conferunt ius quoddā petēdi & accipiēdi ordines, à quo maluerit abstinerē: vel quod est quedam via directa in ordinem quaerendum magna cum deliberatione instituta ab Ecclesia per potestatem supernaturaliter à Deo acceptam: & ita ius, quod per eas datur, est quoddam valde spirituale directum ad consequendum ordinem, qui est magis spirituale, iuxta ea quæ nos tractamus in Mā. cōf. a vnde possunt desumi aliquot fulcra pro quarto & quinto dictis supra positus.

Sexto, quod per omnia supradicta videtur consulendum, simoniam, quæ committitur dando pecuniam pro literis dimissorijs, censendam esse simoniam commissam in ordine, attento iure Pontificio. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Absolutio data excommunicato à superiore habente potestatem absoluendi valet, licet sit iniusta.
- 2 Absolutio etiam sacramentalis data excommunicato bona fide confesso valet.
- 3 Peccata habentia excommunicationem, vel alias censuras reseruatas annexas, confessa habenti potestatem absoluendi ab illis, & oblita, desinunt esse reseruata, & censuræ annexæ tolluntur per absolutionem generalem ab omnibus censuris.
- 4 Venia peccati non datur nisi correcto, & sic nec simoniaco in beneficio datur absolutio, nisi eo dimisso.

CONSILIVM LXVIII.

REALIS simoniacus in beneficio an possit absolui absolui ab excommunicatione, quam incurrit, sine renūciatione vel dimissione beneficii, super quo illa commissa fuit & licet non debeat absolui, absolutio tamen facta tenet?

1 Pro parte affirmante facit primo cap. venerabilibus. b quatenus habet absolutionem datam à superiore habente potestatem absoluendi excommunicatione valere, licet sit iniusta. at per Iobælea datur potestas absoluendi à quibuscumque excommunicationibus: etiam reseruatis: ergo confessarius electus per illa, licet fortè male faciat absoluendo huiusmodi excommunicatum, tenebit tamen illum absoluitio.

2 Secundo facit, quod absolutio etiam sacramentalis data excommunicato bona fide confesso valet, vt post Caictanum diximus nos in nostro Man. confessi. c

3 Tertio facit, quod qui peccat peccata reseruata, vel habentia excommunicationem, vel alias censuras reseruatas eis annexas, & confitetur habenti potestatem absoluendi, ab illis, licet non meminerit illa confiteri, desinunt tamen esse reseruata, & tolluntur censuræ illis annexæ per absolutionem generalem ab omnibus censuris & peccatis datam ei ab illo.

4 Pro parte autem negante facit regula libri 6. peccati venia non datur nisi correcto. Atqui simoniac⁹ realis in beneficio, qui non relinquit illud, in quo scit, vel debet scire se nihil iuris habere per extrauagantem secundam d non est correctus.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus super irregularitate ex occulto crimine, puta simonia in ordine orta dispensat.
- 2 Beneficium ante irregularitatem adeptum ipso iure non perditur per irregularitatem postea incursum, nec illius fructus etiā postea percipiunt.

CONSILIVM LXIX.

SIMONIACVS in ordine realis, & sic excommunicatus, occultus tamen, celebrando factus est irregularis.

Quaritur, an Episcopus possit secum dispensare, & an indigeat dispensatione ad retinendum fructus beneficii ab eo perceptos.

Respondeo primo, quod Episcopus potest dispensare super irregularitate occulta nata ex simonia occulta, & non dedu-

cta in iudicium, per a Concilium Tridentinum.

Secundo, quod non indiget dispensatione circa retentionem fructuum, si beneficium collatum fuerit ante simoniam; quia non perditur ipso iure beneficium ante irregularitatem adeptum, iuxta solemne dictum Innocentij, b si autem beneficium collatum fuerit per ipsam simoniam, vel post illam; ita quod collatio fuerit nulla, oportet vt illa rescidatur per illum, qui potest illud beneficium conferre. c

S V M M A R I V M.

Simoniacus pecuniam pro beneficio sine ecclesia acceptam, ipsemet restituit ecclesia, fructus autem ex illo percepti etiam pauperibus possunt restitui, item & postea legitime prouiso. num. 5.

- 1 Fructus beneficii percepti per nulliter prouisum, si sunt conuersi in vtilitatem ecclesie, vel pauperum, non debent denuo restitui.
- 2 Mediator, qui est causa sine qua non, vt beneficium conferatur inhabili, seu tam indigno, vt collatio sit nulla, tenetur in subsidium restituere fructus perceptos, & male impensos, nu. 3. sufficit autem quod pro illis satisfiat illi, qui primus iustum de beneficio obtinebit collationem. num. 5.
- 3 Fructus beneficii de iure sed non de facto vacantis spectant ad illum qui primus acquirit iustum ritulum, immo etiam possunt restitui illi cui ignorantia fuit simoniace illud postea collatum. num. 6.
- 6 Simoniace ignoranter prouisus de beneficio ad aliud non tenetur, nisi vt cum primum rescuerit, illud resignet; fructus autem antea percepti videntur ad ipsum pertinere.

CONSILIVM LXX.

NOBILIS procurauit, vt beneficium ecclesiasticū conferretur B. inhabili, & indigno, pacto adiecto inter eos, vt ipse B. tenetur postea illud renunciare, fructusque restituere cuidam ipsius N. nepoti, prout factum fuit. Quaritur quid iuris.

1 Resolutio huius dubij videtur pendere à decisione illi⁹, an procurans simoniacè alicui beneficium teneatur restituere fructus ab illo male perceptos. Ad quod videtur dicendū primo, quod non tenetur restituere, si fructus illi fuerint conuersi in vtilitatem ecclesie vel pauperum: quia videntur rectè impensi, & quia restituitur, si esset necessaria, videretur eis faciendā. nam cap. de hoc. d quod iubere videtur pecuniam pro beneficio datam esse restituendā Ecclesie, qui facta est iniuria, intelligendum est de pecunia simoniacè data, & non de pecunia & fructibus quaeritis ex beneficio, vel alia re simoniacè quaerita, vt colligitur ex eius contextu, & annotatis ei per glossas & doctores.

2 Secundo dicendum, quod idem est asserendum de hoc nobili, quod de quolibet alio, qui est causa, vt beneficium detur alicui indigno, vel inhabilita vt collatio non valeat, nec quaratur illi ius in beneficio, e quia eadem ratio militat in omnibus; cum quilibet eorum sit causa, vt is, cui collatum est male percipiat, & male dispandat fructus beneficii male sibi collati.

3 Tertio, quod stricto iure quilibet horū tenetur restituere fructus male perceptos, & male impensos ab illo indigno & inhabili, si ille nō restituerit. Tum quia omnis, qui est causa alicuius damni, sine qua illud non daretur, videtur illud dare, & saltem non restituente damnum principali auctore, tenetur restituere. f Tum quia secundum S. Thomam communiter receptum, & omnes, h quorum nos meminimus in Manu. i & latius, k nouem persona alia à principali contentē illo disticho.

Iustus, consilium, consensus, palpo, recursum, Participans, mutus, non obstant, non manifestans. peccat vt ipse, & lex tenetur ad restitutionem eorum, quæ sibi obuenerunt, vel quorum causa fuerunt, ipso non restituyente. puta iubens, consulens, consentiens simpliciter, recipiens, laudans, & participans. Et negari non potest, hunc, de quo in casu proposito, fuisse consulendo, vel consentiendo, causam, sine qua ille non percipisset, nec dispendisset male fructus.

4 Tū quia sicut magistratus malū tutorē nominās tenetur restituere dāna per illū illata pupillo in subsidiū, si tutor non restituit, l & sicut tenēs seruū noxiū tenetur de dāno ab eo dato, adeo quod nō satisfacit dādo seruū pro noxa, m ita cōse-

a Cap. 6. de refer. sess. 24

b In cap. cum nostris. de concess. prob.

c Arg. c. 1. de reg. iur. li. 6.

d De simon.

e Arg. l. illud. ff. ad l. Aquil.

f Cap. fin. de iniur. c. l. qui occidit. ff. ad l. Aquil. §. 2. q. 62. a. 7.

g In 4. dist. 15. i Cap. 11. nu. 15.

h Cap. 17. nu. 17.

i Leg. 1. c. 10. tit. ff. de mag. conuen.

m Leg. ff. seru. §. Proculus. ff. ad leg. Aquil. cum alijs ibi citatis per gloss.

a Cap. ex parte. b In ver. misser. de simonia.

c In c. quādo. a. 4. dist. d Glossa ibidē per c. reperitur. 1. q. 1. e Sess. 24. ca. 18. de reform. Et. de simon.

g In rubr. de iudic. n. 1. vbi etiam Ripanum. 14. c. 15.

h De simon.

i In c. de simoniace. n. 2. eo. tit.

k Arg. l. illud. ff. ad l. Aquil.

l In d. l. verū.

m Dist. ar. 6. c. 7. n Leg. Papi. manius. ff. de minorib. c. ad audientiam. de decimis. o 1. 2. q. 1. a. 3. ad 3.

a De prob. b De elec. li. 6. c In prae. prag. sanct. §. nam eccle. siarum. verb. indignorum. & in tit. de elec. §. quonia. verb. scietes. d De reg. iur. lib. 6.

ct. 2. §. 12. num. 4. f De offic. or. g Eodem tit. li. 5. §. 1. quia sape de elec. eo dem lib.

ht. 4. c. iam itaque. & ca. turbatur. §. non itaque. & ca. ex ins. nuatione. & cap. nobis. ad iuncto cap. de simon.

res beneficia indigno no solu peccat, iuxta c. graue. & c. per- pesuo, b sed etia tenetur restituere danu ab eo datu, vt probat Cosmas, c & quo ad propositum paria sunt conferre, & ita procurare, vt conferatur, cum procuratio sit causa collationis, sine qua no conferretur, per supradicta, qualis fuit procuratio, de qua in proposito. Tum denique quod hic nobilis potest dici participasse de praefatis fructibus, quia fuerunt dati eius nepoti mediante facto ipsius, & ita videtur percepisse per illum a se nominatum, iuxta regulam, qui per alium. d

Quarto, quod dici posset, omnes hos tres, scilicet illu, qui recepit illud beneficium, & nobilem, qui fuit causa illius malae collationis, & etiam nepotem, ad quem venerunt fructus, excusari a restitutione, ea consideratione, quam nos probauimus in comm. c. non liceat. e post declarationem c. cum vos. f & capit. praesenti. b scilicet, quod fructus beneficij vacantis, de iure, & non de facto pertinent ad eum, qui primo fuerit illud canonicè consequutus. Et cum praefatum beneficium vacauerit de iure, licet non de facto, per totum praefatum tempus, fructus eius pertinebant ad eum, qui primo illud beneficium canonicè obtineret: & praefatus nepos, cui praefati fructus fuerunt traditi, fuit primus, qui canonicè saltem ex parte sua illud obtinuit, & consequenter omnes illi pertinuerunt ad eu, & debuissent ei restitui, etiam si alius fuisset dati.

Obiicienti autem, quod collatio ei facta videatur simoniaca propter pactu patris in iure cum praefato B. praecellere eius, responderi posset quod id ignorabat nepos: & simonia aliena non nocet eam ignoranti, nisi quod ad hoc, vt teneatur renunciare beneficium, cum primu ea rescierit. h Salua, &c.

Aduertendum Concl. de qua nu. 5. & 6. non carere difficultate, quia non videtur ita certam collationem simoniace factam ignorati tenere, infra conf. 95. 97. Sed & hac non videtur simplex simonia, sed forte etiam confidentialis: infra conf. 80. nu. 6. per quam beneficij collatio Papa reseruat. supra conf. 50. nisi dicamus a Papa sufficienter obtentam prouisionem factam dicto nepoti. Vide tamen etiam conf. sequ. & conf. 73.

SVMMA RIVM.

- 1 Resignatarius promittens procuratori habenti mandatum ad resignandum, dare certum quid annuum pro eius filio minori, donec ad aetatem legitimam perueniret, non dicitur promississe eidem postquam perueniret ad aetatem beneficium retrocedere: vnde nec retrocedendo dicitur simoniam ex hoc capite compleuisse.
- 2 Confidentialis simoniaca, per quas aliquid temporale capiebatur, numquam fuerit tolerata: secus de non simoniacis, per quas resignatarius nihil aliud, nisi beneficium retrocedere, vel debens conferre, seu praesentare, promittebat.
- 3 Simoniace ignoranter de beneficio seu pensione prouisus ita fructus bona fide durante suos facit, ac si simonia non fuisset perpetrata, at post scientiam tenetur nedum beneficij & pensionem dimittere, & fructus postea perceptos restituere, vel remissionem seu compensationem obtinere. num. 4.

CONSILIVM LXXI.

CANONICVS procuratorem fratrem suum constituit ad renunciandu liberè canonicatu in fauore cuiusdam clerici. Procurator verò pro suo filio infante occultè cõuenit, quod quousque filius perueniret ad aetatem legitimam, teneretur de fructibus dicti canonicatus dicto suo filio quinquaginta libras singulis annis soluere: & resignatarius soluit, & in fauorem dicti filij canonicatum ante Pij IIII. constitutionem contra confidentiarios editam renunciauit. Praeterea pater alium clericum ad beneficium iuris patronatus praesentauit, cum pacto vt daret dicto filio suo medietatem fructuũ, prout de facto dedit. Idem pater absque titulo fructus de alio beneficio, quod praesentatus volebat resignare, in recompensam in fauorem filij accepit: & tandem aliam cum alio commisit pater simoniam; & filius ex dictis beneficiis, partim ante scientiam, partim post, fructus percepit, seu pensiones etiam. Quiritur quid agere debeat.

Respondendum videtur primò, quòd praefatus pater, qui habuit mandatum sui cognati ad renunciandum canonicatu, & praebendam, & aliud beneficium, simoniam claram commisit renunciando canonicatum, & praebendam: quia pactus fuit cum renunciatorio, quod ipse daret recompensam quinquaginta librarum filio eius in redditibus ecclesiasticis, quas & postea dedit; & ita simonia ex vtraque parte fuit cõpleta, & sic

facta realis. 1 Secundo, quod praefatus pater & mandatarius non videtur admisisse simoniam, praesertim realem, nec confidentiam in renunciacione beneficij: quia nihil promisit renunciarius; nec super restitutione beneficij, cum filius perueniret ad aetatem, fuit facta vlla conuentio, sed tantum accipiendi fructus illius, etiam antequam perueniret filius ad aetatem legitimam, cum aliqua spe patris etiam de restitutione.

Tertio, quod praefatus pater admisit simoniam praesentando ad beneficium sui iuris patronatus clericum ea lege, vt daret filio suo dimidium fructuum eius; quæ ab vtraque parte fuit completa, & ita realis.

Quarto, quod recompensa data plus obfuit, quam profuit: quia magis compleuit simoniam a se promissam, faciendo eã realem.

Quinto quod malefecit praefatus pater accipiendo fructus vnus beneficij, quod debebat dari in recompensam filio, & non fuit datum: quia sine vllò titulo legitimo percepit eos.

Sexto, quod licet confidentia simplices, quibus promittebatur restitutio beneficij, vel collatio, vel praesentatio toleraretur, quado hæc facta fuerunt; confidentia tamen simoniace, per quas capiebatur aliquid per simplicem confidentia, numquam fuerunt nec Romæ, nec alibi toleratæ.

Septimo, quod parum profuit filio praefato studuisse bene, & euasisse in virum doctum, & recitasse horas, & habuisse animum suscipiendi sacros ordines, ad effectum lucrandi fructus, si tituli, per quos quæsiuit beneficium fuerunt nulli.

Octauo, quod multum tamen prodest praefato filio nesciuisse praefatas habes simoniacas: quoniam ipse potuit defedi, quod huiusmodi beneficiarius facit fructus, quos percepit durante bona fide, suos, ita quod non tenetur restituere illos, quos bona fide percepit, plusquam si absque simonia sua, & ab alio pro ipso commissa, illos percepisset.

Nono, quod omnes praefati, qui receperant fructus beneficiorum per praefatas simonias reales quæsiuerunt, & etiã praefatus filius, quos recepit postquam nouit praefatam simoniam, tenetur restituere illos, & etiam beneficia, quæ sic quæsiuerunt, vel obtinere condonationem, vel remissionem eorũ ob aliquam iustam causam, aut per compositionem iustam, & retentionem beneficiorum nouam a Sanctissimo Domino nostro, quem, &c.

SVMMA RIVM.

- 1 Procurans laicus clerico conferri beneficium cum pacto, vt pars fructuum sibi detur, sequitur effectu est simoniacus realis: cum obligatione restituendi accepta vel legitimo successori, vel in utilitatem ipsius beneficij conuertendi, vel se cum Camera componendi.

CONSILIVM LXXII.

LAICVS, vacante quodam beneficio, procurauit vt illud conferretur cuidam clerico cum pacto vt ipse haberet dimidium fructuum tunc percipiendorum, quod factum fuit. Quiritur quid iuris.

Respondeo, quod in hoc casu interuenit simonia realis; & consequenter vterque incurrit excommunicationem, & collatio fuit nulla; & consequenter nec beneficiarius quæsiuit fructus sibi, nec potuit quærere, nec dare annuam partem promissam laico.

Secundo, quod praefatus laicus tenetur restituere ea; quæ accepit; & quod potest restituere Camera Apostolica componendo se cum illa, vel ei qui primo loco successit praefato beneficiario mortuo; vel etiam conuertere in utilitatem ecclesie, de cuius fructibus fuerunt ea, quæ accepit a simonico, per ea quæ profunde & late scripsimus in commen. de spoliis cle. a & clarius ac resolutius infra, b vbi cõsultur posse obligatum ad restituendum deligere id quod magis ei conuenit; & qua ratione magis conueniat restituere ea, vel restituere futuro successori, quam ipsi Ecclesie, &c.

SVMMA RIVM.

- 1 Simoniaca est non sit resignatio ob solam intentionem, quam habet resignans, vt postea tertio cedatur, efficietur tamen talis, si resignatarius mediatori promittat illud dicto tertio cedere.
- 2 Resignatarius, qui promiserat tertio beneficium dare, si illud alteri reseruat regressu resignet, & postea purificato regressu iterum illud acquirat, & dicto tertio resignet, simoniacam facit resignationem.

a Super e. non liceat. Pap. §. 4. nu. 4. b §. 12. nu. 4.

- 2 Resignans cum regressu, si purificato regressu iterum adipiscitur beneficium, censetur illud habere illo modo, quo habebat antequam resignaret.
- 3 Ignoranti collatio simoniace facta tenet; tenetur tamen, cõprium scit vitium, beneficium dimittere; durante autem ignorantia potest iuste de fructibus disponere, nec tenetur illos restituere. nu. 4.
- 3 Lucrum etsi quis immediate capere non debeat ex delicto, occasionaliter tamen & mediate potest.
- 4 Mediator simonia tunc demum in subsidium beneficiarij non restituentis fructus restituit, quado collatio fuit taliter nulla, quod etiam ipse beneficiarius illos iniuste percepit.

CONSILIVM LXXIII.

TITIVS instante Caio beneficium reseruat fructibus, & regressu, resignauit Seio, ea intentione, vt illud Lælio, quando ad aetatem legitimam peruenisset, daretur. Mortuo interim Titio, Seius qui nolebat vitam clericalem ducere, illud instante Caio, reseruat sibi fructibus, & regressu, resignauit Sempronio, qui secreto promiserat sibi dicto Caio, quod tunc quoddam suum beneficium, & mortuo Seio etiam primordicum aliud beneficium dicto Lælio, cum primu ad aetatem legitimam peruenisset, renunciat. Verum quoniam per mortu Sempronij beneficium reuersum fuit iterum ad Seium, ideo idem Seius illud resignauit Lælio facto maiori, & praedictorum pactorum ignorato: dictusque Caius semper omnes fructus percepit de voluntate Seij, & Lælij.

Quiritur primo, an resignatio facta in fauorem Seij teneat.

Secundo, an valeant resignationes factæ a Seio resignatario.

Tertio, an Caius teneatur restituere fructus ex dictis beneficiis perceptos.

Respondeo primo, quòd renunciatio facta a Titio in Seiu non fuit simoniaca, si sola intentione, vt postea Seius renunciaret in Lælium, facta fuit: sed in facto licet dicitur nullum pactum, nec confidentia interuenisse inter Titium & Seium, non tamen dicitur quod non interuenit cõ alio, praesertim cum Caio, in cuius gratiam facta fuit renunciatio in fauorem Seij, qui erat frater illius, ea intentione, vt postea daretur Lælio filio Caij, & sic interuenit aliquid huiusmodi pactum cum Caio fratre Seij: & sic pater quod interuenit simonia cum tertio, ignorante resignatario.

Secundo, quod renunciatio, quæ fecit Seius in fauorem Sempronij, fuit simoniaca eodem genere simoniæ, scilicet, ignorante resignante: quia inter Sempronium resignatarium, & Caium patrem Lælij, ad cuius instantia resignatio fiebat in Semproniu, interuenit pactum, vt renunciaret alterum beneficium in Lælium filium Caij, & etiam illud, cum perueniret ad legitimam aetatem Lælius.

Tertio, quod tertia renunciatio, quæ fecit Seius in Lælium, non fuit in se simoniaca, licet inter Caium & Semproniu interuenisset pactio de renunciado in Lælium: quia inter Seium, ad quem per regressum peruenit beneficium, & Lælium, & Caium nulla fuit conuentio.

Quarto tamen idem iudicandum est de acquisitione beneficij facta per regressum ob mortem Sempronij, quod est dictum de acquisitione prima, quia virtute acquisitionis primæ quæsiuit regressum, & ita regulabitur sicut prima renunciatio, & consequenter iudicabitur simoniaca, si Seius conuenit cum Caio, & aliis non.

Quinto, quod mea opinione, quam aliàs fulsi, collatio beneficij per simoniam inter alios initam facta ignorantia valet ipso iure: licet, cum primu scierit illam commissam teneatur illud renunciare, & potest certè dispendere fructus perceptos, donec nescierit, & consequenter nec ille, nec hæredes eius tenentur ad restitutionem. & ita Caius, qui percepit fructus de cõsensu Seij, & Lælij, videtur percepisse de cõsensu legitimorum administratorum, & cõsequenter non cogitur de rigore iuris ad restitutionem eorũ. Nec obstat, quod nemo debet reportare cõmodu de sua iniquitate, nec consequenter Caius de simonia, quam (vt præmittitur) admisit ignorantibus Seio & Lælio. Quia responderi potest, quod non recipit immediate de iniquitate sua cõmodum, sed ex donatione expressa vel tacita legitimorũ administratorum, quamuis eius iniquitas fuerit oc-

casio iuris legitimorum administratorum. argumento ca. quia diuersitatem, a quatenus probat, quod ei, qui sua culpa fuit excommunicatus, quæritur commoditas suspendendi cursum tẽporis semelstris dati ad conferendum collatoribus propter impedimentum excommunicationis. argumẽto itẽ proxeneta, siue mediatoris, qui persuaderet collatori beneficij, vt cõferret illud mino digno, digno tamẽ, cõtẽpro digniore, licet peccaret, & mediate illo peccato quæreretur beneficiu illi minus digno, non tamen teneretur restituere, si quid ei alius legitime daret. pl. quã alius, qui nil in ea re peccasset, argumẽto itẽ, quod mater quæ ex fornicatione genuit filiu, posset accipere ab illo filio, quod sibi ille legitime donaret ex bonis, quæ a patre fornicario iusta successione vel donatione quæreret. quia non capiunt commoditatem de iniquitate, sed de alio titulo bono, licet occasione iniquitatis obuenerit.

Fortius tamẽ obstat potest id, quod aliàs defendimus, mediatorem simonia teneri ad restituendos fructus perceptos a simonico, si eos ille non restitueret. b Sed responderi potest illud esse veru in mediatore illius simoniæ, per quã collatio beneficij redderetur nulla ipso iure, qualis est simonia realis, quæ contrahitur cum ipso met beneficiario, vel sciente & volẽte ipso, nõ autem in mediatore simoniæ mentalis tantum, vel mentalis & conuentionalis tantum, vel realis ignorante eo, cui confertur beneficium. Ratio diuersitatis sit illa, quod per illam nil iuris quæritur beneficiario, quippe quæ reddit titulum eius inutilem, & ipso iure nullu: & consequenter caput, & impedit fructus alienos sine iusta facultate id faciendi: & ita tenetur restituere ipse, vt quidam fur, & qui fuit causa; vt sic inutiliter & male acciperet, & dispenderet eos, iuxta extrauagantem, c per has autem non redditur titulus nullus, vt supra dixi: & ita durante ignorantia iustè tenet beneficium, iustèque potest dispendere fructus eius, nec tenetur restituere eos post habitam de tali simonia notitiam. Salua, &c.

SVMMA RIVM.

- 1 Resignatarius pecunias necessarias pro expeditione literarũ resignanti vti amico, animo eas repetendi, vel compensandi cum terminis soluenda pensionis, non autem in pretium resignationis mutans, vel soluens, non est confidentiarius, nec simoniacus coram Deo; praesumetur autẽ talis in foro exteriori, nisi eas soluat sciẽte Pontifice, persona Datarij mediate. nu. 2.

CONSILIVM LXXIV.

BALTHASAR resignauit beneficiu, reseruat sibi auctoritate Apostolica certa pensione: resignatarius expedit literas, & soluit expensas, etiã illas ad quas resignans tenebatur, recepturus, seu compensaturus cum terminis soluenda pensionis. Petitur quid iuris.

Respondetur primò, quòd si probentur ea omnia quæ in facto narrantur, iudicandum est in foro exteriori in casu proposito interuenisse confidentiam per bullam Pij V. translata a nobis in Man. confess. d eo quod per eam statuitur vnã de praesumptionibus legitimis ad probandum confidentia illicitam, esse expeditionem literarum Apostolicarum factam impensis resignatarij, vt in casu proposito facta fuit; nisi excusetur ea ratione, quod impensas illas fecisse videatur ipso met Papa sciente, eo quod fecerit eas sciente & consentiente summo ipsius Datario. argumẽto eorum quæ vbi supra paulo latius e de excusatione eius, qui committit simoniam cum Papa, diximus.

Secundò respondetur, quod in proposito casu nulla est qua ad forum conscientia incurra confidentia illicita, de qua loquitur constitutio Pij V. quoniam, vt vbi supra paulo antea diximus, praedicta extrauagans Pij V. non de omni confidentia etiam illicita loquitur, sed tantum de illicita simoniaca: & in casu proposito verè coram Deo & quo ad forum conscientia nulla simonia cõmissa fuit, quia resignatarius nullatenus intendit emere beneficium, nec ius aliquod spirituale; sed solum mutare pecunias ad expediendas bullas, animo repetendi, seu retinendi eas adueniente termino solutionis pensionis vel pensionum, sicuti quilibet alius amicus potuisset ei mutare gratiosè.

SVMMA RIVM.

- 1 Confidentia praesumitur in foro exteriori, si resignans a resignatario pensionem vel aliud recipiat.

a De concess. prob.

b Arg. ca. fin. de iureiur. & aliorum.

c De simon.

d Ca. 23. nu. 110.

e Nu. 108.

f Nu. 109.

2 *Resignatarius accepta possessione beneficii ita demum potest resignanti quid dare, si principaliter propter Deum det ipsi resignanti egeni in eleemosynam, etiamsi minus principaliter det, ut satisfaciatur obligationi antidotali.*

3 *Intentio resignatarii gratificandi resignanti non nocet, sicut nec intentio resignantis, qui ea resignat spe, ut tali conferatur.*

CONSILIVM LXXV.

RESIGNATARIUS dedit mandatum ad consentiendum pensioni scutorum 500. referendam P. resignanti: sed P. dicto mandato noluit uti, tam ad vitandas expensas: tum quia per matrimonium, quod volebat contrahere, prout contraxit, esset vacatura. Nunc prefatus I. qui possessionem dicti beneficii accepit, in signum gratitudinis vellet se obligare ad donandum singulis annis 400. ducatos P. dum viveret. Queritur an licite eorum ad utrumque forum possit se obligare, ita ut neuter quoad prout timere suam conscientiam iudicantem interius, nec iudicem exteriorem.

1 Respondeo primo, nullatenus posse prefatum I. obligare se ad dandos quotannis d. P. prefatos 400. ducatos per bullam Pij V. cuius nos copiam edidimus in Man. cōfess. a qua inter alia continet expresse, quod si is qui renunciauerit aliquod beneficium ecclesiasticum in fauore alicuius, postea receperit a resignatario aliquam pensionem, vel aliquos fructus sibi, vel aliis suis cognatis, vel cuiquamque alij, censetur probata confidentia, per quam censentur partes incurrisse penas in prefata extrauagante contentas. quoniam per talem obligationem & solutionem probaretur prefata confidentia, qua probata iudex fori exterioris grauisimè posset illos punire, & iudicare collatione prefati canonicatus fuisse simoniaca, & ipso iure nullam.

Secundo, difficile posse inueniri viam, per quam P. & I. tunc esse possint ab impugnatione, si per obligationem prefatam daretur & acciperentur prefati 400. ducati: quia per eadem probaretur confidentia prefata per modos probandi presumptiuè nouè inductos per predictam extrauagantem.

Tertio, quod, si prefatus P. nondum uxorem duxisset, facilius poterat excogitari aliquod remedium, cui tamè non est nunc locus; cum P. non sit capax pensionis, quàm volebat I. constituere, vel potius ad constituendam eam consentire.

2 Quarto, quod probabiliter defendi posset inueniri aliquod remedium, per quinque sequentia. Primum, quod nulla confidentia simoniaca conuentionalis inter se, antequam prefatus I. per prefatam bullam accepisset possessionem pacificam, admissa fuerit. Secundum, quod ipsimet P. & I. soli conueniant coram Deo & confessorijs suis, & verè pœniteat eos omnium quæ voluerunt & excogitauerunt facere contra iura naturalia, diuina, & humana, circa prefatam resignationem, confidentiam, & simoniam tacitam vel expressam, mentalem, vel conuentionalem, post prefatam possessionem acceptam; & quod proponant firmiter nullatenus vniquam se adiutores ex aliquo capite rerum inter se prateritarum. Tertium, quod prefatus P. non sit diues, & verè indigeat secundum statum suum, ita ut ei possit iuste intuitu paupertatis erogari de redditibus ecclesiasticis aliqua pecunia de his, quæ superfuerint I. sese honeste sustentato. Quartum, quod I. promittat illam summam P. principaliter propter amorem Dei, & eleemosynam; & etiam P. recipiat eam principaliter ob Deum, & eleemosynam: quamuis minus principaliter possint habere respectum minus principalem & secundarium ad obligationem antidotalem, qua prefatus I. obligatur P. per illam legem naturalem, quæ obligat beneficiarium ad beneficium suo benefactori. Quintum, quod prefati P. & I. faciant hæc omnia, & seruet secretissima; ita ut nullus alius prater ipsosmet sciat esse promissa, vel facta: & quod I. solus per se, & non per alium faciat illam eleemosynam P. soli per se solum illa recipienti, adeo vt nullatenus possint plenè probari.

3 Quinto principaliter dico, quod animus & spes gratificationis, quam P. habuit ante resignationem sine pacto & conuentione habita cum I. non potest nocere verè predictis coram Deo; quia simonia mentalis sola pœnitentia tollitur, iuxta c. fin. & intentio resignantis beneficii, vt conferatur tali vel tali, non nocet secundum S. Antonium quem nos sequimur. Sed caueat P. ne cui hoc confiteatur, ita vt probari possit: quoniam hoc nouè inducit Pius V. vbi supra sufficere ad presumendam confidentiam, quamuis ve-

re non sit, vt nos ibi notauimus, &c. Pro eo, quod dicit supra n. i. vide an obstat quod dicit infra cōf. 78.

SVMARIVM.

- 1 *Confidentia sine pacto explicito vel implicito non contrahitur.*
- 2 *Promissio longe post habitam possessionem facta resignanti, qui peruenit ad inopiam, opus charitatis, non confidentia iudicanda est.*
- 3 *Confidentia non probatur per dictum socij inimici irati, & contrarij ei, quod iuratus dixit in iudicio.*
- 4 *Contraria cum dicit quis, proualeat dictum in iudicio cum iuramento; & si vtrumque est dictum in iudicio cum iuramento, proualeat id, quod est depositum in iudicio valido.*
- 4 *Fama, seu infamia à maleuolus ortu nocere nemini debet.*
- 5 *Confidentia censetur, si ab eo qui gratis expeditu cessionem, fiat retrocesso beneficij intra breue tempus, & non alias, sicut nec ex datione alterius rei longe post tradita.*
- 6 *Confidentia censetur quidem ex promissione beneficium retrocedendi ipsi resignanti, sed non ex promissione dandi fructus eidemmet.*
- 6 *Simonia, non confidentia committitur dando, seu promittendo dare fructus ipsi resignanti.*
- 7 *Bona, & non mala est censenda actio, qua in bonam vel malam partem intelligi potest.*

CONSILIVM LXXVI.

EXCELLENTISSIME domine. Cum ex bullis Pij III. & Pij V. contra confidentiarios multa prohibeantur; & Pius III. in sua bulla edita die xvij. Octobris anno 1564. sex dicat: Primo, ecclesias omnes etiam Metropolitanas. ac beneficia quocumque in titulum vel commendam in confidentiam iure prohibitam recepta etiã per Cardinales, Sedis Apostolicæ collationi reseruata à die receptionis eorundem vacauisse declarat. Secundo fructuum etiã ac pensionum reseruaciones, ac facultates transferendi, seu beneficiã conferendi, seu regressus omnes ab eodem die receptionis cessasse. Tertio, fructus omnes, &c. indebitè fuisse perceptos, & Cameræ Apostolicæ esse restitutos à quibuslibet, in quorum manu peruenierint in utroque foro, &c. Quarto, Cardinalibus, & Prælatibus in virtute sanctæ obedientiæ, ac interdicti ingressus Ecclesiæ, omnibus autem alijs sub maioris excommunicationis latæ sententiæ Sedi Apostolicæ reseruata pœna præcipit, ne in posterum quascumque ecclesias, ac cætera beneficia, pensiones, &c. vel regressus in confidentiam predictam, aut ad effectum reseruacionum quarumlibet sibi cedentibus postmodum procurandarum recipiant. Quinto, omnes collationes, reseruaciones, regressus, &c. à quibuscumque etiã Romanis Põtificibus factas cum interuentu confidentiarij huiusmodi, siue expressè, siue occultè, ac de iure presumpitè nullas esse, ac beneficia ipso iure vacare, Sedique Apostolicæ esse reseruata, ac fructus Cameræ Apostolicæ deberi. Sexto, vt contra prefatos confidentiarios possit procedi etiam per præsupciones & coniecturas legitimas arbitrij iudicium.

Et cum Pius V. in motu proprio edito die 5. Ianuarij anno 1568. dictarum literarum Pij III. executionem, & omnium in eis contentorum cognitionem, ac causas omnes confidentiarum motas, & tunc etiam in futurum mouedas, ad se, Sedemque Apostolicam aduocet, & referuet. Et ex eiusdem Pij V. constitutione de confidentis beneficialibus die 1. Iunij anno 1568. octo notanda sint. Primo, censendam esse confidentiam, si quis beneficium, aut ecclesiam, &c. ex alterius resignatione vel cessione simpliciter, aut cum citiuit retrocessionis cum regressu, &c. etiam sola dimittentis intentione acceperit, vt illud etiam in euentum regressus eidem dimittenti, vel alteri postea conferatur, aut illius fructus, vel eorum pars alij, vel alijs concedantur, pensionesve soluantur ex eisdem ad dimittentis instantiam. Secundo, si collator quicumque contulerit antea, vel conferat in futurum beneficium quocumque ecclesiasticum ea conditione tacita, vel expressa, vt postea in alterum arbitrio collatoris, aut alterius contra iuris communis ordinationem disponatur, vel vt prout fructus beneficii, aut illorum partem ad vtilitatem conferentis, aut cedentis, vel alterius, &c. remittat, seu pensionem persoluat. Tertio, si id à patrono etiam laico, aut presentatore, &c. contingat fieri. Quarto, si Clericus Cameræ, Cardinalis,

vel alius à solutione iurium camera vel cancellaria debitorum exemptus, post alicuius beneficii, &c. resignationem in se factam, illud etiam literis consecris, & possessione accepta, in resignationem modico spatio interiecto, veluti duorum aut trium mensium retrocesserit vel in futurum retrocedat, & ex retrocessione fructus beneficii, vel eorum pars, pensio aut quiduis aliud super illis, aut etiam regressus, &c. ipsi exempto reseruatus sit hæcenus, vel in posterum reseruatur. Quinto, si quis absolutus crimine aliquo, vel cum quo sit super irregularitate dispensatum, denuo receperit beneficium, &c. quod ante, vel post delictum commissum, aut contractam irregularitatem dimiserit. Sexto, quod in his casibus singulis, confidentia sit contracta, & in bulla Pij III. omnes comprehendantur, ac si speciatim in ea fuissent expressi, licet confidentiæ crimen alterius tantum partis conscientia sit admissum. Septimo, omnes, qui beneficia, seu Ecclesias, fructus, aut pensiones, &c. per confidentiam receperunt, ea teneri, nisi illis statim dimissis resipiscant: & qui in posterum tale quid admiserint, omnibus alijs beneficiis, pensionibus, &c. officijs etiam temporalibus priuar, & ad futura inhabiles decernit, ac excommunicationis latæ sententiæ pœna dānat, quā Romano Põtifici reseruatur. Octauo addit coniecturas, quas vult haberi legitimas ad probandam confidentiam. His suppositis queritur quid iuris in hoc casu.

F. resignauit parochiale Ecclesiã in manibus Sactissimi ad fauore P. cui ea pensione, quæ Sactissimo videretur, quæ fuit ei reseruata centum ducatorum, rātū, & fuerit bullæ expedite & apta per dictum P. possessio. Deinde dictus F. qui sperabat quod maior pensio fuisset ei reseruata, cepit contristari, & tentauit varijs modis quod dicta pensio 100. ducatorum extingueretur per dictum P. pro 1500. ducat. dictus P. noluit dicto F. cōplacere nisi ea quæ fierent fuissent licita & honesta, & cū licentia Sedis apostolicæ. & hinc intrauit ille in tā magnam iracundiã quod cepit publicare, quod in dictis tractatibus super resignatione interueneunt illicita pacta & simoniaca, eo quia resignauerat d. beneficium in confidentiam hoc modo, quod conuenerat, vt ea pensio quæ reseruaretur, siue parua, siue magna, extingueretur dimidia hora post captam possessionem pro 1500. ducat. & quod, quia cū eo non obseruabatur hoc pactum, erat facturus quod dictus P. amitteret beneficium, etiã si eius propria animam immitteret in infernū, & quod erat eū pugione occisurus: & hoc furore percitus scripsit certas literas missiuis Romam, in quibus rogabat quedam curiale, vt obtineret ei absolutionem ab huiusmodi simonia, & confidentia, & dedit alio curiali Curie Regis alias similes relationes ad eundem effectum obtinendi absolutionem; & inter plures personas d. oppidi sparsit huiusmodi rumorem, quod dictum suum beneficium dederat simoniacè, & in confidentiam in præsentia duorum vel trium mediatorum, quos nominabat modo praemisso. Deinde quia d. F. cepit egere, & male se habere, quidam communes amici fere per tres annos post captam possessionem rogarunt d. P. quod in eleemosynam, & amore Dei, & uti opus caritatis daret d. F. ultra dictam pensionem certum quid singulis annis, & ipse sponte & propter dictas causas fecit obligationem infra scriptam.

Dico P. ego Rector parochialis oppidi de N. quod pro quanto ego tribuo d. F. centum ducatorum pensionem annis singulis per bullas Sactissimatis. & multa persona me informant, quod non sufficium pro sustentatione sua congrua, & alimentis, quod similiter ego intellexi; propter quod, & ad faciendum seruitium, & quia est mea voluntas, ultra dictam pensionem quam eidem debeo soluere dando tres regales qualibet die, eidem dabo, & soluam decem & octo mille morapetinos per anni terminos, qui decem & octo mille morapetini currere incipiant à die S. Iohannis Iunij proxime futuri, & amplius dimidiã sanecam tritici qualibet hebdomada à d. die & panem pro veste, & matello, dummodo pretium cuiusvis mensura non descēdat à triginta regalibus, nec ascēdat ad quinquaginta; & huiusmodi vestimentum ipsi sū daturus pro die S. Iohannis Iunij anni supra scripti; & pro istorum complemento obligo meam personam, & bona, & intelligitur quod omnis pecunia, quam sum daturus de pensione, & incremento, esse debeant quinquaginta mille morapetini ultra pannum, & frumentum. Factum in oppido de Chinchon die 20. April. anni 1573. Et vestimentum dabitur in principio mensis Septembris, & cætera adimplebo totum tempus quo fuero Rector Ecclesiæ huius-

modi oppidi. Sum testis N. N. Hinc factum, fuit quod quidam A. impetrauit dictam parochialem certo modo tãquam vacantem pro simonia, & confidentiam, & expediuit literas, & illas præstauit ordinario Tolerano, coram quo fuerunt hinc inde factæ amplæ probationes: & dictus F. varijs vicibus examinatus in iudicio cū iuramento deposuit pro exoneratione suæ conscientię, quod dicti eius clamores, & relationes, & verba turpia contra dictum P. per eum prolata fuerunt falsa & pura mendacia, & machinata cū illo furore, vt illum perderet, & quod non habet culpam vllam, sicuti vnus Angelus: & similiter mediatores examinati partim pro P. partim pro F. deponunt nulla omnino pacta illicita interuenisse, sed potius dictum P. ordinasse vt omnia fierent cum omni securitate conscientię; & dictus ordinarius dictum P. absoluit ab huiusmodi imputatione per suam definitiuam sententiã, à qua sententia appellauit A. & commisit causam in sacra Rota R. P. D. Lancelloto, & cæpta coram eo disputatione, videlicet dato dubio, supplantauit tribunal Rotæ, & auocauit causam ad tribunal confidentiarum. & per R. P. D. Iudicem confidentiarum datur dubium, an proberur huiusmodi confidentia ex dictis literis missiuis F. & ex relationibus datis curiali: & similiter adducitur pro parte fisci supradicta cedula obligationis factæ per d. P. per duos annos post captam possessionem.

Pro parte dicti P. ad literas missiuas & relationes respondetur primo, nequaquã esse veras, sed confictas per dictum F. illo tempore quo erat in tā ardentissimo furore & ira contra dictum P. & quod fuerunt actus extraiudiciales, & quod standum est dicti F. depositionibus in iudicio iuratis, & pluries geminatis, in quibus reuocat & se retractat ab omnibus quæ publicauerat contra dictum P. Secundo principaliter respondetur quod dictæ pretensæ conuentiones licet essent veræ, prout nullo modo sunt, nullam penitus continent confidentiam: namque illud pactum de extinguendo pensionem dimidia hora post captam possessionem non est confidentiale de contentis in constitutionibus, quas supplicamus reuideri, & præsertim in definitione seu descriptione confidentię; sed potius fuisset simoniacum. & ideo lis huiusmodi deberet finem accipere in sacra Rota.

Ad secundum fundamentum fisci de cedula facta per duos annos post captam possessionem de dando dicto F. certum quid ultra dictam pensionem certum ducatorum, respondetur quod ista cedula probatur quod fuit facta ad preces quorundam amicorum, qui miserebantur de dicto F. & non virtute alicuius pacti precedentis. Et dictus P. examinatus super dicta cedula respondit vt infra.

Ad duodecimum interrogatorium dixit, quod iste deponens nūquam habuit differentiam nec item super contrã in d. interrogatorio: & illud quod transiit, est, quod duobus annis cum dimidio, postquam iste deponens possidebat d. beneficium curatum successit prefatus F. esse valde grauatum, cuius causa erat valde pauper, & egenus; & quamplurimè personæ honoratæ illius oppidi charitate motæ, in quibus fuerunt nonnulli amici, qui deprecati sunt hinc deponentem, quod amore Dei inter eleemosynas, quas faciebat, recordaretur de dicto F. qui erat valde pauper, & egenus, & infirmus: & quod iste declaras vna magna necessitate dicti F. illi promissit, fecitque promissas vel scripturas, quod recordaretur illi potrigere singulis annis vnã vestem sotanam vulgariter nesciparam, & vnũ togamentum, & 26. fanecas tritici, & nescio quot morapetinos & nummos, de quibus non recordatur, istud plus & citra dictos centum ducatos quos illi dat annuatim pensionis, & quod istud illi dabat propria & spontanea voluntate amore Dei, & quia illum videbat in illa necessitate, non autem vt ille fuisset obligatus alicuius rei: & quod postea fuit sanus, & plus reparatus dictus F. & quod iste deponens abstinuit se plus illi dare dictam eleemosynam. Quare dictus F. posuit petitionem huic confessanti: & in effecta Administrator, & Gubernator Archiepiscopi Tolerani, coram quibus causam posuit illum condemnauerunt, vt sibi daret annuatim quindecim mille morapetinos, & 26. fanecas tritici plus, & ultra dictos centum ducatos pensionis, quos ita soluit, vt solitus est, annuatim

a Ca. 23. nu. 110.

b Leg. si non forte. s. libertus. ff. de codic. indub.

c de simo. d in d. ca. 23. num. 109.

vel

dicto F. quia iustitia ad hoc illu compellit: & quod hoc est verum de coteris in d. interrogatorio, & reliquaneq.

Supplicatur D. V. pro sua innata caritate, & preterit in subleuandis oppressis, dignetur in huiusmodi casu pro domino P. reo approbato de bona vita & fama per egregias personas, vt eius bonum ius luceat apud sanctissimum mediante lucerna suarum vigiliarum.

ÆGERRIME ADDVCOR ad respondendum pro diuitibus quaestionibus in maximo Rotæ pratorio, vel in aliis Vrbs, disputandis, & decidendis. Tum quod occupatus alijs nequeo pro dignitate tantorum iudicum respondere. Tum quod videor mihi noctuas Athenas portare, dum maxima eruditione redundantibus viris parum erudita offero. Sed quia in hac causa id nequeo negare, dicam paucis, quod mea sententia, salua præfatorum censura, præfatus P. non debet censeri admisisse confidentiam vllam à felix. record. Pio III. & Pio V. puniri iustam.

1 Primo quidem, quod non probatur verè, vel præsumptiuè vllum pactu expressum, vel tacitum, quo ipse quicquã promiserit F. vt præfatu beneficium curatum in eius fauorem resignaret, præter pensionem annuam centum ducatorum de cõsensu & mandato S. D. N. soluendam: sine quali pacto expresso vel tacito non potest consistere confidentia præfata, vt colligitur ex præfatorum Piorum extrauagantibus relatis à nobis in Manu. confess. a

2 Secundo, quod promissio illa quam post tres circiter annos ab habita possessione prædicti beneficii præfato F. fecit, per quum ex aduerso contèditur admisisse fuisse præfatum confidentiam, non solum non arguit simoniam confidentiam, sed contra spirat & odorat maximam caritatem, & misericordiam erga suum proximũ, & benefactorem, & exequutionem illius præcepti, Frange esurienti panem tuum, & si videris nudũ, cooperieum, & illius legis naturalis, Beneficientibus benefac. c

Tertio, quod ipse probat se post bienniũ ab habita possessione fuisse rogatus à multis, vt iuaret fructibus sui beneficii præfatum F. virum nobile, & pro sua qualitate pauperem, & de numero eorum, quibus superflua beneficiorũ sunt elargienda, iuxta c. vlt. d. vnde auosare illu de opere tam pio est contra Euangeliũ de bono opere lapidare.

3 Quarto, quod nullatenus probantur fuisse vera illa, quæ præfatus F. ira commotus scripsit Romam, & sparfit in vulgus falso de confidentia prædicta. Tum quod nemo alius: quam ipse, testatur de illis, & vni non creditur, f Tum quod inimico non creditur, & etiam in crimine simonia, h & præfatus F. dicebat se esse participè præfate falso asserte confidentiæ. Tu quod illa scripsit & sparfit extra iudiciũ, & cõrarium postea iuratus solemniter testatus est in iudicio, dicens ea fuisse falsa, & malo iracundique animo prolata, eo quod minor pensio, quam ipse putabat, fuisset sibi à S. D. N. cõstituta, sine vlla tamen culpa præfati P. qui ingenuè dederat mandatum ad consentiendum pensioni, quæ S. D. N. videretur constituenda. Cum ergo illa quæ contra P. dixit F. dixerit irato animo, & extra iudiciũ & omnino contraria ijs quæ dixit in iudicio cũ iuramento, nihil debent præfato P. nocere: parum per regulam illam solemnem, ff. quicquid calore iracundia vel sit, vel dicitur &c. adiuncto commento, quod in illam facit Ludouicus Romanus. i Tum quod cum quis dicit aliquid extra iudiciũ, & postea cõtrarium eius iuratus in iudicio, standum est ei per glossam notabilè vltimam, k quæ probat hoc procedere etiam, si primũ dicit in iudicio nullo, & hæc est communis opinio, & verior, vt late tradunt Felinus, l & citati ab eo contra Bartholum & quosdam alios.

4 Tum denique quod dicta aliorum testium de rumore vel fama deponentium nihil debent nocere præfato P. quoniam fama, vel infamia, quæ nascitur & habet originem à maleuolis & inimicis, nullius est efficacis, vt est in cap. qualiter & quando vbi glossa r. recepta communiter habet, iudicem nihil facere debere rumorem, vel famam ortam ex maleuolis & inimicis: quod ipsum probat cap. in cunctis n. Et constat præfatum rumorem, famã, vel infamiã ortã fuisse à præfato F. maleuolo, inimico, & iracundiẽ minarumque redundante, & ita nullius debet esse efficacis.

5 Quinto, quod prædictæ Piorũ cõstitutiones non intèdunt prohibere beneficiarijs, ne quid vniquam donet eis,

per quorũ collationem, vel renunciationem, electionem, vel præsentationem obtinuerunt beneficia ecclesiastica. Tum quod id fuisset statuere contra legem naturalem, quod non poterant, a quia obligatur quisque prius benefacere illis, quam alijs, à quibus talia beneficia non accepit, iuxta illa verba cap. cum in officiis. b Cum in officiis caritatis primo loco illis teneamur obnoxij, à quibus beneficium nos cognoscimus accepisse. Tum quod in dicta extrauagante Pij V. est casus pro hoc à contrario sensu, quatenus probat, quod tunc retrocessio eius, qui gratis expediuit, arguit confidentiam, quando illa intra breue tempus fit, & non alias. Cum ergo opus præfatum pium & misericordis fuerit factum à P. F. post circiter tres annos, nullatenus vllam arguit confidentiam illicitam. Tum quod aliquin vix vniquam vlla renunciatio liberalis & simplex ali cuius beneficii pinguis reperiretur facta ab vno amico ad alium saltem in eadẽciuitate vel oppido degentem, quæ non debeat iudicari confidentiaria, si aliquot annis in eodem conuixerint: quandoquidẽ vix reperiretur vllus adeo ingratus, vt nulla munera, nulla obsequia, & officia, vel opera bona retribuatur ei intra tãtum tempus. quin ausm dicere, quod vix vllus Cardinalis, Archiepiscopus, vel Episcopus habens ius conferendi beneficia pinguia inueniretur hodie in Vrbe, nec in orbe, qui non deberet præsumi confidentiarius, si tributio facta post collationem, etiam post duos, vel tres annos, argueret huiusmodi confidentiã: quod est absurdum, & ita nullatenus dicendũ. c Tum quod sic intelligere præfatas extrauagantes pias quidem, sed pœnalisissimas, & odiosas, est nimis emũgere, & elicere sanguinẽ, contra Salomonem d relatu in cap. denique. e

6 Sexto, quod illa extrauagans Pij V. habet argui quidem cõfidentiã, eo quod resignatarius promittat expresse vel tacitè retrocessioem in cedentem, vel in alium, & etiam ex promissione dandi fructus beneficii alij, vel alijs; non tamen habet, quod ex promissione dandi fructus ipsi cedenti arguatur confidentia: quod maximè aduertendũ est quo ad hunc casum, in quo præfatus P. nihil promissit alij, vel alijs cognatis, vel amicis F. sed ipsi soli. Nec obstat huic argumento, quod si datio fructuum alij, vel alijs cognatis, vel amicis arguit confidentiam, à fortiori arguit datio fructuum eidem. Tum quod satis est quod illa extrauagans non iudicat hoc esse confidentiam, & non est amplanda, vt pœnalis, & odiosa. Tum quod dare vel promittere eidem fructus, simoniam quidem arguit, sed non confidentiã, sicut dare vel promittere fructus alij, vel alijs: quia hoc arguit, quod resignans confidit resignatario, & onuenit cum eo vt daret illis.

7 Septimo, quod in dubio nihil est censendum malum, f & quod dispositio, quæ potest apte intelligi in bonam & malam partem, debet intelligi in bonam. g At non solum non constat quod promissio illa facta F. à P. fuit mala, imo non probatur quod fuit pia, sancta, & Deo grata, & multis amicis & pijs hominibus rogantibus amore Dei misericorditer facta; ergo nullatenus est intelligẽda facta in cõplementũ cõfidentiæ malæ, ingrata, & odiosa Deo, & eius Ecclesię sancte, quæ nõquã probat interuenisse. Salua, &c.

CONFIDENTIARUM Pij V. constitutio in resignationibus tantũ simplicibus locũ habet, nõ autẽ in factis ex causa permutationis.

FACTA permutatione beneficiorum inter duos iuridicè, alter, recepta possessione beneficii per permutationem quaesiti, accepit etiam fructus beneficii antiqui collati cõpermutanti nondũ possessionem adepto. Quaritur an sit locus bullis Pij III. & V. de confidentia.

1 Respondeo, non videri iudicandum locum esse in casu proposito bullis Pij III. & V. contra confidentias publicatis. Tum quod illa bulla, vt nos dicimus in Manual. confess. h tantum afficiunt confidentias illicitas, & simoniacas, qualis non fuit facta in prædicta permutatione iuridice facta. Tum quia Bulla Pij V. loquitur de resignationibus beneficiorum, quæ simpliciter fiunt in fauorem aliquorum, & non de illis quæ fiunt per permutationes iuridicas. Tum quia non est eadem ratio in vtriusque illarum, & constitutiones illa maximè pœnales non sunt extendendæ de alijs casibus ad alios, per iura vulgata. Tum

quod

quod

a Cap. simi quidã. 25. q. 1. b De resim.

c Leg. nam quod abjuratum ff. de bonũ liber. d Prouerb. 30. c 4. Disinũ.

f Ca. i. de reg. iuris. c. l. v. de rito. ff. de pro. cio.

g Leg. si procurator ff. de condit. in. deb. c. l. benigneus. ff. de legibus.

h Cap. 23. nu. 109. & 110.

quod nulla earum facit mentionem de resignatione per permutationem. Salua, &c.

1 Resignans si post captam possessionem à resignatario, constituatur vicarius ad regimen beneficii, licet illud regat de iure in vim dicta deputationis, & non de facto, confidentiarius tamen presumitur, item & si loco pensionis sibi reseruata accipiat vsum fructum aliquorum bonorum beneficii, num. 2.

SUPPLICATUR D. V. quatenus pro sua sperate & caritate dignetur resolvere duas quaestiones, quæ continentur in extrauagante Pij I V. & Pij V. quarum vna est: Siquis post cessam ab se Ecclesiam, aut monasterium, aut beneficium, & publicatam resignationem, seu cessionem, captamque à successore possessionem, sese in illa, vel illo, seu rebus illius per se, vel alium, vel alios de facto iniecerit, aut fructus perceperit, &c. prout legitur, a in eius Manual. confess. b & eo posito, queritur primum, vtrum Abbas, qui ita, vt supra dictum est, celsit, possit ex successoris sui commissione, & in eius absentia regere eius abbatiam cessam. Videtur enim illa cõiectura intelligi de eo, qui de facto sese iniecerit, & propria auctoritate, non autem ex commissione, & vt procurator.

Secundo queritur, Abbatibus, qui celsit, & cui Apostolica auctoritate reseruata est pensio, vtrũ eius successor potest assignare pensioem suam super certis possessionibus monasterij, vt eam vsum fructum pro sua pensione percipiat. 1 AD PRIOREM responderetur, quod præfatus D. Abbas cedens non potest gerere, nec administrare abbatiam cessam, neque quicquam accipere ex illa, etiam ex consensu, & mandato, seu commissione dicti Abbatibus cessionarij: nam cõiectura, quæ sumitur ex verbo (de facto) pro cõtraria parte, tollitur ex multis alijs verbis eius extrauagatis, & ex merte illius auctoris: quamuis enim coram Deo & quo ad forum conscientie nõ videatur ex hoc colligi vera confidentia verita, quo ad forum tamen exterius colligeretur præsumptio.

2 AD POSTERIOREM responderetur, non esse tutum soluere pensionem in pecunia numerata constitutam per concessionem vsum fructus, præsertim ad multos annos: quoniam facile præsumi potest quo ad forum exterius saltem prædicta confidentia. Quare consulo D. meo consulenti, vt de licentia Papæ faciat id, quod ex his volet concedere, & seruet semper eiusmodi facultatè scriptam: quia etiã inter monachos religiosissimos aliquot emuli solent latere vsque ad tẽpus suis malis propositis cõgruum.

ADVERTENDUM, Nauarrum hoc consilio, & consilio 75. nu. 1. tenere committi confidentiariam simoniam, si resignanti detur pars fructuum beneficii contrarium tenet consil. 32. & consil. 33. in fi. & consil. 76. nu. 6. Contrarietatis causa fuit, quia litera dicta bulla Pij V. habebat illam dictionem, illi vel alijs, & secundum illam procedit quod dicit hic, & d. consil. 75. nu. 1. postea verò alie impresiones cõperunt habere aliam literam, videlicet hanc, alij vel alijs: & hæc est modo vsu recepta, & ita procedit opinio, quam ponit d. consil. 32. 33. & 76. & hæc modo tenetur.

CONFIDENTIA non inducitur ex sola resignatarij intentione intendens illud ad voluntatem resignantis dimittere, etiam si cum hac similis concurrat resignantis intentio: probata autem hac intentione in foro exteriori, præsumetur, nu. 2.

BENEFICIUM vnum sufficiens habens, si post Concilium aliud accipit, debet alterum relinquere: ante Concilium autem habita non cogitur resignare.

HABENS beneficium sufficiens, capellaniam ex resignatione accepit, intentione illam ad resignantis nutum renunciandi: nulla tamen interuenit conuentio, nec pactum. Quaritur an sit admissa confidentia.

1 Respondeo primo, quod in hoc casu coram Deo & in foro interiori nulla est confidentia, qua incurtantur pœnæ proprii motus Pij V. quoniam, vt scripsi in Manu. cõfess. c nec Pius III. nec V. quorum extrauagantium summa, & quatenus opus est ad literam transcribuntur, d nihil sanxerunt contra confidentiam, quæ ante illos erat licita; sed solum contra eam, quæ erat illicita, & simoniaca, & in hoc casu nulla talis inuenitur: quia nulla interuenit conuentio,

nec pactum illicitum; & sola intentio vnus partis, imo nec ambarum, non inducit verè simoniam, vt ibidem & paulo ante probatur.

2 Secundo, quod in foro exteriori præsumeretur confidentia illicita comprehensa in d. motu proprio, si probaretur intentio recipientis beneficium. Quare cauere debet D. consulens, ne eam ita confiteatur, vt probari possit: quamuis meo consilio ipse relinqueret illam capellaniam, si accepit illam post Concilium Tridentinum, quo prohibitum est, ne quis habens vnum beneficium sufficiens aliud accipiat: licet, si ante illud accepit, possit retinere, iuxta opinionem Cardinalis, a quam ego soleo sequi, & sequor in Manu. b quia consulens vt vii prius seruabit ea, quæ opinio eius requirit ad vtendum ea, &c.

CONFIDENTIAM admittit quidem impetrans alicui beneficium, & confidens quod illud postea in sui fauorem sit renunciaturus; sed nõ est prohibita, nu. 5. sicut nec qui confert, aut procurat conferris alicui, sperans quod collatarius rogatus illud in sui vel alterius resignabit fauorem, num. 7.

CONFIDENTIA alterius tantum partis conscientia admittatur, num. 5.

BENEFICIUM alicui procurans, vnde sibi, vel alij quid eueniat, simoniacus confidentiarius videtur: sed hoc tunc procedit, quando hic procurat vt fructus capiat, & de illis ad libitum suum disponat, num. 6.

CONFIDENTIA tantum illicita bullis Pij III. & V. damnata.

VIDAM residens Romæ monitus à fratre suo de vacatione cuiusdam beneficii, vt illud impetraret sibi illud impetrauit pro fratre suo, & expediuit literas, quas misit ad fratrem, ad quem etiam scripsit literas priuatas, quibus significabat noluisse impetrare illud beneficium pro se sed pro illo, ea spe quod ipse renuntiaret illud in fauorem eius, quando esset adeptus sustentationem sibi deceret. & frater in Hispania manens accepit possessionem, quam tres annos continuauit: post quos frater, qui, impetrauit, existens Romæ, rogauit prædictum fratrem, vt resignaret prædictum beneficium in sui fauorem: & frater in Hispania manens statim misit madaum ad resignandum & scripsit ei, quod ea mente semper possedit illud, vt resignaret in suum fauorem quandoquẽque vellet: & ita resignatione facta, & expeditis literis accepit possessionem.

1 Quaritur, an in præmissis interuenit vlla confidentia damnata. Pro parte affirmante facit primò quod frater residens Romæ impetrauit beneficium pro fratre suo, cõfidens, quod ille renunciatet illud in suum fauorem, quando ipse vellet, ergo habuit confidentiam, quod ille resignaret, cum confidens habeat confidentiam, sicut amans amorem, & cognoscens cognitionem: cum anima hominis non per se ipsam, sed per qualitates & accidẽtia à se producta intelligat, & appetat, sicut etiam angelus; quia solus Deus est simplex sine vlla cõpositione, etiam formæ ad subiectum vt ait glossa: ita quod ipsemet est sua intelligentia, & voluntas, vt declarant omnes, d & S. Tho. e

2 Secundo, quod fel. rec. Pius V. in sua extrauagante intolerabilis quam referimus in Man conf. f inter alia constituit, sufficere ad constituendam confidentiam, vt vnus inter, quos dicitur habita, habuerit illam, vt colligitur ex illis verbis, etiam sola dimittentis intentione receperit, & ex illis, licet ipsum confidentie crimen alterius tantum partis conscientia sit admissum. Cum ergo orator tempore imperationis habuerit confidentiam, licet frater eius nesciret, videtur cõtracta confidentia.

3 Tertio: quod procurans & querens alicui beneficium, vnde ipse, vel alius cognatus eius accipiat aliquod commodum, videtur confidentiam beneficiale admittit, vt prædictus Pius V. videtur expresse dicere. Quarto, quod frater existens in Hispania renuntiauit, in fauorem fratris, qui Romæ impetrauit, propter confidentiam quam habuit de ipso fratre impetrans. His tamen non obstantibus, contrarium videtur iudicandum, saltem in hoc foro conscientie. Tum quia extrauagantes illæ Pij III. & Pij V. non damnant nec puniunt omnem cõfidentiam; sed solum illicitam, & simoniacam

a Cap. 23. nu. 110.

b Sai. cap. 58. c In l. si non ortem. §. liberius. adu. ita gloss. ver. natura. ff. de cond. ind. deb. d 16. q. 1. e Ioan. 10.

f Cap. à nobis de testib. g Ca cum P. de accusat. h Ca per tuas il. grãde. vers. hæc omnia de simonia.

i In sing. 508.

k Cap. cum causam. de testib.

l In ca. cum in tua de testib. num. 7. m Il 2. de accusat. in princ.

n Il 9. 3. cap. cum in iur. iur. de par. gat. canon.

a In clem. gratia de rescrip. b Cap. 25. à num. 125.

c Cap. firmiter. de summa Trinit. d In l. senten. dist. 9. e l. par. q. 3. art. 6. f Cap. 23. nu. 110.

c Cap. 23. à num. 09. d Num. 110.

et quæ ante illas extrauagantes erat illicita, per ea quæ nos ubi supra scripsimus, quæ ibi legi possunt. At confidentia prædicti fratris impetrantis non erat ante illas extrauagantes illicita, per scripta ubi supra: quæ etiam ibi videri possunt. Tum quia, si prædictus orator ob prædictam spem & confidentiam iudicandus esset admisisse confidentiam illam damnatam, & punitam à prædictis Pij; consequeretur omnes se et collatores, electores, & præfatos qui conferunt beneficia suis cognatis, familiaribus, & amicis, aut præferant eos ad illa, immo & intercessores, & impetratores, qui procurant ut beneficia conferantur eis, dicerentur admittente confidentiam; quod tamen dicere, & iudicare, esset absurdum, & ab omni humana societate & charitate Christiana alienum. Quotus enim quisque præfatorum facit prædicta, qui non speret, & confidat, quod ille cognatus familiaris, vel amicus, cui confert, vel querit beneficium, aut præferat ad illud, non speret aliquam gratitudinem ab eo, & confidat, quod ipse erit sibi gratus, & faciet in gratiam eius aliquid magnū, vel paruum? Quotus item quisque est, qui recipit beneficium, qui non concipiat animam retribuendi, & ostendendi aliquam gratitudinem erga beneficientem sibi: cum iure ipso nature sit constitutum, ut beneficientibus beneficium.

Non obstat opposita. Ad primum enim responderetur, concedendo prædictum oratorem habuisse quidem confidentiam; negando tamen, quod illa fuit illicita, & simoniaca damnata, & punita à prædictis Pij, sed licita, & honesta, iurique nature consona: quia nullum pactum, nec ulla cōuentio interuenit ante impetrationem, nec literarum expeditionem inter ipsum, & fratrem suum: & cōtra iuris canonici expressos canones est dicere, quod est illicitum sperare aliquid beneficium ecclesiasticum à præfato, vel Ecclesia, cui feruit, vel ab hero, siue patrono intercessionem ad habendum illud; modo cessent pacta, & obligationes ciuiles addita obligationi naturali, & antidotali, qua beneficiarius tenetur beneficio.

Ad secūdū respōdeo id, quod respōdi ubi supra in adnot. 1. & 6. addita extrauaganti Pij V. qd̄ ibi videri potest. Ad tertiuū respondeo, quod Pius V. non damnat omnes qui procurant aliis beneficia, sed solum qui procurant, ut de illis postmodum ad libitum suum disponatur, fructus etiam percipientes illorum: quod non fecit prædictus frater impetrans, ut constat ex facto.

Ad quartum responderetur, quod, sicut confidentia bona & licita nihil nocet licitè confidenti, nec actui, quem licitè confidendo facit per prædicta; & quia rem quæ culpa caret, in damnū vocari non conuenit: sic nihil debet nocere illi, qui facit illud quod licet, per regulam sine culpa sua nō est quis puniendus: & ita quotidie maximi prælati & domini cōferunt, & cōferri procurant aliqua beneficia aliquibus familiaribus, de quibus confidunt, quod facient ea, quæ iuste ipsi rogauerint, nullo tamen pacto præmissis, nec ulla promissione de faciendis ea; quæ ipsi rogauerint; & postea rogati ab eis ut illa beneficia renuntient libere in manibus suis, vel in manibus Papæ, ut conferantur alijs dignioribus, vel sibi ob aliquid iustum respectu gratioribus libenter & licitè rogantur; quos nemo iudicat, nec licite potest iudicare confidentiam illicitam cōmittere per prædicta: & quia aliqui bona pars maximorum prælatorum & dominorum periret; quod tanquam absurdū non est dicendum.

S V M M A R I V M.

- 1. Iactatoria verba generalia, etiam si simul admisceantur aliqua specialia non inducunt nec confidentiam, nec simoniam.
- 2. Simonia potest committi non solum per promissiones, quæ fiunt antequam ius in beneficio acquiratur, sed etiam per illas quæ fiunt postea, antequam vel litera expediantur, vel possessio apprehendatur.
- 3. Ius in beneficio acquiritur eo ipso, quod Papa signat supplicationem collationis.

CONSILIVM LXXXI.

CARDINALIS quidam impetrauit à Papa beneficiū cuiusdam suo familiari, & signata supplicatione per Papam, iussit suo sollicitatori, ut non curaret expedire literas, quod cum venisset ad notitiam præfati familiaris, dixit Cardinali, se cum omnibus, quæ habebat, & præfati beneficiū esse paratum eius obsequio, & voluntati, quibus

dictis Cardinalis respondit, se esse contentum, ut ipse expediret literas, & caperet possessionem, si non efficeretur certum quid, quod non fuit effectum. Queritur, an, si præfatus familiaris expediuit literas, & cepit possessionem, incurreret pœnas confidentiæ contentas in bullis Pij III. & Pij V.

Respondendum videtur, quod non: quia familiaris nō promisit Cardinali quidquam certum, vel obligatorium, sed per verba generalia iactantiæ, quæ non obligat, & antequam illa promissio vel oblatio iactatoria facta fuisset, iam ius erat questuū familiari per solam collationem signaturæ, iuxta cap. penult. c. si tibi absent. c. & præsupponit Rota, d. Felinus & Decius. Nō obstat, quod promissio fuit specialis de disponendo de beneficio ad libitū Cardinalis: quia simul fuit generalis ad complacentiam. Nec refert, quod fuit ante possessionem, & literas expeditas, quarum expeditionem, & possessionem potuissent impedire Cardinalis, stante quod non solum committitur simonia per promissionem ante iuris acquisitionem, sed etiam ante possessionis adeptionem, Abbas receptus. s. quia responderetur eadem ratione, qua superius, scilicet, quod promissio fuit vana, iactatoria, generalis, & ad cōplacentiam. Ceterum puto expedire in hoc casu, ut idem familiaris supplicet eidem Cardinali, ut remittat sibi huiusmodi qualem qualem promissionem, & sit contentus illa naturali, quæ nascitur ab instinctu nature, ut beneficienti beneficiamus, iuxta leg. h.

S V M M A R I V M.

- 1. Simonia conuentionalis quando vtrinque etiā pro parte adimpletur, efficitur realis, & inducit tunc, & non prius excommunicationem, quam absolutio à peccato simonia antea obtenta non tollit: & ita, si celebrat, antequam ab excommunicatione absoluat, efficitur irregularis. nu. 2.
- 2. Absolutus à peccato simonia conuentionalis, si postea illa vtrinque etiam pro parte adimpleatur, nouo peccato involuitur, & excommunicationem incurrit in qua, nisi denuo absoluat à dicta excommunicatione, celebrando, nō obstante primo dicta absolutio, cōtrahit irregularitatem: & hoc, nisi bona fides & probabilis ignorantia, qua ignorabat ius obscurū obscure determinas casū de quo agitur esse simoniacū, illū excuset. n. 5.
- 2. Absolutio ab excommunicatione etiam iniuste ab habente potestatem, siue ex vi iobelei, vel cruciatæ, vel aliter data tenet, & postea celebrantem ab irregularitatis incursum tenet.
- 3. Iobelei, & cruciatæ potestas extenditur quidem quo ad tollendam excommunicationem, sed non quo ad tollendam irregularitatem ex celebratione antea incursum. & nu. 2.
- 4. Absolutus ab eo qui habebat potestatem absoluedi ab aliqua excommunicatione, potest credere se vi generalis absolutiois, quam confessarij dare solent, sufficienter absolutum.
- 4. Fructus restituere tenetur nulliter, puta ob simoniā, de beneficio prouisus; potest tamen illos suis propinquis pauperibus elargiri.
- 5. Irregularitas non incurritur sine dolo; vnde qui bona fide errans circa ius obscurum, cui annexa est excommunicatio, aliquid facit, & celebrat, illam euitat.
- 6. Irregularitas nō tollit beneficia antea legitime obtenta: immo & postea obtentorū fructus facit suos irregularis, quando probabiliter errore ductus credebat se irregularitatem non contraxisse.

CONSILIVM LXXXII.

VAERITVR: quid dicendum sit de illo, qui habuit beneficium per renunciationem infectam confidentia ante bullam Pij III. contra confidentiariorum in beneficiis latam, & reliquit illud ante bullam Pij V. infectus item est simonia conuentionalis, quæ facta fuit realis postea per solutionem fructuum promissorum renuntiant: & quid si is obtinuit aliud beneficium?

Ad hanc quæstionem respondeo sequentia. Primum, quod consulens rectè fecisset, si fructus promissos non soluisset ei, qui renuntiauit beneficium in suum fauorem, ne simonia, quæ tunc erat conuentionalis tantum fieret realis per ea quæ post alios diximus nos in Manu. confess. 1. Secundo, quod si præfatus D. consulens postquam soluit aliquos fructus, & consequenter post completam etiam pro parte sua simoniam, ante tamen quam diceret Missa, vel vteretur ordine aliquo sacro, fuit absolutus per aliquod iobeleū plenissimū vel virtute bullæ cruciatæ, quæ ad id se extenderet, non fuit effectus irregularis: quia præ-

a Leg. sim. ff. de testam. c. in ca. cum venissent. de insit. b De concess. prælati. c. De præben. eod. lib. 6. d Decis. 27. de rescrip. c. 20. de concess. prælati. in antiquiorib. e In rubrica de constitut. i. Dict. ca. cum venissent. g In cap. dilectus. i. sub fin. de simon. h Si non sortem. s. li. bertus ff. de cond. indeb. &c.

i Cap. 23. nu. 101.

cessit absolutio celebrationem, quod fundari potest per ea, quæ nos diximus in Man. confess. a adiunctis illis quæ dixeramus de absoluteione data excommunicato: & quod absolutio etiā iniusta data ab habente potestatem absoluendi valet. Dixi, e post solutos aliquos fructus: quia absolutio anterior non potuit prodesse, quoniam nondum erat nata excommunicatio, nam nondū erat simonia facta realis. Nec prodest dicere, quod iam fuit absolutus à peccato simonia futuro, quod admisit postea approbando simoniam præteritam per solutionem fructuum ante conuentam.

Dixi etiam, si fuit absolutus post aliquos fructus solutos, & antequam missaret, vel aliquo sacro ordine vteretur: quoniam posterior absolutio delere quidem potuisset excommunicationem iam incursum, non tamen impedire irregularitatem iam contractam, ad quam non se extendunt præfata bulla, neque iobelea, ut nos diximus in præfato Man. d.

Tertio, quod sequendo dictum præcedens, posset dici, quod si præfatus consulens postquam soluit aliquid præfatorum fructuum, antequam missaret, fuit confessus per reconciliationem tali cōfessario, qui in absoluendo à peccato vtebatur illa absoluendi forma, quam ego in præfato Man. e admoneo, puta quod ante absoluteionem à peccatis præmittatur absolutio generalis à quibuscūque cecidisset, si quibus teneris, à quibus ego te possum absolueri, &c. posse in quâ dici quod præfatus consulens posset credere se fuisse absolutum, credendo quod fuit absolutus à suis peccatis præmissa illa generali absoluteione, & consequenter quod non incurrit irregularitatem: quoniam cōsueti fieri probabiliter præsumi possunt esse facta. f

Quarto, quod nō potest saluari valor tituli, quæ per renunciationem illā simoniacā habuit præfatus cōsulens, & cōsequenter quod tenetur restituere fructus illos malè perceptos pauperibus, vel operibus pijs; & credo sufficere iuare aliquas cognatas pauperes pro sua charitate aliqua doris parte, vel cognatas scholasticos pretendentes sacerdotium, vel per bullam compositionis.

Quinto, quod puto præfatum consulentē immunē esse à pœnis confidentiæ, propter ea, quæ nos scribimus in d. Ma. s.

Sexto, quod posset dici præfatum consulentem nō incurrisse irregularitatem, etiā si missasset post solutos fructus, ante absoluteionem præfaram, attempta ignorantia, & bona fide, & quod simonia præfata erat iuris humani: & quod ut ait Innocentius, h quem & multos alios refert & sequitur Felinus, i errans circa ius obscurum difficile intelligibile excusatur: & quod Abbas dixit quod irregularitas non contrahitur sine dolo, quod ipsum dixit etiam Dominicus. l

Septimo, quod si consulens alterum beneficium, quod habet, obtinuit ante præfaram simoniam, potest illud retinere saltem in foro conscientia; & etiam si obtinuit postea credendo, quod irregularitatem non cōtraxit, fructus facit suos, nō autem credendo quod irregularitatem cōtraxit, quid autē debeat credere, ex prædictis colligere licet.

S V M M A R I V M.

- 1. Confidentiarij illi, qui recipiendo beneficium promittebant resignanti retrocedere ante constitutiones Pij III. & Pij V. cogebantur pacta tanquam minime illiuita seruare.
- 2. Gratia obtenta à Pœnitentiaria cum clausula, si sit occultum, non vitatur; licet postea, quod occultum erat reueletur.

CONSILIVM LXXXIII.

RESIGNATARIVS iuxta fidem datā resignati beneficium retrocessit, antequam cōstitutiones Pij III. & Pij V. publicarentur. postea ad cautelā narrado factū esse occultū obtinuit secū per Pœnitentiariā dispensati, & absoluti; postea verò cepit diulgari. Petitur quid agendum.

Respondetur primò, D. consulentem nō incurrisse pœnas nouè inductas contra confidentiam beneficalem per Pium III. & Pium V. quia hæc confidentia facta fuit & desinit ante illorum constitutiones.

Secundo, quod opinio multorū habet in Verbe & orbe, quod huiusmodi confidentiæ habebantur pro licitis, tēpore, quo hæc contigerunt, adeo quod aliqui confidentiarij coacti fuerunt vi adimplere fidem præstitam; secūdm quos respondendum esset, quod D. consulens ad nullā restitutionem tenetur, neque tenebatur tempore, quo à

a Cap. 20. nu. 13. b Cap. 9. c Cap. v. de rebus. s. ubi. de sent. excomm. li. 6.

d Cap. 27. nu. 193. & latius nu. 150.

e Ca. 26. n. 9.

f Leg. sim. ff. de fidei iuss. c. ca. cum M. de cons. cum latere ubi per Fel. traditū.

g Cap. 23. nu. 109.

h Ca. per tuas il. de simon. i In c. 1. nu. 15. de re iud. k Cap. pastoralis. s. verū de appell. l Cap. soler. de sentent. excomm. li. 6.

summo Pœnitentiario fuit iussus absolui. Tertio, quod gratia præfata per Pœnitentiariam obtenta non fuit inualida, eo quod facta fuit sub conditione, si occultum fuit, vel non publicum: quia satis occultū fuit antequam renūciaretur beneficiū, & consulerentur super hoc eruditi, & ante petiam per Pœnitentiariam gratiam.

Quarto, quod mea sententia potest & debet D. consulens deponere scrupulos, & tranquillare suam conscientiam propter multa, quæ non licet per medicos & otij penuriam in præsentia scribere.

S V M M A R I V M.

- 1. Consuetudo omnis legitime præscripta pro lege est obseruanda, & legi humane pariter rationabili derogat, estque seruanda etiam quando saculares dant aliquid ecclesiasticis, à quibus accipiunt spiritualia, modo nō detur pro ipsis rebus spiritualibus, quia etiam si esset immemorialis, cum sit contraria iuri naturali diuino, non consuetudo præscriptibilis, sed vetus error, & non seruandus, est dicenda. nu. 9. quia veram simoniam quis, nec etiam Papa potest quo ad peccatū iustificare, licet possit auferri pœna. nu. 14.
- 2. Beneficio ante, immo & post illius erectionem, vacanti potest quidem à superiore aliquid onus temporarium reale imponi, sed non personæ de eo prouidendū. nu. 8.
- 3. Possessio canonicatus, etiam præbende, est quid spirituale, seu spirituali annexum: vnde qui aliquid temporale dat pro illius noua acquisitione, committit simoniam, & nu. 8. 11. etiam quod det ad redimendum vexationem, nu. 3. & hoc etiam quod temporale sit conuertendum in pium vsū, nu. 4. & v. vel augmentum reddituum beneficij, nu. 5. & 7.
- 6. Temporale si detur erigendum in beneficium, cum pacto ut postea donanti conferatur, simonia est.
- 11. Intellectus Concilij sess. 24. cap. 14. & extrauag. Pij V. durum & nu. 12. 13.
- 12. Datio rei temporalis, quæ ad formam sacri Concilij sess. 24. ca. 14. fit seu exigitur in apprehensione possessionis canonicatus, ad hoc ut iustificetur, requiritur primo quod nō habeat speciem simoniae, secundo quod conuertatur in vsu pium, nec sufficit quod conuertatur in opus publicum. nu. 10. immo per extrauagantem Pij V. non licet de quibusdam rebus aliquid accipere, & de aliquibus non nisi pro rata primorum sex mensium. n. 13. requiritur prætere a quod nō detur vi pretium seu in causam principalem ipsius apprehensionis possessionis, quia nec Pontificis decreto coram Deo potest iustificari. nu. 14.
- 14. Consuetudo etiam immemorialis ecclesie, secundum quam prouisi de canonicatu & præbenda, antequam ad possessionem illorum admittantur, solent scuta decem pro molendinorum, & quinque pro platea ecclesie reparatione soluere, non videtur licita, & per totum.

CONSILIVM LXXXIV.

IN ECCLESIA Palentina consuetudine immemoriali canonici, cū accipiunt possessionem, soluūt decena circiter scuta pro reparatione quorūdam molendinorū Ecclesie cathedralis, & quater pro reparatione quorūdam domorū eiusdē Ecclesie. Queritur, an per hoc admittatur simonia in beneficio.

Respondetur, hanc quæstionem longè difficiliorē esse, quā præ se fert; & quod pro parte negante facit primò, quod omnis laudabilis consuetudo, legitimo tēpore præscripta, est seruanda pro lege, & quod omnis cōsuetudo rationabilis legitimo tēpore continuata derogat legi humane, etiā rationabili.

Secūdo facit ca. ad Apost. c. q̄ habet, eos qui accipiūt aliqua spiritualia à clericis, vel alijs ecclesiasticis personis, debere cōpelli ad seruandam consuetudinem dandi aliqua temporalia pro illorum perceptione, vel administratione.

Tertio facit illud Apostoli, d Cōmunicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat, in omnib⁹ bonis. & alia eiusdē, quæ transferuntur, c. in c. 2. scilicet, Qui altari seruit, de altari viuere debet. & Qui seminat spiritualia, temporalia metere potest. & Quis suis stipēdis militat vinctus? & ca. tera, quib⁹ probatur, ministrates spiritualia, posse percipere pro illis tēporalia, & percipientes spiritualia debere cōferre pro illis tēporalia ministrare. ea.

Quarto, q̄ possessio immemorialis habet vi cōstituti & legis. Quinto, quod bene & iuste potest imponi à superiore onus aliquod temporarium beneficio, antequam erigatur, h immo & postquam est erectum. i

Pro parte affirmante, scilicet quod huiusmodi datio & receptio præfatorum scutorum pro molendinis & repara-

a Cap. consuetudo. 1. dist. c. quo iure. s. dist. b Cap. sim. de consuetu. c. l. 2. c. que sit lon. temp. con. iur. c De sim. d Ad Gal. 6. e Ex d. ca. 6. & ex cap. 9. 1. Cernit. f. 3. g. 1. g Cap. sup. quib⁹ dam. de verb. sign. & l. hoc iure. s. dicitur iure. s. ff. de aqua quot. & est. h Cap. cum dilectus. de consuet. i Cap. significatum. de præb. & ca. 1. vs eccles. beneficium.

tionem domorum predictarum sit simoniaca, facit primò, quod omne pactum, omnis conditio, & omnis modus, per quæ datur aliquid temporale pro spirituali, vel annexo ei, est simonia, vt probat eius definitio, quam posuit glossa, cum declaratione, quam post alios addidimus nos in Man. confess. b At negari non potest quod datio præfatorum scutorum, quæ soluunt singuli canonici pro acquirenda possessione canonicatus & præbendæ, est datio rei temporalis, etiam pecuniaria; & traditio possessionis canonicatus & præbendæ est traditio rei spiritualis, vel ei annexæ, cum beneficium sit res spiritualis, vel annexa illi, per cap. dilecto, c & cap. dilectus. d & tradit S. Thomas ab omnibus tam Theologis quam Canonistis receptus. e Ergo prædicta præfatorum scutorum datio est simoniaca.

Secundo, quod datio alicuius rei temporariæ, maximè pecuniæ numeratæ, pro acquirenda noua possessione beneficii spiritualis, est simoniaca, etiam si detur pro redimenda vexatione, antequam acquiratur ipsum beneficium quo ad proprietatem & possessionem eius, vt Panormitanus receptus ab alijs & tenet. At in casu proposito datur pecunia numerata, antequam quærat possesio beneficii spiritualis, quales sunt canonicatus & præbendæ, iuxta præfata cap. dilecto, & cap. dilectus, pro illa quærenda & accipienda: ergo admittitur simonia.

4 Tertio, quod qui ingreditur monasterium, soluendo, vel cum pacto de soluendo aliquam pecuniam Abbati, vel ipsi monasterio, admittit simoniam. h

Quarto, quod videtur esse textus singularis & clarus in in specie pro hac parte cap. ex multis, i vbi expresse prohibetur, ne quicquam temporale detur, vel accipiatur a canonico recipiēdo, vel recepto ab Ecclesia, etiam in finem conuertendi illud in pauperes, vel fabricam Ecclesiæ.

5 Quinto, quod non videtur sufficiens causa iustificandi præfata donationem & acceptionem, quod canonici præbendati præfati gaudent post acceptam possessionem emolumentis præfatorum molendinorum, & domorum; quia etiam omnes fere alij beneficiarij fruuntur redditibus beneficiorum suorum conseruatis & auctis; attamen non licet eis, qui ea consequuntur, dare pecunias ad augendos & conseruandos redditus eorum.

6 Tum quia non licet dare pecunias, vel alia bona temporalia ad erigendū aliquod beneficiū, cū pacto vt illud erectū conferatur ei, qui dedit illa, vt tradit Panorm. à nemine reprehēsus. k Tum quod non licet alicui dare prædia magna, vel pecunias, vel redditus magnos alicui Ecclesiæ cathedrali, abbatiæ, vel parochiali, cum pacto, conditione, vel modo, vt illa ei conferatur, secundū omnium mentem.

7 Sexto, quod nec dici potest esse sufficientem causam ad iustificandas præfatas donationem & receptionem, quod illa sunt vitales vel necessaria ad augendos vel conseruandos redditus Ecclesiarum: alioquin enim omnia beneficia essent vendibilia eis, qui ad conseruandos vel augendos redditus donarent magna bona temporalia; quod est absurdum; & ideo non dicendum. l

8 Septimo, quod non possunt iustificari datio & receptio præfata, eo quod dicatur esse onera imposta ante vacationē & collationē, iuxta, c. significati. m & c. i. n quia illa capp. intelliguntur de onere reali imposto beneficio vacanti ante collationem à superiore ex iusta causa, vt expresse ait præfatum c. i. o & in casu proposito præfata onera nō sunt realia, nec imponuntur canonicatibus & præbendis, sed personalia, quibus personæ canonicorū præbendatorum onerantur; neque imponuntur à superiore vt onera realia sed inducta sunt cōsuetudine, & sunt quædam donaria introducta consuetudine non ad finem onerandi, & augendi, vel minuendi canonicatus & præbendas, sed ad finē accipiendi illa pro possessione illorū, quæ traditur illis; & ita est datio rei temporalis pro acceptione rei spiritualis, vel annexæ illi, & consequenter simoniaca.

9 Octauo quod non videtur etiā iustificari præfata datio & receptio, ex eo quod fit à tempore immemoriali. Tū quia immemorialis possessio habet vim constituti, quādo illa est circa temporalia, & non circa spiritualia à Spiritu sancto inducta, vt ait c. frustra. p & cum non est contra ius naturale diuinum: alioquin enim est veritas erroris. q Tum quia Pius V. hoc expresse declarauit in extrauag. durum. At

datio vel acceptio verè simoniaca est contra institutum à Spiritu sancto, secundum omnes, & contra ius naturale & diuinum; ergo non potuit à principio constitui; immo cōsuetudo, quæ illam induxit, est corruptela, & nullatenus præscriptibilis, per dicta tria capp.

10 Nono, quod præfata datio & acceptio non potest iustificari, eo quod fiat ad vtilitatem publicā, nisi sit pia, quia licet pietas & publica vtilitas in quibusdam conueniant, quo ad hoc tamen nullibi reperiuntur exæquata; & ita non est dicendum. a

11 Addo, quod consideratis pro vtraque parte suppositis, videtur dicendum primò, quod communis fere omnium sententia est, quod cuiusque rei temporalis datio vel acceptio ad vsum temporalem vel profanum, siue priuatum siue publicum, pro beneficio spirituali, vel eius possessione acquirenda facta, est simoniaca.

Secundo, quod quicquid Panormitanus communiter receptus, b & Cardinalis Alexandrinus sequutus eū, c dicat non erant licitæ præfate donationes & acceptiones ante Concilium Tridentinū & ante præfata extrauag. durum. Tum quia præfati c. ex multis, cui non respondent illi, nec vlli alij respondere possunt, in specie prohibet donationes huiusmodi, etiā si dentur vel recipiantur ad conuertendum illas in cultū diuinū, vel pauperes. Tum quia id irrefragabiliter probant argumēta supra pro parte affirmante formata, præsertim tria prima, & septimū cum alijs sequentibus.

Tertio, quod defendi posset, saltem disputando, etiam illud cap. non esse sublatum per solum præfatum Concilium Tridentinum. d Tum quia præcipit seruari iura anteriora super huiusmodi donationes edita, & consequenter præfatum cap. ex multis. Tum quia in sensu directo nihil disponit contra illud, sed solum à cōtrario sensu, quatenus solum præcipit Episcopis, vt non permittant huiusmodi donationes, quæ in vsum pios non conuertuntur, & speciem simoniæ habent: & argumentum à cōtrario sensu nil probat, quando sumitur ad probandū contrarium iure expressum, iuxta septē vel octo glossas, quas citat Felinus, e præsertim glossam à Panormitano ibi putatam singularem. f

12 Tum quia Concilium duo requirit, vt huiusmodi donationes permittantur; alterum, quod cōuertantur in vsum pium; alterum, quod nō habeant speciem simoniæ. & esto teneatur quod donatio & receptio præfata conuertantur in vsum pios, tamen habent speciem simoniæ per præfatas rationes. Nos tamen in Man. nostro confess. g tenuimus, quod præfatum Concilium permittit donationes ad pias causas, si aliās non habent speciem simoniæ.

13 Quarto, quod præfatus Pius in præfata extrauag. durum, h recedit à dicto c. ex multis, & à præfato Conc. Trid. i à præfato quidem c. ex multis, eo quod statuit, vt dimidium quarundam donationum ad pia soluantur, & quarumdam non; & à Concilio, quod insinuat dari & accipi posse integra omnia pro causis pijs, nisi habeant speciem simoniæ.

Quinto, quod videtur parendum statuto Pij V. arg. i. k quatenus habet, Papam, qui constituit aliquod contra ius humanum, tollere illud, præsertim si facit mentionem de illo, si est consiliare; quæ requiritur, iuxta Archidiaconū, l communiter receptum, & latè declaratum à Felino. m

Sexto, quod ad statutum præfati Pij seruandum oportet scire quæ datio sit dicenda excedere semestre, & quæ non; & an donationes, de quibus quæritur, dicantur excedere semestre, an non.

Septimo, quod etiam oportet scire quæ datio habeat speciem simoniæ, & quæ non, vt intelligatur mens præfati Concilij Tridentini.

14 Octauo, quod contra moderationes ambas Cōcilium & Pij V. præfatas facit, quod nulla potestas humana, etiam Conciliorum, & Papæ, potest efficere licitam simoniam illam veram, quæ constat ex eo quod temporale datur pro pretio vel causa principali acquirendæ rei spiritualis, vel illi annexæ: quia id est contra legem naturalem & diuinam quam etiam Concilia & Papæ tenentur seruire vsque ad sanguinē, n quamuis possint efficere vt pœnæ iuris humani non incurrantur per illam, vt traditur in nostro Man. confess. o & cōsequenter nulla potestas humana potest facere, quod liceat dare, vel accipere quicquā tēporale pro pretio vel causa principali rei spiritualis, vel ei annexæ, siue

a § consideremus Aulhen de trien. c. § miss. col. 3.

b Inc. Iacobus de simon. c In cap. ex multis. i. q. 3.

d Sess. 24. c. 14. de reform.

e In c. significati. de for. compet. num. 13. f In clem. 1. verbo facere. de usur.

g Cap. 23. nu. 102.

h §. c. nihilominus. i Sess. 24.

k De cōst. li. 6.

l In d. cap. 5. m In c. nōnulli. de rescrip. nu. 2.

n Cap. sunt quidam. 25. q. 1.

o Cap. 23. nu. 108.

a Cap. 23. nu. 101.

b ff. de iur. do lib. c. cap. de causis de off. delegat.

c Cap. 23. nu. 100. vers. 4. §. 1. d. 2. 2. quæst. 100. art. 3. c In summa verbo simonia. art. 2.

detur ad vsum pium, siue profanū. quæ ratio maximè confirmat decisionem præfati cap. ex multis. propter quod & quædā alia conclusimus in d. Man. a quod omnis datio & receptio, etiam minima, facta pro pretio rei spiritualis, vel causa principali eam habendi, est vera simonia iure naturali & diuino prohibita, & nulla alia quo ad Deū, & forum conscientiarum; ergo non refert an huiusmodi datio fiat ad vsum pium, an ad profanum, sed an fiat principaliter pro pretio rei spiritualis, vel illi annexæ, non habita ratione moderationum Concilij, & Pij V.

Nono, quod præfata moderationes non videntur posse defendi, nisi quo ad forum exterius per viam præsumptionis; ita quod moderatio Concilij intelligatur quoad præsumendum donationem & receptionem præfatas non esse factas pro pretio vel causa principali, cū sunt ad vsum pium, licet sic, cū fiunt ad vsum profanum: moderatio vero Pij V. procedat quo ad præsumendum certa dimidia rerum datarum ad vsum pium non esse præsumenda data pro pretio vel causa principali, & tota integra sic.

Decimo, quod videtur indigere declaratione Papæ quæstiones illæ tres, quæ hic incidunt. Prima, quare datio & receptio durans vltra semestre illud, de quo loquitur Pius, sit aliter iudicanda, quæ durat citra illud. Secūda, quare alterius dimidij datio non liceat, & alterius dimidij sic, cum frequenter dimidium vnus donationis sit plus quam alia tota integra datio; & cum tota integra datio, quæ non durat semestre, sit maior, quàm alia durans plus quam semestre. Tertia, quæ datio dicatur habere speciem simoniæ, de qua loquitur Conciliū, & quæ nō, cū omnis huiusmodi datio & receptio habeat speciem simoniæ, quatenus datur & recipitur pro spirituali, vel ei annexo, immo sit vera simonia coram Deo, & in foro conscientiarum, si pro pretio, vel causa principali qua rendi illud, detur, & non aliās, vt prædictum est: quamuis fortè dici posset, eas vt res indeterminate relinqui arbitrio iudicis, iuxta l. 1. b qua ratione autem id arbitrabitur, videtur arbitrandum à S. D. N.

Vndecimo, quod ex omnibus prædictis colligi potest ab oculato lectore, quid sit in casu hoc proposito respondendum, quod ipse gratia breuitatis, & tantæ prolixitatis vitandæ omitto, vt rem speciali consultatione indigentem: nam etiam quæ hæctenus dicta sunt, pro sua dignitate longè magis dilatari poterunt, in gloriam Domini nostri Iesu Christi, qui nos omnes saluet.

S V M M A R I V M.

1 Parochus petens, vel etiam exigens ante collationem nuptialis benedictionis, qua pro huiusmodi dari consueuerunt, male quidem facit, sed non est simoniacus, nec incurrit censuras; & dato quod in his commississet simoniam, tamen non esset excommunicatus, quia illa non incurritur, nisi ob simoniam in ordine, vel beneficio. & num. 2.

CONSILIVM LXXXV.

PAROCHVS quidam ante benedictionem nuptiarum petijt sibi solui aliquam mercedem, & deinde tēpore benedictionis illam sibi oblatam exegit, credens sibi id licere; ex quo nulla sui ordinarij præcessit prohibitio, & in stipendio, ac pro elemosyna suorum laborū illam recipit. Quæritur, an incidit in aliquam simoniæ pœnam attento quod consuetudo talia exigendi sit tam ibi, quàm in locis alijs circumvicinis.

1 Respondeo, quod quæstio hæc profundam & quotidianam materiam tangit: & visis, ac pro tenuitate nostra perpenis aliquot locis, in quibus seminaria argumentorum, quæ pro vtraque parte formari possunt, iecimus, credimus prædictum parochum nullā incurrisse coram Deo simoniā, per ea multa, quæ videri possunt in nostro Man. c vbi inter alios allegamus vtrumque Thomam, d & quia breuitatis gratia non attulimus ibi ad verbum verba iunioris Thomæ e recitamus illa, quæ sunt hæc: Quarto nota, qui timor atam habes conscientiam, quod licet sacerdos minus bene faciat exigendo id, quod secundum laudabilem consuetudinem solet dari, si ante collationem spiritualiū exigat, aut si negat, aut differt spiritualiū collationem, vt illud habeat, nō tamen propterea simoniacum iudicet: quoniam si vt conseruet se indemnem, cognoscens præcipuè quod postea oportebit eū litigare hoc facit, simoniacum non est, secundum rem: quia non vendit spirituale; nec huiusmodi

exactio inducit modum pretij quoniam non mutat modum debiti, quamuis speciem quasi simonia habeat huiusmodi prauentio, & cautela, & propterea reprehenditur.

2 Cui, & omnibus alijs addito, quod nullatenus est iudicandū incurrisse vllam excommunicationem, etiā si admisset simoniam; quoniam illa solum infigitur à iure ob simoniā in ordine tantum vel beneficio commissam; & in casu proposito, esto quod iudicaretur simoniacus, quod tamen nullatenus arbitror faciendum, non potest iudicari simoniacus in ordine, neque in beneficio. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

1 Simonia est principaliter pro admisione ad religionis habitum quid accipere, secus si minus principaliter accipiatur, etiam si sit causa sine qua non. num. 5.

2 Religionis habitus datio quid spirituale, vel spirituali annexum, cum de laico faciat ecclesiasticum.

3 Percutiens nouitium est excommunicatus.

4 Forum exterius iudicat facta externa, & hoc secundum quod probatur.

CONSILIVM LXXXVI.

BANNITI frater cupiens illum in monasterio recipi, rogauit Abbatem, vt reciperet, offerendo dare scuta 50. recusat Abbas recipere hominē ob malos mores, sed iterum rogatus spondit, & recipit, sed distulit dare habitum, donec dicta scuta 50. soluerentur; immo sollicitari fecit fratrem, vt ea numerarentur; quibus numeratis habitum dedit. Dubitatur quid iuris.

1 Nullo iure aut titulo bono & probabili videtur posse defendi in proposito casu non fuisse incursum simoniam. Tum quia certum est simoniam incurri, quoties pro spirituali datur, vel accipitur aliquod temporale, per definitionem eius datam à glossa a receptam cum ab omnibus nostris b tum à S. Thoma & alijs Theologis c & ab eod. S. Thoma d declaratam, & dilatam etiā à nobis in Man. conf. e & constat 50. scuta esse quid temporale, & ingressum monasterij esse quid spirituale. f

2 Tum quia non obstat dicere, quod non fuit data, nec recepta pecunia pro professione, sed solum pro receptione, datione, & susceptione habitus: quia etiam datio habitus est quiddam spirituale vel spirituali annexum, in quo potest committi simonia, vt probat d. cap. quoniam & cap. tua. g & merito: quia datio & susceptio habitus facit quem de laico ecclesiasticum, adeo quod percuciens eum est excommunicatus vt habetur in cap. religioso. h & ante illud tenuit Hostiensis cōmuniter receptus cōtra Innocentiū. i

3 Tū quia non obstat dicere, quod talia ignorauit. Tum quia contrarium colligitur verisimiliter ex narratis in factō. Tum quia etiam si eo ignorante fuerit admissa simonia, tamen cum primum sciuerit, tenetur relinquere habitum, licet dimisso habitu, & purgata simonia, possit denuo recipi, si receptio non fuerit scandalosa, per d. c. quoniam. k

4 SED QUID si Abbas tantum accepit illa 50. tūquam donum, & sponte oblata, daturus nihilominus habitum, etiam si illa non fuissent sibi oblata?

4 Quo huic replicationi satisfiat, dico primo, quod hæc non excusabunt quo ad forum exterius, in quo per ea, quæ fiunt exterius, & probatur, est iudicandum, l & ex his quæ exterius facta sunt in hoc casu clare probantur promissio pro ingressu, & acceptatio promissionis, & solutio promissæ, & (vt ita dicam) nolitio dandi habitum ante solum promissum, & datio habitus statim post solum promissum: per quæ omnia probatur præsumptiuè simonia quo ad forum exterius iuxta superius responsa.

5 Dico secundo, quod si verè coram Deo Abbas accepit illa scuta tamquam donum sponte oblatum, & tamquam elemosynam principaliter propter Deum oblatam, licet minus principaliter habuisset etiam respectum ad habitus dationem, & quod promissio scutorum non fuit causa principalis dationis illius, licet fuisset aliqua causa, sine qua non fuisset datus, non esset vere coram Deo simonia: quod deduci potest ex his quæ nos scribimus in Man. cōf. m & pro vtroque dicto huius responsionis est casus satis expressus in d. c. tua. Quare D. Abbas consulere debet semetipsum quo ad forum conscientie, iudex autem facta exteriora quo ad forum exterius. Salua, &c.

a 1. quæst. 1. in sum. b ibi. c in rub. de simo. c In 4. i. sent. dist. 25. d 2. 2. q. 100. art. 1. e Cap. 23. nu. 100. f Cap. quoniam. de reg. c. cap. ex infirmatione. c. multis alijs, de simonia. g De sim. h §. 1. de sent. excom lib. 6. i In ca. statum. de regular.

k De regula. sub fin.

l Leg. illicitas. §. veritas. ff. de off. præsid.

m Cap. 23. à nu. 100.

a 1. q. 1. in sum. ma. b Ca. 23. nu. 102.

c De præb. d De simon. e In 2. 2. q. 100. art. 4.

f Ca. dilectum de simon.

g Ibidem.

h Cap. venies c. quoniam de simon. i 1. quæst. 3.

k In ca. Iacobus. num. 3. de sim.

l Leg. nam quod absurdum. ff. de bonis liber. m De præb. n Vt eccles. be nef. sine dimin. conferant. o Vt eccles. benef.

p 8. distin. q Cap. cōsuetud. c. ca. solus. ead. dist.

SVM MARIVM.

Ius patronatus recepta pecunia concedens Episcopus dotem augenti simoniaco est, sed non excommunicatus.

CONSILIVM LXXXVII.

AN EPISCOPIVS, qui cōcedit cuidam ius patronatus, & presentandi ad quoddam beneficium ob augmentum reddituum, quod accipiens dabit, si acceperit ob id aliquas pecunias, sit excommunicatus, & si celebrabit postea, sit factus irregularis?

2 Respondetur, quod non. quoniam non omnis simoniaco est ipso iure excommunicatus, sed tātum simoniaco in ordine, & beneficio, accipiendo illa, vel dando, vt post alios tradimus in Man. confess. a & palam est, ius patronatus non esse beneficium, neque ordinem, cum etiam laicus sit eius capax. b

SVM MARIVM.

1 Degradatio est actus spiritualis potestatis, sicut promotio ad ordines; vnde pro ea pecunia peti nequit, etiam si peteretur pro labore faciendi actum.

2 Consuetudo dandi quid pro sustentatione ministrantis sacramenta seruanda.

CONSILIVM LXXXVIII.

AN ORDINARIVS Episcopus pro mercede degradationis presbyteri possit iuste petere duo scuta aurea?

1 Respondeo, quod non potest iuste petere illa pro mercede actus degradandi. Tum quia sicut collatio ordinis est actus spiritualis potestatis, quę pendet ab Episcopatus ordine, & etiam ablatio ordinis, vel vsus eius est actus potestatis spiritualis eiusdem ordinis, & palā est eum cōmittere simoniam, qui petit aliquid temporale pro re spirituali, per definitionem simonię, quam glossa recepta per Theologos & Canonistas dedit, & declaratam a nobis prę alijs in Man. nostro confess. f

2 Tum quia licet possit quis cogi ad seruandam cōsuetudinem piam dandi i temporale aliquid pro elemosyna, vel sustentatione pia ministrantis sacramenta, vt habet cap. ad Apostolicam, & Concilium Tridentinum non tamen potest peti pro pretio, vel mercede laboris illius actus, vt tradimus nos post alios vbi supra, h & vt verbo additur, nulla consuetudo pia inuenitur, qua dicitur esse dandos duo aureos pro degradatione sacerdotis. Tum quia prędictum Concilium, vbi supra damnauit omnem dationem rei temporalis, & consuetudinem faciendi eam pro re spirituali, & actu eius, nisi cum daretur ad pia, & non haberet speciem simonię: & prędictus ordinarius non petit illos aureos ad illos impendendos operi pio, & pręterea habet quamdam speciem simonię, propter quod etiā ante Concilium prędictum prohibebatur dari aliquid temporale pro spirituali, etiam ad opera pia. i Salua, &c.

SVM MARIVM.

1 Collegia pro pauperibus scholasticis erecta, beneficia quidē non sunt, nec spiritualia, sunt tamen spiritualibus annexa: vnde qui recepta pecunia loco suo cedit, vt alter assumatur, simoniam quidem committit, sed censurę non est suppositus.

2 Turpiter datum, & turpiter acceptum debet ex solo cōsilio pauperibus erogari potest item danti restituere, immo & quatenus teneretur danti restituere, sufficeret, si ab eo haberet condonationem. nu. 3.

CONSILIVM LXXXIX.

TOLOSÆ, & Auenioni sunt multa collegia pro scholasticis pauperibus instituta, quorū collegę frequentissimē vendunt tacite sua loca aliquibus, quos collegia ipsa rogata per collegam vendētem, facta per eum renunciatione, eligunt, vel recipiunt in collegas, & focios suos.

Quæritur primo, an huiusmodi vendentes committant simoniam cum pœnis extrauagantis. k

Secundo, cui restituenda est pecunia, si qua accepta restituenda sit.

1 AD PRIOREM quæstionem respondeo primo, quod admittit simoniā, quoniā loca illa, siue fodalitia, licet non sint spiritualia, videntur tamen esse annexa, sicut ius patronatus ecclesiasticū, de quo in c. quanto. l & c. cū secūlum. m

Secundo, quod non videntur incurrere excommunicationem latam per pręfatam extrauagantē, quia illa solum

A fertur contra simoniacos in ordine & beneficio ecclesiastico secundum communem sententiā: & pręfata loca siue fodalitia non sunt beneficia ecclesiastica, vt palam est. & ita sicut emens ius patronatus, quamuis simoniam cōmitteret, non tamen incidere in illam excommunicationem vt aliās in prętorio Pœnitentiarię probauimus; sic licet ementes huiusmodi loca simoniam admitterent, non tamen incidere in excommunicationem pręfatam.

2 AD ALTERAM respondeo primo, quod pecunia illa non est necessario restituenda collegio, pro cuius fodalitio accipitur: quamuis pecunia, quę pro beneficio accipitur, restituenda sit Ecclesię, cui facta est iniuria, per textum singularem in c. de hoc, a quod specialiter & singulariter disponit de restitutione pecunię acceptę per simoniā circa beneficium commissam secundum cōmunem.

3 Secundo, quod de rigore iuris non tenentur restituere etiam illis, a quibus eam acceperunt; quia turpiter datum, & turpiter acceptum non est necessario restituendum turpiter danti, iuxta reg. In pari delicto vel casu melior est conditio possidentis. b & copiose tradimus in Man. confess. c

Tertio, quod secundum communem opinionē est restituendum pauperibus; quod tamen esse consilij, & nõ præcepti, probamus vbi supra sequuti quatuor graues auctores.

Quarto, quod D. consulens satisfaciet impetrando donationem ab eo, a quo pecuniam accepit, quia Hadrianus quem sequimur vbi supra, d post Angelum e fatetur quod ex mente Augustini, f is qui ob maleficiū accipit, satisfacit restituendo pauperibus, vel ei qui dedit. At per donationem obtentam ab eo, qui eam dedit satisfactum est illi, per l. i. & l. si rem h.

SVM MARIVM.

1 Beneficium qui bona fide suum esse credit; licet non sit, eidem per interuentum deseruendo, distributiones aliorum autem fructuum partem illam, quam alij inseruienti necessario dedisset, lucratur.

CONSILIVM XC.

R SIMONIACVS in beneficio eidem deseruiuit celebrando, & c. & ex eius prębenda se ipsum & clericum aluit, ac postea illud dimisit. Dubitatur, an teneatur restituere omnes fructus, an verò sit excusandus pro parte, quam in sui & clerici sustentationem insumpsit, vel possit deducere illam summam, quam dedisset mercenario, si per ipsum inseruisset. Dubitatur etiam an teneatur restituere fructus incertos, quos percepit ex quotidianis obuentio-nibus.

1 Hęc quæstio continet satis grande dubium, & parum tractatum a doctoribus, cum tamen in multorū capp. casibus tractari potuisset: quoniam eius decisio pendet a decisione illius. An seruens beneficium sine canonico titulo possit retinere sibi distributiones quotidianas integrę, & fructus alios, saltem pro rata eorum, quę debuissent dari mercenario, si per se ipsum non seruisset, quam quæstionem prę alijs videtur tractare doctissimus Cassador, i ex cuius dictis videtur satis colligi, quod credens bona fide beneficium ad se pertinere, & seruit illi, lucratur distributiones quotidianas, & quod non videtur teneri ad restituendum partem fructuum, quę necessario fuisset impendenda ei, qui seruisset illi beneficio.

SVM MARIVM.

1 Simoniaco in beneficio est excommunicatus quidem, sed non est nec irregularis, nec inhabilis ad alia beneficia, num. 3. imo eo dimisso post pœnitentiā absolutus ab excommunicatione potest celebrare, nu. 4. & alia beneficia, modo simonia non sit notoria, nec de illa condemnatus, potest obtinere. nu. 5. & 6. illud autem, quod prius per propriam, vel alienam ipso sciente simoniam adeptus fuit, etiam si sit simplex, non potest sine Papa dispensatione habere. n. 5. & 7. quod si illi simoniace per simoniā ab alio ipso ignorante commissam collatū fuisse, si habita notitia illud statim dimisit, potest, si sit simplex ex dispensatione Episcopi iterum illi tunc conferri: at si esset dignitas, vel decretum Papa requiritur dispensatio. nu. 7. Deponi item licet possit simoniaco, non tamen est depositus. n. 6.

1 Simoniaco in ordine est excommunicatus, item & suspensus ipso iure, sed non irregularis, num. 6.

2 Irregulari, & alijs inhabili facta collatio non tenet.

a De simon.

b De reg. iur. lib. 6. c. Cap. 17. nu. 30. & seq.

d Num. 31. e Ver. restitu. tio 2. §. 4. f In cap. non sane. 1. a. g. 5. g. ff. cuius iur. d. cog. h §. omnis. ff. de pignor. a. c. tio.

i In decis. 6. de prębend.

3 Irregularitas, sicut nec alia pœna, ipso iure non incurritur, nisi in casibus in iure expressis.

7 Intrusus in beneficio efficitur, sicut & simoniaco, inhabilis ad illud beneficium, sed non ad alia obtinenda.

CONSILIVM XCI.

IRREGVLARIS an sit simoniaco in beneficio, & inhabilis ad obtinendum alia beneficia?

1 Pro parte affirmante facit primo cap. penul. a quatenus videtur habere, quod dispensatio Episcopi ad id requiritur.

Secundo, quod simonia non solum est crimen, quod meretur depositionem, b sed etiam eam inducit ipso iure, vt per locum a fortiori probat, cap. recusatum, c & illam admittens in ordine vel beneficio est hodie excommunicatus per extrauagantem 2. d

2 Tertio, quod collatio facta homicidę, vel alijs irregulari, est ipso iure nulla, licet per homicidium & irregularitatem non perdantur ipso iure beneficia prius adepta secundum Innocentium recte intellectum. e

Quarto, quod simoniaco in beneficio non potest habere illud, neque aliud, si per se cōmiserit simoniam, vel per alium se volente, vt visus est aliquibus resolvere Panor. in cap. de simoniace. de simon. nu. 7.

3 Pro parte vero negante, quę tenenda est, facit primo, quod nulla pœna est dicenda ipso iure incurri, nisi lege id caueatur, vt habet glossa solēnis & recepta, f & quod nulla est lex, quę irregularitatē infligat simoniaco in beneficio.

Secundo, quod irregularitas non incurritur nisi in casibus expressis a iure. g At nullibi exprimitur fieri quę irregularē ipso iure ob crimen simonię in beneficio cōmissū.

4 Tertio, quod Innocentius quem nos retulimus in Man. cōfess. h dicit expressē i quod simoniaco in beneficio non est suspensus, & ideo relicto illo acta pœnitentię potest celebrare, quod non posset, si esset irregularis, vt dicimus in d. Man. k arg. ca. fin. l & ca. inquisitionē, de accusatio.

Quarto, quod adeptus beneficium per simoniam a tertio commissam, & a se ignoratam, licet teneatur renūciare illi, potest tamen illud ipsum habere per dispensationem Episcopi; nisi sit pręlatura. m

5 Quinto, quod nullo iure videtur cāteri, quod adeptus aliquid beneficium per simoniam, etiā si semetipso, vel se volente cōmissam, nõ possit adipisci aliud sine dispensatione, modo simonia non sit notoria, vel non sit cōdēnatus de illa, & ipse simoniaco sit absolutus ab excommunicatione, quam ob illam simoniam incurrit. & Panormitanus n solum dicit, quod adeptus per simoniā propriam aliquid beneficium, etiam si sit simplex, non potest habere illud per dispensationem Episcopi; de alijs autem nihil dicit, neque glossa ordinaria c. r. o neque glossa c. ex multis p neque glossa d. ca. de simoniace, neque glossa ca. post translationem, q nec vlla alia id dicit, neque Felinus qui per omnia sequitur Panormitanum i de eo aliquid dixerunt.

6 Ad primum oppositorum respondeo, quod loquitur de simoniaco in ordine, vt colligitur ex eius glossa qui licet non sit irregularis, est tamen suspensus iure nouo extrauagantis 2. & antiquo d. c. tanta, adiuncta glossa magna, s & ideo non solum eget dispensatione ab excommunicatione, sed etiam a suspensione.

Ad secundum concedo simoniaco etiam in beneficio posse deponi, sed nego esse ipso iure depositū, & nos loquimur de irregularitate ipso iure imposita. Cōcedo item esse ipso iure excommunicatū, & consequenter quod durante excommunicatione est inhabilis ad omnia beneficia, sicut quilibet alius excommunicatus: sed nego quod sit irregularis, ita quod acta pœnitentię, & absolutione sequuta nõ possit habere alia beneficia; quia id nullo iure cauetur.

Ad tertiu concedo collationē beneficij factā homicidę, vel alijs irregulari, etiam post pœnitentiā esse ipso iure nullā: nego tamen per simoniā induci irregularitatē, nisi sequuta sentētia condēnatoria, quę infamat, vt dicit Pan. t

Ad quartū nego id dici a Panormitano, vt supra dictum est; & quādo diceret, pfecto erraret: quia sine textu & iusta ratione id affirmaret; q tamē, vt prędixi, nullatenus facit.

7 AN AVTE M adeptus beneficium per simoniam propriam, & cōsequenter excommunicatus per iura noua excommunicatione Papali, & absolutus ab illa possit nouē habere illud ipsum beneficium, saltem si occulta est simo-

a De elec.

b Ca. tanta. de simon.

c De simon.

d De simon.

e In cap. cum nostris de concess. prębend.

f In cap. fin. de iure patr.

g Ca. i. qui. de sent. excomm. lib. 6.

h Ca. 23. nu. 111.

i In d. cap. tanta.

k Ca. 27. nu. 194.

l De tempo. ord.

m Dist. c. pen.

n In sua longa dist. d. cap. de simoniace.

o l. 9. 5. p. l. 9. 3.

q De renn. cia.

r In d. cap. de simoniace.

s De simonia.

t In d. cap. de simoniace.

nia: quæstionis est: & videtur quod nõ. Primò, quia etiam obtentum per simoniam alienā se nolente admittam, non potest retineri etiā cum dispensatione Episcopi, si est dignitas, vel beneficium curatum, a secundum receptionē sententię, pro qua est bonus textus, qui de Episcopatu agit, in cap. post translationem. b Secundo, quod Panormitanus vbi supra receptus ab alijs simpliciter determinat, eū, qui per simoniam propriam adeptus est aliquid beneficium, non posse illud retinere etiam per Episcopi dispensationem. ita quod videtur resoluendum, quod licet possit quis obtinere per dispensationem Episcopi, beneficiū simplex obtentum per simoniam alienam se ignorante cōmissam, post renunciationem liberam statim factam post certificationem; obtentum tamen per simoniam propriam, vel se volente admittam, non potest habere sine dispensatione Papę, etiam si sit simplex; potest tamē habere alia post absolutionem ab excommunicatione; vt supra dictū fuit.

8 Non obstat, quod sicut homicidę sublata irregularitate est capax cuiusvis beneficij, ita simoniaco sublata excommunicatione non videtur habere impedimentum vllum ad illud, cum non sit irregularis, nec suspensus ab officio, quod per titulum nouum illud acquirere possit. Quia responderi potest, quod sicut intrusus in aliquo beneficio sit inhabilis ad illud, licet non ad alia, iuxta ca. quisquis, c & alia multa adducta per Felinum, d ita adeptus aliquid beneficium per simoniam propriam, sit inhabilis ad illud, licet non fiat inhabilis ad alia.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Quę supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quę pręcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. cum primum. edita anno 1566. per quam, an simoniaco in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

a Ca. pen. de elec.

b De renn. cia.

c De elec. ca. v. de concess. prębend. d In ca. in nostra. num. 12. corol. 2. de rescript.

e Ca. odia. de reg. iur. li. 6. f In ca. cum nostris. de concess. pręb. g Ne clericus vel monach. h De excessibus pręlat. i Leg. pręceptum. C. de ap. pellant. k In ca. fraternitatis. 12. quęst. 2. l In 2. 2. q. 62. art. 4. m Ca. pœna de pœnit. dist. 1. n In c. in pœnis. de ra. iur. lib. 6.

triplicis

a Cap. 23. nu. 103. vers. sum denique. & num. 111. in princ. & fine. b Cap. quod autem. & ca. cum dilectus cum eis ad nor. de iure patron.

c Ca. 1. de simon. cum similib. d Cap. nomen. de verb. signific. & ca. degradatio. de pœn. lib. 6. c. 1. quęst. 1. in summa. f Cap. 21. nu. 100. g De simon. & cap. 14. de reform. sess. 24. h Num. 101. & 102.

i In cap. ex multu. 1. q. 3.

k 2. de simon.

l De iud. m De iure patr.

triplicis generis simoniacos punit, scilicet in ordine, dignitate, & beneficio; & primos non punit, nisi conuictos: ergo non videtur punire alios, nisi etiam fuerint conuicti.

4 Quia clausula posita in vna parte dispositionis, siue ponatur in principio, siue in medio, siue in fine, censetur referri ad omnia contenta in illa, modo eadem ratio referendi sit in omnibus, vt pulchre Decius post alios ibi resoluit, & in predictis tribus cap. eadem ratio inuenitur. sic enim habet contextus: *Quicumque igitur detestabile crimen simoniace prauitatis commisse conuictus fuerit in consequendis ordinibus, eo ipso sit ab illorum executione per decennium sine spe dispensationis suspensus, & per annum carceribus mancipetur. Quis dignitates ecclesiasticas simoniace acquisierit, illis sit ipso iure priuatus, & in futurum inhabilis ad eas, & quascumque alias obtinendas.*

Non obstat illa verba, *eo ipso*, ter repetita in dicta clausula. Tum quia certum est primæ pænæ non esse locum ante conuictionem, & tamē in illa parte, in qua illa ponitur, sunt posita illa verba. Tū quia referri videntur ad priuationē iuris, quod videbatur quærere, & ad annullationem actus simoniaci, & adeptionis beneficii; & non ad inhabilitatem quo ad illa & alia.

5 Partim quod non est eadem ratio referendi, cum iure antiquo adeptio simoniaca esset ipso iure nulla per extraneam; in habitas autem ad alia sit contra illud. Partim quod alioquin verba illa, *si conuictus fuerit*, esset frustratoria; cum etiā, vt predictū est, in impositione primæ pænæ ponantur illa verba, *eo ipso*. Partim denique quod ponitur post illa verba, *si conuictus fuerit*. & ita ad verificationē eorum prærequiritur conuictio. Tum denique quod meo iudicio à paucis est prædicta constitutum quo ad hūc effectum vsu recepta, licet à plurimis circa beneficia simonia committatur: & lex, qua parte non est vsu recepta, non ligat, quod post alios vtiliter applicauimus ad quamdam legem partim receptam, partim non, in Man. confell. d Salua, & c.

S V M M A R I V M.

1 Extraneus Pij V. contra simoniacos lata inhabilitans simoniace acquirentes beneficia, & dignitates, non ligat acquirentes pensionem, nec etiam eos quibus ignorantibus facta tertij simoniace est aliquid acquisitum.

CONSILIVM XCIII.

PARMENSIS per procuratorem renunciauit canonicatum in fauorem alicuius referuata pensione 150. scutorū; & cum tractaretur de transferenda in eum pensione 100. ducatorum pro extinctione pensionis toridē, scripsit procuratoribus vt illa translatio fieret cum scientia & beneplacito Papæ, & quod omnia expedirentur canonicè: qui scripserunt ad eum omnia esse rectè peracta, & post aliquot annos rescituit scientiā Papæ nō interuenisse in translatione pensionis; & postea fuit absolutus à Papa cum retentione pensionis translata. Quæritur quid iuris.

Ad præfatam quæstionem respondeo primo, quod D. consulens non fuit factus inhabilis ad vlla beneficia. Secundo, quod consequenter non indigni vlla facultate retinēdi ea, quæ post præfatā translationē acquisiuit. Tū quia per præfatam renunciationem & translationē non quæsiuit vllam dignitatem, nec vllum beneficium, sed solum pensionem translata, quam constat nō esse beneficium, neque dignitatem: & extraneus Pij V. inhabilitas ad beneficia solum loquitur de illo qui per simoniā quæsiuit dignitatem, vel beneficium. Tum quia præfatus D. consulens non peccauit, & ideo nō meretur pœnam. Tū quod illa translatio fieri potuit secundū opinionem Caietani. Tum denique quod, si qua simonia interuenit in præfata translatione, non interuenit sciente & cōsentiente ipso, sed alio tertio: & præfata extraneus loquitur de illo qui per se, vel per aliū cum suo consentu admittit simoniā, & de simonia quæ committitur à tertio, nec tenet, nec cōsentiente principali. Tū per alia, quæ adduci possent, sed nō sūt necessaria.

S V M M A R I V M.

1 Ignorantia probabilis excusat à censuris & pœnis, quas beneficiarius incurreret: qualis est illius, qui sciens quādā circa sua beneficia per eius fratrem iurisperitum, quem illicita tracta-

turum non credebatur, tractari, non curauit diligentius de bonitate dictarum actionum inquirere.

CONSILIVM XCIV.

ADOLESCENS 20. annorum scilicet tractari quædam inter fratrem suum & aliū super beneficijs suis alijs conferendis, & super beneficijs illorum ei conferendis, vel pensionibus super eis sibi constituendis saluo beneplacito Papæ; nesciebat tamē modum tractatus qualis esset, putabat tamen licitū esse: frater suus erat natu maior & iurisperitus, quem nō putabat aliqū tractatū illicitum facturum, & si sciuisset, nullatenus consensisset: attamen verè corā Deo saltem aliqua pars tractatus fuit simoniaca.

Quæritur, an ignorantia præfata excusetur consulentem à censura excommunicationis contra simoniacos ipso iure lata: saltem quo ad forum conscientie.

1 Respondeo, quod sic, per ea quæ tradimus in Man. confell. & nuper in cap. sciendum. in quibus locis tractamus de excusatione per ignorantiam, in quod faciunt etiam illa quæ tractamus in cap. si quis non dicam. dum tractamus qua ratione conatus non consequitur effectum & ignorantia excusat à pœna ordinaria, & ab excommunicatione & irregularitate.

S V M M A R I V M.

1 Simoniaca quælibet beneficijs dispositio facta ignorantem, siue ad fauorem illius, secundum aliquos est ipso iure nulla, at secundum mentem auctoris tenet, nu. 2. & 3. licet veniat cassanda, seu reprobanda, nu. 5. vnde nec fructus bona fide perceptos restitui nu. 4. putat tamen V. Tho. extantes restituendos, nu. 5. satis facit que sue conscientie, si simulac sit vitium, libere, prout tenetur, renunciet, nu. 3.

1 Verbum, penitus significat nullitatem ipso iure, & per illud tollitur Episcopo facultas dispensandi contra illud nu. 5.

4 Pœnam cum non mereatur qui non deliquit, ideo collatio simoniace facta ignorantem immuni à peccato non debet subici pœna nullitatis inducta in pœnam peccati simonia.

CONSILIVM XCV.

AN COLLATIO, præsentatio, vel electio facta per simoniā eam ignorantem sit ipso iure nulla? Panormitanus tenet quod sic. Pro quo facit primo ca. nobis quatenus habet huiusmodi simoniam esse penitus reprobādam, cum verbum, penitus, significet nullitatem ipso iure, per glossā singularem, & commendatam à Corfeto. 2 Secundo, quod S. Thomas affirmat huiusmodi ignorantem nō solum teneri ad relinquendum beneficium, cum primum scierit simoniacè sibi fuisse collatum, sed etiam ad restituendos fructus.

Tertio, quod iure diuino gratis accepta debent gratis dari, iuxta euangelium relatum in ca. gratia, & ideo spiritualia, quæ constat gratis dari, sunt inestimabilia, & inuendibilia, secundum communem omnium mentem, quod alijs clarius expressimus in comment. extraneus. ab ipso Gregorij XIII.

Quarto, quod idē tenet Cassador. quæ refert Gomez quibus non citatis idem tenet Couarruias auctoritate S. Thomæ.

Pro contraria parte facit primo, quod huiusmodi recipientes beneficium per simoniam à se ignoratam non dicitur excommunicatus, nec vere simoniacus. P

3 Secundo, quod nullo textu exprimitur collationem factam per huiusmodi simoniam esse ipso iure nullam, sed reprobādam: nam præfatum cap. pen. quod cum primis ad hoc citatur, non habet electionem sic factam esse nullam, sed reprobādam, nec collationem esse nullam, sed eum cui facta est teneri ad renunciandum: per quod significatur eundem habere aliquod ius, cum priuatio præsupponat habitum.

Tertio, quod ca. ex insinuatione. significat huiusmodi simoniacum satisfacere suę conscientie renūciando liberè beneficium per simoniam alterius ignorantem acceptum.

Quarto, quod cap. de regularibus. habet, vt huiusmodi simoniacus cogatur renunciare, nihil alio addito, signando collationem valuisse, eo quod requirit renuntiationem, & quod non est necessaria fructuum perceptorum restitutio, cum nihil de hoc disponatur.

4 Quinto, quod secundū communem mentem omnium pœna, qua collatio beneficii simoniaca decernitur nulla,

a Cap. 2. de consil. & l. Gracchus, C. ad l. lulia de adul. b 1. qu. 4. per totam.

c In cap. de iure patron. d Ca. legatur 24. qu. 1. & 8. c. si ad remus. de trien. & sem. collat. 9. c. Cap. ad dissoluen. de despons. sim. pub. cum cita. tu à gloss. in verb. accusa. ri.

d In cap. penul. de elect. col. 1. e De simon. f In l. si quis aduocatorū. C. de postulat. g In sing. ius. verbo, penitus. h 2. 2. q. 100. art. 6. ad 3. i Matth. 10. k 1. q. 1. l Not. 3. m. 4. m In decis. 1. de seque. post. n In regula de trien. nali post. quæst. 11. o In reg. peccatum. de re. iur. lib. 6. & 8. à n. 7. 2. par. p Ca. de simoniace. extra de simonia. q De elect.

r Ca. ad dissoluen. de despons. sim. pub. l. decem. ff. de verb. oblig. s De simon. t De simon.

& inualida est inducta in odium peccati simonia: & qui recipit beneficium ignorans alium commisisse simoniam, qua conferretur ei, nullum crimen admittit: ergo nec vlla pœna debet puniri, & consequenter videtur sufficere, quod teneatur illud renunciare: immo quadatenus videtur nimium, eo quod iubetur relinquere quod sibi quæsitus est per dationem eius, qui poterat illud dare idoneo, qualis est ipse, per illa omnia, quæ citantur à Gratiano, & præsertim in capit. cum itaque, vbi refertur illud Ezechielis, Anima que peccauerit, ipsa morietur.

Sexto, quod nulla pœna censetur ipso iure imposita, nisi iure id caueatur, iuxta glossam singularem & communiter receptam, & at nullo iure exprimitur, quod huiusmodi collatio sit ipso iure nulla, nec vt ipse beneficiarius restituat fructus bona fide perceptos: ergo nec id est dicendum.

Per quæ pars hæc videtur verior. Et pro argumentorum solutione dicimus primo, quod præfatum cap. nobis. non ait electionem esse nullam, sed reprobādam: quod signat eam esse validam, cum non possit reprobari quod nihil est, & quod d. verbum penitus refertur ad sublationem potestatis dispensandi pro illa vice, vt habet d. cap. pen. quam habet Episcopus in collatione simplicis beneficii, vt ibidem habet, & non ad nullitatem electionis.

Secundo, quod Panormitanus quasi obiter dicit huiusmodi collationem esse nullam, nullo alio fundamento citato: Cassador autem, & Gomez, adhuc magis obiter. & quod Couarruias affirmat frequentiore sententiā habere, quod huiusmodi collatio valet in foro exteriori, donec à iudice rescindatur; quin etiam significat maluisse contrariam opinionem tenere, nisi verba S. Thomæ sibi obstitissent, quæ tamen profecto non obstant, immo iuuant, vt mox dicetur.

Tertio, quod auctoritas S. Thomæ non obstat, immo facit pro hac parte: nam quatenus loquitur de restitutione fructuum faciendā à recipiente beneficium per simoniam ab alio commissam, loquitur de recipiente, qui scit, & consensit, non autem de contradicente, immo expresse dicit contradicentem non teneri ad restitutionem beneficii, nec fructuum acceptorum: de recipiente autem ignorante ait eum teneri resignare beneficium, & restituere fructus extantes, non autem bona fide consumptos; quod nulla ratione defendi posset, si collatio esset omnino nulla: quia nulla ratione excusari potest à restitutione fructuum consumptorum, nisi illa simoniaca collatio, præsentatio, vel electio valeret, donec inciperet scire illius nullitatem.

Quarto, quod licet regulariter gratis data gratis debeant dari, ad hoc vt iusta sit datio; tamen fallit, quando ignorantia iusta à peccato excusat, donec superueniat scientia in id necessaria.

S V M M A R I V M.

1 Resignari debet beneficium simoniace ignorantem collatum; & hoc non in manibus collatoris, si careat auctoritate destituendi, sed illius qui potest inuicem destituere, num. 2. collatio tamen non ad recipientem resignationem, sed ad ipsum pertinēbit collatorem, num. 3.

2 Beneficiorum permutatio fieri non potest auctoritate inferiorum collatorum Episcopo, sed requiritur auctoritas Episcopi.

3 Destituere, seu priuare beneficio etsi regulariter is possit, qui potest instituere; tamen hoc fallit, quando alicui ex particulari priuilegio vel consuetudine facultas instituendi pertinet.

4 Rediens per nouam provisionem ad renunciatum canonicatum illum locum obtinet, quem obtineret, si de eo tamquam de vacante per mortem alterius fuisset prouisus.

4 Restitutus ad gratiam reuocatum, ita intelligitur restitutus, vt non fiat præiudicium iuri inter alios quæsitum.

4 Scandalum, seu incommodum illud non putatur, quod iuri consonum est, prouenitve ex eo quod ius in pœnam contra aliquod delictum statuit.

5 Episcopus dispensat, vt ignoranter simoniace prouiso de beneficio simplici, qui illud legitime resignauit, denuo conferatur, & num. 6. hoc etiam si institutio illius non spectet ad Episcopum, sed ad alium inferiorem, & num. 3.

6 Canonicatus, etiam si requiratur personalem residentiam, est beneficium simplex, non duplex, nec dignitas, nec personatus.

7 Simoniace de beneficio ignorantem prouisus, secundum omnes, fructus quos post scientiam percepit restituere tenetur, antea

c In cap. pen. de iure patron. d Ca. legatur 24. qu. 1. & 8. c. si ad remus. de trien. & sem. collat. 9. c. Cap. ad dissoluen. de despons. sim. pub. cum cita. tu à gloss. in verb. accusa. ri.

f vbi supra.

d In cap. penul. de elect. col. 1. e De simon. f In l. si quis aduocatorū. C. de postulat. g In sing. ius. verbo, penitus. h 2. 2. q. 100. art. 6. ad 3. i Matth. 10. k 1. q. 1. l Not. 3. m. 4. m In decis. 1. de seque. post. n In regula de trien. nali post. quæst. 11. o In reg. peccatum. de re. iur. lib. 6. & 8. à n. 7. 2. par. p Ca. de simoniace. extra de simonia. q De elect.

r Ca. ad dissoluen. de despons. sim. pub. l. decem. ff. de verb. oblig. s De simon. t De simon.

autem bona fide perceptos, si extant, tenetur restituere, secundum illos, qui tenent collationem ipso iure nullam; at secundum opinionem tenentium collationem tenere, quos auctor sequitur, secus. 15.

8 Simoniacus, qui sciens per se vel alium fuit simoniace de beneficio prouisus, licet illud iterum habere non possit, non tamen efficitur irregularis, seu inhabilis, quo minus alia obtinere possit.

9 Mora in soluendo, & obligatio ad soluendum vno & eodem momento oriri non potest.

10 Ordines qui contra prohibitionem sub pœna excommunicationis lata sententiā factam assumit, ex ipsa assumptione incurrit nedum excommunicationem, sed etiam irregularitatem procedentem ex dicta ordinatione sic prohibita.

10 Irregularitatem & excommunicationem vno & eodem momento per vnum & eundem actum incurrere quis potest, vt contingit in suscipiente scienter ordines simoniace.

11 Simoniacus in ordine est suspensus, excommunicatus, & irregularis, in beneficio vero est solum excommunicatus.

12 Retractare à se male facta potest regulariter prelatum, fallat licet in aliquibus.

12 Episcopus iuste absoluit, & dispensat super dicto occulto, & irregularitate exinde proueniente, etiam si ipsum delictum sit ipso sciente, vel consentiente, vel mandante perpetratum, & num. 13.

13 Iurisdictionis non contentiose, qua in inuitum & citatum exercetur, sed voluntaria est absolutio, & dispensatio, que fit in foro conscientie, potest exerceri cum suis complicibus. Confessarius item absoluit eam, cum qua peccauit.

14 Dispensatus ab Episcopo super irregularitate ex delicto occulto contracta potest in susceptis ministrare ordinibus, & ascendere; ac beneficia, si ipsi alius legitime conferantur, recipere: non tamen nulliter obtenta in ipsa irregularitate potest retinere, at quo ad legitime ante ipsam irregularitatem obtenta potest, quia illa non perdidit.

15 Fructus, quos aliquis ex beneficio sibi ignoranter simoniace collato durante ignorantem percepit, non restituit; secus de post scientiam, antequam illud iterum sibi conferatur, receptis; perceptos autem ex beneficio in irregularitate, & sic nulliter obtento, nisi sibi iusta suffragetur dispensatio, restituit; at quos irregularis percepit ex beneficio sibi antea legitime collato, iuste retinet, nec eget dispensatione.

CONSILIVM XCVII.

SI quæstionibus præpositis pro earum dignitate & difficultate respondendum esset, iusto profecto libro magna cura & studio elaboratum esset opus: at quando sola tumultuaria responsio præcipitur, quam paucissimis poterō respondebo.

1 AD PRIMAM quidem primò, quod certum est, eum, qui obtinuit beneficium per simoniam ab alio se ignorante admittam, teneri ad renunciandum illud, & actum esse in alio consilio. Vide consil. 95. num. 3.

Secundo, quod est dubitatio, an sufficiat renunciare in manibus collatoris tantum, an oporteat renunciare in manibus Episcopi. Et quidquid glossa censet; verius videtur, quod omnis renunciatio beneficii faciendā est in manibus superioris, & non qualis qualis, sed talis, qui possit renunciare iusta de causa inuitum destituere, secundum Innocentium, quod per Cardinalem, Bonifacium & alios, probatur communiter, & glossam Bernardi, vbi idem tenet Panormitanus. 2 Sicut & permutatio beneficii debet fieri auctoritate Episcopi, iuxta glossam celebrem penultimam, & non sufficit auctoritas inferiorum collatorum secundum Hostiensem receptam, & ita videtur intelligendum id, quod Rebuffus, obcurius dixit.

Tertio, quod ex his duobus sequitur eiusmodi beneficiarium, qui ob simoniam se ignoratē admittam tenetur renunciare beneficium, debere illud renunciare in manibus eius, qui posset eum iusta de causa inuitum destituere, & consequenter in manibus Episcopi, vel Archiepiscopi, si est eius superior immediatus; & quod non sufficit renunciare in manibus collatoris inferioris, qui huiusmodi potestate careat, nisi approbetur à superiori.

3 Quarto, quod superior in cuius manibus huiusmodi renunciatio legitime fieret, non posset beneficium renunciati denuo conferre renunciati, si eius collatio non pertineret

a Cap. de regularibus, ex insinuatione de simonia, c. ex multis. 1. q. 3. b Verb. mani. dem. 1. de renunc. c Cap. admo. net. & c. quod in dubijs. de renunciat. d In d. c. quod in dubijs. e Super dicta glo. verb. manibus. in fin. de renunc. f In cap. cum ex inuicem. de heretic. g Sub finem. & in cap. ex insinuatione. de simon. & in repet. ca. si quis contra. 7. 53. de foro cõ. h Cle. 1. de re. iur. permut. i In sum. de renun. 5. quis potest. k In praxi be. nefi. 3. par. tit. de resign. nu. 11.

a Cap. de regularibus, ex insinuatione de simonia, c. ex multis. 1. q. 3. b Verb. mani. dem. 1. de renunc. c Cap. admo. net. & c. quod in dubijs. de renunciat. d In d. c. quod in dubijs. e Super dicta glo. verb. manibus. in fin. de renunc. f In cap. cum ex inuicem. de heretic. g Sub finem. & in cap. ex insinuatione. de simon. & in repet. ca. si quis contra. 7. 53. de foro cõ. h Cle. 1. de re. iur. permut. i In sum. de renun. 5. quis potest. k In praxi be. nefi. 3. par. tit. de resign. nu. 11.

l In cap. cum ex inuicem. de heretic. m Super dicta glo. verb. manibus. in fin. de renunc. n In cap. cum ex inuicem. de heretic. o In sum. de renun. 5. quis potest. p In praxi be. nefi. 3. par. tit. de resign. nu. 11.

q In cap. cum ex inuicem. de heretic. r In sum. de renun. 5. quis potest. s In praxi be. nefi. 3. par. tit. de resign. nu. 11.

t In cap. cum ex inuicem. de heretic. u In sum. de renun. 5. quis potest. v In praxi be. nefi. 3. par. tit. de resign. nu. 11.

ad eum; sed collatio fiet ab eo, ad quem illa aliis pertinet: quia licet regulariter, iure communi solo attento, ad quem pertinet potestas destituendi, pertineat potestas instituendi, & contra iuxta cap. cum ex imundo. cum glossa communitate recepta, secus tamen est cum institutio iure particulari privilegii, fundationis, praescriptionis, vel consuetudinis pertinet ad alium, quam ad destituere potentem, ut ibi & alibi saepe communitate resolutur.

4 AD SECVNDAM, scilicet an qui canonicatum sic simoniace assequutum renunciat in manibus superioris, & deinde de eodem prouiderit, debeat habere vltimū locum, & omnia alia facere, ac si de illo aliis non fuisset prouisus?

Respondeo affirmatiue. Primo quidem, quod beneficium per renunciationem legitimam eius perinde vacat, ac per mortem, & eadem ratione idem iudicandum est regulariter de prouiso per renunciationem, ac de prouiso per mortem: sed prouisus per mortem, siue obitum, debet de nouo recipi, de nouo in possessionem mitti, de nouo facere residentiam, & sedere in vltimo loco: ergo & prouisus per renunciationem idem debet facere.

Secundo, quod in cap. quoniam, probatur, quod monialis eiecta ob simoniam, si recipiatur in eodem monasterio, eo quod in alio non est ei locus, debet recipi ad locum vltimum, & non ad eum, quem ante habebat.

Tertio facit optime cap. quamuis, quatenus restitutus ad gratiam expectatiam antea reuocatum intelligendus est restitutus sine prauidio illorum, qui post reuocationem suae gratiae, ante restitutionem ad eam, impetrauerat alias gratias.

Quarto, quod est casus formalis in dict. ca. ex insinuatione. vbi quidam canonicus propter simoniam se ignorante commissam renunciauit suo canonicatu, & praebendae, & decreuit ire ad bellum sacrum; sed quia postea fuit receptus ad suum canonicatum, voluit redire ad suum primum locum: super quo Clemens III. aditus respondet debere ipsum postremo loco esse contentum. Non obstant inconuenientia, quae timentur consequutura. Tum quia potest obuiari eis tacendo causam, cur fiat renunciatio. Tum quia possunt etiam euitari renunciando, & nolendo ad renunciata postea redire. Tum denique, quod sunt inconuenientia iuri consona, & prouidentia ex his quae iura in odium simoniae a tertio commissae praestiterunt: & facta secundum leges humanas, quae naturali & diuinae non repugnant, pro rebus conuenientibus habentur.

5 AD TERTIAM respondeo, posse Episcopum dispensare cum praedicto ignorante simoniace prouiso de dicto canonicatu, ut idem post illius renunciationem a se legitime factam, denuo ei conferatur. Tum quia Episcopus potest dispensare, ut beneficium simplex post renunciationem legitimam ei denuo conferatur, beneficium scilicet quatuor per simoniam ignoranter commissam.

6 Casus est omni exceptione maior in cap. penultim. vbi glossa communitate recepta hoc tenet. & canonicatus est beneficium simplex secundum communem, quae probatur in cap. statutum. vbi dignitas, & canonicatus pro diuersis accipiuntur, licet quo ad illum casum exaequantur; unde colligit ibi Philippus Francus canonicatum nec dignitatem esse, nec personatum; & idem dixit Felinus, & secundum omnes canonicatus non comprehenditur sub beneficiis duplicibus contentis in ca. de multa. i. & in extrauag. execrabilis. Nec obstat, quod canonicatus videtur secundum aliquos residentiam personalem requirere: quia hoc non sufficit ad hoc, ut beneficium definit esse simplex; quandoquidem iure communi omnia beneficia requirunt residentiam personalem, ut est in cap. fin. & ibi Innocentius & alij, etiam si sint minima. Tum quia videtur casus in specie in d. cap. ex insinuatione, quatenus agens de canonicatu & praebenda per eiusmodi simoniam quaesitis, praesupponit posse illos iterum quaeri renunciati cum dispensatione inferioris Papa, quod satis etiam adnotauit Panormitanus, & tradit late post alios idem Panormitanus, & tamen iure communi plurima sunt beneficia simplicia.

7 AD QVARTAM respondeo primo, quod magna quaestio est, an assequutum beneficium per simoniam ab alio se ignorante admissum teneatur restituere fructus, saltem extantes, quos percepit antequam haberet notitiam simoniae: quia, qui tenent collationem per huiusmodi simoniam factam ipso iure nullam, videntur consequenter tenere partem affirmatiuam; qui vero tenent collationem ipso iure valere, & id

esse causam, quare necessaria est renunciatio, ut in peccato se liberet, consequenter videtur tenere partem negatiuam, quam nos semper tenuimus per multa, quae supra, relata sunt, quae hic non oportet referre. Secundo, quod nemo dubitat de necessitate restituendi fructus perceptos post habitam de simonia notitiam: & merito. Tum quia, ut dixi, qui tenent collationem esse ipso iure nullam, debent dicere teneri eum ad restituendos etiam fructus, saltem extantes, perceptos ante notitiam simoniae, ut videtur sensisse D. Thomas. Tum quia, cum etiam secundum omnes, qui tenent collationem talem ipso iure valere, beneficiarius teneatur illico post notitiam simoniae renunciare, iuxta responsa ad primam quaestionem, & peccat male tenendo beneficium, licet habeat ius in eo: & ita non debet reportare ex illa retentione commodum, & si non teneretur restituere fructus post notitiam simoniae ante renunciationem perceptos, reportaret magnum commodum ex suo peccato, ut palam est: & ita hoc tenuimus in Manua. Tum quia alioqui praebereur occasio magna delinquendi retinente tale beneficium, quod iura iubent illico renunciari, contra c. ex parte. & l. conueniri. Non obstat, quod graue sit restituere huiusmodi fructus: quia omnis restitutio videtur grauis ei, qui restituere debet; sed stat firma regula, quod non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si restitui potest. 8 AD QVINTAM, scilicet, an simoniacus in beneficio sit ad illud, & quaecumque alia obtinenda in habilis?

Respondeo primo, quod illa referenda erat ad Congregationem Illustrissimorum Cardinalium ad interpretandum dubia Concilij Tridentini deputatorum. Pro cuius tamen parte affirmatiua facit primo, quod simonia non solum est crimen, quod meretur depositionem, sed inducit ipso iure suspensionem, ut per locum a fortiori probat cap. accusatum. i. & simoniam admittens in ordine vel beneficio est excommunicatus per extrauagantem 2. k

Secundo, quod simoniacus in vno beneficio non potest habere illud, neque aliud, si per se committit simoniam, vel per alium se volente, ut visum est aliquibus resoluere Panor. l. Pars vero negatiua est tenenda. Tum quia nulla poena est dicenda ipso iure incurri, nisi sit lex, quae ipsam ipso iure infligat, ut habet glossa solemniter & recepta. Tum quia irregularitas non incurritur, nisi in casibus expressis a iure, at nullibi exprimitur fieri quem irregularem ipso iure ob crimen simoniae in beneficio commissum. De hac quaestione vide consil. 91. & 92 supra eod. vbi affatim illa resolutur.

9 AD SEXTAM, quae in praecedenti praesupponitur, scilicet an ordinatus scienter per simoniam fiat irregularis? Respondeo, quod pro eius parte negatiua facit primo, quod simoniacus in beneficio non est irregularis, ut supra dictum est. Deinde, quod nulla ratione, nec iure alio potest dici irregularis, quam quia existens excommunicatus, vel suspensus suscepit ordinem. sed hoc non videtur posse dici: quia sicut vno & eodem momento non potest quis incipere obligari ad soluendum, & esse in mora soluendi, ut est doctrina Barroli recepta, & tradit post alios Decius, p. ita videtur, quod fieri non possit, ut quis vno eodemque momento per eundem actum assumptionis ordinum incurrat excommunicationem, & fiat irregularis.

Secundo, quia licet communicans excommunicato in crimine, propter quod est excommunicatus, incurrat excommunicationem eandem, non tamen incurrit illam, nisi communicet post incursum excommunicationem. & ita clericus, qui habet rem cum muliere, quae antea non habuit rem cum clerico, non est excommunicatus, licet illa mulier per illum actum incurreret excommunicationem latam contra mulieres habentes rem cum clericis: quia non habuit rem cum illa, postquam fuit excommunicata, ut resolutur in dict. Manua. Sed tenenda est pars affirmatiua per cap. 1. Tum quia probat, quod quis factum sine licetia & approbatione Episcopi, vel examinatoris, suscipit ordinem, si praemissa erat excommunicatio latae sententiae contra sic accipientes ordinem, est irregularis, ut expressè adnotauit Panormitanus, & ante illum Cardinalis, v. & ante illos glossa quae non citatur ab eis, & ergo eodem modo assumens ordinem per simoniam erit irregularis, cum sub poena excommunicationis & suspensionis latae sententiae sit prohibita illa ordinatio per extrauagantem 2. Y Tum quia probat, quod vno & eodem momento per vnum & eundem actum potest quis fieri excommunicatus, & irre-

gularis ob excommunicati actionem; sicut eodem tempore, & per eundem actum contractus, & obligatio ex eo nascitur, & actio quae ex obligatione nascitur, iuxta l. licet. & notata in §. 1. b

Nec obstant in contrarium citata, quae scio mouisse in contrarium partem virum quemdam eruditissimum. Responderi enim potest ad primum, quod diuersa est ratio inter obligationem soluendi, & moram in soluendo ex vna parte, & inter excommunicationem, & irregularitatem, quae nascitur ex excommunicatione, ex altera; quia mora non nascitur immediate ex obligatione, irregularitas autem sic ex ordinatione prohibita sub excommunicatione latae sententiae, ut praedictum est.

Ad secundum, quod non est etiam eadem ratio de excommunicatione, quae incurritur communicando cum excommunicato in peccato, ob quod est excommunicatus, & in nostro casu: quia in illo requiritur, quod prius tempore sit excommunicatus is, cui communicatur; in nostro autem non requiritur illud, ut probat d. cap. 1. d

11 AD SEPTIMAM, an sit idem dicendum de simoniaco in ordine, & de simoniaco in beneficio? Respondeo, quod non: quia simoniacus in ordine est irregularis, ut in praecedenti quaestione conclusimus; simoniacus autem in beneficio non, ut in 3. quaestione conclusum fuit. Item simoniacus in ordine non solum est excommunicatus, ut supra in responsione ad primam quaestionem insinuatum est, & traditur latius in dicto Manua. sed etiam suspensus; simoniacus autem in beneficio solum excommunicatus.

12 AD OCTAVAM, an quo ad effectum ut Episcopus possit ex facultate Concilij Tridentini, dispensare cum simoniaco, sit differentia, quod simonia sit commissae sciente Episcopo, an ignorante? Pro parte affirmatiua faciunt cap. veniens. & cap. diuersis fallacijs. h quatenus probant, quod Episcopus conferens beneficium scienter coniugato, vel filio eius, qui illud antea immediate obtinuit, non potest auferre illud ei; sed sic, si ignoranter id fecit.

Sed contrarium videtur tenendum. Tum quia contextus praedicti i Concilij Tridentini non distinguit inter Episcopum, quo scienter crimen admissum est, & inter alium. Tum quia, licet in aliquot casibus speciale sit quod superior nequeat retractare aliqua mala se consentiente facta; tamen regulariter id potest, iuxta c. si quis presbyterorum. cum ei adnotatis. k Tum quia nullibi efficaciter probatur, quod d. Concilium generaliter loquens debeat restringi ad Episcopum, quo ignoranter factum fuit delictum, unde irregularitas descendit.

13 Tum quia potestas absoluendi, vel cognoscendi de aliquo delicto aduersus alium non tollitur superiori, eo quod eo coescio sit factum; immo neque si eo consentiente esset perpetratum, si non agitur contra ipsummet, argu. l. qui iurisdictioni praef. cum ei late adnotatis, m unde & absolutio, qua presbyter suam concubinam absoluit, valet, secundum Archidiaconum, n communitate receptum per qua, & l. si consul. o & alias ill. concludit post alios Iason, p non esse locum praedictae legi in iurisdictione voluntaria, de qua videtur in nostro casu tractari.

Quare videtur concludendum, quod Episcopus potest dispensare auctoritate praedicti Concilij in irregularitate descendente ex delicto occulto, & ipso sciente facto, immo etiam de consensu vel mandato eius esset perpetratum: quia in absoluen-do perpetrante non exercet iurisdictionem in se, nec iurisdictionem contentiosam, quae reddatur in iniuriam, & citatum. 14 AD NONAM, scilicet, quid operetur praedicta dispensatio Episcopi? Responderetur, quod operatur sublationem irregularitatis; ita quod illa nihil nocebit ei post dictam dispensationem; & consequenter, quod post eam, si nihil aliud obstat, poterit in ordine ministrare, & ad superiores accedere, & beneficia postea canonice collata retinere: quia rescripta nihil operatur. r

AD DECIMAM, an praedicta dispensatio operetur facultatem iuste retinendi beneficia sibi collata ante dispensationem post irregularitatem contractam. Respondeo primo, quod sola dispensatio sine noua collatione non facit facultatem retinendi collata post irregularitatem contractam, & ante dictam dispensationem factam: quia illorum collatio fuit nulla, arg. cap. si celebrat. s & tradit Innocentius receptus. t Et quod ab initio est nullum, tractu temporis non conualescit, non superueniente causa saltem con-

traria

gularis

gularis

gularis

gularis

gularis

ualecente. a Secundo, quod praedicta dispensatio non facit propriam facultatem retinendi beneficia collata ante irregularitatem contractam, nec dispensatus indiget illa; quia illa iuste retineri possunt, donec per sententiam priuentur eis, absque eo quod semper eorum retentione dispensetur: quae sententia est Innocentij, b recepta per omnes ibi, & per Felinum, c & alios alibi: quia irregularitas superueniens non annihilat collationem legitimam praecedentem, nec ius quaesitum per eam, licet superuenientes collationes omnino inuallidat, ut praedictum est.

15 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

16 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

17 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

18 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

19 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

20 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

21 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

22 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

23 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

24 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

25 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

26 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

27 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

28 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

29 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

30 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

31 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

32 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

33 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere? Respondeo, quod aut quaestio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quaesito per simoniam ignoranter contractam, aut quae habetur de simonia notitia: aut intelligitur de fructibus quaesitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficii renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quod primos non tenetur restituere, per responsum datam supra ad quartam; secundos vero sic, per responsum datam ad eandem quartam quaestionem; tertios vero non quia ex titulo canonicos eos percepit, aut intelligitur quaestio de fructibus perceptis ex beneficiis post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quaesitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam, aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficiis collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eandem quaestionem de decima. Salua in omnibus maiori sententia.

ualecente. a Secundo, quod praedicta dispensatio non facit propriam facultatem retinendi beneficia collata ante irregularitatem contractam, nec dispens

dispensatione quo ad obtenta, nec obtinenda; quia secundum propriam verborum significationem non loquitur de tali.

SVM MARIUM.

- 1 Mediator simonia restituere tenetur fructus beneficii ex causa sua: mediacione male perceptos.
3 Si moniace ignoranter bona fide prouisus iustum quidem titulum non acquirit, num. 11. unde & beneficium dimittere tenetur, nu. 6. fructus tamen si sint industriales, quales vt plurimum sunt fructus beneficiorum, nu. 8. etiam extantes, vel ex quibus fuit factus locupletior, suos facit, naturales autem illos solum restituit, qui extant, vel ex quibus fuit factus locupletior, num. 12. & 13.
4 Alienam rem tenens, illam cum fructibus tenetur restituere, si sit mala fidei possessor: quod si sit bona fidei, industriales, etiam si extant, vel sit ex eis factus locupletior, non restituit, nec alios si non extant, nec sit factus locupletior, nu. 12. 13.
5 Possessor bona fidei licet fructus suos faciat, num. 7. extantes tamen, & in quibus factus est locupletior restituit, nisi sint industriales, quos non restituit, num. 12. & 13.
7 Fructus beneficiorum vt plurimum sunt industriales.
9 Fructus beneficii de iure, sed non de facto vacantis, cui bona fidei possessor seruauit, non ecclesie, ne cum alterius iactura locupletetur, videtur restituendi, sed ei cui primo legitime conferuit, num. 10.

CONSILIVM XCIX.

QUESTIO proposita videtur querere, an mediator simoniae realiter teneatur restituere fructus beneficii quatuor alteri per suam interuentionem siue mediacionem; & an is cui queritur beneficium per simoniam mediatoris, quam ignorauit, teneatur restituere fructus, quos percepit ignorando illam.

- 1 Respondeo primo, meminisse me ante aliquot annos respondisse quod mediator simoniae tenetur quidem restituere fructus beneficii perceptos causa vel gratia siue mediacionis: quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur male ablatum, & quaesitum, & quia recipiens alienum sine causa iusta tenetur conditione sine causa.
2 Secundo, quod quaestio magna videtur esse, an is, cui omnino ignoranti simonia a mediatore commissam collatum est beneficium, teneatur restituere fructus durante illa ignorantia. Tum quia, licet quotidiana sit, neminem tamen memini illam pro eius dignitate tractare.
3 Et quod pro parte affirmante facit, quod titulus eius est simoniacus, siue per simoniam quaesitus, & ita inualidus, & non canonicus, sine quali beneficium obtineri non posse habet regula 1. Tum quia qui tenet rem alienam tenetur eam restituere cum fructibus ex ea perceptis.
4 Tertio, quia etiam bona fidei possessor, licet faciat fructus suos, tenetur tamen restituere illos, si extant, & si sunt consumpti, quatenus ditior factus est, vt ait Innocentius, & Bartholus, & tenent Angelus laton, & Decius.
5 Pro parte autem negante facit primo, quod licet multi sint canones, qui probant eum de quo loquimur beneficiarium teneri ad renunciandum beneficium per alienam simoniam sibi quaesitum, nullo tamen exprimitur debere restituere fructus perceptos, nec vllus classicus auctor id videtur dixisse.
6 Secundo, quod bona fidei possessor facit fructus suos omnes, praesertim industriales, & per glossam, Panormitanum & alios.
7 Fructus beneficiarij vt plurimum sunt industriales, quia quaeruntur cultura, & opera beneficiarij, vt sentit Panormitanus, libi: Episcopus lucratur ob culturam, & curam.
8 Tertio, quod non apparet cui essent restituendi, esto quod restitui deberent, si nullum haberet aduersarium: quia nulla ratio persuadere videtur, vt restituatur Ecclesie, cuius est beneficium, quandoquidem ipse beneficiarius ignorans simoniam officio suo & opera seruauit ei; & ita ecclesia locupletaretur aliena iactura, contra regulam nemo locupletari.
9 Quarto, quod fructus beneficii vacantis de iure, non de facto, debetur ei, qui prius canonicè successerit, vt nos tradimus in tract. de spolijs, per cap. cum vos. & cap. quia saepe. & consequenter si huiusmodi ignoranter per simoniam promotus, post renunciationem a se factam fuerit prouisus, vel a sancta Sede Apostolica obtinuerit retentionem, illos fru-

a Cap. si res aliena. 14. q. 6. b Leg. 1. ff. de condit. sine causa. c Lib. 6. d In tit. de off. sic. iud. §. 1. e In ex diuer. so. ff. de rei vend. f In cap. litem. de restitu. spoli. g Eo non citato in l. ex diuerso. col. 2. ff. de rei vend. g In l. si me & Titium. de re. cred. h Ca. praesentiu. 1. q. 5. c. nobis. c. c. ex insinuatione. c. a. lijs multis de simon. i Leg. bona. ff. de acquir. ren. veridom. §. si quis a non iomin. Inst. de reu. diuisio. k In c. grauis. de res. spolia. l In d. c. grauis. num. 6. m Lib. 6. c. 1. iure natura. ff. eod. n Super c. non liceat. Papa. 12. q. 2. §. 12. o De officio. ordin. p De electio. eod. lib. c. ca. praesentiu. eo. ii. lib. 6.

etus faciet suos, vt primus qui canonicè succedit. 11 Non obstant opposita: non primum: quia responderetur concedendo titulum eius esse inualidum, negando tamen quod bona fides non operetur acquisitionem fructuum bona fide perceptorum, per l. bona fidei. 12 Ad secundum concedimus obligatum ad restituendam rem alienam teneri ad restituendum fructus, si mala fide percepit eos, vel si erant fructus naturales, & extantes, vel consumpti, ita vt ditior factus sit consumptione: nos autem loquimur de industrialibus cultura & opera beneficiarij quaesitis.

13 Ad tertium responderetur negando assumptum cum glossa, b & cum communi opinione antiquorum, a qua nec Bartholus in argumento citatus discedit firmiter, sed solum prout gratia collationis, & praedicta l. si me & Titium qua mouetur Innocentius & Bartholus vbi supra, & qui sequuntur eos, non probat conclusionem eorum: quoniam solum probat id procedere in mala fidei possessore: nihil aliud enim habet, quam quod si res alicuius, vel ei debita perueniat ad alium sine causa iusta retinendi eam, & id ipse sciat, debet illam reddere domino. Nos autem loquimur de bona fidei possessore, qui retinet beneficium non suum credens bona fide habere iustam causam illud retinendi, & lucrandi fructus eius; & ita licet non querat sibi beneficium possidendo, querit tamen fructus, cultura & opera sua colendo illud, & ei inferuendo; quem intellectum praedicta l. si me & Titium. arbitror a nemine fuisse haecenus animaduersum.

SVM MARIUM.

- 1 Mediatorem simonia non teneri restituere fructus ab alio perceptos cur male infert quidam doctor, num. 2.
2 Damni causam qui dat etiam immediate damnum non inferentem, sed solum mediate, & sine qua non, restituere tenetur.

CONSILIVM C.

CIRCA dubium de eo qui procurauit alicui beneficium interuentu simoniae, an teneatur ad restitutionem fructuum perceptorum.

1 Pro parte negatiua videtur facere expresse extrauagans Pauli II. de simonia. in qua primo respectu beneficiarij ait illum teneri ad restitutionem: sed in alio §. vbi agit de procurante, ac mediatore tantum, definit eos esse ipso facto excommunicatos. Quare non videtur extendenda poena illius extrauagantis satis rigorose ultra terminos suos; & nullo alio canone puto aliquid grauius constitui contra procurantes, ac mediatores, quam illo. Ad contrariam rationem sumptam ex D. Thoma, quod videtur teneri ex eo, quia qui procurauit simoniacam collationem beneficii, iubenti aequiparatur, vel saltem consentienti fieri furtum; respondeo non esse idem iubere vel procurare furtum, vel procurare rem aliquam, vt titulum beneficii illicitum, vel etiam nullum, ex quo fortasse furtum nascatur. Et ratio diuersitatis consistit in multis. Primo, quia consulens, aut adiuuans in furto, adiuuat in eo quod immediate est subiectum restitutioni, procurans vero titulum iniustum beneficii non procurat rem ita immediate obnoxiam restitutioni. Ratio; quia simoniacus potuit omnes fructus conuercere in utilitatem Ecclesiae, potuit etiam habere dispensationem, quae alio tempore non erat tam difficilis, & de hoc potuit rationabiliter cogitare procurans; & hanc responsum iudico optime conuenire verbis D. Thoma quia (vt recte ait ibi Caietanus quod etiam Sotus repetit, d) non sunt ea intelligenda de causa sine qua non, & ita de causis remotis, sed de causa efficiente iniustam acceptionem, & ita de causa proxima; & vt ex supra dictis patet, ille procurans non debet dici causa immediata huius iniustae acceptionis fructuum. Et ad argumentum de collatore, qui confert plane indigno, dico longe aliam esse rationem; quia hic peccat in officio, & laedit Ecclesiam, quam ex munere suo tenetur tueri: aliud vero est in laico, qui ad hoc non tenetur ex officio. & haec responsio est de mente D. Thoma, & loquentis de non manifestante latronem. Vltimo priuatus praesertim laicus in similibus potest excusari ex probabili ignorantia, nesciens ex illis pactationibus nasci tantum malum, vel ille nullo modo dicatur facere fructus suos, quae ignorantia, cum non sit crassa, nec supina in laico excusat a restitutione, de qua post alios D. tua in Manual. Et non dubito, quin nullus ex his, qui procur-

a ff. de acquir. ren. veridom. b In d. l. ex diuerso. c In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. d In d. l. ex diuerso. e In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. f In d. l. ex diuerso. g In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. h In d. l. ex diuerso. i In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. k In d. l. ex diuerso. l In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. m In d. l. ex diuerso. n In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. o In d. l. ex diuerso. p In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. q In d. l. ex diuerso. r In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. s In d. l. ex diuerso. t In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. u In d. l. ex diuerso. v In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. w In d. l. ex diuerso. x In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. y In d. l. ex diuerso. z In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu.

rarunt huiusmodi. beneficia suis consanguineis, si interrogaretur, Si sciuisset illum numquam posse facere fructus suos, & si eos retineret, furtum committere, procurasset ei hoc beneficium: responderet, Non procurassem, & nullo modo cogitauit de furto, aut rapina rei alienae. vnde non videtur in homine, qui ex officio non tenetur tam accurate haec scire, induci obligatio restitutionis sine retentione rei alienae, aut proxima operatione ad iniustam acceptionem.

RESPONDEO, quod praecedens responsum in eo potissimum fundatur, quod qui non dat causam immediatam damni non videtur damnum dedisse; & quod longè aliud est conferre beneficium nulliter, siue inualidè, & procurare vt nulliter conferatur: & quod qui non tenetur ex officio obuiare damno, licet peccet non obuiando, non tenetur tamen ad restitutionem.

2 Sed contra haec facit l. qui occidit. quae habet, eum qui occidit seruum pignori datum, teneri ad restituendum vsque ad valorem debiti, quod debetur creditori, si debitor non est soluendo; & tamen non videtur occisor fuisse causa immediata illius damni, sed valde mediata: & quod qui furatur sartori acum, vel alteri operatori instrumentum, sine quo non potuit operari, & cum quo operatus fuisset, tenetur ad restitutionem, vt concludimus in Manual. Tum quod dictum cap. fin. generaliter habet, eum qui causam damni dat, dare damnum, nulla distinctione facta inter causam mediatam, & immediatam, quam nec D. Thomas facit, immo significat sufficere, vt sit causa, sine qua non fuisset datum damnum, &c.

SVM MARIUM.

- 1 Simoniacum absolutum cum mandato maior Penitentiarius, etsi addat quod absolueno imponatur onus monendi complicitem, vt poeniteat; hoc tamen onus imponi debere nullo iure praecipitur, num. 2. Vnde confessarij ex sua propria facultate, non ex vi dicti mandati, qui tales absolunt, etsi possint, non tamen tenentur illud iniungere onus, nu. 4. quod etiam procedit, quando absoluitur peccator, & homicida: sufficitque vt eosdem inducant vt male accepta restituant, num. 3.
2 Inducens alium ad peccandum, omnia, in quibus ei nocuit, ex lege iustitia restituere tenetur, si vi, metu, vel dolo ad peccandum induxit; quibus cessantibus, ex caritate eundem in illis casibus, in quibus teneretur quemcumque alium, vel etiam aliquantulum plus, solum corripere tenetur, num. 4.

CONSILIVM CI.

AN ei, qui simoniam admisit, & petit absolutionem a peccato, vel a censuris, debeat imponi onus monendi eum, cum quo admisit illud peccatum, vt faciat eius poenitentiam, & restitutionem, quam ob id facere tenetur?

- 1 Respondeo primo, pro parte affirmante facere in primis, quod sacra Poenitentiarie praetorium videtur imponere illud in literis, quibus dat, vel committit absolutionem huiusmodi. Secundo, quod Alexander III. iussit iudici, vt induceret Reges, & Principes, qui aliquid simoniace acceperunt ab electo in Episcopum Exoniensem ad restituendum illud ipsi ecclesiae Exoniensi, & quod Panormitanus, reprehendit confessarios Regum, & Principum, eo quod ignorantia, vel vt placeant illis, non inducunt eos ad restituendum ea, quae acceperunt simonice ab his, qui eliguntur, & promouentur ad dignitates.
2 Tertio, quod qui alium ad peccandum inducit, videtur teneri ad restituendum ei omnia illa bona, in quibus ei nocuit, inducendo eum ad poenitentiam, & exhortando ad opera bona, secundum Scorum, & Adrianum, h quos retulimus in Manual. confess.
3 Pro parte negante facit primo, quod nullo canone, nec lege videtur statui, vt huiusmodi onus admonendi plus imponatur ei, qui peccauit peccatum simoniae, quam alia peccata, per quae incurritur obligatio restituendi, & aliqua censura: nam praefatum ca. de hoc. non habet, quod confessarij, & alij absoluentes a peccato simoniae in foro conscientiae debeant imponere absolutio poenitentiam, & onus faciendi praefatam monitionem. Tum quod loquitur de iudice delegato a Papa processuro in foro exteriori. Tum quod non habet, vt simoniacus absoluenus moneatur consimoniacum ad restituendum, sed quod ipsemet restituat, vt palam habet eius contex-

a Dig. ad leg. Aquilianam. b In d. l. ex diuerso. c In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. d In d. l. ex diuerso. e In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. f In d. l. ex diuerso. g In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. h In d. l. ex diuerso. i In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. k In d. l. ex diuerso. l In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. m In d. l. ex diuerso. n In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. o In d. l. ex diuerso. p In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. q In d. l. ex diuerso. r In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. s In d. l. ex diuerso. t In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. u In d. l. ex diuerso. v In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. w In d. l. ex diuerso. x In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu. y In d. l. ex diuerso. z In §. si a non domino. Inst. de rerum. diu.

tus. nec Panormitanus ait errare confessarios Principum, eo quod non inducunt Principes ad monendum consimoniacos ad restituendum, sed eo quod peccant non inducendo ipsosmet Principes simoniacos ad restituendum id, quod ipsi tenentur restituere.

Secundo, quod nulla ratio vlllo iure naturali, diuino, nec humano fundata reddi potest, cur magis debeat simoniacus admonere sui peccati confortes, quam alij, qui multo maiora peccata, quam aliqui simoniaci peccant, incurrendo grauiore censuras, quam simoniaci, quales sunt multi, quorum absolutio referatur Papae in bulla Cœnae Domini.

Tertio, quod licet multi canones super multis criminibus quadam specialia statuerint facienda in absolutione illorum, quorum 47. collegit Hostiensis, nullus tamen videtur inueniri, qui statuat hanc obligationem & onus imponendum esse absoluto a simonia, & censuris eius.

Quarto, quod nec cap. quoniam. nec capit. de regular. nec cap. cum essent. nec cap. nobis. nec alia, quae determinant de poena, & de absolutione & remedio simoniacorum, & simoniacarum, vllam faciunt mentionem de poenitentia, & onere huiusmodi monitionis & inductionis imponendo absoluentis: nec memini legere auctorem aliquem classicum, qui determinet huiusmodi onus esse imponendum magis ei, qui absoluenus est a simonia, quam alijs, qui absoluenti sunt a rapinis, furtis, homicidijs, & praedationibus, etiam piraticis. & obligatio, quae iure naturali, diuino, vel humano non inducitur, non debet conferri inducta, & imposita: quia, vt ait Stephanus Papa. Quod patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinuentio non est praesumendum. pro quo est cap. legatur. d. & illud Imperatoris. Erubescimus sine lege loqui, id est dicere aliquid statutum esse aliqua lege, quae non inuenitur. & nulla, vt opinor, consuetudo confessariorum totius orbis Christiani videtur hoc seruare magis in peccato simoniae, quam in alijs.

4 Non obstant opposita; non primum: quia Illustrissimi eiusdemque summi Poenitentiarj non est ferre legem nouam, sed lasas a S. Sede Apostolica cuius dominatio sua Illustrissima est summus quo ad forum conscientiae iudex vniuersalis deputatus, seruare.

Ad secundum supra late responsum est. Ad tertium responderi potest per ea, quae nos scribimus in praedicto Manual. Primum quidem, quod, vt ibi resoluiamus, nemo tenetur lege iustitia ad restituendum ei, quem induxit ad peccandum, nisi vi, metu, vel dolo eum induxerit. Deinde, quod licet lege caritatis teneatur ad illud etiam ceteris paribus aliquantulum plus, quam alij proximi, non tamen sub praeepto ad mortale peccatum obligante, nisi quando praeeptum de corrigendo fratre obligaret ad vtendum fraternam correctione etiam alios, qui id scirent; quod non habet locum in quolibet simoniaco. Postremo, quod non omnes simoniaci, qui petunt absolutionem, sunt, qui participem induxerunt in simoniam: & frequenter simonia est adeo occulta, vt non sit in ea locus correctioni fraternae, neque denunciationi, iuxta regulas traditas de fraternam correctione a S. Thoma, & ab Archidiacono & vtroque Cardinali, h & a Panormitano & alijs. Quamuis non sit contra vllam legem naturalem, diuinam, vel humanam, quod confessarij, vel Poenitentiarj summus, vel minor iniungat simoniaco praedictam monitionem, seu poenitentiam, & onus eam faciendi, quando ex circumstantijs personarum & causarum colligitur id non fore nimis graue absolueno, & apparet posse proficere, & non obesse.

Ad secundum supra late responsum est. Ad tertium responderi potest per ea, quae nos scribimus in praedicto Manual. Primum quidem, quod, vt ibi resoluiamus, nemo tenetur lege iustitia ad restituendum ei, quem induxit ad peccandum, nisi vi, metu, vel dolo eum induxerit. Deinde, quod licet lege caritatis teneatur ad illud etiam ceteris paribus aliquantulum plus, quam alij proximi, non tamen sub praeepto ad mortale peccatum obligante, nisi quando praeeptum de corrigendo fratre obligaret ad vtendum fraternam correctione etiam alios, qui id scirent; quod non habet locum in quolibet simoniaco. Postremo, quod non omnes simoniaci, qui petunt absolutionem, sunt, qui participem induxerunt in simoniam: & frequenter simonia est adeo occulta, vt non sit in ea locus correctioni fraternae, neque denunciationi, iuxta regulas traditas de fraternam correctione a S. Thoma, & ab Archidiacono & vtroque Cardinali, h & a Panormitano & alijs. Quamuis non sit contra vllam legem naturalem, diuinam, vel humanam, quod confessarij, vel Poenitentiarj summus, vel minor iniungat simoniaco praedictam monitionem, seu poenitentiam, & onus eam faciendi, quando ex circumstantijs personarum & causarum colligitur id non fore nimis graue absolueno, & apparet posse proficere, & non obesse.

Ad tertium responderi potest per ea, quae nos scribimus in praedicto Manual. Primum quidem, quod, vt ibi resoluiamus, nemo tenetur lege iustitia ad restituendum ei, quem induxit ad peccandum, nisi vi, metu, vel dolo eum induxerit. Deinde, quod licet lege caritatis teneatur ad illud etiam ceteris paribus aliquantulum plus, quam alij proximi, non tamen sub praeepto ad mortale peccatum obligante, nisi quando praeeptum de corrigendo fratre obligaret ad vtendum fraternam correctione etiam alios, qui id scirent; quod non habet locum in quolibet simoniaco. Postremo, quod non omnes simoniaci, qui petunt absolutionem, sunt, qui participem induxerunt in simoniam: & frequenter simonia est adeo occulta, vt non sit in ea locus correctioni fraternae, neque denunciationi, iuxta regulas traditas de fraternam correctione a S. Thoma, & ab Archidiacono & vtroque Cardinali, h & a Panormitano & alijs. Quamuis non sit contra vllam legem naturalem, diuinam, vel humanam, quod confessarij, vel Poenitentiarj summus, vel minor iniungat simoniaco praedictam monitionem, seu poenitentiam, & onus eam faciendi, quando ex circumstantijs personarum & causarum colligitur id non fore nimis graue absolueno, & apparet posse proficere, & non obesse.

Ad tertium responderi potest per ea, quae nos scribimus in praedicto Manual. Primum quidem, quod, vt ibi resoluiamus, nemo tenetur lege iustitia ad restituendum ei, quem induxit ad peccandum, nisi vi, metu, vel dolo eum induxerit. Deinde, quod licet lege caritatis teneatur ad illud etiam ceteris paribus aliquantulum plus, quam alij proximi, non tamen sub praeepto ad mortale peccatum obligante, nisi quando praeeptum de corrigendo fratre obligaret ad vtendum fraternam correctione etiam alios, qui id scirent; quod non habet locum in quolibet simoniaco. Postremo, quod non omnes simoniaci, qui petunt absolutionem, sunt, qui participem induxerunt in simoniam: & frequenter simonia est adeo occulta, vt non sit in ea locus correctioni fraternae, neque denunciationi, iuxta regulas traditas de fraternam correctione a S. Thoma, & ab Archidiacono & vtroque Cardinali, h & a Panormitano & alijs. Quamuis non sit contra vllam legem naturalem, diuinam, vel humanam, quod confessarij, vel Poenitentiarj summus, vel minor iniungat simoniaco praedictam monitionem, seu poenitentiam, & onus eam faciendi, quando ex circumstantijs personarum & causarum colligitur id non fore nimis graue absolueno, & apparet posse proficere, & non obesse.

Ad tertium responderi potest per ea, quae nos scribimus in praedicto Manual. Primum quidem, quod, vt ibi resoluiamus, nemo tenetur lege iustitia ad restituendum ei, quem induxit ad peccandum, nisi vi, metu, vel dolo eum induxerit. Deinde, quod licet lege caritatis teneatur ad illud etiam ceteris paribus aliquantulum plus, quam alij proximi, non tamen sub praeepto ad mortale peccatum obligante, nisi quando praeeptum de corrigendo fratre obligaret ad vtendum fraternam correctione etiam alios, qui id scirent; quod non habet locum in quolibet simoniaco. Postremo, quod non omnes simoniaci, qui petunt absolutionem, sunt, qui participem induxerunt in simoniam: & frequenter simonia est adeo occulta, vt non sit in ea locus correctioni fraternae, neque denunciationi, iuxta regulas traditas de fraternam correctione a S. Thoma, & ab Archidiacono & vtroque Cardinali, h & a Panormitano & alijs. Quamuis non sit contra vllam legem naturalem, diuinam, vel humanam, quod confessarij, vel Poenitentiarj summus, vel minor iniungat simoniaco praedictam monitionem, seu poenitentiam, & onus eam faciendi, quando ex circumstantijs personarum & causarum colligitur id non fore nimis graue absolueno, & apparet posse proficere, & non obesse.

Ad tertium responderi potest per ea, quae nos scribimus in praedicto Manual. Primum quidem, quod, vt ibi resoluiamus, nemo tenetur lege iustitia ad restituendum ei, quem induxit ad peccandum, nisi vi, metu, vel dolo eum induxerit. Deinde, quod licet lege caritatis teneatur ad illud etiam ceteris paribus aliquantulum plus, quam alij proximi, non tamen sub praeepto ad mortale peccatum obligante, nisi quando praeeptum de corrigendo fratre obligaret ad vtendum fraternam correctione etiam alios, qui id scirent; quod non habet locum in quolibet simoniaco. Postremo, quod non omnes simoniaci, qui petunt absolutionem, sunt, qui participem induxerunt in simoniam: & frequenter simonia est adeo occulta, vt non sit in ea locus correctioni fraternae, neque denunciationi, iuxta regulas traditas de fraternam correctione a S. Thoma, & ab Archidiacono & vtroque Cardinali, h & a Panormitano & alijs. Quamuis non sit contra vllam legem naturalem, diuinam, vel humanam, quod confessarij, vel Poenitentiarj summus, vel minor iniungat simoniaco praedictam monitionem, seu poenitentiam, & onus eam faciendi, quando ex circumstantijs personarum & causarum colligitur id non fore nimis graue absolueno, & apparet posse proficere, & non obesse.

Ad tertium responderi potest per ea, quae nos scribimus in praedicto Manual. Primum quidem, quod, vt ibi resoluiamus, nemo tenetur lege iustitia ad restituendum ei, quem induxit ad peccandum, nisi vi, metu, vel dolo eum induxerit. Deinde, quod licet lege caritatis teneatur ad illud etiam ceteris paribus aliquantulum plus, quam alij proximi, non tamen sub praeepto ad mortale peccatum obligante, nisi quando praeeptum de corrigendo fratre obligaret ad vtendum fraternam correctione etiam alios, qui id scirent; quod non habet locum in quolibet simoniaco. Postremo, quod non omnes simoniaci, qui petunt absolutionem, sunt, qui participem induxerunt in simoniam: & frequenter simonia est adeo occulta, vt non sit in ea locus correctioni fraternae, neque denunciationi, iuxta regulas traditas de fraternam correctione a S. Thoma, & ab Archidiacono & vtroque Cardinali, h & a Panormitano & alijs. Quamuis non sit contra vllam legem naturalem, diuinam, vel humanam, quod confessarij, vel Poenitentiarj summus, vel minor iniungat simoniaco praedictam monitionem, seu poenitentiam, & onus eam faciendi, quando ex circumstantijs personarum & causarum colligitur id non fore nimis graue absolueno, & apparet posse proficere, & non obesse.

NE PRÆLATI VICES SVAS VEL ECCLES. SVB ANNUO CENSU CONCEDANT.

SVM MARIUM.

- 1 Vicariatum Episcopi, vel Rectoris ad tempus emens pretio, vel conducens, simoniam admittit, sed non excommunicatur.
2 Conductio iurisdictionis spiritualis ipso iure perditur, & conductor nisi ea dimissa non absoluenus.
3 Spiritualium, & eiusdem annexorum, vt est iurisdictionis spiritualis, emptio, & conductio est nulla.
4 Simoniaca conuentiones, & pacta circa spiritualia, & eis annexa, a iure annullantur.

a In suma de poen. & remi. b De simon. c In c. consuetudine. 2. qu. 4. d 24. qu. 2. e In auct. de trien. & sem. §. consideremus. col. 3. f Ca. 14. n. 31. g 2. 2. qu. 3. h In c. si peccauerit. 2. qu. 1. i In c. nouit. de iud.

CONSILIVM I.

Ad quæsitum de illo, qui conducit, vel emit pecunia vicariatum non perpetuum, sed temporalem Episcopi, vel Rectoris, an admittat simoniam?

1 Respondetur primò, quòd sic, vt colligitur ex continuatione rubricæ ne prælati vices suas, cum proxima de simonia, & ex Panormitano & alijs dicentibus, quòd conducere iurisdictionem spirituales est simonia, non autem conducere temporale. & probatur illa firma ratione, quòd simoniam committit, qui quis rem spiritualem, vel ei annexam vendit, vel emit, iuxta glossam solemnem, & receptam ab omnibus tam Canonistis, quam Theologis, & declaratam post alios à nobis in Manual. confess. & quòd iurisdictione spiritualis est annexa rebus spiritualibus secundum omnes.

2 Secundo, quòd præfatum cap. i. quatenus habet conductorem iurisdictionis spiritualis priuari officio, intelligendum est de officio clericali, & non de ipsa iurisdictione, vel officio, quòd conduxit, vel emit. Tum quia contextus habet verbum futuri temporis, priuetur, quòd non inducit priuationem ipso iure, sed per sententiam, iuxta glossam receptam. Tum quia iurisdictione præfata conductæ, vel ipsum officium emptum vel conductum perditur ipso iure: quia contractus ille conductus, vel emptus, est simoniacus, vt rectè declarat Panormitanus, & faciunt cap. quam pio. & cap. fin. s. quæ an nihilant huiusmodi pacta, & conuentiones.

3 Tertio, quòd huiusmodi conductor, vel emptor tenetur ad relinquendum statim iurisdictionem, vel officium huiusmodi emptum: quia nullo iusto titulo illud tenet: emptio enim vel conductio huiusmodi annexorum spiritualium nihil valet, & est nulla, vt annotauit Panormitanus receptus, & ita confessarius non debet absoluerè huiusmodi conductorem, vel emptorem, nisi dimittat illud, vel proponat efficaciter dimittere.

4 Quarto, quòd non incidit in excommunicationem ipso iure: quia illam non incurrit nisi simoniacus in beneficio, & ordine, per dicta in Manual. confess. & qualis non est conductor, vel emptor prædictus: quia vicaria spiritualis non est beneficium, per citata à Felino.

SVMMARIVM.

- 1 Vicariatus Episcopi, vel alius prelati, pretio comparari nequit.
2 Capitulum sede vacante vicarium eligens cum pacto participandi de emolumentis, simoniam committit, licet non excommunicantem.

CONSILIVM II.

CANONICI sede vacante electuri vicarium suum generalem, conueniunt, & pacti fuerunt, vt quicumque eorum eligeretur vicarius, tam salarium ei solucendum ratione vicariatus, quam omne aliud emolumentum solitum solui vicario Episcopi, teneret diuidere inter se, & alios canonicos, ita vt singuli eorum tantum caperent de illis, quantum ipse vicarius, & non plus, nec minus: & singuli eorum iurauerunt seruare singula capita, si quis eorum eligeretur vicarius: & postea ille qui fuit electus, post electionem iurauit iterum ea seruare, & seruauit, & canonici ceperunt suas singulas partes.

Quæritur, an simoniam admiserint, & an sint ipso iure excommunicati, & à quo absoluentur.

1 Respondetur primo, quòd omnes admiserunt simoniam contra fere totum titulum ne prælati vices suas, quia vicarius generalis Episcopi, & cuiuslibet alterius prælati, est res spiritualis, vt probatur per cap. 1. & 2. & ob hoc constitutum est, ne quis det quidquam temporale pro illa re spirituali: & quòd qui dederit vel acceperit ob id aliquod temporale, puniatur grauius: & in casu proposito qui erat eligendus vicarius promisit soluere multa temporalia electuris, casu quo eligeretur, & postea electus soluit, & electores acceperunt vnusquisque suam partem: & consequenter admiserunt omnes simoniam grauem, conueniendo, pacificando, iurando, eligendo, acceptando electionem, tradendo possessionem, & diuidendo emolumenta, per definitionem simoniae datam à glossa, & receptam ibi, & in rubr. de simon. ab omnibus canonum peritis, & à S. Thoma & alijs Theologis, quàm nos post alios profundè declarauimus in Manual. nostro confess. P

2 Secundo, quòd omnes fuissent excommunicati, & celebrando effecti irregulares, si præfatus vicariatus fuisset beneficium spirituale, vel ordo, aut ordinis sacramentum, per extrauagantem 2.

Tertio, quòd non sunt excommunicati; eo quòd pœna præfate extrauagantis non habet locum, nisi cum admittitur simonia in beneficio, vel ordine, secundum receptam sententiam, quam latius, quàm alij, declarauimus nos vbi supra.

DE MAGISTRIS.

SVMMARIVM.

- 1 Intellectus cap. 1. de reformatione sess. 5. Concil. Trident. Regularis ecclesia cathedralis est proprie cathedralis, sicut & secularis. nu. 2. vnde in ea locum habet dispositio Conc. Trident. sess. 5. de reformat. cap. 1. vt valeat lectorum Theologie: & si habet certum numerum canonicorum habentium præbendas, vel portiones priuilegiatas, debet vnâ præbendam pro lectore deputare. nu. 2. quòd si non habet certum numerum canonicorum, & portionum, ex quo ibi non potest vacare præbenda, nu. 3. tenetur prouidere lectori de stipendio. nu. 4.
2 Intellectus cap. 1. & 2. Conc. Trident. sess. 25. de regular. Regularibus non est prohibitum habere peculia rerum mobilium de licentia Papæ, prelati, vel statuti à Papa confirmati, itemque præbendas & portiones regulares priuilegiatas: immobilium autem peculium habere non possunt regulariter, licet, ex causa & horum eis possit concedi. nu. 6.
5 Indigena ceteris paribus extero præferendus in collatione beneficiorum & aliorum, quæ eorum loco subrogantur.
5 Diuersa professionis & habitus persona in eadem congregatione non coniungenda, nisi aliud necessitas, vel magna suadeat utilitas.
6 Canonicus regularis capax est beneficii regularis, ac etiam illius stipendij, quòd loco præbende debet dari lectori Theologiae. nu. 5.

CONSILIVM I.

Ad inquirendam veram intelligentiam, & statuendum quòd iustum est circa prouisionem lectoris sacre Scripturæ in ecclesia cathedrali Pampilonensi, iuxta Concilium Tridentinum videtur affirmanda sequentia.

1 Primum, quòd in ea ecclesia debet esse aliquis lector sacre Scripturæ: quia est Ecclesia cathedralis, & posita in ciuitate, vbi est numerosus clerus, & populus: & ita non solum mens & intentio Concilij, sed etiam verba primæ partis sui canonis coniuncta cum verbis vers. & quatenus. conueniunt huic dicto.

2 Nec obstat dicere, quòd præfata prima pars loquitur de solis sæcularibus Ecclesijs, & quòd pronomen illud, ipsi, positum in versic. & quatenus. restringitur ad Ecclesias tantum sæculares. Quia prima pars loquitur generaliter de Ecclesijs cathedralibus, & clarum est Ecclesiam cathedralem regularem proprie dici ecclesiam cathedralem: quia species proprie includitur sub genere, vt ait Baldus receptus. Nec etiam obstat dicere, quòd prima pars non potest habere locum in Ecclesia cathedrali regulari: quia immo potest habere locum in ea, si est certus numerus canonicorum regularium habentium præbendas, vel portiones priuilegiatas, quæ habentur pro præbendis, de quibus Innocentius, & alij loquuntur, & quales ante aliquos annos fuerunt in ecclesia Oxoniensi, & (vt puto) sunt etiam hodie in Cæsaraugustana. Nec obstat Concilium Tridentinum, & quia non prohibet religiosi habere peculia rerum mobilium de licentia Papæ, vel prælati, vel statuti à Papa confirmati, vt ex d. cap. constat, & late probamus in cap. non dicatis. 8

3 Secundo, quòd non est intentionis, nec verborum prædicti Concilij, quòd duo lectores habeantur in ecclesia Pampilonensi, vnus qua parte est Ecclesia cathedralis, & alter qua parte est regularis: quia vna tantum est Ecclesia, & vno iure debet censeri, nec vsquam vlla theoria vel praxis contrarium recepit.

Tertio, quòd certum est in Ecclesia Pampilonensi non esse certum numerum canonicorum, neque præbendarum, neque portionum priuilegiatarum, & ita non esse locum in illa Ecclesia primæ parti prædicti canonis: quia vbi non est certus numerus prædictorum, nihil vacare potest.

4 Quartum, quòd ex prædictis conlequitur, Episcopum

& Capitulum debere prouidere de stipendio ipsi lectori per aliquem modum in prædicto §. & quatenus. expressum. Si enim, vt prædicitur, debet esse in ea huiusmodi lector, & non potest prouideri ipsi de præbenda vacante, vt habetur in prima parte prædicti canonis, oportet, vt prouideatur ei alio modo in parte 2. expresso.

Quinto, quòd longè decentius esset stipendium prædictum conferre alicui canonico Ecclesiæ, qui ad legendum esset idoneus, quam alij extero sæculari. Tum quia magis assiduus erit in Ecclesia ad legendum, & respondendum concurrentibus ad audiendam lectionem, quam exterus sæcularis.

Tum quia ceteris paribus in beneficijs indigena præferendus est extraneo, & per rationes redditas à Cælestino Papa, & licet in hoc casu non agatur de beneficio, agitur tamen de stipendio, quòd propter defectum beneficii datur: & subrogatum sapit naturam eius cui subrogatur. Tum quia, nisi aliud necessitas vel magna utilitas persuadeat, diuersa professionis & habitus homines non sunt in eadem congregatione coniungendi, vt per pulchras rationes & auctoritates probat Concilium Hispalense, & Concilium Viennense.

6 Nec obstat, quòd canonicus regularis non potest habere proprium per d. cap. non dicatis. & Concilij Tridentini, quia illud intelligi debet de proprio simpliciter, & nõ de proprio, accipiendo proprium pro peculio de licentia superioris concessio, vt late & irrefragabiliter vbi supra probamus per omnia iura antiqua, nec nouum statutum Concilij Tridentini obstat. Tum quia loquitur de peculio rerum stabiliu, siue immobilium, & non mobilium: & in proposito de stipendio, quòd in rebus mobilibus consistit, loquimur. Tum quia canonicus regularis est capax beneficiorum regularium, & stipendium prædictum subrogatur in locum beneficii, & ideo merito erit capax eius, præsertim in Ecclesia Pampilonensi, in qua certæ singulæ quantitates singulis canonicis in peculium protectionis separatim dantur, & aliæ singulæ certæ quantitates panis, & vini, quo sibi, hospitibusque ad se venientibus prouideant. Tum quia etiam hodie posse dari ex iusta causa religioso administrationem peculij rerum immobilium probamus vbi supra. Salua, &c.

DE IVDÆIS, SARRACENIS, ET EORVM SERVIS.

SVMMARIVM.

- 1 Iudei celebrantes sua ceremonialia peccant, vt idololatra idololatrantes.
1 Consentiens peccato alterius aliquo illorum modorum, de quibus in illis versiculis, iustio, consilium, &c. peccat.
2 Occasionem propinquam peccandi qui præbet alicui, peccat; & hoc non solum quando quis eam præbet expressa intentione, vt ille peccet, sed etiam quando cessante praua intentione aliquid facit, vnde saltem virtualis vel interpretatiua talis elicitur intentio. nu. 3. vt Synagogas & Moscheas Iudeorum edificantes, vel reficientes peccant, etiam si absit sinistra intentio: quia faciunt id, cuius principalis vsus est peccatum, vel cuius vsus admixtum sit peccatum inseparabiliter, nu. 9. saltem voluntate interpretatiua virtuali equipollenti volunt peccatum. nu. 2. item quia illarum refectio est prohibita, licet Iudei non puniantur. nu. 9. & 11.
2 Occasionem remotam peccandi qui dat, non peccat, modo desit complacentia peccati, & actio fiat aliquo bono fine. nu. 11. Vnde vendentes myrtos Iudeis, qui postea illis vtuntur cum peccato in suis Scenophegijs, non peccant. nu. 5. sicut egentes possunt ab vsurario pecuniam mutuam accipere, licet ipse peccet vsuram exercendo. nu. 8. sicut nec edificantes lupanaria, nec locantes domos meretricibus, in quibus illa meretricantur, nu. 8. modo eas non locent eo fine, vt in eis meretricentur, nu. 10. sed ad bonum finem, scilicet, vt ipsa vitam conseruent, & locantes pensionem percipiant. nu. 11. tuncque hac locatio nedum est mala, sed laudabilis. nu. 13.
4 Azyma Iudeorum clericis sub suspensionis, & laicis excommunicationis pena prohibita sunt.
4 Peccata mortalia tolerare non debet ordinarius præsertim ecclesiasticus: at si solum sunt venialia, possunt in foro conscientie tolerari. nu. 13.
5 Infidelibus, cum quibus nobis commercium non est prohibitum, possumus merces expresse non prohibitas vendere, & ad vi-

- 5 Iudeis myrtos, quibus vt peccato vtuntur in suis Scenophegijs, vendere, illosque vt crescant debita cultura curare, non est peccatum, modo non vendant ad illum finem, vt ipsi eis in Scenophegijs vtantur. nu. 10. sed ob bonum finem, scilicet vt vendentes exinde habeant pecunias ad suos licitos vsus. nu. 11.
6 Permittitur cum aliquid, vtique & cetera censetur permissa, sine quibus permissum exerceri non potest.
9 Finis malus actionem non malam, malam reddit; bonus autem finis actionem, cui peccatum non est inseparabiliter annexum, bonam facit.
12 Paruitas rei, subreptio, indeliberatio, ignorantia, rem, qua ex fine esset peccatum mortale, possunt reducere ad veniale, etiam si agatur de peccato idololatrando, iunctis iis, qua dicuntur in precedentibus, & in casu positione.
13 Pastoris officium est non statim omnem actionem præbentem occasionem peccandi prohibere, sed populum docere quomodo illa sine peccato vti possit & liceat.

CONSILIVM I.

In agro Bononiensi in collibus quibusdam nascuntur plantæ myrti, & veniunt Hebræi etiam ex longinquis regionibus ad emendum ramusculos illarum à dominis prædiorum, vt sua festa scenophegiæ celebrent, quòd sciūt ipsi venditores.

Quæritur primo, an liceat sint tales venditiones. Secundo, an possint tolerari in foro conscientiarum.

1 AD PRIMAM QUESTIONEM, scilicet, an liceat prædicta venditio, respondeo quòd pro parte negante facit primò, quòd omnis, qui consentit peccato mortali alterius, peccat mortaliter, iuxta illud Pauli, non solum qui faciunt, &c. relatum in c. 1. b. vbi glossa & omnes, & consentit inquam aliquo nouem modorum contentorum in illis duobus senariis, quos post S. Thomam, posuimus in nostro Manual. confess. & scilicet,

Iustio, consilium, consensus, palpo, recursus, Participans, mutus, non obstant, non manifestans. Quos eisdem senariis paulo latius declaramus in eodem Manual. At prædicti venditores ramusculorum myrti consentiunt prædictis Hebræis, non solum simpliciter, & placendo eis, vt celebrent scenophegiam, quam licet ante passum Christum licuisset eis celebrare, non tamen hodie licet, vt tradit S. Thomas receptus, sed etiam ad nutriendum, colendum, & quærendum illos: ergo peccant.

Secundo, quòd perinde peccant Hebræi hodie celebrantes suam scenophegiam, & alias similes ceremonias, ac idololatra peccant idololatrando, vt ait glossa, quam in hoc citat vbi supra S. Thomas, & qui Christiani adiuuarent idololatras ad exercendam idololatriam, peccarent.

2 Tertio, quòd qui occasionem propinquam peccandi præbet alicui, peccat, & tradimus nos late in præfato Manual. & quòd omnis iuuans ad peccandum mortaliter peccat simili modo, quo ille, qui iuuatur. At non videtur posse negari, præfatos venditores dare occasionem propinquam peccandi præfatis Hebræis, quia iuuant eos ad peccandum grauisimè, & opem ferens ad peccandum peccat.

4 Quarto, quòd nos in specie tradimus in d. cap. 14. m. per ibi adnotata, quòd edificantes, vel reficientes synagogas, & mezchitas Iudeorum, & Maurorum, peccant: quia dant occasionem propinquam peccandi: & præfati venditores ramusculorum myrti videtur præbere causam tam propinquam præfatis Hebræis, quam illi edificantes, & reficientes synagogas.

5 Quinto, quòd non solum peccat mortaliter is, qui præbet occasionem sic peccandi, ea intentione expressa, vt alius peccet: sed etiam is, qui id facit intentione interpretatiua, siue equipollenti, & virtuali, vt diximus vbi supra, inferendo ex hoc, peccare mortaliter cum, qui etiam sine praua intentione facit, aut reficit idola apud Indos, aut synagogas apud Iudeos, aut mezchitas apud Mahumetanos, aut pagana templa apud Paganos, aut heretica apud hereticos; aut facit aliquid aliud, cuius principalis vsus est peccatum mortale; quia occasionem ad illud dat cum auxilio.

6 Sexto, quòd pro hac parte faciunt illa, quæ adducimus in præfato Man. & præsertim illud, quòd numquam licet dare occasionem peccandi adiuuando, nec participando in lucro obueniente ex peccato.

7 Septimo, quòd in cap. nullus. p. præcipitur sub pœna

a De armis. coll. 6.

b 2. contra Faust. c Incipit. ille Rex. de pœni. dist. 3. d. 1. 2. q. 71. ar. 6. e Pral. 7. f à num. 5. g De Iuda.

h 2. q. 109. ar. 2. ad 4.

i In dicto 4. 2.

k Quid culpa tur. & c. militate. 23. qu. 1. l Cap. militare. 23. qu. 1.

m Ca. Iulia nus. ca. nō sem per. cap. qui resistit. 11. q. 3.

n Cap. peccati venia. de reg. iur. lib. 6. c. legatur. 24. qu. 2. o Leg. iuris gē tium. §. sicut maleficiam. ff. de pact. & l. generaliter. ff. de ver. obl. p De reg. iur. lib. 9.

2 AD SECVNDAM responderetur, quod possunt absolui regulariter loquendo; præsupposito, quod prohibitio illa fabricandi arma, de qua in d. authent. non seruat ibi plus, quam communiter inter Christianos. Tum quia id per se nullo iure naturali, diuino, vel humano veritum est; & quod nullo tali iure veritum est, non est peccatum, iuxta definitionem peccati ex Augustino, b relatum in glossa, c & à D. Tho. d & declaratum à nobis in e Manu. f Tum quia, vt aliàs responsum est, licet Christianis viuentibus in terris Turcarum vendere suos equos, eo fine, vt ad licitos vsus vtantur. Tum quia cap. ita quorundam. § & alia ei concordantia, quæ sunt edita contra deferentes arma infidelibus, non comprehendunt subditos Turcarum fabricantes arma in terris suis, vt ex eorumdem tenore clare colligitur.

3 Tum quia iure communi, quo vt plurimum vtuntur omnia Christianorum imperia, licet Christianis subditis principum Christianorum facere arma bono fine, vt scilicet emptores vtantur in licitos vsus, quamuis præter intentionem fabricantis in illicitos abutantur. Tum denique quod D. Thomas receptus, b determinat, posse artifices iuste fabricare sagittas, & gladios, & alia, quibus homines possunt bene vt, licet possint etiam male. Dixi, regulariter: quia id falleret, si fabricarent ea expresse ad bella iniusta contra Christianos, vel alios, vel tacite, seu virtualiter scientes, vel credentes, quod ii, quibus vendunt arma fabricata, vtentur ad bella iniusta, præsertim contra Christianos. Tum quia id esset virtualiter cooperari eis ad malum. Tum quia etiam Christianis degentibus in regnis Christianis non liceret illud, arg. eorum quæ tradit S. Thomas. i

4 AD TERTIAM responderetur, quod non possunt absolui, si se obligant ad militandum ei etiam in bellis iniustis, quæ ipsi sciunt, vel scire debent esse iniusta: quia non liceret eis obligare se sic ad militandū etiam vlli principi Christiano, cap. k sed sic, si se obligant ad militandum ei in solis illis, quæ fuerint iusta, vel possint ipsi credere esse iusta. Tum quia militare, vel velle militare, non est peccatum. l Tum quia iuste potest quis militare, si iuste credit bellum esse iustum, etiam si forte non sit illud tale, per prædictum cap. quid culpatur. Tum quia legio illa illustrissima Thebanorum, cui præerat S. Mauricius, iuste parebat Iuliano Imperatori apostatæ, quo ad bella iusta. m Arbitror autem, quod qui se obligauerunt principi Turcarum ad militandum ei, etiam contra Christianos, etiam in bellis iniustis, sed postea mutata mente proponerent firmiter non militare ei contra Christianos, nec contra alios bellis, quæ scirent, vel deberent scire esse iniusta, possent absolui. Tum quia desistunt à peccato, & à proposito peccandi, & talibus debetur venia. n Tum quia prima obligatio fuit ipso iure nulla quo ad omnia bella iniusta, o & ita illa nihil obstat, iuxta reg. non prestat impedimentum. p

S V M M A R I V M.

1 Turcarum in regione habitans subditus Christianus potest iuste Turcis vendere equos & arma, modo ea non vendat intentione, vt in bellis iniustis vtantur; nec ligatur legibus prohibentibus quasdam ad Turcas deferri. potestque interesse bellis, quæ Turca aliis infidelibus, puta Seruanis, iuste indicit; acquirereque secundum ius commune, si ipsi eo vtantur, dominium: erum, & personarum, quas in bello capiunt, vel à captiuo exigere pretium redemptionis, nu. 2. & prædam captam tueri, etiam aduersarios occidendo, num. 3.

CONSILIVM III.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quod licitum est Christianis subditis Principi Turcarum, vendere suos equos & arma sua Turcis consubditis suis, non quidem ea intentione, vt faciant bella iniusta Christianis, vel aliis, sed vt ad vsus licitos vtantur. Tum quia cap. ita quorundam. & alia ei concordantia, quæ sunt edita contra deferentes arma infidelibus, non comprehendunt subditos infidelium, qui vendunt eis ea, quæ vtantur importari à Christianis subditis Principibus Christianis, vt ex eorum tenore colligitur. Tum quia etiam Christianis subditis Principum Christianorum licet vendere, & facere arma, non quidem vt faciant bella iniusta, sed vt vtantur in licitos vsus, quamuis emptores præter intentionem eorum in illicitos abutantur.

2 AD SECVNDAM, quod bellum, de quo in questione, videtur iustum; quia est indictum à Principe non recognoscente superiorem, ex causa iusta, & cum cognitione & iuxta l. ex hoc iure. a & traditur ab Innocentio & aliis, b vbi aptus textus proposito nostro à cōtrario sensu, & in summa, c & per Theologos, d & S. Thomam, e & capta in bello iusto fiunt captiuorum, etiam homines, secundum iura Romanorum, f quæ etiam non seruantur in bellis quæ Christiani aduersus Christianos gerunt, videntur tamen seruari à gentibus etiam inter se pugnantibus. Quod si res ita habet, tres illi, de quibus in questione, non tenentur restituere, & consequenter non possunt negari eis sacramenta ob omissionem restitutionis. Si forte tamen Turca in bellis, quæ in suis dominiis gerunt, non seruant iura de personis captis in bello in seruitutem redigendis, tenerentur ad restitutionem, saluo iure pretij redemptionis, quod poterant exigere: cuius quantitatis determinatio, & an Turca prædicta iura seruent, nec ne, questiones sunt facti, ad quas Iuriscōsultus non responderet. §

3 Ad declarationem autem questionis, scilicet an sint excommunicati, vel teneantur ad restitutionem, qui defendentes suam prædam, occiderunt, vel expoliarerunt suis armis vel vestibus aliquos ex præfatis Seruanis: Responderetur quod non; immo bene merendo id facere potuerunt. h

S V M M A R I V M.

1 Triremes pyratice captiuas apud Turcas fabricans coactus, excusatur à peccato mortali si non impendat plus operis, quam requirat conseruatio vitæ.

CONSILIVM V.

CAPTIVVS coactus timore mortis triremes fabricans, quibus solent piratæ contra Christianos venire, an peccet mortaliter, & quomodo absoluendus sit: Et quia consilium de hac re virum doctum & pium, mitto D. V. responsum, vt dicat quid sibi videatur.

Pro parte affirmatiua facit: nam qui, vt inquit Saluator, peccando mortaliter animam suam in hoc mundo vult saluam facere, in æternum perdet eam, sed sic est, quod iste videtur mortaliter peccare; ergo in statu damnationis, nisi cesset, peribit; nec potest ei absolutionis beneficium, nisi corrigatur, impendi. i Quod autem peccet mortaliter, supposito pro indubitato quod dicti piratæ peccent mortaliter, secundum septimum Decalogi præceptum, deducitur ex Paulo, k Digni sunt morte non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. quo axiomate canones vbique vtuntur, cap. omnes ecclesie. l & alibi sæpe, iuncta glossa, m quæ declarando prædictum axioma inquit, Peccato alterius consentire in materia nostra est cooperando, seu auxilium ferendo. à qua cooperatione, seu auxilio non potest dictus consulens excusari, per textum, n ibi, Opem fert, qui ministerium atque adiutorium ad furripiendas res præbet. puta, vt inquit textum, o qui ferramentum ad effringendum ostium, vel scalas ad ascendendum furi præbet, per quem textum ait glossa, p vt fur peccat, qui scalam, ferrum, vel aliud auxilium furi præbet. vnde Dominatio tua in simili materia, q postquam remigantes in triremibus piratarum excusasset ab excommunicatione, non est tamen ausa, etiam valde cuperet, eosdem à peccato mortali excusare; immo subdit nec posse absolui, nisi firmiter proponant à similibus abstinere, & in materia nostra videtur textus in c. ita quorundam. r vbi, qui Sarracenis submittunt arma, & galeas, quibus Christianos impugnant, Sarraceni ipsis deteriores, & magis culpabiles reputantur: per quem textum Abbas, s inquit peccare eum qui similia Sarracenis transmittit, etiam ad redemptionem captiuorum: cui opinioni etiam videtur adherere Cardinalis ibidem. Accedit etiam aliud, nam licet ego per opus indifferens, vt est cōstructio galearum, possim cooperari ei, qui est omnino peccaturus, vt dare cibum nolenti omnino ieiunare, t non tamen hoc licet, quando tendit in damnum tertij. v

Contrariam opinionem cupio veriore esse; & quidem ratione: nam cum dicta ars sit de se bona, & vsui hominum vtilis, earum magistris possunt eam tuto exercere, etiam quod homines possint dictis rebus bene & male vt vt scribit D. Thomas, x nisi, vt inquit Adrianus, y ex causa aliqua dicta actio prohibeatur, & reddatur mala; quæ causa, seu circumstantia si cesset, cessabit & peccatum, sed sic est, quod nulla

a ff. de iust. & iur. c. ius gentium. 1. dist. b Cap. sicut nostris. de iur. reit. c 23. qu. 2. d In 4. dist. 15. e 2. 2. qu. 40. f §. ius ea. inf. de rer. iur. & d. c. ius gentium.

g Argu. l. vt responsum. C. de tran. ad. l. precibus. Co. de impub. & alijs. h Argu. l. vt vim. ff. de iust. & ca. olim. 3. de restit. spol.

i Cap. peccati venia. de regul. iur. in 6. k Ad Rom. 1. in fin. l 13. qu. 4. m In c. vobis. 2. q. 1. ca. 1. de offi. deleg.

n In l. in furti. ff. de fur. o In l. si pigno. re. ff. de eo. p In c. qui a. litorum. 24. q. 3. q In cap. 27. Mā. confess. 63.

r De Iuda. s In c. significasti. nu. 2. ad ff. de Iuda. t Ceter. in o. p. i. c. i. l. 1. c. 31. ref. 13. in 4. dist. & 2. 2. q. 147. & alijs. sape. v Adria. quo libeto. in 2. qu. litera R.

x 2. 2. q. 109. ar. 2. ad 4. y Vbi in p. l. l. l. l.

a Litera O. b Ad Rom. 1. in fin.

c In 4. di. 32. qu. 2. d Quasi iudicium. l. 3. e Ad ff. l. i. l. i. b. b.

f Ca. 17. n. 63.

g Ca. significasti. de Iud.

h ff. de reg. iur.

i In c. qui alio iur.

k In d. c. signi. ficasti.

l In d. l. in furtis.

r De Iuda. s In c. significasti. nu. 2. ad ff. de Iuda. t Ceter. in o. p. i. c. i. l. 1. c. 31. ref. 13. in 4. dist. & 2. 2. q. 147. & alijs. sape. v Adria. quo libeto. in 2. qu. litera R.

x 2. 2. q. 109. ar. 2. ad 4. y Vbi in p. l. l. l. l.

alia adest causa, quæ possit dictam actionem inficere, nisi quia vel peccatum tertij, cui cooperamur, nobis placet; quæ ratio cessat in hoc consulente, cui multum displicet dicta: vel quia cooperando facimus contra id, ad quod tenemur, vt colligitur ex eodem Adriano, a adducente glossam in expositione dicti axiomatis Pauli. b Sed sic est, quod nullibi reperitur mihi præceptum, vt cum periculo vitæ meæ propter proximi damnum euitandum abstinere ab eo, quod mihi aliàs licet; ergo nec triremium fabricatio mihi ad peccatum imputanda est.

Secundo facit pro hac opinione D. Thomas, c qui, d ex dicto axioma Pauli primum arguit mihi non licere reddere furioso gladium, ne se, vel alium occidat; & postea respondet, immo & hoc mihi licere, si ex denegatione timeretur maius malum, & Adrianus vbi supra, e inquit, quod tunc furioso potest reddi gladius, quando ex non redditione immineret maiora crimina sibi, vel alij, vt est in casu nostro, in quo ipsi artifici imminet mors præsens, quæ præponderat futuro timori. Dominatio tua in Man. f post D. Antoninum idem etiam affirmat. Hanc opinionem, & in fortioribus terminis tenent Innocentius, Ioannes Andreas, Hostiensis, Ancharanus, & qui omnes admittunt, quod, si aliter non possum redimere captiuos, possum redimere eos transmittendo Sarracenis arma, quibus possunt Christianos impugnam, ergo multo magis huic captiuo licebit prædictum opus indifferens præstare dominis suis ad redimendam vitam propriam, & hoc (vt ibi inquit Ancharanus) citra culpam.

Tertio, si hic faber peccat, hoc est, vel quia facit contra iustitiam, vel contra caritatem, vel præceptum superioris: Non tertium; quia, vt in simili ait Dominatio tua vbi supra, non est credendum principem præcipere homini tam dura, vt esset hoc: Non contra iustitiam; quia nullo iure prohibetur, ne quis iure suo vtatur, licet inde tertius damnum patiat, reg. l. nemo damnum facit, nisi qui id facit, quod facere ius non habet. h Non secundum: nam qui præcepit, vt diligamus proximos sicut nos ipsos, non dixit vt eos & eorum bona præferamus vitæ nostræ.

Ad contraria potest responderi. Et primo ad primum, de consensu procedente ex cooperatione, respondeo, quod, vt videtur posse colligi ex glossa super dictis verbis Pauli, tunc quis cooperando consentit, quando omittit aliquid, ad quod tenetur, vel facit quod ei non licet: quod non est in casu nostro, in quo consulens facit id, quod ei licitum est, nec ex circumstantiis reprobatur. Ad simile, quod deducitur ex glossa, i & ex l. in furtis. & l. si pignori. & dicto Dom. tuæ respondeo distinguendo, vt post Innocentium distinguit Ioannes Andreas, k nam aut istæ actiones cooperatiuæ sunt immediatè directæ in oppugnationem Christianorum, seu damnum tertij; quod potest contingere dupliciter, scilicet, vel intentione cooperantis, qui cooperatur delinquenti ad hunc finem, vt loquitur textus, l & hic talis non excusatur: vel ex ipsomet opere insurgit, vt opus ipsum sit immediatè directum in delictum, quod perpetratur; vt quia in actu delinquendi opem præstat delinquenti, vt dando scalas, vel ferramenta furi, qui est in actu furandi: & tunc nec hic excusatur, & hoc modo procedit exemplum Dominatio tuæ de captiuo actu remigante in triremibus, aut actio cooperatiua non est immediatè directæ in perniciem Christianorum, vt est actio portantis, seu transmittentis arma, & triremes Turcis, licet eidem Turcæ vti possint contra Christianos; & tunc hæc talis cooperatio non est tam mala, quin ex prædicta circumstantia euitanda mortis excusatur, ex Innocentio & Ioanne Andrea. Ad textum in cap. ita quorundam. respondeo, procedere in eo, qui sine prædicta excusante causa Turcis contra Christianos fert opem; vel procedit in eo, qui immediatè prædictis modis Turcis contra Christianos cooperatur. Ad auctoritatem Abbatis & Cardinalis respondeo, quod non obstat: nam Abbas & Cardinalis supponunt: eos, de quibus ipsi loquuntur, ideo peccare, non quia actio sit de se intrinsecè mala, sed quia erat contra præceptum Pontificis, cui ex D. Paulo tenemur omnes obedire. Sed sic est, quod nullibi reperitur prohibitum, ne captiuus in tali necessitate constituti possint prædictas artes exercere; ergo nec Abbas, nec Cardinalis conuincunt hunc consulentem peccare. Ad auctoritatem Adriani respondeo, eius doctrinam procedere sub distinctione proximè ex doctrina Innocentij & Ioannis Andrea: ad alias au-

Auctoritates data: ex quibus cupio in prædicto casu admitti legem naturalem, cuius meminit Iob. Pelle cuiuscumque, & omnia quæ habet, homo dabit pro pelle & vitæ suæ conseruanda.

1 IN CONFIRMATIONEM supra dictorum, quæ ad me transmissa fuerunt, respondeo primo, eum, qui prædicta scripsit, quifquis ille sit, clario iudicio, & egregia eruditione, ac pietate dotatum videri.

Secundo, quod nos quoque proculdubio desideramus eius opinionem esse veram.

Tertio, quod sua conclusio plurimum iuuari potest ex illa glossa singulari recepta in cap. de cetero. a quæ affirmat, quod qui remotam causam præbet homicidio, non est irregularis: & quod prædictus faber, fingendo triremes, causam valde remotam pugnantem contra Christianos videtur præbere, modo non fingat illas ea mente, immo nolit eas contra eos dirigi.

Quarto, quod videtur tenenda prædicta conclusio, cum ea saltem moderatione, quod prædictus faber non impendat plus operæ nauibus fabricandis, quam vitæ suæ conseruatio requirat. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

1 Cacabi, & alia vasa ænea vel ferrea ad vsus coquinae principaliter fabricata, etsi arma bellica propriè non sint, tamen ex eis possent arma bellica confici, & assumi vt vitia ad bellum. num. 3. vnde si ad Sarracenos vt merces lucrosa bona fide deferantur sine vilo formali vero, vel equipollenti, & virtuali animo vt ex eis Sarraceni contra Christianos impugandos inuentur, deferentes excusantur ab excommunicatione, n. 4. nec per bullam Cœnæ Domini, nec cap. ita quorundam, per quæ dicitur delictio dictum sinem respiciens videtur prohibita, ligantur. nu. 1. alijs. secus. num. 4.

2 Sarracenis deferri prohibentur multa per decretales, & extrauagantes, quæ tamen specialiter per bullam non sunt prohibita; & sic non omnia qui euadit excommunicationem bulle, euadit alias. num. 3.

CONSILIVM VI.

AD Insulam Tabarchæ mercatores Genuenses, qui in ea sunt domini, deferunt vasa ænea ad vsus coquinae, & vendunt Mauris, & Turcis, qui in continenti sunt vicini, & sciunt aliquos constare vasa ipsa in arma bellica.

Queritur, vtum incidant in bullam Cœnæ Domini, cum ea tamen deferant, vt mercando lucentur, & eorum intentio non sit adiuuare infideles armis.

1 Pro parte negante huius questionis, scilicet mercatores prædictos non incidere in censuram bullæ Cœnæ Domini, quam octauo loco fulminat, nec in eam quam ante illam fulminauit Concilium Lateranense sub Alexandro III. b in quod latum commentarium olim commentii fuimus, facit primo, quod tam animus summorum Pontificum bullas Cœnæ Domini pronunciantium, quam prædicti Concilij fuit, & est prohibere, ne vlli Christiani arma bellica deferrent Sarracenis inimicis Christianorum, eos actu, vel habitu, & proposito impugnam volentibus: & quod cacabi, caldaria, & alia id genus vasa ferrea ænea, vel chalybea non sunt arma bellica, licet possent generaliter dici arma, iuxta l. armorum. c

Secundo pro eadem parte facit, quod ex parte contraria sequeretur, quod etiam venditio quorumlibet lignorum, & quorumlibet lapidum, & aliarum mercium; quæ quocumque modo mediatè vel immediatè, directè vel indirectè, propinquè vel remotè possent iuuare Sarracenos contra Christianos in bello, essent prohibita, & facerent incidere in prædictam excommunicationem bullæ Cœnæ, & prædicti cap. ita quorundam. & consequenter nullum commercium esset licitum Christianis cum Sarracenis, nihil enim est, quod aliquo modo prædictorum non possit esse Sarracenis necessarium, vel vile in bello contra Christianos: quod tamen videtur durum, & à nullis obseruatum: quandoquidem quotidie ex regnis, & prouincijs Christianorum deferuntur in terras Sarracenorum panni lanci, sericei, & alia multa etiam ad victum pertinentia, quæ aliquo modo prædictorum possunt esse illis bellantibus vtilia, & necessaria.

Pro parte affirmante primo faciunt plurima, quæ nos adducimus in dicto c. ita quorundam. d quatenus, e determina-

a De homici.

b In c. ita quorundam. de Iud.

c ff. de verb. signif.

d De Iud. e In notab. s. nu. 13.

odore, ac exemplo, vt audio, insignis, non solum essent flocci pendendæ et iudicium leues suspiciones, si non essent satis probatæ, sed etiam minuendæ, & leniendæ: quamvis aliquoties dici possent probatæ. Salua prædictorum DD. meorum, qui totius orbis Christiani sunt censores, sententia, cui me omnia que mea libenter subiungo.

9 AD SECVNDAM respondeo id quod aliis interrogatus respondi, non posse iuste villos iudices fundare suum iudicium principaliter, nec indicenter in sacrilegis & scandalosissimis testimoniis sacerdotum confessoriorum præstitis super eis, quæ solum norunt per confessiones sacramentales; & tanto minus, quanto maiores sunt iudices id fundaturi: sed potius debere illos sacrilegos deponere, & acerbissime punire; ne populus incipiat sibi persuadere, quod maleuolorum machinationibus, & superiorum dispensationibus, vel relaxationibus, aperiatur aliqua via, qua confessio secreta contra diuinum & indispensabile D.N. Iesu Christi præceptum reuelentur, & sibi dissuadeat necessitatem confitendi, quam maledictus Lutherus suis miseris discipulis dissuasit: quem adeo alicubi, vt audio, pertinaciter sequuntur nouè ad fidem conuersi, vt pauci sint, qui graua crimina sacerdoti confiteantur; ita vt aliquot parochi eruditi dixerint nullos in suis parochiis peccare graua mortaliter: quia nulli parochiani eis confitebantur talia: quod ne infinita Dei bonitate contingat, supplicissime omnes oremus. Amen.

SVMARIVM.

- 1 Denunciare sancto officio non debeo eum, quem ob leuem suspicionem, aut signa, qua facile fallere possunt, hereticum puto, etiam si adit inquisitorum edictum.
1 Inquisitorum edictum de denunciandis hereticis, &c. non ligat eos qui quoquo modo audierint, vel suspicantur, sed eos qui sciunt per sensum corporis, vel saltem audierint à fide digno, qui illud sciebat.
2 Penitentem, qui sibi non facit scrupulum omisse denunciationem hereticorum, eo quod ignorat se obligari, debet confessarius monere, vt denunciaret, & recusantem non debet absolue- re, & ita obseruat sacra Penitentiaria.
2 Denunciare non tenetur vltimontanus illos hereticos, cum quibus vltra montes est conuersatus.

CONSILIVM III.

DVBITO aliquem hic Rome, vbi viget Inquisitio, esse hereticum, vel signis credo eum talem, sed non possum probare. An teneat denunciare quoquo modo officio inquisitionis; & quid faciat confessarius cum penitente, qui facit sibi scrupulum, quod sit conuersatus cum heretico, sed non facit sibi scrupulum, quod non denunciaret; & de quo penitente credit confessarius, quod admonitus potius omittet confiteri, quam denunciare, cum vltimontanus sit, qui ignorat obligationem denunciandi, & abhorret ab hac actione?

1 Respondeo primò, quòd huius quæstionis decisio colligi potest ex his, quæ nos diximus in repet. cap. inter verba. a vbi dicitur, quod edicta, quibus iubemur denunciare aliqua qua scimus, non ligant eos, qui quoquo modo audierint, vel suspicantur; sed tantum eos, qui sciunt illud per visum, vel alium sensum corporeum, vel per confessionem eius, qui fecit illud, vel quod habetur pro indubitato, secundum Innocentium, b vel saltem audiuit ab aliquo fide digno, qui sciebat illud, iuxta glossam singularem. c Quare non puto rectè facturum, qui ob leuem suspicionem, & ob signa, quæ facile fallere possunt, denunciaret aliquem tanti criminis reum.
2 Secundo, quod vltimontanus, si solum est conuersatus cum hereticis vltra montes, non tenetur denunciare illos; si autem est conuersatus cum hereticis in Italia, vel Hispania, tenetur denunciare illos, neque debet absolui, nisi denunciaret, vel saltem omnino proponat denunciare; quia non videtur contritus: & hoc obseruat sacra Penitentiaria, per multa que possent allegari, &c.

SVMARIVM.

- 1 Hereticus ante baptismum nemo esse potest, nec ante illud quis potest excommunicari, nisi in iudice. num. 4.
1 Iudex & Pagani Ecclesie legibus non subiciuntur, illis inquam, quæ eorundem legibus contraria sunt. num. 4.
2 Iudex, qui cum conuersis ex eis conuersatur, publicè cadendus.

- 2 Index ad vnam causam deputatus contra quemcumque eius impediens processum procedit.
3 Iudex ecclesiasticus infidelem punire potest pro delictis merè ecclesiasticis, item pro mixtis, si præuenit, pro merè autem laicis non.
3 Inquisitor hereseos punire potest Iudæos conuersorum peruersionem procurantes.
3 Hereticus conuersus absolui non debet, nisi manifestet infideles, qui eundem post baptismum peruerterunt,
4 Iudæi non vt hereticorum complices, sed vt eorum fautores puniri possunt.

CONSILIVM IIII.

QVIDAM hereticus rediens ad cor petit absolutionem ab excommunicatione bullæ Cænæ. Quaritur, an debeat absolui, non manifestatis Iudæis, qui ei Iudaismum persuaserunt.

1 Pro parte affirmante facit primò, quòd Iudæi non possunt esse complices hereseos, quia non sunt baptizati, & nemo ante baptismum potest esse hereticus, vt post alios tradimus in Manu. nostro confess. a
Secundo, quod Iudæi, Mahumetani, & Pagani non subiciuntur Ecclesie, iuxta illud Apostoli, De his qui foris sunt nihil ad nos, relatum in cap. gaudemus, b & consequenter videtur non posse puniri ab Ecclesia.

2 Tertio, quod Decretales, quibus statuitur punitio Iudæorum, non excommunicant eos directè, sed solum indirectè, prohibendo Christianis, communicare illis. c
2 Pro parte vero affirmante facit primo cap. sepe. d quo iubetur publicè eadè Iudæis, qui cum conuersis ex eis, & baptizatis conuersatur.

3 Secundo, quod qui index est ad vnum, potest procedere contra impediens processum eius quo ad illud, e ergo Ecclesia, quæ habet iurisdictionem ad defendendam fidem, poterit procedere contra turbantes illam.

3 Tertio, quod quæstio illa, an iudex ecclesiasticus possit punire Iudæum, & infidelem? solet sic resolui, quod solus potest in criminibus merè ecclesiasticis, in merè verò laicis non, in criminibus autem mixti fori potest per præuentionem, vt resoluitur in cap. cum sit generale. f & per Felinum. g

4 Quarto, quod Oldradus, h respondit, quod Inquisitor hereticæ prauitatis potest castigare Iudæos procurantes peruersionem conuersorum ad fidem: pro quo est casus in cap. contra Christianos. i quod habet, Inquisitorem non solum posse procedere contra Christianos, qui cum essent infantes, vel pueri, baptizati fuerunt, & postea redeunt ad infidelitatem parentum, sed etiam contra fautores, & receptores eorum.

Per quæ pars hæc posterior videtur verior, & consequenter manifestationem Iudæorum, qui peruerterunt præfatum, videri necessariam, quo absoluat, quia puniri possunt ab Inquisitore.

4 Non obstant opposita. Ad primum enim responderetur, concedendo quidem non posse Iudæos esse complices hereseos, ad hoc, vt dicantur heretici: sed sic quo ad hoc, vt dicantur fautores hereticorum contra leges Ecclesie Christianæ, quod sufficit ad hoc, vt puniri possint ab ea, per prædicta.

Ad secundum, concedendo quidem Iudæos, & Paganos non subici Ecclesie quo ad obseruantiam legum eius contrariarum suæ legi veteri: negando tamen quod non sunt subiecti ei quo ad alias leges, è quibus vna est, ne retrahant Christianos ab obseruantia legum suarum, per prædicta.

Ad tertium, concedendo quidem Ecclesiam non posse excommunicare Iudæos directè: negando tamen quod non possit eos aliis pœnis punire, cum peccant peccata fori ecclesiastici, vel mixti, præueniendo iudicium seculare, per eadem prædicta. Salua, &c.

SVMARIVM.

- 1 Libros hereticorum tenens, & leges incidit quidem in excommunicationem, sed non in latam contra hereticos.
2 Confessio & absolutio excommunicati valent: nisi aduertens se sic constiterit peccare, taceat se talem.
4 Inquisitorum edicta omnes ad quos diriguntur obligant ad denunciandum, etiam patrem: & filios.

a Cap. 17. nu. 13.

b De diuor. rjs.

c Ca. post miserabilem. de vsur. & c. ad hac. e. postulas. & c. est Iudæos. de Iuda.

d 28. quæst. 1. c. Cap. 1. de offic. delegat.

f De foro cõ. per.

g In c. postulas. de Iuda. h Conf. 36. in fra scriptis. i De hereticis. lib. 6.

- 4 Confiteri crimen proprium tenetur interrogatus legitime à suo iudice.
4 Denunciare hereticum, quando id etiam inuoluendo verba facere non possum, nisi me reuelent, non obstante Inquisitorum edicto non teneor.
5 Denunciatio hereticorum, quam nullus, vel minime notabilis sequeretur effectus, non est ob edicta Inquisitorum necessario faciendâ.

CONSILIVM V.

EST penitens, qui ab anno Domini 1548. vsque ad annum 1554. à sua discedens patria multas Italiae prouincias (iustorum tamen occasionem negotiorum) lustrauit, & accidit sæpius cum hereticis conuertiari, & verba blasphemiasque hereticales audire; perseverans tamen in perfecta fide; sed eorum libros quadam ductus curiositate & sciendi auiditate libenter legit. Primo ab vno librum Considerationum Valdesij emit, & non longi temporis intervallo ipse vendens ab Inquisitore illius ciuitatis detentus publicè abiurare est coactus: sed post condemnationem in sua falsa perseverabat opinione: non enim reuelauit, quibus venderat libros, & penitebat eum abiurasse. Ab alio autem, qui & cum hoc condemnatus (erat enim ij socij erroris) & deinde etiam relapsus fuerat, emit librum Prædicationum sub nomine fratris Thomæ de Senis, dicebatur autem esse Occhini. Insuper ab alio in alia prouincia vltro offerret alium Occhini librum mutuo accepit, legit, restituitque. Deinde alias discessurus quidam ab vna ciuitate ad aliquot dies dimisit eidem exponenti librum fratris Iulij de Mediolano conferuandum, & alius simili de causis aliis dimisit postillas Martini Lutheri, quas conferuauit, legit, demum requiritibus restituit, nihil inde mali hauriens, sed potius eorum doctrinam detestans; non enim tanti faciendam esse, quanti ab illis prædicabatur, iudicauit. Anno deinde 1554. vel circa, ad propriam domum reuersus, negotijs expletis, vera penitentia ductus, libros, quos emerat, igni tradidit comburendos; & cuiusdam Iobelai, atque bullarum diuersarum Summi Pontificis auctoritate sæpius generalem suorum peccatorum confessionem faciens absolutionis beneficium est consequutus: & licet eisdem literis contineretur expressè, ne absoluerentur legentes & tenetes libros prohibitos, ipse absoluebatur; quia confessarij persuadebat debere absolui, ex eo, quia non legebat, neque detinebat, licet legerit & detinuerit. Et quia in eius patria excommunicatio singulis fere annis innouatur contra hereticos non reuelantes, iugi conscientie stimulo premebatur, cogitans, forte illas absolutiones fuisse inefficaces, si ad reuelandum teneretur: & certè reuelasset, nisi animaduertisset se non posse plenè, quæ sciebat, reuelare, nisi semetipsum reum constitueret, & in foro iudiciali diffamaret, quod non debet. Demum occasione Sanctissimi Iobelai Romam venit, & à Penitentiario absolutionem consequutus ecclesias visitauit.

At quia audiuit Penitentiarios in huiusmodi plenissimam auctoritatem non habere, pro suæ conscientie securitate accessit ad summum Penitentiarium, humiliter obsecrans Illustrissimam Dominationem suam, vt causa cognita, absoluerit, & secum dispensandi facultatem alicui minori Penitentiario faceret in foro conscientie tantum. Primò, quia alios plenè reuelare non potest, nisi semetipsum in foro exteriori diffamer) ad quod nullus de iure tenetur) non enim potest assignare causam, qua scit hos detinuisse libros, & illos vendidisse, nisi quia ab his ipse emit, & ab illis conferuandos mutuo accepit. Secundo, quia in his viginti & vno annis, quibus post librorum combustionem in Dei & Sanctæ Ecclesie obedientia ab hereticis segregatus sine querela & suspitione vixit, illorum quidam vita sancti migrarunt à sæculo; & qui libros custodiendos reliquerunt, & ipsi ad eorum reuersi patriam ab alijs denunciati (si de his, aut similibus, aut diuersis alijs articulis, ignorat) ab inquisitoribus tamen condemnati modo impositam sustinent pœnam. De relapsis autem, à quibus libros emit, à currente anno 1554. ad præsens vsque etiam interrogans nec verbum quidem amplius audire potuit, an mortui, an viui sint, an conuersi, vel obstinati, & relapsi perseverent; quoue loco modo degant, ignorat, immo vnius nec nomen reminiscitur, alterius nomen, sed non cognomen, & amborum patriam, & artes; & si reuelare cogeretur, non posset nisi circumloquendo significare, scilicet, qui tunc tempo-

ris condemnati fuerunt talis artis, & patrie, sed nescit an inter tot illo spectaculo condemnatos (fuerint enim plurimi) alij extiterint eiusdem patrie & artis. Vnus, à quo verba contra Deum & Ecclesiam aliàs audiuit, fuit in illa ciuitate persecutus, sed fugam arripuit, quo autem iucrit, aut vbi modo maneat, penitus nescit, & huius tantum fictum nomè agnoscit, & personam, apud quam tunc morabatur, quæ si modo viuat, etiam ignorat: dixit enim ipsi exponenti quidam quod iste fuerat religiosus, & à Sicilia inquisitorum metu fugiens dimisso habitu, vt secularis sub ficto nomine periret viuere. Quapropter non posset nisi circumloquutiue, & satis imperfectè huiusmodi hereticos inquisitoribus significare: vnde ipsi inquisitores ex eius reuelatione parum aut nihil proficerent: ipse autem suam fidem in tali foro seipsum diffamando macularet; cum nemo sit, qui de eo talia suspicetur. His sic stantibus quaritur quid iuris.

1 RESPONDEO primo, oratorem non incidisse in excommunicationem illam bullæ Cænæ Domini, quatenus excommunicat hereticos; quia nec est, nec fuit verè & coram Deo hereticus, licet in foro exteriori, & coram hominibus iudicaretur talis, iuxta ea quæ diximus in Man. confess. a incidisse tamen in eam, quatenus excommunicat tenentes & legentes libros hereticorum sine licentia Sedis Apostolicæ.

2 Secundo, quod confessiones eius sacramentales, & absolutiones, quas domum reuersus egit, & accepit, fuerunt validæ: licet confessarij non haberent potestatem eum absoluedi ab excommunicatione: quia confessio & absolutio excommunicati valent, nisi cum penitens sciens se excommunicatum, & aduertens quod excommunicatus peccat accipiendo absolutionem, eam accipit, non confitendo illud peccatum, quod tunc peccat: non quidem ea ratione, quod excommunicatus absoluitur, sed quia non confitetur omnia peccata, quæ nouit, iuxta ea quæ diximus in d. Manu. confess. b & is non aduertebat se peccare absolutiones illas accipiendo, immo persuadebat confessarij posse eum absolue, eo quod iam destitit à peccato detinèdi & legendi libros, cum iam omnes combussisset, vel suis dominis restitussisset.

3 Tertio, quod magnæ difficultatis est, an incidit in excommunicationem latam per edicta inquisitorum contra eos, qui moniti non denunciant hereticos intra tempus præstitutum.

Pro parte enim negante facit, quod nemo tenetur prodere se iudici saltem exteriori, iuxta cap. quis aliquando. c ibi, non tibi dico, vt te prodas. d quod procedit etiam in casu hereseos, cum nullibi excipiat ille ab hac regula; & standum est regulæ, donec probetur exceptio. e At orator ait se non potuisse denunciare illos, quos sciebat esse hereticos, & vt libris hereticorum; non prodendo se: præsupponit enim, quod inquisitores interrogant de causa & ratione scientiæ, & non poterat ille vllam rationabilem reddere, nisi quod ab eis emisset, vel commodato accepisset libros vetitos; & consequenter seipsum prodidisset, ad quod non videbatur teneri.

4 Pro parte vero affirmante facit primo, quod omnes, ad quos diriguntur prædicta inquisitorum edicta, tenentur denunciare omnes, & amicos, & cognatos, & fratres, immo & patres, & filios, quos nouerint in eam incidisse, vt nos latè concludimus in repetitione cap. inter verba. f

Secundo, quod quilibet tenetur confiteri de se crimen, super quo à competente iudice interrogatur; & inquisitores, de quibus in argumento, erant competentes iudices, & competenter interrogabant. g

Tertio, quod poterat orator eos, quos sciebat, denunciare sufficienter, non prodendo seipsum, dicendo quòd audiuit eos asserentes aliquas hereses, & vtentes libris aliquot hereticorum; tacendo quòd emisset, vel commodato accepisset ab eis, & si interrogatus fuisset de modo, quo illi vtentur eis, potuisset respondere, quod vtentur legendo, laudando, vel aliàs approbando, & si pressius fuisset interrogatus, vnde illos habuissent, aut quibus vendidissent, vel commodaissent, potuisset respondere se nescire, subintelligendo intra se coram Deo eo modo, quo tenetur propalare, iuxta posita in Manu. h & latius in prædicta repetitione cap. inter verba. i per quòd tollitur oppositum pro parte negante formatum.

5 Quarto, quod licet orator obligatus fuisset tempore prædictorum edictorum denunciare quos sciebat hereticos, & ob id incurrisset excommunicationem, nec debuisset absolui

a Cap. 27. n. 56. & melius c. 11. n. 24. & 25.

b Cap. 9. n. 3.

c §. his aucto ritatibus. d De pœn. di. 1. c. Glo. recepta in l. omnis de iur. & in rubric. eo. tit. li. 6.

f r. q. 3. conclusio 6. corol. 62. n. 826.

g Arg. l. congrui. ff. de officio. præfatis. cap. 1. de off. ord. & c. exco municamus. 1. §. si de heret.

h Cap. 18. nu. 59. i r. q. 3.

doctum, sincerum, ac minime suspectum, quiduis potius quam hæresim præsumendam putat: licet interrogari possit, quo sine libros illos prohibitos habeat. quod satis confirmant S. Ambrosius, ^a & Hieronymus, ^b & Augustinus. ^c Cum igitur præfatus N. sapientissime iussit examinare libros nondum probatos, cum licentiam habuerit legendi & tenendi libros improbatos à Sancta Sede Apostolica, cum adeo longè à suspitione hæresis fuerit, vt multis in locis munus publicum habuerit examinandi dogmata, & vt super eis approbandis aut reprobandis diceret sententiam; cum vbiq; cum omnium publica laude eam tulerit: cum libros integros hæreticorum tenere potuerit: quid, obsecro, præsumendum est aduersum illum, eo quod in aliquot schedulis, chartis carioris, & memorialibus, & scriptis imperfectis inuentæ fuerint in libris illius aliquot propositiones hinc inde excerptæ, vt examinaret eas: quod & fecit bis, & sperabat se idem tertio facturum, si quando id tertio contingeret. Quod autem multa præfatis scriptis recitatiue ac materialiter fuerint posita; vt postea disputarentur, & examinarentur, clare patebit consideranti circumstantias loci, temporis, materiæ, finis, personæ, consuetudinis, & necessitatis descriptionis earum. Qui enim has circumstantias considerauerit, & animaduertit, quod verba, scripta, immo & facta interpretationem recipiunt ex prædictis circumstantiis, vt est cap. *quisquis*. ^d vbi de loco, tempore, & persona, & in *l. si vno*. ^e vbi de materia, & in *S. pauonum*. ^f vbi de consuetudine, & in cap. *discipulos*. ^g vbi de necessitate, & in cap. *h*. vbi de fine & animo, & in cap. *aut facta*. ⁱ vbi de omnibus, & apud Ciceronem ad Herennium, ^k qui inquam hæc considerauerit, & animaduertit, facile iudicabit aliqua de prædictis capitulis recitatiue, & pro materia examinandi, disputandi, & consulendi scripta fuisse, & nullatenus animo probandi.

13 NONA HYPOTHESIS, quod eadem, quæ prædicta est, experientia, palam est, complures gymnastas, prælectores, & concionatores longè alia, & alio ordine suis scholasticis & auditoribus tradere è cathedra, vel suggesto, quam paulo ante etiam eodem ipso die in suis cameris & muris cogitant, & in memorialibus scripserunt; adeo quidem, vt paucissima sint, quæ ita omnino pronuntiantur, ac scripta sunt. & ita non bene sequitur. Hæc aut illa Titius scripsit ad prælegendum scholasticis, vel concionandum concioni; ergo eadem prælegit, aut concionatus est: quia non probatur hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, ^l cui consequens est non probari præfatum N. docuisse, aut concionatum fuisse aliqua, quæ in prædictis scriptis continentur, eo quod illa scripsisset pro filia & materia prælectionis, aut concionis. Adiuuant hæc, eo quod nonnulli procuratores, oratores, & alij quam multi faciunt commentarios, quos vultus vocat memorias, vel memorialia earum rerum, quæ in curia, iudicio, concione, vel prælectione dicendæ sunt, vel faciendæ, quæ postea longe aliter dicuntur, aut fiunt, vt colligere est ex multis, quæ Budæus congerit. ^m

14 DECIMA HYPOTHESIS, quod excusandus est cuiuslibet operis scriptor, si in eius editione protestatus est se illud sacrosanctæ Ecclesiæ iudicio & censuræ submittere, etiam si opus sit editum, & manu extrema donatum. casus clarissimus singularissimusque in cap. *dammamus*. ⁿ quatenus loquitur de Abbate Ioachimo, & eius libro iam edito. Quod ipsum antea sensit D. Hieronymus relatus in cap. *hec est fides*. ^o ibi, *si quid minus perit, aut parum cautè positum est, emendari cupimus*. quem constat loqui de suis libris iam editis: cui satis consentit Augustinus, ^p cuius ratio ea est, quod in his, quæ pendent à voluntate vnus, protestatio animi declaratoria, etiam si sit contraria facta, iuuat, iuxta resolutionem Pannonitani communiter recepti, ^q qui ponit exemplum in eo, qui protestatur se non intendere dicere hæresim, quam tamen postea dicit. cui consequens est præfatum N. excusatum iri ab his, quæ illi opponi possent ex suo libro, si esset munitus prædicta protestatione. At quamuis expresse forsitan non sit munitus, tacite tamen munitus esse præsumi debet, eo quod alia opera quæ edidit omnia expresse illa muniuit; & quod verum simile est, istum si edidisset eadem, illum muniturum, quoniam ex præteritis præsumitur circa futura, quæ sunt eiusdem generis. ^r At tacita, & expressa regulariter idem operantur. ^s Et ita decima defensio sit, ea omnia quæ scripta inueniuntur in prædictis scriptis, scripta esse sub protesta-

A tione saltem tacita, quod ea submittebat debita censura Ecclesiæ.

Hoc autem limitandum videtur, vt procedat iuxta regulas postas in directorio Inquisitorum part. 1. quæst. 12. vbi copiosissime per Reuerendissimum D. Franciscum Pegnam Sacre Theologiae & Iuris vtriusque Doctorem, & nunc sacre Rotæ Auditorem.

S V M M A R I V M.

- 1 *Absolutus ad reincidentiam à iudice, non reincident nisi per iudicem reinducatur: sed verior est, quod reincident ipso iure, & reincidento videtur etiam medio tempore numquam fuisse absolutus; immo verior est, quod censetur pro eo tempore absolutus. num. 2.*
- 2 *Insordescens ultra annum in excommunicatione contra ipsum publicata potest à iudice competenti citari, vt veniat respondurus quid sentiat de fide: at non potest condemnari, seu declarari suspectus, nisi per annum continuum (qualis non est, quando etiam per absolutionem ad reincidentiam interruptus fuit) à die monitionis in eadem perseverauerit contumaciter. num. 3.*

CONSILIVM VII.

MANSIT quidam excommunicatus ob debitum non solutum, & publicatus per annum, & inforduit, & vocatus vt diceret causas, ob quas non deberet iudicari suspectus de hæresi, non comparuit, & fuit excommunicatus ob contumaciam; & antequam elaberetur annus, fuit absolutus ad reincidentiam; & posteaquam reincident, nec soluit, nec comparuit. An propter hoc possit declarari suspectus de fide?

Respondetur huic quæstioni, voluissim scire, an Illustrissimus Dominus, qui monuit Titium, vt veniret ad reddendam rationem suæ fidei, haberet potestatem cognoscendi de causa fidei, & an monitioni suæ iniecit pœnam excommunicationis ipso iure incurrendam, si non veniret intra certum tempus: & etiam optare videre tenorem absolutionis cum reincidentia, & quantum temporis lapsum fuit à prædicta monitione illa personali; quamuis satis saltem implicite proponitur non fuisse lapsum annum integrum vsque ad illam absolutionem, licet lapsus fuerat à tempore excommunicationis latae pro debito, in qua inforduit.

1 Secundo, quod præsupposito, quod non fuit lapsus annus à tempore monitionis prædictæ, nec ante præfatam absolutionem, dicendum esset secundum opinionem eorum, qui dicunt, absolutum cum reincidentia, non reincidente ipso iure in excommunicationem, antequam iudex reducat in illam: pro quibus multa argumenta format Decius, ^a eum adhuc esse absolutum, si non fuit reductus in eandem excommunicationem. Sed quia contraria pars videtur iure verior, vt eam ibi tenet ipse Decius, dicendum est eum manere excommunicatum.

2 Tertio, quod tenendo opinionem Baldi, ^b quod reincidentens in excommunicationem iudicandus est fuisse excommunicatus etiam tempore quo fuit absolutus (quia videtur ei mansisse in eadem excommunicatione, qua erat excommunicatus ante absolutionem) esset respondendum non fuisse interpolatum annum: de quo loquitur cap. *cum contumacia*. ^c per notata in cap. *veniens*. ^d & in cap. *eos*. ^e at contra eam tenet Præpositus, ^f & satis Decius nisi fraudulenter petita fuisset absolutio: videtur enim dicendum fuisse ipsum absolutum pro tempore, quo fuit absolutus cum reincidentia.

3 Quarto, quod non videtur posse ipsum condemnari vt hæreticum, iuxta cap. *cum contumacia*. ^g Tum quia non videtur lapsus vnus annus à tempore, quo fuit vocatus super causa fidei. Tum quia etiam si fuisset lapsus vnus annus, non tamen fuit continuus, vt esse debet secundum communem sententiam Dominici, & Franci, ^h & per prædictam absolutionem satis videtur interpolatus, cum per illam petitionem absolutionis, & per vsum eius videatur significare se non fuisse pertinacem ad permanendum in excommunicatione, neque in contumacia; quæ pars benignior tenenda est. ⁱ

4 Quinto, quod certum est, eum potuisse vocari à iudice competenti ad dandam rationem suæ fidei Catholice, iuxta cap. *ad abolendam*. ^k Concilium Tridentinum.

Quo autem ordine, & quibus verbis monendus, & interrogandus sit, si venerit, & quid ei iniungendum, traditur late in Directorio Inquisitorum, 2. par. q. 47. & in alijs locis citatis ibidem ab eruditissimo D. Doctore Pegna.

a In consil. 145.

b In e. quæstio. ni. de appella.

c De hare. li. 6.

d 2. de testib. c. de sen. ex. com. lib. 6.

e Ibid.

g De hare. li. 6.

h In d. e. cum contumacia.

i Cap. in pœnis. de re. iur. lib. 6. l. 6. §. præsent. de heretic. c. 3. de re. iur. §. 25.

S V M M A R I V M.

- 1 *Dictærijs vti non debemus circa ea qua respicere possunt fidem & blasphemias.*
- 2 *Hæresim manifestam non sapientia dicta & facta non spectant ad sacre inquisitionis officium: quale nõ est in maxima mortalitate ob frequentia funeralia dicere. Christus multum lucrabitur: vel, Christus pauciores habebit amicos, si pergit eos occidere, num. 4. nec in contractione obis mortui dicere. Coniunge illos in die iudicij. n. 3. nec dicere non fuisse necessariũ vt Christus pauperem degeret vitæ. nu. 5. vel de virgine naceretur. nu. 6. possit tamen talis persona presentare se sancto officio, petendo declaratoriam, vel si iudicatur in foro exteriori culpabilis absolutionem. num. 7.*
- 2 *Dubium verbum potest per impropiam & figuratam significationem interpretari, ad effectum tollendi hæresis suspitione: dictumque dubium à non suspecto bonam in partem debet accipi. num. 3.*
- 3 *Crudelitate & inhumanitate actio contra ossa defunctorum non sapit manifestam suspitionem hæresis.*

CONSILIVM VIII.

HISPA NVS nobili genere ex animo Christianus petiit à V. D. secretò quid facere debeat super quatuor articulis sequentibus.

Primus articulus est, quod dixit, quod Christus lucrabatur eo quod in ea regione, in qua hoc dixit, multi moriebantur: & de more illius terræ cognati mortuorum donat culibet cruci, quæ defertur ad tumulandum illos, vnum mantile.

Secundo, quod cum iret ad ludendum cum alijs ludo qui appellatur *alla piastrella*, volens ponere signum & scopum ludentibus, accepit os quoddam humanũ alicuius mortui, & figens illud in terram, confregit in multas partes, & dixit, Coniunge illas in vnum in vltimo die iudicij.

Tertio, in anno quo multi moriebantur catharro, siue malo castronico, dixit quoddam facete dictum, quod audierat à quodam Italo, videlicet, *Christus habet paucos amicos, & si pergit occidere, vt occidit, habebit pauciores.*

Quarto, quod à quibusdam suis æmulis dicitur eum dixisse: quod tamen falsissimum est) quod non fuit necesse, vt Christus vitam pauperem egisset, neque vt conciperetur in ventre alicuius mulieris fordidæ. Hi hunc prædicti quatuor articuli, super quibus quæritur, quid debeat facere ultra iustâ pœnitentiam, quam habuit, & habet de tribus, qua parte sũt, vel possunt dici mali, & præter iuramentum, quo iurat se nõquam dixisse quartum.

1 Respondendo primo, tam dominum consulentem, quam quemlibet alium Christianum debere cauere multum non solum ab impietate, hæresi, & blasphemia, sed etiam ab specie illarum, & à facerijis & iocis circa eas iocando, etiam in actus extrapeliæ, siue affabilitatis transferendo; & ideo præfatum dominum consulentem melius facturum fuisse, si abstinuisset à præfatis dictærijs, iuxta illud Apostoli docentis, non solum à malo, sed etiam ab omni specie mali esse abstinendum.

2 Secundo, quod primus articulus non continet manifestâ hæresim, neque aliquid quod manifestam hæresim sapiat: & ideo non videri pertinere illum ad sacrosanctæ Inquisitionis officium, ^a quoniam excusari potest ab hæresi, & illius suspitione tam per propriam verborum significationem, quã per impropiam & figuratam.

3 Tertio, quod nec secundus articulus videtur continere hæresim, neque manifestam eius suspitionem. Tã quia peccatum crudelitatis, vel inhumanitatis, quod non est Catholice fidei contrarium, non est hæresis, vt patet per definitione eius, quæ communiter traditur in rubrica de hæreticis: & præfatum dictum esto, quod esset peccatum crudelitatis, vel inhumanitatis, non est tamen fidei Catholice contrarium: non enim continet, quod illa particula non coniungentur, nec resurgent in iudicio, sed quod non facilius, nec facili potentia, sed difficilius, & per maximam eamque diuinam potentia id faciendũ erit, quod nemo negat, immo est articulus fidei. ^b

Tum quia licet verba eius ad vtranque partem propriè vel impropiè trahi possent, in dubio tamen & prolata ab homine non suspecto intelligi debent in bonam partem. ^c

4 Quarto, quod neque tertius articulus est iudicandus continere hæresim per easdem fere rationes, & quod plus habet

A solertijs cuiusdam, & vrbanitatis, quã malignitatis, & nequitia, vt palam est.

5 Quinto, quod prima pars quarti articuli sanè intelligi potest accipiendò verbum necesse, prout significat necessitatem absolutam, sine qua non potest esse ad finem peruenire, cum etiam incarnatio ipsa non fuerit sic necessaria ad humani generis salutem, tradente id S. Thoma, ^a non ait necessarium omnino fuisse, vt Christus vitam pauperem duceret, sed decens & conueniens, vt colligitur ex 3. part. ^b & secunda pars magis similis est blasphemia, quam hæresi; quamuis etiam à blasphemia excusari posset, si persona non esset afflicta blasphemare: & quod posterior pars eius defendi potest ab hæresi, per ea, quæ tradit S. Thomas, ^c disputando an decuerit Christum natum esse de femina, vbi allegat illud Iob, ^d *Numquid homo potest apparere mundus natus de muliere*: Tum quod si qua culpa inesset, magis esset dicenda blasphemia, quam hæresis, per ea quæ vterque Tho. tradit, ^e & dicimus nos in Manu. nostro confessã, ^f quod blasphemare est dicere etiam tacite, vel verbo contra Deum, aut eius sanctos aliquid cõtumeliosum; & quod blasphemia in dicendo, hæresis verò in credendo consistit.

7 Sexto, quod dominus consulens, qui è lōginquo ad se Deo reconciliandum venit, debet humillissimè se præsentare sacro sancto Inquisitionis sanctæ officio, & confiteri, ac petere ea quæ continentur in hac supplicatione infra scripta.

Beatissime Pater, EGO N. genere nobilis, eodemque abhorrente ab omni secta Christiana fidei contraria progenitus, & à paucis annis inserviens Regi Catholico vti miles eius fidelissimus, confiteor coram S. V. & ioio eius isto S. summoque pratorio me dixisse tria, primum, secundum & tertium sed non quartum, quod dicitur à quibusdam me etiam dixisse. Confiteor deinde pœnitere me plurimum dixisse præfata tria, quatenus suis peccatum, & Deo immortali exosum, & proximo scandalosum & offensiuum. Quartum autem nunquam per eundem Deum optimum maximum, quod meminere: quia, etsi alioquin magnus sim peccator egregie tamen Virginem matrem gloriosissimam suspicio, veneror, & colo. & quoniam audiui aliquibus visum esse me per præfata in hæreses labem, à qua omnes progenitores meos imitatus maximè abhorreo, incidisse, veni è longinquo ad sacrosanctos S. V. pedes osculandos, & supplicandum ei humillimè, vt dignetur declarare me ob prædicta eam non incurrisse, per informationem iuris, quam huic supplicationi affixam præfeto, paratus subire pœnitentiam omnem mihi ob culpas alias, quas continet, iniungendam; & si forte visum fuerit S. V. iudicandum esse in foro exteriori incidisse me in aliquam hæresim, in quam certè in foro interiori scio coram Deo nullatenus incidisse, neque gratia eius diuina incisurum, dignetur providere anima mea, honorique meo, & cognationi remedio benigno, quo vti omnium pater, omniumque dominus solet alijs benignissime providere, in gloriam Dei optimi Max. qui S. V. cum suo summo pratorio quam diuissime seruet incolumem. Amen.

S V M M A R I V M.

- 1 *Libros damnatos per bullam Cæne sine licentia tenens in Anglia, & legens, per eandem bullam Cæne excommunicatur.*
- 2 *Hæreticum, seu schismaticum notorie se simulans in vtroque foro fit irregularis. & num. 3.*

CONSILIVM IX.

QVÆRITVR primo, an scholares, alique Catholici in vniuersitatibus, aut alijs in locis in Anglia cum hæreticis degentes, qui propter hæresim grassantem per multos annos ibidem hæreticorum profana sacramenta frequentarunt, libros damnatos legerunt, conciones blasphemæ audierunt, &c. ac insuper eum essent ad aliquam dignitatem, aut artium gradus promouendi, publicè in vniuersitate coram Vicecancellario, alijsque de more facultatis artium magistris, semel, atque iterum, licet non ex animo, falsò tamè, & simulatoriè iurauerunt Reginam illam esse illius Regni, & omnium ditionum sibi subiectarum summum caput, & gubernatricem in omni causa & iurisdictione non tantum ciuili, sed etiam ecclesiastica; per quod graue periurium assertoriũ admitterunt.

An inquam tales iuvenes, vel quicumque alijs per huc publicum actum, vel hæc publica & notoria crimina, redderentur irregulares, aut quouis modo inhabiles ad ordines sine dispensatione suscipiendos, etiam post pœnitentiam.

a 3. par. qu. 1. art. 2. & in q. 40. art. 3.

b Qu. 1. ar. 2.

c In 3. p. q. 31. art. 4.

d Cap. 25.

e 2. 2. qu. 13. f. Ca. 12. n. 81.

a Cap. accu. satus. §. sane. de hare. lib. 6.

b Cap. 1. §. ff. de sum. Trini. & fide carh. & §. ff. symbo. li. Athanasij. c. Capir. 2. de reg. iur. cum suis innumere concord.

Secundo quaritur de iisdem corde intrinsecè Catholicis, qui propter mandatum impij cuiusdam pseudoepiscopi Commissarij Regij, aut heretici cum tyrannica auctoritate constituti frangunt calices, patenas, cruces, aliàque vasa, & ornamenta sacra, quæ in Ecclesijs suis habuerunt, sed tamen absque animo hæresi deprauato, sed partim timore, partim ignorantie criminis, & rerum, ac exemplo atque prouectiorum inducti: hoc autem faciunt coram multis publicè, & satis notoriè, cum verbis fortè quasi cõtestatibus se illud eo animo facere, quod ritus & vsus valorum ornamentorumque existimarent vel supersticiosos, vel aliàs malos, & cõtra Dei honorem, vel sine talib⁹ verbis. Ratio istorũ dubiorũ est, quia Dominatio tua in Mā. conf. a dicit eum esse irregularè, qui notorio aliquo crimine enormi, & depositione digno notatur: notio generis videtur esse supradicta crimina: nisi fortè à tam graui censura atque pœna aliquoufque excusare posset metus legum, iuuenilis ætas, & quod talia eo loco, & in illis regionibus non habeantur pro criminibus infamibus, vbi constringuntur per magistratus, pseudoepiscopos Commissarios, vel visitatores, qui volunt ipsos coram se talia facere, vt de ipsis aliquam cõiecturam faciant, quales futuri sint, aut etiam nunc sint, siq̃ ne partis, an Catholicorum: ideòque nec multum ibi notantur, aut diffamantur, qui hæc faciunt: quia commune iugum feruitutis est adigi per ipsos tyrannos ad aliquod inconueniens extrinsecus committendum.

RESPONSVVS ad primam quæstionem admoceo primum, quod aliqui horum, de quibus illa quærit, sunt verè quo ad vtrumque forum excommunicati; illi nempe qui libros damnatos legerunt, & tenuerunt sine facultate Papæ: quia §. 1. bullæ Cœnæ excommunicat eos, qui tales libros legunt, & tenent; & aliqui, de quibus queritur, verè corā Deo & hominibus legerunt & tenuerunt eos; & ita hi in vtroque foro indigent absolutione.

Secundo respondeo, quòd alij, qui fictè, & non ex animo dixerunt, vel fecerunt aliqua, vt haberentur pro hereticis, licet verè non essent, indigent absolutione, & dispensatione, & facultate retinendi beneficia quo ad forum exterius & contentiosum: quia quo ad illud iudicandi sunt heretici, excommunicati, irregulares, & ad beneficia inhabiles, ac si vero animo illa egissent: quia quo ad illud forum pro talibus habentur.

Tertio, quod etiam indigent dispensatione ab irregularitate, quæ ex notorio crimine nascitur eo modo, quo dicam ad secundam quæstionem.

AD SECUNDAM respondeo primò, prædictos corde Catholicos, sed verbis & operibus prædictis se simulantem notorios hereticos, vel schismaticos, incurrere illam irregularitatem, quæ nascitur ex crimine notorio depositione digno quo ad forum contentiosum: quia quo ad illud diiudicandi sunt heretici notorii. b Secundo, quod etiam quo ad forum interius incurrunt prædictam irregularitatem, quia licet verè, & quo ad illud forum non fuerint heretici, admiserunt tamen grauissima peccata notoria profrendo se hereticos, cum tenerentur confiteri se Catholicos, etiam si oportuisset eos ob id mori, iuxta tradita per vtrumque Thomā, c Salua, &c.

SVM MARI VM.

- 1 Excommunicatio non incurritur ob solos externos actus hereticos, vel schismaticos.
- 2 Excommunicatos & hereticos etiam notorios, modo non sint denunciati, nec in diuinis tenemur vitare; immo ab eisdem, si sint sacerdotes, possumus sacramentum confessionis, & alia sacramenta recipere.
- 3 Communicare cum excommunicato in diuinis est peccatum mortale; in alijs, etiam si sit benedictio mensæ, non est nisi veniale.
- 4 Polluitur nequaquam nunc ecclesia per sepulturam excommunicati, vel heretici etiam notorii, nisi fuerint denunciati pro excommunicatione, vel sint excommunicati per notoriam clerici percussione: quia cui communicamus viuò, communicamus etiam mortuo.
- 4 Polluta in ecclesia per sepulturam excommunicati prohibemur quidem publica oratione orare, secus de priuata.
- 5 Negare etiam cum merito possum magistratui heretico iniuste interroganti, me non fecisse nec audiuisse missam, modo

subintelligam medicationem illam, videlicet, ad hoc vt tibi teneat manifestare.

6 Negare me Christianum, vel Catholicum numquam licet, at me talem confiteri non semper teneor, sed aliquando, puta cū interrogor an sim Catholicus, vel cū mea confessio est necessaria ad confirmandos alios Catholicos in fide.

7 Patriam propriam hereticam, in qua sequitur crudeliter contra Catholicos, non cogor deserere ob pericula & tentationes, quæ mihi inde suggeruntur; modo firmiter proponam, quod eueniente casu necessitatis, Domino adiunante fidem confitebor, nec eam negabo, licet firmiter nõ credam quod circa hoc numquam peccabo.

CONSILIVM X.

QVÆRITVR primo, an qui timore damni, vel spe lucri inter sunt precibus hereticorum, & schismaticorũ, etiam si animo longissimè ab ijs absint, incurrant excommunicationem.

Secundo, an à sacerdotibus rite quidem ordinati, sed qui sunt notoriè heretici, & schismatici, dictum que schisma tuetur, cum tamen non sint denunciati, liceat in diuinis communicare, sacramentaliter confiteri, & alia sacramenta accipere.

Tertio, vtrum liceat aperto capite respondere heretico, schismatico, aut excommunicato benedicens mensam, aut postea gratias reddenti.

Quarto, cum canonibus prohibitum sit orare in tēplo, in quo excommunicatus sepultus sit; queritur, an dicti canones se extendant ad hereticos, vel sint intelligendi de nominatim excommunicatis, & de oratione publica, & non de priuata.

Quinto, an Catholicis liceat etiam cum iuramento negare iudici heretico, vel ab hereticis constituto interroganti, si sacrum fecerint, vel eidem interfuerint, intelligendo intra se, quod non, ita vt dicere teneantur.

Sexto, an Catholicus teneatur à patria heretica patrimonio & propinquos deserendo fugere potius, quam in ea manendo exponere se periculo metu persecutoris abnegandi fidem.

AD PRIMAM respondeo, quod huiusmodi Catholicis non incidunt in cēsuras ob illos actus exteriores: quia nõ sunt verè schismatici, nec verè heretici: & excommunicatio non contrahitur propter solum actum exteriorem hæreseos, vel schismatici, vt tradimus in Manu. a

AD SECUNDAM respondeo, quod hæc quæstio videtur pendere ab illa generali, an teneamur vitare hereticos, & schismaticos notorios, qui per consequentiam notorij iuris censentur excommunicati notorie? Ad quam respondeo primo eam esse grandem quæstionem, & à nemine, quod sciam, ante nos tractatam.

Secundo, quod illam trepidè tetigi olim in Manu. b & nuper paulo firmius, cum illud Latinitate donauimus, in eod. c & firmiter decidimus hoc anno in lib. de oratione, & horis canonicis, d vbi tenemus non esse vitandos; per rationem, quæ e reddimus.

Tertio, quod qua ratione non tenemur vitare laicos hereticos notorios, eadem non tenebimur vitare presbyteros, & alijs ordinibus initiatos; & consequenter iisdem casibus & modis possumus communicare in sacris cum ordinatis, de quibus est quæstio, in quibus cum Catholicis, quos scimus esse excommunicatos, si non sint denunciati.

AD TERTIAM respondeo primo, quod non licet facere contenta in quæstione: quia vetamur communicare excommunicatis non solum in diuinis officijs, sed in alijs omnibus humanis, quæ continentur in illo versiculo, Os, orare, vale, communico, mensa negatur. cuius partes declaramus post alios in Manu. f

Secundo, quod qui prædicta facit, peccat quidem: quia facit, quod ei non licet: & incurrit minorem excommunicationem, & sed non peccat mortaliter: quia regulariter communicans cum excommunicato venialiter tantum peccat, vt post alios tradimus in d. Manu. h Quæuis communicans in diuinis cum excommunicato audiendo Missam, & celebrando corā eo, vel orando cum eo oratione publica, siue officio diuino publico, peccat mortaliter, vt tradimus ibidem. i

AD QVARTAM respõdeo primo, quod sacris canonibus nõ statuitur expressè, ne ore tur in Ecclesia, in qua sepelitur excommunicatus, sed ne talis Ecclesia cõsecratur, vel ne in ea

Missæ

a Ca. 25. nu. 73 & 77. & 184.

b Arg. l. labeo. §. idem Tubero. ff. de sup. leg. c. humana aures. 22. qu. 5. c. 2. §. 3. n. 2.

a De consec. dist. 1.
b De consec. ecclesie.
c De priuileg.
d De sepult.

Missæ dicatur, & corpus extumuletur, si à corporibus fidelium separari possit, vt in c. ecclesiam. 1. ca. ecclesiam. 2. a & ca. sacris. de sepult. & cap. consilium. b & capit. ad hæc. c & cle. 1. d per quæ iura probatur execrari ecclesiam per illationem in eam, siue sepulturam, pagani, infidelis, vel excommunicati mortui, & ita non posse iuste in ea dici Missam: quia illa non est dicenda in locis profanis, neque sacris execratis, siue profanatis, sed nullis talibus canonibus vetatur oratio priuata in tali Ecclesia faciendā.

Secundo, quod ex hoc sequitur responsio ad illam partem quæstionis, qua quaritur de oratione priuata, videlicet, quod fieri potest in huiusmodi Ecclesia.

Tertio, quod maioris difficultatis est illa pars eiusdem quæstionis, quæ habet, an profanetur, vel execretur Ecclesia per sepulturam heretici, qui est excommunicatus, sicut per sepulturam Christiani excommunicati: Ad quæ tamè videtur negatiue respondendū, tenendo quod supra dictum est, scilicet, hereticum notorium non esse vitandum, donec denunciatur excommunicatus. Ratio enim, quare per excommunicati sepulturam Ecclesia execretur, & Missæ, ac alia officia diuina publica ibi non debeant fieri, est illa, quod cui non communicamus viuò non debemus communicare mortuo, vt habet prædictum c. sacris. & d. cap. ad hæc. quæ ratio cum non habeat locum hodie per extrauagantem. ad euitanda. Martini V. nisi in excommunicatis denunciatis, vel notorio percussore clerici, vt tradimus in prædicto Man. nõ habet etiam locum in sepultura heretici non denunciati pro excommunicato.

AD QVINTAM respondeo primo, quod interrogatus vt in quæstione dicitur, si respondet simpliciter se nec scire peccat; quia peierat, & mendacium iuratum profert.

Secundo, quod qui non iurat simpliciter, sed cum additione mentali interiori, quam tangit quæstio, non peccat, immo bene meretur, per ea, quæ latius tradimus in d. Ma. f & nuper in cap. humane aures. b

AD SEXTAM respondeo primo, illam esse magnā in theorica, & maximam in praxi.

Secundo, quod eius resolutio videtur colligenda ex his, quæ vtrique Thomas dixit, h vbi definiunt non solum fidem Catholicam esse ad salutem necessariam, sed etiam confessionem illius; ita quod numquam licet alicui negare se esse Christianum, & aliquando esse de necessitate salutis confiteri se Christianum, per illud Pauli, i corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem; quando scilicet pro loco & tempore illa confessio est necessaria ad gloriam & honorem Dei, vel ad vtilitatem proximi.

Tertio, quod licet ipsi non dicant expressè, ex eorum tamè dictis eadem ratione videtur inferri, quod numquā licet Catholicis negare se Catholicum, & quod necesse est ei aliquādo cõfiteri se Catholicum, pura cum interrogatur, an sit Catholicus, vel Lutheranus, aut Caluinista, vel cum eius confessio est necessaria ad confirmandos alios Catholicos, ne putates illum defecisse à fide Catholica, ipsi quoque deficiant ab ea.

Quarto, quod qui degit inter hereticos, tenetur habere propositum numquam negandi se esse Catholicum, & aliquando, puta cum id est necessarium ad gloriam Dei, vel ad vtilitatem proximi, confitendi se esse Catholicum.

7 Ex quo videtur colligi responsio ad quæstionem propositam, nempe, quod, qui degens in terra hereticorum habet propositum seruandi tantam constantiam, vt ope diuina numquam negabit se esse Catholicum, nec desinet confiteri se talem, quoties id fuerit necesse ad gloriam Dei, & vtilitatem proximi, non tenebitur inde exire, & aliàs sic.

Quinto, quod arbitror non teneri ad credendum firmiter quod numquam negabit, & quod semper cum fuerit necessarium confitebitur: sed sufficit, quod habeat propositum, quod ope diuina numquam negabit, & semper confitebitur, cum necesse fuerit, sicut qui confiteatur peccata sua non tenetur ad credendum quod numquam amplius peccabit mortaliter, sed sufficit, quod habeat propositum numquam amplius ope diuina ita peccandi, vt dicit Innocentius receptus, k què in hoc citamus in Manu. l Salua, &c.

Aduertendum, an responso ad secundam quæstionem obstat, quod D. Nauar. tradit in suo Man. cap. 9. num. 11. dum vult sacramentale absolutionem datam ab eo qui notoriè titulo sua iurisdictionis est

priuatus, vt videtur esse hi de quibus in hac secunda quæstione, non tenere. Et videtur non obstat: sed id dicendum, quod quæstiones sint diuersæ. Sed an obstat id, quod scribit cap. 26. num. 26. pro ea autem quod dicit hic post nu. 4. vide cons. sequ. & cons. 12.

SVM MARI VM.

1 Sepeliens hereticum tunc demum excommunicationem incurrit, si talem esse hereticum sciuit; sufficit tamen scientia ex fama. num. 2. rumor autem, per quem suspicatur esse talem, non sufficit. num. 4. sed nec est reseruata hæc excommunicatio. num. 6.

1 Scientia ex fama sufficit vt quis abstinere teneatur à prohibitis.

2 Scire est veritatem aliquo sensu perceptam mente retinere.

3 Scire quis non dicitur ad effectum, vt teneatur denunciare id, quod probare non potest, nec ad effectum testificandi, si solum audiuit dici leuiter, & non à persona qua diceret se scire.

4 Fama producit non ex quolibet rumore, sed ex eo quod maior pars populi, vel vniuersitatis, vbi dicitur esse fama, id scit.

5 Presumptio dolum & malitiam præsupponit.

5 Lex excommunicans facientes, regulariter consulentes non includit, nec permittentem fieri.

CONSILIVM XI.

AN SEPELIENS aliquem suspectum de hæresi per famam, in loco sacro, sit excommunicatus?

1 Respondeo primo, quod ad hoc, vt sepeliens hereticum sit excommunicatus, oportet quod sciat illum esse hereticum. a

Secundo, quod decisio huius quæstionis pendet à decisione illius, an fama sufficiat ad hoc, vt quis dicatur scire id, de quo est fama: & videtur textus pro parte affirmatiua singularissimus cap. illud. b quatenus habet, debere se pro excommunicato reputare, qui per famam nouit illud. & pro eadem parte est textus in cap. cum desideres. c quatenus habet, debere quem abstinere à cõmunicatione illius, quem fama publicat esse excommunicatum. faciunt & quædam alia, quæ allegat quædam additio Panormitani, d ad probandum, sufficere famam ad hoc, vt quis teneatur abstinere ab aliqua re prohibita.

2 Pro parte autem negante facit primo, quod proprie non dicitur quis scire, quod per solum famam nouit: quia scire, est veritatem visu perceptam in mente retinere, vt ait glossa mihi singularis, e per visum autem in hoc proposito intelligendus omnis sensus, quod fensit Bartholus allegando illam glossam, f ab omnibus receptam, & tradimus nos latius in cap. si quis autem. g

3 Secundo, quod non dicitur quis scire quod non potest probare, ad hoc, quod teneatur denunciare illud propter edictum superioris iubentis denunciare, neque testificari de illo, quod non audiuit à persona, qua diceret se scire, sed solum audiuit dici illud leuiter, vel à leuibus personis, & paucis, vt nos latius tradimus in repetitione cap. inter verba. h & præfatus D. consulens fortè audiuit leuiter, vel à leuibus, & non certo scientibus præfatum esse hereticum.

4 Tertio, quod non quilibet rumor suspicantium, vel dictum aliquem esse hereticum, producit famam: sed requiritur, quod maior pars populi, vel vniuersitatis, vbi dicitur esse fama, sciat illud, vt docet Bartholus communiter receptus, i & ex propositione huius quæstionis non colligitur quod erat fama sufficiens ad credendum illum esse hereticum, sed solum ad concipiendam aliquam suspensionem, propter quam non posset quis dici scire illum esse hereticum ad negandum illi sepulturam.

5 Quarto etiam ponderari potest, quod præfatum cap. quicunque. excommunicans sepeliens, non excommunicat simpliciter illud facientem, sed præsumptum sepeliere: & ita præsupponit dolum, & malitiam, per dictū singulare Cardinalis communiter receptum, k & præfatus D. consulens non videtur fecisse hoc dolo, sed propter aliam causam: quia non erat certus, quod esset hereticus. Addo, quod præd. cap. loquitur de sepeliète, & quod consulens non sepeliuit, sed solum permisit, id est non obuiuit: & ita non videtur incurrisse excommunicationem: eo quod constitutio excommunicans facientem, non videtur excommunicare consulentem, nec mandantem, iuxta glossam, l & dicimus nos post Caietanũ in Mā.

a Cap. quicunque. de her. l. 6. facit cle. 1. de sepult. b De l. excommunicatio. minist. c De sententia excom.

d In cap. cum contingat. de rescript.

e In l. 2. §. an tepent ff. de aqua pluuiarum arcentia. f In l. 2. col. 2. ff. de interro. action. g Nu. 14. de panis. dist. 7.

h Conclus. 6. n. 290. & seq.

i In l. de minore. §. tormentis. ff. de qu. 3.

k In cle. 1. qu. 39. de priuileg.

l Cle. 1. de cõsang.

confess.

Cap. 27. nu. confess. Per quæ omnia multum inclino in opinionem, quod præfatus D. consulens non est excommunicatus. & veritas colligi potest ex his quæ dicta sunt, & ex aliis circumstantiis facti, quæ in questione non exprimuntur.

6 Quinto dico, quod excommunicatio hæc non est reservata Papæ per bullam Cœne, neque per alia iura, sicut excommunicatio incurta propter heresim; quia præfatum capi. quicunque. nec aliud ius referuat.

Aduertendum an ad hoc ut scilicet sepeliens hæreticum incidat in excommunicationem, requiratur, ut talis fuerit nominatim publicatus pro hæretico. ut videtur in sinuare cons. præcedenti post num. 4. & negare cons. sequ.

S V M M A R I V M.

1 Proximo communicare iure diuino, naturali, & humano licet, & iurare, etiam si sit peccator, nu. 3. nisi quando iusta lege prohibemur, nu. 10.

2 Communicare cum hæreticis in Germania, & Gallia, res honesta & licita iudicatur, modo non sint pro excommunicationis denunciati: quod etiã de alijs est dicendũ regionibus, n. 10.

4 Excommunicato iure quidem communi communicare non possumus, nisi in certis casibus: attamen post extrauagantem ad euitada. generaliter licet, modo non sint denunciati, n. 11.

1 Sepeliens hæreticum, vel excommunicatum scienter est excommunicatus, nisi illum iustus metus excuset, num. 9.

6 Funus hæretici hæreticorum more sepeliendi, modo non sit denunciatus pro excommunicato, qui ob amicitiam, vel quia rogatus ducit, a peccato, & excommunicatione incurrenda ratione communicationis excusatur per extrauagantem ad euitada. & a censura qua ligantur sepelientes hæreticos; quia funus ducentes non dicuntur sepelientes: similiter & a censura lata contra faesentes hæreticos; quia non ut faueat hæresi sed ex causa amicitia, vel alia simili interest. ligaretur autem, si interesset animo fauendi hæresi, alijs non. n. 7. nec timor displicendi domino excusaret, num. 9. quod si comitetur talem in loco sacro sepeliendum, peccaret, sic consentiendo aliorum peccato volens cum peccato hæreticum in loco sacro sepelire, num. 8.

9 Metus quantumcumque iustus numquam excusat violentam legem naturalem, vel diuinam, excusat tamen a violatione legis humane & eius penis: at metus non iustus non excusat nec a transgressione legis humane.

12 Hæretico domino iubenti, ut eius hæreticilibus festis claudantur officina, possunt, & ratione scandali vitandi tenentur parere subditi; modo per hanc, & alias similes actiones, quæ de se non sunt male, non intendant fauere eorumdem hæreticorum errori.

CONSILIVM XII.

QVÆSITVM est primo, an liceat Catholicis, in partibus, ubi palam vigent hæreses, si à propinquis defunctorum hæreticorum rogati sint, eorum funus comitari, quando ipsi hæretici defuncti ad sepulturam hæreticorum more deducuntur.

Secundo, an parere possint magistratibus hæreticis iubentibus, ut certis diebus quos ipsi obleruant, nec tamen sunt festi, ipsi Catholici claudant suas officinas, seu tabernas.

1 AD PRIOREM QVÆSTIONEM respondeo, quod pro eius parte affirmante facit primò, quod lege naturali; diuina, & humana licet hominibus communicare cum suis proximis propter cognationem, quam natura inter omnes homines induxit, & iuxta illud, Diliges proximum tuum, sicut te ipsum, & iuxta illud principij Decreti, Quod tibi non vis fieri, ne feceris alij. & contra, Quod tibi vis fieri, facio alij. & quilibet homo vult, & videtur debere velle, ut proximi adiuuent eum ad sepeliendum mortuos sibi cognatos, & amicos: ergo quilibet debet adiuuare alios id ipsum volentes sibi fieri.

2 Secundo, quod pro re licita & honesta reputatur communiter in Germania, & Gallia etiã à viris pijs, & eruditis, ut Catholici communicent hæreticos, contrahendo, & conuersando, licet sciant eos esse excommunicatos, ut nos tetigimus in Man. confess. & latius in Misc. f. de oratione. non obstant, quod multis canonibus veteret nobis communicare excommunicatis: & certũ est hæreticos excommunicatos esse.

3 Tertio facit cap. duo ista nomina, h. quatenus habet, omnem hominem peccatorem esse iuuandum ab homine, quatenus est homo; licet castigandus sit, quatenus est peccator: & quod licet hæreticum extremè egentem pascere, secundum om-

nes, cap. pascere morientem: si non paupis, occidisti.

4 Pro parte autem negatiua facit primò, quod non licet communicare cum excommunicatis, nisi in certis casibus, & at omnes hæretici sunt excommunicati, & etiam per can. 1. bullæ Cœne Domini.

Secundo facit, quod metus etiam iustus non videtur excusare à peccato saltem veniali communicantem cum excommunicato.

5 Tertio facit, quod sepeliens hæreticum est excommunicatus, & etiam sepeliens excommunicatum scienter, & hæretici sunt excommunicati, ut prædictum est.

Quarto, quod non solum est peccatum hæresim admittere, sed etiam eam admittenti fauere, & quod non solum hæretici sunt excommunicati, sed etiam fauentes eis per præfata iura: at qui iuuant sepelire, vel comitantur sepelientes, vel deducetes funus ad sepeliendũ hæreticũ, videtur eis fauere: ergo id faciẽtes nõ solũ peccat, sed etiã sunt excommunicati.

His pro vtraque parte consideratis, videtur dicendũ primo, quod Catholici deducetes funus hæretici ad sepulturã triplici ratione possunt videri alicui peccare, & incurere excommunicationem, scilicet quod communicant hæreticis excommunicatis, & quia videtur sepelire hæreticum, & quia videtur hæreticis fauere. Sed prima ratio non videtur concludere, nisi quando hæretici essent denunciati excommunicati, etiam si essent manifesti & notorij hæretici, per ea, quæ nos tangimus ubi supra in Man. confess. & latius in Misc. f. de oratione. & cum nulli hæretici denunciarentur in Germania excommunicati, non videtur hac ratione peccare Catholici deducetes in ea funus hæretici ad sepeliendum. Neque secunda ratio concludit: quia deducetes non dicuntur verè sepelire, si alijs ipsimet non sepeliant, iuxta doctrinam Cardinalis, licet glossa & Ioannes Imolenis videantur contradicere. quæ Cardinalis, opinio efficaciter probatur per regulã, quam nos probamus in d. Ma. conf. scilicet, quod excommunicatio contra facientem aliquid simpliciter, non includit mandantem, neque consulentem, vel alijs fieti facientem. & ita cle. 1. supradicta, & alia iura lata cõtra sepelientes nõ includit solũ deducetes, uti pœnalia, & restringenda. Tertia verò ratio cõcludit, quod nõ solũ iure humano, sed etiã naturali & diuino prohibemur fauere hæreticis; quia illud est fauere peccato, & cõfiteri in eo, cõtra Apostolũ, & alia innumera iura.

7 Secundo dicendũ, quod ille solus dicitur cõtrauenire canonibus vetatib. fauere hæreticis, qui fauet eis eo respectu, & ratione quòd sunt hæretici, & non alij, qui fauent eis alijs respectibus, per ea quæ nos adducimus in d. Manu. f.

Tertio, quod ex his inferitur non videri peccare deducetes funus hæretici non denunciati pro excommunicato ad sepulturam profanam solo affectu humanitatis, sine intentione fauendi hæreticis, quatenus sunt hæretici. Tũ quia nõ cõmunicantur excommunicato denunciato, neque sepeliunt eum in loco sacro, sed faciunt actum per se licitum, qui potest licite fieri alio respectu humanitatis naturalis, vel cognationis, vel locationis opera: & ita non censentur fautores hæreseos, vel hæreticorum, per prædicta. Tũ quia licet licite possunt eum comitari, vel deducere viuum ad alia opera per se licita, & communicare ipsi edendo, bibendo & contrahendo sine intentione fauendi ei ob hæresim, sic possent etiam communicare illi mortuo, deducendo eum ad sepulturam profanam, quod est per se licitum.

8 Quarto, quod etiam inferitur ex prædictis, Catholicos deducetes & comitantes funus hæretici ad sepeliendũ eum in loco sacro peccare, nõ quidem eo quod communicant excommunicatis, neque quia sepeliunt hæreticum, sed quia consentiunt peccato hæreticorum, quod peccant eum sepeliendo, & volendo sepelire in loco sacro, iuxta cap. ecclesiam, & cap. 2. primo respons. & qui consentit peccato peccat, præsertim cum consentit cooperando, iuxta glossam & communem opinionem receptam, quæ non videtur incurere excommunicationem, si ipsi non sepeliunt, iuxta opinionem supradictam Cardinalis.

Quinto, inferri ex eisdem, quod etiam peccant prædicti Catholici deducetes funus prædictum, etsi deducant illud in sepulturam profanam animo fauendi hæreticis, quatenus sunt hæretici: non quidem eo quod communicent excommunicatis, neque eo quod comitentur ad sepeliendum in loco sacro: peccant tamen & incurunt excommunicationem,

a 86. dist. b Cap. excommunicato. 2. qu. 3. c. cum multis alijs. c Cap. quoniam eadem caus. & qu. d Cap. excommunicatum. de hæreticis. e Cap. sacri. de ijs qua vi. f Cap. 2. res. pons. de hæretic. lib. 6. g Clemen. 1. de sepult. h Ca. excommunicatum. §. credentes. de hæret. & præfat. can. 1. bullæ Cœne.

a 86. dist. b Cap. excommunicato. 2. qu. 3. c. cum multis alijs. c Cap. quoniam eadem caus. & qu. d Cap. excommunicatum. de hæreticis. e Cap. sacri. de ijs qua vi. f Cap. 2. res. pons. de hæretic. lib. 6. g Clemen. 1. de sepult. h Ca. excommunicatum. §. credentes. de hæret. & præfat. can. 1. bullæ Cœne.

a 86. dist. b Cap. excommunicato. 2. qu. 3. c. cum multis alijs. c Cap. quoniam eadem caus. & qu. d Cap. excommunicatum. de hæreticis. e Cap. sacri. de ijs qua vi. f Cap. 2. res. pons. de hæretic. lib. 6. g Clemen. 1. de sepult. h Ca. excommunicatum. §. credentes. de hæret. & præfat. can. 1. bullæ Cœne.

S V M M A R I V M.

1 Excommunicatum à iure vel ab homine generaliter hodie vitare nõ tenemur, nisi sit denunciatus, vel notorius clericus percussor, num. 2.

3 Excommunicato denunciato communicans principaliter in ijs, quæ spectant ad eius salutem, nec minorem incurrit excommunicationem, etiam si aliqua alia addat extranea, ea tamè intentione, & magis principaliter ut iuuet.

5 Inquisitores, & hæreticorum iudices tunc demum accipientes à reus pecunias sunt excommunicati, si accipiant illas pretextu officij, secus si alio respectu, ut si accipiant pro responso, seu consilio, quod tamquam aduocati pro illis scripsissent, & num. 4.

IVRIS peritus, qui & Vicarius Episcopi erat; pro constituta in carcere hæretis causa accepto pretio informatione scriptit.

Queritur, an mittens copiam informationis, vel scribens ad eam epistolam, in qua monita salutis, & alia ad vrbanitatem pertinentia continebantur, vel etiam propter pecunias vltro oblatas, & acceptas, censetur præfatus consultor & Vicarius excommunicatus.

Respondeo primo, præfatum consultorem nullas incurrisse censuras, eo quod prædictam epistolam scripserit ad prædictam nobilem in carcere detentam.

1 Primo quidem, quod nemo tenetur hodie ad vitandum excommunicatum à iure, vel ab homine generaliter, antequam denunciatur, per extrauagantem ad euitada. quam nos quoque post alios referimus, de pœnit. dist. 6. & in Manu. conf. f. & prædicta nobilis vel nullatenus est excommunicata, vel nõ saltem nisi generaliter à iure.

2 Secundo, quod non obstat dicere, quod finis prædictæ extrauagantis habet non iuuare ad vitandos excommunicatos notorie. Tum quia id restringendum est ad excommunicatum, excommunicatione. c. si quis suadente. s. ut ubi supra in Ma. probamus. Tum quia adeo prædicta nobilis nõ est excommunicata propter hæresim notoriam, quod est dubium adhuc an incidit in illam, ut ex facto proponitur.

3 Tertio, quod non incurrit quis vllam excommunicationem, etiam minorem, communicando excommunicato etiam denunciato, in eis quæ pertinent ad salutem animæ, licet etiam aliqua alia incidenter, ut magis proficiat, interpoluerit. h At præfatus consultor in prædicta epistola prædictam nobilem principaliter alloquitur in pertinentibus ad suæ animæ salutem, licet etiam quedam alia de vrbanitate adicerit; ergo nullam censuram etiam minoris excommunicationis incurrit.

4 Quarto, quod prædictus consultor non incurrit etiam vllam censuram ob prædictas pecunias acceptas, si non erat iudex causæ; quia licitum est iurisperito pro consilio ab se dato accipere pecuniam, i. presertim vltro absque vlla exactione oblationis, & cum consilium datur cum reuolutione librorum, ut colligitur ex glossa & scribentibus in d. cap. non liceat.

5 Immo nec si erat iudex: quia cle. 2. §. 1. de hæret. quæ excommunicat Inquisitores, & iudices hæreticorum accipientes pecuniam, solum excommunicat eos, qui accipiunt eam pretextu officij Inquisitionis, non autem eos, qui accipiunt alio respectu, etiam si accipiant illicitè, ut contextus illius habet expressè, & declarat glossa, & Cardinalis. I. At præfatus consultor non accipit illud pretextu officij, & eo quod esset vicarius & iudex, sed pretextu consilij à se redditi & rãquam consultor: & ideo licet fortè peccauerit accipiendo plus pecuniæ, quam debebat accipere; vel quia cum esset iudex causæ,

Ad secundum etiam pro eadem parte adductum responderetur, concedendo, quod licitum est non solum in Germania & Gallia, sed etiam vbique gentium communicare excommunicatis non denunciatis pro excommunicatis post extrauagantem ad euitada. fideliter relatum à nobis in præfato Manu. confess. & quia fere nulli hæretici denunciantur excommunicati in Germania, & Gallia, ideo licet eis communicare, vt nouissimè monstrauimus in dicto Miscel. h

Ad tertium verò responderetur, concedendo omnem hominem iuuandum esse ab homine regulariter, sed id fallere, quãdo iusta lege vetatur, vt cũ iussu iusti iudicis trahitur ad supplicium. i

Ad primum autem pro parte negante adductum conceditur nõ licere communicare excommunicato iure antiquo, sed sic nouo extrauagantis præfate, si nondum est denunciatus.

Ad secundum pro eadem parte adductum responderetur, concedendo timorem vanum non excusare à peccato, neque iustum regulariter à peccato cõtraueniendi legi naturali, vel diuinæ, sed sic communiter à peccato cõtraueniendi legi humane, vt dicitur in 6. dicto.

Ad tertium responderetur, negando deducetes funus hæretici ad sepeliendũ dici sepulcorum, nisi sepeliant ipsimet, vt probatur in primo dicto.

Ad quartum autem pro eadem parte adductum responderetur, concedendo non licere fauere hæretico, quatenus est talis, sed sic alio respectu, quatenus est egrotus morti proximus vel indiget extremè cibo, aut vestitu, vt dictum est in primo dicto: & nos in nostro responso negamus quidem licere deducere funus hæretici animo fauendi ei, quatenus est hæreticus; sed confirmetur licere fauere ipsi alio respectu; & ita nihil obstat argumentum.

AD POSTERIOREM respondeo affirmatiuè, scilicet, quod Catholici terrarum, in quibus hæretici & alij perfidi imperant, & iurisdictionem exercent, possunt claudere officinas suas, in quibus operantur, iubente id principe, vel magistratu hæretico, vel alio infidele, qui eam exercet, diebus festis ab hæreticis, vel infidelibus institutis; modo id non faciant animo fauendi hæreticis, vel alijs infidelium ritibus ab Ecclesia Christiana damnatis. Tum qui claudere præfatas officinas per se non est illicitum, sed opus indifferens, quod sine bono fine fieri potest, & sine malo male, iuxta latè notata per S. Thom. k Tum quia iustè parere possunt Catholici præpositis & magistratibus infidelibus huiusmodi opera indiffe-

tionem, eo quod fauent hæreticis, quatenus sunt hæretici, cõtra canones excommunicantes eorum fautores, de quibus est cap. excommunicamus. a

9 Sexto, quod solus timor displicendi hæreticis, alioquin cogitatis, vel amicis, vel vicinis, vel dominis, vel subditis, non excusat à peccato mortali, si deducant, vel comitentur animo fauendi hæreticis viuis, vel mortuis. Tum per cap. sacri. b Tũ quia propter nullum timorem, etiam iustum, licet violare legem naturalem, vel diuinam, iuxta c. quo iure. e & c. ita ne. & c. tolerabilius est. d quæ probant toleranda esse potius omnia mala, quam peccato consentire. Tum quia timor si nõ est iustus, non excusat, e & si est iustus, licet quãdoque excuset à peccato violationis legis humane, nunquam tamen excusat à violatione legis naturalis, & diuinæ, per præfata iura, & per c. fin. cum ei: adnotatis f & fauere hæreticis, quatenus sunt tales, omnium iure vetitum est, vt prædictum est: & ita quãuis timor iustus excusare possit à peccato communicandi excommunicatis, & etiam comitandi deducetes ad sepeliendum etiam denunciatum hæreticum, & fortè in loco sacro, quia iure tantum humano prohiberi videtur: non tamen potest excusare à peccato, quod incurritur fauendo hæreticis, quatenus tales sunt: quia id iure naturali & diuino est peccatum.

10 Ad opposita pro vtraque parte, quatenus cõtra prædicta faciunt, responderi potest. Ad primum quidem pro parte affirmante formatum, cõcedendo, quod quilibet Catholicus potest regulariter communicare proximo suo, immo & frequenter obligatur id facere: sed fallit hoc, quãdo iusta lege id ei prohibetur, quale est excommunicato denunciato communicare, & hæreticum sepelire in loco sacro & fauere verbis, vel factis hæretico quatenus est hæreticus, per supra citata.

Ad secundum etiam pro eadem parte adductum responderetur, concedendo, quod licitum est non solum in Germania & Gallia, sed etiam vbique gentium communicare excommunicatis non denunciatis pro excommunicatis post extrauagantem ad euitada. fideliter relatum à nobis in præfato Manu. confess. & quia fere nulli hæretici denunciantur excommunicati in Germania, & Gallia, ideo licet eis communicare, vt nouissimè monstrauimus in dicto Miscel. h

Ad tertium verò responderetur, concedendo omnem hominem iuuandum esse ab homine regulariter, sed id fallere, quãdo iusta lege vetatur, vt cũ iussu iusti iudicis trahitur ad supplicium. i

Ad primum autem pro parte negante adductum conceditur nõ licere communicare excommunicato iure antiquo, sed sic nouo extrauagantis præfate, si nondum est denunciatus.

Ad secundum pro eadem parte adductum responderetur, concedendo timorem vanum non excusare à peccato, neque iustum regulariter à peccato cõtraueniendi legi naturali, vel diuinæ, sed sic communiter à peccato cõtraueniendi legi humane, vt dicitur in 6. dicto.

Ad tertium responderetur, negando deducetes funus hæretici ad sepeliendũ dici sepulcorum, nisi sepeliant ipsimet, vt probatur in primo dicto.

Ad quartum autem pro eadem parte adductum responderetur, concedendo non licere fauere hæretico, quatenus est talis, sed sic alio respectu, quatenus est egrotus morti proximus vel indiget extremè cibo, aut vestitu, vt dictum est in primo dicto: & nos in nostro responso negamus quidem licere deducere funus hæretici animo fauendi ei, quatenus est hæreticus; sed confirmetur licere fauere ipsi alio respectu; & ita nihil obstat argumentum.

AD POSTERIOREM respondeo affirmatiuè, scilicet, quod Catholici terrarum, in quibus hæretici & alij perfidi imperant, & iurisdictionem exercent, possunt claudere officinas suas, in quibus operantur, iubente id principe, vel magistratu hæretico, vel alio infidele, qui eam exercet, diebus festis ab hæreticis, vel infidelibus institutis; modo id non faciant animo fauendi hæreticis, vel alijs infidelium ritibus ab Ecclesia Christiana damnatis. Tum qui claudere præfatas officinas per se non est illicitum, sed opus indifferens, quod sine bono fine fieri potest, & sine malo male, iuxta latè notata per S. Thom. k Tum quia iustè parere possunt Catholici præpositis & magistratibus infidelibus huiusmodi opera indiffe-

tionem, eo quod fauent hæreticis, quatenus sunt hæretici, cõtra canones excommunicantes eorum fautores, de quibus est cap. excommunicamus. a

9 Sexto, quod solus timor displicendi hæreticis, alioquin cogitatis, vel amicis, vel vicinis, vel dominis, vel subditis, non excusat à peccato mortali, si deducant, vel comitentur animo fauendi hæreticis viuis, vel mortuis. Tum per cap. sacri. b Tũ quia propter nullum timorem, etiam iustum, licet violare legem naturalem, vel diuinam, iuxta c. quo iure. e & c. ita ne. & c. tolerabilius est. d quæ probant toleranda esse potius omnia mala, quam peccato consentire. Tum quia timor si nõ est iustus, non excusat, e & si est iustus, licet quãdoque excuset à peccato violationis legis humane, nunquam tamen excusat à violatione legis naturalis, & diuinæ, per præfata iura, & per c. fin. cum ei: adnotatis f & fauere hæreticis, quatenus sunt tales, omnium iure vetitum est, vt prædictum est: & ita quãuis timor iustus excusare possit à peccato communicandi excommunicatis, & etiam comitandi deducetes ad sepeliendum etiam denunciatum hæreticum, & fortè in loco sacro, quia iure tantum humano prohiberi videtur: non tamen potest excusare à peccato, quod incurritur fauendo hæreticis, quatenus tales sunt: quia id iure naturali & diuino est peccatum.

10 Ad opposita pro vtraque parte, quatenus cõtra prædicta faciunt, responderi potest. Ad primum quidem pro parte affirmante formatum, cõcedendo, quod quilibet Catholicus potest regulariter communicare proximo suo, immo & frequenter obligatur id facere: sed fallit hoc, quãdo iusta lege id ei prohibetur, quale est excommunicato denunciato communicare, & hæreticum sepelire in loco sacro & fauere verbis, vel factis hæretico quatenus est hæreticus, per supra citata.

a 86. dist. b Cap. excommunicato. 2. qu. 3. c. cum multis alijs. c Cap. quoniam eadem caus. & qu. d Cap. excommunicatum. de hæreticis. e Cap. sacri. de ijs qua vi. f Cap. 2. res. pons. de hæretic. lib. 6. g Clemen. 1. de sepult. h Ca. excommunicatum. §. credentes. de hæret. & præfat. can. 1. bullæ Cœne.

a 86. dist. b Cap. excommunicato. 2. qu. 3. c. cum multis alijs. c Cap. quoniam eadem caus. & qu. d Cap. excommunicatum. de hæreticis. e Cap. sacri. de ijs qua vi. f Cap. 2. res. pons. de hæretic. lib. 6. g Clemen. 1. de sepult. h Ca. excommunicatum. §. credentes. de hæret. & præfat. can. 1. bullæ Cœne.

a 86. dist. b Cap. excommunicato. 2. qu. 3. c. cum multis alijs. c Cap. quoniam eadem caus. & qu. d Cap. excommunicatum. de hæreticis. e Cap. sacri. de ijs qua vi. f Cap. 2. res. pons. de hæretic. lib. 6. g Clemen. 1. de sepult. h Ca. excommunicatum. §. credentes. de hæret. & præfat. can. 1. bullæ Cœne.

S V M M A R I V M.

1 Excommunicatum à iure vel ab homine generaliter hodie vitare nõ tenemur, nisi sit denunciatus, vel notorius clericus percussor, num. 2.

3 Excommunicato denunciato communicans principaliter in ijs, quæ spectant ad eius salutem, nec minorem incurrit excommunicationem, etiam si aliqua alia addat extranea, ea tamè intentione, & magis principaliter ut iuuet.

5 Inquisitores, & hæreticorum iudices tunc demum accipientes à reus pecunias sunt excommunicati, si accipiant illas pretextu officij, secus si alio respectu, ut si accipiant pro responso, seu consilio, quod tamquam aduocati pro illis scripsissent, & num. 4.

IVRIS peritus, qui & Vicarius Episcopi erat; pro constituta in carcere hæretis causa accepto pretio informatione scriptit.

Queritur, an mittens copiam informationis, vel scribens ad eam epistolam, in qua monita salutis, & alia ad vrbanitatem pertinentia continebantur, vel etiam propter pecunias vltro oblatas, & acceptas, censetur præfatus consultor & Vicarius excommunicatus.

Respondeo primo, præfatum consultorem nullas incurrisse censuras, eo quod prædictam epistolam scripserit ad prædictam nobilem in carcere detentam.

1 Primo quidem, quod nemo tenetur hodie ad vitandum excommunicatum à iure, vel ab homine generaliter, antequam denunciatur, per extrauagantem ad euitada. quam nos quoque post alios referimus, de pœnit. dist. 6. & in Manu. conf. f. & prædicta nobilis vel nullatenus est excommunicata, vel nõ saltem nisi generaliter à iure.

2 Secundo, quod non obstat dicere, quod finis prædictæ extrauagantis habet non iuuare ad vitandos excommunicatos notorie. Tum quia id restringendum est ad excommunicatum, excommunicatione. c. si quis suadente. s. ut ubi supra in Ma. probamus. Tum quia adeo prædicta nobilis nõ est excommunicata propter hæresim notoriam, quod est dubium adhuc an incidit in illam, ut ex facto proponitur.

3 Tertio, quod non incurrit quis vllam excommunicationem, etiam minorem, communicando excommunicato etiam denunciato, in eis quæ pertinent ad salutem animæ, licet etiam aliqua alia incidenter, ut magis proficiat, interpoluerit. h At præfatus consultor in prædicta epistola prædictam nobilem principaliter alloquitur in pertinentibus ad suæ animæ salutem, licet etiam quedam alia de vrbanitate adicerit; ergo nullam censuram etiam minoris excommunicationis incurrit.

4 Quarto, quod prædictus consultor non incurrit etiam vllam censuram ob prædictas pecunias acceptas, si non erat iudex causæ; quia licitum est iurisperito pro consilio ab se dato accipere pecuniam, i. presertim vltro absque vlla exactione oblationis, & cum consilium datur cum reuolutione librorum, ut colligitur ex glossa & scribentibus in d. cap. non liceat.

5 Immo nec si erat iudex: quia cle. 2. §. 1. de hæret. quæ excommunicat Inquisitores, & iudices hæreticorum accipientes pecuniam, solum excommunicat eos, qui accipiunt eam pretextu officij Inquisitionis, non autem eos, qui accipiunt alio respectu, etiam si accipiant illicitè, ut contextus illius habet expressè, & declarat glossa, & Cardinalis. I. At præfatus consultor non accipit illud pretextu officij, & eo quod esset vicarius & iudex, sed pretextu consilij à se redditi & rãquam consultor: & ideo licet fortè peccauerit accipiendo plus pecuniæ, quam debebat accipere; vel quia cum esset iudex causæ,

Ad secundum etiam pro eadem parte adductum responderetur, concedendo, quod licitum est non solum in Germania & Gallia, sed etiam vbique gentium communicare excommunicatis non denunciatis pro excommunicatis post extrauagantem ad euitada. fideliter relatum à nobis in præfato Manu. confess. & quia fere nulli hæretici denunciantur excommunicati in Germania, & Gallia, ideo licet eis communicare, vt nouissimè monstrauimus in dicto Miscel. h

Ad tertium verò responderetur, concedendo omnem hominem iuuandum esse ab homine regulariter, sed id fallere, quãdo iusta lege vetatur, vt cũ iussu iusti iudicis trahitur ad supplicium. i

Ad primum autem pro parte negante adductum conceditur nõ licere communicare excommunicato iure antiquo, sed sic nouo extrauagantis præfate, si nondum est denunciatus.

Ad secundum pro eadem parte adductum responderetur, concedendo timorem vanum non excusare à peccato, neque iustum regulariter à peccato cõtraueniendi legi naturali, vel diuinæ, sed sic communiter à peccato cõtraueniendi legi humane, vt dicitur in 6. dicto.

Ad tertium responderetur, negando deducetes funus hæretici ad sepeliendũ dici sepulcorum, nisi sepeliant ipsimet, vt probatur in primo dicto.

Ad quartum autem pro eadem parte adductum responderetur, concedendo non licere fauere hæretico, quatenus est talis, sed sic alio respectu, quatenus est egrotus morti proximus vel indiget extremè cibo, aut vestitu, vt dictum est in primo dicto: & nos in nostro responso negamus quidem licere deducere funus hæretici animo fauendi ei, quatenus est hæreticus; sed confirmetur licere fauere ipsi alio respectu; & ita nihil obstat argumentum.

AD POSTERIOREM respondeo affirmatiuè, scilicet, quod Catholici terrarum, in quibus hæretici & alij perfidi imperant, & iurisdictionem exercent, possunt claudere officinas suas, in quibus operantur, iubente id principe, vel magistratu hæretico, vel alio infidele, qui eam exercet, diebus festis ab hæreticis, vel infidelibus institutis; modo id non faciant animo fauendi hæreticis, vel alijs infidelium ritibus ab Ecclesia Christiana damnatis. Tum qui claudere præfatas officinas per se non est illicitum, sed opus indifferens, quod sine bono fine fieri potest, & sine malo male, iuxta latè notata per S. Thom. k Tum quia iustè parere possunt Catholici præpositis & magistratibus infidelibus huiusmodi opera indiffe-

tionem, eo quod fauent hæreticis, quatenus sunt hæretici, cõtra canones excommunicantes eorum fautores, de quibus est cap. excommunicamus. a

9 Sexto, quod solus timor displicendi hæreticis, alioquin cogitatis, vel amicis, vel vicinis, vel dominis, vel subditis, non excusat à peccato mortali, si deducant, vel comitentur animo fauendi hæreticis viuis, vel mortuis. Tum per cap. sacri. b Tũ quia propter nullum timorem, etiam iustum, licet violare legem naturalem, vel diuinam, iuxta c. quo iure. e & c. ita ne. & c. tolerabilius est. d quæ probant toleranda esse potius omnia mala, quam peccato consentire. Tum quia timor si nõ est iustus, non excusat, e & si est iustus, licet quãdoque excuset à peccato violationis legis humane, nunquam tamen excusat à violatione legis naturalis, & diuinæ, per præfata iura, & per c. fin. cum ei: adnotatis f & fauere hæreticis, quatenus sunt tales, omnium iure vetitum est, vt prædictum est: & ita quãuis timor iustus excusare possit à peccato communicandi excommunicatis, & etiam comitandi deducetes ad sepeliendum etiam denunciatum hæreticum, & fortè in loco sacro, quia iure tantum humano prohiberi videtur: non tamen potest excusare à peccato, quod incurritur fauendo hæreticis, quatenus tales sunt: quia id iure naturali & diuino est peccatum.

non debebat esse consultor, vel alia ratione accepit, quā prae-
textu sui officij, vt in facto proponitur, non incurrit illam ex-
communicationem. Salua, &c.

SVMMARIVM.

- 1 Suspectus de heresi censetur, qui per annum in excommunica-
tione manet.
- 2 Suspectum de heresi si iudex ab Episcopo inquirente rogatus ca-
pere, vel capsum eidem tradere distimulet, vel carcerarius
aufugere scienter permittat, in foro exteriori de iure inci-
dunt in excommunicationem non reseruatam, & per bullam
Cena in reseruatam: quia presumuntur heretici fautores.
num. 3. a qua tamen bulla excommunicatione excusantur
coram Deo, si praedicta omiserint, & fecerint ob aliam cau-
sam, quam fauendi heresi, puta, ob amicitiam, paupertatem,
cognitionem, compassionem, vel ne superioris indignationem
incurrerent.

CONSILIVM XIV.

QUIDAM Gubernator, requisitus ab Episcopo, vt
caperet quemdam, qui mansit excommunicatus per
annum, tamquam suspectum de heresi, distulit
eum capere, ne praedictum iurisdictionis Regiae ficeret: &
postea captum distulit illum tradere Episcopo eadem de cau-
sa, donec à Iur. consulto consilium acciperet: & rursus consilio
accepto declarauit extraiudicialiter se paratum ad traden-
dum. sed non tradidit, nec illum animum curiae episcopali no-
tificauit, & interim captus sine alia ipsius Gubernatoris culpa
de consensu tamen carcerarij aufugit.

Queritur, an Gubernator & carcerarius praefati sint excō-
municati, & casu quo sint, quali excommunicatione.

Quia illa, propter quae maneo inclusus domi, & quasi aqua
& igni interdictus, non permittunt in alia vagari, nihil profecto
ad hoc quaesitum respondiſsem, nisi me tanta iubentis
auctoritas coegisset, cuius imperio in id adactus paucis &
breuibus respondeo.

Primo, praefatos ambos Gubernatorem & carcerarium
censendos esse in foro exteriori excommunicatos per cap. vt
inquisitionis. Gubernatorem, quidem, quia iudicandus est nō
fuisse vsus officio suo diligenter ac prompte, vt debuit: Car-
cerarium autem quia fugae ipsius contra officij sui debitum
consensit.

Secundo, quod excommunicatio praefati cap. vt inquisitio-
nis. non est reseruatata Papae, & ideo ratione illius non essent
ipsi pro absolutione remittendi ad Papam.

Tertio, quod etiam ambo iudicandi in eodem
foro exteriori excommunicati per can. i. bullae Cenae Domi-
ni: quia de iure in illo foro videtur praesumendum praefata om-
mississe, & fecisse, vt fauerent praefato capto suspecto de heresi,
ne ob eam puniretur: & constat per praefatum can. i. praedi-
ctae bullae Cenae fautores hereticorum excommunicari, quae
excommunicatio reseruatata est Papae, vt alia illius bullae:
& consequenter remittendi sunt in illo foro quo ad eam Papae.

Quarto, quod si verè coram Deo praefatus Gubernator
omisit implere mandata tam diligenter, & prompte, ac debuit,
propter causas, quas exprimit, & non animo fauendi praefato
capto, quatenus erat de heresi suspectus; & si nec carcerarij
eius fugae consensit, ne puniretur de heresi, sed ob aliam
causam miserationis, paupertatis, cognitionis, vel amicitia;
neuter eorum videtur in foro conscientiae incurrisse excommu-
nicationem praefatae bullae per ea quae nos post Caietanum
adnotauimus in Manu. confel. Salua, &c.

SVMMARIVM.

- 1 Hyperbolica locutio, per quam falsum aliquod videtur dici, non
est communiter peccatum.
- 2 Membrorum suorum nemo dominus est: vnde nec testis potest
se obligare, etiam in causa heresis, ad penam ignis, vel aliam
corporalem, si eius dictum reperitur falsum.

CONSILIVM XV.

VTRVM testis, qui iuratus, & interrogatus de coniecto
in carcerem pro heresi ab Inquisitore, quid sentiebat
de ipsius fidelitate; respondit, adeo credo eum esse fidelem,
quod sum contentus comburi, si ipse inueniatur hereticus,
quod dixit per modum exaggerationis: Vtrum inquam pec-

cauerit, & possit puniri ab Inquisitore, si coniectus in carcerē
probetur hereticus?

1 Respondeo primo, quod dici potest consulentem nulla-
tenus peccasse: quia, dicere aliquod falsum per hyperbolen,
vel aliam figuratiuam locutionem, non est mendacium, nec
peccatum, vt tradit S. Thomas post D. Augustinum. & probat-
ur per illud Davidis *Jonas. & Saul aquilis velociores, &
leonibus fortiores*, & per alia multa sacrae scripturae loca.

Secundo, quod esto peccasset, non tamen peccasset pecca-
tum hereseos: quia non est contra sacram scripturam, nec
contra determinationem Ecclesiae S. Romanae vt palam est.

2 Tertio, quod non possit puniri ab Inquisitore, propterea
quod se obligauit ad penam ignis. casu quo ille vincit pro-
baretur hereticus. Tum quia non se obligauit ex animo ve-
ro, sed hyperbolico, & figuratiuo. Tum quia nemo potest
se obligare ad penam ignis, & combustionis, vel mortis, nec
mutilationis membri, iuxta glossam, quia non est dominus
membrorum suorum.

SVMMARIVM.

- 1 Abiuratio nec de leui, nec de vehementi inducit irregularitatem:
quo si simul ob aliqua grauissima peccata condemnatur ad
triremes, maxime si iubeatur inter damnatos ob heresi-
m exire cum candela in manibus, erit difficile ab irregu-
laritate excusare.
- 2 Penitentia publica, quam abiurans de vehementi facit, portio
d iuxta a praecipuum Inquisitoris candelam in manibus, non
est solennis inducens irregularitatem.
- 3 Condemnatus de grauissimo aliquo delicto, & ob id sustigatus,
vel ad triremes ad tempus transmissus, censetur irregula-
ris in foro exteriori: Quod si coram Deo sit innocens, erit in
foro conscientiae liber ab irregularitate; & poterit, vbi non ti-
met de foro exteriori, ordines suscipere, & celebrare.

CONSILIVM XVI.

ABIVRAVIT quidam heresim de leui, & fortasse de
vehementi; & quia vi tormentorum, vel testibus falsis
probatu commisisse grauissima peccata, quod coram Deo
non ita est, condemnatus est à sancto officio Inquisitionis, vt
exiret cum candela in manu, & damnatus est ad triremes, in
quibus remigauit per aliquod tempus. Queritur, an sit irre-
gularis, ita vt non possit ordinari sine dispensatione.

1 Dixi verbo, quod mihi videbatur responsum domini mei
doctissimi esse firmum, quatenus habet per solam abiurationem
de leui non incurri vllam irregularitatem, immo neque
per abiurationem de vehementi: quod exercitum fuit in quo
dam praelato, qui abiurauit de vehementi, & sequenti die sine
vlla dispensatione celebravit Missam cum approbatione &
laude Papae, & totius Curiae, & rectè. quoniam nullo iure id
probari potest: & irregularitas non incurritur, nisi in casibus
à iure expressis.

2 Dixi etiam firmissimum esse responsum praefati do-
mini Doctoris, quatenus habet, penitentiam, quam D.
consulens fecit, non fuisse penitentiam, quam iura vocat so-
lemnam, quae inducit irregularitatem: & quod penitentia,
eo quod sit publicè facta, non inducit talem irregularitatem.
Dixi praeterea, praefatum D. consulentem non esse irregulare
quo ad forum conscientiae, si vera sunt coram Deo, quae ipse
affirmat: quo ad forum autem exterius remitto me ad ea quae
sanctissimus Dominus noster, aut sacrum Inquisitionis pre-
torium super eo in suis literis mdat Inquisitoribus Sardiniae.

3 Dixi postremo, non audere me affirmare, quod in foro
exteriori non sit iudicandus irregularis, & habeatur pro tali, &
remigatio imposita sibi videatur equipollere ictui fustium,
adiuncta praesertim, & praecedente educatione ipsius in coro-
nam damnatorum tenendo candelam in manu. Itaque in
eadem sum nunc sententia, scilicet posse ipsum ordinari rectè
quo ad forum conscientiae, & ordinatum quo ad illud posse
rectè celebrare, sed posse ipsum inquietari quo ad forum ex-
terius; & si precibus vel fauore possit esse securus quo ad
forum exterius, satis fore securum quo ad interius. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 Hereticus fuisse non probatur is, cui consenti se imaginem

percuſſiſſe,

- percuſſiſſe, Inquisitor indixit abiurationem de leui, & pen-
nam triremium.
- 2 Triremium pena inflicta ei, qui de leui abiurauit heresim, vi-
deri potest aliquibus, quod inducat infamiam iuris, vel fa-
cti, impediendam promotionem.

CONSILIVM XVII.

CONFESSVS est quidam percussisse quamdam i-
maginem sacram timore tormentorum, & condem-
natus publicè per Inquisitionem ad abiurandum de leui, &
ad triremes, vt seruiret in eis duobus annis, compleuit praep-
ta. Queritur, an possit promoueri ad ordines sine dispen-
satione Papae.

- 1 Respondeo primò, quod non obstat ei heresis obiecta:
quia non fuit probata, neque inquisitor declarauit ipsum in-
currisse illam, sed solum indixit illi purgationem, quam praes-
titit iuxta cap. accusatus.
- 2 Secundo, quod condemnatio illa ad triremes facta, &
completa per eum videri potest alicui induxisse infamiam fa-
cti, vel iuris, quae impedit promotionem iuxta cap. tanti Da-
niel. & quod ictus fustium videtur inducere infamiam, &
praesertim in foro exteriori.

Cetera vide in consil. 16. superius posito de heret.

SVMMARIVM.

- 1 Abiurare est recedere ab aliqua re cum iuramento de non re-
deundo ad illam.
- 2 Confessus, vel conuictus de heresi, sit inhabilis ad beneficia, &
officia publica, & perdit omnia sua bona, & iura.
- 3 Purgatio canonica est de obiecto crimine innocentia ostensio.
- 3 Abiuratio etiam de vehementi, est quadam purgatio canonica,
qua ostendit se innocentium.
- 4 Absolutus etiam mediante abiuratione ab heresi obiecta ha-
betur pro innocente, & dignus beneficijs, vt antea.
- 5 Absolutus per abiurationem etiam de vehementi non manet
inhabilis.
- 6 Abiuratio duplex: altera, qua quem punitet hereseos incurſe:
altera, qua de ea suspectus se purgat, qui pro heresi non puni-
tur, licet quandoque ei imponatur aliqua penitentia pro ijs
qua fecit, ex quibus orta est suspicio. Primus remanet inha-
bilis ad officia, & beneficia; secundus non, & potest eligi vt
prius num. 3.

CONSILIVM XVIII.

TITIVS religiosus vixit per multos annos in sua reli-
gione, & fuit semper habitus apud omnes vir probatissi-
mae vitae, vnde fuit multoties Abbas, & Visitator, & tandem
Generalis suae religionis. Annis elapsis fuit denunciatus apud
sanctum Officium, quod in iuuentute sua legerit quemdam
librum suspectum. Post multa abiurauit de leui suspicione.
Queritur, an de iure communi haec abiuratio de leui reddat
eum inhabilem ad gradus, & dignitates suae religionis.

1 Pro parte affirmante huius quaestiones, nempe quod non
possit eligi, facit primo, quod quidquid dicat turba scriben-
tium de abiuratione, veritas est, quod proprie abiurare, secun-
dum significationem, qua canones vtuntur est recedere ab ali-
qua re cum iuramento de non redeundo ad illam, & sic sumitur in
cap. accepta. & in ca. audita. de rest. spoliat. & in ca. super hoc. d
Nec arbitror esse vllum textum in volumine Decretalium,
in quo verbum hoc aliter accipiatur: quamuis in cap. accusa-
tus. c videatur accipi pro negante cum iuramento, & detesta-
te heresim. & consequenter abiuratio heresim proprie est
recessio ab heresi cum iuramento de non redeundo ad illam. Nec
obstat ca. literas. f quia ibi non fuit iussum, vt is, contra quem
habebatur vehemens suspicio de heresi, abiuraret heresim,
sed tantum vt se purgaret de illa. Neque etiam obstat dict.
cap. inter. g in cuius casu videtur praecipuum fuisse illi, qui
erat tantum suspectus de heresi, & non confessus, neque
conuictus, abiurare illam: quia non fuit iussum abiurare heresi-
m, sed conuersationem hereticorum, quam prius habuerat,
& ob quam erat suspectus.

2 At D. consulens adiurauit heresim: ergo confessus fuit
illam, vel conuictus de illa. Igitur non potest obtinere vllum
beneficium, nec publicum officium, h neque habere aliqua
bona, immo perdit ipso iure omnia iura, & bona, iuxta cap.
vergentis. i & capit. cum secundum. k per quae id affirmat
Felinus. l

Secundo, quod non prodest dicere D. consulenti, quod
modo illam abiurauit: quoniam licet per abiurationem excu-
setur, ne tradatur potestati seculari puniendus, non tamen
mundatur ab inhabilitate, qua factus fuit inhabilis ad benefi-
cia & officia per heresim abiuratam: quia illa non tollitur per
penitentiam, per iura supra citata, & scribit latus Felinus, a
vbi regulam illam, quod infidelitas praecedens non nocet
conuersio ad obtinenda beneficia, limitat non procedere in
heresi, seu haeretico conuerso.

Tertio, quod etiam abiurans de leui dicitur abiurare heresi-
m, b ergo etiam abiuratio de leui praesupponit incurſam
fuisse heresim.

Quarto, quod abiuranti heresim solet frequenter imponi
pena suspensionis, vt probat praefatum cap. inter. c Et fieri
potest, vt praefato D. consulenti fuerit imposita pena suspen-
sionis, cum abiurauit de leui.

His tamen non obstantibus, quae verè non obstant, con-
trarium est dicendum. Primo quidem, quod purgatio cano-
nica, per quam quis de heresi, vel alio crimine se purgat, est
secundum Raymundum & Gofredum, & alios communi-
ter, de obiecto crimine innocentia ostensio, & probatur ex
cap. ex tuarum. & cap. inter. d Itaque purgare se de crimine
per iuramentum, vel per aliquid à iudice decretum, est osten-
dere se innocentem. Et qui se canonicè purgauit iuxta for-
mam sibi praescriptam, absoluitur, & habetur pro innocente,
& pro tali, qui non commisit crimen, cuius fuit accusatus.

Secundo, quod abiuratio de leui immo & de vehementi,
est quadam purgatio canonica, vt colligitur ex cap. accusa-
tus. e Et per consequens absolutus per abiurationem de leui
est habendus pro tali, qui non commisit crimen, cuius fuit
accusatus; & consequenter pro tali, cui non nocet crimen si-
bi impositum, nec per consequens vlla inhabilitas, quae ex eo
nasci possit.

Tertio, quod purgati se per abiurationem, etiam ob
tam grandem suspensionem, propter quam fuit indicta ei pur-
gatio cum decima quarta manu sui ordinis, debet restitui be-
neficium: & est casus singularis in praefato cap. inter. f &
non alia ratione, quam quia absolutus de crimine sibi obie-
cto, etiam mediante abiuratione, habetur pro innocente, &
digno beneficio, quo erat dignus antequam accusaretur.

Quarto, quod nullus est textus, neque glossa, neque do-
ctor, qui dicat, quod absolutus per abiurationem de leui, im-
mo neque per abiurationem de vehementi, maneat inhabilis
ad aliquid, ad quod ante accusationem fuit habilis; nisi iudex,
qui indixit abiurationem, vel purgationem, imposuisset illi
aliquam talem penam penitentialem propter ea, quae fecit,
vel dixit, ex quibus orta fuit contra illum suspicio. quod sola
illa ratione dicere omiserunt dicti canones, glossa & doctores,
quia contrarium erat clarum, cum absolutus à crimine
habeatur pro innocente. g At D. consulenti non fuit adiecta
vlla penitentia penalis, per quam remaneret inhabilis: ergo
potest eligi, perinde, ac si numquam fuisset accusatus.

Quinto, quod duplex est abiuratio, secundum omnes.
Altera, quam cogitur facere haeretico penitens haereticoſ à
se admitta iam confessus, vel probatus, vt misericordiam con-
sequatur, & ne ad mortem tradatur, iuxta cap. i. h & cap. ego
Berengarius. i & cap. ad abolendam. j. praesenti. de haeret. Altera,
qua suspectus de heresi se purgat, & monstrat innocentem,
iuxta formam à iudice decretam, de qua in d. cap. ad abolen-
dam. k per quam non receditur ab heresi incurſa, nec ponit-
ur vlla penitentia de heresi, quae non fuit confessus, neque
probatus, sed solum fit ostensio innocentiae contra suspicio-
nem aliquo modo ortam, & si qua pena penitentialis im-
ponitur, ea non infligitur ob heresim, quae non fuit probata,
neque confessus, sed ob ea, quae minus bene fecit, vel dixit, ex
quibus illa suspicio processit. Et, vt certum est, quod priore
modo abiurans remanet inhabilis ad beneficia, & officia, do-
nec fiat habilis, per adducta in oppositum, quia constat fuisse
haereticoſ: ita certissimum est, quod per hunc posteriorem
nulla talis inhabilitas incurritur, cum nulla heresis sit con-
fessus, vel probata, immo per abiurationem est omnis suspicio
sublata, & declaratur esse fidelis, & Catholicus.

Non obstant supra in oppositum adducta: quia solum sibi
vendicant locum in haeretico confessio, vel conuictio de heresi,
qui abiurat, vt penitens recedendo ab heresi iam incurſa
confessus, vel probata: nostra verò responsio habet locum

a b. prohibe-
mus. de here.
lib. 6.

b Ca. 27. nu.
55. super can.
7 praefata bul-
la.

aln 2. l. 7. iii
arr. 1.
b 1. Reg. c. 10.

c In e. cum ho-
mo. in verbo
suppliciu. 23.
qu. 5.

d Le. liber ho-
mo. ff. ad legē
Aquil. c. con-
tingit. de sent.
excom. c. 6.

a De heret.
lib. 6.

b 83. dist. 6. c.
omnipotens.
de accusat.
c. i. ff. de sus-
tium. ff. de his
qui not. in sa.

d De renunc.
c. in c. ad a-
bolendam. de
haeret. c. in
ca. inter. de
purgat. cano.
c De heretic.
lib. 6.
f De praesum.

g De purgat.
canon.

h Cap. 2. s. ha-
retic. lib. 6.
i De heretic.
c. Eod. tit.
l In cap. cum
nō licet.

a In e. eam te
de rescrip.
vers. infideli-
tas.

b Cap. accu-
satus. in prin-
cipio de here-
tic. lib. 6.
c De purgat.
canonic.

d De purgat.
cano. c. c. ad
abolendam. §.
qui vero. de
haeret.

e In principio
de haeret. li.
6.

f De purgat.
cano.

g Argu. c. in
nu. de accu-
ationib. cum ei
adnotatu.

h 1. quaest. 7.
i De consecr.
dist. 2.

k §. qui vero.
c. ca. accusa-
tus. in prin. eo.
tit. lib. 6.

in eo, qui abiurat purgando se à suspitione hærescos contra eum aliquo modo suborta, qui nullatenus confitetur illam incurrisse, nec de ea conuincitur, immo id omnino negat, & ad innocentiam suam probandam præstat purgationem canonicam per abiurationem iuxta formam à iudice decretam. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Abiuratio hæresis propria, per quam quis recedit ab hæresi, inhabitat ad habenda beneficia, & priuatur ipso iure habitis; impropria autem, quæ est purgatio, non.
2 Bulla Pij V. beneficiarum ob hæresim vacantium resignationes annullans non habet locum in eo, qui solum per viam purgationis hæresim abiurauit.

CONSILIVM XIX.

AN bulla Pij V. quæ annullat resignationes beneficiarum vacantium ob hæresim, habeat locum in beneficio eius, qui abiurauit hæresim?

1 Respondeo primo, quod nimis generaliter quaeritur, ad hoc, vt categorice possit ei responderi. Abiuratio enim (vt in proximè præcedenti responso dicimus, quidquid turba doctorum inuoluat) propria, de qua iura omnia loquitur in Decreto & Decretalibus est recessio ab hæresi cum iuramento de non redeundo ad eam; per quam qui abiurat confitetur se in eam incidisse: quamuis in cap. accusatus. ponatur pro purgatione, qua inquisitus cum iuramento se purgat, negando se in illam incidisse, & detestatur eam, & promittit se numquam illam incursum: & ita per hanc abiurationem non probatur inquisitum vniquam fuisse hæreticum, nec fautorem eorumdem credentem: per priorem autem propriam sic.

Secundo, quod qui abiurauit secundum posteriorem acceptionem, non definit esse idoneus beneficio, & potest eligi, vt nos vbi supra respondimus, qui autem abiurauit priore modo, quia confitetur se fuisse hæreticum, est inhabilis beneficio habendo, & priuatus ipso iure habito, per cap. 2. b & cap. cum secundum. c

2 Tertio, credere me præfatam bullam fel. recor. Pij V. non esse intelligendam ita, vt comprehendat beneficia eius, qui abiurauit hæresim per viam purgationis, de quo loquitur præfatum cap. accusatus. quoniam etiam puto, eum, qui possidet beneficium, posse allegare se non teneri ad standum confessioni, & abiurationi, nec sententiæ contra inquisitum lata: quia res inter alios acta, &c. d Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Hæreticorum bona ad fiscum seculari loci, cui subditi sunt, pertinere, iure antiquo Decretalium concessum videtur: sed per alia iura recentiora extrauagantium, Ecclesia, quod & potuit, num. 2. derogans dictis iuribus antiquioribus aliter statuit, num. 3. apprehensionem autem debet precedere declaratoria. num. 4. & hoc etiam si constat de ipsa hæresi notorie. num. 7. quia defensio, qua citationem prærequirit, est de iure natura. num. 6. & hac tanto magis requiri videtur, quando bona hæreticorum ad alios peruenerint, antequam contra hæreticos esset pronuntiatum. numer. 8. multi tamen tenent in notorijs non esse necessariam declarationem. num. 5.

CONSILIVM XX.

AD propositas quaestiones respondeo, & quidem ad primam, quod semper in hunc diem fui in illa opinione, quod bona confiscata ob hæresim pertinent ad fiscum Sedis Apostolicæ, si ea sunt sita in terris suæ iurisdictioni temporali subiectis; & in alijs pertinent ad fiscos Regum, & aliorum non recognoscens eorum superiorem, seculares, in quorum territorijs sunt sita, per cap. vergentis. c & cap. cum secundum leges quatenus habet, non posse capi illa à potestate seculari, donec eorum domini declarentur esse hæretici per sententiam potestatis ecclesiasticæ; significans à contrario sensu, illa pertinere ad eam post declarationem. & hoc tenet glossa, & Panormitanus, Anannias & communis, vbi Felinus respondet Mariano contrarium significanti, præsertim cum is, cuius bona confiscantur, est laicus. i

Semper, inquam, fui in hac opinione per prædicta, & ali-

quor alia: maximè verò quod in regnis, quæ colui, non memini vniquam vidisse contrarium seruari. Gallia enim, quo tempore in illa iura didici & docui, tantum erat ab hæresi aliena; vt sanctum Inquisitionis officium esset fere otiosum; & nullum memini audisse Tolosæ, & Caturfi, in quibus sunt insignes academia, vniquam fuisse damnatum hærescos, neque accusatum, vel inquisitum: in regnis autem Hispaniæ, Castellæ, Nauarræ, & Lusitanie, in quibus magnam copiam accusatorum, & inquisitorum vidi, omnia bona confiscata cedebant Regibus eorum, sicut & hodie cedunt.

2 Nunc autem responsurus ad hanc quaestionem euolui multos auctores, quorum nomenclatura, ne sim fastidiosus, tacita, videtur iure verius quod ea pertinent ad fiscum Ecclesiæ; & quod Marianus, quem probat Felinus vbi supra, loquitur verius: ea primum ratione, quod crimen hærescos est merè ecclesiasticum, cuius cognitio nullatenus pertinet ad vllum Regem, nec aliam potestatem secularem, a & consequenter sola potestas ecclesiastica poterit, & potest de illo cognoscere, iudicare, & poenam condemnato imponere, b & consequenter sola Sedes Apostolica poterit poenam confiscationis præfata imponere, & applicare cui iustum esset.

3 At, vt testantur multi graues auctores, præsertim Itali, & in his ipsemet Felinus præfatus, & multas & varias constitutiones, quæ non sunt in corpore iuris fecerunt Pontifices Maximi de applicatione bonorum ob hæresim confiscandorum, aliter atque aliter statuentes, & quod derogauerunt præfatis cap. vergentis. & cap. cum secundum. quarum aliquas etiam ipsi legimus, nullas tamen, quæ expressè derogarent illis. ergo posterioribus est standum, d cum qui fert vnam legem, possit eam tollere, mutare, minuere, & augere; nec vllus legislator successori suo æqua potestate fungenti legem ponere possit, e præsertim quod nullo iure in corpore iuris clauso saltem expressè constituitur, vt bona ob hæresim confiscata extra regnum Papæ sita cedant fisco illius. cumque circa hoc multa volent opiniones: cumque licet rigorosa illa confiscatio, qua vitur bona pars Hispaniæ, priuandi filios & filias legitimis suis, & nurus & generos dotibus, & donationibus propter nuptias, etiam acceptis longè ante accusationem, & damnationem, aliqua ex parte profuerit illorum regnorum Christianismo, alia tamen induxit magnum odium erga illum, & magnam occasionem vt multi recens conuersi, & eorum posterit in infidelium regna migrarent.

4 AD SECVNDAM respondetur, quod sententia declaratoria debet præcedere apprehensionem, & occupationem, secundum omnes, saltem extra casus notorios, per capit. cum secundum. f quod id exprimit, & tenetur ab omnibus.

5 AD TERTIAM, an sufficiat crimen esse notorium, ad hoc, vt sine alia sententia super illo lata, bona eorum occupari possint, respondeo quod pro parte affirmante facit, quod in notorijs ordo iuris non est seruandus, g & quod euidencia patrati sceleris non indiget clamore accusatoris, h & quod perinde est abstinendum ab audiendo Missam sacerdotis fornicarij notorij, ac declarari per sententiam pro tali, i & quod in confessio nullæ sunt partes iudicis, k quia per confessionem res fit notoria, l & quod extrauagans ad euitandam. Martini V. & postea fapius renouata per Concil. Lateranensè, m & in statutis Gallicanis, & concordatis inter Leonem X. & Regem Franciscum, n æquiparat notorium excommunicatum non declaratum excommunicato declarato: & denique quod Felinus o dicit, in specie declarationem, quam requirit d. cap. cum secundum. non esse necessariam in notorijs, allegando in id duo pulchra dicta Panormitani vltra quæ allegari potest conclusio communis, quæ habet non esse necessariam citationem, quando constat nullam defensionem competere citando, iuxta cap. cum olim. p & alia citata ibi per Panormitanum & Felinum, & in ca. cum causam. de rescript.

6 Pro parte negante facit primo, quod etiam in notorijs requiritur citatio, iuxta glossam, q quæ ad id allegat cap. Deus omnipotens. r citatio enim pertinet ad defensionem, & defensio debetur iure naturali, quæ à nullo principe tolli potest, vt habet expressè clem. pastoralis. s quæ annihilauit quandam sententiam Federici Imperatoris propter defectum citationis, & concessionis facultatis ad se defendendum, dicens eam iure naturali fuisse debitam, nec potuisse per Imperatorem

suppleri.

suppleri.

suppleri.

suppleri.

suppleri.

suppleri.

suppleri.

suppleri.

suppleri.

suppleri.

suppleri.

a In extrauag. 1. de dolo & contum. b De accusa.

c De hæret. lib. 6.

d Ca. 27. nu. 35. e Ca. 22. n. 5. f 47. in nouo.

g In d. c. Rodulphus.

h Cap. inno. tit. de elect.

f De hæret. lib. 6.

h De sepul. in ter comun.

i Depænis. k De hæret. lib. 6.

l In d. c. vlt. de pænis. m In d. c. cum contumacia.

n Cap. 27. n. 35.

o In c. ad. no. stram. 3. de in reuian. r 2. q. 1. s §. ceterum. de re iudic.

suppleri. ob qua glossa Ioannis Monachi singulariter & copiose probat non posse Papam procedere sine citatione. a

Secundo, quod etiam in notorijs requiritur sententia, secundum eandem glossam, & glossam in cap. euidencia. b & est melior glossa in d. extrauagante 1. quæ habet necessariam esse sententiam iudicis, vel præceptum, quod illi æquipollear: & in casu proposito nulla sententia est data, nec præceptum, quod illi æquipollear.

Tertio, quod est casus irrefragabiliter probans hanc partem in d. cap. cum secundum. c quatenus vniuersaliter statuit ne fiat apprehensio bonorum, donec per iudicem ecclesiasticum declaretur hæreticus; per quod omnes dicunt declarationem esse necessariam.

7 Per hæc pro vtraque parte adducta, videtur reddi quaestio hæc difficilis, & cuius vtraque pars disputando defendi possit: sed ad consulendum in præfenti casu pro parte affirmante inclinor, per adducta supra pro ea. Tum quod non occurrit modus adeo iuridicus defendendi Catholicos communicantes cum hæreticis notorijs Germaniæ, & Galliæ, à peccato, & excommunicatione, ac tenendo quod non teneant vitare notorios excommunicatos, antequam denuncientur esse tales, vt diximus in Manual. confess. d & latius in Enchirid. de oratione, e & Miscel. f

8 Tum quia videntur esse mortui hæretici, quorum bona maritus otratrix cepit, antequam denunciarentur, & quidquam contra eos pronunciaretur. Tum quia credo, dictum prædictum Felini, s numquam fuisse praxi mandatum. Tum quod videtur secum pugnare, dum ait non esse locum d. cap. cum secundum. cum factum est adeo notorium, quod nulla est opus declaratione: præsupponit enim posse dari notorium, in quo est opus declaratione, non reddita ratione cur non sit idem dicendum de omnibus notorijs. Salua, &c.

Aduertendum magis commune esse, vt in notorijs apprehensio bonorum ipso iure confiscatorum possit fieri etiam ante declarationem. Bostius. Quomodo procedendum sit in crimine notorio. num. 16.

S V M M A R I V M.

- 1 Hæreticus iudicatur, qui causa fidei vocatus à iudice, & ob contumaciam excommunicatus sic manet per annum.
2 Excommunicatus ex quacumque causa iudicatur suspectus de hæresi, & potest contra eum procedi, si per annum manserit excommunicatus, etiam si non sit declaratus excommunicatus. num. 3.
4 Religiosus non est, & potest iuste eiici filius Iudæi, contra constitutionem sui ordinis à Sede Apostolica confirmatam, & obseruari iussam, ad habitum & professionem admissus.

CONSILIVM XXI.

VID iuris de illo monacho, qui fecit aliquè exenterari contra extrauagantem 1. h & postea monitus ab aliquibus, vt se faceret absolui, non curauit, sed accepit electionem, qua fuit electus, & eam nunc regit post lapsos duos annos à tempore exenterationis, & est filius Iudæi:

1 Respondeo primo, quod potest procedi contra eum tamquam suspectum de hæresi, per cap. vlt. i & per notata in cap. cum contumacia. k

2 Quia licet ad hoc, vt excommunicatus per annum sit iudicandus hæreticus, iuxta præfatum cap. cum contumacia. requiratur vt vocetur à iudice causa fidei, & excommunicetur tamquam contumax, & maneat in excommunicatione per annum; ad hoc tamen, quod possit procedi contra aliquem, tamquam contra suspectum de hæresi, sufficit vt maneat excommunicatus per annum; ex quacumque causa excommunicetur, etiam si illa non tangat fidem, vt resoluit Panormitanus communiter receptus, l & Francus. m

3 Nec videtur obstarè, quod non fuit denunciatus, & declaratus excommunicatus, & ita non erat vitandus per extrauagantem ad euitanda. relata à nobis in Manual. confess. n quia extrauagans illa nihil prodest excommunicatis, sed tantum communicantibus cum illis, vt ipsiusmet finis monet.

4 Secundo, quod si Præfatus præfatus esset in Hispania, multum augetur contra eum suspicio de hæresi ex eo, quod pater eius fuit Iudæus.

Tertio, quod non solum ipse potest priuari religione, &

eiici ab ea, sed etiam est ipso iure priuatus, & nunquam fuit verè religiosus, si constitutio sui ordinis est vera, & à Sancta Sede Apostolica confirmata, & iussa seruari; quod tamen ipse ignoro.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudæorum filij, & descendentes etiam per lineam maternam vsque ad quartam generationem (quibusdam scilicet in partibus) particulari decreto Pauli III. & Gregorij XIII. fuerunt ab ordinibus prohibiti; & hoc, etiam si nullus illorum post conuersionem in errorem sit lapsus: etsi de equitate nati ex talibus sponte conuersi non sint repellendi. num. 4. Idem etiam dicitur de descendentes ex Saracenis, seu Mauris. num. 3. ad fin. & num. 5. repellunturque ab officio predicandi. num. 7.
1 Hæreticorum etiam per lineam femininam descendentes (quibusdam scilicet in locis) vsque ad quartam generationem excluduntur ab ordinibus: sed hoc intellige de descendentes ex hæreticis condemnatis tantum. num. 2. & 3.
1 Infidelitas præcedens baptismum nemini nocet, nec quo ad promotionem, nisi quo ad reuertentes ab hæresi, vel nouiter conuersos.
2 Legis æque apte duos recipientis intellectus, benignior & mitior est accipiendus. fallit, quando verba aliqua non obiter, sed cum mysterio posita nihil operarentur. num. 3.
2 Hæresis omnium infidelitatum pessima: & qui ad Iudaismum reuertuntur, magni sunt hæretici. num. 3.
3 Repetitio frequens eiusdem verbi in aliqua dispositione mysterium aliquod denotat.
6 Electionem seu promotionem faciendam, defectus semiplena impedit probatio: at ad promotum, siue electum, & confirmatum deiiciendum plena requiritur probatio: vt etiam in matrimonio contrahendo, & contracto distingui solet.
7 Legis inuolutio antiqua non recepta operatur, vt nunc non possit dici non recepta, nisi sint lapsi anni decem à die inuolutionis, licet contrarium possit disputando teneri.

CONSILIVM XXII.

AD primam multarum quaestionum, quæ habet, an prohibito de qua in breui fel. re. Pauli III. confirmata per Gregorium XIII. qua certis in locis prohibetur, vt nullus, qui à Iudæis, seu hæreticis, quorum parentes & progenitores paterni seu materni viuentes seu defuncti vsque ad quartam generationem inclusiue hæretici fuere declarati, &c. ad sacros ordines promoueantur, &c. includat non solum descendentes hæreticorum damnatorum, &c. sed etiam descendentes à Iudæis vsque ad præfatam quartam generationem, etiam si præfati Iudæi primo conuersi, & filij & nepotes eorum inuolabiliter fidem Orthodoxam seruauerint:

1 Respondeo, quod pro parte negante facit primo, quod iure communi infidelitas præcedens baptismum minimè nocet, vt est in cap. eam te. a ibi, Pro eo vero quod Iudæus extiterit, eum dignari non debet. vnde Felinus ibi colligit pro regula, quod infidelitas præcedens in promotionibus non nocet, nisi fuerit hæresis, vel conuersio recens. & ita præfata prohibitio Pauli III. exorbitat à iure communi, & consequenter est restringenda. b

2 Secundo, quod cum lex apte recipit duos intellectus, benignior & mitior est acceptandus. c At præfata prohibitio potest diuobus modis apte intelligi. priori quidem modo, vt relatiuum, quorum, sequens verbum, Iudæi seu Hæretici, referat vtrumque: posteriori vero, vt solum referat verbum, Hæretici, tantum. & intelligendo priori modo restringit verbum, Iudæi, sicut verbum, Hæretici. intelligendo autem secundo modo, solum restringit verbum, Hæretici. Ergo accipiendus est prior intellectus, qui est benignior, & secundum illum non includuntur descendentes à Iudæis, nisi parentes eorum deliquerint.

Tertio, quod omnium infidelitatum pessima est hæresis, vt docet S. Thomas receptus, d & secundum mensuram delicti debet esse plagarum modus, e ergo non debet puniri magis Iudaismus, quam hæresis. Cum ergo hæreticorum filij non inhabilitantur ad ordinem præfatum vsque ad quartam generationem, nisi parentes eorum fuerint damnati, & ipsi, vel statuz, vel ossa eorum combusta; à fortiori filij Iudæorum, qui minus deliquerunt, non videntur inhabiles, nisi

a De hære. li. 6. in princ.

q De hæret. li. 6. c Eod. tit.

d Tit. Co. res inter alios.

e De hæretic. f Eod. tit. lib. 6. g In cle. 2. de hæret. verb. ecclesiæ. h In dicto ca. vergentis. i Arg. ca. noui. de iudic. & ca. cum ad verum 90. d.

a De rescrip.

b Cap. que à iure. de regu. iur. lib. 6. c Leg. benignius ff. de legibus.

d 2. 2. q. 10. a 6. e Deuteron. 6. & non aff. foramus. 24. q. 1.

parentes eorum simili modo damnentur.

Quarto quod descendentes ex antiquis Christianis, licet fuerint hæretici, non includuntur in præfatis extrauagantibus, nisi ipsi, vel ossa, vel statua ipsorum cremantur. Ergo à fortiori descendentes ex Iudæis, qui nihil deliquerunt, debent haberi pro inhabilibus; cum, vt prædiximus, hæresis etiam non punita sit peior Iudaismo.

Pro parte affirmante facit primo neruofissimè, quod in præfata extrauagante Pauli valde serio fit mentio de Iudæis, & de descendentes à Iudæis: & quod si præfatum relatum, quorum, intelligeretur priori modo, ita vt referret tam verbum Iudæi, quam verbum Hæretici, nihil operaretur præfatum verbum, Iudæi: quandoquidem nec ipsi primùm conuersi, nec vlli descendentes ab ipsis inhabilitarentur, nisi essent hæretici, vel descendentes ab hæreticis, quoniam Iudæi conuersi, & filij eorum, si relabantur, ita vt ipsi, vel ossa, & statua ipsorum cremantur, magni hæretici sunt.

Secundo facit, quod præfata breuia magnam intendunt ponere differentiam inter Iudæos nouè conuersos, & descendentes ex eis, & inter Christianos antiquos, & descendentes ex eis. At secundum intellectum priorem nullam ponent differentiam: quia secundum illum, sicuti nulli Christiani antiqui, nec vlli descendentes ex eis sunt inhabiles, nisi aliqui, ex quibus descendunt, declarentur hæretici, & ipsi, vel ossa, & statua ipsorum comburantur; & omnes qui descendunt ex talibus, sunt inhabiles: ita & nulli, qui descendunt ex Iudæis conuersis, vel eorum filiis non factis prædicto modo hæreticis, sunt inhabiles; & omnes qui descendunt ex Iudæis primò conuersis, vel filijs eorum factis prædicto modo hæreticis, sunt inhabiles.

Tertio, quod idem verbum frequenter repetitum in aliqua dispositione significat aliquod mysterium iuris, iuxta glossam singularem & receptam. Ergo verbum, Iudæi, toties repetitum in præfatis extrauagantibus significat aliquod mysterium iuris, quale tamen non significaret, si relatum illud, quorum, referret tantum verbum Hæretici, iuxta secundum intellectum: ergo ille est accipiendus.

Quarto vrget, quod Gregorius XIII. in sua bulla addit, quod idem seruetur in descendentes ex Mauris: & credo suam Sanctitatem ad id motam fuisse, eo quod rari eorum vsque ad quartam generationem inueniantur firmi Christiani, & quod fortassis acceperit idem inuentum esse alicubi in descendentes ex Iudæis.

Quare dico, hanc partem affirmantem videri iuris rigore veriore, partem verò priorem negantem posse de æquitate seruari in descendentes illorum Iudæorum, vel Maurorum, qui sua omnino sponte, nullo metu vel vi: coacti susceperunt, vel suscipiunt baptismum, quales fuerunt omnes fere Iudæi Burgenfes in Hispania, qui ad prædicationem Episcopii Burgenfis ex Iudæis facti Christiani sponte omnino sua baptismum susceperunt; quorum nullum descendentes adhuc audiuimus deuiasse à fide Catholica: quales item sunt multi, qui Romæ sola verbi Dei efficacia sine vilo metu illato conuersi sunt, & passim conuertuntur: quorum pauci, vt audio, ad vomitum redierunt; quales item sunt quidam, quos audiuimus ex Africa venisse ad Lusitaniam, & etiam ad Castellam, ad suscipiendum baptismum.

AD SECUNDAM, scilicet, an præfata extrauagans habeat locum in descendentes Maurorum, sicut in descendentes Iudæorum? Respondeo idem, quod respondi ad primam, per præfatum extrauagantem Gregorij XIII. quæ extrauagantem præfati Pauli magna prouidentia extendit ad descendentes Maurorum, quos, vt arbitror, accepit contumacius hæere in Hispania suo Saracinesimo, quam Iudæos suo Iudaismo: quod verum profecto est de his, qui aliqua vi vel metu conuertuntur; non autem de his, qui sua omnino sponte baptismum suscipiunt, quorum tamen numerus paruus, vt audio, est in Hispania.

AD TERTIAM, scilicet, an præfata prohibitio includat omnes, quos vulgus Lusitanum, & etiam aliqua pars vulgi reliquæ Hispaniæ appellat Christianos novos, etiam si ante quintam generationem maiores eorum fuerint conuersi? Respondeo, quod non proculdubio: quoniam ipsamet se restringit ad descendentes, vsque ad quartam generationem tantum, & in claris non est locus coniecturis.

AD QUARTAM, scilicet, quanta probatio sit

necessaria ad impediendam electionem alicuius fratris in Guardianum, vel Prouincialem, vel ad eiciendum iam electum, vel confirmatum, propter originem Iudaicam, Maurorum, vel hæreticorum? Respondeo, quod ad impediendam electionem videtur sufficere semiplena probatio, argumento textus singularis in cap. praterea. quod probat propter dictum vnus testis, & semiplenam probationem impedimenti affinitatis impediendum esse matrimonium nondum contractum, ne contrahatur. Si autem est iam electus, & confirmatus, requiritur plena probatio ad reiciendum, & exauctorandum, & pro vtroque dicto facit cap. quemadmodum. c. quatenus probat, quod turpius eicitur, quam non admittitur hospes.

AD QUINTAM, scilicet, an præfata prohibitio Pauli III. sit seruanda quo ad eam partem, qua prohibet præfatos descendentes à Iudæis, vel hæreticis, in prædicatores eligi, vel iam electos ad prædicandum admitti? Respondeo, quod sic: quia licet non videatur recepta quo ad hoc in aliquot partibus, fuit tamen postea anno 1573. innouata, & extensa quo ad Mauros per Gregorium XIII. & ita nondum sunt transacti decem anni, qui satis videntur requiri ad euacuandam viribus legem canonicam, argumento multorum, quæ in hac re dicit Felinus, quæ vnus etiam contrarium disputando sustentari possit de rigore iuris, per eadem, quæ ibidem traduntur, maxime illud singulare dictum Dominici, scilicet, quod omnis lex videtur ferri à superiore sub illa conditione, si recipiatur à subditis. Et quidem quo ad descendentes à Iudæis, vel Mauris, qui sua omnino sponte conuersi fuerunt, nec ad vomitum redierunt, æquè videtur posse dissimulari. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Filij nati antequam pater fieret hæreticus, pœnis non afficiuntur, sicut nec filij ante prodicionem patrum rebellium, seu ingratitude patrum libertorum.
- 2 Filij nati ante dignitatem patris, vel postquam ab ea amotus, vel mortuus fuerit, illius priuilegijs non gaudent.
- 3 Indefinita æquipollens vniuersali ex rationis diuersitate limitatur.
- 4 Lex filios ob patris crimen puniens, vt exorbitans, restringenda.
- 5 Filij hæreticorum vbi ratio paternæ præsumptionis imitationis cessat, non puniuntur.
- 6 Lex in præsumptione fundata, præsumptione cessante, cessat.
- 7 Filij post delictum patris ex sanguine infecto nasci videntur.
- 8 Filius ante patris hæresim natus, vt promoueri possit ad honores & magistratus, non eget dispensatione.

CONSILIVM XXIII.

INQUISITVS est, quod fautor fuerit hæreticorum, & probatus, & conuictus, sed non confessus, in morte autem suscepit omnia ecclesiastica sacramenta. Quaritur, an filius eius, qui multo tempore ante commissum crimen natus est, ad Catholicorum scholas missus, & in bonis literis & moribus educatus, comprehendatur sub dispositione cap. statutum. f. ita vt promoueri non possit sine dispensatione ad honores & magistratus.

Respondeo, quod præfatus D. consulens non indiget vlla dispensatione. Tum quia secundum sententiam viri eruditissimi & maximæ auctoritatis Cyni, & Petri de Bellapertica paris eruditionis & auctoritatis, quem sequitur ille tenendum filios committentium crimen læsæ maiestatis non incidere in pœnas impositas contra filios proditorum & rebellium genitos ante prodicionem & rebellionem commissam. Tum quia illa probatur per l. à diuo Marco. i. iuncta glossa, k. quæ habent priuilegium, quo gaudent quidam ob dignitates, ne ad quæstionem trahantur, non ita extendi ad natos postea, sicuti ad natos antea. Quam sententiam quo ad propositum casum corrobora. Tum quia hoc ipsum tenet Calderinus, i. per l. emancipatum. m. quæ habet, filium natum antequam pater moriatur, vel senatu moueatur, gaudere priuilegio senatorum; licet eo non gaudeat ille filius, qui post patrem motum à senatu, vel mortuum nascitur. Tum quia natus ante-

a In re. d. de iur. pat. verb. dice, anis.

b Leg. conti. num. 5. cum i. sa. ff. de verb. obl.

a. 2. de spons.

b Ar. c. super his, de accusa. tio. c. De iur. iur.

d In cap. 1. de treg. c. p. c. & multis seq. c. In §. leges. 4. dist.

e De here. li. 6.

g In le. quis. qui. Co. ad. l. ul. maist.

h C. de liber. c. eorum li. ber. i. C. de quæ. k. Super ver. bo asperit.

l In conf. 3. de here. c. ff. de sena. tor.

qua m

a Leg. ff. sena. tor. c. de digni. tat. lib. 2. b Cap. adia. de reg. iur. li. 6. c. p. c. p. c. de pœnis. d. 1. c. In c. 2. §. hæ. retici. sub fin. de here. li. 6. d In libro de iusta obtentione Regni Nauarra. c. 2. de here. li. 6. e Cap. si Romanorum. 10. dist. c. 1. §. de officio præsi. dis. g Cap. ut cir. ca de electione. li. 6. h Titul. C. ne filius. pro. patre. i. Leg. Grac. chus. C. ad. l. lul. de adult. c. c. quæsiuit. de ijs quæ sūt à mai. par. c. k. Cap. 18. l. 1. quæst. 4. m. Cap. quæ à iure. de reg. iur. li. 6.

n In cap. quia plerique. de immu. eccle.

o Cap. cum cessante. de ap. pell. c. ca. ex. studijs suis in. telligiunt puer. c. c. manda. ta. de præsum. p. 22. qu. 5. q. De sponsa. r. In c. 1. n. 40. de constitut. s. in d. l. quis. quis. r. C. de liber. c. eor. liber. v. C. de quæst. x. ff. de senato. y. C. de digni. tatibus. li. 12.

quam pater ad dignitatem promouetur, non gaudet honore, quem post eum natum querit, ergo à fortiori non debet querere pœnam, seu plecti ea à patre, post ipsum natum meritam, cum odia debeant restringi, & fauores sint ampliandi. Tum quia etiam Dominicus à Sancto Gemiliano refert, & probat prædictum consilium Calderini. Nec Ioannes Lupus à Pallis rubeis, ausus fuit tenere contrarium, licet suo proposito plurimum inferiret.

Tum quia non obstat, quod cap. statutum. c. indefinite loquitur de filijs hæreticorum punitis, & quod indefinita æquipollens vniuersali, f. & per consequens debet intelligi de omnibus filijs ante, & post natis; quia, vt ait Calderinus vbi supra, indefinita locutio limitatur ex diuersitate rationis, qua reperitur in aliquibus casibus sub indefinita contentis, argumento glossæ & circa illam notatorum, & magna ratio limitandi illud cap. statutum. ne procedat in filijs ante crimen natis, sicut in filijs postea natis, colligitur ex legibus supra dictis.

Tum quia lex præfata tam canonica, quæ ciuili puniens filios pro peccatis parentum est exorbitans multum à iure communi, non solum humano, sed etiam à lege naturali, qua pœna imposita contra malefactorem non debet extendi ad alios, sed etiam contra legem diuinam, quæ per Ezechielem, k. translata in cap. Iudæi. sic statuit: Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Et pater non portabit iniquitatem filij, nec filius iniquitatem patris. & ita est restringenda, quantum rationabiliter restringi potest. At rationabilissime restringi potest, vt lex puniens filios pro delictis patrum, restringatur ad filios post delictum natos, ergo lex præfata cap. statutum. indefinite puniens filios hæreticorum, debet restringi ad filios post hæresim natos, propter rationes supra dictas. Tum quia sunt aliquot speciales rationes, ob quas illud cap. est limitandum quo ad consulentem natum, & educatum, ac literis ornatum longè ante punitionem patris.

Prima quidem, quod pater D. consulentis numquam fuit confessus se fuisse hæreticis, quod crimen fuit inquisitus, & punitus, quia fuit conuictus; sed semper negauit illud, & mortuus fuit confessus sacramentaliter, & absolutus, atque communionem admissus à sacerdote: & ita D. consulens filius eius bona fide credere potest eum non admisisse tale crimen, vt sic non ligari dicta sententia coram Deo: argumento eorum, quæ per Innocentiū & alios traduntur de iniusta sententia, n. & omnes contententur filios puniri per præfatas leges propter præsumptum in eis delictum, & in præfati casu non potest dici præsumi.

Secunda, quod cessat ratio præsumendi quod præfatus D. consulens fuit imitator patris in actu fauendi quibusdam hæreticis: quia fuit actus quodammodo momentaneus; & longè antea, & cum adhuc puer esset consulens, à patre in sancta studia separatus vixit in eis literis incumbens, alienus valde à conuersatione paternæ. & cessante causâ præsumendi, cessat præsumptio.

Tertia ratio, quod omnes fatentur, leges, quæ fundantur super præsumptione, non habere locum, cum cessat illa, argumen. cap. humana aures. p. & cap. tua. q. tradit late Felinus post Panormitanum, i. post multos Theologos, & Canonistas ab eo citatos. Et per narrata in facto constat cessare contra D. consulentem præsumptionem consensus in delictum patri oppositum.

Tum quia falsum est id, quod Salicetus ait, scilicet eadè ratione debere puniri filios ante genitos, qua puniuntur postea geniti; cum constet contrarium ex prædicta l. 2. i. & ex dicta l. à diuo Marco. v. & ex d. l. emancipatum. x. & ex d. l. i. senator. y. & quia postea nati videntur descendere ex sanguine iam crimine infecto.

Per quæ omnia consulendū, præfatum D. consulentem non indigere aliqua dispensatione, nec absolutione pœnarum, & inhabilitatum impositarum à prædicto cap. statutum. nec alijs contra filios hæreticorum. Salua, &c.

Aduertendum contrariam sententiam dici veriore, magisque communem, & vsu receptam, vt est videre apud D. Franciscum Pegnam in suis commentarijs ad Directorium Inquisit. part. 3. cas. 163. colum. 2. pag. 727. in impressu Rome, 1581.

S V M M A R I V M.

1 Laicus disputans de fide non est excommunicatus, sed excom-

municandus, nisi ignorantia prohibitionis illum excuset. num. 3. Verba futuri temporis sententiam ipso iure non inducunt. Verba si secundum vulgarem modum loquendi sunt intelligenda, loquentis mos & loci, in quo proferuntur, est attendendus. Lex quantumuis dura seruanda tamen est, nec est à propria significatione verborum eius recedendum. Clericis proprius spiritualia tractare conuenit, quam laicis quantumuis doctioribus.

CONSILIVM XIII.

AN laici studio Theologiae dediti peccent mortaliter disputando de fide, & an sint ipso iure excommunicati? Respondeo primo, quod non sunt ipso iure excommunicati: quia cap. quicumque. a non excommunicat eos, sed per verbum futuri temporis statuit, vt excommunicentur; & constat ex glossa recepta, b per verba futuri temporis non induci sententiam ipso iure, nisi aliquid aliud eis addatur; quod etiam adnotauit glossa eiusdem cap. quicumque.

Secundo, quod non demiror sententiam illam nostram, scilicet laicum disputantem de fide peccare mortaliter, positam in Manual. nostro confel. c. subdura videri aliquibus. Tum quia subdura quoque visa fuit glossa eiusdem cap. Tum quia, vt illa ait, videbatur potius faciendâ facultas disputandi decretorum doctore laico, quam clerico rurali, & indocto: vel quod verba sunt intelligenda secundum vulgarem modum loquendi, d. & vulgus Gallicum omnes literatos & doctos appellat clericos, quod etiam ipsamet glossa monuit.

Tertio dico, determinationem prædictam, licet dura sit, vt ait ibi glossa esse tamen tenendam, iuxta l. prospexit. e & cap. in memoriam. f Tum quia vt docet Augustinus relatus in cap. in istis. g leges cum instituuntur debent iudicari; postquam autem sunt instituta, iudicandum est secundum eas. Tum quia glossa, Archidiaconus, Dominicus & Francus qui eandem sententiam duritiam, tenuerunt eam. Tum quia proprie ecclesiastica, & laica persona differunt, h. & laicus quamlibet doctus proprie non dicitur clericus, nec licet ei prædicare. i. Tum quia non est recedendum à propria significatione verborum. k. Tum denique, quod constitutio illa facta fuit ab Alexandro III. in Italia, in qua, nec in Hispania laici, quamuis sint docti, vocantur clerici: & ita verba illius debent interpretari magis secundum morem loquendi terræ, vbi facta fuit, & eorum qui eam tulerunt, quam secundum morem Galliarum, vel alicuius alius prouinciæ.

Quarto respondeo, quod nouè vltra omnes ego molliui illam sententiam, restringendo eam ad eum, qui scit id esse prohibitum sub pœna excommunicationis: & quod possunt addi aliquæ rationes, quibus iustius laici etiam docti prohibentur à disputando de fide Catholica, quam clerici, cum his proprius conueniat tractare spiritualia, quam laici. l.

DE APOSTATIS, ET REITERANTIBVS BAPTISMA.

S V M M A R I V M.

- 1 Sermones generales morales particularibus minus viles.
- 2 Facti variatio etiam in vna circumstantia quamuis modica variat ius, quod oritur ex facto.
- 3 Apostasia triplex, à fide, ab obedientia, & ab ordine clericali, vel à religione.
- 4 Apostasia generaliter desertionem muneris significat.
- 5 Habitum religionis deserens, cito resumpturus, non est apostata, licet sit excommunicatus.
- 6 Mendicantes ad non mendicantes sine licentia transeuntes excommunicationem incurrunt ipso iure, non tamen sunt apostatae.
- 7 Fugitiuus est, qui sine licentia superioris etiam retento habitu vagatur, vel se celat, ne à superiore inueniatur; non tamen sequitur, vt sit apostata.
- 7 Delatio habitus desertorem religionis ab apostasia non excusat.
- 8 Apostata à religione dicitur religiosus professus, qui deserit suam religionem animo ad eam non reuertendi, nec ad alium transit. Vnde si cesserit animus à religione retrocedendi, cessat vitium apostasiae. num. 7. Sed & qui intra monasterium

a §. in hibem. de here. li. 6.

b In c. in pœnis de reg. iur. lib. 6.

c Cap. 11. nu. 27.

d Cap. ex lite. ris. de spons. c. l. l. uber. ff. de supelle.

e ff. qui. c. à quibus manu. miss. l. 9. dist. 8. 4. dist.

h Ca. duo sit. 12. quæst. 1. i. Cap. sicut. de here. k. Leg. non a. liter. ff. de le. 3.

l Cap. bene quidem. 96. dist. c. ca. eccle. sia. de conf.

existens continuo suo superiori reuoluit obedire, non est talis. nu. 4. qui sine licentia exit monasterium, absque tamen animo non reuertendi, non est talis. & nu. 5. & 7. & hoc etiam si habitum deserat, uageturque, sitque fugitiuus. nu. 6. & 8. nec qui suam definit ut aliam etiam laxiorem etiam sine licentia intret si illum ingrediatur. etiam si sint mendicantes ad non mendicantes, erit apostata. nu. 5. & 6. & multo minus si petita licentia ad arctiorem, uel ad quamcumque aliam ea obtenta se transfert: sicut nec qui transfertur ad episcopatum, uel in aliqua ecclesia perpetuo instituitur, per quam institutionem desinit esse claustralis sui monasterij. n. 8. & hoc, modo dicta translatio sit uel saltem credatur iusta. nu. 14. sicut nec is, qui petita, licet non obtenta licentia, exit, ut subueniat parentum necessitati, in qua ante illius erant professionem, uel ea à Generali seu Prouinciali petita & obtenta inseruit parentibus, qui post illius professionem in necessitatem inciderunt. num. 8.

8 Translati ad episcopatum, item & aliam ecclesiam, si de ea perpetuo intruletur, desinit esse sui monasterij monachus claustralis: & hoc modo dicta translatio sit legitima. nu. 14.

8 Parentum necessitas prabet iustam causam monacho, ut possit stare extra monasterium; ita tamen, ut procedens professionem requirat sotam licentia petitionem, sequens autem requirat etiam concessionem, quam tamen facere potest Generalis, & Prouincialis ordinis.

8 Monasterium egrediens sine licentia, sed statim reuersurus, non peccat mortaliter propter exiguitatem materiae.

9 Intellectus bullae Pauli III. contra apostatas, & Pij V. & quod ligant solos ueros apostatas. num. 9. & 14. sed nec bulla Pij V. in conscientia ligat iuste translatos, nec cum iusta licentia stantes extra monasterium. num. 13.

10 Lex aliam interpretans iuxta terminos interpretata intelligenda.

11 Dubia pars una copulatiua per aliam declaratur eiusdem copulatiuae partem.

12 Intellectus, ex quo sequitur absurdum, euitandus.

13 Reductio alicuius constitutionis ad uiam iuris quid operetur.

CONSILIVM I.

A N dici possint apostatae omnes infra scripti indifferenter, scilicet: Primo, qui ex quauis causa exierunt à congregatione eorum, & steterunt foris cum habitu, uel sine habitu: & an in hoc sit differentia inter eos, qui diu extra commorati sunt, & qui breui temporis spatio?

Secundo, an qui vigore breuium Pœnitentiariae, seu aliàs à summis Pontificibus impetratorum foris steterunt?

Tertio, an qui ex licentia suorum superiorum, seu aliàs quouis modo extra claustra uixerunt?

Quarto, an comprehendantur etiam illi, qui cum professionem emiserint in monasterijs obseruantiae congregationis, postea obtinuerunt beneficia ordinis in titulum, seu ad vitam, & postmodum vigore bullarum sel. re. Pauli III. & Pij V. ad claustra reuocati fuerunt.

Quinto, si aliqui praedictorum ante publicationem dictarum bullarum ad claustra redierint, an nihilominus censentur in eisdem bullis, & earum determinationibus comprehens?

Respondeo primum, has quaestiones esse nimis generaliter propositas, quam ut specialiter & categoricè ad eas ita responderi possit, ut casibus sub eis contentis plenè satisfiat, nisi iusto in id libello composito, & non studio tumultuario, sed serio & maturo adhibito, cuius adhibendi otium nobis modo deest. Sed & ut ægrom animo, tam grandi quaestioni, tam leuiter propositae, cum breuicem & leuem responsum praebemus, facit quod S. Thomas, a dixit, sermones morales uniuersales minus esse utiles, eo quod actiones in particularibus sunt: ante quem Iuriconsultus dixit, omnem definitionem generalem esse in iure periculosam. b

2 Adeo quod uix ulla regula absque aliqua exceptione inueniatur, iuxta l. i. e etiam si uerbis uniuersalibus affirmatiuis, uel negatiuis concipiatur; excepta illa de qua in cap. licet. sub finè, d vna enim circumstantia addita, uel adempta facto frequenter uariat ius, quod oritur ex eo, e & ob id Imperatores Valerianus & Galienus cuida petenti nimis generale responsum responderunt. f Præ responsum congruum accipere possunt, in sepe pacti exemplum. unde necesse est prius dicere, quis sit apostata à

religione, quã respõdeatur, an infra scripti sint apostatae ab ea. **3** Tum quia cum triplex sit apostasia iuxta glossam solemnem & receptam, a scilicet à fide, ab obedientia, & ab ordine, uel religione, cuius dictum tertium declarat S. Thomas, b & omnes nostri in ea cõmentantes: in praedicta tamen quaestione petitur, an infra scripti sint apostatae, perinde ac si sola una species apostasiae inueniretur, cum tamen etiam tria diuidatur in apostasiam ab ordine clericali, & in apostasiam à religione, ut praedicta glossa insinuat, & probant sex capp. posita in dicto tit. de apostatis, quorum aliqua de apostatis ab ordine clericali, & aliqua de apostatis à regula monachali agunt.

Secundo, quod ex consuetudinibus personis, & quaestionum sequentium materia, uideretur intelligenda prima tantum de apostasia à religione, & regula monachali: ideoque necessarium est de illa tantum loqui.

4 Tertio, quod licet omnis apostasia ab obedientia, seu preceptis obediendi, dicatur apostasia, sumpta generaliter illa uoce, ut praedicta glossa i. S. Thomas & communis declarat: quia generaliter sumpta significat omnem retrocessionem, & retractionem, siue desertionem muneris, ut Goffredo c latini uiderit dictum, per l. desertorem. d non tamen dicitur apostasia à religione, accipiendo uerbum hoc strictè in ea significatione, in qua accipitur in titulo de apostatis, & in alijs iuribus punientibus apostatas. Requiritur enim primo, quod sit criminosa, & mortiferè mala, ut eruditè dixit Caietanus, e inferens ex hoc, quod retrocessio à clericatu & minoribus ordinibus non est apostasia ab ordine, de qua in praedicto tit. agitur. Immo nec sufficit, quod sit criminosa, & mortifera mala, qualis est inobedientia, qua monachus intra monasterium existens continuè reuoluit obedire iusti preceptis, etiam si violaret uotum substantiale castitatis: licet enim tamquam inobediens & impudicus possit castigari, non tamen tamquam apostata, secundum omnium mentem, quam ubi supra Caietanus declarat. Immo nec sufficit, quod exeat monasterium sine licentia praelati, absque tamen animo deserendi religionem.

5 Unde recessio ab aliquo monasterio alicuius religionis sine licentia praelati, cum animo tamen intrandi aliam religionem, etiam laxiorem, si intret illam, nõ dicitur apostasia: quia licet sit recessio ab illo aut illo monasterio, & ab illo ordine, non tamen est recessio à religione: & ita non incidit in pœnas apostatarum, iuxta determinationem Innocentij, f ubi clarius loquitur, & communiter recipitur, & etiam à praed. Caietanus declarat. Immo nec omnis retrocessio, per quam non solum peccatur mortaliter, sed etiam incurritur excommunicatio maior, sufficit ad constituendam illam apostasiam, de qua loquimur.

6 Per desertionem enim temerariam habitus religionis fit retrocessio mortifera, & excommunicatione ipso iure punita, & non tamen illa omnis est apostasia, de qua loquimur: quia non illa, quae fit cum animo eum cito resumendi, sine animo religionem deserendi, nec unquam id uillus eruditus dixit: etiam si dimissio habitus fieret ad liberius fornicandum, cum animo tamen statim resumendi eum. pro quo facit extrauagans Nicolai V. per quam ubi supra dixit Caieta. quod mendicantes transeuntes ad non mendicantes sunt excommunicati ob transitum, non tamen dicuntur apostatae. cuius extrauagantis initium est, Viam. & ponitur in titulo de regular. h

7 Adde, quod non sufficit exitus à monasterio inconsulto praelato, etiam causa uagandi, & sine intretione intrandi aliam religionem modo non habeat intentionem deserendi eam, ut praedictus Caietanus singulariter determinat in hac uerba: Religiosum cum habitu sine licentia & alterius obedientia manere dupliciter contingit: Eo animo, & intentione, ut religiosus amplius non sit, & talis est uerus apostata, nec excusatur ab apostasia, & censuris annexis, ex hoc, quod desert habitum, sed tenetur ad omnia, ad qua tenentur apostatae sine habitu. Secundo contingit, quod non recedat, nec uagetur extra animo retrocedendi à religione, sed propter praelatorum forte rigorem, aut propter libidinem uagandi, aut aliquid huiusmodi; & talis non est apostata, sed fugitiuus, & uagus. Et quod hoc sit uerum, patet ex hoc, quod apostata consistit in retrocessione à religione: ac per hoc, qui retrocessioni à religione nunquam consensit, nunquam apostasiam incurrit, quamuis incurrat peccatū inobedientiae, & rebellionis contra preceptū praelati exequendo: sicut etiam stans in claustra, & uolens pertinaciter obedire praelato aliquid iuste precipienti, rebellis est, non apostata. Hec ille.

a Cap. 1. de a. post. b In 2. l. qu. 1. l. art. 1.

2 In ca. fi. de regul. b ff. de ad. l. dicit.

c De regul.

d De regul.

e De elect. f 18. q. 1. c. 5. cum olim. 2. de priu. c. 1. ne pro cuius. 16. q. 1. c. ca. si quis iã trãs iatus. 21. q. 2. g. Cle. 1. §. ad hac de statu monach. h 2. 2. q. 101. art. 4. i Super c. nul lam. 18. qu. 2. num. 48. k Cap. 14. nu. 14. l In 2. 2. q. 19. art. 4. m Cap. 11. n. 4.

c In summa num. 1. d ff. de re milit. e In d. art. 1.

f In c. fi. de re nunciat. inca. intelleximus. de stat. c. quali.

g Ca. 2. no. cl. uel monach. lib. 6.

h Inter communes.

a In prin. 2. 2. b Leg. omnis. definitio ff de reg iur. c ff. de re iur. d De regular. e Le. si ex pla. g. §. in eluo. ff. ad legem Aquiliam. f In l. ut resp. psum. C. de transact.

8 Quarto principaliter dico, ex praedictis colligi, quod apostata à religione dicitur religiosus expressè, uel tacite professus, qui deserit religionem, quam professus est, sine transitu ad aliam, cum animo non reuertendi ad suam, cui consequens est, non omnem religiosum fugitiuum esse apostatam: omnis enim, qui exit monasterium sine licentia superioris, & si uero omisso, siue retento habitu uagatur, uel se celat, ne inueniatur, est fugitiuus, ut Ioannes Andreas quem Panormitanus & communis sequitur, a determinat, & probatur per l. quis sit fugitiuus. b atamen non omnis talis est apostata per praedicta. Consequens item est, nullum religiosum, qui transit ad arctiorem religionem, petita, licet non obtenta licentia superioris, esse apostatam: quia eius transitio non est retrocessio criminalis, siue mortifera, per d. cap. licet. c Consequitur item eadem ratione, nullum translatum ad aliam religionem, uel alium locum, mediante dispensatione legitima, esse apostatam, ut praedicta extrauagans, uiam. d sub finem probat, nec consequenter qui est translatus ad episcopatum, iuxta clem. 1. e & cap. statutum. f nec institutum perpetuo in aliqua Ecclesia, qui desinit esse claustralis, iuxta glossam singularem & memorabilem, g neque qui auctoritate sui Generalis, uel Prouincialis exit, & degit extra monasterium, subueniendo necessitati parentum, in quam post eius professionem inciderunt, iuxta doctrinam D. Thomae, h relatum à nobis in comm. 3. de regular. i & in Manu. confess. k & minus si ante professionem eius erant tanta necessitate oppressi: quia tunc etiam nolente superiore tenetur exire, & subuenire, si potest, secundum eundem S. Doctorem, ut ibidem diximus. Neque illum, qui per aliquot paucos passus sine licentia praelati egreditur monasterium statim reuersurus: quia non uidetur egressus ille mortifer, cum exiguitas in omni materia excuset à mortali culpa, iuxta S. Thomam, l & alijs locis, quem nos citamus in Man. confess. m

9 Quinto, quod ex praedictis praesuppositis inferitur solutio primae quaestionis adeo generaliter propositae, & etiam (salua saniori sententia) intellectus iuridicus bullae Pauli III. & Pij V. Inferunt enim, quod nullus sit apostata per aliquem actum, qui nõ sit peccatum mortiferum, neque per omnem, qui sit mortifer, sed solum per illum, per quem sit apostata à religione: & consequenter, quod pœnae bullarum non fuerint incurse, saltem quo ad Deum, & forum conscientiae, nisi per eos, qui exierunt monasteria & religiones per exitum mortiferum, neque per omnes, qui per talem exitum mortiferum exierunt: quia praedictae bullae non induxerunt pœnas, nisi contra apostatas à religione, ut colligitur ex earum praemissis, & uerbis, apostata, & apostasia, decies repetitis in bulla Pauli, & aliquoties in bulla Pij V.

10 Quae solum est intelligenda de his, quos comprehendit bulla Pauli, quippe quae interpretatur illam; & lex interpretans aliam, intelligenda est de comprehensis in ea, n & glossa singularis secundum Cardinalem. o

Non obstat, quod Paulus includit in sua bulla omnes, & singulos, qui post professionem per eos in aetate legitima constitutos in aliquo approbato, etiam militari ordine, purè & liberè emissam, temeritate propria, aut quouis praetextu, aut causa, extra claustra suorum regularium locorum degunt, aut in posterum degent.

11 Tum quia debet intelligi de praetextu & causa illicitis: quoniam una pars copulatiuae dubia declaratur per alteram partem, p & ita cum uerbum, praetextu, & uerbum, causa, sint generalia, & dubia ad licita, & illicita; debent intelligi per illam aliam partem copulatiuae, temeritate propria, de iniustis, & temerariis. Tum quia per uerba illa, apostasia, & apostata, decies repetita, intelligenda sunt praedicta uerba de illis, qui per apostasiam debebant extra claustra: repetitio enim eiusdem uerbi in eadem lege uel canone grande mysterium indicat, iuxta glossam solemnem. q Tum quia nisi illa uerba restringerentur ad apostatas, dicenda esset illius bulla iniqua: quod non est dicendum de lege à Papa illo Paulo III. Sanctissimo lata; cum uti theologus doct. ssumus nosset, de legis essentiali qualitate esse iustitiam, & honestatem, iuxta illud Iudori in cap. erit autem lex iusta, honesta, &c. r & pulchrè declaratum à S. Thoma rector. s

12 Tum quia alioqui comprehenderet omnes religiosos de licentia superiorum uisitantes infirmos in scholis, & sepelientes mortuos extra ciuitates suorum claustrorum, & de man-

2 In ca. fi. de regul. b ff. de ad. l. dicit.

c De regul.

d De regul.

e De elect. f 18. q. 1. c. 5. cum olim. 2. de priu. c. 1. ne pro cuius. 16. q. 1. c. ca. si quis iã trãs iatus. 21. q. 2. g. Cle. 1. §. ad hac de statu monach. h 2. 2. q. 101. art. 4. i Super c. nul lam. 18. qu. 2. num. 48. k Cap. 14. nu. 14. l In 2. 2. q. 19. art. 4. m Cap. 11. n. 4.

n Auth. hac constitutio. §. unde. colla. 3. o Ibi oppo. 2. in cle. Statutu uerb. consue. de elect.

p Leg. 1. ff. de reb. dubijs.

q Cle. 1. de iur. re patro.

r 4. distim. 81. 2. q. 95. ar. 3.

dato eorum uenientes ad Sedem Apostolicam euntes & proficiscentes pro negotijs suorum monasteriorum ad Reges, & Principes, & ad pratoria suprema, & alia multa loca, ubi degere aliquo tempore oportet, quae omnia sunt absurda, & ita non dicenda. a Sequeretur item, quod omnes, qui per dispensationes legitimas Sedis Apostolicae & per statuta sacrorum canonum iuste ad episcopatum, & ad alia munera perpetua uel temporalia missi sunt, essent apostatae.

13 Non obstat etiam, quod praedictus Pius uoluit illam reducere ad formam iuris. Tum quia illud intelligitur quo ad formam procedendi, & priuandi aliquos, uel declarandi eos esse priuatos: quod sine citatione fieri non debet, iuxta glossam solemnem & receptam. b Non autem uoluit significare, quod Paulus uoluit reprobare translationes, & mansiones iuste factas, quas Sedes Apostolica semper in hunc diem approbavit, & approbat.

Non obstat etiam, quod Pius iussit, ut omnes extra claustra degentes intra certum tempus coram iudicibus à se nominatis ostenderent iustas causas manendi extra illa: quia id non fuit reprobare vllam iustam translationem, uel mansionem extra claustra, saltem quo ad forum conscientiae; sed prouidere, ne male translati maleque degentes extra claustra suum malum statum continuarent.

Non obstat etiam declaratio Cardinalis Alexandrini, qua declarauit, etiam monachos ordinis Camaldulensium includi sub praedicta bulla Pauli III. quia non exprimit quod includuntur iuste & sanctè translatis: & ita etiam eius declaratio intelligenda est de iniuste translatis, sicut & bulla Pauli per eum declarata; quoniam, ut praedictum est, lex declarans intelligenda est iuxta terminos legis declaratae.

14 Ex praemissis potest facile deduci responsio ad quaestiones propositas. Ad primam quidem, quod illi soli de contentis in quaestionibus dicuntur apostatae à religione, quibus definitio apostatae posita supra in quarto dicto conuenit, & non alij.

Ad secundam, quod qui foris steterunt vigore breuium Papae, uel Pœnitentiariae, qui sciebant, uel scire debebant ea inualida esse, & subreptitia, fuerunt apostatae, non autem qui sciebant, uel iuste credebant ea esse legitima.

Ad tertiam, idem est dicendum de degentibus foris vigore licentiarum aliorum superiorum, quod dictum est de breuius Papae, & Pœnitentiariae.

Ad quartam, quod non sunt apostatae, qui cum dispensatione legitima obtinuerunt beneficia.

Ad quintam, quod non: quia iam deserant esse apostatae per suas reuersiones legitimas. Quae omnes responsiones intelligenda sunt quo ad Deum, & conscientiae forum, in quo sola ueritas attenditur. c In foro enim exteriori, quod saepe praesumptione ueritatis cõtraria deducitur, d multi uerè Apostatae iudicantur non esse tales; & cõtra multi, qui nullatenus sunt apostatae, iudicantur tales: quoniam Deus nunquam fallit, nec fallitur; Ecclesia uerò sequendo opinionem saepe & fallitur, & fallit. e Salua, &c.

DE HOMICIDIO VOLUNTARIO, VEL CASUALI.

SVMMARIVM.

- 1 Mortem temporalem tunc demum ob extremam necessitatem uitae spiritualis alterius subire tenemur, quando id possumus absque eo quod nos consentiamus proprio uel alieno peccato.
- 1 Grauida non potest sine peccato permittere se scindi, ut sic puer possit baptizari.
- 1 Occidi se iniuste permittens tunc peccat, quando alter ipsum non consentientem non occideret; quia sic consensit peccato alterius, secus si non resisto ei, qui iniuste me etiam nolentem uult occidere.

CONSILIVM I.

AD dubium Respondeo, quod illud commune eloquium, quod tenetur quis subire mortem corporalem ob extremam necessitatem uitae spiritualis proximi, defendi potest ab argumento facto in oppositum, quod ex eo sequeretur teneri praegnantem instante periculo mortis consentire se occidi, ut baptizaretur infans, ne spiritualiter moreretur; respondendo, quod id intelligendum est, quando quis salua uita spiritali potest corporalem impedere; magis enim

a Le. nã. quod absurdum ff. de bonis liber. ror. ca. dudũ. de prob. lib. 6.

b Cle. 1. de cõ. sibi & cle. pastoralis. §. c. c. rorum. de re. iud.

c Cap. tua. de sponsalib. d Cap. is qui fidem. eo. 111.

e Ca. à nobis. 2. de sent. ex. com.

teneretur suam vitam spiritualem, quam proximi seruare. At talis pragnans non potest consentire absque peccato mortali, & consequenter absque amissione vite spiritualis. Tum quia sicut nemo potest occidere se ipsum absque peccato mortali, ita nemo potest consentire absque simili peccato, vt alius occidat eum. ^b Tum quia nemo potest innocentem occidere absque peccato mortali, nec ipse absque simili consentire occidenti: quia peccaret mortaliter consentiendo peccato mortali proximi. Nec obstat dicere, quod exponens vitam corporalem pro vita spirituali proximi videtur se ipsum occidere: quia id palam falsum est exemplo Christi, qui suam pro nostra exponens vitam non videtur se occidisse. Nec obstat, quod etiam pragnans non se occidat, sed quod pro vita spirituali filij consentit se occidi: quia id non potest facere sine consensu in peccatum mortale alterius proximi, vt predictum est. Nec obstat dicere, quod Christus consentit se occidentibus; quia non consentit eis, qui non occidissent ipsum, si non consentisset; & ita non consentit approbando eorum factum, sed solum permittendo, & non (vt poterat) resistendo. At predicta pragnans, si faceret quod dictum est, consentiret approbando factum cadentis, qui non caderet eam, nisi consentiret.

SVM MARI VM.

- 1 Deformans aliquem graui vulnere in faciem etiam publice illato, si non occidat, vel membro mutilet, non est irregularis. & num. 2.
- 2 Irregularis non est omnis alium faciens irregularem.

CONSILIVM II.

QVIDAM percussit alium vulnere graui, & deformi, quo totam faciem eius adeo deformauit, vt ob hoc adiuerit iudices, idque publice fecit. Quasitum est, an sit irregularis, ita vt beneficia non possit habere absque dispensatione Papae.

1 Respondeo, quod non. Tum quia nullo iure id cauetur: & nulla irregularitas contrahitur in aliquo casu, in quo id iure non exprimitur. ^c Tum quia licet mutilans alium membro fiat irregularis; debilitans tamen alterius membrum, etiam adeo, vt eo vti non possit, non est irregularis, vt nos contra quosdam alios probamus in nostro Manu. confess. ^d

2 Tum quia non est verum id, quod aliqui, quos ibidem referimus, dixerunt, eum, qui alium efficit irregularem, fieri irregularem: quia id nullo iure cauetur: & qui generat filium extra matrimonium, qui est irregularis, non propterea ipse fit talis: & iudex damnans aliquem furti, facit eum irregularem, non tamen ob id ipse fit talis: & ob alia, quae ibidem tradimus. Tum quia quo ad hoc non refert, quod percussio fuerit facta publice, an occulte, & an percussus, & percussus sint clerici, vel laici; quia differentia illa quo ad hoc nullo iure traditur. Tum denique, quod non obstat id quod supra diximus, eum, qui deformat alium, esse irregularem: quia, vt ibidem admonuimus, per verbum deformat. intelleximus occidere, vel aliquo membro principali mutilare, gratia breuitatis, ne frequenter cogere mur dicere occidere, vel mutilare, quae sunt verba clem. 1. ^e quae non habet, vt quidam imponunt ei, mutilare, & truncare, sed tantum mutilare: quod multum facit ad dicendum, quod non quacumque deformatio, etiam grauis, facit quem irregularem, sed solum illa, quae tollit formam rationalem, qua tollitur vita humana, vel tollit formam accidentalem, qua inducitur dedecus humanae vitae, quod efficit membri principalis defectus, qualis non fuit factus per predictam percussionem, &c.

SVM MARI VM.

- 1 Homicidium casuale sequutum ex ludo in foro ecclesiastico illicito, non ideo minus producit irregularitatem, eo quod sit licitus in foro seculari; secus si etiam esset licitus in foro ecclesiastico. & num. 2.
- 2 Consuetudo ludendi recepta in vno foro excusat quidem homicidium casuale in eo commissum a poena in dicto foro pro homicidio imposita, sed non a poena alterius fori, in quo dicta consuetudo non est licita.
- 3 Lapidum ludus si tanta cautela a pueris exercentur, vt raro mors, & vulnera sequantur, etiam in foro ecclesiastico erit licitus, adeo vt ex homicidio casualiter in eo commissum non oriatur irregularitas. & num. 1.

a Cap. si non licet. 25. qu. 5.
b Arg. e. conringit. de iure barr. & le. li. per homo. ff. ad legem Aquilianam.

c Cap. is qui cum gloss. re. cept. de sententia excommunicationis lib. 6.
d Cap. 27. n. 207.

e De homic.

CONSILIVM III.

CERTABANT aliquot pueri ludo lapidum, in quo alter alterum occidit. Quasitum fuit, an sic occidens sit irregularis?

1 Dicendum videtur, quod huiusmodi puer non sit irregularis, si ludus, quo ludebat, erat licitus, vt est hastiludium, & aliqua progymnasmatia, vel praexercitamenta militaria; quia homicidium casuale non parit irregularitatem, quando prouenit ex ludo licito, ^a & tradimus late in Manu. ^b Nec obstat, quod iudex condemnans alium, & miles in bello iusto occidens manibus suis, est irregularis: quia id habet locum in homicidio ex proposito, nos loquimur de casuali. Quod si ludus, quo ludebat puer, erat illicitus quo ad Ecclesiam; puer est irregularis; quia homicidium etiam casuale ex opere illicito parit irregularitatem. ^c

2 Non obstat doctrina Ancharani, ^d quem sequuntur plures, quos refert Hippolytus, ^e quod occidens aliquem in ludo consueto non tenetur poena legis Corneliae de sicariis, quia illa procedit quo ad poenam temporalem impositam a lege temporali: nos autem loquimur de poena ecclesiastica imposita a lege ecclesiastica. Volo dicere, quod consuetudo admissa a lege, excusat a poena imposita per legem, in cuius foro consuetudo ludendi est licita; non tamen excusat a poena legis, in cuius foro illa consuetudo ludendi non est licita, & ita licet ludus lapidum a pueris consuetus fuisset secundum leges saeculares, & puer non incideret in poenas legum saecularium; incideret tamen in poenas ecclesiasticas in foro ecclesiastico, in quo ludus ille esset illicitus. Et per consequens licet occidens casualiter in hastiludio, quod est licitum secundum leges ecclesiasticas, non fieret irregularis; occidens tamen in torneamentis, quae sunt illicita secundum leges Ecclesiae, licet sint licita secundum leges saeculi, incideret in irregularitatem inflictam per leges ecclesiasticas.

3 Puto tamen, quod si ludus ille puerorum, quo certant lapidibus, fieret tanta cautela scutorum, clypeorum, vel peltarum, quod raro contingerent homicidia, vel vulnera, esset ludus licitus etiam secundum leges ecclesiasticas, sicut hastiludia, per extrauag. 1. ^f Salua, &c.

SVM MARI VM.

- 1 Bello iusto qui interest, etiam mittendo tela, & bombardarum globulos in aduersarios, non tenetur nec credere, nec dubitare se esse irregularem, si nesciat, nec scire possit an quis ab ipso fuerit mutilatus, vel occisus. nu. 2.
- 1 Bello iusto qui interest etiam percutiendo, hortando, & iuuando occidentes ad victoriam, immo etiam si generaliter iuuat ad occidendum, prout victoria requirit, non est irregularis, si ipse propriis manibus non occidit, nec mutilauit. num. 3. at si hortetur, vel iuuat ad hunc vel illum specialiter occidendum, secus esset: sicut etiam esset, si hunc vel illum particularem hortetur vt occidat. nu. 4.
- 1 Trior pars est si sit in dubio eligenda; attamen bello iusto qui interest, etiam percutiendo, si nec sciat, nec scire possit quod aliquem mutilauerit, vel occiderit, non tenetur nec credere, nec dubitare se irregularem. num. 2.
- 2 Filius natus in figura matrimonij, qui nescit an sit natus ex marito, vel adultero, non tenetur ad dictum matris dicentis eundem esse adulterinum credere, nec dubitare, & sufficit ei inherere praesumptioni iuris praesumptis ipsum esse legitimum, ac potest etiam cum aliis succedere.

CONSILIVM IIII.

QVAESITVM est, an indigeant dispensatione ab irregularitate illi, qui interfuerunt bello iusto, in quo fuerunt occisi & mutilati multi ex parte occidentium, mittendo tela, & exonerando bombardulas.

1 Respondeo, quod non: quia pugnantem in bello iusto non incurrunt irregularitatem propterea solum, quod hortantur, vel animant socios iuste bellantes ad vincendum, & ad habendum victoriam, nec etiam si adiuuent eos, & percussant inimicos, nisi manibus suis occidant, per dicta in aliis consiliis. Non obstat, quod qui dubitat, an occiderit aliquem, nec ne, tenetur eligere partem tutiorem, vt post alios tradimus in Manu. conf. ^g quoniam illud non est verum de omni eo, qui nescit, sed tantum de illo, qui verè dubitat, vel iusta ratione tenetur dubitare.

a Cap. 10. de homic. b Cap. 27. n. 211.

c Ca. prominebatur. &c. presbyterum. de homic. d In cons. 283. & in ca. cum venerabilis. de consuetu. e In le. 1. nu. 101. ff. ad leg. Cor. de sic.

f De torneamen.

g Cap. 27. n. 193.

2 Nam cui mater affirmat non esse genitum a patre putatio, sed ab adultero, & nescit vtrum sit verius, & non dubitat, non tenetur credere matri, eo quod tutius sit suae conscientiae id credere, quam contrarium, ne la dat in succedendo alios fratres filios legitimos, vt ait Bartholus communiter receptus, ^a quia licet ipse nesciat vtrum illorum sit verum, tamen non tenetur dubitare de illo: quia sufficit ei sequi ius commune, quod praesumit eum esse filium genitum a marito coniuge legitimo suae matris: sic etiam ei, qui in bello iusto partes iustitiae fouet, sufficit quod nesciat, nec scire possit, an quempiam occiderit, vel mutilauerit per se.

3 Et quod credat, quod adiuuans occidentes ad iustam victoriam consequendum non est irregularis, & quod ipse non iuuat ad occidendum illum, aut illum specialiter, sed generaliter ad occidendum, vel mutilandum eos, quos victoria exigebat. Quod si hortatus est, & iuuat ad occidendum illum, aut illum specialiter, magis est videri eum esse irregularem, si ob eius dictum fuit occisus, saltem priusquam alias occideretur.

4 Tum quia licet nemo fiat irregularis ex eo quod in bello iusto adhortetur socios, & iuuat ad vincendum, ^b qui tamen adhortatur specialiter aliquem ad occidendum, praesertim specialiter hunc, aut illum, incurrit illam, per ea quae nos resoluimus in Man. confess. ^c

Vide consil. 3. & consil. 6. hoc eod. tit.

SVM MARI VM.

- 1 Irregularis est is, cuius verba, etiam ex compassione dicta, fuerunt in causa, vt aliquis saltem citius occideretur.
- 1 Bello iusto, in quo multi occisi sunt, qui interfuit, etsi non efficiatur irregularis adhortando socios, talis tamen efficiatur, si specialiter adhortetur aliquem ad occidendum.
- 2 Belli iusti consuetudo finit, siquid fiat in mortem inimicorum id, in bello factum non dicitur.
- 2 Captus in bello, qui potest viuus seruari, & detineri, vsque quo bellum sit finitum, si occidatur, iniusta est occisio.
- 3 Dispensatio concessa narranti se bello iusto interfuisse, in quo multi occisi fuerunt se iuuante occisores, non prodest eidem, si adhortatus est, vel iuuat ad occidendum hunc, vel illum specialiter.

CONSILIVM V.

VNVS Lutheranus mortifere percussus venit ad exercitum Catholicum, dicens se esse Catholicum. Vnus ex Catholicis dixit compatiens ei, Melius esset, vt omnino occideretur, cum sanari nequeat: & cum dixisset, abiit: & quidam ex iisdem, qui audierant, occiderunt eum.

Dubitatur primo, si sit irregularis, qui dixit illa verba ex compassione.

Secundo, an dispensatus generaliter a Papa, eo quod interfuit illi bello iusto, in quo multi fuerunt occisi, se iuuante occisores, censetur dispensatus etiam in hac irregularitate, si qua est?

1 AD PRIMVM responderetur, videri esse irregularem, si ob eius dictum fuit in causa, quod fuit occisus, saltem priusquam alias occideretur. Tum quia licet nemo fiat irregularis, eo quod in bello iusto interueniat, generaliter adhortando socios, ^d qui tamen specialiter adhortatur aliquem ad occidendum, tunc incurrit irregularitatem, vt diximus in Manu. ^e Tum quia dictum ipsius videtur fuisse illicitum, cum non liceat occidere in bello iam captum, si alias potest seruari, & detineri post praedium finitum, quia id non esset occidere in bello, sed post illud finitum quo ad illum articulum.

3 AD SECVNDVM responderetur, quod non videtur sufficere praedicta dispensatio: quia in narratione petitionis non expressit aliquid, ex quo dici possit irregularis, vt ex praedictis colligitur: quia solum dicitur interfuisse armis, & iuuasse, non tam iuuasse ad occidendum hunc, vel illum specialiter, &c.

SVM MARI VM.

- 1 Bello licito qui interest, etiam pugnando, & iuuando suos socios occidentes, modo non occidat suis manibus, non est irregularis.
- 2 Bellum iustum est ex parte satellitum missorum a Praefecto vigiliam ad capiendum furantes fructus hortorum & vinearum, & iniustum ex parte delinquentium se armis defendentium, iuncto casu.

a Le. filius ff. de his qui sunt.

b Cap. igitur. cum gloss. & c. hortatu. 23. q. 8. & c. pen. de homicid. c Cap. 27. nu. 215. cum seq.

d Cap. igitur. cum gloss. c. hortatu. 28. q. 8. c. penult. de homic. e Ca. 27. nu. 215. cum sequentiibus.

- 2 Pluribus simul suas bombardulas contra vnum dispendentibus, qui reperitur occisus; si nescitur a quorum Deo omnes, at in foro exteriori nullus debet reparari irregularis.
- 3 Occidens iuste alium ad sui inuitabilem necessarium defensionem non est irregularis.
- 4 Fugere qui potest sine dedecore, occidendo etiam ad sui defensionem necessariam, non euitat nec poenam, nec irregularitatem: si ei eras dedecus, euitat peccatum, sed non irregularitatem, at si fuga erat ei periculosa ne occideretur, euitat & peccatum, & irregularitatem. num. 5.

CONSILIVM VI.

PRÆFECTVS vigilum militum tres ex suis satellitibus ad detinendum & comprehendendum fures quosdam fructuum hortorum, & vinearum; & obuauerunt quinque armati bombardulis, qualibus etiam erant armati illi tres, & pugnaverunt omnes: appropinquante tamen Praefecto cum aliis suis, fugerunt latrones, vno tamen eorum manente mortuo. Quasitum, an N. qui erat vnus ex tribus praefatis, sit irregularis.

1 Praesuppono primò, quod qui pugnat in iusto bello, non efficiatur irregularis, si non occidit suis manibus, quamuis iuuet alios socios occidentes, per textum in cap. penult. ^a quem ad hoc putat singulare Panormitanus, ^b & nos eum ad hoc citauimus in rubr. de iudi. ^c ex quo sequitur, quod N. non esset irregularis, si sciretur quod ille mortuus non fuit occisus ictu N. quia pugna erat iusta ex parte iudicis, & suorum sociorum.

2 Et consequenter non esset iudicandus in foro exteriori irregularis; quia non probatur quod eius ictu fuit mortuus; & nemo debet iudicari irregularis in dubio a iudice, secundum Innocentium receptum. ^d

Secundo praesuppono, quod licet iudex non debeat iudicare quem irregularem in dubio quo ad forum exterius; ipse tamen, de quo quasitur an sit irregularis, debet in dubio iudicare seipsum irregularem. ^e

3 Tertio, quod qui occidit alium pro defensione sua, & ad euitandam mortem aliam inuitabilem, non est irregularis, f ex quo sequitur quod si praed. N. & alij socij eius pugnaverunt ad defendendas vitas suas, quas aliter probabiliter non potuerint defendere, non essent irregulares.

4 Quarto, quod ad excusandum occidentem a peccato, sufficeret, quod non teneretur fugere propter iniuriam, & dedecus, quae inde sibi resultarent; non autem ad liberandum ab irregularitate: quia irregularitas sine peccato potest contrahi, & contrahitur quotidie, vt praedictum est, quam resolutionem tradit Panormitanus, ^g quem nos citamus & sequimur in Manu. nostro confess. ^h

5 Quinto, quod licet potentia fugiendi mortem per fugam excuset a peccato eum qui non potest fugere sine iniuria & dedecore, non tamen ab irregularitate, vt praedictum est: videtur tamen hoc limitandum de fuga, per quam sine periculo mortis posset fugere: quia si fuga esset periculosa ob casum vel velocitatem insequentis hostis, vel ob viarum, & alia impedimenta, tunc excusabitur etiam ab irregularitate: quia censeretur mors inuitabilis, cum sine periculo probabili mortis non possit vitari, vt ait pulchre Zenzelinus, quem sequitur Bonifacius. ⁱ

SVM MARI VM.

- 1 Bannitum, qui impune occidi potest, occidens, iustum committit homicidium, ex quo ipse & cum iuuantes incurrunt irregularitatem, dispensabilem tamen. num. 3.
- 2 Comites executorem sententiae mortis, etiam si nihil aliud agant, irregulares sunt.

CONSILIVM VII.

HORATIVS an sit irregularis, qui ex facinoribus bannitorum commotus, cum armis comitatus est eos iuste insequentes, vt eorum fugam impediret, si postmodum ab eisdem occisi fuerint, licet ipse nullum percussisset, nec occiderit, immo eundem, antequam expiraret, ad poenitentiam, vt potuit, induxit, ac vt confiteretur procurauit.

Videtur dicendum primo, praefatum Horatium oratorem esse laude dignum ob multa, quae dixit, & fecit, & procurauit.

a De homie.

b Ca. 2. de imm. Eccl. n. 7. c Num. 107.

d In c. ad audientiam. de homicidio.

e Arg. e. iuuenis. de sponsa. & etiam praedicti c. ad audientiam. f Cle. a. de homicid.

g In c. olim. s. de resp. spolia. & ibi additio. h Ca. 27. nu. 211. & c. 13. n. 4.

i In d. c. l. n. 75. de homicidio. &c.

Secundo, quod occisio predicta potest dici iusta, saltem quo ad forum exterius, praesertim saeculare: quia occisus erat ita bannitus, ut liceret aliis impune occidere illum, ita quod non incurrerent poenam aliquam occidentis aliquem, a qua iudex banniens possit occidentem liberare.

Tertio, quod praedictus orator Horatius incidit in irregularitatem. Tum quia licet non occiderit, nec voluerit occidere, nec consuluerit, nec mandauerit, nec rogauerit occisionem; non potest tamen negare, quod non fuit cooperatus aliis tribus, qui voluerunt occidere illum, & occiderunt: Tum exeundo de domo cum illis ad occidendum eum: Tum ferendo arma cum illis ad id faciendum: Tum ad impediendam fugam banniti occisi.

Tum quod omnes, qui comitantur iudicem elucetentem aliquem ad exequendam sententiam mortis, etiam si nihil aliud agant, efficiuntur irregulares secundum omnes, ergo a fortiori erit orator talis comitando & associando priuatos homines sententiam banni exequentes, & cooperantes mortem, & adiuturo eo modo, quo dictum est.

Tum quia non obstat dicere quod mors fuit iusta, quia omnis, qui mortem infert etiam iuste, fit irregularis, non quidem irregularitate tam malignantis naturae, quam est illa, quae nascitur ex homicidio iniusto, sed alia alterius speciei non tam mala, nec tam difficilis dispensationis: & ita S. D. N. de natura & more pius, & ad miserandum facilis benigne dispensabit super ea cum oratore adeo pio, & pro iusta, qua esse debemus in huiusmodi impios bannitos, animaduersione. Ad gloriam Dei misericordissimi, eiusdemque iustissimi, qui nos tandem ad caelestia regna perducat.

SVMMARIVM.

Irregulares non sunt illi iustitia ministri, qui bannitis insidias, ut eos caperent, tendentes, neminem occiderunt, licet a sociis aliqui occisi fuerint.

CONSILIVM VIII.

MULTI officiales regij se congregauerunt ad comprehendendum quosdam bannitos, & alij posuerunt se in vno loco ad insidiandum, & alij in alio: & contigit vt positi in vno loco occiderent duos bannitos, dum comprehenderent illos. Queritur, an consulens, qui insidiabatur cum aliis officialibus in alio loco, & non interfuit occisioni, nec comprehensioni, nec vidit eos comprehendi, nec occidi, fuerit factus irregularis.

Respondetur, quod praefatus dominus consulens non fuit effectus irregularis, nec fuisset effectus, etiam si fuisset inuentus cum occidentibus, & pugnasset cum illis, modo ipse non occidisset propriis manibus: quoniam praefati officiales regij gerebant bellum iustum: & qui pugnat in bello iusto, non incurrit irregularitatem, etiam si pugnet, & feriat, modo non occidat, vt est casus singularis in cap. penult.

SVMMARIVM.

Clericus praemissa protestatione potest sine metu irregularitatis contra delinquentem ciuilitur ad suorum bonorum recuperationem agere & omnia ad hunc finem necessaria, etiam si sit captus a persona, instare. & num. 3. quod si captus non sit necessaria ad dictum finem consequendum, sequuta mutilatione incurrit irregularitatem. num. 1. & 2.

CONSILIVM IX.

IRREGULARIS an sit prelati monasterij, qui conuictus coram iudice laico de fure cuius protestatione, de qua in cap. prelati, postea indicauit locum, vbi comprehendi posset fur, qui fuit ibi comprehensus, & postea fuit suspensus?

Respondeo, facile videri posse alicui partem negatiuam esse veram. Tum quia videtur casus expressus pro illa in dicto cap. prelati, quatenus habet prelatos, & omnes alios clericos posse conueniri de malefactoribus suis coram iudicibus saecularibus, sine metu irregularitatis incurrenda, propterea quod illi eos occidant, vel membris mutilent; modo expresse protestentur nolle se vt aliqua poena sanguinis eos puniant, sed tantum cogant ad restituendum dampnum illatum, & faciendum iniuriarum emendam. Tum quia praedictis prela-

tis & clericis non solum licet conueniri, & petere praedicta, sed etiam conuentionem prosequi, praesentare testes, & facere omnia illa quae pertinent ad obtinendam victoriam super sua conuentione, & petitione, secundum omnium mentem. At indicare locum, vbi malefactor est, & captura eius pertinere videntur ad praedictam victoriam obtinendam, propter positiones, quae ipsi fieri possunt, & responsiones, quas cogitur facere, si capiatur. Tum quia secundum Petrum ab Ancharano quem satis sequitur Francus, possent praedicti prelati post sententiam latam petere executionem eius, & vt malefactores condemnati capiantur, qui licet resistendo familiae iudicis occidantur, non ob id praedicti prelati erunt irregulares.

Pro parte autem affirmante, scilicet, quod praedictus prelati sit factus irregularis, vrger fortiter primo, quod cap. praedictum, prelati. probat quidem quod ecclesiastici possunt agere contra suos malefactores ciuilitur cum protestatione praedicta sine metu irregularitatis: & consequenter, vt argumentum primum pro parte negante factum probat, possunt prosequi litem, & facere articulos, positiones, probationes, & alia ad victoriam ciuilem necessaria. At captura malefactoris non est necessaria ad obtinendam ciuilem victoriam, iuxta notata in l. consentaneum.

Secundo, quod non videtur licere clerico sine metu irregularitatis, etiam praemissa protestatione, petere a iudice saeculari, vt capiat malefactorem suum, ad hoc vt cogat eum soluere sibi dampnum, quod fecit, saltem antequam condemnentur: ergo nec inuare eum ad capiendum, nec consequenter indicare locum, vbi capi posset.

Per quae omnia coniuncta videtur haec quaestio difficultatis resolutionis esse, quam a principio apparebat: & videtur in praesentia resoluenda cum hac distinctione, quod, si fur erat fugitiua persona, ita quod probabiliter crederetur, quod sententia contra eum lata parum profuisset, nisi persona detineretur, licuisset prelato indicare locum, vbi erat, sicut capere, & petere vt caperetur; alioquin non: ea ratione diuersitatis, quod priore casu esset necessaria captura ad effectum sententiae etiam ciuilitur latae exequenda, in posteriore vero non. Pro qua distinctione facit, quod debitor fugitiuus capi potest auctoritate priuata, non autem qui non est fugitiuus.

SVMMARIVM.

Clericus in sacris bello alias de se iusto, iniuste, & cum peccato assistens, etiam vulnerando, modo non occidat, non efficitur irregularis, licet ibi aliqui occidantur.

Bellum iniustum quo ad effectum irregularitatis, & obligationis restituendi non facit qualitas, malitia, odiumve bellantis; sed defectus a iure, ad hoc vt bellum iniustum sit, requiritur.

CONSILIVM X.

AN Clericus pugnans in bello alioqui iusto incurrat irregularitatem, si socij eius occidant aliquos, licet ipse non occiderit, esto percussit?

Respondeo negatiue, per cap. penult. quod expresse loquitur de clerico. Nec obstat, quod non licet clerico pugnare etiam in bello iusto, & quod consulens forte erat clericus ordine sacro insignitus: & consequenter ex parte ipsius iniustum bellum erat. Tum quia praedictum cap. penult. loquitur de clericis, quibus non licebat pugnare, vt expresse adnotat ibi Panormitanus, quos tamen non incurere irregularitatem ex sola percussione, nisi occidissent, declaratur ibi. Tum quia non sufficit bellum esse iniustum iniustitia generali; eo quod sit contra leges caritatis, vel aliarum virtutum, qualia sunt bella iniusta malo animo, vel alia circumstantia persona bellantis, ad hoc vt incurrat huiusmodi irregularitas; sed oportet vt sit iniustum iniustitia contraria iustitiae specialis, quae consistit in his, quae sunt ad alterum, & ponit aequalitatem in rebus exterioribus, iuxta Aristotelem, & S. Thomam. Vnde nec miles, qui malo animo militando capit spolia hostis, tenetur ad restitutionem, si bellum legibus iustitiae specialis alioqui est iustum: neque licetor malo animo occidens damnatum a iudice tenetur restituere vestes illius, quas lucratur occidendo, vt post Caietanum, tradimus in repert. cap. inter verba.

a In dict. cap. prelati.

b Et auct. qui semel. C. quo modo & quae de iudex. & c. si vt lit. no. contess.

c Arg. auct. multo magis. Co. de sacros. ecd.

d Leg. ait pro tor. si debitorum ff. qui in fraudem creditorum.

e De homic.

f Cap. ex mul. de vi. de vo. c. conuenior. 23. qu. 8.

g De homic.

h In 1. not.

i s. Eth. k 2. 2. q. 58. a. 2. 7. c. 8. l. 2. 2. q. 40. a. 1. m. 11. q. 3. con. clus. 6. coroll. 70. nu. 874. & c.

SVMMARIVM.

Sacerdos inquirens cum fratribus communem inimicum, a quo sibi timebant, hortansque socios in actu pugnae inite, vt tunc fortiter dimicarent, fugientemque insistentem, rogans satellites ne permitterent eundem ex domo, in quam se receperat, fugere. vnde dictus inimicus se precipitem dedit, videtur illicitum quid fecisse, & causam principalem mortis dedisse, num. 2. vt tamen vera nec illicitum quid fecit. num. 10. & 12. nec propinquam causam dedit illi morti, quam ab aliis non intentam mortuus sibi ipse intulit. nu. 9.

Irregularem facit omnis actus illicitus sua natura. lege vel consuetudine in mortem, ex quo illa sequitur, directus.

Clericus aliorum iniuriam criminaliter prosequi non potest, immo nec suam sine protestatione.

Occidit cum quis se ipsum metu, ne a iudice occidatur, perinde videtur esse, ac si a iudice occisus fuisset; sicut & aliquem occidere, vel eundem cogere, vt se precipitem det. nu. 4. vt tamen vera ita non est, n. 11. & 12. saltem si praedicta illicite non sit occisus illata. num. 12.

Alimentum tam tenuia si iudex, vel custos carceratis praebeant, quod inde moriantur, non euitabunt irregularitatem. & num. 13.

Irregularis ex homicidio isolum videtur esse, qui occidit, consensit, mandat, opem ve in homicidio fert.

Insequens furem clericus, si ab aliis occidatur, non efficitur ob id irregularis; nec insequens malefactorem, si ipse sibi mortem consciscat. num. 8.

Irregularitas nisi in casibus expressis non contrahitur.

Suspensio, qua proditor Christi seipsum suspendit, aliis nocere non potuit.

Sanguis insidiantium occisorum nil indicanti nocet, qui ad hunc finem indicauit, ne ab illis offenderetur.

Causa homicidij remota non parit irregularitatem.

Insidiantem mihi clerico malefactor em insequi possum, & curare vt capiat, ad ministris iustitiae animo postea petendi contra ipsum iustitiam eo modo, quo mihi licet, sicut & possum iudici indicare mihi insidias parari, modo non peram tales occidi.

CONSILIVM XI.

Sacerdos, cui, ac fratribus quidam O. post multa alia illata damna mortem inferre satagebat, cupiens a periculo se liberare simul cum fratribus, dictum O. qua siuit, & fratres cum eodem inuento dimicantes, vt tum fortiter contra eundem dimicarent hortatus, ac fugientem insequutus est, & apparitores ad eum insequendum, & custodiendum, & ne eorum manus euaderet de domo, in quam confugerat, hortatus est, & rogauit O. in iis angustiis constitutus, ne in apparitorum potestatem veniret, mortem ipse sibi consciscat. Queritur an propterea P. effectus sit irregularis.

Quaestio haec satis noua, & difficultis resolutionis videtur: nam pro parte affirmatiua, scilicet, quod praedictus P. per praedicta factus sit irregularis, facit primo, quod ipse videtur fuisse causa totalis vt principalis mortis O. Tum quia perquisiuit eum cum suis fratribus. Tum quia exhortatus fuit eos contra ipsum O. iam inuentum. Tum quia insequutus fuit eum fugientem; donec se includeret domi, & etiam procurauit, ne exiret domo, ad quam fugerat, saluus. Tum quia rogauit apparitores, vt custodirent, & capefent eum, si possent; propter quod O. desperauit de fuga, & se precipitem dedit in apertam mortem.

Secundo vrger, quod omnis actus illicitus, & suapte natura, lege, vel consuetudine ordinatus in mortem, ex quo illa sequitur, efficit agentem irregularem, vt nos post alios probauimus in Manu. confess. Et P. videtur illicite fecisse actus praedictos, eo quod erat presbyter, cui sicut non licet arma deferre, ita non potest iuste iniuriam aliorum criminaliter prosequi, neque suam finem protestatione, de qua in cap. prelati, & praedictus P. est presbyter; & persequutus est iniuriam aliorum, inuocando iudices, vel apparitores saeculares, vel suam sine protestatione; ergo.

Tertio, quod proculdubio praedictus P. fuisset irregularis factus, si gubernatoris sententia fuisset mortuus O. iuxta cap. sententiam sanguinis, cum notatis in eo, & latius a nobis dicto Man. At paria videntur esse; quod iussu gubernatoris

a Ca. 27. nu. 219.

b Cap. clerici. de vita & honest. de vic. c. De homic. lib. 6.

d Ne clerici vel monach. sec. neg. e Cap. 27. nu. 109.

toris fuisset occisus, vel quod metu eius persequentis seipsum occiderit, ergo.

Quarto facit cap. significasti, quatenus probat, quod quidam presbyter, qui insequutus fuit latronem exportantem ab ecclesia eucharistiam, & alia ornamenta, fuisset irregularis, si alij superuenientes studio vel consilio dicti presbyteri occidissent eum: & in casu nostro praedicti apparitores studio & consilio P. adegerunt O. ad mortem; ergo.

Quinto, quod paria sunt effectui occidere, vel laedere corpore suo aliquem insequutionem per exagitationem, inclusionem, vel alium modum, & perducere illum in aliquem locum angustum, aut periculosum, vnde se precipitet; quia ita datur per hoc actio utilis legis Aquiliae, ac per illud datur directa. b

Sexto, quod Panormitanus, communiter receptus, & a nobis relatus, & dilatatus in commen. 4. de regul. d ait iudices & custodes reorum damnatorum ad carceres perpetuos incurrere irregularitatem, si eos tanta victus angustia presferint, vt moriantur; quod videtur in casu proposito contigisse.

His tamen minimè obstantibus, tenenda est negatiua pars, videlicet, quod praedictus P. non sit factus irregularis. Tum quia ipse non occidit O. nec consuluit, nec mandauit, nec attulit opem alteri, qui occideret eum: & irregularitas propter homicidium non videtur contrahi, nisi ab eo, qui aliquid horum fecerit, adeo quod non sufficit, vt placeat ei occisio illa, neque ratihabitio, si non est suo nomine facta. Et mors O. non est illata a praedicto P. nec consulti, nec mandata, nec suo nomine facta sed ab ipso O. sumpta.

Tum quia videtur casus pro eo in terminis in d. cap. significasti, in quo quidam presbyter regularis insequutus fuit furem exportantem ornamenta, &c. Ecce, quod in illo casu erat presbyter, immo & religiosus, & insequutus fuit malefactorem, sicut in hoc; immo percussit eum ligone, & in illo superuenientes occiderunt illum; & in hoc nemo occidit malefactorem, & constat, quod non fuit occisus ex aliqua percussione P. ergo a fortiori non debet irregularis censeri. Tum quia in hoc casu nemo videtur incurrisse irregularitatem: quia nemo occidit O. neque consuluit, neque mandauit illi, vt se occideret, nec opem tulit ei, immo nec potuit ratificari eius occisio: quia non fuit facta nomine alius; & non potest ratificari ab aliquo, quod non est nomine eius factum, h ergo nec P. illam incurrit.

Tum quia irregularitas non contrahitur, nisi in casibus a iure expressis, at nullus est canon, nec vlla lex, qua exprimat vt quis incurrat irregularitatem, propterea quod alius sine suo consilio, mandato, vel ope, se sua malitia suspendat, vel aliis sibi mortem consciscat, ergo in hoc casu P. non incurrit irregularitatem.

Tum quia videtur expressum in iure contrarium; nam vt significat cap. si non licet, nihil potuisset nocere aliis Iudei traditoris Christi suspensio, & in cap. de occidendis. ead. causa & quaestione sic habetur. Nec reus est mortis aliena, qui cum sua possessione murum ex lapidibus circumduxerit, aliquis ex ipso suo usu percussus intereat. Neque enim reus est Christianus, si bos eius aliquem feriendo, vel equus calcem iacendo, aliquem occidat. & paulo inferius ait, quod Paulo, qui, indicauit praefati insidias sibi positas, nihil nocuisset sanguinis insidiantorum effusio, quae a militibus sua custodia facta fuisset, si incidissent in manus eorum; quod ipsum repetit in cap. Maximianus, & in tit. de his qui sibi mortem conf. & ff. eodem, de his qui sibi mortem iudicantur quidem malefactores inferentes sibi mortem, non autem alij puniuntur pro eorum delicto, praesertim si antequam capiantur, & rei postulati fiant, eam sibi consciscant, vt in casu proposito.

Ad primum oppositorum respondetur, negando, quod P. fuerit causa mortis O. sufficiens ad incurrendam irregularitatem. Tum quia causa mortis remota non est ad id sufficiens, iuxta glossam singularem receptam, & P. non fuit causa proxima, sed valde remota. Tum quia nullus alius fuit causa mortis O. quam ipsemet O. nec vllus alius voluit eum occidere eo modo, quo fuit occisus, quam ipsemet: & non sufficit ad incurrendam irregularitatem, vt quis sit: qualis qualis occasio mortis, per Augustinum supra relatum.

Ad secundum respondeo primo, quod actus, quos fecit

a 2. de homicid.

b Leg. si boves alienos ff. ad. Aquil. & clarua in §. si. inf. de le. Aquila. c In cap. cum non ab homine. n. 11. de iudicis d Super c. sta tuimus. n. 63.

e Cap. sententiam. ne clerici. vel monachi. f Ca. cu quis. de fer. excom. mun. lib. 6. g 2. de homicid.

h Ca. ratum. de reg. iur. li. 6. & d. e. cum quis. de sententia excom. munic. lib. 6. i Cap. si qui. de sententia excom. munic. lib. 6.

k 23. quest. 5.

l Adorū 23.

m 23. quest. 3.

n In ead. parte de homicid.

a De homici.

b 23. qu. 5. c. 23. qu. 3.

d Ne cleric. vel monach. lib. 6.

e 2. de homic.

f Leg. itaque fullo ff. de fur. & c. bona. ii. 1. de postul. prelatorum. g Leg. necare ff. de lib. ag. nos. & c. paf. ce. 86. dist.

h In e. sententiam. n. 23. ne cleric. vel monach. sacula. negot.

i Ibidem. k De homic.

l Cap. 27. nu. 217.

P. fuerunt liciti: quia non est illicitum presbytero insequi malefactorem suum, vt probat dict. cap. significasti. a nec procurare vt capiatur, vt idem cap. probat, immo nec indicare iudici esse sibi paratas infidias, per cap. de occidendis. b & cap. Maximianus. c quomuis illicitum sit petere, vt puniatur reus criminaliter, quod non fecit P. solum enim procurauit, ne fugeret, & detineretur, vel caperetur, petiturus postea iustitiam eo modo, quo liceret ei per dict. cap. praelatus. d Secundo respondetur, quod ex actibus eius non fuit sequuta mors O. quia non intulerunt illum iniustitiam: quos P. incitauit ad custodiendum, nec ipsi fuerunt illum iniuste insequuti, sed iustissime, & mors ex malitia eius sequuta fuit sine villo peccato insequentium, & quarrentium.

11 Ad tertium respondeo, negando paria esse, quod reus occidatur per sententiam iudicis, vel quod ipse occidat seipsum; quod satis colligitur partim per titulos predictos, de his qui sibi mortem conscuerunt: partim quod iudex sit irregularis, si occidat per suam sententiam etiam iustam, non autem si ipse reus sibi mortem consciscat: partim quod in altero casu iudex est causa mortis, in altero vero non, sed malitia consciscens.

Ad quartum respondetur, concedendo, quod presbyter, de quo in dict. cap. significasti. e fuisse irregularis, si illi, qui superuenerunt, & occiderunt fugientem, consilio vel mandato eius eum occidissent: & consequenter quod etiam fuisset irregularis, si ministri iustitiae occidissent O. consilio, rogatu, vel mandato eius: sed nec ille consuluit, nec rogauit eos, vt id facerent, neque ipsi fecerunt: & ita casus noster differt a casu illo quo ad hoc, vt palam est, licet quo ad alia conueniat, vt dictum est.

12 Ad quintum respondetur primo, negando paria esse laedere alium corpore suo, & adigere illum ad aliquem locum, ita vt laedatur, cum ipsamet leges in argumento citatae in altero casu dent actionem directam, in altero vtilem. Secundo concedendo, quod paria sunt quo ad aliquid, quando vtrumque sit illicitum, scilicet tamen quando alterum sit licitum, vt in casu nostro, in quo licite facta fuit insequutio, & custodia, & malum non fuit sequutum ex illis, sed ex malitia grauissima insequuti, & custoditi: cuius diuersitatis ratio est, quod non debet quis reportare commedum ex sua malitia, neque incommodum ex probitate. f

13 Ad sextum respondetur, concedendo illam determinationem Panormitani sed negando, quod conueniat casui nostro: quia qui male denegat victum necessarium ad vitam, dat causam proximam illicitam mortis, & qui autem iuste insequitur, vel quare aliquem malefactorem, nihil mali facit, & non dat causam mortis fugienti, si se occidat, vt palam est. Salua, &c.

SVM MARI VM.

1 Chirurgus licite exercens artem, si ob sanitatem corporis etiam sibi ipsi infirmo abscindat membrum, non fit irregularis, nec clericus illum iuuans: at si illicite eam exercet, vt si est clericus, secus esset. & num. 2. & 3.

CONSILIVM XII.

QVÆRITVR primo, vtrum monachus adiuuans chirurgum volentem abscindere brachium putridum alterius monachi, tenendo manum eius, abscisso brachio fiat irregularis.

1 Respondeo primò, quod non est irregularis ille, qui licite tale brachium ad salutem totius corporis absciderit, vt determinat Panormitanus, h & ideo laicus exercens illam artem non incurrit irregularitatem ob alicuius membri obruncationem iustam.

2 Secundo, quod chirurgus exercens illicite illam artem incurrit irregularitatem, obruncando tale brachium, secundum eundem, i inferendo ex hoc, quod clericus, cui verita est illa ars, iuxta notata in cap. tua. k incurrit irregularitatem per talem obruncationem.

Tertio, quod nemo (quod adiciam) ante nos tangit in specie, quid sit dicendum de adiuvante chirurgum in abscissione talis membri, in Man. confess. l vbi noue resoluimus huiusmodi adiuantem non fieri irregularem.

A SECVNDQ, an clericus iuuans chirurgum ad scindendum aliquid membrum, quod arte chirurga scindi debet, fiat irregularis?

3 Respondetur, quod non. Tum quia nullo canone id exprimitur: & irregularitas non contrahitur, nisi in casibus expressis à iure. a Tum quia per mutilationem membri fanitatis causa factam non incurritur irregularitas, b etiam si à semetipso, si esset chirurgus, sibi amputasset membrum putridum, non incurreret irregularitatem, per predictum cap. à contrario sensu, quatenus habet, eum, qui cum sanus esset sese absciderit, irregularem fieri. Tum per alia multa, quae ad hoc propositum noue adduximus in Man. confess. c

SVM MARI VM.

- 1 Bannitus aggreiens, nisi id faciat ex auctoritate publica, tamquam generalis vel particularis iustitiae exequutor, dicitur iniustum bellum bellare.
2 Irregularis beneficia querere nequit, at quaesita etiam post Concilium Tridentinum retinere potest.
3 Episcopus super irregularitate ex homicidio voluntario non dispensat.

CONSILIVM XIII.

QVIDAM clericus in sacris constitutus, scienter, & vt dicitur, appensatò associatus est quemdam occidere volentem bannitum, eo quod iste clericus vna cum ceteris aliis armatis cum scloppis contulit se in locum, vbi iste bannitus existeret, cum eum vidisset, his verbis exclamauit, qua, qua, qua: ecce ego inueni eum. propter quod vna cum ceteris iste principalis intendens bannitum occidere contulit se illuc, & omnes simul cum eorum scloppis eum interfecerunt, inter quos clericus predictus existeret eundem eodem modo feriendo. Mortuo bannito, amputarunt eius caput, & abierunt.

Quæritur primo, an iste clericus sit irregularis. Secundo, an possit habere beneficia ecclesiastica. Tertio, an habita saltem simplicia licite possit retinere. Quarto, an possit ad ceteros ordines promoueri sine dispensatione.

Quinto, an Episcopus possit dispensare cum eo in beneficio simplici.

AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quod is clericus proculdubio est irregularis, & nò qualis qualis, sed ex homicidio voluntario; praesupposito quod absque auctoritate publica ipse & alij illum occiderunt tamquam priuati, non facti exequutores iustitiae particulariter, vel generaliter: quia inuasio iniusta fuit ex parte illorum: & adeo quidem, quod licet non fuisset occisus per ictum predicti clerici, ipse tamen esset irregularis, tamquam cooperator & auxiliator, iuxta cap. sicut dignum. d & tradita à nobis in Manu. e

AD SECVNDAM, quod ante dispensationem non potest noue acquirere beneficia ecclesiastica, iuxta dictum Panormitani. f

AD TERTIAM respondeo, quod beneficia iam quaesita non vacant per irregularitatem, & potest ea retinere, donec illis per iudicem priuatur, iuxta Innocentium, & communiter receptum cuius dictum non arbitror corrigi per Concilium Tridentinum infra allegandum.

AD QVARTAM, quod nullatenus potest iuste promoueri ad superiores ordines, iuxta definitionem irregularitatis positam à nobis in Manu. h & ei addita, i & per Concilium Tridentinum infra citandum.

AD QVINTAM, quod non potest Episcopus dispensare cum eo, etiam ad hoc, vt beneficium simplex obtineat: quia hoc homicidium fuit voluntarium, in quo non potest dispensare Episcopus ad vllum ordinem, nec ad vllum beneficium etiam simplex, vt statuitur in k Concilio Tridentino transcripto à nobis in d. Manu. l Salua, &c.

SVM MARI VM.

1 Irregulares sunt omnes stantes à parte iniuste bellantium, seu rixantium, sequuto homicidio.

CONSILIVM XIII.

DVO Sacerdotes cum aliis laicis, & cum armis adierunt carcerem ad liberandum Philippum in eum coiectum;

a Cap. 10. cui. § si de sententia excommunicationis. b Cap. si quis à medicis. 35. dist. c Dist. ca. 27. nu. 217.

d §. si de homicid. e Cap. 27. nu. 224.

f In c. cum nostris. de concess. preb. g Ibidem.

h Cap. 27. i Num. 191.

k Capit. 7. de refor. sess. 24. l Cap. 27. nu. 240.

& cum

& cum extraxissent eum, superuenerunt apparitores iudicis, qui eum conabantur reducere in carcerem: in qua rixa occisus fuit vnus ex parte apparitorum.

Quæritur, an predicti sacerdotes effecti fuerint irregulares, etiam si non occiderint, nec percusserint.

1 Respondetur primò, quod predicti sacerdotes effecti sunt irregulares; quoniam ex parte volentium liberare Philippum fuit rixa, seu bellum iniustum: & quoties aliquis in bello iniuste occiditur, vel mutilatur, omnes, qui stant à parte iniuste bellante, sunt irregulares, per ea quae nos tradimus in Manual. nostro confess. a

Secundo, quod non sufficit eis dispensatio, quae à sacra Pœnitentiaria posset haberi: quia illa non prodest, nisi quo ad forum interius: & predicti sacerdotes eidem dispensatione etiam quo ad exterius: & ideo oportet eam obtinere per officium Datariae quo ad vtrumque forum, &c.

SVM MARI VM.

- 1 Hortatoria generalibus verbis ad sumendam vindictam offenso scripta debent intelligi de vltione iuridice sine peccato sumenda. Vnde si offensus priuatam de offendente vindictam occidendo sumat, homicidium hoc non imputatur hortanti ad irregularitatem.
2 Consulens & hortans homicidium illi, qui ita animo delibato erat, quod illud etiam sine hortatione fecisset, etiam si illius animus auxerit, non est irregularis. & num. 4.
3 Religiosorum praelatis licere cum suis dispensare super homicidio voluntario in vim priuilegij Eugenij IIII. non facile credendum. & num. 4.
4 Credere se irregularem non tenetur is, qui ad homicidam hortatorias ad vindictam sumendam scripsit, donec sciat illos ad dictum homicidam peruenerisse, fuisseque causam homicidij alijs non sequuturi.

CONSILIVM XV.

AN regularis, qui intellectis quibusdam fascinosis delictis à bannitis in patriam & amicum perpetratis, literas ad eundem amicum consolatorias, & ad vindictam hortatorias scripsit; ignorat tamen, an ad eundem peruenerint; si deinde dicti banniti ab illo amico occisi fuerint, debeat ipse regularis reputare se irregularem? Item an per extensionem priuilegij Eugenij IIII. possit à suis superioribus secum dispensari.

1 Respondetur primo, quod D. consulens non incurrit vllam irregularitatem, si praedicta litera consolatoria, & hortatoria ad vindictam non comprehendebant specialiter vindictam iniuriosam auctoritate priuata faciendam, qualem praefata litera non includebant, si generaliter tantum ad vltionem hortabantur: quia mandatum generale, vel alia dispositio generalis, quae de natura verborum potest intelligi de re bona & licita, & de mala & illicita, seu delicto, debet intelligi de re bona & licita, b & verbum vltio, siue vindicta, quod intelligi potest de vltione iusta, & vltione iniusta, intelligendum est in dubio de iusta: & quod qui hortatur alium ad vltionem, vel vindictam, intelligendus est hortatus ad vltionem iustam iuridice faciendam.

2 Secundo, quod etiam non incurrit D. consulens irregularitatem, si litera illa non peruenerunt in manus eius, ad quem scribebantur; vel ipse, aut illi qui fecerunt eam iniuriose occidendo, animo ita delibato ad faciendam vindictam iniustam essent, quod fecissent eam, etiam si litera ad eos non peruenerint, iuxta glossam singularem receptam. c

3 Tertio, quod D. consulens potest credere id, quod notatur fecisse Eugenium ad extendendum priuilegium supradictum dispensandi extensum, prout in nota continetur; sed quod in effectu extensio illa non extenditur ad irregularitatem, quae nascitur ex homicidio voluntario. Tum quia verba ipsius extensionis significant non extendi illud ad homicidas voluntarios. Tum quia etiam Legatis à latere, nec summo Pœnitentiario Roma datur potestas absoluedi ab illa. Tum quia in priuilegij religiosorum, quibus post Eugenium data sunt huiusmodi priuilegia, restringuntur, vt non comprehendant irregularitatem ex homicidio voluntario contractam: & cum negari non possit homicidia praefata fuisse iniusta, & voluntaria, notumque sit aequalem irregularitatem contrahere consulentem, & mandantem, atque occidentem,

a Cap. 27. nu. 220. 221. & 222.

b Leg. si procurator ff. de conditio. indebiti. & c. 1. de iureiur. lib. 6. cum similib.

c In c. felicit. § illud de pœnit. lib. 6.

d In c. felicit. § illud de pœnit. lib. 6.

e In c. felicit. § illud de pœnit. lib. 6.

non posset D. consulens absolui à praefata irregularitate virtute sui priuilegij, si contraxit illam propter illas literas; quia consilium tulit per illas ad homicidium voluntarium faciendum.

4 Quarto, arbitrari me non teneri D. consulentem ad credendum in casu proposito contraxisse talem irregularitatem propter duo priora dicta; & ideo debere deponere scrupulum, donec sciat literas peruenerisse ad eum, cui describebantur, & fuisse causam, vt committerentur homicidia, quae non fuissent commissa, si occisorum animos non auxissent illae literae ad ea faciendae: & quod si noluerit deponere illum, debet petere dispensationem secretam à Papa, vel sua sacra Pœnitentiaria secreta. Salua, &c.

Aduertendum non videri ita certum, quod omnino facturo ita consulens, vt illius animus auxerit, sequuto homicidio cuius irregularitatem. vide Couar. clem. vnica de homicidio, par. 2. §. 2. nu. 1. vers. est.

SVM MARI VM.

- 1 Iurisdictionem criminalem propriam habens clericus, etsi illam possit alteri generaliter delegare; non tamen potest illi, cui illam commisit, mandare, vt talem iam condemnatum tali die occidi faciat. nu. 2.
2 Iudicem in criminalibus eligere de mandato illius, cuius est iurisdictione, non potest clericus.
2 Milites praeliaturos hortari potest clericus ad victoriam, modo non hortetur aliquem, vel aliquos specialiter ad occidendum: & multo minus potest hortari, vt hic, vel ille occidatur.
2 Literas iudicis, in quibus mandatur illatio mortis, deferens clericus, vt faciunt aliquando secretarij habentium iurisdictionem, ea sequuta efficitur irregularis.

CONSILIVM XVI.

VICELEGATVS iussit secretario suo, vt deferret quasdam literas, quas ipse scripserat ad quemdam commissarium, in quibus iubebatur ipsi commissario, vt sententiam mortis, quam contra quemdam tulerat, mane frequentis diei exequeretur, quod factum fuit. Quæritur, an tam Vicelegatus, quam secretarius praedicti sint irregulares.

1 Quæstio hæc subtilis est: & pro parte negante videtur casus in cap. Episcopus. a quatenus habet, habentem iurisdictionem criminalem posse illam committere alteri sine metu irregularitatis incurrendae per iustitias ab illo faciendas. Est & pro eadem vrgens ratio, scilicet, quod praefatus Vicelegatus non habetur, vt fertur, pro irregulari: & non videtur plus licuisse illi mandare illud per familiarem suum, quam familiari deferre mandatum. b

2 Pro parte autem affirmante facit, quod Ioannes Andreas communiter receptus tenuit, c quod incurreret irregularitatem is, qui ex commissione habentis iurisdictionem criminalem, eligeret aliquem, cui committeret potestatem illam criminalem. Facit & ratio vrgens, quod aliud est committere generaliter iurisdictionem criminalem, aliud dicere commissario, qui condemnauit iam reum malefactorem ad mortem, vt expediat mane illum: nam licet clerico hortari milites praeliaturos generaliter ad victoriam consequendam, d sed non licet hortari vnium, vel plures milites specialiter ad occidendum, & maxime illum, vel illum particularem, vt ait Innocentius communiter receptus quem etiam sequimur nos in Manu. confess. e

Per hæc posteriora arbitror, quod non solum supradictus orator, sed etiam Vicelegatus, qui misit eum, indiget dispensatione. Salua, &c.

SVM MARI VM.

- 1 Ignorantia iuris nec à peccato, nec ab irregularitate excusat sacerdotem occisionem etiam iustam opulentem.
2 Irregularitatem non indispensabilem, sed ab Episcopo, si sit occultam, dispensabilem incurrit sacerdos; qui cum peccato apud iudicem iurat, vt quis meritis plebatur morte: ad restitutionem autem damni non tenetur. nu. 3.

CONSILIVM XVII.

CVM à Prætorie ignotus homo ob solam prohibitorum armorum delationem in carceratus esset, presbyter ruralis putans se bonum opus facere, & nullam inde posse

a Ne cleric. vel monach. lib. 6.

b Arg. ca. qui per alium. de reg. iur. lib. 6. c. In dicto. ca. Episcopus.

d Cap. iurur. 3. quæst. 8.

e Cap. 27. nu. 215.

pœnam incurere, epistolam pro amico laico, & ipsius laici nomine scripsit, quia laicus dictum Prætozem certiore faciebat, incarcerationum virum esse homicidam læsæ maiestatis reum. unde regiæ curiæ traditus, iusta damnatus sententia, mortis pœnam sustinuit.

Quæritur, an ignorantia iuris clericum ad iustam occisionem opitulante excuset à peccato, vel ab irregularitate, & quæ sit, & an ab Episcopo dispensabilis.

Vidi quid dicat Dominatio tua, & ij quos ipsa citat in Manual. ubi tractat quæ ignorantia sit illa, quæ excusat à pœna legis: & placet mihi id quod dicit ibi, ex quo multos pios quis consolari potest, maxime in materia censurarum, & irregularitatum. Sed punctus difficultatis est, an hic ruralis sacerdos, qui se exposuit Episcopo examinandum, antequam ordinaretur, & numquam in iure studuit, & ordinatus est, an inquam habeat probabilem & iustam ignorantiam causam, qua consolatus possit dimitti in pace in hoc casu; an verò fuerit in illo ignorantia crassa, quia tenebatur scire; & perinde non excusetur, quod videtur durum, nam etiam docti aliquantulum in iure ignorant, & peccant in similibus, quæ in iure in terminis non inveniuntur.

Vidi etiam qui dicat Sotus, super irregularitate illius, qui ignorantem rebaptizat, vel rebaptizatur. & quod irregularitatis multiplex est genus, puta irregularitas ob significationem, & ob decentiam, & cum culpa. Argumentantur aliqui: Licet hic sacerdos haberet probabilem ignorantiam, est indecentia ut astat altari; non dicimus quod incurreret pœnam, sed hoc videtur falsum: nam priuari sacerdotio, maxima pœna est: & coram Deo in foro conscientiæ, cum hoc non sit publicum, nulla indecentia est. Videtur, quod si in dicto casu incurratur irregularitas, quod non sit illa, à qua non potest absolvi Episcopus, per Concilium Tridentinum, & quæ vocatur homicidium voluntarium, quia hæc non incurratur nisi ratione delicti, & cum aliquo peccato, quod in hoc casu non videtur intervenire. Nam D. T. in suo Manual. confess. de quinta specie irregularitatis, dicit, quod laici accusantes aliquem iustè super crimine, de quo moritur, sunt irregulares quartæ speciei, scilicet ex defectu lenitatis: verum quod clerici in sacris si accusant iustè, sine protestatione quod non procedatur ad sanguinem, sunt irregulares quintæ & deterioris speciei, & c. Hic est difficultas, an actus huius sacerdotis cum prædictis circumstantiis sit accusatio, vel denunciatio, aut quid aliud minus, quod non sufficiat ad hoc, vt hæc pessima irregularitas incurratur. Videtur etiam, quod non sit hoc casu irregularitas ex defectu lenitatis: quia qui declarant quæ sit causa propinqua deformationis, dicunt, esse dictum vel factum sufficienter directum in deformationem inde sequutam: sed scribere nomine alterius cum dictis circumstantiis, non videtur tale dictum, aut factum. Paucis ero contentus vnico verbo Dominationis tuæ, quam Deus seruet incolumem.

QUIS QVIS SIT, & quocumque nomine D. hic consulens appelleret, ingenio, iudicio, & eruditione multis mihi præstare videtur: multa enim in hac scheda subtiliter & eruditè tangit, decidit, & quærit. Decisa laudo. Ad quæ sita, vt ipse petit, breuiter respondeo.

Primo dico, nullum presbyterum satis excusari posse in totum à peccato ob ignorantiam iuris infligentis irregularitatem in casu proposito: & ita dicendum, hunc, de quo quæritur, presbyterum peccasse scribendo præfatam epistolam, & consequenter incurrisse irregularitatem, si epistola illa fuit aliqua ex parte causa, sine qua non fuisset ille vinculus saltem tunc morti traditus.

Secundo, quod præfata irregularitas non est illa fere indispensable, per quamdam notam meam extra Manual. scriptam in hæc verba: An qui clericus denunciando, accusando, vel alio modo opitulando iudici ad damnandum iustè aliquem vltimo supplicio, sit irregularis, eo consequto, sit censendus incurrisse irregularitatem illam descendente ex homicidio voluntario, super qua non dispensatur? Pro parte affirmante facit, quod opitulatus est iniustè, facienti, vel iubenti facere homicidium voluntarium. Pro parte verò negante, quæ tenenda est, concludit, quod tum demum quis incurrat irregularitatem illam, quando facit homicidium iniustum, vel opitulatur ad illud: quod non fecit is, de quo quæritur: quia licet iniustè opitulatus fuerit

ad homicidium, non tamen opitulatus fuit ad homicidium iniustum, sed iustum. Per quod soluitur argumentum in oppositum insinuatum. Nam nec iudex, qui malo animo, sed aliàs iustè, hoc est rite & rectè, ad vindictam priuatam maleficum damnat vltimo supplicio, neque qui malo animo accusat, denunciat, vel aliàs opitulatur ad illud, talem irregularitatem, nec obligationem ad restituendum damnatum incurrunt: quia licet peccent contra legem caritatis, non tamen peccant contra legem iustitiæ, cuius transgressio requiritur, vt dicatur homicida iniustus, & voluntarius, & obligatus ad restituendum, & vt tam dura irregularitate notetur; sicut & miles, qui animo seu sine malo, sed in prælio alioquin iusto occidit vel spoliat hostem, peccat quidem contra caritatem, sed non contra legem iustitiæ, & ideo non tenetur restituere, vt diximus in dicto Man. confess. nec incurreret hanc, de qua loquimur, irregularitatem, licet aliam sic.

Itaque is quidem, de quo quæritur, presbyter irregularis est, sed non irregularitate indispensable, quæ à potestate dispensandi data Episcopis à Concilio Tridentino in cap. 6. sess. 24. excipitur: & consequenter poterit Episcopus in illa dispensare, cum ex delicto satis occulto orta fuerit. Salua, & c.

Aduertendum hoc vltimum dictum esse periculosum. Nam iste aut est irregularis ex delicto homicidij, & cum sit voluntarium homicidium, excipitur à d. c. b. aut est irregularis ex homicidio sine delicto, & facultas concessa episcopo per d. c. b. hinc casum non comprehendit, cum illa facultas restringatur ad irregularitates, quæ ex delicto contrahuntur.

S Y M M A R I V M.

- 1 Irregularis non est testis post alias receptas probationes, cuius dictum non fuit causa sententiæ mortis, nec vt citius illa fuerit lata; aliàs secus: sed Penitentiaris facile dispensat.
2 Dubitans an eius testimonium mouerit iudicem ad saltem citius condemnandum, potest acquiescere dicto iudicis, vel notarij.

CONSILIVM XVIII.

POST QUAM R. qui percussit alium, fuit captus, & confessus percussorem, & postquam percussus fuit mortuus. Tarquinius presentatus testis testatus fuit illum esse mortuum, & quod dicebatur R. percussisse illum: & postea fuit suspensus R. Quæritur, an Tarquinius sit irregularis.

Respondeo primo, quod non, si iudex non fuit motus ad ferendam pœnam suspensionis ex eius dictis, nec ad citius suspendendum, quam suspendisset sine suo dicto, per ea quæ nos tradimus in Manu. confess. b. aliàs sic per ibidem tradita. Secundo, consulo D. consulenti, vt adeat iudicem, vel notarium, & interroget eum, an ex sola confessione R. & aliis probationibus contra ipsum factis, fuisset R. tam cito suspensus, ac sine testimonio Tarquinij; & si responderit quod sic, non curet amplius de eiusmodi irregularitate.

Tertio, quod si iudex, seu notarius certiore faciant eum, quod propter eius testimonium fuit suspensus, vel saltem citius, quàm aliàs fuisset, debet se irregularem censere, & supplicare in sacra Penitentiaris, vt eum absoluat ab ea, & statim absoluetur sine vlla impensa. Salua, & c.

S Y M M A R I V M.

- 1 Clericus sine metu irregularitatis potest pro iniuria personali sibi illata conueniri, præmissa tamen protestatione, ne procedatur ad pœnam sanguinis, immo & sine peccato accusare. num. 3.
2 Causa sine qua homicidium sequutum non fuisset, non sufficit ad irregularitatem, si fuit admodum remota; & hoc, etiam si causa ipsa esset illicita. num. 5. quia debet esse vel ex intentione, vel suapte natura ad homicidium sufficienter directum. num. 4. quod si actio sit licita, requiritur quod sit proxima. num. 2. & 5.
3 Diffamationis peccatum non incurrat clericus, qui iniuriam sibi occulte ab aliquo illatam manifestat, si talis iniuria illator sit de similibus & grauioribus antea diffamatus.
4 Bannitum aliquo in loco aliàs latuisse detegens eo tempore, quo probabiliter credebat iam inde recessisse, licet ob id re

aliter

existente dictus bannitus fuerit occisus, modo id ea intentione, vt occideretur, non dixerit, irregularis non efficitur.

CONSILIVM XIX.

SACERDOS quidam reperit in sua possessione latronem quemdam bannitum, à quo fuit minis, terrore, & gladio gutturi applicato pessimè affectus, & ob id cum in domum esset reueritus minutus sanguine, & à multis interrogatus noluit dicere causam, donec elapsis septem vel octo horis cuidam compatri suo id eum flagitanti dixit nomen eius, à quo passus fuit: addens, quasi per iocum, & tamquam non verisimile. Itè, & eius causam apprehendite, significans eum iam non inuentum iri, quippe cui tantum temporis fuisset aufugiendi: cuius compatri indicio fuit inuentus latro à iudice prosequente, & occisus ab vno comite ipsius iudicis. Quæritur, an prædictus sacerdos sit irregularis.

Respondeo non esse. Primo quidem, quia ipse non occidit, non iussit, nec consuluit, immo in multo tempore tacuit, cum conqueri posset apud iudicem iustè, protestatione facta, ne procederetur ad sanguinis effusionem, iuxta cap. pralati.

Secundo, quod etiam nullatenus fuit causa propinqua illius homicidij: quia esto eius dictum fuisset causa, sine qua non fuisset sequuta tam cito illa mors, non tamen fuit causa propinqua, sed longè remota: & ad irregularitatem incurrendam non sufficit quod quis sit causa homicidij remota, sed oportet quod sit propinqua, & iuxta glossam singularem & receptam.

Causa verò propinqua homicidij illiciti definitur à nobis in Manual. confess. d. esse dictum aut factum illicitum sufficienter in deformationem, id est homicidium, vel mutilationem, directum: quale non fuit dictum D. consulenti. Tum quod non fuit illicitum: nullo enim iure tenebatur, illud, quod dixit, tacere: cum tam naturali, diuino, quam humano, liceret ei ob illam iniuriosam actionem illum accusare, & etiam extra iudicium prodere, iuxta illud Pauli Iuriscō. eum qui nocentem infamat, non esse condemnandum: peccata enim nocentium multa non esse, & oportere, & expedire. vbi glossa recepta in verbo infamat. addit esse verum id, sine faciat id in iudicio, siue extra, per multa iura, quæ ibi allegantur, & traduntur in Manual. confess. f. & is cuius violentiam amico detexit sacerdos, erat vir iniquus, & de similibus & maioribus violentijs infamatus, & damnatus, & exbannitus, vt ponitur in facto.

Tum quod illud dictum non erat sufficienter ordinatum ad mortem: quia illud dictum dicitur sufficienter directum in mortem alicuius, quod suapte natura, vel intentione dicentis dirigitur in illam, vt in d. Manual. g. definitur: & prædictum dictum sacerdotis nec suapte natura, nec intentione proferentis, dirigebatur in mortem: alioquin quodcumque dictum alteri, crimen alterius morte dignum propalans, diceretur esse dictum sufficienter directum in illam: quod valde absurdum est, & ita non dicendum, nec potest dici directum in mortem citius inferendam, argum. à remotione generis ad remotionem speciei, quod est validum, iuxta glossam iuncto textu, i. & Baldum, k. vt, si non est animal, non est homo.

Tertio facit, quod tunc demum mors non intenta sequuta ex opere facit quem irregularem, quando opus illud illicitum eo respectu est tale, quod dirigitur in illam, vt in d. Manual. cap. 27. l. dicitur: Qui mittit aliquem aliquò intentione mala, puta furandi aliquid, & illo in via istu fulminis occiso non est irregularis: quia licet missio illa in se esset illicita, & ex ea sit sequuta mors, quatenus tamen erat illicita, non dirigebatur sufficienter in illam. & ita esto dictum prædicti sacerdotis esset illicitum, quatenus illum diffamabat, quod tamen non est verum, vt dictum est; non tamen erat illicitum per directionem in mortem latronis, sed alio respectu, videlicet publicationis peccati secreti. Cum igitur eius dictum non fuerit illicitum, nec causa propinqua, licet forte fuerit causa remota sine qua non; conseqens est, eum qui dixit illud, non esse irregularem. Salua.

S Y M M A R I V M.

- 1 Causa non omnis, sine qua non fuisset sequutum homicidium, inducit irregularitatem, sed requiritur vt sit sufficienter directum in mortem suapte natura ipsius actus, vel intentione

agentis. num. 3. Indicium remotum & obiter dans quis, unde audientes sumunt occasionem vt contra aliquem inquiratur, & occidatur, non dicitur præbuisse causam sufficienter directam in mortem inducentem irregularitatem. & nu. seq. iuncto casu.

CONSILIVM XX.

VIDAM religiosus dixit quibusdam colloquentibus de quadam muliere interfecta, sine vlla mala intentione. Est ne forte illa mulier vna, quam ego vidi nudus tertius eum cum suo marito extra urbem? per quod dictum auditores detulerunt ad iudicem, qui per illud inquisiuit contra interfectorem. Quæritur, an præfatus religiosus sit irregularis.

Respondeo primo, quod opportunum fuisset declarare an præfatus interfectorem fuit prætoris iussu occisus, nec ne: quoniam certum est præfatum religiosum non fuisse factum irregularem, nisi post mortem seu mutilationem membri consequutam, vt & nos post alios tradidimus in Manu. confess. a.

Secundo, quod non videtur præfatus religiosus factus irregularis, etiam si prætoris iussu fuerit occisus interfectorem. Tum quia non occidit eum, neque dedit consilium, nec auxilium, nec fauorem interfectori. Tum quod non obstat, quod dederit causam mortis per suum dictum, eo quod dixit illud sine intentione mouendi auditores, vel prætozem ad inquirendum contra interfectorem: & illud dictum nec suapte natura, neque intentione proferentis dirigebatur ad præfatum interfectionem.

Et non omnis causa, sine qua non sequeretur mors, nec mutilatio, sufficit ad irregularitatem incurrendam: quia oportet vt sit propinqua, iuxta glossam singularem & communiter receptam. b.

Causa vero propinqua, vt satis diligenter nos definiuimus in dicto Man. c. est dictum, vel factum sufficienter directum in mortem, vel mutilationem: dicitur autem sufficienter directum, quando ad illum finem dirigitur intentione dicentis, vel facientis, vel suapte natura, at præfatum dictum nec suapte natura, vt palam est, nec intentione dicentis ad mortem interfectoris directum fuit. Salua, & c.

S Y M M A R I V M.

- 2 Irregularis est non solum qui occidit, vel mutilat, sed etiam qui aliquo modo iuuat ad occidendum, vel dat causam, unde sequitur mors, modo sit causa proxima, secus de remota, nisi sit illicita, & simul saltem virtualiter sufficienter directum in mortem. num. 4.
2 Peccatum alterius occultum detegens peccat, nisi illud detegat ex causa pura, vt alij caueant, ne ab eo infamantur.
3 Illicitam actionem agens si vel ex intentione agentis, vel ex natura ipsius rei, vel lege, aut consuetudine loci, in quo ea fit, actualiter, vel virtualiter dirigitur in mortem, illa sequuta, efficitur irregularis. aliàs non. nu. 4.
3 Consuetudo, & lex specialis loci, in quo quid agitur, est etiam attendenda ad iudicandum, an actio sit sufficienter directum in mortem.
5 Peccatum alienum publicans, ob quod reus fuit captus, & occisus, tunc demum efficitur irregularis, si dictam publicationem fecit cum peccato, vel ea intentione, vt reus puniretur, aliàs non.

CONSILIVM XXI.

BRIANTVS clericus & ordinibus sacris insignitus existens in quodam castro coram militibus custodibus eius dixit suis socijs, quod vnus trium fratrum, qui intrauerant illud, erat de societate quorundam, qui ob peccatum nefandum fuerunt combusti: & cum id peruenisset ad præfectum, interrogatus ab eo, an verum esset quod dixerat, respondit quod sic.

Quæritur, an fiat irregularis, si ille captus condemnatur ad mortem, & occidatur.

Respondeo, quod pro parte affirmante facit primo, quod non solum qui occidit, vel mutilat, sed etiam qui aliquo modo adiuuat ad occidendum, est irregularis. d.

Secundo, quod etiam est irregularis, qui dat causam, unde sequatur homicidium. e. At consulens videbitur causam

a Cap. 23. nu. 47.

b In 4. dist. 3. quæst. unica.

c Cap. 6. sess. 24.

d Dicto 11. ca. 27. nu. 225.

a Ca. 15. n. 15.

a De homic. lib. 6.

b Cap. de occidendis. 23. q. 5. c. in c. de cetero de homic. d. Cap. 27. n. 220.

c In l. cit. qui. ff. de iniurijs.

f Ca. 18. n. 31.

g Cap. 27. nu. 211.

h Le. nã quod absurdum ff. de bonis. libr.

i In l. si causa cognita. C. de transact. k In l. consuetudine. C. de episc. & cleri. l Num. 220.

b Cap. 27. nu. 211. & sequit.

a Cap. 27. nu. 612.

b Cap. de cetero de homic.

c Ca. 27. nu. 210. & 219.

d Ca. sicut dignum. s. i. cum seq. de homic. e Cap. 1. nu. de homicid.

dedisse mortis, si ille occidatur: quia captus est propter illa verba, quibus ipse significauit illius fratris malitiam, & peccatum, ob quod est captus.

Tertio, quod testis, qui testificatur in causa sanguinis, si mors inde sequatur, vt Panormitanus post alios definit, incurrit irregularitatem.

Quarto, quod D. consulens illicitè videtur publicasse peccatum illius, infamando eum, etiam si verum fuisset: quia non solum peccat contra octauum præceptum Decalogi, qui falsum crimen imponit proximo, sed etiam qui publicat peccatum eius secretum, vt nos latè probamus in Manual. confess. b

Quinto faciunt cap. presbyterum. c & alia iura, per que nos in præfato Manual. d concludimus, quod qui agit rem illicitam, vnde sequatur mors, si res illa illicita intentione agentis, vel natura sua, vel lege, aut consuetudine terræ, in qua id fit, actualiter, vel virtute dirigatur in illam mortem, fit irregularis, illa sequuta. At consulens videtur illicitè publicasse illud delictum; & illa publicatio intentione infamantis, vel suapte natura, vel lege consuetudine obseruari, dirigatur in mortem accusati, vel accusandi, ergo.

Pro contraria tamen parte facit primo, quod non est irregularis. Tum quia non dicitur ille à consulente occisus, nec iussus occidi. Tum quia causa remota homicidij non est sufficiens ad inducendam irregularitatem, iuxta glossam singularem, e saltem si non daretur dando operam rei illicita, quæ actu, siue actualiter, vel virtute, seu virtualiter dirigetur in illud homicidium: & præfatus consulens non dixit præfata verba in finem, vt ille frater caperetur, & occideretur; & licite potuit ea dicere ad monendum focios, vt cauerent ab eo, iuxta l. eum qui nocentem. f & l. si non conuicti. g quas ad hoc citamus in Manual. confess. h pro quo est textus in cap. exhibita. i

Secundo, quod non omnis datio causæ mortis est sufficiens, vt danti eam imputetur delicta, quæ sequuntur ex ea. k

Tertio, quod præfatus consulens non dixit præfatum fratrem peccasse peccatum nefandum, sed tantum consueuisse ambulare cum his, qui ob tale fuerunt combusti; quod longè aliud est: & à separatis non fit illatio. l

Quibus pro vtraque parte pensatis, videtur resoluendum primo, quod si consulens in publicando illud peccauit, & ob eius dictum fuit comprehensus, & occisus, fiet irregularis, non autem si non peccauit.

Secundo, quod si publicauit illud mala intentione, quæ quo ad forum exterius talis præsumetur, m & ille ob illud dictum fuerit captus, & occidatur, erit irregularis, sed facile dispensabitur cum eo secundum morem prætorij Pœnitentiariæ; donec autem occidatur, non erit irregularis. Salua, &c.

SVMARIVM.

- 1 Offensis, ne satisfactionem, que eis extraiudicialiter offerretur, vii indecoram reciperent, sed potius tractatum pacis rumpere, consulens clericus, tunc demum postea sequuto homicidio efficitur irregularis, si per prædicta verba offensis consulere intendebat, vt via armorum se vindicaret; secus, si intendebat eisdem consulere, vt id via iuris efficerent.

CONSILIVM XXII.

IN regno, in quo consueuerunt homines vnius cognationis suum honorem & bona vindicare, seu recuperare auctoritate propria, quidam presbyter consuluit suæ cognationis viris, ne susciperent satisfactionem alterius cognationis, quam offerrebat, dicens. Non conuenit cognationi vestra talem satisfactionem acceptare: quare potius rumpite tractatum, quem habetis amicitia, quam vos sitis tali satisfactione contenti. & hoc dixit frequenter. Postea cognati sui, incio presbytero, inuasertunt aduersarios, in quo conspectu mortui fuerunt aliqui.

Quæritur, an præfatus presbyter sit irregularis. Respondetur, quod pro vtraque parte questionis facit glossa singularis, n communiter recepta, quatenus habet irregularitatem non contrahere illum, qui solum causam remotam homicidio iniusto præstat; sed sic eum, qui dat causam propinquam: & quod quibusdam videbitur præfatus D. consulens dedisse causam propinquam, & quibusdam non nisi

tantum remotam: nobis autem videtur, quod, si præfatus consulens per verbum, rumpite, potius intellexit de rptione vel fractione pacis per viam armorum, & violentiæ, censendus sit consuluisse causam propinquam homicidiorum: si autem intellexit rptionem & fractionem per arma iustitiæ mouendo litem, & petendo iustitiam coram competenti iudice, censendus sit dedisse causam remotam, & quod non est irregularis, &c.

SVMARIVM.

- 1 Irregularitas non incurritur ex homicidio, nisi sequuta morte, vel mutilatione.
- 2 Irregularis non est, qui non impedit, cum possit, homicidium; immo nec qui desit impedire, etiam si sibi illud placeret.
- 2 Percussionem clerici non suo nomine factam ratificans non excommunicatur, etiam si dum percereretur, id sibi placeret.

CONSILIVM XXIII.

N. Dixit aliquas iniurias contra L. & prosequatur eas: & quidam presbyter frater L. impediatur fratri suo exitum à domo, ne mala consequerentur, monendo N. vt cessaret ab iniuriis, & inde recederet: ille verò noluit recedere, nec cessare ab iniuriando: immo retaliando vnam iniuriam, quam ei L. dixit, clamando addidit illa verba apud homines valde iniuriosa, mentiris, mentiris, multis etiam nobilibus presentibus; cum tamen N. esset abiectus, & origine Saracenus. Prædictus presbyter turbatus magnitudine iniuriæ in fratrem suum illata, non detinuit fratrem, nec impediuit ei exitum, & ita exiuit, & N. ense euaginato confodit. Quæritur, an dictus presbyter sit irregularis.

Respondetur primo, quod si ex illa percussione non fuit sequuta mors; non est irregularis: quia percussio, per quam non fit mutilatio, nec occisio, non efficit quem irregularem.

Secundo, quod magna quaestio est, an sit factus irregularis, si ex præfata percussione sequuta fuit mors, vel mutilatio membri: & mihi videtur quod non, si prædictus presbyter non iniuit fratrem aliquo modo cooperando, sed solum se habuit negatiuè non impediendo: sicut nec furti tenetur, qui videt alium furari, vel velle furari, sed non iuuat illum, nec admonet dominum rei, vt caueat sibi, argumento eorum, quæ dixit Hadrianus, a quem nos sumus sequuti in Manu. confessariorum, b & quamuis etiam forte consentiendo in peccato peccauerit, non tamen incurrit pœnam excommunicationis, & irregularitatis, sicut nec onus restitutionis damni dati: pro quo est argumentum optimum in cap. cum quis. c quatenus probat, eum, cui placet, vel consentit simpliciter, vt alius percutiat iniuste clericum non suo proprio nomine, & sine mandato ipsius, etiam si postea ratificet, non esse excommunicatum; quia nemo potest ratificare, quod suo nomine non est gestum. Salua, &c.

SVMARIVM.

- 1 Rixa prius per fratrem cepta, gladio quidem euaginato, sed bono animo astans, sequuto homicidio, non est irregularis, si ex hoc fratrem homicidam non iniuit: at in foro exteriori iudicabitur faciliter talis, si probetur quod sic armatus festinanter accessit ad rixam, quia presumeretur fratrem ex actione istius factum audaciorè ad percutiendum.

CONSILIVM XXIII.

AN sit irregularis, qui bono animo ensẽ tenebat in manu euaginato sine læsione vlla alia, si alius in rixa percussus à fratre suo grauiter, postea ex percussione illa obierit mortem?

Respondetur primo, quod non est irregularis in foro conscientia; per ea quæ nos scribimus in Manu. nostro confess. d quia ipse non occidit illum, nec iniuit fratrem percussorem, nec dedit occasionem propinquam occidendi eum, neque consuluit, neque mandauit, vt occideretur, vel percuteretur; quod requiritur ad hoc, vt irregularitas incurratur ex morte illicitè illata.

Secundo, quod non iudicabitur irregularis etiam in foro exteriori, nisi probaretur præsumptiuè, quod præfatus D. consulens iniuit fratrem suum percussorem accedendo festinanter

nanter ad rixam, eo quòd suo ad illam accessu auxilium animum fratris ad percutiendum.

Tertio, quod expediret ad impediendas lites fori exterioris, quod dictus D. consulens impetraret dispensationem ad cautelam, &c.

SVMARIVM.

- 1 Rixa iniusta causam præbens erit irregularis, si ex ea accessorie oriatur altera rixa, in qua aliquis occidatur; secus, si secunda rixa orta fuit non accessorie, sed per se sedata prima.
- 2 Homicidium non dicitur voluntarium, si cum duo prouocassent se ad singulare certamen, alter ipsorum à tertio accessorie ex rixa occidatur.

CONSILIVM XXV.

TITIVS audiuit Sempronium dixisse quædam verba significantia odium graue in ipsum Titium, qui mox iuit ad quaerendum Sempronium, & dicendum ei non esse odium simile sibi in ipsum Sempronium; sed quia dixit illa verba respondebat, quod si volebat, odium suum exequi, acciperet vnum ensẽ sui familiaris, & ipse acciperet alium, cum quibus se possent occidere. Et cum N. amicus Sempronij segregasset paululum Titium, S. rinxit cum amico T. & illum manu impulit, & feruus impulsus percussit S. ensẽ vaginato in capite, qui mortuus est intra 28. dies.

Quæritur, an Titius sit irregularis; & si absoluetur in foro exteriori, possit in interiori absolui secreta.

Respondetur primo, quod est distinguendum, an rixa secunda fuerit dependens, & accessoria rixæ priori, an non. Si enim fuit accessoria, videtur primò Titium in foro interiori esse irregularem: quia culpa tam Titij, quam Sempronij etiam illicita, orta fuit rixa accessoria inter ipsos S. & focium T. qui rixabantur, ex qua sequuta est mors: & consequenter ex illicito facto T. fuit sequuta mors, & durante rixa priori: cui consequens videtur, eum factum esse irregularem, per ea, quæ diximus in Manual. confess. a Si autem rixa secunda non fuit accessoria rixæ priori, sed separata, non est censendus irregularis per ibidem dicta.

Secundo, irregularitatem prædictam non esse ortam ex homicidio voluntario indispensabili, sed ex casuali dispensabili, & mixto, quod si T. absoluetur in foro exteriori, dispensabitur cum illo in interiori secreto à sacra Pœnitentiaria, vt sæpe vidimus factum in ea, &c.

SVMARIVM.

- 1 Percussum, qui postea sanus factus infra mensem obiit, non tenetur credere ex dicta percussione mortuum, cum nesciatur ex qua sit mortuus infirmitate.
- 1 Rixante me cum aliquo pro materia pecuniaria, si tertius ob id aduersarium impulit in parietem, vnde suscepto vulnere postea obiit; alius mors mihi, qui causam propinquam non dedit, ad irregularitatem non est imputanda.

CONSILIVM XXVI.

QVODAM disceptante cum fabro de pretio iusto clauso soluendo, tertius arripuit fabrum, & eiecit in quædam scalas, & sanatus postea infra mensem obiit. Quæritur, an qui disceptabat cum fabro sit iudicandus irregularis.

Respondetur videri non esse iudicandum irregularem, si nihil aliud, quàm quod proponitur, peccauit, nec aliam causam, quàm prædictam, tradidit tertio ad percutiendum fabrum. Tum quia iam sanus effectus mortem obiit, & non tenetur credere obiisse ex casu, de cuius percussione sanus euasit. Tum quia quia nescitur ex qua infirmitate mortuus fuerit. Tum quia nullam causam propinquam percutiendi dedit.

SVMARIVM.

- 1 Mandans aliquem percuti baculo citra mortem, illa sequuta, sit irregularis, sed dispensabilis.

CONSILIVM XXVII.

QVI mandauit alicui, vt percutiat aliquem baculo citra mortem, ea sequuta, est quidem irregularis ex homicidio, non tamen illa irregularitate indispensabili, de qua loquitur b Concilium Tridentinum, c & probatur in nostro Manual. confess. d

a Cap. 27. n. 219. & sequenti.

a in 4. sent. in titulo de re iudicatione. q. 1. col. 7. fo. 100. b in c. 24. nu. 7. c de sent. ex. com. lib. 6.

d Cap. 27. nu. 220.

b Cap. 7. cum etiam in principio de reformatione. c Sess. 14. d Cap. 27. n. 240.

SVMARIVM.

- 1 Baculo volenti se de inimico vindicare, qui auxilium, si oportet, ferre promisit, sequuto incaute homicidio, incurrit irregularitatem ex homicidio casuali dispensabilem.

CONSILIVM XXVIII.

AN A. qui promisit adiuuare aliquem, si videret opem illam egentem, quando baculo vindicare iniuriam acceptam à C. ob colaphi percussione, si irregularis, mortuo per ictum pugionis B. in quem irruit incaute?

Respondetur, quòd sic, non quidem illa irregularitate, quæ nascitur ex homicidio voluntario indispensabili, sed alia minori, quæ casualis dici potest, per ea quæ nos diximus in Manu. confess. a

SVMARIVM.

- 1 Moderamen inculpatæ tutelæ attenditur secundum periculum illius, qui ab iniusta iniuria defenditur, sine defendat se, siue alium.

CONSILIVM XXIX.

HABET Dominatio tua in Manu. b quod qui iuste occidit propter iustam defensionem proximi, &c. non peccat, etiam si aliter propriam vitam defendere possit, hoc non videtur securè dictum: nam pro tanto quis ab homicidio excusatur, pro quanto defendit se cum moderamine inculpatæ tutelæ: at qui aliter se potest defendere, quàm occidendo, non videtur seruare tale moderamen; ac per hoc dicitur eum non excusari ab homicidio, &c.

Respondetur, quòd tam cum defendit proximum, quàm cum defendit se ipsum, debet seruare moderamen inculpatæ tutelæ; sed cum defendit proximum, debet seruare moderamen inculpatæ tutelæ proximi; cum autem se ipsum, moderamen inculpatæ tutelæ sui, secundum omnium mentem. c

Aduertendum autem non inde inferri quod si iuste occidam tertium ob defensionem proximi, seruato moderamine inculpatæ tutelæ, eum irregularitatem.

SVMARIVM.

- 1 Iniuriantem etiam fugientem possum insequi, & in tantum percutere, quantum est necessarium ad hoc, ne magnam honoris iacturam faciam.
- 1 Adulterum non possum occidere: quia nec hic modus est necessarius, nec lex id concedit, licet panam condonet.

CONSILIVM XXX.

DOMINATIO tua in suo Man. d tenet, quod si affectus iniuria vulneris, seu alapa, &c. magnam sui honoris iacturam faceret, si fugientem non persequeretur, postea eum persequi, & percutere tantum, quantum ad sui honoris defensionem opus esset, &c. Dubitatur: nam si pro iactura honoris licet etiam fugientem persequi, & vulnerare, liceret etiam occidere hominem inuentum turpiter cum vxore, forore, matre operantem, vbi maximam honoris iacturam vir patitur, & non nisi per mortem violentam adulteri vindicari potest: tamen inferius oppositum huius affirmatur in eodem cap. 15.

Respondetur, quod negandum est, maritum non posse honorem suum seruare, nisi occidendo adulterum: nullo enim iure id probatur, iura enim Casarea, occidentem adulterum in casibus licitis, non fecerunt impunem, eo quod honorem ipsius læsit, sed quia difficile est tam iustum dolorem temperare, l. e

Aduertendum conclusionem Nauar. d. n. 3. non recipi à Soto, contrarium docens de iusti. & iure. lib. 5. q. 1. ar. 8. ante fin. vers. vnum autem immo idemmet Nauar. in fin. conf. 32. in effectu videtur idem sentire quod Soto.

SVMARIVM.

- 1 Aggressorem ad mei necessariam defensionem, tunc praeuenire possum, quando is statim sine mora me est aggressurus; secus, si ex intervallo: quia tunc aliquo modo possum mortem effugere.

CONSILIVM XXXI.

IN Manuali, f sic habetur: Credimus autem dici posse quo ad hoc eum aggressorem, qui decreuit occidere alium, cui nullum est diffugiū euadendi mortem, nisi praeueniat eum, antequam aggradiatur, &c. Dubitatur, an ex his verbis securè affirmari possit,

a Cap. 27. nu. 219. & meli' num. 230. & sequenti.

b Cap. 15. nu. 4.

c Leg. 1. C. unde vi. leg. 7. ff. de iur. iur.

d Cap. 15. n. 3.

e Leg. Gracchus. ad leg. Iul. de adul.

f Cap. 15. n. 2. in fin.

a In c. sententiam sanguinis. ne cler. vel monach.

b Cap. 18. n. 31. c De homicid. d Ca. 27. nu. 219.

c In c. de cetero. de homicid.

f ff. de iniur. g Cod. eod. h Cap. 18. nu. 31. i Eod. tit. k Cap. de occidendis. 23. qua. 7. s.

l Leg. Papiniana. ff. de minoribus.

m Dist. 1. si non conuicti.

n Cap. de cetero. de homicid.

clericum, aut alium non peccare, vel irregularitatem incur-
rere, si praeuenit aggressorem, eum videlicet, quem pro cer-
to scit tibi parasse plures infidias, & in cuius manus omnino
vna die incidere oportet, & per eum occidi; quem si vitare
voluerit, oportebit eum patriam, & bona sua relinquere, vel
eum praeveniendo occidere. Videtur namque tutus in con-
scientia; quia aliter se tueri non potuit, nisi praeveniendo, oc-
cidendo; praesertim cum sciat, nullo modo se posse cum ag-
gressuro contendere, nec ei resistere.

Ad hoc respondeo negatiue. Tum quia nos loquimur
de illo, qui decreuit statim eum occidere, nulla mora inter-
posita, qua nullo modo possit effugere mortem: & in casu, ad
quem illud dictum inducitur, interponitur mora, qua multis
modis potest effugere mortem, puta absentem se faciendo,
non exeundo domo, recipiendo se in loco tuto, morbo item,
& aegritudine, & morte, vel poenitentia illius volentis eum
occidere.

S V M M A R I V M.

- 1 Occidens inuaforem, etiam cum moderamine, fit irregularis, si
sua culpa sit inuafus.
- 2 Iniuriam verbo illatam, alapa, vel aliter propria vindicans au-
doritatem, iniuste agit. vnde si etiam postea ob id sine alia sua
culpa sequatur digladiatio, & mors, erit irregularis.

CONSILIVM XXXII.

QVID AM intulit iniuriam alteri, dicendo eum menti-
ri; quem affectus iniuria percussit alapa, & percussus
postea obiuriam factus voluit occidere percussorem, qui se
defendendo occidit percussum, nulla intentione occidendi
concepta, cum sit inuafus. Quae ritur, an sit irregularis.

Respondeo, quod facile videri potest cuiusdam D. consule-
ntem non fuisse factum ex tali homicidio irregulare: quoniam
illud commisit ad defensionem vitae necessariam, quo casu
occidens non fit irregularis, si occidat eum cum moderamine
inculpatae tutelae, vt nos post alios diximus in Manual. confessi.

Sed contrarium videtur verius: quia, vt in additione qua-
dam, praefati Manual. confessi, respondebimus in noua eius
editione, non sufficit ad vitandam irregularitatem, quod oc-
cidens seruet moderamen inculpatae tutelae eo tempore, quo
inuafus occidit; sed oportet, ne inuafus eius procedat ex actu
illicito ipsius procedente. Cum igitur D. consulens illicite de-
disset alapam commilitoni suo vindicando iniuriam auctori-
tate propria, & illa fuerit causa cur inuaderetur; non sufficit
ad excusandum eum ab irregularitate, quod quando occidit,
seruauit tantum moderamen inculpatae tutelae, quantum suf-
fecisset ad excusandum eum ab illa, si absque suo actu illicito
praecedente fuisset inuafus: & praeculduobis videtur nobis
fuisse factus irregularis. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Irregularis est, qui domum ingressus ad adulterandum, se de-
fendendo, alium occidit.

CONSILIVM XXXIII.

DONATVS an sit irregularis, qui aggressus commit-
tere adulterium, de defendendo, maritum adulterae oc-
cidit?

Respondeo, quod ratio Couarruuiæ est ipsa, qua nos
mouemur, & forte eam a nobis audiuit, & ita consentire no-
bis videtur. Cum ergo qui vadit ad adulterandum in domo
aliena, & adulteratur in ea, faciat actus illicitos ordinatos ad
occisionem suapte natura, lege, consuetudine, vel marito-
rum propensione consueti mala, vel bona, & repertus in ea
occidat maritum, peccat, & irregularis efficitur, etiam si cum
tanto moderamine se defendat, quod si alio in loco non praem-
issis similibus actibus illicitis inuafus occideret, a peccato
& irregularitate excusaretur. Vnde Siluester, ait, cum qui
dat causam aggressuræ, vt quia noctu visitet domicellas, te-
neri ad restitutionem, etiam si se defenderit ita, vt si alibi sine
culpa sua praeuia inuafus occideret, non teneretur, vt videre
est in nostro Manual. confessi.

S V M M A R I V M.

- 1 Irregularitas contrahitur ex omni homicidio illicito, quod se-
quitur ex actu illicito suapte natura, lege, vel consuetudine
expresse vel virtualiter ad illud directo.
- 1 Adulter, si deprehensus in adulterio ad sui necessariam defen-
sionem maritum occidat, immo & si ob adulterium antea com-
missum adultera occidatur a marito, efficitur irregularis;
quia secundum consuetudinem communem hominum, ma-
xime in Italia, adulterium est causa in homicidium suffi-
cienter directa.
- 2 Causa remota homicidij etsi non sufficiat ad causandam irre-
gularitatem, non tamen requiritur quod sit immediata, sed
sufficit quod sit propinqua, & satis sufficienter directa in
homicidium.

CONSILIVM XXXIII.

ANTONIVS sacerdos in crepusculo noctis post si-
gnum campanae ad orationem vespertinam, quam ap-
pellant Aue Maria, vocauit ad Ecclesiam quamdam mulie-
rem ad alloquendum eam super quodam matrimonio, qua
ingressa clausit portam Ecclesiae, cum qua sola mansit solus:
quidam autem consanguinei male suspicati expectauerunt
egressum mulieris, cum qua rinxerunt, & eam pugionibus fe-
rierunt, & intra quadriduum obiit mortem. Quin & praefati
eius consanguinei, porta Ecclesiae vi reclusa, extraxerunt sa-
cerdotem, vt foris eum occiderent: eo vociferante, & auxi-
lium petente, quidam eius cognati succurrerunt ei, & vnus
eorum percussit vnum ex cognatis mulieris, qui etiam ob il-
lud vulnus mortuus fuit: Quae ritur, an praefatus sacerdos irre-
gularitatem incurrerit.

Coniicientibus nobis praefatum sacerdotem esse paro-
chum, vicarium, vel custodem praefatae Ecclesiae, & ipsum &
mulierem satis iuuenes ad inducendum suspicionem peccati
carnis, videtur primo dicendum, praefatum sacerdotem esse
irregularem propter occisionem praefatae mulieris.

Tum quia irregularitas contrahitur ex omni homicidio
illicito, quod sequitur ex actu illicito suapte natura, lege, vel
consuetudine expresse, vel virtualiter ad illud directo, vt nos
tradimus post alios in Manual. confessi, adiunctis eis, quae pra-
diximus vbi supra, & in casu proposito homicidium pra-
fatae mulieris fuit illicitum, & consequutum ex actu illo ma-
lo, & malam speciem habente, vocandi mulierem tali hora ad
Ecclesiam, & post eam ingressam claudendi portam, & man-
dandi solitariæ cum illa, cum essent ambo ætatis suspectae: &
actus ille male speciei, & malus suapte natura, lege, vel con-
suetudine communi hominum, maxime Italiae, dirigitur ex-
presse, vel tacite in homicidium, vel percussorem, vt palam
colligitur ex petitionibus, quae in sacra Poenitentia offeruntur
super vindicatione iniuriarum, quae fiunt cognatis ex im-
pudicitia cognatarum. Tum quia fel. recor. Pius V. approba-
uit opinionem nostram, quam tenuimus in re controversa, quod
irregularis est clericus, qui repertus in domo adulterae,
& inuafus a marito, etiam se defendendo occidit maritum:
immo, & qui adulteratus est cum vxore alicuius, & postea ob
id occidit eam maritus: quia huiusmodi adulterium suapte
natura, lege, vel consuetudine dirigitur in homicidium, quam
approbationem etiam vbi supra, referimus.

Secundo etiam videtur dicendum, quod licet non mou-
eat tanta ratio ad iudicandum praefatum sacerdotem esse
irregularem propter homicidium secundum cognati mulie-
ris, sicut propter homicidium ipsiusmet mulieris; probabiliter
tamen dici posset esse irregularem propter vtrumque homi-
cidium: quia vtrumque fuit illicitum, & vtrumque processit
ex actu illicito malo, vel male speciei, licet alterum proprius
fuerit, quam alterum, & neutrum immediate natum fuerit ex
illo: quia licet requiratur ad irregularitatem contrahendam,
quod quis dederit causam homicidij propinquam, iuxta glof-
sam memorabilem, non tamen requiritur quod dederit causam
immediatam, sed sufficit quod sit propinqua, & satis dire-
cta in homicidium, vt colligitur ex multis corollariis, quae nos
referimus in praefato Manual. confessi.

S V M M A R I V M.

- 1 Irregularis est clericus adulter, ob cuius suspicionem maritus ita
vxorem percussit, vt abortiuerit: & si postea obtinuit benefi-
cium, consulendus est Papa.

S V M M A R I V M.

Irregularis est clericus adulter, ob cuius suspicionem maritus ita
vxorem percussit, vt abortiuerit: & si postea obtinuit benefi-
cium, consulendus est Papa.

CONSILIVM XXXV.

AN GASPAR clericus adulter (quod suspicans ma-
ritus grauius percussit vxorem, quae ob id abortiuerit) sit
irregularis?

Videtur irregularis: quia per ea quae tradimus in Manu. a
si percussorem illam consequuta fuisset mors vxoris, fuisset
irregularis: & eadem fere est ratio, vt consequutio mortis fe-
tus animati effecerit eum irregularem: & quia agit de re-
tentione beneficii, videtur consulendus Sanctissimus.

Aduertendum hunc casum anno 1775. propositum in sacro poenitentiario, & quia collega D. Nauar. in hac eius sententiam non des-
cendebant, res fuit remissa ad Pont. Greg. xiiij. qui & ipse respondit
non videri irregularem, posse tamen cum oratore praesente, & sic pete-
re dispensari ad cautelam, & ita quidam ex minoribus poeniten-
tarijs fuit exequutus.

S V M M A R I V M.

- 1 Occidens ad sui necessariam defensionem, si aliter euadere non
poterat, nullam incurrit irregularitatem; sin autem aliter po-
terat, quae occidendo euadere, incurrit quidem irregularita-
tem, sed dispensabilem.
- 2 Modum inculpatae tutelae excedens, non quidem ordinaria, sed
alia plebitur poena; sicut & qui iusto dolore motus occidit.

CONSILIVM XXXVI.

AN OCCIDENS alium pro sua defensione, sed non
ob ineuitabilem necessitatem, & ob id incurrens irre-
gularitatem, censetur irregularis ex homicidio voluntario
indispensabili?

Respondetur, quod non, per Concilium Tridentinum,
quatenus habet, quod cum homicida voluntario, qui occidit
ex proposito, nullatenus est dispensandum; cum eo vero, qui
non ex proposito, sed pro defensione occidit potest dispen-
sari etiam ad ministrandum in sacris ordinibus, per quod appa-
ret; quod Concilium agit de eo homicida, qui eget dispen-
satione: & per consequens de eo, qui non occidit ob ineuita-
bilem defendendi vitam necessitatem; quia talis nullatenus
est irregularis.

Et ita qui occidit hominem non ex proposito, sed pro de-
fensione, excedendo tamen moderamen inculpatae tutelae, fit
quidem irregularis, sed non ea irregularitate, quae descendit
ex homicidio voluntario indispensable. pro quo faciunt illa,
quae dicit Abbas, & optime in cap. significauit, e quatenus
probat poenam ordinariam non esse imponendam, ei qui se
defendendo, iustum defendendi modum excedit; sicut nec illi,
qui iusto dolore motus occidit, iuxta tradita in leg. si adul-
terium.

S V M M A R I V M.

- 1 Homicida voluntarius in foro exteriori iudicabitur, qui animo
deliberato magno gladio aliquo in capite vulnerauit, qui po-
stea mortuus fuit: sed & vix aliter poterit iudicari in foro
conscientiae.

CONSILIVM XXXVII.

DESIDERIO desideravi sic respondere D. consulenti,
vt voluntati eius satisfacerem, propter eius poeniten-
tiam, eruditionem, & deuotionem inferuendi Deo, parenti,
ac cognatis suis: sed quia interrogatus a me ultra narrata per
ipsum, quo instrumentum, & in quo loco percussit N. & vnde
accepit illum, responderet percussisse illum gladio; quæ stor-
tam vocat, & in capite, & iussit ad quaerendum illum in fa-
cristia manentem, & quod altero die fuit mortuus percussus,
nequeo voluntati eius neque meae satisfacere: quia videtur
mihi praedictum homicidium iudicandum esse voluntarium
quo ad forum exterius: & vix posset iudicari non esse volun-
tarium etiam quo ad forum interius, per tradita a nobis in
nostro Manual. confessi.

S V M M A R I V M.

- 1 Dispensandi facultas super irregularitate generaliter concessa
Præmonstratensibus ad bigamiam & homicidium volunta-
rium non videtur extendenda.
- 2 Verisimilia quae non sunt credi non debent.
- 3 Insolita in generali concessione non veniunt.

- 3 Insolita negligentia, sicut & insolita diligentia, fraudis suspi-
cionem inducit.
- 4 Clausula apponi solita pro appositis habentur.
- 5 Priuilegia, seu rescripta contra stylum possunt de falsitate ar-
gui.
- 5 Bulla contra stylum Curiae expedita ad Cancellarium instante
parte remittenda.
- 6 Facta ad vnum finem, contrarium operari non debent.

CONSILIVM XXXVIII.

AN PER bullam Pauli III. fiat facultas superioribus
super homicidio voluntario?

Respondeo primo, negari non posse, quod verba praefatae Bul-
lae multum urgeant ad dicendum praefatos Reuerendos Patres
praedicti ordinis Illustrissimi Praemonstratensis posse dispen-
sare super irregularitate ex homicidio voluntario contracto,
& ideo disputando satis posse id defendi.

Secundo, quod non auderem ego consulendo id affirma-
re. Tum quia non sunt credenda, quae non sunt verisimilia, &
& non est verisimile fel. recor. Paulum III. virum pruden-
tissimum, voluisse concedere ordini praedicto facultatem
praedictam, quae maxima est, quamque nulli alij ordini con-
cessit, neque Illustrissimo summo Poenitentario Cardinali, ne
que toti sacrae Poenitentiarie praetorio concedit: & ita non dif-
ferat eius D. Illustrissima nisi consulto prius S. D. N. & de
mandato ipsius speciali. Tum quia per eadem verba praefatae
bulla probaretur posse praefatos Reuerendissimos praefatos
dispensare super irregularitate bigamiae; quod tamen non est
dicendum, quia nec ipse Papa solet dispensare in ea, nisi ob
aliquam maximam causam.

Tum quia insolita non veniunt in concessione generali. b
Tum quia insolita diligentia fraudis suspicionem inducit, iuxta
l. si quis sub conditione. adiuncta glossa quam Baldus ad hoc ibi
notat quem cum alijs refert Decius, & Felinus. d Et ita in-
solita negligentia excipiendi irregularitatem ex homicidio
voluntario & bigamia videtur arguere voluntatem fraudan-
di legem. Tum quia clausula solita apponi habentur pro ap-
positis, & ita exceptio irregularitatis ex homicidio volunta-
rio, & bigamia, solita interferi facultatibus ad dispensandum
super irregularitatibus concessis, censenda videtur tacite in-
serta praefato priuilegio.

Tum quia rescripta & priuilegia contra stylum Curiae
scripta possunt argui falsitatis, per innumera, quae conge-
ssit Felinus. Tum quia bulla contra stylum Curiae expedita rem-
itti potest ad instantiam eorum, quorum interest, ad Can-
cellariam, vt in ea suppleatur, vel restringatur secundum eius
stylum, iuxta regulam 25. Cancel.

Tum quia rescripta & priuilegia contra stylum Curiae
scripta possunt argui falsitatis, per innumera, quae conge-
ssit Felinus. Tum quia bulla contra stylum Curiae expedita rem-
itti potest ad instantiam eorum, quorum interest, ad Can-
cellariam, vt in ea suppleatur, vel restringatur secundum eius
stylum, iuxta regulam 25. Cancel.

Tum quod praefatus Paulus III. excipiendo irregularitatem
provenientem ex iniusta fructuum perceptione a potestate
dispensandi, visus fuit habuisse animum restringendi potesta-
tem dispensandi concessam alijs religionibus, illa non excep-
ta: ergo non videtur habuisse animum ampliandi eam, cum
facta ad restringendum non operentur ampliationem, neque
e contrario. s Tum denique, quod videtur absurdum dicere,
Papam, qui voluit negare potestatem dispensandi super irre-
gularitate nata ex iniusta fructuum perceptione, voluisse co-
cessionem eiusmodi solitas dari ampliare ad irregularitatem ex
homicidio & bigamia natam, cum fuerint qui dixerunt Pa-
pam non posse dispensare super eis, iuxta cap. miror. h & no-
tata in cap. debirum. i cumque non concedat Papa eam suis
nuntijs, & Legatis etiam a latere, vt palam est his, qui viderunt
facultates eis concessas: & ita nullatenus videtur consulendum.

Quamuis profecto in gratiam praefatorum Patrum Reueren-
dissimorum, quos ego multiplici ratione colo, contrarium li-
benter respondissem, si per conscientiam licuisset. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus non dispensat super irregularitate procedente ex ho-
micidio voluntario iusto vigore sacri Concilij Trident. quod
loquitur solum de procedente ex delicto, qualis non est hac,
sicut nec bigamia: sed nec alio iure hoc legitur nec ipsis, nec
Legatis concessum. num. 2.

a Prædicto n. 2.

b Cle. 1. de ho mic.

c Cap. 15. n. 3.

d Cap. 15. n. 7.

e Verb. ressi. tatio. 3. q. 2.

f Cap. 15. n. 7. & cap. 17. n. 238.

a Cap. 27. n. 138.

b Cap. 7. sessio ne 14.

c Cle. 1. de ho micid.

d In ca. olim. il. 1. de ressi. spoliat. nu. 15. & seq. e De poen. & remission. f s. imperatores. ff. ad l. Iuliam de adulterijs. &c.

a Cap. 27. n. 214. b In eod. c. n. 110. & in 44. 15. num. 6. & seq.

c Cap. 27. n. 238.

d Cap. de ca. tero. de homi.

e Cap. 27. n. 121.

g Ca. 17. n. 240.

a Cap. quin non est verifi milibus, de presumpcio.

b Cap. fin. de off. uic. lib. 6.

c Conf. 448. num. 25. d In cap. 2. de rescript.

e Leg. ff. C. de fideiuss. cum M. de constit. cap. 2. de rescript.

f In d. c. 2. de rescript. n. 10.

g Cap. final. de ver. sig. & l. rem legat. ff. de adimen. leg. h 50. dist. i De bigam.

k Le. na quod absurdum. ff. de bonis li. ber.

CONSILIVM XXXIX.

AN HABENS potestatem dispensandi super omni irregularitate, sicut Episcopi, possit dispensare super irregularitate contracta ex homicidio iusto voluntarie facto in bello iusto cum armis, & vel in pace condemnando iuste aliquem ad mortem, vel condemnationem iustam exequendo, vel defendendo proximum, vel quouis alio iusto modo.

a Cap. 27. nu. 217.

b Cap. liceat. de refor. 24.

1 Respondeo, quod nos docuimus in Man. confess. a quod Episcopus non potest, sed non probauimus id vlla ratione, remittentes ad numerum 240. pro quo tamen facit consuetudo totius orbis petendi illa a Papa, & quod nullo canone illa potestas sit Episcopo, & quod non sit illa etiam in b. sess. Conc. Trid. quia per illud datur potestas dispensandi super irregularitate descendente ex delicto, hac autem non descendit ex delicto, & quod non obstat, quod potest Episcopus dispensare super irregularitate illicita contracta; ergo a fortiori in contracta licite: quia irregularitas bigamiae sine peccato contrahitur, & tamen certum est Episcopum non posse super ea dispensare. Tum per stylum Curiae. Tum quia nec Papa dispensat, nisi rarissime, & maxima cum difficultate, & dilatione.

c De dispensat. s. nuc. bre. uiter. num. 3. d. 51. dist.

2 Tum quia (quae noua ponderatio est) cap. illud liceat. excipit irregularitatem ex homicidio voluntario, nulla facta mentione de irregularitate ex bigamia; & non alia ratione, quam quia hac non nascitur ex delicto; & consequenter habuit ea pro excepta, eo quod non nascitur ex delicto; & consequenter irregularitatem, quae non nascitur ex delicto, Episcopus tollere nequit. Tum quia hoc tenet Speculator e & probatur irrefragabiliter in cap. aliquant. d quatenus punit eorum etiam ordinatores, quos non puniret, si dispensare possent; quoniam dispensando poterant ordinare. Tum quia Legatus licet possit dispensare in omnibus, in quibus possunt ordinarij, non tamen potest in alijs, nisi specialem habeat ad id facultatem, vel aliquo canone ei specialiter concedatur, qualis non est cap. praefatum liceat. Salua, &c.

SVM MARI V M.

1 Homicidium voluntarium quadruplex, quorum primum nec peccatum, nec irregularitatem inducit, secundum vero irregularitatem tantum, tertium vtrumque, dispensabile tamen, quartum vtrumque & indispensabile.

CONSILIVM XL.

NCVM multis alijs auctoritate publica bannitos infrenando, aliquot ex eis occidit, postea volens ad ordines promoueri super hoc quosdam consuluit, a quibus responsum accepit, quod stante decreto Concilij Tridentini ca. 7. de reformatione. sess. 14. nec ordinarij, nec dispensari poterat. Quae ratio quid iuris.

e Cap. fin. de temp. ordin.

f Sess. 14. c. 7.

g De homici.

h In principio praefati cap. 7.

1 Respondeo primo, hunc D. consulentem esse irregulare, & consequenter sine dispensatione Apostolica non posse ascendere ad ordines. e

2 Secundum, quod qui responderunt non posse cum eo dispensari, videntur fuisse ad hoc moti ea ratione, quod visa sunt eis praedicta homicidia voluntaria; & quod Concilium Tridentinum, s. negat dispensationem super homicidio voluntario. Tertio dico, quod quicumque sint, si satis perpendunt, quadruplex est homicidium voluntarium. Primum, quod nullatenus est peccatum, nec vllam penitus irregularitatem instigat, quale est commissum ab eo, qui aliter mortem vitare non valet, iuxta clem. 1. s. Secundum, quod etiam non est peccatum sed inducit irregularitatem, quale est, quod iudex iuste iudicando, vel quis proximum iuste defendendo, vel miles iuste bellando committit. b Tertium est, quod est peccatum, & inducit irregularitatem, sed committitur sine voluntate directa occidendi, de quo loquitur idem Concil. k Itaq; dicendum, quod primum horum non indiget poenitentia, nec dispensatione; quia neq; est peccatum, neq; inducit irregularitatem. Secundum non indiget poenitentia, sed dispensatione; quia licet non sit peccatum, inducit irregularitatem, vt dictum est, sed facile

dispensatur. Tertium indiget poenitentia, & dispensatione; quia est peccatum, & inducit irregularitatem, & difficilius in eo dispensatur, quam in secundo, sed finis praefati canonis permittit dispensationem. Quartum est peccatum, & inducit irregularitatem, super qua negat dispensationem praedictus canon, quatenus ait, Perpetuo careat. & quatenus in fine permittit dispensationem super tertio, negando a contrario sensu illam super quarto, iuxta regulam, Quae de vno dicit, de alio negare videtur. a

a Cap. nonne. de praesumpt. c. l. cum praetor. ff. de iud.

Quarto, quod per praedicta est clarum, quod licet praefatus D. consulens sit irregularis, eius tamen irregularitas est facile dispensabilis, & quotidie in sacro Poenitentiarum pratorio super ea dispensatum est, me ipso praesente. Salua, &c.

SVM MARI V M.

- 1 Irregularitas dispensabilis tamen incurritur etiam ex culpa facta leui, etiam admissa in sola omissione; qualis est illius, qui domum rediens archibusum rotam non flexa super scamnum deposuit, vnde casu pueri mors fuit subsequuta.
2 Suspendus ab altaris ministerio, non est ob id suspendus a beneficio, vel fructibus illius.
3 Irregularis ex homicidio, ac etiam a iudice ab altaris ministerio suspendus, beneficij etiam curati antea obtenti titulum retinet, & fructuum administrationem.

CONSILIVM XLI.

IOANNE S presbyter, & parochus ecclesiae Sancti Iacobi loci de Natuga Vrgellenis dioecesis, ex eo, quod de anno 1583. Hugonotti ingressi fuerunt per montes Pyrenaeos Comitatum Rosilionis, & Ceritania Vrgellenis dioecesis in numero octingentorum, vel mille, occidendo, captiuando ecclesias, seu templa diruendo, imagines Sanctorum abolendo, sacramentum Eucharistiae euicendo, multaque alia facinora perpetrando, coactus fuit ipse, & alij sacerdotes, caeterique homines arma deferre ad patriam defensionem; & inde euenit, quod quadam die, cum dictus Ioannes iret coefferium, & domus illius per aliquod itineris spatium distaret, & segetes ante ostium permagna adessent, & redeundo secum tormentum manuale, siue archibusum attulit, & cum domum peruenisset, super quodam scamno posuit galitum non flexo; & quidam puer, nascitur quo spiritu ductus, fibulam rotam tetigit; vnde alius puer occisus fuit, inscio omnino & nolente dicto oratore. Super, quo sententiam reportauit a suo ordinario a quo, donec abolutionem a Sede Apostolica obtineret, ab altaris ministerio suspendus, & ad ecclesiam Beatae Mariae Virginis Montis Serrati pedestre proficisci, ac ab officialatu Ceritaniae per annum exulare, eleemosynasque largiri, & patri pueri defuncti tringinta aureos dare iussus fuit, vt in sententia praedicti Officialis continetur. Quae omnia praedictus orator adimpleuit, & per biennium & quatuor menses suspendus ab altaris ministerio extitit. Quibus praemissis, a D. V. R. quaeritur.

Primum, vtrum orator sit irregularis, & in quas poenas incurrit. Secundum, casu quo sit irregularis, & in poenas incurrit, quibus rationibus orator possit facilius a Sanctissimo abolutionem obtinere. Tertium, vtrum suspendus ab altaris ministerio, nulla mentione de fructuum receptione facta in sententia a suo ordinario, possit fructus percipere ex praebenda. Quartum, vtrum suscipiens suspendus de licentia sui ordinarij fructus praebenda, indebitè percipiat, praecipue cum aliud non habeat, vnde se alere possit.

AD PRIMAM QUESTIONEM videtur dicendum D. consulentem incurrisse irregularitatem, eo quod sequuta fuit mors hominis ex facto eius illicito propter culpam, quam videtur incurrisse ob negligentiam commissam in non flectendo rotam, quando deposuit super scamno bombardulam praedictam, per ea, quae nos tradimus post alios in Manu. confess. b sed non incurrit irregularitatem fluentem ex homicidio casuali, de quo ibidem, super quo passim dispensatur.

AD SECUNDAM respondetur, quod ratio, quae maxime

b Cap. 27. nu. 217. c Eod. ca. nu. 219.

CONSILIVM XLIII.

HENRICVS homicida, iam diaconatu legitime insignitus, habens & possidens vnam canoniam Ecclesiae cuiusdam collegiatae, impetrauit a Papa dispensationem obtinendi beneficia simplicia non requirunt ordinem, quae suo victui sufficerent, quae sine altaris ministerio possent tenere, non facta mentione quod haberet praefatam canoniam.

Quaeritur primo, an praefata dispensatio valuerit. Secundo, an esto valuerit, vel non valuerit, possit deservire praefatae canoniae.

1 Pro parte affirmatiua primae questionis facit primo, quod praefatus consulens non perdidit ipso iure illum canoniam, quem ante homicidium legitime quaesuit, vt scribit Innocentius & communis, b Felinus, c & alij alibi saepe: & ita non indigeat dispensatione ad retinendum, sed tantum sublatione irregularitatis ad se ordinandum, & ad alia beneficia obtinenda.

a Ca. clericus. verbo praeiur. ne clericus vel monachus. b Ca. cum no. stris. de coe. praebenda. c Cap. inquisitionis. de ac. tu. at. d Cap. si pro. ponzate. de. res. ep. c. si mo. tu. de pra. lib. 6. e Ca. non potest. de praeb. lib. 6. f Lo. papina. nu. ff. de mi. no.

2 Secundo, quod non obstat, quod in impetratione beneficij quaerendi sit facienda mentio de beneficio iam quaesito, d quia in casu proposito non loquimur de impetratione beneficij, sed de re habitatione ad illud, vt palam est.

3 Tertio, quod etiam non obstat, quod in impetranda dispensatione ad beneficia debet fieri mentio de beneficio quaesito, e quia illud cap. non agit de impetratione habitatis vel rehabilitatis ad beneficia, sed de impetranda dispensatione ad tenendam pluralitatem beneficiorum, & ita de alio genere dispensationis, ex quo non potest inferri ad aliud. f

4 Quarto quod non obstat dicere quod Papa difficilius concessisset praefatam dispensationem, si expressisset quod habebat canoniam. Tum quia non videtur id esse verum: quonia verisimilius est, quod potius concessisset retentionem illius, quam obtentionem nouam aliorum. g Nec obstat, quod non concessisset habitatem ad noue quaerenda: quia id negari potest; nam eo quod concessit ad quaerenda non solum vnum, sed plura simplicia, quae sufficerent ei ad honeste viuendum, vtique hoc concessisset, etiam si expressisset quod habebat canoniam: quia si illa ei sufficiebat, nihil concedebat; & si illa non sufficiebat, tanto minus concedebat, quanto minus egebat habendo illam canoniam. Tum quia licet omnis expressio falsi, quae mouet principem ad facilius concedendam gratiam, efficiat eam ipso iure nullam, h non tamen omnis taciturnitas veri, quod expressum redderet principem ad difficilius gratiam concedendam, reddidit ipso iure nullam, sed tantum taciturnitas illius veri, de quo iure cautum est, vt non expresse illo gratia sit nulla, vt resoluit Rota, i & Felinus, k quos sequimur in Manu. confess. l & in commentar. de datis & promissis. m

g Arg. e. quae admodum. de iure iuran.

5 AD SECUNDAM, videtur pro parte affirmatiua facere, quod, vt praedictum est, per homicidium & irregularitatem superuenientem non vacauit canoniam, & quod irregularitas per sola separata ab excommunicatione, interdicto, & suspensione non videtur impedire actum canendi & psallendi, nec alios, qui non sunt peculiare & appropriati actus ordinum, secundum mentem Innocentij, n nullo enim iure videtur probari, quod irregulari non liceat canere, & psallere in choro, & pronuntiare per se, & cum alijs officia diuina, modo abstineat se ab actibus proprijs ipsorum ordinum. Tum quia per definitionem eius a nobis traditam in Man. confess. o constat irregularitatem esse quidem impedimentum ad accipiendum ordines, & ad vtendum acceptis, quatenus sunt ordines, non tamen ad vsum eorum officiorum, quo laici vti possunt: at laici licite possunt canere & psallere in choro & extra illum officia diuina; ergo & irregularis idem facere possit. Tum quod nemo dicit illegitimum, eacum, monoculum, manu, pede, aut aliquo alio membro mutilatum peccare canendo vel psallendo in choro vel extra illum, immo vsus communis vrbs & orbis contrarium seruat.

h Leg. & si legibus. C. si contra ius vel util. e. super literis. de res. in nouis dec. 31. de res. k Cap. postulationi. coll. 4. eod. tit. l Cap. 22. nu. 80. m Num. 48.

n Cap. fin. de excessib. praeb.

o Ca. 27. nu. 191.

SVM MARI V M.

- 1 Paria sunt aduertere, & aduertere debere, sicut scire, & scire debere.
2 Inaduertertia causa actus excusat a peccato, si sit probabilis, sed

maxime mouere potest S. D. N. ad dispensandum, est, quod praefata irregularitas est orta ex homicidio valde casuali, & ex opere, quod non videtur illicitum ex commissione delicti admissi in committendo, sed in omittendo, quod est longe leuius, quam quod admittitur in committendo, iuxta glossam solemnem receptam, n non enim admittit dolum, sed culpam satis leuem, & quae alicui iudici videri potuisset non sufficere ad inducendam tantam irregularitatem, inuenta necessitate, quae tunc erat, vtendi armis; de quo non disputo: quia sententia tra sit in rem iudicatam. Altera ratio, quae mouere potest ad dispensandum, est, quod D. consulens est rector Ecclesiae parochialis, & fuit valde obediens in adimplendo sententiam satis duram.

alio l. si mara. verb. facti. ff. solutio mar.

b Cle. cupientes. de poenis. c Le. papina. nu. ff. de minoribus. d Cap. poena. de poen. dist. 1.

e In cap. cum nostris. de cons. es. praeb.

2 AD TERTIAM respondetur, quod sic: quia varia & diuersa sunt suspensio ab altaris ministerio, & suspensio a beneficio, vel fructibus beneficij, iuxta glossam solemnem quae magna est, b quae probat, non esse extendendam suspensionem ad diuersa, qualia sunt ministerium altaris, & fructus beneficij; & a diuersis non sit illatio, c praesertim ad ampliandam poenam. d

4 AD QVARTAM respondetur, quod sic, praesertim in casu proposito, in quo agitur de fructibus beneficij ante irregularitatem quaesiti, cuius nec titulum, nec administrationem fructuum tollit irregularitas superueniens, iuxta dictum Innocentij communiter recepti. e Salua, &c.

SVM MARI V M.

- 1 Beneficium post irregularitatem obtentum vt suum retinere nemo villo tempore potest: at quia restitutio est actus affirmatiuus, ideo illa arbitrio boni viri potest aliquo tempore differri.
2 Praecepta negatiua obligant semper, & ad semper. Praeceptum de restituendo, quae ex parte affirmatiuum est, obligat quidem semper, sed non ad semper.

f Arg. e. 1. de reg. iuris li. 6. g Ca. saepe. de res. spol. h Cap. si peccauerit. 2. q. 1. e in summa de poen. d. 5.

i 2. 2. q. 33. ar. 2.

CONSILIVM XLII.

VTRVM homicida, vel alius irregularis retinere sine peccato possit beneficium quaesitum post irregularitatem ante dispensationem obtentam; & quid interea debet facere?

1 Respondeo, quod non potest retinere villo tempore ante dispensationem illud beneficium tamquam suum, f sicut nec fur potest villo tempore retinere rem furto subtractam tamquam suam, g quia praeccepta negatiua obligant semper, & ad semper, secundum Archidiaconum, h & praecceptum de non furando quatenus continet praecceptum de non retinendo alienum pro suo, est negatiuum, & ita obligat semper, & ad semper seruandum.

2 Posset autem retinere praedictum beneficium aliquo tempore boni viri arbitrio moderando, tamquam non suum, cu voluntate relinquendi quam cito commodè & honestè potest: quia praecceptum de restituendo, & relinquendo rem alienam, est saltem ex aliqua parte praecceptum affirmatiuum; & quatenus est tale, obligat quidem semper, sed non ad semper per praedictum dictum Archidiaconum, vbi supra desumptum ex S. Thoma, i qui pulchram diuersitatis rationem inter praecceptum negatiuum & affirmatiuum reddit, &c.

SVM MARI V M.

- 1 Homicida licet sine dispensatione non possit ordines suscipere, nec beneficia acquirere, nec actus peculiare & appropriatos aliquorum ordinum exercere, num. 5. potest tamen antea obtenta beneficia retinere, num. 2. illique etiam si sit canonicatus, deservire cum alijs in choro officium canendo, cum & laicis id permittatur, num. 5.
2 Taciturnitas beneficij obtenti licet regulariter vitiet impetrationem secundam, ac dispensationem super pluralitate a Papa obtentam, non tamen vitiat illam gratiam, quae a Papa ei conceditur, vt vnum, vel plura vsque ad honestam sustentationem possit obtinere beneficia, num. 3.
4 Falsitatis omnis expressio, quae Principem ad facilius concedendum mouet, vitiat gratiam; at talis veri taciturnitas vitiat solum in illis casibus, in quibus ita iure cautum reperitur.

nō validat actum. n. 2. nec excusat à restitutione nulliter accepti. & num. 3.

- 2 Peccator non tenetur sub pœna noui peccati de peccato, quod nunc auertit à se commissum, conteri, nec confiteri ante tēpus constituendi à iure statutum.
2 Dispensationem querat in irregularitate tonsuratus, vt priuilegio gaudeat.
3 Irregularis tonsurā sumens, nullam censuram, nec irregularitatem incurrit.
3 Irregularis, sicut ad beneficia, ita & ad pensiones ecclesiasticas ex stylo Curia est inhabilis.
3 Pensionis nulliter obtenta reuolutio requirit, vt qui primo consensit, in primo adhuc duret consensu.

CONSILIVM XLIV.

DE IVDICE, qui postquam damnauit quemdam ad mortem, & post executionem sententia, non aduertens se esse irregularem, primam tonsuram accepit, & pensionem.

1 Respondeo primo, prædictum iudicem consulentem videri peccare; quia tenebatur aduertere, & paria videntur esse aduertere, vel debere aduertere, sicut scire, & debere scire.
Secundo, quod talis posset esse inaduententia, vel incogitantia, quod excusaret à mortali: si enim certus est, quod non suscepisset tonsuram, si aduertisset, & si erat purus legista, & non audierat saltem valde serio, quod per iustum iudicium sanguinis incurrit irregularitas, vt fere communiter laici putant, non videretur peccasse mortaliter.

2 Tertio, quod non erat obligatus sub pœna peccati noui petere dispensationem, immo neque ad habendam contritionem illius peccati, neque ad illud confitendum, vsque ad tempus, quo ea tenetur habere, & facere, per ea quæ nos in principio de pœnit. & in manu. Confess. tradimus.

Quarto, quod tenetur impetrare dispensationem, si vult prædicti ordinis priuilegijs gaudere ascendendo ad alios ordines; quia est irregularis ob prædictam sententiam, & eius executionem.

Quinto, quod per prædictam ordinis assumptionem non videtur incurrisse, solo iure communi attentio, excommunicationem, neque suspensionem, neque irregularitatem.

Sexto, quod de stylo Curie non potest irregularis obtrine pœnitionem ecclesiasticam, plus quam beneficium simplex; & ita tenetur relinquere pensionem, vel obtinere à Papa dispensationem super irregularitate cum retentione pensionis ei constituta; narrata prædicta ignorantia, & inaduententia, & quod qui cōsensit permanet in illo consensu: quam, vt puto, facile dabit S. D. N. pius, & magnificus: per quam dispensationem excusabitur etiam, vt puto, à restituendo quod percepit. Intellego hæc, si pensio fuit quæ sita post irregularitatem; quia quæ sita antea non perditur per illam, sicut neque beneficium, per dictum solemne Innocentij in ca. cum nostris de concess. præb. Salua, &c.

Aduerte ne ex quarto dicto inferas hunc irregularem si nolit ascendere, posse gaudere priuilegio ordinis in irregularitate accepti.

S V M M A R I V M.

- 1 Dispensat Episcopus cum homicida voluntario quo ad beneficiū saltem simplex, licet non quo ad ordines saltem sacros, nec curatum, nisi quo ad iam obtentum.
2 Dispensandi contra canones inferiori Papa concessa potestas, causa cognitiōem, & iustam requirit causam.
3 Dispensandi potestas fauorabilis est, licet dispensatio sit odiosa.

CONSILIVM XLV.

AN EPISCOPVS possit dispensare cum canonico, qui commisit homicidium voluntarium vt possit stare in choro, & lucrari ea, quæ alij lucrantur in eo, & interesse Capitulo, & habere vocem actiuam, & passiuam in eo?

1 Respondeo primo, nihil certum esse, quod Episcopus potest dispensare cum homicida, etiam voluntario, quo ad beneficium saltem simplex, iuxta cap. 2. quod in hoc est iuris optimum, secundum Ananiam ibi: licet non posset dispensare quo ad ordines saltem sacros.
Secundo, quod etiam potest dispensare quo ad beneficiū curatum iam antea habitum, licet non ad noue habendum,

vt concordando opiniones cōtrarias dixit Philippus Decius, a quem sequuti fuimus in Man. b

2 Tertio, quod in casu proposito non agitur de dispensatione Episcopi, vel Archiepiscopi facta quo ad ordines, præsertim sacros, sed tantum de potestate Archiepiscopi dispensandi quo ad beneficium ante irregularitatem obtentum; & cōsequenter, quod Archiepiscopus potuit illam facere iuxta de causa. Dico, iuxta de causa: quia omnis dispensatio permilla inferiori Papæ contra canonem, est facienda cum causa cognitione, & iuxta de causa, iuxta glossam solemnem receptam, & latius notata in cap. at si. d. & ante omnes Innocentium, & ex concordia duorum dictorum eiusdem Innocentij, quorum alterum dixit in cap. veniens. f. & alterum in c. diuersis fallacijs. s. qua ibidem conciliat Panormitanus.

3 Quarto, quod potestas Episcoporum dispensandi cum homicida quo ad beneficium non est restringenda, quoad beneficium simplex: quia prædictum caput secundum, h generaliter loquitur de beneficio, vt Ananias & Decius præ alijs notauerunt, & non est restringendum, vt ibi voluerunt restringere Hostiensis, Cardinalis & Panormitanus, eo quod dispensatio sit odiosa: quia textus non agit de dispensatione, vt pulchre dixit ibi Ananias, sed de potestate dispensandi, quæ est fauorabilis, & amplianda, vt probatur in cap. si. i. vbi vtiliter de hoc scribit Felinus: & ita satis superque est restringere illud quo ad beneficium curatum habendum, vt restringit Decius. Salua, &c.

Aduertendum primum dictum non procedere modo in casu Cōc. Trid. sess. 14. c. 7. vt notat idem Nauar. citato cap. 27. nu. 240. vers. quarto.

S V M M A R I V M.

- 1 Abortum fetus non animati procurans non incurrit irregularitatem secus si animati, qualis secundum communem in Pœnitentiaria foro receptam est masculus 40. femina vero 80. dierum, in dubioque presumitur masculus. num. 2.
2 Dubitans an abortus ab ipso consultus, qui creditur sequutus, esset fetus animati, & an mulier ob eius consilium abortiuerit, vel non, debet se in conscientia reputare irregularem, licet secus in foro exteriori.
3 Dispensatio irregularitatis ex abortu procedens est petenda à Papa.

CONSILIVM XLVI.

QVIDAM sacerdos, postquam subolefecit quamdam mulierem ex se concepit, eidem multoties consuluit, & daret operam abortiendi; qui licet certo nesciat an d. mulier eius consilio abortiuerit, vt tamen putatur, cum sequutus ille fuerit, dubitat an sit irregularis, maxime quia nescit an fetus esset animatus.

1 Respondeo primo, quod d. consulens presbyter peccat mortiferè toties, quoties desiderauit, & rogauit prædictam mulierem, vt abortiret, & quoties placuit ei abortus iam factus, & magis quoties consuluit ei, vt abortiret.

Secundo, quod si fetus nondum erat animatus anima rationali, quando fuit factus abortus; non incurrit irregularitatem.

2 Tertio quod communis opinio, quam sequitur sacra Pœnitentiaria, tenet id quod glossa dixit, scilicet fetum masculinum informari anima rationali lapsis 40. diebus, fetum autè fœmineum 80. & si dubitatur an sit masculus, an fœmineus, præsumendum esse animatum post 40. dies; quia pars securius est eligenda, iuxta cap. iuuenis. l. & sentit prædicta glossa pro quo videtur casus in cap. ad audientiam. m. vbi communis resolutio habet, eum qui dubitat an contraxerit irregularitatem debere iudicare se irregularem; licet iudex, coram quo accusaretur, debeat in dubio eum absolueret, iuxta cap. cum sunt iurapartium obscura. n.

Quarto, quod ex prædictis sequitur id, quod dolenter respondeo, prædictum d. consulentem debere iudicare se irregularem. Tum quia certum est, eum, qui facit, vel iubet, vel mandat, vel rogat, vel consulit abortum, si sequatur ille, esse irregularem secundum omnes. Et prædictus consulens est certus, quod consulit abortum; & satis certus quod fuit cōsequutus ille: & licet nō sit certus omnino, quod ille fuit sequutus, neque quod prædicta mulier abortiuit propter consilium eius neque an fetus esset animatus, quia nescit an esset masculus, vel fœmineus; probabiliter tamè dubitat, an prædicta

a In cap. at si clerici. s. 1. n. 10. de iudic. l. 239.

c In c. requiristi. s. nisi vi gor. 1. q. 7. d. s. 1. de iudic. c. in ca. aud. 2. nu. 16. de elec. l. De silijs presbyr. g. De cler. con iug. h. De cle. pug. in duell. i. De simon.

k In prim. s. d.

l De sponsal.

m De homici.

n De reg. iur. lib. 6.

mulier abortierit ob consilium eius, an non, & an fetus fuerit animatus, an non. Ergo iudicare se debet irregularem.

3 Quinto, quod etiam ex prædictis sequitur, dictum consulentem consulere sibi debere per dispensationem Papæ, ad quem solum pertinet huiusmodi irregularitatis dispensatio, & petere illam in sacra Pœnitentiaria, &c.

Aduerte, quia modo in materia abortus seruanda est constitutio Sixti V. qua caput ligare die 2. Decemb. 1588. cum modificatione facta per S. D. N. Greg. XIII. pridie Kal. Junij 1591.

S V M M A R I V M.

- 1 Credere se non irregularem potest, qui suspicanti se gravidam ad abortum faciendum iam diu consulit sanguinis minutionem: qui tamen nescit, nec audit, an ex dicta emissione sanguinis abortus fuerit.
2 Consulescentes suis amafijs abortum, eo sequuto, solent ab eisdem de effectu sequuto certiores fieri; quo cessante, signum est illum non subsequutum.

CONSILIVM XLVII.

AN QVI consuluit ei, cum qua rem habuit, & quæ dixit post quadraginta dies putare se pregnantem factam, vt minueret se sanguine, quo abortiret, quam sciuit se minuisse sanguine, sed nihil penitus de effectu talis minutionis, nec de abortu sciuit, & post multos annos ordines suscepit, an inquam irregularitatem contraxerit?

1 Responderetur, quod D. consulens potest probabiliter credere se non incurrisse irregularitatem; attento quod nesciuit an prædicta N. fuisset prægnans, sed tantum suspicatus fuit, eo quod illa se suspicari dixit. Tum quia licet periculosum sit grauidas minueret sanguine, non tamen est certum eas minutas sanguine abortire, nec mori. Tum quod, quando aliquis huiusmodi effectus sequitur, solet amico sic consulenti aliquo modo significari; & nullus rumor de his ad se in tanto tempore aduenit. Tum quod filius natus in adulterio potest credere probabiliter se non esse filium adulteri, sed mariti; licet mater dixerit ei illum fuisse ex adultero conceptum, secundum etiam omnes. & sic D. consulens (salua quæ iustior fuerit sententia) potest scrupulum suum deponere, & credere se non fuisse irregularem. &c.

Vide consil. 48. sequens.

S V M M A R I V M.

- 1 Credere quis non tenetur cuiuslibet asserenti aliquam mulierem abortum fecisse, ad effectum credendi se irregularem.
2 Saltans clericus, vel cursitans licite & honeste cum muliere prægnante, quæ postea abortiuit, si saltatio fuit adeo leuis, vt verisimiliter non deberet presumi ex ea sequi abortum, non tenetur se reputare irregularem; secus, si saltatio fuit illicita.

CONSILIVM XLVIII.

CLERICVS primæ tōsuræ in choreis cū muliere quadam prægnante saltauit, quæ postea etiã cū alijs hominibus saltauit, quæ audiuit postea abortū fecisse. Præterea cū ipse quadam die nescio quid in manibus haberet, vxor sui fratris, quæ paucis antea diebus marito erat tradita, voluit illud è manibus eius furripere; quod vt faceret, mēsam quamdam illius cubiculi, eum insequendo, circuiuit aliquoties; ex quo motu, vt credit, defessa facta abortiuit; licet non sit ita certum, cū paulo ante esset matrimonio coniuncta. Dubitat, an ex prædictis sit irregularis.

1 Respondeo primo, quod prædictus, qui saltauit cum prædicta muliere prægnante, non debet se iudicare irregularem propter prædictum abortum, si nescit: nec obligatur credere, quod abortiuit, eo quod à quouis dicatur, iuxta illud, Qui cito credit, leuis est corde. & cap. non solum. b nec etiam si nondum fetus erat animatus anima rationali, hoc est, si abortiuit ante quadraginta dies à conceptione, & neque si adeo modeste saltauit, quod non est verisimile, quod saltatio fecerit abortire, d neque si saltatio fuit licita, & honesta, per ea quæ in nostro Manu. tradimus. e

Secundo respondeo, quod si credit, vel debet credere eã abortisse post quadraginta dies à cōceptione, & quod saltatio illa non fuit ita leuis, quod non potuerit esse causa illius abortionis, vel saltatio fuit illicita, debet se iudicare irregularem,

a Eccles. 19. b Primo. u. q. 3. c Arg. cap. ad eum s. dist. d Arg. e. quia non est verisimile, de præsumpt. c Cap. 27. n. 210. & 220.

per ea quæ tradimus in duobus locis supra citatis, concludendo, quod omnis, qui facit aliquem actum illicitum ordinatum & directum suapte natura, vel intentione agentis ad mortem, fit irregularis, consequuta illa: & saltatio prædicta cum muliere prægnante est actus suapte natura ordinatus & directus aliquo modo ad abortum, & mortem, vt palam est. Idemque dicendum arbitror de secundo abortu.

S V M M A R I V M.

- 1 Dans consilium & remedia ad abortum prægnanti, quæ postea puerum bene natum occidit, tunc demum efficiatur irregularis, si illa ex dicto consilio fuit ad occidendum mota: quia dictum consilium malum aliquo modo dirigebatur in dictam occisionem, num. 4. alijs non. num. 5. & primo adherendum certis, num. 4. in dubio autem adherendum est affirmatiue. n. 3. nec consules, si mulier ex ipso erat grauida, potest tute credere eidem asserenti se non ex dicto consilio motam; cui posset alius extraneus credere. num. 2. & 6.
2 Credere mulieri asserenti se non ex consilio consulenti abortū motam ad puerum natum occidendum, potest exterius, cuius occultatio prolis non intererat, sed non pater.

CONSILIVM XLIX.

RELIGIOSVS quidam & sacerdos consuluit cuidam prægnanti vt abortiret, & tradidit, vel docuit media, quibus id faceret; quæ licet adhibuisset, non tamen abortiuit; sed postquam bene peperit, occidit puerum natum. Qua ritur, an sit irregularis.

1 Respondeo, non videri eum irregularem, si mulier non erat facta prægnans ab ipso consulente, saltem quo ad forum exterius: quia illa non fecit quod ipse consuluit, nec præsumetur in illo foro, quod ex consilio abortiendi fuit cōsequuta occisio, quoniam à separatis non fit illatio, & valde separata fuit abortio, & occisio filij iam bene nati, tum ratione grauitatis delicti, tum ratione modi delinquendi, tum ratione finis delinquendi: quia abortio est aptior occultationi delicti, quam prætendebat consulens, quam occisio iam nati, vt palam est.

2 Maius dubium videtur esse, si mulier fuit facta prægnans ab ipso religioso; quoniam eo casu magis attinebat ad ipsum religiosum occultatio, quam in alio; & ita præsumi posset, quod mulier magis fuisset mota ad occidendum propter cōsiliū consulentis, quam aliàs; quia magis expediebat ei occultatio.

Ad quod respondeo primo, distinguendum esse, an sciatur quod mulier illa fuit ad occidendum mota aliquo modo per præfatum cōsiliū, aut scitur quod nullatenus fuit mota per illud, aut dubitatur.

3 Secundo, quod in dubio censendus est præfatus N. irregularis. Tum quia irregularitas contrahitur ex homicidio secreto ex actu illicito procedente, qui aliquo modo erat directus in illud homicidium, vt non serio resoluimus in Manu. consil. b & constat consilium in præfenti casu datum fuisse illicitum, & aliquo modo ordinatum in illam occisionem: quia et si nō fuit ordinatum in speciem ad occisionem hoc modo faciendam, fuit tamen ordinatum ad occisionem in genere eiuſdem pueri. Tum quod iubens percutere alium cum protestatione ne occideret, si iussus percutere occiderit, efficitur iubens irregularis, & tamen iubens noluit vt iussus occideret; sed quia iussus percutere illicite, quod erat aliquo modo directum ad occidendum, censetur irregularis; ergo à fortiori videbitur is religiosus talis, cum consuluerit illicite aliquid directum ad occidendum præfatum puerum.

4 Tertio, quod à fortiori censendus est irregularis, si scitur quod præfata mulier fuit mota ad occidendum aliquo modo per consilium præfatum.

5 Quarto, quod si scitur præfatam mulierem nullatenus motam fuisse ad occidendum partum per consilium præfatū, non est censendus irregularis in foro conscientia: quia non occidit puerum, nec fuit causa propinqua, nec remota, vt ipsa occideret illum; & ita cessant omnia iura, quæ possunt induci ad hoc, vt ipse dicatur contraxisse irregularitatem: & cessante causa cessat effectus. d

6 Quinto, quod si mulier non fuit facta prægnans ab ipso

a Leg. Papi nianus. ff. de minorib.

b Cap. 27. n. 218.

c Ca. si. de homicid. lib. 6.

d Ca. cū cessante. de appella.

religioso, facile posset credi ei dicenti nullatenus fuisse mota per eius consilium, non autem si fuit facta pragnans ab ipso; quia occultatio partus multum pertinebat ab ipso; & ita difficile est credere, quod occidit filium vtriuque, nullo habito respectu ad consilium patris, & desiderium eius, ut occultaretur.

SVMMARIVM.

- 1 Clericus, qui voluntarie opem fert homicidio aliis de se iusto, est quidem irregularis, sed non indispensabilis. & num. 3.
2 Homicidium voluntarium tunc demum contra facientem & opitulantem inducit irregularitatem indispensabilem, si sit iniustum contra legem iustitiae, at si sit iniustum, inducit quidem irregularitatem, sed dispensabilem, etiam si fiat cum peccato, puta quia fit cum odio, vel a clerico. & num. 3.
3 Homicida iniustus & voluntarius ut quis sit requiritur transgressio legis iustitiae, non tantum charitatis.
3 Miles cum peccato occidens, seu spolians hostem in bello alioquin iusto non tenetur ad restitutionem, nec incurrit irregularitatem ex homicidio voluntario.

CONSILIVM L.

THEOD. clericus, qui reum denunciat, accusat, seu ad damnandum ultimo supplicio adiuvat, an sequuta morte, seu deformatione, incurrit irregularitatem indispensabilem ex homicidio voluntario procedentem, & an teneatur ad aliquam restitutionem?

Pro affirmatiua facit, quod opitulatus est iniuste facienti, vel iubenti facere homicidium voluntarium. Pro negatiua, quae tenenda est, facit, quod tunc demum incurrit illam irregularitatem, quando voluntarie facit homicidium iniustum, vel opitulatur ad illud: quia licet hic iniuste opitulatus fuerit ad homicidium, non tamen ad homicidium iniustum, sed iustum. & sic respondeo ad argumentum positum.

Nam nec iudex, qui malo animo aliis iuste, hoc est rite & recte ad vindictam priuatam damnat maleficum ultimo supplicio, neque qui malo animo accusat, denunciat, vel aliis opitulatur ad illud, talem irregularitatem, nec obligationem ad restituendum damnum incurrit: quia licet peccet contra legem caritatis, non tamen contra legem iustitiae, cuius transgressio requiritur, ut dicatur homicida iniustus, & voluntarius, & obligatus ad restitutionem, & ut tam dura irregularitate notetur, sicut & miles, qui animo & fine malo, sed in prelio alioqui iusto occidit, vel spoliat hostem, peccat quidem contra caritatem, sed non contra legem iustitiae, & ideo non tenetur restituere, ut in nostro Manu. diximus, nec incurrit aliam sic, quae habetur in d. Manu.

DE TORNEAMENTIS.

SVMMARIVM.

- 1 Torneamenta periculosa etiam prouocatus ingrediens, si etiam se defendendo occidit, adeo iudicatur peccator, ut si moriatur in eo, careat ecclesiastica sepultura: at si hoc quod ingrediatur sit duellum, ex decreto Conc. Trid. est excommunicatus, irregularis, & alias meretur penas.

CONSILIVM I.

PROVOCATVS N. ad torneamenta iuit, & in eis se defendendo aduersarium occidit. Quare iur, an penas incurrat.

Respondet, quod qui prouocauit, seu iuit ad actum illicitum, & ad illam occisionem, ordinatum, ut est duellum, peccator est, & excommunicationis, & bonorum praesumptionis, ac perpetuae infamiae poenam incurrit, & dignus est qui condemnatur, ut homicida, & suspendatur, & careat ecclesiastica sepultura, si ibi occidatur, iuxta Concilium Tridentinum, sic & qui in torneamentis periculosis & illicitis occidit alium, defendendo se cum tanto moderamine inculpatae tutelae, quod sufficeret ad excusandum eum ab homicidio, si extra illa inuafus occideret: qui tamen prouocauit ad illa, vel prouocatione acceptauit, & iuit ad illicitum torneandum, adeo iudicatur peccator, ut careat ecclesiastica sepultura, licet confessus & communicatus moriatur.

DE ADULTERIIS, ET STVPRO,

SVMMARIVM.

- 1 Adulter ad recipiendam coniugem adulteram cogi potest.
1 Iudex ex officio ob salutem animarum cogere potest coniuges adulteros, ut ad euitandum periculum fornicationis simul cohabitent.
2 Iudex ex officio maritum religionem ingressum potest, ad euitandum incontinentia peccatum vxoris, quae licet dicto ingressui consenserit, tamen erat iuris ignara, nec continentiae voto se obligauit, a monasterio reuocare.

CONSILIVM I.

IR & vxor adulterabant; tandem vxor sponte recessit, & adha sit adultero; vir admittit concubinam, quae eiecta petit absolui: & quia non potest induci, ut vxorem repetat, vel ut ei indicet se paratum eandem reuertentem recipere; licet dicat confessario, quod eandem reuertentem recipiet; Dubitatur, an debeat absolui, & quid agendum.

Respondeo primo, certum esse, quod tam ille, quam illa potest cogi ad recipiendum coniugem, non obstante adulterio: quia cum vterque admiserit illud, mutua compensatione sublata est exceptio inde nata.

Secundo, quod iudex ex officio potest ipsos compellere fauore animarum suarum, ut vitent periculum fornicationis, vel adulterij, quo iam fuerunt maculati. Tum quia iudex potest vti officio suo nobili in utilitatem publicam, & in utilitatem miserabilium personarum, & alia pia; qualis est salus animarum, iuxta doctrinam Bartholi ab omnibus receptam.

Tum per ea, quae in specie citat Panormitanus. Tum per id quod ipsemet ait, scilicet, quod iudex potest ex officio suo reuocare maritum religionem ingressum de consensu quidem vxoris, sed quae erat iuris ignara, neque emisit votum continentiae; & hoc ad vitandum incontinentiae mulieris peccatum.

Tertio, remedium huic proposito casui aptissimum esse videtur, impetrare ab ordinario, ut ex officio faciat eos, ut iure tenentur cohabitare.

DE RAPTORIBVS.

SVMMARIVM.

- 1 Raptor non est, quem virgo vltro sequitur, licet eam stupret.
1 Virginem etiam per vim stuprans si illam ad alium locum non adduxit, poenam raptus non incurrit.
2 Raptus non admittitur sine violentia, nec sine eo quod mulier de loco ad locum transferatur, num. 1. sufficit tamen, si exitus persuadeatur muneribus datis, vel promissis.
3 Inuita dicitur, quae in stuprum, adulterium, vel egressum de loco ad locum consensit, si ad id fuit persuasa muneribus datis, vel promissis.

CONSILIVM I.

VADAM virgo capta amore cuiusdam iuuenis, cum illum transeuntem per callem & viam de fenestra vidisset, exiuit de domo, & abiit post eum ad domum ipsius, vbi voluntarie etiam ab eo carnaliter est cognita; & abiit, Dubitatur, an iuuenis incidit in penas Concilij Tridentini.

Respondetur, quod praefatus iuuenis non incidit in penas d. Concilium, sicut quod non potest dici raptor: quia rapina, vel raptus, ut capitur in illo loco, significat ablationem violentam, quae femina ab vno loco ad alium trahitur, ut sentit D. Thomas. Tum quia per illam legem dixit Paulus Castrensis, quod statutum puniens morte rapientem virginem, non habet locum in eo, qui etiam per vim stuprauit virginem in aliquo loco, si eam non transferret ad alium locum; quem refert, & sequitur allegans in hoc multos Hippolyt. quoru vterque citat Gandinu attestante ita fuisse iudicatu Bononie. Tu quia aliud est stuprum, aliud raptus ex D. Thoma, & efficacius §. item eadem lege Iulia, per quae receptum est ab omnibus, quod qui virginem consentientem solum stuprat, non adducendo eam ad alium locum, non censetur committere raptum, nec debet puniri poena raptus, sed poena stupri, quae longe alia est, & minor, ut colligitur ex d. l. vnica, & ex dicto §. item eadem lege. Cum ergo iste iuuenis eam non abstraxerit,

a Cap. 6. b Leg. si praesess. de parr. cap. poena. de parr. dist. 1.

c Arg. cap. de raptoribus. 36 qua. 1. & l. 1. Cod. de raptu vir. dist. ne quis eum qui in ius vocat. c In rubr. de raptorib. In authent. de lenonib. §. fin. col. 9.

a Cap. instelle ximus. de adulter.

b In l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de da no iuse. c In c. consan gineu. nu. 7. de sen. & re iud. d In c. 1. de co uers. coniug. num. 8.

h Ca. 6. de re for. matrimo. nij sess. 24. h In c. 1. eiusdem tituli.

i 2. q. 154. art. 7.

e Cap. 6. f Sess. 24. g Cap. 6. h Cap. 6. i 2. q. 9. ob. a. 9. & clarium qua. 154. ar. 7. in corpore. & ca. de raptoribus. 36. q. 1. l. sed eximendi. ff. ne quis eum qui in ius vo. k In l. raptus. res. C. de epj. & cler. l In le. vnica. C. de rap. vir. num. 12. m Dicto a. 7. n Et §. fin. au tem. 12. m. publ. ind.

& in actu copulae consenserit ipsa virgo, potest quidem dici stuprum commississe, non autem raptum. & ideo poena d. Concilij non est extendenda ad istum iuuenem stuprantem, cum poena non debeat extendi, & secundum D. Thomam & Theologos, & Iuristas, stuprum est species luxuria, diuersa ab alia specie luxuria, quae dicitur raptus, & suo genere minus peccatum, quam raptus.

Nota, quod raptus non admittitur sine violentia, quia verbum, rapere, sonat violentiam, ut sentit l. si eximendi. vbi Angelus id expresse notat, quem refert & sequitur Ioannes ab Anania, dicens eum, qui vult probare raptum, debere ita articulare, ut violentiam factam concludat: quamuis videatur sufficere persuasio exeundi a domo patris, ipsa volente, per munera data, seu promissa, ex mente Angelij quatenus ait, cum, qui allexit vxorem alterius ad adulterandum muneribus, vel promissis, dici posse adulteratum fuisse illam inuita.

SVMMARIVM.

- 1 Rapta dicitur, quae contra voluntatem patris de eius domo abstrahitur, licet ipsa consentiat.
1 Raptor non potest raptam ducere, nisi postquam fuerit ab illo separata, & in loco tuto posita.

CONSILIVM II.

IOANNE S rapuit Brancoleonam patri, ipsa tamen volente, & consentiente, cum qua sine vlla solemnitate Concilium Tridentinum contraxit matrimonium. Postmodum mota lite a patre, fuit lata sententia contra praedictos Ioannem, & Brancoleonam. Quæritur quid iuris.

Respondeo primo, matrimonium praefatum inter praedictum Ioannem & praedictam Brancoleonam fuisse nullum. Tum quia rapiens non potest raptam ducere in vxorem, nisi postquam separata fuerit ab illo, & in tuto loco posita libere & voluntarie consenserit in raptorem, iuxta § Concilium Tridentinum. Tum quia non fuit seruata forma necessaria seruanda, quam praefatum Concilium induxit: h quia non affuit praesens parochus legitimus, nec presbyter de licentia eius, & quia consensus puellae, ut raperetur, non sufficit ut non dicatur rapta: quia ut dicatur talis, sufficit ut contra voluntatem patris de domo eius sit abstracta, siue id fiat de voluntate puellae, siue contra voluntatem eius, ut tradit S. Thomas receptus, ex quibus sequitur, sententiam latam contra Ioannem & Brancoleonam fuisse iustissimam.

SVMMARIVM.

- 1 Raptus sine violentia committi non potest; quam tamen intulisse censetur, qui per munera data, vel promissa, puella persuadet, ut nolente patre de domo exeat, & ad ipsum veniat: incurritque in infamiam ex sacro Concilio, ipso iure sine alia iudicis declaratoria; quae licet sit mater irregularitatis, nu. 4. non tamen tenetur quis eam irregularitatem contra se exequi, antequam per iudicem precipiatur: vnde videtur quod possit beneficia recipere ecclesiastica. num. 8.
2 Intellectus Concil. Trident. sess. 24. de reform. matrimo. cap. 6. num. 4. & 6.
2 Infamia facti tollitur quidem per solam vitam emendationem, secus de infamia iuris, quae non est irregularitas, sed illius mater.
3 Excommunicationis poenam tenetur qui contra se exequi, nec sufficit emendatio, nec appellatio, sed requiritur expressa absolutio, ad hoc ut liberetur.
5 Poenam incursum ipso iure contra se regulariter nemo tenetur exequi, donec a iudice iubeatur soluere, fallit in censuris, ac quibusdam irregularitatibus, & inhabilitatibus.
5 Infamiae illius poena, de qua in extrauag. Greg. XIII. quae incipit, Ab ipso, non videtur talis, ut contra se ipsum, antequam a iudice iubeatur, exequi tenetur.
6 Dispensationem petens super irregularitate incursum, quia ligatus ministravit, vel quia rapuit mulierem, non tenetur exprimeret quoties rapuerit, vel ministraverit; nec eam petens super defectu natalium, aut pro homicidio, quod in dicta irregularitate ministraverit.
7 Dispensationem petens super infamia incursum propter raptum, non tenetur mentionem facere de incestu commisso cum rapta.
7 Falsi expressio mouens principem ad facilius concedendum viuat gratiam, & taciturnitas non nisi in casibus, in quibus iura dictam requirunt expressionem.

8 Infamis infamia iuris an sit capax beneficiorum remissive, videtur quod non impediatur, antequam per iudicis sententiam insignatur hac poena.

CONSILIVM III.

RESPONSVS non nihil ad praefatas quaestiones ringene fateor has quaestiones inuoluitiores esse, quam quibus ego in praesentia satisfacere possim, nec viquequo ab soluum commentarium iam pridem promissum, ceptum, & deductum vsque ad vltimam partem super cap. fraternitas. dicam autem aliqua ad eas facientia.

Primum quidem, quod videri potest alicui nullum raptum fuisse admissum in casu proposito: quia non praesupponitur in eo violentiam vllam fuisse adhibitam. Solum enim dicitur Mariam bis exisse domum amore Petri, quod non concludit factam fuisse illi violentiam, & non potest esse raptus, sine violentia, & quod verbum, rapere, significat violentiam, ut sentit l. si eximendi. vbi Angelus id expresse notat, quem refert & sequitur Ioannes ab Anania, dicens eum qui vult probare raptum, ita debere articulare, ut concludat violentiam factam; quamuis videatur sufficere persuasio exeundi a domo patris, nolente patre, per munera data, vel promissa, secundum mentem Angelij, quatenus ait, eum qui allexit vxorem alterius ad adulterandum muneribus, vel promissis, dici posse adulteratum esse illam inuitam. at in casu nihil etiam de tali persuasione narratur.

Secundo, quod infamia iuris non videtur tolli per solam emendationem vitae: nec nos in loco, vbi citatur, dicimus hoc de infamia iuris, sed solum de infamia facti; & infamia, quae nascitur ex raptu, saltem hodie post Concilium Tridentinum supra citatum, infamia iuris est, cum ipso iure absque iudicis ministerio incurratur, ut habet praefatum Concilium, & ideo infamia raptus, de qua loquimur, non videtur tolli per solam emendationem vitae.

Tertio, quod dominus doctor non respondet expresse ad primam quaestionem in responsione ad ipsam, sed ad accessoriam illi, scilicet an raptor teneatur exequi contra se poenam infamiae; quae longe grauior quaestio est: & videtur in sua responsione significare non teneri eum exequi poenam excommunicationis contra se, si fuerit emendatus; quod in aduertenter videtur dictum: nam excommunicationem quilibet excommunicatus tenetur seruare, quia assert secum executionem, quae etiam per appellationem non potest impediti, & neque vlla emendatione vitae, nec satisfactione tolli vel suspendi potest, donec a superiore tollatur per absolutio nem expresse, iuxta glossam celebrem & receptam, h quae hanc differentiam ponit inter excommunicationem & alias censuras: nec nos, vbi citatur, dicimus tale quidquam de excommunicatione, sed de sola infamia facti.

Quarto, quod dominus doctor praesupponit infamiam esse irregularitatem, cum tamen defendi possit potius esse causam illius; sicuti homicidium non est irregularitas, sed causa illius secundum omnes. vnde nec Concilium praefatum diffiniuit raptorem esse irregularem, sed infamem, & excommunicatum.

Quinto, quod verum est nos semper fuisse in ea sententia, quae habet neminem teneri regulariter ad soluendam poenam ipso iure incursum in foro conscientiae, donec iubeatur soluere; sed fallere illam in sententijs censurarum, quia secum trahunt executionem; & etiam in illis; quae secundum mentem expresse vel tacitam auctoris afferunt illam, sicut censura, ut diximus in cap. non liceat. i. qualis mihi videtur poena cap. licet canon. & aliquot inhabilitates, & irregularitates, de quibus tracto in d. com. cap. fraternitas. An autem omnis infamia ipso iure incursum sit huiusmodi non dixi in extrauagante ab ipso. vbi mitor a domino doctore, sed tantum, quod illa infamia per S. D. N. inducta non videbatur huiusmodi.

Sexto, quod pro responso domini doctoris dato ad secundam quaestionem facit illa determinatio Innocentij, scilicet, quod in dispensatione irregularitatis incursum ab excommunicato, qui frequenter celebravit in excommunicatione, non oportet exprimeret multas illas vices, quibus sic male celebravit: neque illegitimus tenetur exprimeret celebrationes, quas fecit manens illegitimus, in impetratione irregularitatis, quam patitur ob illegitimitatem, neque alij irregulares, qui celebrant in irregularitate, sed satis est exprimeret irre-

2 Cap. 27. nu. 194.

gularitatem illam solam. cuius dicti nouam rationem vsque ad nos à nemine redditam reddidimus in Manual. confessi. & ita sufficeret ad valorem dispensationis super irregularitate ob raptum contracta exprimere, quod fecit, raptum, non exprimens vices, quibus rapuit, quando saltem circa vnam solam frequenter raptum commisit.

b 32. de rapt. in nouis.

7 Septimo, quod apparet mihi verius raptorem in impetratione dispensationis infamiae ex raptu contracta non teneri ad faciendam mentionem de incestu cum rapta commisso: quoniam licet omnis expressio falsi, quae faciliorem reddit principem ad reddendam gratiam, reddat illam subreptitiam; non tamen omnis taciturnitas veri, quae idem facit, reddit illam subreptitiam, sed solum illa, qua taceretur verum, quod iura iubent exprimi in talis gratiae impetratione, iuxta decisionem Rotae, & nullo iure cauetur vt in impetratione dispensationis super infamia raptus fiat mentio criminum raptoris.

c In c. quarelam. de iure iur. à num. 4.

8 Octauo dico, tangendo responsum domini doctoris ad quartum, quod licet res grauiter controuertatur, an collatio beneficij infami facta valeat, nos tamen sumus in sententia Cardinalis quam late refert, & defendit Felinus, cui forte potest adici illa noua ratio, quod crimina inducentia infamiam ipso iure non inducunt immediate irregularitatem, sed infamiam matrem eius, quae parit illam: & ita, vt superius insinuauimus, quo ad forum conscientiae non ligat illa irregularitas, donec à iudice infligatur, per praefatam glossam singularem praefat. cap. fraternitas, quamuis arbitretur, vt supra insinuauimus, quod infamia iuris non tollitur per solam emendationem vitae.

Quae omnia praefati doctoris domini mei, & cuiusuis melius sentientis censuram submittimus, sperantes fore, vt in praefato commentario cap. fraternitas. haec cum aliquot alijs eius affinis altius expendamus.

SVMMARIVM.

- 1. Prohibito vno, & id censetur prohibitum, per quod ad illud peruenitur, modo prohibitio sit perpetua, & in vtroque milites eadem ratio. num. 2.
- 1. Prohibito matrimonio, prohibentur etiam sponsalia: & hoc, quando prohibitio, seu impedimentum est perpetuum, seu subest eadem ratio; aliter non. 2. Vnde, cum secundum ius civile (quod tamen non habet locum de iure canonico, nu. 3. in fine) senatoribus, & eorum filijs perpetuo prohiberetur, ne cum quibusdam personis matrimonia contraherent, etiam sponsalia censentur prohibita. nu. 3. & hoc saltem ex mente legu. nu. 5. Et cum Concil. Trid. limitando ius antiquum, ideo statuerit, ne inter raptorem, & raptam existentem in potestate raptoris, possit contrahi matrimonium, quia non videtur adesse liber consensus ad matrimonium contrahendum necessarius; haecque ratio militet etiam in sponsalibus requirentibus pariter consensum liberum; sequitur vt pari modo & sponsalia censentur prohibita. nu. 4. E contra autem, licet idem Concil. prohibeat volentibus matrimonium contrahere, ne sine parcho contrahant; non tamen censetur prohibuisse similiter sponsalia sic contrahi: quandoquidem nec eadem ratio militat in vtriusque, nec prohibitio matrimonij est perpetua; cum, qui clandestine contraxerunt, possint iterum coram parcho contrahere. nu. 1. & 3. Item licet iure civili praesidi sit prohibitum, ne in sua prouincia contrahat matrimonium, non tamen prohibetur contrahere sponsalia. num. 1. quia prohibitio erat ad tempus, scilicet durante officio, & non perpetua. num. 2.
- 6. Lex exorbitans, seu limitans ius commune, ex similitudine rationis, immo etsi sit etiam poenalis, ex indentitate rationis extenditur.

CONSILIVM IV.

AN quemadmodum non valet matrimonium inter raptorem & raptam, quamdiu ipsa manserit in potestate raptoris, vt habetur in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 6. ita etiam non valet sponsalia?

d ff. de spons. c. ubi & in l. 2. ff. de iurisd. omni. iud.

1 Ad hanc quaestionem respondeo, quod pro parte affirmatiua, quod scilicet etiam sponsalia sint nulla, videtur primo casus in l. oratio. quatenus probat, prohibito matrimonio, etiam prohiberi sponsalia.

Secundo id, quod Bartholus notat ex ea, e quod prohibito vno, censetur prohibitum id, per quod peruenitur ad illud.

Tertio, quod prohibitus alienare, prohibetur facere actum, ex quo sequitur alienatio, vt constat ex glossa recepta. Vnde prohibitus alienare, prohibetur compromittere, per quod potest peruenire ad alienationem.

Quarto, quod statutum prohibens alicui vendere, videtur prohibere promissionem de vendendo facere, vt post alios consulit Decius.

Pro contraria tamen parte facit primo l. si quis officium. quatenus habet rectorem prouinciae, qui prohibetur ducere uxorem in ea, non prohiberi contrahere sponsalia.

Secundo facit Concilium Tridentinum, quatenus annihilat matrimonium contractum aliter, quam praesente parcho, & duobus vel tribus testibus: & quod communiter dicitur, & nos diximus in Manual. quod sponsalia contracta publice, siue clandestine in absentia parochi valent etiam hodie post Concilium Tridentinum & ita probat matrimonio prohibito non prohiberi sponsalia.

Tertio, quod poena imposta contrahenti matrimonio non censetur imposta contrahenti sponsalia, iuxta glossam receptam iuncto textu.

2 His pro vtraque parte consideratis, pro resolutione constituendum videtur primo, quod praedicta l. oratio. quatenus probat matrimonio prohibito prohiberi sponsalia, & prohibito vno prohiberi praebulum ad illud, non habet locum, nisi quando eadem ratio militat in matrimonio, & sponsalibus, & in prohibito, & praebulo omnes, & tunc sic, vt determinat Cynus, quem Salicetus & omnes sequuntur, i & Alexander, in fine, quem sequitur Decius, & probatur per l. si quis officium. & per d. l. i. ad iuncta praedicta l. oratio.

Secundo constituendum est, quod praedicta l. oratio. quatenus habet, matrimonio prohibito, prohiberi sponsalia, non habet locum, nisi quando matrimonium perpetuo prohibetur, siue quando impedimentum est perpetuum, & non quando impeditur ad tempus, siue quando impedimentum est temporale, secundum Dinum, quem inter alios sequitur Decius.

Tertio indaganda est ratio; qua praedictum Concilium Tridentinum limitauit ius commune antiquum ca. fin. 9 per quod ea ratione licebat raptae, si vellet, nubere raptori, quia secundum canones antiquos, quos Gratianus citat, post poenitentiam, purgationem, & satisfactionem, raptis id licebat, vt pulchre Gratianus ipse, determinauit.

4 Quarto constituendum, quod ratio limitandi illud non fuit, quod perpetuo prohiberetur contractio matrimonij inter raptorem, & raptam, iuxta l. iniuriam. Tum quia lex illa quo ad hoc non est seruanda iure Pontificio, per iura praedicta. Tum quia ipsum Concilium permittit contractionem, posteaquam rapta exierit domum raptoris; & fuerit assequuta plenam libertatem contrahendi, vel renuendi; & ita inducit impedimentum temporale, & non perpetuum.

5 Quinto, quod ex hoc sequitur, quod per d. l. oratio. non potest concludi, sponsalia, de quibus quaeritur, esse nulla: quia lex illa, quatenus habet non posse contrahi sponsalia ab his, qui non possunt contrahere matrimonium, non habet locum, quando impedimentum est temporale, sed solum quando est perpetuum, vt dictum est qua eadem ratione defenditur, quod Concilium Tridentinum annullans matrimonium contractum in absentia parochi, non annullat sponsalia; quia matrimonij non prohibetur perpetuo inter aliquos, eo quod prohiberetur fieri in absentia parochi, cum fieri possit in eius praesentia.

6 Sexto, quod non videtur etiam ratio limitandi ius antiquum fuisse illa, qua nititur prohibito matrimonij inter senatores, & liberos eorum, cum quibusdam personis. Tum quia illud impedimentum est perpetuum: vt enim tradit Cynus, quam Salicetus & alij sequuntur, id fuit statutum, ne senatorum, & liberorum eorum dignitas vilesceret, iuxta l. semper. nec est receptum iure Pontificio. Tum quia raptor & rapta frequenter sunt aequalis dignitatis.

7 Septimo, quod ratio limitandi videtur fuisse, quod consensus raptae praestitus in domo raptoris, vel extra eam, donec assequatur plenam libertatem, non est satis liber ad contrahendum matrimonium, quod plenam libertatem requirit, quae ratio ita militat in sponsalibus, ac in matrimonio: quia sponsalia etiam plenam requirunt libertatem secundum omnes.

a In leg. si quis. g. ca. l. 2. ff. de verb. obligat. b Cap. cum sit. p. de arbit. c Cen. 502. n. 2. d ff. de rit. nu.

c Cap. 1. l. sess. 24.

g Cap. 25. nu. 144.

h In cle. 1. de consang.

i In dicta l. 1. Co si reitor prouinc. k Conf. 194. lib. 2. l. dicta l. 1. sub finem. m ff. de rit. nupt. n C. rector prouinc. o In c. cu quid vna via. de reg. iur. lib. 6. p Leg. 2. ff. de iur. omni. iud. sub finem. q Derap. r 30. quast. 2. s In §. prohibetur. sub ca. apud omnino tenem. t C. de ra. vir.

v ff. de spons.

x Cap. 1.

y Dist. l. 1. C. rector prouinc. 2 ff. de rit. nu. 144.

z Ca. cum locum. de spol.

Octauo, ex hoc sequitur, quod licet l. oratio. quatenus habet, matrimonio prohibito propter impedimentum perpetuum, videri sponsalia prohibita, non concludat, vt dictum est, per prohibitionem Concilij temporariam videri prohibita sponsalia: tamen quatenus probat, prohibito vno videri prohibitum praebulum, in quo est eadem ratio, concludit, prohibito matrimonio inter raptorem & raptam, donec rapta fuerit in domo raptoris, & donec assequatur plenam libertatem, censeri prohibita sponsalia, donec maneret intra domum, vel extra, & non assequatur plenam libertatem: quia, vt dictum est, defectus liberi consensus ita impedit sponsalia, ac matrimonium.

5 Per quod patet responsio formalis ad quaestionem propositam, & etiam concordia pro vtraque parte allegatorum. Nec obstat, quod aliqui dixerunt, quod prohibito matrimonio, de qua in dicta l. oratio. per nouam extensionem Iuriconsulti extenditur ad sponsalia, ad quae antea non extendebatur, ob illa verba, vt suppleatur quod orationi deest, quia ex mente Decij, qui huic obstaculo respondet, clarius responderi potest, contextum eius non loqui de suppletionem quo ad mentem & sententiam, sed solum quo ad suppletionem verborum, hoc est, quod Iuriconsultus declarat ibi mentem & propositum Imperatorum prohibentium matrimonium inter senatores, & liberos eorum, cum quibusdam personis, fuisse etiam prohibere sponsalia, licet verbis id non expressissent.

6 Non obstat etiam, quod praedictum Concilium Tridentinum est ius exorbitans à iure communi, & limitans illud, vt supra dictum & probatum est; & quod iura exorbitantia non sunt extendenda de vno casu ad alium, & consequenter, quod cap. illud loquens de matrimonio non debet extendi ad sponsalia: non inquam hoc obstat. Tum quia ius limitans aliquid extenditur ex similitudine rationis ad casum similem, vt efficaciter & singulariter probatur per cap. cum delicta. & alia multa, quibus ibi Decius illud confirmat: & in proposito nostro non solum inuenitur ratio similis, sed etiam eadem, vt supra probatum est: & ex identitate rationis non solum iura exorbitantia, & limitatoria, sed etiam poenalia extenduntur, iuxta glossam singularem, & late tradita ibi per Dominicum, & Francum post Antonium. f Salua, & c.

a In d. conf. 502. & dicta l. 2. & in c. na concupiscentia. de consil.

b Cap. 6.

c Cap. qua à iure. lib. 6.

d De confr. r. tit. vel iur.

e Cap. 1. verbo Italia. de temp. ord. in 6. f In ca. fin. de consuetud.

DE FVRTIS.

SVMMARIVM.

- 1. Surripientes aliqua ab ijs, de quibus probabiliter credunt quod rogati darent, non peccant mortaliter, licet credant quod nolent clam accipi: vnde possunt absolui, etiam si non habeant propositum abstinendi.

CONSILIVM I.

AVPERES mulieres debiles, sibi ipsis victum quaerere non valentes, & mendicare erubescens, cum sint honestae conditionis, visitant propinquas suas etiam pauperes, sed non aequae, vt ipsae sunt, & alternis diebus auferunt eis bucellam panis, vel aliquid simile. Quaeritur, an id eis liceat.

1 Respondeo id non licere, nisi credenti probabiliter, quod amica, vel propinqua illa, cui subtrahit, esset contenta, si subtractionem nosset, iuxta l. inter omnes. & qui crederet eum, cui surripit, contentum iri, vt acciperet, non peccaret mortaliter accipiendo, etiam si crederet, quod nollet quod acciperetur ei clam, vt post Adrianum, & Caietanum diximus in Manual. confessi. Quod sequitur, mulierem, quae acciperet illa panis frustula, credens quod domina eorum gratis daret, si peterentur ab ea, posse absolui sine proposito omnino abstinendi; quia non oportet poenitentem habere propositum omnino abstinendi à venialibus, sicut à mortalibus, vt diximus in d. Manual. Confessi. post S. Thomam.

g. r. ff. de iuris.

h Cap. 17. nu. 139.

i Cap. 1. nu. 24. k 3. par. q. 87. art. 1. & 4.

SVMMARIVM.

- 1. Restituere tenentur ancilla, qua dietim modica in pauperes bona fide erogant clam, dominis; nisi domini talis essent conditio, quod probabiliter rogati vel pauperibus, vel ancillis ipsis id concessissent, vel nisi omnia simul iuncta non essent notabilis quantitas; immo secundum auctorem, etiam si facerent notabilem quantitatem, modo eo non essent animo, vt per modica ad vnum notabile peruenirent.

2 Furto subtrahere, grauius est peccatum, quam furto subtracta retinere.

CONSILIVM II.

ANCILLAE per multos annos inuitis dominis clam singulis diebus modica quaedam dederunt pauperibus, credentes hoc minime prohibitum: quorum omnium minimorum summa simul collecta ascendit ad notabilem quantitatem. Dubitatur, an teneantur restituere de suo.

1 Respondeo primo, quod non tenentur restituere, si domini earum essent talis conditionis, & habitus, vt probabiliter credere possent, quod ipsi concessissent eis, si petissent licentiam dandi parua illa pauperibus, vel dedissent ea, si fuissent petita ab eis, etiam si nolissent, vt clam eis illa darentur, per responsum ad praecedentem quaestionem.

2 Secundo, quod tenentur restituere, si domini essent talis conditionis, quod non dedissent licentiam praedictam, neque illa per se dedissent pauperibus petentibus ea, secundum communem opinionem, quam nos quoque sequuti fuimus in Manual. confessi. cum quadam limitatione notabili, quae ibi videri potest.

3 Tertio, quod secundum nostram particularem opinionem putamus probabile, quod numquam teneantur restituere illa parua sub poena peccati mortalis, etiam postquam peruenerint ad notabilem quantitatem, si numquam, percipiendo illa parua, intendunt peruenire ad illam, ratione illa firma, quod magis peccat, caeteris paribus, qui capit, quam qui retinet, & quod qui capit illa parua sine intentione perueniendi ad illam quantitatem notabilem, non peccat pluraquam venialiter.

SVMMARIVM.

- 1. Pueri coquina de mandato illius praefecti eius amicis deferentes ea, quae si sciret dominus prohiberet, nisi desistant, non sunt absoluedi, etiam si ob id cum damno essent de domo eiciens.

CONSILIVM III.

PRAEFECTVS coquinae habet sub se pueros, quibus dat aliqua comestibilia, alicuius tamen seioris, clam deferenda aliquibus amicis suis, crediturque, quod, si dominus sciret, prohiberet. Pueri oburgati à confessorijs respondent, Nos huic praefecto cogimus parere, & nisi pareamus, vel si hoc reuelabimus, malo nostro de domo eiciemur. Dubitatur quid agendum cum dictis pueris.

1 Respondeo, quod praedicti pueri, qui credunt, vel credere debent peccare suum praefectum mortiferè mittendo praedicta donaria suis amicis, peccant etiam ipsi deferendo illa: & ita debet eis praecipere, ne deferant, propter obedientiam, quam Dei legi debent, sperantes ab eo, qui diues est in omnibus, compensationem tam in bonis animae, quam in caeteris, argu. eorum, quae de ministris peccatorum diximus in nostro Manual. confessi.

SVMMARIVM.

- 1. Furto subtracta bona fide de loco ad locum portans mulio, & in via illa furtiua cognoscens, ne de suo cogatur satisfacere, non furi, si ab eo ad dominum probabiliter creduntur non peruentura, sed domino consignet, modo id sine suo possit detrimento.

CONSILIVM IIII.

MVLIO bona fide portabat quasdam res de loco ad locum, in via cognouit dictas res furto sublata, & tamen perfecit iter. Dubitatur, an teneatur de suo restituere.

1 Respondeo, quod praefatus mulio tenetur res illas restituere illi, qui eas sibi commendaui, vt nos tradimus in Manual. Et ita si ipse portauit illas ad locum, ad quem portare promisit, & reddidit personae, cui reddere promiserat, satisfecit, saltem quo ad forum conscientiae, nisi probabiliter crederet, quod qui eas ei commendaui, numquam restitueret domino: nam tunc, si absque magno detrimento suo id facere posset, debet restituere domino: & si restituerit ipsi, qui eas ei commendaui, debet monere dominum, locum, & personam, vbi, & penes quem sunt: & si restituerit domino, debet monere eum, qui eas sibi tradidit, quod restituit domino: & si reddiderit furi, cum deberet reddere domino, vel detinere penes se sine detrimento suo, tenebitur restituere de suo

a Cap. 17. nu. 139.

b Ca. sape de restitut. spoli.

c Cap. 17. nu. 19 & c. 24. nu. 23.

d Cap. 17. nu. 29. e Arg. l. bona fides. ff. de possi.

domino; sed ad precipiendum hoc ei, diligenter sunt circumstantia rei & personarum perpendenda, vt ex prædicto loco Manual. & ex Dominico Soto. a

S V M M A R I V M.

- 1 Furtum committens in finem seminandi discordias, duo committit peccata mortalia, alterum materialis furti, alterum formalis discordie notabilis.
- 2 Monitorio promulgato contra detinentes & scientes non satisfi, nisi qui habent domino restituant, & qui sciunt ita reuelent, vt ad quos spectat, eorum possint se iuuare testimonio. & num. 5.
- 3 Restitutio rei subtrahita ita faciendae est, vt veniat ad manus domini, à quo fuit subtrahita; nec sufficit, si clam in eius domum proiciatur, nisi etiam ad ipsum perueniat: alioquin sur iterum etiam in vtroque foro tenetur restituere. num. 4.
- 4 Furtiuam rem à fure acceptam furi tenemur restituere, nisi sit presumendum quod ab ipso ad dominum minime perueniet, quia tunc melius est restituere domino.

CONSILIVM V.

QVIDAM, animo seminandi discordiam inter maritum, & vxorem, & focrum, bona quædam furati sunt, quæ postea archipresbytero dederunt, vt ea restitueret; is vero intra domum prædictorum secreto posuit; nescitur tamen, an ad manus dominorum peruenierint. Dominus excommunicationem à Papa contra bonorum detentores, & scientes, & non detegentes obtinuit; archipresbyter occultè præmissa manifestauit Episcopo, Episcopus autem manifestauit focru.

Quæritur primo, quod peccatum commiserint dicti fures. Secundo, an in excommunicationem inciderint.

Tertio, an, depositione prædicta facta in manibus archipresbyteri sic postea reponentis occultè in domo non obstante, teneantur restituere.

Quarto, an fures conditione furtiuæ teneantur ad restitutionem.

Quinto, an furibus, seu parti archipresbyter teneatur restituere.

Sexto, an scientes, reuelando Episcopo, satisfecerint. Quæstiones præfatæ iustum libellum, ad iustam earum resolutionem, requirere videntur: quod ipse occupatissimus præstare nequeo, sed breuiter & simpliciter absque ampliori disputatione respondebo.

AD PRIMAM quidem, proculdubio eos mortaliter bis peccasse: Primum materialiter peccatum furti: quia contractauerunt rem alienam inuito domino. Secundo peccauerunt formaliter peccatum discordiæ notabilis ex circumstantia finis: quia in finem seminandi grandem discordiam inter maritum, & vxorem, & focrum, inter quos magna concordia procuranda erat, furari curauerunt.

AD SECUNDAM, imitando Scæuolam, qui secundum ea sola, quæ proponebantur, respondere solebat, respondeo, eos incidisse in excommunicationem Papalem, si ante lapsum terminum monitioni præfixum, nihil ultra id, quod in casu proponitur, fecerunt: quoniam excommunicatio Papalis, quam appellant significauit, habet Papam iubere, vel committere iussionem ordinario, vt infra certum terminum restituant, qui rem detinent, & qui non detinent, sed sciunt, id manifestent coram iudice, vel persona in literis Papæ vel commissarij expressa, vel nominata; ita vt per eius dictum iuari possit, qui excommunicationem impetrauit: & præfati fures nec restituerunt, nec confessi fuerunt se habere, nec accepisse furto subtrahita intra terminum præfixum.

AD TERTIAM respondetur, eo modo esse illa restituenda, ac si non fuissent in domum præfatam proiecta; nisi probetur ea peruenisse ad dominum rerum subtraharum: quia restitutio requirit, vt res in pristinum statum reponantur; & furtum non censetur repositum in quo erat statu, donec perueniat ad suum dominum: & per præfatam proiectionem non constat res proiectas in potestatem earum domini venisse, vt palam est.

AD QVARTAM respondetur, fures teneri ad restituendum domino in vtroque foro; in foro quidem exteriori actione furti; & conditione furtiuæ in interiori autem, quia non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

AD QVINTAM respondetur, quod archipresbyter

A tenetur restituere furibus iure stricto actione depositi; quia deposuerunt illa apud eum, & præfati fures non erant tales, & suspecti de fuga, vel de voluntate non restituendi verisimili; quo casu interdum satisfaceret, immo melius faceret restituendo domino, quam furi.

AD SEXTAM respondetur, quod aut sacerdos, qui manifestauit Episcopo, satisfecit excommunicationi Papali, & Episcopus sanctè potuit reuelare illud focri, cuius intererat illud scire: quia Papa, vt supra insinuaui, iubet, aut committit iussionem reuelandi huiusmodi furta male ablata, ad hoc, vt hi, quorum interest, eiusmodi reuelatione uti possint: & ita poterat optimo iure, immo tenebatur Episcopus reuelare, quod si sacerdos ille non reuelauit Episcopo eo modo, quo posset ille reuelare his, quorum intererat, non satisfecit excommunicationi Papali.

S V M M A R I V M.

- 1 Restituere viator, qui ad mendicitatem, & alia viarum incommoda vitanda, aliquid furto subtraxit, quod adhuc, vel illius pretium habet, cogendus est.

CONSILIVM VI.

REGVLARIS quidam peregrinus, cum nihil haberet, in via nactus occasionem furto quædam sustulit, ad hoc, vt in patriam sibi redeunti proderet, vitaretque erubescenciam mendicandi, ac alia incommoda, quæ patiuntur facientes iter. Quæritur, an sit cogendus restituere, & quid si rem vendidit, sed habet pretium; & quid, si sit laicus.

1 Respondeo, quod proculdubio tenetur restituere, siue sit laicus, siue ecclesiasticus, & est cogendus, per tradita à nobis in nostro Manual. confess. a quæ facile videri possunt.

DE VSVRIS.

S V M M A R I V M.

- 1 Vidua & orphani vt certum lucrum ex pecunijs accipere valeant statui non potest, nisi societas per tres contractus fiat, vt & ceteris permittitur.

CONSILIVM I.

VERITVR, quomodo possit statui, vt viduis & orphanis dentur quatuor, vel quinque pro centum ab eis acceptis.

AD HANC quæstionem respondeo, quod modus licitus, quo viduis, & orphanis, immo & quibuslibet alijs dentur quatuor pro centum quotannis, est ille, quem nos pingimus & declaramus in Manual. confess. b & in comm. super cap. si feneraueris. c qui fit per viam contractus societatis, cum assecuratione fortis principalis & capitalis pro pretio iusto, & cum assignatione certi lucri pro incerto facta etiam pro pretio iusto; quod non fundo hic latius, quia ibi potest videri satis late fundatum, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Mons pietatis, qui deponentibus soluit quatuor pro 100. & à pauperibus mutuarijs exigis eadè quatuor, & alia duo pro expensis, non peccat, nec ratione illorum duorum, quæ iuste exiguntur pro dictis expensis, num. 6. neque ratione aliorum quatuor, quæ ideo accipiuntur, vt ea soluantur deponentibus, à quibus mons in gratiam ipsorum pauperum sub dicto interesse dictam pecuniam accipit. num. 7.

Deponens pecuniam numeratam à depositario, etiam si sit mons pietatis, nihil potest exigere, immo ei potius deberet mercedem dare; adeo vt si pro ea illi concedat vsum pecunie, committat vsuram: nam hoc depositum resoluitur in mutuum: & multo magis si accipit quodcumque aliud lucrum. num. 2. & 4. & sic peccat. nu. 7. nisi forte dictum lucrum capiat ratione lucri cessantis, quod amittit, dum vt pauperibus subueniatur, per dictum depositum desinit ex suis pecunijs verisimile lucrum acquirere. num. 3.

- 3 Mons pietatis, qui à mutuarijs exigit interesse, vt ex illo satisfaciatur deponentibus pecunias cum lucro & expensis ministrorum, non potest iustificari per vnum societatis contractum, & duos assecurationis: quia mons non exercet aliquam iustam lucrosam negotiationem. & num. 5.

CONSILIVM II.

LICITVM an sit, vt mons pietatis det quatuor pro centenario deponentibus pecuniam apud ipsum, cum

circum

circumstantijs, de quibus in bulla Iulij III. præsupposito quod hoc est vile ipsi monti?

1 Responderetur primò, quod, si inter montem pietatis, & deponentem pecunias apud eundem, verus & solus contractus depositi fieret, non posset deponens iuste quidquam lucra à monte depositario accipere. Tunc quia verus contractus depositi est gratuitus; a sicut & contractus commodati, iuxta glossam: b nam si quid daretur pro custodia, esset contractus locati, vel conductionis, vt per prædicta iura probatur. Tunc quia potius deberet accipere depositarius à deponente, propter onus custodiendi, quod subit, quàm è contrario, vt palam est: adeo quod nos in Manual. confess. c probamus vere deponentem cum pacto, vt pro custodia nihil depositario daretur, sed vsus pecunie esset pro salario, committere vsuram.

2 Secundo, quod huiusmodi deponentes apud montes non dicuntur vere deponentes, sed mutuantes: quoniam qui deponit pecuniam numeratam apud alium, ea lege, vt depositarius ea uti possit cum obligatione reddendi eam quandoque repetatur, censetur mutuare, d & huiusmodi deponentes hac lege deponunt suas pecunias apud montes.

Tertio, quod ex hoc sequitur, huiusmodi deponentes non posse iuste capere quatuor, nec quidquam aliud pro centum, sola ratione eiusmodi depositi; quia id esset capere vi & ratione mutui, & consequenter vsuram committere, iuxta capit. i. e & veram definitionem vsuræ, quam nos post alios tradimus in d. Manual. f nec possent excusari ratione utilitatis & pietatis montis, cum neque pro redemptione captiuorum possit vsura exerceri, iuxta cap. super eo. g quod habet etiam super hoc non posse per Papam dispensari.

3 Quarto, quod prædicti deponentes iuste possunt percipere prædicta quatuor pro centum, modo concurrant illa, quæ scilicet Iulij III. voluit vt concurrerent in depositionibus faciendis apud montem ciuitatis Veronensem, videlicet, quod intentio & finis principalis sit auare montem, & pauperes ab eo mutuantes, & non scenerandi; & quod ad finem deponendi siue mutuandi monti desinant emere merces paratas venditioni, quas alioqui emissent, & sic huiusmodi deponentes non recipiunt illa quatuor vi & ratione talis depositi, seu mutui, sed ratione lucri cessantis, quandoquidem ex dicta emptione verisimiliter lucrarentur tantumdem, vel amplius: & constat mutuantem ratione veri interesse posse capere aliquid mediocre ultra sortem, iuxta glossam ab omnibus receptam. h

EX HOC responso potest desumi resolutio illius dubij, quod à Verona nobis in hanc formam missum est, vbi erectus fuit quidam mons pietatis in subuentionem pauperum, ne impijs Hebræorum vsuris plane exhaurirentur, in hunc, qui sequitur, modum. Multi pecunias habentes, ea deponerant in monte pietatis ad erogandum pauperibus indigentibus, eo pacto, quod dictus mons daret quatuor pro centenario ijs, qui suas pecunias ibi deposuerant in fauorem dictorum pauperum, & quod accipientes eadem tenerentur soluere sex pro centum, quorum quatuor dabantur ijs, qui suas pecunias, vt prædictum est, tribuerant, & reliqua duo sustinendis oneribus ministrorum d. montis; & si quid ex illis duobus supererat non expensam, applicabatur ad pios vsus. Iam quæritur, an tam deponens, vt prædictum est, suas pecunias in monte, quàm etiam ijs, qui ibidem depositas, captis pignorijs, ex officio indigentibus & petentibus erogant, accipiendo sex pro centum, committant vsuram?

4 Circa quod dico primo, quod respondendum est affirmatiuè per supra dicta, nisi seruent ea, quæ prædictus Iulij III. seruanda esse respondit, & declarauit.

Secundo, quod non prodest eis non seruantibus illa modus ille contrahendi societatem per tres contractus, quo capitale, siue fors principalis remanet salua, iuxta tradita à nobis in Manual. i quia nos loquimur de vero contractu societatis expressè vel tacitè facti; factum autem propositum agit de mutuo, vel deposito cum facultate, vt depositarius eo uti possit, quod effectu est mutuum, per dicta in supradicto responso.

5 Tertio, quod difficile fuerit inducere in illo monte Veronæ per prædictos tres contractus modum, quo, qui poneret pecuniam, posset lucrari quatuor, capitali saluo; quia non satis intelligo, quomodo mons deputatus solum ad mutuandum,

A possit contrahere iustam societatem ad lucrandum tantum, quod vna pars lucri relinquatur socio pro assecuratione sortis, & pars pro lucro incerto certificando, & pars sibi reservanda; cum modus lucrandi per mutuum, acceptis pignorijs, non sit iustus, nec modus negotiandi ad lucrandum tantum; quamuis sit iustus ad lucrandum aliquid paruum pro sustentando onere ministrorum.

Quarto, quod aptissime posset induci modus, quo ciues Veronenses seruarent capitale, siue sortem principalem saluam, contrahendo societatem cum mercatoribus Veronensibus per prædictos tres contractus, qui cum illis licitè fieri possent: sed hoc nihil prodesset monti, neque pauperibus, ad quos iuuandos is est institutus.

6 Quinto, quod ministri montis, & depositarij, qui pecunias prædicto modo depositas mutantur pauperibus ad rationem sex pro centum, etiam videri possunt vsuarij primo aspectu, licet ad pia opera mutantur; quia non licet etiam pro redimendis captiuis scenerari, vt in prædicto responso habetur; sed saluari possunt quo ad illa duo, quæ sibi lucrantur, per illam conclusionem nostram in dicto Manual. a quæ habet posse à Repub. institui officium ad mutuandum pauperibus, salario ministris de publico constituto, vel aliquo paruo à pauperibus mutuarijs eis soluendo.

7 Quo autem ad alia quatuor pro centum, deponentibus, siue mutuantijs eis pecuniam danda non peccant, siue deponentes deponunt seruatis seruandis per bullam Iulij III. siue non: quia accipiunt pro necessitate, non quidem suarum personarum, sed proximorum, & etiam pro necessitate sui officij mutuandi pauperibus: quod licet eo modo, quo docet S. Thomas. b

Sexto, quod ex his inferitur, quod si deponentes licitè deponant seruatis seruandis per prædictam bullam Iulij III. nec deponentes, nec depositarij peccant: si autem deponentes malè deponant, ipsi soli peccant, & tenentur ad restitutionem; depositarij autem, siue ministri montis, nec peccant, nec tenentur restituere.

S V M M A R I V M.

- 1 Vsuras exercere ad faciendae opera pia non licet.
- 2 Mutuare potest quis nummos alienos, volente domino, vt suos.
- 3 Mutuare nulli licet, vt aliquid det ali vel tali operi pio.
- 4 Mutuans sponte, licet ex eo patiatur damnum, non querit actionem, nisi ea mutuet lege, vt se seruet indemnem à damno emergente, & lucro cessante. num. 7.
- 5 Censum annum super bonis suis potest constituere communitas, vt pretium mutuet pauperibus conseruantibus illam à damno dictæ annuæ præstationis.
- 5 Interesse lucri cessantis, vel damni emergentis peti potest.
- 6 Fideiusor licitè recipit vsuras, quas creditori soluit.
- 6 Creditori qui statuto die non soluit, restituit vsuras, quas creditor ob id alteri soluere coactus fuit.

CONSILIVM III.

QVÆDAM Respubl. vt egenis subueniret, constituit censum mille ducatorum super bonis suis; ex hoc accepit viginti millia ducatorum quinque annuorum pro centum, quæ mutuando illa indigentibus stipulatur à mutuarijs indemnitatem, vt scilicet ipsi soluerent illos quinque annuos pro centum. Quæritur, an hoc sit licitum.

1 Responderetur, quod pro parte negante facit primò, quod non licet vsuram exercere, nec per ea quærere aliquid ad opera pia exercenda, etiam pro redemptione captiuorum, c & quod in casu proposito videretur exerceri vsura ad opera pietatis faciendae: quia ipsa Respub. constituit per venditionem bonorum suorum censum mille florenorum annuorum ad mutuandum egenis, ita vt soluerent mutuarij ad rationem quinque pro centum.

2 Secundo, quod paria videntur esse mutuare mille florenos suos egenis ea lege, vt reddantur ei quinque annui pro centum, aut mutuare mille florenos alienos acceptos ab alio ad mutuandum egenis eadem lege reddendi quinque annuos pro centum: quandoquidem sic mutuare potest quis alienos nummos de voluntate domini eorum, ac suos. d

3 Tertio, quod approbans huiusmodi contractum, videtur approbare viam, qua quilibet habet bona immobilia impunc

a Cap. 17. nu. 288.

b 2. 2. q. 78. a. 4.

c Cap. super eo. de vsur.

d Leg. certi. cõ dictio. §. fin. cum l. eq. ff. de reb. cred.

possit exercere vsuram: quilibet enim habens talia bona, potest vendere censum super illis; & pecuniam numeratam, quam pro pretio census accepit, mutare alteri ea lege, vt censum, quem ipse soluere debet, soluat mutuatarius; quod tamen non videtur iuste fieri posse: illicitum enim est mutare alteri ea lege, vt ultra sorte sibi reddendam detur aliquid illi aut illi pauperi, aut illi vel illi operi pio, iuxta dict. cap. super eo. & tradimus clarè in Manual. confess. a & probatur per ea quæ scripsimus ibidem, b & in comme. de vsuris. c

4 Quarto, quod licet mutuans pecuniam sponte sine vlla vi & coactione patiatur aliquid damnnum, vel cesset quære aliquid lucrum amore Dei, vel proximi, ex eo tamen non querit aliquam actionem, vel exceptionem, vel aliquid ius agendi contra illum, cuius gratia & amore id patitur, sed solum querit debitum quoddam antidorale, quod non parit actionem, nec ius agendi, vt l. sed est. d & traditur in l. ex hoc iure. e Ergo cum ipsa Respon. sponte mutuet, & sine vlla vi suis mutuatarijs, & sponte & sine vi relinquat ius exigendi, & lucrandi prædictos census, non videtur querere sibi per debitum legale, vel iustitiam exactorem, & ius stipulandi à suis mutuatarijs indemnitate ab aliquo damno, & interesse damni emergentis, vel lucri cessantis.

5 Pro parte autem affirmante facit primò, quod, qui mutuat aliquid licitè potest capere à mutuario, vltra id quod mutuat, tam interesse lucri cessantis, quam damni emergentis, vt nos late probamus in d. Manual. confess. f & latius in dict. comm. de vsuris, g & tenet glossa singularis recepta, h de vsuris, pro qua est text. irrefragabilis in l. 3. ff. de eo quod certo loco. At præfata Respubl. in casu proposito nihil vltra sortem recipit, aut non nisi interesse lucri cessantis, & damni emergentis: solum enim recipit à suis mutuatarijs indemnitate, qua se indemnem seruat à damno, quod passura esset, si non stipularetur ab eis, vt soluant ea, quæ ipsa teneretur soluere illis, quibus vendit suos census, vel à damno cessationis lucri, quod non faceret, si mutuatarij ea non soluerent, quæ ipsa soluere debet; quod vno respectu potest dici damnum emergens Reip. & alio damnum lucri cessantis: eo enim respectu, quo teneretur soluere pretia censuum, si non stipularetur indemnitate, posset dici damnum emergens; eo verò, quo desinit suos facere fructus, quos dat censualistis, potest dici damnum cessationis lucri.

6 Secundo facit, quod licet fideiussori accipere vltra sortem vsuram, quam soluit creditori; quia non est ibi lucrum, sed interesse, secundum Innocentium receptum, i quem commendat Iason, k & addit Innocentius, l quod debitor, qui non soluit certo die, quo tenebatur suo creditori, si ob hoc creditor accepit ad vsuras, vt solueret suo creditori, cui etiam certa die tenebatur soluere, debet restituere illud damnnum: m at prædicta Resp. est debitor censuum, quos vendidit super bonis suis, & mutuatarij eius debent ipsi soluere interesse quotannis, vel pro tempore, quo fruuntur pecunia sibi mutuata.

Ad opposita pro parte negante responderi potest. Ad primum quidem primo, concedendo, quod prædicta Respubl. verè mutuat, sed negando, quod accipit aliquid vltra sortem mutuo datam, & vltra interesse damni emergentis, & lucri cessantis, quod licet, vt probat primum argumentum pro parte affirmante formatum, in quo probatur id esse licitum. Secundo, concedendo, quod prædicta Resp. accipit quidem aliquid vltra sortem mutuo datam, sed non vi mutui, sed ratione interesse damni emergentis, vel lucri cessantis, quod licet, vt prædictum est.

Ad secundum concedimus paria esse mutare pecunias proprias, vel alienas de consensu domini; sed negamus, quod non possit mutuans accipere ratione interesse, siue mutuet proprias, siue mutuet alienas, per prædicta.

Ad tertium negamus per partem hanc affirmantem aperiri viam exercendi vsuras veras, & illicitas, sed sic viam mutuandi eo modo, vt mutuatarius soluat aliquid vltra rem mutuata pro interesse damni emergentis, vel lucri cessantis.

7 Ad quartum respondeo, quod licet habeat quamdam similitudinem cum vera & illicita vsura, quia non mutuatur vi, sed sponte; non est tamen talis, per ea, quæ tradimus in d. comment. de vsuris, n scilicet quod dupliciter potest quis mutuarè sponte: vno modo simpliciter sine vlla expectatione recompensationis iustæ, vel iniustæ; alio modo cum expectatione iustæ recompensationis interesse damni emergen-

tis, vel lucri cessantis. & concedimus, quod qui primo modo sponte mutuat, nihil potest exigere vltra rem mutuo datam; negando tamen, quod qui secundo modo mutuat, non possit exigere interesse damni emergentis, vel lucri cessantis, vt, a declaramus, concludendo, quod qui sponte caritate fraterna & Christiana motus mutuat proximo egenti aliquid ad luendam indigentiam eius, cum damno suorum bonorum quaesitorum, vel cessando lucrari, opus salutare animæ exercet, & gratiam rem Deo facit, etiam si ea lege mutuet, vt mutuatarius soluat ei id, quod ipse amore eius perdit, vel cessat lucrari.

S V M M A R I V M.

- B 1 Ignorantia iuris, nisi sit obscuro dubij, non frequentati, vel in-nixa sententia doctoris, cui merito credi debeat, non excusat. num. 8.
- 2 Ignorantia etiam iuris natura & diuini excusat. num. 9.
- 3 Consuetudo, licet ius natura, vel diuinum non tollat, minuit tamen, auget, & distinguit. num. 6. Item præbere potest causam credendi aliquid non esse contra illud. num. 9.
- 4 Contractus aliquot ab aliquibus liciti & ab alijs illiciti censentur.
- 5 Auctoritas viri valde pij & eruditi a fractione legis excusat.
- 6 Consuetudo excusat à pœna imposita.
- 7 Licitum quod publice putatur, faciens, non censetur male facere.
- 8 Iudex errans in apicibus & subtilitatibus iuris non peccat.
- 9 Ignorantia iuris non frequentati dicitur probabilis.
- 10 Sententia lata contra ius non valet, si sit clarum, alias tenet.
- 11 Contractus, qui communiter liciti reputantur, bona fide faciens non peccat; etiam si reuera essent vsurarij: obligatur tamen cognita veritate ad restituendum sic accepta. num. 10. potest tamen retinere tantam partem lucri, quantam verisimiliter per aliquos contractus licitos sibi que sinisset: at si ignorantia non fuit probabilis, totum tenetur restituere. nu. 12.
- 12 Vsuram esse peccatum, ignorare etsi non sit probabile, probabiliter tamen potest ignorari hunc vel illum contractum esse vsurarium.
- 13 Restituere obligatur quis etiam ob actum sine sua culpa gestum.
- 14 Emens rem à non domino bona fide, non peccat, sed restituere debet, cum primum scit.
- 15 Restitutionis causa si sit peccatum, eo cessante, cessat illa.

C O N S I L I V M IIII.

PRIMO queritur, an qui bona fide facit aliquem contractum, quem credit esse iustum, licet verè sit vsurarius, consuetus tamen impune fieri ea in regione, in qua factus est, peccet.

Secundo, an, esto non peccet, teneatur tamen restituere quaesita per illum.

AD PRIMAM quaestionem respondeo sequentia. Primum, quod pro parte affirmante, scilicet quod peccet, facit primò, quod ignorantia iuris non excusat, cap. ignorantia facti, non iuris excusat. b

Secundo, quod licet ignorantia iuris humani plerumque excuset; ignorantia tamen iuris naturalis & diuini neminem videtur excusare. c At vsura iure diuino est prohibita, vt est in clem. 1. d ibi, Contra iura diuina, & humana: iure item naturali, vt de se malum, quod probat S. Thomas post Aristotelem, e adeo quod, qui eam licere dixerit, censendus est hæreticus. f

Tertio, quod consuetudo non potest tollere ius naturale, vel diuinum. g

Pro parte negante, quod non peccet, facit primò, quod licet regulariter iuris ignorantia non excuset per citata pro parte affirmante, fallit tamen in ignorantia probabilis, vt notat glossa recepta. h

3 Secundo, quod multi sunt contractus, qui licet verè sint vsurarij, multis tamen doctoribus etiam eruditissimis videntur esse iusti; & contra multi, qui sunt verè liciti, putantur ab aliquibus doctis illiciti; quales sunt contractus, quibus emuntur census redimibiles, qui licent, seruatis seruandis per extrauagantem Pij V. i relata à nobis ad literam in Manual. confess. k licet ab aliquibus fuerint improbat, vt habetur in extrauagantem 1. & 2. l

4 Tertio, quod auctoritas vnus viri valde pij & eruditi excusat à peccato transgressionis legis, vt est in cap. capellanus. m adiuncta glossa ex quibus hoc colligunt ibi Panormitanus, Alexander & Imolensis, & tradit S. Antoninus. n At consuetudo tantæ vel maioris auctoritatis videtur, quam vnus

a In dicto nu. 54.

c Ca. per tuus 2. de simonia. Fin l. ab eod. Co. quomodo & quando iudex. g In c. firmiter nu. 7. de summa Trinit. h In c. si de cõsuetud.

i In c. 1. de postulat. prel. li. 6. k In cle. 1. §. fin. oppos. 3. de vsuris. l In d. c. ignorantia. de re. iur. lib. 6. m §. quædam. ff. mandati. n In c. 1. de re iudic.

b De reg. iur. lib. 6.

c l. 9. a. §. notandum. ad iud. et gloss. qua hoc explicat. d De vsuris. e 1. politic. 2. 2. q. 78. art. 1. f Prædict. de. 1. §. si de here sic. g Cap. qua cõtra. 8. dist. ca. fin. de consue. h In d. §. notandum.

i Quæ incipit in eam. k Cap. 17. nu. 300. l De emptione inter communes. m De ferijs. n 1. par. tit. 1. o. 10. §. 1. c. d.

Arg. l. 2. C. qua sit longa consue. b De consue. c 4. dist. 1. d §. apud La-beonem ff. de edilis. edict.

Ca. per tuus 2. de simonia. Fin l. ab eod. Co. quomodo & quando iudex. g In c. firmiter nu. 7. de summa Trinit. h In c. si de cõsuetud.

i In c. 1. de postulat. prel. li. 6. k In cle. 1. §. fin. oppos. 3. de vsuris. l In d. c. ignorantia. de re. iur. lib. 6. m §. quædam. ff. mandati. n In c. 1. de re iudic.

o In dicto ca. firmiter. de summa Trinit. p De iur. Tri. q Ca. 1. eod. tit. li. 6. Epile. 1. eo. tit. §. porro. ibi, deinceps. &c.

q Leg. mater. & si mancipiu. C. de rei vend. r Ca. 17. n. 7.

quam acceptum & retentum sine iusta causa. a Tum quia qui capit indebitum, bona fide putans sibi esse debitum, ab eo, qui errore putabat debere, non peccat accipiendo; & tamen restituere tenetur, simulac sciuerit fuisse indebitum. b Ergo & qui accipit per contractum, quem putabat iustum, sed erat verè vsurarius, aliquid vltra sortem, tenebitur restituere illud tamquam indebitum; licet non peccasset accipiendo illud, quod bona fide credebat esse debitum.

11 Pro parte autem negante, quod non teneatur restituere, facit primò, quod cessante causa cessat effectus. c At causa, quare lucrans per contractum vsuram, tenetur restituere lucrum, videtur esse, quod peccat id faciendo; ergo cessante peccato, cessabit etiam obligatio restituendi lucrum.

Secundo, quod qui per ignorantiam iustam fecit contractum vsurarium, potuit per pecuniam, quam ob illum dedit, emere aliqua frugifera, vel aliquid censum, vel aliquas merces, ita quod plus fortassis lucri fecisset, quam per præfatum contractum; & res, quæ culpa caret, non debet in damnum vocari. d

Tertio, quod etiam mutuans pecuniam, licet non possit accipere aliquid vltra sortem pro vsura, siue vsu ipsius, vel alterius rei mutuatæ, potest tamen accipere pro interesse damni emergentis, vel lucri cessantis, e vt & nos post alios tradimus in Manu. confess. f

Vide supra consil. 1. de consuetu. quest. 34. num. 72. & sequentibus, ubi agens de contractibus vsurarij quo ad obligationem restituendi, nullam videtur habere rationem, quod contractus illi lege & consuetudine admittantur.

12 Quibus omnibus pro vtraque parte pensatis, videtur dicendum, quod licet qui lucratur aliquid vltra sortem per contractum, quem scit, vel debet scire esse vsurarium, peccet, & teneatur restituere totum lucrum; qui tamen lucratur per contractum, quem licet esset verè vsurarius) bona fide probabiliter credit esse licitum, nec tenetur scire, neque credere contrarium, sicut non peccat, ita non tenetur restituere totum lucrum, sed potest retinere illud, vel tantam partem ex eo, quantam verisimiliter per aliquos contractus licitos sibi quaesiuisset.

Aduertendum, potissimam rationem, qua hic excusatur ab hac restitutione, fundari super ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, vnde videtur Auctor supponere in hoc casu deberi verificari ea, per qua damnum emergens, & lucrum cessans potest peti, seu retineri: alia enim ratio, qua fundatur super cessatione peccati, non videtur excusare, nisi quo ad ea, quæ accipiens ut impendisset, quod non sit factus locupletior, ne damnum patiatur restituendo de suo.

S V M M A R I V M.

- 1 Multiplices contractus, quos alius quis gessit, de quibus modo in genere dubitat an sint liciti, tenetur adhibita mediocri diligentia meminisse de quibus dubitat, & acquiescere sententia docti confessarij.
- 2 Rationem libros multorum annorum qui ob scrupulos ex parte reuideri curauit, ex antecedentibus potest de consilio confessarij diiudicare an sit restituendum, vel vterius progrediendum.
- 3 Dubitans, an in multiplici negotiatione exercita interuenerit lesio tertij, à Pontifice nihil plus impetrabit, quam ei à iare concedatur; videlicet vt adhibita mediocri diligentia, secundum quod reperit, damna data restituat, certa certis, & incerta pauperibus.

C O N S I L I V M V.

BERTA vidua remanens tutrix suorum filiorum, vt bona paterna non deteriorarentur, sed potius augerentur, eidem negotijs, quibus suus vir utebatur, quæ putabat licita, de consilio suorum doctorum confessoriorum, exercuit. Deum filijs ad ætatem peruenientibus bona diuisit, sua sibi dote retenta. Animaduertens interim, difficile esse talia negotia sine peccato exerceri, cœpit scrupulis conscientia agitari; maxime quia recordatur sæpe sapius in solutionem à suis debitoribus recepisse, & ab alijs emisse diuersarum specierum animalia, granum, hordeum, legumina, domos, vineas, res, quæ deinde alijs vendebat maioris, quam reciperet, credens tamen, cum contineret se intra latitudinem iusti pretij, id licere, vt sibi prædicti consultores consulebant: pro securitate autem conscientia suæ statuit libros suos reuisioni alicuius Theologi submittere, vnà cum aliquo mercatore in negotijs

a Cap. 17. nu. 237. b Num. 211. c Nos. 15. per totum. & præsertim nu. 52.

d §. consulu. ff. de petito. hared. e ff. de iust. & iure.

f Cap. 17. nu. 212. g Notab. nu. 42. h In c. conque sum.

i In c. 2. de vsur. k In l. nãm. num. 3. ff. de iur. iuran. l Vbi supra. m Arg. c. per uent. & cap. consuetud. de fideiuss.

n Num. 52.

a Arg. l. 1. ff. de cond. sine causa. b Toto titulo de conditione indebiti.

c Cap. cum cessante. de appellat. cum suis concordãtj.

d Cap. 2. de consuetu.

e Leg. cõ glos. & et adnota. C. de sententia, quæ pro eo quod interef. f Cap. 17. nu. 211. & sequē.

& computis perito, vt si ipsi in aliquo iudicarent eam aliquem grauaſſe, grauatſis ſatisfaceret ex ſuis doribus; quod & fecit, data ſibi talium copia: qui librorum partem videre incipientes, aliqua inuenerunt reſtitutioni obnoxia, qua hilari animo reſtituit. At quia tales non ibi ita de facili inueniuntur, qui ſciant & velint talem ſubire laborem, licet diuerſi reuifionem inceperint, nullus tamen compleuit, & ſic non ſperat amplius ad completam dictorum librorum reuifionem poſſe deuenire. Pro quiete autem ſua conſcientiæ recurrit ad ſanctam Sedem Apoſt. pro remedio, vt poſſit eligere conſeſſorem, qui eam abſoluat, in iuncta aliqua elemoſyna pauperibus vel operibus piis eroganda.

Rogatus à viro admodum Reuerendo, & erudito, an expediret hanc petitionem offerre S. D. N. aut Pœnitentiario maiori, & qua via id eſſet faciendum, reſpondi ſequentia. Primo, quod prædicta conſulens gratias agere debet Deo, quod eius mentem adeo ſua ſalutis memoria admoneat, adeoque propenſam in eam quaerendam faciat.

Secundo, quod S. D. N. pro ſua eruditione, & iuſtitia, nihil aliud huic piæ conſultanti concedet, quam quod ei, & conſeſſario eius docto iure communi conceditur, nempe, quod medio diligentiam adhibeat in rememorando cauſam, & cauſas, in quibus ſe offendiſſe diuinam maiestatem ſuſpicatur; & eas manifeſtet conſeſſario docto, qui per ſemetipſum, ſi adeo eſt doctus, alioquin per alios, quos ſatis in id iudicauerit doctos, reſpondeat ei, an, & quando, & cui, & quomodo reſtituere teneatur, vel non; & ipſa conſilium eius ſequuta poterit manere ſecura.

Tertio, quod non eſt ei neceſſe ſcrupulis angī, & inquietare ſe, eo quod receperit aliqua in ſolutionem debitorum vno pretio, quæ poſtea maiori diſtraxerit, modo neutrum extra latitudinem iuſti pretij currētis, quando accepit, vel quando dedit, id fecerit, vt in caſu factum eſſe proponitur, ſecundum omnium ſententiam.

Quarto, quod Papa non poteſt in hac re aliud ei concedere, quam quod ſit ſecura, reſtituendo pauperibus ea, quæ ſibi probabiliter videntur reſtituenda; & non poteſt ſcire cui ſint reſtituenda; & hoc ipſamet per ſe ipſam, vel ſaltem cum conſilio docti conſeſſoris poteſt facere, per illa, quæ habentur in cap. cum tu. & latius traduntur in noſtro Manu.

Quinto, quod conſeſſarius doctus & prudens debet iudicare, an prædicta conſulens teneatur facere expleri reuifionem ſuorum librorum iam inceptam, an non, intellectuſis prius cauſis, & cauſibus, in quibus, & ob quas reuifores eam ad reſtituendum damnarunt, & interrogata conſulente, an multa alia ſimilia fecerit, & quot verifiſimiliter, nam ſi inueniret non debuiſſe iure damnari in illis cauſibus, & ob eas cauſas, poſſet merito iudicare non eſſe continuandam reuifionem; ſi autem inueniret eam optimo iure damnatam, deberet iubere, vt reuifio completeretur, niſi ea verifiſimiliter omnia meminifſet. Nam papa non concedet prædictæ conſultanti, vt omitat facere diligentiam iuſtam informandi ſe per rationes librorum ſuorum, & per alia, ſecundum quod viro bono & prudenti videbitur, & faciendo hoc, ſatisfaciat ſine Papæ auctoritate, per facultatem ab ipſo Chriſto conſeſſam, ſecundum omnes. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

1 Mutuus à mutuario poteſt etiam ante moram ſtipulari lucrum verifiſimile ceſſans, & damnum emergens: nec enim accipit pro dilatione temporis, ſed pro dicto intereſſe. num. 4. poteſtque vſque à principio taxari. num. 3. nec eſt neceſſe, quod mutuus, ſi ſit mercator, moneat mutuarium, ſe ob dictam dilationem pati intereſſe, quia ſtatuſ ipſe mercatoris ſatis monet. num. 2.

CONSILIVM VI.

MERCATOR quidam M. argentarius, ſive campfor credidit, vel mutuauit cuidam P. pecuniam ſoluendam certo die, quo non ſoluit, ſed obligauit ſe per instrumentum alio die, addito intereſſe, quod verifiſimiliter intra illud ſpatium lucratus fuiſſet M. Queritur, an contractus ſit vſurarius.

1 Reſpondetur quod non. Tum quia quidquid dicat Innocentius, & Sotus, & vera & recepta ſententia eſt, vtrumque intereſſe, tam lucri ceſſantis, quam damni emergentis, poſſe ſine vilo peccato vſuræ etiam ante moram ſtipulari à mutuantem, per l. 3. & per alia multa: quia contrariam opinionem efficaciſſe & late reſutauimus in comment. de vſuris, f vbi

monſtrauimus nec S. Thomam, nec Scotum, nec S. Antonium tenere contrarium, nec ipſum Sotum auſum fuiſſe damnare prædictam ſententiam, quæ communis cum noſtra eſt, quam tenuit Conradus, & Hoſtiſſis & Antonius, & Silueſter, & Caietanus, ad quem ſe refert, & Adrianus, & Gabriel item, & Maior, & Panormitanus, h vbi gloſſa ſingularis & ita præfatus M. potuit paciſci & ſtipulari prædicto menſe Maij prædicto P. intereſſe verifiſimile lucri ceſſantis, & damni emergentis, quod ceſſaret, vel emergeret tempore datae dilationis. Tum quia conſtat de intereſſe verifiſimili lucri ceſſantis, & damni emergentis, cum notorie conſtet eum eſſe mercatorem, qui quotidie emit, & vendit, & recambit exercendo cambia realia, & licita. Tum quia præſupponeretur in dubio eum fuiſſe debitorem aliorum mercatorum, quibus ſoluebat & ſoluturus erat intereſſe conuenientem damni emergentis & lucri ceſſantis ad rationē 12. pro centenatio.

Non obſtat primo dicere, quod non conſtat prædictum M. ſoluturum fuiſſe ſuis creditoribus pecunias, quas credidit præfato P. ſi illas ipſe reddidiſſet, vel non accepifſet creditas: quia in vtroque caſu, ſive ſoluifſet, ſive non ſoluifſet, intererat M. In caſu enim, in quo ſoluifſet, euitaſſet damnum emergens, quod ſibi euenturum erat non ſoluendo ſuis creditoribus 12. pro centenatio: in caſu verò, quo non ſoluifſet, eueniebat ei intereſſe lucri ceſſantis ex illis pecuniis verifiſimiliter quaerendum. Et licet probatio dubia non reuelat communiter, i fallit tamen, quando in vtroque intellectu concludit, vt poſt alios multos affirmat Decius. k

2 Non obſtat ſecundo dicere, quod præfatus M. non mouit præfatum P. de vilo intereſſe, quod euenturum erat ei propter creditam pecuniam: non enim dixit ei ſe debere quidquam aliis, ſoluereque illis tantum 12. pro centenatio quotannis, nec quod eſſet cum illa pecunia tractaturus, & verifiſimiliter per artem ſuam mercandi & cambiendi licitam tantum vel plus lucraturus, quam quod ab eo ſtipularetur: & quod prædicta monitio requirebatur ſecundum communem. Non inquam hoc obſtat. Tum quia eo ipſo, quod præfatus P. ſciebat eum eſſe mercatorem, & quotidie exercere mercaturam, & cambia, ac recambia, vt ex instrumentum datae dilationis conſtat, ſatis certus erat de intereſſe lucri ceſſantis, vel damni emergentis ex mutuis ab aliis mercatoribus de more acceptis, cum numquam non contingant eis, vt palam eſt omnibus, qui dilata ſolutione mercantur ab eis, vt præfatus P. mercari ſolitus erat à prædicto M. quod ex aliis contractibus ſummam computationum continentibus conſtat. At ſi qui certus eſt, certiorari amplius non debet. 1 Tum quia ex contractibus antea inter ipſos initis conſtabat ipſi P. non eſſe ſolum M. credere ſive mutuare ſine intereſſe aliquo lucri ceſſantis, vel damni emergentis: & doctores, qui præfatum monitionem requirunt, loquuntur de illo, qui neſcit, an credens ei pecunias ſoleat mercari ac tractare ad licitè lucrandum; & ſi ſcirit illud, quod oporteret eum teneri ad intereſſe, forte non acciperet pecunias creditas, vt colligitur ex Soto vbi ſupra: at nos agimus de P. ſciente M. mercari, & cambiare, continuè que tractare; & quod ſciēs ſe oportere ſoluere intereſſe, accipiebat creditum ab eo, cui antea pluries illud ſoluit: & ita cum cauſa monendi ceſſaſſet, ceſſauit quoque neceſſitas id faciendi. m Conſtantur hæc ea ratione, quod contractus, & alia diſpoſitiones humanæ intelliguntur factæ ſecundū conſuetudinem regionis, in qua ſunt, n at conſuetudo Romana habet, quod ſimiles contractus, qui ſunt inter principes viros & mercatores, habeant reſpectum ad intereſſe, quod mercatori verifiſimiliter euenturum eſt: & cum non debeat vllus loquulari cum alterius iactura, o & principum ſit proprium donare, p & nullatenus incommodare, iuxta illos verſus, quos ponit Cardinalis, q conſequeſ eſt huiuſmodi monitionem non fuiſſe neceſſariam, vt M. ſtipulari potuiſſet intereſſe verifiſimile lucri ceſſantis, vel damni emergentis ſecundum ſuam artem ei euenturum.

3 Non obſtat tertio, quod aliqui dicunt intereſſe non poſſe à principio certificarī, quod ex euentu eſt certificandum, vt ſentire viſus eſt Sanctus Thomas, r quoniam nulla iuſta ratione probari poteſt, quod intereſſe illud verifiſimile incertum non poſſet certificarī; vt etiam ipſe Sotus, qui aliis in hac materia ſtrictius loquitur, affirmat. s

Non obſtat quarto illa regula, quæ eſt fundamentum in hac materia: Quidquid vltra ſortem mutuo datam accipitur,

A
B
C
D
E
F

a In tit. de cō tract. qu. 30.
b Ca. ſalubriter. de vſur. c. in ſum. ver. vſura. l. q. 19.
d Sup. S. Tho. 2. 2. q. 78. a. 1.
e Quæſt. 62. art. 4.
f In 4. de reſ. vſur.
g In 4. diſt. 15.
h In ca. conqueſtus. de vſur.

i Ar. c. in preſentia. de pro bat. c. l. ne. q. natales. C. eod.
k In diſt. c. in preſentia. nu. 25.

l Cap. eum qui. de reg. iur. l. 6. in p. 1. ff. de act. emp. & vend.

m Ar. l. adige re. §. quāuis. ff. de iure patronatus. c. cū ceſſante. de ap. pellat.
n Leg. ſin. Co. de ſiduoſſ. ca. cum M. de conſt. vbi late Fel. not. 4.
o Cap. loquulari. de regul. iur. lib. 6.
p Cap. 1. de do. natio.
q In ca. venerabilis. de pra. r. 2. 2. q. 75. a. 2. ad 1.
r In prædicto lib. 6. q. 1. a. 3. ſub ſin. verbo quinta. c. l. ſuo.

a Ca. ſi ſormaueris. Ep. c. 3. c. e. ſ. 14. q. 3. cum eis concordanti. bu.
b In c. conqueſtus. de vſuris & alijs innumeris locis.
c De vſuris.

d De vſur. 51.

e Cap. 17. nu. 283. lit. N. f Num. 12.

g Cap. debitores. de iureiu. h Cap. qua in omnibus. Et toto titulo de vſuris, ſexti. & de. & ca. quid dicam. 14. quaſt. 4. i Cap. 1. 2. & 3. 14. q. 3. cum ſimil. k In c. ſi deuſur. l. ff. de eo quod certo loco. m Super ca. 1. 4. q. 3. notab. 5.

vſura eſt. a quia id verum eſt, cū aliquid principaliter accipitur ratione mutationis; at in noſtro caſu accipitur ratione intereſſe lucri ceſſantis, vel damni emergentis, quæ longe alia eſt, vt gloſſa & omnes ſentiunt. b

4 Nec obſtat quinto cap. conſuluit. c adiuncta expoſitione Ioannis Andreae Panormitani & aliorum, quæ probat vſurarium eſſe qui accipit aliquid à debitore pro dilatione termini ad ſoluendum præſtitum: quia præfatus M. non eſt ſtipulatus aliquid ob dilationem, ſed ob intereſſe, vt prædictum eſt.

Non denique obſtat ſexto etiam opinio eorum, qui dicunt non licere aliquid ſtipulari pro intereſſe lucri ceſſantis, vel damni emergentis, ante moram, ei qui ipſe mutuatur, ſecundum Innocentium cap. fin. de vſuris, quem ſequitur Sotus vbi ſupra: quia contraria eſt communis, & longè verior, per ea quæ nos late ſcripſimus in prædicto comment. d Salua, &c.

S V M M A R I V M.

1 Cambiorum futurorum intereſſe non poteſt poſt bullam Pij V. certificarī, nec ſuper eis paciſci vt ſinito primo incipiat currere ſecundum, nec vt pecunia reſtituatur in loco, in quo accipitur pecunia cambio.
1 Creditor à ſuo debitore ſaltem in foro exteriori non poteſt ſtipulari, quod ſoluet intereſſe cambiorum & recambiorum ad tot pro centum.

CONSILIVM VII.

VSVRARIVS an ſit contractus, per quem qui mutuo, vel alia ratione debet pecunias alteri, obligat ſe ad ſoluendas illas in certis terminis cum cambiis, & recambiis, & intereſſe duodecim pro centum.

1 Reſpondetur, quod præfatus contractus non eſt licitus, & eſt iudicandus ſaltem in foro exteriori vſurarius per extravagantem Pij V. relata à nobis ad verbum in Manu. conſeſſi. e & relata in ſumma in tract. de vſur. f in qua ſtatuitur non licere certificare intereſſe futurum probable in cambijs, nec accipere cambia in eodem loco, vbi pecunia dantur, neque (ſi res ſatis perpendatur) vt cambio vno ſinito aliud recambium incipiat currere.

Vide inferius conſil. 31. vbi diſcuſſus tractatur de cambijs.

S V M M A R I V M.

1 Mutuarius vſuras vltra ſortem promiſſas ſoluere non tenetur, niſi iuraſſet; poteſt tamen petere etiam ab Episcopo iuramenti relaxationem. num. 3.
2 Intereſſe non debetur, niſi ab interpellato moroſo, vel ſi creditor ſit mercator, quo caſu non videtur neceſſaria interpellatio.

CONSILIVM VIII.

QVIDAM miles S. Ioannis Hieroſolymitani, nullam commendam, nec aliam adminiſtrationem bonorum ordinis habens, accepit mutuo ab alio 700. ſcuta, & obligauit ſe ad ſoluendum ei mille per quoddam instrumentum publicum, conſtitendo ſe illa debere, nulla mentione facta, quod 700. realiter mutuo accepit, & 300. promittebat pro intereſſe creditorī, & dilatauit ſolutionem, & reſtitutionem 15. annis: quia non fuit interpellatus à creditore, eo quod eſſet amicus eius, & aliqua bona opera accipiebat à mutuario. Mortuo creditore, hæres petit à præfato milite habente iam commendam, non ſolum omnia illa mille, ſed etiam intereſſe lucri ceſſantis, quod ex illis poſuit facere creditor.

Queritur, an vltra 700. mutuarius teneatur ad illa 300. & ad aliquod intereſſe ratione præfatorum 700.

1 Reſpondeo, quod non. Primo quidem, quod mutuarius non tenetur ſoluere vſuras pro mutuo promiſſas, ſi iure naturali, diuino, neque canonico, quod in vſurarum materia neceſſario ſeruandum eſt, h & quicquid accedit forti, vſura eſt. i At 300. prædicta ſunt vltra ſortem principalem promiſſa: ergo prædictus conſulens mutuarius non tenetur illa ſoluere.

2 Secundo, quod non poſſunt ab eo illa peti ratione intereſſe lucri ceſſantis. Tum quia non debetur illud ab eo, qui non eſt in mora ſoluendi, ſecundum Innocentium, k & debitor non fuit in mora ſoluendi, quia non fuit interpellatus; niſi creditor eſſet mercator, qui à mercando ceſſaret, propterea quod non eſſet ſibi ſolutum tempore debito, arg. l. 3. l & eorū quæ latius aliis nos notauiſſimus in com. de vſur. m At præfatus D. conſulens non fuit in mora ſoluendi, quia non fuit

interpellatus, quod requiritur ad moram, iuxta gloſſam ſolemmeſ, n neque creditor erat mercator, qui à mercando ceſſaſſet propter illud mutuum, ergo non tenetur ad ſoluendum intereſſe.

3 Animaduertat autem D. conſulens, quod ſi promiſſio de ſoluendo mille fuit iurata in instrumentum, tenetur ſoluere præfata 300. quia licet promiſſio ſimplex de ſoluendo vſuras non valeat iure diuino, & canonico; iurata tamen obligat ad ſoluendum, & reddendum Deo iuramentum ſuum. b Sed habet remedium contra hoc: quia poteſt petere ab Episcopo ſuo, vel à Pontifice Maximo vt relaxet ſibi iuramentum illud, ex eo, quod contractus, per quem ſe obligauit ad ſoluendum, eſt vſurarius, vt habet cap. 1. vbi late de hoc tractatur, c &c.

S V M M A R I V M.

1 Contractus pro ea parte, pro qua eſt vſurarius, & contra naturæ legem, nullus eſt, & nullam parit actionem, ſecus quo ad partem non vſurariam.
2 Mutuus ſub vſuris nulla lege amittit capitale, immo illius eſt verus creditor, & poteſt exigere, & agere. nu. 3.
4 Vſurarius etiā manifeſtus conerabere poteſt, licet non poſſit reſtari, niſi præſtita cautione de reſtituendo.
5 Ceſſio contractus vſurarij tenet vſque ad quantitatem capitalis mutuo dati, immo forte nec quo ad illud, ſi cedens intendat non cedere, niſi totum cederet.

CONSILIVM IX.

FRANCISCVS mutuauit mille Paulo cum pacto, vt infra biennium teneretur reſtituere mille & ducenta; deinde ceſſit hanc actionem, pretio conuento, procuratori Pauli, qui eam admifit.

Queritur primo, an procurator in hoc peccauerit. Secundo, an prædicta ceſſio fuerit nulla.

1 Pro harum quaſtionum reſolutione præſuppono primo, certum eſſe, quod contractus ſupradictus fuit vſurarius, ſi, vt narratur, fuit factus; & conſequenter fuit nullus contra legem naturalem, diuinam, & humanam, d quibus conſequeſ eſt non fuiſſe natam ex eo actionem, nec poſſe ex eo agi, quia parte eſt vſurarius, & continet vt aliquid vltra ſortem ſoluatur. e

2 Secundo præſuppono, nulla lege, neque canone, ſaltem in corpore iuris clauſo, caucri, quod mutuans ad vſuram perdat ipſo iure pecuniam, quam mutuo dat. Quinimo contrarium ſentit Federicus, f & expreſſe determinat, g quod vſurarius, qui extorſit vſuras à mutuario, eſt creditor, & debitor eius: creditor quidem in eo, quod mutuauit ei: debitor autem in eo, quod pro vſuris recepit ab illo: & ſi non recepit pro vſuris tantum, quantum mutuauit, poteſt recipere à mutuario illud plus, quod mutuauit; ſi verò recepit plus, debet reſtituere mutuario illud plus, quod recepit.

3 Tertio præſuppono, quod ex his videtur ſequi vnum nouiſſimum, quod non memini vquam ab alio notatum, ſcilicet, quod licet præfatus Franciſcus peccaſſet in mutando ſub vſuris prædicto modo, & non poſſit agere ex illo contractu, quatenus erat vſurarius, ad exigendum vſuram: poteſt tamen petere à Paulo, vel hæredibus eius illud, quod mutuauerat, quatenus continebat mutuum, reiecto onere ſoluendi vſuras, & exigere illud per certi conditionem, vel conditionem ſine cauſa: quia res eius peruenerat ad Paulū, & a quum erat vt illa rediret ad eum. h

4 Quarto, quod vſurarius non perdit poteſtatem contrahendi cum aliis, nec poteſtatem teſtandi, ſi non eſt manifeſtus; neque ſi eſt manifeſtus, ſi dederit cautionem ad id requiſitam, per cap. quamquam. i quia nullo iure id ei vetatur, & regulariter quilibet liber homo contrahere & teſtari poteſt. k

His præſuppoſitis, reſpondeo ad primam quaſtionem, quod præfatus procurator peccauit acceptando illam ceſſionem: quia approbauit illum contractum, & propoſuit exigere virtute illius 1200.

5 AD SECVNDAM videtur reſpondendum, quod prædicta ceſſio non fuit nulla, eo quod Franciſcus non haberet poteſtatem cedendi, contrahendi, & teſtandi, per quartum præſuppoſitum: neque ideo, quod non competeret ei contra Paulum ius petendi aliquid, per tertium præſuppoſitum: potuit tamē eſſe nulla propter defectum animi cedendi

a In c. mora. de reg. iur. li. 6.

b Diſt. ca. de iur. iur.

c De iure iur.

d Leg. iuris gē rium §. pacta que turpem. ff. de pactis. c. l. generaliter. ff. de verb. ob. c. Ca. 1. 4. q. 3. cum multis ſi milibus. f In conſ. 63. g In cōſ. 221.

h Leg. ſi & ma & Titul. ff. de reb. cred.

i De vſuris li. 6.

k Leg. 1. C. de ſacroſ. eccleſ.

a De vſur. b Ca. 17. n. 92.

c In c. ſi de vſuris. d Lib. 6. q. 1. ar. 1. de iuſt. & iur. e. v. ſi quod certo loco. f Super ca. 1. 14. q. 3. nu. 51.

ius petendi mille tantum, quod habebat, per praefatum tertium praesuppositum, super quo magna disputatio texti posset, quod nobis in praesentia propter multa facere non licet, nec decet: quia valde saeculare est, & esset impedimento spiritualibus, quibus obuiamur.

SVMMARIVM.

- 2 Interesse probabile vsque a principio potest taxari, & a mutuario promitti mutuant, licet hoc sit in cambiis prohibutum, unde ex instrumento sic conscripto non potest dici notorie constare de usura. num. 1. & successiue creditorem petentem illius executionem non potest iudex parte non opponente de usuria prauitate, repellere. num. 1. etiamsi putet reum ex causa id omittere. num. 6.
3 Iudex iudicare tenetur secundum acta publica, & publicas probationes, & non ex priuata scientia, itemque secundum leges, & non secundum propriam voluntatem. nu. 4. & 7.
5 Inquirere in genere potest iudex ex officio, an in suo territorio sint delinquentes, at contra certam personam non potest, nisi precedente fama iudiciali, adeo ut extraiudicialis non sufficiat. & num. 7.
6 Iudex officium suum non requisitus non potest impartiri ad utilitatem, saltem propter interesse alicuius priuati, neque ob publicam utilitatem contra particularem procedere, diffamatione iudiciali non precedente; sicque abstinendo non grauat conscientiam suam. nu. 7.
6 Iudex ignorare dicitur omnia, de quibus ei ut iudici iudicialiter non constat.

CONSILIVM X.

SYLVIVS petiit a iudice executionem instrumenti, quo se quidam B. obligauit ad restituendum praefato Syluio 100. mutuo accepta, & quinque pro interesse pro tempore, in quod illa accepit.

Quaritur, quae sunt partes iudicis in admittendo, vel repellendo praefatum Syluio ad iudicio.

Respondet primo, non vacare mihi, nec forte licere hanc quaestionem pro eius dignitate tractare.

Secundo, quod si debitor opponit contractum esse usurarium, audiendus est, iuxta formam legum & statutorum circa hoc disponentium.

Tertio, quod si debitor nihil opponit, & iudex nihil nouit tamquam iudex, & tamquam publica persona contra illud instrumentum, neque contra contenta in illo, quia nec per confessionem actoris, nec per sententiam contra eum latam, neque alia notorie, neque per probationes coram ipso factas constat ei contractum illum esse usurarium, debet exequi instrumentum.

Primo, quod iudex non debet in dubio praesumere actorem delinquere, maleque agere. At non est certum, actorem praefatum male petere, praesupposita opinione, quae habet posse mutuantem & mutuatarium conuenire super interesse probabile, ut nobis visum fuit in loco ubi citamur: quandoquidem licet partibus a principio conuenire de illo interesse probabili, ut praedictum est, praeterquam de interesse cambiorum propter nouam P. V. prohibitionem, de qua nos in nostro Manu. confess. bis fecimus mentionem.

Secundo, quod iudex debet iudicare secundum allegata & probata, & non secundum suam priuatam suspicionem, immo neque secundum suam scientiam priuatam, & est determinatio D. Thomae a plerisque omnibus Theologis & Iurisperitis recepta. At praefatus iudex ut iudex nescit quicquam contra praefatum instrumentum, neque praefatum actorem: quia praefatum instrumentum in sua forma nihil continet usurarium, neque reus quicquam tale obiicit coram ipso: ergo male faceret, si per suam suspicionem priuatam negaret ei iustitiam, contra illud Ambrosii, Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, & proposito domestica voluntatis, sed iuxta leges & iura pronunciat, statutus iuris obtemperat, non indulget propria voluntati, & c. d

Quarto, quod licet iudex possit ex officio inquirere generaliter de criminosis sui territorij, nulla expressa persona, iuxta l. congruit. non tamen potest inquirere contra aliquem particularem, ut nos late probauimus in rubrica de iudic. f. & est casus in cap. qualiter & quando. e. suntque ad id multa rationes iuris naturalis ibidem a nobis adductae: nec sufficit fama extraiudicialis, de qua profundius aliis tractamus nos in eadem rub. h. Ergo iudex nec debet, nec potest inquirere contra

actorem de usura in contractu commissis ex officio, ob id solum, quod petat pecuniam a se mutuatum cum interesse a principio conuenio; cum per praesentationem praefati instrumenti non constet ei notorie, neque per famam de tali usura; nisi per talem generalem inquisitionem fuerit notatus, vel nisi praecedente saltem fama iudicialiter contra illum probata coram ipso.

Quinto, quod nihil obstat cap. cum in diacepsi. quia solum probat iudicem posse, vel debere declarare ex officio, esse usurarios eos, qui sunt notorie tales, vel saltem sunt contra eos fama, & alia argumenta, quae iudex tamquam iudex & publica persona nouit, secundum mentem omnium doctorum ibidem; cum (ut praediximus) informatio iudicialis de fama in id requiratur.

Sexto, quod non sufficit ad hoc, ut iudex repellat actorem a sua petitione, quae secundum suam formam est iusta, quod putet, quod propterea reus ob aliquos respectus in mente reuolentos non audeat opponere exceptiones sibi conuenientes. Tum quia non constat illud iudici iudicialiter: & iudex ignorat ut iudex omnia, quae ut talis non cognoscit, per supra dicta. Tum quia iudex non tenetur, nec iuste potest impartiri officium suum ad utilitatem priuatam, saltem ad interesse, neque ad utilitatem publicam, inquirendo particulariter contra aliquem, non praecedente fama iudicialiter probata, vel saltem semiplena probatione iudicialiter facta, per ea quae in d. Rubr. c. dicimus.

Septimo, quod iudex satisfacit suae conscientiae, quam debet habere ut iudex, inquirendo ex officio generaliter in suo territorio, si quod habet, an sint aliquot usurarij, nulla particulari persona nominata; & si per illam generalem inquisitionem inuenierit esse aliquem, vel aliquos particulares, postea procedere contra illos particulariter, texendo nouam telam iudicij, secundum mentem omnium recte loquentium, & leges naturales, diuinas, & canonicas recte intelligentium, omnia pessima praxi quorundam iudicum infantantium multos, procedendo contra eos ex suspicionibus leuiter & extraiudicialiter coeptis, qui ducentes se per scientiam priuatam, quam habent aliunde, quam ex actis coram se, & aliquando nimis audentes, & aliquando nimis timentes omittunt viam regiam, quam iura naturalia, diuina, & humana strauerunt, & eunt per semitas nouas ex suo capite & sensu inuentas, contra praefatum Ambrosii dictum, & alia multa, quae non expedit referre apud virum & iudicem doctissimum: cuius, & alius cuiusuis melius quam nos sententis censurae omnia praedicta subiicimus.

SVMMARIVM.

- 1 Interesse illud lucris cessantis potest per creditorem a moroso solummodo accipi, quod verisimiliter lucratus fuisset, si mora ei facta non fuisset: & hoc arbitrio boni viri, omnibus circumstantiis pensatis, venit taxandum. nu. 3. nec sententia iudicis ad plus condemnans iustificat in conscientia. nu. 2.

CONSILIVM XI.

SEMPRONIVS Titio adolescenti literis in quadam Academia incubenti, propter amicitiam, quam gerebat erga eius patrem, legauit verbo coram haerede & testibus trecentas libras in adiutorium studij; quod legatum, mortuo Sempronio, frater eius haeres promisit soluere intra tres annos, singulis annis centum libras: sed effluerunt anni decem, & ipse nihil soluit. Rediit Titius ab exteris Academicis in patriam factus vir, & creatus Doctor; petiit debitam pecuniam ab haerede simul cum interesse: quam cum ipse nollet soluere, post agitatum aliquot annos litem per sententiam iudicis tandem condemnatus est haeres ad soluendum trecentas libras simul cum interesse, computando a die promissae solutionis vsque ad realem seu veram solutionem.

Vertitur nunc in dubium, an Titius possit tuta conscientia recipere totum interesse, quod solet in hac patria solui ad rationem octo pro centum, ut etiam solent emi census annui.

Pro vtraque parte se offerunt rationes, quae rem dubiam faciunt. Pro altera quidem, quod ex Theologorum sententia interesse recipi non potest, nisi verum, aut verisimile, siue lucris cessantis, siue damni emergentis. In hoc autem casu Titius dubius est, an si pecunia accepta esset per eius patrem, sub cuius potestate erat tempore solutionis, consumpta fuisset in expensis pro studio, an vero conuersa in emptionem census: probabiliter tamen credit, quod si ab initio singulas

a De usuris.

b Lc. 4. §. hoc autem iudicium, cum ei adnot. ff. de dam. infect. c. Num. 33. §. 1. q. 2.

a In c. conque sus. de usur. b Cap. 17. n. 211. ff. de reg. iur.

d In ca. sacro. de sent. excō.

e Arg. l. i. ff. de iur. delib. cap. de causis. de off. deleg. & c.

f Leg. certis cō dictio. §. fin. ff. de reb. cred.

g Cap. consi. luit. de usur.

h Ca. conque sus. de usur. 18 super ca. 1. 14. q. 3. no. 5. nu. m. 40.

SVMMARIVM.

- 1 Contractus mutui esse non definit, licet apponatur pactum, quod nisi species mutuo data tempore conuentionis restituatur, liceat mutuantem exigere pro ea certum pretium; sed si hoc pactum fuisset positum in voluntate solius mutuatarij.
2 Contractus mutui non vitiat, licet in eo apponatur poena per mutuatarium, si moram commiserit, incurrenda.

CONSILIVM XIII.

QUIDAM vir recepit in solutum a quodam suo debitorum certam summam frumenti ad rationem trium scutorum pro quolibet rubio; postea vero cum illud vellet vendere, non inuenit emptores, qui pro tanto pretio illud emerent, cum iam esset pretium diminutum. Quare ne in damno remaneret, noluit illud minori pretio vendere, quam ipse recepit a suo debitor; & sic mutuo dedit quibusdam Marinensibus (ut vulgo dicitur) a renouare. qui Marinenses promiserunt illud restituere per totum festum Sanctae Mariae de mense Augusti proximi futuri 1553, conductum in Urbem, ubi ipsi mutuant placuerit, sumptibus dictorum Marinensium, bonum, nitidum, & mercantile; & in euentum, quod aliter esset, quod posset refutari, & id facere soluere ad rationem trium scutorum pro quolibet rubio, prout homines de Marino promiserunt, & se obligauerunt in forma Camerae. Adueniente tempore, cum dicti Marinenses defecissent in restitutione grani, prout obligati erant, conuentioni fuerunt in iudicio, & condemnati ad rationem quanti plurimi granum tunc creuerat in estimatione, videlicet ad scuta quinque pro quolibet rubio, prout tunc granum valebat.

Quaritur primo, utrum supra dictus contractus sit licitus in foro conscientiae, nec ne, an sit usurarius: & si sit usurarius, ad quid teneatur dictus mutuant.

Secundo quaritur, posito quod sit licitus, an dictus mutuant potuerit recipere scuta quinque pro quolibet rubio in foro conscientiae, prout recepit, an solum potuerit recipere scuta tria pro quolibet rubio grani, prout conuentum fuit in supra dicto contractu, modo, & forma supra dicta. Super quibus petitur consilium.

Ad haec dubia respondurus dico primo, quod contractus hic difficilis est iudicatu, qualis sit. Nam ab vna parte videtur esse emptio, & venditio, eo quod videtur interuenisse pretium trium scutorum pro rubio, si pro tempore praestituto non redderetur, & quod obligatio soluendi esset alternatiua, scilicet, soluendi triticum, vel pretium trium scutorum pro rubio. Ab alia parte videri potest contractus mutui poenalis, eo quod erat reddendum, quod accipiebatur, in genere suo aequè bonum sub poena soluendi tria scuta pro rubio: quae poena poni potest in mutuo, iuxta glossam. Ab alia vero parte videtur iudicandus esse mutui absoluti, eo quod sic appellatur in instrumento, & quod per eos tradita fuit res mutabilis reddenda in genere suo a què bona. Nec obstant praefata: quia re vera non dabatur mutuatarij optio soluendi triticum, vel tria scuta: immo mutuatarij obligabantur simpliciter ad soluendum triticum bonum, & mercantile; & casu quo soluerent aliud, quod non esset tale, dabatur optio mutuant, ut posset illud refutare, & petere scuta tria pro rubio; quae conditio & facultas non mutat naturam contractus mutui, ut palam est. Nec, si res subtiliter perpendatur, fuit imposita poena trium scutorum pro rubio, casu quo non solueretur triticum, sed solum casu quo solueretur illud, sed non esset tale, quale soluendum erat. Vnde de rigore iuris non poterant cogi mutuatarij ad soluendum tria scuta pro rubio, cum non euenisset casus, quo ipsi poterant cogi ad ea soluenda. Nec poterant cogi consulentes, ut essent contenti tribus scutis. Tum quia non euenit casus, quo ipsi exigere possunt. Tum quia, esto quod euenisset casus, non habet contractus, ut illi essent contenti illis tribus scutis, sed possent, si vellent, facere, ut mutuatarij soluerent illa; ita quod ipsi poterant petere triticum nullatenus, nec bonum, nec malum, illis solutum.

Secundo dico, quod per praefata videtur iudicandus praefatus contractus mutui absolutus, cum quadam clausula posita in fauorem mutuantis propter moram mutuatarij in soluendo, casu quo solueret triticum minus bonum, quam quod accepit, videlicet, quod posset petere tria scuta pro singulis

a Ca. conque sus. de usur. per c. contrafratru. tit. 21. quaest. 2.

a Leg. merito, ff. pro socio. c. si. de praesump.

b Leg. illicitas, §. veritas. ff. de offic. praes. c. pastorale. §. quia vero. de off. deleg. c. in 2. 2. quaest. 67. art. 2.

c Ca. iudicet 3. quaest. 7.

eff. de off. praes. iud. ca. 1. de off. sic. ordin. f. a num. 33. g. 2. de accus.

h Num. 52.

gulis rubiis: quæ claufula fundata in mora, vt supra, mutua-
torum, potuit apponi, perinde ac alia pœna; & confequen-
ter mutuantes poterant petere triticum æquè bonum, quale
iure erat foluendū, etiam fi exprefse non fuiffet promiffum, a
cum interesse maioris valoris eius. b Qua ratione iustificatur
fententia iudicis lata, & exequuta in fauorem con-
fultentis.

Nec obftant ea, quæ poffent fcrupulum ingerere; quo-
niam tolluntur per præfatam confiderationem veram prædi-
cti contractus: & quod damnum, quod euenit mutuatariis,
prouenit ex eorum culpa, & mora, quæ moroso debet esse
nociuâ, iuxta cap. mora. cum ibi adnotatis. c Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Vendens triticum pro pretio, quo valebit tali mense, pretium
medium illius mensis eligat, quod si suo arbitrio referuet cu-
susuis diei dicti mensis electionem, erit vsurarius, etiam si tri-
ticum illo mense vendendum seruare decreuiffet.

CONSILIVM XIII.

Q V I D A M vendidit hordeum pretio, quo valebit Ro-
mæ mense Februarij, ad suam electionem, super quo
accepit apocham, in qua emptor promittit illud sic foluend-
um. Quæritur, an censenda fit vsuraria.

Respondetur primo, quod conueniebatur exprimere in fa-
cto, an præfata venditio fuiffet facta Romæ, vel extraiillam,
quod non exprimitur; & an venditor seruaffet præfatum
hordeum vsque ad Februarium, an non; & si venditurus
fuiffet tempore, quo vendidit, vel ante Februarium, quod
etiam tacetur.

Secundo, quod apocham præfata est vsuraria, etiam si mu-
tuans fuiffet feruaturus hordeum vsque ad mensem Februa-
rij; ea firma ratione, quod qui vendit in vno mense hordeum,
vel aliquid aliud vendibile foluendum in alio mense, pretio
quo in illo valebit, non potest iuste accipere pretium sum-
mum, quo valebit aliquo die illius mensis; nec teneretur acci-
pere minimum, quo valebit aliquo die eiusdem, sed debet
esse contentus pretio medio, quo valebit illo mense: ita quod,
si pretium summum, quo valuerit aliquo die illius mensis,
fuerit 20. & minimum, quo valuerit alio die, decem, vendi-
tor debet esse contentus solutione quindecim, vt post Ale-
xandrum & alios nos tradimus in Manu. confess. d & per
hanc apocham, per quam datur electio diei creditori, debent
illi viginti, & potest recipere multo plus, quam iure debet-
ur ei, & consequenter lucrari aliquid ratione mutui compre-
hensi in contractu venditionis dilata solutione, quod est ad-
mittere vsuram.

S V M M A R I V M.

- 1 Actio ad centum post annum vel biennium soluenda minoris
emi potest presentis pecunia.
- 2 Fideiussor precipue rogatus obligationes sui principalis post ali-
quod tempus dissoluendas potest minoris presentis pecunia
emere.
- 3 Remissio actionis seu obligationis recepta ob anticipatam so-
lutionem minori summa vsuram sapit; secus si alio respectu
fiat dicta deductio.

CONSILIVM XV.

C V M quidam eques Iulius Cæsar Cerdî à diuersis per-
sonis multas pecuniarum summas ad societatem ceperit,
foluendo fructus ad rationem 12. pro centenarij, vt moris
est, non habens modum, vidente domino Hieronymo eius
patre, cum interuentu Illustriffimi Cardinalis Sfortiæ, cui
hoc onus à Sanctiffimo fuit demandatum, fuit facta conuen-
tio cum dictis creditoribus, vt eis intra annum folueretur
fors principalis, & fructus decursi ad rationem sex fecutorum
pro centenarij tantum, & per spatium dicti anni pecuniâ
creditoribus nihil lucrarentur, prout omnes contenti re-
manferunt.

Pro effectuanda dicta concordia, D. Mutius Cerdî frater
dicti equitis obligauit se in forma Camera de foluendo cre-
ditoribus infra annum modo supradictâ, ita tamen, quod om-
nes actiones ipsi D. Mutio cedant pro summis ab ipso foluen-
dis. Nunc vero aliquibus ex creditoribus, & forsân omnibus
esset proficuum & commodum, si ad præfens eorum credita
foluantur; & pro remissione temporis contenti essent, quod
aliquid aliud ad rationem 5. vel 6. fecutorum pro centenarij

etiam ex fructibus, vel ex forte principali retineretur eis in
solutione, quod gratiosè & titulo donationis ipsi equiti remit-
tunt, & remittere vellent.

Et stante commodo & vtilitate creditorum, & gratiosa
eorum donatione, quæritur an licitè & impunè fieri possit
ex parte equitis Cerdî, & absque aliquo scrupulo con-
scientiâ.

1 Respondeo primo, quod resolutio huius dubij pendere
videtur à resolutione illius, quo quæritur, an actio ad centum
foluenda post annum, vel biennium, vel triennium, iuste pos-
sit emi minoris, quam centum, quod ipse affirmatiuè resolu-
it in Manu. confess. a tum auctoritate Innocentij cui nemo ibi
contradicit. b Tum quia minus valet actio ad rem aliquam,
quam ipsa res præfens. Tum quia minoris valet id, quod non
est futurum vtile intra vnum annum, alio eiusdem qualitatis,
quod est futurum statim vtile, vt palam est.

2 Secundo respondeo, quod prædictus frater prædicti Iulij
potest iuste emere præfenti pecuniâ à singulis creditoribus
singulas actiones, quas ipsi habent contra Iulium aliquanto
minore pretio, quam sit illud, quod per eas peti & recipi po-
test, per resolutionem prædictam.

Tertio, quod hoc facere potest etiam non rogantibus cre-
ditoribus, sed iustis rogantibus illis, vt eas ipse ab eis sic
emat; & iustius, si ob earum emptionem oporteret eum
pecuniam aliis negotiationibus destinatam in hanc emptionem
vertere.

3 Quarto non obstat dicere, quod remissio actionis ob an-
ticipatam solutionem videtur vsuraria, vt nos vbi supra post
alios ibi citatos insinuauimus. Tum quia illud est verum,
quando remissio illa fieret ob solam solutionis anticipatio-
nem, non autem cum fieret ob alium iustum respectum, puta
quia minus valet, quam ipsa res præfens, vt ibidem insinuau-
mus. Tum quia aliud est donare, seu remittere obligationem
seu actionem ob minus pretium anticipatum, & aliud emere
actionem, quæ minoris valet, quam res ipsa præfens, ad quam
illa datur: & ita infertur ex vno ad aliud. c

S V M M A R I V M.

- 2 Vendere carius, vel vilius emere, quam res valeat, ob dilatatam vel
anticipatam solutionem nec mercatoribus maritimus, nec
pastoribus, nec mercatoribus lanarum (contra Sotum) licet,
num 1. nisi hic excessus iustificetur ex capite lucri cessantis,
vel damni emergentis, nu. 3. 4. vel includatur intra latitudi-
nem iusti pretij, nu. 6.
- 4 Interesse futuri lucri cessantis, & damni emergentis ratio ha-
beri potest in initio contractus, qui dilata vel anticipata sit
solutione.
- 5 Pretij latitudo maior est in re maioris valoris, exceditque pre-
tium, quo communiter presentis pecunia vendi potest, num. 6.

CONSILIVM XVI.

C O N T R A H E R E an liceat pastoribus regionis Se-
gobienfis modo solito cum mercatoribus ementibus lan-
nas ad pannos conficiendos, & tingendos, ita scilicet, quod
mercator emat carius propter solutionem dilatatam ad tres ter-
minos intra duos annos, & pastor vendat carius propter eam-
dem solutionem dilatatam.

1 Respondeo primo, dixisse me in Manu. confess. d Domi-
nicum Sotum tenere, e licere mercatori huiusmodi lanarum
emere vilius illas propter solutionem anticipatam per annum;
per quod satis licet licere pastori vendere carius lanas prædi-
ctas ob dilatatam solutionem per annum. f

2 Secundo, contrariam opinionem me tenuisse ibidem, si-
cut & contra Medinam, g tenui non licere mercatoribus nau-
ticis vendere carius merces propter dilatatam solutionem.

3 Tertio, quod hæc duo dicta intelligenda erant de pastore
& mercatoribus vendentibus, & ementibus carius vel vilius
sola ratione dilationis vel anticipationis solutionis, nulla ra-
tione habita interesse damni emergentis, vel lucri cessantis.

4 Quarto, quod in ea sum opinione contra Sotum, quod
propter verum interesse lucri cessantis potest, qui contrahit,
carius, quam præfenti pecuniâ res valet, vendere, vel etiam
vilius emere, vt efficaciter probô in com. de vsuris, h & quod
secundum omnes potest capi interesse damni emergentis, vt
ibidem probatur.

5 Quinto, quod potest capere vendens pro merce sua ali-
quid amplius, quam illa valet pecuniâ præfenti; dummodo

a Cap. 17. nu.
230. & seq.
b In c. in ciui-
tate. de vsur.

c Arg. l. Papi-
nianus. ff. de
minor. cap. ad
audiendum.
de decimis.
&c.

d Cap. 23. nu.
82.
e Lib. 6. q. 4.
art. 1. de iust.
& iure.
f Arg. l. illud.
ff. ad l. Aquil.
g In c. de re.
restituen. qu.
39.

h Super ca. si
fauerauerit.
14. quæ 3. not.
15. nu. 40.

illud

a Cap. 23. nu.
79.

b Num. 79.

illud non excedat latitudinem iusti pretij, quod non est indi-
uisibile, sed habet latitudinem maiorem quidem in re maio-
ris pretij, & minorem in re minoris pretij, vt in dicto Manu. a
6 Sexto, quod in casu quæstionis præfentis adduntur dua
causæ, propter quas pastores vendunt carius, quam res præ-
fenti pecuniâ valet, non habita ratione dilationis. Altera est,
quod quantitas illa duorum nummorum argenteorum, quæ
additur pretio, quo arroba lanæ pretio communi, pecuniâ
præfenti vendi potest, videtur includi intra latitudinem iusti
pretij, per ea quæ in dicto Manual. b diximus. Altera, quod
pastor patitur interesse lucri cessantis propter prædictam di-
lationem; cuius, si verum est interesse, ratio haberi potest, vt
prædictum est.

Septimo, quod per hæc omnia responderi potest catego-
ricè, contractus prædictos esse licitos quo ad forum con-
scientiæ. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Vendens ob dilatatam solutionem carius, quam pretio riguroso,
vsuram committit; nec iustificatur ex periculo, labore, &
impensis, quæ ob conditionem debitoris subit venditor post
tempus exacturus pretium, num. 2. 3. & 5. nec secundum ma-
gis communem, à qua recedit Sotus, si agatur de venditione
magna quantitatæ mercium de longe allatarum, quæ breui
tempore, vt expedit etiam Reipublica, presentis pretio non
possunt distrahi, num. 4.
- 2 Emens vel conduens minoris infimo pretio ob anticipatam so-
lutionem est vsurarius.
- 5 Periculum perdendi pretium ob malam debitoris fortunam
non facit quod merx carius vendi possit, nec ex mutuo plus
recipi.
- 6 Lucri cessantis ratio tunc habetur, quando à debitore rogatur
creditor, vt in ipsius gratiam desinat aliquam actionem,
quam cum lucro erat facturus, ex c. cere.

CONSILIVM XVII.

N. MERCATOR lanarum exercebat mercimonia
colligendo setam, & latam omnem prouinciâ, & eam la-
uatam & curatam vendebat per suum institorem, cum facul-
tate vendendi eam certo pretio volentibus emere pecuniâ
præfenti, & volentibus emere cum dilatione vnus anni, cum
auctario nouem pro centum. Nunc D. vult totam illam lan-
nam collectam emere pecuniâ præfenti, & postea vendere
illam eo modo, quo mercator vendit. Quæritur, an id ei liceat.

Respondetur primo, quod in hac quæstione vnum explicitè
quæritur, & aliud implicite præsupponitur. Quæritur enim
expresse, an prædicto D. liceat id, quod quæritur, facere; &
præsupponitur tacitè, quod prædicto N. id quod facere dicitur,
liceat.

1 Secundo, quod non rectè præsupponitur venditionem
præfatum licere prædicto N. Tum per textum in hoc satis ex-
pressum in cap. in ciuitate. c quatenus probat, eum, qui ven-
dit piper, vel cinnamomum carius propter dilationem ad fol-
uendum datam, peccare, ergo eadem ratione, qui lanam ven-
dit carius propter dilationem solutionis, dicitur peccare. d
Tum quia expressus hoc definitur in cap. consilium. e quate-
nus dicit, peccare negotiatorem, qui vendit rem pluris, quam
valet, ob dilationem solutionis pretij.

Tertio, quod id ipsum probat præfatum ca. consilium. qua-
tenus habet, peccare creditorem, qui, vt terminum solutionis
faciendæ differat, accipit aliquid.

2 Quarto, quod hæc est doctrina communiter recepta ab
Innocentio, Hostiensij, Ioanne Andrea, Panormitano & alijs
plerisque omnibus in præfatis capp. f & nos ante 35. annos
tradidimus in com. de vsuris, g & in Manual. confess. h in
hæc fere verba: Peccatum vsuræ velatum siue palliatum commit-
tit, quicumque minoris iusto pretio infimo siue pio quærit aliquid
propter anticipatam solutionem, & contra quando quis vendit alijs
maioris pretio iusto supremo propter dilatatam solutionem, i qui
enim emit 10. rem ad minus pretio infimo valentem 12. ob anticipa-
tam solutionem, in effectu videtur mutua re pretium, accipiendo il-
lud plus iusto pretio, quo res vendita valet, pro vsuris, vt in prædictis
iuris probatur. Hæc ibi, & paulo inferius, k in hæc verba: Qui
vendit, permutat, aut conducit minoris iusto pretio ob anticipatam
solutionem, est vsurarius: & e contrario omnis, qui vendit, permutat,
aut locat maioris iusto pretio maximo, siue riguroso ob dilatio-
nem solutionis, per rationem supra positam, & c.

c De vsuris.

d Arg. l. illud.
ff. ad l. Aquil.
e Eiusdem tit.
de vsur.

f Et in c. ff. e-
iusdem tit.
g Sup. c. 1. 14.
q. 3. n. 26. cum
sequens.
h Cap. 17. nu.
206.
i Cap. in ciui-
tate. de vsur.
& c. ad audi-
entiam. de em-
ptio. & c. illo
vos de pigno.
cui eis adnot.
k Num. 210.

3 Quinto, quod contra conclusionem hanc communiter
receptam tenuit Medina, a quod res carius vendi potest cre-
dita, quam præfenti pecuniâ, & vilius emi ea anticipata; quia
modus vendendi videtur augere, vel minuere pretium pro-
pter periculum, quod contingere potest, eo quod debitor fieri
potest inops, & impotens ad foluendum pretium, vel tra-
dendam mercem, vel ingratus & malignus, qui nolit id face-
re: cuius sententiam neruosè confutat Sotus, b & neruosius
confutat potest, eo quod est noua, & contra omnes alios
Theologos & Canonistas, & quod Ecclesia declarauit id esse
illicitum, per cap. in ciuitate. de vsur.

4 Sexto, quod licet præfatus Sotus, reprobata opinione
præfati Medinæ, tenuerit, quod communis opinio limitari
potest, quâdo utilitas reipub. exigit, vt magna copia mercium
simul vendatur, vel ematur, & non inueniuntur qui tantam
copiam præfenti pecuniâ emant, vel vendant: vt cum magna
copia mercium defertur è longinquo per mare à nautis, quas
qui præfenti pecuniâ emant, non inueniuntur, & nautæ non
possunt expectare tempus, in quo illa iusto pretio præfenti
pecuniâ vendi possint, & interest reipub. vt copia illa mer-
cium veniat è longinquo. Sed illa limitatio opinionis com-
munis, licet vtcumque possit recipi, nihil tamen prodest præ-
fatio mercatori. Tum quia non traducit lanam ex aliqua
prouincia longinqua. Tum quia non vendit credito pro pretio,
quo valebit tempore solutionis, sed pro dilacione vnus anni
capit lucrum ad rationem nouem pro centum. Tum quia ip-
semet Sotus expresse ait, illam suam limitationem non esse
trahendam ad mercatores, qui in ciuitatibus vendunt suas res
credito, &c. vt in eo videri potest.

5 Septimo, quod difficultas recipiendi pecuniam ab amen-
te in termino faciendæ solutionis, & periculum perdendi eam,
si emptor fiat pauper, vel decoquât, siue fallat, vel fiat fraudu-
lentus, non possunt eum ab vsuræ peccato excusare. Tum
quia, vt supra tactum est referendo verba Manu. c etiam qui
mutuat pecuniam, subit easdem difficultates, at tamen non
potest capere quidquam ob eas, prohibente id non solum iure
canonico, sed etiam naturali, & diuino.

6 Octauo, quod sicut per prædicta efficaciter probatur falsum
esse id, quod in quæstione præposita præsupponitur esse ve-
rum, nempe, præfatum N. peccatum vsuræ admittit in exer-
cicio vendendi lanas prædictas modo in quæstione præposi-
ta, ita fortiori ratione probatur præfatum D. peccatum, si
emeret lanas pecuniâ præfenti à præfato N. & postea vende-
ret illas eo modo, quo N. vendit. Tum quod D. longè longius
abest à conditione mercatoris. Tum quia labores, & impen-
sas, quæ suscipit, & impendit, maiorem aliquem colorem pos-
sunt tribuere venditioni N. quam venditioni D. qui nihil aliud
faceret, quam emere lanas præfenti pecuniâ, & postea vende-
re illas sine vlla mutatione, dilata solutione: quamuis, vt præ-
dixi, nulli labores, nulla quæ impensa possint iustificare ven-
ditiones præfati N. quippe quæ sunt contra ius naturale diui-
num, & canonicum in præfatis capp. contentum.

7 Nec etiam ratio lucri cessantis, eo quod posset pecuniâ,
qua emit lanam, emere prædica, & census, potest eum excusa-
re; quia non rogatur ab emptoribus lanæ, vt cesset ab emptione
prædiorum, & censuum, vt eis pareat lanam, & quod ei
relaxentur lucrum cessans, sed neque ille libenter id faceret.
Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Venditor, qui presentis pecunia emere volentem non reperit, po-
test secundum aliquorum sententiam dilata solutione pluris
vendere, quam valeat, quorum tamen sententia non probatur,
nec in casu, in quo emptores pro eorum vtilitate nolunt
nisi dilata solutione emere; nisi quando venditor erat rem
seruaturus in diem, in quo probabiliter dubitabatur an esset
plus vel minus valitura; ita vt alterum sine altero non
sufficiat.
- 2 Emere viliori pretio rem ad hoc, vt illam mutata forma, loco,
vel alio tempore pluris, prout tunc valebit, vendere possit, li-
cere non dubitatur.
- 3 Vendere ob dilatatam solutionem possunt riguroso pretio rem,
quam presentis pecunia mitti venderem.
- 4 Vendere dilata solutione ad annum potest artifex suas merces
cum augmento 12. pro 100. si ex illis singulo trimestri presentis

a In cod. de
rebus resti-
tuend. qu. 39.

b Lib. 6. q. 4.
a. 1. de iust. &
iur.

c Ex c. 17. nu.
206. & 210.

pecunia venditis etiam plus lucratus fuisset: hoc, in eundo saltem virtualiter duos contractus, quorum primus sit venditio presentis iusto pretio, secundus mutuum ad annum cum receptione iusti lucri cessantis.

CONSILIVM XVIII.

AN sit tenenda determinatio illa Decij, scilicet quod quidam operarius, qui solebat de stamine serico, quod constabat centum, in tribus mensibus reducere in fila valentia centum & quatuor, possit iuste vendere alteri volenti differre solutionem vsque ad annum pro centum & duodecim: Ad quam respondeo, quod Decius de more suo subtilissime eruditissimeque videtur adducere omnia, quae pro illa possent adduci: & quod nullum eorum, praeter forte vnum, videtur satis firmum fulcrum illius, propter ea quae in principio consilij in contrarium nervosissime adducit.

Primum enim, quo illam fundat, est determinatio illa Saliceti, scilicet, quod mercator, quando non inuenit qui mercem suam praesenti pecunia emat, potest illam vendere maioris, quam valet, dilato ad soluendum termino; quae tamen nullo iure Pontificio probatur: immo expressè reprobatur per cap. in ciuitate. & capit. vi. quae probant debere duo concurrere ad hoc, vt quis suam mercem carius vendere possit, quam valeat praesenti pecunia: Alterum est, quod sit certum, vel saltem dubium, quod merx sit pluris valitura tempore solutionis: Alterum, quod venditor vellet illam seruare inuenditam vsque ad illud tempus. At in casu Decij, ille operarius volebat vendere sua fila in fine trimestris, & non seruare in finem anni. Nec obstat responsio, quam ad hoc dat Decius, quoniam ipsemet ob frigiditatem eius ab ea discedit.

Secundum desumptum ex eodem Saliceto, non est firmum. nullo enim iure Salicetus probare potest, quod quando emptores nolunt emere praesenti pecunia, & pro vtilitate sua volunt sibi differri solutionem, quod tunc possit mercator suas merces vendere illis maiori pretio propter solutionem dilatam. Tum quod hoc est contra praedicta duo cappa. Tum quod illorum decisiones, & prohibitiones essent vanae, si pro voluntate emptoris dicentis sibi esse id vtile, posset vendi eis maiore pretio, vt palam est.

Tertium est ratione dubij, quanti valitura erant praefata fila tempore solutionis: quod omnino confutatur, vt primum; quia non sufficit illud dubium, nisi quando dominus mercis vult seruare illam inuenditam vsque ad illud tempus: & in casu Decij volebat vendere illa fila tempore quo vendidit. Nec obstant eius replicae, quae sunt verbales, & non reales.

Quartum, in quo prodegit multa superuacanea Decius, nihil prodest suo proposito: quia omnia tendunt ad probandum frustra, quod licet emere rem vilius ad vendendum carius, mutatione ipsius facta in forma, vel de illa in alium locum vel tempus disponere; quod nemo negat: omnes enim fatentur, eum, qui animalia recens nata vili emit, posse nutrita & aucta carius vendere: & qui emit merces in loco vel tempore, quo vili pretio valent, posse easdem seruatas in alio loco vel tempore, quo pluris valuerint, carius vendere. At in casu sibi proposito, qui vendidit fila, nolebat formam illorum mutare, nec in alio tempore seruare, nec in alium locum transferre, sed vbi ea erant vendere.

Quintum, quo fundat, est, quod licet mercatori vendere rem carius ob dilationem, quam praesenti pecunia, dummodo non excedat iustum pretium: in quod allegat Theologos in genere: quod tamen secundum omnes illos intelligendum est, quando vendit carius, intra tamen latitudinem iusti pretij. Cum enim pretium iustum non sit in puncto indiuisibili situm, sed habeat latitudinem, cuius vnum extremum dicitur summum, siue rigorosum, aliud infimum, siue pius, & aliud medium, potest mercator iuste vendere mercem summo pretio, scilicet 12. dilata solutione, quam praesenti pecunia venderet infimo, scilicet 10. vel medio, scilicet 11. vel circiter, vt nos post alios dicimus in Manual. confess. quod non seruit suo proposito: quoniam ille vendebar fila longè carius ob dilationem iusto pretio summo.

Sextum autem, scilicet, propter interesse lucri cessantis eius, qui vendit, licet potest congruere suo proposito; intelligendo tamen, & limitando ad regulas interpretandi iuridice

interesse, ita scilicet, faciendo duos contractus formaliter, vel virtualiter: alterum, quo qui vendidit illa fila, vendidisset iusto pretio infimo, medio, vel summo praesenti pecunia: alterum, quo ad preces & vtilitatem ementis dedisset dilationem vnus anni ad soluendum illud pretium pro iusto & vero interesse, quod probabilis lucratus fuisset venditor intra illum annum: ita quod vendens solum, vel saltem principaliter accepisset illud auctarium pro illo interesse, & nullatenus, saltem principaliter, pro dilatione; ita quod cessaret omnis fraus palliandi vsuras. Videtur enim posse defendi, quod venditor mercis potest iuste vendere mercem emptori iusto pretio, etiam summo, soluendo praesenti pecunia, & mox, vel ex intervallo ad preces emptoris, & principaliter ad eius vtilitatem dare illi dilationem ad soluendum illud, promisso interesse, quod probabiliter lucraretur intra illud tempus. Tum quia id in effectu esset capere pretium iustum pro merce vendita, & mutuare illud, promisso vero & iusto interesse lucri cessantis; quorum vtrumque licet, per ea, quae nos latius diximus in com. resolut. de vsuris, & in Man. confess. Tum quia recepta sententia glossae Panormitani & communis habet, posse haberi rationem lucri cessantis, per l. 3. Tum quia Hostiensis receptus asserit, quod mercator volens ire ad nundinas ad mercandas merces, quas postea portatas venderet in terra sua, rogatus ab amico posset mutuare illas pecunias, quibus mercaturus erat, promisso sibi vero & probabiliter interesse lucri cessantis: quamuis Innocentius, & contrarium tenet, quando quis sponte mutat. Caueat tamen diligenter huiusmodi venditor, vt hanc rem gerat candidè, ita quod verè coram Deo, quia corda videt, non accipiat illud auctarium principaliter pro dilatione, sed pro interesse vero & probabiliter, quod probabiliter lucraretur emendo alias merces, si pretium solueretur ei tempore venditionis.

SVM MARIVM.

- 2 Vendens dilata solutione rem fructiferam cum translatione dominij non potest ob dilationem praedictam etiam in compensationem fructuum aliquid exigere; & hoc, nisi venditor in mora constituatur. nu. 2.
2 Vendens dilata solutione rem cum translatione dominij, si illam sibi in pignus, donec pretium solvatur, retineat fructus ex illa perceptos non potest nec ex pacto sibi lucrari.

CONSILIVM XIX.

AN ille, qui pro suis tantum negotiis, & non ad instantiam alicuius amici, vendit domum, aut fundum mille aureis, aut huiusmodi, & non valens recipere in praesenti nisi quingentos, data dilatione ad triennium, aut eo amplius, conuentionem faciat cum emptore, vt interim ratione fructuum det sibi tot pro centenariis, committat vsuram in foro conscientiae, si tamen verè transeat dominium dictae domus aut fundi in emptorem, ita vt illis interim pereuntibus, pereant tantummodo & corruant emptori, non autem venditori?

Item, quod idem est cum superiori quaestione, an opinio tantummodo vera in foro tantum conscientiae ea sit, quam contra Angelum, f tuetur Siluester, g Gabriel Biel, h S. Bernardinus, i Antoninus, k Plotus, l Abba, m & alij Theologi, ac doctores, quos refert ac sequitur Siluester vbi supra.

AD PRIMAM respondeo, in casu proposito vsuram committi: quia ratione dilationis solutionis accipit aliquid, quod est peccatum vsurae.

AD SECVNDAM respondeo primo, quod, vt responsio ad primam quaestione sit vera, non oportet quod opinio Angeli sit falsa: quoniam ille loquitur in casu, quo emptor à principio constituitur in mora, & consequenter quando non datur dilatio ad soluendum; in casu autem proposito palam est emptorem non esse in mora à principio, quia datur ei dilatio ad soluendum.

Secundo, quod illae duae opiniones possunt conciliari, vt opinio Angeli procedat in casu, quo res venderetur praesente pecunia, nulla dilatione data, & translatis dominio & possessione per clausulam constituti; quo casu emptor à principio incipit esse in mora soluendi, vt ait Angelus: opinio autem contraria, quando expressè faciendū pactum, vt res detineatur à venditore, donec solvatur pretium, tacite datur ei dilatio

a Super ca. 1. l. 4. q. 3. no. 21. b Cap. 17. nu. 210. c § si ff. de eo quod certo loco. d In c. salubri ter. de vsur. c In ca. final. de vsur.

Et verbo optio nu. 5. Et verbo vsura 1. n. 18. g Verbo vsura 2. q. 11. Et in Aurea rosa in q. imper. casu 27. h In 4. sen. di. 15. q. 11. conclusio 4. casu 3. i In suis ser. de contract. serm. 42. c. 1. casu 4. sub fi. k 2. par. 11. l. 1. cap. 7. §. 20. l In repet. l. si quando. C. vnde vi. nu. 45. m Conf. 5. n Cap. in ciuitate. cum con cord. de vsur.

a In conf. 111.

b Authen. ad ad hac q. 9. de vsuris.

c De vsuris.

d Num. 14.

e In ca. qu. 9.

f Cap. 17. nu. 218. Et c. 13. nu. 78.

ad soluendum, data in pignus vendita re, & fructibus pro solutione dilata. Salua, &c.

Hoc responsum datum fuit auctori Catechesis Neapolitanae vbi potest videri post tractatum de excommunicatione, vbi multorum aliorum annexit responsiones, ad quas potest haberi recursus. Vide etiam infra conf. 20. & 21. num. 4.

SVM MARIVM.

- 1 Vendi non potest etiam dilata solutione res pluris quam valet, nisi vendens illam esset seruaturus alio tempore, quo dubitatur an esset plus vel minus valitura, vel illud plus capiat ratione iusti lucri cessantis. num. 2.
3 Interesse lucri cessantis non habet locum, nisi emptor sit in mora soluendi pretium, vel venditor esset ex pretio exercitatur mercaturam, vel empturus aliquid frugiferum.
4 Venditor potest iustum pretium receptum per alium contractum statim mutuare emptori, & ex mutuo recipere conuentum verisimile lucri cessans: immo & vnico contractu potest vendi res pro iusto pretio, & dicto iusto augmento cessantis lucri, num. 7. secus si augetur pretium, & non subestet iusta ratio. num. 8.
5 Onus impositum emptori, vt durante dilatione soluat interesse lucri cessantis, tamquam grauiamen quoddam praeter naturam emptionis illi impositum, minuit de iusto pretio. num. 6. sed hoc, si non possit antea soluendo, ab hoc onere se eximere. num. 8.

CONSILIVM XX.

AN VENDIDIT villam valoris quindecim millium M. & quia ipse M. non soluit nisi tria millia praesenti pecunia, dilata solutione aliorum duodecim millium in decennium, conuenerunt, vt ipse M. teneatur soluere decem & octo mille. Queritur, an huiusmodi contractus sit iustus, & possit recipi illud plus ratione lucri cessantis.

Ad hanc quaestione respondeo primo, praefatam venditionem, & emptionem factam simpliciter eo modo, quo narratur, esse iniustam, ea ratione firma, quod omnis venditio cuiuslibet mercis facta maiore pretio iusto soluendo dilata solutione, est iniusta; nisi venditor volebat illam seruare sibi in tempus, in quod solutio differtur, & dubium esset an tunc pluris vel minoris esset valitura, iuxta cap. in ciuitate. & latius tradimus in commen. de vsuris, & breuius in Manual. confess. Non obstat, quod non videtur habere formam contractus vsurarij; cum ille fiat in contractu mutui, cum pacto, vel intentione principali, vt aliquid amplius, quam acceptum est reddatur.

Tum quia licet non esset vsuraria, esset tamen iniusta; quia merx pluris venditur, quam valet, quod est iniustum secundum Aristotelem, & S. Thomam receptum. Tum quia licet non interueniat mutuū formaliter, siue expressum, interuenit tamen tacitum, & equipollens, ratione illa clara, quam post alios tradimus in d. com. f & in d. Manual. Non obstat etiam, quod videtur praefatus venditor accipere illud plus ratione lucri cessantis, quod iuste potest accipi secundum communem sententiam. Tum quia non proponitur illud in casu narratione, licet tangatur in quaestione propositione.

Tum quia interesse lucri cessantis, non habet locum antequam emptor sit in mora soluendi, nisi venditor esset exercitatur mercaturam, & empturus census annuos, vel aliqua praedia frugifera ex iusto pretio statim sibi soluendo. At non narratur in casu, quod praefatus venditor volebat mercari, vel emere frugifera pretio iusto sibi statim soluendo.

Secundo respondetur, quod per duos contractus diuersos, vnum emptionis, & alterum mutui, potuisset peruenire ad bonam partem finis, ad quem per praefatum vnum contractum peruenire volebat; puta quod primo praefatus venditor dedisset villam pretio 15. millium statim soluendorum; secundò, quod conuenisset cum eo, vt daret ei decennalem dilationem, & quod ipse solueret ei interesse lucri cessantis, quod verisimiliter faceret mercando, vel emendo, vt praedictum est: nam potest venditor accipere illud, si res coram Deo ita se haberet. Tum quia illo casu pretium non excessisset iustum propter dilatam solutionem, nec quidquam reciperetur ultra iustum pretium ratione primi contractus venditionis, sed ratione secundi contractus mutui ob inter-

esse lucri cessantis, quod verè conatus fuisset facere, & verisimiliter fecisset, si fuisset statim ei facta solutio. Tum qui liceret venditori, si ei solueretur statim omnia 15. millia, retinere sibi tria millia, & reliqua 12. millia mutuare emptori egenti eis, & roganti vt mutuaret illa ei soluendo interesse lucri cessantis, quod verè intendebat facere venditor exercendo mercaturam, vel emendo census annuos, vel praedia frugifera, si ea illi non mutuasset; quia in hoc casu concurrunt omnia, quae sunt necessaria ad quaerendum iuste interesse lucri cessantis, iuxta ea quae latius tradimus in d. Manu. confess. a

AD HÆC succedit illa magna difficultas, An quemadmodum per duos contractus supradictos potuit praefatus venditor peruenire ad bonam partem finis per eum praesenti, ita potuisset peruenire per vnum, qui a quipolleret duobus; puta quod vendidisset villam pretio 15. millium, cum pacto, quod statim solueretur ei tria millia, & reliqua soluerentur ei in fine decennij, & interim solueretur ei interesse lucri cessantis, quod verè intendebat facere, & verisimiliter fecisset, si statim solutio illorum facta fuisset.

Pro parte quidem negante scilicet primo, quod non est danda occasio peccandi, & vsuras exercendi, & videtur per hoc dari occasio peccandi, & palliandi vsuras.

Secundo, quod in primo responso reprobatus est contractus propositus, & quod is videtur per omnia similis illi.

Tertio, quod pactum illud, de soluendo interesse praefatum intra decennium, videtur diminuere de pretio iusto: quia onus impositum emptori praeter naturam contractus diminituit de pretio, & consequenter venditor recepisset pretium maius iusto, quod est peccatum, vt praedictum est.

Pro parte autem affirmante facit primò, quod nihil refert quid ex equipollentibus fiat. At is vnus contractus, & duo, de quibus in praecedenti dicto, videntur equipollere; ergo ita approbandus est is, ac illi.

Secundo, quod in Manu. confess. tenuimus, quod sicut per tres contractus, scilicet societatis, & assecurationis capitalis, & certi lucri; cum tribus temporibus quieris initos, potest quis accipere aliquod certum lucrum, saluo capitali, ita potest quis idem facere incundo illos tres contractus cum vno eodem tempore propter identitatem rationis.

Tertio, quod nulla occurrit ratio, qua non possit fieri hoc vno contractu, perinde ac duobus.

Quarto, quod per illud pactum visa fuissent 12. millia venditori soluta, & ab eo mutuata emptori bi sui manu, vt in l. licet. f & l. singularia. Sicut enim ibi is, cui debentur decem ex mandato, volendo vt debeantur ex mutuo, videtur accipere illa, & breui manu credere; ita is venditor, volendo vt illa duodecim millia, quae debentur ei ex venditione, debeantur ex mutuo, siue credito, videtur accipere illa, & breui manu credere; & consequenter videtur duos contractus praefatos sine vilius iniuria efficere.

Non obstant opposita. Ad primum enim respondetur, negando, quod per hoc detur occasio peccandi; quia immo sternitur via illud euitandi.

Ad secundum, negando, quod is contractus sit similis proposito; cum in proposito augetur pretium ob dilatam solutionem, & sine vlla ratione iusta; in hoc autem nihil tale inuenitur, vt palam est.

Ad tertium, concedendo quidem diminiui pretium rei ob vnus impositum emptori praeter naturam emptionis, negando tamen hic poni tale onus; quia immo additur leuamen, cum tollatur ei obligatio soluendi statim, & non tollatur facultas liberandi se, si voluerit; quia liberabitur ab onere soluendi interesse, simulac soluerit pretium, cum per id cesset interesse. Salua, &c.

SVM MARIVM.

- 1 Vendens praedium certo pretio soluendo pro vna dimidia tunc, & pro alia post annum, praesente venditore fideiussorem de emictione, que non fuit praesentata nisi post multos annos, ratione fructuum per emptorem dicto primo anno perceptorum nihil potest habere: quia cum dilatio censeatur qualitas diminutiua pretij, nihil ei interim perit. num. 7. & 8. at ratione fructuum postea perceptorum eadem portio illorum pro rata pretij non recepti restitui debet. n. 4. & hoc ex aequitate illa dictante neminem debere locupletari cum aliena iactura. num. 5. & 9.

a Vbi supra. 211. Et seq.

b Leg. conueniri. ff. de patris dot. Et c. ex parte. de conjug.

c Cap. cum 10 annis. de j. de instru. Et l. summi parte. ff. de contrab. empt. d Le. ff. ma dat. licet ex quadam. de testibus. e Cap. 17. nu. 254.

f § quoties. ff. de iure dor. g ff. de rebua cred.

- 2 Dilatio data emptori in ipso contractu ad soluendum pretium, non facit ut ob id aliquid possit recipi: quia dilatio est pars modificatiua pretij, & sic in iure non datur. num. 8. potest tamen percipere aliquid non propter dilationem, sed propter fructus, quos percipere potest ex pradio non tradendo, donec ei totum pretium solueretur. num. 4.
- 3 Lucrum cessans non potest accipi secundum aliquos, nisi post moram: contrarium autem est verius. num. 4. in fin.
- 3 Mora non contrahitur per emptorem in solutione pretij, donec durat dilatio ei data in ipso contractu emptionis.
- 5 Locupletari non debet quis cum aliena iactura: & ideo venditor, qui recepta parte pretij pradium, prout potest de iure, retinet, donec ei integrum solvatur pretium, tenetur emptori fructus pro rata pretij soluti restituere, & nu. 9. illaque vsura, qua propter predictam aequitatem debentur per ius civile, debentur etiam iure canonico. num. 5.
- 5 Venditori, qui re tradita non potest recipere pretium, eo quod conueniam fideiussorem prestare non potest, tenetur emptor, ne cum damno venditoris locupletetur, restituere fructus pro rata pretij non soluti. & 9.
- 6 Mora regularis sine interpellatione non contrahitur, secus tamen in irregulari, qua re ipsa contrahitur.
- 6 Moram etsi non committat debitor: in diem, si adueniente die ideo non soluit, quia fideiussor promissus ei non datur; attamen si venditori det dilationem ad dandum fideiussorem, tunc per lapsum diei efficitur morosus.
- 8 Dilatio, quam venditor pradij dat emptori ad soluendum, est duplex: altera, qua datur in ipsa conuentione pretij tamquam illius alienatiua; & ob hanc nihil capere potest: altera, qua datur ad hoc, ut pretium sit loco pignoris, donec det fideiussorem de euictione; & hac non impedit, quin possit interim recipere fructus sibi debitos pro rata pretij non recepti.
- 10 Donationem non inducit intentio non petendi quod ad ipsum spectat, ex ignorantia iuris proueniens.
- 10 Solutum indebite per iuris ignorantiam repeti potest.
- 11 Intentio generalis, qua multipliciter potest intelligi, ad donationem non trahenda.
- 11 Donatio non presumitur, vbi alia etiam leuis cadit coniectura.

CONSILIVM XXI.

VENDIDIT D.N. quoddam casale pro pretio scutorum 6000. de quibus tempore venditionis emptor soluit scuta 3000. reliqua vero 3000. soluere promisit illinc ad vnum annum, cum pacto, quod tempore solutionis dicti residui venditor teneatur prestare vnum certum fideiussorem de euictione casalis vltra alios tunc prestatos; & vltierus in euentum non solutionis dicti residui, vt supra, emptor dedit potestatem dicto venditori dictum casale capiendi propria auctoritate, & illud retinendi, & fructus in suos vsus conuertendi, absque eo, quod in sortem compensentur pro concurrenti quantitate, vsque ad effectualem solutionem dicti residui. & sic celebratum fuit instrumentum, & tradita possessio casalis emptori. Deinde, adueniente tempore, & termino anni, quo debebat solui residuum pretij, quia venditor non poterat prestare fideiussorem de euictione, fuit per dictas partes prorogatum tempus soluendi ad alium annum, cum hoc, quod interim emptor teneatur prestare fructus venditori pro rata dicti residui, prout latius in apocha inter eos confecta apparet, cuius copia datur. & ita emptor, tam in dicto anno temporis prorogati, quam successiue per plures annos, dictos fructus pretij ad rationem 8. pro 100. pro rata residui soluit venditori; qui demum prastitit fideiussorem de euictione.

Quaritur primo, an venditor dictos fructus licite & salua conscientia perceperit, & retinere possit.
Secundo, an licite & salua conscientia possit petere fructus non solutos ab emptore, ante prastitum, & post fideiussorem prastitum.
Quod prastatus venditor non potuerit salua conscientia percipere fructus, aut valorem eorum verisimilem, nec retinere, nec nondum solutos ab emptore petere, facit primo, quod vsura palliata est, acipere aliquid vltra fortem ratione dilationis debitori data ad soluendum debitum, secundum receptam sententiam, quam nos quoque in nostro Manual. confess. a & in comm. de vsuris, b probamus, & est casus in cap. consulsur. c

a Cap. 17. nu. 227. & seq. & 243.
b Sup. cap. si fuerit ueritas. l. 4. q. 3. nu. 26.
c De vsur.

3 Secundo facit, quod hic non interuenit interesse damni emergentis, & quod recipere aliquid vltra fortem ratione interesse lucri cessantis, sine mora interueniente ante illud, non licet, secundum multos, de quibus est Innocentius, a quem late defendit Dominicus Sotus. b Et in casu nostro non interuenit mora, saltem vsque ad finem secundi anni ab emptione contracta, cum primi anni dilatio fuerit data in ipso contractu, secundi vero per pactum expressum in apocha mense Februario secundi anni: immo etiam per ipsum contractum videtur data dilatio, quatenus non cogebatur emptrix ad soluendum, donec daretur fideiussor de euictione, & ita videtur non potuisse hoc casu accipi prastata octo pro centum ratione interesse lucri cessantis.

Tertio, quod emptrix videtur compensasse fructus per alleuamentum oneris fideiussorem dandi, quod venditori prastabat, cum pro fideiussione possit recipi pecunia.
4 Sed his non obstantibus, qua verè non obstant, potuit venditor licite prastatos fructus, vel valorem eorum verisimilem, salua conscientia, accipere, & retinere; immo & petere eos, qui nondum ei fuerunt soluti. Tum quia is contractus non fuit mutui, in quo solo contrahitur vsura, vt satis colligitur ex cap. in ciuitate. c & ex cap. 1. d in cuius com. 2. nos id adnotauimus. Nec obstat, si dicatur, quod conuentione contenta in apocha continet mutuum inuolutum, sine palliatum, licet non contineat expressum & clarum; & quod ita committitur vsura palliata in contractibus mutui palliati, sicut vsura clara in contractibus mutui clari, vt in Mannu. e & latius in dicto com. f nos ipsi tradidimus: & quod contractus contentus in illa apocha equipollet contractui, per quem prastatus veuditor dedisset prastata emptrici duo mille scuta, ea lege, vt vltra fortem solueret ei octo pro centum. Non inquam hoc obstat: quoniam non est verum, interuenisse in illa apocha vllum contractum mutui palliati, nec contractum in ea factum equipolluisse prastato contractui mutui in arg. allegato, quia illa octo pro centum non accipiuntur principaliter propter dilationem, sed propter fructus, quos percipere poterat venditor non soluto pretio toto rei venditæ, quos iuste percipi posse probat optime l. curabit. g Nec obstat illa opinio Innocentij & Dominici Soti, & quorumdam aliorum dicentium non posse capi licite interesse lucri cessantis. Tum quia, licet primo aspectu videatur aliquid ad hoc facere, verè tamen non facit: quia predictus venditor non recipit illa octo pro centum ratione alicuius interesse lucri cessantis, sed alia ratione, quam mox annectam. Tum, quia falsa est ea opinio, vt probamus efficaciter contra eos pro communi per multa argumenta. h

5 Non obstant citata pro contraria parte: pro quorum resolutione, & clara nostra sententia confirmatione, dico, quod illa octo pro centum non accepit venditor principaliter propter dilationem, neque propter aliquod interesse damni emergentis, vel lucri cessantis, nec propter poenam, vel vllam moram, saltem regularem, sed tantum ob illam aequitatem, qua habet, vt nemo cum aliena iactura locupletetur, i per quam aequitatem, quando venditor rei, accepta parte pretij, retinet illam cum suis fructibus, donec totum pretium solvatur, iuxta l. Iulianus. k emptor debet habere partem fructuum pro rata partis pretij soluti, iuxta l. memorabilem, qua vltima est, l. cuius §. fin. habet, maritum, qui tenetur restituere pradium, accepta eius aestimatione, & retinet illud accepta aestimationis parte, donec tota solvatur, debere restituere fructus pro portione partis aestimationis acceptæ. in quo illum §. commendauit Bartholus, m & Baldus, n & Salicetus, o & cum in hoc aequenter emptor & venditor, pari ratione, si pradium venditum traditum est emptori, soluta solum parte pretij, & recipit omnes fructus, tenebitur soluere venditori partem fructuum oro portione pretij non soluti.

Pro his duabus decisionibus pondero pradiatum §. offerri. quatenus habet, quod venditor rei, accepta parte pretij, retinet eam quasi pignus, donec totum solvatur, significans, quod non tenet eam tamquam dominus perfectus quo ad partem solutam, sed tamquam creditor, qui fructus, quos percipit, quo ad illam debet restituere, & ita prastata emptrix retinebat pradium, & partem pretij, quasi pignus eorum, qua tenebatur venditor facere, antequam ei solueretur totum; & per consequentem fructus illius partis debebat restituere,

restituere, a Vnde notanter Baldus & Salicetus vbi supra dixerunt, vsuras, qua iure ciuili debentur ex illa aequitate, ne quis locupletetur cum aliena iactura, debent etiam iure canonico; quia verè non sunt vsurae, sed recompensatio aequissima iacturae.
6 Et ad id, quod allegatur, quod mora non interuenit, respondetur, verum esse de mora regulari, non autem de irregulari, qua re ipsa sine vlla interpellatione committitur, vt notauit Baldus communiter receptus. b Ad id autem, quod allegatur de compensatione fructuum cum alleuamento non dandi fideiussorem, respondetur, quod nihil obstat. Tum quia longè disparioris utilitatis sunt alleuamentum illud, & perceptio fructuum, quam quod vlla compensatio eorum intelligi debeat. c Tum quia satis compensationis illius alleuamenti prastabat venditor emptrici, dando dilacionem. Tum quia per prastationem illius alleuamenti se constituere emptrix in mora soluendi regulari, qua ex interpellatione lapsus diei solutioni prastati oriebatur, iuxta l. mora. d cum adnotatis ibi per glossam & in cap. mora. e & ita hoc fundamentum plus facit contra illam, quam pro illa, si satis ponderetur.
7 Ex quibus inferitur, idem dicendum esse de parte fructuum receptorum post prastatam apocham intra annum, intra quem durabat prastata prorogatio, & de perceptis post illum annum vsque ad expletionem eorum, qua venditor promissit; immo & post expletionem: quia in his omnibus temporibus habet locum ratio supradicta, ne quis cum aliena iactura locupletetur; & vbi eadem ratio, & c. f non tamen quo ad fructus perceptos intra primum annum prastitutum in contractu ad soluendam reliquam medietatem: quia intra illum annum nulla locupletatio cum aliena iactura confiderari potest, cum partium conuentionem rei pretium fuerint sex mille soluenda intra vnum annum, dimidium statim, & dimidium in fine anni.
8 Neque obstat, si dicatur, quod pari ratione idem dicendum sit de perceptis post primum annum, cum emptor nec tunc ex conditione venditoris possit cogi soluere pretium, nisi venditor prius prastitisset fideiussorem. Non inquam id obstat. nam dilatio illa prior vsque ad annum fuit appositae tamquam pars pretij, & tamquam alleuamentum eius, & diminuens illud; alia verò dilatio solum ad impediendam coactionem ad soluendum, & dandam securitatem per modum cuiusdam pignoris, iuxta pradiatum §. offerri. per quod ius pignoris non lucrifacit fructus, vt supra est dictum.

S E C V N D A Q V A E S T I O . D . Petrus vendidit d. Ioanni certum pradium pro pretio scutorum mille, de quibus tempore venditionis emptor soluit medietatem pretij, reliquam verò medietatem soluere promissit infra tres menses proximos, cum pacto tamen, quod ante solutionem dicti residui dictum pradium mensurari debeat per duos peritos communiter eligendos.
Item, quod pradium liberari debeat per venditorem a certo onere census super eo imposito.
Item, quod venditor teneatur dare certum fideiussorem ad omnem ipsius emptoris requisitionem.
Item, quod venditor debeat facere expedite motum proprium S. D. N. super confirmatione venditionis, & quod alias interim ipse emptor residuum pretij soluere non teneatur, nisi pradiatis omnibus adimpletis. & ita fuit celebratum instrumentum inter ipsas partes, & tradita fuit possessio ipsius pradij emptori, de quo semper ipse emptor fructus percipit. Venditor autem per aliquot annos non potuit pradiata omnia adimplere.
Quaritur nunc, cum omnia sint adimpleta, an emptor teneatur soluere interusurium, seu fructus pro rata pretij non soluti, etiam pro tempore, quo venditor non potuit adimplere pro parte sua, & etiam pro tempore decurso post adimplerionem, quousque dicta reliqua medietas pretij fuit per emptorem soluta; attento quòd ipse emptor percipit omnes fructus dicti casalis, & sic gauisus fuit re, & pretio; & an venditor dictos fructus, seu interusurium licite in foro conscientia percipere possit; & si percipit, an licite illud retinere possit; attento quod partes ipsae remisissent dictam differentiam in duos viros legisperitos, qui iudicauerunt, quod de iure emptor tenetur ad soluendos fructus pradiatos, & ita soluti fuerunt. Nun igitur quaritur in foro conscientia, an venditor illos licite retinere possit, cum tempore celebrationis

a In c. ff. de vsur. b In l. 6. q. 1. ar. 3. de iust. & iur. c De vsur. d 14. q. 1. §. 3. e Dist. 20. §. 1. f Num. 29. g C. de actio. empt. h In com. pra. d. ff. de i. 1. q. 3. n. 50. §. 1. §. 1. i Leg. ius natura. ff. de re. iur. §. locupletari. eo. tit. lib. 6. k §. offerri. ff. de actio. emp. l. Tit. de fund. dot. m In d. §. offerri. n In l. si traditio. q. 11. Co. de actio. emp. o In d. l. cura bit. eo. tit.

instrumenti venditionis ipse intellexerit, quod emptor retineret rem, & pretium, quousque ipse venditor non adimpleret supradicta omnia pacta.
9 Ad secundam quaestionem, qua ex hoc facto secundo resultat, respondeo, quod emptor tenetur soluere partem fructuum receptorum post tres menses ante solutionem totius pretij, etiam pro tempore, quo venditor non potuit adimplere qua promissit, & a fortiori pro tempore decurso post adimplerionem eorum, quousque dicta reliqua medietas pretij fuit per emptorem soluta, per eadem fundamenta, quibus fundata est responsio data ad dubium resultans ex priore facto. Nam sicut ibi nullus fuit contractus mutui clari, siue formalis, nec velati, siue palliati, ita neque hic. Et sicut ibi non percipit venditor principaliter propter dilationem solutionis, sed propter fructuum perceptionem, non soluto pretio toto, ita neque hic. Et sicut in illo casu interuenit aequitas illa, ne quis locupletetur cum aliena iactura, ita & hic. Et sicut irrefragabiliter probatum est ibi per l. fin. a quod prastata aequitas habet locum, cum venditor, soluta parte pretij pradij, retinet totum, omnes eius fructus percipiendos; quod Bartholus, Baldus, & Salicetus ibi citati commendant: sic eadem ratione habet locum in emptore, qui parte pretij pradij soluta, possidet totum cum fructibus, vt in hoc casu. Et ita sine vllò scrupulo conscientia potest venditor accipere partem fructuum pro rata pretij non soluti.
10 Nec obstat, quod venditoris intentio tempore contractus fuit, vt emptor retineret pradium, & fructus eius, donec ipse solueret reliquum pretij, & impleteret quaedam alia, qua promissit. Tum quia id potuit intendere per ignorantiam iuris, & aequitatis prastata, qua non ab omnibus etiam doctis scitur; & ita non inducit donationem, arg. l. si non fortem. b & l. sub conditione. & l. ibi, si sciens se non debere. c & per resolutionem glossae receptae, d qua habet, soluentem per ignorantiam iuris id quod est indebitum vtroque iure, naturali videlicet, & ciuili, sicut in nostro casu erat, repetere posse.
11 Tum quia fortè is venditor intendens vt emptor haberet pradium & fructus, donec totum pretium solueretur, intendebat, quod dominium omnium illorum illi quæreretur, quod iure quærendum erat ei, non tamen quod emptor non solueret ex eis aliquid, si quid iure deberetur. Tum quia emptor peccasset, volendo priuare proximum, nolentem id scienter donare, magna & notabili parte fructuum pretij, & volendo percipere veluti quosdam vsuras soluti pretij, quousque completerentur ei quaedam promissa, quod non intendit venditor, & ita prastata intentio generalis, qua multipliciter intelligi potest, ita vt non comprehendat animum donandi, non debet trahi ad donationem. e Numquam enim prastatur donatio, vbi alia coniectura etiam leuis cadit, secundum Baldum, f quem sequuntur plerique omnes, & in his Decius. g Salua, & c.

S Y M M A R I V M .
1 Vsura vera tantum in mutuo, palliata in omni contractu vim mutui habente committi potest.
2 Deposita cum facultate vtendi eo fit mutuum.

CONSILIVM XXII.

EMPTOR cuiusdam fundi sibi iam traditi, & eo fruens, dedit fideiussorem ad soluendum venditori pretium post certum tempus, & dedit fideiussori 1500. scuta pro parte pretij, eo pacto, vt solueret partem pensionis fundi empti, qua responderet parti pradij pretij 1500. id est pro fructibus, quos percipiebat venditor ante venditionem; & adueniente termino soluendi pretium, teneatur soluere prastata 1500. scuta eidem venditori. Quaritur, an is contractus sit vsurarius.
1 Respondeo, facile videri posse cuiuspiam nullam in hoc casu proposito vsuram committi, ea ratione fortè, quod non potest interuenire vsura nisi in contractu mutui, vt nos post alios tradimus in com. de vsuris, h & quod in hoc casu nulla mentio fit de contractu mutui. Sed cuiuslibet attentius casum perpendenti videbitur contrarium. Tum quia, licet vsura aperta non inueniatur nisi in contractu mutui, vsura tamen, quam vocant palliatam, inueniri potest in omni contractu tam nominato, quam innominato, qui expressè, vel equipollenter continet contractum mutui, vt nos vbi supra

a Ca. conque sua. de vsur. §. l. i. C. de pi. exorat. act.
b In d. l. cura bit.
c Iuxta l. fin. C. de compen. fat.
d ff. De vsur. e De reg. iur. lib. 6.
f Leg. illud. ff. ad l. Aquil.
g Ca. conque sua. de vsur.
h In com. pra. d. ff. de i. 1. q. 3. n. 50. §. 1. §. 1.
i Leg. ius natura. ff. de re. iur. §. locupletari. eo. tit. lib. 6.
k §. offerri. ff. de actio. emp. l. Tit. de fund. dot.
m In d. §. offerri.
n In l. si traditio. q. 11. Co. de actio. emp. o In d. l. cura bit. eo. tit.

a §. fina. ff. de fund. dot.
b §. indobitū. ff. de cond. in debitor.
c In l. cū quis. Co. de iur. & fact. ignoran.
d Leg. cum de indobitū. ff. de probat. §. ca. super hoc. de renouari. §. In l. i. C. ad Trebell. g In leg. cuius per errorem. ff. de reg. iur.

declaramus. Et in casu proposito inuenitur contractus mutui palliatus nomine fideiussoris, & alijs circumstantijs, quæ contractum mutui æquivalenter efficiunt.

2 Tum quia contractus depositi, in quo deponens facit facultatem depositario vtendi pecunia deposita, videtur mutatio, vt est textus solemnis in l. certi conditio. a quod ibi omnes asserunt. & in casu proposito emptor in effectu deponit pecuniam penes fideiussorem cum facultate, vt illa possit vti; & consequenter efficit contractum mutui. Tum quia præfatus emptor accipit aliquid, immo multum ultra sortem principalem; accipit enim quorannis id, quod fideiussor soluit, vel soluturus est pro parte pensionis fundi empti, quæ respondet parti pretij 1500. scutorum; & ita fideiussor obligatur ad soluenda prædicta 1500. scuta, quæ sunt fors principalis, venditori, & ultra hanc principalem sortem debet soluere partem pensionis illis respondentem: & sic emptor recipit aliquid, immo multum ultra sortem principalem ratione mutui, siue depositi, quod habet vim mutui: & consequenter est vsura clara, vel palliata, per dicta in præfatis locis. Salua, &c.

SVM MARI VM.

- 1 Argumentum à contractu mutui, quod debet esse gratuitum, ad innominatum, quod tale non est, non procedit.
2 Periculi, quod subeo, pretium possum iuste accipere, & sic tibi n. suigaturo donare 100. recepturus 125. si saluare redieris.
3 Egenti pecunia possum iuste nolle tradere per illum contractum, qui sibi magis placet, puta, mutui, sed offerre possum ei alterum mihi magis placitum.
4 Fideiussor aliquid pro sua fideiussione capere potest.

CONSILIVM XXIII.

RESPONDIMVS cuidam, non admisisse vsuram. Reo quod dedit centum volenti ducere nauem mercibus onustam in Syriam, ea lege, quod perderet illa, si nauis periret, & si rediret salua, redderentur ei centum & viginti quinque. Contra quod nunc replicatur, me sentire contrarium in Manual. confess. b

1 Ad hanc replicationem responderetur, eam nihil obitare. Tum quia arguit à disposito super contractu mutui, qui debet esse omnino gratuitus, sicut commodatum, iuxta glossam, c per omnes receptam, ad dispositum super contractu, per quem datur aliquid alteri per contractum innominatum ob periculum subeundum, vt expresse dicimus in d. Manu. d

2 Tum quia dabo aliquid alteri, & accipiens aliquid ultra id, quod dat ad periculum subeundum, non contrahit vsuram, vt post alios respondit Decius, e quem nos quoque sequuti fuimus in comment. de vsur. f super extrauagantem Pij V. de censibus, illa firma ratione, quod nihil accipit is vi mutui expressi, nec taciti, sed vi alterius contractus innominati donantis sub modo, vel recipientis aliquid ob periculum subeundum: quod licite potest capi, per l. 1. & 2. s & per tradita à nobis latius in cap. nauiganti, h & in Manual. i

3 Tum quia nihil obstat illud friuolum, scilicet, quod mercator, qui accipit centum sub conditione, vt redderet centum viginti quinque, si nauis rediret ex Syria salua, maluisset sine dicto onere mutuo accipere: quia etiam omnes fere alij contrahentes mallent accipere ab his, cum quibus contrahunt, pecuniam, vel valorem sue rei, quam tradunt, gratis per viam donationis simplicis, commodati, vel mutui, quam pretium etiam iustum soluendo, sed non coguntur alij gratis tradere, vel dare sua eis donando, commodando, vel mutuando, sed possunt iuste accipere pretium iustum eorum, vel vsus eorum, quæ dant, vel cedunt per contractus non gratuitos iustos, qualis est datio pecunie ad aliquem vsum sub periculo perdendi eam in aliquo casu periculi dubij, si contingat illud, & accipiendi aliquid amplius, eo quod dedit in casu, quo periculum non contingat.

4 Tum quia mallent debitores, vt aliqui fideiuberent pro eis gratis, vt communiter fideiuberetur: attamen is, qui fideiuberet, potest, si vult, accipere aliquid pro sua fideiussione, & tradimus nos post alios in d. Manual. i & ita D. consulens liberalius quidem fecisset, si gratis & simpliciter mutua esset illa centum, & gratius, si donasset; sed non tenebatur id facere, sed potuit iuste per alium contractum non gratuitum donationis sub modo, vel contractus innominati iusti dare illa, vt

a ff. de re. cred.

b Cap. 17. nu. 284.

bt. c. 1. de com. mod.

d Cap. 17. nu. 222.

e In conf. 123. f Num. 128. quass. 45.

g Co. de nau. rifican. h De vsur. i Cap. 17. nu. 285.

k L. b. c. iure ff. de donat. l Cap. 17. nu. 285.

A dedit, sine vlla culpa & peccato. Aduertendum, supposito quod mercator mutuo petierit disfidiam 100. vt videtur insinuari, difficile esse soluere prædictam contrarietatem, & iustificare hunc contractum, nisi dicamus initam virtualiter societatem illam de qua in Manu. c. 17. n. 253. conf. sequ. 24. Sed tunc restat scrupulus an contineat iniustitiam vt infra conf. 25. prout forte etiam contineret, si dicamus disfidiam 25. dari pro pretio periculi, quod inde dignosci potest, quia mercator ei non solueret alia 25. pro alijs 100. mutuo non ab eodem, sed aliunde habitis SVM MARI VM.

1 Societas inita cum pacto, vt ponens operas teneatur assurecare ponentem pecuniam de certo lucro, & capitali, non est iusta: efficit autem talis, si post initam societatem libere dicta assurecationes separatim fierent.

CONSILIVM XXIII.

VIDAM contulit mille in societatem mercaturæ pannorum, quam inuit cum N. cum pacto, vt ipse assureret principale, & insuper det illi pro sua parte lucri ad rationem quinque pro centum. Queritur, an huiusmodi contractus sit iustus, & quomodo possit talis fieri.

1 E T S I fortè defendi posset contractus prædictus societatis factus in forma supra posita cum assurecutione capitalis & certi lucri ei adiecta: mihi tamen videtur confusionem quamdam & palliationem præferre: quia licet possit contrahi societas cum capitali & lucro saluis, per tres contractus, vt nos dicimus in Manu. confess. a non tamen potest contrahi societas iusta, ita vt socius obligetur ad prædictas assurecutiones, quod satis innuitur fieri in prædicta forma contractus. Vt ergo palam sit iustus, fiat ad formam contractus societatis simpliciter ad damnum & lucrum sic vel sic iuste diuidendum; & perfectio super illo instrumento, fiat in eadem, vel alia charta, vel alio capitulo contractus alius separatus, quo accipiens pecuniam assureret conferenti capitale pro pretio expresso & iusto, ac si esset tertia persona, quæ assurecatur: & perfectio instrumento super assurecutione capitalis, fiat in eadem, vel alia charta, vel alio capitulo aliud instrumentum, in quo dicatur, quod tantum lucrum verisimiliter iuste posset dari conferenti pecuniam in tali terra, & tali mercatura, & tali tempore: & quod accipiens pecuniam, ad euitandas molestias computationum, &c. assurecat tantam partem lucri verisimilis pro remissione iusta certæ partis lucri sibi remittendi.

2 Quoniam autem ipse non sum mercator, nec scio quantum verisimiliter lucri fiat in illa terra per mille exercita in tali mercatura, non possum respondere an satis pretij detur, vel remittatur pro assurecutione capitalis, vel lucri; nec consequenter an seruetur iustitia in supra posita forma contractus. &c.

SVM MARI VM.

- 1 Consuetudo vim legis habet, nec mutanda que certam semper habuerunt interpretationem.
2 Societas iusta vinculum pacis & Reipublica vtilis, iniusta vero mala, & leonina.
3 Societas, in qua alter capit lucrum, damnum non sentiens, leonina est: nam lege naturali, qui sentit onus, debet sentire & commodum.
4 Societas licita vt sit, tria requirit, scilicet quod negotiatio sit licita; quod si pecunia tota pereat, pereat illam conferentis; & vt æqualitas arbitrio boni viri seruetur in diuidendo lucrum.
5 Societas per tres contractus cum lucro certo fieri potest.
6 Consuetudo legitime præscripta derogat iuri humano, sed non diuino, seu naturali: quia talis corruptela dicitur nullatenus præscriptibilis.

CONSILIVM XXV.

HORATI VS, & Dominicus inierunt societatem, iuxta consuetudinem Vrbsis, sic, vt Horatius conferens pecuniam accipiat octo pro centum, saluo manente capitali. Queritur, an sit iusta.

1 Respondeo primo ad questionem super facto prædicto proposito, contractus esse, vt fertur, frequentes & consuetos in Vrbe, & ob id multis videri licitos & iustos: quia consuetudo vim legis habet. b Ita quod Isidorus relatus in ca. erit autem lex. c dixit, Erat autè lex secundum patrie consuetudinem, &

a Cap. 17. nu. 254.

b Cap. consuetudo. x. d. c. ff. de consuet. c 4. distinct.

a In l. minime ff. de legib. b Cap. fundamta. de ele. cno. lib. 6.

c Misceel. 68.

d Ad Col. 3. c In l. si non fuerint ff. pro socio. f Dereg. iur. lib. 6.

g Ca. 17. n. 251. & sequenti. bu.

Iurifconsultus a minime esse mutanda ea, quæ interpretationem certam semper habuerunt; præsertim quando id contingit in omnium vrbium sanctissima, quæ est Roma, b de cuius ciuium admiranda deuotione iam inde à tempore B. Hieronymi in hunc diem continuata nos quoque aliquid diximus in lib. centum Misceel. c

2 Secundo, quod vt societas licita est laudabilis plurimum, & Reip. vtilis, & vinculum quoddam caritatis, & perfectionis vt innuit Apostolus, d ita illicita est mala, & vocatur leonina à Iurifconsulto, e illa, ex qua alter socius capit lucrum non sentiens damnus: quia lege naturali, qui sentit onus, debet sentire commodum, & contra, cap. qui sentit, f cum cõcordantibus ibi per glossam & alios adductos.

3 Tertio, quod omnes doctores cõueniunt in eo, quod nos scripsimus in Man. confess. s scilicet, quod ad hoc, vt societas iusta sit, tria requiruntur scilicet, vt negotiatio sit licita; secundo, vt pecunia subiaceat periculo eam conferentis, hoc est, vt si tota pereat, illi pereat; tertio, vt in omnibus iudicio prudentis æqualitas seruetur, & pro quantitate partium collateralium lucrum diuidatur. Et in propofita societate Horatius nil damni sentit; immo vt ex ea colligitur, Dominicus, qui pecuniam accipit, debet reddere totam sortem principalem dissoluta societate; quod omnes damnat, dicentes societates nõ posse fieri iustas, manente salua tota pecunia eã conferenti.

4 Quarto, quod nos præ alijs, & post alios, quos ibi referimus, cum magna cura succurrendo, asseruimus per tres contractus formaliter vel virtualiter factos posse fieri licitas societates, in quibus saluum maneret capitale, seu fors; siue pecunia collata in societatem: quæ ibi fufius possunt videri, & ob hoc non transcribuntur hic.

Quinto, quod propofita societas non potest dici iusta: eo quod licet in ea interueniat duo illorũ, scilicet negotiatio licita, & reductio lucri incerti ad certum moderatum; deest tamen tertium, scilicet datio, vel remissio tãti pretij, quantum oporteret eum dare tertio pro simili assurecutione.

Sexto, ex prædictis inferri reformandam esse huiusmodi societatem, ad hoc, quod sit licita, per supplementum illius tertij, quod deest, non obstante consuetudine quamlibet longa in contrarium seruata: eo quod ea, quæ in contrarium in primo dicto adducuntur, habent locum in consuetudine contra legem humanam inducta, quæ legitime præscripta vim legis habet; non tamen in consuetudine contra legem naturalem vel diuinã inducta; quia illa corruptela vocatur, & nullatenus vsucapibilis, aut præscriptibilis, had laudem Sanctissimæ Trinitatis, cuius festa hodie celebrat Ecclesia Christiana, quæ infinita sua benignitate nos saluet.

SVM MARI VM.

1 Societas, in qua ponens industriam subit periculum capitalis pro dimidia, est pro eadem dimidia vsuraria: & sic lucrum, quod pro illa dimidia ad ponentem pecuniam perueniret, est restituendum socio; hoc, nisi socius ex post facto condonet, nu. 5. vel vsque à principio fuerit ei assignatum aliquid in compensationem suscepti periculi. num. 6. nec ad excusandam restitutionem sufficit quod in illa negotiacione capitale seve nunquam perdit soleat, num. 6. nec quod socius ex ea fuerit lucrativus. num. 4.

- 1 Societas, in qua ponens laborem subit periculum pro aliqua parte capitalis, pro illa parte resoluitur in mutuum, pro alia vero retinet naturam societatis.
2 Consuetudo legi diuina vsurarios contractus damnanti contraria non excusat à peccato, nec ab obligatione restituendi, licet excuset à pena exteriori & vt talis non possit dici vsurarius.
3 Circumstantia boni finis ad actum bonum requiritur, sed non sufficit.
4 Lucrum mutuo accipientis mutuantem ultra sortem capientem non excusat.
5 Periculum capitalis debet totum spectare ad illum ponentem, sicut perditio totius laboris & industrie ad illa ponentem.

CONSILIVM XXVI.

CONTVLIT quidam mille in societatem ei, qui conferret industriam & laborem in exercenda mercatura lana, eo pacto, quod dimidium lucri cederet huic, & dimidium alteri; & quod, si eueniret, vt nihil lucriferet, immo perderentur prædicta milia, dimidium eorum redderet qui ea suscepit.

A finita societate, nil perit de capitali, & lucrum diuisum est iuxta formam contractus.

Quaritur primo, an qui contulit pecuniam teneatur ad restitutionem illius partis lucri, quæ sibi cessit, in foro cõscientie. Secundo, an, esto teneatur restituere, liberaretur per remissionem partis.

Tertio, quomodo hic contractus iustificari possit. 1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quod pro parte negatiua facit primo, quod in illa regione habetur pro licito is contrahendi modus.

Secundo, quod intentio conferentis fuit contrahendi iuste adeo quod nullatenus contulisset, nec sic contraxisset, si putasset talem modum contrahendi fuisse iniquam legi diuina vel canonica vel in minimo contrarium.

Tertio, quod qui recipit, nihil perdit. Quarto, quod in illo genere mercandi capitale numquam fere perditur.

Quinto, quod lucra sunt parua.

Pro parte autem affirmatiua faciunt illa, quæ nos firma ac solida ratione & auctoritate fundata scripsimus in Man. confess. a quibus inferitur, contractum, de quo in casu propofito quaritur, esse illicitum, & iudicandum vsurarium, saltem quo ad dimidium pecunie collata, quod manet saluum eam conferenti, & contrahentem teneri ad restituendum lucrum illi dimidio respondens: cum enim non possit iustificari, nisi reducendo eum ad contractum societatis; cumque contractus societatis nequeat esse licitus, si ita ineat, vt cõferenti pecuniã saluã sit capitale, siue fors principalis, vel aliqua pars eius notabilis; cõsequitur eũ esse illicitũ quo ad illã partem: & cũ ratio sue iniustitiæ consistat in hoc, quod collatio illa pecunia censetur esse mutuum, & ratione mutui nihil ultra sortem iuste capi possit, & per hunc contractum ultra sortem capitur lucrum, necessario indicandus est vsurarius quo ad prædictum dimidium: cui rursus cõsequens, vt lucrum acceptũ restitui debeat, iuxta cap. quoniam. b & per totum titulum de vsuris. & ita hæc pars affirmatiua videtur tenenda, quod is contractus est partim licitus, & partim illicitus: licitus quidẽ quo ad dimidium pecunie manens periculo eam conferentis illicitus autem quo ad alterum dimidium: & quod lucrum receptum pro dimidio pecunie non manentis periculo conferentis est restituendum.

2 Ad primum oppositorum respondeo, quod consuetudo non potest præiudicare legi diuina, c nec consequenter vsurarium contractum approbare, cum lege diuina in vtraque pagina veteret, iuxta c. quia in omnibus. d per quod etiã damnatur generalis vsus eius, & qui dixerit cum licere, censendus est hæreticus. e Nec obstat dictum solemne Bartholi, f cum allegatis ab eius additione: quia Bartholus noluit dicere, quod consuetudo liberet à peccato vsura, sed quod qui secundum eam contrahit, non est censendus vsurarius in foro exteriori, ad hoc vt pena vsurarioꝝ puniatur: eo quod consuetudo excusat à pena temporalis, sed non ab aeterna, secundũ glossam, & immo nec videtur excusare à restitutione per talem contractum qua sit; quia restituito non est pena, & ideo debetur in foro cõscientie, licet pena non debeat in eo, iuxta glossam solemnem, h & S. Thomam. i

3 Ad secundum, quod licet bonitas intentionis, siue circũstantia boni finis requiratur ad actum bonum, non tamen sufficit illa: nam (vt late declaramus in c. cum minister. k) licet semper, cuius finis malus est, ipsium quoque est malum: non tamen semper, cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est: nam & Iudæi in bonum finem Dominum nostrum crucifigi curarunt.

4 Ad tertium, quod nec indemnitas, nec lucrum etiã magnum accipientis mutuum excusat acceptionem etiam partem rei ultra sortem mutuantis, cap. i. vbi late scripsimus, l. 4. qu. 3.

Ad quartum responderetur, quod etiam in mutuo regulariter non perditur ab accipiente illud; sed id non iustificat dantem, si ultra illud aliquid accipiat.

Ad quintum respondent omnia quatuor capitula 14. q. 3. clamantia, etiam parua munera, etiam in poculentis & cõculentis consentientia, vsuram inducere.

5 AD SECVNDAM respondeo affirmatiue, quod remissio, siue donatio sponte facta ab eo, cui restituenda sunt lucra præterita, perinde liberabit cõsulentem, ac si restitueret. per glossam celebrem, l quæ verbo restituatur, addit, vel

a Ca. 17. à nu. 251.

b Cap. consuetudo. c. in ciuitate. c. post miserabilem.

c Cap. quo in re. s. dist. sub finem. d De vsur.

e Cle. 1. eod. tit. f In l. quis sit fugitiuus. s. a pud Labonem. ff. de ad. ead.

g In c. denique. 4. dist. c. cum venerabilis. de conjunct. h Cap. frater natus. 12. q. 2. i 22. q. 2. ar. 4. k 23. quæst. 5.

l Cap. peccatum. de reg. ur. li. 6.

remittatur. per quam regula generalis ab vtriusq; iuris interpretibus assumitur, quod remissio debiti exaquetur solutioni, exceptis aliquot casibus, quorum de numero non est is propositus.

6 Ad tertiam respondeo, propositum contrahendi modum non posse saluari, nisi aliquid addatur, vel dematur: posse autem saluari diminuendo lucrum, quod pecuniam conferens sibi referat, per tres contractus, vt diximus in dicto Manu. a nempe relinquendo tantum de lucro accipienti pecuniam pro assicuracione dimidij fortis principalis, quanto tertius assecuraret illorum capitale. sed si raro vel numquam perdatur capitale, vel pars eius notabilis, qua stuoosior contrahendi modus esset conferre simpliciter pecuniam, ita vt perditio tota pertineat ad conferentem eam, sicut tota perditio laboris & industria accipientis, & eam mercaturam exercentis pertine re debet ad eum, iuxta superius citata ex Manu. &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Societas centum ouium datarum ad biennium contracta, vt ex eis danti dentur annua scuta 18 iniusta.
2 Certificatio lucri incerti illud diminuit.
2 Pecudibus in societate pro parte mortuis, fructus etiam domino debitus est pro parte minuendus. Idem, si ex agnis numerus demortuorum supplendus.

CONSILIVM XXVII.

P. DEDIT Q. 100. pecudes in societatem duraturam ad biennium, & postea ad vtriusque partis voluntatem, ea lege, vt redderet pro fructu & lucro tantum lanę, & casei, quod valeret 18 scutis, & dimidiato. Queritur, an id facere licuerit.

- 1 Respondeo, quod non: quia centum pecudes vix valent 100 scutis, & consequenter lucraretur ad rationem fere decę & nouem: Tum quia certificatio promissi lucri certi pro incerto diminuere debet lucrum soluendum.
2 Tum quia non dicitur in contractu, quod diminuatur lucrum, si aliquot pecudes moriantur intra illud biennium. Tū quia si reficiendus est numerus pecudum ex agnis nascituris, ex eis etiam diminuendum est lucrum. Saluo saniori iudicio.

S V M M A R I V M.

- Locatio iniusta est, si pensio est notabiliter maior a quo.
1 Onus soluendi pensionem in initio anni, antequam ex re conducta fructus percipiantur, minuit aliquod de illius pretio, sicut & faciunt alia onera. num. 2. in fin.
1 Pensio rei conducta non debet solui in initio anni, antequam ex re conducta incipiat conductor fructus percipere.
2 Dominium rei plenum tanti valet, quanti pensio in 20. annis.
3 Periculum rei locata regulariter ad locatorem spectat.
4 Pecudes aliquot tradens post certum tempus in eodem numero & bonitate restituendas, cum pacto, vt interim certum quid annuum praestetur, etsi non formalem, palliatam tamē committit vsuram.

CONSILIVM XXVIII.

Q. VIDAM tradidit 25. pecudes C. ad quinquennium, cum pacto, vt pro vsu fructu singularum teneatur C. illi soluere in principio anni 20. libras casei, & finito quinquennio restituere eidem totidem pecudes, & eiusdem bonitatis. Queritur, an contractus sit licitus.

Respondetur primo, contractum hunc videri esse principaliter contractum locationis & conductionis vsu fructus pecudum praedictarum ad quinque annos, adiecto pacto de restituendo totidem pecudes eiusdem bonitatis post quinquennium.

- 1 Secundo, quod videtur iniustus: quonia, vt nos post alios tradimus in Manu. nostro confess. b ad hoc, vt huiusmodi animalium locatio & conductio sit iusta, est necessarium, vt pensio annua a conductore soluenda non sit notabiliter iniusta; & pensio, qua iuxta hunc contractum erat soluenda, erat scutorum 25, & quatuor circiter iuliorum. Tum quia soluenda erat pensio in principio anni, antequam quidquam fructus ex eis perciperetur a conductore; quod minuit aliquod

A de pretio pensionis, a nam etiam interesse non debet solui in principio anni, vt post alios tradimus in comment. de vsuris. b

2 Tum quia vsu fructus illarum pecudum annuus longe maioris valebat, quam proprietas & dominium plenum ipsarum pecudum: quandoquidem plenum dominium rei quo ad proprietatem & vsu fructum tanti valet, quanti pensio collata in 20. annis, iuxta textum, adiuncta glossa recepta, c Tum quia in custodiendis illis pecudibus, pascendis, conferuandis, & regendis, multus labor, & sumptus, & magna cura erant assumenda, qua omnia minuunt pensionem iustam soluendam.

B 3 Tum quia, secundum iustam naturam locationis & conductionis, periculum rei locatae non pertinet ad conductorem, sed ad locatorem, qui est dominus rei locatae & conductae, vt traditur in d. Ma. d & probatur per locum a speciali in l. sed & si. e & in cap. 1. f & cap. propter sterilitatem. s & onus impositum conductori, quod non est de natura conductionis, diminuit de pretio pensionis, iuxta cap. cum Ioannes. h & traditur in dicto Manual. i

4 Tertio, quod licet is contractus secundum suam formam formaliter non sit vsurarius, potest tamen dici palliatus; & peior quam formalis, iuxta tradita per nos post alios in comment. de vsuris. k Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- C 1 Societas officiorum Romanae Curiae vt instituitur, cum suis conditionibus requisitis, & resolutionibus multorum circa illam dubiorum. num. 2. & seqq.
2 Societas super officijs Ro. Curiae iustificatur, non quia sit emptio, nec vera societas, sed ob periculum perdendi capitale videtur posse iustificari. & nu. 3. & 4.
3 Periculum perdendi facit aliquem contractum, alioquin iniustum, iustum censeri, sicut & incertitudo quanti res sit valitura.
4 Sponsio soluendi pretium rei acceptae duplicatum: vel mutuum cum augmento, si hoc vel illud euenerit, & illud lucrandi, si non euenerit, valet.
5 Pactum, vt disdicta societate, officialis, donec capitale non restituit, soluat totidem fructus, vt soluebat durante societate, non valet, tenetur tamen morosus restituere verum & damnum lucri cessantis, & damni emergentis: & num. 6. & 7.
6 Interesse damni emergentis soluitur integre, at lucrum cessans cum aliqua diminutione; quia minus est habere aliquid in spe, quam actu.

CONSILIVM XXIX.

E EXCELLENTISSIME Domine. In hac Curia Romana sunt verē multa officia fructificantia, & sanctē à Romanis Pontificibus instituta, ad sufficiens ministerium Curiae Romanae, & iuste vendibilia eo pretio, quod est determinatum à Pontificibus: & ista officia sunt varia, tum ratione fructuum, tum ratione operarum, tum ratione modi resignationis, tum quod diuerso tempore plus alia faciunt, quā alia, tum ratione aliarum circumstantiarum. nec enim dubitandum est, quod in istis officijs iustissime fundari possit contractus societatis, quod vulgo dicitur, dare à cōpagna d' officio. & super hoc editae iam sunt tres bullae; scilicet Leonis X. Pauli III. Pij IV. & ideo quae ordinant Pontifices circa haec officia sunt habenda pro legibus, quae obligant: & sit communiter, nec reprehenditur à Pontifice, nec à confessorijs doctis, etiam si accipiatur lucrum 12. pro 100. Nec ideo est iniustitia: Primo propter periculum illud, quod si post resignationem officij non superuixerit 40. diebus, perdat officium. Secundo, quia habent communiter aliquod officium, & ministerium. Tertio, quia Pontifices hoc voluerunt, vt haberent honorabiles personas ad ministeria Romanae Curiae: si enim sic emerentur, vt res aliae, non essent tot viri graues.

F Fundamentum autem harum societatum est, quia Pontifices viderunt officia à quibusdam non posse emi tota; ideo admiserunt socios. & sic dupliciter fieri possunt hae societates: primo in ipsa emptione: secundo postquam emit, & soluit, admittit deinde socium, quia eget pecunia: quod vtrumque licitum videtur. & licet sint plures socij, vnus tamen est verē officialis, quo viuente durat tantum officium: at eo moriente cessat, nisi resignet.

Fundamentum societatis, vt seruetur aequalitas, est, vt qualis est proportio officialis erga proprium officium, talis sit suo modo

a Arg. cap. 1. de p. petiti. b Num. 34.

c In ver. iusta in aut. per. petua. Co. de sacros. ecclis.

d Cap. 17. nu. 179. e. s. quae situm. ff. si quis cauitio. f De commo. & c. r. de de. post. g De locat. h De fide inf. i Cap. 17. nu. 200. & c. 23. nu. 78. k Num. 4.

modo socij erga officialem, scilicet, si moriatur socius, officialis lucratur id, quod illi socius dedit; & contra, si officialis moriatur, reddatur socio pecunia. Adhibita tamen sunt duae cautelae: Prima, ne moriatur socius morte violenta: Secunda, vt officialis det fideiussionem pro pecunia socio, quae omnia videtur iusta.

Fit autem societas ista communiter per semestre: vnde ad hoc vt duret amplius, debet ratificari; sin autem debet rescindi, opus est, vt admonetur alter xv. diebus antē ratificatio autem est, si accipit fructus.

Societas haec fundatur super vitam alterius. Socius nominat personam, quam vult, vel praesentem, vel absentem, in quo fundatur contractus iste: esset tamen abusus, si nominaret personam, de qua non potest sciri vix per duos annos, &c.

In prima bulla Leonis X. nihil est ad nostrum propositum: nondum enim erant abusus. In secunda enumerantur duo abusus. Primus, quod quis admittebat socios supra officium quod vel non habebat, vel non habebat in Romana Curia. Secundus, quod verē erat officialis, sed aggrauabat officij plus quam valebat. His occurrit Paulus III. & haec determinauit: Primo, ne quis accipiat in societatem supra officium, quod non habet in Romana Curia; & si facit, sit contractus irritus. Secundo, ne quis sumat super officium ultra medietatē pretij. Tertio, ne quis admittat socium ad officium, nisi praecedat signaturā authenticā. In tertia bulla Pij III. annullatur, & irritatur, & cassatur ista bulla Pauli IV. & permittit fieri vt ante bullam Pauli IV. duobus additis: Primo, ne grauetur officium ultra suum valorem: Secundo, vt officialis teneatur requisitus a socio narrare veritatem, quantum habet super hoc officium: & si non facit hoc, dicit priuari eum à tali officio, & insuper debere satisfacere socio pro data pecunia, & teneri refarcire dāna. Quare videtur Pius IV. relinquere haec officia in iure naturae, addita illa secūda cōditione cōtra officiales. Vnde videtur colligere quatuor conditiones substantiales esse obseruandas. Prima est, quod talis societas sit supra officium, quod habeat in Romana Curia; quod requiritur ex parte vtriusque, tam ementis, quam vendentis; aliās ex parte vendentis esset iniustitia vendere quod non habet: & quia Pius IV. videtur hoc confirmare, si enim non potest grauari ultra sortem, minus potest vendere, quod non habet. Secunda conditio, ne officialis admittat societatem ultra valorem officij: quae est conditio necessaria; nam & vendens venderet quod non est, & emens emeret quod non est, & sic comitteret vsuram. Vnde infertur, societates esse licitas, quoad usque veniant ad valorem summe officij, post bullam Pij IV. & quae sunt ultra, sunt vsurariae. Tertia cōditio, aequalitas pretij ex vtraque parte. Cognoscitur tamen ex tribus. Primo, si contingat tale officium esse taxatū à bulla, vt tempore Pauli IV. erat 12. pro 100. quamuis illud non taxet vere sed tantum referat, & quasi admittat. Secundo, quod communiter ab omnibus sit, & circumfertur. Tertio est aspicienda natura rei, ad quod requiritur, ne socius plus accipiat, quā principalis. Quarta conditio, si hoc officium requirit aliquē laborem in officiali, tum socius non possit tantum accipere, quantum ille. Quinta conditio ex lege positiua bullae Pij IV. vt officialis requisitus a socio sincere respondeat, quantum habeat grauatum officium: quod si non facit, & priuatur officio, & debet socio satisfacere.

Si verō duae primae cōditiones non seruetur, scilicet, quod non sit Romae, vel habeat ultra officium: quod dupliciter accidere potest; primo, si is qui emit hoc scit, vel non scit; secundo, si vterque scit, quia si vterque scit, vterque peccat mortal. & socius non potest accipere quadrantem ex toto contractu, quia est vsura, si verō socius bona fide fecit, & est deceptus, tunc potest accipere totum suum pretium, vt colligitur ex bulla & natura rei. At si non seruetur aequalitas pretij, vt in tertia condicione dicitur, non est contractus vsurarius, sed iniustus ex inaequalitate pretij, & manet obligatio ad restitutionem, sicut in alia mala emptione. Admittitur etiam aliquando ad societatem, non ad vtilitatem officialis, sed alterius tertiae personae, & hoc dupliciter fit. Primo, cum v.g. Paulus officialis dat Petro 12. pro 100. & Ioannes refundit eos officiali. Secundo indirecte, cum Ioannes indiget pecunia, & Petrus habet pecuniam, & vult dare, sed

A Ioannes non habet officium, petit tamen à Paulo officiali accipere in societate officium (scilicet accommodare suum officium ad hoc) ita vt Ioannes det Petro 12. pro 100. immediate non dando illos prius ipsi Paulo officiali: quomodo cūque enim istorum duorum modorum fiat, licitum videtur: quia officialis alteri responderet, & Ioannes v.g. seruat eum indemnem, & fundatur iustitia in duobus contractibus: primus est societatis Petri cum officiali: secundus officialis cum Ioanne, vt Ioannes illum seruet indemnem.

Si socius moriatur, tunc illa pecunia manet pro tertia persona, id est Ioanne; quia intercesserunt duo illi contractus; & contractus inter officialem & Ioannem est, vt Ioannes seruet eum indemnem, hac tamen conditione, vt si moriatur Petrus, pecunia maneat pro illo, scilicet Ioanne: in quo nulla videtur iniustitia, sed legitimus contractus.

Dubitari tamen potest, cum contractus iste per sex menses tantum duret, quid si per disdictam illam, vt vocant, discedatur societas, & officialis non soluat summam, an possit socius accipere partem lucri, quam accipiebat. Hoc enim dupliciter fieri solet. Primo, animo fraudulento, sciens quod officialis illi non reddet pecuniam: sed ita vult saluare suum capitale, & gaudere de redibibus. Secundo, quod bona fide vult discedere societatem. Videtur enim, simpliciter loquendo praetextu societatis socium istum non posse quidquam accipere, cum iam non sit socius: at si id fecerit malo animo, tūc nihil potest accipere vilo modo: si verō fecerit bono & sincero animo, & culpa est officialis, qui non vult dare, tūc ratione dāni emergentis, vel lucri cessantis potest aliquid accipere. Quod si acciderit, vt officialis vendat officium, & non velit reddere capitale, tunc etiam videtur posse accipere aliquid ratione triū titularum, scilicet dāni emergentis, & lucri cessantis, vel morae, & poenae.

Solet etiam accidere, vt quis ponat pecuniam ad periculum vitae absentis cuiusdam; quod aliquando fit fraudulenter, sciēs non posse sciri ante annum de eius morte, tunc autem videtur peccare mortaliter; si verō scit eum quomodocumque mortuum esse, non potest quidquam accipere: at si nescit, vel negatiuē se habet, potest accipere: cum tamen cognoscit illum esse mortuum, tenetur restituere ab eo tempore, quo alter est mortuus.

Est etiā in vsu, vt pensio, quae alioquin ex societate officij est soluenda in fine semestris, soluatur initio semestris, anticipata solutione. hoc enim fit ad requisitionem soluentis, non autem accipientis vt plurimum: nam soluta antea, durat & est secura societas per sex menses. haec enim si soluatur ex vi societatis, in fine soluenda est; quia fructus nondum percepti ex societate soluuntur; aliās esset iniustitia, licet non vsura. si verō soluatur ex vi assicuracionis admittit, videtur posse solui initio semestris: quia assicuracio non exigit, vt ea finita pretij soluatur: & sic communiter fit.

E Suppositis superioribus probationibus, & rationibus, desideratur vt D. T. dignetur respondere ad totum: & si D. T. ob suas occupationes & indispositiones corporis ad totum non vacat, saltem ad tria vel quatuor ista capita respondeat.

Primo, An iuste iustificentur contractus isti ad rationem 12. pro 100. ea lege, vt pecunia maneat salua & extra periculum conferenti eam, nulla habita ratione quantitatis redditum officij, dum viuunt; & quod possit discedere ab illo contractu, & repetere pecuniam singulis semestribus, dum viuunt; & quod si moriatur antequam discedat, tota pecunia collata quaeratur officiali.

Secundo, An valeat pactum, quod in huiusmodi societatibus solet apponi, vt conferens pecuniam possit desistere quando vult à societate, & quod socius teneatur statim, vel infra quindecim dies reddere pecuniam, & quod tantum lucri soluat eam deponenti, donec eam reddat quantum soluebat durante societate.

Tertio, An praefatus officarius, qui est in mora reddendi pecuniam, & fortassis litigat, nolendo reddere illam, esto non teneatur ad soluendum tantum lucrum post solutam societatem, quantum durante illa, an tamē teneatur soluere aliquod lucrum pro interesse.

ET SI PROPTER OCCVPATIONES & infirmitates meas me excusare possem, cum à medicis mihi interdictum sit studere, & cum in his officijs sim parum

verfatus; tamen ob preces tanti viri petentis ad ista tria capita respondebo.

2. AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo primo, quod non possunt iustificari ratione emptionis, vel venditionis; quia nulla talis fit: nec ratione mutui; quia mutuanus nihil ultra fortem capere potest, neque sola ratione societatis, quia ut post alios diximus in nostro Manu. confess. b ad iustitiam societatis requiritur, ut omnes socij participent de lucro & damno; quod in prædictis contractibus non videtur fieri neque ratione census, quia pecunia data pro censu non potest reperi, nisi saltem volente censuario, secundum omnes.

Secundo, quod videtur iustificari posse propter periculum perdendi totam sortem, si moriatur, antequam discedat ab illo contractu. Tum quod incertitudo, vel dubium perdendi facit aliquem contractum censeri iustum, qui alijs non esset talis censendus: ut dubium, an merx sit valitura pluris tempore solutionis, facit, ut illa vendi possit pluris, quam nunc valeat, & incertitudo, an pensio domus maior vel minor sit futura, facit, ut creditor possit accipere fructus pignoris pro vsuris, & emptio alicuius redditus annui, vel mensuræ ad vitam emittis, efficit, ut emptor, si multum viuat, iuste percipere possit multo plus, quam sit pretium, quod dedit: quia dubium est quanto tempore viuet, ut tradit Oldradus, quem sequuntur Cornelius & Decius cons. 123.

4. Tertio, quod recepta est pro iusta in Gallia Belgica, vbi est magna copia doctorum, & piorum, consuetudo accipiendi centum ab vno cum pacto reddendi 200. si post duos annos, visa Roma, redierit in patriam: & in Gallia dat quis alteri certum quid, cum pacto ut soluat ei duplum, cum duxerit uxorem, vel fieri presbyter, propter incertitudinem matrimonij, & presbyterij. Tum quia non obstat consilium Decij, & quatenus significat non esse iustum mutuum mille reddendum post sex annos, ea conditione, ut singulis annis dentur ei centum. Tum quia ipse loquitur de contractu mutui: consuetudo autem præfata Romana procedit in contractu societatis. Tum quia Decius tandem illa potissima ratione definit illum contractum fuisse iniustum: quia non erat apposita conditio, ut perirent illa mutuanti, si intra sex annos moreretur: & ita nullum habuit periculum perdendi ea, immo vi mutui capiebat illa centena annua. Tum quia mutuum datum alicui ea lege, ut si moreretur intra sex annos, nihil ei redderetur, & si viueret sex annos redderetur ei illa, & centum pro millario, videtur esse iustum: quia nihil recipit ultra fortem vi mutui; sed tantum ob periculum perdendi sortem; & ita poterit licite ratione periculi accipere id quod videbitur iustum, habita ratione ad periculum, quod subit. Cum ergo qui dat pecuniam in societatem secundum præfatum consuetudinem, subeat periculum perdendi totam sortem, si moriatur, antequam discedat à societate; merito poterit lucrari quod iuste respondeat illi periculo, non quidem ratione societatis, sed ratione periculi, quod subit in utilitatem sui socij.

5. AD SECUNDAM respondeo primo, quod valet quo ad duo capita priora, videlicet, ut possit discedere, seu diffidere, quando voluerit; & quod teneatur statim pecuniã restituere: quoniam nihil videtur ob stare, quo minus valeat; & regulariter contractus ex conventionione partium legem accipiunt.

Secundo, quod non valet quo ad tertium caput, videlicet ut tantum lucrifera soluat pecuniam conferenti, durante mora solutionis, quãtum soluebatur ante discessionem & disiectam societatis. Tum quia cessavit societas, & periculum perdendi totam sortem, ratione cuius tantum lucrum dabatur, ut supra dictum est, & causa cessat, debet effectus cessare. Nec obstat, quod debitor propter moram soluendi teneatur ad soluendum vsuras, & interesse in contractibus bonæ fidei, & contractus præfatus dicitur societatis, qui est bonæ fidei, quia id non procedit, nisi cum ab initio contractus promitteretur, vel esset in via ad lucrandum, & propter amicitiam vel preces ab illo lucro abstraheretur, secundum communem, quam post alios tradimus in com. de vsuris, & breuius in Mā. confess. m quod raro contingit in his, qui modo prædicto conferunt pecunias in societatem officiorum.

6. AD TERTIAM respondeo, quod de huiusmodi debitore, & alijs, qui sunt vel fuerunt in mora soluendi, idem regulariter iudicandum est in foro conscientie, nempe quod

teneretur reddere ultra fortē damnum, quod dedit, eo modo, quo singulariter ait S. Tho. recep. a in hæc verba. Homo teneatur ad restitutionem eius, in quo aliquem damificavit, sed aliquis damificatur dupliciter: vno modo, quia auferitur ei quod adu habebat & tale damnum est semper restituendum secundum recompensationem equalis: puta si aliquis damificet alium, diruens domum eius teneatur ad tantum, quantum valet domus. Alio modo, si damificet alium, impediendo, ne adipiscatur quod erat in via habendi; & tale damnum non oportet recompensare ex æquo; quia minus est habere aliquid virtute, quam habere actu. Qui autē est in via adipiscendi aliquid, habet illud solum secundum virtutem, vel potentiam; & ideo si redderetur ei, ut haberet hoc in actu, restitueretur ei quod est ablatum, non simpliciter, sed multiplicatū, quod non est de necessitate restitutionis, ut dictum est. Teneatur tamen aliquam recompensationem facere, secundum conditionem personarum, & negotiorum.

Per quæ sunt intelligenda, & ad quæ sunt reducenda, quo ad forum conscientie, omnia, quæ de interesse damni emergentis & lucri cessantis traduntur in l. 3.

2. AD VLTIMVM, quo queritur, an responsio cuiusdam excellentissimi viri, quæ monstratur, placeat nobis, respondeo primo, quod vera est eius decisio quo ad primam partem, quia respondet non valere pactum soluendi 12. pro ceterario post solutam siue disiectam societatem, donec solvatur principale.

Secundo, quod ad ostentationem potius, quam ad veritatis confirmationem, videtur allegasse tantam doctorum multitudinem. Tum quia non loquuntur de hoc casu in specie. Tum quia quamuis ex eorum dictis possit elici aliquod fundamentum, quo sua decisio fundaretur, non tamen exprimit illud, & expressum esset adeo clarum, quod pro eo inueniretur textus, qui firmiter fundasset illud, quam auctoritas omnium doctorum, quos citat, cum eorum auctoritas non obliget necessario, ut textus authenticus.

Quo ad secundam autem partem suæ decisionis respondetur primo, illam esse veram, quatenus habet, eum, qui contulit pecuniam in præfata societatem, non posse quidquam capere præter sortem principalem post solutam seu disiectam societatem ratione societatis, quia iam desit esse; neque ratione pacti, quia illud fuit illicitum, ut prædictum est.

Secundo, quod non est vera, quatenus sequitur Paulum Castrensem, & S. Thomam male intellectos, negare videtur verum & probabile interesse lucri cessantis posse peti, quod etiam Innocentius, & Sotus quos ipse non citat, voluerunt; licet Sotus contrariam & communem opinionem non reprobet, quam nos contra ipsos late confirmauimus in dict. com. ment. resolut. d vbi declaramus intellectum D. Thomæ, quæ præfatus d. Doctor, de cuius responsione queritur, citat ad litteram, qui non videtur legisse Caietanum, verè & pulchrè declarantem illud in loco proprio: quem si legisset, aliter, ut arbitrator, loquutus fuisset, per rationes per eum ibi traditas, quibus nos alijs vbi supra annuimus.

Tertio, quod licet qui contulit pecunias in præfata societatem cum præfato pacto, non possit petere aliquid ultra sortem ratione societatis, neque pacti pro tempore, quod intercedit inter disiectam, & redditionem sortis, potest tamen petere interesse verum & probabile lucri cessantis: ita quod si verè coram Deo ipse vsus fuisset illa pecunia sibi reddita, emendo merces, vel census annuos, vel aliqua prædia vrbana, vel rustica frugifera, & definit emere illa, quia non fuit sibi reddita, certè poterit petere interesse illud, quod ob moram debitoris passus est per supra dicta. Salua, &c.

Aduertendum, quia si ei, quod hic dicitur num. 3. vers. 2. & nu. 4. ad fin. addatur id, quod dicitur cons. 26. num. 6. namque iustificabuntur isti contractus; quia officialis nūquā daret disiectam 12. alteri tertio nō numeranti disiectam 100. nolenti subire simile periculum. Inuisissimum enim iudicatur tale pretium huius periculi. Vnde sequitur ne periculosa videatur hæc assertio iustificantis hos contractus ex solo capite periculi, quod subitur.

S V M M A R I V M.

1 Cambia fieri possunt pro secundis nundinis, &c. dummodo non maiori lucro, quam pro primis.

a In 2. 2. que. 62. art. 4.

b §. si. de eod. quod certo loco. & in d. §. per venditorē. Et l. Co. de sent. que pro eo, quod interest.

c In c. si. de vsur.

d Notab. 15. a num. 42. c. In 2. 2. q. 78. a. 2. ad 1.

- 2 Cambia si non soluantur in primis nundinis cum debito lucro, & forte principali potest fieri recambium pro secundis, &c. donec omnia soluantur.
- 3 Fideiussores recipiens nomine suo vel aliorum cambia, si principales non soluant loco & tempore prestituti, recambiant, donec soluantur.

CONSILIVM XXX.

CAMBIA an fieri liceat pro secundis, tertijs, & quartis nundinis?

1 Ad hanc quæstionem, quatenus mea dicta tangit, respondeo primo, palam esse, quod præfata verba mea non significant, quod campfor potest cambire à principio pro certo lucro pro primis nundinis, & pro alio lucro vel maiori pro secundis, & alio vel maiori pro tertijs, &c. sed solum quod potest cambire ad soluendum secundis, tertijs, vel quartis nundinis, modo non cambiat pro maiori lucro cambiando pro illis, quam posset capere cambiando pro primis.

2 Secundo, quod hoc præfatum nostrum dictum nihil facit ad aliam quæstionem, qua queritur, vtrum campfor cambiens, & accipiens pecuniam ad cambium possint licite conuenire, ut campfori soluat certum lucrum in primis nundinis cum sorte principali, & quod si non solvatur illa, possit recambire sic, ut accipiat sortem principalem cum lucro debito pro primis nundinis ab alio mercatore soluendam in secundis nundinis; & postea si non solvatur in secundis nundinis, iterum accipere alia 100. pro simili lucro soluenda in tertijs nundinis, & sic continuare cambium & recambium, donec omnia solvantur.

Supposito, quod primum pactum, quod fit cum campfore, ita fiat, ut sit licitum, ad reliquam partem dubij dico primo, quod hæc conuentio non reprobatur, nec approbatur in præfata extrauagante.

3 Secundo, quod consuetudo mercatorum videtur habere, quod si non fiat solutio sortis principalis, & cambi, vbi, & quando debet fieri, recambiant; immo & fideiussores recipientium cambium nomine suo, vel aliorum, si principales nō solvant loco & tempore prestituti, recambiant iterum; & si non solvatur loco & tempore in recambio prestituti, recambiant tertio, nec contra eos fiat executio. Tertio, quod campfor, vel alius sic cambiando, & recambiando, nullam iniustitiam videtur committere. Salua, &c.

De hac materia vide fusius in sequenti consilio.

S V M M A R I V M.

- 1 Cambium, quod vocatur (al recapitare) super dantem videtur vsurarium & sicum, cum attentio effectu videatur pecunia in eodem loco dari, & recipi cum auctario, & eadem persona cum se ipsa contrahit obligationem & liberationem, quod repugnat; re tamen vera non est tale, num. 4. nec sicum, cui reuera alibi soluitur cambium, quam vbi est receptum, nu. 5. & 6. nec inconueniens est quod eadem persona plures repræsentet, & sic respectu diuersæ repræsentationis secum contrahat, simul & distrahat, num. 7.
- 2 Sibi ipsi nemo potest imperare, nec sibi obligari, nec suimet esse creditor, vel debitor, nec à se ipso emere; hoc, nisi repræsentet diuersas personas, num. 7.
- 3 Vsura etiam per solam spem lucrandi ex mutuo, si sit principalis, committitur, nu. 8.
- 4 Cambium per literas licitum est, quatuor concurrentibus: Primo, quod fit equalitas inter pecuniam, qua datur, & accipiendam: Secundo, ne campfor accipiat à campforibus in ista mercede debita pro cambio: Tertio, quod credatur campfori velle & posse saltem per alterum satisfacere literis cambij in loco, pro quo sunt datæ: Quarto, quod locus, pro quo datur, multum distet à loco, in quo fit cambium.
- 5 Plures repræsentare, seu referre potest vna & eadem persona, & sic ex persona vnus potest dici actor, & ex persona alterius esse reus, & similia, quæ videntur repugnantia. & nu. 8.

CONSILIVM XXXI.

REVERENDISS. Domine, Campfores Roma, seu Florentia dant pecunias Lugduni soluendas illis, qui Lugduni non habent agentem, nec numismata, sed rogant

campforem, ut ipsemet ad suum correspondentem scribat, ut nomine campforij cambium soluat, & traiciat: atque ita fit, ut correspondent, præter propriam personam; generis duarum personarum vicem, dantis, & accipientis cambium respectu accipientis pecunias soluat Lugduni, & traiciat, respectu campforis dantis pecunias remittat, & pro maiore parte in eodē loco campforis soluat. Queritur, an huiusmodi cambia sint licita, & sit licitus faciendi modus?

At ut magis mihi satisfaciendum, mitto Dominationi tuæ, quæ mihi super hæc materiam de cambijs à viro graui & doctissimo tradita fuerunt.

De iustitia illius cambij, quo campfores dant pecuniam illis campforijs, qui actu non habent numismata in illo foro, ad quod cambium dirigitur.

INTER omnia cambiorum genera, quæ vbiq; terrarum apud omnes mercatores sunt vsu recepta, hoc est vltimum, ut qui accipit aliquam summam pecuniarum à campfore titulo cambij pro aliquo foro, in quo ipse nullum habet creditum, roget eundem campforem, ut ipsemet campfor nomine campforij traiciat ad suum correspondentem, ad quem debebat remittere illam summam exigendam: atque ita fit, ut correspondent præter propriam personam gerat adhuc vicem duarum personarum, dantis nimirum, & accipientis cambium: nam respectu dantis remittit, & respectu accipientis traicit. Et quidem sub hoc genere cambij tres continentur species inter se valde affines, quæ vulgo dicuntur, il cambio con recapitar le lettere sopra il datore, il cambio con le contationi, & il cambio con la ricorso. Quæ omnia ut clarius à me explicentur, prius lingua materna proponam exempla & praxim singulorum cambiorum, ut didici à primoribus mercatoribus huius ciuitatis. Tum videbimus rationes, quibus impugnantur. Deinde proponemus aliquot fundamenta, quæ cum aduersarijs nobis debent esse communia. Ad extremum ostendemus iustitiam horum cambiorum, reiectis argumentis contrarijs. Hoc autem munus mihi iniunctum ideo libenter suscepi, quod intelligam non paucos esse, qui in eadem sunt sententia, in qua ego fueram, damnantes huiusmodi cambia: ut qui tandem meo periculo & nō modico experimento ex D. Augustino, elegi mutare sententiam, ipsi in propria pertinaciter non conquiescant, aut certè non impugnent, quod theoreticè & practicè ex omni parte non penetrerint.

Exemplum illius cambij, quod dicitur recapitar le lettere sopra il datore.

Antonio dà à cambio, Pietro piglia, & Francesco è il corrispondente: chi dà, si dice rimeter; chi piglia trarre: & il corrispondente, si dice volgarmente il committente, ò vero la ragione.

Il caso dunque si figura in questo modo: Pietro in Fiorenza trahet, cioè piglia à cambio da Antonio per Lione cinquecento scudi d'oro, per far pagare in Lione cinquecento scudi di sole, per che si cambia al par: & per che occorre che Pietro nō ha corrispondere in Lione, ricerca Antonio che gli faccia credito in Lione, acciò sia recapitata detta tratta: & il detto Antonio ordina in Lione à Francesco, qual è il medesimo c'ha da riceuer il pagamento delli cinquecento scudi di sole che recetti, e paghi detta tratta di Pietro sopra di lui, & che se ne vaglia secondo l'ordine di Pietro, il qual ordine farà, che se ne torni à valere qui da lui, ò d'altri, ò veramente à altre piazze di Spagna, di Francia, d'Italia, & da qual si voglia persona: & così Francesco paga per Pietro à se medesimo, & riceue per Antonio, & se ne torna à valere secondo detto ordine.

Forma dunque Pietro la lettera di cambio à Francesco in questa maniera: Pagate per questa prima di cambio in fiera prossima di tutti i santi à voi medesimo cinquecento scudi di sole per la valuta qui d'Antonio, & ponete come per la d'auiso. Di più Pietro per la sua d'auiso ordina à Francesco, che recapiti la tratta, & che se ne vaglia qui da lui, quantunque (come s'è detto di sopra) può ordinare che se ne vaglia per altro luogo, & così Francesco acconcia la scrittura, facendo in vn luogo creditor Antonio, & in vn altro debitor Pietro sopra d'Antonio, & qui finisce il primo contratto.

a 2. 2. q. 4. c. magna.

a Ca. 1. 14. q. 3. c. consilium de vsuris. b Cap. 17. nu. 251.

c Cap. in ciuitate. & c. fin. de vsuris. d Leg. si ea lege. & le. si ex pactione. Co. de vsuris. e Cons. 207. f In cons. 302. § 423.

g 123.

h Leg. 1. §. si conuenierit. ff. de positi. & c. contractuum. de reg. iur. lib. 6.

i Leg. bona fidei. ff. de vsuris. k §. actionum. Inst. de act.

l Super c. si fuerit. q. 3. notab. 15. §. seq. m Ca. 17. a. n. 211.

Dapoi Francesco per vna sua di cambio ordina à Pietro, che paghi ad Antonio scudi cinquecento vno, & due terzi di sole, per valerli di detti cinquecento scudi con le prouisioni, facendo vna lettera di cambio à Pietro, & tal lettera va in mano d' Antonio, la quale rappresenta à Pietro in questa forma.

Pagate per questa prima di cambio à quindici di Decembre scudi 501. & due terzi di sole, à scudi 102. & mezzo d'oro per cento ad Antonio, per la valuta cotatami, & ponete à vostro cōto sopra detto Antonio, & qui finisce il secondo cōtrato. A tal che Pietro in virtù di detta lettera hà à pagare scudi 514. sol. 4. den. 2. d'oro: & così la perdita di detti 500. scudi d'oro di questa fiera, qual dura tre mesi, sono scudi 14. sol. 4. den. 2. doro. & Antonio, qual ha dato à cambio, guadagna scudi 10. sol. 15. den. 10. d'oro, & il resto guadagna Francesco nella prouisione che li euasi al debito di Pietro, com' al credito d' Antonio d'vn terzo di scudo per cento. Auuertendo, che questi prezzi della fiera variano più & meno, & possono esser anco con danno di chi rimette.

Il cambio delle cotazioni sarà nel effempio sopradetto per conto di Francesco, qual rimette il credito d' Antonio, & traha il debito di Pietro sopra d' Antonio: & di questa maniera sono hoggi la maggior parte de' negotij di mercanti, cioè l'hauer denari di questo & di quello da cambiarli, & allincontro debiti di diuersi da tenerli su li cambi per le fiere, pigliando le prouisioni dall' vna, & dall' altra parte il che importa assai doue sono molti negotij: & in questo è differente il cambio presente dal precedente: perche nel precedente effempio Antonio pagaua le prouisioni à Francesco, & ad Antonio. Vi è vn' altra sorte de' cotazioni, quale è visitata assai. Verbi gratia, Antonio traha per Pietro cinquecento scudi, & li rimette per suo conto: in tal caso detto Antonio si la lettera del cambio da pagar à Francesco, & dice, la valuta cotatami, & ponete come per la d' auuiso. Et nella lettera d' auuiso dice à Francesco, io vi traggo per conto di Pietro, d' vero se Pietro non volesse esser nominato, airà, per mio cōto à parte Pietro. & in tal caso non appariscono più che due persone, cioè Antonio, & Francesco, se bene Antonio rappresenta anco due persone, cioè la sua, & quella di Pietro, quale per non hauer brighe, non vuol far altrimenti lettere.

Il cãbio cõ la ricorsa differisce dal primo cãbio detto di sopra in vna sola cosa, che doue in quel di sopra Pietro prega Antonio che ricuperi le lettere sopra di se, in questo l'istesso Antonio non vuole dar à cambio à Pietro, s' egli nã s' obliiga à trarre à Francesco suo corrispoñdente; & Pietro consente, perche nã troua chi gli dia à cãbio, d' vero perche nel prezzo del cambio è auantaggiato. & questa ricorsa tal hora auuiene alla rouersa, che chi piglia à cambio non vuole pigliare, se il datore non si contenta del corrispoñdente del pigliatore. Hor questo è in sostanza quanto si ha potuto cauare da peritissimi mercanti intorno alla pratica di questo modo di cambiare, presuppouendo che il tutto si faccia con verità & sinceramente.

Secundo loco offerenda sunt argumeta, quibus tale cambium tamquam iniustum possit impugnari.

Iniustitia huius cãbij ex varijs argumentis ostenditur. Primo, quia hoc cambium vel reducitur ad cõtractum permutationis, vel emptionis, vel mutui: Non ad cõtractum permutationis: nam re vera permutatio, vt inquit Paulus Iurifconsultus, a non fit solo consensu contrahentium, sed rei propriæ traditione; at Petrus nihil tradit in presenti; ergo, Neque potest reduci ad cõtractum emptionis: quicquid enim cõtractatur in hoc cambium, est contra naturam emptionis: nemo enim potest emere proprium, nec videri alienum, vt patet, b sed in presenti Antonius emit quod suum erat, & Petrus vendit alienum. Quod si dicas, per mutuum, quod erat alienum, factum esse Petri, tunc sequitur quod tota ratio huius cãbij petatur à mutuo: at omne lucrum proueniens ex mutuo est vfura vt habetur cap. consuluir. c ergo hoc cambium est yfurarium.

Secundo, quia ipsemet campfor emens pecunias, easdẽ numero tradit, & vendit per suum correspondentem, & respectu eiusdem est veditor & emptor, dator & acceptor; sed repugnãt duo correlatiua esse in eodem subiecto respectu eiusdem, d vbi habetur quod nemo sibi debitor esse potest: iniustitia enim est ad alterum, vt ait D. Thomas. e

Tertio, Est hoc genus cãbij vocetur cambium, est tamen nomine tenus, cum sit fictum sine humore, videlicet veritatis, & iustitiæ. Nã qui accipiunt pecunias Florentiæ, nul-

las habent pecunias Lugduni, quas fingũt se vendere, quod etiam constat campforibus: hoc autem est damnatum in bulla Pij V. de cambijs; vt patet legentibus.

Quarto, hic cõtractus apud Siluestrum, a videtur similis illi, quo quis fingit se emere ab agricola boues, quos non habet, neque potest habere, & eidem certa pensione locat; quod vtique est yfurarium, vt notat etiam D. Nauarrus in suo Manu. b nam campfor fingit emere pecuniam Lugdunensem à Petro, quam ipse non habet; ergo

Omnia cambia (vt notat Medina, c) ad tria capita reducuntur secundum tres diuersitates, videlicet numismatum, loci, & tẽporis, vbi vero nulla apparet diuersitas nisi solius tẽporis: nã cãbia, sed mutua appellada sũt. At in presenti modo cambiendi omnia sunt integra, & immutata, & locis, quia in eodem loco fiunt solutiones, in quo cambium celebratum est; numisma seu forma pecunia est eadem penitus cum quodã auctario; tantũ est tẽporis diuersitas seu dilatio: at qui ex sola temporis dilatione accipit lucrum; damnatur tamquam yfurarius, vt patet in cap. quicumque & cap. si quis oblitus d Confirmatur, quia per extrauagantem Pij V. expressẽ damnantur cambia, quorum solutiones fiunt in eodem loco.

Praeter iniustitiã, quã in hoc genere cãbij ratione cãbij fieri videtur esse, apparet alia iniquior, quod ille miser homo qui accipit, cogitur soluere prouisiones ipsi campfori, quasi multum laborasset in traiectione pecuniarum: & ita duplex lucrum campfor accipit, vnum incertum ex auctario cãbij, alterum certum ipsarum prouisionum: vnde fatius esset, si ratione lucri cessantis, vel damni emergentis absque literarum missione mercator lucraretur.

Deinde ipsum cambiũ, quod vulgo dicitur, con la recorsa, videtur habere manifestam iniustitiã, & vfuram, quando campfor non vult commodare suas pecunias Petro, nisi ipse traiciat ad Franciscum suum correspondentem. Hoc autem videtur esse damnatum à Gregorio ix. e & ab Urbano iij. f nam mutare pecuniam cum aliquo onere est vfura, etiam si alias mutuatarius sit lucraturus; ergo.

Er postremo illud cambium, quod dicitur, con le cotazioni, videtur merum figmentum, vt vnus sibi ipsi numeret, & velut alter Euripus varias facies, nunc creditoris, nunc debitoris repræsenteret, quod totum adinuentum esse videtur ad turpem qua situm, & ad palliandas vfuras, vt ex proprijs & alienis pecunijs mutuatis valde lucretur. Propter aliquam precedentium rationũ Dominicus Sotus vehemẽter damnat hoc genus cambiendi tamquam illusorium Dei, & hominum, vt ipse ait, g & ex antiquioribus vidi neminem, qui descenderet ad hoc particulare genus cãbij, quod fortassis non esset in vsu. ex neotericis quidam Marcus Antonius nomine, natione Apulius, in quodam opusculo de cambijs subscribit Soto. Ceterum viri doctrina, opinione, & experientia grauiores, nõ modo non improbant, sed non possunt excusare à temeritate eos qui proprio sensu ducti, vel apparentibus rationibus suffulti nulla habita ratione bullarum Pontificiarum, damnant huiusmodi cõtractus ab Ecclesia approbatos, & communi Christianorum voce in toto orbe terrarum receptos: nã ex eorum turbatione, nõ nisi conscientiarum perplexitas, & populorum tumultus, & quod peius est, religiosiorum virorum confictus oriri solent. Huius ergo sententiæ fuit Siluester, h D. Nauarrus in suo cõmentario super cap fin. i & in suo Man. k dicit enim satis esse, quod qui accipit ad cambium, habeat pecuniam virtualiter seu credito in loco solutionis. Abbas Fabianus Genueñs in tractatu de cambijs, circa finem in solutione secundæ difficultatis. Thomas Bonifagna in simili tractatu de cãbij in solutione tertie difficultatis. omitto innumeros Canonistas, qui à prædictis auctoribus allegantur, & alios, qui nondum excesserunt.

Primum pro solutione quatuor notabilia præmittam, quæ nobis ad hanc veritatem inuestigandam aditum aperiunt. Primum est. Quotiescumque in actibus nostris moralibus occurrat dubium, liciti sint, necne, statim ad Ecclesiæ iudicium tamquam ad columnam & firmamentum veritatis confugiendum est: ita vt quod Ecclesiã per canones approbavit, approbemus & nos; & quod illa reprobat, & nos reprobemus: vnde Gratianus l docet non esse reprehendendas actiones quas Ecclesiã sancta non reprobat, & damnauit. Et Gregorius ix. in Concilio Meldensi, m Nemo, inquit, in actionibus, vel iudicijs ecclesiasticis suo sensu, sed canonum auctoritate ducatur.

a Verb. vjura 4. §. 9.

b Cap. 17. m. 230. c In co. de re. bus per vsuram acquiritis. quest. 11.

d 14. qm. 4. §. dist. 88. cap. eius. cients.

e In c. nauigãti. de vsuris. l. in c. consuluir. ibidem.

g In l. 6. de in. & iure. q. 10. ar. 1. & q. 13. ar. 1.

h Verb. vsura. 4. §. 9. circa fi. i De vsuris. n. 68. §. seq. h. Cap. 17. m. 299.

l Per totam dist. 12. m. De cons. c. 11.

Quare si nullus canon aperte reprobet hunc modum cõtractandi, quinimmo ex secunda bulla Pij V. videatur approbati potius, quam reprobati, vt inferius dicemus; non video, quare nos tunc temeritatis nota hanc mercatorum consuetudinem tamquam corruptelam damnare quoquo modo possumus.

Secundum notabile. In priori bulla Pij V. quæ incipit, In eam pro nostro pastorali, & c. duo traduntur à Pontifice: vnum quod pertinet ad substantiam seu naturam cãbij, quando scilicet verum, & quando fictum, quando reale, & quando fictum: alterum verò, quod pertinet ad moderationem lucri. & in primo quidem ponit tres proprietates veri & realis cãbij. Prima, quod mittantur literæ. Secunda, quod non redeant inanes. Tertia, ne fiant in eodem loco solutiones. In secundo verò tres alias enumerat conditiones tamquam moderamina lucri. Prima, ne differant præscriptum solutionis tempus, lucro ex tacita vel expressã conditione recepto. Secundo, ne à principio sit taxatum interesse in casu non solutionis, quamuis exactio communis licuisset. D. Nauarrus in sua summ. a Tertio, vt non aliter quàm pro primis nundinis, vel proprijs terminis, ad effectum scilicet carius cambiendi. In posteriori vero bulla facta in gratiam Bononiensium descendit ad aliqua specialia, de quibus dubitatio oriri potuisset: & vt omnem auferat scrupulum, dicit campfores posse super se ipsos recapitare literas eius, qui cambium accipit sine aliquo discrimine proprij vel alterius correspondentis; quia hoc fuisset per accidens, & impertinens ad iustitiã cãbij: & quod liceat alijs tradere pecunias cambiendas campforibus; & e conuerso possint campfores alios cambijs continere. quare si suspicio occurrat, sit necne licita aliqua species cãbij, ad has bullas tamquam ad oracula confugere necesse est.

Tertium notabile. Quotiescumque in aliquo cõtractu permutationis vel emptionis dubitatur de eius iustitiã, tunc licet nulla esset lex, quæ modum præscriberet, recurrendum esset ad dati & accepti æqualitatem, vt docet Medina, b nisi enim esset æqua compensatio, mox nobis occurreret iniustitiæ suspicio, quare cum in cambijs appareat aliquis excessus, videndum est vnde hic oriatur, & quæ sit vera & iusta ratio cãbij, vt proposito exemplo applicetur. Pro quo animaduertendum est aliud esse disquirere, vbi sita sit iustitiã cãbij, & aliud vnde augeri & diminui possit: illud enim est inuariatum, certum, & stabile, hoc autem potest variari pro diuersis accidentibus: illud respicit naturam cãbij, hoc verò eius circumstantias: illud denique à iure & iustitiã, hoc autem ab hominum arbitrio petendum est. Quod ergo pertinet ad iustitiã cãbij in genere (vt missas faciamus quorumdam minus probabiles sententias) ab vna ex tribus radicibus pendenda est, vel ab omnibus simul coniunctis, nimirum ab ipsa origine artis campforiæ, quæ se habet circa pecunias, sicut mercatura circa merces: licet enim pecunia sit per se primo inuenta vt pretium & mensura omnium rerum venalium, nihil tamen obstat quin secundario cõtractari possit tamquam merx, sicut docuit Aristoteles, c & S. Thomas, d & communiter omnes doctores: quare sicuti merces per ventionem & traiectionem carius vendi & emi solent, sic etiam pecunia, vnde traiectionis appellatæ sunt. e Secunda radix est ipsa seruitus campforis, vt bene docuit Medina, f hæc autem seruitus est duplex: vna intrinseca, & est onus, cui se subiicit campfor hic accipiendi, & alio transferendi, vel e conuerso hic dandi, & aliunde aduehendi. Altera verò seruitus est externa, qua continentur omnes actus campfortij, vt sunt ministri, tabellarij, officinæ, pecunia semper parata, varij generis numismata, & aliæ plurimæ impensæ: at verò cum omnis seruitus sit pretio æstimabilis, merito ex tali seruitute poterit aliquid accipere iuxta consuetudinem. Denique vltima radix iustitiæ cãbij est ipsa incertitudo lucri, & quadam quasi fors: nam campfores, & campforij indifferentem se exponunt lucro & damno, & omnis huiusmodi cõtractus nullam habet admixtam iniustitiã, præsertim cum tendat in bonum politicum, & totius Reipublicæ vtilitatem: & si cambia cessarent (vt ait Calderinus, g omnia bene mercaturæ officia dissiparentur ac destruerentur. Quando ergo occurrat dubium de iniustitiã alicuius cãbij, ad has radices recurrendum. Sin autem volumus inspicere augmentum, vel diminutionem lucri ipsius cãbij, tunc iudicium petendum erit ab ipsis ac-

a Cap. 17. m. 310.

b In suo cod. de rebus per vsuram acquiritis in fin. q. 7.

c In 1. polit. c. 6. d. 2. q. 78. ar. 1. c. Intraiectionis ff. de nautico fœnore. l. vbi sup. q. 8.

g In consil. 11.

cidentibus, quæ pecuniæ cambijs subiecta obuenire solent, vt quod sit absens, vel præfens, ex Caietano, a vel secundo quod sit maxima copia vel penuria pecuniarum, ex Soto, b vel tertio ex paucitate vel multitudine petentium vel dantium, ex D. Nauarro vbi supra; vel quarto ex traiectione actuali vel virtuali ipsarum pecuniarum; vel quinto ex proportionem pecuniarum inter se, vel respectu mercium, vel denique ex alijs euentibus belli, pestis, & c. Sapientis ergo est, penfatis omnibus, iudicare quod sit iustum lucrum, & applicare singulis speciebus cãbij.

Quartum notabile est (vt certa à dubijs remoueantur) quatuor hic esse certissima, & duo quidem priora esse licita & iusta cambia, duo verò posteriora esse illicita, medium vero esse dubium, vt parum distans ab extremis, & de hoc fuit proposita præfens quaestio. Duo priora licita hæc sunt. Primum, quando Petrus campforius dirigit litteras non ad Franciscum correspondentem campforis, sed ad alium quempiam, ita vt concurrant in ipso cambio quatuor personæ, campfor cum Francisco suo correspondente, & campforius cum Martino. Secundum cambium licitum adhuc dicunt omnes illud esse, quando campforius apud Martinum verbi gratia habet numismata actu, vel credito; hæc enim æquipollent. Duo posteriora cambia illicita hæc sunt. Primum, quando Antonius campfor litteras mittit ad Franciscum pro forma, vt aiunt, & pro quadam cæremonia, & redduntur inanes. Secundum, quando campfor pro suo arbitrio taxat pretium maius, nulla habita ratione ipsius moderaminis, quod à deputatis fieri consuevit. Medium ergo, quod modo versatur in dubio, illud est, quando cessante omni fraude & dolo Antonius campfor ex suis vel alienis pecunijs quas apud se cambiendas habet, rogatus vel ne rogatus quidem dat campforio Petro, qui cum non habeat Lugduni correspondentem, procurat vt litteræ remittantur Francisco, qui nomine eiusdem Antonij commodat Petro, & nomine Petri soluit Antonio cum illo auctario, quod fecit forum, & prouisionem. Totã ergo difficultas hæc est, an propterea illicitum sit hoc cambium, quod Franciscus gerat vtriusque personam, dantis, & accipientis; & vtrum Petrus iuste vendiderit quod actu non habebat, sed tantum credito, præsertim si credito accipiat ab ipfomet, cui ex pacto tenetur vendere. Hic est ergo cardo difficultatis.

Respondetur, hoc genus cãbij esse reale, verum, & iustum, omni dolo & fraude semoto; & si spectetur secundum suam naturam, nullam habet admixtam iniustitiã. Probatur multis vijs.

Primo auctoritate iuxta primum & secundum notabile: hæc enim conclusio est conformis regulis traditis à Pio V. in vtraque bulla de cambijs, immo est expressã in secunda bulla in illis verbis, che si possano far recapitare le lettere del cambio sopra l'istesso datore. quotquot enim sunt mercatores Florentiæ, ita intelligunt hæc verba, quod sine conscientiæ periculo possit campfor litteras campforij ad effectum solutionis transmittere, vel proprio vel alteri correspondenti: quia campforius nec nomine quidem erit ibi notus. Confirmatur, quia in hoc cambio sunt omnes illæ sex conditiones cãbij realis, quas posuit Pius V. in prima bulla, videlicet quod mittantur litteræ, secundo quod non redeant inanes, tertio quod fiat in diuerso loco solutio: nam Lugduni accomodantur scripturæ, & quando remittuntur litteræ Florentiam est secundum cambium, & sic de alijs circumstantijs, id quod iam supponimus.

Secundo probatur ex regula Gregorij IX. desumpta ex Beda. c Non debet culpa adscribi quod quis euitare non potest, sed supposita arte campforia non potest campfor non subire duas personas in multis cambijs dandi & accipiendi: quia verbi gratia dum aliorum pecunias per cambia exercet, & vnus pro traiciendis pecunijs Lugdunum, & alter pro auferendis inde cum expostular, non potest non numerare sibi nomine vnus, & nomine alterius soluere: sic enim dictum est in principio delle cotazioni, ergo non fit illicitum cambium ex identitate vnus personæ referentis & representantis duas: quia iam dictum est in bulla Pij V. in gratiam Bononiensium dari facultatem campforibus cambiendi pecunias non modo proprias, sed aliorum. Sit ergo Martinus Florentiæ, qui rogat Caponium, vt traiciat Lugdunum decem millia, quæ ipse soluit Florentiæ: & ex opposito sit Ioannes, qui rogat eundem

a In opus. de cambijs c. 7. b Libr. 6. de iust. q. 12. m. 2.

c De reg. i. c. quod non est.

Caponium, vt ex Lugduno, vbi habet pretium decem milium, remittat Florentiam eandem summam, tunc proculdubio nomine vnus dabit, & nomine alterius accipiet: ergo vnus & idem subibit opposita munera.

Tertio probatur eadem propositio ex tertio notabili: omnes enim illar tres radices iustitie cambij inueniuntur in hoc cambio: est enim vera emptio ex parte campforis, & venditio ex parte campfarij (nec obstat, vt statim subiiciemus, quod actu tunc non habeant) est vera seruitus campforis tam intrinseca quam extrinseca, & denique est incertitudo lucri: aliquando enim solet esse cambium cum iactura campforis: autem campforis deinde lucri dependet non ab arbitrio campforis (vt falso aliqui opinati sunt) sed vel ex conuentione, vel ex communi mercatorum voce. nihil ergo desideratur ad hoc, vt sit iustum & reale cambium.

Obiicit aliquis contra hanc tertiam rationem, quod scilicet in hac venditione sit duplex defectus, alter quidem quod campfarius vendat, quod actu non habet, id quod primum argumentum etiam contendeat. Secundo, quod in illa palliata venditione vendit emptori, quod est ipsius emptoris, nimirum vendit campfori, quod est ipsius campforis: & ille medius correspondens Franciscus licet persona distinguatur a campfore, est tamen re vera ipse campfor, eius locum & vires gerens: & hoc quidem argumentum ab inexpertis, & rem superficie tenus considerantibus censetur alter Achilles, sed quam leuis sit armatura: mox apparebit. Et quidem primum defectum nullum esse inde patet, quod multa possunt vendi, quae nondum actu sunt, vt notat Pomponius Iurisconsultus, vt foetura gregis, iactus retis, captura auium, fructus agrorum, &c. Venduntur etiam ad certum tempus annonae & fruges, quas venditor debet emere: & propterea recte fit stipulatio eorum, quae non tantum actu, sed potentia habere possumus, vt *interdum*. **Quod** si ita est, nihil mirum, si Petrus non dederit illa numismata Lugdunensia, quae actu non habebat, quia erat in potentia ad habendum; erat enim soluendo, & habebat, a quo sibi mutuaret. Neque secundus defectus habet aliquid momenti. Tum quia per accidens est, & rarum, quod campfor illi mutuet, quod debet ipsemet emere: & ea quae raro eueniunt, non sunt alicuius considerationis, vt notat Panormitanus, Hostiensis, & Calderinus, e nam inter mille campfores Florentinos non sunt quinque, qui habeant proprios factores & agentes Lugduni, sed suis amicis mittunt literas. Tum maxime quod campfor in tali actione, semota omni fraude, non modo non est culpabilis, sed valde laudabilis: mutuae enim alteri gratis est opus caritatis, vt facit iste, quia saltem mutuatur illi creditum: deinde quia liberat campfarium ab illo onere inquirendi alterum, qui pro se traiciat, & immunem reddit ad impensis, quae erogantur in proxenetas, & denique solent interdum mitius agere in auctario, & in prouisionibus: ipsa autem substantia cambij omnino remanet immutata, ac si ipse campfarius propriam pecuniam numeraret.

Quarto probatur ex optima regula, quam tradit Siluester, ad dignoscendum cambium licitum ab illicito: *Quoties*, inquit, *arbitrio bonorum & peritorum in arte campforia pars capiens cambium non grauat, & distantia temporis nihil lucri affert, numquam est ibi peccatum.* sed in istis cambijs sic celebratis arbitrio bonorum & peritorum mercatorum pars capiens non modo non grauat, sed (vt diximus paulo ante) alleuiatur a multis laboribus & expensis; & rursus non habetur ratio distantiae temporis, nisi quatenus distantia loci illud exigit, iuxta bullas, & consuetudinem aliorum cambiorum, ergo ista cambia sunt licita. Confirmatur, quia haec consuetudo est vniuersalissima, recepta in toto terrarum orbe, & ab omnibus mercatoribus approbata: ergo vel oporteret damnare omnes mercatores (quod esset valde temerarium) vel certe haec cambia non reprobare: scimus enim tales consuetudines habere vim legis, vt habetur dist. 1. Neque talis consuetudo potest dici corruptela, vt dicitur in cap. vit. quia neque rationi naturali, neque iuri diuino, vel humano contraria est.

Quinto est licitus ille modus ambiendi (sicut diximus in quarto notabili) quando Petrus, qui accepit cambium ab Antonio, non ad correspondentem Antonij, sed ad alium tertium dirigit literas; ergo & iste, de quo loquimur. Probatur consequentia: quia nullo textu vel ratione probari potest,

quare cum vno liceat, & non cum altero. Nisi forte dicatur cum Soto: vel ideo non licere, quod cum eodem est manifesta suspicio mutui palliati, & ficti cambij, non autem cum tertio, vel vt idem docet. Sicut non decet in contractu societatis negotiorum inire contractum assicuracionis cum socio, sed bene cum alio, ita & in praesenti; quia semper viget suspicio mutui palliati.

Sed contra non obstat primum. Primo quia est expresse contra regulam iuris, *In dubijs nemo praesumitur fingere, & peccare.* apud Gregorium I X. b ex Beda. c *Quando*, inquit, *dubium est quo animo aliqua facta sunt, in meliorem partem interpretemur.* quam regulam expendens S. Thomas, d *Expedit*, inquit, *vt quis sepius fallatur habens bonam opinionem de malo homine, quam quod raro decipiatur habens malam de bono: quia ex hoc alteri fit iniuria, non autem ex illo.* Deinde, quia hoc est petere principium: nos enim supponimus hoc cambium fieri sine fictione & sine dolo: & denique si ad peruersam intentionem recurrendum erit, nullus erit contractus quamuis licitissimus secundum se, qui ex peruersa intentione deprauari non possit, vt bene annotauit D. Nauarrus. e

Non obstat secundum: quia argumentum retorquetur in Sotum: nam licet etiam cum socio facere contractum assicuracionis principalis, & lucri, vt bene docuit Siluester, f & fufius D. Nauarrus. g

Sexto, idem iudicium faciendum est de pecunia facta per cambium venali, quod fieret de mercibus alijs venalibus: sed non repugnat in alijs mercibus, quod quis proprias merces nomine alterius emat, & nomine proprio vendat: ergo. Consequens probatur per exemplum, quod frequentissime occurrit. Verbi gratia Antonius mercator Florentinus accipit literas a Petro Lucensi, vt eius nomine emat decem ballas ferici Neapolitani: tunc Antonius, qui apud se habet huiusmodi merces, emit illas a se ipso nomine Petri, atque ita fit, vt vnus & idem sit emptor & venditor.

Rursus potest figurari aliud exemplum per omnia quadrans cambio. Verbi gratia, aliquis mercator dum habet onerarias naues paratas ad transfuehendum frumentum Neapoli Valentiam, rogatur a Petro, vt ei concedat mille modios Neapoli, totidem recepturus ab eodem Valentiae, deductis expensis ac periculis, vel pretium aequipollens: atque ita format literas ad Franciscum correspondentem Antonij, vt vel frumentum, vel pretium mille modiorum exigat a Petro. proculdubio hic contractus est licitus, & per omnia conformis exemplo in principio assignato de cambio: ergo & cambium erit licitum, cum iam probauerimus secundum communem sententiam cambium reduci ad emptionem.

Neque valet quod dicit Sotus, h quod debuerit prauidisse mercator sit necne soluendo venditor: quia hoc est gratis dictum; & imputatur venditori, quod non prauididerit; & demum impertinens est ad iustitiam emptionis: sed satis est, vt bene notat Siluester, i quod seruetur aequalitas iustitiae in pretio, & quod res fuerit venalis, quam si voluisset venditor ex proprijs, vel alienis horreis habere potuisset.

Septimo denique, vt modum adhibeamus probationibus, haec postrema erit omnium firmissima, quae si sola esset, sufficeret ad conuincendum cuiuscumque iudicium.

Est verissima regula recepta a Theologis, & Canonistis, posse quemlibet cum animae suae salute in capiendis consilijs rerum agibilibum sequi quamcumque opinionem, dummodo sit alicuius grauis doctoris, & aliqua ratione fulta: quae regula D. Anton. k attribuit Alberto Magno, & Petro Paludano, l & ipsemet sequitur: est etiam S. Thomas, m & Ioannis Gerson, n ex Canonistis Hostiensis, o affirmat inter diuersas opiniones & diuersa iudicia semper humaniora & aequiora esse praefenda. Vide reliquos Canonistas, p & D. Nauarrum, q cum allegatis per eum.

Sed opinio, quae affirmat hoc cambium esse licitum, est aequior & humanior, & grauiusimorum auctorum, & rationum irrefragabilium; ergo praefenda.

Sed dicit scrupulosus (inquit S. Antoninus, r) tutior est opinio rigidiorum, vt homines auertantur a periculo committendi peccatum, iuxta illud D. Augustini. s *Tene certum, dimitte incertum.*

Respondet idem sanctus doctor, D. Augustinum ibi loqui, vt patet in contextu, de eo qui differt penitentiam ad

al in 6. li. de iur. ficia q. 6. ar. 12.

b Ca. 1. de re glin. iur. c in Lucamli. 2. cap. 24. d 1. 2. q. 60. ar. 4.

e Super illud cap. 1. 14. q. 3. not. 4.

f In verbo societatis l. 8. 2. circa finem. g In Nau. ca. 17. nu. 155. & in c. si tenentur veris. 14. q. 3. & notabili 32. vsque ad 39.

h Li. 6. de iust. & iur. qu. 13. art. 1.

i Ver. vsura 4. §. 9.

k In par. 1. tit. 3. ca. 10. §. 10. col. 10.

l In 4. d. 17. m In 8. q. 13. n In 2. par. de natur. & qual. lit. consuet. col. 9. n. 109.

o De cognatione spiritali super cap. si vir.

p In c. inquisitioni de sent. excom.

q In c. si quis aut. d. 7. de penitent.

r Vbi sup. in fine illius c. 10.

s De penit. d. 7. c. si quis aut. sem.

extremum vitae, cum possit poenitere dum sanus est, & integris viribus; nam qui differt ad illud tempus, incertum est, & non securum, agat ne propter Deum poenitentiam, vel propter gehennae periculum: item in alijs materijs moralibus, quae in electione consistunt, tutius est relinquere illud opus, de quo dubitatur sit necne malum: non autem debet extendi ad actiones peractas, vel quae communiter peraguntur ab omnibus: quia esset iniicere laqueum animabus, vt interdum induerent conscientiam erroneam, quae semper obligat, nisi deponatur, iuxta illud. a *Omne quod non est ex fide* (id est ex conscientiae dictamine) *peccatum est.* Quare per ea quae dicta sunt, facilis erit responsio ad argumenta, quae militabant in contrariam partem.

Ad primum iam responsum est in secunda probatione; sed pro maiori intelligentia dicimus hoc cambium non esse purum vel simplex, sed mixtum, & quasi compositum ex duobus contractibus, i emptione videlicet, & fideiussione: nam Antonius est emptor illorum quingentorum scutorum Solis, & Petrus est venditor: vt autem a Francisco fides adhibeatur Petro, idem Antonius est fideiussor, spondet enim ipsas literas Petri tanti esse apud se, atque essent ipsae pecuniae, fieri autem licite huiusmodi emptiones & venditiones, auctoritas & vsus docent: nam in illa. 1. b docet Paulus Iurisconsultus per literas posse contrahi emptiones, & vsu didicimus apud magni nominis mercatores raro numerari pecunias, sed adscribi literas vel crediti, vel debiti. Falsum ergo supponebat argumentum, dicens esse ibi mutuum apertum, vel occultum.

Ad secundum, negatur quod campfor sit respectu eiusdem emptor, & venditor: emit quidem illa quingenta scuta Solis non quidem vt sua, vel (vt alij falso opinantur) sui correspondentis, sed vt ipsius Petri, in cuius dominium per fideiussionem, ni mauius mutuum, translata sunt: sicut non repugnat, quod possim emere pannum, oleum, & frumentum, &c. quae alteri mutuo dederam, vel ex mea fideiussione alius mutuo dedisset, & tunc non supponitur mutuum vt causa lucri, sed vt conditio requisita ad illam venditionem, ex qua postea nascitur lucrum.

Ad tertium, gratis dicitur hoc cambium esse sicum & fictum, cum iustum & reale iam probatum fuerit, immo inter omnia cambia vfitatissimum: adeo vt primarij mercatores retulerint, ex decem partibus pecuniarum cambiendarum nouem insumi in hoc genere cambij. vnde vt retorqueamus argumentum, dicimus, si hoc cambium fuisset sicum, proculdubio Pius V. expressisset in sua extrauagan. sicut expressit alia sicca, quae non erant sic vfitata: dixit enim, *Et sicca, in quibus non mittuntur literae, vel si mittuntur, redeunt inanes, vel confinguntur, vel dantur nomine depositi, vel vltra praescriptos terminos.*

Quae omnia, vt nos, ita boni & periti mercatores damnant, & detestantur. Quod si cambia, quorum exempla produximus in principio, videlicet *recapitar le lettere con la contratione e ricorsa*, erunt sicca, ea Pontifex damnasset: quia quanto malum est vniuersalius, tanto est deterius.

Quinimmo tantum abest quod per clausulas vniuersales damnauerit haec cambia sub nomine sicca, quod potius approbauerit clarius & expressius in secunda bulla facta in gratiam Bononiensium, quae data opera fuit procurata, vt tolleretur ille scrupulus a timoratis conscientijs.

Ad quartum, miror Sotum, virum alioquin doctissimum, attulisse pro se Siluestrum qui contra ipsum facit: non enim perlegit totum contextum, & tamen Celsus Iurisconsultus nos admonebat, e non debere de rebus quibuslibet ferre iudicium vel responsum, nisi tota lege perspecta. Siluester ergo, d postquam ex sententia quorundam dixerat, campfores hos similes esse illi cui, qui emit boues a paupere rustico, quos non habet; statim subiecit, Sed ista opinio non videtur vera, quia ementi & permutanti sufficit emere & permutare iuste, id est secundum aequalitatem absolutam iustitiae ab eo, vel cum eo, qui poterat licite vendere, & permutare: nec tenetur querere vtrum habeat rem venditam vel permutatam sine interese, modo licite habeat, nec est simile de emente boues a paupere, quia ille nec habet, neque est habiturus boues, iste autem est habiturus pecunias, quas vendit, vel permutat. Non video quomodo clarius loqui potuisset pro hac sententia.

a Ad Ro. 14.

b De contra. emptio.

d In illo ver. vsura. 4. §. 9.

e ff. de l. incivile.

d In illo ver. vsura. 4. §. 9.

a In l. nec est pro. ff. de contrahenda opt.

b ff. de verb. oblig.

c Super c. nauiganti. de vsura.

d Ver. vsura 4. §. 9.

e 1. ca. consuetudo. & dist. 9. c. cum consuetudinis. & dist. 71. c. in his rebus. & capit. illud. & c. consuetudo. d. 12. & De consuetudine.

Ad quintum, argumentum procedit ex falsa intelligentia, & suppositione; dum enim aliqui vident fieri solutiones in eodem loco in quo datae fuerunt pecuniae, credunt esse cambia ficta, & damnata a Pio, non attendentes solutiones non esse primi cambij, quod iam terminatum est Lugduni, sed secundi.

Quare dicimus per accidens in cambio haberi rationem diuersitatis, seu dilationis temporis, sed per se habetur ratio diuersitatis loci, & numismatum; sed non possunt de loco in locum transmitti litterae, nisi temporis intervallo iuxta consuetudinem ab ipsa iustitia & communi mercatorum consuetudine praescriptam.

Ad sextum responderetur, illud lucrum ex prouisionibus esse exiguum, & correspondens laboribus, expensis, & periculis: quando vero mercatores accipiunt duplicem prouisionem, vna quidem est pro expensis, & pro alijs seruitutibus, vt superius diximus; altera vero pro assicuracione illius correspondentis, ad quem traiciuntur litterae illae collybisticae, & interdum accidit quod pro acquirendis tribus aureis & quadrante amittunt mille aureos, si correspondens decoxerit: idque totum fit a peritis mercatoribus, & timoratis secundum consuetudinem, & dictante iustitia.

Ad septimum, in quo quarebatur, & impugnabatur iustitia cambij dicti *con la ricorsa*: Responderetur, in hoc differre venditionem a mutuo, quod in mutuo nulla seruitus apponi potest sine labe vsurae, vt in cap. nauiganti, a sed bene potest apponi in venditione: quia sic paciscuntur contrahentes, praesertim cum per conditiones appositae minuitur aliquid de pretio, id quod fit in illo cambio, quia semper minuunt octauam partem.

Quod si quaras causam, quare campfores velint ad hunc potius, quam ad illum dirigi suas literas, non vna, sed multiplex affertur.

Prima, vt illas prouisiones lucreretur eius correspondens, a quo vicissim familia lucra haurire solet.

Secunda, ne exponat se periculo decoquendi, scit enim tutiorem illum sibi esse; quam alium.

Tertia, ne pateant omnibus suorum negotiorum rationes.

Quarta, vt ille mercator, qui multa habet credita, possit etiam habere debita, quae illis correspondeant. & denique sufficeret pro ratione voluntas, quia est liber in contrahendo vt vult.

Ad octauum, in quo impugnabatur cambium dictum *con le contrationi*, quasi esset figmentum, & quod pro suo arbitratu mercator fingeret diuersas personas: Responderetur, apud mercatores, qui haec dicerent, haberentur deliri, tamquam non intelligentes quid loquantur, neque de quo loquantur: diximus enim, & iterum confirmamus, nihil repugnare quod pro diuersitate personarum, quas vnusquisque repraesentat, diuersa etiam & relatiue opposita munera exerceat.

Atque vt concludam totam hanc quaestionem, non pigebit afferre quaesitum factum ab A. C. cum responsione cuiusdam viri doctissimi, & rigidissimi.

Occorre molte volte, che alcuni mercanti habbiano commissione de diuersi luoghi da diuersi amici loro commettenti di rimettere denari in diuersi luoghi, & da altri di trarrelti, & qualche volta per commodo di proprij negotij occorre loro ancora rimettere, & trarre ne i medesime luoghi, tanto che tutto, & parte possono eseguire contando a loco medesimo: lo fanno per le prime fiere, & per li luoghi doue sono fiere, & per gli altri, per gli vsi di tempi consueti, & communi, & per quelli prezzi che corrono in quella piazza, cosi per conto de loro commettenti, come di loro stessi. nel qual caso non ci pare difficulta, procedendo il tutto sinceramente.

Respondeo, idem mihi videtur, quod illic dicitur, dum verum & sincerum sic fiat re ipsa, nam concursus ille cambiorum in eadem persona non impedit quo minus singula per se cambia illa sint licita, atque ita omnia quoque simul, siquidem non spectant ad eundemmet contractum, sed singula ad diuersum seorsum contractum spectant, dum tamen singula per se cambia sint iusta, & legitima. Haec ille.

Quare vt extremam tandem manum huic quaestioni apponamus, liberè dicam quod sentio. Cum iam a viris doctis haec lucra tamquam iusta fuerint habita, & cum nullus ordo religiosorum & peritorum confessorum haec improbet: cum denique bulla Apostolica, doctores praecipui, & ipsamet naturalis ratio id ipsum confirmet; non video cur debeamus in

dubium reuocare, quod per tot annorum iustria, antequam Sotus ipse nasceretur, tam bene & prudenter constitutum est.

Hæc habui, quæ de hoc genere cambij, quantum per occupationes licuit, in medium afferre potui, quæ omnia censuræ peritorum iudicio libenter submitto.

AD DVBIA MIHI PROPOSITA Respondeo primo, contra huiusmodi cambiendi modum facere multum primo extrauagant. fe. re. Pij V. quæ incipit in eam. relatum ad verbum in Manual. nostro confessi.

Secundo, quod non est licitum cambium de vno loco ad eundem locum post aliquod tempus cum aliquo auctario, vt nostradimus in eodem Manual. b per ea quæ adducuntur ibidem, & irrefragabiliter probatur per præfatam extrauagantem: & præfatus modus cambiendi videtur fieri de Florentia in Florentiam, cum ibi verbi gratia dentur 500. scuta ab Antonio Petro, & in eadem soluantur cum cambio ipsi Antonio à Petro.

Tertio, quod procurator repræsentat personam principalis constituentis eum suum procuratorem, & in prædicto modo cambiendi Franciscus est procurator Petri ad accipiendum Lugduni cambio ab Antonio mediante illius procuratore scuta 500. quæ accepta postea soluit sibi Francisco tamquam procuratori Antonij, qui Florentia debeat dicto Petro dicta scuta 500. cambio: ita videtur, quod eadem persona sibi met cambit, & sibi met soluit, & recipit cambium: & ita gerit duas personas, creditoris cambientis, & debitoris soluentis cambium cum sorte principali.

Quod videtur absurdum, cum vnus & idem non possit esse creditor, & debitor eiusdem rei, nec sibi met mutare, emere, vel vendere, nec sibi met se obligare, arg. l. frater à fratre. e. sicur neque potest sibi met imperare, & iubere, vel se cogere. f.

Quarto, quod vsura committitur etiam sola spe principali lucrandi aliquid ex mutuo, iuxta cap. consulu. & efficaciter probamus. h At Antonius præfatus mutuatur in casu proposito Petro, intentione principali aliquid vltra sortem lucrandi, & accipiendi solutionem in eodem loco.

Quinto, quod omnis contractus, etiam alioquin nominatus, & iustus, si fiat in fraudem vsurarum, est illicitus, vt probatur in cap. ad nostram. i & cambitio cum prædicto circuitu videtur facta in fraudem vsurarum, ita scilicet, vt lucretur campfor per circuitionem cambij id, quod non potest directè per mutuum.

His tamen non obstantibus, videtur iustus prædictus cambiendi modus de rigore iuris coram Deo, & in foro conscientie, si intentio contrahentium non est corrupta. Primo quidem ea firma ratione, quod cambium per literas est iustum, quatuor concurrentibus, vt probamus in eod. Manua. k scilicet, quod seruetur æqualitas valoris inter pecuniam datam, & accipiendam: & quod campfor non accipiat plus iusta mercede pro cambio: & quod campfor, qui dat pecunias soluendas, sciat, vel probabiliter credat, quod persona, cui eas dat, habeat pecunias, vel fidem, seu creditum, & voluntatem satisfaciendi literis, quas de soluendis illis sibi tradit, in locis, vbi sunt soluendæ: & quod locus, in quo sunt soluendæ pecuniae, longè distet à loco, in quo dantur literæ. Et in prædicto modo cambiendi videntur concurrere illa quatuor. Præsupponitur enim primo æqualitas valoris pecuniæ inter pecuniam datam per literas eandem, excepto salario iusto campforis, & quod ipse non recipit pro salario, nisi quod iustum est, attenda distantia locorum, à quo & in quem cambitur, & alijs circumstantijs ad id necessarijs: de defectu enim horum duorum non quæritur: quia, si aliquid eorum deesset, certum esset prædictum modum cambiendi esse illicitum. Non deest autem & tertium: quia Petrus dans literas, & Antonius accipiens eas, sciunt, aut certe probabiliter credunt, quod Franciscus volet soluere illa 500. pro Petro Antonio, acceptis literis eius. Neque deest quartum: quia Lugdunum à Florentia longè distat.

Secundo alia ratione, quod, si Antonius scripsisset ad alium, quam suum responsalem Franciscum, & acciperet cambio pro prædicto Petro illa 500. & sibi de consensu Petri ea remitteret Florentiam, cambium esset iustum: & non refert quo ad hoc propositum, an ipse Petrus per se, vel alium det ad dictum tertium literas, vt pro eo soluat prædicta 500. Lug-

duni, an scribat ad ipsum Franciscum; cum vtrumque possit ad hoc iuste constituere procuratorem, & cum non referat quid de æquipollentibus fiat. a

Ad oppositum primum, scilicet extrauagantem Pij V. responderetur, quod nihil continet oppositum huic responso. Tum quod hoc cambium non est siccum, quod ipse damnat: quia, vt diximus in Manual. b Pius per cambium siccum intelligit cambium fictum, quale non est contentum in prædicto modo: quia est cambium reale per literas, per quas realiter datur pecunia, & etiam realiter soluitur. Tum quod literæ non referuntur inanes, neque remittuntur ad campforem, immo completur per prædictum Franciscum; quia soluit illa, cui erant soluenda, vel eius procuratori, quod eiusdem effectus est. c Tum quia non soluntur prædicta scuta, vbi literæ dantur, sed in alio loco ab eo loquinquo, & per quam solutionem tollitur obligatio, qua Franciscus pro Petro tenebatur illa soluere Antonio. Tum quod prædictus modus cambiendi non extenditur vltra primas nundinas. Tum quia non fit per viam depositi, quos duos modos Pius damnat; neque cum intentione, vt pecuniæ soluendæ in loco, ad quem fit cambium, soluantur in loco vbi fit: quia debet solui, & soluitur in loco, ad quem fit.

Ad secundum patet responsum ex responso primi: quia nec formaliter, neque æquiualenter pecunia cambita soluitur in eodem loco: non quidem formaliter, quia soluitur Lugduni, & cambitur Florentia: non etiam æquiualenter; quoniam obligatio, qua se obligauit Petrus ad dandum Antonio per literas, omnino tollitur per solutionem pecuniæ cambitæ factam Antonio, vel Francisco procuratori eius Lugduni; & longè antea; quam literæ secundi cambij Francisci perueniant ad Petrum, inuenitur Petrus absolutus à sua obligatione, quam contraxerat Florentia; nouè obligatus Antonio per literas Francisci, vt palam est.

Ad tertium responderetur, concedendo, neminem posse cogere se, neque imperare sibi, neque restituere, agendo vnam & eandem personam vna & eadem ratione, & modo consideratam, de quo iura in eo allegata loquuntur: sed negando, quod vnus & idem, agendo personas diuersas diuersa ratione & modo, non possit esse creditor, & debitor, & emere, & vendere sibi ipsi, & alia multa facere induendo & repræsentando varias personas, per l. in tribus. d & per cap. ex literis. e quæ habent eundem esse auctoritatem & reum in iudicio finium regundorum familie herciscunda: & communi diuidendo & glossa: vtrobique allegant alia iura, quibus vnus & idem multiplici officio fungi potest. & glossa prædicti cap. ex literis. resoluit in exercenda voluntaria iurisdictione posse quem multiplici officio fungi, per l. si consul. f quæ habet, consulem, vel præfulem, si est filiusfamilie apud semetipsum emancipare, vel in adoptionem dare; & nos tractamus de re extraiudiciali, & voluntaria. & Panormitanus à Decio & alijs probatus, & ponit pro regula, posse quem diuersis officijs sibi ipsis non repugnantibus vti. & palam est, non repugnare actum dandi cambio Lugduni 500. scuta Petro nomine Antonij, & actum recipiendi alia 500. scuta à Petro nomine eiusdem Antonij creditoris ratione cambij in iura Romæ, & passim campfores fiunt creditores vnus ratione aliqua. & debitoribus eiusdem ratione alia. & Papa vna ratione dicitur summus Pontifex, & alia summus Rex, vt in cap. nouit. h post alios late diximus.

Ad quartum responderetur, concedendo committi vsuram per solam spem principalem recipiendi aliquid vltra sortem mutuo datam; negando tamen prædictum Antonium principaliter aliquid accipere vltra sortem, si non accipit quiddam vltra salarium iustum cambiendi, propterea quod per literas Francisci, vel alterius recipiat 500. scuta, quæ Petrus ei debebat: negando item, quod referat, an ipse Franciscus, vel alius constituatur procurator ad dandum Petro 500. ad soluendum ea sibi, per secundam rationem pro hac parte factam.

Ad quintum responderetur, concedendo non licere prædictum modum cambiendi, si fieret in fraudem vsurarum, id est, intendendo accipere pro vsuris aliquid vltra sortem, fingendo se facere contractum iustum: negando autem, quod per narrata in casu concludatur, Antonium habuisse talem intentionem, cum quilibet præsumatur bonus, nisi constet de contrario. i At quamuis omnia quæ facit Antonius, possint fieri li

Ad sextum responderetur, concedendo non licere prædictum modum cambiendi, si fieret in fraudem vsurarum, id est, intendendo accipere pro vsuris aliquid vltra sortem, fingendo se facere contractum iustum: negando autem, quod per narrata in casu concludatur, Antonium habuisse talem intentionem, cum quilibet præsumatur bonus, nisi constet de contrario. i At quamuis omnia quæ facit Antonius, possint fieri li

a Lo. ff. m. d. ex quadam de testib. b Dist. c. 17. n. 280.

c Arg. l. 1. c. toto et ff. de procurat.

d ff. de iudic. c. de probatio.

ff. de adopti.

g In d. c. ex literis.

h De iudic.

i Leg. merito ff. pro socio. c. 1. de reg. iur.

fieri licite, ac bona intentione: caueat tamen ipse, & contempletur, quod Astat Deus desuper, qui nos diebus ac noctibus actusque nostros prospicit à luce prima in vesperum. Caueat item, vt non desit vllum illorum duorum primorum, quæ requiruntur ad iustitiam cambij liciti per literas, vt prædictum est. Quæ omnia eo magis sententiæ subicio, quo magis occupatus & tumultuario studio hæc scribo.

Aduertendum Nauar. hoc responso se restringere ad illam speciem cambij, quæ dicitur (Recapitule lettere &c.) & de alijs non loqui. Itè in proposito ab incerto auctore pro iustificatione cambij requiritur vt nulla habeatur ratio temporis, nisi quatenus distantia loci illud exigat: etenim cõmuniter pro 100. scutis Solis soluendus Lugduni in feria omnium Sanctorum, minus datur Florentia. si cambium fiat in initio, quando incipit feri cãbia pro dicta feria quam in medio, vel fine, nec sola raris, vel copia dantium, & recipientium sufficit ad iustificandum in totum augmentum, & diminutionem pretij, licet possit esse causa mutationis alicuius pretij. Alia autem contingencia non sufficit, tum quia contingencia, tum quia raro contingit. Adde istis temporibus loci distantiam nõ videri coram Deo posse similes contractus iustificare, ex quo distantia loci, pro quo fit cambium, non est causa cõtractus, cum ibi non adsit illa pecunia, pro qua fit cambium. Sed locus pro mera voluntate trapezarum deputatur. & sic variatur sepe facit, adeo vt modo fiant pro Placentia. Item notandum quod cum cambium hoc secundum eundem incertum auctorem, reducatur ad contractum emptionis illorum 100. scutorum solis in feria Sanctorum Lugduni soluendorum, & vt etiam notat Nauar. hic num. 3. dicta scuta 100. debent emi eo pretio, quo valebunt tempore, quo illa numerabuntur, & certum sit quod Florentia eo die, quo Lugduni soluentur dicta scuta 100. pluris valebunt cõmuniter, quam fuerint empta, & vendita tempore cambij prius in iura, sequitur vt hoc cambium, seu hæc emptio cõmuniter non sit iusta. Caueant igitur qui hæc sectantur cambia, ne in discrimen conscientiarum cadant, quandoquidem si res semoto affectu perpendatur, reperitur anticipatas solutiones præbere causam variationi pretij, quod vel inde patet, quia si eodem die trapezita ab vno accipit pecuniam, vt ei solui faciat scuta 100. Solis in feria Sanctorum, longè maiorem accipiet pecuniam, quam sit illa, quam eodem die numerat alteri, vt ab eodem accipiat similia scuta 100. Solis Lugduni in dicta feria Sanctorum; longè maiorem dico vltra illam quantitatem, quæ eidem debetur ratione seruitij, quod vtrique præstat. Aduertant etiam, quod etsi Nauar. assignet plures causas, ob quas trapezita potest minus dare, & plus accipere, non tamen admittit eisdem licere omnes causas in eodem cambio cõseruare, sed disiunctiue modo has, modo illas esse attendendas pro diuersitate contractuum, ad quos volunt cambia reducere. Nam si volunt reducere illud ad emptionem, vel permutacionem, vna causa augmenti accommodatur, si ad cambium, aut trapezitam pecuniam alia causa accommodanda erit. Item cum etiam secundum auctorem hic contractus sit emptio anticipata pretij solutione, & hæc includat virtuale mutuum, & emptor nolit emere, nisi venditor habeat recursum ad correspondentem emptoris, difficile est ab vsura excusare vltimam speciem cambij, quod dicitur. (Con la ricorsa.)

S V M M A R I V M. 1 Cambio pecuniam Romæ, vbi debet expendi, pro Hispania accipere iustus procurator, si illam cambio à se ipso accipiat, recepturus eandem in Hispania, potest tantum lucrari, quantum valet plus pecunia præfens, quam absens, seu quanti plus valet Romæ, quam in Hispania, num. 3. vel quantum eius interest pecuniam Romæ recipiendam, in Hispania recipere. nu. 4. Immo videtur, quod tantum possit accipere, quantum iuste accipit campfor. num. 5. vel resolutiue dic. quod tantum potest accipere quantum ei campfor dare, si dicti mandatarij pecuniam Romæ existentem in Hispaniam per cambium traiceret. num. 7. & 8. 2 Pecunia præfens plus valet, quam absens, secundum quod plus & minus distat, & plus in vno loco, puta Romæ, quam in alio, puta in Hispania: non tamen inde sequitur quod præfens plus valeat, quam soluenda in diem. num. 6. 3 Alibi, quam vbi debet, si quis soluat, tenetur creditori soluere omnia accessoria rei debita, quæ ob id perdit creditor. 4 Nomen debentis in diem est præfenti minori pecunia possit emi, non tamen inde necessarid sequitur, quod pecunia præfens plus valeat, quam recipienda in diem. CONSILIVM XXXII. QUID AMOLLITUR, siue actor negotiorum, quæ de Hispania mittuntur ei Romam, cum mandato ac-

cipiendi pecunias ad expedienda necessaria ab aliquo campfore, accipit illas à semetipso, vt liberetur ab onere querendi fideiussores dando campforibus, & etiam animo lucrandi sibi id, quod campfor lucrifactorus erat, & postea mittit literas ad Hispaniam, vt suus responsalis recipiat illas cum cambio paulo minore illo, cum quo soluenda essent, si acciperentur à campfore, & data dilacione paulo maiore, quam dat campfor ad soluendum ibi. Quæritur, an liceat ei hoc facere.

Respondeo, quod quæstio hæc grauior est, quam primo aspectu apparet. Nam pro parte negante facit primò, quod consulens in effectu videtur mutare, data dilacione ad soluendum aliquid vltra sortem, quod est vsura, cap. i. 14. quæst. 3.

Secundò, quod licet contractus præfatus non sit mutui, sed mandati, tamen etiam hic debet esse gratuitus, sicut ille, & ita quod accipitur vltra datum, iudicandum est vsura, aut lucrum iniustum.

Pro parte autem affirmante, quod liceat, facit primo, quod hic contractus non est mutui, sed mandati; & vsura in solo contractu mutui admittitur, vt conitat per definitionem eius, quam etiam nos post alios tradidimus in Manual. confessi. b

Secundo, quod non refert quid de æquipollentibus fiat. c At paria sunt, quod consulens capiat pecuniam à mercato-re, & à semetipso: ergo nec capiendò à semetipso quiddam peccat.

Tertio, quod nihil interest eius, cuius negotia geruntur, an expeditionem literarum soluat de pecunijs campforis, an de suis: immo is, cuius negotium geritur, gaudebit plus, quod illius gestor, qui est amicus eius, lucretur, quam quod campfor, quem fortè non cognoscit.

Pro resolutione dico primo, quod consulens non potest accipere illud plus ratione interesse lucri cessantis; quoniam potest solum capere illud de pecunijs suis, quas habet paratas ad negotiandum cum eis emendo, & vendendo merces, aut ad emenda prædia, vel census, ex quibus caperet redditus: sed ipse habet illam pecuniam quasi mortuam, quo casu non licet capere aliquid vltra sortem, vt resolutè diximus in d. Manual. d

Secundo, quod neque potest quiddam accipere ratione maioris temporis dati ad soluendum, argumento cap. in ciuitate. e & traditur in Manual. f

Tertio, quod consulens potest accipere aliquid plus per viam contractus emptionis, per quam pecunia præfenti minoris potest emi pecunia absens, quanto maior est distantia; quod iuste fieri potest, vt probatur in dict. Manual. g Potest etiam accipere aliquid plus, eo quod eadem pecunia pluris valet Romæ, quam in Hispania, vt etiam ibidem probato. Quibus duobus modis quilibet Hispanus sine vllò negotio potest mutare, vel alias dare suam pecuniam Romæ, vt datur sibi similis pecunia in Hispania cum aliquo argumento, vt dixi. h

Quarto, quod præfatus consulens posset accipere aliquid auctarium pecuniæ à se impensa, si eam attulit ab eadem Hispania, vel aliunde Romam, soluendo cambium; quia suscipit illud ratione interesse turbi emergentis, quod licet iuxta l. i. cum glossa & omni turba commentantium, i & tradimus nos in Manual. confessi. k

Quinto, quod etiam potest accipere aliquid auctarium, licet exposuerit pecuniam necunde importatam Romam soluto cambio. sed quæsitam in ea sua industria, vel alio iusto pretio: præsupposito, quod is, cuius negotium geritur, expresse vel tacite promisit soluere Romæ, quod pro negotio impenderetur: quoniam cum aliquid soluitur in alio loco, quam in quo debeatur fieri solutio, debet iudex ex officio suo in actionibus bonæ fidei secundum naturam contractus ex equo & bono cogere debitorem ad soluendum omnia accessoria rei debita, quæ perdit ex eo, quod alibi fiat solutio, iuxta §. in bona fidei. l. sicut & in actionibus stricti iuris per actionem arbitriariam, iuxta §. præterea. m & dicta & citata à Iafone. n At constat, quod interest existentis Romæ, & impendentis in eadem pro existente in Hispania, qui promisit illa soluere Romæ, vt si soluatur in Hispania, soluatur æstimatio, qua illa possunt Romam transportari. Quod autem in casu proposito is, cuius negotium est gestum, promisit consulenti soluere Romæ, cõstare potest, si tacite vel expresse id promisit: quod

a Cap. 17. nu. 300.

b Vbi sup. nu. 200. c Num. 295.

d Leg. 1. ff. de procurato.

e ff. de condi. indebiti. f Leg. pen. ff. de recep. arb. g l. ille à quo §. tempus iud. ff. ad Trebell. h De vsuris. l. in d. c. 17. n.

i De emptio. & in c. illo de pignorijs, & in c. incuitate de vsur.

k Dic. c. 17. n. 289.

a Leg. 1. §. ff. mandati. & §. ff. de mandatis.

b Cap. 17. nu. 290. c Leg. 1. ff. m. d. ex qua dam. de testi.

d Cap. 17. nu. 296. & seq.

e De vsur. l. Cap. 17. nu. 280. & n. 281.

g Vbi supra num. 295.

h Vbi supra.

i C. de sent. que pro eo quod interest. h Cap. 17. nu. 211.

l Inst. de act. in illud, præferitur col. 1. & 2.

autem tacite promiserit, videtur constare. Tum quia mandavit, ut consulens acciperet pecuniam à campfore, & remitteret soluendam in Hispaniam cum cambio, quo remissio constaret: id enim effectu est promittere soluere Romæ transmittendo pecuniam per campforem, siue bancharium, soluto iusto cambio: nec quidquam refert quo ad propolium nostrum, vtrum eorum fiat; quia alterum alteri æquipollet, & non refert quid de æquipollentibus fiat, & ratio naturalis, diuina, & humana præcipiunt, ne benefactoribus maleficiamus, immo quod beneficiamus, ergo residenti Romæ beneficiarius non debet suscipiens beneficium in Hispania velle malefacere: at qui nolle Romano impendenti Romæ decem scuta, nisi in Hispania totidem reddere, vti que malum pro beneficio inferret; ergo præsumendum est, quod voluit soluere Romæ, vbi pecunia fuit impensa, cum quilibet præsumatur bonus.

Unde sequitur, quod præfatus consulens potest iuste accipere tantum argumentum, quantum campfor siue bancharius potest iuste exigere, ea ratione, quod fuerit promissum soluere cum cambio, quo transmissio constaret. Quantum autem campfore huius temporis iuste possint recipere, magna quæstio est, cuius decisio hauriri potest ex dictis in nostro Manuali, confessi.

Sexto, quod quæstionis nouæ & maximæ videtur esse, an sicut pecunia abfentis minoris valet, cæteris paribus, quam præfens, & iuste potest minoris emi quam præfens, ita & præfatio eius præfens valeat pluris, quam præfatio abhinc anno, aut maiori, vel minori tempore: si enim pluris valerent, possent campfores non solum recipere plus quam dant, ratione emptionis pecuniæ abfentis dando præfentem, & ratione valoris maioris, quem habet pecunia Romæ quam in Hispania, sed etiam ratione maioris valoris, quem habet præfatio pecuniæ præfens, quam præfatio faciunda post aliquod tempus: & pro parte quid affirmante faciunda illa, quibus defendimus in Manuali. quod actio recuperandi pecuniam debitam post aliquod tempus, potest pecunia emi minore illa debita; quod tamen nunc non definio.

Septimo resolutiue ad quæstionem respondeo, quod consulens potest accipere tantum suæ pecuniæ augmentum, quantum potest iuste accipere campfor alia ratione, quam lucri cessantis, ex eo, quod propter artem campforiam non vtatur mercatura, quantum verò is iuste accipere possit, quæstionis est non parua, vt ex supradictis, & latius traditis in dicto Manuali. scilicet potest, & ex eo, quod non satis scitur qui campfores dicuntur relinquere artem mercaturæ propter artem campforiam, neque quo fine, & qua ratione, vel qua necessitate, publica vel particulari vtilitate proximi id faciunt, vt censeantur mereri interesse lucri cessantis.

Octauo, quod ob prædicta videtur, posse consulentem accipere tantum augmentum, quantum darent ei campfores, vel bancharij, si eis daret pecuniam reddendam sibi in Hispania. Salua, &c.

S V M M A R I V M,

- 1 Vsuras vt Iudæi exerceant, non posse principem secularem licite concedere, aliquibus grauisimis doctoribus visum est: contrarium tamen Auctori verius videtur, num. 2. modo concedens non recognoscat superiorem: nec ex dicta permissione lucrum capiat, num. 6. 7. & 8. substatque iusta causas; & conditiones, sub quibus permittit, sint honeste, num. 7. & si sit secularis sacerdos, exhortandus, sed non cogendus, vt id de licentia Papæ faciat, num. 7.
- 2 Detractiones publicas, quas carniualia vocant Galli, ex causa; item & comædias, in quibus publicè aliquorum insignia errata ad aliorum cautionem referuntur, iuste permittere potest Princeps.
- 3 Vsuras vt exerceant Iudæi, Pontifex concedere potest, & de facto concedit in Vrbe.
- 4 Vsuras extortas vt restituant Iudæi, iure quidem communi attempto, possunt, & cogi debent, at statuto particulari contrarium ex causa statui potest.
- 5 Vsuras Iudæis iuxta capitula eiusdem validè ex iusta causa concessa promissas, vt soluant Christiani, sine peccato à superiori cogi possunt, modo dicta capitula sint facta honestis cum conditionibus.

C O N S I L I V M X X X I I I.

Q V E R I T V R, an Iudæis iustitia administrari possit & debeat de eorum vsuris; ita vt per Principes cogi possint & debeant Christiani, qui ab eis pecunias acceperunt ad vsuram, ad soluendum talem vsuram vltra sortem principalem.

Respondetur primò, hanc quæstionem esse magnam. Tum quia continet in se alteram se maiorem. Tum quia proponitur generaliter, non specificando qualis est huiusmodi Princeps; & quales Iudæi, de quibus quæritur; & cuius auctoritate, vel licentia habitant inter Christianos; & an sint aliqua pacta inter Principem, in cuius territorio habitant; & an cuiuspiam ecclesiastici Præfatis auctoritate sint confirmata.

Secundo respondetur, quod altera quæstio contenta sub hac, est, vtrum Imperator, aut vllus alius Rex, aut Princeps Christianus non recognoscent superiorem in temporalibus possit absque licentia Papæ permittere Iudæis, vt in terris suis exerceant vsuras. Ad quam respondeo, illam esse quotidianam, grandem, & à nemine, quod sciam, quo dignitate sua tractatam, nec nobis esse otium, nec vtilitatem sic tractandi eam, sed quia iubemur respondere priori quæstioni ab eo, qui iure suo id facere potest, dicam hæc pauca infra scripta, quæ forsam iubenti satisficiant.

Primo quidem, quod Petrus ab Ancharano, tenet quod non, & eum refert Alexander Imolenfis, & late sequitur Ioannes ab Anania, pro quibus est fundamentum neruofum in d. cap. post miserabilem. quo præcipitur, vt Principes Christiani cogant Iudæos ad restituendas vsuras: quod videtur facere non posse, si Reges haberent potestatem permittendi eis illarum exercitium.

Secundo, quod quamuis præfati grauisissimi auctores dicant se non audere tenere contrarium, ipse tamen non possum mihi persuadere hanc sententiam. Tum quia Reges possunt permittere in suis regnis, & de facto permittunt ex aliquibus causis iustis exercitia nonnullorum peccatorum mortiferorum etiam notiorum, puta fornicationes, quæ fiunt in lupanaribus, & Reges Francorum permittunt in suis regnis publicas detractiones, & infamias, quas Carniualia vocant; quod bene fieri ait Ioannes Faber, & permittunt etiam comædias, quibus publicè tradunt insignia errata virorum insignium, vt alij à similibus abstinent; quod rarò fit absque peccato mortifero; vt à similibus alij arceantur. Fertur etiam Auenioni notarios certo die & loco publicare impune errata, quæ ipsis fuerint per circulum anni nunciata, quod etiam raro fit absque detractione mortifera: & non est maior ratio, qua plus possint permittere illorum exercitium impune aliqua iusta de causa, quam exercitium vsurarum Iudæorum, immo nec tanta: quoniam de fide necessarium est credere fornicationes esse peccata mortifera, & quod tam fornicarius, quam fornicaria credunt illas esse peccata, cum tamen Iudæus exerceans vsuram non credat id esse peccatum; & Christianus accipiens saltem cum necessitate sub ea, & eam soluens nullatenus peccat, iuxta cap. debitores. 8. & cap. super eo. h

Tum quia Papa notorie permittit illas in suis terris exerceri à Iudæis etiam in Vrbe, vt constat ex bulla quadam S. D. N. Gregorij XIII. confirmatoria capitulorum reformationis banchariorum Hebræorum, quæ traducta fuit ad rationem 18. pro quolibet centenariò, quæ data fuit in Camera Apostolica die prima Februarij 1577. & non videtur posse reddi vlla ratio firma, quare non possint permittere Reges idem in suis: non enim potest Papa plus facere, quod vsura sit licita, quam Rex; quia iure naturali & diuino vtriusque testamenti est prohibita, vt post alios tradimus in cap. 1. & tantum, immo magis obligatur Papa ad resistendum peccatis, & exercitio illorum, quam Reges temporales, argum. ca. sunt quidam. k quod habet, summus Pontifex teneri vsq; ad sanguinem seruare doctrinam Euangelicam. Tum quia prædictum cap. post miserabilem. solum probat: quod attento solo iure cõmuni Iudæi tenentur quidem restituere vsuras extortas à Christianis, quod concedimus; sed non probat, quod iure particulari non possit contrarium statui; immò contrarium statutum est, & seruatur in toto statu Ecclesiastico, & Romæ in quo minus deberent tolerari, vt dictum est: in quo videmus Christianos compelli ad soluendas vsuras Iudæis,

a Conf. 243. incipiente, Christiani in illis. Princ. b Conf. 1. volum. 2. c In c. post miserabilem. de vsuris. nu. 5.

d Arg. e. metrices. 32. q. 4. c. inter opera. de sponsalibus. e In §. in summa. Inst. de iniurijs.

f Cle. ad notam. de heret.

g De iureiur. h De vsuris.

i 4. q. 3. nota. 5. & in tract. de vsuris nu. 44. & 49. k 25. quæst. 1.

a Leg. fina. ff. mand.

b Le si non fortem. §. liber. ff. de cond. ind. ob. ca. cū in officijs. de testam.

c Leg. merito. ff. pro socio. c. h. de præiur.

d Cap. 17. nu. 284.

e Cap. 17. nu. 280.

f Ca. 17. nu. 284.

& Iudæos non compelli ad soluendas eas Christianis, & quidem miror neminem aduertisse, quod hoc modo responderetur aptissime illi cap. post miserabilem.

Tum quia ratio, quare communiter Reges Christiani non permittunt Iudæis exercere vsuras, videtur esse illa, quod non permittunt illos habitare in regnis suis: in nullo enim regnorum Hispaniæ permittuntur, nec vllò subiecto Regi Franciæ, & contra in vrbibus Imperij, vbi permittuntur habitare Iudæi, etiam permittuntur exercere vsuras: & certum est, quod si potest id permittere Imperator, poterunt etiam permittere Reges liberi, & non recognoscentes superiorem. Quin etiam audio in quibusdam terris Serenissimi Ducis Sabaudia non recognoscentis superiorem, quod quidam Iudæi licet paucissimi de permissione eiusdem in eis habitantes exerceant vsuras.

Cum ergo negari non possit posse Reges Christianos permittere Iudæis, vt morentur in suis regnis, poterunt etiam permittere, vt exerceant vsuras. Tum quia audio Carolum V. Imperatorem Christianissimum & filium eius Philippum II. Catholicissimum permittere aliquot Iudæos habere publicum officium fœnerandi in Flandria statu.

Arbitror tamen nullam communitatem secularem, nec vllam ecclesiasticam potestatem, quæ recognoscat superiori, posse permittere iuste, vt Iudæus aliquis in suo territorio exerceat impune vsuras.

Tertio, quod potestas suprema ecclesiastica, siue solus Papa potest permittere Iudæis exercere vsuras sine vllò alio consensu.

Quarto, quod consulendum esset Principi, vel communitati seculari volenti id permittere, vt de consensu Papæ id facerent.

Quinto, quod ipse non auderem asserere, Principem, vel communitatem non recognoscentem superiorem peccare mortifere, aut vllas censuras incurere ob id solum, quod huiusmodi permissiones iusta de causa faceret cum capitulis conuenientibus Christianis; qualis fuit vna, super qua ante aliquot annos fuimus consulti, facta cum capitulis conuenientibus Christianis, in quibus erat vnum, vt Iudæus fœnerari non posset vltra quam ad rationem quinque pro centum: dummodo talis Princeps nihil de lucro participet; quoniam in ea sum opinione, quod nullus Princeps, nec secularis, nec ecclesiasticus potest iuste permittere aliquot peccantes, vel crimina committentes, percipiendo aliquod lucrum ob illam permissionem, per ea quæ post Caietanum dixi in Man.

Ex prædictis, quæ responsa sunt ad prædictam quæstionem contentam tacite sub quæstione nobis nunc proposita, colligitur primum, quod si prædictus Princeps cum auctoritate & licentia propria iusta de causa, & sine participatione lucri vsurarum permittit exercitium earum in terris suis cum capitulis & conditionibus honestis, poterit iuste absque peccato compellere Christianos ad obseruanda pacta, & conuenientia inter Principem, & Iudæos, & consequenter ad soluendas vsuras permissas, & promissas per illas Iudæis.

Secundo, quod si prædictus Princeps recognoscat superiorem, non potest iuste permittere exercitium vsurarum in terris suis sine auctoritate Papæ, vel alicuius Regis non recognoscentis superiorem, in cuius territorio viuunt; nec consequenter cogere Christianos ad soluendas vsuras illis promissas.

Tertio, quod quidquid Petrus ab Ancharano, & Alexander Imolenfis & Ioannes ab Anania, & alij, qui sequuti sunt illos, dixerint, credo firmiter, quod prædictus Princeps, siue sit Imperator, siue Rex, siue alius, qui non recognoscat superiorem, potest iusta de causa in suis terris permittere de rigore iuris auctoritate sua, sine alia ecclesiastica, vsurarum exercitium Iudæis, factis capitulis honestis cum eis, & non accipiendo lucrum sibi de illo exercitio: quamuis modestius & christianius faceret, si permitteret illud consulto summo Pontifice cum capitulis ab eius Sanctitate probatis. Salua S. D. N. censura, & cuiusuis alius melius sentientis, in gloriam Dei, qui nos omnes saluet.

Aduertendum, immo inter omnes fere doctores constare nullum principem extra Pontificem Maximum posse Hebræis publicè fœnerandi potestatem, etiam si populi vtilitas aut necessitas id postularer. facere: vt post alios docet Petrus Royz. in decisionibus Lituanicis, decis. 5. num. 308. & seq.

a Cap. 17. n. 195.

S V M M A R I V M.

Iudæis etsi concesserit Pontifex, vt in suis terris vsuras exerceant, non tamen sequitur vt vigore eiusdem licentia eis liceat alibi exercere.

Principis secularis superiorem non recognoscentis in suis terris licentiam exercendi mediocres vsuras etiam sine Papæ licentia concedere potest.

C O N S I L I V M X X X I I I.

A N Iudæi habentes licentiam à Papa in terris Ecclesiæ vsuras exercendi, possint absque alia licentia eas extra territorium Ecclesiæ exercere, vel saltem pecunias pro suo interesse mutuare?

Secundo, vtrum Princeps superiorem non habens possit sub honestis capitulis prædictam licentiam in suis terris concedere, seu Iudæis permittere?

AD PRIMAM quæstionem respondeo primo, non videri eam satis clarè propositam: quoniam loquitur de interesse, & videtur voluisse proponere de vsura, quod si intelligatur de interesse vero, de quo loquitur l. 3. videtur esse superflua: quoniam licitum est mutuare ad interesse verum tam lucri cessantis, quam damni emergentis, seruatis seruandis, vt latè post alios nos tradimus in Manu. confessi. & latius in com. de vsuris, & ita sine alia permissione speciali Principis spiritualis & temporalis iure communi licet tam Iudæo, quam Christiano mutuare ad interesse verum, seruatis seruandis.

Secundo, quod si intelligatur de vsura vera, respondendum est negatiue, quod summus Princeps ecclesiasticus non censetur permittere Iudæis exercere vsuram in regnis & dominiis non subiectis ei quo ad temporalem iurisdictionem, eo solo quod id permittat in terris subiectis sibi quo ad vtramque iurisdictionem spiritualem & temporalem. Tum quod priuilegia sunt restringenda. Tum quia præsupposito quod sine licentia Papæ non possunt Iudæi exercere vsuras, & cum ipsius sic; extendere licentiam exercendi vsuram in vno regno ad exercitium vsuræ in alio, esset contrauenire innumeris iuribus, quæ vtant extensionem legum & dispositionum exorbitantium, corrigentium, & alterius iuri præiudicantium, ad ea quæ sub verbis earum non includuntur. Tum quia, præsupposito, quod sine Papæ licentia cum summi Principis secularis facultate Iudæi possint exercere vsuras in regnis, quæ inhabitant, possent quidem exercere sine Papæ licentia speciali, non extendendo ad illam licentiam Papæ datam quo ad suum regnum temporale; & ita quæstio etiam hoc casu esset superflua.

AD SECVNDAM respondeo, meminisse me respondere ante aliquot annos cuidam magno Principi non recognoscenti superiorem, ad quamdam quæstionem, ex cuius decisione facile potest colligi harum determinatio, & ideo me remitto ad illam. Vide consil. 33. de vsuris. Ex quo palam colligitur, Regem Catholicum in dominio Mediolani, à quo non appellatur, posse iuste Iudæis in eo morantibus facere facultatem mutuandi sub vsuris mediocribus sine vlla licentia Principis ecclesiastici summi, neque inferioris; & consequenter non debere se retrahere, vel abstinere à danda præfata licentia, esto quod nullam Papa etiam in suis terris quo ad iurisdictionem temporalem subiectis daret, nec dedisset illam. Quia tamen extra casus propositionem monstratur consilium cuiusdam viri eruditissimi impressum, in quo affirmat multas facultates huiusmodi fuisse datas antehac, quæ etiam nunc durant, à Principibus ecclesiasticis, indubiè tenendum est quod nunc respondemus, &c.

Vide quod notatum fuit præcedenti responso, ad quod forte D. Nauarrus hic se remittit.

S V M M A R I V M.

Iudæis concedit Camerarius ex Papæ commissione, vt Romæ, ac etiam alibi, num. 5. exerceant vsuras: ordinarij autem licentia non sufficit, sicut nec videtur sufficere sola Regis aut Principis secularis suppositi canonibus, nisi hæc facultas sit eis à Papa concessa, nu. 1. quo casu possunt quidem Principes concedere, vt exteris mutant sub grauioribus vsuris, sed non decet, nec expedit, num. 6.

a § de eo quod certo loco. l. 1. c. de sent. que pro eo quod inter. profer. b Cap. 17. nu. 211. c Nota. 15. n. 50. & seq.

d Cap. porro. c. c. sane. cū innumeris alijs de priuileg.

Reformatio facultatis vsuras exercendi facta Hebraeis banchariis Roma commorantibus, non est extendenda ad alios Hebraeos alibi banchos tenentes.

Declaratoria & confirmatoria dispositio restringitur ad terminos interpretata, & confirmata.

Dispositum quo ad vnum per ius commune licet trahatur ad alia, in quibus militat eadem ratio; secus tamen est in privilegio personali, & multo magis in impositione personalis oneris.

Vsurarium exercitium est contra ius diuinum & naturale, tamen ad euitanda maiora mala tolerari potest, vt Hebraei illud exercent.

CONSILIVM XXXV.

ANTE reformationem super Hebraeorum banchis à Gregorio XIII. factam Illustrissimus Dominus P. Hebraeis in sua Sancti Martini terra habitantibus, de Illustrissimi ac Reuerendissimi D. Camerarij licentia, & sub honestis statutis & moderationibus fœnus exercendi facultatem concessit. Modo dubitatur.

Primo, an Iudæi in dicta sua terra habitantes dictam reformationem seruare teneantur.

Secundo, an dictus Dominus permittere possit, vt Iudæi cum alienigenis vndecumque ad dictam suam terram venientibus vsuras exercere valeant.

Tertio, an dictus Dominus moderare Hebraeorum vsuras ita valeat, vt fœnus carius cum alienigenis, quàm cum indigenis & incolis, Iudæi exercent.

Quarto, an dictus Dominus Hebraeorum banchos, eorumque statuta reformare & restringere in dicta sua terra valeat.

Pro intelligencia prædictarum quæstionum resoluenda sunt duo dubia. Primum est, an Camerarius Papæ possit concedere licentiam Iudæis habitantibus extra statum Papæ exercendi vsuras. Secundum, an Papa iustè possit permittere Iudæis, vt exercent vsuras.

Ad primum dubium pro parte negante faciunt ea, quæ Siluester adducit, a dicens, quod Iudæi cogendi sunt ad restituendas vsuras, & alibi, b dicit, quod Princeps permittens Iudæis exercitium vsurarum cum licentia ordinarij peccat mortaliter per clem. i. & cap. i. d cum additis ei à Dominico & Franco, & cap. post miserabilem. & cap. postulasti. c Pro parte affirmante facit, quod Camerarius prædictus ex commissione Papæ dat illam licentiam: & iura prædicta, quatenus sunt humana, non ligant Papam. f

Ad secundum dubium pro parte negante facit, quod Reges ac Principes id facere non possunt, vt concludit Siluester.

Sed pro parte affirmante facit primo, quod videmus Papam permittere Iudæis in Vrbe, & Auenioni, & etiam in terris Ducis Mantuæ, & aliis multis locis; & quod aliud videtur dicendum de Regibus, & Principibus, qui subsunt præfatis canonibus, quibus non subest Papa.

Secundo facit, quod Papa potest permittere & tolerare aliquod malum, vt aliquid peius impediatur, & quod secundum Augustinum, h relatum à S. Thoma, i lupanaria permittuntur in plerisque locis, ne casta matrimonia sollicitentur, & vt alia peiora impediatur; idque fit etiam à Principibus secularibus, nulla licentia à Papa petita.

PRÆSVPPOSITO igitur, quod Illustrissimus D. P. cum facultate Illustrissimi Camerarij S. D. N. iustè possit Iudæis terræ Sancti Martini permittere exercitium vsurarum moderatum, vt in prima quæstione posita præsupponitur: Ad primam quæstionem, scilicet an reformatio Sanctissimi D. N. Greg. XIII. in vsuris exercendis includat Iudæos prædictos ciuitatis Sancti Martini, respondeo, quod non. Tum quia illa reformatio solum tangit & includit Iudæos Romanæ vrbs, vt colligitur ex ea. Tum quia à separatis non fit illatio, k nec pactum personale extenditur ad alios. l At literæ confirmationis, reformationis, siue reductionis quantitatis vsuræ S. D. N. de solis Hebraeis banchariis Vrbs Romæ loquuntur: quod colligitur ex relatione eorum, quam fecit Illustrissimus Camerarius Afcianus, qui solum de tangentibus illos loquitur; & ex relatione illorum, quam fecit Illustrissimus Cardinalis Vitellotius, qui etiam de solis illis egit, vt patet ex illis verbis eius, dicitis Hebraeis banchariis, bis reperitis.

At Hebraei bancharij Sancti Martini non sunt Hebraei bancharij Romæ; ergo ex contentis in d. literis non debet inferri ad eos.

Tum quia dispositio declarans, interpretans, & confirmans aliam, debet intelligi secundum terminos dispositionis declaratæ, interpretatæ, & confirmatæ; iuxta glossam quæ habetur pro singulari ibi à Cardinali. a Tum quia præfata confirmatio loquitur de Iudæis commorantibus Romæ, & intra statum Ecclesiasticum; & ciuitas Sancti Martini est sita extra illum: & multa possunt occurrere, vt prædicta reformatio debuerit potius fieri in banchariis Romæ; quàm in banchariis Sancti Martini; & ideo non est ad illos extendenda, argumento cap. ad audientiam. b Tum quia præfata reformatio non videtur ligare Iudæos Auenioni commorantes, & fœnus ibi exercentes, etiam si Comitatus Auenionis sit Papæ immediatè subiectus: ergo à fortiori non ligabit Iudæos ciuitatis Sancti Martini, quæ non est ei subiecta immediatè, nec mediatè. Tum quia non obstat, quod verba Gregorij generaliter loquuntur de Hebraeis, & banchariis; quia simul ponuntur verba confirmationis, & reductionis; & confirmatio expressè refertur ad capitula relationis Vitellotij, quæ solum tangunt Hebraeos bancharios Romæ; & ita etiam reductio debet ad eosdem referri: vna enim pars dispositionis declaratur per alteram. c

Tum quia sicut privilegium concessum personæ non egreditur illam, d sic maiore ratione onus impositum personæ non egreditur personam, argum. cap. odia. e & l. i. f habet, constitutionem, qua Princeps irrogat pœnam vni, non extendit ad alium. Ergo reductio præfata Hebraeis banchariis Romæ, quæ onerosa est, non extenditur ad bancharios Sancti Martini. Tum denique, quod non obstat cap. miramur, cum similibus, g cap. in causis. h quæ habent, dispositum quo ad aliquos, ceteri dispositum quo ad alios: quia illud est verum in dispositione iuris communis, & vbi eadem ratio inuenitur, non autem in dispositione priuilegij, vel oneris personalis, vt annotauit glossa, i & præfata reductio est quædam dispositio præter ius commune grauaus certas personas particulares.

AD SECVNDAM, an scilicet per licentiam Illustrissimi Camerarij possit bancharius Hebraeus Sancti Martini mutare omnibus Christianis, etiam alienigenis, Respondeo, quod sic. Tum quia præfatus Illustrissimus Camerarius non solum generali & indefinito verbo, sed vniuersali concedit facultatem mutuandi, dicendo, quibusuis personis ad vos recurrentibus. & vniuersalia verba vniuersaliter sunt intelligenda, k & latius quam tantum generaliter dicta, iuxta glossam celebrem. l Tum quia nihil obstat dicere, quod videtur facta concessio contemplatione indigenarum Sancti Martini; quinimmo facta fuit ad petitionem Hebraeorum Sancti Martini, & commodum Christianorum generaliter sine vlla restrictione; & ita est intelligenda generaliter. m

AD TERTIAM, scilicet, an præfatus Illustrissimus P. possit conuenire cum præfatis Hebraeis, vt carius mutent extraneis, quàm indigenis, respondeo, quod licet de rigore iuris videatur id posse defendi, non tamen videtur consulendum eius Illustrissimæ Dominationi, vt id faciat. Tum quia hæc facultas tolerandi Iudæos exercentes vsuras, & per eas prementes Christianos, est satis extranea Christianis dogmatibus, & moribus, & merito deberet restringi. n Tum quod ex facultate mutuandi sub maioribus vsuris extraneis, posset dari occasio, vt difficiliter & ægrius mutarent indigenis sub minoribus, quod nocere posset indigenis; ideoque cauendum, cum ipsi sint, ceteris paribus, magis diligendi, o & in hac materia magis fauendi. p Tum quia daretur occasio multis suspicandi quod ipse concedit eis facultatè carius mutuandi alienigenis, vt aliqua munera, vel seruitia vtilia faciant ei de more suo; quod haberet magnam speciem mali.

Nam licet tolerantia exercitij vsurarum, quod est contra legem naturalem, & diuinam, tam veterem, quam nouam, vtrumque ad euitanda maiora mala tolerari possit absque peccato non participando in lucro; non tamen potest id fieri participando in illo, vt post Caietanum tradimus etiam nos in Manu. conf. q

AD QVARTAM satis responderet solutio tertiæ quæstionis: & rem Christianam, seque valde dignam faceret eius Dominatio Illustrissima aliquo modo reducendo vsuras

In cle. per. in verb. consuetudine. de elec.

De decim.

Leg. i. ff. de reb. dub. d. Cap. privilegium. de re. iur. lib. 6. c. l. in omnibus causis ff. eod. c. De reg. iur. lib. 6. f. in ff. de co. sit. princip. g. 61. dist. 1. h. De re iudi.

Præfati ca. privilegium.

Cap. solita. ver. quodcu. que. de maio. c. obed. l. In cle. i. ver. quauis. de re iud. m. Argu. l. de pretio. ff. de public. in rem actio.

Arg. c. que. à iure. de reg. lib. 6.

Arg. l. v. p. a. r. i. ff. de iust. c. iur. p. Arg. c. i. de vsur. lib. 6.

Cap. 17. nu. 195.

In cau. de re iudi.

suorum Hebraeorum, ad quas S. D. N. reduxit vsuras Hebraeorum Romanorum, iuxta illud Baldi. a A boue maiore distat arare minor.

Nota, id quod ait Auclor in num. i. de tolerantia, seu permissione, intelligendum de simplici, quæ consistit in non puniendo, vt etiam videtur sentire ipsemet Auclor hic num. 7.

DE CRIMINE FALSI.

SVMMARIVM.

- 1 Mendax non est, qui per additionem mentale supplet exteriori loquutioni id sine quo esset mendax.
- 2 Mendacium aliis de se non mortale per solam circumstantiam iudiciale non efficitur mortale, nisi alia addatur circumstantia, puta perjury, damni notabilis, vel iniuste inobedientia contra legem aliquam ad id obligantem.

CONSILIVM I.

MAN. b in fine habetur, nullum mendacium esse mortale, eo quod in iudicio interiori vel exteriori dicatur, quod extra illud dictum tale non esset. Hoc nedum videtur esse contrarium D. Thomæ, sed etiam contra communem. Nam si interrogatus ego extra iudicium de aliquo notabili crimine à me commisso, ab eo qui non est iudex, negarem veritatem, non peccarem mortaliter, vt habetur in eod. Man. c secus autem, si in iudicio iudici seruato iuris ordine procedenti & interroganti negarem veritatem.

Dico primo, quod in cap. 12. d non tracto ego de aliquo mendacio, an sit peccatum, necne, sed de responsione verbali, quæ definit esse falsa propter mentalem additionem, & cap. 18. c tracto de mendacio: & ita illa loca nullatenus sibi opponuntur.

Secundo dico, quod id quod putor dicere d. cap. 12. f dico in d. cap. 18. g videlicet quod reus interrogatus à iudice competente, ordine iuris seruato, peccat mortaliter negando suum crimen.

Tertio dico, quod illa loca non sunt contraria: quoniam id quod dixi d. cap. 18. h videlicet nullum mendacium dictum in iudicio esse mortale, quod dictum extra iudicium non esset tale, intelligendum est formaliter, videlicet quod eo solo, quod dicitur in iudicio, non fit mortale: & ita non negat, quod alia ratione non possit fieri tale, vt in casu, qui determinatur in d. cap. 18. i statim enim dicitur, quod si est iuratum, vel notabiliter damnosum, est mortale, at in casu proposito alia tria concurrunt, propter quæ illud mendacium fit mortale, puta iuramentum, quod reus præstat de dicenda veritate, & quod lex diuina & humana obligant dicere illam veritatem in illo casu, & quod fit notabile damnum accusatori propter pœnam talionis, k vel Reipublicæ, cuius notabiliter interest crimina puniri. l

SVMMARIVM.

- 1 Falsus subreptitiue non est, qui simpliciter dicit aliquid esse verum, licet id pro indubitato non habeat, modo putet id esse magis verum, quàm contrarium.
- 1 Mendax seu falsus non est simpliciter affirmans esse verum, quod solum opinatur.
- 2 Fides & indubia persuasio producitur à motiui aliquo simul, & libera voluntate: vnde qui habet aliquod motiuum, potest, si vult, id quod opinatur firmiter credere, & sibi persuadere.
- 2 Credendi aliquid cum adest aliquod motiuum, potest quis sua libera voluntate id firmiter credere, & indubie persuadere.
- 3 Mandatarium aliquid de is, quæ nec sine labore, nec sine expensis sunt, non fecisse credere potest mandans, si mandatarium multo tempore post tacuit; quia si fecisset, expensam illam & laboris mercedem petisset.

CONSILIVM II.

CONFESSARIVS mihi asserenti, sicuti quidam Camicus meus mihi dixerat, quod poteram deponere scrupulum conceptum in quodam negotio, respondit me posse acquiescere. Nunc oritur nouus scrupulus: quandoquidem etiam magis credam amicum meum prædictum ita dixisse, attamen non sum certus. Ideo quero, an possim scrupulum deponere.

Respondeo primò, quod subtilis & ingeniosa est hæc interrogatio, & cui fortè non respondissem, nisi me ad id au-

thoritas interrogantis coëgisset.

Secundo responderet affirmatiue, quod potest deponere scrupulum. Tum quia ex parte interrogantis nulla fuit facta futreptio exprimendo aliquod falsum, vel tacendo aliquod verum necessario exprimendum: quia qui dicit simpliciter aliquid esse verum, non censetur dicere, ita credere illud esse verum, quod habet pro indubitato, sed solum, quod putat id esse verum: & qui magis putat, & inclinat aliquid esse verum, quàm contrarium, videtur dicere se putare id esse verum, & sic nullum falsum exprimit, neque tacet verum necessario exprimendum: nam, vt diximus nos in Manu. nostro confess. a aliud est scire, & aliud credere firmiter, aliud opinari, & aliud dubitare: & qui putat verius esse aliquid, quàm contrarium eius, licet non sciat, neque firmiter credat, opinatur tamen, & sufficit opinio, qua magis putat aliquid esse verum, quàm contrarium: quia, vt traditur in locis prædictis, qui dubitat, non inclinat magis in vnam partem, quàm in aliam. Tum quia consulens, qui consulit alicui posse scrupulum deponere, eo quod dixit sibi esse aliquid dictum, non solum videtur consulere in casu, quo firmiter credat ita esse, & in quo proculdubio ita res se habeat, sed etiam si opinetur ita esse, siue quod idem est, magis putet esse verum, quàm contrarium.

Tum quia in lib. posteriorum Aristotelis tam ipse, quàm commentatores eius docent, quod fides & indubia persuasio producitur à motiui & libera voluntate; & ita qui habet opinionem ob aliquod motiuum, potest facile, si vult, firmiter illud credere: & ita dominus consulens potest, si vellet, credere firmiter id, quod opinatur.

Tum denique, quod dominus consulens potest deponere prædictum scrupulum, etiam si non opinaretur amicum illum sibi dixisse contentum in informatione, propterea quod ignorat rogatos fecisse aliquid de rogatis ab eo; & quod nihil soluit eis, & tanto tempore remansit in illa bona fide credendi nihil per rogatum eius factum fuisse; & quod facile credere potest, quod si aliquid fuisset impensum pro ipso, vel in patiando labores, fuisset petita solutio. Itaque mea sententia D. consulens sine scrupulo potest præfatum scrupulum deponere.

SVMMARIVM.

- 1 Iurisdictionem qui vsurpat, peccat mortaliter.
- 1 Affirmans pro certo id, quod nescit esse tale, peccat.
- 1 Testimonium idoneitatis qui dat de aliquo, quem sufficienter pro tali non nouit, etiam quod talem esse ab aliquo audiuerit, peccat: pro quo tamen delicto certum non reperitur statutaria pœna.
- 1 Occasionem ledendi dare est peccatum.

CONSILIVM III.

VICARIVS foraneus scripsit, vel signauit scriptam quamdam schedam, quæ continebat, Angelum esse idoneum beneficio simplici, & canonicatum ob relationem cuiusdam doctoris: & quod nouerat puerum siue adolescentem discentem grammaticam, nesciens tamen quantum didicisset: & quia nouit eum mansisse Romæ 10. annos studendo, vt ipse putabat, sed nesciebat. Quaritur, quantum peccauerit, & in quam pœnam incurrerit.

Respondeo eum peccasse: quia videtur vsurpasse iurisdictionem alienam, scilicet vicarij generalis, non appellando se foraneum; & vsurpato iurisdictione inter mortales culpas numeratur à S. Thoma. b Tum quia affirmauit pro certo quod ignorabat esse tale, contra 8. præceptum Decalogi, & contra l. de quare. c Tum quia nimis facile credidit prædicto doctori in re, quæ posset præiudicare proximo, contra cap. innocens. d Tum quia occasionem ledendi temp. & proximum dedit, contra cap. vlt. e Sed non memini aliquem textum authenticum, per quem vlla pœna præter culpam peccati ipso iure imponatur ei. Salua, &c.

SVMMARIVM.

- 1 Eleemosynam pro certo genere personarum petens, & sibi retinens peccat mentiendo, & alteri debitum retinendo: at si petat pro pauperibus in genere, quorum ipse vnus est, nullum peccatum committit, licet non exprimat se pauperem esse.
- 2 Falsum dicere nemini, verum autem tacere sine alterius detrimento, licet.

In sit. verb. Iudæi. q. 4. c. qu. 5. b In ver. vsura 9 §. 5. c De vsuris. d Eod. tit. li. 6. c Eod. tit. in antiq. f Cap. proposuit. de co. ces. præb.

Cap. denig. 4. di. c. non potest. 23. q. 4. h In li. de ord. i. 2. 2. q. 10. a. 11.

Le. Papini nus ff. de minorib. l Leg. iuris gē tui. § pactum ff. de pactis. c. de castro. de transact.

Cap. 27. nu. 279.

2. 2. q. 60. a. 6. c. ff. de iud. c. 1. de crimin. fals. d 22. qua. 2. c De iniurijs.

CONSILIVM IIII.

ALIQUAE pauperes mulieres simulant se petere eleemosynam pro aliqua paupere puella, & quod inveniunt retinent in sui necessariam sustentationem. Dubitatur, an sint omnino cogenda ut desistant, & an sit deneganda absolutio, ni desistant, vel proponant desistere.

1 Respondeo, quod mulier pauper, quae pro alia certa paupere acciperet eleemosynam, animo eam sibi retinendi, bis peccaret, mentiendo, & rem alteri debitam retinendo: quae verò peteret & acciperet pro paupere verbo generali, cuius appellatione ipsa quoque contineretur, animo quaerendi & retinendi sibi, non peccaret, argum. cap. ne quis. a

SVM MARIVM.

1 Falsum deponens testimonium peccat peccatum irreligiositatis; & si tendit in alterius damnum, tenetur reuocare ante sententiam, si eius reuocatio in aliquo potest prodesse, itemque & damnum restituere, num. 2. quo restituito non tenetur se infamado dictum suum reuocare, nisi ex eodem aliud nouum damnum timeretur oriri, num. 3.

CONSILIVM V.

N. Quaedam falsa testatus fuit, in quo tamen neminem laesit. Queritur primo ad quid teneatur. Secundo, si testando falsum laeserit, & laesionem restituerit, an ad aliud teneatur.

1 AD PRIOREM QUESTIONEM respondeo primo, testem, qui suo falso testimonio non damnificauit proximum, peccasse quidem peccatum contrarium virtuti religionis, quod S. Thomas vocat irreligionem, b non autem contra iustitiam, ut ex eodem S. Thoma, c colligitur.

2 Secundo, quod cum solus transgressor legis verae iustitiae obligetur ad restitutionem, quia restituito est actus verae iustitiae, & proprie commutativae secundum eundem S. Thomam, d & latius tradimus nos in Manu. confess. e Vnde peccatum contra caritatem, & alias virtutes non obligat ad restituendum secundum communem sententiam eorum, quos citauimus, f consequitur huiusmodi testem ad nullam restitutionem teneri, & consequenter posse verè poenitere peccati, quod commisit contra virtutem religionis transgrediendo secundum praecipuum Decalogi, & absolui, imposta poenitentia salutari.

AD ALTERAM quaestionem respondeo primo, quod testis, qui dicit falsum testimonium in damnum proximi, tenetur reuocare suum dictum, antequam feratur sententia, & exequatur, si saltem debilitando suum testimonium falsum potest ei prodesse in toto, vel in parte, ut nos tradimus in nostro Manu. confess. g & colligitur ex utroque Thoma, h & ex adnotatis in cap. praeerea. i & faciendo hoc excusat se à bona parte obligationis restituendi, eo quod hac via dimittit damnum, quod aliàs datum fuisset per suum testimonium.

3 Secundo, quod quaestio proponitur de illo, qui restituit damnum illatum: & loquendo de tali teste damnificante, & restituente damnum, certum est, quod sufficit ei poenitere peccati, & nulla lege tenetur ad reuocandum suum dictum, neque ad infamandum se, nisi probabiliter fuerit, quod aliud nouum damnum oriretur ex eo: quia sicut peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum, ita restituito ablato cum debita contritione remittitur, ut notatur in c. peccatum, k & alibi saepe. Salua, &c.

SVM MARIVM.

1 Mutare sibi nomen & cognomen sine fraude, nisi sit seruus, cuiuslibet licet propria, etsi magis expediat id fieri publica auctoritate.

CONSILIVM VI.

QVAESITVM est, an liceat cuius mutare sibi nomen.

1 Respondeo, quod sic, per l. r. ad hoc expressam. l quae habet, sicut nominis, praenomnis, vel cognominis assumptio à principio cuique priuato est libera, ita & postea sine fraude &

A prauidicio alterius illius mutationem fieri licere; nisi esset seruus, ut in eadem lege exprimitur, vel nisi ad fraudandum, aut damnificandum creditores, vel alios, id faceret, de quo loquitur l. falsi. a ut vtriusque legis glossa recepta declarat, & Bartholus, b ubi expressè ait id posse facere quem propria auctoritate: sed longè melius esset mutare cum auctoritate Episcopi, vel Regis, vel gubernatoris, ut nemo decipi possit, & ut ipse euitaret periculum falsi, & praesumptionis fraudis, quae contra ipsum concipi posset, si inueniretur aliquis contractus, quo ipse constitueretur debitor ante illam mutationem, & post illam non posset inueniri ob illam; & etiam prodeffet conscientiae ad euitandum periculum tentationis negandi ea, quae fecisset ante illam, &c.

DE SORTILEGIIS.

SVM MARIVM.

1 Protestatio agentis superstitiosa re ipsa non sufficit ad excusandum à peccato, num. 4. & 8.

1 Futurorum etiam contingentium praecognitionem licebat olim à Prophetis exquirere, etiam si essent temporalia, modo essent vtilia: hodie tamen à talibus est abstinendum: quamuis nemo prohibendus sit, cessante omni vana obseruantia, à Deo temporalium valde vtilium reuelationem petere, num. 6. & 4.

2 Futura scire qui desiderat, non peccat, modo non desideret scire à quo non debet, vel modo indebito, num. 7.

3 Cognitio intellectiua, ut est etiam notitia futurorum, est bona, & potest addisci, modo nolimus addiscere à quo non debemus vel modo quo non debemus, num. 7.

4 Deum solum rogare expresse intendens super aliqua re, si adhibeat vana, tacite à damone illam exquirere videtur.

5 Vana qui sanctis orationibus immiscet, censetur credere, quod nisi illa etiam addantur, effectus speratus non sequetur.

6 Negromantici, nec alij superstitiosi, modo non peruenerint ad concipiendam haesim, non excommunicantur per bullam Cœnae Gregorij xiiij.

8 Superstitiosa oratione ad aliquid impetrandum vtens, si id auctoritate superioris innixus faciat, à peccato potest excusari. Item si putabat esse vanam, nec effectum sperabat, solum venialiter peccat, at si putabat esse vtilem ad obtinendum id quod obtinere sperabat, sciebatque ei admisceri vana, difficile à peccato mortali potest excusari.

CONSILIVM I.

VIDAM sacerdos, praemissa protestatione, quod daemones consulere non intendebat, & desiderans per somnia, nativitate inspecta, futura scire à Deo, ante cubitum candelam benedictam manu tenendo, orationes aliquas recitabat, vana aliqua interponendo, orando per pulchrum viridarium, per palatium delectabile, per aquam currentem, & ignem vrentem. Dubitatur primo, an incurrerit excommunicationem per bullam Cœnae. Secundo an peccauerit.

1 Quod praedictus sacerdos non admittat vllam superstitionem, neque aliud peccatum faciendo supra dicta, facit primo, quod in veteri Testamento licebat adire Prophetas super rebus futuris, etiam contingenter, & non necessario venturis. c

2 Secundo, quod desiderare scire futura non videtur esse peccatum; cum Daniel, d vehementissime desiderasset scire tempus aduentus Messiae.

Tertio, quod cognitio rerum, siue scientia, est actus intellectus; & cognitio intellectiua ex se non est mala, secundum Aristotelem, e & S. Augustinum, f dicentem, Quis audeat dicere disciplinam esse malam? & rursus, Nullo modo dixerim aliquam intelligentiam esse malam. ergo velle scire futura non videtur esse peccatum.

Quarto, Deus solet instruere homines per somnia, g immo & viri sancti interpretati sunt somnia aliorum significare talia & talia futura, ut Iacob, h & Ioseph, i & Daniel, k ergo praedictus sacerdos volens scire non à damone, sed à Deo futura per somnia, non peccauit.

5 His tamen non obstantibus, contrarium videtur dicendum. Primo quidem, quod cognitio futurorum, quae non pendet ab aliqua causa naturali, vel diuinitus instituta, est reseruata Deo, iuxta illud. l Aununciate nobis ventura, &

dicemus

a ff. ad legem Corneliam de fals. b In proemi. ff. de re. s. nos vero.

c l. Reg. ca. 9. & 4. Reg. ca. 1. d Cap. 9.

e l. Job. 33.

h Genes. 37. i Genes. 40. k 2. & 4.

l l. i. cap. 41.

dicemus quod Dij estis vos. vitium enim curiositatis est velle scire quae ad ipsum non pertinent, ut declarat S. Thomas. a

4 Secundo, quod licet Deus propter suam infinitam bonitatem reuelauerit multa etiam in nouo Testamento per somnia, ut ter in b Matthæo tamen non legitur sanctos viros rogasse obnixè Deum, ut eis futura reuelaret, nisi cum instaret magna necessitas, vel vtilitas id faciendi, qualis non videtur praedictum sacerdotem ad quaerenda ea, quae quatit scire per somnia.

Tertio, quod licet quis nolit expressè scire aliquid ignotum à damone, sed solum à Deo; si tamen illa petit à sua inaeistate obseruando aliqua vana, id est, quae non habent naturalem virtutem, nec ab Ecclesia Catholica instituta, videtur tacite illa petere à damone, ut resoluit vterque Thomas. c

5 Quarto, quod licet omnia fere verba praedicta orationis huius sacerdotis sint bona, & sancta, & ad Deum ipsum directa; illa tamen, per aquam currentem, & ignem vrentem, non sunt talia, neque illa, per pulchrum viridarium, vel palatium delectabile, immo videntur continere vanitatem, quoniam non habent vllam virtutem naturalem, neque ab Ecclesia institutam ad praenoscendum futura.

Quinto, quod obseruatio etiam illa, ut praedicta oratio dicatur ante cubitum, & cum candelam benedictam, videtur esse vana; quia neque sua natura, neque ex Ecclesiae institutione habent ea vim impetrandi reuelationem; & praedictus sacerdos videtur credere, quod nisi obseruaret illa, non obrinebitur euentus desideratus, & obseruatis illis sic; quae vana fides est.

Sexto, quod etiam vrgere videtur Deum omnipotentem, ut reuelationem faciat in somniis, & noctu: & quod illa litera, per quas scribitur nomen Domini Hebraicè, parum videntur facere ad rem ad mouendum Deum omni lingua laudandum, & benedicendum.

6 Non obstant citata in contrarium. Ad primum enim responderetur, quod in veteri Testamento permittebatur adire homines prophetas ad sciendum quaedam temporalia ignota, vtilia, praesentia, & futura: quia per illud promittebantur terrena temporalia: in nouo autem, quo promittuntur spiritualia, nullum medium institutum est ad adeundum homines ad praenoscendum talia temporalia; & ideo oportet ab eis abstinere, ut expressè respondet S. Thomas, d quod etiam ibi tenet Caietanus & antea sensit Gratianus, e quamuis nec illi damnant expressè, nec debent damnare illum, qui sine aliqua vana obseruantia peteret à Deo reuelari sibi aliquid valde necessarium, vel valde vtile sibi, vel Ecclesiae, vel Reipublicae, iuxta illud. f Quodcumque petieritis Patrem meum in nomine meo, hoc faciam.

7 Ad secundum, concedendo, quod desiderare scire futura non est peccatum; sed desiderare illa scire ab eo, à quo non debet, puta à damone, vel etiam à Deo modo indebito, peccatum est: & praedictus sacerdos vult illa praescire à Deo, sed modo indebito, seruando quaedam vana, quibus statim se immiscet demon: & ita vult habere societatem cum illo, quod valde vitium est.

Ad tertium, concedendo, quod cognitio rerum praesentium vel futurarum non est de se mala, neque velle illam dicere ab eo, à quo debet, & eo modo quo debet: negando tamen, quod velle dicere expresse à damone, vel tacite obseruando quaedam vana, quae neque à natura, neque ab Ecclesia ad id instituta sunt, non sit peccatum, per praedicta.

Ad quartum, concedo omnia, quae assumuntur in argumento, & quod probant id, quod iam dictum est, nempe, quod non est peccatum velle scire, nulla vanitate immixta, à Deo ipso per modum sibi placitum; quamuis ipsum restringere ad hoc, ut reuelet per somnia, aliquid indecentiae habet.

An autem is sacerdos peccauerit mortaliter, vtendo praedicta oratione, & an sit excommunicatus bulla Cœnae Domini, an solum venialiter peccet, quaestio maior est. Ad quam respondeo primo, quod non incidit in bullam Cœnae S. D. N. Gregorij XIII. quia ipse in ea non excommunicat necromanticos, nec alios superstitiosos, qui non sunt haeretici, siue qui non peruenerunt ad concipiendum haesim, ut constat in ea.

Secundo, quod si praedictus sacerdos vsus est praedicta oratione ductus auctoritate superioris, potest dici esse excusatus à peccato, ut determinat Caietanus. g Si autem vsus est

illa, putans esse vanum, quod faciebat, & non sperabat euentum suae orationis, nisi à casu solum, peccauit venialiter: si autem putabat esse vanum quod faciebat, sed velle, sperando effectum suae orationis, difficile excusabitur etiam à mortali, nisi per iustam ignorantiam: quia sciebat, vel scire curare debebat ab aliquo sapiente, an liceret id, ad quod sunt scripta multa decreta aggregata per Gratianum. a Salua, &c.

SVM MARIVM.

1 Hominem occidere ad esum, etiam ob necessitatem extremam famis, non licet; an autem iam mortuus carnis vesci liceat, non est ita certum.

1 Humana carne ad medicinas consiciendas vti nobis sine alio privilegio vel licentia licere, non videtur ita certum: vnde prudentis erit impetrare à Pontifice facultatem.

CONSILIVM II.

AN liceat efficere puluerem ex cerebro hominis talis qualitatis contra morbum caducum, vel aliam grauisimum?

1 Haec quaestio praesupponit alteram maiorem, nempe an liceat carnis & ossibus humanis vti ad conferuandum vel medicandum hominem fame maximè laborantem, vel aegritudine alia incurabili: & ni fallor, nullus est canon, nullumque cap. in toto corpore iuris Pontificij, neque Casarei, quod hanc quaestionem satis determinet. Sed neque antiquiores doctores videntur hoc satis tractasse: quamuis definiti non licere carnis humanis vesci, & damnarint Anthropophagos, qui eis vescuntur. Sed an in extrema necessitate id liceat Christianis, non aperitur; quamuis 4. Regum 6. videntur damnari mulieres, quae pressae extrema necessitate pepigerunt, ut filios suos comederent. Sed aliud est occidere alium, ut eius carnis se alioquin periturum sustentet, quod certum est non licere; aliud carnis à Deo vel ab hominibus occisorum vesci ad necessariam sustentationem, quod quaestio haec continet. Pro cuius parte affirmatae facit cap. 23. Deuter. & 19. Hierem. quae videntur significare licere oblesis fame vltima pressis edere carnes filiorum: quamuis responderi possit etiam illa loqui de occidentibus filios ad vescendum eis, & praxistorius orbis Christiani habet tradere cadauera hominum necatorum medicis, & chirurgis ad anatomias faciendas, licet de hoc subdubitauerit Bartholus. b Ad quam quaestionem, quae grauisima & rarissima est, decidendam non est in praesentia nobis otium idoneum. Sed arbitror licere conficere pulueres praedictos, si licet vesci carnis humanis in extrema necessitate ad sustentandum, & ossibus & adipe ad medicandum: quod an privilegio, vel licentia particulari liceat medicis, & chirurgis, & pharmacopolis, quos audio eis vti, melius ipsi nouerunt, & ad eos recurri potest. Sed & prouidè videbitur facturus D. consulens, si à S. D. N. facultatem humiliter petierit ad faciendos praedictos pulueres ob grauisissimam, quae occurrerit ei, necessitatem.

2 Secundo, quod licet carnis humanis vesci, & ossibus & adipe ad medicandum: quod an privilegio, vel licentia particulari liceat medicis, & chirurgis, & pharmacopolis, quos audio eis vti, melius ipsi nouerunt, & ad eos recurri potest. Sed & prouidè videbitur facturus D. consulens, si à S. D. N. facultatem humiliter petierit ad faciendos praedictos pulueres ob grauisissimam, quae occurrerit ei, necessitatem.

DE CLERICO EXCOMMUNICATO, DEPOSITO VEL INTERDICTO ministrante.

SVM MARIVM.

1 Excommunicatus, non solum si celebret, sed etiam si auctorizandus, vel quasi, etiam si rector parochialis ecclesiae, faciat coram se celebrari, est irregularis; secus, si simpliciter sacrum audiat.

2 Parochialis ecclesiae rector habet quidem iurisdictionem in foro animae, sed non in foro exteriori, ut Episcopi: vnde si, cum sit excommunicatus, facit coram se celebrari, plus peccat, quam Episcopus.

CONSILIVM I.

ERTVM est excommunicatum missando fieri irregularem, & etiam faciendo auctoritativè missare, iuxta glossam singularem, c & cap. illud. d quatenus probat Episcopum excommunicatum facientem auctoritativè coram se celebrari fieri irregularem, ut annotauit Panormitanus communiter receptus ibi & Bonifacius de Vitall. Rotae Auditor clarissimus, quatenus colligit ex glossa praedicta, quod excommunicatus faciens celebrare coram se sit irregularis, & Cardinalis, e dicit tria distincta esse excommuni-

a 2. 2. q. 12. 3. 4. 5. 6.

b In l. si de ca. dauar. p. 11.

c In de. Archiepiscopi. de priuileg. ver. celebrari. d De clerico excomm. missif. e Ibidem notab. o. qu. 9.

catum.

a 2. 2. quest. 2.

b 2. 2. qu. 92. in prin. & 97. in prin. c In ead. 2. 2. q. 7. ar. 4.

d In ead. 2. 2. qu. 62. ar. 1. c Ca. 17. n. 6. f In d. c. 17. n. 11.

g Cap. 25. nu. 40. h 2. 2. qu. 70. ar. 4. i De testib.

h De reg. iur. lib. 6.

i C. de mutatione nomini.

catum celebrare, & facere celebrare quasi auctorizando, & simpliciter audire diuina officia; & quod faciens duo priora est irregularis, idem tenet Archidiaconus, a praeferunt quod is, de quo queritur, est Prior & rector eiusdem ecclesiae principalis parochialis, qui cum esset excommunicatus à Papa, & denunciatus, ante absolutionem fecit coram se & toto populo celebrari Missas, & alia diuina officia.

2 Et Ioannes Monachus videtur exaquare quo ad hoc rector Ecclesiarum parochialium aliis praelatis, b dicens eos esse iudices in foro animae. Et neruose facit, quod plus peccat, qui carens iurisdictione in foro exteriori audet quasi auctorizando facere celebrare coram se, quam Episcopus, qui habet iurisdictionem in vtroque foro, si id facit: & constat per praefatum cap. illud. Episcopum excommunicatum id facientem fieri irregularem, vt praedictum est.

S V M M A R I V M.

1 Irregularitatem effugit excommunicatus, qui probabiliter ignorans se talem, celebrat; secus, si ignorantia non sit probabilis; & multo minus, si sit affectata.

CONSILIVM II.

CVM certum sit, eum qui probabiliter ignorat se esse excommunicatum, non incurere irregularitatem celebrando; eum autem qui crassa & supina ignorantia excommunicatum celebrat, incurere illam, vt est casus expressus in cap. illud. c Queritur primo, quid si ignorantia esset affectata. 1 Respondeo, quod illa non excusat magis, quam crassa, & supina, immo minus: quia illa est peior illis, per ea quae tradimus in Manu. confess. d

S V M M A R I V M.

1 Sciens aut scire debens se excommunicatum, accipiendo sacramentum ordinis, est irregularis; secus, si accipiat sacramentum Eucharistiae de manu alterius clerici. 1 Ordines sacros eo fine, vt possimus exercere diuina officia, at sacramentum Eucharistiae alio accipimus sine.

CONSILIVM III.

QV ERITVR, an clericus excommunicatus excommunicatione maiore, sciens aut scire debens se talem, non celebrando, sed simpliciter ab alio clerico suscipiendo sacramentum Eucharistiae, sit irregularis. Et videtur quod sic: quia excommunicatus modo praedicto, qui accipit sacramentum ordinis, est irregularis, vt notatur per Dominacionem vestram in suo Man. super irregularitate ex delicto accipiendi & exercendi male ordines. Contrarium, & quod non sit irregularis accipiens Eucharistiam, videtur, non obstantibus praemissis. Quia irregularitas non incurritur, nisi in casibus à iure expressis: & licet de accipiente ordinem sit expressum, non tamen de accipiente Eucharistiam. Praeterea ij differunt: nam qui accipit ordinem, illum accipit ad effectum, vt possit exercere diuina officia; qui vero accipit Eucharistiam, non recipit illam ad similem effectum. Ideo, &c.

1 ILLVSTRIS SIM E DOMINE, quia nihil apertius pro vtraque parte huius quaestione, nec pro solutione oppositorum verè resolutorum Dominacionis vestrae adduci potest, libentissimè subscribo ei, vt firmiter fundata, & viriliter propugnata, quae tanto magis est notanda, quanto frequentius contingit.

S V M M A R I V M.

1 Suspendus à diuinis Episcopus non potest exercere diuina, scilicet actus per actum suo ordini specialiter deputatum. num. 2. & 4. passim autem potest, vt possit laicus, puta confiteri, communicare, Missam audire. num. 2. & hoc nedom extra suum Episcopatum, sed etiam in eo, modo non faciat auctoritative coram se celebrari. num. 3. & 4.

CONSILIVM IIII.

AN episcopus suspendus à diuinis possit confiteri, & communicare corpori Domini, & audire Missam?

1 Pro parte negatiua facit, quod suspendus à diuinis non

A potest diuina exercere. a

2 Sed pars affirmatiua est tenenda. Tum quia suspendus à diuinis solum prohibetur in officio suo agere sicut prius, vel officium suum exercere sicut prius, vt est textus in cap. 1. b & ibi glossa expressa, quae id notat, c & confirmat per cap. si quis Episcopus. d Tum quia tum demum suspendus à diuinis incurrit irregularitatem, quando exercet aliquem actum ordini suo specialiter deputatum, & sibi per suspensionem prohibitum, secundum Innocentium, e communiter receptum ibi, & in cap. 1. f & in cap. 1. g vbi late resoluit Philippus Francus.

3 Tum quia suspensio, prout specialiter capitur, sicut in casu proposito, pro censura ecclesiastica, definitur esse censura ecclesiastica, qua alicui personae ecclesiasticae prohibetur exercitium sui officij, vel beneficij ecclesiastici in totum, vel in partem, vt post alios tradimus nos in Manu. confess. h & ita non prohibetur illi quidquam, quod potest vt laicus exercere.

4 Cum ergo confiteri, communicare, & audire Missam, saltem non auctoritative eam coram se iubendo celebrari, possit facere vt laicus, non censetur illa ipsi prohibita; & consequenter faciendo illa non peccat, nec quidquam contra suspensionem à diuinis facit. Tum denique quod suspensio à diuinis intelligitur ab eis ex officio exercendis, & non ab eis audiendis, nec suscipiendis, nec aliter, quam ex officio exercendis per praedicta: quo soluitur argumentum pro parte negatiua formatum. Ex quibus inferitur, quod praedictus Episcopus potest audire diuina officia non solum extra suam dioccesim, sed etiam intra eam, & etiam intra ecclesiam cathedralam, vt alius dominus laicus potest simpliciter audire, quamuis non auctoritative eam faciendo celebrari, iuxta gloss. singularem in clem. 2. verb. celebrari. de priuilegijs, &c.

S V M M A R I V M.

1 Prima tonsura cum falsis dimissorijs ab alieno insignitus, & beneficium sumens nec suspendus est, nec irregularis. 1 Excommunicatus diuinis interessens, etiam psallendo in choro, non sit irregularis.

CONSILIVM V.

QV ID AM laicus effectus literis dimissorijs per se ipsum, & cum his prima tonsura insignitus ab Episcopo Italo impetrauit beneficium. Queritur, an sit ipso iure suspendus, & factus irregularis propter collationem beneficij.

1 Respondeo, quod nullam incurrit irregularitatem; quia non est vsus actu deputato illi ordini, cum nullus talis sit deputatus ordini primae tonsurae, vt satis colligitur ex his quae dixi in Man. confess. i & neque excommunicatus interessens diuinis, etiam psallendo in choro, incurrit irregularitatem; nisi faciat aliquid peculiariter illi ordini deputatum, vt vbi supra. k

S V M M A R I V M.

1 Illegitimus sine dispensatione, & cum falsis dimissorijs promotus, postea à Pontifice absolutus à dictis excessibus & infamia, cum suspensione ad certum tempus, potest eo transacto, sine alia dispensatione celebrare.

CONSILIVM VI.

ILLEGITIMVS ordinatus cum dispensatione ordinari legitime ad primam tonsuram, & postea cum falsis literis dimissorijs ordinatus ad omnes alios, etiam sacros, & presbyteratus, & postea absolutus ab omnibus illis excessibus, & ab omni nota & infamia ab eos incurra, praemissa suspensione à ministerio altaris in aliquod tempus, an possit vt suis ordinibus lapsa tempore suspensionis, & ipsa finita.

1 Respondi, posse: quia nihil obstat ei, quo minus possit; & quia iam ordinatus, & à poenis & censuris malae ordinationis absolutus non indiget dispensatione ad vtendum ordinibus, quos suscepit, quosque Papa ratificauit.

S V M M A R I V M.

1 Illegitimus irregularis est, sed non suspendus, quia in ipso non est culpa. 1 Ordinatus extra tempora, & per saltum, est suspendus, sed non irregularis. 2 Irregularis celebrando peccat, sed non sit nouè irregularis. 3 Ordinatus extra tempora vel ante atatem olim non erat suspendus, hodie sic, & num. 6.

a Cap. 1. de iud. li. 6. & c. 1. & c. 1. de sentent. excommunicacionis eod. lib. b §. fin. de re iud. lib. 6. c Verb. sicut prius. d 11. quaest. 3. e In c. si de excess. praelat. f §. si. de re iud. lib. 7. g §. si. de sent. excommunic. eod. lib. h Ca. 27. nu. 151.

i Cap. 27. nu. 171.

k Num. 241.

- 4 Ordinatus sacris extra tempora celebrando sit irregularis. 5 Suspendio quid, prout est vera censura, & quid impediatur, & semper prouenit ex crimine, & num. 6. 6 Excommunicatio & suspensio solum ob culpam propriam imponuntur, interdium vero etiam ob alienam. 7 Suspendio omnis violario peccatum; sed irregularitatem nisi suspensio sit ab annexis diuinis ordinibus, non inducit. 8 Papa solus super irregularitate procedente ex violatione suspensionis dispensat. 8 Dispensandi facultas super irregularitate per Concilium Episcopis data, ad eam, quae ob violationem suspensionis incurritur, extenditur.

CONSILIVM VII.

ALIAS fuit dubitatum, numquid ordinatus extra tempora, vel illegitimè natus, vel per saltum promotus, & similes celebrando efficiantur irregulares, ita vt soli Romano Pontifici dispensatio reseruetur. In qua dubitatione videndum erit, an ita suspensus efficiatur irregularis, & posito quod efficiatur irregularis, an talis suspensio & irregularitas dicantur prouenire ex delicto, & tunc an ex delicto occulto, & per consequens cui competat dispensatio. Textus in cap. cum quidam. a Itatur ordinatum extra tempora incidere in suspensionem: Speculatur. b Porro inquit si non sunt suspensi à canone propter crimen, vt illegitimè nati, corpore vitati, & huiusmodi, celebrando non sunt irregulares, dicens ita obseruari in Curia Romana, per quam dispensari consuevit super suspensione, nulla facta irregularitatis mentione: & idem dicit, c quam opinionem sequitur Philippus Francus. d Ex quibus omnibus colligitur huiusmodi suspensionem non descendere ex crimine, & tali modo suspensum non effici irregularem; etsi vera est doctrina Cardinalis, e quod suspensus à canone sententia celebrando fiat irregularis, secus autem, quando denunciatiuè, vel alio modo clericus prohibetur in ordine ministrare, iuxta terminos cap. 1. f & cap. 1. prater hoc. g manifestè liquet, ordinatum extra tempora, vel ante atatem legitimam celebrando non fieri irregularem: quandoquidem textus, h prohibet eo modo ordinatum in eo ordine ministrare. verum concessio quod in ordine ministrando efficiatur irregularis, dubitatur an possit à proprio Episcopo ordinario non ordinante dispensari. & quod in tali casu suspensionis non indigeat dispensatione Apostolica, sed Episcopali, est textus. i Stat modo difficultas in irregularitate: irregularitas enim proueniens ex celebratione post suspensionem soli Romano Pontifici reseruetur, vt est textus, k quamuis hodie liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus ex delicto proueniens dispensare iuxta constitutionem sacri Tridentini Concilij. l

AD HAS quaestiones respondeo primum, quod tam confusè proponuntur, mea sententia, vt paulo minus difficile sit eas distinguere, quam decidere. Proponuntur enim praesupponendo eodem modo esse respondendum de illegitimo, & de ordinato extra tempora, & per saltum promotus; & quod hi omnes sunt irregulares, & suspensi. 1 Secundo dico, quod illegitimus est quidem irregularis, m & tamen non est suspendus: quia nemo suspenditur sine culpa propria: licet enim propter quodlibet peccatum mortale quis possit suspendi aliquo modo, secundum resolutionem Aretini, n & etiam aliquando ob veniale, secundum Caietanum, o non tamen potest suspendi sine vilo peccato saltem veniali proprio, secundum omnes.

Tertio, quod ordinatus extra tempora iuris est suspendus per extrauagantem cum ex sacrorum. Pij II. & tamen non est irregularis, & etiam promotus per saltum, vt diximus in Manual. nostro confess. p

2 Quarto, quod irregularis licet grauius peccet celebrando; non tamen incurrit nouam irregularitatem, eo solo, quod existens irregularis celebret, secundum Innocentium, q cuius sententiam definitam de irregulari ob defectum corporalem membrorum, aut legitimacionis, aut ob infamiam resultantem ex notorietate criminis extendimus nos in Manual. r ad omnes alios irregulares ob identitatem rationis.

3 Quinto, quod cap. cum quidam. allegatum in quaestione, s non probat ordinatum extra tempora esse ipso iure suspendum, vt tenent ibi Innocentius & Ioannes Andreas, quos re-

fert ibi Antoninus, & probat efficaciter textus, a nam neque ordinatus ante legitimam atatem erat suspendus ipso iure, priusquam fieret praedicta extrauagans, cum ex sacrorum. vt probatur in cap. vel non est compos, b quae communis sententia est.

Sexto, quod Speculator in §. iuxta. citato in quaestione, multa dicit confusè, quae nos distinctius tractauimus in d. Man. c & quae dicit in praedicto num. 23. in vers. porro. sunt eadem, quae Innocentius vbi supra melius dixerat. Quare non arbitror textum curandum de ipsius dictis, nisi quatenus probat ea textibus, quos certè ibi aptos allegat, licet parum declaret.

4 Septimo, quod ordinatus extra tempora hodie sine dubio incurrit irregularitatem, si antequam absolueretur à suspensione incurra, ordine accepto vtatur, per praedictam extrauagantem & per cap. 1. d & per Innocentium communiter receptum vtroque.

5 Octauo, quod doctores varie loquuntur in hac materia distinguendo inter suspensionem à Deo, & à lege, vel homine, & inter suspensionem quo ad se tantum, vel quo ad se & alios, quae varietas descendit ex eo quod non constituunt veram & propriam definitionem suspensionis, prout in hac materia accipitur, scilicet quod est censura ecclesiastica, qua alicui personae ecclesiasticae prohibetur exercitium sui officij, vel beneficij ecclesiastici in totum, vel in partem, in certum tempus, vel in perpetuum quo ad partem, quam nos dedimus & probauimus in praedicto Manu. e ex qua ibi intrulimus, neque peccatum mortale, neque minore excommunicationem, immo neque maiorem, neque interdictum, neque irregularitatem esse proprie suspensiones.

6 Nono, quod omnis excommunicatio & suspensio imponuntur propter peccatum proprium, interdium autem etiam propter alienum; & ita omnis vera suspensio iusta, siue à iure, siue ab homine lata descendit ex crimine, & siue sit occulta, siue publica, impedit vsu illius actus officij ecclesiastici, à quo suspenditur: ita quod peccat mortaliter agendo illum durante suspensione; quia contrauenit obedientiae debitae Ecclesiae. f

7 Decimo, licet omnis violatio suspensionis sit peccatum, non tamen omnis inducit irregularitatem, sed solum violatio illius, quae suspendit à diuinis ordinibus annexis, iuxta Innocentium communiter receptum. g

Vndecimo, quod cap. consultationi. h non probat ordinatum extra tempora suspendum esse ipso iure suspensione propria, sed solum impropria, quae descendit ex peccato; licet suspendi possit per sententiam, iuxta cap. cum quidam. i vt supra dictum est, quauis hodie per extrauagantem praedictam cum ex sacrorum. sit suspendus ipso iure.

8 Duodecimo, quod super irregularitate incurra per violationem censurae suspensionis solus Papa dispensat iuxta c. 1. k & ibi Innocentium receptum ab omnibus, nec Cardin. l citatus in quaestione voluit dicere aliud.

Decimotertio, quod facultas dispensandi tributa Episcopis per m Concilium Tridentinum aequè extenditur ad irregularitates incurras ob violationem suspensionum, ac ob alias causas. Ad quas autem suspensiones non occultas extendatur, longa quaestio est; cuius & etiam praemissorum decisionem amplio remitto ad n meum Man. hic enim id commode fieri non potest. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

1 Ordinatus presbyterio ante legitimam atatem est suspendus; & quia postea statim cum Episcopo simul consecratur, sit irregularis.

CONSILIVM VIII.

VTRVM accipiens presbyteratum ante legitimam atatem sit irregularis, antequam celebret, vel vtatur alio ordine sacro?

1 Respondeo, quod sic; quia assumens presbyteratum ante legitimam atatem sit ipso iure suspendus per extrauagantem Pij II. cum ex sacrorum. citatam à nobis in Manu. confess. o & sit irregularis, si post illum assumptum vtatur ordine sacro; & qui ordinatur presbyter consecratur cum Episcopo, & vtatur ordine presbyteratus, posteaquam assumpsit illum; quia Episcopus prius ordinat presbyteros, & prius infligit eis

a In cap. 1. de sen. excom. li. 6.

b In c. 1. de sen. excom. li. 6. num. 5.

c De clerico excom. minif.

d Cap. 23. nu. 45. & seq.

a In verb. red dere debet.

b Eod. tit. in verbo suspendendos.

c Ca. 27. à n. 193.

d De re iud. li. 6. & cap. 1. de sententia excomm. eod. lib.

e Ca. 27. nu. 151.

f Arg. c. 2. de maior. & ob.

g In dicto ca. 1. de sen. exco. lib. 6. h De temp. ordin. i Eodem titu.

k De iudic. li. 6. capite 1. de sententia excom. eodem lib. l In cle. 1. q. 11. de priuil. m Cap. 6. de refer. sess. 24.

n Cap. 27.

o Ca. 25. n. 70.

characterem illius ordinis, quam consecret, & admittat eos ad consecrandum secum; alioquin enim induceret eos ad consecrandum, antequam haberent potestatem id faciendi, quod est absurdum, & ita non dicendum, & c.

Advertendum prædictum in concl. non videtur a certam: nã hanc concelebrationem hic facit, non ea intentione ut tamquam sacerdos sacrum faciat cum de missa nihil aliud faciat quam proferre verba consecrationis: sed ea proferat tamquam appendicem ad ipsam assumptionem ordinis passivæ, & non re formaliter intendat actus ordinis exercere. Nec Cancellaria hoc reputat pro talibus: unde prædictis, qui ante aetatem acceperunt sacerdotium, si dicant se non celebrasse, dat dispensationem à suspensione. Si vero dicant se celebrasse, dat dispensationem, quam semper daret, si admitteret per prædictam concelebrationem irregularitatem incurri. Aliud forte esset si tempore interdicti sic sacerdotium acciperet, & certe mirum est, quod nullus ex antiquioribus Doctoribus hunc reputaverit irregularem.

S V M M A R I V M.

- 1 Suspensus actum ordinis exercens sit irregularis.
- 2 Suspensus, actus iure particulari sacerdotio adscriptos exercens, si non sint divina officia, peccat, sed non sit irregularis. & num. 3. & 5.
- 2 Responsoria, psalmos, epistolam sine solemnibus apparatu, vel alia divina officia, quæ à laicis cantari vel fieri possunt, cantans suspensus, non sit irregularis.
- 4 Censuratus ut per actum ei prohibendum fiat irregularis, duo requiruntur, videlicet, ut actus sit divinum officium, & deputatus certo ordini.
- 6 Suspensus gaudet privilegio fori, & canonis, sed non honoris.
- 6 Præbenda actu sacerdotalis promotio ante aetatem non danda.

CONSILIVM IX.

REGVLARIS ex ordine N. ante legitimam aetatem sacros ordines suscepit, electionibusque, statione, & sessione inter sacerdotes usus est, & alijs actibus solum in sacris & sacerdotio constitutis deputatis interfuit. Dubitavit, an esset suspensus, & factus irregularis.

1 Respondeo primo, certum esse præfatum D. consulentem sacri ordinis N. ante legitimam aetatem ordinatum ipso iure incurrisse suspensionem ab officio per extraneam Pij II. quæ incipit, cum ex sacrorum.

Secundo, ex hoc inferri, non posse ipsum absque magna diuinæ maiestatis offensa, & irregularitate incurrenda, Missam, vel Euangelium, & epistolam solemniter cantare: quia hi actus sunt specialiter deputati ordinibus, quos suscepit.

2 Tertio, quod magis dubitari potest de alijs actibus in casu propositis, scilicet sessione, & statione inter sacerdotes, & electione actiua & passiva ad eosdem solos pertinente.

Pro parte negante facit primo, quod tales actus non videntur inducere irregularitatem: quoniam ordinatus, qui est excommunicatus, vel suspensus, solum incurrit illam exercendo actus specialiter deputatos actui ordinis, ut aiunt Innocentius & Panormitanus communiter recepti. b ut cum sacerdos missam, diaconus cantat Euangelium, vel subdiaconus epistolam in apparatu solemnibus: non autem qui solum cantaret responsoria, vel psalmos, vel cantaret præfata sine apparatu solemnibus, vel faceret alia divina officia, quæ etiam à laicis canuntur, & fiunt, aut fieri possunt.

Secundo, quod licet suspensus, faciendo deputata ordini suo incurrat irregularitatem, ut eleganter dicit Panormitanus, c non tamen exercendo alia, quæ non sunt certo ordini deputata, ut ibidem subiungit. d

3 Pro parte vero affirmante facit, quod licet præfati actus iure communi non sint deputati certis ordinibus, sunt tamen iure particulari constitutionum præfati ordinis N. & Doctores dicentes incurrere irregularitatem ordinatos exercentes ordines suos generaliter loquuntur de exercentibus actus deputatos suis ordinibus, & præsupponitur in casu actus esse deputatos ordini sacerdotali.

Propter quæ omnia videtur nobis hoc dubium esse satis novum, postquam ad utriusque illius partem multa adduci, quorum tamen graviora in prædictis argumentis insinuantur. Ad quæ adducenda non est nunc nobis iustum otium, & iusta valetudo. Sed vt paream iussui Domini mei potentis id mihi inbere, dico primo huiusmodi religiosum, qui faceret

aliquem trium præfatorum actuum, non incurrere irregularitatem: quia licet sint actus deputati ordini sacerdotali per statuta ordinis, non tamen sunt divina officia: & secundum mentem Doctorum duo requiruntur ad hoc, vt ordinatus excommunicatus, vel suspensus incurrat irregularitatem: alterum est, vt sit officium divinum, per ea quæ dicimus in Man. confess. a & alterum vt sit deputatum aliqui ordini certo: & præfati tres actus, vt prædicatur, non sunt divina officia.

5 Secundo, quod huiusmodi religiosus arceri potest à præfatis tribus actibus: nam licet exercendo illos non incurrat irregularitatem, peccat tamen; sicut suspensus eligendo, vel permittendo vt eligatur, non incurrit quidem irregularitatem, vt ait Panormitanus vbi supra, sed peccat secundum omnes, quia facit actum sibi prohibitum. b

6 Tum quia ordinatus suspensus, & excommunicatus licet gaudeat privilegio fori, & canonis, c non tamen gaudet privilegio alijs honoris & utilitatis convenientibus ei ratione ordinis, puta, vt sic capax collationis beneficiorum secularium, vel regularium, & dignitatis, & honorum. d Unde glossa memorabilis, e dicit, præbendam sacerdotalem, id est, quæ sacerdotium actu requirit in eo, cui est conferenda, non esse dandam ei qui factus est sacerdos ante legitimam aetatem. Tum quia interdicens est ei ordinis usus. f Tum quia non debet ex suo delicto allequi, quod sine illo non fuisset allequutus. g Salua, & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Suspensus, interdictus, vel excommunicatus, collectam in choro dicens sit irregularis.
- 2 Aquam solemniter benedicens censura innodatus sit irregularis, sicut & solemniter baptizans, quia isti actus sunt certo ordini deputati.

CONSILIVM X.

QUIDAM presbyter suspensus, interdictus, vel excommunicatus dixit collectam in choro vti hebdomadarius. Quæsitum est, an sit irregularis.

1 Respondetur, quod sic, secundum Innocentium, h quem ad idem citamus in Manu. confess. i vbi tangitur firma ratio eius dicti, scilicet, quod facit actum certo ordini deputatum: quia eadem concluditur idem de illo, qui solemniter baptizat, vel solemniter benedicat aquam benedictam; quod etiam Siluester tangit. k

S V M M A R I V M.

- 1 Irregularis est celebrans Missam in altari interdicto, sicut in ecclesia interdicta.

CONSILIVM XI.

AN celebrans in altari interdicto sit irregularis, sicut celebrans in ecclesia interdicta?

1 Respondeo, quod sic: quia contextus cap. is qui. l expresse ait, esse irregularem, qui celebrat in loco interdicto, non se restringendo ad ecclesiam: & altare est locus, immo locus, vbi celebratur.

S V M M A R I V M.

- 1 Pontificalia exercens Episcopus, etiam semel, etiam solum calicem, vel corporalia consecrando in aliena diocesi sine licentia diocesani non cogitans id sibi non licere, sed credens bene facere, non euitat suspensionem à pontificalibus, nec irregularitatem, si sic ligatus, etiam non aduertens se ligatum, eadem postea exerceat.
- 2 Irregularitas, & suspensio etiam in foro conscientie incurritur, etiam ob ignorantiam & inaduertentiam exercendi iure prohibita.
- Penitentia quæ possit imponi ei, qui ob incogitantiam incidit in suspensionem, & irregularitatem.

CONSILIVM XII.

QUIDAM Episcopus abhinc aliquibus annis in aliena diocesi existens pontificalia exercuit sine licentia illius Episcopi, in cuius diocesi morabatur: & hoc fuit consecrando calicem, vel corporalia semel, idque bona fide fecit, nec habuit animum decretis Concilij Tridentini, aut sacrorum canonum contraveniendi, nec consideravit id sibi non licere: post id temporis Missas celebravit, & omnia alia munera episcopalia administravit, nihil ad hoc respiciens, sicut nec antea à principio aduerterat.

a Cap. 27. nu. 244.

b Ca. cum inter R. cum ei adnot. de elec. c Si quis suadente. 7. qu. 4. & c. aduersus. & c. inter alia. de imm. eccles. d Ca. 2. & c. si celebrat. de cler. excom. ministran. e Cap. ei cui. verbo. aetate. de præben. li. 6. f Cap. vel non est compos. de temp. ord. g Vulg. ca. Sa. des Apostolicas. de rescrip. & leg. itaque fullo. ff. de surtis.

h In c. si. de excess. pralat. i Cap. 27. nu. 244. k Ver. irregul. laribus. qu. 13.

l De sent. excom. lib. 6.

a Cap. 5. sess. 6.

Quæritur nunc, an Episcopus prædictus fecerit contra Concilium Tridentinum & incidit in pœnam in eo contentam, seu in alias pœnas à iure statutas; & si fortè incidit, quomodo se in hoc casu gerere debeat.

b Cap. 5.

1 Ad hoc dico primo, videri prædictum Episcopum incurrisse suspensionem, quam prædictum Concilium Tridentinum inducit, & consequenter incidisse per usum pontificalium postea subsequutum in irregularitatem.

2 Secundo, data mihi facultate respondendi ad hunc casum à Summo Pœnitentiario, & à toto suo prætorio simul, & faciendi omnia, quæ Reuerendissim. Episcopo consulenti sunt necessaria; ego, potestate mihi in hoc facta, absoluerem prædictum Episcopum à prædicta suspensione, & dispensarem super irregularitate ob eam contracta, eam omnino abolendo, attento quod consecrationem prædictam non fecit in prædicti Concilij, & contentum, nec intendens illud transgredi, immo credens bene facere; & quod humiliter & deuotamente se prædictæ Sedis Apostolicæ censuræ subiicit; imposita tamen pro incogitantia & inaduertentia huiusmodi suspensione decem dierum ab exercitio pontificalium, non tamen presbyteralium; & quod inter illos coronam Virginis decies diceret, & decies largiretur elemosynam, quæ sibi placuerit, & duobus alijs diebus non præceptis ante Natalem Domini ieiunaret. Salua, & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Monitorium, seu præceptum, de soluendo ante condemnationem, siue clausula iustificante factum, est nullum simul cum excommunicatione exinde subsequuta.
- 2 Credere aduersario, quod sit in eius defensionem aliquid facturus, non debet aliquis. Unde si aliter res succedat, non erit ob id in probabili ignorantia.
- 2 Monitorium à iudice, vt quid faciat sub pœna excommunicationis, lapsa tempore debet inquirere an excommunicatio fuerit contra ipsum lata; alioquin non est in illius probabili ignorantia: si tamen nullum habuit contemptum, sine quo irregularitas non incurritur, verè coram Deo non videtur irregularis, num. 4. licet sit secus in foro exteriori, num. 3.
- 3 Excommunicari potest absens, & ignorans; sed celebrando, si ignorantia sit probabilis, non peccat, nec sit irregularis, immo & in foro conscientie excusatur ab irregularitate, quæ non incurritur sine contemptu, num. 4.
- 4 Collatio beneficij excommunicato, & illam ignoranti facta non tenet.

CONSILIVM XIII.

CVIDAM presbytero fuit notificatum monitorium vicarij Episcopi sui iudicis, vt solueret quoddam debitum longè à loco iudicis, sed intra eamdem dioccesim: qui sperans, quod intimaret impetraret, vt promissit, à creditore suo cognato dilationem, vel quod daret literas debitoris procuratori suo, vt compareret coram vicario, exiuit diocesim, quo iter faciebat, cum esset monitor: & postea credens dilationem habitam fuisse, vel suum procuratorem comparuisse, & ita credens se non fuisse excommunicatum, celebravit, & obtinuit beneficium. Sed vicarius, instante parte, declarauit eum excommunicatum contra ipem & credulitatem eius.

Quæritur, an is fuisset excommunicatus, antequam sciuisset declarationem factam, & an sit irregularis, & an collatio beneficij ei postea facta valuerit.

1 Respondeo sequentia. Primum, quod, si monitorium prædictum præceptorum de soluendo debitum fuit factum sine clausula illa iustificatiua, si te grauatum senseris, intra talem terminum compareas, fuit nullum, & excommunicatio per illud facta etiam nulla, per illa multa, quæ nos adduximus in relectione cap. cum contingat. d post Baldum, e quia non licet incipere ab executione ante latam sententiam, per illum l. i. nisi cum prædicta clausula iustificatiua, per quam præceptum executionum resoluitur in citatorium, iuxta glossam singularem, f sed suspicor prædictum monitorium habuisse prædictam clausulam.

2 Secundo, quod ignorantia prædicti D. consulentis non videtur fuisse probabilis: quia non debuit confidere, nec credere aduersario. Tum quia poterat scire, an absolutus esset, scribendo ad suum procuratorem, & etiam ad parochum sui oppidi.

d De rescrip. e In l. 1. C. de re iudic. n. 14.

f Cap. ex parte. de ver. sig.

3 Tertio, quod præfatus presbyter fuit excommunicatus, antequam notificaretur ei declaratoria: quia declaratio nihil noui inducit, sed iam inductum esse denunciat. a Nec obstat glossa, b immo est pro hac parte, quatenus ait absentem & ignorantem posse excommunicari; licet excommunicatio ei non noceat ad hoc, vt eam non seruando peccet, vel incurrat irregularitatem, si ignorantia est probabilis.

4 Quarto, quod D. consulens non videtur incurrisse irregularitatem, saltem quo ad forum conscientie: quia nullum contemptum habuit, & sine illo non incurritur illa, vt dicit Panormitanus, c & Dominicus. d

Quinto, quod collatio prædicti beneficij fuit nulla, iuxta glossam communiter receptam, e quam breuiter graui ratione fundauimus nos in Man. conf. f

Sexto, quod consulens deberet impetrare quo ad forum conscientie tantum dispensationem ad retinendum beneficium, & etiam ad cautelam super irregularitate, si & quatenus opus sit, & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus, fructus & distributiones beneficij antea legitime obtenti perdit, irregularis autem non.

CONSILIVM XIII.

QUIDAM excommunicatus celebravit, & ob id incidit in irregularitatem, & non obstante ea percepit fructus, & distributiones quotidianas. Quæritur quid faciendum.

1 Respondetur, quod licet per excommunicationem perdat quis fructus, & distributiones beneficij eo modo, quo dicitur in cap. pastoralis. g adiuncta glossa, h tamen, qui est irregularis, non perdit fructus propter irregularitatem, neque distributiones beneficij habiti iuste ante irregularitatem incursum, iuxta sententiam Innocentij receptam, i & ita irregularis nullatenus tenetur restituere fructus, nec distributiones beneficij ante iam canonicè adepti. Per quod cessat quaestio proposita, & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus, & interdictus ministrans, vnam ex duabus causis, vel verius duas incurrit irregularitates, quarum vna sine altera tolli potest, sed non prodest, donec altera tollatur.

CONSILIVM XV.

AN qui est excommunicatus, & interdictus, celebrando incurrat duas irregularitates?

1 Respondeo, duas irregularitates incurri, aut vnam ex duplici causa, argum. notatorum in cap. cum pro causa. k Tum quia qui contra duo, tria, vel quatuor præcepta vno actu peccat, totidem peccata committit, quor præcepta transgreditur, aut vnum peccatum cum tot circumstantiis necessario confitendis, quor præcepta est transgressus, vt diximus in Man. conf. l Tum quia nulla ratio reddi potest, cur magis incuratur ex vna causa, quam alia; & non potest dici ex neutra incurri, & ita indigebit huiusmodi irregularis duplici dispensatione, aut vna ex duplici causa. Mihi autem iuri consonantius videtur, duplicem irregularitatem incurri, & alteram sine altera tolli posse; sed donec altera tollatur, sublatione alterius vt non posse, sicut de excommunicato dicitur duplici ex causa. m

S V M M A R I V M.

- 1 Absolutio à censura ob vnam causam incursum tenet, sed non extenditur ad incursum ob alias causas.
- 1 Pluries incidens in actum, cui annexa est excommunicatio lata sententia plures incurrit excommunicationes: & si sic ligatus celebrat, contrahit irregularitatem ex diuersis causis, adeo vt non sufficiat absolutio & dispensatio ab vna, & num. 2.
- 2 Dispensatio super vna irregularitate incursum ex vna causa tenet quo ad illam, sed non extenditur ad contractam ex alia causa.
- 3 Dispensatus super vna irregularitate cum retentione beneficij in ea obtenti, cum pluribus teneretur obnoxius, tenetur etiam ab alijs dispensationem impetrare, cum noua dispensatione retinendi dictum beneficium in eisdem obtentum.

a Le. ha. redes palam. post princip. ff. de resam. b Cap. Apostolica. de cle. excom. minis.

c In d. s. verum. d Ca. soler. de sent. excom. l. 6. e Cap. Apostolica. de cle. excom. min. f Cap. 17. n. 271. vers. 8.

g s. verum. h In verborum subrabuntur. de appellatio. i In c. cu nobis. de coess. prob.

k De sen. excom. & ca. ex parte. de offic. ordin.

l Pral. 9. nu. 20.

m In d. ca. ex parte.

a L. nã quod absurdum. ff. de bonis liber.

b In c. si. de excess. pralat.

c In d. si. c. si. d. Num. 5.

CONSILIVM XVI.

QVIDAM incidit in censuras extrauagantis ab ipso Gregorij XIII. octies, & celebrando incurrit irregularitatem, & manens in ea obtrinit quoddam beneficium, & postea obtinuit abolitionem à censuris duabus de causis incurtis, cum retentione beneficii.

Quæritur, an absolutio eius ualuerit, & an dispensatio super irregularitate incurta ex celebratione in excommunicatione incurta duabus de causis extendatur ad irregularitatem incurtam ob celebrationem in alijs excommunicationibus, in quas alijs de causis incidit.

1 Respondeo primo, quod absolutio ab illis duabus excommunicationibus incurtis ob illas duas causas ualuit, sed non extenditur ad alias incurtas ob alias causas, secundum uerorem intellectum cap. ex parte. & ideo necessaria est absolutio excommunicationum incurtarum ob alias causas.

2 Secundo, quod dispensatio super irregularitate contracta ex vna causa, ualeat quidem quoad illam, sed non extenditur quo ad aliam contractam alia de causa. Tum per prædicta capp. & paritatem rationis, quæ in excommunicatione & irregularitate quo ad hoc inueniri uidentur. Tum quod nemo diceret dispensationem super irregularitate contractam ex vno homicidio extendi ad irregularitatem contractam ex alio simili homicidio: immo non pauci dubitarent, an dispensatio super irregularitate contracta ex vno homicidio ualere, non facta mentione de dispensatione irregularitatis contractæ ob aliud, per l. 2. & quod ibi per illum dixerunt Guilielmus de Cuno, & Baldus & alij relati à Felino.

3 Tertio, quod facultas retinendi beneficium collatum, non obstante irregularitate vna, non uidetur extendi ad retentionem eiusdem, non obstante alia irregularitate. Tum per prædicta. Tum quod uoluntas non fertur in incognitum, secundum Augustinum receptum, quod etiam sentit Iurifconsultus, & Papa, ergo uoluntas Papæ uolentis facere quem habilem, non obstante quadam irregularitate sibi expressa, non uidetur uelle facere habilem, non obstante alia, quam ipse non nouit, quæque ipsi non exprimitur.

Quarto, quod ex his est consequens D. consulentem debere sibi prouidere de abolitione aliarum excommunicationum, & dispensatione aliarum irregularitatum, & noua retentione beneficii quæ sit in statu irregularitatis. Salua, &c.

SVMMARIVM.

- 1 Irregularitas non tollitur nec per clausulam, Absolutes te à censuris, &c. nec aliter, nisi exprimat.
2 Suspensio ex notorio concubinato tollitur per pœnitentiam, sed non irregularitas contracta ex eo.
3 Motu proprio rescribens Papa non censetur ob hoc dispensare super his quæ iure communi obstant.

CONSILIVM XVII.

DE eo, qui factus irregularis ob notorium concubinatum, impetrauit à Papa beneficium.

Vnde quæritur fuit primum, an per clausulam bullis inserti solitam, Teque à quibusuis, &c. censeatur secum dispensatum super irregularitate.

Secundo, an per pœnitentiam illa tollatur. Tertio, an per illa uerba, Animum suum mouentibus, &c. uideatur Papa dispensare.

1 AD PRIMAM quæstionem responderetur, quod non, quia numquam uidetur Papa absolueret ab irregularitate, uel facere facultatem absoluenti ea, nisi id exprimat, ut diximus in Manual. f

2 AD SECUNDAM, quod licet suspensio, quæ incurritur per notorium concubinatum, ipso iure tollatur per pœnitentiam, ut nos diximus in Manual. § irregularitas tamen orta ex celebratione publici fornicarij non tollitur ipso iure per pœnitentiam, ut nos satis exprimimus in d. Manual. h immo nec irregularitas nata ex publico concubinato, ut habet glossa Pragmaticæ sanctionis Gallicanæ, i pro qua ibi bonus textus.

3 AD TERTIAM, quod non satis intelligo, quo modo illa clausula possit prodesse impetranti, si uerbum animam referatur ad Papam, & minus si referatur ad impetrantem: &

a De offi ord. ep. cum pro causa de sententia. excõ.

b C. de Episc. audien. c In c. postula. tit. col. 4. de rescrip.

d In l. de qua re. ff. de iudic. c In c. super l. toris. de rescr.

f Cap. 27. nu. 254.

g Ca. 27. nu. 154.

h Cap. 25. nu. 77. i Tit. de concubinarijs. §. & nihil. uerbo inhabiles.

quod certum est, Papam, etiam si motu proprio scribat, non inducere dispensationem circa ea, quæ iure communi obstant, ut post alios scribit Philippus Francus, & ad rectè iudicandum oporteret uidere uerba prouisionis. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 Episcopus ex facultate Concilij absoluit ab excommunicatione simoniaco in beneficio, & cum eo dispensat super irregularitate, quia sic ligatus ministravit, modo simonia sit occulta. num. 2.

CONSILIVM XVIII.

ABSOLVERE, & dispensare an ualeat Episcopus eum, qui simoniaco beneficium adeptus est, & postea in ordinibus ministravit.

Qui diceret non posse Episcopum absolueret ab excommunicatione ob prædictam simoniam incurta, multum iurat b Concilium Tridentinum, c quatenus dat facultatem absoluenti à suspensione, & dispensandi in irregularitate, nulla facta mentione de excommunicatione: & qui de vno dicit, de alio negare uidentur. d Sed contrarium uidetur probabilius, eo quod licet expresse non det facultatem absoluenti ab excommunicatione, dat tamen tacite. Tum quia dat facultatem absoluenti in omnibus casibus reseruatam etiam Papæ; & nullus est talis, qui non habeat excommunicationem annexam, ut in Manu. e Tum quia dat facultatem absoluenti ab hæresi, cui est annexa excommunicatio, & non qualis qualis, sed prima reseruatam in bulla Cœnæ: & excommunicatio ob simoniam in beneficio incurta, licet sit reseruata Papæ, per extrauagantem secundam de simonia, non tamen continetur in bulla Cœnæ, quare Episcopus potest dispensare super irregularitate incurta ob celebrationem factam post commissam simoniam prædictam; quia prouenit ex delicto occulto; & super omni tali datur Episcopo facultas dispensandi: & qui totum dicit, nihil excludit. f

DE CLERICO NON ORDINATO MINISTRANTE.

SVMMARIVM.

1 Irregularis sit, qui uiuit ordine sacro, quem non habet; nec potest ascendere, nu. 3. nec suscipi uti sine dispensatione. nu. 4. quæ non à Pœnitentiario, sed à Papa obtinenda. nu. 2.

5 Parochialem legitime obtentam ob non promotionem amittit, qui nullo modo intra annum accipit sacerdotium; alijs secus, etiam si male illud susceperit.

CONSILIVM I.

RESPONDEO primo, quod dominus consulens est irregularis: quia utens actu peculiari ordinis sacri, quem non habet, sit irregularis, ut diximus in Man. conf. §

2 Secundo, quod Pœnitentiarius minor non habuit potestatem absoluenti ab irregularitate: quia id ad solum Papam pertinet, ut adnotat Siluester. h

3 Tertio, quod male fuit promotus ad ordines sacros: quia irregularis non potest ordinari eis: nam cap. secundum, i dicit, quod numquam ordinetur.

4 Quarto, quod non potest uti prædictis ordinibus sine dispensatione, quia est irregularis.

Quinto, quod ad concedendum dispensationem, adiuuat non celebrasse.

5 Sexto, quod si intra annum non fuit ordinatus presbyterio bene uel male, perdidit beneficium curatum, si erat parochialis ecclesia, per cap. licet canon. k & indiget noua prouisione, si autem fuit ordinatus bene uel male intra annum, non perdidit illud ipso iure propter delicta prædicta, licet posset priuari per sententiam, si probari posset. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 Occulta, quo ad effectum ut Episcopus possit dispensare, non desinit esse irregularitas incurta ob actum celebratum coram ignorantibus actum esse prohibitum, uel ex eo incurri irregularitatem, uel si solum sunt duo, uel tres, seu alibi celebrant, quam ubi erat nota excommunicatio; & hoc, modo de illis irregularitatibus nulla sit contra ipsam orta fama.

1 Dispensandi facultas uti fauorabilis amplianda, licet actus dispensandi sit stricte interpretandus.

a In c. motu proprio. de prob. lib. 6. num. 5.

b Ca. 6. licet. c Sess. 24.

d Leg. c. i. prator. ff. de iudi. c. qualis. d. 25.

e Cap. 27. nu. 261.

f Cap. solite. sub. ff. de maior. & obed. cum suis concord.

g Ca. 27. nu. 242.

h In uer. irregularitas. 11. i De clerico non ordinato ministr.

k Et ca. commissa. de elec. lib. 6.

CONSILIVM II.

DIACONVS solemniter publicè coram multis baptizauit quendam, ob quod uidetur incurrisse irregularitatem cap. i. cum nequeat diaconus iure baptizare solemniter, quod est munus presbyteri. Qui tamen circumstantibus, nesciebat id muneris esse illi prohibitum; & si aliquis id sciebat, nesciebat tamen per id incurri irregularitatem.

Quæritur, an cum tali diacono possit dispensare Episcopus per facultatem à Concilio Tridentino traditam ad dispensandum in irregularitatibus occultis. b

Quid item dicendum sit de faciente aliquid, ob quod excommunicationem incurrit, coram aliquibus, qui nesciunt illum in illo casu incurri, uel non nisi duo, uel tres.

Quid item de excommunicato in alia diœcesi, uel alia vrbe, & celebrante in alia, ubi nesciatur an sit excommunicatus.

Responderi posse uidentur, licere in his casibus Episcopo dispensare super irregularitatibus prædictis, modo nulla de illis contractis fama orta fuerit. Tum per adducta in nostro Manual. confess. c Tum quod licet dispensatio, siue actus dispensandi stricte debeat intelligi, iuxta cap. i. & 2. d potestas tamen dispensandi est fauorabilis, & amplianda, iuxta glossam singularem, e & tradita latius per Felinum & ab eo citatos. f

Aduertendum sac. Concil. dare Episcopo facultatem dispensandi super irregularitate, si procedat ex occulto delicto, quale non uidetur hoc, licet ij multi, coram quibus Diaconus baptizauit, ignorent ex dicto actu incurri irregularitatem. Nec contrarium probatur d. cap. 27. nu. 255. alijs 250.

SVMMARIVM.

1 Baptizans solemniter diaconus, ut diaconus, nõ ut sacerdos, non est suspensus, nec ministrando efficitur irregularis saltem in foro conscientie.

CONSILIVM III.

DIACONVS ad firmandam pacem inter eius propinquos ex vna parte, & quosdam ex altera, rogatus infantem solemniter, credens se posse, prout à quodam sacerdote id licere, & alijs ab eodem factum fuisse audiuerat, baptizauit, petita etiam prius licentia à loci archipresbytero; qui etiam dictæ actioni, ne ipse in aliquo erraret, assistit. Et quia postea ad presbyteratus ordinem se promoueri fecit, & ministravit, dubitatur an sit irregularis.

Pro affirmatiua facit primo conclusio communis, quod ministrans solemniter in ordine, quo quis non est insignitus, irregularitatem incurrit, ut post alios scribit Dominatio tua in Manual. § & in tractatu de oratione, h ubi affirmat solemnem baptismum esse actum proprium presbyterij ratione consecrationis: & de hoc est textus. i

Secundo, nam prædictus diaconus, exercendo actum presbyterij, nedum efficitur irregularis quo ad sacerdotium obtinendum, sed etiam ipso iure suspensus est ab ordine diaconatus, ut probatur in cap. 2. k iuncta maxime doctrina Abbatis antiqui ibidem afferentis hunc ad hoc, ut possit in ante susceptis ministrare, egeret misericordia Episcopi, quam faciet Episcopus, ut inquit ibi textus, postquam steterit arbitrio Episcopi biennio uel triennio suspensus: tunc sic suspensus celebrans efficitur irregularis, ex doctrina D. tua, l adducendo cap. i. m ergo & iste irregularis est.

Tertio, si suspensus ab aliquo actu ordinis ministrans in eodem efficitur irregularis, ut supra dictum fuit, multo magis efficitur talis, si ministrat in eodem, si illo omnino careat, quo argumento post alios utitur Abbas. n

Ad secundam, contra consulentem facit, quod qui alieno negotio sponte se ingerit, scire tenetur omnia, quæ ad illum actum exercendum legitime sunt necessaria, ex D. Thoma, o quæ si ignoret, non excusatur ut scribit Dominatio tua in suo Manual. p argum. cap. innotuit. ubi glossa. q Nec dictum prædicti sacerdotis, uel prædicti archipresbyteri assistentia præbet iustam excusationem: nam tunc opinio doctoris excusat consulentem, quando consultus reputatur doctus, ut ait Alexander, r qui num. 3. inquit post Angelum. s Qui consulit non periturum, excusatur quidem à dolo, sed non à temeritate: qualis non fuit dictus sacerdos. Archipresbyter autem nihil dixit, sed rogatus, ut hoc permetteret, permisit; quæ actio non uidetur præbere sufficientem excusationem, maxime in hac materia, quæ uidetur potius referenda ad lucrum non fa-

a De clerico non ordinato ministrante.

b Cap. licet. de resor. sess. 24.

c Cap. 27. nu. 250. d De fl. pres. lib. 6. e In cle. 1. de offic. uicæ. f In c. postula. ff. de rescrip.

g Cap. 27. nu. 242. h Ca. 6. n. 42. i In cap. i. de clerico non ordinato ministr.

k Eod. titul.

l In d. c. 27. n. 103. m Dere. iud. de sen. excommunic. in 6. n In d. c. 2. de clerico non ordinato ministr. o 12. q. 76. a. 2. in corpore. p Cap. 25. nu. 47. q Verbo ignorantia. de elect. cum concord. r Leg. iuris ignorantia. Co. qui admitti. s In l. Plagij. Co. ad l. Plagiam de Plagij.

t Leg. iuris ignorantia. Co. qui admitti. s In l. Plagij. Co. ad l. Plagiam de Plagij.

ciendum, quam ad damnum uitandum; cum, ut Alexander, a dixit in simili, hoc damnum non celebrandi habeat originem à lucro, scilicet à dono Ecclesiæ, quæ donauit, seu donat per ordines facultatem ministrandi.

Contrarium autem partem tenere non omnino improbabile uidetur, ex hoc vno argumento: Nec irregularitas, nec suspensio ipso iure est inducenda nisi in casibus in iure expressis. De primo est textus in cap. is qui. b De secundo, cum sit priuatio, seu impedimentum iuris, quod quis habet, est glossa. c Sed sic est, quod in casu nostro nullibi à iure hæc pœna imponitur, ergo nec imponenda est à nobis. Et ad contraria uidetur posse responderi. Ad primū responderetur, quod procederet, si dictus consulens solemniter tamquam sacerdos baptizasset, ad hoc enim ut incurratur irregularitas, non sufficit, ut quis solemniter baptizet, sed oportet ut faciat sub nomine, seu sub persona presbyteri, fingens se, seu reputans se sacerdotem, hoc mihi probat Abbas antiquus, qui, d inquit, Per totum istum titulum dicitur, quod non ordinatus celebrans ut ordinatus, deponitur. & glossando textum, e inquit, Baptizauerit, supple. ut sacerdos. Sed sic est, quod dictus consulens baptizauit quidem solemniter, sed non baptizauit ut sacerdos, sed ut diaconus, ad cuius ordinem credebatur spectare dictum actum exercere. Hoc idem mihi probat & clarius Hostiensis ibidem, qui sequendo prædictum doctorem inter cætera exemplificat dicendo, Ut si diaconus usurpet officium presbyteri, ac si talis esset, cum non sit. & paulo inferius exponendo uerbum, propter temeritatem, inquit, Quin immo & falsitatem: nam gerit se pro milite, cum non sit. Eadem etiam expositio deducitur ex Panormitano, f qui in positione casus loquitur de eo, qui, cum non esset ordinatus, ministrat, tamquam si esset ordinatus, & g inquit, quod tenetur pœna falsi, sicut non habens dignitatem, qui simulat se eam habere, & utitur illius insignibus, subdens. Quod nota contra eos, qui ex remotis partibus uenientes dicunt se esse doctores, cum non sint. Et hoc etiam innuit Dominatio tua, h qui duo in hoc casu requirit. Primū, ut exercuerit actum ordinis. Secundum, ut exercuerit illum tamquam dicto ordine insignitus. Sed sic est, quod dictus consulens exercuit quidem actum ordinis sacerdotalis, sed tamen illum non exercuit ut sacerdos, nec gessit se pro sacerdote, sed exercuit illum ut diaconus, gerens se pro diacono; unde non dicitur comprehensus sub dicta censura. Nec dicamus sufficere dictum diaconum baptizasse eo modo, & sub illa solemnitate, sub qua baptizat presbyter, ut uidetur posse colligi ex dictis aliorum doctorum. i Nam cum uerba sint formaliter accipienda, & non materialiter; de hoc diacono non est uerum dicere, quod baptizauerit sub persona & nomine sacerdotis, licet usus fuerit eisdem carimonijs, quibus uti solent sacerdotes: quod non sufficit, ut etiam colligitur ex Lapo. k Ad secundum respondeo, procedere, si ministrasset tamquam sacerdos, ut probat Abbas antiquus, qui, ut dixi prædictam eius glossam applicat ad omnia contenta sub dicto titulo. Item uidetur posse dici hunc non esse suspensum, sed suspendendum, ut uidetur colligi ex Abbate Panormitano & alijs ibi, qui dicunt, quod talis suspenditur. Hoc etiam confirmatur ex textu, ibi, triennio, uel biennio arbitrio Episcopi. ergo non est suspensus antequam Episcopus dictum tempus arbitretur, uel statuatur. Item & uerba textus, l hoc innunt, ibi, Abiciatur de ecclesia. & sic innuit à iudice suspendendum: Ad tertium, procederet, si ministrasset tamquam talis, & fingens se talem; quod non fecit. Quod autem ad ignorantiam spectat, & si non sit necesse uidetur admittenda. Nam dicta pœna irregularitatis & suspensionis non imponitur simpliciter dicta facienti, sed eadem temerarie facienti, ut patet ex textu, m ibi, propter temeritatem, quod uerbum indicat illum, qui scierit & ex proposito & sine causa rationabili aliquid de prohibitis facit, ut habet Cardinalis, n qualis non uidetur iste, qui potuit credere uersimiliter dicto sacerdoti in prædictis ad eius officium spectantibus, ac etiam suo prælato, à quo in effectu petiit nedum licentiam, sed etiam consilium; maxime cum hæc materia non uideretur admodum difficilis scitu: quo casu non uidetur necessarium peritiores adhibere, ex notatis per Abbatem. o Item hic sumus potius in materia damni uitandi, scilicet, ne qui habet characterem, perdat usum, quam in materia lucri non faciendi; quo casu ignorantia iuris excusat, etiam quod peritiores non adhibuerit, ut habet glossa, p saltem ut euitet pœnam, ex Bartholo. q Ad

a Vbi supra.

b De sententia excom. in 6. c In c. ff. gloss. pen. de iur. pa. 1. Rom. conf. 325. num. 3.

d In dict. ca. r. de cler. non ordin. ministr. c In uer. Baptizauerit.

f In d. c. 1.

g Num. 1.

h Dict. c. 27. num. 242. d.

i In d. cap. 1.

k Alleg. 28. ff. de suspens.

l In d. cap. 1.

m In d. ca. 1. n Cle. 1. §. ff. quis. not. i. de statu. monac. o In c. propositioni. de probat. on. n. 6. c. u. antecede. & cosiq. p In l. regula. uerb. raro ff. de iur. & fact. ign. q Leg. quod uerum ff. de possi.

doctrinam Angeli, & Alexandri respondeo hunc consuluiffe tales, de quibus probabiliter poterat credere, quod essent pe-
riti, saltem in pertinentibus ad dictum negotium: nec enim
aliter quis ad curam animarum debuit ab Episcopo admitti,
maximè conferendo archiepiscopatum, nisi sciret, quomodo,
& per quos debeat conferri sacramentum baptismi. Item
doctrina prædicta Alexandri & Angeli procedit, quando hæc
excusatio cedit in damnum aduersarij, qui sumptus & damna
non possit recuperare; in casu autem nostro facilius admitti-
tur excusatio, quæ in nullius damnum tendit. Ex quibus cupio
hunc pauperem sacerdotem non egere aliqua dispensa-
tione, quam non potest obtinere in foro exteriori nisi cum
dispendio temporis, & pecuniarum, quibus adeo caret, ut e-
xercitio ordinum cogatur victum querere. Requiritur modo
Dominionis tua sententiam.

PER EA, QUÆ SVBTILITER & eruditè
supra citantur; videtur iudicandū, quod dictus diaconus verè
quo ad forū Dei & conscientie non est irregularis, sed quod
in foro exteriori iudicaretur talis: quia præsumeretur bap-
tizasæ tamquam presbyter vsurpando officium presbyteri, ut
nos in Man. a supra citato diximus de cõstituto in minoribus
cantante epistolam cum manipulo, vbi non est consuetudo
id faciendi; qui tamen locus errore typographi est vitiat, &
debet sic legi; *Quin pridem respondi, quod quamuis clericus prime
tonsuræ, qui solemniter cõtauit epistolam cum manipulo tamquam
subdiaconus, vbi non erat consuetudo cantandi eam cum illo, nisi
subdiacono, sit irregularis; in foro tamen animæ non est talis, si no-
luit id facere tamquam subdiaconus.* Hæc ibi. Arbitror autem,
quod si probarentur omnia quæ narrantur in casu de assisten-
tia archiepiscopati, & quod à quodam sacerdote audiuit id
ei licere, & quod tam bona de causa illuc adiuit, &c. etiam in
foro exteriori iudicaretur mūdus ab irregularitate: quoniam
constaret non fecisse id illum dolo, neque cupiditate, neque
contemptu, sed bona fide; quæ cum non concurrunt, non in-
currunt irregularitas, ut definit Panormitanus, b & Domini-
cus, c per glossam penultimam. d Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Irregularis non est diacono baptizanti aliter, quam auctori-
zando, aut mandando, assistens.
- 2 Credi debet saltem iuranti in his, quæ ab animo pendunt.
- 3 Irregularis quo ad forum exterius in dubio non debet quis iu-
dicari, licet ipse se tali debeat iudicare in foro conscientie.

CONSILIVM IIII.

QVÆ SIT V M est, an parochus dans licentiam dia-
cono baptizandi solemniter, & assistens eidem baptizan-
ti, ita incurrat irregularitatem, sicut ipse diaconus, per cap. i. e
1 Respondetur, quod non, eo quod dederit illam: quia irregu-
laritas non incurritur, nisi in casibus expressis à iure, f de
quibus non est hic: neq; eo, quod assistit, si assistit ut quilibet
alius, vel ut corrigeret eū, si erraret, secus si assistisset auctori-
zando, aut mandando, per clem. Archiepiscopo, & ad iūcta gloss. h

An autem tali parochus accusator, & dicenti se solū assistisse
sola causa corrigendi, & non auctorizandi, debeat in dubio
credi, & iudicari non esse irregularis: Respondetur, quod sic.
2 Tum quia in his, quæ pendunt ex animo alicuius, creden-
dum est ei, saltem id iureiurando affirmati, iuxta duas glossas
quarum vtraque est recepta, & putata ab aliquibus singula-
ris, i & cap. significasti, de homic. vbi aptus in hoc textus. Tum
quia actus, qui potest interpretari commodè esse delictum,
& non delictum, debet interpretari non esse delictum, k vbi
textus in hoc aptissimus. Tum quia, licet quis se debeat in du-
bio iudicare irregulariter quo ad forum conscientie, in exte-
riori tamen debet iudicari à iudice non esse talis, ut nos deter-
minamus in Man. nostro conf. l. & antea in cap. si quis autem, m
per rationes aptiores & firmiores eis, quas Panormit. reddit n
communiter receptus, sed à nobis per easdem limitatus.

S V M M A R I V M.

- 1 Subdiaconus qui non est, in Missa Parasceues potest partem &
totam passionem vel lector cantare sine stola, sed tunc sacer-
dos debet secreto passionem legere.
- 2 Epistolam sine manipulo quilibet clericus, non quidem ut sub-
diaconus, sed ut clericus cantare potest.

CONSILIVM V.

AN qui inseruit in celebratione Missarū solemnium tāquā
subdiaconus, licet subdiaconus nō sit, possit in die Pa-
rasceues passionē D. N. Iesu Christi vna cū sacerdote cātare?

a Cap. 27. nu. 242.

b In e. pastorali. §. verum. de appellat. c. In ca. solot. sub fin. d. Eiusdem. de sententia ex-communicati. lib. 6.

c De cler. non ordinan. minist. f. Cap. i. qui. de sent. excō. lib. 6. g. De priuile. h. Verbo celo-brari.

i In 6. aliter. qui aliter incipit, sed i. de. In iur. de act. k Leg. merito. ff. pro. soc. c. 2. de reg. iur. l. Cap. 27. nu. 139. m. Depo. d. 7. n. In c. ad au. dientiam. de homit.

1 Respondeo, quod licite poterit cantare vnam partem
passionis à tribus cantanda, modo id faciat sine stola, & mo-
do non seruiat in aliis partibus Missæ: ut diaconus, & presby-
ter ipse cantet aliam partem ut diaconus, & reliquum Missæ
peragat sine diacono, vel cum alio, qui ut diaconus aliam par-
tem eiusdem passionis cantauerit. Tum quia id non est vti
ordine diaconatus, sed vti officio cantor. Tum quia secun-
dum Panormitanū & communē, a quilibet clericus sine ma-
nipulo potest cantare epistolam, non tamquam subdiaconus,
sed tamquam alius clericus, & cantor, vel lector.

2 Quin & fortè de stricto iure dici possit, quod solus to-
tam passionē sine stola cantare possit, modo id non faceret ut
diaconus, sed ut quidā cantor; nec seruiet ut talis in aliis par-
tibus Missæ; & presbyter, qui eam facit, sub silentio legeret
sibi totam passionem, ac si non cantaretur ab alio, vel ab aliis:
qua enim ratione clericus minorū ordinum potest cantare
epistolam Missæ: cantatæ sine manipulo, ut clericus, cantor,
vel lector, eadē subdiaconus, immo & eo minor videtur pos-
se cantare euangelium ut cantor sine stola, modo non seruiat
in aliis ut diaconus, & presbyter dicat sibi de more sub silen-
tio euangelium cantandum, & vbi est eadem ratio, idem ius
est censendum. b Salua, &c.

DE EO QVI FVRT. ORD. SVSCEPI.

S V M M A R I V M.

- 1 Minor, etiam infans, ordinatus suscipit characterē indelebilem.
- 2 Intentio saltem virtualis faciendi quod facit Ecclesia, si desit
collatio sacramenti, est omnino irrita & nulla. nu. 3. & talis
debet de nouo ordinari. nu. 6.
- 4 Baptizans feminam, quam credebat virum, intendens virum,
& non feminam baptizare, nihil facit: sicut nec qui 11. hos-
tias, quas 10 esse credebat, & non plures, eas consecrat, in-
tendens decem, & non plures consecrare; secus, si intendit
baptizare, & consecrare id quod ei oblatum est. nu. 5.
- 5 Protestatio, quam facit Episcopus ordinationes tenens ad ordi-
nandos, ne patientes defectus accedant, quia non intendit eos
ordinare, si vere concordat cum intentione, peccat quidem
in hoc Episcopus, nu. 12. sed tales ad ordines accedentes cha-
racterē non recipiunt, sed debent denuo ordinari. nu. 6. quod si
fiat ad arcendū tales, eo quia displicet Episcopo quod tales
accedant, recipiunt characterē, n. 7. & seq. & in dubio, secūdo,
& non primo mō censendū erit factū fuisse protestationē. n. 10.
- 7 Voluntas, seu desiderium volendi quod aliquid fiat, & intentio
non faciendi differunt, vnumque sine altero esse potest. nu. 8.
- 9 Ordines & beneficia conferens, licet cupiat & velit ut nullus
indignus accedat, potest tamen sine peccato velle ut collatio
talibus facta teneat nu. 7. & 8.
- 11 Publicam gerens personā, cum teneatur secundum exteriora
iudicare, potest sine peccato velle verum sacramentum con-
ferre digne secundum forum exterius, licet indigne secun-
dum interius, accedentibus.

CONSILIVM I.

AN ordinatus ad ordines sacros ante legitimam a-
tatem, mentitus illam Episcopo interroganti, an haberet
eam legitimā, sit verè ordinatus coram Deo, & in foro
conscientie, maxime si protestetur Episcopus, ne patientes
defectus accedant, quia non intendit eos ordinare?

1 Pro parte affirmante faciunt primo cap. sanctorum, & cap.
neminem. c. & extrauagans Pij II. & alia multa, quæ præsup-
ponunt ordinatos ante legitimam aetatem, vel alii defectum
patientes esse suspendendos, vel suspensos ab vsu ordinis sic
accepti, & præsupponunt non esse iterum ordinandos.
Secundo, quod etiam puer & infans verum ordinem, siue
characterem indelebilem ordinis acciperet, si Episcopus eum
ordinaret, secundum omnes.

Tertio, quod frequentissimè petuntur in Prætorio Pœni-
tentiariæ abolutiones à prædictis suspensionibus, & conce-
duntur, nullo eis præcepto facto, ut denuo ordinentur.

Quarto, videtur casus in c. i. d. quatenus probat, ordinatum
ab Episcopo, qui prohibuit etiam sub excommunicatione la-
tæ sententiæ, ne quis non examinatus accederet ad ordina-
tionem suam, accipere verum ordinem & characterē, etiam
si non sit examinatus, nec approbatus.

2 Pro parte verò negante facit primò, quòd omne sacra-
mentum est ipso iure irritum, & nullum omnino, si minister,
qui conficit illud, non habet intentionē actualē, vel saltē vir-
tualem cõficiendi illud, ut asserit Tho. cõmun. recept. e. Tum

a In c. 1. de ele. non ord. mini.

b Leg. illud. ff. ad l. Aquil. c. d. d. d. m. 2. de elect.

c 70. d. & ca. cum secundū c. suis. de pra. c. cū per tuas 3. de simon. c. c. vel non est compos. de tē. ord.

d De eo qui furt. ord. suscep.

e In 3. p. q. 64. n. 8.

quia ea, quæ sūt apta in multa, nō videtur efficacia, nisi deter-
minetur ad vñ; & facta, quæ in sacramētis interueniūt, pos-
sūt adaptari ad multa, ut palā est de verbis formæ baptismi, &
aqua, & lotionis; de verbis itē & materia Eucharistia, & de a-
lijs similiter. Tū quia licet in his, quæ aguntur per instrumētū
inanime, non requiratur intentio, cuius illud est incapax; sed
motus & applicatio ad opus supplet vim intentionis: in his
tamen, quæ fiunt per instrumentum animatum rationale, vi-
detur necessaria intentio saltem virtualis, de qua videtur lo-
qui S. Thomas, licet loquatur de habituali, ut etiam Caieta-
nus ibidem dicit, & ei concordat Sorus. a Quæ aut sit talis,
diximus in Enchirid. de orat. b

Secundo, quod ita definitum est à Concilio Tridētino, c
in hæc verba, *Si quis dixerit, in ministris, dum sacramenta con-
ficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltē faciendi quod
facit Ecclesia, anathema sit.*

3 Tertio oportet, quod ordinatio sit actio humana: sed ac-
tio humana non potest esse sine intentione; ergo requiritur
intentio faciendi saltem in genere, quod Ecclesia facere in-
tendit.

Quarto, quod Hostiensis in summa de baptismo, d dicit,
quod furiosus non potest baptizare.

4 Quinto, quod baptizās aliquem, quem putat esse virum,
& re vera est femina, non censetur conferre verum bap-
tismus, si intendebat baptizare virum, & non feminam: quā-
uis sic, si intendit baptizare id quod ei offeritur, quidquid il-
lud sit, secundum Hostiensem vbi sup. quem sequitur Silue-
ster, e declarans recte, non sufficere intentionem habitualem,
nec requiri actualē, sed tantum virtualē, & quid interfit in-
ter illam & habitualem, quod latius explicat Sorus. f

5 Ad hoc facit determinatio Calderini, quam sequitur Pa-
normitanus, g quod si sacerdos habens 11. hostias in altari, &
credens illas non esse nisi 10. protulit super eas verba consecra-
toria ea mente, ut consecraret omnes, quas habebat in præ-
sentia, omnes essent consecrata: si autem ea mente protulit,
ut tantum 10. consecraret, & non plures; licet essent plures,
nullam censeretur consecrassē.

Sexto, quod Petrus Rebuffus, h expresse determinat, quod
si Episcopus protestaretur se non intendere ordinare aliquem
eorum, qui p. tunt ordinari ab ipso, nisi eos, qui prius fuerint
examinati, & probati, non acciperent verum ordinem, qui aliter
accederent ad ordinis assumptionem.

6 Pro cõcordia prædictorum pro vtraque parte citatorum,
dicendum videtur primo, clericum ætatis legitime defectum
patientem ordinatum ab Episcopo, qui protestatus fuit: ore
& mente se non intendere ordinare aliquem huiusmodi de-
fectum patientem, non esse ordinatum, & debere ordinari
denuo, ut probant argumenta pro parte negante adducta.
2 Secundo, quod si protestatio huiusmodi fuit ore tantū
facta, ad arcendum audaciam nimiam accedentium illegiti-
mè ad accipiendos ordines, ut aliquos facere intelleximus, nō
autem mente, quia nolebat in tantum discrimen & scandalū
adducere à se ordinatos; iudicandi essent coram Deo ordina-
ti: quia coram eo veritas præualet. i

Tertio, quod si huiusmodi protestatio sola mente fieret,
ita quod Episcopus verè illa esset mente & intentione, quod
nollet ordinare, neque imprimere characterem eis, qui ætatis
defectum paterentur; verè coram Deo non essent ordinati:
quia verè coram Deo defuit Episcopo intentio ordinandi,
per eadem argumenta pro parte negante adducta.

7 Quarto, quod si Episcopus nec ore, nec mente decreuit
nullatenus ordinare eiusmodi defectum patientes, sed solum
noluit ut illi ordinarentur, & prohibuit ne accederent ad ordi-
nationem; censendi sunt ordinati, qui talem defectum pa-
tientes ordinarentur. Tum quod pro hoc est casus expressus
in d. c. i. k adducto in 4. arg. partis affirmantis. Tum quod id-
dem est iudicandum quo ad hoc de quolibet alio defectu, ob
quem vetatur iure ordinatio, ac de defectu ætatis: quia nul-
lus bonus Episcopus veller ut inhabiles ordinentur ad ordines:
sed non sequitur ex hoc, quod noluit imprimere characterem
eis. Tum quod omnia iura tacta in primo argumento eiusdē
partis, quibus suspenduntur tales ordinati ab Episcopis, præ-
supponunt, quod patientes tales defectus, & ideo male ordi-
nati receperunt ordinem & characterem, licet Episcopi nol-
lent ut illi ordinarentur; & ideo faciunt examinari eos, & ni-
hilominus eorum aliquot tum mendacijs, tum precibus, tum

a Li. 4. d. 1. g. ar. 8. col. 9. b Ca. 6. n. 14. c. c. 13. n. 17. c. Sess. 7. ca. 11. de sacra. in ge. nere.

d §. qua sit eius forma.

e Verb. bap- tismus 3. q. 13. f. vbi supra col. 11. g. In c. sacer- dos. de offic. ord. num. 25.

h In præci be. nesc. de cleri. ad sacrum or- dinem male promotis, in fi. ne.

i Cap. huma- na. an. 22. q. 5. c. 111. de sponsal. cū ei adno.

k De eo qui furtive ordi. suscep.

pecunia admittantur ad ordines ab examinatorebus.
8 Tum quia à separatis non fit illatio; a & separata sunt vo-
luntas, qua Episcopus vult, ne quis male ordinetur, & intentio
non imprimendi characterem: partim quod prior sine poste-
riori contingit; ut in d. cap. i. b partim quod quotidie tam Ma-
ximi Pontificis quam alij collatores beneficiorum nolent
conferre malis beneficiis, non tamen intendunt, ut collationes
quas faciunt, sint ipso iure nullæ, nisi in certis casibus, ut habet
communis resolutio, quam post alios sequitur Felinus. c

9 Tum quia omnes mortifero peccato infecti sunt indig-
ni sacramentis, d & beneficijs ecclesiasticis, ut nos post alios
tradimus in Miscel. 34. e attamen conferentes sacramenta &
beneficia existantibus in statu peccati mortalis: non intendūt,
ut illa eis collata sint ipso iure nulla. Tum denique quod sine
vilo peccato potest quis velle, ne quis male ordinetur, male
suscipiat sacramentum, male acceptet beneficium; attamen
quod ordinatio, & sacramenti & beneficij collatio valeant
eis eo modo, quo iure valere possunt.

10 Quinto, quod ex hoc 4. sequitur, quod nō est in dubio
præsumendum de Episcopo, quod non intendit ordinare ve-
rè illum, quem ordinat, ex eo quod ille patitur defectum æ-
tatis; etiam si mētus fuerit habere legitimam ætatem. Tū
quia, ut dictum est, non est arguendum, nec præsumendum à
separatis. Tum quia eadem ratione esset præsumendum; quod
Episcopus non intendit ordinare alios, qui paterentur defectū
naturalium, vel excessum censurarum, excommunicationis,
interdicti, suspensionis, irregularitatis, vel alius inhabilitatis,
immo cuiuscumque etiam peccati mortalis, cum peccent
mortifere tales procurando suam ordinationem: quod tamen
dicere esset absurdum, & numquam ab aliquo vel per som-
nium cogitatum, immo expressum contrarium in d. cap. i. f

11 Sexto, nō obstat dicere, quod ad hæc responderi potest
per argumēta, quæ adduci possunt ex eo, quod quilibet Episcopus
ordinas præsumitur bonus, g & quod Episcopus peccata
volendo conferre ordines ei, qui non habet legitimam æ-
tatem, h & quod peccat qui peccato consentit, i non in qua m
obstat cap. fin. k quia responderi potest per prædicta negando,
quod Episcopus peccet intendendo verum ordinem confer-
re accedentibus ad eum iuste secundum iura exterioris fori,

argum. l. illicitas. l & cap. pastoralis. m & aliorum multorum,
quæ probant personam publicam, qualis est Episcopus, debe-
re iudicare secundum allegata & probata, negado item, quod
Episcopus consentiat peccato, eo quod ordinandus peccat
ordinem petendo: alioquin omnis Episcopus intendens verū
ordinem conferre accedentibus cum peccato mortali, pecca-
ret, quod est absurdum, & ita non dicendum. n

12 Septimo, quod mea sententia grauius peccaret Episco-
pus generalem ordinationem facturis, si expresse vel tacite
coram Deo proponeret, quod non intendit ordinare ex illis
eos, qui sunt ordine indigni propter occulta crimina & defe-
ctus, quos ipse nescit, nec tenetur scire, vel non potest proba-
re. Tum argumento cap. si tantum. & cap. placuit. o quæ pro-
bant peccare Episcopum obicientem subdito crimē aliquod
quod probare non potest. Tum quod faceret contra consue-
tudinem sanctissimorum Episcoporum antiquorū, & nouo-
rum totius Ecclesiæ Christianæ, quod esset contrauenire ca.
quo iure. p & alis ei similibus. Tum quod induceret grandia
& noua scandala, contra cap. nihil cum scandalo. q Tum quod
non pertinet ad ipsum occulta crimina punire, r cum non sit
secretorum iudex. s Salua, &c.

*Aduertendum simile casum propositū fuisse sacra Congregationi,
in quo præterea Decanus quo Episcopus, dum viueret, familiariter
vtebatur, attestantur Episcopum sepe sibi dixisse se similes protesta-
tiones ad solum terrorem emittere; eamque inclinasse, ut sic ordina-
ri iterum ordinarentur, reque remissi ad Pont. idem anno 1566.
in Februario respondit, ut tales ordines iterum reciperent. Et ratio
est, quia ex verbis protestationis plene præsumptiue constabat de
voluntate Episcopi inuidentis talibus ordinem characterē non im-
primere; quæ præsumptio ex prædicta assertione Decani non elide-
batur.*

S V M M A R I V M.

- 1 Ordinatus non est, quem ordinans ordinare non intendit.
- 2 Infidelitas præcedens conuersionem, siue propria, siue parentum,
non impedit, quo minus quis possit ordines & beneficia re-
cipere.
- 2 Hæresis crimine damnati filijs simpliciter, nepotibus vero per

a Leg. Papiu. ff. de minor.

b De eo qui furt. ord. recep.

c In cap. 2. de re script. d Ca. illud. c. per E. Isiam. l. q. 1. e De Ros. B. Maria Virg.

f De eo qui furt.

g Ca. 2. de re. iur. cum simi. h Cap. fin. de tem. or. lib. 6. i Ad Ro. 1. c. 1. de off. de. leg. k De tē. ord. lib. 6. l §. veritas. ff. de off. pra. f. dis. m §. quia ve. ro. de off. ord.

n Cap. adu. de prob. lib. 6.

o 6. quæst. 2.

p 8. dist. 7. q. De pra. scri. r Cap. si om. nia. 6. qua. 1. s Ca. erubescant. 32. dist.

masculinam lineam descendentes solum nocent: ne possint ad ordines: nec ad beneficia promoueri: si solum sint damnati: uti suspensi: non nocent, quia descendentes hereticorum dici, non possunt.

3 Intentio ordinandi ordinanti defuisse non presumitur.

4 Malus nemo in dubio presumendus.

CONSILIVM II.

EPISCOPVS generalem ordinationem facturum prius edixit, ne qui ab hereticis originem ducerent, ad ordinationem accedere presumerent. Quo non obstante, quidam, cuius maternus auus ab heretica prauitatis Inquisitionibus propter quaedam verba fidei Catholicae quodammodo dissoluta; tamquam de heresi suspectus ad certam poenam condemnatus reperiebatur ordines accepit. super quo postea inquisiuit Episcopus, & fuerunt examinati testes. Dubitatum fuit, an praedictus nepos recte ordinatus censendus esset.

1 Respondeo, quod praed. D. consulens non debeat cense-ri bene ordinatus, facit primo, quod nemo potest haberi pro bene ordinato, nisi ordinator habuerit intentionem & voluntatem ordinandi; quia de substantia & essentia ordinationis, & consecrationis aliorum sacramentorum, est quod conferens vel conficiens illa habeat intentionem actualem, vel virtualem conferendi, vel faciendi ea, secundum S. Thomam communiter receptum, & quod praedictus Episcopus videtur non habuisse intentionem ordinandi consulentem, vt significat articulus praedictus, super quo fuerunt examinati testes. Secundo, quod consulens descendit ab auo punito per officium sanctae Inquisitionis, quod videtur contra c. statutum b. 2 Pro contraria vero parte facit primo, quod infidelitas praecedens conuersionem etiam eiusdem ordinandi, vel beneficio donandi, regulariter non impedit promotionem eius, vt habet cap. eam te. c. vbi hoc ponit pro regula Felinus num. 12. vers. infidelitas.

Secundo, quod per praedicta non probatur, quod auus maternus consulentis fuit haereticus, sed solum quod dixit aliquid non bene sonans, quod longe differt ab haeresi. d. Nec obstat, quod fuit a Sancto officio Inquisitionis condemnatus in aliquo: quoniam passim condemnantur multi etiam poena pecuniaria ab illo propter suspicionem etiam leuem hereticos, vt notatur in d. cap. accusatus. & cap. litteras. e. & consequenter non potest dici ob praedicta descendere ab haeretico: & licet id dici posset, non tamen diceretur descendere ab eo per lineam masculinam sed per foemineam, per quam qui descendit ultra primum gradum non fit inhabilis. f.

3 Tertio quod non obstat argumentum primum: quia non probatur defuisse Episcopo intentionem ordinandi eum. Tum per c. 1. s. ex quo colligitur non praesumi defectum intentionis ordinandi, qui ordinauit eum qui contra excommunicationem a se lata ordinationi diaconatus se ingessit, cum praesupponatur illum diaconum per dispensationem fieri posse sacerdotem sine iterata diaconatus receptione. Tum quod id ipsum efficaciter probatur in capit. vltim. h. Tum quod aliud est, quod aliquis Episcopus prohibeat ordinari aliquos indignos & aliud, quod ei desit intentio ordinandi eos, si se illi eorum indignitatem ignorantibus obtulerint ordinandos: & consequenter ab altero illorum ad alterum non est inferendum, cum a separatis non fiat illatio. i.

4 Minus obstat secundum, quod soluitur per 2. arg. pro hac parte formatum. & praeterea dici potest, non esse praesumendum defectum intentionis quo ad casum propositum; quia per talem praesumptionem praesumeretur Episcopum deliquisse: nam non poterat ipse iure repellere ordinandum ex eo, quod descenderet ab illo auo materno, per d. cap. statutum. 2. & in dubio non est praesumendum delictum, k. & ita D. consulens securum potest ordine suo vti quo ad forum conscientiae, immo vt puto, quo ad forum exterius, per alia quae adduci possent, sed non sunt necessaria.

DE PRIVILEGIIS ET EXCESSIBUS PRIVILEGIORUM.

SVMMARIVM.

1 Gratia a Papa non eget ad sui essentiam scriptura, nec expirat

a 3 p. q. 64. a. 8.

b De hereticis lib. 6.

c De rescrip. lib. 6.

d Arg. ca. accusatus de heret. lib. 6.

e De praesup. in d. c. statutum. 2.

f Di. c. statutum. 2.

g De eo qui furtime ordinem suscepit.

h Eiusd. sent.

i Le. Papin. ff. de minor. c. ad audiendum. de decim.

k Le. si procurator. ff. de cond. inde. c. 2. de regul. iuris.

morte concedentis; licet mandatum de ea faciendum, re integra, expirat. num. 2.

3 Credi nedum non debet in foro exteriori alicui asserenti sibi absentem gratiam factam nisi probet; sed nec in conscientia, nisi, semiplenam habeat probationem, vel aliquibus praesentibus ita facta sit, quod possent iurare ita esse. num. 4.

CONSILIVM I.

GRATIA facta a Papa sine scriptis viue vocis oraculo monialibus aliquibus manendi extra claustra, finita an fuerit morte Papae, & an sit credendum eis affirmantibus sibi factam fuisse illam gratiam, aut confessariis earum, qui eam fieri non audierunt, neque audierunt ab ipsomet Papa eam fecisse.

1 Responderetur primo, gratiam praefatam valuisse, licet non fuisset in scriptis facta: quia scriptura non est necessaria ad substantiam & valorem gratiae, per clementinam dudum. a. vt tradit Archidiaconus, b. receptus communiter ibi, & in rubrica de constitut. etiam per Felinum & Decium post alios ab eis citatos.

2 Secundum, quod praedicta gratia non expirat per mortem Papae: quia licet mandatum de gratia facienda expirat regulariter morte illius, c. gratia tamen iam facta non expirat morte illius, d. & textus aptissimus cap. si super gratia. e.

3 Tertio, quod praedictis monialibus solum non potest credi quo ad forum exterius: quia quo ad illud de non existentibus & non apparentibus idem est iudicandum. f.

4 Quarto, quod etiam quo ad solum forum conscientiae non potest eis solis credi, si solum de auditu & relatione aliorum deponunt, nisi iuuentur alicuius Cardinalis, vel sui praelati attestatio, vel alij magnis coniecturis, & indicijs, quae saltem semiplenam efficiant probationem: quia si Papa non fecit eis praedictam gratiam personaliter, ita vt ipsamet audissent eius verba, non possunt iurare eam fuisse sibi factam. & ita hoc casu videtur sua Sanctitas consulenda. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 Dispensandi facultate concessa non vtendum, literis, non expiratis, quando Papa in supplicatione deleuit illa verba, Per breue.

CONSILIVM II.

PRÆLATVS cuiusdam religionis supplicauit Sanctissimo, vt concederet ei & alijs suae religionis superioribus facultatem dispensandi super irregularitate occulta cum suis religiosis, sicut possunt Episcopi cum suis subditis vigore Concilij Tridentini & in supplicatione petebat, vt expediretur per breue, & non per bullam: Papa concessit facultatem, sed deleuit illam clausulam, in qua petebatur, quod expediretur per breue.

Dubitatur, an praedicti praelati possint vti dicta gratia sine alia expeditione literarum, an necesse sit bullas expedire.

1 Respondeo; quod etsi disputado forte teneri posset praedictos praelatos posse vti praedicta facultate ante bullarum expeditionem; non tamen auderem consulere vt id facerent, attento quod id esset contrarium menti Papae gratiam faciētis, cuius in arbitrio consistit suae gratiae limitatio, & ampliatio. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 Gratia a Papa concessa, donec aliud decernat, si nihil decernat, illius morte non expirat; secus de concessa vsque ad eius beneplacitum, quia morte cessat voluntas, seu beneplacitum.

CONSILIVM III.

DECANVS fuit exemptus a iurisdictione Episcopi per Papam, donec aliud decerneret. Dubitauit, an morte Papae recidat; & remaneat eidem Episcopo subiectus.

Respondeo, quod praefatus D. Decanus non remanebit subiectus Episcopo, si ante mortem suam aliud non decreuerit S. D. N. immo durabit exemptio, donec per successorem eius reuocetur exemptio a Papa concessa: donec enim aliud decreuerit, non videtur reuocari per solum mortem eius.

1 Tum quia gratia facta a Papa non expirat eius morte. 2 Tum quia nihil obstat, quod posuerit terminum,

a §. si a iudice glo. vbi. vbi. bo. de sepult. b In proxi. lib. 6.

c Cap. relatu. de off. deleg. d Cap. gratia. eodem tit. e Eod. tit. lib. 6. f Le. duo sunt Tit. ff. de testam. tur. c. c. f. sacerdos. iuncta a glo. de offic. ord.

g Ca. si super gratia. de off. deleg. lib. 6. c. de. ad. num. 8. fi. de sepult.

donec

donec aliud decernat: quia licet per mortem ipsius cesset gratia facta vsque ad beneplacitum eius per cap. si gratiose a quia per mortem definit beneplacitum eius; non est tamen idem de clausula, donec aliud decreuerit; quia licet per mortem definat velle, b non tamen per mortem suam aliud videtur decernere: quia in illo sufficit cessatio voluntatis, quae morte cessat; in hoc autem requiritur dispositio, & decretatio, siue statuitio, quae non fit per mortem, immo per eam tollitur potestas disponendi aliud. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 Casus reseruati Episcopo ligat exemptum, nisi sit ita exemptus, vt ne ratione delicti vel contractus ei subiciatur.

CONSILIVM IV.

EXEMPTVS simpliciter a iurisdictione Episcopi, an exemptatur a casibus ipsi Episcopo reseruatis?

1 Respondeo, quod exemptio simplex a iurisdictione Episcopi non videtur eximere quem a reseruacione casuum eius: quia ratione delicti & peccati subicitur ei, secus videtur, si esset ita exemptus, quod etiam ratione delicti vel contractus non subiectus ei, per notata ibidem.

Aduertendum an hoc responsu sit integrum, cum quoad forum principale quis ratione delicti seu peccati non sortiatur forum nec efficiatur subditus iudicis loci, in quo deliquit. gl. pen. in si. cap. placuit 16. q. 1. Panor. c. 1. ele. not. de rap. quem cum alijs refert, & sequitur add. ad Felyn. c. licet. num. 17. de for. comp. Et tanto magis doctrina Naua. hic est dubitabilis, si exemptus peccasset extra illius territorium, & dispositio d. c. 1. quod procedit in foro exteriori, non potest ex praedictis applicari foro penitentiali. Immo si aduertatur dispositionem d. c. 1. procedere limitando effectus absolutae exemptionis, sumi poterit argumentum, vt non limitet exemptiones, quoad forum conscientiae competentes.

SVMMARIVM.

1 Intellectus decreti sacri Conc. Trid. de obseruandis & euitandis in celebratione. sess. 22.

1 Privilegio cap. fin. de priuileg. in 6. Roma non vtitur nec Episcopi, nec Cardinales, nisi de expressa concessione Papae; at extra in suo episcopatu ex causa vti possunt, in alieno autem non, si Episcopus ille Conc. Trid. recepit, simulque mandauit: ne quis extra loca ad missandum deputata celebret. num. 2.

2 Episcopus, etiam post Conc. Trid. in sua diocesi iuxta statutum Concilij Triburienfis licentiam facere potest sacerdotibus, vt extra ecclesias sacrum faciant.

CONSILIVM V.

AN POST Concilium Tridentinum liceat episcopis, vbicumque reperitur, vti priuilegio, de quo in cap. fin. dicens: Missam extra ecclesiam, vel alium locum sacrum super altare portatili, &c.

1 Ad hoc quaesitum respondeo primo, respondisse me in Man. conf. f. quid circa illud seruatur Romae, scilicet, quod Episcopus non vtitur illo priuilegio episcopali post Concilium Tridentinum, adeo quidem, quod neque Cardinales vtuntur eo, nisi de concessione expressa Papae, quam Papa concedit quidem illis, sed rarissime vllis Episcopis: quamuis mihi concessa fuit in insignem gratiam ob aliquot circumstantias speciales, vt vbi supra testatus fui.

Secundo, quod verius credo Episcopum non posse in alieno episcopatu priuilegio illo vti, si Episcopus ille recepit Concilium Tridentinum praedictum, ita vt prohiberet, ne quis missaret in suo episcopatu extra loca sacra, vel quae ad solum missandum specialiter non essent deputata, secundum formam Concilij, quia Episcopi auctoritate praedicti Concilij possunt statuere quae sibi videbuntur iusta & honesta, tamquam delegati Papae, non obstantibus priuilegijs, vt exprimit ipsum Concilium.

2 Tertio, quod satis aequum posset dici, posse Episcopos in suis episcopatibus vti priuilegio illo ex aliqua iusta causa. Tum quia non vetat directè Concilium missare cum altari portatili, sed solum ne patiatur Episcopi id fieri in suis episcopatibus. Tum quia per illam modificationem videtur significare, quod intentio Concilij fuit statuere, ne id fieret pro libito, & sine aliqua iusta causa, sed quod interueniente illa posset Episcopus missare, & eiusmodi celebrandi facultatem facere, iuxta ita-

d Sess. 22. de obseruan. c. euitand. in celebrat. Missae. c. de priuileg. in 6. f. Ca. 25. n. 82.

tutum Triburienfe translatum in cap. concedimus. a quod satis nos significauimus vbi supra in duos exemplis ibi positus, &c.

SVMMARIVM.

1 Legere librum vetitum liceat extra territorium licentiam concedentis.

1 Licentia aliquid faciendi mihi concessa potero extra concedētis territorium vti.

CONSILIVM VI.

AN HABENS indultum seu licentiam legendi aliquem librum vetitum, possit legere illum extra territorium concedentis licentiam?

1 Pro parte negante facit, quod iudex non potest iubere aliquid extra suum territorium vti habetur, l. vlt. b. & c. 2. c. quatenus habet, quod excommunicatio lata ab Episcopo contra furem, non ligat suum subditum extra suam diocesim furantem: & quod permissus praedicare, confirmare, baptizare, & ordinare, non poterit ea facere extra territorium permissis: & quod sublato vno impedimento, alterum separatum non censetur sublatum, d. & quod limitata causa limitatum producit effectum, e. & omnes praeter Papam habent iurisdictionem limitatam ad certa loca; ergo non possunt facere, vt quod est prohibitum quo ad omnia loca, liceat extra illa, in quibus illi habent iurisdictionem: & quod interdictio artis non durat ultra tempus interdictentis. f.

Pro parte autem affirmante facit, quod habens licentiam consistendi videtur posse consisti extra diocesim, & parochiam eam concedentis, g. & quod habens licentiam studendi potest studere extra territorium eam concedentis, h. & quod licentia faciendi aliquid alijs prohibitu non expirat morte concedentis eam, per multa quae adduximus in d. cap. placuit. i. & quod dispensatus ad non ieiunandum potest omittere ieiunium extra territorium concedentis: & quod qui habet licentiam comedendi laeticinia diebus pisculentis, videtur posse comedere extra territorium eam concedentis.

Aduerte hoc responsu non esse perfectum, nec esse assumendam illam conditionem qua habet Doct. censei adhaerere sententiae, videlicet loco relate: quandoquidem vt dixi, responsu ipsu est imperfectum. & ei deest sententia auctoris, & forte negatiua est nedum tutior, sed & magis probabilis. Nec enim video quomodo Summus Episcopus possit etia proprio subdito dare licentiam vt in aliena diocesi importet librum prohibitum, quam importationem supponit affirmatiua.

SVMMARIVM.

1 Priuilegio concessa contra ius qui legitime vtitur, non peccat, modo non sit reuocatum. num. 16.

1 Dispensatus non peccat, qui dispensationi inmitens ius non seruat.

2 Ius superueniens non tollit priuilegia antea concessa, ex quorum vsu ipsum ius ex toto non redditur inutile. & numero 9. & 15.

3 Intellectus cap. 1. & 2. sess. 25. de reg. & nu. 4. 10. & 18.

3 Regulares, qui ante Concilium obtinuerant beneficia secularia in comenda vel pensiones, non tenentur illa in communitatem reducere. nu. 5. nec quibus concessum fuerat vt stantes extra monasterium possent per eos quaesita in vsu pios conuertere, tenentur ea consignare prelaris. nu. 4.

6 Priuilegia dum quo ad aliqua capita tolluntur: in reliquis videntur durare, argu. a contrario sensu, quod tamen non procedit, si alio iure constaret de contraria dispositione. num. 19.

7 Priuilegia miserationis, vel pietatis, seu alimentorum causa concessa, per generalem derogationem non censentur sublata: sed requiruntur clausulae magis speciales. num. 18.

8 Priuilegia concessa cum clausulis derogantibus derogatorijs futuris non censentur sublata per generalem derogationem postea factam, immo nec attento iure per hanc clausulam, in quacumque forma concessa, quae aequipollet huic, Quatum tenores &c. at de stilo secus seruatur. Item & fallit in derogatoria generali contenta in lege derogante. nu. 20.

9 Intellectus cap. 22. sess. 25. Conc. Trid. de Reg.

9 Regulares priuilegijs sibi de tempore interdicti celebrando antea concessis modo post Concilium non vtuntur; possunt tamen vti priuilegio clauso in corpore iuris, vt in cap. alma de sent.

a De conse. d.

b ff. de iuris. omnium iud. c. De cons. li. 6.

d L. si domus. ff. de seruit. vrb. praed. ca. ex iuratu. de aucto. c. c. i. pal. c. L. in agris. ff. de acqui. rerum dom. f. L. si de pan. g. Ar. ca. placuit. ad iur. d. 6. h. Arg. c. cum ex 6. de elec. lib. 6. i. Num. 101.

excom.

excom. in 6. & n. 13. 17. suntq. in hoc exa equati parochis secularibus. num. 14.

- 9 Privilegia ante Concilium concessa regularibus modo eis non suffragantur. quo minus teneantur ius commune, & eorundem regularum primæ institutione quo ad specialiter tota sess. 25. de reg. per Concilium innovata. servare: unde tenentur, nō obstante privilegio, vel immemoriali consuetudine vivere in communi, num. 10. dimittere peculia ante cōcessa, nu. 11. & moniales servare clausuram ad formam c. periculofo, num. 12. Fallit hæc conclusio quo ad privilegia clausa in corpore iuris, quia illa non censentur sublata, num. 17.
17 Privilegia clausa in corpore iuris non censentur sublata per aliam superuenientem dispositionem, etiam iuris communis, habentem in se clausulam generalem. Non obstantibus privilegijs.

CONSILIVM VII.

PRIVILEGIA regulariū, quibus cōceditur eis facultas celebrandi diuina in diebus Sanctorum suorum ordinum, & aliquot alijs tempore interdicti, ianuis apertis, &c. an sint sublata per Conciliū Tridentinū.

1 Pro parte negatæ facit primò, quod nō peccat, nec transgreditur legem iustam, qui eam seruat cū moderatione cōcessa ei legitime. b Nam illegitimus, qui professus religionē accipit ordinem etiam presbyteratus, modo abstineat ab accipienda dignitate, non peccat, nec transgreditur legem de illegitimis non ordinandis, c nec clericus nobilis, vel doctor legem de non habendo plura beneficia, d accipiendo illa cum iusta dispensatione, e modo abstineat à pluralitate, ad quam non se extendit eius dispensatio, nec religiosus manens in alia religione, de licentia legitima, dimissa illa in qua stabilitatem Deo vouit, f modo abstineat ab eis, ad quæ sua licentia non extenditur, iuxta dictam clem. 1.

2 Secundo, quod præfatum cap. 12. non videtur fieri inutile per obseruantiam interdictorum cum moderamine priuilegiorum. Tum quia prodest, quia parte statuit teneri monachos omnes ad publicā interdicta ordinariorum, & seruanda eadē cū præfato moderamine, non obstante quod sint exempti ab eorum iurisdictione: propter quod fuit edita etiam clem. 1. g

3 Tertio, quod religiosi habentes beneficia secularia in cōmendam non videntur teneri ad reducenda illa in communitatem, quam præcipiunt cap. 1. & 2. h & non alia ratione, quam quod non peccant seruando ea cum moderatione à iure communi concessa.

4 Quarto, quod aliquot religiosi & religiosæ viuentes extra monasteria cum iusta dispensatione Sedis Apost. etiam ante præfatum Concilium habita, per quam fit eis facultas conuertendi in suos vsus ea quæ alijs licite acquisierint, permittuntur à Sede Apost. manere extra monasteria, non resignando illa in manibus prælatorum ad vsum communitatis: & non alia ratione, quàm quia seruāt regulam, & ius commune cum moderatione concessa priuilegio Papæ.

5 Quinto, quod idem permittitur religiosi habētibus pēfiones cōstitutas sibi à Sede Apost. in suos vsus conuertendas, maxime si de licentia eiusdem extra claustrum degant.

6 Sexto, quod in eodem Cōcilio, inspectim tolluntur priuilegia concessa vel concedenda cōtra aliqua in eis statuta: quo à contrario sensu significatur non esse sublata priuilegia quo ad alia. k

7 Septimo, quod priuilegia misericordie, pietatis, vel alimentorum causa data, qualia videntur præfata, non tolluntur per derogationem generalem. vt habetur in capit. si propter. l & l. libertis. m & tradit Cynus, n quæ sequitur Decius. o

8 Octauo, quod aliquot præfatorum priuilegiorum habent clausulas derogatorias derogatorias, quæ defendunt ea à derogatione generali, qualis est posita in præfato cap. 22. Nec obstant illa verba, in quacumque forma, &c. quia opinio, quam dicit communem, & sequitur Decius, phabet, non sufficere etiam illa, quæ adderet, quorum tenores pro expressis habentes, &c.

9 His tamen non obstantibus de rigore iuris pars affirmans videtur verior. Primo quidē, quod nisi illa pars teneatur, inutile redderetur d. c. 12. cum absque iussione illius tenerentur.

a Cap. 12. & 22. de regul. sess. 25.
b Leg. Gracchus. C. ad l. lul. de adult.
c. c. quæsiuit. de his quæ fiunt à maiori par. cap.
c. Ca. 1. de fil. presb.
d Ca. cum iā dudū. de præ.
e Ca. de mul. oae. qd. tit.
f Cap. licet. de regul. clem. 1. eod. tit.

g De sen. excom.
h Præfati tit. de regular.

i Ca. 4. §. 8. p. 10. & 13.

k Cap. qualis. 25. dist. 8. ca. nonne. de præsumpt.
l De rescript. m §. posthūm. ff. de admim. & cib. leg. n In l. 1. Cad. quando impe. inter publ. o Conf. 105. num. 1. p Vbi sup.

seruare religiosi interdicta cum moderatione suorum priuilegiorum. a

Secundo, quod præfatum cap. 22. videtur tollere illis omnia priuilegia contraria iuri communi; quod Concilium specialiter præcipit seruari ab eis in omnibus capp. illius tituli. & constat præfata priuilegia esse contraria iuri communi de seruando interdicto, cuius obseruantia specialiter præcipitur eis in illo cap. 12.

10 Tertio, quod si sufficeret eis seruare interdicta cū moderatione minori, quam iure communi concessa in cap. vlt. b & alijs iuribus communibus, non obstante derogatione priuilegiorum, c sequeretur quod etiam sufficeret in monasterijs & ordinibus, in quibus regula laxata est priuilegio Sedis Apostol. vel consuetudine immemoriali quo ad aliqua contra tenorem & statum prima uum illius, seruare illam cum alla relaxatione: & quod consequenter non debent compelli ad vitam communem obseruandam monasteria, in quibus priuilegio Sedis Apost. vel à tempore immemoriali priuati comedunt, & viuunt; cum consuetudo immemorialis, adiuncta allegatione priuilegij, æquipollet illi. d

11 Quarto quod eadem ratione excusabuntur religiosi tenentes peculia per licentias traditas expressè, vel tacitè concessas à Sede Apost. ante & post Concilium Tridentinum, non obstante cap. 2. e Possunt enim dicere quod satis seruant regulas, seruando eas cum moderamine concessio eis à Sede Apostolica, vel consuetudine immemoriali ei æquipollente: & ita cap. 2. f erit restringendū ad peculia, quæ monachi vel monachæ absque sufficienti licentia tenebant, vel tenent: ad quod etiam ante d. c. restringebantur.

12 Quinto, quod eadem ratione se defendāt monachæ seruantes quidem clausuram, at non tam strictam, ac mandat c. periculofo. g sed cum moderatione priuilegiorum Apostolicorum, vel consuetudine immemorialium eis æquipollentiū: & ita magna ex parte eneruabitur cap. 5. h nisi quo ad egressum monialium sine causa: quia quo ad hoc ibidem specialiter tolluntur priuilegia. Eadem quoque ratione parum proderunt aliquot alia capita eiusdem tituli, si dicamus sufficere seruare iura communia in eis contenta cum moderamine priuilegij Apostolici, vel consuetudinis immemorialis ei æquipollentis.

13 Sexto, quod ipsi religiosi, qui petierunt à fel. recor. Pio V. vt manerent sibi salua priuilegia suspendendi interdicta, non obstante Concilio Tridentino putarunt ea per illud fuisse sublata; eo quod visum fuit eis, iura communia specialiter præcepta seruari in titulo illo esse seruanda absque moderatione priuilegiorum, & consuetudinum eis æquipollentiū; & merito: quia D. Antoninus, i ponit priuilegium Honorij Papæ, quo significatur, sublatis priuilegijs, videri sublata priuilegia concedentia moderationem seruandis interdictis.

14 Septimo, quod mens Cōcilij videtur fuisse, æquare parochis religiosos quo ad obseruanda interdicta; & vt religiosi, qui sunt coadiutores parochorum, non superent eos, cum accessorium debeat sequi, non præcedere suum principale. k

15 Octauo, quod alioqui præfatum c. 22. redderetur ineptū, & inutile: quia nisi tolleretur omnia priuilegia contraria iuri antiquo communi, & nouo iusso seruari in omnibus præcedentibus capp. quorum vnum est 12. nulla tolleretur; tollit enim vniuersaliter sine discrimine omnia & singula priuilegia cōtra omnia & singula superiora decreta.

16 Ad citata in oppositum respōdeo. Ad primum quidem, concedendo quod non peccat qui seruat legem cum moderatione legitime concessa, donec illa durat, secus ea sublata, & ita concedo, religiosos seruantes interdicta cum moderatione priuilegiorum ante Concilium Tridentinum, ante quod durabant, non peccasse; sed postquam per illud sublata fuerunt, id faciendo peccare.

Ad secundum respondetur per primum partis affirmantis.

17 Ad tertium concedo, quod religiosi habentes beneficia non tenentur communicare fructus eorum conuentibus suis: quia priuilegium dispendendi eos pro suo bono arbitrio competit eis priuilegio in corpore iuris clauso; per quod, vt ait Cardinalis, cui nemo contradicit, l eodem modo possunt disponere de illis ratione titulorum suorum, ac seculares de fructibus beneficiorum suorum. Et clausula, Non obstantibus priuilegijs, non extenditur ad priuilegia in corpore iuris clausa, vt tenet Bartholus com-

a Cle. 1. de i. excom.

b De sen. excommunicati. c. Præfati c. 22.

d Le. hoc iure. & dicit aqua. ff. de aqua quodid. & a. ff. de aqua. l. i. §. i. In per quibus d. de verb. sig. nificat. & v. tro obique, atq. alibi sæpe doctor. iur. e Præfati tit. de reg. iur. f Eiusdem tit. de reg. iur. g De statuta gub. lib. 6. h Eiusdem tit. de regul.

i In 3. p. tit. 6. cap. 5. §. 1.

k Cap. accessorium. de reg. iur. li. 6. cum ibi citatis.

l In c. 2. §. ceterum. de vita & honor. cler.

a In extram. ad reprime. d. m. uer. non obstantibus.

b 2. de sen. excom. c In c. signifi. cap. 1. de foro comp. d In c. si. eiusdem tit. e In eod. tit.

f à num. 3.

g In cons. 11. de priuileg. h Ibid. nu. 2. i In c. accessio. de præfati. k Cap. quam grani. de cri. fals. & ca. ex literarum de cons. tit.

munitur receptus. a Er ita concedimus etiam religiosos posse vt priuilegio, cap. anima mater. quod est clausum in corpore iuris.

18 Ad quartum negari posset de rigore, quod assumitur in illo; sed concedendo illud de æquitate, respondeo illa esse priuilegia concessa misericordie & alimentorum causa, ad quæ supra dictum est non extēdi derogationes generales quibuslibet clausulis manitas: negando tamen esse talia priuilegia suspendendi interdicta, & de quibus agimus. Possēt etiā responderi, quod intentio Concilij non fuit comprehendere per c. 1. & 2. religiosos viuētes scorsim extra monasteria de licentia Sedis Apostolicæ, sed solā conuientes intra monasteria, vt ex verbis colligi videtur.

Ad quintum responderetur idem quod ad quartum.

19 Ad sextum, quod argumentum à contrario sensu cessat, quando sumitur ad probandum id, cuius contrarium est expressum in iure, vt habet c. à nobis. b & glo. recep. & dilatata ibi per Felinum. c At in casu nostro exprimitur, d quod priuilegia omnia & singula contra statuta in illo titulo censentur sublata; & ideo ex eo quod in aliquot capp. tollantur quo ad aliqua, non potest desumi argumentum quod non censentur sublata quo ad alia: quia e exprimitur contrarium, vt palam est.

Ad septimum, negatum est supra, priuilegia præfata esse concessa misericordie causa.

20 Ad octauum respondeo primo, adducta vbi supra à Decio, f procedere in derogatione posita in priuilegijs vel referi ptis, non autem in derogatione posita in iure communi; quo casu sufficit generalis, vt distinguit Calderinus, g quem sequitur etiam Decius, h & alij, quos ipse refert. Secundo, quod quidquid ibi asserat Decius & Felinus, quem ipse nō citat, i contraria opinio videtur nobis verior: quia eam seruat stylus Curie, qui facit ius, k quo stylo stante, etiam Felinus hoc tenet.

S V M M A R I V M.

- 1 Priuilegium si allegetur, accedente immemorabili possessione, censetur probatum.
2 Ordinam vigore cuiuscūque licentia ab alieno sine examine, & commendatijs Episcopi, potest Episcopus examinare numero 7.
3 Inhabilis consciens, & ministrans sacramenta grauer peccat: unde potest ab Episcopo, non obstante exemptione, & quocūque priuilegio, corrigi, & puniri.
4 Imperitos parochos cum possit Episcopus cogere, vt assumant coadiutorem, vtique & poterit eos examinare.
5 Præficiendi exercitio curæ per vnum, sine multis etiam amouibilibus exercenda ab Episcopo examinantur. & num. 5.
6 Priuilegiatus & si quis sit vt possit etiam sine consensu ordinarij, & eius præuio examine, alicui curæ præfici: poterit tamen Episcopus in visitatione via correctionis, extra vero via accusationis & inquisitionis cognoscere, de delicto illius, quod cōmittit, dum tamquam inhabilis inepte exercet suum officij. & num. 8.
7 Cognoscere etsi non possit quandoque Episcopus de habilitate vel inhabilitate alicuius principaliter, potest tamen accessorie, dum de illius delicto cognoscit.
8 Cura exercitium, quod ipso iure alicui, qui ad illud aliquem habet titulum, competit, habens non potest examinari ab Episcopo illo, sine cuius examine dictus titulus dari potest: at si vltra titulum requiritur deputatio, poterit ab Episcopo examinari.

CONSILIVM VIII.

CAPITVLVM ecclesiæ Vitiensis, cui animarum cura illius incūbit, ab immemoriali solet illam per aliquot suos canonicos, & capellanos ad id specialiter à se sine alteri auctoritate & assensu creatos exercere: quos tamen modernus Episcopus, antequam ad illam admittantur, examinare, & deinde visitare, ac punire intendit. Queritur an possit.

1 Hoc dubium difficilioris est resolutionis in recessu, quam videatur in accessu. Et pro Capitulo facit primò, quod hæc facultas potest competere ipsi priuilegio Papæ, & illud præsumitur, & censetur probatum, si allegetur per possessionem tempotis, de cuius initio non est memoria, qualē se dicit habere Capitulum. l

l Le. hoc iure. §. dicit aqua. ff. de acq. quo. & est. & ca. super quibusdam. cum ei adnotatis per DD. de verb. sig.

Secundo, quod non videtur inueniri vllus canon, qui huiusmodi possessionem immemorabilem, & priuilegium ex ea præsumptum tollat: & antiqua non censentur sublata, nisi id monstretur. a

2 Contra tamen idem Capitulum facit primo, b Conciliū Tridentinum, per quem textum patet Episcopum posse examinare quoscumque capellanos, canonicos, & dignitates Vitiensis prædictam curam, vel partē eius exercentes, si nō fuerunt antea à se, nec ab alio per suas literas dimissorias ordinati.

Secūdo, quod prædictū Cōciliū c habet, quod Episcopus potest omnes clericos suos exēptos, & non exēptos, nō obstantes quocūq; priuilegio, corrigere, & punire, etiā extra visitationē, de excessibus eorū. At gradus excessus est, quod inhabilis officiat & ministrat sacramenta, iuxta illud Perianum, Lex hominum, naturaque continet hoc fas, vt teneat veritas insititia debilis actus. Ergo Episcopus Vitiensis poterit corrigere, & castigare prædictos capellanos, & alios canonicos, & dignitate præditos, si existentes inhabiles, & insufficientes ad exercendam prædictam curam, vel partem eius, exercent illam.

3 Tertio, quod cap. 3. de reform. sess. 21. habet, quod Episcopus potest illiteratos & imperitos ecclesiarum rectores cogere, vt accipiant coadiutores; quod non possunt facere sine examinatione. ergo poterit Episcopus Vitiensis examinare prædictos capellanos, canonicos, & dignitate præditos, vt inhabeat eis, aut permittat exercitium curæ.

4 Quarto, quod prædictum Concilium, c habet, vt omnes præficiendi in rectores ecclesiarum parochialium prius examinentur. At prædicti capellani, canonici, & dignitate præditi videntur præfici prædicto exercitio curæ: ergo videntur prius examinandi. Nec prodest illis dicere, quod sunt multi, & non vnus; quia cap. illud habet expressè id esse faciendum, etiam si multi præficiantur ad curam vnus Ecclesiæ parochialis; vel ad administrandam eam, etiam si cura pertineret ad Episcopum, sicut in nostro casu pertinet ad Capitulum.

5 Quinto, quod prædictum Cōciliū, f habet, quod exercitium curæ personarum secularium pertinens ad aliquod monasterium siue virorum, siue fœminarum, etiam si sit ad nutum remouibile, non possit committi alicui sine consensu & præuio examine Episcopi. Ergo nec prædicti capellani, canonici, & dignitate præditi poterunt præfici prædicto exercitio curæ sine consensu & examine præuio Episcopi.

6 Sexto, quod etiam ante Cōciliū Tridentinū poterat Episcopus cognoscere de habilitate vicarij exempti, vel absentis ponentis eum ex priuilegio Papæ continente, vt possēt eum ponere etiam sine consensu ordinarij, & eius præuio examinatione. Nec ob id priuilegium redditur inutile; quia operatur, vt ponere possit illum sine consensu & præuio Episcopi examinatione; licet ordinarius visitationis intra visitationem absolūtē, extra verò per viam accusationis vel inquisitionis possit cognoscere de delicto vicarij exercentis officium ineptē & malē ob inhabilitatem.

7 His pro vtraque parte perpensis, videtur dubium resolvendum per hæc tria. Primum, quod Episcopus poterit cognoscere de inhabilitate prædictorum omnium, qui non fuerunt ordinati ab eo, nec per literas dimissorias eius, iuxta prædictum Cōciliū, g etiam extra visitationem, etiam non procedendo contra eos per viam accusationis, inquisitionis, vel exceptionis: absolute enim & generaliter sine hac conditione & limitatione id statuit; & ita absolūtē & generaliter est intelligendum. h

8 Secundum, quod prædictus Episcopus potest cognoscere de inhabilitate illorum, etiam à se, vel ab alio per suas literas dimissorias ordinatorum, procedendo contra eos visitando, vel alijs vijs tactis in sexto argumento pro posteriore parte formato: quia illis principaliter tenditur ad castigandum delicta, quod licet facere Episcopo; quamuis accessorie tendatur etiam ad cognoscendum de inhabilitate, per quam delinquitur; quod aliquando principaliter non possēt facere.

9 Tertium, quod si præfati capellani eo ipso, quod deputantur à Capitulo capellani Capituli, habent annexam facultatē curandi: sicut canonici, & dignitate præditi habent eam eo ipso, quod tales fiunt; non potest Episcopus cognoscere de inhabilitate eorum ad illam curam exercendam magis, quam de inhabilitate canonicorum & dignitate

a Leg. præcipi mu. C. de ap. pellat. b Ca. 3. de reform. sess. 14.

c Cap. 4. de reform. sess. 14.

d Ca. 1. & ca. omnes. cum multis alijs 38. dist.

e Cap. 18. sess. 24.

f Ca. 11. de reform. sess. 25.

g Ca. 3. de reform. sess. 14.

h L. de pres. ff. de publ. in re. act. ca. solita. de maior. & obediens.

praedictorum ad habendos canonicatus & dignitates, cum canonicè sunt tales ab alio, quam ipso: quia non habet plus potestatis ad nominandos illos capellanos, quam ad creandos canonicos, & dignitate praeditos, cum ab alio iuste creantur; ad quod non habet, secundum tacta in 3. & 4. argu. pro Capitulo factis: & consequenter non habebit plus iuris ad cognoscendum de inhabilitate horum, quam illorum, nec è contrario. ^a Si vero praefati capellani omnes eo ipso quod deputantur capellani Capituli, non habent potestatem curandi, donec denuo deputentur ad curam; poterit Episcopus eos examinare, & prohibere, ne antea exerceant illam, per praedictum Concilium, ^b & cap. cum ex eo. ^c

Ex his tribus dictis possunt colligi solutiones ad argumenta utriusque partis, quas breuitatis gratia non colligo.

Congregatio tamen, ut refertur, absolute censuit Episcopum posse examinare dictos capellanos, canonicos, & dignitates volentes curam exercere; & eisdem inhibere, ne curam exerceant, vel sacramenta ministrent absque sua approbatione.

S V M M A R I V M.

- 1 Intellectus cap. 20. sess. 24. de reformat. Concil. Trid.
- 1 Ordinaria iurisdictio potest alicui competere vel iure communi, vel consuetudine, vel privilegio; & de his omnibus iurisdictio ordinaria vti de suis speciebus proprie predicatur. siue agatur de ea tollenda, siue moderanda, siue etiam confirmanda, & hoc etiam ad effectum ut possit delegari.
- 2 Delegatus Papa & Principis subdelegat, sed non nudum sibi ministerium commissum, alterius autem inferioris delegatus non subdelegat.
- 2 Inferiores Episcopo post Concilium non cognoscunt de causis matrimonialibus nec qui non sunt exempti de criminalibus suorum subditorum, idem dicitur de exemptis privilegio personalitatis: nam exempti à iurisdictione ipsorum ordinariorum ratione suarum dignitatum, beneficiorum, vel religionum, non tollitur eorum iurisdictio criminalis prius etiam exclusivae ad Episcopos competens, & num. 5.
- 3 Iurisdictio inferiori Episcopo concedi videtur in dubio cumulative.
- 4 Correctio monachorum primo loco ad Abbatem etiam non exemptum pertinet: ei autem quae exemptis in suos subditos competit, Conc. Trid. non derogat, num. 1.

CONSILIVM IX.

PER Concilium Tridentinum an derogatur privilegio Ecclesiae collegiatae Ossuna, quo Abbas eius cognoscere potest in prima instantia de causis suorum canonicorum, portuoniariorum, & aliorum clericorum Ecclesiae suae cumulative? An etiam praedictum Concilium sit contrarium privilegio capelle Sepulchri eiusdem Ecclesiae, quatenus capellano maiori prebet omnimodam iurisditionem super capellanos minores, non declarando an cumulative, an priuatiue cum ordinario concedat?

Tertio, an colore aliquo iuris possit suaderi, ut privilegia praefata, quatenus essent contraria Concilio, confirmantur à Sede Apost. ut valeant, non obstante illo?

1 AD PRIMAM quaestionem respondeo primo, quod tam haec quaestio, quam sequens videntur tangere dubia illa gradia, quae rarissime tractat Panormitanus, ^d & citatis ab eo, ^e & alibi sepe, de natura & qualitate iurisditionis praetatorum regularium & saecularium inferiorum Episcopis, & eis subditorum: & praeter omnia illa videtur incidere aliud nouum, scilicet, an canones disponentes aliquid de iurisditione ordinaria fouenda, tollenda, vel moderanda includant solam ordinariam iure communi competentem, an etiam illam, quae competit consuetudine praescripta, vel privilegio: super quo multa in medium proferri possent ab eo, cui otium & tempus id faciendi suppeteret; sed quia utrumque nobis deest, dicemus breuiter multa. Primum, iuri propiore videri partem affirmantem, quod in dubio includant omnem ordinariam quocumque iure iusto quaesitam. Tum quia lex generaliter loquens generaliter intelligenda est. ^f Tum quia ordinaria iurisdictio quocumque iure iusto quaesita est proprie ordinaria: quia genus proprie praedicatur de qualibet eius specie, ut ait

^a Arg. c. dudum 2. de elect. & l. illud ff. ad l. Aquil. b Cap. 3. sess. 14. c De elect. li. 6.

^d In c. cum co-tingat. de foro compet. à nu. 18. & seq. c In c. si de offic. deleg. s. si. & in c. fin. de offic. ord. iun. c. gl. ff. de in ca. duo simul. eo. tit. l. in c. conuictus. de foro compet. f Leg. de pre. tio. ff. de publ. in rem. actio. & ca. sicut s. de maior. & obediencia.

Baldus ab omnibus receptus, & ordinaria quaesita consuetudine vel privilegio est species iurisditionis ordinariae. Tum quia licet delegatus ab inferiore Principe non possit subdelegare, nec delegatus Papae nudum ministerium sibi commissum, ^e tamen inferior Episcopo potest delegare & committere alteri ea, quae sibi iure proprio competunt; etiam si privilegio vel consuetudine conperant, ut est in ca. ult. adiecta glossa solemnè approbata ibi per Panormitanum, Felinum, & alios. ^d Tum quia istis rectè adaptantur iura disponentia de praetatis, quibus ordinaria iurisdictio competit ex consuetudine, praescriptione, vel privilegio; qualia dici possunt, cap. cum ab ecclesiis. cap. quanto. cap. conuictus. & cap. duo. ^e

Secundo dicimus, quod si Concilium Tridentinum est contrarium iurisditioni praedictorum Abbatum, & capellani maioris, maxime videtur esse, ^f primo in illis verbis, Omnes causae ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, etiam si beneficiales sint, in prima instantia coram ordinarijs locorum duntaxat cognoscantur. Sed responderi posset, quod illa verba minime nocent eorum iurisditionibus: quia eorum iurisditiones sunt ordinariae, & ita potius videntur ab illo cap. foueri, quam laedi: quia generaliter loquitur de iurisditione ordinaria; quales sunt etiam illae praefatorum Abbatum, & capellani maioris, sicut alij Episcoporum: & sic videntur probare quod causae ad praedictum Abbatem & Capellanum pertinentes debent in prima instantia coram eis tractari.

2 Tertio, quod magis obstat eis eadem ca. 20. quatenus in verba haec referuat causas matrimoniales Episcopis, & tollit à iurisditione Decanorum, Archidiaconorum, & aliorum inferiorum praetatorum. Sed responderi posset: quod praedicti Abbas & capellanus non pretendant cognitionem causarum matrimonialium, quae tractantur inter laicos, sed solum causas clericorum eis subditorum, quae non sunt matrimoniales. Replicari tamen potest, quod tollit etiam causas criminales eorum, quas ipsi praetendant ad se pertinere. Cui replicationi difficile videtur posse responderi congruè, nisi quod praedictus capellanus maior cum suis minoribus & clericis ad praefatam capellaniam pertinentibus eximitur à iurisditione omnium aliorum ordinariorum, praeterquam praedicti Abbatum: & quod praedicta clausula praedicti cap. 20. non includit eos, qui sunt exempti ratione suarum dignitatum, & ordinum. Tum quod alioqui sequeretur vnum grade absurdum, scilicet quod nulli praetati religionum exemptorum, quales sunt hodie fere omnes, possent vti iurisditione criminali in suos subditos, nisi prius requisiti Episcopo, & eo negligente; quod est contra ea quae notantur in cap. cum ab ecclesiis. & cap. quanta. & ca. in singulis. & melius in cap. ea quae. ^h & contra multas constitutiones variarum religionum, & contra obseruantiam generalem. Tum quod inter exemptos & non exemptos ponitur differentia in dicto cap. ea quae. & ita videtur intentio praedicti Concilij fuisse disponere de illis, qui non sunt exempti ratione suarum dignitatum, & beneficiorum, licet sint exempti aliquibus privilegijs personalibus.

Quarto, probabiliter dici posse, quod licet praedictus Abbas vti potuisset libere ante Concilium Tridentinum, iurisditione ciuili & criminali in clericos & canonicos ecclesiae suae cumulative cum Archiepiscopo, non tamen hodie post illud potest vti praeterquam ciuili; quia non est exemptus à iurisditione Archiepiscopi: & quod praedictus capellanus maior, licet sit subditus illi, vti potest in suos capellanos & pertinentes ad suam capellam iurisditione tam criminali, quam ciuili, eo quod est exemptus ratione suae capellaniae maioris ab omnibus ordinarijs, praeterquam sui Abbatum, vti sunt alij Priores, & Guardiani religionum, per privilegium ab Apost. sede indultum: & non tollitur illud ei à praedicto Concilio, quia non extenditur ad eum, eo quod est exemptus ratione suae capellaniae.

Quinto, probabiliter addi posse, praedictum capellanum vti potuisse vtraque iurisditione ante praedictum Concilium Tridentinum, & etiam nunc posse priuatiue; licet praefatus Abbas non possit vti sua nisi cumulative. Tum quod praedicti Abbatum fuit concessa cum restrictione cumulative, praedicti autem capellano simpliciter sine illa.

3 Tum quia licet iurisdictio concessa inferiori Episcopo videatur in dubio concessa cumulative, & non priuatiue, ut post multos à se citatos resoluit Felinus, ⁱ ponendo regulam cum octo limitationibus: illa tamen fallit, quando per aliquas con-

^a In l. 2. C. de iure iur. an. n. l. b L. e. à iudice. C. de iur. & c. fi. per locum à speciali. de off. si. deleg. c. si. eiusdem cap. d De offic. or.

^e De off. ord.

^f In ca. 20. de reformat. sess. 24.

^g De off. or. h De statum nach.

ⁱ In c. pastore. l. de off. ord.

coniecturas concessionis vel acquisitionis colligitur contrarium, ut colligi potest ex concessionem iurisditionis facta praedicto capellano. Tum quod Papa simul erexit abbatiam, & capellaniam maiorem: & in concessionem iurisditionis facta Abbati vsus est restrictione illa cumulative, & non in concessionem facta capellano: & cum quid de vno ex duobus propositis dicitur, videtur de altero negari. ^a Tum quod praedictum capellanum maiorem, & alios minores, & omnes clericos quo ad pertinentia ad capellaniam exemit Papa ab omnibus ordinarijs, praeterquam ab Abbate, per illa verba, Omnino eximimus, & totaliter liberamus.

4 Tum quod videtur in hoc Papa sequi opinionem illam communem, quam refert Panormitanus communiter receptus, ^b quae habet, monachorum correctionem primo loco pertinere ad Abbatem, etiam si Abbas non sit exemptus ab ordinario, etiam ante benedictionem, per ea quae ipse allegat.

5 Sexto, quod ex quinque praedictis colligitur resolutio ad quaestionem primam & secundam, scilicet quod Concilium Tridentinum non videtur contrarium Abbati, quatenus poterat ante illud vti iurisditione ciuili in suos canonicos, & clericos Ecclesiae suae in prima instantia: sed sic, quatenus poterat antea vti iurisditione criminali cumulative: & quod probabiliter teneri potest praefatum Concilium non laedere iurisditionem criminalem, neque ciuilem capellani maioris; & quod priuatiue habeat & habet iurisditionem criminalem in suos capellanos inferiores minores, & alios clericos in pertinentibus ad suam capellam.

Septimo, quod ex praedicta resolutione colligi potest fortitudo ad tertiam quaestionem, quae tangit quid, quantum, & quomodo oporteat vel expediat petere à Sanctitate sua confirmationem praefati privilegij, iuxta decisiones, quae in praedictis quaestionibus admoventur. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopi per facultatem cap. 6. sess. 24. Conc. Trident. absoluere possunt à casibus, quos Sedes Apostolica etiam post dictum Concilium sibi reseruauit per constitutionem promulgatam contra bannitos, nu. 4. & alias similes non derogantes dicto Concilio, nu. 1. quales etiam erant bullae Cœne Domini alijs publicatae, licet modo publicatae à paucis annis citra eisdem Concilio videantur derogare, num. 3.
- 2 Absoluti penitentes possunt virtute Iobaei à reseruatibus Papae etiam post Iobaeum concessum commissis.

CONSILIVM X.

AN Episcopus possit vti facultate sibi data à Concilio Tridentino, ^c in abfoluendo suos subditos in casibus Summo Pontifici & Sedi Apost. reseruatibus in motibus proprijs, & alijs constitutionibus promulgatis etiam post ipsam Concilium?

Secundo, an in casibus bullae Cœne Domini, excepta haeresi?

Tertio, an specialiter in constitutione contra receptatores bannitorum promulgata anno 1580?

1 AD PRIMAM trium quaestionum, quae in hoc dubio tanguntur, respondeo, quod sic, praeterquam in casibus reseruatibus cum clausula derogatoria, per quam sufficienter derogatur praefato Concilio Tridentino. Tum quia praefatum Concilium Tridentinum dat praefatam licentiam generaliter, non distinguendo inter reseruaciones praeteritas & futuras; & ita generaliter est intelligendum. ^d

2 Tum quia iudiciaria, & facultas abfoluendi, quae datur in Iobaeis, extenditur ad peccata futura, ut nos concludimus contra quosdam in tract. de indulg. ^e vbi responderetur ad ea, quae poterant contra hoc responsum obici.

3 AD SECVNDAM, quae etiam hic tangitur, responderetur quod facultas facta Episcopis in praedicto Concilio, ^f extenditur ad casus per bullam Cœnae reseruatos. Tum quia limitat illam quo ad haeresim, quae est vnus casus bullae Cœnae: quod non conueniebat facere, nisi ad casus praefatae bullae extenderetur praefata facultas: quamuis propter bullam Cœnae, quae à paucis annis publicatur, videatur derogatum praefato Concilio, ^g in totum quo ad haeresim; sed id nihil obstat huic responso.

4 AD TERTIAM, quae hic tangitur, responderetur, quod praefata facultas extenditur ad praefatam extrauagan-

^a Cap. v. de praesump. c. l. c. i. de iudic.

^b In c. quato. de off. or. n. 3.

^c Sess. 24. c. li. cens. Episcop.

^d Leg. de pre. tio. ff. de publ. in rem. actio. c. solita. s. fin. de maior. & obed. e Super s. in Leuitico. not. 34. num. 4. f Cap. licent.

^g Cap. licent.

tem latam contra iuuantes & receptantes bannitos, & alios in ea contentos. Tum per ea, quibus responso prima munitur. Tum quia praefata extrauagans nullam habet clausulam, quae praefato Concilio, ^a deroget. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Facultas Episcopis per Conc. Triden. cap. 6. sess. 24. concessa per bullam Cœnae derogata dicitur secundum sententiam Congregationis Cardinalium.
- 2 Clausula illa, abfoluendi in foro conscientiae tantum, significat, quod hac absolutio de rigore iuris sic absoluto non procedit in foro exteriori, in quo de illo iudicabitur, ut de non absoluto; non astringit tamen absolutentem, ut ea facultate vtiatur solum in sacramento penitentiae. Vnde Episcopus vtiatur facultate sibi per cap. 6. sess. 24. & alias competente extra sacramentum, ut etiam faciunt quibus Maior Penitentiaris per alias quam per suas bullas literas id concedit.
- 3 Vicarius Episcopi, ut talis, vti non potest facultate cap. 6. sess. 24. Conc. Trid. in materia haerese.
- 3 Industria persona quando est electa, tunc delegatus non subdelegat.
- 4 Absoluendi potestatem in aliquibus casibus habens, si ea sibi competit ex officio siue ex privilegio sua dignitati annexo, potest hanc facultatem alteri committere, qui poterit arbitrio suo hoc vel illo modo, hac vel illa penitentia imposita, abfoluere: quod si ei competat ex delegatione, tunc nudum tantum ministerium potest committere; ita vt mandans prius de omnibus informatus mandataro committat, vt talem hoc modo, hacque imposita penitentia, abfoluat, mandatarusque nullo in re suo vtiatur arbitrio, sed sola sibi iniuncta exequatur.

CONSILIVM XI.

PRIMO queritur, utrum facultas concessa Episcopis abfoluendi ab haeresi in foro conscientiae tantum in Concilio Tridentino, ^b sit abrogata per bullam Cœnae Domini ibi, ac cuiusvis Concilij decreta, maxime in remotioribus partibus, vbi accessus est difficilis ad Summum Pontificem.

Secundo quaeritur, circa dictum ^c Concilium, an illa verba, in foro conscientiae tantum, intelligantur solum in foro sacramenti penitentiae, an verò possint intelligi in foro secreto, ita vt possit Episcopus à sola censura abfoluere, & alteri remittere penitentem, vt illi confiteatur, & hoc maxime quando est Episcopus absens.

Tertio quaeritur, an illa verba praedicti Concilij, ^d scilicet eis tantum, non eorum vicarijs, sit permissum, intelligantur solum de ordinario Episcopi vicario, an verò debeant intelligi de quocumque alio, cui Episcopus in casu aliquo particulari occurrenti committeret vices suas.

1 AD PRIMAM QVAESTIONEM respondeo: quod quidam Illustrissimus fecit me certiore, quod in quibusdam Illustrissimorum Cardinalium Congregationibus fuit conclusa pars affirmatiua, scilicet, quod per praedictam bullam abrogata sit praedicta potestas Episcopis; cui tamen in hanc, quae sequitur, formam scripsimus.

Illustrissime & Reuerendissime Domine, Gratias ago D. V. Illustrissimae quod tam benignè ac largè dignatus fuerit facere me certiore de conclusione, quam ait fuisse à Congregatione Illustrissimorum receptam super non permitenda Episcopis facultate abfoluendi ab haeresi in foro conscientiae, quam eis Concilium Tridentinum fecerat, eamque vulgo esse receptam. Et quamuis ad perscrutandum illam mihi sufficiat quod illa conclusit, iuxta illud, *ipse dixit*; interrogatus tamen multas quaestiones à quibusdam eruditissimis orbis noui confessorijs, quorum quidam praesupponunt habere illos hanc potestatem, vix audeo eis respondere. Tum quia difficile crederetur ab eis, quod multis & validissimis rationibus conclusum fuerit non conuenire, vt relinquatur Episcopis facultas praefata, cum nuper Concilio vniuersali apparuerit id conuenientissimum. Tum quia, vt audio, Episcopi ceperunt ea vti, & non facile à suo vltimo tantum Concilio auctoritate nitente retraherent. Tum quia videtur apparuisse in Vrbe conueniens, vt confessorij per Cruciatam electi abfoluant ab omnibus casibus bullae Cœnae; quorum vnus est haeresis, quando in Cruciatam non excipitur. Tum quia molestè ferent omnes Episcopi omnium regnorum Castellae, & ei annexorum, qui sunt plurimi, vt eis auferatur praefata potestas, & eadem

^a Cap. licent.

^b Sess. 24. c. 6.

^c Cap. 6.

^d Cap. 6.

concedatur omnibus confessorijs subditis eorum per Cruciatam electis, qui sunt innumerati. Tum quia, licet Episcopi Italiae, qui proximi sunt Vrbi, satis a quo animo ob praesentiam S. D. N. illam sint laturus; Episcopi tamen Germaniae, Belgii, Galliae, & Hispaniae, & orbis noui, qui longius a sua Sanctitate abfunt, non videntur tam facile laturus. Tum quia audio quosdam in Hispania in libris auctoritate Concilij supremi Regis typis excusis praesupponere illam facultatem Episcopis inesse. Tum quia, vt audio, sunt, qui dicant per bullam Coenae non derogari ei, eo quod videant non derogari potestati Inquisitorum, qui, non obstante illa, passim absoluunt ab haeresi, & non excipiuntur in praefata bulla pius quum Episcopi: & constat potestatem illam non fuisse datam eis a maiore, quam Episcopis, cum fuerit data a solo Papa, & Episcopis a Papa, & toto Concilio. Tum quia, sicut non omnes decisiones Rotae, quae placent Vrbi, placent toti orbi; ita forte non omnes rationes, quae videntur validissimae aliquot Cognitionibus Vrbi, videbuntur tales omnibus Academicis, & Regum praetoriis, quae Parliamentis, vel Cancellarias vocant. Quae omnia tumultuarie scripta non in hoc mitto V. D. Illustriss. vt velim mihi responderi; sed tantum vt aliquando, si ei videbitur, & occurrerit opportunitas, aliquot horum insinuetur S. D. N. cuius Sanctitatem amplius, & V. D. Illustriss. Dominus Iesus quam diutissime seruet incolumes. Amen.

Ex hac responsione facile colligi potest id, quod ego responderi debuerim ad praefatam quaestionem.

2 AD SECVNDAM respondeo primo, quod verba illa, *absoluere quo ad forum conscientiae tantum*, & illa, *dare potestatem absoluendi quo ad forum conscientiae*, significant, quod absolutio data, vel facta nihil proficit quo ad forum exterius, in quo perinde iudicabitur de illo, ac si non esset absolutus, secundum rigorem iuris, iuxta omnium mentem.

Secundo, quod Episcopus habens potestatem absoluendi ab excommunicatione ob haeresim incurta poterit absolue etiam extra confessionem sacramentalem. Tum quia absolutio ab excommunicatione non est absolutio sacramentalis, secundum omnes. Tum quia stylus officij sacrae Poenitentiae habet, vt aliqui eorum, qui interfunt ei, absoluant praesentes a censuris extra confessionem per facultatem eis aliam quam per literas seu bullas solitas dicti officij facta a summo Poenitentiario, & suis officariis ad absoluendum eos in foro conscientiae. Tum quia vicarius Episcopi minorum ordinum tantum potest excommunicare, & absolue, secundum S. Thomam, & est glossa recepta, licet non possit absolue a culpa, propter quam illa incurritur, nisi fuerit sacerdos, & id faciat audita confessione sacramentali, vt paulo latius diximus in Man. confess. c.

Tertio, quod haec consequitur posse Episcopum extra confessionem absolue in casibus particularibus occurrentibus.

3 AD TERTIAM, quod verba illa Concilij, *Non eorum vicariis*, intelliguntur de vicariis generalibus, ita quod sit sententia, quod sicut vicarius Episcopi generalis ratione solum vicariatus non habet potestatem conferendi beneficia, ita non habet potestatem vtendi hac facultate. An autem Episcopi possint committere hanc potestatem absoluendi aliis, maior quaestio est.

Pro parte negatiua facit primo, quia videtur ei commissa huiusmodi potestas propter suam industriam, quale commissum est indelegabile. Secundo, quia pro hac parte videtur casus expressus in d. ca. fin. f. qua parte habet, eum, cui commissa est potestas absoluendi etiam a Papa, non posse illam alteri subdelegare.

Pro parte tamen affirmatiua videtur etiam casus expressus in cap. fin. § qua parte habet, eum, cui competit ex officio absolue, posse id per alium facere; & idem, si illud ex privilegio suae dignitatis ei coepet secundum glossam illius recepta. At Episcopi ex officio & privilegio suae dignitatis competit absolue ab haeresi virtute canonum Conc. Trident. tenendo, quod non deroget illi per bullam Coenae, quod est maius, quam si coepeteret ex privilegio personae. Et mihi quidem videtur indubie haec pars verior, intelligendo de potestate absoluendi nuda, ita quod Episcopus informatus recte de casu arbitretur modum poenitentiae, & onus imponendum ei, qui absoluendus est, & committat nudam potestatem absoluendi cum illo modo, nullo arbitrio postea remisso ei, qui est absoluturus. Satis etiam videtur vera, intelligendo de commissione abolitionis

cum facultate arbitrandi poenitentiam, modum, & onus imponendum a confessorio absoluto: quoniam responderi potest praef. §. *ceterum*, quod ille procedit in eo, qui ex delegatione & commissione habet potestatem absoluendi, & non in eo, qui habet illam ex officio & privilegio suae dignitatis, de quo loquitur praef. cap. fin. Ex quo solemniter & recepta concordia sequitur, quod valde pendendum est, an Episcopus possit & velit absolue ex officio suo & privilegio concessio suae dignitati a Concilio Tridentino an ex noua commissione Papae, ita quod fiat delegatus: nam priore casu poterit committere absoluentem utroque modo praedicto, posteriore vero non poterit, nisi ad summum priore, scilicet nudum ministerium ad absoluendum sine aliquo arbitrio.

S V M M A R I V M.

1 Episcopus approbatus confessorum eligat, si per Iobaeum absolui vult.

2 Confessorius virtute Iobaei absolue potest a censuris bullae Pij V. de confidentiis, & Greg. XIII. de datis & promissis.

CONSILIVM XII.

S V P P O S I T O, quod Episcopus potest eligere confessorum, quem voluerit: est quaestio, vtum hoc poterit facere, non obstantibus verbis Iobaei, quae dicunt, *Et eligant confessores approbatos*, si haec verba eos comprehendant.

Secundo, si possunt confessores absolue virtute Iobaei in foro animae ab excommunicationibus incurtis propter ea, quae continentur in motibus Pij V. de confidentiis, & alijs, & in motu Gregorij XIII. de conuentione, & alijs rebus, quae offeruntur pro habenda gratia, vel iustitia a Papa, &c.

1 R E S P O N D E O primae quaestioni, quod Episcopus praedictus virtute Iobaei non potest eligere confessorium nisi approbatum, esto iure communi possit quemcumque prouidum & discretum, tamen forma Iobaei seruanda est, iuxta cap. *cum dilecta*, de rescript. cum annotatis ei maxime a Felino.

2 AD SECVNDAM respondeo, quod confessorius probatus & electus potest absolue virtute huius a censuris praedictis, videlicet bullae de confidentiis, & extrauag. de dat. & promissis. S. D. N.

Aduerte autem, non inde inferri, quod Episcopus possit quemcumque sacerdotem non approbatum sibi in confessorium extra casum Iobaei eligere.

S V M M A R I V M.

1 Exorbitans a iure communi dispositio restringenda est, & hoc si sit odiosa. Item nec taliter restringenda, quin includat omnes casus, ad quos verba secundum propriam significationem extenduntur. num. 7.

2 Privilegia, dato aliquo, quod operentur, in reliquis sunt restringenda, & hoc procedit quo ad privilegia odiosa, & alijs prauidicantia, ne vltra propriam significationem verborum extendantur ad alia, in quibus non militat ratio extensionis. num. 8.

3 Regulares virtute Iobaei possunt sibi eligere in confessorium sacerdotem secularem, approbatum tamen.

4 Lex, per quam redditur ad ius antiquum, fauorabilis, & amplianda.

4 Exemptus, secundum opinionem Federici, non potest se subicere alteri sine licentia sui superioris; nisi quando subiceret se illi pralato, cui de iure, cessante exemptione, subditus esset.

4 Confiteri antiquitus omnis fidelis omnibus poterat sacerdotibus.

6 Parochus licentia consistendi alteri facile non concedens peccat.

CONSILIVM XIII.

AN regulares ex facultate concessa in steo Iobaei omnibus Christi fidelibus eligendi idoneos presbyteros seculares, vel cuiusvis ordinis regulares ab ordinario approbatos, quibus peccata sua confiteantur, possint seculares sacerdotibus confiteri?

1 Pro parte negante facit primo, quod dispositio exorbitans a iure communi est restringenda, & concessio praedicta exorbitat ab illo iure communi, cap. *placuit*, de poen. dist. 6. & cap. *omnis*, quibus cauetur, vt suo quisque proprio parochia sua peccata confiteatur.

2 Secundo, quod privilegium licet ita sit intelligendum, vt aliquid operetur contra ius commune, dato tamen aliquo effectu, quem operetur, debet restringi quo ad alios, secundum Panormitanum, quem & alios relatos a se sequitur

Decius

a De offi. ord.

b Cap. fin. de poen. & rem.

c Cap. qua. a iure. cum similibus de reg. iuris lib. 6. d De poen. & remissio. e Cap. in his. de privileg. & l. si quando. C. de officio. testam. f In c. certifi. cari. col. 3. de sepult.

a Lib. 4. sen. d. 18. q. 2. a. 2. b Cap. canonica. ver. presbyter. de sent. excom. c Cap. 27. nu. 41. & sequit. d Cap. fin. de offi. vic. li. 6. e Cap. si. §. ca. verum. de offi. deleg. & c. id. cui. eodem titulo lib. 6. f De offi. dele. g De offi. ord.

a In c. 1. col. 5. de rescript.

b L. de pretio ff. de pub. in vr. act. c. c. soluta. §. si. de maior. & obed. c. L. 1. §. quod autem. ff. de alea lujm. & a. l. e. d. In c. 600. num. 3. e 35. dist. f. §. patius ne pateret. ff. de patris. g Cap. cum accessisset. & c. cum omnes. n. 7. & seq. de consuet. h Consil. 14. i 16. q. 1. & c. 15. k De reform. sess. 23. l Num. 2. m Nu. 37. n Sess. 25. de reg. o In 4. li. sen. d. 17. q. 3. ar. 3. quaesitum. 4. p Num. 119.

q. de testam.

r Cap. sciens cuncti. de ele. lib. 6. s Cap. odia. de reg. iur. lib. 6.

Decius. At concessio praedicta est privilegiatiua, & derogatiua iuris communis, & potest operari quo ad regulares aliquem effectum, scilicet confitendi quibuscumque regularibus; ergo non est extendenda quo ad alium effectum, scilicet, quod possint confiteri seculares.

3 Pro affirmante autem facit primo, quod concessio praedicta est generalis, & consequenter generaliter intelligenda, etiam si aliqua maior ratio inueniatur in vna specie, quam in alia, & tradit post alios Decius, & concessio praedicta est generalis confitendi seculares, vel regularibus approbatis; ergo generaliter est intelligenda.

4 Secundo, quod lex, per quam redditur ad ius antiquum, est fauorabilis, & amplianda: quia res facile reuertitur ad suam pristinam & antiquam naturam, iuxta cap. *ab exordio*, & l. *si vnus*. f vbi Iason adducit pulchra exempla, quae defumere potuit a Felino, in quibus est illud Federici Senensis, f scilicet, quod licet exemptus regulariter non possit se subdere alteri pralato sine consensu sui superioris, fallit tamen, quando se subderet pralato, cui secundum ius antiquum subest. Cum ergo secundum iura antiqua quilibet Christianus cui liber sacerdoti poterat confiteri, argumen. §. *ecce*. i Concilij Tridentini, & tradimus late nos in d. cap. *placuit*. l ad quod praedicta concessio facit redire subditos, censenda est fauorabilis, vt nos vbi supra, m dicimus.

5 Tertio, quod vtile est populo Christiano, vt aliquoties detur facultas confitendi alijs, quam ordinarijs confessorijs. Vnde Concilium Tridentinum, ca. 10. a statuit, vt superiores monialium, quas exhortatur vt singulis mensibus sacram Eucharistiam assumant, dent bis vel ter in anno confessorios extraordinarios, quibus possint illa confiteri.

6 Quarto, quod D. Thomas, o quem referimus post alios vbi supra, p communiter receptus sic ait, *Peccaret sacerdos, si non esset facilis ad praebendam licentiam confitendi alteri: quia multi sunt adeo infirmi, quod potius sine confessione morerentur, quam tali sacerdoti confiteri: vnde illi, qui sunt nimis solliciti, vt conscientias subditorum per confessionem sciunt, multis laqueum damnationis iniiciunt, & consequenter sibi ipsis*. Per quae posteriora opinor hanc partem affirmantem esse iure veriorum.

7 Non obstant opposita. Ad quorum prius responderetur, primo, quod licet lex a iure communi exorbitans sit restringenda, ita quod ad alios casus non extendatur; includit tamen omnes, ad quos verba eius secundum propriam significationem extenduntur vt habet l. *cum lege*, adiuncta glossa & doctrina Fracisci Aretini, quam Decius, Alciatus, & alij multis in locis sequuntur: & verba praedicta clausula secundum propriam significationem comprehendunt hunc casum, vt palam est. Secundo responderetur, quod illud intelligendum est de lege exorbitante odiosa, non autem de fauorabili, qualis est illa, per quam reuertitur ad pristinum ius, & talis est concessio contenta in praefata clausula.

8 Ad posterius responderetur primo, intelligendum esse illud de odioso privilegio, & prauidicantia, quale non est hoc. Secundo, quod id procedit, quando verba eius per propriam significationem non extenderentur ad omnes alios effectus, & esset multo maior ratio, quare non deberent extendi ad eos. At concessio praedicta est fauorabilis, nemini prauidicantis saltem notabiliter: & eadem ratio suadet, vt extendatur ad seculares approbatos, ac ad regulares approbatos: quia vtrique iure communi sunt alieni sacerdotes, & vtrique sunt approbati, & clausula praedicta vtroque parificat ratione approbationis. Adde, quod tempore Iobaei occurrit magna multitudo confiteri volentium, cui vix potest satisfacere quod Papa concedens Iobaei optime nouit, & ita vel hoc solo nomine, quod fauet animarum saluti, est fauorabilis concessio praedicta, iuxta glossam memorabilem, r & consequenter amplianda, & non restringenda.

Et ita refertur, quod alia declarauit sacra Congregatio quod tamen non procedit quo ad illas religiones, quibus privilegium Apostol. concessum est ne earum religiosijs vti possint gratijs sine licentia suorum superiorum.

S V M M A R I V M.

1 Papam privilegium conferendi sacros sacerdoti dare posse, habet gloss. sed contraria opinio, quae est S. Thom. num. 2. videtur verior, num. 4. licet sit secus de sacramento confirmati-

- tionis. num. 2. & 3.
- 3 Ordines minores cum prima tonsura Abbates suis regularibus conferre posse, habet communis opinio.
- 4 Ordinare etiam monachos maioribus ordinibus, Episcopi reseruatum a Trident. Concil.
- 4 Privilegium sacros conferendi, Abbatibus olim concessum, Concilio Trident. refragatur.
- 5 Abbas suis minores ordines sine Episcopi examine conferre potest.
- 5 Intellectus cap. 12. Concil. Trident. sess. 23. de reformat.

CONSILIVM XIII.

ABBAS cuiusdam monasterij Germaniae ordinis Cisterciensis habet privilegium conferendi ordinem subdiaconatus concessum & confirmatum a multis Maximis Pontificibus ante Concilium Tridentinum & etiam post illud fuerunt confirmata omnia privilegia generaliter a S. D. N. Gregorio XIII. exceptis his, quae sunt contraria Concilio Tridentino. Queritur, an d. Abbas possit nunc vt praefato privilegio.

1 Pro parte affirmante facit primo, quod videtur Papa potuisse concedere praedictum privilegium, iuxta glossam solemnem: quae habet posse Papam concedere potestatem conferendi non solum ordines minores, sed etiam maiores illi, qui habet illos; & quod praedicti monasterij Abbates vsi sunt semper praedicto privilegio; & quod beneficium principis debet seruari. b

Secundo, quod praedictum privilegium non videtur esse contrarium vlli cap. Concilij Tridentini, quia nullo eorum videtur caueri, ne quis conferat ordines ex commissione Papae.

Pro parte autem negante facit primo, quod multi tenent, & in his Scotus, Durandus & Hadrianus, quod is, qui non est Episcopus, non potest confirmare, etiam ex commissione Papae, per cap. *manus*, & cap. *quando*. d ergo a fortiori non poterit ordinem sacrum conferre.

2 Secundo, quod licet S. Thomas & communis opinio Theologorum, & Canonistarum, teneant presbyteros ex commissione Papae posse confirmare, siue chrismare, quos non sine magno labore defendit Sotus, s idem tamen S. Thomas affirmat ibidem, non posse presbyterum, etiam ex commissione Papae, conferre vllum ordinem sacrum, quod etiam praedictus Sotus concedit; & a fortiori omnes alij, qui affirmant illum non posse etiam de commissione Papae confirmare, debent concedere etiam hoc.

3 Tertio, quod licet cap. *cum coningat*, h & communis opinio ibi & vbi que teneat, posse Abbates conferre primam tonsuram, & minores ordines suis monachis, nullo tamen iure probatur, quod possit conferre sacros, etiam ex commissione Papae: licet glossa, i contrarium senerit, argumen. illius cap. quod secundum communem opinionem probat posse illum confirmare ex commissione Papae, vt dictum est: sed eius fundamentum tollitur per pulchram differentiam, quam ponit S. Thomas k inter collationem ordinis sacri, & confirmationis.

4 Quarto, quod Concilium Tridentinum videtur solis Episcopis reseruare ordinationem ad sacros ordines, dum l statuit vnumquemque a proprio Episcopo ordinari debere, & m ne Abbates conferant minores alios, quam suis monachis, significando quod sacros non debent conferre etiam illis. n statuit, vt nec regulares sine diligenti examine Episcoporum ordinentur, derogando privilegijs omnibus contrarijs: per quod cap. videtur duo statui. Alterum est, quod regulares debent ordinari ab Episcopis ad ordines sacros. Alterum, quod id debent facere praemissa diligenti examinatione: quod videtur esse contrarium privilegio concessio alicui Abbati ad ordinandum aliquem ad diaconatum. Et quamuis inductionibus horum capp. Concilij aliqua ex parte disputando responderi possit: quia tamen arbitror esse veram opinionem praedictam S. Thomae cui communis assentiri videtur; & quia credo Concilium, si fuisset interrogatum, responsum fuisse nolle tolerare tale privilegium; & quia derogauit expresse privilegijs contrarijs suo decreto, quo disposuit, vt regulares ordinarentur ordinibus sacris ab Episcopo, & praemissa diligenti examine; non auderem dicere S. D. N. per suam generalem confirmationem voluisse tam exorbitans privilegium confirmare, praesertim cum expresse in ea exceperit privilegia Concilio contraria.

Decius

a Cap. peruenit 95. dist.

b Cap. decet. de reg. iur. li. 6.

c De consec. dist. 5. c De consue.

d In 4. d. 7. f In d. c. peruenit. 95. d. & in d. c. quanto. de consuet. g In praedicta d. 7. q. unica, art. 11.

h De atate & qualite.

i In d. ca. peruenit.

k Vbi supra.

l Sess. 23. c. 8.

m Cap. 10.

n Cap. 12.

A An autem Abbates ordinare possint suos regulares ad primam tonsuram, & quatuor minores sine Episcoporum examine, dicitur quod sic; quia id eis iure cōmuni conceditur in d. cap. cum contingat. ^a cum adnotatis ei. & quia d. Concilium, ^b non derogat illi; quia, si satis perpendatur, de solis ordinibus sacris intelligendum est: & quia per subauditos intellectus non debent antiqua iura corrigi, iuxta glossam solemnem, ^c præsertim quando non est tanta ratio in casu legis corrigendæ, quāta in casu legis nouæ corrigētis, iuxta notata. ^d

SVMMARIVM.

- 1 Privilegium dato aliquo quod operetur, in alijs restringendum, ne operetur alia, in quibus saltem non adsit eadem ratio.
- 1 Missam ante auroram, vel paulo post meridiem dicere sine privilegio non videtur licere.
- 1 Officium diuinum vnius diei in aliud alterius diei mutare sine privilegio non videtur licere.
- 1 Ieiunij tempore ientaculum vespertinum sumere mane, & noctu cenare sine privilegio licere non videtur.
- 2 Cruciatæ commissarios illas tantum gratias, quæ bullæ acceptionem aliquo respectu impedire possunt, per suam generalem suspensionem suspendere, probabile est.

CONSILIVM XV.

AN per bullam Cruciatæ suspendantur gratiæ & facultates concessæ hospitali N. etiam si sint aliarum rerum, quā indulgentiarum, & remissionum peccatorum?

1 Pro parte negante facit primo, quod per prædictam bullam non videntur suspendi omnes facultates concessæ à Sede Apostol. in vniuersum, sed tantum illæ, quæ videntur esse similes gratijs per eam concessis; licet aliquantulum differant ab eis. Tum quia privilegium licet ita sit interpretandum, vt operetur aliquid contra ius commune, & dato tamen aliquo, in quo id operetur, restringendum est, ne operetur alia, in quibus saltem non esset eadem ratio, secundum Panormitanum, & resoluti Decius post alios. ^g

Secundo, quod ex affirmante sequeretur, quod facultas habendi altare portatile concessa Episcopis, ^h & Missam celebrandi ante auroram, vel paulo post meridiem Dominicanis, ⁱ & alia facultates concessæ Episcopis per cap. quia periculosum, ^k & alia capp. citata per glossam, ^l essent suspensæ: facultates item mutandi officium diuinum alicuius diei in aliud alterius diei: facultas item audiendi leges facta monacho, vel personæ dignitatem habenti: & facultas faciendi mane in die ieiunij ientaculum, siue collationem, quam licet facere differendo cœnam in noctem: facultas item concessa Legatis Apostolicis, & Comitibus Palatinis conferendi gradus, & faciendi notarios: & omnis facultas dispensandi, immo & conferendi beneficia, & lucrificandi indulgentias concessas recitantibus rosarium, vel tertiam partem eius: & facultas concessa Academicis conferendi gradus: & facultates prædicandi, & audiendi confessiones factæ multis religiosis, & aliquot clericis sæcularibus cruditis, & dignitate ornatis: & facultas ne quis possit excommunicari, nec iudicari ab ordinario suo, & exemptionis: & denique omnia fere Apostolica privilegia, cum omnia illa sint gratiæ, indulgentiæ, vel facultates similes, vel differentes à gratijs, quæ per Cruciatam conceduntur, quod videtur absurdum, & ita non dicendum. ^m

Pro parte verò affirmante facit, quod contextus bullæ Cruciatæ habet, quod commissarius eius generalis possit suspendere gratias, indulgentias, & facultates à S. Sede Apostol. & à quibuscumque maximis Pontificibus, vel eorum auctoritate concessas alijs, siue sint similes eis, quæ conferuntur per Cruciatam, siue differentes ab eis. Et constat prædictum commissarium suspendisse omnes illas, iuxta formam facultatis sibi factæ. At omnes indulgentiæ & facultates concessæ à Sede Apostol. prædicto hospitali N. sunt similes, vel differentes eis, quæ conceduntur per Cruciatam; ergo omnes illæ sunt suspensæ.

2 His pro vtraque parte perpensis; & multis alijs, quæ in vtramque partem perpendi possunt, omissis, arbitror omnino huius resolutionem spectare ad S. D. N. qui Cruciatam concessit: quem tamen arbitror non resoluturum eam facile, nisi audita Maicstate Regia, ad cuius petitionem illa concessa est.

Secundo, quod eius resolutio non pertinet ad summum

Pœnitentiarium neque ad eius prætorium, nisi specialiter ei à sua Sanct. committatur. Tum quia id ex priori dicto sequitur. Tum quia facultates eius nullatenus ad hoc se extendunt.

Tertio, quod interim coloratè posset teneri, quod non omnes facultates à Sed. Apostol. quibuscumque concessæ suspenduntur, sed solum illæ, quæ sunt similes eis, quas bulla Cruciatæ concedit, & alia, quæ licet non sint similes, sed aliqua ex parte sint differentes, non tamen adeo sunt separata, vt aliquo respectu propinquo non possint impedire bullæ Cruciatæ acceptionem.

Quarto, ex his inferri, quod ad respondendum certius huic quæstioni, oporteret exprimere priuilegia, & facultates concessas hospitali prædicto, de quibus dubitatur, an per Cruciatam suspendantur, vt responsurus posset arbitrari, quæ illorum comprehendantur sub clausula suspensionis, & quæ non. &c.

SVMMARIVM.

- 1 Tenor priuilegij suspensi, quod per acceptionem bullæ Cruciatæ reuoluitur, est attendendus: nam si omnino radicatur in persona confessorij, sufficit quod ipse bullam accipiat: quod si ad illius usum requiritur etiam aliquod pœnitentijs opus, seu actio, tunc eo non possunt vti, nisi cum accipientibus bullam.
- 2 Priuilegium comedendi oua ecclesiasticis personis competens aliunde, quam à presentia bulla Cruciatæ suspenditur quidem per suspensionem, quæ fit vigore presentis bullæ, sed non tollitur. Vnde cum accipientes presentem bullam, tollant iam dictam suspensionem, poterunt non quidem ex vi huius bullæ, sed ex vi antiqui priuilegij oua comedere.

CONSILIVM XVI.

QUÆRITVR primo, quia in bulla Cruciatæ datur facultas commissario, vt possit suspendere facultates, & priuilegia concessa monasterijs, & locis pijs, &c. an ex hac commissione censentur suspensa priuilegia dictis locis concessa in ordine ad proximos?

2 Secundo, quia dictus commissarius bullæ suspendit dicta priuilegia quo ad illos solum, qui non darent eleemosynam pro dicta bulla; & respectu aliorum, qui darent eleemosynam, illa non suspendebat: quæritur, an sit satis ad dicta priuilegia consequenda, quod religiosus confessorius det dictam eleemosynam pro bulla, an verò sit opus, quod pœnitens eleemosynam dictam faciat?

Tertio, circa dictam bullam Cruciatæ, quæ suspendit omnia priuilegia concessa quibuscumque locis, personis, &c. quo ad illos tantum, qui non dederint eleemosynam pro dicta bulla: dubitatur, an in India, vbi ex antiquo priuilegio omnes, etiam religiosi, & sacerdotes vtebantur lacticijs in quadragesima, vigilijs, &c. modo possint post publicationem dictæ bullæ Cruciatæ vti eodem priuilegio, dando eleemosynam pro dicta bulla?

1 AD PRIMAM & secundam respondeo primò, quod omnia priuilegia religiosorum, & aliorum, ad quæ potestas suspendendi extenditur, erunt suspensa, facta suspensione à commissario; & desinent esse suspensa priuilegia eorum, qui bullas acceperunt: quia id sonant verba bullæ, à quibus non est recedendum. ^a

Secundo, quod tale potest esse priuilegium religiosi, quod vti posset eo erga pœnitentem, & tale, quod non posset. Si enim religiosus haberet priuilegium audiendi confessionem omnium, qui eum elegissent in confessorium, posset accepta bulla omnes audire, qui eum eligerent: si autem haberet priuilegium audiendi omnes, qui eligerent eum de licentia ordinarij, non posset nisi habentes illam, vel accipientes bullam, quæ eam saltem eminenter continet; nam tenor priuilegij est seruandus, & non extendendus. ^b

2 AD TERTIAM respondeo affirmatiuè, & quod rectè intellecta est bulla ab illis, qui dixerunt posse clericos, & religiosos virtute priuilegij antiqui, & generalis, adiuncta reuoluitatione reuoluitationis, comedere oua, & lacticia diebus ieiuniorum. Quia, meo iudicio, non fuit intentio concedentis Cruciatam nouè præcipere, ne clericis, & religiosi comedant ea, sed tantum ne comedant virtute priuilegij huius Cruciatæ, nisi accipiant bullam: & mens disponentis est attendenda. ^c

a Le. non aliter. ff. de le. 3.

b Cap. ablat. de ver. sig. c. porro. de priuil.

c Ca. si de priuil. in condition. ff. de cond. & demonst.

a De stat. & qual. b Cap. 12. de refor. sess. 23.

c In ca. cupientes. §. quod si per viginti. de elect. lib. 6. d In aut. quas actiones. Co. de sacros. ecc.

e Cap. in his. de priuile. & l. 1. ff. ad munici. f Cap. certifi. cari. num. 10. de sepult. g Cap. 2. de rescrip. h In c. vlt. de priuilib. o. i Cap. in his. quod. sit. k De sen. excom. lib. 6. l Dist. ca. vlt.

m Leg. nam quod absurdum ff. de bo. liberi.

SVMMARIVM.

1 Gratia etiam per Cruciatam semel concessa durat perpetuo, donec reuocetur: at si suspendatur, reuocata suspensione, remanet efficax vt prius.

CONSILIVM XVII.

SVSCEPIENTES bullam Cruciatæ in isto præsentis anno an gaudeant indulgentijs & gratijs per bullam Cruciatæ in præterito anno concessis?

1 Respondeo, quod poterit frui priori bulla quo ad illas clausulas, quæ non sunt sublata per bullam posteriorem. Tum quia gratia semel facta durat, donec reuocetur, vel suspendatur. ^a Tum quia si suspendatur, sublata suspensione remanet tam efficax, quam erat ante suspensionem, argumen. cap. pastoralis. ^b & per posita in casu per posteriorem bullam acceptam tollitur suspensio priorum bullarum.

SVMMARIVM.

1 Ouis & lacticijs cui ob necessitatem diebus prohibitis per Cruciatam vesci permittitur, licet aliquo die omisit ijs vescatur piscibus, non peccat: quia potest fauori sibi per bullam oblatum renunciare: dummodo id non cedat in notabile detrimentum sanitatis, quia tunc peccaret contra præceptum naturale. num. 2. & si non tenetur ieiunare, potest eisdem aliquando in prandio, & aliquando in cœna vesci. nu. 4. secus esset, si vtrisque vellet in eodem prandio vel cœna vti: quia quando potest abstinerere à prohibitis, non licet eis vti: nisi minus quia pisces nocent, peccat illos comedendo. num. 2. & 4. nisi modica piscium quantitas excuset. num. 3.

CONSILIVM XVIII.

CLERICVS Hispaniæ, qui per bullam Cruciatæ nouissimam non potest edere in Quadragesima oua, & lacticia, nisi ob necessitatem de consilio confessorij, & medici, an possit eodem die, & eodem prandio, vel cœna, vel saltem interpolatis diebus edere aliquid piscium, quod edenti non noceat?

1 Respondeo, quod poterit interpolatis diebus, ita quod vno die comedat pisces, & alio oua, vel lacticia: quoniam potest quis renunciare fauori & priuilegio suo, quatenus ius humanum tangit: & priuilegium & licentia huiusmodi datur in fauorem eius.

2 Dixi, Quatenus tangit ius humanum: quia si eiusmodi piscium esus esset ei mortifer, vel notabile salutis damnum afferret, peccaret comedendo, non quidem eo quod transgredereetur tenorem bullæ continentis humanum præceptum, vel priuilegium, sed quia contraueneret naturali legi diuina, qua prohibemur edere mortifera, vel notabiliter valde læsura potentes edere iuste alia, vt tradimus in Manual. confess. d post Innocentium receptum. ^e

3 Secundo respondeo, quod non licet ei comedere pisces cum ouis, vel lacticijs in eodem prandio, vel in eadem cœna: quia vel non potest vesci piscibus sine damno notabili, vel potest: si non potest, peccat illos comedendo: si verò potest, caret necessitate comedendi oua, & consequenter non potest comedere illa licitè per tenorem bullæ. ergo nullatenus iuste potest comedere illa simul in eodem prandio, vel cœna: quamuis non putarem cum mortifere peccaturum, si comederet oua, vel lacticia cum necessitate ea comedendi, & comederet tam parum piscium, quod solum ei parum noceret, & non sufficeret ad excusandam necessitatem comedendi oua, & lacticia: peccaret autem venialiter, eo quod superflue & cum aliquo damno sine necessitate illos edendi comedit, immo cum aliqua necessitate non edendi ob gulam edit illos.

Tertio, quod si excusatur à ieiunio, & licet ei prandere, & cenare, posset aliquando iuste comedere eodem die in prandio pisces, comedendo lacticia in cœna, vel contra comedendo lacticia in prandio, & pisces in cœna: quia contingere potest, quod in altera illarum comestionum habeat necessitatem comedendi lacticia, & non in alia: sed qua vice non haberet necessitatem edendi illa, & commodè posset vesci piscibus, non deberet ea comedere; quia cessat causa edendi in bulla expressa. Salua, &c.

a Ca. si super gratia. de off. si. deleg. lib. 6. b De caus. pos. sess. & propr.

c Le. quod fauore. C. de leg. ca. qua ob gratiam. de reg. iur. lib. 6.

d Ca. 15. n. 13. c In c. sua. de homicidio.

SVMMARIVM.

1 Minores de Observantia incapaces sunt iurium parochialium: vnde nec possunt illa præscribere; & si ministrant sacramentum Eucharistiæ, extrema vñtionis, vel benedicant nuptias parochianorum alicuius loci, sunt excommunicati, n. 2. nisi id fecerint ex licentia Episcopi, nu. 4. vel allegent se ex privilegio Papa habere in dicto loco ius parochiæ: quod probabunt eo ipso, quod probabunt immemorabilem possessionem. num. 3.

CONSILIVM XIX.

DOMINI cuiusdam castelli habent eius iurisdictionem, & territorium, & maiores eorum à tempore immemorabili semper sumpturunt omnia sacramenta à fratribus Franciscanis de Observantia, cum non fuerit vllus parochus in vlla parte prædicti temporis, qui gereret curam animarum in præfato castello, nec in eius territorio. Nunc vero quidam visitator inueniens per suam inquisitionem præfatos fratres administrasse præfata sacramenta, dixit eos esse excommunicatos. Quæritur, an res ita se habeat.

1 Respondetur primo, quæstionem hanc videri nouam, & talem, qualis vix reperitur similis contigisse in Italia, nec in Gallia, & Hispania, nostra saltem ætate: esse item satis difficilis resolutionis propter ea, quæ parit consuetudo, cuius initium non est memoria, ex vna parte, & ex altera quod ordo Franciscanus Observantiæ non est capax iurisdictionis parochialis, nec iurium parochialium: & ita non potest dici conuentum prædictum ea sibi vñcepisse, vel præscripsisse.

2 Secundo, quod etiam allegari potest pro visitatore vrgere clem. de priuil. quæ excommunicat ipso iure omnes religiosos, qui sacramenta Eucharistiæ, vel extremæ vñtionis, vel matrimonij benedictionem ministrant.

3 Tertio, quod pro fratribus contra visitatorem facit primo, quod aliquibus siue clericis siue religiosis absque licentia speciali rectoris Ecclesiæ parochialis licet facere id, quod præfati fratres fecerunt; & quod ordinarij non possunt eos denunciare excommunicatos. Facit & consuetudo immemorabilis, per quam probatur præsumptiuè titulum, quem allegauit is, qui ea vtritur, iuxta cap. super quibusdam. ^a & l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & acti. & communem iuris peritorum sententiam. Et ita præfati fratres possunt allegare se habere priuilegium vel licentiam id faciendi à Papa, & illud probare per prædictam consuetudinem immemorabilem; & sic excusabuntur à præfata excommunicatione; cum notum sit, Papæ priuilegio & licentia competere posse Franciscanis quantumlibet Observantibus facultatem prædictam, argumen. cap. cuncta per mundum. ^b & notatorum in cap. 1. ^c & alibi sæpe.

4 Secundo, quod omnia quæstione ad quem spectet iurisdictionis parochiæ, etiam allegare possunt se id fecisse de licentia Episcoporum.

SVMMARIVM.

1 Regimen monasterij etsi de iure ad solum spectet prelatum, ita vt monachi nullum habeant suffragium, nu. 4. attamen ex particularibus statutis in parte spectat ad conuentum, seu consiliarios, sine quorum consensu & consilio multa fieri non possunt. nu. 1. nec sine illis qui habent ius suffragadi. n. 3. & 4.

2 Monachorum creatio etsi videatur ad solum spectare prelatum; attamen ex statutis particularibus, & ex consuetudine spectat ad prelatum & conuentum.

5 Dispositio tantum debet extendi, quantum sua principalis ratio nedum expressa, sed & subintellecta patitur.

6 Subrogatus sperere debet naturam eius, cui subrogatur, nec debet esse melioris conditionis. Vnde si monachi alicuius monasterij debent esse Galli, non potest loco amoti Galli sufficere non Gallus.

7 Prohibitio aliquo, & id prohibetur, per quod ad prohibitum peruenitur. Vnde si in aliquo monasterio monachi debent esse Galli, non Gallus, non poterit ibi esse nouitius.

CONSILIVM XX.

VNIVERSIS presentes literas inspechuris frater Franciscus de Paula ordinis Minorum humilis institutor à Sancta Sede Apostolica gratia & concessione, omnium eremitorioium, oratorioium, & locorum eiusdem ordinis vbiicumque constitutorum, nec non congregationis fratrum religiosorum & personarum alia-

a De ver. sig.

b 9. qu. 3. c De conf.

rum sub regulari obseruantia in eisdem degentium superior, licet immunitus, & generalis corrector, salutem in Domino perpetuam. Nos pie considerantes Regiam Maiestatem Francia nobis & ordini nostro predicto comparasse locum conuentus nostri Sanctissima Trinitatis in monte Pincio in Vrbe Romana; ea propter ad ipsius beneficij per nos recepti memoriam, & quatenus fratres nostri ordinis in dicto conuentu residentes in diuini cultus persoluitone redantur in futurum salutis animarum dictorum benefactorum memoriores; volumus & ordinamus, quod a modo in posterum dictus conuentus Sanctissima Trinitatis in monte Pincio in Vrbe Romana regatur per fratres Gallicæ nationis, quamdiu inueniantur, qui inibi residere & cultui diuino insistere voluerint. Sin autem vbi nulli reperiantur, qui inibi residere voluerint, quia omnes in Christo vnanimis esse debemus, illud per alios regi & inhabitari volumus: pariterque vbi locus supportare poterit, vltra quam reperiantur habitantes Gallicæ nationis, alios & aliarum nationum mixtum residere volumus. Datum, &c.

Circa predictarum literarum contextum quaeritur primo, an ex illis colligatur, quod non solum corrector, qui est prelati predicti monasterij, sed etiam omnes alij officarij, nempe discreti, & consilij correctoris, sacrista, procurator, custodes chartarum, siue archinij, debeant esse Gallicæ nationis.

Secundo, an non solum omnes officarij debeant esse Gallicæ nationis, sed etiam alij fratres, siue monachi debeant esse eiusdem nationis.

Tertio, an monachi predicti monasterij possint aliqua de causa mitti ad alia monasteria, substituendo eis, siue loco eorum ponendo monachos aliarum nationum.

Quarto, an possint recipi nouitij ex alijs nationibus ex sensu iuridico.

Quinto, quando licebit fratribus aliarum nationum cum fratribus Gallicæ nationis in predicto monasterio conuiuere, quod aliquando posse & debere significat ipsemet Sanctus Franciscus.

AD PRIMAM QUESTIONEM respondeo, quod pro parte negante facit cap. nullam. a cum multis alijs, quæ nos etiam adiucimus in tertio comm. b super illud confecto, ad probandum totum monasterij regimen pertinere ad Abbatem, siue prelatum: & quod nullam potestatem habent monachi ad regendum monasterium: & quod consequenter beatissimus Franciscus, statuendo, vt predictum monasterium regatur à fratribus Gallicæ nationis, videtur intellexisse de correctoribus tantum, penes quos est de iure totum monasterij regimen.

Sed pars affirmans est verior. Tum quia quicquid antiqua iura de potestate Abbatum ordinum antiquorum statuerint, iure tamen nouiore, saltem particulari recentiorum ordinum per regulas eorum originarias, vel constitutiones, supradicta potestas prelatorum, presertim inferiorum, & singulorum monasteriorum ita restricta est, vt bonam partem eorum, quæ pertinent ad regimen, teneatur facere cum sui conuentus, vel consilij auctoritate, siue discretorum consilio, & assensu, vt palam est eis, qui eorum regulas & constitutiones perlegerunt, nam & Benedictus in regula sua, c id expressit, vt diximus in comment. super d. capit. nullam. d Tum quia etiam Episcopi iure communi debent regere & gubernare suas Ecclesias cum consensu vel consilio suorum canonicorum. e

Tum quia, quamuis creatio nouorum monachorum aliquando ad solos Abbates spectat, vt colligitur ex cap. fin. f & annotauit Panormitanus, g secundum tamen glossam, h ad Abbatem & conuentum pertinet; quod est verum de consuetudine, secundum quam ætate nostra in omnibus ferme monasterijs omnium ordinum, & specialiter Minimorum, quorum maximus auctor fuit predictus Patriarcha S. Franciscus, ad prelatos & conuentus simul pertinet, vt constat ex eorum regulis, & constitutionibus, & consuetudine, quam esse seruandam tradidimus nos in d. cap. nullam, i quidquid dicat Panormitanus, k qui melius loquitur in cap. cum ad Apostolicam, l quem referimus d. cap. nullam, m & magna pars regiminis monasterij consistit in exercitio potestatis eligendi monachos: quia personæ præstant rebus, n ergo ad totum conuentum predicti monasterij, & ad omnes monachos eius pertinet magna pars regiminis eius.

Cum ergo monasterium predictum regendum sit per fratres Gallicæ nationis, si inueniantur qui possint & velint id

facere; consequens profecto est, quod non solum corrector, sed etiam alij officarij, immo & omnes fratres, qui habent ius suffragandi, seu vocem in Capitulo, decent esse nationis Gallicæ; quia omnes habent aliquam partem in eius regimine, licet alij alijs maiorem. Nam ex eo quod alij habeant maiorem, non inferitur alios nullam habere: quandoquidem quilibet institutus in aliqua quota hereditatis parte est verus hæres. a

Ad oppositum responderetur illud cap. procedere secundum illas regulas antiquas originarias, secundum quas monachi nullum suffragium, vel vocem habebant in Capitulo: non tamen habet locum secundum regulas recentiores, secundum quas prelati tenentur regere cum consensu vel consilio sui conuentus, vel consilij auctoritate, vel discretorum, vel aliorum officariorum, neque in monasterijs antiquarum regularum, quibus superadditæ sunt constitutiones restringentes prelatorum potestatem ad gubernandum cum consensu vel consilio predictorum, saltem quo ad aliquam notabilem gubernationis partem, per supradictas rationes, & alia quæ latius adduximus in d. cap. nullam. b

AD SECVNDAM responderetur affirmatiue. Primo quidem, quia omnes fratres, qui sunt habituri partem in regimine predicti monasterij, debent esse Gallicæ nationis, si in numero sufficienti inueniantur de illa, vt in prima questione resolutum est: at omnes fratres, qui sunt professi, habent aliquam partem regiminis illius, cum habeant suffragium & vocem eligendi prelatum, & alios fratres, & ad alia multa iure communi; iuxta cap. r. c quàm iure particulari, & praxi, siue consuetudine predicti ordinis Minimorum: ergo omnes professi debent esse Gallicæ nationis, si inueniantur in sufficienti numero de illa.

Secundo, quod ratio principalis & præcipua, quæ B. Franciscum mouit ad constituendum hoc speciale in gratiam Regiæ Maiestatis Gallicæ, fuit, vt fratres illud colentes essent memoriores, siue magis memores ad orandum pro Regibus Galliarum: & quod putauit fratres Gallicæ nationis magis memores fore, quàm alios. quæ ratio a quæ comprehendit alios fratres, ac ipsos officarios: ergo eiusdem iuris debent esse ipsi, atque alij officarij: partim quod de similibus idem est iudicandum, d partim quod dispositio debet extendi tantum, quantum sua ratio principalis extenditur, vt est cap. meminimus. adiuncto cap. suggestum. e vbi Panormitanus receptus ab alijs id adnotauit, & ait non solum procedere cum ratio exprimitur in dispositione, sed etiam cum subintelligitur: quam extensionem laudat ibi Francus & latius defendit Decius. & in casu proposito, non solum ratio est subintellecta, sed etiam expressa, ergo non solum comprehendit officarios, sed etiam extenditur ad alios omnes fratres.

Tertio, quod contextus verborum sanctissimi ipsius, eiusdemque gratissimi viri sancti Francisci palam significat, se intellexisse de omnibus fratribus, per illa verba, Qui inibi residere, & cultui diuino insistere voluerint: per quæ apparet eum non solum intellexisse de his qui intendunt regimini monasterij in præcipiendo, vel consulendo, sed etiam incumbendo cultui diuino, quod maximè fit mislando, canendo, & psallendo, audiendo confessiones, & communicando: quæ omnia in predicto monasterio magna cum sollicitudine fiunt.

AD TERTIAM respondendum est negatiue: quoniam subrogatum naturam eius, cui subrogatur, debet sapere, f at principales monachi debent esse nationis Gallicæ, ergo & qui eis sunt substituendi. Tum quia non debet esse melioris conditionis substitutus & locum tenens, quam principalis, g immo vt ibi adnotauit Bartholus frequenter non potest substitutus satisfacere obligationi, qua principales tenentur. Tum quia non est danda occasio malignandi, h immo malitij hominum est obuiandum. i At si liceret dimittere, & mutare fratres nationis Gallicæ, substituendo fratres aliarum nationum, daretur occasio, & via fraudandi præfatam gratiam, & ordinationem, vt palam est: ergo non est id concedendum.

AD QVARTAM responderetur, quod non possunt recipi nouitij ex alijs nationibus, si ex natione Gallicana inueniantur qui recipi possent. Tum quia negata re aliqua videtur negari ea, per quæ peruenitur ad illud, k & cum quid prohibetur vna via, prohibetur etiam ne fiat alia, l Et per nouitiatum peruenitur ad professionem: ergo si aliarum

a L. Iulianus. §. de heredi. inst. §. l. qui liberis. §. si ff. de vul. ga. & alibi sa. pe.

b à num. 11.

c De elect.

d Leg. illud. ff. ad l. Aquil. §. cap. dudum. 2. de elect. c. De appell.

f Leg. cum qui. §. inuiriarum ff. si quis cau. r. §. c. eccle. sia. vs. lit. pen. dent. g. Le. nemo est. ff. de duobus re. i. c. h. Cap. ex parte. de conjuet. §. l. comen. ri. ff. de past. i. Le. in su. do ff. de rei. u. d. c. k. Leg. oratio. ff. de sponsal. l. Cap. cum quid. de reg. iur. lib. 6. cum multis. b. per gloss. citatis.

a 18. quest. 2. b De reg.

c Cap. s. d. Nu. s. & se.

e Cap. quan. sa. c. nouit. de hu. qua. sunt à pr. al. f De reg. li. 6. g In c. cum ec. cl. sia. vltima. na. de elect. g. Prædicti ca. ff. de regul. li. 6. i Nu. 4. & 5. k In d. c. cum eccle. sia. vltima. rana. de elec. l De reg. m Num. 5. n Leg. 2. ff. de statu. h. c. §. l. si queram. ff. de i. i. sa.

nationam homines non debent incolere predictum monasterium, si inueniantur ex natione Gallicana, qui colunt illud; neque debent eligi nouitij, qui sint ibidem professuri.

AD QVINTAM responderetur, quod licebit, quando non inueniantur de illa natione tot, quot predictum monasterium ad sua ministeria indigeret; quando item reditus & locus monasterij ferre possent vt alij aliarum nationum sustentarentur vna cum fratribus Gallicæ nationis. sed videtur sentire contextus prædictæ gratiæ, quod tunc eiusmodi fratres solummodo possent residere, & non regere, nec per consequentem habere vocem in Capitulo, aut saltem non possent esse officarij: quia legem & dispositionem ita debemus interpretari, ne legislator aut dispositio sibi sit contrarius, argumento l. vbi repugnantia. a at in principio dixit, vt prædictum monasterium regeretur per solos fratres Gallicæ nationis, si inuenirentur. & si in fine intelligeretur, quod quando bona possent supportare plures, quàm monasterium egeret, possent conuiuere alij fratres aliarum nationum, intromittendo se in regimine, esset sibi contrarius. Salua, &c.

SVMMARIVM.

- 1 Molestari vel capi non debet quis rei nullo iure prohibita incumbens, antequam de negotio serio cognoscatur.
- 2 Lex antequam promulgetur, seu legitime publicetur, neminem ligat.
- 3 Priuilegium magis restringendum, quam lex, & strictius interpretandum.
- 4 Priuilegium etsi aliquando pro fit ignorantibus, numquam tamen illi nocet, nisi quo ad annullationem actus, quæ secundum aliquos non est proprie pena, quam operatur, si contineat certum tempus, post quod decernat etiam ignorantes ligari, vel habeat decretum irritans. nu. 4. & 5.
- 5 Ignorantia facti, quod quis non tenetur scire, excusat.
- 6 Dispositio, quæ multipliciter apte intelligi potest, non obligat contrauenientem secundum vnum aptum intellectum, modo non contraueniat ei secundum alium ei aptum lege alia probatum.
- 7 Conditionis natura est, vt ea adueniente valeat quod sub ea fuit promissum, aliàs vero non.

CONSILIVM XXI.

QVID AM ingeniosus (qui dicitur Ingegnerio) obtinuit per breue à Sede Apostolica priuilegium, vt alteri, quæ ei non liceret in statu Ecclesiastico opus quoddam Reip. vtiliter facere, promittens, quod intra annum monstraret artificij perfectum. Alius verò ingeniosus nihil sciens de predicto priuilegio, idem opus & facilius tractato anno perfecit. Quaritur nunc, an incidit in pœnas contentas in breui, siue priuilegio, scilicet, soluere pœnam ingenioso, vel Camera, prout latius continetur in breui, siue in priuilegio.

1 Respondeo primo, quod resignatio predicta nullo iure naturali, diuino, vel humano communi prohibetur, immo est actus omni iure permissus, & dignus gratia & præmio, vt copia ipsa præfata gratiæ continet: ergo faciens illum in dubio, & antequam de re serio & satis cognoscatur, non debet capi, neque molestari. b

2 Secundo, quod lex antequam promulgetur, siue legitime publicetur, neminem ligat. c nec priuilegium quod est magis restringendum quam lex, & strictius interpretandum. d

3 Tertio, quod priuilegium regulariter non prodest, cui conceditur, nec nocet ei contra quem conceditur, donec perueniat ad notitiam eorum. & licet aliquando profit ei cui cõceditur, numquam tamen nocet ei, contra quem conceditur, saltem quo ad incurrendam pœnam, donec legitime intemetur ei, aut donec saltem notitia eius legitime perueniat ad illum, vt est in cap. r. e vbi post Innocentium, Hostiensis, Dominicus & Philippus Francus f expresse hoc tenent.

Quarto, quod non obstat dicere, quod lex & dispositio pœnalis aliquando etiam comprehendit ignorantes, cum exprimitur in ea, vt ex tempore datæ obliget, iuxta glossam celebrem g aut cum ponitur in ea decretum irritans, h & quod in gratia præfata ponitur tam verbum ex nunc, quam decretum irritans.

5 Non inquam hoc obstat: quia illud procedit quo ad pœnam annullationis actus, quæ dicitur intrinseca, & à multis defenditur, quod non est verè pœna, vt videre est apud Panormitanum Felinum Deci. & alios citatos per eos i non au-

tem quo ad pœnam extrinsecam corporalem, vel temporalem aliorum bonorum, vt omnes corporant. Et in casu proposito primus ingeniosus non agit ad annullationem actus, sed petit pœnam extrinsecam bonorum temporalium, ad quam nulla ratio debet audiri contra secundum ingeniosum, qui ignorauit suum priuilegium, siue gratiam priuilegiatam nullatenus illi notificatam, nec publicè in locis solitis publicatam & promulgatam.

6 Quinto, quod contra ius naturale, diuinum, canonicum, & ciuile est, vt quis innocens & sine culpa puniatur, vt constat per l. absentem. a & c. iam itaque. & per alia multa citata per Gratianum b Atqui aliquid iure naturali diuino permissum, sed humano prohibitum facit per ignorantiam facti, quod ipse non tenetur scire, innocens & sine culpa est, vt est in §. c. notandum. cum alijs multis citatis à gloss. illius, & est textus expressus in reg. ignorantia facti excusat. d cum alijs citatis ab eius glossa & id quod præfatus ingeniosus male agere, peccareque grauiter molestando secundum, esseque dignum vt puniatur, cum sua ipsa gratia nihil ei profit.

7 Sexto, quod gratia præfata non fuit absolutè & sine modo & conditione concessa, sed cum modificatione, & restrictione, vt infra annum à die concessionis monstraretur artificij perfectum; ita quod nisi id fieret, nihil gratia prodesset: quod tamen non videtur factum intra annum à die concessionis, cum ille fuerit finitus 21. die mensis Octobris proxime elapsi, & nondum sciatur, saltem publicè, id esse factum. Quod si non est satisfactum præfato modo & conditioni, planum est præfatum ingeniosum male agere, peccareque grauiter molestando secundum, esseque dignum vt puniatur, cum sua ipsa gratia nihil ei profit.

8 Septimo, quod dispositio, quæ multipliciter apte intelligi potest, non obligat contrauenientem secundum vnum aptum intellectum, modo non contraueniat ei secundum alium ei aptum lege aliqua approbatum, per l. in ambiguo. e vbi hoc adnotauit Bartholus communiter receptus. At præfata gratia f videtur intelligi apte duobus modis, argumen. l. 2. 5 Primo quidem, vt gratiam faciat conditionalem: secundum, vt faciat modalem. & intelligendo quod faciat conditionalem, scilicet quod si intra annum perfecit opus, valeat ei gratia, & aliàs non, non videtur antequam perficiatur exercitium intra annum obligare; quia illa est natura dispositionis conditionalis. h

9 Octauo, quod natura conditionis est, quod ea adueniente valeat quod sub ea fuit promissum, aliàs vero non. i Salua, &c.

SVMMARIVM.

- 1 Quidquid potest quis per seipsum facere, potest facere per alium.
- 2 Recedendum à verbis non est, nisi aliud aliunde appareat. & num. 2.
- 3 Priuilegia, dato aliquo effectu, quem operentur contra ius commune, non sunt extendenda ad alios, saltem ad eos, ad quos non mouet eadem ratio.
- 4 Actus agentium non operantur vltra intentionem eorum.
- 5 Coniunctio et, vel ac, significat copulata esse diuersa.
- 6 Verba, quæ in priuilegijs, & quacumque dispositione, etiam odiosa, ponuntur, debent extendi quantum sua propria significatio patitur.
- 7 Exportare rem suam quocumque voluerit, vnicuique iure naturali licet.
- 8 Gratia, vel dispositio facta in materia, per quam res reuertitur ad pristinam naturam iuris naturalis, est fauorabilis.

CONSILIVM XXII.

CONCESSIT Sanctissimus per motum proprium ex quocumque loco status Ecclesiastici tot mensuras frumenti, & bladodum, non obstante eius constitutione hoc prohibente, & transferre Bononiam abique datis & gabellis. Quaritur, an possit illas transferre ad alia loca, verbi gratia Florentiam, cum iam Bononiæ prouisum fuerit: quia gratia principaliter est concessa ad extrahendum; transferre autem Bononiam videtur esse liberum, ac in eius

a ff. de par. b. q. 1. §. 4. c. i. q. 4. d. De re. iur. lib. 6.

e ff. de reb. dub. f. In versi. c. o. lumen. g. ff. de in. dia. addit. h. §. ex. condi. tionalis. Insti. de verb. obli. tex. c. si pro te. de rescript. li. 6. i. §. ex. condi. tionalis. Insti. de verb. obli. c. verum. de. condit. appes.

arbitrio relicto, cuius contemplatione gratia ac privilegium hoc concessum fuit.

Perpenis verbis privilegij Illustrissimi Cardinalis dico primo, certum esse, quod eius Illustrissima D. licet per se vel suos agentes conuenire cum prefato Thesaurario, & prefatis mercatoribus per conuentionem gratuitam accepto, vel non accepto pretio, vt illi extrahant corbes frumenti, & bladorum in privilegio expressos eo modo, quo posset sua D. Illustrissima per se vel per suos familiares & agentes extrahere: quia id iure nullo ei prohibetur: & regula iuris habet, quod potest quis per alium facere, quod potest per semetipsum. Nec, vt puto, publicani & gabellarij contradicent huic parti.

Secundo videtur, quod prefatum privilegium duobus modis potest intelligi quo ad illa verba, Extrahere, ac ad ciuitatem nostram Bononiam transferre. altero, quod significat dari duo privilegia, vnum ad extrahendum simpliciter absque datijs & gabellis, &c. alterum ad transferendum Bononiam absque datijs, & gabellis, &c. Secundo modo, vt significat dari vnum privilegium, scilicet extrahendi Bononiam. Et si dicamus priori modo intelligenda, poterunt extrahere quocumque volent: & si posteriori, non nisi Bononiam.

Tertio, quod videtur potest posterior modus intelligendi verior alicui. Tum quia illa verba prefati privilegij, extrahere, ac ad ciuitatem Bononiam transferre, id videntur proprie sonare: & a verbis non est recedendum, nisi aliud aliunde appareat. Tum quia privilegia sunt restringenda, & licet ita debeant interpretari, vt operentur aliquid ultra ius commune, dato tamen aliquo effectu, quem contra illud operentur, non debent extendi ad alios, saltem ad illos, ad quos non mouet eadem ratio, secundum Panormitanum, declaratum latius per Decium, & per citatos per eum. Et non videtur eadem ratio concedendi extractionem predictorum bladorum ad quacumque alia loca subiecta, & non subiecta illi, ac extrahendi ad ciuitatem sibi subiecta, & multis, nominibus digna, vt sibi faueatur: & est notabilis fauor, vt ad eam possint extrahi prefata blada.

Tum quia nemo diceret, quod licentia Papae ad extrahendum aliquod frumentum in Regnum Neapolis extenderetur ad extrahendum in Regnum Franciae, vel Florentiam, cum actus agentium non operentur ultra intentionem eorum. Tum denique quod videtur potest superfluum fuisse facere facultatem transferendi Bononiam, si per verbum extrahendi intelligeretur data facultas extrahendi quocumque vellet, cum tanta & maior ratio esset transferendi Bononiam, quam ad alia multa loca, per predicta.

Quarto videtur verior prior modus intelligendi. Primo, quod si Papa habuisset intentionem concedendi privilegium ad extrahendum tantum Bononiam, proprius dixisset se concedere libertatem extrahendi ad Bononiam, quam extrahendi, ac ad Bononiam transferendi, cum superflue poneretur illa copulatiua, ac, & illud verbum transferendi, & conducenti, vt palam est. Secundo, quod coniunctio copulatiua, &, siue, ac, significat copulata esse diuersa iuxta glossam solemnem, & videtur concessisse duas facultates, alteram extrahendi, & alteram transferendi Bononiam. Tertio, quod non fuit superfluum (vt argumentum vltimum pro contraria parte tangebatur) addere secundum vltimam concessionem primi: quia concessio extrahendi sine datijs, gabellis, &c. solum concedit immunitatem a datijs, & gabellis, &c. prouinciarum, vnde erant extrahenda, & non a datijs, gabellis, &c. soluendis alibi, vt Bononiae, & in alijs locis, per quae ad eam transferentur. Quarto, quod fatis aptus intellectus illorum verborum videtur, quod per ea datur vna facultas extrahendi quocumque voler absque datijs, & gabellis, &c. soluendis in prouincijs, vnde extrahuntur, & altera transferendi & conducenti Bononiam absque datijs, gabellis, ac ceteris soluendis etiam extra prouincias, vnde extrahenda sunt, vsquequo importentur, & inducantur Bononiam.

Quinto, quod non obstant supradicta de restringendo privilegio: quia hoc non est extendere privilegium, sed verba illius iuridice intelligere, & vitare superflua, & proprie intelligere verba, quae in quacumque dispositione etiam odiosa ponantur, debent extendi quantum sua propria significatio patitur, vt habet l. cum lege. iuncta glossa, i

vbi colligit Aretinus quem sequitur Decius, & alibi sape, & Alciatus & propria & apta significatio verborum videtur supradicta: attento praesertim, quod praefata gratia est concessa motu proprio, & multis alijs clausulis significatibus voluntatem concedentis fuisse facere illam vberimam, & amplissimam: & quod sit in materia, per quam reuertitur res ad primitiam naturam iuris naturalis: quo licet exportare vnicuique rem suam quo voluerit; qua reuersio est fauorabilis. Per quae, & alia multa, quae possent afferri, aequior & iustior videtur haec pars posterior. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

1 Praelatus exemptus a iurisdictione Episcopi, & Papa immediate subiectus habet iurisdictionem quasi episcopalem; & omnia, quae Episcopus, exercere potest in suos subditos.

CONSILIVM XXIII.

AN praelatus exemptus ab Episcopi iurisdictione habeat iurisdictionem episcopalem, & an cum suis subditis omnia illa, quae Episcopus potest, valeat exercere?

Respondeo, quod praelatus exemptus, & immediate Papae subiectus habet iurisdictionem quasi episcopalem in suos subditos, iuxta glossam receptam & a quibusdam putatam singularem & quam Cardinalis commendat, dicens eam seruari de consuetudine, & quod ipse fecit eam frequenter obseruare. & per illam glossam putatam singularem dixit, Abb. quod huiusmodi praelati exempti, qui habent iurisdictionem quasi episcopalem, possunt exercere in suos subditos ea, quae Episcopi in suos. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

1 Privilegium canonis clericis minoribus 14. annorum non tollit Conc. Trid. sed fori, & ne obtineant beneficia.

1 Ius antiquum non censetur sublatum, nisi quatenus ius nouum illud expresse tollit.

2 Negans alterum de duobus propositis tacite, vel expresse, alterum concedere videtur.

2 Lex debet esse rationabilis.

3 Privilegium fori sublatum est clericis in varijs casibus ad instantiam Regum, ne eorum iurisdictione fraudaretur.

3 Consuetudo est optima legum interpres.

4 Legis mens est seruanda in omni dispositione.

CONSILIVM XXIV.

AN clerici in minoribus constituti ante decimum quartum annum priuentur privilegio canonis si quis suadente sicut privilegio fori, per Concilium Tridentinum.

Respondeo, quod non: quia praedictum Concilium nullam de privilegio canonis si quis suadente, facit mentionem, sed solum meminit de privilegio fori, & privilegio obtinendi beneficia ecclesiastica: ergo non videtur illud tollere quo ad vllum tempus. Tum quia ius antiquum non censetur sublatum, nisi quatenus ius nouum expresse illud tollit. At omnis clericus iure antiquo fruitur canone si quis suadente, ergo non priuatur eius fructione, nisi iure nouo expresse priuatur. At praefatum Concilium, nullam de ipso mentionem facit, sed omnino omittit: ergo pro omisso debet haberi.

Tum quia qui de duobus tacite vel expresse propositis alterum negat, alterum concedere videtur. At in praefato Concilio privilegia clerici tacite vel expresse proponuntur, & non tollit nisi privilegium fori, & obtinendi beneficii ecclesiasticum: ergo reliquit ei, & consequenter privilegium canonis. Tum quia nulla ratio occurrit, quare clericis minori 14. annis honeste clericatu suo videnti debuisset tolli praefatum privilegium canonis: ergo non est censendum sublatum: quia lex debet esse rationabilis.

Tum quod satis notum est privilegium fori sublatum fuisse ad maximam Regum instantiam, ne iurisdictione eorum fraudaretur: quae ratio cessat in privilegio canonis: ergo cessat in eo praefatum Concilium. Tum quia nullius regionis consuetudo suscepit praefatam interpretationem, sed contraria; & ita illa seruanda est: quia consuetudo est optima legum interpres.

Tum denique quod phrasim & mens praefati Concilij indicat hanc partem bene sentienti & olenti; & mens legis est seruanda in omni dispositione, & phrasim ipsius capituli significat noluisse Concilium parificare illa duo privilegia,

a Ca. vt de. b. honor. de appell. l. factum. §. in poenalibus. ff. de reg. iur. b In rubric. de ver. ff. col. 2. c Le. si vnu. §. pater nepe terec. ff. de pa. dis. c. ab. e. xordio. 35. dis.

d Cle. i. ver. bo. propri. de reb. eccl. no. alienan. c Ibidem qu. 34. f Ca. i. de reb. ecclie. non alien. col. 1.

g Ca. 6. de re form. sess. 23. h Cap. 6.

i Le. praecipimus. C. de ap pell.

k Cap. 6. l Le. com. dis. sime. ff. de lib. ber. c. post. m Leg. cum prator. ff. de in dic. c. non. ne. de praesup. n Cap. 6. o Ca. erit au. te. lex. 4. dis. p Ca. 6. c. cum cessante. de ap pell. q Ca. cum di. lectum. de con. suct. r Cap. 6. s Le. in condi. tionibus. ff. de condit. c. de. mon. lrat. c. de archion. 1. quaf. 1.

dum diuidit privilegium fori a privilegio obtinendi beneficia, posteaquam ad quatuordecim annos peruenit; definiendo ne altero vniquam vtatur, nisi sit beneficiarius, aut clericalem habitum & tonsuram deferens alicui ecclesiae de mandato Episcopi inseruiat; altero vero sic, quo tamen vti non potest, nisi sit clericus, & reputetur talis.

Aduertendum non inde tunc inferri clericum si sit minor 14. annis non gaudere privilegio fori etiam quod in habitu, & censura incedens alicui ecclesiae de mandato Episcopi inseruiet, vel de eiusdem licentia in seminario, vt in si hola, aut vniuersitate quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versaretur.

S V M M A R I V M.

2 Clericus, si dimisso habitu, rapinis, latrocinis, & alijs enormibus criminibus se immiscerit, perdit privilegium fori & canonis secundum magis communem. nu. 2. qua licet quo ad privilegium canonis possit teneri, nu. 5. & forte etiam quo ad initiatos minoribus ordinibus; at quo ad insignitos ordine sacro, nisi praecesserit monitio, & degradatio, non est tenenda. nu. 6. quia ei contraria fortiori textu & ratione nititur. n. 7.

1 Clericus occidens, vel occidit mandans Christianum per assassinum, itemque goliardi, ioculatores, buffones, artem per annum exercentes, ipso iure perdunt privilegium clericale: & hoc est per specialia iura statutum. num. 4.

2 Religiosus si non sit clericus, etiam si sit Abbas, omni clerico inferior est; ecclesiastica tamen persona est; item & aequo gaudet privilegio canonis & fori, ac clericus. num. 6. & si sit professus, clericus in sacris; si vero sit nouitius, clericus in minoribus constituto aequiparatur. num. 7.

4 Iudex laicus clericum, nisi ter monitus sit incorrigibilis, punire nequit de nullo crimine etiam dimisso habitu perpetrato.

8 Opinio communis a contrario textu vel ratione nitente conuincitur.

CONSILIVM XXV.

AN conuersus religionis approbatae nullo ordine insignitus, qui relicto habitu se immiscuit rapinis, & latrocinis, & alijs enormibus criminibus, perdat privilegium fori, & subiiciatur iudici laico?

Pro parte affirmatiua facit primo, quod clericus occidens, vel mandans occidere per assassinos, videtur perdere privilegium fori.

Secundo, quod clerici ioculatores, goliardi, & buffones, artem illam exercentes per annum, perdunt ipso iure privilegium clericale, ergo a fortiori videtur perdere is, de quo loquimur, conuersus latrocinis & alijs enormitatibus se immiscens.

Tertio, quod cap. perpendimus. & cap. ex parte. 3. probant secundum intellectum frequentius receptum, quod clericus se huiusmodi enormibus immiscens, & in eis inueteratus ipso iure perdit privilegium clericale.

Quarto, quod clericus in minoribus constitutus, nisi habeat beneficium, vel seruiat ecclesiae de mandato Episcopi, non gaudet privilegio fori post Concilium Tridentinum. Et conuersus, esto sit religiosus, & ecclesiastica persona: si tamen non est vlllo ordine insignitus, non est clericus; immo si sit abbas, est minor quocumque clerico.

Quinto, quod opinio doctorum communis & frequentior habet huiusmodi clericum perdere omnia privilegia clericalia, etiam canonis, & fori, vt patet ex Hostiensis communiter recepto, & hanc opinionem seruari testatur Stephanus Aufserius.

Non obstantibus tamen his, mihi videtur iure verius, & Christianae pietati aptius contrarium. Primo quidem, quia nulla poena ipso iure incurritur, nisi cum id iure exprimitur, iuxta glossam receptam, & nullibi est textus, quod clericus immiscens se enormibus, etiam habitu & tonsura clericalibus dimissis, perdat ipso iure privilegium fori, antequam moneatur desistere; ergo non est dicendum.

Secundo, quod pro hac parte videtur casus in cap. cum non ab homine. quatenus habet iudicem laicum non posse punire clericum de vlllo crimine, nisi consecuta incorrigibilitate post trinam monitionem, & excommunicationem; cui satis addit cap. si iudex. hoc esse verum, etiam si habitu clericali & tonsura dimissis id faciat.

Tertio, quod cap. i. & aliud non probant communem sententiam, immo per locum a speciali probant hanc partem. Si

enim speciale est in clerico ioculatore, siue buffone, & in occidente, vel mandante occidere per assassinum, in contrarium est regula. Tum quia sunt leges poenales; & ita non debent excedere proprium casum.

Quarto, quod cap. perpendimus. quod omnium maxime virgere videtur, nihil contra partem hanc probat. Tum quia nihil disponit de privilegio fori. Tum quia ad summum solum probat perdi privilegium canonis, si quis suadente. Vnde Cardinalis & Panormitanus grauissimi auctores, serio hanc rem expendent, affirmant illud cap. nihil probare de privilegio fori: quos sequuntur Claufius, & Syluester in verbo clericus, sed & Stephanus Aufserius, qui pro maximo communis opinionis auctore & defensore citatur, vbi supra hoc videtur sentire, licet non fuerit ausus exprimere, quatenus ait, eis, qui hanc partem tenuerunt in quodam casu criminis laici maiestatis, non successisse bene, subdens quod Deus, qui nihil ignorat, sciuit an bene, vel male fecissent.

Quinto, quod vtrumque res habeat quo ad clericos minoribus tantum ordinibus insignitos, quorum bonam partem privilegio fori exiit Concilium Tridentinum, quo ad tamen ordine sacro insignitos constanter profecto videtur tenenda haec pars, ne sine textu dicamus posse presbyteros enormiter delinquentes ante vllam monitionem, & degradationem, a potestate laica in grande Ecclesiae dedecus suspendi, contra dict. cap. cum non ab homine. & cap. nouimus. & cap. ad falsariozum. h quam opinionem contra communem gaudeo placuisse D. Dydaco a Leyua, siue Courarruie.

Ad tria argumenta in oppositum formata responderetur per tertium & quartum fundamentum huius partis. Ad quartum respondeo, concedendo religiosum, eo solo quod fit religiosus, non esse clericum, immo esse minorem omni clerico; negando tamen, quod ex hoc sequatur aliquid contra illum: quia iura aequa concedunt privilegium canonis & fori monachis, ac clericis. Et vt clericus minorum ordinum se habeat ad clericum sacri ordinis, quia ille potest retrocedere, hic autem non; & ideo idem est iudicandum in hoc de monacho professo, & de clerico sacri ordinis, & in questione proposita agitur de conuerso professo. Ad quintum respondeo, quod communis opinio non est tenenda, quando fortiori textu vel ratione nititur contraria, & ex praedictis constat longè fortiores esse rationes huius partis, quam communis, quae profecto nullatenus potest satisfacere argumentis contra eam supra adductis, cum tamen suis plene sit satisfactum. Salua, &c.

DE PURGATIONE CANONICA.

S V M M A R I V M.

1 Purgatio canonica omnis fit cum iuramento. 1 Purgatio canonica cum iuramento tollit infamiam, & suspicionem praecedentem, & purgato debetur bonum testimonium. 2 Abiurare, raro ponitur pro purgare se a suspensione haereticis. 3 Purgatio, etiam de vehementia, non appellatur abiuratio, sed purgatoria cautio.

CONSILIVM I.

PRIMO quaeritur, an purgatio canonica fiat cum iuramento.

Secundo, an sit idem quod abiuratio.

Respondeo. Omnis purgatio canonica fit medio iuramento, & ita qui dicit, ille aut ille se purgavit, a quo pollenter dicit, quod medio iuramento id fecit; cum omnis purgatio fiat cum iuramento. Tum quia purgatio secundum formam praescriptam tollit infamiam, & suspicionem praecedentem, & facit vt debeat bonum testimonium purgato, p quod non fit sine iuramento.

AD SECVNDAM. Abiurare rarissime ponitur pro purgare a suspensione: in toto enim titulo de purgat. cano. solum inuenitur in c. inter sollicitudines. & ibi significat cum iuramento abcedere ab eo, quod ante faciebat, vt habebat, & nec Angelus nec Siluester posuerunt in summis suis alphabeticis verbum, abiurare, vel abiuratio. sed verbum, purgatio. Tum quia raro, vel numquam inuenitur in volumine Gregoriano abiurare; licet in cap. accusatus. q verbum abiuratio applicetur etiam ad id, quod fuit in suspensione tantum, & in cap. literas, de praesumptione purgatio etiam de

a Arg. c. pra. diti. §. loca. de prob. lib. o. cum concord. b Le. interpres. tione. c. l. si praes. ff. de poen. c. p. a. de poen. d. ff. l. c. 17. quaf. 4. d Verbo cleri. cur. §. 1. c. 3. §. 9.

f In dia. sess. 23. c. de refor.

g De verbo. rum signific. h De eri. falsi. i In quatio. ne praet. 32.

k Cap. si quis suadente. 17. qu. 4. lib. 1. Clari. rici. vel mo. nachii. c. n. dubium. c. de monialibus.

l De sententia excomm. c. c. duo sunt ge. nera. 12. qu. 1. m Ca. capella. nus. de serijs. c. l. 2. §. sed neque. Co. de vet. iur. enue.

n Ca. quoties. cum simili. de purgat. ed. o Dicit. e. quo ties. c. totosi. de purg. can. p Ca. ex tna. rum. de purg. canon.

q De haer. lib. 6.

a Cap. potest. de regul. iur. lib. 6. l. 1. ff. de procurat.

b Leg. non ali. ter. ff. de lega. 3.

c Cap. porro. de privilegijs. d Ca. cum in. hu. de priui. leg. ca. aucto. ritate. de ver. signifi. e Ca. certifi. cari. §. eos. de sepult. f Ca. i. de ref. cript. nu. 16.

g Leg. non om. nis. ff. de reb. credit. c. fin. de prob.

h In rubric. ff. de iuris. c. fa. di. ignorat. c. c. querelam. de simon.

i De restam.

vehementi non appellatur abiuratio, sed iuratoria cautio, & in cap. excommunicamus. pro abiurare suspicionem, ponitur purgare se à suspitione. Quæ quidem omnia tumultuariè scripta submitto grauiissima censuræ D.V. Illustrissima, quæ vti nam quam diuissima incolumitate fruatur. Amen.

DE PURGATIONE VVLGARI.

SVM MARI VM.

- 1 Purgans, vel volens se purgare purgatione vulgari, mortaliter peccat.
2 Duellum solemniter ineuntes à Conc. Trid. ipso iure excommunicantur, & aliis pœnis afficiuntur, quæ per Gregorium XIII. ad priuatum sine patrinorum solemnitate extense fuerunt: non incurruntur tamen dictæ pœnæ, nisi realiter duellum sit subsequutum. num. 3.
4 Purgatio per iuramentum, etiam super brachio Sancti Antonij, vel alias res sacras, non conceditur nisi ei, de quo iuridice prius cognitum sit quod tali eget purgatione: quia non est vane iurandum.
4 Diffamatus de aliquo delicto potest vti remedio l. diffamari, & actione iniuriarum, à quibus tamen satius erit vt abstineat tacendo, & huiusmodi verba siccificando, nisi probabiliter & efficaciter credat ex taciturnitate sibi notabile damnum honoris, famæ, reive familiaris subsequaturum.

CONSILIVM I.

VIDAM de crimine iniustè à quibusdam diffamatus sæpe sapius deliberavit, pro suæ famæ recuperatione, duello, & iuramento super brachio Sancti Antonij se purgare, idque à S. D. N. petere. Quaritur, an aliquam pœnam incurrit, & aliud sibi aptius remedium super sit.

1 Respondeo, D. consulentem debere in primis pœnitere earum voluntari, quas habuit inordinatas, & cõtra quintum præceptum Decalogi datû, & relatum à gloss. Quoniam purgare se, vel velle se purgare purgatione vulgari, de qua in tit. de purg. vulg. qualis est purgatio per duellum, d est graue ac mortiferum peccatum, e quamvis legatur permilla in aliquot casibus, iuxta sacram Scripturâ, vt habetur in c. monomachiam. f immo huiusmodi tales per Concil. Tridentinum excommunicati, & aliis pœnis ipso iure impositis grauius affecti, & quod solum agit de duello solemniter, sed extensum fuit postea per sel. rec. Gregorium XIII. ad omnia duella, etiam priuata, & sine vlla solemnitate patrinorum, seu patrinorum, & aliarum monitionum & diffidationum habita.
3 Secundo, quod præfatus D. consulens non incurrit excommunicationem, neque priuationem honorum suorum ipso iure per præfaram voluntatem committendi duellum: incurrisset tamen, & incurreret, si fecisset, vel faceret illud: quia præfatum Concilium, & extensio prædicti Gregorij non puniunt mentalia duella, sed tantum realia: pro quo est aptus textus, h sicut nec voluntas occidendi facit irregularem, licet sic ipsa realis occisio, secundum glossam communiter receptam contra gloss. cap. si aliquis. i
4 Tertio, quod S. D. N. non faciet D. consulenti facultatem iurandi super brachio S. Antonij, vel aliis sacris rebus, aut literis, nisi prius iuridicè nouerit eum indigere tali purgationis iuramento; quia non est vane iurandum. k

Quarto, quod poterit iuste agere contra eos, qui falso diffamauerunt ipsum proditoris, furti, vel alterius criminis, per remedium l. diffamari. l quod consulerem præfato D. consulenti, & etiam remedio iniuriarum, iuxta cap. vlt. m

Quinto, consulendum esse præfato D. consulenti super proposito negotio petenti, ne villo remedio contra præfatos homines iniurios agar, nisi probabiliter & efficaciter credat, quod ex taciturnitate notabile sibi damnum honoris, famæ, vel rei familiaris subsequetur. Tum per ea quæ habet l. vnica. n Tum quia viri grauiores parui faciunt huiusmodi verborum leues iniurias, & leuiiores reputantur qui super eis mouent lites apud iudices, qui plerumque cum suis notariis eos irridere solent, & frequenter per eas augetur infamia, & diminuitur honor & auctoritas, & fit notum quamplurimis, quod solum sciebatur à paucis.

SVM MARI VM.

- 1 Constitutionem Pij IIII. & aliorum Pontificum subiicientium excommunicationi late sententia Sedi Apostolica referuntur.

- ineuntes duella solemniter. n. 2. extendit Gregorius XIII. etiam ad exercentes duella priuata priuatis modis inuita. nu. 1.
2 Pœnæ non debent extendi vltra proprium casum, etiam si in alio eadem omnino ratio inueniatur, & nu. 4. sed quod extendantur, tenuit aliquando gloss. nu. 3.
3 Aequiparata cum duo reperiuntur in iure, statutum in vno, & in alio statutum censetur.
5 Extendit cum lex noua legem antiquiorem, vnum casum subiicientem excommunicationi reseruata ad alterum, censetur & hunc alterum casum reseruata excommunicationi subiicere.
5 Duellum etiam priuatum & priuato modo ineuntes per bullam Gregorij incidunt in excommunicationem, quæ & ipsa est reseruata, sicut & illa, quæ per Pium IIII. fuit lata contra publica & solemniter ineuntes duella.

CONSILIVM II.

PIVS IIII. sanct. mem. in bulla, quæ incipit, ea quæ, publicata de anno 1560. Idibus Nouembris, vltra alias pœnas, quas posuit in prohibitione duellorum, posuit pœnam maioris excommunicationis, & ipsius absolutione reseruauit sibi, & Romano Pontifici pro tempore existenti. Concilium autem Tridentinum, a excommunicat, sed nemini reseruauit excommunicationis absolutionem in casu detestabilis duellorum vsus. Deinde S. D. N. Gregorius XIII. ampliauit, declarando dictum Concilium vt procedat non solum in publicis duellis, sed etiam in priuatis, vt in bulla, quæ incipit, ad tollendum, publicata de anno 1582. in qua inter cetera dicitur, Constitutionibus tamen, & aliis sanctionibus Apostolicis hac de re dispositis in suo robore duraturis. Modo quaritur, an in casu duelli priuati incurratur pœna in Concilio contenta, an imposita in d. bulla Pij IIII. emanata ante Concilium.

Respondeo primo, quod piè, subtiliter, prudenter, & salubriter videtur sensisse, qui mouit hoc dubium, super quo adduci possent multa, quæ, vt puto, sese obtulerunt eius eruditioni.

- 1 Secundo, videri considerandum, quod Iulius II. Leo X. Clemens VII. & Pius IIII. videntur damnare duella illa solemniter, quæ publicè fiebant, impetratis campis, & facultatibus, & licentiis duella impune faciendi ab illis, qui poterant ea concedere, & voluisse punire & castigare facientes illa, & concedentes præfatos campos, & facultates, & alios certos modos participandi cum eis. S. autem D. N. loquitur de illis, & extendit ea ad duella priuata priuatis modis eisdemque diuersis instituta & executâ.
2 Tertio, quod ex hoc sumi potest argumentum pro negatiua parte quæstionis, scilicet quod reseruatio excommunicationis à Pio IIII. imposita non extendatur ad excommunicationem impositam à S. D. N. cum pœnæ non debeant extendi extra proprium casum, etiam si in alio inueniatur omnino eadem ratio, vt in cap. pœnæ. b vbi nos post alios latissime tradimus, & palam sit duella priuata esse alia, & longe diuersa à duellis publicis & solemnibus, & non inueniri eandem omnino rationem in his, quæ inueniuntur in illis.

Quarto, quod etiam ex eodem secundo dicto sumitur argumentum pro parte affirmatiua quæstionis, scilicet, quod reseruatio Pij IIII. habet locum in excommunicatione lata circa duella priuata. Tum quia S. D. N. per suam extrauagantem noluit derogare constitutionibus suorum prædecessorum, immo expresse cauit, vt illæ durarent in suis casibus.

Tum quia equiparare videtur quo ad hoc duella priuata publicis, cum ait per illa verba: Considerantes duellum priuatum non minus cruentum & anime & corpori noxiū esse, quàm quod publicè perpetratur. Et statutum in vno, videtur habere locum in alio sibi equiparato, vt habet cap. transluo. c & glossa recepta, d quæ habet alias multas similes: & quod etiã lex pœnalis extenditur ad alium casum, in quo est omnino similis ratio, vt sentit glossa in vna sui parte, e à multis commendata.

Quinto, quod certum videtur esse, nullam pœnam à præfatis summis Pontificibus & Concilio Tridentino impositam habere locum in præfatis duellis priuatis, quatenus sunt impositæ ab illis. Tum quia non loquuntur de priuatis.

Tum quia lex pœnalis non extenditur de vno casu ad alium, iuxta præfatum cap. pœnæ. etiam si omnino sit eadem ratio, quod nos ibidè late probamus, & præfata glossa, f idem

In c. 19. sess. 25.

De pœ. d. 1.

De const. d. in c. si postquam. de elec. lib. 6. c. in c. 1. de tēporibus ord. lib. 6. in verb. Italia.

In ver. Ital.

In fin.

tenuit. Ex quo sequitur, quod licet constitutio Pij IIII. non sit sublata per extrauagantem S. D. N. immo sit confirmata, tamen per illam solum non censetur reseruata excommunicatio lata circa duella priuata: quia illa nihil loquitur de illis, iuxta secundum dictum, & iuxta hoc quantum non extenditur ad illa per similitudinem, neque per identitatem rationis; quia sunt valde diuersa, iuxta secundum dictum.

Sexto, quod restat dubium, an per extrauagantem S. D. N. illa reseruatio reperatur quo ad duella priuata, & credo quod sic, non quidem ea ratione, quod edicta præfata prædecessorum eius extendantur per se ad excommunicationem inflictam à D. N. sed quia eius Sanctitas expresse extendit eadem excommunicationes eorum ad excommunicationem circa duella priuata ab ipso met inflictam: quoniam expresse extendit pœnas illarum constitutionum ad duella priuata, per hæc verba: Auctoritate Apostolica statuimus, &c. vt omnes, qui circa duella priuata peccant modis expressis à sua Sanctitate, eisdem censuris & pœnis subiaceant, quibus per constitutiones prædecessorum subiicere debebant censuris & pœnis peccantes circa duella publica & solemniter. Per quæ verba constituitur noua lex, cum cõtineant verbum statuimus, quod est signum nouæ legis, iuxta glossam receptam, b & palam est Sanctitatem suam posse ac potuisse per suam nouam legem punire præfatos delinquentes circa duella priuata, & etiam circa alia delicta, remittendo se ad pœnas constitutas in præfatis edictis. Cum ergo in constitutione Pij IIII. imposita fuerit excommunicatio reseruata contra peccantes in duellis publicis, censetur illa repetita contra peccantes in priuatis: cum peccantes in eis expresse subdat illis pœnis, dicens, vt eadem pœnas in illis positas incurrant. Ad quod facit cap. eos. c quatenus eos, qui absoluntur ab excommunicationibus reseruatis propter iustum impedimentum adeundi superiorem, reducit in eadem excommunicationes præcedentes. Salua, &c.

In de. fi. in verbo statuimus. de refer.

De sententia excomm. lib. 6.

DE INIURIIS ET DAMNO DATO.

SVM MARI VM.

- 1 Stipendiij taxatio ad hoc vt sit iusta, debet inter cetera respici valor rerum ad victum necessarium; qui cum modernis temporibus sit auctus, indicat iniustum esse vt antiqua taxa etiam nunc seruetur: vnde coram Deo quis posset sibi, ea non obstante, iustam accipere mercedem. num. 2.
2 Iniustam mercedis taxationem ad iustam etsi iniusto modo reddat quis, restituere non tenetur; quia non censetur dare occasionem iniusti damni; & hoc, etiam si solum sub peccato veniali iusta deberetur, nec via iuris illam debens posset cogi ad dandam iustam. num. 10.
3 Clam accipiens ab eo, cui non displiceret, vel non deberet displicere, num. 4. acceptio sibi nota, non tenetur restituere; sicut nec is, qui iniusto titulo, attento iure naturali, etiam si solemniter positiua non sit seruata, aliquid acquisiuit. nu. 6.
4 Placere mihi aliquid, vel rationabiliter debere placere, æquari videntur.
5 Decorum ciuitatis qui consulit, etiam clam aliquid ei auferendo, non videtur ciuitatem fraudare, nec damnum dare. num. 11.
7 Damnum cum aliis non communicato consilio dans, si ipse non fuit aliorum dux, non tenetur, vltra id quod ad ipsum peruenit, restituere; nisi damnum sine ipso datum non fuisset.
7 Credere seu assentiri in rebus, in quibus intellectus ad vnam partem magis alteram partem non est efficaci ratione determinatus, ex humano affectu subsistere aliquo motiuo, possumus illi parti, prout nobis magis placet, immo possumus modo vni, modo alteri parti adhaerere.
8 Mercedem iustam vt suis officialibus assignet Respub. etsi non videatur posse cogi, cum eos ad officium accipiendum non cogat: verius tamen videtur, cum sine dedecore non possint ab eis abstinere, quod per indirectum eos ad id cogit, num. 13. & successiue iure naturali diuino & humano eis deberi iustum stipendium, nu. 12. ad illudque sic assignandū saltem sub pœna peccati venialis teneri. n. 16. etiam si ad sint aliqui, qui libenter officium cum dicta modica mercede acciperent. nu. 14.
9 Debitum clam sibi accipiens tunc demum à restitutione liber est, si sit legale; secus, si solum debeatur ex honestate: sufficit tamen quod sit debitum, ad quod quis sub peccato etiam venialis tenetur. num. 16.
10 Officialis tenetur Respublica restituere non solum damnum

- quod ipse dedit, sed & quod illa eius culpa & negligentia passa est, vel quod ipse poterat impedire. & num. 11. & 17. secus si non potuisset impedire. num. 18.
13 Coactus ille etiam dicitur aliquid facere, qui id sine dedecore vel imminutione sue auctoritatis non potest omittere.
14 Iustitia commutatiua requirit æqualitatem dati & accepti operis, & mercedis, nec iustificatur ex eo, quod non deerunt qui dictum opus minoris iusta mercede præstarent.
10 Suffragia plura, quam liceat, clam immitens, ad hoc vt officiali debitum augeatur stipendium, peccat quidem, sed non videtur ad restitutionem obligatus.

CONSILIVM I.

VM statuendum esse aliquid à 130. decurionibus, quorum duarum partium suffragia sufficiebant super augmento salarij eorum, vnus in fauorem augmenti dedit clam quatuor suffragia, & publicato scrutinio inuenta sunt duarum partium suffragia, & præterea tria. Quaritur, an is, qui dedit prædicta quatuor, teneatur ad restituendum damnum datum Reipub. per augmentum prædicti salarij.

Pro parte autem negante facit primo, quod qui non dedit iniustum damnum, nec causam iniustam damni, non tenetur restituere. arg. totius tit. de iniur. & dam. dato. a & quod præfatus decurio non dedit vllum damnum iniustum. Tum quia prudentis arbitrio salarium nouè statutum est iustum. Quod probatur primo ea ratione, quod tale visum est 80. circiter visis iuratis, prudentibus, nobilibus, & amantibus præfaram ciuitatem: Deinde, quod notorium est, in prouincia, in qua est illa ciuitas, & in tota fere Europa multo cariorem factum esse victum, & multo viliores pecuniam numeratam, quam erat abhinc 100. 80. 60. & 40. annis: palam enim est, quod duplo maiori pretio valent nunc panis, vinum, carnes, & alia opsonia, & vestes non solum herorum, sed etiam familiarum, cum ergo salarium præfatorum decurionum antiquum ante 60. 100. & amplius annos fuerit constitutum in pecunia numerata, & vt est verisimile, non fuit superfluum, sed ad summum iustum; consequens est, quod nunc auctum duabus tertiis partibus vix ascendit ad iustum, cum etiam duplicatum non excederet illud.

Secundo, quod qui reducit res iniuste dispositas ad earum iustam dispositionem, non præstat damnum, nec tenetur ad restitutionem, etiam si ordine iusto non seruato id faceret: quia non infert damnum iniustum, qui accipit clam sibi debitum à debitore nolente sibi soluere, nec tenetur restituere, etiam si forte peccet accipiendo: quia non infert ei damnum iniustum, iuxta glossam celebrem, b declaratam à nobis satis late in Manu. confess. c & debitor, qui soluit creditori sui creditoris, non tenetur ad restitutionem, immo liberatur ipso iure, si ex eadem causa erat creditor, & per exceptionem, si ex alia causa. d & is cui coram Deo vere debetur maius salarium, quam quod ei datur, possit clam sine scandalo accipere, per ea quæ nos tradimus in Man. conf. e & vxor potest soluere debitum mariti nolentis id facere, vt liberetur à peccato, vt etiam tradimus nos vbi supra. f At præfatis decurionibus debetur nunc longè maius salarium, quam cum illud assignatum fuit: quia, vt dictum est, erat constitutum in pecunia numerata, & omne genus victus longè pluris valet nunc, quam tunc.

Tertio, quod non tenetur restituere qui occultè aliquid accipit ab eo, cui non displiceret acceptio sibi nota, licet displiceret occultâ, vt etiam tradimus nos vbi supra, g & si præfata ciuitas esset persona vera, vt est ficta, & sapiens, iusta, Christiana, & diues, vt est, non displiceret ei, vt hoc auctarium salarij daretur suis decurionibus: quia videretur ei esse iustum & debitum; quod valde verisimile est, cum ex 130. decurionibus eius circiter 80. iuratis id visum fuerit, quod autem sit diues quod ad hunc effectum constat ex eo, quod facit elemosinas largas, & alias gratias, & opera, quæ iure & præcepto non tenetur facere.

Quarto, quod in hac materia paria videntur esse, quod aliquid placeat alicui, vel quod placere debeat: vnde Scotus receptus, h ait, cum qui tenet alienum inuito domino, non peccare non restituendo statim; si id faceret, eo quod non possit absque sua infamia, vel aliquo maximo damno Reipublicæ vel suo: quia id placere debet ei, cui restituendum est, licet non placeat. Pro quo facit, paria esse

In ff. & C. ad l. Aquil.

Cap. ius gentium. l. i. ff. de negot. gest. aduoc. a gloss. & doct. Bart. & gloss. in §. 1. l. si quis bus modis sol. obli. c. Cap. 17. nu. 108. f Num. 117.

De liber. ff. de negot. gest. aduoc. a gloss. & doct. Bart. & gloss. in §. 1. l. si quis bus modis sol. obli. c. Cap. 17. nu. 108. f Num. 117.

Num. 130.

In 4. li. sent. dist. 15. q. 2. a. 4.

a Le. quod se. ff. de re. cred. b Manth. s. c In c. quod si. d In c. 1. n. 19. de consue. e De electio.

f In c. sicut dig. g Cap. 17. nu. 108.

h ff. quod cu. i. ff. vniuers. sit. nom.

i 1. 2. q. 56. ar. 3.

k De iusti. & iur. li. 3. qu. 6. art. 4. l. Ca. si. de iur. reur.

m Ca. 17. a. n. 112.

n Leg. magi. stratus. ff. de admisi. re. rum ad ciuit. per. & ea. ea. qua. aduim. gloss. de off. ar. obi. o. l. ff. de ad. m. i. ff. ver. i. p. Luca. 10. & c. 1. 13. q. 1. a. 1.

scire, vel scire debere, a & illud Domini, b relatum in principio Decreti, Quicumque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Quinto, quod praefatus decurio fecit praefatam fraudem, vt consuleret honori & decori ciuitatis, bona fide credens praefatum salarium debere augeri, quod etiam, vt dictum est, videbatur, vt visum fuit maiori parti, immo & duabus partibus, aut circiter omnium decurionum. Sexto, quod potest quis in foro conscientiae vt iure quaesito bene attento iure naturali, licet solemnitas iure humano inducitur non fuerit seruata, secundum Innocentium receptum, c quem inter alios sequitur Felinus, d vt electus in praefatum non seruata solemnitate cap. quia propter. e potest vt illa electione, si coram Deo maior & sanior pars Capituli consenserit in eum. Septimo, quod qui damnus dat cum aliis non vt dux eorum, neque communicato consilio cum eis, non tenetur restituere damnus, nisi pro parte qua ad ipsum peruenit, si non fuit causa, sine qua id non fuisset datum, secundum Innocentium, f quem alios sequitur munitius magnis argumentis contra Caietanum & Sorum, vt referimus in Man. conf. g & praefatus decurio probabiliter potest credere, quod non fuit causa, sine qua non fuisset factum illud augmentum. Tum quia ipse solum tria suffragia, quae non habebat, addidit: quoniam quartum iure suo tulit; & sublati illis tribus reliqua suffragia constituebant numerum duarum partium, quae sufficiebant, iuxta l. plane. h Tum quia ipse non tenetur credere, quod alia suffragia, quae inuenta fuerunt supernumeraria, fuerunt lata in fauorem augmenti, licet posset, si vellet: quia credulitas, siue fides humana ex affectu adiuncto motiuo producitur; & potest quis ex libero arbitrio alteram partem, quam voluerit, immo & vtramque successiue ex diuerso motiuo credere, secundum doctrinam posterioritatem Aristotelis receptam, secundum quam, vt dicit S. Thomas, i nemo credit nisi volens, & fides causatur a voluntate, quae determinat intellectum ad assentiendum alicui rei, ad quod non determinatur ratione sufficienti. Pro parte affirmante facit primo, quod Respublica non videtur teneri ad assignandum officialibus suis iustum omnino salarium: quia non cogit ad accipiendum illa; & potest dicere illis qui perunt illa officia, vel his quibus committuntur, Accipite illa cum salariis & oneribus eis constitutis, si vultis, alioquin relinquit, quia non deerunt qui accipient illa: vt definit Sorus. k Secundo, quod qui damnus vel causam damni dat, illud restituere tenetur. l Tertio, quod tum demum accipiens clam debitum sibi, vel alij, excusatur a restituendo, cum illud debitum est legale, & debitor posset cogi ad soluendum, vel tenetur in conscientia soluere, vt nos monuimus in Manu. conf. m & quamuis praefatum augmentum deberetur de honestate praefatis decurionibus, non tamen debebatur de praepcepto & necessitate, adeo quod posset cogi ciuitas ad soluendum illud, vel teneretur soluere in conscientia, vt palam est: alioquin enim teneretur soluere omnibus decurionibus, qui praecesserunt, praefati augmenti constitutionem a tempore quo illud debuit assignari eis ob caritatem victus. Quarto, quod officialis publicus non solum tenetur ad restituendum damnus a se dolo datum, sed etiam ad datum sola culpa & negligentia, n immo damnus datum, quod ipse prohibere potuisset. o Quinto, quod praefatus decurio curauit, ne fraus facta detegeretur, persuadendo non decere vt talis fraudis inquisitio fieret; & ita per eadem iura solus tenetur. Ad haec autem responderi posse videtur. Ad primum primo negando assumptum in eo: quia lege naturali, diuina, & humana dignus est mercenarius mercede sua, p Secundo, quod licet directe non cogantur acceptare illa officia, coguntur tamen indirecete, ne suam auctoritatem perdant, immo ne minoris habeantur, quam sui compares, ne reputentur indigni talibus muneribus. Tertio negando etiam, quod iustificatur Respub. dicendo, accipite, si vultis, illa. Tum quia id quod iniustum est iniustitia commutativa, non efficitur iniustum, eo quod non deerit qui velit sustinere illam iniustitiam. Tum quia requiritur, vt res quae datur, valeat, tanti, quanti ea quae accipitur,

vt concludit Aristoteles, a & S. Thomas. b Tum quod iure naturali & diuino iustitia commutativa requirit aequalitatem rerum, quae dantur & accipiuntur, secundum omnes, praefertim Scotum, c quem ad bonum propositum citauimus in dict. Man. d 15 Ad secundum responderetur concedendo assumptum; negando tamen, quod praefatus decurio damnificauerit praefatam Rempub. & damnus dederit ei; immo profuit, per contenta in argumento primo pro parte negante adducto. 16 Ad tertium concedo assumptum, scilicet, quod non potest quis clam accipere sibi debitum, nisi sit legale, id est, per legem vel per conscientiam debitum: concedendo item, quod praefata ciuitas non tenebatur soluere praefatum augmentum praefatis decurionibus ante institutionem eius; negando tamen quod non tenebatur in conscientia ad restituendum illud sub poena peccati mortalis, vel venialis, quod sufficit ad hoc, quod institutio illius clam fraude aliqua procurata valeat. 17 Ad quartum responderetur, concedendo assumptum, negando tamen subsumptum expresse vel tacite, quod praefatus decurio per culpam vel negligentiam damnificauerit ciuitatem: quia, vt praedictum est, negatur cum illi obfuisse, quia potius profuit. 18 Ad quintum responderetur, negando quod fraus praefata sublata fuisset, si ipse non curasset, ne de illa cognosceretur: quia non poterat id fieri iuste, inuitis eis, qui voluissent defendere augmentum: quoniam non poterat probari, quod absque falsis suffragiis non conuenissent duae partes: quia nullatenus poterat probari, quod suffragia falsa fuissent pro augmento. Tum quia qui ea dedissent, non fuissent id confessi, ne se infamarent. Tum quia etiam si fuissent confessi, non erat iure credendum, eis: quia erant singulares testes, quibus non creditur. e 19 Itaque resoluendo videtur dicendum primo, quod haec quaestio est difficilis. Secundo, quod praefatus D. decurio mittendo falsa suffragia peccauit. Tertio, quod in foro exteriori non posset cassari institutio praedicti augmenti, nolentibus illis, qui pro eo suffragati fuerunt. Quarto, quod nullum damnus iniustum videtur datum. Quinto, quod in foro conscientiae non tenetur praefatus decurio ad restituendum quidquam, mea sententia praesenti, salua iustiore, & maturiore alterius melius sentientis, immo & mea futura, si quam maturius veriore conciperem, gratia Dei optimi maximi, qui nos omnes saluet. Amen. S V M M A R I V M. 1 Officialis, seu minister Principis non peccat exequendo mandatum non secundum verba, sed secundum mentem Principis. 2 Index accipiens ab eo, qui ne iniuste coram Deo puniatur, sponte aliquid dat, restituere tenetur. C O N S I L I V M I I. O F F I C I A L I S seu minister regius missus ad processus formandos contra latrones, & eorum fautores, & receptatores, habens expressum mandatum a superioribus, vt omnes consanguineos praedictorum latronum illico in exilium eiciat, & de domibus & patria expellat; si ad praedictis consanguineis pecuniam sibi oblatam sponte acceperit, & illis parcat miseris eorum ruinae, sciens pro certo eos non esse in culpa; Quiritur, an peccet, & an ad restitutionem teneatur, & cui restituere teneatur? Videtur autem, quod non peccat: quia non videtur facere contra intentionem Regis, cuius mens est, vt parentes non patrocinentur latronibus: ergo si non sunt in culpa, non sunt eiciendi. Nec ad restitutionem videtur teneri: quia non vis, sed sponte & gratiose datur, nec vlli damnus inferitur, nec Rex suo sine frustratur; & parentes modicum pecuniae dantes, maximum incommodum effugiunt, & maximam utilitatem consequuntur, cum non eiciantur propria domo. 1 Respondeo, quod non peccat parcendo, quo ad forum conscientiae, propter rationem in ipsa quaestione propositam, sed sic accipiendo pecuniam: quia accipit pro eo quod in foro conscientiae tenetur facere: & tenetur restituere eis qui dederunt, quoniam qui male accipit a bene dante, peccat & tenetur ei restituere, iuxta l. 2. f & per latius tradita in nostro Manu. g

a s. Ethic. b 2. q. 77. a. 1. c In 4. l. sent. di. 15. q. 2. a. 2. d Cap. 17. nu. 283. lit. C.

e Ca. bona de elect.

f 3. & ult. ff. de cod. ob. r. g. Cap. 17. nu. 30.

a s. iniuria. b s. ff. de iniur. c De homic. lib. 6. d In 1. eius no. stabili. e De sent. excom.

f Cap. de occidenda. 23. q. 5. & gloss. sing. c. de case. ro. de homici. g Leg. eius. cu. seq. de test. h. Cap. frater. nu. 12. q. 2.

i Cap. 17. nu. 69.

k In c. frater. nu. 12. q. 2. l. n. 2. q. 62. art. 4. m 2. 2. q. 69. art. 2. n Cap. itane. 2. quast. 5. o ff. depositi.

l ff. de bo. da.

S V M M A R I V M. 1 Clericus non potest dare mandatum ad agendum criminaliter, nec ciuiler contra homicidam, nisi cum protestatione citra poenam sanguinis. 2 Pater agens ad poenam ciuilem ob mortem illatam filio, illam petit non ob iniuriam illatam filio, sed ob ipsimet patri sic illatam. 3 Iniuria filij redundat in patrem.

C O N S I L I V M I I I. A N pater post natiuitatem filij annis fere decem clericus factus possit constituere procuratorem ad petendam & prosequendam iustitiam contra assassinos occisores, & complices in nece filij, absque periculo irregularitatis, & amissionis beneficiorum? 1 Respondeo, quod non potest dare tale mandatum ad agendum criminaliter, neque ad agendum ciuiler sine protestatione, quod iudex non inferat poenam sanguinis. 2 Neque cum hac protestatione, nisi ad poenam ciuilem imponendam illi homicidae propter iniuriam, quam fecit patri clerico, eo quod occidit filium suum: ita quod ipse non debet velle, vt imponatur ei poena homicidij, vel alia propter iniuriam, quam fecit filio, eo quod occidit ipsum, sed propter iniuriam, quam sibi patri intulit, ea ratione, qua iniuria filij redundat in patrem, iuxta l. 1. a & l. eum qui. b 3 Quae omnia probantur in cap. perlatius. c adiunctis eis, quae annotat Philippus Francus, d adiuncto cap. parochianos. cum glossa & adnotatis ibi per doctores. e Salua, &c.

S V M M A R I V M. 1 Testis iuste interrogatus, reum non detegens, fisco non restituit poenam, in quam reus ipso iure incidit. 2 Fiscus nequaquam ante sententiam acquirat bona committentis dilectum, pro quo est imposita poena ipso iure incurrenda; nec poena etiam ipso iure imposita est per impudentem ei ante sententiam restituenda. & num. 2. in fin. 3 Damni qui causa proxima est, tantummodo restituere tenetur. 4 Poena in foro conscientiae ante sententiam non debetur. 5 Impediens alium a consequendo aliquid, tunc demum restituit, si impeditus ad id habebat ius quaesitum in re, vel ad rem per actionem vel officium iudicis. 6 Actibus in cunctis attenditur, quod principaliter intenditur. 7 Custodes & vigiles delinquentes non deferendo peccant; sed ad poenam, quam accusati soluerent, non tenentur. 8 Leges humane, maxime in foro poli, non plus ligant, quam in eo sunt receptae. 9 Interesse & damnus intrinsecum intrarem, non autem remotum extrinsecum extrarem restituendum est.

C O N S I L I V M I I I I. P O E N A quando est posita ipso iure, an testis legitime interrogatus reum non detegens teneatur fisco damnus restituere? 1 Respondeo, quaestioem hanc esse satis nouam, & multa pro eius vtraque parte adduci posse, & videri tenendam partem negatiuam, videlicet, quod non teneatur restituere in foro conscientiae. Primo, quia non omnis, qui qualemcumque causam & occasionem damni praestat, tenetur restituere, sed tantum is, qui causam proximam eius praestat. f Secundo, quod praedictus testis suo falso testimonio nulla bona abstulit fisco, nec fuit causa, vt ille perderet aliqua, qua nulla ratione ante sententiam quaesitum illa. g 2 Tertio, quia poena non debetur in foro conscientiae ante sententiam, iuxta glossam singularem communiter receptam. h Quarto, quod si qua ratione praedictus testis tenetur ad restitutionem, maxime eo quod fuit fisco impedimento acquirendi bona: at, vt nos resoluimus in Manual. i non tenetur, nisi qui impedit alium a querendo, id, in quo iam habebat ius quaesitum in re, vel ad rem per actionem, vel officium iudicis, quale non videtur habere in nostro casu fisco. Quinto facit, quod in nulla parte iuris videtur exprimi, quod tenetur quis ad restituendum fisco poenas ei debitas ob aliqua delicta, donec ad eum per sententiam deferantur, vt significant l. 1. & aliae. k 3 Sexto facit, quod in actibus humanis, id quod principa-

liter intenditur, est attendendum, & non quod minus principaliter, a & testimonium praedicti testis non tendit principaliter ad impeditionem acquisitionis bonorum fisco, sed solum ad excusandum crimen rei, ergo, &c. Septimo, quod D. Bernardinus relatus a Siluestro, b & a nobis in Man. c ait, custodes & vigiles ciuitatum non accusantes, quos inueniunt euntes post sonum campanae, licet peccent mortaliter, & sint periuri, si accusare irauerunt, non tamen tenentur soluere poenam, quam soluissent, si fuissent accusati. 4 Octauo plurimum mouet, quod leges omnes humanae, potissimum poenales, eatenus videntur ligare, praefertim in foro conscientiae, quatenus in eo sunt receptae, & non amplius, vt satis profunde tradimus in praedicto Man. d At nullibi receptum est, vt vlla lege iubente damnari aliquem priuatione bonorum, teneatur quis, praefertim in foro conscientiae, ante damnationem bona ad fisco deferre: ergo. Nono, quod alioquin sequeretur, omnes custodes confinium regnorum deputatos ad custodiendum, ne quis aliqua exportet ex illis, vel importet in illa, vel non saltem nisi soluto vectigali, vel portorio, vel gabella sub poena priuationis bonorum, teneri restituere non solum iura, siue vectigalia debita, sed etiam bona, quae ob id deberent fisco applicari: quod nullus, vt arbitror, haec tenus dixit. 5 Non obstat, quod non solum tenetur quis restituere proximo bona, quae ei abstulit, sed etiam interesse damni emergentis, & lucri cessantis, per ea quae tradimus in Man. e Tum quia dicta poena non est interesse, per definitionem interesse positam in dicto Manu. f Tum quia illud est verum de interesse intrinseco, & intra rem, non autem de interesse adeo extrinseco, & remoto, ac est poena huiusmodi applicanda fisco, g per dicta a nobis vbi supra, h post Bartholum & alios. i Salua, &c.

S V M M A R I V M. 1 Pater, qui ad fallendum fisco falso negauit se habere bona, ex quibus filio condemnato debeatur legitima, tenetur in conscientia eidem fisco ad restitutionem. & nu. 2. 2 Poena post condemnationem etiam iure poli debetur. 3 Deposita eius, cuius bona postea confiscata fuere, fisco restituendum. 4 Pater computare potest filio in legitimam, qua ipse ei subtraxit. nu. 5. vel pro ipso coacte soluit. & nu. 6. 5 Pater, & filius in eius potestate existens etiam si non habeat peculium castrense, nec quasi, possunt sibi inuicem naturaliter obligari. 6 Pater non potest agere furti contra filium: filius tamen tenetur in conscientia patri restituere, si potest. & nu. 5. 7 Obligatio naturalis iure canonum, naturali, & ciuili, praefertim in foro conscientiae, aequatur obligationi. 8 Pater repetere non valet qua sponte pro filio soluit, nisi protestatio procedat: at qua coacte pro eis impedit, repetere potest, & in dubio videtur animo repetendi hac soluere.

C O N S I L I V M V. S T A N T E statuto, vt filius familias propter suum delictum condemnari possit in legitima, quae deberetur ei ex bonis patris, si tunc ille moreretur; & aliquis filius familias condemnatus fuerit in illa, & pater mendacis & periuriis suis & suorum amicorum probet se non habere vlla bona, ex quibus debeatur legitima filio. An teneatur pater restituere fisco, vel iudici, cui debebatur quarta illius legitimae? Secundo, esto quod tenetur, an possit computare in partem restitutionis ea, quae filius subtraxit antea patri ad lusus & alia illicita? Tertio, an possit etiam computare ea, quae alius soluit propter delictum ab eodem filio perpetratum? 1 AD PRIMAM Q V A E S T I O N E M respondeo, quod tenetur restituere. Tum quia licet quis poenam non debeat in foro conscientiae, donec condemnetur, iuxta glossam celebrem, k post condemnationem tamen tenetur, iuxta doctrinam S. Thomae receptam. l Tum quia non licet vlli defendere se, & minus sua bona per mendacia & periuria, iuxta eundem S. Thomam receptum, m quae quia suapte natura mala sunt, nullatenus fieri debent. n Tum quia bona fides, o habet, quod etiam depositarius tenetur reddere fisco de po-

naur. Conf. Pars II. T situum

a Leg. iustitia ff. de iust. & iure. §. i. inf. eod.

b ff. de condi. indeb.

c ff. de furis.

d Ca. si res aliena. 1. 4. q. 6. ca. peccatum. de re. iuris li. 6.

e Ca. quo iure. 8. d. c. ff. de conuet. f. d. i. l. frater a fratre.

g Cap. i. de pad. cum et ad notatis.

h In auct. ex testamento. col. penult. C. de collatio.

i In rep. cap. de vestras. de donat. inter virum & uxorem. §. 8. ver. & hinc est.

k Infr. eo d. auct. quod lo cum. §. l. partium.

l ff. manda. l. si vero. §. si a. dole. cens.

m ff. pro socio. leg. cum duobus. §. ff.

n In p. 2. tit. 1. c. 15. §. 1.

o Ver. furis. q. 12 p. In l. Nefse. nius.

q Le. ff. de ne got. gest.

r Cod. eod. s. Leg. cum. de indebito. ff. de probat.

t Ca. duo. 23. qu. 17. 4.

v Cap. 2. 4. nu. 7.

x q. 2. mon. 7.

litum, quod pene ipsam deposuerat is, cuius bona postea fuerunt confiscata. Tum denique, quod iniuria & aequitas praecipit, vt vnicuique reddatur suum, vel sibi debitum. At in casu proposito fisco & iudici per praefatum statutum debent parentes soluere, vel tradere tot bona, quot obuenient filio, si tempore confiscationis ipsi morerentur: ergo pater praedictus tenetur soluere quantum ascenderet legitima.

AD SECUNDAM respondeo, quod expedisset dicere, an praedictus filius esset in potestate patris, vel emancipatus: quia statutum solum includit parentes habentes filios in potestate.

Secundo, praesupposito quod praedictus filius erat in potestate, respondeo, quod haec quaestio est magna, & pendet multum ab his, quae leguntur & notantur per glossam, Bartholum & omnes alios in illa re & fama difficili. l. frater a fratre. b quae licet late & subtiliter tradantur ibi per omnes, non tamen facilis est eorum applicatio ad casum propositum.

Nam ibi concluditur ab vna parte, quod filius potest obligari naturaliter patri, & contra pater filio, etiam si non habeat peculium castrense, nec quasi castrense, nec aduentitium. Et ab altera parte etiam concluditur patrem non posse agere furti pro furto, quod fecit filius, cum adhuc ei subesset, etiam post emancipationem, per l. serui & filij. & per l. si quis vxori. c

Sed omittis multis, quae pro vtraque parte adducunt possent, verius videtur, saltem quo ad forum conscientiae, quod iure naturali & diuino, & etiam canonico filius familias, sicut peccat mortifere furando patri ad vsus in quaestione nominatos, ita etiam tenetur restituere, si potest. Tu quia lege naturali & diuina videtur contineri illud, non dimititur peccatum, nisi restituatur male ablatum, & ita nulla humana lege tolli potest, e

Tum quia etiam lege ciuili, vt dixi, obligari potest naturaliter filius patri; f & obligatio naturalis iure canonico praesertim quo ad forum conscientiae aequatur naturali & ciuili. Tum quia Baldus hoc tenet, h relatus & probatur a Ioanne Lupo. i Verba Baldi sunt haec: Decimum sextum cap. est de profusis ab ipso filio, vt quia lusit ad azardum: & dicit quod sibi imputat quia ludere est lata culpa, & ideo tenetur, licet possidere desistat. k Idem si in meretricando consumpsit: quia meretricari est dolus. l Idem de his, quae viuio vel mortuo patre pro suis culpis & excessibus soluit: nam sibi soli imputat. m Haec ille, cuius dictum procedit etiam in his, quae filius furatus est, secundum D. Anronium, n Siluestrum. o

AD TERTIAM respondeo, quod etiam sunt computanda in restitutione legitima illa, quae pater virtute praedicti statuti soluit pro pennis, in quibus venditatus fuit praefatus filius. Nam Baldus id expresse vbi supra dicit. Tum quia licet ea, quae parentes sponte impendunt in personas filiorum causa pietatis & caritatis, non possint repetere ab eis, nisi prius facta fuerit protestatio, quod animo repetendi impenderent: ea tamen, quae coacti impediunt, possunt repetere, & in dubio videntur impendisse animo repetendi vt ait Baldus, p per illam q & per l. auia. r Tum quia regulariter nemo praesumitur donare. s

SVMMARIVM.

- 1 Restituere non obligat violatio charitatis, secus si violetur virtus specialis iustitiae.
- 2 Reuelare teneor tibi ignoranti te esse creditorem talis, vt sic damnum tuum repetendo euadere possis.
- 3 Damnum datum restituere teneor, si tibi ignoranti suadeo, vt creditum exigas, quod ego sciebam, vel scire debebam esse solutum.

CONSILIVM VI.

NOTARIUS quidam prosequens odio M. & inueniens inter sua protocolla vnum non cassatum instrumentum continens praefatum M. debere Sorti certas pecunias, ob odium monuit & rogauit Sortem pollicendo ei auxilium, vt peteret eas a M. qui tandem probata solutione liberatus fuit, multa tamen impensa. Quae ritur, an notarius praefatus teneatur eam restituere.

Respondeo primo, quod praefatus notarius peccauit peccatum odij proximi contra caritatem, quae debetur ei, sed ob hoc peccatum non tenetur restituere damnum: quia peccata contra caritatem, quatenus sunt talia, non obligant ad restitutionem, per ea quae nos citamus in Manual. confess. v & in Apol. de re dit. x

Secundo, quod praefatus notarius si bona fide credebatur,

debitum illud nondum fuisse solutum, iuste poterat praefato Sorti reuelare, immo & tenebatur, si credebatur eum ideo non petere illud, quod nesciebat sibi esse debitum, vt liberaret eum a damno, quod per ignorantiam eum incurere putabat. argumento c. qui cum fure. a adiuncta glossa. b

Tertio, quod si credebatur, vel tenebatur credere illud debitum iam fuisse solutum, tenetur restituere: quia peccauit contra iustitiam specialem, procurando vt solutum iterum solueretur, contra tit. de cond. indeb.

SVMMARIVM.

- 1 Famuli videntes a conseruis domino per furtum damnum dari, faciendo peccant contra caritatem eo modo, quo peccant ceteri, qui cum possint, damnum proximi non impediunt: nec excusantur ob timorem, quod reuelando compararent sibi maleuolos; nisi attenda quantitate rei subtractae, qualitateque personarum, sana caritas iudicaret expedire magis vt taceretur furtum, quam vt incurrantur alia damna, quae ex reuelatione inueniuntur probabiliter incurrentur. nu. 3. at restituere non tenentur, cum non teneantur dicta bona ex officio eis demandato custodire. num. 2.

CONSILIVM VII.

IN domibus magnatum adsunt ministri, & seruientes, qui habent officia distincta. Euenit quod praepositus cellae vinariae architrucinus furatur vinum secretè, vidente eo, qui praepositus est custodiae vestium, ac cubiculario: & quia ad istos cura cellae vinariae specialiter non spectat, non curant hoc indicare ei, qui posset occurrere, afferentes, Nobis sufficit, furto nec consilium, nec auxilium dare, de cetero nolumus nobis parare maleuolos in domo. Dubitatur, an isti taceendo peccent, & teneantur ad restitutionem.

Respondeo primo, praedictos ministros, de quibus quaestio proponitur, videri peccare, siue quod non vtuntur correctione fraterna, siue quod non obuiant peccatis committendis, siue quod non impediunt damnum & detrimentum proximi, quod possunt impedire, & non impediunt, credentes quod nemo alius impedit, per ea multa, quae nos adduximus in nemo. ca. non in inferenda. c & in locis ibi citatis, quorum summam inferuimus Man. conf. d & in locis ibi citatis. Nec obstat, quod res cellae vinariae, vel panariae non sint eis specialiter deputatae, & commendatae: quia quo ad effectum peccandi non est necessarium, quod custodia rerum proximi sit commissum officio negligentis seruare indemnitate eius, licet sic quo ad effectum restituendi, vt in locis supra dictis traditur, & facilius ibi videri potest.

Secundo respondeo, quod non tenentur ad restitutionem: quoniam qui non obstat, cum possit, damno proximi faciendo, nisi ex officio teneatur ad custodiendum illud, non tenetur ad restitutionem damni sequuti, quia non peccat contra leges iustitiae specialis, sed contra leges tantum caritatis, quarum transgressio non obligat ad restitutionem, vt traditur in d. Man. e

Tertio, quod prudenter perpendenda est in huiusmodi casibus grauitas, siue magnitudo, vel paruitas damni salutis, honoris, vel rei pecuniariae, quae posset consequi denunciationem, vel indicationem huiusmodi furum: quoniam interdum illa excusare posset a peccato, & interdum non: quamuis arbitrer raro contingere posse, quod non se offerat aliquis modus indicandi sine notabili damno ei, qui ob sanam caritatem, & obsequium Dei, & amorem virtutis, voluerit indicare.

SVMMARIVM.

- 1 Oeconomus seu magister domus non potest recepta pecunia conuenire cum pistore & lanio, quod ab eis etiam currenti pretio panem & carnes pro vsu domus emet.
- 2 Cambio minuto quod lucratur oconomus, dum pecuniam argenteam, quam a domino expendendam accipit, in eam conuertit, restituere non tenetur domino, qui ex hoc damnum non patitur.

CONSILIVM VIII.

PROCVRATOR magnatis conuentionem facit cum pistore & lanio, quod ipse accipiet pretio currenti omnem panem & carnes necessarias pro domo domini sui, si pistori & lanio dederint ei tot aureos singulis mensibus. Quae

a Defurtis. b Ver. indicia.

c 23. qu. ff. s. d. Cap. 2. 4. nu. 22.

e Ca. 17. nu. 11. & c. 2. 4. nu. 17.

ritur, an conuentio sit iusta. Item quaeritur, an retinere possit sibi quod mutando pecuniam argenteam in minutam lucratur.

AD PRIMAM respondeo, videri iniustum. Tum quia videtur praestare materiam delinquendi pistori, vt det peiorem panem. Tum quia videtur fraudare dominum treseno, vt vocant, panis. Tum quia nihil industriae vel laboris in hoc ponit. Tum denique quod domino aliqua via peribit tantum, quantum pistori oconomus praestat.

AD SECUNDAM dico, quod satis potest teneri, posse oconomum per praedictum cambium lucrari sibi. Tu quia id nullatenus domino nocet. Tum quia multum laboris & tadj deorat oconomus soluendo illa, quae emit, pecunijs minutis. Tum quia non nihil industriae suae addit.

SVMMARIVM.

- 1 Incertum debitum est, quod debetur pauperibus in genere: certum autem est, cuius creditor vel heredes sciuntur.
- 2 Debitor incertorum si sit pauper, potest illa sibi tamquam pauperi retinere, vel distribuere: at quod debet certis creditoribus, debet illis restituere si etiam ipsi sint pauperes. nu. 3. nisi ab eis obtineat dilationem. num. 4. quod si habeant vnde viuunt, excusatur debitor non habens vltra necessaria sibi & familiae suae, donec deueniat ad pinguiorem fortunam, nu. 3. quae si numquam veniat, numquam obligabitur. num. 4.

CONSILIVM IX.

OMISIT quidam implere legatum, quo tenebatur quotannis dare certum panem pauperibus in genere, & est obligatus ad restituendum damnum quod dedit parti coram se litiganti; quae tamen nil petitur in foro fori. Quae ritur, quid faciet in foro poli propter paupertatem bonorum suorum, ex quibus vix potest granum sufficiens pro se, suisque vxore ac liberis, ad panem conficiendum colligere; & propter aetatem 63. annorum, & conditionem suae personae, non potest laborare.

Respondeo primo, quod praedictus D. consulens restituere tenetur omnia, quae iuste debet coram Deo: quia peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum, a nisi excusetur aliquo modo eorum, qui tanguntur in nostro Manual. confess. b

Secundo, quod aliud videtur respondendum de ijs quae debet ratione omissionis adimplendi legatum, quo tenetur quotannis distribuere pauperibus certam quantitatem panis; & aliud de debito restituendi damni, quod per iniustitiam dedit: quoniam debitum ratione omissionis implendi legatum, videtur incertum; quia nescit quibus pauperibus nocuit, licet sciat quod pauperibus in genere nocuit: alterum autem debitum iniustitiae est certum; quia, vt ait, scit quibus nocuit, & cognoscit heredes eorum vtentes.

Tertio, quod debitum prius omissionis implementi legati potest restituere sibi met, & suae familiae, corde puro & vero dicendo Deo, Ego & familia mea sumus de numero pauperum tuorum; & ego teneor restituere illa, quae debeo, pauperibus ex omissione implementi talis legati; & ita totum illud debitum accipio tamquam vnus vel plures mihi, & meis egentibus illis ad nostram sustentationem. Quoniam qui debet dare vel distribuere aliqua pauperibus incertis, potest illa accipere tamquam vnus de pauperibus, sibi, vt tradimus nos post alios, quos ibi citamus, in Manual. confess. c & in Enchir. de orat. d

Quarto, quod posterius debitum ob iniustitiam male administratam debet restituere illis, quos laesit, vel haeredibus eorum, si egent: sed si creditores habent bona, quibus se sustentent, excusatur a restituendo vsque ad pinguiorem fortunam, per ea quae nos latius scribimus in d. Manual. confess. e

Quinto, quod posset D. consulens in proposito casu rogare per confessarium suum creditores, vt condonarent cuidam personae, quae debet eis damna praedicta vel partem illorum, donec perueniret ad pinguiorem fortunam, quia est nunc maxima paupertate oppressa; & postea differre solutionem eius partis, quae non fuerit ei condonata, vsque ad pinguiorem fortunam, immo & in perpetuum, si illa numquam venerit; argum. eorum, quae vbi supra, & paulo ante & post scribuntur. f

SVMMARIVM.

- 1 Bullas falsas ex vera supplicatione signata consiciens, & parti

ignoranti recepta pecunia pro vera expeditione necessaria tradens, debet pecuniam sic acceptam restituere danti. num. 3. & hoc etiam si d. bulla tantum profuerint, ac si fuissent vere. nu. 2. Nec satisfacet restituendo Cancellaria. nu. 5. nisi forte curaret veram bullam expediri, vt potest: quia sic in expeditione vera bulla posset dictas pecunias impendere. nu. 4.

Impediens aliquem iniuste a consequatione alicuius boni, tunc demum tenetur restituere, si impediuit in iure plene quasito in re, vel ad rem, siue ex officio iudicis debito.

Cancellaria Apostolica officiales videntur facere vnum corpus, siue collegium, quod est idem semper, licet mutentur aliqui particulares.

Corpori, seu collegio, quod vno tempore captum est deberi, potest tuto alio tempore solui, licet aliqui particulares participantes de commodo collegij sint mutati.

CONSILIVM X.

CVRIALIS & sollicitor impetrarunt pro absente beneficium a Sede Apost. & postquam supplicatio iam fuerat signata, ne soluerent magnam summam pecuniarum pro expeditione literarum, sed sibi illam retinerent, ac lucrarentur, confinxerunt literas falsas, per quas absens & ignorans accepit possessionem eius, & soluit curiali & sollicitor impensas literarum, perinde ac si iuste per Cancellariam fuissent expeditae. Quae ritur modo, an teneantur restituere pecunias pro falsa literarum expeditione acceptas, & cui, an parti absenti ignoranti factum, an vero Cancellariae, quam fraudauerunt, cum in praesenti non extent iidem officiales saltem omnes, qui tunc extabant.

Videtur respondendum primo, quod praedicti falsarii tenentur ad restituendas illas pecunias alicui. Tum quia acceperunt eas ad expediendas literas Apostolicas super obtento beneficio, & eas non expedierunt; & ita tenentur conditione ob causam, iuxta totum tit. ff. de condit. caus. data. & C. de condit. ob causam. Tum quia sine vilo titulo iusto mala fide illas tenent, contra c. fi. a & contra praecipuum septimum Decalogi, per quod omnis illicita vsurpatio vetatur. b

Secundo videtur, quod dicti falsarii non tenentur ad restituendum ei, quo pecunias receperunt, ea ratione, quod eum damnificauerint, vel laeserint: quia tantum profuerunt ei literae illae falsae, quantum profuissent verae, cum iam per signaturam fuisset sibi ius quasitum secundum receptam sententiam fundatam in cle. dud. c adiuncta glossa, d quod tamen non est verum: quia nihil, vel ipso iure inutile regulariter exquantur e. At si nullas literas, nec veras, nec falsas expeditissent, ei tenerentur restituere; ergo etiam si falsas & inutiles expediterint.

Tertio, quod tenentur eas restituere ratione acceptationis ob causam, ea non sequuta, iuxta totum tit. supra dictum f quia non videtur consequuta causa, ob quam datae fuerunt pecuniae, cum illae datae fuerint ad expediendum literas veras, quae non fuerunt expeditae quod maxime procedit coram Deo, cui constat causam non esse sequutam, cum omnia nuda & aperta sint ei.

Quarto, quod praedicti falsarii excusarentur a restituendo ei, si veras literas super signatura valida nunc expedire facerent: quia causa, ob quam acceperunt, diceretur esse consequuta. & quidem haec via esset aptissima ad tollendam huius quaestioni perplexitatem, si abique vilius infamia & detractione turpitudinis fieri posset.

Quinto, quod de rigore iuris non videntur satisfacere obligationi suae dando praedictas pecunias officariis Cancellariae, nullis literis per eam expeditis. Tum quia per huiusmodi dationem non adimplent causam, ob quam pecuniae illae fuerunt eis datae, cum datae fuerint ad expediendas literas veras, quas certum est non expediri ex eo solo, quod pecuniae ad eas expediendas necessariae conferantur ministris Cancellariae. Tum quia sine iusta causa praedicti ministri videntur praedictas pecunias accipere, quippe qui nullas literas expeditant, ob quas illae dantur eis. Tum quia nullo iure naturali, nec diuino, neque humano probari posse videtur, quod falsarius teneatur restituere ministris Cancellariae omnes illas pecunias, quae fuissent necessariae ad expediendas literas veras, super quibus ille dedit falsas; praesertim in foro Dei, & conscientiae: nec vidi, nec audiui vllum falsarium fuisse condemnatum ad id: nec canones, qui de condemnatione illorum agunt, vllam de tali restitutione mentionem faciunt.

a De praetri. b Ca. panaria. 1. 4. quae. 5.

c § si de sepu. d In ver. vel fo. pro. & capi. institutionis. 23. q. 2. e Ca. ex teno. re. iuncta gl. de re. script. & c. 2. versic. si. cut. de translat. pralat. ff. de iudic. causa dan. & C. de condit. ob causam.

a Ca. si res aliena. 1. 4. q. 6. de re. iuris li. 6. & c. peccatum. de re. iuris li. 6. b Ca. 17. a. n. 54.

c Cap. 17. nu. 171. d Ca. 7. nu. 34.

e Cap. 17. nu. 54. & 62.

f Num. 54. & 62.

6 Ratio autem, quæ redditur ex eo, quod qui iniuste impedit aliquid a consequentione alicuius boni, teneatur restituere, fragilis est: non enim omnes, qui quoquo modo impediunt lucrum alterius, tenentur ei recompenare illud: alioqui mercatores, artifices, & omnes alij, qui lucrantur aliqua, quæ alij lucrati essent, si illi non lucrarentur, tenerentur ad restitutionem; quod ridiculum est. Solum enim illi, qui impediunt eos in iure plenè quæsito in re, vel saltem in iure quæsito ad rem, siue debito ex officio iudicis, ad id tenentur, vt nos resoluimus in Manual. confess. a quale ius non habet Cancellaria contra eos, qui consiungunt falsas literas, vel non expediunt veras super pecunijs, quæ deberent dari eis ob literas, quarum expeditio ad eos pertinet.

Sexto, quod per prædicta cessat necessitas respondendi ad aliam quæstionem, qua queritur quomodo prædictæ pecuniæ deberent restitui, si essent restituendæ officarijs Cancellariæ, cum per singulos menses mutentur: cessat inquam necessitas respondendi ad eam. Tum quia supra dictum est, non esse restituendas illis, si literæ denuo non expediuntur: & si, vt tangitur in 4. dicto, expediuntur literæ veræ super vera signatura, distribuuntur pecuniæ more solito.

7 Septimo, quod ministri Cancellariæ, vt ego puto, faciunt collegium; & ita potest restitui ei tempore aliquorum, qui non erant de ipso collegio tempore, quo cœpit deberi: quia quod restituendum est collegio, potest restitui ei tempore, quo sunt in eo multi, quorum tempore cœpit illud quod restituendum est, deberi, iuxta ea quæ citat Calderinus, dum concludit, quod debitum Capitulo diuidendum inter canonicos singulis annis, si non diuidatur in aliquo anno, & postea diuidatur in alio, in quo sunt noui canonici, habebunt illi suas partes, sicut & antiqui, cum Capitula non mutantur propter mutationem singulorum. Pro quo faciunt multa, quæ Felinus congerit. Et ita si prædictæ pecuniæ forent restituendæ ministris Cancellariæ, satis rectè dicerentur eis restitui, si restituereutur collegio eorum præsentis, non curando an desint esse in eo alioqui, qui erant tempore, quo cœperunt esse debita illi collegio; cum idem sit collegium, quod nunc est, & quod tunc fuit, argumen. l. proponatur. d & cap. denique. iuncta glossa. e

SVM MARI VM.

- 1 Canonici in cathedrali est beneficium simplex, non autem de numero dignitatum, vel personatum, de quibus in cap. de multa. illum tamen habens equiparatur constituto in dignitate, quo ad effectum vt possit esse delegatus Papa.
- 2 Pensio, quæ non datur in titulum beneficij, non est beneficium: & ideo nihil prohibet, quin qui habet generaliter facultatem transferendi, possit illam transferre sub conditione.
- 3 Actus gerendo auctoritatem præbens non tenetur parti laicæ, si actus fiat nulliter; immo verius videtur quod teneatur, cum per hanc auctorizationem censetur asserere actum esse validum. num. 4.

CONSILIVM XI.

VIDAM facultatem habens transferendi certam pensionem, coram tamè persona in ecclesiastica dignitate constituta, eam coram canonico cathedralis trãstulit sub conditione, scilicet si moreretur in illa infirmitate, qua tempore translationis tenebatur, prout paulo post mortuus est. Canonici autem prædicti nesciebat, an d. translatio esset valida; nec notarium, quomodo, & quid scripturus esset, monuit. Nunc autem de dictæ translationis validitate dubitatur, eo quod sit facta sub conditione.

Queritur, an dictus canonicus teneatur refarcire damnum, quod ex dictæ translationis inualiditate euenier.

AD QVÆSTIONEM PROPOSITAM respondeo primo, quod translatio præfata pensionis videtur nulla ex alio capite, quod non tangitur in eius propositione, scilicet quod non fuit translata coram persona in dignitate ecclesiastica constituta: quoniam præsupponitur in casu, quod is, coram quo fuit facta, erat tantum canonicus ecclesiæ cathedralis; & constat inter plerosque omnes canonicum Ecclesiæ cathedralis non habere dignitatem, nec esse constitutum in dignitate ecclesiastica, per textum in cap. statutum. f licet quo ad illum casum specialem, de quo ibi agitur, scilicet vt possit esse delegatus Papæ, æquiparetur habenti dignita-

tem ecclesiasticam. Vnde secundum receptam sententiam canonicatus est beneficium simplex, & non est de numero dignitatum, personatum, vel curatorum, de quibus disponit, cap. de multa. a

2 Secundo, quod ratio, quæ videri posset alicui vrgeri ad dicendum, quod translatio conditionalis non valet, scilicet quia beneficium non potest conferri sub conditione, nullius valoris est. quia pensio, quæ non datur in titulum, quales erant illæ de quibus loquimur, nullatenus est beneficium, secundum omnes: & defendi potest, eum qui habet facultatem transferendi generaliter, non addito purè, nec sub conditione, posse transferre sub illa conditione, si moreretur ex infirmitate præfata, per aliqua, quæ non vacat citare.

3 Tertio, quod is, coram quo agenda est translatio pensionis, non tenetur ad sciendum an translatio rectè nec ne fiat, neque ad docendum notarium verba quæ debet scribere, per iura quæ disponunt de tali translatione: sicut neque testes, coram quibus debet fieri, tenentur ad illa, sed tantum ad exhibendam præsentiam suam, & intelligendum id quod agitur: nam ad partes, quarum interest, pertinet an actus coram eis factus valeat, nec ne. & in casu proposito ad pensionarium, & ad personam, in quam illa transferebatur, spectat scire an illa valuerint, nec ne, & non ad præfatum canonicum, neque ad alium in dignitate constitutum, nec ad testes, coram quibus fuerunt facta: quia non interest eorum id discutere, neque examinare.

4 Quarto, his esse consequens, nec præfatum canonicum, neque alium constitutum in dignitate, si tali id contigisset, teneri ad aliquam restitutionem faciendam illi, vel illis, quibus ex præfata translatione inualiditate aliquod dãm. cõgigisset vel cõtigerit. Quia tamè negari non potest ad officium huiusmodi auctoritatem præstantis & subsignantis pertinere intelligentiam rei gestæ; quia videtur testari talem verè esse rem gestam, vt scribitur in scriptura notarij: consultius videtur eius indemnitati dicere, quod ex alio capite fuit nulla prædicta translatio, vel quod ita fuisset valida facta sub conditione, ac puro modo facta fuisset: & ita quod nihil refert an fuisset facta sub conditione, vel purè, cum paulo post eam factam obierit mortem transferens. Salua, &c.

Hoc responsum videtur egere maiori discussione. Nam cui per has translationes extinguatur antiqua pensio & noua constituatur coram electo, seu per electi auctoritate Apostolica videtur quod dicta facultas transferendi non possit sibi locum vendicare, nisi in absoluta translatione, & quod canonicus cathedralis in hoc casu sit delegatus Apostolicus. & sic quoad eum actum reputetur quidem in dignitate constitutus, sed quoad translationem non tenuit; nec tamen ob id canonicus de damno tenetur, quia error non tam credulo canonico, quam parti asserenti prædicta coram ipso fieri posse, est ascribendus.

DE POENIS.

SVM MARI VM.

- 1 Pœna perpetui carceris cum taxatione quatuor vnciarum panis, & totidem aqua, non est pœna mortis, nisi addatur, ne plus edat vel bibat, & iudicio medicorum tale alimentum non sufficeret illi ad longam vitam viuendam: tuncque sequuta morte iudex esset irregularis. nu. 2.
- 2 Carceratus si in carcere moriatur, non imputatur iudici ad irregularitatem: quia ex illo immediate non causatur mors, nisi carcer esset adeo artus, vel malus, quod verisimiliter in illo inclusi intra paucos dies sint morituri.
- 3 Ignorantia eius, quod quis scire debet, non excusat nec à pœna irregularitatis.
- 4 Consuetudo imponendi pœnam limitati alimenti, puta quatuor vnciarum panis & vini, excusare debet ab irregularitatis pœna, sed non à peccato.

CONSILIVM I.

N condemnatio alicuius ad perpetuum carcerem cum assignatione quatuor vnciarum panis pro cibo, & totidem aquæ pro potu singulis diebus, sit condemnatio ad vltimum supplicium; ita vt, si sic condemnatus moriatur, censendus sit condemnans irregularis?

a De præben.

a Arg. l. qui vltimo supplicio. ff. de pœn.

b Le. ff. m. d. dat. e. licet ex quadam. de testib. c. In c. cum nō ab homine. de iudic. n. 51. d. In cle. s. de pœnit.

c In ca. nouimus. de verb. signific.

f Num. 13. gin l. de pœn. cor. in. c. ad l. Aquil.

h ff. de lib. ag. nos. i in c. 1. de n. post.

k Et in c. qua liter. in 3. col. de accusat.

l. g. 4. §. notandum. c. ignorantia. de reg. iuris l. 6.

m In c. denig. 4. d. c. cum venera. de cõ. iur. c. c.

CONSILIVM I.

A SACERDOS audiebat multorum confessiones. B. persuadens sibi illum habere potestatem audiendi confessiones, eidem sapius confessus est: inde ad plures dies declarauit A. ipsi B. non habuisse iurisdictionem ad audiendas ipsius confessiones. Queritur, an, postquam hoc rescieuit B. teneatur ad reiterandas confessiones factas ipsi A.

1 Respondeo, quod est obligatus ad reiterandas prædictas confessiones, potest autem facile reiterare illas, si ambo sunt in eadem ciuitate, vel possunt conuenire in eodem loco, procurando, quod prædicto confessario fiat facultas audiendi confessionem prædicti pœnitentis, quod facillime faciet Vicarius Papæ, vel Pœnitentiarius maior, vel proprius parochus pœnitentis: & facta ista facultate reconfitetur ei dicendo, Ego confiteor tibi hac vice omnia peccata, quæ confessus sum tibi alijs tribus vicibus, & præterea illa, & illa, quæ postea commisi, &c. Et sufficit quod confessarius prædictus meminerit illa peccata, vel pœnitentiam, quam pro eis imposuit, vel quod paulo plus vel minus recorderetur statum vitæ ipsius, quem ei significauit in prædictis confessionibus, per ea quæ habentur in nostro Man. confess. a

SVM MARI VM.

- 1 Scrupulosus iudicans se excommunicatum potest & debet contra propriū iudiciū credere suo confessario egregie erudito & insigniter pio contrarium dicenti, nec tenetur nec debet alios consulere; immo attenda sua conditione peccaret saltem venialiter faciendo habitum vitiosum scrupulosum inquietumque. num. 4. & non solum tenetur credere in iis que sunt iuris, sed etiam in iis que sunt mixta ex factis & iure, vt est iudicium sufficientis examinis, & explicationis peccatorij: & successiue sic credendo suo confessario potest interesse sacerdis. nu. 6. Nec id, etiam si coram Deo esset vere excommunicatus, ei imputabitur ad culpam, vel pœnam. nu. 2. & hoc nedom in hoc, sed etiam in alio seculo. nu. 4. gaudebitq; communibus Ecclesiæ suffragijs. vt facit vere excommunicatus contritus querens absolutionem; cum hoc consilium confessarij perinde operetur, ac si absolutionem quereret. nu. 3.
- 5 Pœnitens scrupulosus tam in ijs que sunt iuris. quam in ijs que mixta ex iure & factis simul sunt, confessario proba & docto se submittat.
- 6 Scrupulosus credendo confessario satisfacit, & sibi medetur.

CONSILIVM II.

VIDAM scrupulosus iudicat iuxta suum iudicium, se esse excommunicatum, & quampluribus excommunicationibus innodatum & à iure, & ab homine, &c. & etiam bulla Cœnæ Domini referuatis. consuluit super his suum confessarium virum habitum pro docto & proba.

Primo queritur, an iste consulens tuta conscientia possit & debeat acquiescere ac credere responsis & dictis sui confessarij, etiam si dictus suus confessarius circa hæc qua sita erraret, eo quod in rei veritate iste consulens, vt ipse iudicat, sit excommunicatus, &c.

Secundo, posito, quod in rei veritate confessarius circa hæc erraret, & esset iste consulens in rei veritate, vt ipse iudicat, excommunicatus, &c. quid dicendum sit.

Tertio, quod si ita sit, vt supra narratur, vtrum iste consulens subiciens se prædicto responso sui confessarij, & faciens quod ei confessarius dixerit, sit in statu salutis, & sit particeps omnium bonorum? &c.

1 Respondeo, quod si confessarius est vir eruditus egregie, & pius insigniter, quales solent esse magistri, & doctores, & confessarij Illustrissimi Societatis I E S V, proculdubio & sine aliquo scrupulo potest, immo & debet credere; adeo quidem, vt mea sententia non credendo, & non se eius auctoritate tranquillando, peccaret. Ratio est, quia, vbi, quando, & cur oportet, non acquiescit consilijs peritorum, non potest esse immunis ab aliqua culpa, per multa iura naturalia, diuina, & humana, quæ in hoc facile adduci possunt. Vnde ad primam quæstionem respondeo, quod consulens debet tranquillare conscientiam suam, subiciens se humiliter iudicio prædicti confessarij.

2 AD SECVNDAM, quod huiusmodi pœnitens esset omnino saluus, & liber ab omni pœna, quam mereretur propter dicta peccata, & censuras, licet in veritate eis irretitus esset; quia probabiliter credit se non esse iis irretitum: non enim obligat nos Deus ad habendam scientiam, quæ non

Secundo, an excuset ignorantia terminorum?

AD HORVM dubiorum prius respondeo primo, quod non est iuriconsulti, sed medici, vel alicuius alterius experti iudicare, an possit quis viuere diu pane quatuor vnciarum, & aqua totidem, iuxta illud, Quod medicorum est promittant medici, Tractam fabrilis fabri, relatum à Hieronymo in prologo bibliorum.

1 Secundo, quod præsupposito quod potest damnatus ad perpetuum carcerem vitam agere longam prædicto solo cibo & potu viendo, saltem attenda conditione suæ personæ, vt Paulus eremita, & alij multi Patres referuntur vixisse; certum est taxationem eius, & damnationem ad talem vitam agendam, non esse vltimum supplicium, nec propriè, nec largè. a

Tertio, quod præsupposito contrario, scilicet huiusmodi victum non esse sufficientem ad sustentandum diu damnatum; dicimus taxationem quidem illius non esse propriè vltimum supplicium; sed damnare aliquem, vt nil plus in die edat & bibat, esse in effectu damnare illum vltimo supplicio, vel ad vltimum supplicium. Tum quia nil refert quid de æquipollentibus fiat. b Tum quia Panormitanus communiter receptus, c sic ait.

2 Aduerte tamen, quia vbi quis facit aliqua delicta, ita quod debita pœnitentia sit imponenda; non tamen per hoc tantum vita debet attenuari, quod verisimiliter citius moriatur. Vnde notat Ioannes de Lignano, d quod carcer istis deputandus non debet esse nimis artus, vt certè infra paucos dies verisimiliter moriatur. Vnde tales officiales sic eum includentes efficiuntur irregulares secundum eum, quod bene nota in practica; quia multi decipiuntur. & intellige quod efficiuntur irregulares, sequuta morte. & pro hoc vide textum singularem, e vbi dicitur, quod est pane doloris, & aqua angustia sustentandus, & c. & sic nota verb. sustentandus non ergo illud consumendus est. Item quod dicit ibi, quod mors debet esse solatiū, vita tormentum; & sic vult quod viuant, vel vitam ducant in iugi pœnitentia. Vnde caueant sibi pralati nostri temporis, qui aliquando ponunt in gabia, & necessaria subtrahunt; adeo quod mors verisimiliter est cito consequuta, siue subsequuta. Hæc ille, cui concordat Decius in fine sic scribens: Postremo notandum est, quod Ab. dicit circa pœnitentiam, quæ taliter imponi debet, ne quis verisimiliter breui moriatur, vel quo ad qualitatem carceris, vel quo ad vitam necessaria; alias, sequuta morte, pralatus erit irregularis. Concordat etiam Alciatus in fin. & ante illos

Felinus, in hæc verba: Circa pœnam eorum qui iniungunt carcerem mortalem, ponit sic Abbas. Ego vero allego Baldum, s vbi consuluit, quod si quis moriatur in carcere, Episcopus non fit irregularis, quia eius actus non est immediate causa mortis, nisi postisset in loco arcto, qui careret sufficienti aère, vel ex paucitate cibi consumptus periret: quia tunc est irregularis. allegat l. necare. h vbi necare dicitur, qui non aluit. & cap. pasce fame morientem. 86. dist. ibi. si non paueris, occidisti. & allego Ioannem Andream i vbi dicit, Caueant multum pralati, quia carceratis vita relinquunt, licet cum miseria; & ideo si moriuntur ex nimia miseria, incurritur irregularitas. & sequitur ibi Anania. k

3. AD DVBIVM posterius elicitur responsio ex solutione prioris, hoc addito, quod ignorantia prædictorum terminorum non posset eum excusare; quia est ignorantia eius, quod oportuit per eum sciri, quæ non excusat, l quamuis excusare posset iudicium medicorum, qui iudicarent præfatum victum in insula temperata, in qua erat carcer, sufficere ad sustentandum saltem miserimè vitam.

4 Consectudo item, si qua esset in illa regione, imponendi huiusmodi victus pœnam non damnatis ad mortem, posset excusare à pœna, licet non à peccato, iuxta glossam memorabilem & receptam. m

DE POENITENTIIS ET REMISSIONIBUS.

SVM MARI VM.

1 Confessiones bona fide factæ non habenti potestatem, cognito defectu, sunt reiteranda; & si cum eodem sacerdote, potest vnico verbo dicere, Confiteor de omnibus qua alias confessus tibi fui, & præterea hæc & hæc, quæ postea commisi: requiritur tamen quod confessarius habeat prædictorum omnium, vel pœnitentiæ iniunctæ memoriam, vel saltem quod paulo plus minus meminerit statum vitæ pœnitentis, quem tunc ei in confessione detexit.

a Ca. 17. à n. 60. vsque ad 74.

b Conf. 21. de præb.

c Ca. cõte. à n. 1. de rescripti.

d ff. de iud. c. Verbo idē. 7. qua. 1. c. c.

f In prime. de rescripti. lib. 6.

a Ca. 6. n. 10 & sequent.

potest haberi a nobis, nec requirit illam in moralibus, sed est contentus, vt operemur bene secundum probabilem credulitatem, quam habet eiusmodi pœnitens credendo suo confessorio, & magistro perdocto, perpio, & perbono: nam & qui credit alij viro bono prudenti bona fide, excusatur ab omni peccato, secundum omnes regulariter.

3 AD TERTIAM dico primo, quod huiusmodi pœnitens est in bono statu salutis & gratiæ, & quod participat in omnibus bonis, quæ fiunt in tota Ecclesia, perinde ac alij, qui non sunt excommunicati: quoniam etiam verè & iustè excommunicatus post habitam contritionem gaudet suffragiis generalibus totius Ecclesiæ, & communicat in omnibus bonis spiritualibus bonorum, perinde ac si non esset excommunicatus, vt post D. Thomam dixi in Manual. a nam solum peccatum mortale quod excludit à communicatione illa interna. Nec obstat, quod ibi additur, id esse verum, quando fatagat quærere absolutionem: quod hic non fit: non enim aliter facit, quam viri doctissimi consulunt, nec tenetur quærere absolutionem, quam ei consulunt non esse quærendam, etsi coram Deo male confulerent: eo quod eorum auctoritas excusat ipsum ab omni culpa negligentia.

4 Secundo, quod erit immunis ab omni culpa, & pœna in hoc sæculo, & altero, credendo & parendo consilij prædictorum confessoriorum, etiam si illi errarent.

Tertio, quod non tenetur quærere alios: quia sufficit consilium vnius confessorij talis; immo & mea sententia peccaret, saltem venialiter, quærendo alios. Tum quia eadem ratione teneretur quærere alios & alios in infinitum, quod esset stultitia fere mortifera. Tum quia, attenda sua conditione naturali scrupulosa, faceret habitum vitiosum inquietandi se in omnibus, & separandi se ab illa tranquillitate & pace Dei, quæ exuperat omnem sensum, & quietat spiritum amantem Deum: & generare talem habitum vitiosum, est peccatum, saltem veniale; & contra procurare tranquillare se, subdendo suum iudicium humiliter iudicio peritorum & piorum, est quærere habitum quietandi animum, per quem pax prædicta paulatim acquiritur. quod mea sententia is dominus consulens tenetur, saltem sub pœna venialis culpa, procurare, alluefaciendo se ad parendum iudicio eorum, quibus ratio recta dicitur esse parendum.

5 Quarto, quod non solum tenemur acquiescere iudicio eruditorum magistrorum, & doctorum confessoriorum in ijs quæ sunt iuris, sed etiam in ijs quæ sunt facti, quando miscetur aliquid iuris super modo faciendi, vel non faciendi ea: & ideo doctoribus & confessorijs iudicantibus satis explicatum esse hunc vel illum casum, & non esse plus temporis nec diligentia adhibendum super eius explicatione, credendum est; & male facit, immo superbe, qui non vult humiliare se ad credendum medico spirituali, præsertim tali, qui non accipit alia stipendia, quam dirigere animam consulentis in viam pacis: & ideo arbitror illum, sub pœna peccati venialis superbia, debere acquiescere prædictis confessorijs consulentibus ei, satis esse explicata quæ proposuit, & non debere proponere similia, terendo tempus in occupando mentem siliquis & quilibet, cum possit eam occupare in cogitando de Deo, & diuinis, & diuis in amando eum, & eos sedato animo & quieto, quod si caperit facere, facile cognoscet, quàm puerilia sint quæ tractat, collata dulcibus alloquijs, quæ cum eis tractare deberet.

6 Quinto, quod proculdubio cõsulens satisfacit conscientia credendo prædicto confessorio, & secundum eius consilium audiendo Missas quolibet die, & credendo humiliter, quod ipse habet animam aegrotam scrupulis agitata, & quod eius curatio & salus dependet ex implemento præceptorum medici spiritualis, & non ex implemento sui appetitus, & credendo quod ipse non est tam rectus iudex in sua propria causa, quàm est talis confessorius liber à tali aegritudine; credendo item, quod fallitur credendo, quod confessorius doctus & pius sit iudicaturus aliter, quàm iudicat, si eius scrupulos audiret; cum debeat credere, quod nullatenus id diceret condemnando animam suam, nisi pro comperto haberet consententem decipi, & falli credendo, suadente diabolo, & sua conditione scrupulosa, esse aliquid quod nihil est, & esse grata Deo, quæ displicent ei, saltem venialiter. Equidem ex his propositis clarè colligo eum laborare nimia curiositate, & modo quod aiunt, nodū in serpo quærere. Quare cõsulo ei amatissime,

vt diffidat suo iudicio & credulitati, & submittat se omnino vt aegrotus medico suo spirituali, tamquam vicario Dei, & ipsius præcepta & consilia seruet, vt præcepta & consilia Dei, qui nos saluet aeternum. Amen.

S V M M A R I V M.

- 1 Iniuriam passum etsi videatur decere vt humiliter rogatus consentiat aliquam pœnam, puta exilij, aduersario iniustam remitti: ad id tamen non tenetur sub pœna peccati mortalis. nu. 2. nisi quando videret inde sibi à diabolo talem odij tentationem inferri, vt probabiliter credat se illi mortiferum prabiturum assensum, & tunc absolutio ei esset à confessorio deneganda. nu. 5. & 6.
- 2 Odium & rancorem malum, non iniuriarum actionem quis remittere tenetur.
- 3 Inimicum generali, non speciali amore diligere tenemur.
- 4 Iniuriam passo non est deneganda absolutio ob id solum, quod nolit aduersarium alloqui; nisi ex eo scandalum oriretur: quia tunc ad illud euitandum tenetur.
- 5 Odium & rancorem, prout tenemur, ex animo abijcere, & simul nolle remittere iniuriarum actionem, difficile est.
- 6 Ieiunare tenetur qui credit aliàs se à tentatione carnis vitium iri.

CONSILIVM III.

ANTONIUS noctu occidit filium cuiusdam pauperis mulieris, & cum via iuris ipsa vindictam prosequeretur, certis pactis & modis remisit accusationem ipsi Antonio, inter quæ illud erat, vt ipse Antonius teneretur exul esse à loco, vbi patrauerat homicidium. Adueniente autem quodam die Pasche, præfatus A. per internuncios cum omni submissione & humilitate petijt veniam à præfata matre offensæ à se illi irrogatæ, & quod paratus erat omnem pœnitentiam subire, vt illi arbitrio boni viri satisfaceret, dum tamen liceret ei domum redire, & inter suos agere: quæ assentiri renuit. vnde causa ad Vicarium Episcopi delata, interdixit ne absolueretur. Quæritur quid iuris.

1 Multa in hoc casu concurrunt, ob quæ præfatam matrem deceret & perdeceret misereri prædicti Antonij, & mollire cor suum ad volendum, & faciendum, quæ ab eo tam submissè, tantaque cum reuerentia petuntur; quale est illud a Diligite inimicos vestros, & benefacite eis. & quale illud b Non diligamus lingua & verbo, sed opere & veritate. qualia sunt multa quæ adducit Gratianus c præsertim in c. si quis contristatus. ibi. Si quis contristatus noluerit reconciliari fratri suo, satisfaciendo ei qui contristatus, acerrimè maceretur inedijs, vsque dum gratiam animo satisfactionem recipiat. Et super omnia illud orationis dominicæ, quod prædicta mater quotidie dicit Deo, Et dimittite nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

2 Quod autem de necessitate salutis & præcepti, & sub pœna peccati mortiferi non teneatur, & quod possit absolui à confessorio, licet nolit facere præfata, quæ ab ipsa petitur, facit, quod licet iniuria passus teneatur remittere odium & rancorem, quem concepit in iniuriantem, non tamen tenetur remittere actionem iniuriarum, vel alia remedia, quæ iura ei tribuunt ad quærendam satisfactionem debitam sibi, iuxta glossam singularem & receptam. d

3 Et quod licet iniuriam passus teneatur diligere iniuriantem in genere, ita quod non eximat ab amore generali, quo prosequitur in communi omnes, nec ab oratione generali, qua orat pro omnibus in communi; non tamen tenetur de necessitate salutis amare illum speciali amore, neque orare pro ipso speciali oratione, neque monstrare illi signa specialis amoris, loquendo, conuersando, & alia similia exhibendo extra casum necessitatis extremæ, vt firma ratione concludit S. Thomas communiter receptus. e

4 Vbi Caietanus admonet confessorios, ne facile denegent absolutionem iniuriam passis nolentibus alloqui eos, qui sibi fuerunt iniurij; nisi ex eo scandalum aliquod oriretur, ob quod euitandum huiusmodi iniuriam passus teneretur de necessitate salutis illa exhibere; quale non videtur occurrere in hoc casu, in quo nulla necessitas extrema id exigit, nec vllum tale scandalum imminere videtur: attento quod prædicta mater remisit accusationem, quam habebat aduersus prædictum Antonium, cum certis pactis & modis, quæ obseruari possunt sine legis diuinæ violatione.

a Matth. 5. b Ioan. 3.

c Per totā 90. dist.

d In d. cap. si quis contristatus.

e 2. 2. q. 25. a. 8. q. 9.

Admonenda tamen est prædicta mater, difficile sibi esse, & futurum, eximere se ab omni odio & rancore prædicti Antonij, nolendo annuere petitioni tam honestæ post tantam satisfactionem, & tantorum malorum passionem tam submissè & reuerenter factam: & quod, si experitur tentari se a deo à spiritu maligno ad prædictum odium & rancorem cõcipiendum, quod probabiliter credit se victum iri à tentatione, nisi huic petitioni annuat, tenetur ad annuendum: & quod nolentem id facere confessorius non debet absoluerè, arg. eorum quæ S. Thomas recepit ait in 2. 2. qu. 147. a. 3.

6 Nèpe quod iure naturali tenetur ieiunare is, qui probabiliter credit se victum iri à tentatione carnis, nisi se ieiunio pre-muniat. An autem tanta tentatione prædicta mater agitetur, an non, conscientia ipsius & confessorij eius relinquendum est, argumento glossæ singularis, a & c. significasti. b Salua, & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Famulari alicui etiam malo & idololatra quo ad ea quæ non sunt contraria legi nec diuina, nec naturali, nec humana obligatoria, non est peccatum.
- 1 Seruientes heris concubinarj in ijs quæ sunt illicita, peccant.
- 2 Famuli consentientes peccato dominorum peccant, & nouem modis consentire possunt.
- 3 Consulens, adiuuans, consentiens peccat, quando est causa sine qua non fieret peccatum.
- 4 Absolui famuli dominorum peccatis consentientes non nisi contritj possunt.

CONSILIVM IIII.

FAMVLVS alicuius habentis concubinam extra domum suam, an peccet mortaliter deferendo ad illam aliqua nunciæ & mandata sui heri, & renunciando heri mandata concubinæ, & inseruendo vtrique, nunc comitatio herum adeuntem illam & illam venientem ad domum heri, & inseruendo vtrique in mensa, & in alijs rebus.

1 Respondeo primo non esse peccatum seruire alicui quo ad ea, quæ non sunt contraria legi saltem diuinæ, & naturali, esse tamen peccatum seruire illi, contraueniendo legi diuinæ, vel humanæ obligatoriæ, iuxta c. nō semper, quatenus probat milites Christianos sub Iuliano sancte militasse contra inimicos Imperij, noluisse autem obidire illi contra Christianos: attamen constat Iulianum Imperatorem, cui seruiebant, malum & idololatram fuisse.

Secundo, quod ex hoc sequitur, quod seruire concubinario in ijs quæ sunt licita, non est peccatum: seruire autem illi in ijs quæ sunt illicita, est peccatum, etiam si sit herus & dominus eius.

2 Tertio, quod minister concubinarj consentiens, vel cõplacēs hero, ita quod placeat ei ipsius fornicatio, peccat, iuxta illud Apostoli, d Digni sunt morte qui talia agunt, & qui consentiunt illis. e

Quarto, quod nouè modis dicitur quis consentire peccati, vt diximus in Man. confess. f qui modi continentur in illis duobus senarijs.

Iusio, consilium, consensus, palpo recursus, Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

3 Quinto, quod consequenter prædictus famulus peccat, si consulit hero concubino concubinatum, vel consentit ita, & ei placet, & si ei laudat illum, vel si opem fert, seu ad id adiuuat comitando eum nocte, aut die, ita quod herus non iret ad domum concubinæ, nisi & ipse comitaretur? aut desert, aut refert nuncia contingentia concubinatum, puta condicendo quo die, vel qua hora, vel quando, & soli conuenirèt, vel ad conueniendum se pararent, & id genus alia.

4 Sexto, quod consulens non potest absolui, nisi deserat herum, vel saltem non placeat ei concubinatus, nec cõsentiat illi in eo; nec laudet ei concubinatum, nec adiuuet, vel opem ferat illi quo ad vtendum eo, comitatio illum, vel cõcubinam ad vsum concubinatus, vel ferendo, aut referendo nuncia concubinatus, & eius vsum contingentia. Salua, & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Locare possunt meretrici & vsurario domum, in qua credo cõductores peccaturos, modo nec consentiam eorum peccato, nec locem ad meretricandum, vel vsuras exercendum: & hoc, etiam si sciam quod sine domo non meretricaretur nec feneraretur. numer. 3.

a In 6. sed & alia. In 6. de a. sionib. b De homici.

c Ca. si domi nu. 11. qua. 3.

d Ad Rom. 1. e Et c. 1. de of. f. deleg. f Ca. 11. n. 12. g r. 17. n. 17. h 130.

- 2 Peccanti qui inseruit aliquo nouem modorum contentorū illis, versiculis, Iusio, consilium, & c. consentiendo peccat.
- 2 Iuuans, & ferens opem peccanti peccat etiam si pigeat peccati, & doleat quod is peccet.
- 4 Meretricis famula amafijs ad eam venientibus ostium domus aperiedo, eandem ad domum amafij comitando, lectum sternendo, literas per quas inuitantur, vt apud ipsam canaturi veniant, deserendo, non peccat mortaliter, modo non placeat ei peccatum, dictaque opera præferet, nō ea intentione vt peccet, sed vt inde ex suo labore debitam accipiat mercedem; secus esset, si deserret literas, per quas amafij inuitarentur ad cum ipsa meretrice peccandum.

CONSILIVM V.

ANCILLA, quæ cum meliorem non reperiat conditionem, cogitur, conuenta mercede menstrua, tamquæ serua meretrici publicæ inseruire, an possit sine peccato mortali eidem exposita peccato præstare infra scripta obsequia: supposito, quod in peccatum dominæ nullo modo cõsentiat, nec ei placeat, sed maxime displiceat.

Primo, an amasio venienti, quem scit ideo venire, vt cum domina peccet, possit ostium domus aperire?

Secundo, an eandem ad vincam, vel domum amafij euntem comitari possit, sciens quod ibidem solent peccare?

Tertio, an iubente domina possit lectum sternere, quem scit ideo sterni, vt in eodem cum amasio dormiat?

Quarto, an possit amasio literas deferre, per quas domina eundem amasium rogat, vt ad se veniat, sciens ideo vocari, vt simul peccet?

Quinto, an iubente domina possit dicere amasio, Domina mea te expectat, vt secum hac nocte cœnes, sciens futurum, vt dormiat cum illa.

Sexto, an idem circa prædicta sit dicendum de illa, quæ dicit meretrici non locauit absolute operas suas menstruas, sed particulariter rogata præstat modo vnum modo aliud ex supradictis obsequijs?

Septimo, an quæ inseruit in illa domo, in qua dominus domus tenet concubinam publice loco vxoris, possit prædicta seruitia præstare?

1 Respondeo primo, quod hi casus non videntur esse minus graues, quam quotidiani, & quod habent quamdã cognitionem cum quibusdam, quæ ipse tango in Manu. confess. a

in quibus est illud, an quis possit iustè locare domum suam ei, quem credit illa male vsurum, puta ad exercendas vsuras ad meretricandum, & ad familia. vbi tandem conclusi, quod quamuis non liceat cuiquam locare domum suam vsurario ad exercendas vsuras, nec meretrici ad meretricandum, nec periuro ad periurandum, neque alicui peccatori ad peccandum; licet tamen locare ipsis ad viuendum, sine tamen villo cõsensu in peccatum.

Secundo, quod huic videtur consonans, posse quem inseruire peccatori in alium finem, quàm peccati vt vsurario seruit rusticus in colendis agris, medicus in curando eum à morbo, sartor in fingendo ei vestes, alius coquendo panem, vendendo carnes, & id genus alia faciendo.

2 Tertio, quod nemo potest licet inseruire consentiendo peccato: & quia sunt nouè modi consentiendi ei, vt diximus in d. Manu. b ideo oportet ad hoc vt seruiens peccatori non peccet, caueat ne consentiat villo illorum nouem modorum contentorum in illis duobus senarijs.

Iusio, consilium, consensus, palpo, recursus, Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

In quibus includitur qui iuuat & fert opem, vt in d. Manual. c exprimimus. Et ita omnis qui adiuuat ad peccandum, videtur peccare, etiam si pigeat peccati, & displiceat quod peccet is, quem iuuat. Quod plurimum vrget ad damnandum peccati omnes, de quibus hic quaritur: quia omnes hi videntur consentire iuuando.

3 Quarto, quod per supradicta de locante domum meretrici, quæ in dicto Manu. d latius traduntur: dicendum videtur, non omnem qui iuuat eum qui peccat, iuuare peccantem, ita vt peccet, etiam si iuuat in eo, sine quo non peccaret: licet enim meretrix non meretricaretur, si non cederet, biberet, vel haberet habitaculum, vel illas, vel illas vestes, nec tamen per ibi dicta peccat qui locat ei domum, vel vendit carnes, vel vinum, aut fingit vestes, modo non faciat hæc illi ad finem vt peccet, sed ad alium honestum finem, puta, vt de re &

a Cap. 17. nu. 195.

b Ca. 11. n. 13. c. 17. n. 17. h 130.

c Ca. 11. n. 13.

d Cap. 17.

opera & industria sua quarat sibi pretium, vel iustam mercedem, ex qua viuat honeste.

Quinto, quod ex his videtur colligi ratio defendendi omnes prædictos à peccato, saltem mortifero; modo, vt in casu proponitur, non placeat eis peccatum, & faciãt obsequia prædicta ob aliquem bonum finem, puta, eo quod habent illa causa officij sui, vel ob iustam mercedem: licet enim hæc officia & obsequia sint valde cõiuncta peccato, non tamen sunt in sese & suapte natura peccata; & ideo seiungi possunt à peccato per finem diuersum & sciunctum. Aperire enim ostium, sternere lectum, deferre literas inuitatorias ad cœnam, non est suapte natura peccatum; licet scribere illas, vt post cœnã peccet, sit peccatum ob circumstantiam mali finis. Salua, &c.

Videnda etiam sunt quæ dicit in consilio precedenti, & conferenda: maxime quia aliquibus D. Nauar. in hoc responso visus fuit indulgentior.

SVM MARIVM.

- 1 Inducere etiam rogando, aut iuuare aliquem ad actum, in quo rogatus peccat, an liceat, per multa traditur exempla.
- 2 Cooperando facto alieno malo tunc vere vel presumptiue mortaliter pecco, quando vere vel presumptiue facto alterius, quatenus est mortale peccatum, consentio, alias non: vt patet per omnia exempla, quæ hinc inde afferuntur per totum hoc responsum.

CONSILIVM VI.

ROGARE, vel alio modo inducere, aut iuuare alium ad actum, in quo ille peccaturus creditur, an liceat?

Pro parte quidem negante facit primo, quod qui cõsentit in suum vel alterius peccatum peccat, iuxta illud *facientes, vel consentientes.* relatum in cap. notum, b & cap. i. de offic. deleg.

Secundo quod in Psal. 3. reprobatur currens cum fure, id est comitans furem ad furandum. c

Tertio, quod qui causam damni dat, damnum dedisse videtur. d

Quarto, quod repetens mutuum pro alio sub vsuris peccat, secundum mentem omnium. e

Quinto, quod qui prouocat aduersarium ad iurandum id, quod scit esse falsum, grauissimè peccat. f

Sexto, quod qui suscipit lusores, & eis aleas & alia necessaria in ludum mortaliter malè ministrat, peccat quod defendimus in Man. nostro conf. h

Septimo, quod iuuans bellantem iniuste, vel vendens arma militi in bellum iniustum, peccat arg. eorum, quæ late citat Gratianus, i adiuncto cap. qui culpatur. & cap. militare, k per quæ probatur, licere quidem arma in bella iusta fumere, non autem in bella iniusta nec pro se, nec pro alio, prout post alios retulimus in d. nostro Man. l

Octauo, quod qui facit idola Gentili, vel synagogam Iudæo, vel meschitam Sarraceno, peccat, m per tradita ab vtroque Thoma, n & etiã nos post eos tradimus in nostro Man. o

Pro parte vero affirmante facit primo, quod ipse Deus concurrat, immo iuuat omnes peccantes quo ad actum, vel actionem actus peccati, & substitutiã peccati: quia omnia per ipsum facta sunt, p vt tradimus nos post alios in d. Man. q

Secundo, quod gaudent serui Dei de acerbissima Domini nostri Iesu Christi passione, quatenus fuit actus illius patendi sanctissimus, & nobis vtilissimus; quamuis quatenus fuit ab infidelibus illata, displiceat vt crudelissima, iuxta illud relatum à glo. r Actio displicuit, passio grata fuit.

Tertio, quod licet gaudere de occisione tyranni, in quantum est liberatio populi, licet non quatenus est peccatum, vt post alios in præd. Manu. s tradidimus.

Quarto, quod licet genti petere mutuũ ab vsurario, qui scitur non esse mutuaturus sine vsuris, immo licet accipere mutuũ ab eo sub vsuris, vt etiam nos post alios tradidimus in d. nostro Manu. t cum tamen actus dandi sit peccatum, v

Quinto, quia licet parochiano petere & accipere à suo parochio sacramenta, in quibus dandis ille peccat, & creditur peccare, vt dictum est supra.

Sexto, quia licet locare meretrici domum, in qua creditur meretricaturã, sitã in ea parte vrbs, in qua permittitur, vt dictum est vt supra, x dicto Manu ali.

Septimo, quia licet vendere, aut dare peccatoribus nõ excommunicatis necessaria & vtilia ad sustentationem: licet dare ad peccandum, sit peccatum, a immo & oportet id facere extreme egentibus, immo & infidelibus volentibus infideliter viuere, secundum omnes.

Octauo, quia licet petere à Gentili, Iudæo, vel Sarraceno, vt confirmet iuramento contractum, licet sciatur, vel credatur superstitiosè & cum peccato iuraturus, b per quod fundatur illud vulgare, Licet vii peccato alterius ad bonum.

Nono, quod Caietanus determinat, c non peccare qui ex vrbantate & quadam hospitalitate inuitat ad cœnam vespere die ieiunij alium, quem scit alibi cœnaturum esse, vt cœnet secum, quatenus cœna est actus de se sustentandi, & nõ peccatum. & d ait posse quem sine peccato vendere meretrici fucos, licet credatur esse vsura eis ad alliciendos aliquos ad peccandum, quamuis non liceret ei vendere ad alliciendos.

His præmissis, & ponderatis eis, per quæ in præd. nostro Manu. e profunde soluimus quis præbendo occasionem peccandi peccet mortaliter, vsque in finem: respondetur ad quæstionem, omnem illum, qui verè consentit in peccatum mortale suum, vel alterius, quatenus est tale, peccare mortaliter verè coram Deo, & in foro conscientiæ; qui verò solum presumitur consentire, solum peccare presumptiue quo ad forum exterius: & consequenter, eum qui consentit in actum sub genere bonum, vel indifferens, vel in casu quo est bonus, vel indifferens, quatenus est talis, & non quatenus est peccatum, non peccare. Per quam resolutionem respondetur ad omnia opposita pro parte negante, quod loquuntur de consentiente verè, vel presumptiue, quos concedit nostra resolutio peccare.

Primum enim loquitur de consentiente expressè vel tacitè in suum vel alterius peccatum, quatenus est tale.

Secundum loquitur de corrente cù fure consentiendo ei.

Tertium loquitur de consentiente in causam peccati laudendi.

Quartum loquitur de consentiente in actum malum mutuari sub vsuris.

Quintum loquitur de consentiente in periurio, quatenus vult vt aduersarius mentiens saltem periurij reatum incurrat, vt colligitur ex sine textus.

Sextum loquitur de consentiente in peccatum. Vnde qui locaret cameram lusoribus vna cum instrumentis lusorijs, sine consensu peccandi, sola causa vtendi iure suo locandi, non peccaret plusquam qui locat eadem de causa domum meretrici sine villo consensu in peccatum, vt dictum est in argumẽto sexto pro parte affirmante.

Septimum loquitur de consentiente in peccatum iniustitiæ belli, non de alio.

Octauum agit de consentiente in peccata, vel faciente actum in finem malum directum, & non de alio.

Non enim obstant pro parte affirmante adducta, quæ loquuntur de consentientibus in actum suo genere bonum, vel indifferens, vel malum, sed non quatenus est talis, sed bonus. Nam primum agit de Deo, qui, licet vt causa prima concurrat cum omni causa secunda ad faciendum actus, qui sunt peccata, non tamen concurrat quatenus illi sunt peccata mortalia, sed vt sunt quædam entia vel res, quæ in se sunt bona, licet per deformitatem ad rationem sint mala, vt post alios declaramus in dicto nostro Manu. s & sicut Deus ipse maximus & optimus cõsentit in eis, quatenus sunt opera eius quo ad suam essentiam & substantiam naturalem, ita etiam possunt serui eius eadem ratione in eis consentire, iuxta illud Apost. Imitatores estote Dei, h

Et si ad complementum huius responsi aliqua desiderentur non tamen ob id visum fuit illud omittere. Sciat igitur cautus lector nõ omnia prædicta habenda pro resolutione dictis. Quæ autem à deformitate peccati moraliter nõ possunt separari à resolutione affirmatiua, excludenda videntur.

SVM MARIVM.

- 1 Balneorum magistri, qui nudas mulieres per nudos ministros lauare mandant, non sunt absoluedi, non obstante quacunque consuetudine, quæ corruptela est.
- 2 Maritus, qui antequã naturali in sexu vxoris seminet, prius membrum in vase non naturali ad delectationem citra animum sodomiam complendi immittit, peccat peccatum tactus illiciti.

A
B
C
D
E
F

a Cap. nolite. & c. ad mensam. 11. q. 3.

b Ca. illo meo 22. quaest. 1.

c 2. 2. q. 147. art. 4.

d In q. 164. n. 2.

e In d. ca. 14. f. Num. 32.

f Pra. 7. n. 14. & seq.

h Ephes. 5.

3 Fornicatione completa, qui consequenter ad maiorem delectationem pluries osculatur amasiam, vnum tantum quo ad necessitatem confitendi committit, peccatum.

CONSILIVM VII.

QVÆRITVR primo, Magister balnei habet duo hypocausta, seu balnea, in quorum altero admittit mulieres, quas tamen nudas per iuuenes nudos, operis tantum mēbris genitalibus, mandat lauari. Dubitatur an sit absoluedus. Nam pœnitens adducit pro se consuetudinem & permissiōnem, item quod dicti iuuenes eius pueri asserunt ex vsu non solere iam amplius nisi raro eas concupiscere, vel de tactu luxuriose delectari. Et quid de illis, qui vtuntur opera puerorũ incipientium, qui in principio solent quasi semper mortaliter peccare, dum dictum exercent ministerium.

Secundo quaritur. Vxoratus, dum vult ab vxore debitum exigere, vt magis delectetur, incipit cum vxore actum sodomiticum citra animum illud perficiendi, prout nec perficit, immo tandem seminat in legitimo vase. Dubitatur, an hæc actio sit peccatum mortale, & an sufficiat, si pœnitens dicat, regimē meam coniugem tactu illicito, vel teneatur explicare factum clarius.

Tertio quaritur, quidam fornicatur cum amica, & postea delectationis causa multoties eam deosculatur cum intentione iterum nequaquam fornicandi: An vnum dicatur peccatum, vel multiplex.

AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quod non videtur absoluedi, & quod non est consuetudo, sed corruptela contra legem naturalem & diuinam; & quod ea, quæ allegantur contra hoc, sunt excusationes ad excusandas excusationes in peccatis, per ea quæ insinuantur in Manu. conf. a

2 AD SECUNDAM quæstionem respondetur, quod in casu illius videtur tantum esse peccatum tactus illiciti.

3 AD TERTIAM quæstionem respondetur, quod semel tantum videtur peccare quo ad necessitatem confitendi numerum, qui post vnam fornicationem cum amica habitam, eam vigefies osculatur, non ad iterandum fornicationem, sed ad maiorem delectationem: quia illa omnia oscula videntur consequentia fornicationis iã habitæ, vt in vltima editione nostri Man. conf. b diximus. Salua, &c.

SVM MARIVM.

- 1 Confessarius habentem plura beneficia, nec de hoc se accusantẽ, tenetur interrogare quomodo illa teneat: eumque respondẽtem quod iuste retinet, tenetur absolue, absque eo quod cogat illum inuitum ad ostendendam dispensationem.

CONSILIVM VIII.

AN CONFESSARIVS possit absolue beneficiarium habentem nimiam pluralitatem beneficiorum, & non se accusantem illius pluralitatis, non monendo prius eum illud peccatum, nec inducendo eum ad propositum exeundi ab illo: & quid si dicat quod conscientia non acculat eum illius peccati?

Respondeo primo, quod non debet audire, donec prius interroget eum an licitè retineat illa plura beneficia: cum probabiliter dubitare possit confessarius de iusta causa retinendi ea, vt in specie determinat Caietanus in verbo interrogationes confessarij.

Secundo, quod tenetur illum absolue: quia potest subesse aliqua iusta causa, & dispensatio, quæ illum à peccato saltem mortali excusaret, quam non tenetur confessarius ostendere, si non vult, per notata in cap. omnis. c Salua, &c.

Aduerte, quia resolutio non tam late patet, vt quæstio restringatur ad illum, qui respondet se ex iusta causa dispensatum ad illa retinendum.

SVM MARIVM.

- 1 Confessiones factæ ab eo, qui perseuerauit retinere beneficia male obtenta, reiteranda, quia factæ sine necessaria attritione.
- 2 Irregularis non est, qui rixis sæpe interfuit, si inde nõ est sequuta mors, vel mutilatio; & hoc, etiam si magna interuenierunt percussiones. num. 3. quod si nesciat, sed dubitet an sit sequuta mors, videtur petenda dispensatio. num. 4. in fin. & nu. 6.

4 Iudex criminalium causarum ex actibus suis non incurrit irregularitatem, etiam iubendo reos torqueri, vel mittendo eos ad triremes, nisi mors vel mutilatio sequatur: quæ sequuta, dispensatione eget pro tot actibus, quot fecit inducentes irregularitatem.

5 Iobela regulariter non concedunt facultatem dispensandi super irregularitate.

6 Formula petendi dispensationem in officio sacra Pœnitentiaria pro iudice irregulari ex homicidio, qui etiam obtinuit beneficia.

CONSILIVM IX.

AD QUID teneatur clericus, qui post irregularitatem incurram sine dispensatione accepit ordines, & beneficia, quæ multo tempore retinuit, & interim semper cõfessus fuit, & virtute Iobelai absolutus?

1 Respondeo primo, quod prædictus D. consulens est multis modis irregularis, & semper peccauit mortifere, quoties accepit beneficia, quæ ait sibi fuisse collata; & quod nullæ vel paucæ confessionum sacramentalium, quas fecit posteaquam accepit primum beneficium, fuerunt validæ, & ita multæ illarum sunt reiterandæ, & nunquam ei quæsitum est vllum verum ius in beneficijs suis, & teneatur omnes fructus eorũ, si quos ex eis percepit, restituere: quare consulendum esse prædicto D. consulenti, & à Deo misericordissimo illuminato, vt eligat aliquem confessarium piũ, eruditũ, & in audiendis confessionibus exercitatum, & monstret ei hanc informationem, quam tradidit nobis, vt dicat ei quales confessiones à se factas teneatur reiterare, eo quod non fuerunt integre, neque cum debita & necessaria contritione, vel attritione sufficienti comitata, vt sciat à quo tempore obligetur reuocare ad memoriam peccata mortifera, quæ admittit, vt vnam integram confessionem sacramentalem efficiat.

2 Secundo est etiam consulendum, quod nullam incurrit irregularitatem propter rixas, & percussiones quas fecit, vel quarum causa fuit etiam propinqua, si nullus ob eas mortuus fuit, nec vllò membro mutilatus, etiam si prima tonsura vel quolibet alio ordine erat nunc insignitus, per mea quæ non vacat citare.

3 Tertio, quod ex præfata informatione nõ colligitur eum incurrisse irregularitatem, quæ nata sit ex homicidio, vel mutilatione iniusta & voluntaria; quamuis de mutilatione nil dicitur in ea: & ideo debet reducere ad memoriã, an vlla mutilatio membri consequuta fuerit præfatas percussiones, quarum aliquas fuisse magnæ importantiæ confiteretur: quod diligenter faciendum est, vt nouerit confessarius, à quo tempore cœpit esse irregularis.

4 Quarto, quod ex omni actu, quo auctoritate iudiciaria, vel alia priuata sequitur mors, aut mutilatio, incurritur irregularitas. Si ergo ipse rogauit, mandauit, consuluit, vel sententiã aliquam dedit, vel confirmauit; vel exequutus est, aut iussit, vt aliquis occideretur, vel mutilaretur etiam iuste, vel cepit, vel iussit capere aliquẽ bannitũ, ex omni inquã prædictorũ actũ, ex quo mors vel mutilatio sequuta fuit, factus fuit irregularis, & incapax beneficiorum ecclesiasticorũ, donec iustè dispensaretur cum eo; quamuis non sufficeret, quod deferretur ad triremes, vel torqueretur chorda, vel alio genere tormetorũ, nisi mors vel mutilatio consequeretur: neque sufficeret excussisse iurisdictionem criminalem, vel officium habens illam, nisi aliquem prædictorum actuum, vel aliorum similium exerceret, & consequeretur mors, vel mutilatio. cui cõsequens, quod fatagat reducere ad memoriã numerum verum, vel verisimilem actuum prædictorum, quos fecit sufficientes ad incurrandam irregularitatem prædictam, vt nouerit dispensationem necessariam petere in sacra Pœnitentiaria, quæ facile dabitur ei.

5 Quinto, quod non sufficit ei absolutio virtute Iobelai S. D. N. neque alicuius alterius, in quo expressè non cõcederetur confessario facultas dispensandi super irregularitate, vt regulariter non concedatur, vt nos alibi scribimus, & se pe consulimus, & sacra Pœnitentiaria seruat. Et quamuis grauior peccauerit D. consulens recipiens ordines, antequam dispensaretur cù eo, tamẽ ob id nõ incurrit irregularitatem nouã, super quã sit noua dispensatio faciẽda, vt alibi probam⁹, si nõ susceperit sacros aite legitimã etatẽ, vel extra tẽpora iuris ab ordinario, vel

De poen. & remiss.

De poen. & remiss.

De poen. & remiss.

De poen. & remiss.

a Rom. 1. b 2. q. 11. 1.

c Cap. qui cõ fure, de fure. d Ca. si de iniurijs. e In c. Micha. el. de vsur. f Ca. ille. 22. quaest. 5. g Le. 1. 2. & 3. ff. de alea lusu. h Ca. 17. n. 17.

i 27. quaest. 1. in principio. k Ead. causa & quaest. l Ca. 14. n. 36.

m Ca. consilium de iudeis. n 2. 2. q. 111. art. 4. o Dist. c. 14. num. 36. p Ioan. 1. q. Pral. 7. nu. 14.

r Ca. 1. de consecrat. eccles. verb. sanguinis. lib. 6. s Ca. 15. n. 3.

t Ca. 14. n. 38. v Cle. 1. de vsuris.

x In d. c. 17. n. 195.

a Ca. 4. n. 37. vsque ad 36.

b Ca. 6. n. 18.

g Pra. 7. n. 14. & seq.

h Ephes. 5.

e De poen. & remiss.

line literis dimissorij. Et quia, vt dictum est, collationes beneficiorum ei facta tempore quo erat irregularis, non valuerunt, neque quidquam iuris ob eas ipse quaesivit, necessarium est, vt dispensatio petatur, & detur ei cum facultate retinendi praedictum canonicatum, & alia beneficia sibi collata.

Sexto, quod nobilitas, & virtus, amor & timor Dei quibus apud me commendatur D. consulens, mouet me ad scribendum ei memoriale sequens, ex quo conficere possit supplicationem petendi ea quae illi conueniunt petere in sacra Penitentiaria, vbi etiam meo suffragio iuabo, & non oportet exprimeret nomen suum, neque sui heri, vt res sit magis secreta.

BEATISSIME Pater N. familiaris cuiusdam principis ecclesiastici in iuuentute sua prima tonsura donatus, & in studijs literarum educatus, & nuc quadraginta quinque annos natus exponit Sanctitati vestrae, & Illustrissimo Reuerendissimoque eius summo Penitentiario, quod ipse multis rixis interfuit, in quibus percussiones armis ab vtraque parte facta fuerunt, quamquam non meminit vllum ex illis mortem obiisse, neque membri mutilationem interuenisse: & quod fuit auditor praedicti principis heri sui tot annis gerendo officium, habens iurisdictionem criminalem, & eam exercendo, vt communiter alij similia officia & iurisdictionem exerceret: & quod verisimiliter capiendo & iuuando capi reos, & procedendo contra eos iudicialiter vel extraiudicialiter per se vel per alios, & ferendo, vel confirmando, vel exequendo sententias criminales, & iuuando, mandando, rogando, consulendo, vel alia id genus dicendo & faciendo ad capiendos bannitos, praedictus N. verisimiliter tot vicibus incurrit irregularitatem, & a paucis tempore antequam super ea legitime dispensaretur, obtinuit quemdam canonicatum, & alia duo beneficia simplicia, & postea suscepit ordines omnes, etiam sacros, & presbyteratum, sed alijs rite, licet non fuerit vsus nisi tantum subdiaconatu. Quare supplicat humiliter Sanctitati vestrae, vt dignetur dispensare quo ad forum conscientiae tantum secum super praefatis irregularitatibus, ita vt liceat ei retinere praedicta beneficia, & alia quaecumque sibi legitime conferenda recipere cum condonatione fructuum perceptorum, qui sunt pauci, cum orator secundum suam conditionem sit pauper.

Aduerte, quia modo officium Penitentiariae exigere solet, vt exprimat valor beneficiorum, & summa fructuum perceptorum.

SVM MARI VM.

- 1 Scire quisque tenetur articulos fidei, praecipua Decalogi, generaliaque praecipua Ecclesiae: & si habet statum, vel officium necessarium ad illud administrandum, vel saltem habere aliquem per quem possit illud exercere.
- 2 Ignorantia communiter excusat coram Deo; nisi fuerit alicuius iuris naturalis, vel humani, quod homines sua conditione sciunt, vel scire tenentur.
- 3 Consulens de aliquo dubio ordinarium parochum, vel etiam suum confessorium, bona fide credens eos ad id habere sufficientem scientiam, excusatur, etiam si non accedat ad doctores, qui ibi reperuntur.
- 3 Doctores etsi de consilio sit melius adire, attamen Deus contentus est, vt etiam omisit nostrum superioribus, adeamus eos, quos, cum publica fama reputentur docti, tales bona fide credimus, num. 4. & 5.
- 5 Duorum, quos bona fide quis reputat doctos, & pro talibus publice reputantur, contrarias audiens sententias potest absque eo, quod quarat tertium, adhaerere vni illorum, modo adhaereat ei, qui sibi videtur ratione magis conformi dicere.
- 6 Docto de aliquo dubio interrogato respondente communem quae est pro vna, & contrariam, quam tenent aliqui docti, posse iuste teneri, possunt vtrilibet adhaerere: quod si ipse responderet praefatarum alteram tantum esse veram, tunc contraria, etiam si esset communis, non possunt adhaerere, nisi aliunde de illius veritate cognoscant.
- 7 Dubitans an sit peccatum aliquid agere, non potest nisi deposito dubio illud agere, nec excusatur ex eo quod non possit tunc consulere peritiores, & si differat, conturbabit domum, vel aliud temporale damnum subibit.
- 8 Scrupulus a dubio vt discernatur.

CONSILIVM X.

PRIMO quaeritur, quid generaliter debeat quilibet Christianus scire sub poena peccati mortalis; maxime vir nobi-

lis, cui familiam & vasallos gubernare incumbit.

Secundo quaeritur, dato quod scit omnia requisita etiam ad suum statum, an si faciat aliquem actum, qui est peccatum mortale, tamen ille eum facit ex ignorantia, nesciens esse mortale, an excusetur a mortali.

Tertio quaeritur, an subditus, qui dubitat aliquem actum esse mortalem, satisfaciatur de hoc interrogando aliquem eius superiorem, videlicet Episcopum, eius vicarium, vel parochum: & an illi constaret praedictos suos superiores esse ignorantes & illiteratos, sequendo eorum consilium, eo quod sunt sui superiores, satisfaciatur, etiam si in illa ciuitate sint alij doctiores, quos possit consulere?

Quarto quaeritur, an si noller in praecedenti casu consulere superiores, si satisfaceret suae conscientiae sequendo consilium alicuius Theologi in dicta ciuitate communiter pro docto reputati, & bona fama, sine eo, quod aliam diligentiam & inquisitionem faciat de sua doctrina, vel bonitate, praeter vniuersalem de eo opinionem & famam.

Quinto quaeritur, an si interrogando duos ex praedictis Theologis, inter quos non cognoscitur notabilis excessus in doctrina, vel virtute, & illi essent contrariae opinionis, si tenetur alium tertium consulere, an poterit vnam illarum opinionum sequi, & an possit sequi illam, quae minus suo iudicio satisfaciatur, cuius contraria ei conformior rationi videtur? eo quod ei videtur temeraria arrogantia, cum sit laicus & illiteratus, velle se iudicem constituere inter duas duorum Theologorum literatorum opiniones.

Sexto quaeritur, an si praedictus Theologus, quem de dubio consulit, dicat ei praedictam opinionem esse communem Theologorum, quamuis alij viri docti contrarium teneant, possit consulens cui maluerit se opinioni conformare, cum doctor illi graui & virtuoso permittitur dictam opinionem scribere, tenere, sustentare, & docere.

Septimo quaeritur, an qui vult aliquam actionem facere, & tempus illi deest ad consulendum aliquem Theologum de modo, quo debeat illam sine Dei offensa facere, quem nequit consulere sine iactura aliquorum bonorum, vel magna suae domus incommoditate, &c. si potest tuta conscientia dictam actionem executioni mandare secundum dictam suae rationis post factam orationem, qua Deum deprecetur, ne permittat, vt sua diuina bonitas in ea offedatur, an teneatur praedictam occasionem, in qua suae familiae ac statui maximum commodum euenire potest, relinquere potius, quam sine praedicto consilio aliquid facere, in quo dubitat aliquid peccatum fore posse.

Octauo quaeritur super differentia inter scrupulum, & rationabile dubium, nempe, quod scrupulum potest quis & debet a se abicere, & contra eum facere, dubium autem tenetur consulere: quaeritur in quo cognoscatur aliquid esse scrupulum, vel dubium: nam alias idem esset teneri quem consulere, an talis actus sit scrupulus, vel dubium, ac teneri consulere omnes scrupulos, qui se suae conscientiae obtulerint: & in omnibus praedictis dubijs praesupponitur solum quaeri, quid teneatur quilibet facere sub poena peccati mortalis.

Ad omnes has octo quaestiones in generali respondeo, quod sicut ipsae sunt generales, ita earum responsa generalia erunt, in quorum applicatione ad casus particulares tanta erit difficultas, quod ex responsione nesciet quilibet decisionem dubij colligere in omni casu particulari.

1 Ad PRIMAM respondeo, quod quilibet Christianus vt Christianus, etiam si Papa vel Rex sit, debet, & sufficit ei scire 12. vel 14. articulos nostrae fidei, & 10. Decalogi praecipua, & sancta generalia Ecclesiae praecipua: quamuis si aliud habeat officium, vel statum, teneatur ea discere, quae ad suum praedictum vel officium vel statum necessaria sunt de praecipuo sciri, vel secum habere viros doctos, & consiliarios literatos quo ad illas res, in quibus alienum consilium sufficit.

2 AD SECVNDAM dico primo, esse vnam ex difficultioribus quaestionibus iuris humani, scripti, & diuini in materia moralis; & quod potest super illa bonus aliquis liber coponi super eius radicibus, ac ramis non parui valoris & necessitatis, descendendo ad particularia. Secundo, quod communiter ignorantia, de qua loquitur quaestio, excusat coram Deo, & in foro conscientiae, nisi fuerit alicuius iuris naturalis, vel humani, quod omnes suae conditionis, artis, & status sciunt, vel scire tenentur.

3 AD TERTIAM dico, quod non satisfaciatur suae conscientiae, si credit quod suus ordinarius, parochus, vel confessor sunt ita ignorantes, vt dubio eius nesciat satisfacere; sed si ipse bona fide coram Domino crederet, quod ipsi habent sufficientem scientiam, satisfaciatur, etsi dubium suum ab alijs peritioribus non interroget, casu etiam quod reperitur: quia nemo tenetur in dubijs suis doctiores consulere; sed sufficit consulere idoneos ad ea dissoluenda, maxime si superiores sint; quia pauci sunt eminentes reperti: & quamuis esset melius istos consulere, sed Deus ex praecipuo non obligat ad melius bonum, licet circa illud consilium det; quia ipse contentus est bonitatis praecipua, etiam si alia maior detur ex consilio ipsius.

4 AD QVARTAM respondeo, quod satisfaciatur tale virum consulendo, si ipse bona fide credit esse talem, quem fama publica indicat: quia sufficenter satisfaciatur praecipuo, quod habet circa dubia sua consilium det; & multae circumstantiae dari possunt, quibus ei non expediat suum ordinarium vel parochum in dubijs suis consulere.

5 AD QVINTAM respondeo, quod satisfaciatur eligendo vnam ex dictis opinionibus, eam tamen eligendo, non quia gustui suo placet, sed quia ei conformior rationi videtur, vt in quaestione proponitur, propter rationem ibi allegatam; & quia non tenetur ex praecipuo melius consilium mundi inuestigare, nec etiam doctiores illius prouinciae consulere, sed sufficit consulere idoneum, secundum suum & communiter aliorum iudicium.

6 AD SEXTAM respondeo, quod dupliciter potest respondere doctor consultus dubio alicui, in quo duae sunt opiniones contrariae, quarum vna est communis, & altera grauissimorum doctorum. Primo faciendo, quod vtra illarum potest iuste teneri. Secundo dicendo, quod iudicio suo vna earum est vera, alia vero non, etiam si sit communis. Si respondit primo modo, potest consulens, quam voluerit illarum sequi. Si autem respondit secundo modo, non potest sequi nisi eam, quam doctor consultus definit esse veram, si aliunde ipsi non constat contrarium: quia cum consilium petat ad illud sequendum, si aliud non inuenit melius, non poterit suo iudicio opinionem, quam ipse iudicat falsam, tenere & sequi.

7 AD SEPTIMAM dico, quod si reuera dubitat talem actum esse mortalem, nec ne, non debet illum facere, donec ab illo dubio exeat: nam alijs, vt ait S. Thomas anteponeat ac praeferrat amicitiam creaturae amicitiae creatoris. Dixi, si re vera dubitat, id est, si non inclinat magis ad credendum vnum, quam aliud: nam si ex aliquibus rationibus inclinaret magis ad credendum esse bonum, quam esse malum, poterit per illas scrupulum deponere, & quodlibet aliud dubium, & facere id, quod sibi bonum videbitur sine alia consultatione, de actu commoditatis ad consulendum.

8 AD OCTAVAM dico, quod vni eius parti satis responsum est in quaestione praecedenti. Et ad aliam respondeo, quod regula vera ad discernendum scrupulum a dubio, est, quod dubium est, quando intellectus non magis in vnam, quam in aliam partem inclinat, & scrupulus est argumentum, vel apparentia, quae intellectui representatur contra id quod scit, quod Latine vocatur scientia; vel contra id quod firmiter credit ita esse, quod Latine dicitur fides, aut credulitas: vel contra id quod ipse cogitat verum esse, etiam si id firmiter non credat, quod Latine dicitur opinio, vel contra id quod intellectus nec tenet pro vero, nec pro falso, quod Latine dicitur dubietas, vel dubitatio; sicut nos clarius, quam alij, in multis locis diximus in nostro Manuali. a & in cap. noui. b inferendo, quod licet nulli horum quatuor, scilicet scientiae, fidei, opinioni, & dubio alia compatiantur, scrupulus tamen compatitur omnibus & singulis eorum, eo quod non est nisi argumentum vel apparentia, quae contra illa quatuor potest haberi. Salua, &c.

SVM MARI VM.

1 Confessor penitentem, qui putat se sufficienter in praecedentibus confessionibus confessum, non tenetur interrogare in specie, an confessus sit peccata secundum numerum, etiam si confessor suspicetur seu putet illum numerum non expressisse, modo penitens nec dubitet circa hoc, nec exprimat se alias numerum non explicasse.

CONSILIVM XI.

CONFESSARIJ audientes rusticorum confessiones an teneantur interrogare eos, an de omnibus suis

peccatis in praecedentibus confessionibus accusauerint se secundum numerum, etiam si credant in alijs suis confessionibus sufficienter fuisse confessi?

Et quid, quando ex probabili coniectura confessorius putat, quod rusticus nec confessus, nec interrogatus secundum numerum in praecedentibus confessionibus fuerit?

Et quid, quando pro certo confessorius ex discursu confessionis tenet dictum rusticum, nec interrogatum, nec confessum fuisse de numero?

1 Ad has tres quaestiones respondeo, quod mea sententia confessorius non tenetur interrogare penitentem, etiam si suspicetur eum non fuisse confessum numerum, modo putet se satis bene confessum fuisse; nisi confitens interrogaret, an debuisset id facere, vel aliqua de causa diceret se id non fecisse: quia id non videtur iure cautum, nec vlla efficaci ratione probari, & quia qui nimis emungit, elicit sanguinem. a

SVM MARI VM.

1 Peccatorum mortalium numerum qui ob ignorantiam confessorij omisit rusticus, detecto errore tenetur non quidem confessiones reiterare, sed numerum verisimilem dictorum peccatorum denuo confiteri, & confessorius id ab eo exigere, etsi res sit dura.

CONSILIVM XII.

RUSTICVS, qui inter confitendum asserit se a suo parochio non solere, nec solitum esse interrogari de numero peccatorum, nec etiam de speciebus blasphemiae, sed parochum ipsum contentum esse, si ipse penitens dicat, Ego blasphemavi Deum, & sanctos, omnibus vel pluribus modis, ac pluries.

Quaeritur primo, an sit cogendus ad reiterandas confessiones, vel non?

Secundo, an in casibus praedictis, dato quod non sint penitentes cogendi ad reiterandas confessiones, saltem obligatus sit confessorius interrogare dictum penitentem, vt explicet quoties toto tempore vitae suae sibi videatur blasphemasse Deum hoc & hoc modo, & quoties sanctos hoc vel alio modo, & sic de alijs peccatis, quorum numerum ex praenarrata ignorantia numquam expressit. hoc tamen etiam durum admodum esset tam rustico penitenti, quam confessorio, qui in effectu cogentur ad repetendas omnes confessiones.

1 AD PRIMAM QVAESTIONEM respondeo, non esse obligatum huiusmodi rusticum ad reiterandas huiusmodi confessiones bona fide factas, per ea, quae tanguntur in propositione quaestiones.

AD SECVNDAM respondeo non solum huiusmodi penitentem obligari ad confitendum, numerum verisimilem peccatorum, quem in alijs confessionibus non fuit confessus, sed etiam confessorium obligari ad dicendum ei, vt confiteatur verisimilem numerum peccatorum mortalium a se admissorum, quem antea non fuit confessus: quae res certe dura est & penitenti, & confessorio; tamen ita scriptum est, non solum lege humana in c. omnis. b sed etiam diuina & Evangelica, ratione naturali confirmata a S. Thoma, & alijs, & etiam a nobis in Man. c & in cap. consideret. d & satis declaratum in Concilio Tridentino, sibi.

Omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti praemeditatione habeatur, etiam occulta, quae sunt contra duo vltima Decalogi praecipua, &c.

SVM MARI VM.

- 1 Absoluendus est ab omnibus, qui vnum vel alterum peccatum tantum ob ignorantiam linguae confiteri potest.
- 2 Confessor periclitans in nauis audiens, nisi integre confessos, non absoluat; nec vt alios possit audire, debet omittere interrogationes, quas facere de praecipuo tenetur.

CONSILIVM XIII.

QVAESITVM fuit primo, an absoluedus sit ab omnibus peccatis Aethiops in Brasilia provincia seruientis, qui solum vnum, vel duo confitetur peccata, ita

a Ca. deniq. d. 4. Proverbiorum c. 30.

b De pen. & remiss. c. 2. d. 16. d De pen. d. s. n. s. c. 41. c Sess. 14. de sacramento penitentiae canone 7.

vt à confessore intelligatur, & omnia vult & conatur confiteri, licet propter linguæ impedimentum non possit.

Secundo, an confessorius, periclitantiū confessiones in nauī audiens, licet possit eos absoluerē, interrogacionibus debitis non premisis, & fortē minus integrē confessos.

2 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondetur affirmatiuē quod Aethiops feruens in prouincia Brasilia potest absolui sacramentaliter ab omnibus peccatis suis si solum vnum vel alterum tantum confiteatur, ita vt intelligatur à confessario, & omnia velit confiteri, & conetur id facere, licet non possit proferre propter ignorantiam linguę, ita vt confessarius alia intelligere nequeat, per ea quę tradimus de multis & aliis ignorantibus linguam confessariorum terrarū in quibus degunt, in Man. confell. a

2 AD SECVNDAM respondetur primo, quod non licet sacerdoti audienti confessiones nauatarum & vectorum periclitantium in nauī fluctibus iactata, contentēs sibi peccata, priusquam perficiant confessiones, aut saltem confiteantur omnia peccata mortifera sibi tunc occurrentia, absoluerē, vt audiant etiam alios periclitantes. Tum quia confessarius est iudex, vt definit Concilium Tridentinum, b & iudex non debet ferre sententiam de rebus, quas minime nouit. c Tum quia confessio, quę non est integra omnium peccatorum, non est legitima, d & confessio integra est vna triū partium principalium ad sacramentum pœnitentię requiritur sine quibus illud subsistere nequit. Tum quia faceret contrā monita illius distichii:

Qui binos lepores vna scitabitur hora,
Vno quandoque, & quandoque carebit utroque.

Secundo, quod neque debet omittere interrogaciones, quas de precepto tenetur fecere, vt breuius possit audire confessionem alterius, per eandem rationes supradictas: quamuis sic eas, ad quas faciendas de concilio tantum tenetur.

S V M M A R I V M.

- 1 Peccatum vnum in genere moris constituunt plures actus externi in vnum tendentes finem, sicut & actus peccatum ipsum principale antecedentes & sequentes. nu. 3. etiam quod ob aliquam notabilem interruptionem fierent plura peccata in genere moris. nu. 5. & hoc quo ad obligationem confitendi numerum. nu. 1. quia per confessionem principalis actus confessarius satis potest cognoscere pœnitentis statum. nu. 4. contritio tamen debet se saltem virtualiter extendere ad omnes actus. nu. 4.
- 2 Vno impetu qui eisdem peccati actum reiterat, pluribus putatis sacerdotem percutiendo, vnicam incurrit excommunicationem, & vnicum peccatū committit, sicut & qui plures idē replicat verbum iniuriosum. Quod si persona, quibus iniuriatur, vel quas male concupiscit, vel facta ipsa seu verba iniuriosa sint distincta, peccata multiplicantur. nu. 6, 7, 8. & 10.
- 3 Plures persone considerate vt vnum corpus, pro vnica reputantur persona: vnde qui blasphemat sanctum Petrum, & omnes Apostolos, duas solum perpetrat blasphemias; & qui vnam domum vult comburere, vnum peccatum facit, & non tot, quot ibi sunt persone.

CONSILIVM XIII.

AD SOLVENDAS quæstiones, quas admodum A. R. in Christo Pater Rector Collegij pœnitentiariū S. Petri, quod Parribus illustrissimæ Societatis I E S V est commendatum proposuit, dicimus primo, quod plures actus exteriores tendentes in vnum peccatum principale, qui sunt diuersi in genere entis, censentur constituere vnum peccatum in genere moris, saltem quo ad effectum confitendi numerum peccatorum, non solum quando vnus est ad alium via, sed etiam quando quis vno impetu fertur in illos omnes. 2 Tum arguitur, cap. cum pro causa, e quatenus probat, eum qui vno impetu pluries percudit clericum, semel tantum excommunicari. Tum arguitur aliorum iurium, per quę Ioannes And. f concludit, quemdam Anglicum qui tres ictus vno impetu intulit clerico, semel tantum excommunicatum fuisse. Tum quod ille vnicus impetus videtur inducere quādam vnitatem in genere moris; & efficere, vt quadamtenus vnus eorum sit ad alium via, vel consequens; licet suapte natura in genere entis per se subsistat. Tum quod qui vnico impetu bis vel ter appellat, semel tantum appellare dicitur, 8

& qui bis vel ter eandem rem in testamento vel codicillis legauit, videtur semel legasse a

3 Secundo addimus, quod sicut actus præambuli ad principalem actum peccati non augent numerum peccatorum necessario confitendum, sic nec eadem ratione actus consequentes, vel subsequentes actum principale peccati, quales videntur esse actus, quibus qui fecit aliquid peccatū principale, postea gaudet inordinatē, lætatur, trifatur, dolet, vel loquitur de illo, vel accessorijs eius. Tum quod eadem videtur ratio, & sic idem est de vtriusque iudicandū b. Tum quod qui furatus est infantem, qui apud eum adoleuit, vnum furtum fecisse dicitur. c Tum quod pauci, collatione aliorū; inueniuntur, qui post vindictam iniuriam, post fornicationem in domo secura habitam, post furtū & dolū admittum, nō velint, dicat, vel faciat aliqua inordinata gaudēdo, comedēdo, bibendo, ridendo, iuxta illud: Et lætatur, cū male fecerint. attamen nemo dicat eorum omnium numerū esse nominatim confitendum. Tum quia totius Ecclesię Christiana vsus videtur habere, quod sicut sufficit homicidę confiteri se occidisse talem hominem, non confitendo numerū voluntatum & aliorum actuum inordinatorum præambulorum illius homicidij, sic sufficit confiteri illud, non confitendo numerum actuum consequentium, quibus id ei placuit, & monstrauit alijs verbis, vel factis, placuisse sibi: & quod sicut fornicatū sufficit confiteri principalem actum, non confitendo numerum voluntatum, dictorum, & factorum præambulorum inordinatorum, ita sufficit confiteri principalem actum non confitendo numerum voluntatum, dictorum, & factorum inordinatorum consequentium.

4 Tum quod licet singuli præfatorum actuum sint per se ipsos peccata mortifera quo ad iudiciū exactū, & licet oporteat, vt contritio, per quam sunt remittenda, formaliter vel virtualiter perueniat ad omnia illa, quo tamen ad iudicium salutare pœnitentię, & vsus vitę, quod debet facere confessarius, satis est, vt numerus eorū sic pateat ei, vt status pœnitentis satis pateat confessario ad iudicandū qualem ei debeat exhibere medicinam, vt aequē pulchreque declarauit Caietanus. d Cum ergo communiter post & ante actū principalem multa cogitata, dicta, & facta inordinata soleant haberi, satis constat confessario quo ad iudicium suum salutare ferendum status pœnitentis quo ad illam speciē peccati.

5 Ex quibus inferitur primo, quod licet quando inter præambula, & consequentia, & actum principalem sit aliqua interruptio notabilis, illa sint peccata diuersa, etiam in genere moris, etiam ad effectum vt contritio formaliter vel virtualiter debeat peruenire ad illa, non tamen videntur diuersa quo ad effectum necessario confitendi numerum eorum, eo quod sine illa specificatione satis videtur constare status cōfitentis quo ad iudicium salutare sacerdotis.

6 Secundo inferitur decisio primę quæstionis, scilicet quod qui eodem impetu dicit alteri quatuor vel quinque iniuriosa verba significatiua diuersas iniurias, puta quod sit fur falsarius hæreticus, censendus est peccare diuersa peccata. Tum quia non sunt antecedentia neque consequentia ad vnum principale peccatum, neque sunt vnum, vel vnus speciē peccatū in quod quis vno impetu fertur, sed separata, & diuersa speciē.

7 Tum quia licet quis vno impetu inferat vni clerico tres ictus, non est nisi semel excommunicatus: si autem vno impetu etiam vnico ictu ferit tres clericos, ter est excommunicatus, secundum Ioannem Andream. e Tum quia eadem ratione, qui vno impetu ferit, & blasphemat, & hæresim asserit, tria peccata committit cum numero necessario confitenda: f qui verò dicit totidem verba iniuriosa significatiua tantum vnam iniuriam, vt quia appellat aliquem quater, vel quinque furem, vel latronem, vnum tantum peccatum admittit quo ad necessitatem confitendi numerum, instar bis vel ter vnico contextu appellantis. g

8 Tertio inferitur decisio secundę quæstionis, scilicet, quod qui dicit alicui vnum verbum iniuriosum; & ille respondet, vnde prouocatur replicat, & successiuē triplicat, eidem dicens tria verba iniuriosa, peccat tria peccata, si tres diuersas iniurias significat, vnum autem solum, si tantum vnam.

9 Quarto, decisio tertię quæstionis, scilicet, quod qui imprecatur mortem alicui; & toti familię eius, duo tantū peccata committit, non tot, quot sunt persona familię. Tum

a Le. cum q. §. ff. C. de leg.

b L. illud. ff. ad l. Aquil. c. dum. 2. de e. l. c. l. e. infans. ff. de furis.

d In 20. r. r. 5. quæst. 3.

c In d. mercuria. col. 2. ff. Arg. l. prator. edicit. §. ff. de in. iu.

g Ca. Lothar. r. i. i. i. gloss. verb. ap. pellauit. 51. quæst. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Renelare teneor ad preceptum superioris concedentis monitorium in forma, id quod aliquis mihi ita serio de se confessus fuit, vt putem ita esse: nisi pro habendo consilio, vel patrocinio, id mihi tamquam medico, aduocato, procuratori, vel patrispirituali detexisset: aliter incido in excommunicationem, a qua alius, nisi is cui fuit reseruata, non potest me absoluerē. & num. 5.
- 2 Aduocati, medici, & quiuvis consultores non tenentur ob monitoria publicata reuelare secreta sibi communicata.
- 3 Constitens tacendo illud, quod secundum suam conscientiam inducit nullitatem absolutionis, peccat.
- 4 Constitens, cui conscientia dicitur, quod absolutio non valebit, peccat inducendo confessarium, vt eum absoluat.
- 5 Confessus non integre tenetur iterare confessionem: & si fiat cum eodem, satis est addere peccatum ommissum.
- 6 Excommunicatus per monitorium generat iudicis, qui absolutionem sibi, vel superiori suo reseruauit, non à confessario, sed ab ipso iudice, vel de eius licentia est absolueudus.

CONSILIVM XVI.

EXCOMMUNICATVS per monitorium generale Vicarij Papę ob non restitutionem & reuelationem quorundam bonorum, de quibus dubium erat an essent restituenda, licet potius inclinaret in partem affirmatiuam, in Paschate absolutus est à suo confessario, cui totam rem reuelauit, & alia peccata, excepto eo, quod iudicabat absolutionem sibi non prodesse, stimulantem eum conscientia, quod terneretur restituere. Quarit vero nunc.

Primo, an confessarius inciderit in excommunicationem ex eo, quia non paruit monitorio non reuelando.

Secundo, an confessio illa fuerit valida, quia confessus est excommunicatus, nec confessus est circumstantiam illam stimuli conscientię.

Tertio, quod remedium superest, vt conscientię suę satisfaciatur bene confitendo.

Quarto, an iterum confitendo possit absolui sine licentia Vicarij, cum iam restituerit.

AD QVÆSTIONES propositas responsurus laudo primum curam, quam salutis suę animę habet D. confules, eruditionem non vulgarem in propositione illarum significans. Ad primam autem quæstionem respondeo, quod de materia ipsius nemo, vt opinor, ita late scripsit, ac nos in repet. cap. inter verba. a & quod ibidem, b & in nostro Manual. confell. c determinamus, aduocatos, procuratores, consultores, & medicos non teneri ob similia monitoria ad reuelanda secreta, quę sibi clientuli, ægroti, & alij consulentes reuelant. Et ita si D. confules reuelauit illud secretum præfato patri spirituali, ad finem vt ei consuleret, quid facere deberet, non tenebatur ratione præfati monitorij ad reuelandum id, quod ab ipso D. confulente didicit, & consequenter non fuit excommunicatus.

2 Si autem alia ratione, quam consultationis, ei reuelauit illud serio, ita quod pater ille spiritualis deberet credere id esse verum, videtur incidisse in excommunicationem non reuelando iuxta superioris mandatum, per ea, quę ibidem ipse tracto. d

3 AD SECVNDAM respondeo, quod D. confules perdocte & subtiliter concludit confessionem illam non fuisse validam, etiam si pater ille spiritualis non incidisset in excommunicationem; quia inducendo illum ad audiendam confessionem, & confitendo illi contra suam conscientiam, peccauit, & aduertit se peccare; & non confessus fuit illud peccatum, quod tunc admittebat, &c. vt ipsemet pulchrē profequitur.

4 AD TERTIAM respondeo, quod ipse debet reiterare illam confessionem: quod facile facere posset, si eidem patri spirituali denuo eam faceret, adiecto hoc peccato: præsupposito quod pater ille non incidisset in excommunicationem ratione præfata, vel certē iam esset absolutus ab ea; & præsupposito quod mediocrem memoriam peccatorum ante sibi confessorum haberet.

5 AD QVARTAM respondeo, quod cum Vicarius Papę reseruauerit sibi & superiori suo absolutionem eius, qui inciderit in excommunicationem sui monitorij, cumque confules numquam restituerit, neque reuelauerit se

a L. e. v. ff. si familia fuerit. ff. de i. c. d. c.

b Arg. l. cum qui ff. de v. i. cap. c. Arg. l. vulgaria ff. de su. & c. vulgaria de pœnit. dist. i.

c Aduertendum, has quæstiones dedisse occasionem auctori addendi ad Manuale cap. 6. num. 16. & 17. & successiuē si quid in hoc responso desideratur, ad illum locum, vti posterius & magis expensum, recurrendum.

S V M M A R I V M.

- 1 Virgo quę reputatur cum esset corrupta, confitendo secundum peccatum carnis, non tenetur etiam interrogata fateri primum iam confessum.
- 2 Peccatum legitime confessum nemo tenetur vllō iure iterum confiteri.
- 3 Peccatum iam confessum non tantum tacere, sed negare potest pœnitens commissio, intelligendo, ita vt teneatur illud confiteri.
- 4 Pœnitens confitendo iam confessam & occultam, infamando seipsum, saltem venialiter peccat.
- 5 Pœnitens non tenetur confiteri circumstantiam extenuantem peccatum.
- 6 Confiteri sufficit vltimam speciē peccati necessario confitendam, tacendo vltimam peccati necessario non confitendi.

CONSILIVM XV.

AN pœnitens, quę putatur virgo, & tamen aliās commisit peccatum molliciei, de quo fuit confessam, si deinde committat aliud peccatum carnis cum viro, teneatur respondere confessario interroganti an esset virgo, ita late scripsit de corrupta: Si enim id non confitetur, nesciet confessor vltimam speciē peccati, an scilicet sit stuprum, vel simplex fornicatio; & sic non potest legitimam & conuenientem pœnitentiam imponere.

1 Respondeo, præfata pœnitentem non teneri ad confitendum confessario interroganti eam, an maneret adhuc virgo, an esset corrupta, si corruptionem illam antea alij confessario legitime confessam fuit. Tum quia nemo tenetur iure naturali, diuino, nec humano communi ad confitendum iterum peccatum, quod legitime fuit confessus, vt post alios late tradimus in Manual. confell. d

2 Tum quia potest talis pœnitens absque vllō peccato tacere illud stuprum, immo & negare se illud commississe, intelligendo intra se, quod non fuit corrupta, ita vt teneatur illud confiteri, per ea, quę nos firmissimis rationibus probamus in comment. cap. humana aures. e

3 Tum quia confitendo illam corruptionem, si erat secreta, peccaret saltem venialiter infamando seipsam, per cap. non sunt audiendi. f & tradimus nos late in d. Manual. confell. g Tum quia cuiusmodi pœnitens tacendo, vel negando illud stuprum, non efficit, vt confessarius ignoret vltimam speciē peccati necessario confitendam, eo quod non fit ei notū an corruptio illi sit virginitalis fractio, an simplex fornicatio.

4 Tum quia pœnitens non tenetur circumstantiam confiteri extenuantem peccatum, vt tradimus in d. Manual. h immo sunt qui dicant id non licere, quamuis falso, vt diximus in cap. consideret. i Tum quia tacendo illam corruptionem, augeret grauitatem aliorum peccatorum carnis: & secundum omnes licet tacere circumstantias minuentes culpas.

5 Tum denique quod sufficit confiteri vltimam speciē peccati necessario confitendam, tacendo speciē vltimam peccati, quod necessario non est confitendum, qualis est corruptio, de qua loquimur.

d Capit. 9. in principio.

e 22. quæst. 5.

f 11. quæst. 3. g Cap. 18. nu. 27.

h Ca. 6. nu. 5.

i Nu. 5. de pœnit. dist. 5.

a Cap. 21. nu. 36.

b Cap. 6. ff. 14. c. Leg. de qua re. ff. de iudic. d. Cap. omnis. de pœnit. & remiss.

e De sent. excom. in mercuria. c. del. qum. de reg. iur. lib. 6. col. pen. g Cap. Lothar. r. i. i. gloss. verb. ap. pellauit. 31. g.

a 11. q. 2. c. 6. coroll. 65. à num. 775. b Num. 799. c Cap. 25. nu. 42.

d Nu. 777. & seq.

tenere bona præfata, non potuit absolui à confessorio suo. Tum quia absolutio erat referuata. Tum quia numquam paruit monitorio, & ita semper mansit excommunicatus, & non potest absolui nisi ab eo, vel de eius facultate.

S V M M A R I V M.

- 1 Papa reuocare potest indulgentias omnes à præcessoribus concessas.
2 Iustum, & decens differunt, nec de vno ad aliud inferitur.
3 Papa statim creatus indulgentias, vt putat Viguerius, non reuocat, sed solum quasdam gratias, & indulta ad beneficia.
4 Indulgentias tantum plenarias ante concessas Papa reuocat in indictione Iobelai.
5 Facultas absoluendi ab omnibus peccatis non est indulgentia, nec per bullam Iobelai reuocata.
6 Cautela abundans nemini nocere debet.
7 Indulgentia quæstuarie omnes reuocata.
8 Derogatoria cum clausula, vt contraria habeantur pro expressis de verbo ad verbum, omnibus derogat ex stylo curie.

CONSILIVM XVII.

LEO X. visitantibus ecclesiam Treuerensem, & peccata sua confitentibus concessit, vt ab omnibus peccatis, etiam referuatis, absolui possent. Clemens VII. dictam ecclesiam deuote visitantibus, & ei aliqua sua bona distribuentibus certorum dierum indulgentiam concessit.

Quæritur, an gratia prædicta sint derogata; vel ex eo, quod, vt Viguerius, a dicit, Summus Pontifex à principio sue creationis reuocat indulgentias per prædecessores concessas; vel ex eo, quod Clemens VII. anno Iobelai reuocauit indulgentias à prædecessoribus concessas.

Ad difficultates præfatas respondeo primo, certum esse, quemlibet Pontificem Maximum pro sua summa, quam habet, potestate, posse reuocare omnes indulgentias concessas à suis prædecessoribus. Tum argumen. cap. cuncta per mundum. b & cap. proposuit. c Tum quia nullus prædecessorum suorum potest imponere ipsi legem, quæ suam potestatem tollat, vel minuat. d

2 Tum quia licet deceat, vt beneficia principum sint permanfura, e non tamen est necesse, neque aufert illa decencia potestatem reuocandi ea, nec faceret reuocationem iniustam, licet nonnumquam faceret indecentem: quia iustum, & decens differunt, iuxta cap. magna. f quatenus habet decere Episcopum dicere, vel audire quotidie Missam, quem tamen ad id non teneri diximus post alios in Manual. confess. g & decet seruare omnia consilia Christi, non tamen est præceptum. h

Secundo, quod difficultas primo posita non tangit ius, nec potentiam reuocandi, sed tantum factum, an scilicet quilibet Papa ab initio suæ administrationis reuocet indulgentias à suis prædecessoribus concessas, quod dixit vir pius & eruditus vbi supra.

3 Tertio, quod præfatus Viguerius videtur dixisse id deceptus ab aliquo, qui putauit per regulas Cancellariæ, quas in crastinum suæ assumptionis renouat Papa, reuocare omnes gratias, & indulgentias, quas præcessor fecit. quod tamen non est verum: nam licet regula decima, propterea quod habet verbum, gratias, & verbum, indulta, videri posset alicui dormitanti reuocare omnes indulgentias nondum lucrifectas, cum sint quædam gratiæ, & quædam indulta, nullatenus tamen id facit: quandoquidem solum reuocat gratias expectatias, & indulta beneficiaria concessa ad quærenda beneficia ecclesiastica, vel ad nominandum ad ea, vel conferendum illa; sicut & regula II. reuocat vniones eorumdem beneficiorum nondum sortitas effectum. & nec regula 57. & duæ insequentibus, quæ tractant de indulgentiis, neque glossæ illarum vllam de huiusmodi reuocatione mentionem faciunt, immo meminerunt indulgentiam perpetuam.

Quarto, quod est alia reuocatio, siue suspensio indulgentiarum, quam ille non meminit, quæque fit ante quemlibet annum Iobelæum: quæ an per illius lapsum reuocetur, vel an post eum Papa illam reuocet, disputauit olim ipse in comment. cap. quis aliquando. i & postea anno Iobelai proximo in Vrbe, vbi typis excusus est iterum ille commentarius auctus tribus notabilibus, scilicet 32. 33. & 34. & in 32. continetur bulla indictionis anni Iobelai facta à S. D. N. Gregorij XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Casuum referuatorum relaxationem etsi concedat Papa per bullam Cruciate certa elemosyna iuuantibus bellum, vel aliud iustum & pium opus, at inferiores id non possunt: quia hoc concedentes censerentur concedere spiritualia sub modo vel conditione dandi temporale; quod eis non licet, & à postiuua simoniaca prauitate vix posset defendi: qua in Papa

cum glossis non omnino pœnitendis: & in 33. inferitur bulla suspensionis indulgentiarum factæ ob annum Iobelæum, cum glossis, in quarum vltima tractamus de reuocatione illius suspensionis, facta mentione de disputatione facta in d. notat. 26. Cuius, vt copiam legendi habeat D. consulens, idemque D. meus colendissimus, tradam cum hoc responso vnum exemplar compaginatum, sed nudum tegumento, ne nimis constet portatio.

4 Quinto, quod suspensiones præfate Gregorij XIII. & prædecessorum eius factæ ob Iobelæum, licet non sint reuocatae expressè, nec tacitè, nihil tamen obfunt votis D. consulentis: quoniam, vt ego in glossa prædicta monstro, per illas solum fuerunt suspensæ indulgentiæ plenariæ: & dubium primum particulare, quod proponitur, non est de indulgentia plenaria, nec non plenaria, sed de facultate absoluendi à peccatis referuatis Papæ alibi, quam in bulla Cænæ Domini, quæ longè alia res est, quam indulgentia, vt in prædicto commentario. a Et secundum proponitur de reuocatione indulgentiæ non plenariæ, sed tantum certorum dierum, & annorum, quam non fuisse vquam per præfatas suspensiones reuocatum, in præfata glossa, & præfate notab. 28. line vllò scrupulo conclusimus.

5 Sexto, quod clausula, qua Clemens VII. derogauit eis, quæ poterant suæ concessioni obesse, nihil obest durationi, & perpetuitati præfatarum gratiarum, & indulgentiarum; immo prodest. Tum quia corroborat illam: & posita ad augendum, non debent operari diuersimode, neque è contrario. b Tum quia abundans cautela non nocet, per l. testamentum. c ex qua id ibi adnotat Baldus, d & concessiones præfate absque illa clausula valuissent, & fuissent perpetuæ, ergo à fortiori cum illa.

Septimo, quod nihil obstat votis D. consulentis e Concilium Tridentinum, quatenus prohibet, ne occasione indulgentiarum detur facultas colligendi elemosynas; si quidem non ex hoc gratias ante concessas derogat.

6 Octauo, quod licet non sit verum id, quod præfatus vir pius Viguerius dixit ab aliquo deceptus; est tamen verissimum, quod Pius V. per quamdam extrauagantem suam reuocauit omnes indulgentias, & peccatorum remissiones à se, & à suis prædecessoribus, & successoribus concessas, & in posterum concedendas quibuscumque personis, & pijs locis, pro quibus consequendis manus sunt porrigendæ adiutricibus, & quæ quæstuarii facultatem quomodolibet continent; per quam arbitror esse reuocatum indulgentiam præfaram concessam à Clemente VII. visitantibus præfaram ecclesiam Treuerensem certis diebus, & distribuentibus ei aliqua sua bona secundum deuotionem; quoniam indulgentiam concedere distribuenti aliqua bona sua pro indulgentia consequenda, est indulgentiam concedere manus adiutricibus porrigenti, & dare facultatem aliquo modo quæstuarii.

7 Nec obstat clausula derogatoria derogatoriarum apposita concessioni præfate Clementis VII. quia per clausulas derogatorias præfate extrauaganti Pij V. latissimè derogatur omnis clausulis derogatorijs, quæ alicubi possint inueniri, habendo illas prout de verbo ad verbum expressas: quæ secundum styllum curiæ sufficit, non obstantè aliquorum doctorum opinione scribentium in cap. accedentes. f An autem omnes gratiæ præfate Clementis sint reuocatae, an illæ solæ, quæ ad indulgentias pertinent, non potest satis securè responderi, nisi lecto tenore bullæ, g & quia ponderandum est, quæ illarum principaliter, vel a quæ aut minus principaliter concessas sint.

8 Nono dicendum, gratiam præfaram præfate Leonis X. si non continet alias clausulas, non esse reuocatum; quia per eam non conceditur indulgentia & remissio peccatorum, sed quædam dispensatio longè ab ea distans, vt palam in præfate notab. 28. traditur.

9 Pro parte affirmatiua facit primo illud Euangelicum: Estote & vos perfecti, sicut pater vester celestis perfectus est. a & illud Apostol. ad Ephes. Imitatores Dei estote, sicut filij carissimi. adiuncto illo, A boue maiore discat arare minor. b & quod Papa, qui omnium est maximus, & omnium maximè imitandus, concedit quotidie gratias (quas appellat vulgus Cruciatas) per quas concedit abolutionem casuum sibi referuatorum, & alia spiritualia, adiuuantibus bella iusta, vel aliqua opera pia, quantitate aliqua pecuniæ.

2 Sed respondendum est primo, quod peccat ille, qui absque iusta causa id facit: quia legislator, etiam si sit monarcha, subditur suæ legi quo ad vim directiuam, iuxta illud: Patere legem quam tuleris. c & rubricam ff. Quod quisque iuris in alium statuerit, ipse eodem iure vtatur. translata in cap. hæc verba. d & tradit verque Thomas. e Et ideo non solum dispensando cum alijs absque iusta causa peccat, sed etiam ipsemet eam non seruando. f

Secundo, quod licet qui facit aliquam legem, vel succedit eam facienti, quidquid contra eam fecerit, siue dispensando, siue alijs, valebit quidem, argu. cap. 1. e & cap. venerabilibus. h quatenus habet, abolutionem ab excommunicatione, etiam iniustam, si detur ab habente potestatem eam dandi, valere;

cessat, qui potest hæc licitè facere. num. 5.
2 Legislator etsi non subiciatur suæ legi quo ad vim coactiuam, subicitur tamen quo ad vim directiuam: vnde si ipse illam non seruet, vel cum alijs sine causa & delectu dispense, peccat; licet actus teneat. & num. 4.

3 Iure communi que subditis competunt, si superior ea illis interdicit, & postea recepta pecunia concedat, peccat, vendendo quod gratis dandum est. & num. 4.

5 Spiritualia sub modo vel conditione etsi iuste possit Papa concedere, at secus est in inferioribus, qui id facientes etiam à simonia positui iuris vix possent defendi.

5 Dari posse & debere à prouisis de beneficijs aliquid in adeptione possessionis conuertendum in pios vsus, quod non sapiat auaritiam, etsi ex causis maximis concedere soleat Papa, hæc tamen facultas ab Episcopis non solet vsurpari.

6 Ordinarij locorum, etiam si sint Cardinales, dum per suas bullas concedunt aliquas gratias spirituales, debent se restringere ad suos subditos, & num. 12. cum non sint vocati nisi in partem sollicitudinis, num. 6. & cauere ne superuacane concedant, quæ iure sine alia speciali concessione concessa sunt & licent, num. 7. & 15. vel ne per non satis circumscriptas concessiones dent occasionem errandi, num. 8. 10. 11. & 15. vel ne decipiantur subditi, num. 9. vel ne immoderatas concedant indulgentias, num. 12. & 14. vel ne concedant quæ non possunt. num. 13. & 16.

9 Penitentias iniunctas ab vno confessorio potest alter iure communi commutare. vnde frustra administrator episcopatus per suas bullas id concedit.

10 Votum castitatis ab vno ex coniugibus, altero inuito, emissum non potest ab Episcopo omnino relaxari: & quatenus est alteri prauiduale, non tenet. vnde frustra administratores episcopatum per suas bullas faciunt facultatem dispensandi super huiusmodi votis.

13 Archiepiscopus non potest largientes aliquid suæ ecclesie facere participes indulgentiarum concessarum beneficientibus alijs ecclesijs sui archiepiscopatus.

15 Matrimonium consummantes ante benedictionem, non incidunt in casum Episcopo referuatum; cum sit etiam dubium an sit peccatum saltem mortale.

16 Patros vltra duos, videlicet vltra vnum & vnam accedere posse, & concedere, est contrauenire canonibus, immo & sacro Concilio.

16 Interdictum suum etsi Episcopus possit tollere, vel suspendere; at vt eo durante, quis possit etiam ianuis clausis sacro interesse, non potest concedere.

CONSILIVM XVIII.

CIRCA bullas Hispaniæ quæritur, an aliquis Præsul inferior Papa iuste possit concedere gratias, siue bullas, per quas faciat facultatem absoluendi à casibus suis referuatis eos, qui dederint singulos iulios in aliquod opus pium impendendos, & concedere indulgentias, & alias gratias, vt per bullarum clausulas patet.

1 Pro parte affirmatiua facit primo illud Euangelicum: Estote & vos perfecti, sicut pater vester celestis perfectus est. a & illud Apostol. ad Ephes. Imitatores Dei estote, sicut filij carissimi. adiuncto illo, A boue maiore discat arare minor. b & quod Papa, qui omnium est maximus, & omnium maximè imitandus, concedit quotidie gratias (quas appellat vulgus Cruciatas) per quas concedit abolutionem casuum sibi referuatorum, & alia spiritualia, adiuuantibus bella iusta, vel aliqua opera pia, quantitate aliqua pecuniæ.

2 Sed respondendum est primo, quod peccat ille, qui absque iusta causa id facit: quia legislator, etiam si sit monarcha, subditur suæ legi quo ad vim directiuam, iuxta illud: Patere legem quam tuleris. c & rubricam ff. Quod quisque iuris in alium statuerit, ipse eodem iure vtatur. translata in cap. hæc verba. d & tradit verque Thomas. e Et ideo non solum dispensando cum alijs absque iusta causa peccat, sed etiam ipsemet eam non seruando. f

Secundo, quod licet qui facit aliquam legem, vel succedit eam facienti, quidquid contra eam fecerit, siue dispensando, siue alijs, valebit quidem, argu. cap. 1. e & cap. venerabilibus. h quatenus habet, abolutionem ab excommunicatione, etiam iniustam, si detur ab habente potestatem eam dandi, valere;

peccat tamen eam non seruando sine causa, vt dictum est.
3 Tertio, quod peccaret Præsul inferior Papa, qui etiam iusta de causa concederet gratiam, vel bullam, seu dispensationem subdito, ad faciendum aliquid, quod iure communi ei competit, pro aliquo adiutorio temporali, iuxta illud Thren. a Aquam nostram pecunia bibimus. & iuxta illud, Non est pecunia dandum, quod iure communi gratis debetur. b

4 Quarto, quod ex his inferitur, quemdam insignem Archiepiscopalem peccasse, concedendo contra suas constitutiones synodales peccatorum referuatrices satis sine iusta causa & delectu facultatem absoluendi à casibus sibi referuatis omnibus, qui singulos iulios in adiutorium cuiusdam belli iusti darent: peccasse item eundem, concedendo facultatem absoluendi parochis suis in casibus, quibus iure communi ipsi absoluere poterant: quia non est pecunia dandum, quod iure communi gratis conceditur, vt supra dictum est, c nisi res controuerfa esset inter doctores, an casus esset referuatus, necne: quia tunc gratis, & cum discretionem iuste concedi posset ad cautelam. d

5 Quinto, quod difficile potest à labe simoniæ saluari concessio facultatis absoluendi, quæ sanè spiritualis est, pro pretio vnium nummi argentei, seu regalis, quod est temporale. Tum quia neque beneficium, nec aliquid spirituale potest conferri alicui ea conditione, modo, vel pacto, vt aliquid temporale detur, e etiam pauperibus, vel fabricæ. casus est singularis in cap. ex multis. f quod magni facit Panormitanus, & alij alibi. Tum quia omnis pactio, modus, vel conditio, quæ iure non inest, inducit in spiritualibus simoniam, saltem iuris positui. h At concessio potestatis absoluendi est spiritualis; ergo non potest ea concedi lege, quæ iure non inest: quia illa, quæ tacitè inest, exprimi potest, i dummodo exprimat eum solo modo, quo inest, vt post alios declarat Felinus, k & tradimus nos in nostro Manual. confess. l Dixi, inferior Papa: quia ipse suaque sancta Sedes Apostolica id consuevit facere, concedendo bullas Cruciatas, ac alias similes, quibus solet facere huiusmodi facultatem erogantibus ad opus piû Cruciatæ, vel alia similia certam quantitatem pecuniæ; & iure id potest facere. Tum quia Papa non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris, vt est in cap. quanto. m adeo quod glossa eius ait, Non potest dici ei, cur ita facis? Tum quia est supra omne ius posituum. n Tum quia Papa licet non possit iuste committere simoniam iure naturali & diuino vetitam, qualis est vera emptio & venditio rei spiritualis, vt post alios tradimus nos in præfate Manual. o potest tamen committere iustè simoniam iure tantum humano inductam, qualis est admissio, vel commissio renúciationis beneficij spiritualis in fauorem cuiuspiam, vt latè post alios per Felinum, p vel si referuatur id sub conditione, vel modo traditionis alius rei spiritualis, puta elemosynæ; quod tamen non potest facere inferior Papa, per notata ab Innocentio Panormitano & alijs. q

Qualis item est illa conuentio electorum, vel collatorum, qua promittit alter alteri dare suffragium, vel beneficium, vt alter alteri det simile; id quod post Raymundum rectè tradit Siluester, r quod iustificari non potest auctoritate ordinaria, licet sit Papali, vt etiam nos tradimus in præfate Manual. s quod in alio consilio limitatur: & consuetudo laudabilis inducere potest, vt à suscipientibus detur pro administratione sacramentorum aliquod temporale; & quod ad seruandam huiusmodi consuetudinem compelli possint ab Episcopo, iuxta cap. ad Apostolicam. t Immo etiam quæ per constitutiones & statuta ante Concilium Tridentinum nuperrimum dabantur ab Ecclesiasticis in prouisionibus, & admissionibus ad possessionem rerum prouisarum, possunt etiam iustè nunc accipi, modo conuertantur in vsus pios, & non sapiant auaritiam, vel simoniam, vt habet d. v Concilium Tridentinum, x per quod videtur correctum cap. ex multis, y disponens, ne darentur, etiam conuertendo in vsus pios. Et Papa ex maximis causis consuevit facere eiusmodi facultates; ordinarij verò nunquam id arate nostra fecerunt.

6 Sexto, descendendo ad clausulas bullarum administrantium ecclesiam cathedralem N. quæ dicuntur casuum referuatorum. Videtur quod primâ clausula concessionis bullæ Cardinalis Archiepiscopi N. nimium late concipitur, quatenus omnes fideles Christianos comprehendit; cum in partem sollicitudinis sit vocatus, & non in plenitudinem potestatis, vt Papa: z licet enim omnibus sui Episcopatus possit

2 De præscri. in l. quis ff. de legib. 3.
g Arg. l. incivile. ff. de leg. 4.
h Ca. cum omnes. de cons. d. De pœ. d. 1. c. 1. 2. q. 95. ar. 4.
i Arg. e. iniustum. q. dist.
k 11. quæst. 3. h. 5. vbi. de sē. excom. lib. 6.

l Ver. simonia q. 13. ar. c. quâ pio. 1. q. 2. s. Cap. 23. nu. 101.

m De transf. lat. pral. n Ca. proposuit. de conce. pral. l. princeps ff. de ll. o Cap. 23. nu. 108. p In r. ad a. d. d. r. m. de ref. p.

q In c. signifi. casu. de pral.

r Ver. simonia q. 13. ar. c. quâ pio. 1. q. 2. s. Cap. 23. nu. 101.

t De simon.

v Cap. 4. x Sess. 24. de refur. y 1. quæst. 3.

z Ca. ad hono. rem. de auct. & vsu pal.

a Cap. fin. b Le. 2. & ff. de cond. ob. surp. caus. c 3. disto. d Arg. c. solet. de sen. excom. lib. 6. cum ei adnot.

e Ca. Iacobus d. jmon. f. 1. quæst. 3. g in d. c. Iacobus. h Cap. quam pio. 1. q. 2. c. ff. de pact. c. du. di. 2. de præb. l. 6. adiuncta. glos. ver. libere. i Cap. significasti. de ele. c. 1. ff. de leg. 1. h in c. ad au. diens. 2. de re. scripte. l. Ca. 23. n. 100. m De transf. lat. pral. n Ca. proposuit. de conce. pral. l. princeps ff. de ll. o Cap. 23. nu. 108. p In r. ad a. d. d. r. m. de ref. p.

a De instit. Theologia ca. 16. §. 6.

b 9. quæst. 3. c De concess. prab.

d Cap. innotuit. de elect. l. penult. ff. de recept. arb. e Cap. decet. cum similibus de reg. iuris. lib. 6.

f De voto. & notat. in c. fin. de priuileg. li. 6.

g Cap. 21. nu. 2.

h Cap. quisquis. 14. q. 1. §. 4. d. glo. celebr. in ca. quis autem. 20. d.

i §. in Lewis. de pen. dist. 1. notab. 28.

a De poen. & remiss. lib. 6. b Ver. presbyteri. de priuil.

c In cap. fecit dignum. de homic. d In cap. cum sit. de iudic. e Col. fin. f In c. 2. de poenit. & remiss. lib. 6. g Cap. 17. nu. 92. h Ver. reseruat. in d. c. 2. de poenit. & remiss. lib. 6. i De maled.

k 23. dist. l De sac. no. iteran.

m 50. dist.

n 26. q. 7. o Cap. 20. nu. 22. & 23.

p In 4. di. 38. q Ca. 12. nu. 19. & 20.

r De simon. & notandū. i. q. 4. & c. ignorantia. cū ei adnos. de reg. iur. lib. 6.

s De poen. & remiss. t In d. c. cum ex eo.

v In ex. quod autem. de poenit. & remiss. x In 4. dist. 21.

Episcopus facere huiusmodi facultatem, iuxta cap. 2. adiuncta glossa i. a & glossa clem. i. b qua ambae communitur recipiuntur; non tamen eam potest facere alijs, vt ipsamet glossę sentiunt.

7 Septimo, quod clausula secunda, quatenus facit facultatem absoluedi eos, qui debent decimas, & alia incerta, pręmissis prius his, quę continentur in ea, videtur superflua: quia iure communi competit illa parti, & confessarijs, secundum communem sententiam, quam Panormitanus & Ioannes ab Anannia sequuntur, c per illum textū contra Hostiensem, d vbi etiam Felinus, e contra eum tenet, immo & Ioannes Andreas, f vbi in glossa illius adhęsit Hostiensis & nos quoque communem tenuimus in Manual. confess. 8

Octauo, quod tertia clausula, quę facit facultatem absoluedi blasphemos & iniurios in Deum & Sanctos, est superflua; nisi constitutiones dictę ecclęsię N. illum casum referrent Episcopo; quod facere facile credimus: quia est casus solitus per Episcopos sibi referuari, vt ait glossa, h licet quicquid illa dicat, iure communi non referuatur: quia ca. 2. i quod ea in hoc allegat, non agit de pœnitentia fori puri interioris, sed mixti.

Nono, quod clausula quinta, quatenus significat omnia peccata fornicationis & contra naturam (de quorum numero est mollicies) esse referuata Episcopo, sicut alia contenta in eadem clausula, non est vera iure communi, neque hactenus vidimus eam seruatam iure speciali.

8 Decimo, quod clausula decima videtur nimium generaliter concepta, quatenus facit facultatem absoluedi ab omni defectu in ordine suscipiendo commisso: quia videtur comprehendere etiam defectum sustantialem, ad quem non extenditur potestas episcopalis, iuxta cap. presbyter. k & cap. diaconus. & cap. sabdiaconus. l & notata in cap. fin. l

9 Vndecimo, quod videtur populum fallere clausula duodecima, quę potestatem commutandi pœnitentias facit; cum pœnitentię solemnes, de quibus in ca. in capite ieiunij. m non sint in vsu, & alia pœnitentię iniunctę ab vno confessorio iure communi possint commutari per alium, argum. glossę receptę cap. temporaria pœnitentia. n quam nos quoque declarauimus in præd. Manual. o

Duodecimo, quod idem videtur dicendum de clausula decimatertia, quę facit facultatem absoluedi percutientes casualiter parentes: quia videtur quod nullibi sit referuatum.

10 Decimotertio, quod clausula quartadecima videtur nimium late concepta: quia concedit facultatem absoluedi coniugatum à voto castitatis inuita coniuge emissio. Episcopus enim non potest absolueri omnino à tali voto, sed solum quatenus est præiudiciali alteri coniugi; & quantum ad hoc nulla indiget absolutione, secundum communem sententiam, p quod etiam nos sequuti sumus in d. Manual. q

11 Decimoquarto, quod clausula quintadecima videtur nimis generaliter concepta, non distinguendo simoniam in ordine & beneficio ex vna parte, & simoniam in alijs rebus ex altera; nec distinguendo ignorantiam iuris ab ignorantia facti, nec ignorantiam probabilem ab ignorantia improbabili, contra extrauagantem 2. r

Decimoquinto, quod videtur etiam superflua clausula sextadecima; cum peccatum, quo mulier procurat, ne fiat prægnans, numquam videatur referuatum.

12 Decimosexto, quod clausula vigesima secunda videtur continere immoderatam indulgentiam, quatenus concedit centum dies indulgentię pro qualibet vice, qua quis dixerit, Laudata sit Mater Dei. quod est contra cap. cum ex eo. s quod solum permittit inferioribus indulgentiam quadraginta dierum. Et quamuis Cardinales habeant priuilegium concedendi centum; videtur tamen contra mentem Concilij, t quod pro tam parua causā tam facile iterabili concedatur tanta indulgentia, Offendit etiam illa clausula eo nomine, quod non se restringit ad subditos, immo generaliter & vniuersaliter eam concedit omnibus fidelibus Christianis eius casus recipientibus: quod est contra communem sententiam: v & S. Thomam & communem, x quatenus docent, neminem posse concedere indulgentiam, nisi subditis suis.

13 Decimosextimo, quod clausula vigesima septima nimis late concepta est, quatenus accipientes bullas facit participes omnium indulgentiarum concessarum à Romanis Pontificibus, Cardinalibus, Archiepiscopis, & Episcopis, omnibus be-

nefactoribus totius Archiepiscopatus Ecclęsię N. quia non poterat ipse ampliare indulgentias concessas benefactoribus omnium locorum illius diocesis, ad benefactores Ecclęsię suę cathedrali N. cuius vtilitati applicatur præfatus iulius soluendus per bullam præfatam in pretium, ob quod illa concedebatur. a

14 Decimooctauo, quod clausula vigesima octaua nimiam videtur concedere indulgentiam, quatenus concedit centum dies pro quacumque vice, qua rogatur pro anima eius, pro quo bullam, seu gratiam accipit. Peccauit item eisdem rationibus, concedendo indulgentiam centum dierum pro qualibet vice roganti, ac dicenti eadem de causa vnum Aue Maria ante imaginem Virginis Maris.

Decimonono, quod idem dici potest de clausula vigesima nona, quatenus eandem indulgentiam concedit omnibus dicentibus vnum Aue Maria ante imaginem Virginis Maris.

CIRCA bullam administrationis alterius Ecclęsię: videtur primo, quod clausula prima nimium late concipiatur, quatenus comprehendit omnes fideles Christianos, vt supra dictum est circa bullam Cardinalis ecclęsię N.

Secundo videtur, quod clausula secunda, quę de absoluedo à peccato elus ouorum diebus pisculentis agit, adiuncto inuolucro verborum quęstionibus solito, multis male intelligentibus, visa est concedere indulgentiam comedendi oua, & lacticiam præfatis diebus, vt ex illa Ecclęsiā ad nos scribitur; quod facere non poterat.

Tertio, quod idem est dicendum de clausula tertia, quę continet restitutionem incertorum, quod supra est dictum de clausula secunda bullę Cardinalis.

Quarto, quod clausula quinta, quatenus agit de absoluedis eis, qui cum Sarracenis vel Iudæis comederunt panem eorum, vel interfuerunt eorum nuptiis, vel sepulturis, videtur concedere absolutionem fautorum hæreticorum: quia hodie in Hispania nulli sunt Sarraceni, neque Iudæi; immo si qui sunt ab illis prognati, & vntur ritibus eorum, sunt hæretici; & qui fauent eis in suis caremonijs, videtur fautores hæreticorum.

Quinto, quod idem est dicendum de clausula sexta, quatenus agit de fornicatione, & peccato contra naturam, quod supra dictum est de clausula quinta Cardinalis.

Sexto, quod clausula duodecima de absoluedis clericis, qui non recitauerunt ob ægritudinem, necessitatem, vel libri defectum, videtur superflua; quia non tenentur.

17 Septimo, quod etiam est superflua quintadecima de absoluedis eis, qui consummarunt matrimonium ante benedictionem; quia nusquam videtur id referuatum, immo est controuersa, an sit peccatum, saltem mortale. Caietanus enim tenet non esse; & S. Thomas, b quem nos sequimur etiam in nostro Manual. c

Octauo, quod idem est dicendum de clausula vigesima tertia, quę agit de coniuge vouente castitatem, quod diximus supra de clausula decimatertia Cardinalis.

Nono, quod magis errat administrator in clausula vigesima quarta, quatenus permittit absolutionem à simonia simpliciter, quam Cardinalis, qui in clausula decima quinta facit eandem facultatem absoluedi à simonia ignoranter commissa.

Decimo, quod videtur superflua clausula vigesima quinta de muliere quærente modum, quo non concipiat, sicut etiam decima quinta Cardinalis: quia id nusquam videtur esse referuatum.

16 Vndecimo, quod clausula trigesima prima, quę facit facultatem accipiendi duos patinos vltra permisos per constitutiones synodales, est contra cap. non plures. d quo non permittitur nisi vnus, & contra Concilium Tridentinum, e quod ad summum permittit vnum, vel vnum & vnum.

Duodecimo, quod clausula trigesima tertia continet facultatem, quam non poterat concedere ipse gubernator, videlicet, quod non obstante interdicto auctoritate ordinaria lato, capiens bullam, & filij famulique eius, ianuis clausis, audire possint diuina certis diebus: quia licet ipse possit tollere, vel suspendere interdictum in totum ad aliquod tempus; non poterat tamen dare priuilegium, vt aliquis, extante interdicto in suo vigore quo ad alios, ipse non seruetur illud: quia non poterat tollere legem superioris, f & lege Papę, qui

a Arg. elem. quia contingit de relig. dom. & l. legatam. ff. de admin. rer. ad ciuit. per.

b De sacramen. matri. quęst. 4. c Ca. 16. n. 38.

d De consec. dist. 4. c Sess. 24. c. 2. de refor. mat.

f Ca. inferior. 21. dist.

a Ca. quod in te. de poen. & remiss. ca. al. ma. de sen. ex com. lib. 6.

b In quodlib. 1. art. 12. c In 4. d. 6. & 17. d Ca. fratres. n. 30. de poenit. d. 5. & c. fi. n. 11. e Ca. 9. nu. 1.

f Le. procurator. ff. de cod. in d. b. ca. 1. de iureiur. lib. 6. g Ca. 1. in prim. n. 2. de poen. dist. 6. h Ca. 26. nu. 12.

i Ca. 9. nu. 4.

est superior lege ordinariorum, iubetur seruari interdictum a

Decimotertio, quod clausula trigesima sexta videtur nimium lata quo ad indulgentias Summorum Pontificum, vt dictum est supra de clausula trigesima septima Cardinalis.

SVMMARIVM.

- 1 Absolutus à reseruat. vigore Iobelai, quod intendebat faciend. omnia requisita lucrari, licet postea omnia non adimpleat, remanet valide absolutus: quia absolutio datur simpliciter, & non sub conditione. num. 3. non tamen lucratur ipsam indulgentiam. num. 2. at si consideretur animo non adimplendi reliqua, nec à non reseruat. esset absolutus. nu. 4.
- 1 Absolutus semel valide à peccato, nulla humana potestate cogi potest, vt illud iterum contra eius voluntatem confiteatur.
- 3 Confessarius electus per bullam Iobelai peccaret absoluedo sub conditione, si à Iobelao requisita perfecisset. Vnde & credendum Papam mandare, vt simpliciter, & non vt sub conditione absoluat.

CONSILIVM XIX.

AN volens indulgentiam Iobelam quærere, qui tenebatur ieiunare feria quarta, sexta, & sabbato, & communicare die Dominica, & intra hebdomadam confiteri omnia sua peccata, confessus die Lunę præcedenti omnia peccata sua confessario electo virtute Iobelai; qui absoluit eum ab omnibus casibus reseruat. virtute Iobelai, id que fecit cum proposito firmo faciendi omnia requisita ad quærendam præfatam indulgentiam, & postea ieiunauit feria quarta, sed non curauit amplius ieiunare, nec orare vt tenebatur, & ita non quæsiuit Iobelam.

Quæritur, an absolutio de reseruat. sibi facta valeat quo ad reseruat. ita quod non teneatur illa iterum confiteri.

- 1 Respondeo affirmatiuè. Primo quidem, quod qui semel confitetur legitime peccata sua, & absoluitur, non tenetur illa vquam iterum confiteri iure naturali, nec diuino, nec canonico communi: immo nulla lege humana potest constitui, vt quis absque consensu suo obligetur ad confitendum bis idem peccatum, vt post D. Thomam, b & post alios, c alibi tradidimus, d & in Manual. confess. e At is, de quo quæritur, legitime fuit semel confessus peccata reseruat. & legitime absolutus: ergo non tenetur iterum confiteri.

Secundo, quod si præfatus pœnitens fecisset omnia ad Iobelam quærendam requisita, vel obiret mortem ante diem Dominicum, iudicaretur absolutus etiam quo ad reseruat. & non per aliam absolutionem; ergo illa absolutio fuit valida etiam quo ad reseruat.

2 Tertio, quod non obstat primum argumentum in oppositum formatum. Quia respondetur concedendo quidem, nullam indulgentiam qua ri ei qui non facit omnia, quæ ad eam quærendam indulgens requirit; negando autem, quod in proposito agatur de quærenda indulgentia, sed solum de quodam ad eam quærendam requisito, scilicet de confessione, & absolutione, quæ antea fieri debet.

3 Item nec secundum: quia negamus intentionem fuisse Papę, concedere confessarijs eligendis potestatem absoluedi sub conditione, si facerent omnia requisita ad quærendum Iobelam, & non aliàs. Tum quia nihil tale habetur in bulla, immo per eam fit potestas absoluedi absolute. Tum quia nullum mandatum generale extenditur ad delicta, f at confessarijs, qui absoluit sacramentaliter sub conditione rei future, delinquit; quia absolutio esset incerta, vt post D. Antoninum tradimus nos pridem, g & postea in Manual. h ergo non fuit intentio suę Sanctitatis, vt confessarij absoluerent conditionaliter.

4 Quarto, quod etiam non obstat, quod daretur occasio delinquendi, & fraudandi fructum Iobelai, illis qui nollent aliud, quam absolutionem à reseruat. quia nos loquimur de illo, qui verè contritus, & cum proposito firmo quærendi Iobelam, & faciendi omnia in id requisita, legitime confitetur: & qui tali fraude vteretur, non esset legitime confessus, nec absolutus à reseruat. neque à non reseruat. quia confessio sua non esset integra, eo quod peccatum illud fraudandi admittum taceret: sicut in simili tradimus in Manual. i de excommunicato, quod licet confessio ab eo facta, & absolutio ei data valeat, si ignorat vel non aduertit esse excom-

municatum, vel excommunicato non licere suscipere sacramentum; non tamen valent, si fiant ei hæc scienti, & aduertenti; quia non pœnitet, nec confitetur integrè: non enim pœnitet eum peccati, quod in hoc committit, nec confitetur illud.

SVMMARIVM.

- 1 Pœnitentiarius cathedralis ex sola vi sui officij non absoluit à casibus Episcopo reseruat.
- 1 Intellectus Concilij sess. 24. cap. 8. de reformat.

CONSILIVM XX.

AN pœnitentiarius electus ad formam sacri Concilij, a

possit absolueri à casibus reseruat. b

1 Respondeo, quod non, immo per præfatum canonem ipse pœnitentiarius non potest absolueri à reseruat. nisi aliunde ea sibi facultas fiat, cum ille nihil de hoc noue statuatur; & à iure antiquo non est recedendum, nisi quatenus nouè id statuitur. b

SVMMARIVM.

- 1 Mendicantes non possunt absolueri exterum ad ipsos venientem à casibus, quos Episcopus pœnitentis sibi reseruat, nisi habeant casus Episcopales loci, vbi audiunt confessiones.

CONSILIVM XXI.

AN mendicantes Romę commorantes, vbi Pontificis vicarius nullos speciales casus episcopales sibi reseruat, possint absolueri extraneum venientem ad ipsos à casibus episcopalis, quos ordinarius dicti pœnitentis sibi reseruat, tenendo opinionem D. T. in Manual. confess. c

1 Respondeo, quod mea sententia non possunt. Tum quia secundum communem, quam contra Siluestrum in questione citata sequutus fui, nõ possunt mendicantes præsentati iuxta clement. dudum. d absolueri à peccatis reseruat. Episcopi, cui sunt præsentati, nisi facultas fiat in id ab eo. ergo à fortiori non poterunt absolueri à peccatis extero Episcopo reseruat. Tum quia magno labore ibidem sustineo, quod præfati præsentati habentes casus episcopales Episcoporum, quibus præsentantur, possunt absolueri à casibus episcopalis alijs Episcopis reseruat. Salua, & c.

SVMMARIVM.

- 1 Vicarius Episcopi non sacerdos habens potestatem super casus reseruat. potest per se reseruationem remittere, vel alteri sacerdoti, vt absoluat, demandare.

CONSILIVM XXII.

EPISCOPVS dedit inter alia auctoritatem vicario suo generali absoluedi à casibus reseruat. Et quia ipse vicarius non potest absolueri, cum non sit sacerdos; dubitatur, an alij possit eandem delegare.

1 Respondetur, quod dicta facultas, siue auctoritas in hoc resoluatur, vt liceat vicario auferre, siue remittere dictas reseruationes: quę facultas siue reducat ad similitudinẽ aliarum facultatum, quę vicarijs conceduntur, cum eorum iurisdictione sit ordinaria, e siue reducat ad delegatam, cum sit facta ad vniuersitatem causarum, non esset dubium quod potest subdelegari, iuxta l. more. & ibi glossam, f & glossam quę prima est, g & ita sæpe seruatum scio.

SVMMARIVM.

- 1 Mortis in articulo constitutus potest ab omnibus etiam quantumcumque reseruat. peccatis & censuris absolui à quocumque simplici sacerdote, modo non ad sit præfens proprius sacerdos: immo post sacrum Concil. Trident. etiam & eo præfente videtur quod possit absolui. num. 2. licet consulte faciat pœnitens, si proprio confiteatur parochi, qui præfens est. num. 3.
- 4 Obediendum superiori pacifice possidenti, etiam lite super proprietate pendente, eiusque sententia tenet & ligat.
- 4 Interdictus ab Episcopo non potest eo præfente, etiam in mortis articulo ab alio absolui.
- 5 Interdictio Capitulo, ac etiam denunciatio, non ideo singuli censentur nominatim interdicti, vel nominatim denunciati. Vnde poterunt tales ab ijs, ad quos spectat, tradi ecclęsi-

a Sess. 24. c. 8. de reformat.

b Le. precipimus. C. de ap. pellar.

c Cap. 27. nu. 263.

d De sepul.

e Cap. Romana. in princ. & ibi gloss. in verbo generaliter. de ap. pellar. lib. 6. f De iurisd. omnium in d. cum. g Le. à indice C. de indic.

flia sepultura. & num. 6. verum tamen est, quod si post sepulturam denunciaretur interdictus & non absolutus, esset exhumandus num. 8.

7 *Notorium quo ad effectum perdendi beneficium extrauagantis ad euitanda. non dicitur illud, quod potest aliqua tergiuersione celari.*

8 *Interdictus, nisi prius citetur, denunciari nequit aliquis.*

9 *Interdictus etiam non declaratus, nec denunciatus, mandans sepeliri in ecclesia peccat mortaliter, nisi excusetur ex ignorantia, qua putabat se absolutum.*

CONSILIVM XXIII.

An possit quis in mortis articulo absolui à quocumque sacerdote, proprio etiam presente?

1 Communis conclusio est, quod existens in mortis articulo potest absolui à peccatis, & à censuris, etiam reseruatis, à quocumque sacerdote simplici, argum. ca. quem paniter. cap. quod in dubijs, iuncto cap. si quis iudante. & alijs similibus. sed clarius, quam alibi, nouissime tradit Concilium Tridentinum, declaratum à nobis in Manual. e vbi tamen insinuat, intelligendum esse, quando non est praesens superior, vel proprius sacerdos, secundum Innocentium, f vbi tenet, quod absoluentus à Papa ob percussione clericum, possit absolui à quocumque sacerdote, si aliquo impedimento corporali, vel alio impediatur ire ad ipsum, requisito tamen prius Episcopo, si haberi potest. sequitur Siluester, s & Sotus. h Cessat enim eo casu necessitas recurrendi ad alienum, vel simplicem sacerdotem, dum praesens est proprius sacerdos, vel superior. i

2 Nunc vero, altius re inspecta, videntur contra istam limitationem facere verba praefati Concil. Tridentini scilicet, in articulo mortis nullam esse reseruacionem. & paulo inferius, quod omnes, &c. Moueor etiam, quod nullus classicus auctor posuit hanc limitationem vsque ad Siluestrum, qui obscure loquitur; Innocentius verò non loquitur de articulo mortis, sed de alijs impedimentis non tam priuilegiatis: & verba Concilij Tridentini non solum sunt generalia, sed etiam vniuersalia, ibi, omnes sacerdotes, & ibi, quoscumque penitentes. & ibi, quibusvis peccatis. & ita generaliter & vniuersaliter sunt intelligenda. k

3 Propter quae puto conclusionem praedictam tenendam esse sine praefata limitatione post Concilium Tridentinum, quod determinat, quod in articulo mortis nulla est reseruatio: quae conclusio fauorabilis est animarum saluti: quamuis crederem consultè facturum, qui praesente suo parochio, vel superiore, faciat se potius ab eo absolui, quam ab alijs.

4 Quid autem, si est in articulo mortis interdictus ab Episcopo, qui praetenditur ab eo esse incompetentis iudex, & pendet lis super proprietate, & non super possessione? & videtur idem dicendum de tali Episcopo, ac de illo, qui iurisdictionem habet pacificam: quia obediendum est superiori possidenti, donec lis pendat super proprietate, & ideo si moriatur absolutus à simplici sacerdote, non requisito Episcopo, qui praesens erat, non est bene absolutus.

5 An autem interdicto Capitulo potuit in sacro sepeliri canonicus, qui est vnus de Capitulo, ab haeredibus, vel cognatis, vel amicis: arbitror quod sic. Tum quia qui non est nominatim interdictus, iuste potest sepeliri vt habet glossa notabilis, m & ibi textus. n Tum quia per extrauagantem ad euitanda scandala. Martini V. nemo tenetur euitare excommunicatos, nec interdictos, nisi fuerint denunciati. At hic, super quo consultatio vertitur, nec fuerat denunciatus, nec nominatim interdictus: quia aliud est Capitulum, aliud singuli de Capitulo. o Vnde licet denunciatum sit Capitulum pro interdicto, non tamen sunt denunciati singuli de Capitulo.

6 Non obstat dicere, quod interdicto Capitulo, sunt interdicti singuli de Capitulo, vt in cap. Romana. p iuncta glossa, q & interdicto populo, censentur interdicti singuli de populo, & interdicto clero singuli de clero, r quia non propterea singuli de populo vel clero censentur denunciati, vel nominatim interdicti.

7 Non etiam obstat, quod aliquando tenuerim in cap. i. s declarando praefatam extrauagantem, quod exceptio illius in fine posita, qua excipitur excommunicatus ita notorie, vt nulla tergiuersione possit celari ob manuum iniectionem in clericum, extenditur ad omnes alios notorie excommuni-

catos, & etiam ad interdictos, & suspensos notorie, ad hoc, vt ante denunciationem cuitari debeant: quoniam iste non erat ita notorie interdictus, etiam si notorium esset Capitulum esse interdictum; quia potuit esse absolutus particulariter, & potuit esse priuilegiatus, ne interdicti posset ab ordinario, vel ne sub generali personarum vel Capitulum interdicto comprehenditur; maxime quia illa qualis qualis absolutio, & illa liti pendencia efficiunt, ne res adeo esset notoria, vt nulla tergiuersione possit celari, prout requirit finis praedictae extrauagantis & adeo notorietas ista tergiuersione aliqua celari potest, vt cuiuslibet praetorio negotium faciat.

8 Non etiam obstat, quod facile dictus canonicus potest denunciari interdictus, & minime absolutus: quoniam hoc non potest fieri sine partis citatione, a & nec cum illa, nec sine illa est facilis denunciatio; quod si fieret, postquam facta esset, posset exhumari sepultus, d sicut illicitum fuisset eum sepelire, si antea denunciatio facta fuisset.

9 Non etiam obstat dicere, quod praefatus canonicus peccauit coram Deo, i iubendo quod in sacro sepeliretur: quia potuit excusari per ignorantiam inductam ex absoluteione praefata, iuncta vulgari conclusione, quae habet posse simplicem sacerdotem absolueri ab omnibus censuris in articulo mortis, vt tenet glossa, e qua dixit etiam laicum id facere posse: & limitatio supradicta, quod intelligatur in absentia superioris, numquam, vel raro inuenitur per aliquem textum expressa. Denique licet ille canonicus male iussisset, potuit tamen ab haeredibus, cognatis, & alijs bene sepeliri: quia diuersa est in eis ratio. argumento praefatae extrauagantis quatenus habet, per eam multum faueri, consuli, & prouideri communicantibus ijs, qui sunt ligati censuris, nihil autem ipis ligatis, &c.

Aduertendum, quia refertur, quod Congregatio Concilij censuit, sacerdotem alioqui idoneum, non tamen ad audiendum confessiones approbatum, iuxta cap. i. sess. 23. non posse valide à peccatis mortalibus absolueri penitentem in articulo mortis constitutum, vbi citra mora periculum haberi potest copia sacerdotis approbati; & longe id minus, si ipsemet parochus praesens id prohibeat, paratusque sit infirmi confessionem audire, nec vlla subsit causa parochum ipsum recusandi.

SVM MARI VM.

- 1 *Casus reseruatus Episcopo non ideo parochus potest absolueri, quod credat fore nociturum penitenti, si illum ad Episcopum remittat; nisi forte adesse talis circumstantia, qua praeberet potestatem inferiori contra legem superioris eundi.*
- 2 *Parochus non competit regulariter potestas iudicandi, an hic vel ille casus reseruatus Episcopo, sit, vel non sit ei remittendus.*

CONSILIVM XXIII.

PAROCIVS potest absolueri parochianum à casu reseruato ab Episcopo sibi, si credit fore malum & nocuum poenitenti remittere illum ad superiorem, vt dicit Angelus, d allegando Panormitanum, e vbi nihil tale dicit.

1 Sed contrarium videtur verum. Tum quod Panormitanus non dicit illud. Tum quod, f Concilium Tridentinum nihil prodest; nec nocet ei, si satis expendatur. Tum quod nullo iure id probatur: quia licet parochus habeat iurisdictionem spiritualem in poenitentem quo ad omnia, non tamen quo ad absoluendum eum à reseruatis, vt praefatum Concilium probat. Tum quod regulariter parochus non est iudex ad cognoscendum de absoluteione casus reseruati, an debeat mitti ad Episcopum, an non: quamuis posset occurrere aliquis casus tot circumstantijs vestitus, vt id liceret, iuxta dictum Innocentij, g quatenus ait Episcopos, & alios iudices ex magna causa posse contrauenire constitutioni etiam Papae; quem refert & sequitur ibidem Felinus. h

SVM MARI VM.

- 1 *Poenitentiam impositam à superiore in absoluteione à peccato reseruato; etsi inferior, adueniente necessitate, vel vtilitate ob praesumptam mentem superioris commutare possit; secus tamen est quo ad poenitentiam impositam in commutatione voti, vel dispensatione. num. 2.*

a Gloss. in cle. i. verbo constit. de cens. s. b. Ar. c. sane. i. c. sane. 2. 24. q. 2. c. c. sacris. de sepulch.

c In ca. nobis. 2. de sententia excommuni.

d In summa, verbo casus in fine. e In c. quod de lecto de cosa. f Capit. 7. de casuum reser. na. sess. 14.

g In c. de c. s. h Num. 49.

a In c. tempo. ra. 2. q. 7. fa. per verbo iudicio.

b In d. c. tempo. ra. num. 4.

c Ca. 9. n. 17.

d In c. tempo. ra. 2. q. 7. cle. c. de elec. vic. s. de adul. v. col. 3. de iudic. c. ff. mand. in sing. 460.

e In s. nisi rig. 1. q. 1. 7. g Pra. 9. n. 15.

h In c. sacer. dos. de poe. di. 6. num. 124.

CONSILIVM XXVI.

GLOSSA solemnis a habet Episcopum posse iusta de causa mutare poenitentiam à Papa impositam, quod probat illud cap. quatenus habet posse Episcopum minueri poenitentiam per legem Papae impositam, arbitrando id conuenire poenitenti. Contra quod facit dictum Cardinalis Sancti Sixti, a quatenus ait inferiori non posse minueri poenitentiam impositam à superiore pro peccato sibi reseruato. pro quod facit quod aliqui frustranea esset reseruatio, cum absolutus post habitam absoluteionem posset statim adire aliquem inferiorem, qui minueret poenitentiam, confitendo iterum ei. Fatetur tam e ipse Cardinalis quod ob necessitatem, vel vtilitatem potest id facere inferior: quia pium est credere superioriorem tacite voluisse committere absoluteionem inferiori, quando talis necessitas, vel vtilitas occurreret.

2 Sed nullo iure hoc ipse probat, & aliud videtur dicendum de poenitentia imposita à superiore pro absoluteione à peccato reseruato, & aliud de onere imposito à superiore per viam commutationis, vel dispensationis voti, in quo procedere videtur dictum Cardinalis, & quod praefata glossa loquitur in poenitentia iniuncta pro absoluteione. pro quo facit quod dicimus in Man. confess. e scilicet quod confessio non est iteranda ob defectum implementi poenitentiae.

SVM MARI VM.

- 1 *Confessor secundus per Cruciatam electus potest ex causa, qua iuxta videatur, poenitentiam à primo impositam mutare, non auditis peccatis, pro quibus imposita est.*

CONSILIVM XXVI.

An secundus confessarius per bullam Cruciatæ electus possit commutare poenitentiam impositam à primo, non auditis peccatis, pro quibus imposita fuit?

1 Respondetur, quod sic, iuxta glossam iuris optimam d, cui aliquas similes allegat Decius e, & hoc tenet simpliciter Ludouicus Romanus per illa gl. & l. si hominè. f cuius apostillator allegat multos idem tenentes. Quod tamen videtur limitandum, vt procedat concurrente iusta causa id faciendi. & non aliàs, vt satis resoluit praefatus Decius vbi supra, quem ea ratione sequor, quod minor non potest dispensare super lege maioris, nisi iusta causa interueniat; etiam si Papa concesserit potestatem dispensandi: quia dispensatio legis requirit causam, iuxta textum adiuncta glo. g & addita à nobis in Manu. confess. Non autem arbitror cognitionem peccatorum confessorum primo confessario esse necessariam, sed satis est cognitio causae, quae ad poenitentiam commutandam iuxta videatur; nec requiritur probatio quo ad forum conscientiae, licet quo ad forum exterius. Salua quae iustior fuerit sententia.

SVM MARI VM.

- 1 *Confessarius ad impediendum peccatum, quod perpetratur in aliquo monasterio, tacitis nominibus; potest Praelato dicere, Caeas, quia in tuo monasterio sic peccatur.*

CONSILIVM XXVII.

MVLIER tacito nomine monachorum conuentus, in quem veste virili religiosa introducta ad malos fines fuerat, confessã fuit cuidam confessario, qui admonuit praelatum illius conuentus praefatum modum peccandi, vt illi obuiaret, & ille praefata dixit suo conuentui, confitentis & confessarij nomine tacito. Queritur, an in hoc fuerit peccatum aliquod admissum.

1 Respondetur primo, quod illa mulier discretè tacuit nomina monachorum conuentus, in què introducta fuit veste religiosa virili obducta & induta.

Secundo, quod praefatus confessarius non peccauit, immo bonum opus fecit, monendo praefatum praelatum illum peccandi modum in suo monasterio confuturum, vt obuiaret illi: quia, vt diximus, h confessarius potest, immo debet impedire, ne peccatum sibi confessum iterum committatur, si ne reuelatione tamen confitentis: & praefatus confessor ita fecit: quia non reuelauit personam confitentis, & procurauit ne peccatum sibi confessum iterum vel pluries in illo monasterio committeretur.

Tertio, quod nec praefatus, qui praefata dixit suo conuentui ad impediendam iterationem tam foedi peccati, vltatenus peccauit, immo bonum opus operatus fuit dicendo illa secreto sine praefata mulieris & praefati confessarij reuelatione, & ita de bono opere nõ debet lapidari, iuxta illud a. Salua, &c.

SVM MARI VM.

- 1 *Poenitentiaris maior presbytericide priuationem feudi, iurive patronatus, publicanae poenitentiam imponere nequit, nec filijs eius inhabilitatem ad beneficia. num. 2.*
- 3 *Confessor pro occulto crimine publicam poenitentiam imponens deponendus.*
- 3 *Confessor sicut de consensu poenitentis, iuxta subsistere causa, potest confessionem reuelare, sic & publicam poenitentiam imponere; quamuis in peccato occulto vix possit subesse iuxta, causa id faciendi.*

CONSILIVM XXVIII.

An clausula, qua Poenitentiaris maior solebat olim absolueri presbytericidas, videlicet, quod per quinque ecclesias nudis solis femoralibus indutus cum virgine accedat, ipse que, & eius haeredes sint perpetuo priuari feudo, & iure patronatus, si quae Ecclesia habet, nec non ipse, & eius liberi vsque ad quartam generationem sint inhabiles, sit iuri consona?

Dico primo, illam secum pugnare quatenus continet, vt presbytericida sic absoluat, vt crimen eius nõ detegatur, & postea, vt ipsemet factis & verbis confiteatur crimen suum.

Secundo, quod nullo canone poenitentiali ponitur huiusmodi poenitentia presbytericidae: canon enim poenitentialis super hoc crimen, qui ponitur in cap. 2. b solum habet, vt poeniteat 12. annis, & quod non contrahat matrimonium, & à militia deponatur.

Tertio, quod nullo canone imponitur ei poena ipso iure perditionis iuris patronatus Ecclesiae, vel feudi, vel aliorum bonorum; & quod licet summi Poenitentiarij potestas sit maxima, tamen est ordinaria, & inferiori Papali; & ita iure communi non extenditur illa ad imponendam tam grandem poenam, quae non potest imponi, nisi expresse iure caueatur, iuxta glossam singularem & receptam. c

2 Quarto, quod longe minus potest summus poenitentiaris imponere poenam inhabilitatis ad beneficia ecclesiastica liberis huiusmodi presbytericidae, cum etiam propter crimen hereseos non imponatur illa poena nisi filijs, vsque ad secundam generationem per lineam masculinam.

3 Quinto, quod qui confessarius huiusmodi poenitentiam imponeret alicui presbytericidae sibi confessio, dignus esset depositione & in carcerem perpetuum inclusione, per cap. sacerdos d & cap. omnis e.

6 Sexto, quod confessarius, qui huiusmodi poenitentiam imponeret, deberet legere d. cap. omnis. ibi, caueat autem: quamuis de consensu eius iuxta de causa praestito, sicut posset reuelare confessionem secundum S. Thomam communiter receptum contra Scotum, Ioannè Maiorem & sequaces eorum, posset etiam poenitentiam praedictam imponere: quam tamen iustam causam in crimine occulto numquam aut raro arbitror inuentum iri.

Aduertendum primo, quod hoc responsum videtur intelligendum de presbytericida omnino occulto. Secundo aduertendum, quod etiam hodie, vt refertur, Poenitentiaris officium quando dat literas pro publico presbytericida, apponit adhuc dictas poenas, quas tamen ita restringit, videlicet, quod si vbi nunc reperitur delinquens, eius delictum sit occultum, dicta publica poenitentia non imponatur, sed ab eo exigatur iuramentum, quod quam primum venire poterit ad locum perpetrati delicti, illam exequetur: secundam autem poenam de amissione feudi & iuri patronatus restringit ad illa quae obrinebat in Ecclesia, cui presbyter seruiet. quo ad tertium de inhabilitate descendendum ad beneficia, absoluit dicit quod eius liberi sint inhabiles ad beneficia, nisi cum eis per Sedem Apostolicam dispensetur. has autem vltimas duas poenas non tam per modum poenae imponenda, quam per modum declarationis delictorum poenarum ipso iure incursum iungit. sicut haec formula obseruata post hoc responsum auctoris, qui erat consultor Theologus dicti officij. & potest pro ea adduci cap. in quibusdam de poenis, & à simili cap. felix. de poenis in 6.

a Ioan. ca. 10.

b De poen. & remiss.

c Quae poenit. est c. si. de iure patr.

d De poe. d. 6. e De poen. & remiss.

SVMMA RIVM.

- 1 Compositio, qua pro gratia reformatoria in vtroque foro obtinenda exigetur, non potest exigi, si eadem gratia in foro tantum conscientia impetretur. num. 3.
- 2 Stultus et si melioris conditionis esse non debeat, quam sapiens, per accidens tamen & mediate quandoque aliter se res habet. num. 5.
- 3 Pœnitentiaria omnia gratis sine vlla exactione concedere, & expedire tenetur. & sequen.
- 6 Impedito, seu suspenso propter suam culpam, non currit prescriptio.

CONSILIVM XXIX.

AN quando gratia à Papa in vtroque foro obtenta ad contrahendum matrimonium in aliquo gradu prohibito, propter occultam surreptionem efficitur inualida, & impetrantes in Dataria solent compositionem soluere, Pœnitentiarius maior ad dictam compositionem soluendam cogere, si desuper dispenseret, valeat?

1 Pro parte affirmante facit primo, quod impetrans aliquod beneficium, expresso minore valore, si postea impetret aliam gratiam, que appellatur, perinde valere, expresso vero & maiori pretio, cogetur soluere partem annatæ, quam non fuit coactus soluere propter expressionem minoris valoris.

2 Secundo facit, quod non debet esse melioris conditionis stultus, quam sapiens. At prudens, & verax, qui expressisset huiusmodi copulam, soluisset compositionem: ergo & is debet soluere.

3 Pars autem negans est tenenda. Tum quia pœnitentiarius maior tenetur expedire vbiq; gratis, vt in eius facultatibus exprimitur. & non dicitur gratis expediri, cum aliquid exigitur per viam compositionis, secundum vsum loquendi Curia, & recte quidem: quia exigere ab inuito, est extorquere.

Tum quia Pœnitentiarius maior non solum non potest quidquam exigere, sed neque sponte datum etiam pro munere accipere, vt in prescriptis facultatibus habetur. Tum quia ob nullam causam licet, vel licuit vniquam alicui mentiri, & prefatus Illustrissimus tenetur in literis suis testari, eas gratis vbiq; esse expeditas: & ita si teneretur cogere ad soluendam compositionem, cogere tur mentiri, quod est absurdum.

Tum quia tam summo Pœnitentiario, quam alijs omnibus sui pratorij officarijs indictum est onus seruandi tantum fecerunt, quantum confessarius debet de his, quæ ratione sacræ confessionis nouerit. At imponere onus componendi, esset reuelare saltem indirecte secreta sui pratorij: ergo non licet.

4 Tum quia nulla est causa, cur prefatam compositionem cogatur prefati soluere. Non quidem prior illa dispensatio, quæ ad vtrumque forum fuit data: quia illa fuit nulla, & ex nihilo nihil fit, iuxta Philosophum. & quod pro nihilo, siue sine causa datur, repetitur. Non etiam posterior ad fori conscientiam tantum data: quia illa debet omnino gratis fieri, & causæ secretum seruari, vt prescriptum est.

5 Non obstat prius oppositum, quia arguitur à separatis, contra l. Papianus. & in quibus est diuersa ratio. nam in opposito agitur de reformatione gratia quo ad vtrumque forum, cui congruit exactio, & solutio; in casu autem nostro de reformatione gratia quo ad forum conscientia tantum, cui repugnat exactio, immo & solutio spontea.

6 Ad posterius oppositum respondetur primo; concedendo, quod stultus non debet esse melioris conditionis quam sapiens; negando tamen, quod in hoc casu melioris conditionis fuerit stultus, id est surreptitiè impetrans, quam sapiens, id est abque surreptione impetrans: quia immo fuit peioris; quia impetratio stultæ, id est surreptitiè facta, non valuit; & sapienter, id est, sine surreptione facta valuisse.

7 Secundo respondeo, quod assumptum est verum solum quo ad ea, quæ immediatè procedunt ex illis, non autem quo ad ea quæ mediatè: nam semestris ad conferendum currit collatori non suspenso, & ita sapienti à die scitæ vacationis, non autem collatori suspenso, & ita stulto, iuxta ca. quia diuersitatem, per quod maxime commendatum dixit Iason, quod impedito propter culpam suam non currit prescriptio. cuius ratio est, quod illud priuilegium non nascitur immediatè ex culpa, sed mediatè ex suspensionis impedimento, quod nascitur ex culpa: & in casu proposito non agitur de ijs quæ immediatè sequuntur ex eo, quod factum est stultè, vel

A sapienter, vt palam est. Salua, &c.

SVMMA RIVM.

- 1 Papa habet super omnes Christianos iurisdictionem immediatam à Deo quo ad omnia spiritualia.
- 2 Ius referuandi casus non tollitur ab Episcopis, etiam si Papa concedat aliquibus alijs potestatem absoluendi à sic referuatis in quibusdam casibus.
- 3 Presbyter omnis potest solo iure diuino attento absoluere quemlibet à quolibet peccato, non tamen iure humano.
- 4 Contrahere, & cõuentiones facere iure naturali omnibus licet, & tamen iure Casareo multi ad id inhabilitantur.
- 5 Iure naturali & diuino aliqua competunt multis, quæ tamen Pontificio quo ad spiritualia, & Casareo quo ad temporalia restringi & limitari possunt.
- 6 Glos. cap. omnis vtriusque sexus. de pœnit. & remissio error, quod parochiani de iure diuino tenentur confiteri proprijs parochis.
- 7 Ius naturale & diuinum potest per rationem naturalem declarari & limitari, non tantum per legem à Papa latam quo ad spiritualia sed & Principis quo ad secularia, & etiã per consuetudinem rationabilem.

CONSILIVM XXX.

AN PAPA possit concedere facultatem absoluendi à casibus referuatis ab Episcopis, eis inuitis, cum talis referuatio videatur de iure diuino?

1 Non videtur satis tuta opinio cuiusdam viri eruditi, quæ publicauit in tractatu suo de casibus Sedi Apostolicæ referuatis, sub finem; nempe quod confitres sanctissimæ Trinitatis, & alij Christi fideles non possunt absolui à casibus referuatis Episcopis, eis inconsultis, auctoritate bullæ Gregorij XII. per quam facit eis facultatem in hæc verba. Et insuper ipsi confratres, vsque, iniungere. Prefatus enim auctor fundat suam opinionem in eo quod Papa non potest tollere ius diuinum, & quod iure diuino est concessa potestas Episcopis referuandi sibi aliquos casus; quæ potestas videretur eis auferri, si virtute prædictæ concessionis possent prefatis Christi fideles absolui à peccatis referuatis Episcopis. Quæ tamen opinio non est vera, nec bene fundata.

Tum quod Papa habet super omnes Christianos iurisdictionem, iuxta extrauag. vnã sanctam, & dictum Innocentij ampliatum per Felinum, & non solum qualem qualem, sed immediatam quo ad omnia spiritualia, vt colligitur ex S. Thomæ recepto. Et sicut habet illam immediatè super omnes, ita eam accepit immediatè à Deo, & ideo nemo alius potest eam illi tollere, vel minuere.

2 Tum quia non satis cautè arguit tolli ab Episcopis ius referuandi casus, eo quod Papa conferat facultatem absoluendi ab eis aliquibus alijs in aliquot casibus, vt in casu proposito: quia effectus arguit à sublatione partis ad sublationem totius, & sic à minori ad maius affirmatiuè, contra regulas dialecticorum, & Baldi.

3 Tum quia etiam omnis presbyter, solo iure diuino attento, potest absoluere quemlibet à quolibet peccato, vt aliàs diximus, & efficaciter probauimus in cap. placuit. & Attamen plurimis id non licet iure humano Papæ id verante: nec sequitur ex hoc tolli eis potestatem illam diuinitus eis datam.

4 Tum quia iure diuino naturali licet pacisci, & contrahere, nihilominus iure non solum Pontificio, sed etiam Regio verantur multi ad paciscendum, & contrahendum; nec propterea tollitur ius naturale, & diuinum, sed tantum ex a quo & bono restringitur.

5 Tum quia omnium vna est conclusio, multa iura iure naturali & diuino competentia multis restringi; & limitari posse à summo Ecclesiæ principe quo ad spiritualia, & à seculari quo ad temporalia, tam per cap. cum secundum, & iuxta cap. quod in dubiis, & cap. pœnæ, per interpretationem inter ius, & æquitatem interpositam, iuxta l. i. quæ per pœnæ impositionem, iuxta l. quisquis, & ca. cum secundum: quam per iustam dispensationem, cap. ex multa, & toto tit. de voto, & cap. quanto, cum eis adnotatis, o quam per rationem iustam naturalem, iuxta l. Lucius, & l. item si verb. & in l. si venditor, & copiose tradunt Felinus & Decius, & alij moderni. Et palam est in casu proposito solum ius Episcopi restringi,

a De maior. & obed. b In cap. 1. de cons. c de num. 4. d In tract. de erroribus Graecorum q. 66. & seq. alijs cap. 32. e Cap. cuncta per mundum. & c. per principalem q. 9. f In l. conueniuntiam. C. de Episc. & cler. g De pœn. di. o. à num. 2.

h L. 1. ff. de pactis.

i De her. li. 6. k De pœnis. l C. de legib. m C. ad l. Iuliam maies. n De heret. lib. 5. o De iure in ran. p De euic. q. ff. de rei. v. & q. constat ff. commu. prad. s In d. c. qua in ecclesiarij.

& limitari ex causa iusta, sancta, & honesta. 6 Tum quia glossa cap. omnis vtriusque. a damnatur ibi communiter, quatenus dicit confessum religiosi habentibus priuilegium audiendi confessiones à Papa, teneri ad confitendum iterum suis parochis, si absque ipsorum licentia confessi fuerint ipsis.

Tum quia prefata opinio sapit hæresim Ioannis Poliacci damnatam per extrauagantem. vas electionis. b quatenus asseruit, quod stante statuto cap. omnis vtriusque sexus. non potest Papa facere, vt parochiani non teneantur confiteri proprio sacerdoti, seu parochio Ecclesiæ, & quod Papa non potest dare licentiam audiendi confessiones, quin confessus habenti eam teneatur eadem peccata iterum proprio parochio fateri.

Tum quod destruit clem. dudum. c & omnia Iobela, & Cruciatas, & confessionalia, quibus fit facultas eligendi confessores, & consuetudinem generale totius Ecclesiæ Christianæ, quæ contrariam eius opinionis sententiam vbiq; terrarum seruat.

Tum denique quod facile diluitur argumentum eius: concedendo quidem Papam non posse tollere ius diuinum in totum, d concedendo item potestatem referuandi sibi aliquos casus iure diuino Episcopis conuenire: negando tamen, quod non possit Papa illam ex iusta causa limitare, & restringere aliquo prædictorum modorum: negando item, quod per limitationem & restrictionem in hoc casu factam tollatur Episcopis potestas referuandi potestatem absoluendi sibi in aliquot casibus, per supradicta.

7 Quin & Panormitanus dicit, e secutus Innocentium receptum ab omnibus, quod per rationem naturalem potest declarari, & limitari ius naturale, & diuinum non solum per datam legem Papæ quo ad spiritualia, sed per legem alterius principis quo ad secularia, sed etiam per consuetudinem rationabilem, vt passim limitatur præceptum de non occidendo, & de stando duorum vel trium testimonio.

SVMMA RIVM.

- 1 Episcopus dispensandi facultate à Concilio sibi concessa cum alterius Episc. subditis vti non potest; at sequendo opinionem Federici de Senis, cum monacho exempti monasterij existentis in sua diocesi potest.

CONSILIVM XXXI.

AN liceat Episcopo per facultatem à Concilio sibi concessam absoluere, & dispensare cum exemptis suæ diocesis, & cum extraneis aliarum?

1 Respondeo primo, non posse Episcopum vti illa facultate in subditos alterius Episcopi: quia verba dispositionis non conueniunt eis, ergo nec dispositio, iuxta ca. indemnitate. f & l. 4. g & Felinum. h

Secundo, quod qui tenuerit opinionem Federici Senensis i scilicet, quod monachus monasterij exempti existentis in episcopatu alicuius Episcopi, potest subdere se Episcopo illi ordinario quo ad huiusmodi absolutiones, renunciando quo ad illud priuilegium exemptionis, poterit tenere, quod Episcopus possit in talem monachum volentem vti ea facultate, non autem qui tenuerit contrariam. Salua, &c.

SVMMA RIVM.

- 1 Punendus propriè pro culpa alterius nemo est: vnde negligentia executoris, vel heredis non diminuit meritum gratia, vel relaxationis pœnæ. quod defunctus viuens acquisiuit; fieri tamen potest, vt à bono consequendo impediatur. & num. 2. 3. 4. 5. 6.
- 2 Meritum, nec pœna post mortem crescit defuncto: nec enim potest tunc amplius bene, vel male mereri; possunt tamen ei applicari, & non applicari suffragia conducentia ad citiorem liberationem. num. 6.
- 2 Negligentia heredis causare potest, vt anima testatoris in Purgatorio detineatur non restituendo eius debita; quia creditores fortè non sic pro eo orabunt. & num. 5. & 6.

CONSILIVM XXXII.

QVÆSTIO est, an, qui testatus, vt centum, vel mille Missæ celebrarentur pro liberatione animæ suæ à pœ-

nis Purgatorij post mortem suam tardius ab eis liberetur propter negligentiam executorum tardè celebrari facere procurantium dictas Missas, quam si maturius statim post mortem fierent.

1 Respondeo, pro parte negante facere primo, quod pro culpa vnius alter non est puniendus. a Ergo pro culpa & negligentia executorum non est retardanda relaxatio pœnæ, quam anima testatoris patitur in Purgatorio.

Secundo, quod licet remissio aliquorum peccatorum fiat post mortem, meritum tamen & pœna non crescit post illam, iuxta cap. qualis. b ibi, Qualis hinc quisque egreditur, talis in iudicio apparebit, & iuxta illud. c Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit. Ergo testator prædictus ante mortem suam meruit, quidquid iubendo celebrationem prædictarum Missarum meruit; & per diligentiam, vel negligentiam hæredis non crescit, nec decrescit meritum eius: & consequenter remissio pœnæ, quam meruit per prædictum iustum, non debet retardari per negligentiam hæredis post ipsius mortem admittam.

2 His tamen non obstantibus, dico partem affirmatiuam esse veram. Primo quidem per cap. in literis. d in illis verbis, vt à peccato suo valeat liberari. per illa enim ibi Papa iussit, vt hæredes cuiusdam mortui cogere tur restituere quædam ab eo erepta, vt à peccatis suis ipse valeret liberari; non obicitur significans, quod negligentia hæredis in restituendo debita defuncti potest esse causa longioris detentionis animæ eius in Purgatorio.

Secundo, quia negligentia hæredum, vel executorum, licet non possit officere defuncto, diminuendo meritum gratiæ, vel pœnæ, quod ipse meruit iubendo aliqua opera pia, potest tamen officere illi minuendo, vel tardando opera, quæ eis superuentura est ex illorum operum executione, quam misistantes, & alias preces per eum ordinatas facientes essent latari.

3 Tertio, quod D. Thomas determinat, e expressè, quod mortuus aliquod detrimentum sentire potest ex eo, quod elemosynæ, quas mandauit dari, retardantur; ea ratione, quod propter huiusmodi tardationes retardantur orationes, & sacrificia, quæ fierent pro anima defuncti, ex quibus plurimum iuuaretur.

4 Ad primum autem eorum, quæ sunt adducta in contrarium, responsurus præmitto, quod aliud est puniri quem pro alterius culpa, & aliud impediri per culpam alterius, ne veniat alteri bonum, quod euenisset ei, si culpa alterius non intercessisset. Filius enim innocens non punitur pœna criminis læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ à parentibus suis commissi, at tamen impeditur euentus acquisitionis bonorum eorum, quæ propter illud reuertuntur publicata, vel confiscata, iuxta l. quisquis. f & ca. cum secundum leges. g Filius item alcatoris non punitur ob culpam patris alea ludentis; sed si pater sua bona sic ludendo perdat, impeditur euentus eorum in filium, qui eius erat futurus hæres. Hoc præmissis, respondeo, concedendo, quod nemo est puniendus pro culpa alterius vera pœnæ: sed nego, quod frequenter non impediatur euentus aliquorum bonorum in aliquem innocentem propter alterius culpam: & ita concedo, quod pœna animæ lucentis in Purgatorio non possit augeri ob culpam hæredis, vel executorum: sed nego, quod bonum liberationis eius non possit impediri per culpam illorum.

5 Ad secundum verò respondetur, concedendo quidem quod nemo post mortem bene vel malè mereri possit: & consequenter, quod prædicti testatoris anima non potest mereri augmentum, vel diminutionem meriti, vel pœnæ: sed nego, quod ex hoc sequatur, quod non possit applicari, vel impediri remedium suæ liberationis, quod alia via, quam meriti sui ipsi euenire poterat per sacrificia, preces, vel indulgentias, quas alij ei tenebantur, vel poterant applicare. Ex quibus inferitur, quod licet verum sit, quod nos dicimus, h videlicet, quod defunctus non detineatur in Purgatorio, donec eius debita soluantur; quia fieri potest, vt moriatur martyr, vel statim post baptismum, quem recta ire in cælum docet fides Catholica, i vel cum contritione ad omnem pœnam delendam sufficientem, iuxta cap. mensuram. adiuncta glossa, k vel absolutus virtute Iobalei ad id efficacis, l potest tamen eius liberatio tardari ex

a Ca. que sunt de his que sunt vni à mai. & l. sacros. C. de pœn.

b 25. d. ff. c Eccles. 2.

d De raptor.

e In quod. 6. artic. 15.

f C. ad l. Iul. maies. g De heret. li. 6.

h In d. c. 12. n. 68. i Ca. baptism. de conse. d. 4. c. cum Martha. de celeb. missar. & ca. debitum. de baptis. k De pœ. d. 1. l. Extrav. 1. de pœ. & remiss.

a Ca. eū qui de praben. li. 6.

b Le. fidei commissi. §. si res ff. de legat. tertio. & gloss. ce lebris c. exigit de censib. li. 6. var. exigere. c Ca. primū. c. ne quis. 2. q. 2.

d Ar. e. sacerdos. de pœ. d. 5. c. omnis. de pœ. & remiss. cum ei adnot. e In 2. phyl. ff. de condic. sin. cau. l. 1. & vltim. g ff. de mino.

h De concess. praben. i In §. rursus. col. 6. de acti.

co, quod heredes eorum debita, praesertim pia, non soluant. Quoniam fieri potest, ut creditores, quibus soluerentur debita, orarent, vel alia pia opera pro eo facerent, quae liberationem eius maturarent: & inde sequitur, quod negligentia heredis, vel executoris in soluendo debita, vel exequendo pia opera, nocet quidem defuncto, impediendo remedia praedicta accidentaliter, sed multo magis sibi, incurrando peccata mortifera. Ex quo subinfertur, risu, aut potius commiseratione dignos esse filios, & alios heredes, qui miserentes plurimum defunctis, quod propter debita tenerentur in Purgatorio, non miserentur sibi, quod tenentur in statu infernali, notabiliter eorum solutiones differentes, aut negligentes: quod plus satis contingit, ut vbi supra memini. &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Intellect. cap. 5. sess. 21 de quaestoribus, ut non procedat in illis, qui cum egeant, nec possunt aliter vivere, per se, vel alios, abstinendo a praedicatione, & publicatione indulgentiarum, mendicant. & nu. 3.
- 1 Lex etiam poenalis & odiosa generaliter loquens, generaliter est intelligenda, ita ut comprehendat omnia, quae sub propria significatione verborum comprehenduntur, etiam si in vno maior ratio quam in alio militet, fallit, quando reperitur alia specialis lex, siue anterior, siue posterior. nu. 2. vel aliqua ratio ex lege altera deducta illam limitans. nu. 3. vel sequeretur absurdum. nu. 4.
- 3 Mendicare illi qui non potest aliter vivere, etiam si sit sanus, lex naturalis, & diuina nedom permittit, sed quandoque praecipit, & hoc non solum pro se, & per se, sed pro alijs, & per alios. nu. 5. nec credendum in dubio per legem generalem hanc mendicandi & quaestandi actum prohiberi. nu. 3. & 6.

CONSILIVM XXXIII.

AN verba a Concilio Tridentini de quaestoribus eleemosynarum abolendis, comprehendant fratres S. Antonij pro se & a grotis mendicantes?

1 Respondetur, quod non: & difficultas tota defendendi praedictam conclusionem, quae mihi videtur verissima, videtur consistere in soluendo vnicuique argumento, quod contra eam primo aspectu videtur, videlicet, quod omnis lex generaliter statuta, generaliter est intelligenda, & etsi maior ratio in vna specie, quam in alia inueniatur, ut post & ante alios tradit Decius. Ita quod etiam lex odiosa & poenalis comprehendit omnes, & omnia, quae sub propria verborum legis significatione continentur, iuxta l. cum lege. vbi hoc adnotat Aretinus receptus sapissime a recentibus eruditioribus, Decio, Alciato, & alijs, quos refert Decius & quod d. Concilium Tridentinum tollit generaliter, & vniuersaliter omnes quaestores; & negari non potest religiosos praedictos S. Antonij quarentes a pijs fidelibus eleemosynas, ex propria significatione vocabuli verè dici quaestores, cum verè sibi, & pauperibus, & aegrotis ad eos confugientibus quaerant mendicando, & petendo eleemosynas.

2 Huic autem argumento responderi potest primo, non esse locum fundamentum assumptum in eo, quando per legem aliam limitatur lex generalis, vel excipitur aliquis casus ab ea, iuxta glossam receptam, siue lex excipiens, & limitans legem generalem praecedat eam, siue sequatur, iuxta l. sed & posteriores. & glossam in l. secundum. Iuncta glossa authentica offeratur. At in casu proposito bulla Romanorum Pontificum praefertim illa Pij III. facta ante publicationem Concilij, & alia facta post publicationem eius, quae vim legis habent, excipiunt a dispositione praedicti Concilij, quarentes eleemosynas pro religiosi, & infirmis S. Antonij; & ita non habebit locum in eis.

3 Secundo responderi potest, quod praedictum assumptum praedicti argumenti non habet locum in eo, quod ratione alterius legis excipitur a lege loquente generaliter, & indistinctè, ut adnotat Baldus receptus. P At in casu proposito non solum vna ratio, sed etiam multae inueniuntur, per quas praedicti religiosi debent excipi a lege illa generali praedicti Concilij.

Prima quidem, quod inferior non potest, nec in dubio intendit tollere legem superioris, & consequenter nec lex humana legem naturalem, & diuinam, & lex naturalis & diuina permittit & interdum praecipit quaerere mendicando egen-

tibus aegrotis, & fanis, qui aliter quam mendicatione viuere non possunt. At praedicti religiosi, & aegroti ad eos confugientes, & eis inferuientes non habent unde se alant, & curent, nisi mendicando a pijs fidelibus quaerant, ergo non fuit intentio Concilij condentis legem humanam, quae habetur ibidem, tollere naturalem, & diuinam, quae est illa superior.

4 Secunda ratio est vitandae absurditatis, quae consequeretur illud, nisi sic limitaretur, consequeretur enim, quod nulli religiosi mendicantes possent mendicare: quod videtur quoddam absurdum, & quaedam in obiecto repugnantia, videlicet, quod sint mendicantes, & non possint mendicare, contra l. vbi repugnantia. Quod autem consequeretur, patet ex eo, quod tam verè & propriè ac alij ordines mendicantes dicuntur omnes illi quaerere suis monasterijs, aut ordini in communi, aut S. Sedi Apost. quod dico praecipue propter Franciscanos, qui non possunt habere bona etiam in communi, iuxta Concilium Tridentinum, sed possunt quaerere S. Sedi Apost. Tam inquam verè & propriè quaerunt praedicti mendicantes praedictis suis monasterijs, aut Sedi Apost. ea quae quaerunt mendicando, quam religiosi Antoniani quaerunt suis monasterijs, ut palam est: quia cum sint verè religiosi, ut praedictus Pius III. summus Pont. declarauit, non possunt quaerere, nec habere quidquam, nisi in communi, iuxta cap. non dicitur. & cum iis quae ei nuper late fuerunt per nos adiecta: ergo si praedicti ordines mendicantes possunt ostentim mendicare, poterunt etiam idem praedicti Antoniani facere.

5 Tertia ratio, quod lex naturalis & diuina non solum permittit, ut egenes, & qui non possunt aliter quaerere victum, quaerant sibi per semetipsos mendicando ostentim, sed etiam ut quaerant per alios pios ad id substitutos, immo & ut alij sponte sua in id oblato, aut publica auctoritate in id deputati id faciant pro eisdem, qui per se ipsos mendicare nequeunt, ut habet praxis, & vsus totius populi Christiani, quatenus multi pauperibus aegrotantibus in suis priuatis domibus, & multi pro fanis, quibus pudor est egere, & mendicare, & multi pro monialibus, & alijs personis in carceres vel alia loca coniectis & inclusis, & multi pro varij generis hospitalibus passim ostentim publice & priuatim mendicant, & nonnumquam concionatores ex ipsis suggestis, & consequenter praedicti religiosi Antoniani non solum poterunt per semetipsos pro se ipsis suscipientibus igne sacro aegrotos, & pro ipsis aegrotis, & seruientibus eis mendicare, sed etiam substituere, & nominare, & in locos & fratres accipere alios pios, qui id pie & fideliter faciant.

6 Quarta ratio, quae provenit ex abusibus, colligiturque ex legibus canonicis, pro quorum declaratione additum fuit praedictum cap. 9. limitat prohibitionem procedere solum in quaestoribus, qui quaerunt eleemosynas praedicatione, vel publicando indulgentias concessas eis, qui manus adiutrices porrexerint pijs locis, quorum sunt quaestores, & pro quibus petunt: colligitur inquam dicta ratio ex eo, quod illae leges ponuntur in tit. de poenit. & remiss. & in capitulis, quae tractant de indulgentijs, & de vsu, vel abusu quaestorum in eis publicandis. Colligitur etiam ex sine praedicti cap. 9. quatenus prohibet publicari indulgentias per quaestores, & permittit earum publicationem per deputatos in id ab ordinarijs.

Cum ergo solutum sit argumentum praedictum, cum quae sit reddita ratio, qua necessario limitandum est praedictum capitulum nonum, ut non procedat in eis, quibus lex naturae & diuina permittit quaerere mendicando, etiam si praedictus Pius III. non limitasset, cum quae ipse ad redundantiam limitauerit, consequi videtur proculdubio praedicta conclusio. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Indulgentia nedom orantibus & ieiunantibus, sed etiam eleemosynam porrigentibus a Papa concedi iuste potest, cum & ipsa sit opus pium, & satisfactorium.
- 2 Eleemosyna locis religiosi & pauperibus facilius conquiritur per indulgentias, quae porrigentibus manus adiutrices conceduntur, quam per simplices hortatorias, vel alia media.

a Cap. quiescant. 42. d. 6. c. 1. §. 1. de religiosis domib. lib. 6.

b In d. cap. 9.

d ff. de reg. iur. vis.

c Ca. 3. de re. sess. 25. l. Ca. exijt. §. porro. & §. at hac. de verb. signi. li. 6.

g 12. quaest. 1.

h Cap. exprobranda. & c. consideranda 86. dist. 11.

i Ca. cum ex eo. de poen. & remiss. & c. abusionibus. eod. tit. k Sess. 21. de re format.

CONSILIVM XXXIV.

PAPAE an liceat concedere indulgentiam aliquam plenariam porrigentibus manus adiutrices in eleemosynam valde necessariam conuentibus religiosorum Hierosolymis degentium?

Secundo, an sit alius modus colligendi praedictam eleemosynam expedientior, quam per concessionem praedictae indulgentiae?

1 AD PRIMAM quaestionem respondeo, licere. Tum quia vsus longaeuus Ecclesiae Catholicae id decreuit, & seruat hodie, cum concedit bullas Cruciatas. Tum quia sicut oratio & ieiunium, ita & eleemosyna est opus satisfactorium, & pium, secundum S. Thomam a & alios, & Sotum. b At orationem & ieiunium concedi potest indulgentia, ergo & ob eleemosynam: pro quo est illud Daniclis ad Nabuchodonosorem, Peccata tua eleemosynis redime.

2 AD SECVNDAM respondeo, vix inuentum iri aliam viam faciliorem & efficacioram, quam per indulgentiam praedictam: memini enim tam exiguum pecuniam fuisse coactam in Hispania, cum illa heros Christianissima Princeps Portugalliae donna Ioanna Castellae gubernatrix petisset subsidium voluntarium, & a toto regno in bellum recuperandi Bugiam tunc perditam, ut vix ministris ad id missis sufficeret. Romae etiam video aliquos mendicantes etiam de licentia Pont. Max. in pijsimas causas parum colligere.

S V M M A R I V M.

- 1 Indulgentia concessa quari non potest, nisi onus ad eam quaerendam impositum adimpleatur; ita ut nec vnus dies, nec vnus locus possit pro alio a parte etiam ex causa iusti impedimenti subrogari. nu. 2. cum sit quadam dispensatio, & sic odiosa, & strictè interpretanda. nu. 3.
- 4 Dominico die communicare melius videtur, quam die feriatu.

CONSILIVM XXXV.

CONCESSA fuit quibusdam consuetis confiteri, & communicare octauo quoque die indulgentia plenaria comunicando die Dominica. Quaritur, an si ob aliquam causam loco diei Dominicae communicent alio die hebdomadae, lucentur indulgentiam.

1 Videtur quod non. Tum quia quaesiturus indulgentiam, debet facere opus, & subire onus, quod ad eam quaerendam imponitur ei, arg. extrauagantibus vnigenitus §. statuentes. d quem in hoc poterimus. e Tum quia Paludanus ait. f Non implenti conditionem, non profuit indulgentia, etiam quod impediatur paupertate. At S. D. N. in casu proposito solum concedit indulgentiam plenariam consuetis confiteri & communicare singulis octo diebus, comunicando die Dominico; ergo oportet illo die communicare, vt eam consequantur.

2 Tum quia valet argumentum de loco ad tempus, iuxta l. vinum. §. adiunctis plurimis, quae ibi citat Iason h in quibus est exemplum glossae clem. 2. i quae habet ita posse ob necessitatem comedi carnes in loco prohibito, sicut in tempore prohibito; sed ad quaerendam indulgentiam requiritur, vt quis adeat locum, vbi conceditur illa, vt probat praefata extrauagant vnigenitus. in quod nos illam k ponderamus, quatenus probat etiam carcere, vel alio iusto impedimento detentum non posse quaerere indulgentiam, nisi adeat locum vbi conceditur illa, nisi aliud exprimat in concessione: ergo neque indulgentia quaerenda per communicantem die Dominico poterit quari die alia.

3 Tum quia concessio indulgentiae est quadam dispensatio, & ita odiosa, & strictè interpretanda, vt habet glossa antiqua, l & etiam Paludanus appellat eam stricti iuris, m quorum dicta confirmamus nos vbi supra. n

4 Tum quod maior ratio luadet concessionem indulgentiae plenariae communicanti die Dominico, qui est festum celeberrimum, quam die feriatu: vnde & S. Augustinus magis commendare videtur communicationem die Dominico, quam alio die feriatu faciendam. o Tum denique quod a proprio & pleno verborum sensu non est recedendum, nisi aliud de mente disponentis constet, p at proprius & planior praefatae concessionis sensus est is, quem nos sequimur: ergo non est ab eo recedendum. Vt parerem autem patribus & dominis

meis M. & N. & satisfacere aliquibus alijs suis Illustriss. Religionis, non parui medicis consulentibus, ne quaestoribus, & decisionibus animum intenderem, donec morbus meus auricularis recederet, confidens omnipotentis Iesu misericordiae, quod obsequium hoc eis feruus exhibitum non cederet in peius, licet parum necessarium sit viris eruditissimis, quorum ipse consilium & desiderare, & exequi libenter soleam.

S V M M A R I V M.

- 1 Indulgentia magna an paruis de causis acquiratur, & an statim anima a purgatorio liberetur remissive.
- 2 Indulgentia concessa mortuo, per existentem in peccato quari potest, & per opus quod solo opere operato prodest.
- 3 Peccans spe veniae consequenda per bullam concessam, vel concedendam, potest nihilominus per illam absolui, nisi in bulla contrarium statuatur.

CONSILIVM XXXVI.

QVARI TVR, an statim atque per viuos factum est quicquid in bulla Papa fieri praecipit pro defunctis, credere possimus, quinimmo teneamur, animas illas, pro quibus talia opera facta sunt, liberare prorsus ab omnibus poenis euadere.

1 Respondeo me hanc quaestionem valde serio tractasse in com. de indulg. a & breuius in Enchiridio de orat. b vbi adducuntur, & conciliantur omnia saltem praecipua, quae pro vtraque parte afferri possunt; concludendo quid credere possumus, quidque teneamur credere circa effectum magnarum indulgentiarum pro paruis causis concessarum.

2 AN PER OPVS existentis in malo statu possit quari indulgentia mortuo? Respondeo, quod sic, ea ratione, & eis testimonijs, quae tradimus in d. com. de indulg. c & tangimus alibi d siue opera, ob quae conceditur indulgentia, sint Missae, quae ex opere operato profunt, siue alia, quae tantum ex opere operantis: quoniam ratio prior & efficacior ibi allata ad vtraque extenditur.

3 AN PECCANS spe veniae consequenda per bullam iam concessam, vel postea concedendam, possit absolui per eam? Respondeo quod sic, nisi concedens bullam, vel indulgentiam, exciperet etiam eo modo, vt latius disputando in vtramque partem tradimus in tract. de indulg. e posteaquam duas quaestiones praecedentes plurimum contingentes determinauimus, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Indulgentia plenaria concessa per modum suffragij anime, pro qua super tali dicitur Missa, non requirit potius vnam Missam, quam alteram.
- 2 Missarum omnium quo ad opus operatum valor aequalis: & licet ex opere operantis Missa de requiem defunctis vno respectu plus proficit, alio tamen respectu alia, quia forte augetur deuotio, & quia longior potest plus prodesse.
- 2 Missarum valor ex opere operantis procedens variatur secundum maiorem & minorem deuotionem, cum qua dicuntur.

CONSILIVM XXXVII.

SANCTISSIMVS concessit priuilegium, vt quoties diceretur Missa in tali altari pro defunctis, anima illa per modum suffragij indulgentiam plenariam consequatur.

Quaritur, de qua Missa intelligendum sit priuilegium ad effectum praedictum operandum.

- 1 Ad quaestionem respondeo, quod ad praefatam indulgentiam quaerendam, vel impetrandam pro anima defuncti, sufficit qualibet Missa, tam de sancto, quam de feria, quam de defunctis. Tum quia beneficium principis late interpretandum est, f modo non sit ambitiosum. g Tum quia bulla D. N. generaliter sine restrictione concedit praefatam indulgentiam pro qualibet Missa sine restrictione ad Missam de defunctis, vel de aliquo sancto, vel feria: & dispositio generaliter loquens, generaliter est intelligenda, h
- 2 Tum quia omnes Missae sunt aequalis valoris quo ad valorem, quem ex opere operato operantur, i Tum

a Cap. 9. sess. 21.
b Cap. solita. §. si de maio. & obediens. l. 1. §. & generaliter. ff. de legat. praes. §. l. 1. §. quod autem. ff. de alea. l. i. §. alato. d. Cons. 669. num. 3. c. ff. de testa. §. in i. factum. §. in poenali. bus. n. 12. ff. de reg. iuris. g. Cap. 6. h. Sess. 21. i. In l. de pre. tio. ff. de publ. in rem. act. l. ff. de legib. l. ff. qui satis. cog. m. C. de iurisco. test. n. Ca. ipsi sunt canonici. o. g. 3. & l. 1. ff. de cons. princ. o. Cap. o. p. In d. l. pre. io. q. Cap. 9. r. Cap. inferior. 21. di. & c. de. ne Ro. mani. de ele. s. Ca. quo iure. 8. d. & c. sunt quidam. 25. q. 1.

a Super §. in Leuitico. ca. si quis. de poen. dist. 1. not. 15. b Ca. 9. c. 1. 13. num. 63. c No. 22. n. 30 d In nota. 17. nu. 4. e Not. 34. n. 6. f Le. 1. ff. de cons. prin. g Ca. quamuis. de prob. lib. 6. h Le. de pre. tio. ff. de publ. in rem. actio. c. solita. sub. §. de maior. & obed. i Ca. intra. 1. q. 1.

quia licet valor Missæ pro defunctis valeat aliquid amplius quo ad valorem operis operantis, ea ratione, quod totus ser e tenor eius resonet defunctorum commemorationem: alio tamen respectu valet minus, quia breuior est, & breuius & minus attentè ut plurimum dicitur, quam alia. illo item, quod frequenter memoria noua sancti, & nouitas officij auget deuotionem missantis, ex qua pender valor operis operantis. Tum denique quod frequentissime contingit aliquem mori vespere, vel mane alicuius magni festi, cuius animæ desiderant propinqui opitulari, & non possint ope huiusmodi Missæ, quæ esset maximum & præfens remedium. Quo fit, vt ego, qui habeo priuilegium à S. D. N. datum, eo quod non exeo domo, vt Missa, quam domi dixero pro aliquo defuncto, tantum proficit ei, quantum solebat prodesse illa, quam dicere solebam, cum exibat domo, in altari priuilegiato Sanctissimæ Trinitatis, interdum soleam dicere Missam de defunctis, & frequentius alias, quæ occurrunt de sanctis, & aliquot feriis.

SVM MARIVM.

- 1 Indulgentia strictè est interpretanda.
- 1 Indulgentia trium dierum ieiunium requirente, duorum non sufficit.
- 2 Indulgentia, nisi totum iniunctum fiat, non queritur, nec in totum, nec in partem.
- 3 Copulatiua vt sit vera, debent omnes eius partes esse veræ.
- 4 Dandum, vel faciendum aliquo tempore, potest ante fieri, quando est adiectum in fauorem debitoris.
- 4 Debitum in diem tunc demum ante diem solui potest, si dies sit appositus in maius conuictum debitoris, aliis non.

CONSILIVM XXXVIII.

INDVLGENTIAM concessam ieiunanti, oranti, & eleemosynam facienti feria quarta, sexta, & sabbato vnus hebdomadae, an consequatur is, qui vna præfatarum feriarum tantam facit eleemosynam, quantam omnibus tribus erat facturus?

1 Respondeo, quod pro parte negatiua facit primo, quod concessio indulgentiæ restrictè est intelligenda, arg. ca. parro. quod in specie dixit quædam glossa recepta b quam ad hoc citamus in com. de indulg. c

Secundo, quod non sufficeret vna vel duabus præfatarum feriarum ieiunare, & orare, vt expresse determinauimus in d. com. de indulg. d ergo nec facere eleemosynâ pari ratione. e

2 Tertio, quod indulgentia nõ queritur alicui, nisi faciat totum illud, quod ad acquirendam illâ præstituitur: adeo quod nihil queritur, etiam si bona pars illius fiat, arg. l. cui fundus i & probat in specie contextus extrauagantis vnigenitus. & vt ex ea collegimus. h

3 Quarto, quod dispositio copulatiua ad sui veritatem requirit, vt omnes eius partes sint veræ, i ergo ad hoc, vt quis verè dicatur largitus esse eleemosynam quarta feria, sexta, & sabbato, non sufficit vt largiatur vna vel duabus illarum.

4 Quinto, quod licet id, quod est dandum, vel faciendum aliquo tempore, possit fieri ante illud, quando tempus est adiectum in fauorem debitoris, non tamen potest id fieri, quando adiectum est in fauorem alterius, vt nos tradimus in Enchir. de orat. k afferentes, quod pœnitens iussus recitare Psalms pœnitentiales septies septem hebdomadis, non satisfacit dicendo illos septies in vna hebdomada, si tempus non fuit adiectum in fauorem eius, vt leuius eos recitare posset, sed ad hoc, vt maiore tempore defferet peccata: & in casu proposito videri potest onus de faciendo eleemosynâ trib. diebus, adiectu esse, vt diutius & pluries bene operaretur. Per quæ omnia videtur verior hæc pars de rigore iuris; quamuis ex quadam æquitate, & tacita concedentis mente dici posset parrem affirmatiuam esse veram in eo, qui feria quarta expressâ mente largiretur eleemosynam, quam in illa & in aliis duabus facere intendebat, per ea quæ nos tradimus in d. Enchir. cap. 3. à nu. 23. & c.

SVM MARIVM.

- 1 Indulgentia pro mortuis concessa ad viuos non extenditur.
- 1 Indulgentia vt queratur per solum factum alterius viuo, rari conceditur.

CONSILIVM XXXIX.

AN indulgentia concessa per Papam capellis N. ad instar concessæ capellæ ad Præsepe, videatur respicere animas viuorum, ita vt qui viuens celebrabit vnam Missam in

eis, illam consequatur, sicut eam consequitur anima mortui, si pro ea celebreretur?

1 Respondendum videtur non respicere animas viuorum, neque alios viuos in eis celebrantes. Tum quia rarissime conceditur cuiquam, vt suo solo facto querat indulgentiam animæ alterius adhuc viuents, & huiusmodi rara nec lex ipsa respicit, l. 3. & 4. ff. de legib. Tum quia Pontif. Max. non videtur voluisse maiorem gratiam facere celebrantibus in prædictis capellis, quam celebrantibus in capella ad Præsepe Domini: at celebrantes in ea non quarunt indulgentias pro viuens, sed solum pro defunctis. Nec ad hoc prodest dicere, quod verbum decesserint, in concessione prædicta positum, reperitur tam in futuro tempore, quam in præterito: & ita videtur comprehendere tam animas decessuras, quam eas quæ decesserunt. Tum quia phrasis ipsa clausulæ videtur se restringere ad eas, quæ decesserunt ante celebrationem pro eis faciendam, per clausulam, quæ sequitur sequitur, de ijs qui celebrant in dicta capella ad Præsepe, quæ animarum de functorum tantum meminit: & vna pars dispositionis per aliam eiusdem declarat, l. i. ff. de reb. dub. Tum quia verba dispositionis remittentis, vel condonantis, debent intelligi de præteritis, & non futuris, l. cum lex, ff. de legib.

SVM MARIVM.

1 Pœnitentiæ sacramentum ad mortem condemnato denegari non potest, & consuetudo contraria est corruptela, cum sit contraria iuri diuino. & nu. 6.

1 Eucharistia sacramentum de iure secundum gloss. receptam denegari non potest ad mortem condemnato. & nu. 12. nulloq; iure contrarium reperitur statutum. nu. 11. & hoc, etiam si esset tradenda per vnam horam ante trucidationem. num. 12. sufficit q; quod lapsus sit tantum temporis, quod species sint transmutate. nu. 3. & hoc modo sit ieiunium. nu. 12. valet tamen consuetudo ne eidem eodem die occidendo tradatur. nu. 2. 6. 10. & 13. eff. q; rationabilis. nu. 12. quia indecens videtur, vt qui credi potest intra se abditam habere Christi humanitatem diuinitati coniunctam, trucidetur. nu. 3. Vbi autem non repugnat dicta consuetudo, videtur esse arbitrium, an pridie diei trucidationis eidem adhuc ieiunio detur, vel ex reuerentia denegetur. nu. 13.

2 Sententiam capitalem reis, non nisi eo die quo exequenda est, notificare, rationi congruit; ne rei, vel eius propinqui ante præmoniti, ad euitandam infamiam à iustitia ministris inferendam, anteuertant mortem. nu. 12.

3 Reus confugiens ad Eucharistia sacramentum, licet liberetur à potestate ministrorum iustitiæ; secus tamen est, si illud communicando assumat. & nu. 11.

3 Corpus Christi manere, donec species digerantur, verius contra gloss.

4 Communicare semel in vita iure quidem diuino tenemur; at quod etiam teneamur in articulo mortis, non probatur. & nu. 8.

5 Damnatorum caduera non sunt necessario ad sepeliendum concedenda.

7 Consecrare ob necessitatem morientis solum panem absque aliis carimoniis, secundum Io. Maio. potest sacerdos non ieiunans: contrarium tamen tenendum. nu. 8.

7 Communicare post cibum egrotus, cuius vita an duratura sit in crastinum dubitatur, potest.

7 Præceptis duobus concurrentibus, minus maiori cedere debet.

8 Confiteri tenemur in articulo mortis peccatum mortale. si sit admissum post vltimam confessionem: quia iure diuino tenemur semel peccatum non confessum confiteri. at qui semel communicauit in vita, vt tenetur de iure diuino, & qui illo anno satisfecit præcepto Ecclesiæ, in articulo mortis communicare iterum non tenetur.

9 Lex negatiua fortior affirmatiua cum illa concurrente.

10 Infirmus post cibum communicare potest, sed non damnatus ad mortem.

CONSILIVM XL.

PETO primo, an damnatis ad mortem sit Eucharistia post latam & intimatam sententiam ministranda.

Secundo, an eisdem ministrari possit vna, duabus, vel tribus horis, antequam occidantur.

Tertio, an saltem ministrari possit pridie eius diei, quo occidendi sunt, licet iam cibum sumperint.

1 Responsum his aptius præmitto primo, quod iure

a De pœnit. & remiss. b Verb. pœnitentiæ. c Arg. c. quod in te. de pœnit. & remiss. d Ca. quæstio 13. q. 2. e In tractatu, qui incipit valesere, adiecto fini alphabeti sui auri. f s. dist.

g In c. cum a pœ. 11. qu. 3. & in c. quarè ii. de offi. deleg.

h Cap. tribus gradibus. de consecr. dist. 2.

i s. p. q. 80. ar. 8. k In 4. dist. 9.

l Ca. quæstio 13. quæst. 2. m In c. sane. de celeb. mis. & in summ. de pœnitent. & remiss. s. in tantum. co. 3. n In 4. d. 12. q. 1. ar. 8. col. penul. o s. p. q. 80. a. 11.

p In d. tra. ff.

q s. d. 6. & c. 1. de purific. post par. cum eis adnot. r. 2. q. 103. a. 3. s. 2. q. 104. a. 3.

t 94. ar. 5. v In 3. sent. 37. dist. x 3. p. ubi supra. y In 4. d. 9. & 12.

z De consecr. d. 2. a De celebr. miss. b De pœnit. & remiss.

communi damnato ad mortem, si petat, debet ministrari sacramentum pœnitentiæ, per clem. 1. a & etiam Eucharistiæ, secundum eius glossam, b & communiter receptam, c immo & caduera suspensa, si petantur, ad sepeliendum debet concedi, d adeo quidem, vt Rauennas, e concludat iure diuino, canonico, & ciuili hoc deberi, & ita consuetudinem contrariam non valere.

Secundo, quod nos legendo dictam clem. 1. Salmantica probauimus primo, pœnitentiam quidem esse dandam penitenti omni iure, etiam diuino: & consequenter contrariam consuetudinem non valere, per cap. mala. & cap. frustra. f & per dict. clem. 1. quæ declarat eam esse abusum; & ideo compellendos esse iudices ad concedendum eam, non obstante consuetudine, vt illa disponit.

2 Tertio, quod consuetudo Galliarum, & Hispaniarum, vbi sententia vltimi supplicij non datur, vel saltem non notificatur vsque ad diem, quo illud subeundum est, & statim executioni datur, videtur conformis iuris rationi, statuenti, vt executio sententiæ in criminalibus fiat statim, iuxta glossam, g & ita non videtur contra ius, saltem diuinum, nec consequenter est contra illud consuetudo, quæ consequitur hanc, de non ministranda Eucharistia post notificatam sententiam, etiam si petatur, valere, iuxta quam negata fuit Ludouico Lucemburgo Connetabili Franciæ anno 1475. Rege Ludouico X. licet eam vehementer petiiffet, auctore Roberto Gaguino in vita eius. cuius consuetudinis ratio desumitur ex reuerentia, quæ tanto sacramento debetur.

3 Tum quia nonnulla species irreuerentiæ est, ducere ad mortem eum, qui credi potest habere reuerentissimâ Christi humanitatem eius diuinitati vnitam, quæ omnium vita est, intra se latentem, contra glossam, h quatenus habet corpus Christi desinere esse sub speciebus panis, & vini, simulatque ore sumitur: manet enim secundum veram sententiam, donec species digerantur, quæ non digeruntur citius, quàm digerentur, si vera substantia panis eis subesset, vt probat illud met. cap. tribus. & D. Thomas, i & communis. k

4 Tum quia licet fumentes illud non liberentur à potestate ministrorum iustitiæ, sicut confugiens ad illud, iuxta glossam memorabilem, l receptam ibi à Turcremata & ab Hostiensis & aliis communiter, m decet tamen, ne quis post illius sumptionem statim ab exequutore occidatur, arrento, quod non videtur iuris diuini præceptum, vt eiusmodi damnatus communicet ante mortem; quoniam, vt rectè ait Sotus, n licet teneamus obligari quilibet de præcepto diuino ad communicandum saltem semel in vita, cuius contrarium tamen aliqui tenent, & posse sustentari ait Caietanus, o non tamen tenetur ad communicandum semper in articulo mortis iure diuino: quia licet ob defectum hoitæ consecrata, vomitus, & c. omitti potest, quorum de numero potest esse executio mortis illico faciendâ: nam nec iure humano tenetur nisi semel in anno, vt Caietanus supra tradit. & quicquid contendat Rauennas, p non est præceptum de iure diuino; vt caduera damnatorum, si petantur, tradantur ad sepeliendum; quia, vt vbi supra probauimus, iuste possunt iudices negare aliquorum damnatorum corpora petita ad sepeliendum, quo maneant ad terrorem in aliquibus locis publicis suspensa: quia textus sacræ Scripturæ, quos ad hoc citat, continent ad summum præcepta iudicialia, quæ à passione Christi expirant, & non moralia, siue naturalia, quæ etiam nunc durant, secundum iura, q & per D. Thomam, r de carimonialibus, s & de iudicialibus, t & de moralibus, & communem. v

6 Quarto, quod per prædicta patet consuetudinem prædictam denegandi Eucharistiam damnato mox occidendo non esse contra præceptum iuris diuini: quod etiam colligitur ex d. clem. quatenus solum damnat consuetudinem denegandi pœnitentiam, & non Eucharistiam, quæ non est sacramentum adeo necessarium, vt D. Thomas tradit, x licet iuxta glossam cap. veniens. de transact. sit de quinque quodammodo necessarijs.

7 HIS PRÆSVPOSITIS, respondeo ad primam quæstionem, quod pro eius parte affirmatiua virget, quod infirmus, de quo dubitatur an in crastinum sit victurus; potest communicare vespere post cibum sumptum, secundum D. Thomam & communem, y pro quo facit cap. presbyter. z & cap. sane. a & cap. quod in te. b

Secundo, quod Ioannes Maior, a tradit posse sacerdotem post prandium consecrare panem sine vino, etiam absque vestibus sacris, & sumptione sacramenti, ne infirmus vespere (& sic post cibum) sine viatico moriatur.

Tertio, quod concurrentibus duobus præceptis incompatilibus, minus debet cedere maiori, arg. cap. sicut de consecr. b & aptius in cap. si dominus. & cap. Iulianus. c at fortius videtur præceptum de communicando, quàm de non communicando præsumpto cibo; ergo, & c.

8 Pro parte vero negatiua facit primo, quod nullum præceptum Ecclesiæ potissimum videtur religiosius scruari, quàm præceptum de non celebrando, & non communicando præsumpto cibo, vt experientia, quæ est rerum magistra, d docet.

Secundo, quod prædictus Sotus reprehendit vbi supra prædictum Ioannem Maiorem qui non esset reprehendus, nisi lex de non celebrando, vel non communicando post cibum, esset fortior lege de communicando in articulo mortis.

Tertio, quod esto lex diuina præcipiat semel communicare in vita, & lex Ecclesiæ communicare semel in anno; neutra tamen videtur obligare eum, qui semel communicauit in illo anno, ad communicandum in articulo mortis. Nec obstat, quod præceptum de confitendo obligat in articulo mortis secundum omnes: quia id verum est de habente peccatum mortale non confessum; quia cum obligetur ad confitendum illud semel in vita iure diuino, & semel in anno iure humano, & videat sibi tunc finiri vitam, tenetur illud confiteri: quæ ratio cessat in communione, & consequenter in tali damnato, qui aliquando communicauit; & ita concurrat effectu lex consultiua de communicando cum lege præcepti de non communicando præsumpto cibo: ergo illa debet huic cedere. e

9 Quarto, quod lex negatiua fortior est affirmatiua cum ea concurrente, f vnde hoc ibi colligit Bartholus & glossa singularis secundum Cardinalem ibi, g dum ait, plus tollere negatiuam, quam ponat affirmatiua. Vnde & præcepta negatiua plus obligant, quia semper, & pro semper, quàm affirmatiua, quæ ligant semper, sed non pro semper, secundum Archidiaconum & vtrumque Cardinalem in cap. si peccauerit. 2. q. 1. quem sequuntur Panor. Felin. Dec. & omnes, h & ante illos omnes D. Thomas, i & lex prohibitiua fortior est, quam permissiua, secundum Panorm. & latius Dec. k At lex de communicando in articulo mortis, etiam si foret præceptiua, esset affirmatiua; & lex de non communicando præsumpto cibo est negatiua, ergo illa debet huic cedere.

10 Per hæc videtur tenenda hæc pars. Ad primum in contrarium respondeo primo, quod infirmus excipitur ab illa regula negatiua satis expresse per iura in eo citata, damnatus autem ad mortem nunquam. Secundo, quod non est eadem ratio: quia damnatus ad mortem poterat præuidere se damnandum, idque sibi sua culpa euenturum; & ita manere paratus ad damnationem subeundam; non autem potest infirmus regulariter id præuidere.

Ad secundum, quod Ioannes Maior ibi multa falsa congerit, vt rectè prædictus Sotus aduertit.

Ad tertium, quod assumptum in eo facit pro hac parte: nam, vt supra probatum est, lex de communicando in articulo mortis est lex consultiua, & quamuis esset præceptiua, est affirmatiua; lex vero de non communicando post cibum est præceptiua, & receptissima, & negatiua, quæ duplici ratione est fortior altera, & ideo illi præferenda, iuxta assumptum argumentum, scilicet, legem fortiorem præferendam infirmiori.

AD SECUNDAM respondeo, quod pro parte affirmatiua eius facit primo, quod non est dicendum à regula, nisi cum expresse excipitur casus ab illa, vel ratio necessaria concludit esse excipiendum, iuxta glossam solemnem, l quæ probatur in l. 1. m in cap. dominus. n & quod regulariter omni fideli discreto potest ministrari Eucharistia, o & nulla est lex, quæ veter eam damnato ad mortem ministrari.

Secundo, quod nulla etiam ratio est, quæ id necessario concludat; si qua enim esset, maxime foret illa, quod per sumptionem eius liberaretur à potestate iustitiæ; quod non est verum, iuxta glossam, p & alia supra citata, sed neque illa, quod tam cito morituro non debet ministrari: quia etiam id falsum est, & contra cap. si cui. q & cap. quod

a In d. 9. q. 2.

b Dist. 1. c. 1. tra. pupillum. §. si quis ad maius. ff. de re iudic. c. 11. quæst. 3.

d Cap. quam sit. de elect. li. 6.

e Capit. quod præcipitur. 1. q. 1. §. 4. ii.

f Le. 3. §. liber. ff. de iur. pe. tu.

g In c. cum dilectus. verbo à suspensis de consuetud.

h In c. nouit. de iudic. i. 2. q. 33. a. 3.

k In c. nam. de consil.

l In l. omnis de finitio ff. de reg. iur. & in rub. eo. t. l. 6. m ff. eod. n s. 2. q. 7. o Cap. omnis vtriusque. de pœnit. & remiss. p Ca. quæstio 13. q. 2. q. 10. quæst. 6.

a De pœn. & remiss.

in te. a per quæ probatur, quod non solum potest licite ministrari cito morituris, sed etiam debet, etiam tempore interdicti.

Tertio, quod d. cap. quæstium. probat, eis, qui pro suis sceleribus surca suspenduntur, tradendam esse communionem post confessionem suorum peccatorum, esseque orandum pro eis, eorumque cadauera sepelienda: quod etiam intelligendum esse videtur post condemnationem eis notificatam.

12 Pro parte autem negatiua facit consuetudo supradicta Hispaniarum, & Galliarum de non concedenda communione damnato eadem die occidendo. Iustificando vero illam consuetudinem facit, quod pœna mortis statim est exequenda regulariter, iuxta supradicta; & lex & consuetudo statim exequendi sententiam mortis, vel aliam valde indecoram, iustificatur ex eo, quod per moram daretur occasio damnato confitendi sibi mortem gladio, vel veneno, & cognatis eius molienti mortem eius, antequam educatur è carcere, & machinandi alia, per quæ prece, pretio, vi, vel amore ab illa infamia publica liberaretur. Quare arbitror licere, iure solo scripto attento, damnato adhuc ieiunio ministrare communionem eodem mane, quod occidendus est, ante tres, vel quatuor horas, immo & ante vnam: sed non attendenda consuetudine contraria in terris, in quibus illa viget: quia per prædicta nulli iuri diuino est contraria, & est rationabilis, ac consequenter seruanda, etiam si sit legi humanæ contraria.

b Ca. fi. de cõsuens. l. mini me. ff. de leg. & l. 2. C. quæ sit longa consuetudo.

13 AD TERTIAM respondeo, quod ex decisione præcedentium colligitur illius resolutio, videlicet, quod pridie eius dici, quo est occidendus, non est tradenda ei communio, si iam pransus est, nec ipso mane dici, quo est occidendus, ubi consuetudo de non dando legitime viget præscripta. Vbi vero talis consuetudo non est, credendum licere quidem de rigore iuris dare, licere item denegare ex causa reuerentiæ tanto sacramento debite, de qua supra. Salua, &c.

SVM MARIVM.

- 1 Eucharistiam infirmo non ieiuno accipere, quando non potest sequens mane expectare, conceditur quidem, sed non præcipitur. unde nec potest bis in eadem infirmitate ministrari viaticum, nisi forte laboraretur tempus in quo ex voto teneretur, vel longinquitas temporis, seu alia causa subesset suadens talem ad id saltem ex honestate teneri.

CONSILIVM XLI.

VTRVM liceat dare sanctissimum Eucharistiæ sacramentum infirmo in eadem infirmitate plus quam semel post prandium in modum viatici?

1 Respondeo, quod non, regulariter. Tum quia prohibitio de non communicando post cibum eodem die, est præcepti, & accipere viaticum secunda vice in eadem infirmitate, est consilij, propter quod non licet transgredi præceptum. Tum quia vix inuenitur textus, qui probet licere infirmo communicare etiam vna vice post cibum: quia non est de præcepto communicare regulariter extra tempus Paschale, vt colligitur ex cap. quod in te. adiuncta glossa de pœnit. & remissio. Dixi, regulariter: quia falleret hoc in eo, qui diu ægrotaret, & laboraret tempus, intra quod ratione voti, vel pœnitentiæ, vel alicuius legis particularis, quali tenentur monachi, de quibus in clemen. ne in agro. d teneretur iterum communicare. Satis etiam posset dici, quod falleret in casu, quo quis diu ægrotaret, & prudentis viri arbitrio tam fere teneretur de consilio & honestate communicare secunda vice, ac prima. qua enim ratione communis opinio piè tenet licere prima vice sumere viaticum infirmo non potenti expectare mane sequens post sumptum cibum, eadem ferè tenere debet, quod licet id facere secunda vice, quando multum temporis ad arbitrium boni viri fluxit à prima vicis sumptione, cum neutra vice teneretur de præcepto, & vtraque teneretur de consilio, & honestate. Salua, &c.

c Ar. e. quod præcipitur, l. 4. quæst. 1.

d S. sano. de statu monac.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

SVM MARIVM.

- 1 Fœmina licet iurisdictionem quamdam ecclesiasticam habere possit, iure tamen communis excommunicari non potest: at ex priuilegio Papæ videtur verius eam (vt & laicis concedi-

tur) posse. 1 Excommunicare potest habens iurisdictionem ecclesiasticam licet non habeat clauas ordinum.

CONSILIVM I.

N fœmina possit excommunicari? Respondetur, Philippum Decium a dixisse, fœminam posse quidem habere iurisdictionem ecclesiasticam, iuxta cap. dilecta. b non tamen posse excommunicare, argument. cap. noua. & eorum, quæ ibi annotantur à Panormitano & alijs, c idque ipsum videtur sensisse, licet non adeo expressè, Didacus Couarruias, d quæ sententia vera est, attento iure, & vsu communi: non tamen videtur nobis in præsentia satis tuta. Tum quod fundamentum eorum est, quod potestas excommunicandi pertinet ad clauas Ecclesiæ, quæ per presbyterium conferuntur. quæ ratio non videtur concludere: quia habens iurisdictionem ecclesiasticam, etiam si non habeat clauas, potest excommunicare, vt colligitur ex S. Thoma. e Tum quia etiam laicus ex priuilegio potest excommunicare, iuxta glossam celebrem & receptam. f Tum quia S. Thomas vbi supra dicit, excommunicationem non pertinere directe ad clauas. Quare in præsentia raptim & tumultuarie hanc partem perpendenti videtur iure verius posse fœminam ex priuilegio Papæ excommunicare, sicut & prædicare, vt & laicis, non tamen iure communi.

a In reg. de reg. iur. n. 39. b De maior. & obod. & c dilecti. de excess. pral. c De pœn. & remiss. d In ca. alma mater. in 1. p. §. 11. n. 2. de sent. excom.

e In 4. li. sentent. d. 18. qu. 2. art. 2. quæst. 2. f In c. prater. 32. d. in verb. dicitur.

SVM MARIVM.

- 1 Excommunicationis pœna in lege, edicto, vel mandato inserta non incurritur ipso iure, nisi adsit vel clausula id exprimens, vel alia verba, quæ declarent intentionem illam profertentis esse, vt ipso iure incurreretur. 2 Euitari debere regulares exemptos, qui in generalem excommunicationis sententiam etiam notorie incidisse dicuntur, mandare nec Episcopus, nec alius potest, nisi prius citati & auditi à suo iudice in excommunicationem incidisse denunciati fuerint. 3 Exemptos, vt sunt regulares, in excommunicationem incidisse non potest Episcopus denunciare, etiam si factum sit notorium, cum non sit illorum iudex competens. 4 Pœnitentiarius maior absolui mandat in foro conscientia eos, qui in generalem alicuius edicti excommunicationem inciderunt, etiam si factum sit notorium.

CONSILIVM II.

REGVLARES per edictum sub excommunicationis pœna certum peccatum committere prohibiti, illud publicè perpetrarunt. Dubitatur primo, vtrum sint excommunicati. Secundo, an si Episcopus eos mandat euitare ante aliam declarationem, seu nunciationem, teneamur euitare. Tertio, an Pœnitentiarius possit eos in foro conscientia absolueri.

1 Subiciam aliqua, ex quibus quæstionis solutio colligi possit. Primum, quod certum est, non incurri excommunicationem ipso iure contraueniendo mandato, vel legi iubenti, vel prohibenti aliquid sub pœna excommunicationis, si non addantur verba illa, lata sententia, vel illa, ipso iure incurrenda, vel alia similia, quæ declarent intentionem mandantis, vel legem ferentis fuisse, vt ipso iure, siue ipso facto incurrat, per glossam celebrem, & ab omnibus receptam, & consequenter certum est præfatos Patres non incurrisse excommunicationem per præfatam bullam Alexandri VI. si est verum quod proponitur in casu.

2 Secundo, quod est præfati Patres incurrisse excommunicationem; non tamen ab Episcopo, nec ab alio potest, aut debet mandari, vt euitentur; donec citati & auditi declarentur esse excommunicati per suum iudicem competentem, iuxta extrauagantem ad euitanda. quam etiam nos post alios referimus & declaramus in Manual. confess. h & manifestum est, Episcopum præfatum non esse iudicem competentem ad denunciandos præfatos fratres esse excommunicatos: quia non est iudex eorum, cum sint notoriè exempti ab huiusmodi iurisdictione.

3 Tertio, quod Illustrissimus Pœnitentiarius potest eos absolueri quo ad forum conscientia tantum, quo ad quod ipsi non indigent tali absolutione, si vera sunt quæ proponuntur.

g Ca. 1. de sagitt.

h Ca. 27. n. 35.

Quarto, quod eius D. Illustrissima poterit absolueri, vel mandare absolui eos, si & quatenus opus est, quo ad forum conscientia tantum, non obstante quod factum sit publicum; quia id in prima, vel secunda clausula suarum facultatum continetur. Salua, &c.

SVM MARIVM.

- 1 Declaratoria excommunicationis eam non continet, sed quod factum est declarat. 2 Iudex citatum sub excommunicationis pœna declarans excommunicatum, cum prius tacite excommunicare videtur, sicut & condemnare eum ad soluendum, cui iubet vt soluat. 3 Error, seu ignorantia iuris subtilis excusat saltem à peccato mortali. 4 Monitus sub pœna excommunicationis, & postea quia non paruit, declaratus excommunicatus, credere potuit, & potest se ante declarationem non fuisse excommunicatum.

CONSILIVM III.

IUDICES quidam monent debitores ad soluendum sub pœna excommunicationis, & postea non solventes, neque comparentes nec allegantes, cur non debeant solueri, iubent decerni declaratoriam, qua iubeantur denunciari, & declarari excommunicati, nullo alio modo sententia excommunicationis lata. Quæritur, an declaratus debeat se reputare excommunicatum?

1 Respondeo primo, pro parte negante vrgere multum, quod primum monitorium non continet excommunicationem, sed comminationem eius, iuxta glossam, a neque mandatum declaratoriam: quia declarans nil nouè facit, sed quod factum est, denunciat. b

2 Pro parte autem affirmante facit, quod libellus, quo petitur à iudice, vt cogat debitorem ad soluendum, dicitur aptus, eo quod videtur peti tacite, vt reus prius condemnaretur, & postea restituere cogatur: & quod iudex iubens expressè alicui per suam sententiam, vt aliquid reddat, videtur tacite prius condemnare ipsum, & consequenter iudex, qui declarat excommunicatum aliquem à se vocatum sub pœna excommunicationis, videtur prius eum tacite excommunicare.

3 Respondeo secundo, quod qui partem negantem crederet esse veram, non peccaret, saltem mortifere, per theoriam Innocentij, c dum sentit, quod error, & ignorantia iuris humani subtilis excusat à culpa mortali: quem in hoc sequitur Baldus, d & vtrumque Felinus. e vbi ad hoc cumulat alia.

4 Respondeo tertio, quod etiam tenendo partem affirmantem quis satis iuste posset credere se non esse, nec fuisse excommunicatum ante declarationem, per ea, quæ ipse ex Felino & alijs adduco in Manual. confess. f quæ ibi possunt videri. Salua, &c.

a Cap. 1. de sagittar. b Le. heredes palam. §. 1. ff. de testam.

c In ca. per suas. 2. de sumo. d In le. ab eo. Co. quomodo & quando iudex. e In c. 1. limitat. 7. de reue. f Ca. 23. nu. 104. ad finè.

SVM MARIVM.

- 1 Excommunicatio pro præterita culpa ferri non debet, nisi præcedente monitione, per quam constituatur in contumacia non parendi. 2 Excommunicatio etsi ferri non debeat, nisi præcedente monitione, lata tamen tenet: fallit autem in quatuor casibus glossæ cap. reprehensibilis. item & quando iudex excommunicat non facientem id quod sine citatione, causæ cognitione, sub præcepto non continente clausulam iustificatiuam, Et si sentieris te grauatam, compareas, mandauit vt faceret. num. 3. 4 Declaratoria excommunicationis ipso iure incurse facta, parte non citata, est nulla.

CONSILIVM IIII.

VICARIVS generalis Episcopi excommunicauit quemdam sibi subditum sine vlla monitione præmissa, eo quod non soluit id, quod verè debebat, & terminus soluendi lapsus erat. Quæsitum est, an prædicta excommunicatio non solum esset iniusta, sed etiam nulla, & inualida.

1 Pro responsione dico primo, quod in Manual. nostro confess. g diximus, excommunicationem, saltem maiorem, non esse ferendam pro culpa præterita sine monitione, & prius, h non debere ferri, nisi propter contumaciam eius, qui est excommunicandus, & consequenter nisi cum monitus non parer monenti. Vnde iussit primo quod Caietanus, i in-

g Ca. 27. nu. 11. vers. 4. h Nam. q. 1. 2. 2. q. 69. a.

cautè certè loquitur, dum ait, quod sicut ante factum potest excommunicari quicumque furtum, vel incendium commiserit, & huiusmodi, ita post factum potest excommunicari quicumque fecit: id enim non solum est contra Concilium Tridentinum: a sed etiam contra cap. omnes, b & cap. sacro. c cap. Romana. d Secundo inferitur, quod D. Sotus, e proculdubio iuste loquitur, quatenus ait, excommunicationem non debere ferri pro culpa præterita sine monitione.

Tertio, quod falsum est regulariter id, quod subiicit Sotus, scilicet excommunicationem latam ob culpam præteritam sine monitione esse ipso iure nullam: quoniam contrarium tenet glossa. 2. f & glossa, g & in summa, h & in ca. 1. i & glossa, k de appell. quæ allegando alia sequitur ibi Panormita. & longè latius Decius amplians eam ad sententiam excommunicationis etiam à delegato datam, nisi specialis forma excommunicandi in delegatione esset posita, & illa omitteretur, concilians per hoc duas decisiones Rotæ à se ibi citatas. & proculdubio hoc videtur tenendum non tantum propter auctoritates prædictas, quantum per contextum cap. si Episcopus. l. & cap. sacro. m in quibus ita excommunicatus iubetur absolui: & absolutio præsupponit valorem eius, quod soluit, argum. cap. ad dissoluendum. n & l. manumisiones. o & per cap. statum. p quod in id efficaciter inducit Panormitanus. q

3 Et mirum, quod doctissimus Sotus hæc non aduerterit, cum pro contraria opinione duas pulchras rationes vltra alios adduxerit. cuius tamen opinio potest procedere in illis quatuor casibus, in quibus glossa prædicti cap. reprehensibilis. ait excommunicationem latam sine monitione esse nullam. quibus quantum addimus in d. Manual. r scilicet, cum iudex fert excommunicationem in eum, cui sine causæ cognitione præcepit, vt solueret, vel condemnauit, non præmissa citatione, vel clausula iustificatiua, dando terminum ad allegandum iustas causas, si quas habuerit, per quam præceptum, vel condemnatio resoluitur in vim simplicis citationis, vel monitionis, iuxta glossam solemnem & ab aliquibus putatam singularem, s & sicut illa condemnatio est nulla, ita etiam excommunicatio, tamquam ei accessoria, est nulla, vt tradunt Innocentius & alij ibi citati.

4 Proedit etiam eius opinio in declaratione, qua quis declaratur incidisse in excommunicationem ipso iure, vel aliàs sine citatione illius, qui est declarandus: quia etiam illa est ipso iure nulla, iuxta glossam solemnem, t & glossam in clemen. 2. v & alia, quæ Decius in hoc citat, x & Felinus. y

Quarto dico, ex prædictis inferri solutionem quæstionis, scilicet, excommunicationem prædictam valuisse, nisi lata fuisset in aliquo prædictorum casuum, in quibus lata sine monitione est nulla: & consequenter quod excommunicatus sub prædicta culpa sine monitione regulariter indiget absolutione; & si antequam absolueretur, celebraret, esset irregularis.

SVM MARIVM.

- 1 Excommunicatio lata à delegato, qui copiam suæ commissionis petenti non dedit, est nulla secundum sententiam Innoc. quæ ex æquitate & vsu potius, quam iure defendi potest.

CONSILIVM V.

EXCOMMVNICATIO lata à delegato, qui copiam suæ commissionis petenti noluit dare, non solum est iniusta, sed etiam nulla, secundum Innocentium, z quem refert & sequitur Felinus, a & idem tenet Panormitanus b nemine ad hoc citato. Et idem sentit, dubitando tamen, per verbum forte, Rota decisio, c & merito dubitauit: quoniam nullus textus neque glossa. hoc exprimit, nec is casus ponitur inter eos, in quibus excommunicatio est ipso iure nulla, quos retulit glossa, d nec Ioannes Andreas, nec Ioannes Monachus nec Probans in additionibus ad eum ponunt hunc casum. Et regula est in contrarium, videlicet, quod sententia excommunicationis siue iuste, siue iniuste lata tenet, e & à regula non disceditur, nisi expressè id excipiatur vt habet glossa, f & ipse met Innocentius fatetur, g excommunicationem non præcedente monitione latam, licet sit iniusta, valere. & Panormitanus, h firma ratione tenet, non esse nulla omnia, quæ faciunt iniuste delegatus, licet sint facta contra intentionem delegantis: sed solum illa, quo ad quæ non extenditur

a Sef. 25. de re for. matr. c. 3. b 10. q. 7. c De sen. excom. d S. caueant. de sen. excõ. lib. 6. e In l. 4. sent. dist. 22. q. 1. a. 2. f Dic. c. sacro. g In iun. 2. q. 1. h 1. quæst. 3. i De excess. pral. k 2. in c. repre. huiuslib. l 11. quæst. 3. m De sen. excom. n De despons. impub. o Off. de iustiti. p De sen. excom. no. 6. q Super præd. c. glo. 2. c. reprehensibil. de appe. vbi sup. n. 11.

s In c. ex par. 1. de verb. signific. & l. de papal. g. me minisse. ff. de appe. non. oper. n. 1.

t In cle. præ. sen. verb. c. dicitur. de ce. u. in co. verb. de pœn. x Sup. gl. d. e. reprehensibilis. y In c. Rodulphus. n. 41. de rescriptis.

z In c. vnera bilis. n. 5. de cõ. lib.

a In c. cum in iure peritus. n. 3. de offi. dele. & in c. sacro. de sen. excom. b In d. c. cum in iure peritus. col. 2. c 15. de dolo & contum. noua impress. d In c. præsen. verbo ad cautelam. de sentent. excõ. lib. 6. e Ca. 1. 11. q. 3. f In l. omnis definitio. de reg. iur. & in rub. eod. tit. lib. 6. g In d. c. venerabilis. h In ca. su. de præb. nu. 5.

eius potestas. æqua tamen videtur determinatio Innocentij, quæ potius auctoritate eius, & vsu, quam iure, defendi potest.

S V M M A R I V M.

- 1 Communicans alicui in actu, pro quo controuertitur an sit excommunicatus, non videtur iudicandus incidere in excommunicationem.
- 1 Vicarius generalis Episcopi excommunicati non est excommunicatus, nec euitandus, licet eius exerceat iurisdictionem.
- 2 Appellatio suspendit declarationem excommunicationis, duranteque lite non est vitandus. num. 3.

CONSILIVM VI.

EPISCOPVS ob præteritam inuocationem excommunicatus, & nominatim declaratus fuerat, & à tali declaratione appellauerat, & vicarius illius & alij ministri cum eo communicabant. Quæritur, an vicarius Episcopi ab alijs vitari debeat, & an alios communicantes cum Episcopo euitare vicarius teneatur.

1 Respondeo, præfatum D. consulentem, licet sit vicarius præfati D. Episcopi, & vt talis exerceat vices eius, & communicauerit Episcopo in actis, quæ dominus eius dicitur inuocando fecisse, non debere vitari ab alijs, nec teneri ad vitandum alios propter excommunicationem, quam præfatus Episcopus dicitur, & declaratus est incurrisse. Tum quia excommunicato Episcopo, non censetur excommunicatus vicarius eius. 2 Tum quia Episcopus negat inuocasse quidquid contra inhibitionem Rotæ, allegans, quod non pendeat lis super his, quæ dicuntur esse ab ipso inuocata: quoniam solum continuauit possessionem, quam habebat ante litem inchoatam, quod ei licebat.

2 Tum quia præfatus Episcopus appellauit à declaratione, qua fuit declaratus excommunicatus: & ita declaratio fuit suspensa: quia licet excommunicatio non suspendatur per appellationem, declaratio tamen, qua declaratur aliquis incidisse in excommunicationem, suspenditur per appellationem, iuxta glossam singularem & receptam. Et ita præfatus Episcopus non debet vitari, nec teneri vitare, durante lite super declaratione, vt post alios, quos ipse copiose citat, tenet Decius, & colligitur latè ex Felino. Et si Episcopus non tenetur alios vitare, nec alij eum, durante lite super appellatione, fortiori ratione non tenetur vitare, nec debet ab alijs vitari vicarius eius propter ipsius excommunicationem, &

S V M M A R I V M.

- 1 Capitulo absolute excommunicato, nullus ligatur: quia excommunicatio non tenet, quod si etiam excommunicentur culpabiles, tunc culpabiles culpa mortali (nam venialis non sufficit) ligantur. nu. 2. tenentur que taliter culpabiles etiam non denunciati se à communione abstinere. num. 3. & si celebrant, erunt irregulares. nu. 4. quamuis si non sint denunciati, alij non prohibeantur illos mortuos sepelire. num. 3.

CONSILIVM VII.

AN Collegio, vel Capitulo aliquo excommunicato, & denunciato pro tali, canonicus, vel collega illius Capituli, vel collegij mortuus possit iuste in loco sacro sepeliri?

1 Ad quod respondetur primo, quod sic, si excommunicatio fuit absolute lata contra Capitulum, vel collegium, nihil addito de singularibus eorum: quia excommunicatio fuit nulla, secundum omnes, per cap. Romana. h iuncta glossa, & late probatur ibi per Ioannem Andream, Dominicum & communem.

2 Secundo, quod idem est dicendum, si excommunicatio lata fuisset contra vniuersitatem, & quolibet singulares eius, qui fuerunt culpabiles in eo, pro quo excommunicatio fertur, & ipse mortuus non inueniatur culpabilis: quia non extenditur ad non culpabiles, secundum omnes. Quibus addo primo, quod non extenditur etiam ad culpabiles venialiter tantum: quia nemo incurrit excommunicationem generaliter latam, nisi propter culpam mortalem, & ita excommunicatio lata contra vniuersitatem, & singulares eius culpabiles, debet intelligi de culpabilibus mortaliter. Adde eisdem secundo, quod licet aliqui inuenirentur culpabiles mortaliter præsumptiuè quo ad forum exteriori, non tamen in-

cluderentur quo ad forum Dei, & conscientia sub tali excommunicatione: quia lex fundata super præsumptione non ligat eum, qui verè non fecit coram Deo id, quod præsumitur fecisse, argumen. cap. humane aures. a & cap. is qui, & cap. tua. b cum eis adnotatis quod est quotidianum & memorabile.

3 Tertio respondetur, quod præfatus mortuus iuste posset sepeliri, etiam si excommunicatio lata fuisset ita, vt comprehenderet singulares, qui essent mortaliter culpabiles, & ipse non fuit denunciatus talis: quia per dicta nemo hodie prohibetur communicare excommunicato viuo, nec mortuo, si non fuit denunciatus talis, per extrauagantem ad euitanda, re-latam à nobis in nostro Manual. confess. c

4 Quarto, quod idem, quod dictum est de canonico excommunicato sepeliendo, est dicendum de eodem viuo non vitando, propter easdem rationes; quamuis ipse vitare seipsum debet à communione aliorum, si excommunicatio lata fuit contra Capitulum, & singulares eius culpabiles, & ipse fuit mortaliter culpabilis: quoniam extrauagans prædicta, licet multum proficit communicantibus excommunicato non denunciato, nihil tamen prodest ipsimet excommunicato; & ita licet alij non teneantur eum vitare, ipse tamen tenetur vitare alios, argumen. cap. illud. d quia præfata extrauagans id expresse habet. Quæ ratione respondemus, huiusmodi canonicum Capituli denunciati excommunicati cum singularibus culpabilibus debuissent abstinere à celebrando, alioquin futurum esse irregularem quo ad forum conscientia, iuxta cap. clerici, & cap. latores, & ca. si celebrat. iuncta glossa. e

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatio absolute lata in Capitulum non ligat singulos; sed, si sit lata in Capitulum & singulos de Capitulo culpabiles: quia culpabiles mortaliter ligantur, tenenturque se à communione aliorum subtrahere. nu. 4. alij tamen possunt eis viuus & mortuus, etiam sepeliendo, modo non sint nominatim denunciati, communicare. num. 3.

- 1 Suspendio absolute lata contra Capitulum ligat singulos de Capitulo.
- 2 Præsumptiuè culpabilis mortaliter ligatur in foro exteriori excommunicatione generaliter lata contra culpabiles; licet coram Deo non sit excommunicatus, si non est mortaliter culpabilis.

CONSILIVM VIII.

QVÆSITVM est de canonico existente Romæ post denunciationem suspensionis sui Capituli ob non solutionem quindennij soluendi ab eo propter vniouem alicuius beneficii ei vni.

1 Ad quod respondeo primo, quod non videtur idem omnino dictum quo ad hoc de canonico Capituli suspensi denunciati, quod dictum est alibi de canonico Capituli excommunicati & denunciati: quia licet excommunicatio lata in Capitulum absolute non valeat, per cap. Romana. f suspensio tamen contra illud absolute valet, per cap. si sententia. g

S V M M A R I V M.

- 2 Excommunicatio generaliter lata in vniuersitatem, seu Capitulum, est nulla, & neminem ligat: quod si feratur in singulos qui fuerunt culpabiles, ligat tantum culpabiles, nu. 3. culpabiles inquam culpa mortali, num. 1. & 7.
- 4 Declaratio, quod quis incidit in excommunicationem generaliter latam, si fiat parte non citata, est nulla ipso iure. & num. 7.
- 5 Appellari etsi non possit à sententia excommunicationis ad effectum eam suspendendi; ab ea tamen qua quis declaratur in excommunicationem incidisse, datur appellatio; qua pendente, suspenditur eiusdem declaratorie effectus.
- 5 Appellatio etsi non detur in notorijs, neque à pœnis que incurruntur ipso iure; datur tamen à sententia iudicis aliquid notorium, vel aliquam pœnam incurram esse declarans.
- 6 Vniuersitas, seu Capitulum, & singuli de illis, sunt diuersa, vnde quod debetur à Capitulo, non debetur à singulis, ipsumque Capitulum est cogendum soluere, Capitulum vero singulos cogat ad soluendum pro rata, & num. 7. illos inquam, qui reperiuntur de Capitulo tempore solutionis debiti, etiam alias antea contracti, sicut & eisdem distribueret antiquum

creditum tunc exactum. num. 6.

- 8 Penarum ipso iure incurrarum executio fieri non potest, antequam declaratoria illarum incursum valide parte citata fiat.
- 9 Reo, a quo sitis aliquod debitum præterit, debet saltem officio iudicis dari copia scripturarum, super quibus se fundat sifcus, sicut & actorum copia etiam in criminali causa est danda.
- 10 Suspendio Capitulo ab ingressu ecclesie, soli culpabiles ligantur.

CONSILIVM IX.

NHABENS dignitatem, & canonicatum cum præbenda in quadam Ecclesia cathedrali, venit ad Urbem ad prosequendas quasdam lites Ecclesie suæ cum mandato ad id generali à Capitulo dato, & inuenit præfatum Capitulum excommunicatum, id est, denunciatum in loco solito pro excommunicato à iudice, vel subcolleto quindenniorum: qui rogatus ab ipso respondit id fuisse factum, eo quod præfatum Capitulum debebat ratione quindenniorum certam quantitatem scutorum; & illico scripsit id Capitulo, quod respondit, nolle se vt quidquam inuouaret super hoc, donec mandatum speciale acciperet super eo, quod ordinaret esse agendum. Intra quod tempus ipse N. missauit, & interfuit diuinis sine vilo scrupulo, putans se ob hoc nullam censuram incurrisse, nec incurrere. Iudex autem prædictus processit ad vltiora, eo quod non soluebatur præfata quantitas scutorum, & tandem relaxauit literas, siue schedulas, & cedulones contra præfatos canonicos generaliter, & nominando præfatum N. specialiter, cui simile numquam videtur fuisse factum: quia præbenda suæ dignitatis non est prima post pontificalem: idque fecit iudex, nulla citatione, nec monitione facta specialiter ipsi N. vt vni de Capitulo, nec tamquam procurator, nec ipsi Capitulo. Post quæ præfatus N. interfuit diuinis, non tamen missauit, neque ordine sacro alio vsus est.

Quæritur quid oporteat præfatum N. facere, ne peccet, præsupposito quod non habet mandatum sui Capituli ad soluendum, & quod non fuit citatus, & quod nulla monitio est facta præfato Capitulo, vt solueret præfata quindennia: & quod omnem curam & diligentiam adhibuit, vt præfatum Capitulum soluat quæ debet; & quod obtulit se soluturum pro rata cum pattem, quæ pro sua præbenda ei contingit, quod paratus est facere: & quod non apparet vlla obligatio, qua præfatum Capitulum teneatur soluere vlla quindennia, præterquam acceptatio annexionis quorundam beneficiorum: & quod præfatus subcollector prima vice excommunicauit ob minorem quantitatem, & vltima vice pro maiori, quo videtur non satis constare de debito: & quod magna pars quantitatis expressè in secunda vice dicitur cepisse deberi ante 120. annos.

Huic quaestioni ægro animo respondeo, vt cuidam alij simili respondit Oldradus, a nec vllatenus respondissem, nisi obligatio magna, qua teneor inferuire mittenti illam mihi, ad id me adigeret. Tum quia agimus Romæ, vbi sunt multi harum rerum expertissimi, & ipse non satis noui leges, nec mores Romanos, ex quibus eius decisio est haurienda, sicut & ille legum Cæsarearum peritissimus in materia censurarum fulminatarum à Papa vix fuit ausus respondere. At tamen submittens omnia censuræ S. D. N. & me peritoris, dicam sequentia.

1 Primum, videri necessarium certa responsuro legisse, aut certe intellexisse primo tenorem scripturæ continentem vniouem, vel annexionem bonorum, ratione quorum huiusmodi quindennia debentur; secundo scripturam, qua procurator Capituli obligauit ipsum ad soluenda quindennia; tertio tenorem mandatorum, quibus procuratores, qui præfatas vnioues, vel annexiones impetrarunt, poterant obligationes facere ad soluenda quindennia; quarto processum, quem fecit iudex, aut subcollector in procedendo ad declarationem, & denunciationem contentorum in ea, præsertim ad declarationem prædicti N. quorum nullius copia, vel summarium datur.

Secundo, certum esse neminem incurrere excommunicationem generaliter latam, nisi ob peccatum mortiferum, b & consequenter cum excommunicatio, de qua agitur, sit ge-

neraliter lata, non incurrit eam præfatus N. nisi peccauerit mortaliter circa præfata solutionis omissionem.

2 Tertio, quod si per bullas præfatarum vniouum fuit lata excommunicatio in Capitulum simpliciter & absolute, nihil valet, & non ligat Capitulum, per cap. Romana. a immo neque vllum negotiorum gestorem, neque vllum canonicum: quia quidquid ibi glossa dicit, & inter doctores controuertatur, verior conclusio est, quod talis excommunicatio est ipso iure nulla propter verbum, penitus, in ipso appositum.

3 Quarto, quod si excommunicatio non fuit lata in vniuersum Capitulum simpliciter & absolute, sed cum additione, & in singulos eius canonicos, qui forent culpabiles, id est, quorum culpa omitteretur solutio quindenniorum; iudicandi essent excommunicati illi, quorum culpa solutio fuisset omissa: quia licet excommunicatio non possit in vniuersitatem ferri propter rationes, quas diuersi in diuersis locis tradunt, vt in his Felinus, b potest tamen ferri in singulos vniuersitatis, qui culpabiles forent, per ipsum præfatum S. in vniuersitatem. c & argumen. cap. proposuit. d quod in hoc ante omnes citauit Hostientis, e qui fuit discipulus & Cardinalis ipsiusmet Innocentij III. conditoris præfati cap. Romana. & præfati sui S. in vniuersitatem. quæ sententia verior nobis videtur, quam contraria, saltem ad consulendum: quamquam disputando illa defendi posset: limitando tamen, vt procedat in illis singularibus canonicis, qui non quali quali culpa, sed mortifera forent culpabiles: quandoquidem, vt dictum est, nulla excommunicatio maior generaliter lata includit & ligat aliquem, nisi mortifere peccantem, vt dictum est.

4 Quinto, quod nemo debet declarari excommunicatus per excommunicationem generaliter latam, nisi res esset notoria, antequam citetur, & audiat, iuxta glossam celebrem adiuncto textu, f de censibus, cui similis in clemen. 2. g quæ sunt receptæ communiter, & late tradit Felinus, h ita quod declaratio facta sine citatione est nulla; sicut alia sententia lata sine citatione legitima sunt nullæ, quando illa requiritur, i quia contra inauditam partem etiam Papa non potest quidquam definire, vt ipsemet testatur, k & concordat cap. nos in quemquam. l

5 Sexto, quod licet à sententia excommunicationis non possit appellari ad effectum suspendendi eam, m à declaratione tamen, qua quis declaratur eam incurrisse, potest appellari, etiam ad effectum suspendendi eam: ita quod appellatione pendente nihil ei obstat, iuxta glossam receptam, n vt latius tradit Felinus, o vbi adducit illud Panormitani, p quod quamuis in facto vero notorium non possit appellari, vt in cap. cum sit Romana. q tamen à sententia iudicis declarantis factum esse notorium posset appellari, cum iudex posset iniuste declarasse: sicut in simili dicit glossa, r quod licet à sententia iuris non appelletur, vt in cap. quia nos. s à sententia tamen iudicis declarantis quam incidisse in pœnam legis bene potest appellari.

6 Septimo, quod debitum à Capitulo non censetur debitum à singulis Capituli: quia aliud est vniuersitas, siue collegium, & aliud singuli vniuersitatis, siue collegij, t & aliud Capitulum, & aliud singuli de Capitulo, v vbi late Felinus, x ex quo & alijs determinat Calderinus, y quod fructus obuenientes Capitulo debent distribui canonicis viuentibus nouis tempore distributionis faciendæ, licet obuenissent Capitulo, antequam ipsi fierent noui canonici: quia Capitulum semper est idem, secus de debito à Capitulo, siue debitum fuisset contractum à Capitulo, antequam illi noui fuissent facti canonici, siue post: quia debitum à Capitulo, non debetur à singulis de Capitulo; & ita præfatus N. non videtur debere quidquam ex quindennijs præfatis, sed suum Capitulum, & consequenter illud est cogendum ad soluendum, & non præfatus N. etiam pro parte ad quam soluendam posset cogi à Capitulo ratione suæ præbende. quod confirmari potest per alia multa; quæ citat Felinus. z

7 Ex prædictis inferitur primo solutio quaestionis, scilicet quid possit, vel debeat facere præfatus N. quo viter offensam humanam, vel diuinam, & sanctitatis S. D. N. & Capituli sui. Inferitur enim primo, quod quia nemo debet alterius causa adeo prægruari, nec regulariter cogi ad soluendum alterius debita, a probabiliter potest allegare nihil se

a Cap. 1. de offic. vicar. li. 6.

b Cap. 1. de re iud. pendente.

c Ca. pastoralis §. verum. de appell. d In c. cupientes §. quod si per vniuersitatem in verb. priuati. de elec. li. 6. e In c. peruenit. de appell. f In c. Rodolphus. de re iud. num. 43. g Ca. cum in cunctis. de elec. li. 6. h In c. cupientes. de elec. li. 6. i In c. Rodolphus. de re iud. num. 43. k In c. cupientes. de elec. li. 6. l In c. Rodolphus. de re iud. num. 43. m In c. cupientes. de elec. li. 6. n In c. cupientes. de elec. li. 6. o In c. Rodolphus. de re iud. num. 43. p In c. cupientes. de elec. li. 6. q In c. cupientes. de elec. li. 6. r In c. Rodolphus. de re iud. num. 43. s In c. cupientes. de elec. li. 6. t In c. cupientes. de elec. li. 6. u In c. cupientes. de elec. li. 6. v In c. cupientes. de elec. li. 6. w In c. cupientes. de elec. li. 6. x In c. cupientes. de elec. li. 6. y In c. cupientes. de elec. li. 6. z In c. cupientes. de elec. li. 6.

g Ca. cum in cunctis. de elec. li. 6.

h In c. cupientes. de elec. li. 6.

i In c. cupientes. de elec. li. 6.

k In c. cupientes. de elec. li. 6.

l In c. cupientes. de elec. li. 6.

m In c. cupientes. de elec. li. 6.

n In c. cupientes. de elec. li. 6.

a 22. quest. 1. b De spons.

c Ca. 17. nu. 35.

d De clerico excommunicato minif.

e De clerico excom. minif.

f In vniuersitate. de sententia exco. li. 6. g De sententia. exco. li. 6.

a Conf. 20.

b Cap. nemo. de ca. nullus. li. 3.

a § in vniuersitate. de sent. excomm. lib. 6.

b In c. eam te. de re iud. c In verb. culpabiles. d De cler. excomm. minif. e In summa de contumacia. §. §.

f In c. present. verbo confiteri. g Bode. verb. de penis. h In c. Rodolphus. de re iud. §. §. i Cle. pastoralis §. exterrum de re iud. k In c. cupientes. de elec. li. 6. l In c. cupientes. de elec. li. 6. m In c. cupientes. de elec. li. 6. n In c. cupientes. de elec. li. 6. o In c. cupientes. de elec. li. 6. p In c. cupientes. de elec. li. 6. q In c. cupientes. de elec. li. 6. r In c. cupientes. de elec. li. 6. s In c. cupientes. de elec. li. 6. t In c. cupientes. de elec. li. 6. u In c. cupientes. de elec. li. 6. v In c. cupientes. de elec. li. 6. w In c. cupientes. de elec. li. 6. x In c. cupientes. de elec. li. 6. y In c. cupientes. de elec. li. 6. z In c. cupientes. de elec. li. 6.

z In d. c. cæto.

a Ca. non debet. de re iud. lib. 6.

debeo ob pr fata quindena, quippe que licet debeatur a suo Capitulo, non tamen ob id debentur ab ipso: quauis cogi possit a suo Capitulo ad contribuendam partem, que suam prebendam contingeret, si Capitulum deberet illa soluere, per proximè dicta.

Secundo, quod etiam iuste posset allegare, se non esse excommunicatum, si excommunicatio lata fuit in Capitulum absolute, per tertium dictum; immo nec si fuit lata in Capitulum cum additione, & in omnes capitulares culpabiles, si ipse non fuit culpabilis culpa mortifera, per 4. dictum.

8 Tertio infertur, quod etiam potest iuste allegare declarationem, qua est declaratus excommunicatus, non fuisse iudicam, immo fuisse nullam, si non fuit citatus ad videndum se declarari, per quintum dictum, & Oldradum, a vbi concludit exequutionem pœnæ incuria ipso iure non posse fieri antequam præcedat declaratio valida facta citata parte: pro quo est textus in cap. cum secundum, b quod habet, quod quamuis bona hæreticorum ipso facto fisco acquirantur, non tamen fit exequutio, & occupatio ante sententiam declaratoriam.

Quarto, quod præfatus N. potest agere de nullitate præfate excommunicationis, & præfate declarationis ob causas supra tactas. c

Quinto, quod præfatus N. potest appellare à præfata declaratione ob causas etiam prædictas.

Sexto, quod potest implorare officium iudicis competentis ad cognoscendum de causis quindenniorum, & eorum à quibus factæ sunt declarationes prædictæ, iuxta cap. 2. d & alia plurima, quæ post Panormitanum & Imolensem assert & citat Felinus, e & supplicare humiliter, vt iubeat sibi fieri copiam illorum quatuor, quæ in primo dicto desiderantur. Tum quia necessaria sunt ad hoc, vt ipse noscat, an teneatur soluere, nec ne.

9 Tum quia ipse est reus, & reuer. Camera, siue fiscus tenet vicem actoris, siue accusatoris: & actore non probante, reus absoluitur. f Tum quia acta in iudicio, tam ciuilia, quam criminalia sunt edenda parti, & omnia alia instrumenta, saltem causa cognita officio iudicis. g Tum quia vnde iura emanant, iniuria non debet prodire, h & iniustum esset damnare præfatum N. non facta sibi copia eorum, in quibus præfata reuer. Camera se fundat ad videndum si sint vera ea, quæ apud ipsam contra eum per subreptionem fortè malè allegantur.

Septimo, quod consulendum videtur præfato N. vt adeat aliquem caudificum satis peritum styli curiæ, & roget eum, vt primo componat ei libellum, siue petitionem secundum formam, quam illa seruat in implorando officio iudicis: quod non proponitur pro actione, sed humiliter potest peti ante litem contestatam, ad hoc vt concedatur ei copia præfatorum quatuor, quæ diximus in primo dicto esse necessaria ad respondendum cum debita reuerentia. Secundo, vt componat ei alium libellum; vel aliud capitulum eiusdem libelli, in quo reuerenter dicat præfata excommunicationem, & declarationem, qua ipse declaratur excommunicatus, esse inuvalidas, & nullas, & ideo reuocandas, vel certè declarandas esse tales ob causas supra dictas.

Tertio, quod componat alium libellum, vel aliud capitulum eiusdem, quod appeller à declaratione præfata, allegando eam esse nullam, & petendo eam declarari talem ob defectum citationis, & alia prædicta.

Quarto, quod componat alium libellum, vel aliud capitulum eiusdem libelli, quo reuerenter petat absolutionem ad cautelam ab excommunicatione præfata, quam allegat esse nullam ex causis prædictis, offerendo cautionem, quam in huiusmodi casibus mandat offerri Papa, i licet enim etiam absque tali absolutione deberet audiri, vt præfatus Oldradus, k post alios consuluit; modestius tamen fuerit illam petere: & si stylus curiæ patitur, præfatus caudificus posset addere præfato suo libello, vel libellis appellationem à præfatorum positurum negatione.

Cæterum præfatus d. N. non debet se ob ea, quæ fecit, putare irregularem, neque abstinere necessario à diuinis in foro conscientie, neque in foro exteriori, durante lite super præfatis causis nullitatis, appellationis, & iniustitie, per ea quæ poterunt postea scribi.

10 Maius dubium esset de suspensione; quia illa potest ferri absolute in vniuersitatem, Capitula, & conuentum, vt probatur in cap. quia sepe. a & dicimus nos in Man. confess. b nihilominus tamen idem videtur dicendum de illa: quoniam, vt nos diximus post Caietanum & alios, c non potest illa ferri, nisi ob culpam eius, in quem fertur, & consequenter suspensio Capitulo, non censetur suspensio singulares eius, nisi sint culpabiles: at consulens in nulla culpa fuit propter ea, quæ narrantur in casu proposito; ergo neque suspensus. Quæ conclusio iusta, æqua, & sancta videtur no bis per supra dicta, omittis alijs, quæ pro & contra adduci possent. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Promittens dare tot curiali apud Sedem Apostolicam gratiam impetranti, nolenti promissionem acceptare, nisi pecunia deponeretur, non ligatur quidem ratione pacti, quod parte recusante non intercessit, ligatur tamen ratione promissionis etiam non acceptata. & num. 6.
2 Ignorans probabiliter quid omnino esse peccatum, à toto excusatur: at qui ignorat solum circumstantiam aggravantem, pro dicta circumstantia tantum excusatur, at qui solum ignorat pœnam, ab ea non excusatur. num. 3. nisi sit pœna excommunicationis, vel alia admodum extraordinaria, qua iuste potuit ignorari tali delicto imposta. num. 4.
3 Extrauagans Bonifacij VIII. innouata per Gregorium quo ad obligationem denunciandi delinquentes non est virecepta.

CONSILIVM X.

PRO gratia apud Sedem Apostolicam obrinenda quidam constitutionis Gregorij XIII. ignarus curiali promittebat ducatos duodecim dare, si gratiam impetrasset: curialis noluit, nisi dictos deponeret ducatos, acceptare, nec promittens voluit depositum facere. Queritur, an pœnas incurrerit, maximè etiam quia non denunciavit intra triduum.

1 Respondeo primo, quod pro parte affirmante, quod prædictus dominus consulens incurrerit prædictas censuras, facit primò, quod videtur fecisse pactum de dandis duodecim scutis. Secundò, quod promisit dare illa. Tertio, quod non denunciavit intra triduum eos, quos nouit pactos fuisse de dando certo pretio.

Secundò respondeo, quod prædictus dominus consulens non incurrit prædictas censuras bullæ, eo quod fecerit pactum de dando aliquid pro gratia obrinenda: quia non fuit pactum, licet voluisset id facere: is enim, cum quo voluit pacisci, noluit facere quod ipse petebat, nisi depositis in primis duodecim scutis, & illa non fuerunt deposita.

Tertio, quod maius dubium est, an incurrerit propter promissionem: quia licet non peruenerit ad pactum, eo quod promissarius non consensit absolute, nec acceptauit illam, sed solum sub conditione, quæ non fuit adimpleta, tamen facta fuit promissio: & ad incurrendas pœnas illius extrauagantis sufficit promissio etiam sine pactione, vt colligitur ex prædicta extrauagante, vt diximus in comm. d

Quarto, quod non est minus dubium, an prædictus dominus consulens possit excusari per ignorantiam. Nam pro parte negante facit primo, quod licet ille probabiliter ignorasset prædictam extrauagantem & eius pœnas, non tamen probabiliter iguorabat esse peccatum obtinere huiusmodi gratiam per pecunias, vel per pactum, vel promissionem dandi eas: quia hoc iure naturali, diuino, & humano antiquiore, & præcedenti illam extrauagantem erat peccatum, probatur enim in prædicto com. e quod omnia illa, quæ prohibentur in hac extrauagante, sunt prohibita iure naturali, diuino & humano antiquiore illa.

2 Secundo, quod licet qui facit aliquid, quod omnino probabiliter ignorat esse peccatum, excusatur omnino à pœna peccati, vt tenet D. Thomas receptus, f qui tamen scit, vel scire debet aliquid esse peccatum, sed ignorat aliquam circumstantiam, propter quam est minus peccatum, quam ipse putat, licet excusatur à tanto, non tamen

a De ele. li. 6. c. si sententia. de sen. excom. b Ca. 27. nu. 165. c In d. c. 27. v. 152.

d De dat. & promiss. not. 8. num. 11.

e Not. 3. nu. 5.

f 2. q. 70. a. 3.

à toto, id est, licet non peccet tantum, quantum peccaret, si nõ ignorasset illam circumstantiam, peccat tamen tantum ad quantum sufficit scientia, quam habebat, vel debebat habere. Verbi gratia, si putans probabiliter hominem dormientem sub rupe alicuius môtis esse ceruum vel hinnulum eius, occideret lagitta, nullatenus peccaret: quia ignorat omnino id esse peccatum: si tamè sciret, vel deberet scire eum esse hominem, ignoraret tamen probabiliter & inuincibiliter eum esse suum patrem, excusaretur quidem à peccato parricidij, quod est maius, quàm homicidium simplex; non tamen à peccato homicidij simplicis: & ita licet excusaretur à tanto, non tamen à toto, vt ex eodem D. Thoma recepto, a colligitur. At prædictus dominus consulens sciebat, vel debebat scire, vt prædictum est, promissionem illam esse peccatum, licet nesciret assè adeo graue, a deoque Apost. Sed i exofum, & adeo grauius ab ea puniendum, ergo licet non peccauerit tantum, quantum peccasset, si sciuisset eam esse tam grande peccatum; peccauit tamen tantum, ad quantum scientia sua sufficiebat.

3 Tertio, quod non requiritur, ad hoc, vt aliquis incurrat pœnam alicuius legis, vt sciat talem pœnam ab ea lege impositam, alioqui rustici, mulieres, monachi, præsertim inclusi, iniuste castigantur pœnis canonum, & legum, quas nesciunt esse per illas statutas; cuius contrarium seruat totus mundus, & tota Ecclesia Christiana, & probatur per regulam iur. ignorantia facti, non iuris excusat. b

Contrarium tamen arbitror esse verum, per ea, quæ breuiter tradimus in Man. confess. c vbi post alia, quæ d scribuntur, tradimus, quod licet ignorantia, etiam qui est causa peccati, non excuset à peccato transgressionis legis naturalis, vel diuinæ, excusat tamen à pœna excommunicationis lata contra transgressores eius, & etiam ab alia extraordinaria, secundum Antonium, e & D. Antoninum & alios ibidem citatos, pro quibus est textus, f & ex his, quæ illis addimus in Manu. g vbi tanguntur paulo altius rationes huius conclusionis. Et ita licet prædictus dominus consulens non excusatur à peccato transgressionis legis naturalis diuinæ, qua prohibetur talis promissio, excusatur tamen à pœna excommunicationis, & alijs pœnis valde extraordinarijs præfate extrauagati adiectis.

Non obstant opposita: quia responderetur, cõcedendo quidem prædictum dominum consulentem non excusari omnino à toto peccato, sed sic à tato, id est, quod peccauit promittendo, sed non tatum, quantum peccasset, si sciuisset promissionem illam esse adeo grauem, & sub tam grauibus pœnis veritam: & quod licet sciret, vel debuisset scire promissionem illam esse peccatum, quia iure naturali, diuino, & humano antiquiore illa extrauagante vetabatur; non tamen sciebat, nec tenebatur scire coram Deo, saltem quo ad forum conscientie, tam grandes, & extraordinarias pœnas esse adiectas contra illam promissionem; quoniam illa iure humano tantum infliguntur; & ideo licet incurrerit peccatum, & possit ob id iuste puniri, non tamen est puniendus illis pœnis grauibus, & extraordinarijs, & adiectis illi extrauagati quas in foro Dei & conscientie iuste potuit ignorare, vt bona pars hominum ignorat, licet in foro exteriori præsumeretur scire, quia fuit solemniter publicata in locis ad id deputatis.

5 Quinto, quod prædicta extrauagans post inuouationem suam non videtur esse recepta quo ad obligationem denunciandi transgressores eius, sicut etiam cõdita à Bonifacio viij. nõ videtur fuisse vmquã recepta; cuius rei rationes aliàs in sacro Pœnitentiariæ pratorio reddidim, g & ita quo ad illã partem non obligat, iuxta notata, h & glossam celebrè & receptam, i & ea, quæ latius adducimus in Man. confess. k & Milc. 47. l

6 Itaque resoluendo dubium, dicimus præfatum dominum consulentem peccasse quidem volendo pacisci, & promittendo, sed non incidisse in pœnas extrauagantis. Tum quia licet voluisset pacisci, non tamen fuit pactus. Tum quia licet promississet, & debuisset scire promissionem illã esse peccatum, nesciebat tamè, nec tenebatur scire in foro conscientie tã graues pœnas contra eam facientes esse impositas; & ita quo ad forum Dei & conscientie non incurrit illas, licet quo ad forum exterioris præsumeretur scientia, & consequenter incurrat pœnarum. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Promissio de dando pro gratia obrinenda apud Sedem Aposto-

- licam est subiecta pœnis, etiam gratia non obtenta, secus quo ad mediatores, qui non promiserunt, licet auxilium, consiliũ, & fauorem præstiterint. num. 4.
2 Promissio illa est, qua quis se ipsum saltem naturaliter obligat, vel intentionem habet se obligandi: qualis non est, si dicam. Talis tibi daret, vel scripsisset mihi quod tibi daret, vel si hoc faceres. vnde non subicitur pœnis, sicut nec illa, qua facta etiam in materia licita non obligaret. & num. 4.
3 Ignorantia pœnæ excommunicationis, vel alterius exorbitantis annexæ rei iure naturali vel diuino prohibite, potest esse etiam ipsa causa peccandi, quando scilicet si illam scirem, non peccarem, & ita excusat à pœna, licet non excuset à peccato.
3 Ignorantiam excusantem à pœna habet ille, qui licet haberet notitiam constitutionis prohibentis, ignorabat tamè specialiter in ea contenta, ac pœnas, iuncta figuratiõne questionis.

CONSILIVM XI.

TITIVS dixit Sempronio: Ego donarem centum ei, qui mihi impetraret dispensationem matrimonialem, quam habeo in hac supplicatione expressã. Sempronius accepit dictam supplicationem, & adiunxit Scium, dicēs ei: Est data mihi hæc supplicatio; si amicus tuus obtinebit hanc gratiam, lucrabitur 100. scuta. Scius tradidit illam supplicationem Meuiõ, cui dixit eadem verba. Meuiõ tandem, accepta dicta supplicatione, alioquutus est seruitorem alicuius Illustrissimi prædicta obtentione, à quo accepit responsum, quod ipse aliàs habuit pro manibus dictam supplicationem, & quod summus Pontifex nolebat gratiam facere.

Queritur, an dicti mediatores incurrerint censuras extrauagantis Gregorij XIII. ab ipso. attento maximè, quod ipsi mediatores, licet diu Romæ permanerint, & olim audiuerint in generali, existere quendam bullam de datis & promissis pro gratia & iustitia, ignorabant tamen contenta specialiter in ea, & etiam pœnas.

1 Ad hanc questionem respondeo multa posse pro vtraque parte adduci. Quandoquidem pro parte affirmante facit, quod ad incurrendas censuras præfate extrauagantis, non requiritur, quod obtineatur gratia, vel iustitia: sed sufficit promittere, pacisci, vel dare aliquid pro ea obtinenda, vt nos probamus in com. de datis & promiss. a Neque requiritur, quod promissio fiat pro iustitia, vel gratia obtinenda in vtilitatem promittentis, sed sufficit, quod fiat in vtilitatem tertij, vt adnotamus in d. com. b Facit etiam pro hac parte, quod ad incurrendas censuras præfatas sufficit dare auxilium, consilium, vel fauorem.

2 His tamen non obstantibus, pars negans est verior. Primo quidem, quod nullus horum quidquam promissit: aliud enim est promittere aliquid alicui, & aliud esse dicere illi. Ille vel ille daret tibi centum, si faceres illud, aut illud. Qui enim promittit, obligat seipsum, vel habet animum se obligandi saltem naturali obligatione, iuxta le. 1. c. & §. scriptum. d & proprius in l. 2. e quæ habet, proxeneta, & mediatorem, siue consiliatorem, non teneri mandato, vel obligatione descendenti ex illo contractu, qui fit inter alias partes, eo mediantē, vel consulente.

Secundo, quod præfata extrauagans non includit promissiones, quæ sunt ipso iure nullæ, licet in materia minime vetrica fierent, qualis est promissio iocosa, vel ab infante, vel furioso facta; & talis videtur esse illa, qua quis dixerit alicui, Petrus mihi scripsit, quod daret 100. ei, qui sibi impetraret illam, vel illam gratiam.

3 Tertio, quod ignorantia præfatorum mediatorum videtur excusare illos à pœnis præfate extrauagantis per ea quæ breuiter tradimus in Manu. confess. f vbi post alia, quæ e scribuntur, tradimus, quod, licet ignorantia etiam quæ est causa peccati, non excuset à peccato transgressionis legis naturalis, vel diuinæ: excusat tamen à pœna excommunicationis lata cõtra transgressores eius, & etiam ab alia valde extraordinaria, secundum Antonium h & D. Antoninũ & alios citatos: pro quibus est textus in cap. 2. i illa ignorantia fuit causa peccandi, ita quod si sciuisset tales pœnas fuisse impositas, nõ fuissent transgressi illam, & ex his quæ illis addimus in eodem Manuali, k vbi paulo altius tanguntur seminata rationum huius conclusionis. Et ita, licet præfati

a Conf. 20. v. 58.

b De har. li. 6.

c In præf. 2. 3. & 4. dictis.

d De off. iudicis. c. ibidem.

f Le. quia accusat. C. de edendo. cum si mil. g Le. 1. c. 2. C. de edendo. h L. memine rit. Cod. vnde vi.

i In c. solet de sententia excom. lib. 6. k In præf. con. 20. & 105.

a In d. a. 3. & eadem quæst.

b Li. 6. cum si milibus. c Cap. 23. num. 47. d à num. 45.

e Ca. à nobis. 1. de se. & exco. fin. c. 2. de cõ. lib. 6. g Cap. 27. nu. 174.

a Not. 8. nu. 11.

b Not. 12. nu. 27.

c ff. de pollicita. d In st. de inu. sil. stipula. e ff. de proxenet.

f Cap. 23. nu. 47. g In nu. 45.

h Ca. à nobis. i De confit. lib. 6. k Ca. 27. nu. 172.

non excusentur à peccato transgressionis legis naturalis, & diuina, qua prohibetur talis promissio, excusantur tamen à pœna excommunicationis & alijs pœnis valde extraordinarijs præfate extrauaganti adiectis.

4 Ad primum oppositum respondetur, concedendo assumptum; negando tamen, quod prædicti mediatores fecerint vllam promissionem, præsertim talem, quæ obligasset eos, etiam si fuisset facta in materia debita & iusta.

Ad secundum responderetur, concedendo assumptum, quando peruenit ad obtentionem gratiæ; secus autem est, quando non est ad id peruenit, propter rationem neruosâ, quam posuimus in dicto com. Salua, &c.

SVM MARI VM.

1 Promissio generalis sola intentione mortifera, & talis, quæ nec in materia licita induceret obligationem non videtur subici pœnis extrauag. Greg. XIII. vt etiam dicitur de simonia mentali, secus est de promissione tacita, & virtuali.

CONSILIVM XII.

AN promissio facta ab aliquo pro iustitia, vel gratia, per verba generalia, per quæ in foro exteriori non obligare tur ad licita, sit mortalis, & incurrat pœnas impositas à Bonifacio VIII, & Gregorio XIII. in extrauagante ab ipso. Pro parte negante huius questionis, quæ videtur omiffa in nostro cõmentario super eadem extrauagante, & facit, quod vt vbi supra determinatur, promissio, quæ sola intentione est illicita, non includitur sub illa extrauagante, & quod ad incurrandam pœnam illam non sufficit intentio, siue voluntas dandi, pacificendi, vel promittendi, etiam illicitè; sed oportet, quod sequatur datio, pactio, vel promissio illicita; qualis non videtur esse illa, quæ sola voluntate & intentione est illicita.

Pro parte verò affirmante facit, quod ibidem determinatur, promissionem, & pactiõnem non solum expressam, sed etiam tacitam contineri sub eadem, & quod voluntas faciendi id quod est mortiferum peccatum, est mortale, & quod voluntas profecto reputatur.

Facit etiam pro negatiua, quod simonia mentalis licet sit mortifera, nõ tamen sufficit ad incurredas pœnas impositas.

SVM MARI VM.

1 Dans, vel promittens, etiam absens, sollicitatori Romæ moranti pro strenua bonæ expeditionis beneficij in Curia obtinendi, incidit in extrauag. de datis, absens autem durante ignorantia bulla excusatur, sed presens illam sciens non nisi à pœnis additis per Greg. XIII. consultet, & si ipse cõdonationem pœnarum, & reualidationem gratiæ in foro conscientie petat.

CONSILIVM XIII.

VIDAM N. residens in Hispania, & ignorans extrauagantem, ab ipso, Gregorij XIII. scripsit Romam ad Cæsarem, rogans, vt expediret quamdam prouisionem cuiusdã beneficii, ad quod erat nominatus à Rege, promissis 40. vel 20. pro strenua, vel mãcia bonæ expeditionis qui Cæsari expeditur bene literas, & ex pecunijs, quas per literas cambij misit, accepit sibi pro strenua 25.

Quaritur, vter eorum, an vterque, an neuter incurrerit pœnas extrauag. præfate.

1 Respondeo primo, præfatum N. satis excusari posse à pœnis præfate extrauagantis saltem quo ad forum conscientie, ob ignorantiam, donec sciuerit præfatum extrauagantem & quod contra eiusdem extrauagantis prohibitionem promissis & accepti illi 25. ducati fuerunt, per quãdã, quæ de ignorantia scripsimus ipsi in h. Manu. confessi.

Secundo, quod non sunt mihi vires, quas multum desiderabam adesse ad defendendum Cæsarem, & liberandum ab incurfione trium pœnarum de octo, quas ipse colligo in cõmentario prædictæ extrauagantis, quamuis quo ad primam & alias quatuor postremas arbitror ipsum liberũ esse quo ad forum conscientie, ad finem, vt non teneatur ipse illas per se absque iudicis sententia subire.

Tertio, quod D. consulens consultè facit seruando hanc rem secretam, & petendo in sacra Pœnitentiaria condonationem harum pœnarum, & reualidationem præfate prouision-

nis, nullius expresso nomine, & quatenus licuerit, nos quoque fauebimus ei, ad gloriam Dei, qui nos omnes saluet. Amen.

SVM MARI VM.

1 Promissio conditionalis dandi, si intra tale tempus ei obtinebit gratiam, etsi deficiente conditione euanescat, & sit nulla, non tamen desinit comprehendere sub extrauag. ab ipso. gratiæque etiã postea illius occasione procurata & obtenta, & sine qua procurata non fuisset, etiam nulla est. Itemque & dicta promissio etsi nulla sit, pœna tamen digna esse potest. num. 3.

2 Gratia illa videtur posse dici subreptitia, quæ fuit obtenta per promissionem, seu donationem adeo malam, factam mediatori quam si concedens sciuisset, gratiam nequaquam concessisset.

CONSILIVM XIV.

GERMANVS ignorans extrauagantem Gregorij XIII. Cuidam curiali, & secretario cuiusdam magnatis promissit 500. aureos, si infra annum 1580. à summo Pontifice impetraret dispensationem. Is à mercatore creditum, seu literas obtinuit, & misit, vt ille posset dictam summam accipere. Secretarius sollicitauit dictam gratiam, & post annum 1581. eam tandem obtinuit, & literas expeditiuit. Dubitatur, an promittens incurrerit pœnas per Gregorium XIII. impositas.

1 Perpenfis responsis ad quæstiones prædictas redditus à viro pio, eodemque erudito, vt ipsa indicant, videtur primo, quod præfatus A. non incurrit excommunicationem inflicta per extrauagantem, ab ipso, in foro conscientie, si verè coram Deo eius pœnas ignorabat, per ea, quæ ipse citat, & per ea, quæ nos addimus in Manu. confessi. Secunda verò responsio: quæ concludit præfatum dispensationem valere eã ratione, quod nõ videtur impetrata per sordes, quia nõ fuit impetrata per promissionem validã, eo quod promissio fuit conditionalis, si intra annũ 1580. impetraret, & non fuit impetrata intra illũ, sed postea, vt in facto proponitur, nõ videtur firma. Tum quia præfata extrauagans non requirit promissionem validã, ad incurrendas pœnas eius, immo præsupponit sufficere inualidam, præsupponit enim pacta, promissiones, & alia, quæ vetat, esse quidem actiones malas, & ipso iure nullas, attamen eas sufficere ad incurrendas pœnas prædictas. Tum quia præfata extrauagans non requirit promissionem, vel pactiõnem puram, nec conditionalem, sed solum in genere pactiõnem, vel promissionem, quæ in casu proposito contigit. Tum quod ex prædicta responsione sequeretur, quod valeret omnis iustitia, vel gratia impetrata per promissionem conditionalem, si post lapsum temporis ad impetrandum præfatum impetraretur: quod videtur inconueniens: quoniam aperiretur via fraudandi prædictam extrauagantem: siquidem omnis, qui vellet impetrare huiusmodi iustitias, vel gratias; posset promittere magnam summam alicui, si intra 20. dies impetraret eas illi, & ille impetraret post 20. dies intra 30. vel 40. quia valeret impetratio, & non esset locus pœnis illius. Tum quod in casu proposito concurrunt omnia necessaria ad hoc, vt habeant locum pœnæ præfate extrauagantis, quoniam interuenit in eo pactum, & promissio dandæ pecuniæ, immo & datio, & receptio illius, quin etiam obtentio gratiæ: ergo etiam censendæ sunt pœnæ incurfæ, per ea quæ nos in d. extrauag. diximus.

2 Tum denique quod prædicta pactio, promissio, pecuniæ missio, & eius receptio fuerunt causa, sine qua dispositio non fuisset obtenta: & causa obtentionis fuit illicita, saltem ex parte secretarij, qui sciens non licere impetrationem gratiæ, vel iustitiam factam ob pactum, vel promissionem, dationem, vel receptionem pecuniæ, eam fecit: & quod dici potest subreptitia, eo quod nõ exprellit præfata intercessisse: quia clarũ est, difficilium Papam concessurum fuisse, si ea ipsi expressa fuissent.

3 Non obstat, quod promissio conditionalis neminem obligat ante conditionis aduentum, quia ex hoc non sequitur, quod promissio conditionalis ante impletam conditionem non possit esse mala, & delictum dignum pœna & castigatione. Si quis enim promitteret alteri centũ, si intra annum occideret aliquem, promissio quidem esset nulla ante & post impletam conditionem, & non posset agi ex illa, d

2 Ca. 27. nu. 274.

b Not. 10.

c Ar. e. postulat. ff. de iur. i. de hom. l. 6.

a Not. 3.

b De reb. dat. & prom. c. Nu. 21. & duobus seq.

d Cap. si cui. de pœ. dist. 1. c. Ca. dixi. & ca. magnam. ead. dist. f Cap. si. de simon.

g De datis & promiss.

h Cap. 27. i Num. 274.

k Notab. 31.

attamen ante & post impletam conditionem esset promissio mala, & digna pœna, vt palam est.

Non obstat etiã ea, quæ citantur ex Panormitano, quoniam nec illud cap. nec aliud ex eo elicium ab eo, & à Præposito & alijs probat non posse dari promissionem ipso iure nullam, quæ sit delictum, & dignum pœna, & castigatione.

SVM MARI VM.

1 Promittens in partibus certam pecuniarum quantitatem ei, qui dispensationem Apostolicam expeditam tradet, comprehenditur sub extrauagante Greg. & gratia est nulla, etiam si tertius, qui illum impetravit, huius esset promissionis ignarus.

1 Gratia reualidatio per sordes promissas obtenta, ita videtur danda, vt non quod promissum, sed quod labor iuste meretur, soluat.

CONSILIVM XV.

HISPANVS quidam in Hispania promissit 600. scuta super impedimento primi & secundi gradus, solutiã intra triginta dies, posteaquam tradita fuisset dispensatio expedita in manibus eiusdem illam querentis; & prædictus N. rogauit quemdam amicũ Romæ morantem, vt procuraret illam, qui circiter tres annis procurauit eam habere, mediante fauore cuiusdam magnatis, qui obtinuit eam, sed nondum est expedita, metu pœnarũ extrauagantis ab ipso, Gregorij XIII.

1 Respondeo primo, indolere me longè plus quam explicare possum, quod considerationes, quæ mihi subito occurrerunt, cum hanc quæstionem verbo interrogatus fui, ad saluandam dispensationem prædictam, non sunt postea visæ ad id sufficientes.

Secundo, quod non occurrit aliud remedium ad id sufficiens, nisi portectio supplicationis ad magnatem illum, qui impetravit illam, vt dignetur supplicare S. D. N. vt eam validam faciat, saltem quo ad forum conscientie: attento quod nihil de prædicta promissione sua dominatio reuerendissima sciuit; & quod aliquot confessorij persuaserunt sollicitatori præfate dispensationis, posse illam procurare, non obstante scientia de promissione prædictorum 600. ducatorum, eo quod ex illis erat soluenda compositio, quæ nesciebatur ad quam vsque summam ascenderet, &c.

Tertio, quod sua Sanctitas dignetur eam validare, adiecta saltem clausula in honorem legis hoc vetantis, ne quidquam soluat alicui vltra summam compositionis, & cambiorum iuste debitorum, & vltra stipendium, quod iuste debetur ei, qui tanto tempore impetrationem prædictæ dispensationis sollicitauit, quæ omnia cedant ad gloriam Dei, qui nos omnes saluet. Amen.

SVM MARI VM.

1 Promittens certum quid ei qui gratiam à sede Apostolica impetrandam daret expeditam, incidit in extrauagantem de datis & promissis.

1 Extrauagans de datis & promissis, ad hoc vt locum sibi vendideret, duo requirit, & sufficiunt, videlicet, quod vtrumque detur, vel promittatur pro gratia in curia Papæ obtinenda, & quod illa spectet ad Papam ratione Papatũ, & potestatis ecclesiasticæ.

2 Ignorantia bullæ de datis, facilius admitti potest ex eo quod altera Bonifacij erat reuocata, excusatur quæ à pœnis additis per Gregorium, itemque à pœnis positis per Bonifacium, excepta excommunicatione, & nullitate: an autem & ab istis, nec affirmatur, nec negatur. num. 3.

CONSILIVM XVI.

M.PROMISIT 20. scuta cuidam familiari cuiusdam magnatis, si ei protonotariatũ impetratum traderet: ille impetravit, & tradidit; & M. soluit illa, & aliquid amplius, ignorando penitus extrauagantem Gregorij XIII. Quaritur, an incidit in pœnas illius extrauagantis.

1 Responderetur primo, quod D. orator & consulès non potest excusari, eo quod præfata consequitio gratiæ protonotariatus non sit facta apud sedem Apost. propterea quæ nos scripsimus in comment. præfate extrauagantis, quoniam assequitio præfate gratiæ facta in ipsamet curia, & illa est gratia pertinet ad sedem Apost. siue Papam ratione Papatũ, & potestatis ecclesiasticæ; quæ duo sufficiunt ad hoc, vt iu-

b De datis & promissis.

c Notab. 17.

stitia, vel gratia dicatur facta apud sedem Apost. per iura, & rationes latè adductas ibidem.

2 Secundo, quod probabiliter responderi potest, præfatum D. consulentem excusari posse, saltem quo ad forum conscientie, saltem à pœnis extrauagantis præfate Gregorij XIII. quas ipse addidit pœnis impositis à Bonifacio VIII. per rationes, quas nos adducimus in d. cõmentario eiusdem extrauagantis, & neruosi per iura, & rationes adductas in nostro Manu. confessi. quoniam præsupponitur in casu proposito consulentem ignorasse penitus extrauagantem prædictam & in præfatis locis probatur, quod ignorantia talis excusat, saltem quo ad forum conscientie, à pœnis valde grauib, & extraordinarijs, excedentibus naturam delicti; quales sunt profectò pœnæ, quas præfatus Sanctiss. Gregorius addidit extrauaganti Bonifacij VIII. inductæ ad fugandam venalitatẽ gratiarum, & iustitiar, quæ non solum in curia, sed etiam in toto orbe Christiano grassabatur. Pro quo vltra ibi scripta facit, quod extrauagans Bonifacij VIII. fuerat olim reuocata, & non ligabat, donec fuisset à Gregorio innouata, vt in d. cõ. dicimus; & ideo facilius poruit ignorari.

3 Tertio, quod etiam probabiliter dici posset, præfatum D. consulentem excusari à pœnis contentis in prædicta extrauagante Gregorio XIII. quas imposuerat Bonifacius VIII. excepta pœna excommunicationis, & annulationis gratiæ protonotariatus. An autem etiam ab ipsi excusetur, in præsentia nec affirmo, neque nego.

Aduertendum referri prætorium sacre Pœnitentiariæ non admittere illam restrictionem, de qua hic nu. 1. videlicet requiri, vt facultas gratiam concedendi spectet ad Papam ratione potestatis ecclesiasticæ, siue spiritualis: quia immo sufficit quod ad ipsum spectet ratione temporalis iurisdictionis. Vide item consilium sequens.

SVM MARI VM.

1 Procurari licite potest, quicquid licite potest desiderari, immo opus externum videtur esse eiusdem bonitatis, & malitiæ cum actũ voluntatis, immo & cum eo vnũ solum constituere peccatum.

2 Disponere & contrahere de hereditate viuicũ, est quidem prohibitum, tractare autem solum non.

3 Tractare super prouisione beneficiorum nondum vacantium, vt prohibitum quidem supponit Paulus IV. sed intelligitur de tractatu illicito; & continente notabile præiudicium notabiliter detrahendo, vel alium nimium false laudando, vel dãdo aliquid temporale, vel spirituale pro ecclesiastico obtinẽdo beneficio. & seq.

3 Tractatus presens, qui fit in finem, vt eueniente vacatione Papatũ beneficiũ simoniaco ingressus, vel intronizatio indigni impediatur, non videtur de se illicitus.

4 Intellectus c. si quis Papa. dist. 79. & in vltima eius parte videtur solũ prohibere ne quid tractetur, aut deliberetur de Papatu pro tempore, quo adhuc viuunt Papa: licet ex similitudine rationis videatur etiam extendi ad tractatus, qui nunc sede plena sunt, exequendos autem pro tempore, quo vacabit. num. 6.

5 Intellectus cap. in nomine domini. 23. dist. & videntur per illud solum prohiberi venalitates, quæ circa pœnitentiam, dum vacat, sunt.

6 Donans Cardinali aliquid, vt eueniente sede vacante, suo, & aliorum voto suffragetur tertio, ligatur pœna extrauag. Pauli IV. & est simonia; quæ si postea Cardinalis dicto tertio det aut procuret votum, erit realis subiecta pœnis. num. 8.

7 Episcopatum appetere, etsi reprobatur videatur; attamen si à digno appetatur principaliter vt proficiat, nec veniale erit peccatum; immo etiam si appetatur secundario ob honores & diuitias, non erit ob hoc mortale, licet Caietanus aliter senserit.

8 Simonia conventionalis est, si do tibi, vt in electione ad beneficiũ pro tertio suffragetur; quæ eo ipso, quod suffragium das, efficitur realis supposita pœnis.

9 Intellectus extrauag. Bonif VIII. innouata à Greg. XIII. est, vt comprehendat etiam Cardinales, & promissiones, donationesque, quæ etiam sede plena fiunt ad obtinenda suffragia sede vacante pro pontificatu.

9 Sedis Apostolicæ appellatione etiam in materia odiosa venit tempus, quo ipsa sedes Apostolica vacat.

in extrauag. 2. de sent. ex. comm. inter. communes. b Notab. 23. c Cap. 27. nu. 274.

d Prano. 2. n. 1.

CONSILIVM XVII.

PROMISIT quidam, & dedit alteri quaedam bona, vt qua parte posset, inclinaret quemdam alium se maiorem ad fauendum cuidam Cardinali suo suffragio, vel alieno in conclauis primo venturo, quod sede Apostolica vacante contingeret fieri, vt ad Papatum perueniret; & postea nulla super hoc dispensatione habita, Missam celebravit. Quaritur, an incidit in pœnas latas in extrauagante Pauli IV. edita aduersus ambientes Papatum.

1 Pro huius quaestionis parte negante facit primo, quod lex Iulia de ambitu non habet locum in vrbe Roma, & is, de quo quaeritur, fecit id, quod supra dicitur, in Vrbe. Secundo, quod quicquid potest cupi licite, videtur posse procurari licite: quoniam actus voluntatis, & opus ei respondens videtur eiusdem esse bonitatis, & malitiae, immo & secundum aliquam rationem vnum peccatum, vt tradit vterque Thomas.

2 Tum quia licet contrahere, vel disponere aliquid de hereditate viuientis, sit peccatum, iuxta cap. 2. tractare tamen non disponendo, sed deliberando tantum, an esset bonum, vel malum, vt sic vel sic de tali hereditate viuientis disponeretur, non est peccatum. Tum quia nihil obstat, quod damnatur Absolutio, vt habetur Reg. 2. quia ille voluit inuadere regnum patris viuentis: at D. consulens nihil voluit, neque tentauit, quo S. D. N. suo Papatu, vel aliquo alio iure ipsius priuaretur; sed vt Papatus, cum vacaret, cuidam personae alioqui dignae conferretur. Tum quia nihil obstat etiam illud horrendum factum Dan, & Abiron, narratum in Num. quia absque vlla potestate diuinitus eis data voluerunt vsurpare, quae absque illa non valebant exerceri, & quod viuentibus Moyses & Aaron, vsurpabant eorum officium, & exercitium diuinitus eis tributum. & praefatus consulens non concupiuit, neque tentauit aliquid contra S. D. N. viuentem, vt praedictum est, neque vt post eius obitum exerceat quicquam absque legitima potestate Papatum. Tum quia nihil etiam obstat videtur illud Apost. Nemo sibi assumit honorem, sed qui vocatur a Deo, vt Aaron, quoniam consulens volebat, vt is, cui desiderabat Papatum, allumeretur per electionem, sicut fuit vocatus Aaron.

3 Tertio, quia extrauagans Pauli IV. nihil videtur obstat praefato consulenti. Tum quia fundatur in eo quod conuenticula & tractatus non debent fieri super prouisione beneficiorum, & aliorum iurium nondum vacantium, pro tempore, quo vacauerint, quod verum est de conuenticulis, & tractatibus illicitis; at non sunt omnia illicita, qualis est conuenientium in aliquo loco ad id apto, ad orandum Deum, vt D. N. Iesus Christus dignetur, quando praesentem suum vicarium ad se vocat seraphicum gloriam donaturus, inspirare animis suffragatorum, vt eligant ei similem. Qualis est etiam tractatus, quo impediunt, ne quis per simoniacam labem, vel alium nouum modum Deo ingratum, intrudatur in thronum, quo minime dignus est; & alij multi similes. Tu quia vix fieri potest moraliter, vt nulli colloquantur, vel tractent inter se aliquando, qui essent inter Cardinales tam sublimi & diuino munere digni, & quis dignior altero. Tu denique quod finis eius videtur se restringere ad tractatus illicitos factos contra ipsum Papam viuentem: & praefatus consulens nihil tale fecit.

4 Per quae omnia concluditur, quod extrauagans praedicta non includit omnes quomodolibet tractantes de successione futuri summi Pontificis, sed tantum de illicitis, & praedicti notabile facientibus aliquibus, detrahendo alicui notabiliter, vel nimium, vel false laudando alium, vel promittendo dando aliquid temporale, vel etiam spirituale, praeter sanctas orationes, & rogationes ad Deum & sanctos eius.

5 Tu quia etiam Symmachus Papa, & ad quod videtur se referre praedictus Paulus IV. non videtur necessario concludere contra praedictum consulente: quia tertia eius pars, quae magis videtur vrgeri, loquitur de illis, qui Papa superstiti, & incolumi, deliberant & decernunt aliquid de pontificatu, pro tempore quo Papa viuuit, & est incolumis: quod praefatus consulens non fecit. & quod c. in nomine domini, ad quod etiam se videtur referre Paulus, solū reprobatur venalitates, & alia acta illicita, quae vacante summo pontificatu fiunt, & non alia.

6 Quibus tamen non obstantibus, contraria pars affirmas videtur verior. Primo per praedictam extrauagantem Pauli IV. quae non solum fundatur in locis sacrae Scripturae supra citatis, sed etiam in d. c. si quis Papa. & in d. c. in nomine domini. quae satis videntur extendi posse ad conuenticula, & tractatus summi Pontificis, qui fiunt tempore sedis plene pro tempore sedis vacantis, licet (vt praedictum est) cap. si quis. etiam possit restringi ad ea quae fiunt tempore sedis plene, pro tempore quo est plena, & cap. in nomine. loquatur de faciendis tempore sedis vacantis: possent inquam extendi, licet aegre, per identitatem, vel certe per similitudinem rationis, arg. iurium vulgatorum.

7 Secundo facit comunis illa opinio, quae habet, omnem appetitionem & petitionem episcopatus esse reprobam per illud D. Augustini, Locus superior licet, & c. quod corroborat S. Thomas, quibus verbis S. Thomas addimus nos quaedam, quibus confutauimus opinionem Caietani colligentis ex verbis praedictis S. Thomae peccatum mortiferum esse appetere episcopatum ob honorem, & temporaria bona ipsius: monstrando primo, non sensisse illud S. Thomam, & mox probando, quod absque peccato etiam veniali potest appeti episcopatus ab illo, qui est eo dignus, dummodo principaliter appetatur vt proficit, licet minus principaliter appeteretur ob honorem, & fructus eius.

Tum quia talis appetentia sola nullam iniustitiam, neque irreuerentiam Dei continet. Tum quia sancte possumus appetere, & petere minus principaliter honorem, & bona spiritualia, & temporalia a Deo ipso. Ex quibus respondimus notissimè, & (vt puto) verissimè, d argumento ex S. Thomae, vbi supra excerpto.

8 Tertio principaliter probatur praedicta nostra responsio irrefragabiliter: eo quod nulli vtriusque sexus homini licet committere simoniam in ordine, vel beneficio, sub poena incurrendi ipso iure excommunicationem, iuxta extrauagantem. 2. & promittere, vel dare aliquod donum pro Papatu sibi vel alij quaerendo, est simoniam committere in beneficio: quia Papatus est beneficium, ergo non licet id facere; & si facit, incurrit ipso iure excommunicationem Papae reseruata per extrauagantem Pauli II. & quamuis omnis simonia, tam mentalis, quam conuentionalis, sit peccatum mortale; sola tamen realis ex vtraque parte completa inducit praedictam excommunicationem, vt etiam nos post alios tradimus in nostro Manu. confess. & consequenter praedictus consulens licet promiserit, vel dederit, non est ipso iure excommunicatus, nisi suffragium, pro quo domus promissa est, fuerit datum ei pro quo fuit promissum.

9 Quarto probatur haec pars irrefragabiliter per extrauagantem Greg. XIII. quae incipit, Ab ipso. per quam innouauit extrauagantem Bonifacij VIII. quae ipso iure excommunicauit, & anathematizauit omnes vtriusque sexus, qui dant, vel accipiunt, promittunt, vel paciscuntur facere aliquid ad quaerendam gratiam aliquam, vel iustitiam apud sanctam sedem Apost. & sua sanctitas extendit illam ad auxiliares, consultores, & fautores, simul addidit alias poenas longè grauiores illis, quas adiecerat praefatus Bonifacius. & qui nos consulit, quaerit de illo qui promitteret, aut daret aliquid pro quaerendo suffragio Cardinalis, quo iuuaretur, vt quidam alius fieret Papa, & per consequentem pro quaerenda gratia, vel iustitia apud sanctam sedem Apost. apud eam enim est electio facienda, iuxta cap. vbi periculum. Et hoc quidem fundamentum est firmissimum omnium, quae pro responsione nostra citari possunt. Tum quia ad includendum aliquid sub poenas a se latas non requirit realem donationem, nec realem acceptionem, neque reale complementum vtriusque partis, neque alterius tantum, sed satis est vt fiat, vel accipiatur, vel detur promissio, vel pactio, vel auxilium, consilium, vel fauor earum. Solum enim relinquit dubium, an includat Cardinales: super quo pro vtraque parte late disputato nos diximus in comen. extrauagantis praedictae, i Cardinalem Ioannem Monachum videri super hoc sibi met contrarium, & videri nobis irrefragabiliter probasse ibidem, eos contineri quo ad poenam excommunicationis, & alias duas: quamuis possit defendi eos non contineri quo ad alias valde exorbitantes, & durissimas, per rationes ibi tactas, quod ipsum videri seruandum ex quo & bono in Episcopis, fuit ibidem visum. Salua emunctissima S. D. N. quae D. Iesus quam diutissime seruet incolumè, & cuiuslibet

a Le. i. Co. de ambitu.

b In i. 2. q. 71. art. 7.

c De concess. prob. & l. vl. C. de pact.

d Cap. 17.

e Cap. 16.

f Ad Heb. 5.

g In c. si quis Papa. 70. di. in d. extra.

i 23. dist.

a 19. de ciuit. bz. 2. q. 135. n. 1. c. In Mis. 42.

d In d. Mis.

e De simon. f Ca. 1. de ma ledic.

g Cap. 23. nu. 105.

h De elect. lib. 6.

i Not. c. nu. 11.

alius

alius sanius sententis censura, in gloriam eiusdem D. N. Iesu Christi, cuius iucundissimum priorem aduentum celebramus, orantes eum humillimè, vt iucundius secundum videamus. Amen.

SUMMARIUM.

- 2 Poena excommunicationis imposita, si aliud non addatur, intelligitur de imponenda, non autem de ipso iure incurrenda.
- 3 Extraxisse non dicitur qui extrahere tentauit, etiamsi rem a loco cepisset auferre, modo nondum exiuerit territorium. num. 1.
- 3 Facienti poena imposita non ligat conantem facere, si ad factum non est peruentum, nec etiam ligat mandantem, consulente, auxiliante uenue.
- 4 Mandans solui mercedem extracturis frumentum, censetur mandasse extrahi, sed ob hoc non incidit in poenam contra extrahentem latam.
- 5 Extrauagans Greg. XIII. lata contra extrahentes vel ementes granum ultra proprium vsuum, non habet excommunicationis latae sententiae poenam, nisi eius officiales ipsi illam in suis proclamatis addiderint. num. 2.

CONSILIVM XVIII.

SANCTISSIMVS D. N. Greg. XIII. prohibuit, ne quis frumentum ex suo statu ecclesiastico extraheret, vel emeret ad alium vsuum, quam suae familiae sustentandae, sub poena excommunicationis. M. autem non extraxit, sed emit extrahendum, & negotiandum, soluitque stipendia extracturis: qui tamen non extraxerunt, licet per aliquot miliaria versus extremum statum, per quod extrahendum erat, adduxerint. Quaritur, an praefatus M. sit excommunicatus.

Respondeo primo, quod praefatus M. non videtur excommunicatus per solam virtutem bullae S. D. N. super hac re proprio motu latae. Quoniam solum prohibet simpliciter sub poena excommunicationis maioris, non addita clausula, ipso iure, nec latae sententiae. & prohibitio eo modo facta non excommunicat transgressorem eius ipso iure, sed solum efficit dignum excommunicatione, iuxta glossam celebrem & receptam, quia in poenis benignior & mitior interpretatio est facienda, cuius benignitatis exemplum vnum ponit glossa illius recepta per omnes, quod in dubio poena non est censenda ipso iure imposita, sed per iudicem imponenda.

Secundo, quod non otiosè dixi, per solam virtutè bullae: quia si per alia edicta publica vel proclamata praefectorum anno nati fuisset imposita ipso iure, vel ipso facto incurrenda, aliud esset dicendum; quia virtute huius bullae confirmantur expressè, vt patet in ea.

Tertio, quod si haec bulla inflixisset poenam ipso iure incurrendam, vel si alia edicta praefectorum anno nati eam ipso iure incurrendam intulerunt, praefatus M. censendus esset excommunicatus primo certissimè ratione illa, quod emit quadraginta vehes, siue somas grani ad negotiandum, siue ad mercaturam, & ita transgressus esset prohibitionem secundam huius bullae: quia emit ad alium vsuum, quam suum & suae familiae sustentandae.

Quarto, quod dubitari potest, an etià incurrisset propter extractionem. & responderi potest, quod non incurrisset ob solam emptionem etiam animo extrahendi factam, si non fuit extractum. Tum quia votum, siue voluntas, & conatus faciendi, si non est peruentum ad factum, non habetur pro facto quo ad incurrendam excommunicationem etiam ipso iure latam, vt profundius omnibus tradidimus nos nuper in c. si quis non dicam. Tum quod lex vel canon excommunicans facientem aliquid, non includit regulariter solum consentientem etiam in mandando, consulendo, faciendo, vel auxiliando, vt latius probamus in nostro Manu. confess.

Quinto, ex hoc dicto inferitur, quod etiam non incurrit eam eo solo quod dedit pecunias ad soluendam mercedem extracturis: non enim potest dici verè extraxisse; eo quod id fecerit, & censetur tacite mandasse, vel rogasse illam extractionem, vel causam ei dedisse: quia nihil eorum sufficit, vt verè dicatur extraxisse; & incidisse in excommunicationem latam contra extrahentem, per citata vbi supra.

Sexto, quod gratias ago Deo optimo maximo, quod S. D. N. Gregorius XIII. mediocritatis & moderationis amicissimus praefatam bullam munivit poena excommunicationis

a Cap. 1. de sagittarijs. b Cap. in poenis. de re. iur. lib. 6.

c De pan. di. 1. nu. 2. & se.

d Ca. 27. nu. 51.

simpliciter, & non adiecta clausula, ipso iure, nec illa, latae sententiae, nec alia simili, quae fecisset poenam ipso iure incurrendam, contra morem aliquorum, qui facile excommunicationes ipso iure incurrendas imponunt, non expèdentes, quod nulla in Ecclesia maior est poena.

Aduertendum, referri pratorii sacrae Penitentariae tenere, tales incidere in excommunicationem latae sententiae: & quod quando concedit vt absoluantur, mandat vt lucrum sic male factum dent pauperibus, qui plus necessario sibi emerunt, & qui extraxerunt soluant deputatis id, quod soluisset, si licite extraxissent.

SUMMARIUM.

- 1 Scribens & mittens literas moniales, si ad eam non peruenerit, etsi ex vi verborum videatur ligatus excommunicatione lata contra eisdem scribentes literas, vt mittentes, ex mente tamen legislatoris secus est. num. 2.
- 1 Verba intelligenda sunt non quidem cum omni effectu extrinseco subsequuto, sed cum eo, quem verba proprie significant, nisi aliud saltem tacite ex mente disponentis colligatur. num. 2.

CONSILIVM XIX.

PROHIBVIT Gregorius XIII. sub poena excommunicationis latae sententiae, ne cuiusdam ordinis fratres scriberent ad aliquas moniales sui ordinis. Quidam frater eius scripsit ad quamdam, sed epistola non peruenit ad illam. Quaritur, an sit excommunicatus.

1 Pro parte negante facit, quod verba cum effectu sunt intelligenda, l. 1. §. hac autem verba. b translatus in cap. hac verba. c Pro parte autem affirmante facit primo, quod verba Gregorij prohibent scripta mittere: & praefatus frater scripta misit. Secundo, quod illud elogium, Verba cum effectu sunt intelligenda, non debet intelligi de quocumque effectu extrinseco, sed solum de illo, quem verba proprie significant, vt nos nuper probauimus per multa, in d. c. hac verba. d & verba praefata prohibitionis habent, vt nullus frater scripta mittat; & ita solum requirit missionem scripturae, quae est effectus intrinsecus, quem significant illa verba.

2 Nihilominus prior pars negatiua videtur verior, non per illam rationem solum, quod verba sunt intelligenda cum effectu, sed per illam, quod verba sunt intelligenda cum effectu etiam extrinseco, quem intendit legislator, vel alius disponens, de cuius mente vel intentione constat expressè, vt tacite, quod etiam vbi supra probamus per l. si Balsatorum. e quae habet, promittete inuenire latrone, non satisfacere, nisi eum capiat, & iudici exhibeat; & per duo dicta Bartholi de inueniente banitos, & de inueniente aliquè cum armis: qui non dicitur satisfacere, nisi capiat. licet enim verbu, inuenire, proprie non significet capere inuentum, ex mente tamen & intentione statuentium praesumitur id voluisse significare. Licet ergo illa verba Gregorij, nemo fratrum scripta mittere audeat, proprie non requirant, vt scriptu perueniat; praesumitur tamen id voluisse: quia non noceret missio scripturae, nisi perueniret ad quam mitteretur. Itaque arbitrator praefatum fratrem peccasse quidem, sed in excommunicationem non incidisse, nisi praefata scripta peruenissent, ad quam mittebantur, saltem per relationem fide dignarum personarum, & c.

SUMMARIUM.

- 1 Extrauagans Pij V. de electione superiorum Minorum poena.
- 2 Fauorem procurantem cum lex punit, non includit impetrantem ad id literas, si eis non sit vsus. & num. 5.
- 2 Lex non ligat ultra finem a legislatore intentum.
- 3 Legis verba cum effectu sunt intelligenda.
- 3 Facientem aliquid lex cum punit, intelligitur si id perfecerit.
- 3 Fauoris literas qui mihi ad alterum dat, proprie non dicitur fauisse, si illas non praesentauit. num. 3. Sed quid si literas fauoris praesentauit, sed non fauor? vide num. 4. & 5.
- 4 Lex valde poenalis valde restringenda est. num. 9.
- 5 Lex non includit, quem eius ratio & causa finalis non includit.
- 6 Subornatio, quae idem est, clam ornare & instruere, si fiat secundum veritatem in bonum finem, est bona; si in malum finem, seu per mendaciam, est mala. num. 8.
- 6 Lex generaliter loquens, etsi generaliter sit intelligenda, tamen per speciem limitatur. & num. 9.
- 7 Subornatio mala, seu in malu finem, cotinetur sub lege prohibete

subornationem

a Ca. corripitur. 2. q. 3. c. quamuis sit medicinalis. c. 1. de sen. excom. lib. 6.

b ff. quod quis que iuris. c. De poenit. dist. 1.

d Num. 10.

e Co. de fide. iuss.

subornationem: bona verò, seu in bonum finem, non.
9 Eligantur vt digniores ad publica officia, reipublica expedit.
10 Prohibet cum lex aliquid generaliter, immo & vniuersaliter, restringitur tantum ad ea quae sunt mala.

CONSILIVM XX.

EXTRAVAGANS Pij V. pastoralis officij nobis. de electione superiorum ordinis Minorum sic habet: Qui autem ad officium obtinendum, quorumuis fauorem extra religionem procurauerit, vltra penas excommunicationis, & suspensionis, per mensem carceri mancipetur. Quidam frater Minor impetrauit literas cuiusdam domini ad quoddam electores, vt ei fauerent; & postea ductus poenitentia non est vsus literis. Quaritur, an incidit in praedictas censuras.

Pro parte affirmante, scilicet incurrisse praedictum D. consulentem censuras praedictas, facit, quod verba praedicta extrauagantis videntur eum includere; & quod non videtur obviare resolutio, quam posuimus in capit. si quis non dicam. a scilicet, quod lex puniens facientem aliquid non includat conantem facere illud: quia lex haec non punit vtemem fauore, nec subornantem, sed procurantem fauorem, & negari non potest praedictum D. consulentem procurasse fauorem.

2 Sed contrarium videtur verius. Tum quia legislator non intendit ligare per suam legem aliquem vltra finem, quem intendit: quia actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, b at intentio, & finis, in quem Pius V. praedictam legem tulit, fuit, ne electores, & prouisores officiorum corruperentur, & propter fauores indignis digno, vel minus dignis digniori praeretur. At finis hic, seu causa finalis, ob quam lata fuit praedicta lex, cessat penitus in nostro casu: ergo lex quo ad illum cessabit, cum cessante causa cesset effectus.

3 Tum quia vt habetur in cap. Marchion. d Nec putemus in verbis Scripturarum esse Euangelium, sed in sensu, non in superficie, sed in medulla, non in sermonum folijs, sed in radice rationis. & cap. penult. e habet, Certum est, quod is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem. At voluntas: vt ibi capitur, significat actum voluntatis, & non potentiam volendi, & sic accepta est finis, vt declarat S. Thom. f ergo verba legis secundum finem illius sunt interpretanda, & temperanda. Tum quia verba cum effectu sunt intelligenda, vt habetur l. i. hac verba, & qui trāserunt in c. hac verba. h & ita verba procurauerit fauorem, intelligenda videntur de procurante fauorem cum effectu: quod non fecit praedictus D. consulens, qui non fuit vsus literis in sui fauorem obtentis. Tum quia videtur esse casus de hoc in d. hac verba. ibi, Qui voluit statuere, & statuit, sed statutum non habuit effectum, non incidit in penam editam. Ergo nec D. consulens volens sibi fauere, & impetrans literas, quae sibi fauerent, si nullum effectum illa habuerunt, non incidit in penam legis: quia poena legis humanae posita contra facientem aliquid, non habet locum, nisi perficiatur illud, vt irrefragabiliter probat cap. cum in cunctis. i adiuncto cap. perpetuo. k

4 Tum quia praedicta lex est valde poenalis, & ideo valde restringenda. l At de stricta significatione non dicitur restringenda. m At de stricta significatione non dicitur fauuisse, nec fauorem dedisse, eo solo quod voluerit fauere, neque eo quod procurauerit vt alius faueret, si ille non fauit, nec fauet: sicut non dicitur percutere clericum, qui procurauit vt alius percuteretur, si ille non percussit, iuxta glossam & ea quae ei adieciimus in cap. si quis tam masculum. n Tum quia promittens inuenire latronem, non satisfacit, nisi eum inuentum capiat, leg. si Barsatorum. o per quam Bartholus o ait, quod stante statuto, vt inuentus cum armis puniatur certa poena; non punitur, si non fuerit captus: quia mens coniecta, siue coniecturata & praesumpta statuti est, vt inuentio habeat effectum: & ita coniecturata & praesumpta mens Pij V. videtur solum comprehendere illum, qui fauore vsus est, qualis non fuit dominus consulens.

5 Non obstat oppositum. Quia responderetur primo negando, quod verba praedicta extrauagantis includant D. consulentem: quia licet procurasset literas, non tamen procurauit fauorem: quia litera facta non fuerunt ei fauori. Secundo, quod etiam si verba legis includerent eum; mens tamen, & ratio, & causa finalis legis non includit eum, & consequenter

nec ipsa lex, per supradicta. Tum quia negari potest D. consulentem procurasse fauorem: quia vt dixi, licet procurasset literas, non tamen tales, quae fuerint ei fauori, quia non fauerunt. Tum quia intentio legislatoris non fuit imponere poenam solum roganti aliquem, vt faueret, nisi rogatus fauorem daret: & qui dat illum per literas, vult quidem fauere, sed non fauet, donec litera peruenerint ad eum, ad quem dantur. Tu denique quod cessante causa finali, cessat effectus. a At finis principalis huius legis est, ne iudicium electoris corrumpatur per preces alterius: & haec causa cessat in praecibus, quae non perueniunt ad eum, qui desideratur, vt maneat incorruptus, vt palam est. Per qua puto praedictum D. consulentem non incidisse in vllas poenas praedicta extrauagantis praesertim quo ad forum conscientiae.

6 AN vetita subornatione per dictam extrauagantem veteretur instructio vera, & iusta, & utilis rei, quae praetendit praedictus Pius V. Et pro parte affirmante facit quod subornare est clam ornare, & instruere; & ita comprehendere videtur bonum, & malum ornatum, & instructionem: & ita qui vetat subornationem, videtur vetare tam bonam, quam malam: quia lex generaliter loquens, generaliter est intelligenda. b

7 Sed contrarium videtur tenendum. Tum quia sicut in Man. confess. e diximus, quod duplex est confidentia, bona, & mala, & quod extrauagans Pij V. puniens confidentiam debet intelligi de mala, & illicita tantum, & non de bona, & virtuositate; ita subornatio est duplex, licita, & illicita, vt mox dicemus: ergo haec extrauagans puniens subornationem in genere, debet intelligi de mala, & non de bona: quia de similibus idem est iudicium, d & non potest negari has leges in hoc esse similes, cum vtraque sit prohibitiua, & poenalis, & vtraque puniat aliquid in genere, illa quidem confidentiam, haec subornationem, quae sunt duo genera continetia sub se duas species, malam, & bonam.

8 De confidentia quidem vbi supra probatur. De subornatione autem sic probati potest, quod subornatio est suasio, qua suadetur verum, vel falsum in bonum, vel malum finem, vt colligitur ex Cardinale, e & ex propria significatione verbi, & ea firma ratione, quod illa, qua suadetur verum in bonum finem, est bona, illa verò, qua suadetur falsum, vel verum in malum finem, mala; siquidem admonere testes, vt reminiscantur quid, & quomodo illa, aut illa facta, vel dicta fuerunt, vt vera testentur, & falsa taceant, vel dicant esse falsa, bonum est, & quotidie a viris iustis iuste litigantibus fieri consuevit; admonere autem contrarium, est malum. f Suadere item electoribus virtutes veras, quibus eligendi ornantur, & vitia vera & nota, quibus notantur, vt dignus indigno, & dignior minus digno praeretur, est sanctum; & contra suadere virtutes falsas, & dissuadere vitia nota, quo indignus digno, & minus dignus digniori praeretur, est malum. g

9 Tum quia interest reipub. vt digniores ad publica munera eligantur, h & consequenter vt electores & prouisores noverint virtutes veras, & vitia vera, & nota eligendorum, vt possint eligere dignos, & omittere indignos. Tum quia non obstat oppositum: quia potest ei responderi, concedendo legem generalem regulariter intelligendam esse generaliter quo ad omnes species significatas proprie per eius verba generalia, sed limitandam esse per leges speciales disponentes contrarium de aliqua specie ipsius: vt lex de non occidendo, quae est generalis ad omne animal, intelligenda est tantum de animali rationali, & non de irrationali, vt ait Augustinus, i & S. Thom. k & lex stricta de non occidendo homine, iterum restringenda est ad occisionem hominis auctoritate priuata sine necessitate iusta, vel iusto mandato id faciendi. l

10 Tum quia decimum praecceptum generaliter prohibens concupiscentiam rei aliena: per illam negatiuam, No concupisces rem alienam, quae in effectu est prohibitio non solum generalis, sed vniuersalis, qualem facit negatio praeposita verbo affirmandi, m intelligendum est de concupiscentia inordinata, & mala, & non de ordinata & bona, vt nos post alios declaramus in Manu. confess. n

SVMARIUM.

1 Excommunicatio generaliter lata contra facientes aliquid, non censetur includere nisi illos, qui id faciēdo peccat mortaliter.

a Ca. cum cesante de ap. pel. & Ladige re. s. quamuis de iure patr.

b Le de pretio ff de publi. ca rem acti. & c. soluta. de maior. & ob. dien. c Cap. 23. nu. 109.

d Le. illud. ff. ad l. Aq. & ca. dudum. 2. de electio.

e In Cle. 2. de testib. not. 2.

f Ca. 1. & ca. homines. & per totā causam 22. & 6. nes qu. eius.

g Ar. c. nihil. de elect. cum multis similibus. h D. ca. nihil. & c. ff. eo. tit. lib. 6. cum similibus.

i Li. 1. c. 20. de Ciuit. Dei. k 2. 2. qu. 64. art. 1.

l Ca. cum minister 23. q. 5. & c. 1. de homicid. li. 6. & cle. 1. cod. tit. m Arg. gloss. magis. c. cum dilectus. de cō fuerud. n Ca. 19. & c.

2 Excommunicatio lata contra quomodolibet fauentes bannitis, videtur posse intelligi de ijs, qui eisdem ad maleficium faciendum, vel ad in eo perseuerandum fauent.
2 Excommunicatio lata contra iuuantes bannitos ad euadendum, videtur posse restringi, vt non liget eum, qui sine scandalo iuuat ad eum finem, vt melius conuertatur, & poeniteat.

CONSILLIVM XXI.

AN Excommunicatio bullae S. D. N. Gregorij XII. contra bannitos, afficiat patres, filios, vxores, fratres, & huiusmodi alios consanguineos, qui occultauerint bannitos, aut eis consilium, auxilium, seu etiam pecunias dederint ad aufugiendum, & discedendum à territorio?

An vxores, aut alij propinqui debeant denegare cibaria, & alia, quae petuntur ab illis bannitis ingredientibus domos eorum?

Quid in euentu, quod isti banniti laborarent morbo, & esset periculum de vita illorum, & peterent ab vxoribus, aut propinquis auxilium, & alimenta?

An parochi debeant tunc eos visitare, siue requisiti, siue non requisiti, quando sciunt eos aegrotare?

Quid, an qui inueniunt bannitos in via, & salutantur ab illis, & interrogantur de aliquibus rebus, debeant illos resalutare, & respondere ad eorum interrogata; & an litera, quae mittuntur à bannitis, possint acceptari à propinquis, siue etiam ab extraneis, & aperiri, & legi, & illis responsum dari?

Quia morbo castronico affectus firmiter deliberaui non respondere ad alia dubia, quam quae D. N. & summus eius Poenitentiarius iuberent, donec operum meorum recognitionem, & impressionem, quas frequenter promisi, Deo dante, finirem, eo quod vitae meae finem iam appropinquare à praefato morbo sum praemonitus; non decet, nec possum satis ad haec dubia in praesentia respondere. Sed quia maxime cupio inferuire mittenti ea, dico sequentia.

1 Primum, quod cum interpretatio mentis legislatoris à nemine possit tam apte fieri, ac ab ipsomet, si est praesens, vt est S. D. N. qui praefatam bullam tulit, videtur eorum declaratio ab eodem petenda.

Secundo, quod cuperem, vt sua Sanctitas declararet solum fuisse sibi mentem quo ad forum conscientiae includere illos tantum, qui edicto suo circumscripto, & sublato, mortiferè peccarent, faciendo ea erga bannitos, quae sub poena excommunicationis latae sententiae prohibet. Tum quia excommunicatio generaliter lata contra facientes aliquid, non videtur includere nisi peccantes mortaliter faciendo illud, vt habet communis opinio per cap. nemo. & cap. nullus. a Tum quia olim alius Pontif. Maximus qui (vt S. D. N.) appellabatur Gregorius declarauit edictum de vitandis excommunicatis, non includere multos, qui pie sine peccato eis communicant, b & Innocentius III. declarauit, c quod non obstante praefato edicto de vitandis excommunicatis, possunt communicare illis alij, faciendo eis ea, quae debent per obligationem contractam, antequam excommunicarentur.

2 Tum quia excommunicatio, quae continet errorem intolerabilem, non valet, d & illa dicitur talem errorem continere, quae fertur contra facientem elemosynam, vel aliud opus genere suo bonum, vt singulariter ibi dicitur. Tum quia ex proemio bullae praefatae videtur colligi, quod solos illos voluit excommunicare, qui vel praesumptiue receptarent, vel iuuarent bannitos ad malefaciendum, vel in maleficio perseuerandum; & non eos, qui iuuarent ad saluandum eorum animas, vel vitas extrema necessitate preffas, ad finem se salubrius conuertendi, & poenitendi, e & per alia iura, quae allegat Speculator, f ad asserendum, quod vxor banniti potest ei communicare. Tum quia legum Casarearum latores, decernendo minori poena esse afficiendos consanguineos receptantes, quam extraneos, eo quod praesumitur minus peccare; significant, eos, qui absque vilo peccato receptarent illos, nulla poena puniendos, si eorum innocentia nota esset coram Deo; & consequenter qui in foro conscientiae, in quo nota sunt omnia, nihil peccauerunt, nihil poenae mereri. Tum quia particula illa bullae, quae excommunicat eos, qui cibis, comactu, auxilio, consilio, vel fauore, vel quocumque alio modo, etiam vt euadant, &c. possent quo ad forum conscientiae

restringi, vt non comprehendat eos, qui iuuarent bannitos ad euadendum manus iustitiae sine scandalo, & violentia, ad finem se melius conuertendi, & poenitendi. Tum quia, vt alibi post Caetanum diximus, licet in foro conscientiae capto fugere de carcere sine violentia, & fractione.

Tertio, quod si sua Sanctitas declararet praefatam mentem sibi fuisse, omnia supradicta dubia remanerent soluta in magnam tam poenitentium, quam confessorum consolationem. Salua, &c.

SVMARIUM.

1 Excommunicatus non est receptans, quem dubitat esse bannitum famosum, & seq.
2 Banniti tantum famosi per bullam Greg. XIII. vitandi.

CONSILIVM XXII.

Quidam iuuenis explosit archibusium in quemdam inimicum suum, quem tamen non percussit, & post aliquot dies adiuu quoddam monasterium, cui erat maxime amicus, & rogauit Praelatum, vt eum hospitio susciperet: qui respondit, videri sibi non posse id facere propter bullam Gregorij XIII. contra bannitos, sed à quodam presbytero seculari persuasus contrarium, suscepit eum. Quaritur, an incidit in censuras bullae.

1 Respondeo, verba quidem facere pro parte affirmante, quatenus lata est contra recipientes bannitos, & capitali crimine diffamatos. Sed contrarium videtur tenendum. Tum quia praefatus iuuenis non fecit id notorie. Tum quia praefatus D. Consulens, licet audiisset eum id fecisse, nesciebat tamen, an esset manifestum per famam: quia non qualibet auditio, & informatio facit aliquid esse famosum, sed illa tantum, quae nascitur ex dicto alicuius, qui vidit rem fieri, & creditur à toto populo, vel collegio, vel maiore parte illius. Tum quia, licet rumor ille esset comitatus omnibus, quae requiruntur ad conficiendam infamiam, vel diffamationem: D. tamen consulens nesciebat illud: & ita ignorabat illum esse diffamatum ea infamia, quae iure ad id requiritur.

2 Tum quia mens conditoris extrauagantis non fuit includendi omnes capitaliter delinquentes palam, vel occultè, sed eos tantum, qui ex professio exercent huiusmodi delicta. Tum quia vsus, & consuetudo intelligendi eam, id habet: alioquin sequeretur, quod nullus delinquentes Romae publicè, vel occultè crimen capitale; contra quem esset fama, possent recipi ab aliquo in domum suam, cuius contrarium notorie seruatur in ea, in qua quotidie parentes, cognati, chirurgi, & nobiles recipiunt, & alunt, donec à iudice iubeantur comprehendendi: immo & publicè manent in aedibus, siue franchijs Cardinalium, & Legatorum, licet non solum diffamati sint de illo delicto, sed etiam sciatur ipsos id fecisse. Tum quia alioquin sequeretur, quod includeret omnes delinquentes capitaliter in toto statu Ecclesiae: quod est absurdum. Itaque D. Consulens securus potest agere diuina: eo quod nesciebat crimen eius esse iure famosum, licet aliquam de illo informationem haberet: & quod crimen iuuenis non includebatur in praefata bulla secundum mentem eius, & vsum intelligendi eam, &c.

CONSILIVM XXIII.

Quidam ob homicidium, & alia delicta, fuit bannitus cum omnibus complicibus suis: quorum tamen nullus fuit nominatus in sententia, neque processu.

Quaritur, an bulla Sanctissimi D. N. a excommunicans receptatores bannitorum, & illis consilium, auxilium, & fauorem quomodolibet praestantes, includat eos, qui sciunt aliquos sibi notos fuisse complices illius, sed manent, & manserunt in suis domibus cum sua familia, & non fugerunt, sed communicant cum suis vicinis perinde, ac si non fuissent banniti.

1 Responderetur, quod pro parte affirmante facit primo, quod bulla excommunicat omnes receptantes bannitos, & quomodolibet eos iuuantes: & D. consulentes aliquo modo iuuant praefatos generaliter bannitos, qui verè sunt banniti, licet vulgus nesciat eos esse tales.

a Est bulla 66. Gregorij XIII. qua incipit tanta tā que.

a De pen. di. 1.

b Le. in agris ff. de acquir. rerū domin. & c. ff. de pra.

c Le. adigere. s. quamuis. ff. de iure patro. nat. d. 1. qu. 1. c. De re. in. li. 6.

f. 1. 2. q. 8. a. 2. in corp. q.

g. ff. quod quis que iuris. h. De pra. di. 1.

i. §. ff. de elect. & c. tit. li. 6.

l. Ca. poena. tū sibi concordā. de pen. dist. 1.

m. De pra. d. 1. n. c. de fide. iuss. o. In l. 1. ff. de acquirend. poss.

dubium. Nam pro parte affirmante facit, quod capiend...

SUMMARIUM.

- 1 Prælati correctionis causa verberare subditos possunt, per se, vel alios, etiam laicos ex consuetudine. num. 4. & 6.

CONSILIVM XXVIII.

Vidam Prælati ordinis Minorum, bona fide credens...

1 Respondeo primo, pro parte negante facere duo priuilegia Alexandri V I. & Leonis X. quibus facta est Prælati...

5 Secundo, quod ignorantia iuris regulariter non excusat, cap. ignorantia facti, non iuris, excusat. i & constat, hanc, quæ...

6 Quibus præmissis, respondeo primo præfata priuilegia Alexandri, & Leonis nihil prodesse præfato D. Consulenti...

7 Secundo quod error malè intelligendi priuilegia illa posset excusare D. Consulentem, si ex illorum malo intellectu bona fide credidisset præfatum cap. ampliatum esse per illa, etiam ad id, quod proximè diximus non esse scilicet, quod non est contra ius naturale, neque diuinum: & quod decens est, & honestum, ne clerici, &c. & illud est decens, & honestum, quod non est contra ius naturale, neque diuinum: & viris prudentibus, & bene moratis videtur tale, quod posset muniti multis, quæ traduntur per omnes, & præsertim Rochum. i

12 Septimo, quod consuetudo prædicta, etiam si esset irrationabilis, excusasset D. Consulentem ab excommunicatione, licet non à peccato: quoniam consuetudo, etiam irrationabilis, & quæ est contra ius naturale diuinum, excusat transgressorem legis à pœna humanitus posita, licet non ab æterna diuinitus constituta, iuxta glossam celebrem, & receptam, a cui est factis similis à multis putata singularis in cap. cum venerabilis. b

SUMMARIUM.

- 1 Excommunicatus non est tangens Episcopum absque intentione mala.

CONSILIVM XXIX.

Vidam miles Hierosolymitanus bono zelo volens vitare scandalum, quod videbatur consequiturum verba cuiusdam Episcopi alloquentis arrogatè Magistrum magni ordinis, comprehendit eum iuxta extremitatem almucie partis posterioris, ut conuerteret faciem retro, & suaderet silentium, & discessum. Quæritur, an incidit in excommunicationem.

1 Arbitror, prædictum militem non incidisse in pœnam canonis si quis suadente. c Tum quia illa non incurritur, nisi manus iniectio sit peccatum mortale, per ea, qua nos citamus in Manual. Confessar. d & prædicta apprehensio, & tractio non fuit peccatum mortale, immo neque veniale, sed potius meritum.

2 Tum quia prædicta pœna non incurritur sine dolo, vt tradunt Panormitanus & Decius, e & probatur per illa verba prædicti canonis, suadente Diabolo, & prædictus miles nihil fecit dolo, sed bono fine: & à dolo excusat quælibet alia causa etiam iniusta, vt in hac ipsa specie dixit Decius. f

3 Tum quia potest etiam laicus retrahere, capere, & retinere clericum ad impediendum delictum, & scandalum futurum, vt ibidem Panormitanus & Decius cum communi affirmant per multa ibi per ipsos citata & prædictus miles prehensionem prædictæ almucie fecit ad impediendum delictum, & scandalum, quod ex prædicta alloquutione parum modesta probabiliter timebatur oriendum, & consequendum. At quoniam præfatus miles fuit ad cautelam absolutus propter impedimenta veniendi ad Papam, & iuravit venire ad ipsum, cessantibus impedimentis, prudentiæ fuerit petere à sua Sanctitate absolutionem ad cautelam, vel declarationem, quod non incidit in prædicti canonis pœnam: quod facillè sua Sanctitas faciet, attentis prædictis, & quod prædicta prehensio, etiam si fuisset iniuriosa, erat leuis, & consequenter excommunicatio non erat reseruata Papæ, per textum singularem, & quod nos declaramus in dicto Manu. h

SUMMARIUM.

- 1 Fructus beneficij tamquam creditur capiens non est excommunicatus.

CONSILIVM XXX.

Vidam Episcopus cuidam nepoti suo ex fratre debebat 80. scuta, quæ multis vicibus rogatus noluit soluere.

a Ca. denique 4. dist. b De consue. ver. migrasse.

c 17. quæst. 4.

d Ca. 27. nu. 78.

e In c. cum uo ab homine de iudic.

f Vbi supra, n. 10. per iura ibi citata.

g Ca. peruenit de sent. excommunicationis. h Ca. 27. nu. 89.

Nepos eius, qui extra suum Episcopatum debebat cum quibusdam alijs, adiuuit quoddam oppidum Episcopatus prædicti sui patris nocte, & accepit ex granario Episcopi granum pro scutis sibi debitis: quod cum recessisset Episcopus, declarauit nepotem incidisse in bullam Cœnæ Domini, & denunciauit eum excommunicatum. Quæritur, quid iuris?

1 Respondeo primo, quod præfatus nepos videtur malè fecisse, accipiendo illud granum auctoritate propria, contra l. extat. a Secundo, quod tamen non incidit in excommunicationem bullæ Cœnæ contentam in l. 4. ca. eius, vt annotauimus super eadem inserta in Manu. b post Caietanum, c de quinque requisitis ad hoc, vt capiens fructus Episcopatum, vel aliorum beneficiorum, incurrat illam excommunicationem.

2 Tum quod vnum de quinque illis requisitis est, vt capiat eos auctoritate, vt usurpando auctoritatem capiendi eos tamquam dominus, vel publica persona. At præfatus nepos non cepit illud usurpando sibi vllam auctoritatem publicam ordinariam, vel delegatam capiendi illud, sed tamquam creditor, qui putabat sibi licere capere de bonis sui debitoris tantum; quantum sibi debebatur, vt multi putant, & aliquando licet, concurrentibus circumstantijs, quas nos ponimus in d. Manual. Confess. d Alterum, vt capiat eos, vt fructus, & redditus ecclesiasticos. At præfatus non cepit illud tamquam res ecclesiasticas, sed tamquam particulares sui debitoris, qui nullatenus illi soluere volebat. Tum quia, etiam si cepisset eos fructus tamquam fur, & latro, non incurrisset illam excommunicationem, vt Caietanus vbi supra rectè determinat.

3 Tertio, quod declaratio, qua præfatus Episcopus declarauit excommunicatum præfatum suum nepotem, fuit iniusta, & ipso iure nulla: quia fuit lata sine citatione legitima. Nam licet excommunicatio lata sine monitione regulariter valeat, e & appellatio non suspendat eam, f declaratio tamen, quod quis est excommunicatus, non valet sine citatione, iuxta gloss. clem. 1. & appellari potest ab ea, & suspendit eam, iuxta gloss. solemnem, h & declarat latius Felin. i

SUMMARIUM.

- 1 Episcopo verba iniuriosa dicens, & conatus percutere, non incurrit excommunicationem.

CONSILIVM XXXI.

Vidam homines transeuntem Episcopum per ciuitatis plateam offendere volebant, quos cum Episcopus ita animatos vidisset, per aliam viam declinare cepit. Tunc homines illi, & cum eis turba de vniuersitate multa, cum armis, clamoribus iniurijs, varijsque contumelijs insecuti sunt ipsum Episcopum, alij, dum fugeret, alij, postquam se in locum receperat munitum, & quidem animo offendendi, ac per insultum locum munitum, & ipsum Episcopum capiendi. Dubitatur, an omnes illi de vniuersitate homines excommunicationem incurrerint.

1 Respondeo, primo certum esse, neminem prædictæ vniuersitatis incidisse in excommunicationem ca. si quis suadentes. k propter iniurias, quas in Episcopum dixit, vel fecit: quia nemo eum percussit: & ad incurredam illam non sufficit voluntas percutiendi, neque conatus ad percutiendum, quantumlibet fuerit percussioni proximus, secundum omnes, quos etiam nos sequimur in Manual. l

2 Tum quia licet regulariter conatus ad delinquendum debeat puniri, iuxta cap. si forte. & alia multa, m & alia, quæ tradit Felinus, n fallit tamen quo ad censuras: nam impositas contra facientem, non incurrit qui tantum conatur facere, per ea, quæ ipse Felinus citat. o Secundo, quod iuxta

aff. quod met. causa, & l. si quis in tantum. C. unde vlt. d Ca. 27. nu. 69. c. in summa verb. excommunicatio. c. 27.

d Cap. 17. nu. 114.

e Iuxta c. sacro. de sent. excomm. f Cap. is qui de sent. excomm. lib. 6. g De censib. in verb. si constituit. h In cap. cupientes. in §. quod si per. 2. de elec. lib. 6. Ver. priuatis. i In c. Rodulphus de rescr. num. 41.

c 17. quæst. 4.

d Ca. 27. nu. 78.

e In c. cum uo ab homine de iudic.

f Vbi supra, n. 10. per iura ibi citata.

k 17. quæst. 4. l Cap. 27. nu. 50. & 51. m De pœnis. dist. 1. n In tract. an conatus debet puniri, non sequitur effectum, in principio. o Ibid. fallentia 6.

ta sola iura Decretalium Sexti, & Clementinarum, & Extrauagantium impressarum, nemo prædictæ vniuersitatis incurrit excommunicationem propter infectionem Episcopi: quia licet per illa iura incurrat excommunicationem, qui hostiliter insequitur Cardinalem, vt habet cap. felix. a non tamen incurrit eam per solam infectionem Episcopi, nisi percutiat, capiat, vel banniat eum, iuxta clement. si quis suadente. b

3 Tertio, quod per Bullas Cœnæ Domini, quas protulerunt Gregorius XIII. & Pius V. prædictum cap. felix. fuit exten sum ad omnes Episcopos: ita quod, vt nos in d. Manual. c declarauimus, Episcopi quo ad hoc sunt effecti pares Cardinalibus: eo quod, vt qui Cardinalem hostiliter insequitur, incidit in excommunicationem Bullæ Cœnæ, ita etiam qui sic insequitur Episcopum quemlibet.

4 Quarto, quod duo videntur debere concurrere ad hoc, vt per infectionem incurrat prædicta excommunicatio. Vnum, quod sit insequutio, siue sequutio: qua vnus post alium priuarim vadit, verbum enim insequi, componitur ab in, & sequi, vt Archidiaconus relatus ab Ancharano, & Dominico ait, d & ita non dicitur insequi, nisi qui sequitur, vnde Francus ait, illum dici insequi, qui sequitur alterum, & qui hostili, & malo animo iniuriandi sequitur.

5 Quinto, quod ex præcedenti dicto sequitur, quod illi soli prædictæ vniuersitatis videntur incidisse in excommunicationem, qui Episcopum præeuntem, & fugientem in domum suam, vel in partem tutiorem eius, vel in domum protectoris, à dorso sequuti fuerint, animo iniuriam ei inferendi: & consequenter non illi, qui adierunt domum Episcopi, posteaquam ille non fugiebat, sed postquam se recepit ad eam, & in ea manebat, ad defensionem forè se preparans: neque qui adierunt domum protectoris, posteaquam se in eam recepit Episcopus.

6 Nam & secundum Ancharanum, & Dominicum, non videtur insequi Cardinalem ille, qui vadit etiam malo animo ad dandum insultum domui Cardinalis. quamuis meo iudicio Archidiaconus non loquitur ibi de excommunicatione, quæ incurritur per infectionem, sed per capturam: quia fundat se super dicto Innocentij, e qui non loquitur, nec potuit loqui de infectione illius decretalis longè post eum factæ, attamen ipsi videtur sic sensisse, & quidem rectè: quando quidem pœnæ sunt restringendæ, & nullatenus ultra propriam significationem verborum ampliandæ, f & verbum insequi, secundum originariam & primam significationem, vt dictum est, sequutionem, & motum vnus post alium significat, licet per translationem, & alias figuras, aliquando aliud significet. Salua, &c.

SUMMARIUM.

- 1 Subdiaconum incarcerans, & tamquam testem, & principalem examinans, in excommunicationem bulla Cœnæ incidit.

CONSILIVM XXXII.

Prætor ad se accersiri fecit N. notoriè subdiaconum, illicque præcepit, vt ex quadam parte superiori palatii dicti Prætoris, sub pœna pecuniaria, non discederet, assignando illam partem pro carcere. Præterea prætor etiam dictum subdiaconum examinauit tamquam principalem quo ad se, & testem quo ad alios: & sic illum constituit tamquam reum: & factò dicto constituto, vltèrius stetit in decretis, & illum retinuit per triduum, post quod tempus dictus subdiaconus ordinario ecclesiastico repetenti, ad cuius notitiam prius dicta detentio non venit, fuit, licet inuitè, restitutus. Dubitatur, an dictus prætor ob prædicta, vltra excommunicationem cap. si quis suadente. in quam illum incurrisse dubium non est, etiam in bullam Cœnæ incidit.

1 Respondeo, quod videtur is prætor incidisse in censuram bullæ Cœnæ, per xj. vel xij. vel vtramque clausulam, vel excommunicationem illius: quamuis ego nullam videar declarationem specialem facere super hoc in illa bulla. Salua, &c.

SUMMARIUM.

- 1 Promittens, & promissionem acceptans pro gratia temporaria à Papa obtinenda sunt excommunicati.

a Arg. ca. qui prædicit. 12. q. 2. b Ca. cum sit de foro comp. c Cap. non dicat. 12. q. 1.

d De sen. excomm.

e Cap. si vera de sen. excomm. f Cap. 2. de cons. g Eod. tit. lib. 6. h Cap. nemo. & ca. nullus. 11. quæst. 3.

i De reg. iur. li. 5.

k Ar. ca. quo iure. 8. dist. & cap. quisquis. 4. dist. l In d. cap. fn.

a De pan. lib. 6.

b De pœnis.

c Cap. 27. nu. 67. & 97.

d In d. ca. felix.

e In ca. nuper de sent. excomm.

f Cap. pœna. de pœn. dist. 1.

CONSILIVM XXXIII.

Petrus notam fecit Joanni quamdam gratiam cuiusdam rei temporalis, eo pacto, vt dimidium utilitatis illius perueniret ad Petrum: quam gratiam Ioannes obtinuit, & dimidium utilitatis dedit Petro. Queritur, an incidit in pœnas extrauag. Gregorianæ, a per quam Gregorius inuouauit extrauagantem Bonifac. VIII. b & quam nos iusto commentario donauimus sub tit. de rebus datis, & promissis.

Respondemus, præfatos Petrum & Ioannem ambos incurrisse in pœnas præfatæ extrauagantis vt latius colligi potest ex commentario, quo nos illam ornauius sub tit. de datis, & promissis.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus non est per monitorium, qui non reuelat quando scit petentem non habere ius.
2 Fructus beneficij non debentur ei, qui ius non habet.
3 Excommunicatio non obligat ad soluendam non domino, nec solutio ei facta liberat.
4 Scire, & probabiliter credere, paria sunt.
5 Scientia sicut excusat, ita & iusta credulitas, & secus si ex leui causa dubitat. num. 6.
7 Absolutio virtute cruciata potest excommunicatus, quando res est dubia, etiam parte non satisfacta.
8 Absolutio ab excommunicatione, etiam si sit iniusta, tenet.
9 Excommunicatus, collectam in choro, vel hebdomadarius cantans efficitur irregularis, non alius.
10 Excommunicatus, vbi absolutio non tenuit, fructus beneficiorum non facit suos.
11 Excommunicatus, qui ob inaduertentiam non petit absolutio-nem, sicut suspensus, & depositus, de victu prouidetur.

CONSILIVM XXXIII.

AN si alter ex colligantibus super beneficio possideat, & alter sciat, vel credat eum non habere ius, & non reddat, vel non reuelet fructus ad illud beneficium pertinentes, sciens ad instantiam possessoris publicatas esse literas monitorias, vt sub pœna excommunicationis lata sententiâ reddat, vel reuelet quicumque tenet, vel scit res ad illud beneficium pertinentes intra certum terminum, incurrat excommunicationem?

Quæstio hæc rem quotidianam, sed parum explicatam, & explicatâ difficilem continet. Respondeo tamen ad eam primò, quòd videtur consulentem non incidisse in excommunicationem, licet habuisset notitiam sufficientem prædictarum litterarum monitorialium, si sciebat aduersarium non habere canonicum titulum: quia nemo tenetur reuelare ab literas eiusmodi monitorias ea, quæ iustè credit esse sua, vel pertinere ad se, vel ad alterum, & non ad eum, ad cuius instantiam illæ sunt datæ: quod in repetit. cap. inter verba, c. neuosè probauimus post Franciscum de Ripa, & alios, quos ipse citat, licet debiliter probando. d

At ei, qui caret titulo canonico beneficij ecclesiastici, non debentur fructus eius. Tum argument. cap. 1. c. ergo neque qui tenet eos, reddere tenetur illi, neque qui nouit illos ab alio teneri, reuelare ei. Tum quod D. Antoninus, f quem sequitur Siluester, g ait, quod, qui scit possessorem Ecclesiæ, vel dignitatis non esse verum prælatum, eo quod aliquem defectum tituli patitur, licet subiiciatur illi Ecclesiæ, vel dignitati, tamen in foro conscientia non tenetur ei obedire, nec ei soluere debet, quod Ecclesiæ, vel dignitati debet, nec soluendo liberatur, argumen. cap. inquisitioni, h quatenus loquitur de sciente impedimentum.

Secundo, quod idem videtur dicendum, si consulens firmiter credebat probabiliter ratione, vel auctoritate, quod aduersarius non habebat ius: quia quo ad hoc paria videtur esse, scire aliquem non habere ius in beneficio, quod possidet, vel credere probabiliter ratione probabiliter, eum illud non habere, argumen. l. illud, i quatenus probat eum, qui credit ius aliquod esse suum, non debere illud relinquere indicissum. sed quia illa lex habet locum etiam in dubitante, melius facit, quod nos declarando quædam dicta Sancti Thomæ, & Caietani diximus nuper, k parificando iudicium conceptum per scientiam, & conceptum per

iustam causam credendi. Secundo, quod sicut sciens, quod res est sua, ita credens iustè, quod est sua, excusatur à restituendo per ea, quæ tradimus in Manual. confessar. a Tertio, quod post præfatum Ripam in dicta repetitione cap. inter verba, b diximus, eum, qui scit aliqua bona eius, ad cuius instantiam talis monitorio est publicata, esse penes aliquem, qui tamen monstrat apocham, per quam ille donauit ei, non teneri ad reuelandum ea, qui tamen verè nescit ea fuisse sibi donata, sed solum credit: & ita sicut scientia, quod res non est impetrantis talem monitionem excusat, ita fides, & credulitas probabiliter, & iustè concepta, argument. glossæ singularis, quæ secunda est, cap. capellanus, c adiuncta doctrina Panormitani allegantis, d alias, & S. Antonini. e

Quarto, quod sicut paria sunt scire, & debere scire ad obligandum, f sic paria dicuntur esse ad excusandum, ignorare, & non debere scire, g & qui iustè credit aliquid, non debet contrarium scire.

Quinto, quod sicut scientia mortis coniugis excusat secundo nubentem, ita etiam fides, siue credulitas iusta, qua creditur mors illa, excusat. h

Sexto, quod fides, & credulitas iustitiæ causæ appellationis excusat ab excommunicatione, sicut scientia iustitiæ. i

Tertio, principaliter dico, quod si consulens non crederet principaliter ex auctoritate alicuius doctoris iusta scientia, & conscientia præditi, sed leui ratione, vel auctoritate, aut dubitabat, an sibi, vel alij esset ius, incidit in excommunicationem: quia in dubio credendum est fructus pertinere ad possessorem bonæ fidei. k

Quarto, quod per pensis his tribus dictis, consulat se ipsum consulens, an tempore prædictæ monitionis sciret, vel probabiliter ratione, vel auctoritate firmiter crederet non fuisse ius aduersario, an dubitaret, vel leuiter crederet deesse id ius: primis duobus casibus credat se non fuisse excommunicatum, & communiter non esse locum quæstionibus sequentibus: in tertio verò casu credat se fuisse excommunicatum, & consequenter esse locum quæstionibus sequentibus.

AD SECVNDAM, quæ habet locum præsupposito, quod incurrisset excommunicationem, an scilicet potuit absolui à Pœnitentiarijs lobelegi. Respondeo, quod sic, præmissa satisfactione, & etiam non præmissa, at tunc, quod erat dubia, & non manifesta offensio. l

Facit, quod etiam absolutio iniusta excommunicati, facta ab habente potestatem absoluendi, valet, m & ita consulens non fuit absolutus à Pœnitentiario cum proposito faciendi, quæ debebat: fuisse verò absolutus, etiam si de hoc expressè non fuisset confessus, iuxta ea, quæ nos tradimus in Manual. n

AD TERTIAM Respondeo primo, quod non incurrit irregularitatem, propterea quod se ingesserit diuinis, etiam pfallendo in choro, si tanquam presbyter hebdomadarius non dixit capitulum, & collectam.

Secundo, quod si non valuit absolutio, non quæsiuit fructus aliorum beneficiorum, secundum glossam celebrem quam Panormitanus, o & communis sequuntur, p nisi forte quo ad sustentationem suam secundum vnam opinionem, quam tetigit glossa, q quæ communiter reprobat: sed procedere posse videtur pro tempore, quo excommunicatus non posset habere absolutionem, secundum Cardinalem, r quem sequitur Decius, s & merito.

Quia ratio, quare secundum omnes non debeat prouideri de victu excommunicato per prædictam glossam & depositum, & suspensio sic per eandem glossam & meliorem in cap. iudeat, t illa est, quod excommunicatus potest petere absolutionem, depositus autem, & suspensus ob crimen, non. At excommunicatus, qui ignorat, vel non aduertit se excommunicatum, non potest moraliter petere absolutionem: & licet forte peccet ignorando, vel non aduertendo, non tamen peccat non petendo absolutionem, argument. glossæ notabilis in caput quia diuersitatem, v adiuncto textu ibi, à qua & si sua culpa fuerit suspensus, &c. Salua, &c.

Celsitudo, ne id tentet facere, nisi de consensu eorum, quos res tangit, quo fit gratior suis subditis, & D. N.

a Cap. 17. nu. 82. cum dno. bus seq. b Vbi supra.

c De ferijs. d Ibidem. e l. p. titulo. 3. cap. 10. §. 10. tit. 6. f l. e. quod se. ff. de rebus cred.

g Argu. cap. sciendum. 8. q. 1. c. leg. si contra tabulas ff. de vulg. h Ca. in presentia. de sp. sal. c. ca. dominus. de secundis nap. cum eis adnor.

i Ca. solut. iun. et glo. penul. de senten. excomm. lib. 6. k Argu. text. singularis in d. l. illud.

l Per cap. venerabilibus. §. porro de senten. excomm. lib. 6. m §. sane eiusdem cap.

n Cap. 26. nu. 12. c. seq.

o Dist. cap. p in c. pastoralis. §. veris, de appell. q Ibidem. r In Clem. ut bi qui. §. 1. q. 20. de sta. c. qualis. s In d. §. verum. t 50. dist.

v De concess. prob. ver. suspensio.

Iesu Christo, qui suam Excellentiam semper & vbique conferuet sibi gratiosam. Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia petere potest bona emphyteutica sine eius consensu alienata.
1 Edictum monitorium vbi deficit, probatio iustè peti potest.
1 Damnum proximi tenetur quis impedire, si alius non sit, qui impediatur.
2 Edictum monitorium, sicut censura per præcepta lata, causam iustificatiuam continere debet.
3 Monitoria de aliquid edendo non ligant partem aduersam, nec eius patronos.
4 Edere qui non tenetur, nec ad testificandum cogi potest.
5 Ecclesiam lucrum pœnalem captantem nemo iuuare tenetur.
6 Reuelare non tenetur quis, quod iustè se possidere credit.
7 Actus solemnitate per lapsum 30. annorum præsumitur, licet in instrumento id non appareat.
8 Edictum monitorium non ligat possidentem rem præscriptam.

CONSILIVM XXXV.

INTER Seium, & Caium facta est permutatio quorundam bonorum. Seius dedit bona emphyteutica, Caius alodialia, & nescitur de huiusmodi contractus solemnitate aliud, quàm quòd inuenitur quædam nota in libris priuatis ipsius Caij, quòd prædicta permutatio fuit facta. Multis post annis Ecclesia domina directa bonorum à Seio in permutationem datorum intentauit iudicium caducitatis contra hæredes Seij ob alienationem sine Domini consensu factam: & cum de hoc contractu aliter non constet, quàm per dictam scripturam priuatam, Ecclesia petit, etiam per viam monitorij, librum rationum ab hæredibus Caij. Queritur an teneantur edere, vel in foro fori, vel in foro poli. Additur prædictis, mutationem præfatam fuisse factam anno 1515. & petitionem fieri anno circiter 1580. & quòd Seius, & hæredes eius semper soluerunt annuum censum, qui debebatur ex bonis emphyteuticis tanquam impositum in bonis alodialibus propter quæ fuerunt permutata emphyteutica.

Pro parte affirmante facit primò, quòd Ecclesia iustè videtur petere à Seio bona illa emphyteutica, quæ in emphyteusim ei dedit, cum alienando ea sine consensu ipsius perdidit, a & Ecclesia potest iustè petere pœnam, b quòd deficiens in probatione iuris sui potest iustè petere edictum monitorium ab Ecclesiastico Iudice, & ipse iustè potest concedere edictum monitorium, quò sub pœna censurarum moneatur, qui sciunt ad deponendum, & testificandum, de his, quæ pertinent ad probationem sui iuris, c iuxta cap. ad nostram, vbi hoc notat Panormitanus receptus, & superiori iustè iubenti tenetur subditus obedire. d Tertio, quòd videtur quis teneri ad indicandum furtum, e & eadem ratione illud, per cuius ignorantiam proximus perdit aliquid bonum notabile sine culpa, vel ius, quod habet ad illud vendicandum. Quarto, quod tenetur quis impedire damnum quod proximo imminet, saltem quando probabiliter creditur nullum alium illud impedire posse, vt nos tradimus profundius alijs omnibus in Manual. Confess. f

His tamen non obstantibus, pars negans videtur tenenda: primo quidem, quòd monitorium præfatum non continet clausulam iustificatiuam: nempe, quod si quis aliquam iustam causam habuerit non parendi mandato in eo contento, & eam voluerit allegare, audietur intra tempus in eo præfixum: quam debere continere huiusmodi monitorium tenet post alios à se citatos Probus, g & nos iam pridem probauimus, h censuras latas à Iudicibus per præcepta de aliqua re faciendâ, vel danda esse ipso iure nullas, nisi temperentur per clausulam iustificatiuam, quæ habet vim citationis, iuxta illas duas glossas quarum vnam alij, & alij alteram appellant singulatim. i

Secundo, quòd huiusmodi monitoria, quamlibet iusta, non videntur ligare partem aduersam, cum qua est lis: quod adeo est verum, vt præfatus Philippus Probus, k

dicat esse in monitorio exprimentum, quòd non intendit monens includere partem aduersam, neque in illos, qui per viam petitionis consilij sciunt id, quòd ad manifestandum monent: quia non tenetur iuuare aduersarium contra se, per ea quæ Felinus & ab eo citati, a dicunt: & hæredes Caij in effectu propter euictionem sunt pares. b

Tertio, quòd huiusmodi monitoria non comprehendunt, nisi eos, qui iniustè detinent bona, vel iura impetrantis ea, & scientes, quòd illa iniustè detinentur, vt nuper nos tradimus in comment. cap. inter verba. c At præfati hæredes non tenent præfatam scripturam priuatam iniustè, nec sciunt aliquem, qui teneat illam iniustè: ergo non comprehenduntur. Quarto quod, qui non cogi potest ad exhibendum aliquam scripturam, non videtur posse cogi ad testificandum de illa. At præfati hæredes non possunt cogi ad edendam præfatam scripturam priuatam: quoniam regulariter nullus tertius cogi potest ad edendas suas proprias rationes priuatas non scriptas mandato, vel salario eius, qui petit eas sibi edi, iuxta glossam] d communiter receptam, vt post Panormitanum & alios à se citatos tradit Decius. e

Quinto, quòd Ecclesia non agit in proposito casu de damno tractando, sed de lucro caprando, & non de quolibet lucro, sed de odio, & pœnali, & ita nemo tenetur eam in foro conscientia iuuare, quia pœna non debetur in illo foro, iuxta glossam celebrem & receptam. f Sexto, quòd præfati hæredes magis tenerentur ad manifestandum, & propalandum ea, quæ ipsi sciunt de prædicta permutatione, quàm ad exhibendam præfatam scripturam priuatam. Tum quia magis importaret illa manifestatio ad satisfaciendum intentioni monentis, & petentis monitorium, quàm manifestatio præfatæ scripturæ. Tum quia tantum, immo magis monentur ipsi ad propalandam quæ sciunt de præfata permutatione, quàm ad propalandam præfatam scripturam. At ipsi reputant se excusatos ab hoc: ergo debet se reputare ab illo.

Septimo, neruosissimè facit, quòd ipsi nec tenentur propalare, quæ sciunt, nec præfatam scripturam exhibere: nam nemo tenetur virtute monitorij præfati ad manifestandum illa, quæ iustè tenet, vel probabiliter credit esse sua, & iustè tenere, neque illa, quæ scit, vel credit probabiliter esse alterius, vel ab eo iustè teneri, vt nos tradimus latius, s illa firma ratione. quod monitorium datur contra solos iniquè & iniustè detinentes illa bona, & contra scientes, qui sunt, qui teneant iniustè illa: vnde, & qui teneret aliquid clam acceptum pro eo, quod sibi verè debebatur, non teneretur id manifestare, vt ibidem probamus. At præfati hæredes Caij non sciunt, nec iustè credunt illa bona, nec illam scripturam esse ecclesiæ petentis: immò iustè sciunt, vel iustè possunt credere esse sua: ergo non tenentur ad illa manifestanda. Quod autem præfati hæredes sciant bona illa, quæ olim erant emphyteutica, nunc esse sua, aut certè iustè id credere possint, probatur, quia sciunt, vel certè iustè credere possunt permutationem præfatam fuisse factam anno 1515. quando monitorium id continet: & quod legitime fuit illa facta interueniente omni solemnitate requisita: quia licet non extet aliquid instrumentum, neque sint aliqui testes, quibus id probari possit: præsumitur tamen iure ita esse.

Tum quia solemnitas non solum intrinseca, sed etiam extrinseca præsumitur longo tempore, h præsertim si fuerit lapsus tempus 30. annorum, iuxta textum, & glossam solemnem & receptâ ibi per omnes, i & Felinum. k Tum quia in specie, quòd solemnitas extrinseca requisita in alienatione rerum Ecclesiæ præsumatur interuenisse per tempus 40. annorum, consuluit Alexander, l vbi ex pluribus concludit, quod solèntas consensus capituli, & tractatus, & alia solemnitates requisitæ in alienatione bonorū Ecclesiæ propter diuturnitatem temporis præsumuntur interuenisse. Petrus item ab Ancharano, m ex consilijs excellentium Doctorum consuluit, quod ex cursu 30. annorum purgatur omne vitium, quod in quadam transactione monialium interuenisset: quia præsumitur auctoritas decreti superioris interuenisse: & Aretinus, n quem refert

a Qua incipit ab ipso & est 28. inter ipsius constit. b Qua est i. de senten. excommunicationis inter communes.

c 11. q. 3. conc. c. coroll. 65.

d In tract. de peste. fol. 81. maioris forma. 4. coll. in princ. §. insuper. e De reg. iur. lib. 6. c. cap. grauius. de rebus. §. soliat. cum eis adnota. f In 3. parte titulo 15. cap. 1. §. 2. g Verbo beneficii. §. 3. h De senten. excommunic.

i ff. de petit. hered.

k In rubr. de iudic. nu. 47.

a In c. si duobus est. fin. de appell. b Arg. ca. final. c. et au. de emp. c. vendi.

c 11. q. 3. cõd. c. corolla. 65.

d In fraud. §. instrumenta verb. edi. ff. de iure iur. c. i.

e Ca. 1. n. 59. de probatio.

f In c. frater. n. 12. q. 2.

g In dicto coroll. 65.

h Leg. si filius C. de petitio. hered. c. leg. qui in alien. §. sed si non adierit. ff. de ac. qui hered. i In c. peruenit. de emp. c. vendi. k In c. Albericus de testibus c. in c. sic. de re iud. l Confil. 79. Circa primū: de quo queritur in 2. dubio lib. 1. m In cõf. 136. n In cõf. 30. Casus talis est.

a In d. ca. Al-bericus.
b Confl. 155. num. 9.
c Confl. 409. num. 12.
d In num. 13.

Felinus, a tenet quod testamentum Cardinalis, in quo licentia Papae requirebatur, ex diurnitate praesumitur interuenisse. Quin ex Alexandro b concludit, quod diurnitate temporis praesumitur, quod dominus directus consensit in alienatione emphyteusis, quam fecit emphyteuta, & eum sequitur Decius, c ubi etiam alia multa in hoc adducit, & d concludit, quod praed. praesumptio interuentionis solemnitate legitima haberet locum: etiam si monstraretur instrumentum alienationis, in quo nulla fieret de solemnitate mentio: quia per diurnitatem temporis praesumeretur interuenisse ante, vel post illud instrumentum: quod multum facit ad nostrum casum, in quo inuenitur praefata nota continens permutationem praefatam, sine mentione interuentionis consensus domini, vel alius legitima solemnitate.

e Cum multis aliis de praes. § 6. q. 3. §. potest. § De re. iur. li. 5.

8 Octauo, quod, qui vlucepit, vel praescripsit rem aliquam, non tenetur post praescriptionem completam ad manifestationem talis retentionis, propter monitorium, quod fieret ad instantiam eius, cuius olim illa fuit secundum omnes per praedicta. At haeredes praefati praescripserunt bona praefata. Ergo non tenentur ad manifestandam retentionem illorum, nec aliorum aliorum, quae contra illam retentionem faciunt. Quod autem praescripserint, patet ex eo, quod circiter 67. annis possederunt ea, vt sua: & ita longe maiore tempore, quam requiritur ad praescriptionem etiam rerum ecclesiasticarum, cum ad eas sufficiant 40. anni, vt habetur in cap. de quarta. e Nec obstat regula, possessor male fidei nullo tempore praescribit. f cum similibus, quia immo per praedicta praesumitur bona fides, cum praefata permutatio praesumatur fuisse recte, & rite facta. Et praefati haeredes iuste, & bona fide possunt credere bona illa esse sua. Tum ratione permutationis praefatae, quae per diurnitatem tantum temporis praesumitur legitime fuisse facta. Tum ratione praescriptionis longe maioris temporis, quam requiritur ad praescriptionem rerum Ecclesiae. Ergo nec iure fori, nec iure poli tenentur ad manifestanda illa bona, nec illam permutationem, nec aliquid aliud, quod iuret Ecclesiam ad molestandum eos.

9 Non obstant opposita: ad primum enim respondetur negando, quod praedicta Ecclesia iuste petat, cum per praedicta constet male petere. Ad secundum, concedendo, quod deficiens probatione iuris sui veri, & boni possit petere huiusmodi monitorium, negando tamen, quod praefata Ecclesia vllum ius verum & bonum habeat in casu proposito.

Ad tertium negando, quod in nostro casu habeat locum lex vlla de indicando furem, siue iniustum vsurpatorem: quia per praedicta, praefati haeredes non sunt iniusti vsurpatores praedictorum bonorum, nec vllarum scripturarum: neque praefatae notae, quae forte posset dare aliquam occasionem molestandi eos. Ad quartum respondetur negando quod vllum damnum imminet Ecclesiae praedictae: quandoquidem soluitur ei canon, siue census, qui debebatur ex praedictis bonis emphyteuticis: & sunt loco illorum surrogata alia bona, quae pro eis fuerunt data: & licet forte aliquod tale eueniret, non tamen esset damnum iniuste illatum, quia eueniret per contractum, qui ob tantam temporis diurnitatem praesumitur fuisse legitimus per praedicta, praeter quam quod etiam negari potest quod praefata nota posset quidquam prodesse ad probationem iuris alicuius sui: quia, vt Decius supra citatus concludit, etiam instrumentum publicum continens sine vlla mentione interuentionis solemnitate requisita, non probat eam non interuenisse, ante, vel post tempus, quo contractus factus fuit. Ex quo solo capite non esset necessarium illam notam manifestare. Quamuis etiam per multa alia praedicta idem concludatur. Salua, &c.

SVMMARIVM.

- 1 Vicarius foraneus approbatus audire ex causa confessiones prohibens non peccat.
- 1 Vicarius foraneus animarum periculis occurrere tenetur.
- 1 Procurator generalis contrauenire mandato Domini speciali ex iusta causa potest.

- 2 Excommunicantur impediens executionem literarum Apostolicarum, non quoquo modo contrauenientes.
- 2 Literis Apostolicis contrauenire, & earum executionem impedire, diuersa, & qui non dicuntur impedire.
- 3 Executionem literarum Apostolicarum auctoritatiue impediens excommunicatur, & quis sic impediatur.

CONSILIVM XXXVI.

Cum in plebe de Viui esset quidam presbyter Caius ab ordinario per modum prouisionis in administratione cura animarum loci N. toleratus, sed omnino ignarus, absolvens quous tempore omnes ad se venientes, quantumuis scandalosos, grauibus delictis obstrictos, ad pia legata obligatos, & qualibet censura innodatos, nulla eis pro modo culpa imposita satisfactione, vt publice constat, multi ex loco de Viui, praedictis peccatis, & scandalis implicati, ad eum pro facili absolutione, quam a praeposito de Viui iure obtinere non poterant, recurrerant: quod cum praefato proposito, qui etiam illius plebs est Vicarius foraneus, fuisset renunciatum, praecipit praefato Caio, ne in posterum confessionem alicuius horum de Viui audiret. Accidit, quod anno 1578. fuerunt publicatae literae Sanctiss. D.N. Gregorij XIII. instar Iobelaei, quo ampla facultas dabatur confessario ab ordinario approbato absoluenti quoscuque a quibuscuque casibus, censuris, & piis legatis obnoxii. Propter quod multi loci de Viui facinorosi publice delinquentes ad praefatum Caium pro facili, & impuni absolutione properabant. Quare idem praepositus non intendens perstringere auctoritate Summi Pontificis, neque impedire dictionem literarum Apostolicarum executionem, sed potius, attenda eiusdem presbyteri notabili, atque manifesta ignorantia, volens prouidere salutem animarum suarum, scripsit eidem presbytero literas huius tenoris. Non confessare te niuno de me anime de Deuotione, etiam in virtute deliubileo di nuono publicato, quibus habitis, nullos de Viui in confessione audiuit.

Quaeritur, an praepositus, pro eo quod literas supra scripti tenoris scripserit, iubendo, ne virtute Iobelaei audiret confessiones hominum de Viui, excommunicationem in Bulla Coenae Domini positam quo ad vtrumque forum incurreret?

1 Respondeo quod non. Primò quod nulla excommunicatio maior generaliter à iure, vel ab homine lata incurrit sine peccato mortifero. a At praefatus Praepositus non peccauit mortifere, faciendo, quod fecit. Tum per illam regulam topicam: Cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est: declaratum post alios etiam à nobis in commenta. cap. cum minister, b & illud Augustini: c Linguam ream non facit, nisi rea mens. Tum quia etiam opus, quod operatus fuit, erat bonum: cum impedire proximum, ne peccet, sit bonum, & aliquando praecipuum. d Et qui exercet officium, quod nescit exercere, in probabile damnum proximi peccat, e iuxta cap. qui potest. iuncta glossa, in verb. vires: quae citat illud Horatij. f Sumite materiam vestris, qui scribitis, aquam Viribus. & praefatus Caius erat ignarus, & ineptus ad sacras confessiones audiendas, vt praesupponitur in facto. Tum quia glossa cap. placuit, g tenuit per illud cap. posse parochianum parochi nescij, & ignari, confiteri alieno parocho ob ignorantiam parochi proprii: quod quemadmodum sit intelligendum, ibidem tradimus. Tum quia non solum licite potuit, sed etiam debuit, eo quod erat Vicarius foraneus, occurrere periculis animarum, praesertim sibi subiectorum. h Tum quia procurator generalis potest contrauenire mandato speciali domini ex iusta causa, per textum singularem in l. si hominem, i & propterea praefatus praepositus Vicarius foraneus, licet esset quidam generalis procurator, vel delegatus ordinarij, potuit ex causis supra narratis prohibere Caio sacras confessiones, saltem pro aliquo loco, & tempore, saltem paruo, licet esset approbatus ad audiendas specialiter ab ipso.

2 Secundo specialiter facit, quod licet praefatus Praepositus peccasset mortaliter, prohibendo, vt prohibuit, qui tamen profecto, nec venialiter peccauit, immo de Deo, deque suo Archiepiscopo, ac omnibus fuit benemeritus, non tamen incurrisset praefatam ex-

a Ca. nemo. c. nullus 11. q. 3.

b 23. quest. 5. c. Serm. 28. de Verbis Apost.

d Ca. qui potest. 2. q. 3. c. quanta, de sentent. excō. c. l. ibidem in ris. ff. ad l. A. qui. c. non est pntandum. 1. quest. 1. § In arcepoet. g De pe. dif. o.

h Arg. c. irre-fragabili, de offic. ord. c. §. 183. d. c. ip. sapientas. 23. quest. 4. § ff. mandati.

a Le. Papiua nus. ff. de minoribus.

b Le. nā quod absurdum. ff. de bonis.

c De sen. exc. lib. o.

d In c. pro il-lerum. de pra bend. in ver. contradic-tor. c. In c. causā. n. 10. de rejc.

communicationem Bullae Coenae domini. Tum quia illa non fertur contra omnes, qui quoquo modo non parent, vel contraueniunt literis vel mandatis Papae, &c. sed solum contra illos, qui impediunt executionem earum. At praefatus Praepositus, esto quod contrauenisset literis Iobelaei, non tamē impediuit executionem eius, puta publicationem eius: ergo non incidit in illam: quia aliud est non parere, vel contrauenire literis, aut mandatis Papae, vel aliorum: & aliud impedire executionem earum non permitendo intimare, vel vetando dare fidem de intimatione: & à diuersis & separatis non fit illatio. a Tum quia possessor beneficij non obediens literis Papae, vel eorum, quibus iubetur relinquere possessionem illius, non incurrit illam, etiam si incurrat aliam, sub cuius poena iubetur relinquere illam, dummodo non impediatur executionem earum. Tum quia non incurreret illam, qui contenderet non posse per Iobelaum absolui ab aliquo peccato, voto, vel irregularitate: cum id non sit impedire executionem, sed solum impedire vnum intelligendi modum per aliud: quod non vetat praefata Bulla Coenae Domini. Alioquin omnes, tam Procuratores, & Aduocati, quam principales partes, qui literas Papae, & suorum legatorum, vel delegatorum aliter intelligunt, quam vero iure intelligi debeant, incidere in illam excommunicationem: quod est absurdum, & à nemine dictum, & ita nullatenus dicendum. b Tum qui appellantes à iudicibus Sed. Apost. & supplicantes à prouisionibus ipsiusmet Papae, non incidunt in eam, modo supplicationes legitime perfequantur, si bona fide putant legitime appellasse, & supplicasse, iuxta glossam celebrē & receptam, quae penultima est in ca. solet. c Tum quia etiam literis Papae munitis clausula illa solenni, contradicentes ecclesiae censura compefcendo potest iuste contradici de iure, iuxta glossam solennem, d receptam ibi per omnes, & Felinum & alios citatos ab eo. e Immo & qui contradiceret iniuste, licet malè faceret, & incurreret fortè aliam excommunicationē, non incurreret illam bullae Coenae, si non impediret executionem literarum.

Tertio principaliter facit, quod clausula praefatae bullae Coenae, non excommunicat omnes impediens quomodocunque executionem, sed solum eos qui auctoritatiue impediunt, vsurpare volentes auctoritatem contra Sedis Apostolicae auctoritatem: quia fertur per illa verba, eos qui simpliciter vel sine eorum beneplacito, consensu, vel examine, & forte asserto pretio soluto executionem demandare inhihent, &c. Per quae verba significantur hi, qui auctoritatiue id faciunt volentes quaerere, vel conseruare aliquam auctoritatem super literis Apostolicis & earum executione. At praefatus Praepositus non prohibuit praefato Caio, intendendo quaerere, vel conseruare aliquam auctoritatem super literis praefatis Iobelaei, sed solum intendendo declarare, quod mens Papae non erat, vt presbyter adeo ignarus, & adeo male vtens officio confessarij, vteretur potestate illa grandi, quae per illud Iobelaum dabatur confessariis: quod certè fuit actio sancta, vt probatum est in primo argumento, & quando non fuisset omnino sancta, probabiliter, aut bona fide credebatur ea esse talis: & satis est, quod non prohibuit cum intentione quaerendi, vel conseruandi auctoritatem super publicatione, praedicatione, & alijs, quae diminuebant auctoritatem Papae, vt palam est. Quare proculdubio praedictum Praepositum non incurrisset vllam censuram bullae Coenae Domini, neque impediuisse vllam literarum Sedis Apost. executionem veritam in illa quo ad forum conscientiae, neque quo ad forum exterius, concludendum est. Salua, &c.

SVMMARIVM.

- 1 Excommunicatus est, per se, vel alium literarum executionem impediens seu ratam habens.
- 2 Praesumptio ex delicto fratris non oritur contra fratrem.
- 3 Declaratio excommunicationis parte citata facta, est valida, nisi per viam attentatorum annihiletur.

CONSILIVM XXXVII.

Ferunt relaxatae literae executoriales contra Titium, quarum executionem per iudices saeculares impediuit ipse Titius frater Sempronius, pro mittens de rato. Quaeritur ab

Excellentia vestra, cum non constet de mandato Titij id factum fuisse, an ipse Titius dici possit incurrisse excommunicationem, videlicet bullae Coenae, quo ad vtrumque forum: an vero illa verba, per se, vel alium, seu alios, posita in principio dictae excommunicationis habeant tantum locum in foro interiori, si non probetur mandatum, ita vt etiam si contraueniant illi coniunctae persona, praecipue frater, non praesumatur id mandato, consilio, & instigatione principalis fieri, ad hoc vt castigari possit ipse principalis, contra quem facienda erat executio literarum Apostolicarum: & an ipse, & alij impediens possint ab ordinario declarari.

1 Responderetur primo; non esse necessarium mandatum fratris Titij ad hoc, vt incurreret excommunicationem praefatam ob praefatum factum Sempronij: quia sufficit quod nomine ipsius factum fuerit, & postea ipse ratificauerit, seu ratum habuerit, & praefatus Sempronius promisit fratrem suum ratum habiturum. Quare si ratum habuit, certum est eum censuram praefatam incurrisse.

Secundo, quod illa verba per se, vel per alium in vtroque foro habent locum, si mandatum, vel ratificatio praedicta interuenerit, & interuenisse probatum fuerit: si autem non fuerit probatum mandatum, nec ratificatio, non habebunt locum in foro exteriori: habebunt tamen locum in interiori, si verum est, interuenisse mandatum, vel saltem ratificationem eius.

2 Tertio, quod non praesumetur interuenisse mandatum, neque ratificationem eius ex eo solo, quod fuerit frater is, qui contrauenit praefatae bullae: quia nemo praesumitur delinquere in dubio, neque approbare delictum alterius propter solam cognationem, nisi approbauerit saltem tacite id quod fecerit cognatus, vtendo facto eius, vel defendendo illud, licet expressè non dicat se id approbare.

3 Quarto, quod crederem, me colligere posse ex tenore executorialium, vel ex titulo, & materia tituli, vt lite pendente, vel ex reservatione absolutionis, quam solent aliquando saltem D. Auditores facere, vel ex aliquo alio capite, exceptionem declinatoriam fori contra ordinarium citantem, vt compareat coram ipso ad videndum se declarari. Sed, si ordinarius, nulla exceptione contra eum proposita, declarauerit legitima citatione praemissa, arbitror valituram declarationem, nisi per viam aliquo modo attentatorum annihiletur, quod tamen remitto ad tenorem executorialium, quas non vidi.

SVMMARIVM.

- 1 Excommunicationem bullae Coenae non incurrit, qui fructus clerici debitoris sui stantes penes laicum per iudicem laicum sequestrari facit.
- 1 Bulla Coenae, dispositio poenalis, non extendenda.
- 2 Excommunicatio contra facientem non includit mandantem, nisi, &c.

CONSILIVM XXXVIII.

AN incidat in bullam Coenae Domini, & cap. eius 17. qui laicus facit per laicum iudicem sequestrare fructus clerici debitoris sui existentes apud laicum, sed pertinentes ad clericum ratione sui beneficij.

1 Respondeo, quod non. Tum quia bulla praefata est dispositio poenalis, & non debet extendi ad alium casum, & c. solum excommunicat vsurpantem, & sequestrantem fructus ecclesiasticos sine licentia Papae, vel alius, ad quem pertinet dare talem licentiam, & D. consulens non vsurpauit eos, neque sequestrauit.

2 Tum quia in Manual. Confess. d posuimus pro regula bene probata, quod excommunicatio lata contra facientes aliquid, non includit consentientes in illo, nec procurantes illud, immo nec consulentes & mandantes: nisi per alia iura id declararetur, quod non fit in hoc casu. Salua, &c.

IN TITVLVM XXXVIII. DE POENITENTIIS ET REMISSIONIBUS.

SVMMARIVM.

- 1 Excommunicatio rapientium naufragorum res non erat reseruata.

a Ar. ca. cum quis. de sent. excomm. li. 6. § reg. rati habitatione. de reg. iur. li. 6.

b L. merito. ff. pro socio. c. 2. de reg. iur.

c Ca. poena de par. dist. 1.

d Ca. 27. n. 51.

- 2 Naufragorum res, vt eas dominis restituant, vel ignoranter capientes licet non restituant, Bulla Cœne non excommunicantur.
- 2 Excommunicatio bulla in naufragorum res rapientes cur non relaxanda.
- 4 Absoluti magis merentur actu restituente, quam restituere promittentes.

CONSILIVM XXXIX.

B Pifcopus cuiusdam insulæ miseratus animabus suorum subditorum rapientium naufragorum bona, supplicabat, vt quod quo ad illam insulam excommunicatio prædicta relaxaretur, vel quod in articulo mortis sibi dicta excommunicatio esset referuata, vel saltem quod sibi daretur facultas absoluedi eos, qui restituere non poterant. Queritur an prædicta, seu aliquam partem concedere dicta Epifcopo expediat.

1 Quod annuendum sit oratori, facit quod Concil. Lateranense, quod hanc excommunicationem induxit, nemini referuabit absolutionem: & in tempore Caietani casus episcopalis erat, ipso testante, b quineriam hodie videtur episcopalis, nisi quod ad eos, qui rapuerint, aut scienter ipsi sibi acceperint, aut ab aliis rapta, aut accepta similiter scienter receperint: horum enim solam excommunicationem referuat bulla.

2 Et consequenter, qui acceperunt bono animo seruandi ea quibus oporteret restitui, aut ignorantes ea esse rapta, aut ex naufragio accepta, aut fuisse naufragorum, licet nolint restituere, & sint in mora restituendi, & ob hoc sint excommunicati per Concilium Lateranense, non tamen excommunicantur per bullam Cœne: & fauorabile est rem redire ad suam pristinam naturam.

3 Quod autem non sit annuendum, facit primo, quod hæc referuatio fuit facta ad reprimendam proccacitatem, & crudelitatem cupiditatem habendi bona naufragorum valde miserandorum, & ad deterrendum omnes à tanta crudelitate: quæ deterritio, siue timoris incussio magis necessaria est quo ad inhabitantes littora marium, & insulas, quam quo ad inhabitantes continentem, & loca mediterranea, quod hæc frequentius in illis, quam in his contingunt: & ita aut quo ad omnes videretur relaxandus hic rigor, aut non quo ad illos, pro quibus petitur.

Secundo, quod eadem ratione, qua esset relaxanda prædicta bulla Cœne quo ad regiones in petitione contentas: esset relaxanda quod ad omnes alias similes terras Italiz, Germaniz, Belgiz, Galliz, & Hispaniz, quod non videtur decere, stante prædicta bulla, quæ satis strictè, vt prædictum est, loquitur.

4 Tertio, quod orator non videtur petere potestatem absoluedi, nisi pro iis, quibus non suppetit facultas restituendi: & non minor, immo maior ratio suadere videtur, vt qui possent soluere, & actu soluerent, absoluerentur, cum penitus tollat culpam, quam qui solum promittunt, arg. l. minus est habere actionem quam rem.

Quarto quod parum videtur decere, vt Sanctitas sua in sua solenni bulla decernat, ne incidentes in eam, absoluantur ab illo, quam ipso, & in articulo mortis, nisi sufficienter cautione præstita: & quod nunc permitteret absolui extra mortis articulum cum sola promissione de restituendo, cum suppeteret facultas, quod raro habebit effectum saltem in foro exteriori.

Quinto, quod fortè longe magis conueniret saluti animarum eorum, pro quorum fauore petitur hæc indulgentia, quod Sanctitas eius admoneret oratorem, & suos suffraganeos, vt præceptum illud grauissimum de publicanda sua bulla in omnibus ecclesiis, saltem semel in anno, sine vlla negligentia, & cura maiore obirent, & exequerentur, quo ad hanc clausulam, in locis maritimis, quam in aliis, & quod curationes, & curati sæpe declararent in suis parochiis vim huius clausulæ.

Quare iuste, & æquè responderi posse videtur, vt ordinarius absoluat prædictos in omnibus casibus, in quibus per

prædictum Concil. Lateran. incurritur, exceptis his paucis, quas prædicta bulla referuauit Sedi Apostolicæ ob prædicta, crudelem, & immanem auaritiam ipsius Antropophagis horrendam, quod Deo, iuri, auctoritati bullæ cœnæ, & tam horrendis criminibus arcendis conuenire videtur mea sententia. Salua, &c.

SVMARIVM.

- 1 Denunciandi sunt complices ex vi verborum extrauag. Greg. XI. principales verò tantum ex mente legislatoris.
- 2 Denunciandi tantum complices in culpa existentes, obligatio remissiuè.
- 3 Denunciandi non sunt complices absque fraterna correptione.
- 3 Principales raro, vel nunquam tenentur alios denunciare.
- 4 Complices dantes pro gratia, non denunciante, penam non incurrunt, quia non est extrauag. quo ad hoc recepta.
- 4 Lex noua per desuetudinem minorem decem annorum derogatur, quando legislator scit, & tolerat.

CONSILIVM XL.

Quidam petit absolutionem à summo Pœnitentiaro ab excommunicatione incurfa ob transgressionem extrauagantis bo. me. Gregorij XIII. quæ incipit, ab ipso. & fit ei difficultas, eo quod non reuelat complices.

Primo queritur, an teneatur reuelare illos. Secundo, an esto ipse teneatur reuelare, etiã omnes scientes id facere teneatur.

Tertio, an, qui tenetur id facere, teneatur statim, atque interrogabitur, reuelare.

Pro parte negante primæ quæstionis facit primo, quod regulariter nemo est interrogandus de crimine aliorum, nec interrogato, & confessio est credendum, exceptis crimine læsæ maiestatis, & quibusdam aliis. a Secundo, quod pœnæ sunt restringendæ, b ergo & prædicta extrauagans est restringenda, quæ non continet qualem qualem, sed maximam pœnam: at illa non videtur præcipere, vt quis denunciaret complices: quia ibi solum statuitur impunitas reuelanti, ergo per illam nemo tenetur ad denunciandos illos. Tertio, quod non obstat finis eius, quatenus loquitur de denunciante complices: quia ibi solum statuitur impunitas reuelanti complices & non imponitur necessitas reuelandi eos, quod longè est diuersum, & à diuifis non fit illatio. c

2 Pro parte verò affirmante facit primò, quod contextus extrauagantis præfata obligat ad denunciandum omnes, qui sciunt aliquem esse in culpa transgressionis illius. At petens præfatam absolutionem scit complices suos esse in culpa, &c. Secundo, quod prædicta extrauagans obligat innocentes ad denunciandos illos, qui peccauerunt: & qui peccauit, non debet esse melioris conditionis, quam innocens, d ergo qui petit absolutionem, eo quod peccauerit, tenetur ad denunciandos participes sui peccati. Tertio, quod ad opposita responderi potest, concedendo quidem, quod regulariter non est interrogandus de se confessus, sed quod fallit in casibus expressis, de quibus vnus est in prædicta extrauagante: concedendo item, quod illa nullam de complicitibus formaliter facit quod ad hoc mentionem, sed satis esse, quod faciat virtualiter, quatenus generaliter obligat ad denunciandum eum, qui scit aliquem esse in culpa transgressionis eius.

Per quæ omnia perpenfa arbitror primo partem affirmatiuam esse de rigore iuris verbi extrauagantis conformiorem. Secundo, partem negatiuam videri conformiorem intentioni, & menti auctoris, quatenus videtur voluisse esse contentus notitia principalis transgressoris, eo quod non est vnus verbis obligantibus expresse ad denunciandum omnes, qui aliquo modo essent culpa participes, sed solum indefinitè, & in singulari numero eum, quem in culpa esse scirent, significando se contentum iri notitia principalis auctoris: & quoniam mens & intentio auctoris magis est attendenda, quam verba, per cap. marcion e ibi, Nec putemus euangelium esse in verbis scripturarum, sed in sensu, non in superficie, sed in medulla, non in sermonum foliis, sed in radice rationis. & quia, cum lex dupliciter aptè intelligi potest, benignior sensus est amplectendus, f & quia præfata extrauagans est maxime pœnalis, & ideo maxime restringenda: pars negatiua videtur magis amplectenda, scilicet, quod præfatus petes absolutionem, si est principalis auctor transgressionis,

a Ca. 1. de cõfess. c. nemi ni. 15. quæst. 3. b Ca. pœnæ de pœn. dist. 1.

c L. Papinianus. ff. de minorib.

d Cap. 1. de potest. pralato.

e. qu. 1. quod sumptum est ex D. Hiero. in ep. ad Gal. l. benignitas. ff. de legi.

eo quod promisit, dedit, vel accepit pecuniam, vel donum, non tenetur omnes participes, & scientes denunciare, sed ad summum solos alios, qui fuerunt principales actores in dando, vel accipiendo.

AD SECVNDVM dubium respondeo id, quod scripsi in Commentario prædictæ extrauagantis a in illa verba, Adde primo, quæ ibi possunt videri.

3 AD TERTIVM dubium respondeo, quod non tenetur indicare ante fraternam correptionem, vt, b scripsimus in illa verba. Secundo quod dubitari potest, vsque in finem illius numeri.

4 Ex qua responsione inferri potest, raro, vel nunquam illum, qui fuerit principalis transgressor, obligatum iri ad denunciandos complices: raro enim, vel nunquam contingit, quod principales, & adiutores transgressoris principalis non pœniteat adiuuiffe illum, si moniti fuerint tam graue peccatum, & tam graues pœnas incurrisse, & quod oportet eos denunciari Papæ, si non pœnituerit tanti peccati, quando saltem sola contritione, & confessione, nulla facta restitutione, deleri posset eorum peccatum, & nulla ex eo vtilitas eis proueniret, quod ferè semper contingit in aliis omnibus, qui nihil ex participatione eius criminis acceperant.

Addi posset & quarta quæstio, an præfata extrauagans defuerit iam obligare quemquam ad denunciandum: & videtur, quod sic. Tum quia lex non recepta moribus definit obligare, c iuxta §. leges, & glossa recepta per omnes. d Tum quia nullibi, vt puto, legitur, quod extrauagans Bonifacij VIII. per hanc innouata fuerit vnquam recepta quo ad hoc, vt scientes denunciarent. Tum quia etiam iam sextus annus agitur, posteaquam illa edita fuit, & nemo hæctenus videtur agisse, qui denunciauerit vllum transgressorem eius. Tum quia extrauagans 2. e qua parte iustum fuit, vt scientes aliquem admiffisse simoniam in ordine, vel beneficio denunciarent illum, & antea non possent absolui, nisi quædam fuit quo ad hoc recepta, neque hodie ligat, vt nos diximus in Manua. Confess. post D. Antoninum, Caietanum & Siluestrum ibidem citatos. Tum quia præceptum huiusmodi denunciandi peccatum iam præteritum, quod non vergit in lationem diuinæ, vel humanæ maiestatis, vel Reipub. vel proximi, videtur durum, & parui effectus. Durum quidem, quia nouum & parum iure naturali, diuino, vel humano antiquo fulcitum, & quia est grande seminarium inimicitiarum inter huiusmodi denunciante, & denunciato. parui effectus autem: quia cum, vt prædictum est, per illud præceptum humanum non possit tolli præceptum diuinum de correptione fraterna, & habente illa effectum, hoc non potest profequi: quia, cum sit humanum, cedit diuino maiori. Tum quia hoc certum est, si iam essent elapsi decem anni ab eius editione secundum Antoninū, Cardinalem, & Imolam, s quos firma ratione corroborat Felinus: h considerando, quod aliud est dicendum de sublacione legis iam receptæ consuetudinis, quæ requirit 40. annos. i & aliud de impediendone obligationis legis nouæ nondum receptæ, iuxta §. leges, quia tria requirit ad hoc, vt lex noua obliget, scilicet: quod sit constituta, promulgata, & recepta. Tum quia desuetudo minoris temporis, quam decem annorum, sufficit ad impediendam obligationem nouæ legis, si legislator scit eam non seruari, & tolerat, vt clarè colligitur ex citatis ibidem per Felinum, & arbitror scire S. D. N. quod prædicta extrauagans non est quo ad hanc denunciationem seruata post eius editionem in his sex annis. Tum quia aut negandus est textus receptus ab omnibus Canonistis, i aut concedendum, quod lex, quæ à principio à nullis est recepta, non ligat, etiam si legislator id ignoret, quomodo §. ille expresse habet, non ligare legem, etiam constitutam, & publicatam, nisi fuerit recepta. Vnde Dominicus singulariter dicit ibi, quod omnis lex noua videtur quo ad effectum obligandi lata sub conditione, si moribus vtentium approbata fuerit: & compertum est, dispositionem conditionalem non fortiri effectum, deficiente conditione. m Salua, &c.

SVMARIVM.

a Num. 37.

b Vbi supra.

c §. leges. 4. d. d. in cap. 1. de ien. c. pæc.

e De simo.

f Cap. 27. nu. 100.

g In cap. 1. de reuig. c. pæc. h Ibid. nu. 11. i Iuxta c. fi. de consuetu. k Dist. 4.

l In d. §. leges 4. dist. 4.

m §. omnis c. §. ex conditionali. inst. de ver. obl. c. e. si pro te de re. lib. 6.

- 3 Absoluti qui propter impedimentum veniendi Romam potest à percussione clerici, potest à quacunque alia excommunicatione referuata.
- 4 Absolutus ab Epifcopo propter impedimentum veniendi Romam non manet obligatus ad veniendum Romam.

CONSILIVM XLII.

Quadam mulier astu cuiusdam monachi introducta ducta fuit in cellam eius: vterque incurrit in excommunicatione extrauagantis Pij V. a & illa est castigata per Epifcopum, & est pauper: queritur, an possit absolui ab Epifcopo?

1 Pro parte affirmante facit, quod mulieres percutientes clericum, b possunt absolui ab hac excommunicatione, quæ est referuata Papæ, ab Epifcopo propter fragilitatem: eadem autem ratio videtur suadere absolutionem etiam in hoc casu, quia mulier est, c quod nullæ mulieres cogi videntur per Sedem Apostolicam ad veniendum personaliter ad eam, nempe ad absolutionem quaerendam, licet viros percussores clericorum quotidie ad id cogat.

2 Pro negante facit, quod concessa affirmatiua parte, consequeretur, nullam excommunicationem Papæ esse referuatam quo ad mulieres, quod apud neminem legi: deinde, quod quotidie videmus eas mitti Romam pro absolutione excommunicationum Papæ referuatarum, etiam in casu proposito.

3 Rationibus vtriusque partis perpenfis, respondeo primo, prædictam mulierem posse absolui ab Epifcopo propter impedimentum paupertatis, quo impeditur venire ad urbem. d Nec obstat e. ea noscitur, e quia illud habet locum in paupere mendicare afflueto, qui potest prou. de re lib. mendicando aibi per viam, sicut vbi degit, & non de paupere, qui viuit ex suo artificio, vel opera sine mendicatione, qualis hæc est. Secundo, quod sententia maior est difficultas, an, sicut mulier percutens clericum propter sexus fragilitatem potest absolui ab excommunicatione, f non imposito ei onere veniendi ad Sedem Apostolicam, possit absolui ab excommunicatione ita simpliciter, vt non teneatur venire per se, vel saltem per alium ad Sedem Apostolicam pro mandato eius suscipiendo. Nam pro negante facit, quod aliqui nulla erit excommunicatio Papalis mulieribus, quod videtur iuxta ca. mulieres, g & sicut impubes percutens clericum simili modo potest absolui, h Salua, &c.

SVMARIVM.

Epifcopus excommunicatis declarat, quando excommunicatio est referuata. facultatem diuinis interessendi dare nulla via potest.

CONSILIVM XLII.

Vtrum Epifcopus, vel Vicarius generalis, qui declarauit aliquas mulieres incurrisse excommunicationem latam à Pio V. i ob ingressum monasteriorum regularium, possit facere illis facultatem audiendi missas & alia diuina officia, & communicandi cum aliis.

1 Responderetur partem negantem esse veram. Tum quia absolutio excommunicationis prædictæ est referuata soli Papæ, vt habet præfata extrauagans Pij V. k cuius tenorem referimus nos in comment. 4. de regul. l. & ita non potest ordinarius facere illis facultatem prædictam per viam absolutionis. Tum quia non potest etiam facere per viam suspensionis: quia licet alia censuræ, scilicet suspensionis, & interdicti, suspendi possint, etiam sine absolutione formali, excommunicatio tamen non potest suspendi: sed oportet, vt absolutio interueniat, m vt Ioannes Andreas, Panormitanus & alij, quos referet, & sequitur Decius, tenent. Tum quia sunt, qui dubitauerint, an etiam ipsæmet Papa possit dispensare cum excommunicato, vt manens excommunicatus licitè communicare possit: tantum abest, vt ordinario id concedatur. Tum quia ratio supra pro contraria parte adducta nihil valet: quoniam extrauagans ad eundem Martinum V. confirmata à Concilio Lateranensi sub Leone X. finito, cuius tenorem referimus in n Manual. Confess. per quam conceditur facultas comunicandi excommunicato, donec denunciatur, nihil prodest ipsi excommunicato: quia ille tenetur euitare comunione alio

a Quæ incipit regularium, c. est 22. inter ipsius cons. b Per c. si quis iudicente. 16. quæst. 4. c Ar. l. illud. ff. ad l. Aquil. c. c. dudum. 2. de elect.

d Arg. e. quod de his, c. cap. quæmus de sententia excom. c. 1. 65. e d. tit. lib. 6. c. E. d. tit. i. Cap. si quis suadente.

g De sen. exc. h luxt. c. 1. eo. tit. c. ca. ult.

i In bulla qua incipit regularium, est que 22. inter ipsius cons.

k Quæ incipit regularium. sub finem. l Super c. statum. 19. q. 3. num. 62.

m Luxt. ca. ad hac quoniam de appell.

n Ca. 27. nu. 35.

a In c. excom. de reuig. b Verbo excom. munic. ca. 23. in fine.

c L. si vnus §. pactus, ne poteret. ff. de pa. c. ab exordio. 35. dist.

d ff. de re. iur.

In c. illud de cler. exco. minif.

rum, etiam ante denunciationem, per quod declaratur maius peccatum committere excommunicatum non vitando alios, quam alios non vitando cum. Tum quia non obstat, ordinarios aliquos contrarium fecisse: quia id fecerunt per ignorantiam crassam veri intellectus prædictæ extratragantis quæ habet expressè illâ nihil prodesse excommunicatis.

SVM MARIVM.

- 1 Excommunicatus est percussus clericum aliter, quam pro defensione propria, vel proximi, cum moderamine, &c.
2 Clerici percussio lapide, & magna sanguinis effusione, est enormis, & Papa reservata.
3 Impeditus venire Romam, ut ab ordinario absolvi possit, quando sit minor ætas, patria potestas, vel paupertas.

CONSILIVM XLIII.

Sub patria potestate constitutus, & ætatis sexdecim annorum, & pauper, proximum suum defendere cupiens, clericum cum armis venientem lapide in capite percussit, & percussione magna sanguinis copia exiuit. Quæritur primo, an in excommunicationem reservatam incidit. Secundo, an minor ætas, patria potestas, seu paupertas sit impedimentum iustum, ut possit ab ordinario in utroque foro absolvi.

1 Ad multa, quæ hic cumulatur quærentur ex parte A. clerici, qui alterum clericum percussit lapide cum magna sanguinis effusione, respondetur primo, quod, si præfatus A. percussit aliter, quam pro defensione propria, vel proximi, cum moderamine inculpata tutelæ, incidit in excommunicationem cap. si quis suadente. b

2 Secundo, quod videtur percussio prædicta grauis, & enormis: ita quod non pertinet absolutio excommunicationis inde exortæ ad Episcopum, per cap. peruenit, c & per extratragantem quæ Pio II. ab aliquibus tribuitur, quam nos citamus in Manu. confess. d propter magnam effusionem sanguinis, & propter luorem & maculam, quæ illa effecit.

3 Tertio, quod præfatus A. non excusatur à veniendo ad Papam pro absolutione propter ætatem: quia licet non sit maior 25. annis, est tamen maior impubere, qui solus videtur excusari. e

Quarto, quod ratione paupertatis videtur posse excusari: quia nihil videtur habere, quod sufficiat ei ad accedendum ad Sedem Apostolicam, & non teneretur mendicare: quia non est solutus id facere, ut diximus, f post Panormitanu. g. Sed, si absoluitur ab Episcopo propter hoc impedimentum temporarium, tenebitur præsentare se illi, cessante impedimento. h

Quinto, quod etiam excusari possit ratione patriæ potestatis, si absque præiudicio patris venire non possit: quod an facere possit, nec ne, quæstio est facti, quæ per narrata decidi non potest: & cessante præiudicio, oportebit eum venire, nisi aliud eum excuset per prædicta.

SVM MARIVM.

- 1 Licentia suscipiendi ordines per subsecutam excommunicationem non cessat.
2 Licentia excommunicato ab ordinario concessa, valida est. nu. 2. cum seq.
5 Surreptio vitiat gratiam concessam à Papa, non verò ab ordinario.
6 Rescripti appellatione regulariter venit rescriptum à Principe concessum.
7 Rescripta principum etiam quo ad alios faciunt ius, secus inferiorum.
8 Intellectus c. 1. de rescrip. in 6. nu. 2. vsque ad 9.
10 Interdictus ab officio, suspensus, & excommunicatus, minores ordines exercendo, an sit irregularis. nu. 10. cum seq.
13 Pœna posita in assumente, seu viente ordine sacro, non semper ad minores ordines assumentem extenditur. nu. 12. cum seq.
14 Ordines minores sacramentalia, & non sacramenta sunt.
15 Minores ordines ante etatem assumentes non sunt suspensi. nu. 15. & 17.
16 Excommunicatus ingerens se diuinis est irregularis, sed non omnibus diuinis.

b 17. quæst. 4.

c De sen. excomm. d Cap. 27. nu. 90.

e Per ca. ult. de senten. excommunicat.

f Vbi su. n. 88. g In c. es noscitur. de sent. excomm.

h Per c. quamuis. de sent. excomm. & c. eos. eo. tit. li. 6.

- 16 Excommunicatus minores ordines suscipiens non efficitur irregularis. nu. 2. & vsque ad 16.
18 Collatio beneficii à Papa facta ei, qui in excommunicatione primam tonsuram accepit, valida est.
19 Confessarius à censuris extra confessionis Sacramentum absolueri non valet.
20 Absolutio ad cautelam à vicario Urbis facta ei, qui domicilium non habet, valida.
21 Clausula, Teque absolutes ad effectum, & c. tollit tantum impedimentum a censuris ecclesiasticis prouenientia.

CONSILIVM XLIIII.

N. Dum Romæ moraretur, nec tamen domicilium ibidem constituisset, innodatus censura ob clericum percussorem in patria contracta, à suo ordinario obtinuit licentiâ primam tonsuram, & ordines à quocunque antifite recipiendi, sicque innodatus Romæ primam accepit tonsuram, & à Pontifice beneficium obtinuit cum clausula, Teque absolutes. Postea in patria ingressus confraternitatem Sanctissimi nominis Iesu, cuius priuilegiis confratres possunt à confessariis certis diebus absolui ab omnibus censuris, fuit à quodam Sacerdote, cui confessus est solummodo dicta percussorem, absolutus à dicta censura, & Romam rediens ab Episcopo ad id à Cardinali Sabello deputato accepit minores ordines in quibus assumendis hoc accidit, videlicet, quia ordinandi prius fuerunt moniti, ne excommunicati accederent ad illorum assumptionem. Postea verò idem Episcopus ordinans ad cautelam de more absoluit omnes ordinandos ab omni vinculo excommunicationis. Dicitur vero N. hæc audiens, credens se adhuc excommunicatum, ex quo inclinabat dictâ absolutione ei non prodesse, libenter recessisset, sed verecundia ductus perstitit in suo loco, & ordines minores accepit, & demum aliud beneficium à Pontifice obtinuit cum dicta clausula, Absolutes, &c.

Dubitatur primo, an dicta excommunicatio vitiet dictam licentiâ obtentam ab Episcopo, ut possit à quocunque ordinari, & tonsuram accipere.

Dubitatur secundo, an excommunicatus accipiens primam tonsuram contrahat aliquam irregularitatem, vel saltem aliquam inhabilitatem ad obtinenda beneficia, quæ ei obstat etiam post obtentam absolutionem à dicta excommunicatione.

Tertio, an impetratio à Pontifice de primo beneficio, ut præmittitur, obtenta, sit valida.

Quarto, an dicta absolutio obtenta virtute priuilegiorum dictæ confraternitatis sit valida, ex quo licet bona fide, & sciente ipso confessario, integram non fecit confessionem.

Quinto an dictus Episcopus pro Cardinali Sabello hic Romæ ordines conferens validè absoluerit ipsum N., qui licet Romæ commoraretur, tamen domicilium ibi non contraxerat, à dicta excommunicatione, maxime cum dicta absolutio non fuerit in sacramentali pœnitentiæ foro facta, sed extra Sacramentum.

Sexto, an d. N. accipiendo minores ordines in excommunicatione excusetur ab irregularitate, ex eo quod, quando accessit ad accipiendos minores ordines, nullam fecit reflexionem super dicta excommunicatione nisi postquam ante ordinantem cum cæteris ordinandis constitutus fuit, ut præmittitur, monitus.

Septimo, an dicta clausula Pontificis, Teque absolutes, & c. licet non remoueat impedimentum procedens ab irregularitate, remouet tamen aliud impedimentum procedens ex eo, quod quis malè ordinatus reperitur.

AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo primo, quod licentia assumendi ordines à quocunque voluerit, ab Episcopo concessa ante excommunicationem, non perimitur, nec perit per solam excommunicationem superuenientem ipso iure. Tum per c. pia, a & per glo. eius, & per glossam capituli. b Tum quod nulla pœna ipso iure incurritur, nisi aliquo iure id statuatur, iuxta glossam solemnem & receptam, pro qua est apertus textus in capite consultiu. c Cui consequens est, eum posse absolutione ab excommunicatione obtenta, uti licentiâ præfata Episcopi, licet non

a De excep. li. 6. b De rescrip. li. 6. c In c. si de iure parvorum. d. 2. q. 4. vel 5.

posset

a Ca. cum ex com. 11. q. 3. c. i. simil.

b De rescrip. li. 6.

c In rubr. de rescrip. d De rescrip. li. 6. in verbo processus.

e De offi. ord.

f Arg. c. quod dicitur. 10. dist. 6. c. quosdam, de presump. tio. Cardinalis in clem. 2. de offi. ord. quæst. 17. g De rescrip. li. 6.

h In praxi bene. 1. parte, de declarat. bul. la noua pronuisioni. 5. teque absolutes. i Et l. ult. C. de precib. 1. m. offer. & l. fin. Co. si contra ius vel util. pub. k 25. quæst. 2. l In rubr. de rescrip. nu. 1.

mca. 25. n. 66. n 12. qu. 2. o 2. 2. qu. 62. art. 3. p In cap. 1.

q Super li. 6.

r Cap. 25. nu. 59. & seq.

posset antea iuste id facere: quia, quamuis licentiâ præfata non pereat per excommunicationem, tamen vsus eius impeditur, sicut & vsus alius cuiusque communicationis. a 2. Secundo, quod non memini vllam quæstionem fuisse mihi propositam tota ætate mea, neque quo ad scholas, neque quo ad palatia, quæ præsupponeret quæstionem illam à paucis vel nullis tractatam, an prædictum cap. 1. b habeat locum in rescriptis & gratijs ab Episcopis, & alijs ordinarijs concessis: à qua pendet decisio huius quæstionis. Si enim cap. illud non habet locum in eis, respondendum esset idem, quod responsum est de concessione proueniente excommunicationem superuenientem. Si autem dixerimus illud cap. 1. habere locum in gratijs ordinarij, sicut habet in gratijs Pontificis, & Imperatorum, videri potest respondendum affirmatiuè, scilicet præfata licentiâ impetratam per excommunicatum ab Episcopo, tempore quo erat excommunicatus, non valuisse ipso iure.

3 Pro qua parte primò faciunt verba ipsius cap. quæ generaliter disponunt de rescriptis, nulla distinctione facta inter rescripta Principum, & inferiorum: & verbum rescriptum. videtur genus ad vtrumque, ut sentit Felinus, c quatenus distinguit rescripta inferiorum à rescriptis Principum. Facit etiam glossa eiuſdem cap. 1. d quatenus ait, processum excommunicati coram ordinario valere, & coram delegato ab eo non valere, sentiens delegatum impetratum per excommunicatum ab ordinario ipso iure non valere.

4 In contrariam autem partem inclino, scilicet, prædictum cap. 1. numquam habuisse locum in rescriptis ordinarij, vel certè desuisse habere locum in illis per desuetudinem. Tum per clem. 2. e quatenus habet, impetrationem beneficii factam à Papa, vel legato eius, sine mentione beneficii prius obtenti, esse subreptitiâ, & ipso iure nullam, non autem collationem ab ordinario factam.

5 Tum quia non videtur eadem ratio de impetratione rescripti à Papa facta, & de impetratione facta ab ordinario: quia facilius subripitur Papæ, & principi plurimis intentis, quam ordinario paucioribus occupato. f Tum quia nec Ioannes Monachus, neque alij commentantes illud cap. 1. g faciunt mentionem vllam de nullitate gratiæ, vel rescripti impetrati ab ordinario propter excommunicationem. Tum quia de stylo Curie inferitur literis Apostolicis clausula illa, per quam absoluitur impetrans ab omnibus censuris ad effectum præsentium assequendum, per quam tollitur is effectus excommunicationis: & adeo quidem, quod si non ponatur illa clausula, est subintelligenda, aut certè reformari possunt literæ cum illa inserta, ut tradit Petrus Rebuffus. h

6 Tum quod appellatione verbi rescripti generaliter in iure prolati solum Apostolicum, imperiale, siue regium includitur, ut colligere est ex tit. de rescriptis. tam Decretalium, quam Sexti, & Clementinarum & ex l. rescripta. & l. quoties. i cum alijs multis eorundem titulorum & aliorum multorum, præsertim cap. nec damnosa, & cap. rescripta. k

7 Tum quia rescripta Principum faciunt ius, etiam quo ad alios, quam nominatos in rescriptis pro similibus casibus, non autem rescripta inferiorum, ut post Ioannem Andream tradit Felinus. l Tum quia saltem quo ad forum conscientie defendi potest prædictum cap. fin. non obflare. Tum per prædicta. Tum quia est pœnalis: & lex pœnalis, etiam si ipso iure inducat pœnam, non tamen regulariter ligat quo ad forum conscientie, ut sæpe diximus, præsertim in Manual. confessor. m sicuti glossam solemnem in cap. fraternitas. n & Sanctum Thomam, o & alios recentiores, quos ibidem citamus.

8 Tum denique, quod Archidiaconus, p tenet valde ferio, quod illud cap. non comprehendit excommunicatum occultum, sed solum publicum: quamuis contrarium ibidem tenet communis. Sed grandis eius auctoritas, q adiunctis prædictis rationibus, multum me mouet in contrariam partem.

9 Præsertim quod prædis addi potest id, quod addidimus in Manual. confess. i posse vnam legem obligare quo ad v-

nam suam partem, & non quo ad aliam: eo quod sit recepta quo ad vnam, & non quo ad alteram: & quod prædictum caput 1. etiam si à principio inclusisset rescripta, & gratias inferiorum, postea tamen desinit includere rescripta, & gratias inferiorum, de quibus nulli fere auctores meminerunt in illo capite, neque in alijs: & consequenter quod illud c. non annihilat nunc gratias inferiorum, saltem quo ad forum conscientie, & quo ad pœnæ executionem, saltem si excommunicatio est occulta.

10 AD SECVNDAM responderetur, quod pro parte illius affirmante, scilicet, quod excommunicatus suscipiens ordines minores fiat irregularis, facit, quod suspensus, & interdictus simpliciter ab officio, non solum celebrando missam, sed etiam vtendo alijs minoribus ordinibus quo ad actus eis propriè deputatos, incurrit irregularitatem, vt notat Panormitanus per illum textum, a & latius in cap. fi. b & Archidiaconus c quod communiter teneri ait Angelus à Clauasio. d Siluester & Tabienno, e & multi alij, quos refert, & sequitur Francus, f & constat excommunicationem esse tam grandem, immo fortiorē, quam sit interdictum, vel suspensio: ergo & excommunicatus vtens ordine minore ad actum propriè illi deputatum incurrit irregularitatem.

In partem verò contrariam cogunt me inclinare sequentia. Primum, quod nullo corporis iuris loco inuenitur pœna irregularitatis huiusmodi culpæ imposita: & pœna irregularitatis in solis casibus expressis à iure imponitur. g

11 Secundo, quod iura, quibus mouetur communis opinio, id non probant efficaciter: nam caput 2. h ex quo Panormitanus sequitur alios, & receptus communiter colligit omnem interdictum, qui celebrat, vel vtitur alijs ordinibus, etiam minoribus quo ad actus propriè deputatos eis, esse irregularem: quod ipsum latius annotauit in capite vltimo, i non probat: quia contextus illius cap. nullam mentionem facit de assumptione minorum ordinum, neque de vsu eorum. Neque etiam caput vltimum k supra citatum eadem ratione id probat: quia nullam de assumptione, aut vsu minorum ordinum mentionem facit, licet Innocent. aliquantulum faciat. Nec capitulum primum, l nec aliud capitulum primum de sententia excommunicat. m eadem ratione id probant: quia de assumptione, vel vsu ordinum minorum nulla in eis fit mentio. Nec cap. 1. n neque tria capitula o id probant: quia loquuntur de male promotis ad ordines sacros, & non de male promotis ad ordines minores. Et iura punientia illos non sunt extendenda ad hos. Tum quia longè minus peccant. T u quia sunt longè alia ab ordinibus sacris, eo quod non sunt verè sacramenta, vt mox dicam, sed sacramentalia: & pœnæ non sunt extendendæ ad alium casum, præsertim in quo est minor ratio puniendi. p

12 Tertio facit, quod non omnis pœna, etiam censura, posita in male assumentem, vel vtentem ordine sacro extenditur ad male assumentem, & vtentem minoribus: quia, licet suscipiens ordines sacros ante legitimam ætatem, vel sine literis dimissorijs, vel extra tempora iuris, incurrat suspensionem, & si vtatur ordine, irregularitatem per extratragantem Pij II. q quam referimus nos in Manual. Confess. r non tamen eas pœnas incurrit, qui minores ordines sic male suscipit, secundum communem sententiam, quam sequimur. s

13 Quarto, quod communis opinio supradicta loquitur de vtente ordine minore, & non de assumente illum: & ideo non videtur extendenda quo ad assumentem: quia aliud est assumere ordinem, & aliud est male vti ordine assumpto: ergo opinio loquens de male vtente non debet extendi ad male assumentem. t

14 Quinto, quod nobis semper visa est verior opinio Theologorum, quam Canonistarum, quæ habet, quatuor minores ordines non esse verè sacramenta, sed tantum sacramentalia, vt tradimus in Manual. confess. v & ita non est tanta ratio, cur incurrat suspensionem, vel irregularitatem excommunicatus assumens ordines minores, ac assumens ordines sacros: & consequenter iura, quæ faciunt irregularem assumentem, vel vtentem ordine sacro, male extenduntur ad assumentem ordines minores.

a In cap. 2. de cler. excomm. minif. nu. 3.

b De excess. pralat. nu. 5. c In ca. si quis presbiter. 1. quæst. 5. d In verbo irregularis. e In eo. verb. f In ca. 5. tant. nu. 2. que ad pœn. de sent. li. 6.

g Cap. 5. de sen. excomm. li. 6. h De cler. excomm. minif.

i De excess. pralat. nu. 5.

k De excess. pralat. l De re indic. li. 6. m Eadem lib. n De cle. per saltum. prom. o De eo, qui ord. sus. susc.

p Ar. c. pœna de pœn. dist. 1.

q Qua incipit cum ex sacrorum. r Ca. 25. n. 70. s Vbi sup. & c. 17. nu. 155.

t Ar. c. pœna de pœn. dist. 1.

v Ca. 12. nu. 18.

a Ca. vel non est compos. de tempor. ord.

b Ca. 27. nu. 155.

c De sens. & re ind. & sententia excō.

d Ca. 23. n. 99.

non

e De sen. excomm. lib. 6.

f In praxi be nefic. i. parte in rub. de declarat. bulle nou. prou. §. teque absolventes per totum.

15 Sexto, quod assumens ordines minores ante legitimam ætatem, non est ipso iure suspensus, sed suspendendus per sententiam, a per quod communis opinio Doctorum obtinuit in tota Hispania, & Gallia, ordinatos ante legitimam ætatem, etiam ad sacros ordines, non esse ipso iure suspensos, antequam nos Salmantica ante sexaginta annos publicarem extraneam Pij II. supradictam: quæ tamen non includit assumentes minores, vt tradimus in dicto nostro Manual. b

16 Septimo, quod non obstant prædicta capitula prima, c quatenus generaliter disponunt suspensum incurrere irregularitatem, si diuini se ingerat. At constat ordines minores esse res diuinas, & spirituales potestate diuinitus data constitutas, vt in definitione rei spiritualis data in nostro Manual. confessar. d Non, inquam, hoc obstat: quia communis, & recepta omnium fere sententia fatetur, non esse intelligenda de ingerente se omnibus diuinis: nam omnium fere vna est opinio, quod non habent locum in ingerentibus se diuinis extra diuina officia: qualis est benedictio mensæ, auditio missæ, concionis sacræ, & communicatio in orationibus priuatis: immo neque in ingerentibus se diuinis officijs, etiam in choro, cantando Psalmos, vel faciendo alia, quæ etiam laici solent facere. Vnde illa eadem ratione, qua communis opinio eximit ab irregularitate suspensos, qui ingerunt se canendis Psalmis, etiam in choro & diuinis officijs, quod videtur esse officium primæ tonsuræ, possunt etiam saluari qui primam tonsuram assumunt, vel ea vtuntur.

17 Octauo, quod qui contrariam sententiam tenuerint, obligantur ad fatendum innumeris esse irregulares in Ecclesia Christiana, etiam Romana: nam innumeri sunt, qui in pueritia, & adolescentia accipiunt ordines minores, præsertim primam tonsuram, cum parua cura faciendi confessionem sacramentalem cum legitima contritione, & omnium peccatorum ad memoriam reuocatione, ad hoc, vt absoluti ab excommunicationibus, suspensionibus, & interdictionibus, assumant primam tonsuram, & ordines minores & ideo credendum est, Pontifices Maximos & Concilia, præsertim œcumenica ideo nusquam expressisse, vt excommunicati, suspensi, & interdictionibus incurrerent ipso iure irregularitatem assumendo primam tonsuram, & alios ordines minores: & consequenter noluisse illos eam incurrere, cum expressum sit in dict. cap. i. qui, e quod per nullum crimen incurrit irregularitas ipso iure, nisi per aliquod ius id fuerit expressum.

18 AD TERTIAM respondeo primo, collationem priorem, de qua loquitur, à Papa factam valuisse, etiam si facta fuisset absque illa clausula, Teque absolventes, &c. ad effectum præsentium assequendum. tenendo opinionem, in qua me inclinare supradixi contra communem sententiam, scilicet, excommunicatum, accipiendo primam tonsuram, vel quatuor minores ordines, non fieri irregularem, neque inhabilem ipso iure ad assumendum beneficium. Secundo, quod etiam tenendo communem opinionem est respondendum, collationem prædictam cum prædicta clausula factam iudicandam validam, per ea, quæ tradit Rebuffus, f ita quod absolutus postea licet poterit illa vti, & beneficio per eam obtento potiri tamquam suo.

19 AD QVARTAM respondeo, absolutionem prædictam à Confessario electo virtute prædictæ bullæ nihil profuisse D. Consulenti. Tum quia non fuit facta ei virtute confessionis sacramentalis: quia, vt præsupponitur in facto, non fuit confessus sacramentaliter: & per prædictam, & similes bullas datur potestas absoluenti ei, qui electus audit bona fide sacramentaliter, vt aliàs respondimus.

20 AD QVINTAM responderetur, absolutionem illam à Vicario Sabelli datam ad cautelam æquæ valuisse D. Consulenti, ac alijs coordinatis: quia per habitationem, quam habuit & habebat Romæ, licet in ea domicilium non contraxisset, tamen submissionem, qua se iurisdictioni Romanæ subiecerat, qua fuit: attento quod non habebat domicilium propinquum, cuius iudici commodè subieceretur, & quod consuetudo generalis orbis Christiani seruat, vt, qui causa studiorum, vel aliorum negotiorum, habitat

in aliqua ciuitate à suo domicilio distante, possit agere, & conueniri sub iudice illius loci, tam circa spiritualia, quam temporalia, iuxta ea multa, quæ nos collegimus in cap. placuit, a quæ ibi possunt videri.

AD SEXTAM colligitur responsio ex responsio ad secundam.

21 AD SEPTIMAM quæstionem respondetur, quod prædicta clausula, Teque absolventes, nullum aliud impedimentum, quod obstat collationi, aufert, nisi solum id, quod producat solæ censuræ, scilicet excommunicatio, suspensio, & interdictionum, vt satis colligitur ex eodem Rebuffo, b & probatur irrefragabiliter per illa verba, ad effectum presentium tantum.

S V M M A R I V M.

- 1 Legatorum Apostolicorum facultas excommunicatos absoluenti qualis, de qua est eis credendum.
- 2 Episcopus iuste impeditos absolueret potest ab excommunicatione à iure, vel ab homine reseruata.
- 3 Celebratio excommunicati, nisi sit mortifera, non inducit irregularitatem, qua sine dolo, & contemptu non incurritur.

CONSILIVM XLV.

Q Vidam ab Auditore Rotæ declaratus excommunicatus de consensu procuratoris aduersarij facti absolutus à Nuncio Sedis Apostolicæ ad quatuor menses, deposita pecunia debita apud bancarium, eo quod creditor erat Romæ, ne tamdiu maneret excommunicatus, faciendo quod in ipso erat, & soluit intra tempus à Nuncio præfixum, & Nuncius testatus fuit se habere potestatem ad illum absoluentem auctoritate Apostolica, & absolutus celebravit.

Quæritur, an incidit in irregularitatem, & fecerit fructus beneficij suos?

1 Respondeo, quod non. Tum quia legati solent habere potestatem absoluenti, saltem ad tempus, in huiusmodi casibus, propter absentiam eius, ad quem pertinet absolutio, vt colligitur ex cap. eos, e quod etiam nos referimus in Manual. Confess. d Tum quia legatus præfatus asseruit in literis, se habere facultatem id faciendi, cui quod ad id credendum est: quoniam communiter habent ad id specialem facultatem ad ponendam illam clausulam, ne cogantur inferere facultates suas: & ideo creditur eis, donec contrarium probetur, iuxta notata in cap. sicut. e

2 Tum quia etiam Episcopi possunt absolueret excommunicatum à iure, vel ab homine alij reseruata, propter morbum, vel impedimentum eundi ad quærendam absolutionem, vt colligitur ex principio d. cap. eos, & existens in Hispania habet impedimentum satis iustum maximi & periculosi itineris ad eundem Romam ad hoc, vt faciendo quod potest ad parendum, absolueretur ad tempus, quo eget tanto itinere faciendo, ne moriatur excommunicatus, quod iura horrent. f

3 Tum quia auctoritas Legati dicentis se habere illam potestatem, & facientis facultatem celebrandi per tempus ab eo præfixum, dedit iustam causam credendi se bene absolutum, & vt bona fide celebraret, & excusauit ab omni malo dolo, & contemptu, sine quo non incurritur irregularitas, vt definit Panormitanus à quo ibi nemo recedit, g & Dominicus, h pro quibus est ibi glossa memorabilis penult. Facit quod contraueniens Canonibus, & legi dubiæ, & errans circa iuris subtilitates non peccat mortiferè, secundum Innocentium i per alia multa, quæ adducit Felinus, k & celebratio excommunicati, nisi sit mortifera, non inducit irregularitatem, sicut nec absque mortifero peccato non incurritur excommunicatio maior, l nec consequenter consulens incurrit illam: quandoquidem non peccasset mortiferè, credendo id sibi licere, etiam si Legatus errasset, qui tamen non errauit, immo pic, & eruditè in absoluentem se gessit, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Dispositio conditionalis ante impletam conditionem inefficax.

a Nu. 96. & seq. de panit. distinct. 6.

b Vbi supra num. 15.

c § idem statum. de sentent. excomm. lib. 6. d Ca. 27. nu. 46.

e De sen. excomm. & c. nobilissimus 97. dist.

f Ca. quæstio. de appell. l. 6.

g Ca. pastora. lib. 5. verum. de appell. h In ca. soler. de sententia excomm. lib. 6. i Ca. per ius. il. 2. de simon. k Ca. 1. de re. iur. fallentia septima. l Ca. nemo. c. nullus. 11. q. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus generaliter ab homine non denunciatus, sicut si à iure absolui potest.
- 2 Excommunicatus ab homine, & denunciatus, parte satisfacta, per priuilegium absolui potest.
- 3 Absolutio per Cruciatam in foro conscientia tantum consilii, nisi, &c.
- 3 Absolutio ab excommunicatione quo ad forum Dei quid operetur.
- 4 Absolutus, quo ad Deum ab excommunicatione, etiam in iudicio vitari non debet, nisi id aduersarij perat.
- 5 Boni viri est nulli nocendo alicui prodesse, vel certè velle.

CONSILIVM XLVII.

AN mendicantes Religiosi ex priuilegijs suis, vel confessarij ordinarij ex priuilegio bullæ cruciatæ, possint absolueret ab excommunicatione imposita ab homine? Et quid possint cum pœnitente, qui esset denunciatus, vel notorius percussor clericus? Et si aliquis dictorum confessorum huiusmodi excommunicatos absolueret, quid operaretur talis absolutio, saltem in foro conscientia?

Secundo quæritur, cum quis incidit publicè in censuram aliquam Pontifici reseruata, & satisfacti etiam publicè, an sufficiat tunc absolutio confessarij, qui aliàs habet facultatem absoluenti à tali censura: cum declaratione, quod talis pœnitens iam satisfecit, & absolutus est?

1 Respondeo primò, quod excommunicatus generaliter ab homine, & nondum denunciatus, perinde potest absolui, ac excommunicatus à iure, per ea, quæ in hoc ipse cito in Manual. confess. a

2 Secundo, quod etiam excommunicatus specialiter ab homine, etiam denunciatus, & percussor notorius clericus, post iustam satisfactionem potest absolui per præfata priuilegia, & bullas quo ad forum conscientia tantum: quia per præfatas bullas, & etiam, vt credo, per præfata priuilegia datur potestas generalis indefinita absoluenti excommunicatos à iure, vel ab homine, præuia satisfactione, absque vlla exceptione: & ita æquipollet vniuersali, iuxta glossam solennem, b & ita comprehendit omnes, c quia & nos credimus sufficere veram impotentiam satisfaciendi, præfata cautione sibi possibili, saltem iuratoria, iuxta ea quæ diximus in præfato cap. d quamuis Sotus contra teneat.

3 AD SECVNDAM respondeo, quod absolutio præfata non videtur prodesse, nisi quo ad forum conscientia tantum, nisi cruciatæ, vel priuilegium expressè daret facultatem absoluenti quo ad vtrumque forum, per ea quæ diximus in dicto Manual. e Operabitur autem illa absolutio, vt possit diuina recipere Sacramenta, & beneficia sibi canonicè collata: & poterunt omnes, qui sunt certi de illa absolutione, licet ei communicare quo ad forum conscientia.

4 Quin etiam, quod maius est, nec ab alio, quod sciam, satis proditum, Episcopus, & alij iudices fori exterioris possunt etiam quo ad forum exterius communicare eius factis, dictis, & conuersationi publicæ, & tractare ipsum quasi absolutum, & dissimulare eius excommunicationem, nisi aliquis aduersarij peteret eum arceri, & castigari tamquam peccantem in leges prohibentes excommunicatis illos actus exteriores. Tum quia hoc modo absolutus, non est verè excommunicatus: nec consequenter communicatur excommunicato. f

5 Tum quia boni viri est nemini nocendo, alicui prodesse, vel velle prodesse. g Tum quia hæc faciunt, vt priuata persona, & vt tales sciunt ipsum esse absolutum: & ita nihil contra conscientiam faciunt, nec consequenter obuiant capite si. h Tum quia non tenentur ad arcendum eum tamquam iudices, & ex officio iudicis nobilis, nulla parte petente: quia non interest Reip. vt id faciant, cum verè tales absoluti non delinquant, eo quod indices non tenentur ad vtilitatem priuatam, nisi parte petente, procedere. i Tum qui frequenter sacra Pœnitentia committit absolutiones, & dispensationes in foro conscientia tantum Episcopis, vt ipsimet absoluant, & dispensent: & ita scientes scientia priuata tales esse abso-

- 2 Paria sunt, duo fieri simul, vel per viam adiectionis.
- 3 Reintrusio est interlocutoria, quæ non appellando transit in iudicatum.
- 4 Fraus sua, & turpitudine nemini commodare debent.
- 5 Absolutus ab excommunicatione, antequam satisfaciatur, nequit, qui ob manifestam offensam incurrit irregularitatem.

CONSILIVM XLVI.

IVsus absoluti data prius cautione de parendo iuri: & post moram in cauendo factam monitus, vt intra certum terminum præfaretur cautionem, non præfatauit eam intra illum, & accusata contumacia Iudex reintrusit in excommunicationem, qui postea data cautione absolutus fuit. Quæritur an absolutio valeat.

1 Videtur, quod non. primò, quod dispositio conditionalis non est efficax, donec adimpleatur conditio, a & cautio non fuit præfata intra terminum, intra quem erat præfata. Nec obstat dicendo, quod paruit conditio, quia prius cauit, quam absolueretur: quoniam non cauit intra terminum ad cauendum ei præfixum: nam per absolutionem datam sub conditione, si prius cauerit, adiuncta monitione, & citatione, vt intra certum terminum præfaretur cautionem, videtur Iudex absolutionem dedisse, si intra terminum ad præfendam cautionem præfixam eam daret: alioquin enim fuisset elusoria huiusmodi conditio, cuius implementum poruisset differri vsque in infinitum. Tum quod prædicta monitio, & citatio tantum operantur, ex interuallo data, quantum operata fuissent, si simul cum absolutione factæ fuissent: quia nihil mediauit inter illa, quod debilitaret earum virtutem, vt palam est: & regulariter paria sunt duo fieri eodem die, vel duobus interpellatis per viam adiectionis, & accessionis. b Tum quia regulariter eadem ratio suadet in vtrisque, & ita eodem iure sunt censenda, & lex ad omnia superiora refertur, cum eadem ratio idem iuris suadeat in omnibus. c At absolutio prædicta conditionalis, & præfixio termini ad præfendam cautionem sunt duo posita in duobus solijs papyri per viam adiectionis, & accessionis, in quibus eadem ratio militat, immo secundum est declaratio & limitatio absolutionis, quæ sine termino expressè lata fuit.

2 Secundo, quod iudex post terminum præfixum ad præfendam cautionem, & accusata contumacia non præfatauit eam, in illo reintrusit præfatum aduersarium, & ita cum res non sit integra, non profuit ei præfatio cautionis post illam reintrusionem. Tum quia illa reintrusio fuit interlocutoria, quæ transit in rem iudicatam non appellandam ab ea intra decem diem, d tum quia per illam reintrusionem additum fuit nouum vinculum priori excommunicationi, & concedendo, vt absolueretur data prius cautione, non poterat intelligi à reintrusione, quæ nondum erat facta, vt palam est.

3 Tertio, quod nemini debent commodare sua fraus, & turpitudine. e At prædictus per fraudem, & turpitudinem se gessit pro absoluto, cum nec absolutus esset, nec cautionem dedisset, vt patet ex actis, & non solum gessit se publicè pro absoluto, cum non absolutus esset, sed etiam auctorizando tamquam Prior & Rector Ecclesiæ parochialis insignis interfuit diuinis officijs, & fecit celebrare coram se, & toto populo Missas, & alia diuina officia, ob quod factus est irregularis.

4 Quarto, quod licet excommunicatus absoluti possit ab excommunicatione marante ipso in irregularitate prius contracta, cum sint diuersa: si tamen offensæ, ob quam incurrit irregularitatem, esset manifesta, vt in hoc casu, non posset absolui regulariter ab excommunicatione etiam data cautione de parendo iuri, antequam satisfaceret pro illa offensæ notoria, vel manifesta, iuxta cap. ex parte. f & tradunt Decius, & alij. g

Quare petitur, non solum illum non iudicari absolutum, sed esse irregularem, & priuatum, vel certè priuandum suis beneficijs, si quæ habet, & iure, quod malè prætendit se habere in prædicta Ecclesia parochiali. h

a §. omnis & §. ex conditio nali. Inst. de verb. obl. ca. si pro te. de rescrip. li. 6. cum iuribus ibi per gloss. citatis.

b Arg. regula accessorium. de regulis iuris li. 6. & ca. de multa. sub finem de pra. c. Ca. secundo requirit. de appellatio. ubi gloss. & Doctores. maxime Panor. & Decius resol. unum.

d Iuxta ca. 1. de appell. l. 6.

e Ca. sedes A post. de rescri. l. itaque sulto de furtis.

f De verborum significatione, & c. venerabilibus. §. porro. de sen. excomm. lib. 6. g In cap. qua fronte, de appell. h Iuxta c. clerici, & c. fraternitatis. de de excomm. nisi.

a Ca. 27. nu. 44.

b Ca. vt circa de elect. lib. 6. c Cap. solita. sub fin. de maio. & obed. cū concord. d 27. num. 48.

e Ca. 26. n. 31. & c. 27. n. 150.

f Arg. l. in delicti. §. 1. ff. de noxalibus. g Arg. c. 2. de postul.

h De prescri.

i Leg. 4. §. hoc autem iudicium ff. de d. infec.

lutos, vel dispensatos, non inquietent, neque castigent vt Iudices, ignorantibus id scientia publica, quæ habetur per allegata, & probata, qua debent duci, quatenus sunt tales, a Salua, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Absolutio virtute Cruciatæ inuatur in foro interiori, non in exteriori.
- 2 Absolutio nominatim excommunicatus virtute Cruciatæ sine præcedente satisfactione non potest.

CONSILIVM XLVIII.

Lata sententia prima in Rotæ Auditorio in fauorem B. & odium A. super quodam beneficio litigantium, fuit appositum sequestrum super possessione, & fructibus illius, quod per quosdam annos sæpius violauit A. & percepit fructus: vnde incurrit excommunicationem, à qua nulla facta restitutione, fuit virtute bullæ Cruciatæ absolutus. Queritur, an absolutio valeat, & quid ei faciendum sit.

1 Respondeo primò, quòd circa quæstionem hanc multa dicere possent, cui satis temporis ad id faciendum esset. Secundo, quod præfatus D. Consulens non est censendus absolutus quo ad forum exterius: quoniam absolutio, quam habuit per bullam Cruciatæ sacramentalem, non potest probari, nec facit fidem quo ad forum exterius, cum etiam absolutio data in foro sacræ Pœnitentiariæ non proficit quo ad forum exterius. Tertio, quod non est absolutus etiam quo ad forum interius. Tum quia non præcessit satisfactio, quam bulla Cruciatæ requirit. Tum quia excommunicatio præfata non potest dici tam posita à iure, quam ab homine, cum sit posita, & declarata ab Auditore Rotæ, à quo debebat absolui. Tum quia inforduit in excommunicatione, & quotannis incurtebat illam, etiam si absolutus fuisset absoluteione valida semel. Quarto, quod qui absolutus est bene ab excommunicatione, debet absolui prius à peccato mortali, propter quod est excommunicatus: quamuis frequenter ipso iure valeat absolutio ab excommunicatione, licet absolutio à peccato non valeat.

2 Quinto, quod D. Consulens (quod dolenter dico) multa debet facere, vt sit tutus quo ad vtrumque forum. Primo quidem, quod eum pœniteat tot transgressionum sequestri, & tot retentionum fructuum sequestratorum. Deinde, quod restituat fructus male perceptos, qui sunt restituendi, vel obineat remissionem, siue condonationem, aut legitimam compositionem, aut concordiam faciat cum eo, quem restangit. Tertio, quod impetret absoluteionem à præfato D. Auditore, aut ab eius successore. Quarto, quod obineat dispensationem ab irregularitate, si manens in excommunicatione celebravit, dolens plurimum de suo malo statu tanto tempore continuato, &c.

S V M M A R I V M.

- 3 Excommunicatus ab homine nominatim per cruciatam, parte non satisfacta, non potest absolui.
- 4 Excommunicatus beneficium, antequam absoluitur, acceptare non debet.
- 5 Excommunicatus ab homine à quo absolui potest.
- 6 Absolui à Legato Pape vt possit excommunicatus, quando longè à Iudice competente distat.
- 7 Beneficium impetrare valet ab excommunicatione ad reincidentiam absolutus, saltem antequam reincidat.

CONSILIVM XLIX.

Quidam in loco longissimo ab eo, in quo moratur, citatus à Scholastico iudice competenti non comparuit, & fuit excommunicatus, & absolutus à confessario virtute bullæ Cruciatæ, absque solutione debiti, & comparitione coram iudice.

Queritur primo, an præfata excommunicatio teneat. Secundo, an absolutio fuerit iudicialis, & valida.

1 Respondetur primò, quòd ad certam determinationem eorum, quæ quaruntur, oportebat scire formam citationis, & etiam excommunicationis latæ ob contumaciam, & etiam clausulam bullæ Cruciatæ huc pertinentem.

Secundo, quòd præfatus Magister Scholasticus solet frequentissimè incipere iudicium ab executione cum dicta iustificatiua, præcipiendo citato, vt soluat sub excommunicatione latæ sententiæ, aut intra certum tempus compareat allegaturus causam, quare non debeat id facere: & interdum citat sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, vel ferendæ, vt compareat responsurus petenti eum citari: & postea contumacem declarat incurrisse excommunicationem, vel excommunicat, prout requirit citatio præcedens: & quocumque horum modorum citatus fuerit D. Consulens, iustè fuit excommunicatus, quia non soluit, nec comparuit intra terminum ei præfixum.

3 Tertio, quod clausula bullæ Cruciatæ, de qua nos alibi meminimus, & etiam Sotus meminit, facit confessario facultatem absoluendi, præmissa satisfactione. & ideo præfatus D. Consulens non potuit absolui virtute illius bullæ, quia non satisfecit parti aduersæ, nec soluendo debitum, nec comparando coram iudice: cui consequens est eum indigere noua absoluteione. Quandoquidem excommunicatio non tollitur, nisi per absoluteionem à potente absoluere factam.

4 Quarto, quòd piè, prudentèrque facit D. Consulens differendo acceptationem beneficij, donec absoluitur.

5 Quintò, quòd cum ab excommunicatione specialiter ab homine lata non possit absolui, nisi lator eius vel successor, vel superior, neque illi possunt id facere, nisi satisfacta, vel cõsentiente parte aduersa: nam neque Papa id facit, neque est facile illum habere, siue impetrare ab alio, satisfactione non præmissa.

6 Sextò, quòd remedium facilius mihi nunc occurrens est, quòd D. Consulens longissimè absens à loco, in quo fuit excommunicatus, adeat Episcopum, vel Legatum, & ob absentiam, & impedimentum adeundi excommunicatorem, vel successorem eius, petat absoluteionem, ne moriatur in excommunicatione, à promittendo se, quàm citò cõmodè poterit per se, vel per alium petiturum ab excommunicatore absoluteionem, & eius mandatis pariturum, iuxta ea, quæ nos scribimus in Manu. Confess. b & accepta absoluteione huiusmodi illico, quàm optimo modo poterit, mittat, vel scribat Salmanticam, vt pareat iudici, & impetret absoluteionem, vel ratificet eam, quam obtinuit in Italia ob impedimentum comparandi coram illo, & hoc facto potest optimè acceptare beneficium, antequam nunciis, vel epistola perueniat Salmanticam: sed diligenter procurare debet, vt pareatur Iudici Salmanticensi.

7 Quia, nisi faciat id, quàm citò cõmodè poterit, reincidet in eandem excommunicationem, iuxta cap. eos, c & ea quæ diximus, à quamuis collatio beneficij, & acceptio facta post prædictam absoluteionem, antequam reincidat, non desinent esse validæ propter reincidentiam subsequenterem.

AD SECVNDAM quæstionem responderetur, confessarium illum malè absoluisse præfatum D. Consulentem, idèoque debere ipsum curare, vt absoluitur ab ordinario, vel delegato modo supradictò, & adhibere diligentiam supradictam, ne reincidat in illam.

S V M M A R I V M.

- 1 Confessarius monere tenetur beneficiarium excommunicatum occultè, quod restituat distributiones.
- 2 Fructus ex beneficio in excommunicatione occulta perceptos beneficiarius absolutus restituere non tenetur.

CONSILIVM L.

AD quæstionem propositam respondeo quòd confessarius debet monere beneficiarium excommunicatum

occultè

a Le. illicitas. §. veritas. ff. de officio præsid. c. pastoralis. §. quia vero. de offi. de leg.

A
1
2
B
C
D
E
F

a Iuxta cap. qua fronte. de appellat. b Cap. 27. nu. 46.

c De sen. excom. d Vbi supra.

occultè, qui ob excommunicationem non quæsiuit sibi distributiones quotidianas, vt restituat eas eis, quibus accreuerunt.

1 Tum quia certum est, eas acquiri alijs interessentibus, dum ipsi excommunicati negligunt petere absoluteionem, vt Cardinalis & Decius determinant, a super glossa, quæ ibi determinat beneficiarium excommunicatum non querere sibi etiam alios fructus beneficij. Tum quia confessarius debet admonere confitentem ea, quæ sunt necessaria ad remissionem peccati sibi confessi, b & obligatio restituendi, quàm scire debet pœnitens, est de his, quæ sunt ad salutem ei necessaria, vt palam est.

2 Quod autem excommunicatus, satis iustè possit retinere fructus alios à distributionibus quotidianis sui beneficij receptos tempore excommunicationis, postquam fuerit absolutus ab ea, satis patet, argumen. eorum, quæ præ omnibus alijs adducuntur à nobis in cap. non liceat Papa, c tractando intellectum cap. quia sepe. d

DE SENTENTIA EXCOMMVNICATIONIS.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicari à solo notario, etiam ecclesiastico, quamuis ex pacto processerit, nemo potest.
- 2 Laici coram Iudice ecclesiastico competente conueniri possunt. vbi per legem non prohibentur renunciare suo foro. num. 2. & 3.
- 4 Hispani laici non possunt suo foro renunciare, nec iurare contractus, qui ad suum valorem iuramentum non requirunt.
- 5 Lex prohibens laicos foro suo renunciare est iusta, & libertati ecclesiastica non contraria.
- 6 Reges iustè laicos defendent, ne per tales contractus excommunicari possint.

CONSILIVM LI.

VÆRITVR, an laici in regnis Lusitaniæ, Castellæ, Nauarræ, præsertim in Ciuitate Dolar, possint suos contractus inire, adiecta clausula, vt, nisi contenta intra constitutum diem adimpleuerint, excommunicari possint.

1 Respondeo primò, quòd non, etiam inter clericos coram solo tabellione, siue notario etiam ecclesiastico: quia excommunicatio ferri non potest in aliquem sine iurisdictione ecclesiastica secundum omnes, e & notarius etiam ecclesiasticus, quatenus est talis, non est iudex; nec vllam habet iurisdictionem, argumento legis priuatorum, f & ita nec absolute, nec sub conditione, si vsque ad talem diem non soluerit, potest debitorem excommunicare: quòd fit, vt obligatio in forma Camera cum huiusmodi excommunicatione conditionali, etiam in vrbe fieri non possit coram solo notario, vt Antonius Massæus Galleus in libello formulæ cameralis, g tradit.

2 Secundo, quod fieri potest etiam inter laicos coram iudice ecclesiastico competenti iure communi, vel per iustam renunciationem proprii fori, & iustam submissionem, qua se debitores submitunt illi, quod passim fit in vrbe, partibus renunciantibus suis foris, & submittentibus se quibuscumque iudicibus ecclesiasticis, & confitentibus debitum, & obligantibus se ad soluendum in certum diem, suscipiendo sponte præceptum iudicis iubentis, vt impleant promissionem sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, vt concludit Panormitanus contra communem. h

3 Tertio, quod hoc fieri non potest inter laicos in regnis, in quibus non permittuntur laici renunciare foro seculari, nec submittere se ecclesiastico. Quoniam non potest fieri nisi coram iudice ecclesiastico competenti, vt dictum est, i & iudex ecclesiasticus non est competens super contractibus eorum iure communi, & in illis regnis

non potest fieri per renunciationem fori secularis, nec per submissionem, qua se debitores submitunt ecclesiastico, cum nullatenus illa in præfatis regnis permittantur laicis.

4 Quarto huic esse consequens, non posse hoc fieri in Regnis Castellæ, Lusitaniæ, & Nauarræ à 60. circiter annis: quoniam lege Regia cautum est, ne quis laicus possit renunciare foro suo seculari, nec submittere se ecclesiastico, immo nec iurare contractum, qui ad sui valorem vtroque iure non requirit iuramentum: quæ lex, vt putato constituta fuit primum in Castella, deinde in Lusitania ex aliqua lege, vel consuetudine, quæ visa est in eis iustificari à necessitate tollendi fraudem, quia iurisdictioni seculari fraudabatur ex eo, quòd ratione renunciationis, & submissionis, omnes fere causæ contractuum laicorum deferbantur ad curias ecclesiasticas, quibus renunciato foro suo debitores se submittebant, immo & iurabant, vt ratione iuramenti, de quo vti de re spiritali iudex ecclesiasticus debet cognoscere, a conuenirentur coram ecclesiastico, vt conueniebantur, adeo quidem, quod ab hinc 70. annis frequentior erat litigatoribus curia Episcopalis Pampilonensis, quàm tota curia regia: nunc autem, prohibitis renunciatione, & submissione prædictis, & iuramenti adiectione, cum vix vlla causa laicorum ad eam deferatur, quod adeo rigidè seruetur, vt nullum instrumentum à notario ecclesiastico inter laicos factum, quidquam fidei faciat in foro seculari, & qui notarius regius addiderit contractui laicorum iuramentum, vel submissionem partium ad forum ecclesiasticum, castigetur, & deponatur ab officio: quamuis in Regnis Aragoniæ, & Valentia mos ille antiquus etiam nunc, vt audio, seruetur, & ita in illis possint fieri contractus propofiti: quin, vt audio, fiunt aliqui fere similes illis, per quos ecclesiastici iudices laicos non soluentes ad statutum diem, excommunicant, monitione tamen præmissa.

5 Quinto, quòd si lege regia statutum est in Comitatu Burgundiæ, in quo videtur esse Dola, quòd laici non possint renunciare suo foro seculari, & se submittere ecclesiastico: quod esse statutum suspicor, eo quod subiacet Regi Catholico, in cuius Regnorum bona parte, vt dictum est, id seruetur: si inquam id statutum est, non poterunt huiusmodi contractus fieri inter laicos: quia non poterunt se submittere ecclesiastico, sine qua submissione huiusmodi excommunicatio fieri non potest, vt prædictum est.

Sexto, quod maioris quæstionis est, an iustæ sint huiusmodi leges seculares vetantes huiusmodi renunciationes, submissiones, & iuramenti adiectiones.

Ad quod responderetur, eas videri iustas in prædictis Regnis Castellæ, Lusitaniæ, & Nauarræ, ratione fraudis præfate vitandæ regibus, & consiliis regis eorum, & difficile eas sublatum iri: quin, licet pro contraria parte faciat, quod libertati ecclesiastica videantur obuiare, pro eis tamen facit, quod Ecclesia estATRIX iustitiæ, & non debet aliena iactura locupletari, nec velle, vt iurisdictioni seculari defraudetur, b & quod Papa non intendit iurisdictioni Regum præiudicare, c & quod fraus sua nemini debet prodesse. d

6 Septimo, quod qui reges, vel populi tenuerint præfatas leges esse iustas, à fortiori defendent non posse laicos in suis terris contractus præfatos excommunicationis vallo munitos efficere: & quod Concilium Tridentinum, e & ratio eius neruose in suam partem induci possit: sed quia non proponitur in quæstione de huiusmodi legibus, an sint, vel non sint, neque si sint, quales sint, sufficiat præfata dixisse latius, quàm putaram, sed tumultuario studio. Salua Domini mei iubentis censura.

S V M M A R I V M.

- 1 In ius vocare, vel excommunicare animalia irrationalia, vanum. & num. 2. & 3.
- 3 Excommunicatio in solos fertur Christianos. & numero 5.

a In c. pastoralis. §. veritas. de appella.

b Ar. c. penult. §. sacerdos. de pen. dist. 6. c. eorum, quæ tibi alius scrip-ta sunt.

c 12. q. 2. §. 10. num. 12. d De elect. li. 6. c. præfati, de officio ord. eodem li. c. cum vos eod. tit.

e Ca. l. c. G. de officio delegati. f C. de iurisd. omnium iud.

g Obl. 2. p. ad 3. particul. quæst. 3.

h In ca. P. c. G. n. 6. de officio deleg.

i In 2. dicto.

a Iuxta c. cum C. de foro cõpet.

b Ar. c. licet. cum gl. de foro compet. c Cap. nouit. de iudicij. d Ca. sedis. de res. cum alijs similibus. e De quo in c. 3. de reform. sess. 25.

- 4 In veteri testamento per anathema non intelligitur excommunicatio.
- 5 Anathema duo significat, actum, scilicet faciendi, & rem iam factam.
- 6 Maledici, & anathematizari an differant.
- 7 Sententia lata à quibusdam contra animalia irrationalia principia habuerunt laude digna, fines tamen superstitionis.
- 8 Superstitionis species quatuor, & quae illa sint.
- 9 Adiurare Deum, Diabolum vt inimicum, homines vt amicos, licet, non tamen irrationalem creaturam.
- 10 Adiuratio, vel incantatio irrationalis creatura, cui admiscetur aliquid falsum, est tacita demonis inuocatio.
- 11 Modus exercendi exorcismos contra irrationalem creaturam qualis, & num. 13.
- 12 Sententia contra animalia liberant potius virtute malorum Angelorum, quam bonorum.
- 14 Sacerdos adiuraturus animalia irrationalia, quid faciet, & num. 15. & 16.
- 15 Oratio magna vis, & quatuor cum comitibus saepe impetrat, & num. 16.

CONSILIVM LII.

Quid iure fieri potest aduersus pisces grandes, quos Terrones vocant Surrentini, & à paucis annis in eorum maris Hadriatici districtu inferentes multa damna rebus, & alijs rebus piscatorum, & vt aiunt, in personas eorum.

Ad quaestiones ex hoc facto resultantes dico primo, legisse me, vel certe audiuisse alio legente omnia, quae Bartholomaeus Cassaneus, vir quidem eruditus, scripsit, quo integris, & aptius parerem iubenti mihi iure suo respondere.

Secundo, inuenisse me in eis multa laboriosè quidem, & prolixè exarata, sed parum mea sententia rei, quae quaerebatur, necessaria, sed digna, quae confutarentur, ne male decipiant, & in superstitiones ducant ea legentes. Primo enim disputat de nomine, quo vocabantur animalia illa nocentia, contra quae remedium petebatur. Secundo, an deberent in ius vocari, siue citari. Tertio, an sufficeret citare procuratores eorum, & possent procuratores comparere.

Quarto, quis esset Iudex ad id competens. Quae omnia potuerant omitti, considerando vanum esse in ius vocare vel citare, excommunicare, vel anathematizare animalia irrationalia propter proprium actum. Tum quod, vt ait S. Thomas, praua res est etiam adiurare creaturam irrationalem ad agendum proprium actum: quia, cum illa non moueatur à se ipsa, sed à Deo, vel permissu eius à diabolo ad nocendum homini, adiurandus est diabolus, iuxta illud. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & supra omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.*

Tum quod, vt nos post alios resoluimus paucis in Manual. nostro Confessar. nemo excommunicari potest, nisi homo baptizatus, mortalis, habens superiorem. Itaque vanum erat quaerere, quo nomine vocarentur animalia praefata, de quibus rogatus fuit Cassaneus, & an citari poterant, & tenerentur personaliter citari, vel comparere, & quis esset Iudex competens, vel incompetens, quia quocumque nomine vocarentur, & siue citarentur, vel non citarentur, siue personaliter, siue verbaliter, siue à Iudice competente, siue ab incompetente, nullatenus poterant excommunicari, vel anathematizari, vt praedictum est: & probatur irrefragabiliter, eo quod solus Christianus est capax excommunicationis passiuæ, & omittis, quod excommunicatio in hac materia est electio alicuius ab ecclesia Christiana, & eius communione, vt patet ex definitione excommunicationis data ab omnibus, & à nostris, & quod nulla irrationabilia animalia, nec rationalia, praeter baptizata, sunt intra ecclesiam Christi, nec participant communione illius praesertim sacramentali.

Nec obstat, quod legamus in libro Iosue, multa irrationabilia fuisse anathemata, siue anathematizata: quia non est intelligendum illud de anathemate, prout accipitur à iuribus canonicis, & ab eorum peritis, sed pro rebus separatis à communi consortio aliarum similiarum, vt palam dicit S. Thomas receptus, vt etiam accipitur in omnibus locis veteris Testamenti, in cuius tempore nondum erant inuenta tres illae censurae, de quibus in cap. *querenti*, e quarum maxima est excommunicatio, praesertim maior, quae vocatur anathematizatio, de qua in hac quaestione agitur. Et ita nullatenus est dicendum montes Gelboè à Dauid fuisse excommunicatos: licet potuissent dici separati à dono diuino alijs montibus coniunctis donato.

Tertio principaliter dico, quod etiam illa, quae ad probandum irrationabilia non posse anathematizari late adducit, fatius fuisset omittere: quoniam etiam ipse cum communi praesupponit, anathematizationem esse excommunicationem: & cum nemo possit excommunicari, nisi homo baptizatus, &c. vt praedictum est, consequenter palam erat non posse irrationabilia anathematizari, cum non possint excommunicari, iuxta supra dicta, & alia, quae nos partitius, & resolutius scripsimus in commentario extrauagantis ab ipso S. D. N. d scilicet, quod verbum, *Anathema*, Canonum peritis duo significat. Alterum est actus faciendi, siue separandi Christianum à Christianorum communione, vt probatur efficaciter in capit. nemo, e ibi, *Anathema est mortis aeterna damnatio, &c.* Alterum, quod significat, est Christianus sic separatus: quod efficaciter probatur per sexdecim cap. Concilij Gangrensis, f qua parte habent, vt, qui illud, aut illud fecerit, sit anathema: in qua significatione etiam accipitur Iosue, & ad Romanos, h ad Galatas, i & alibi saepe.

Quarto, quod etiam poterat Cassaneus omittere illa, quae multiplicauit de dictione *Maledicere*: quia ipse asserit in sua materia, & quaestione, *Maledicere*, accipi pro anathematizare: & cum ipse magis concludat irrationabilia non posse anathematizari, quam quod possint, licet aliquot rationes adducat in contrariam partem parum neruofas, absque alia frustra probatione poterat concludere, *Ergo neque maledici, & anathematizari*, adducendo in hoc textum, & iura Bibliorum, & aliorum librorum, quae non loquuntur de anathemate, de quo iura Pontificia loquuntur, sed de rebus separatis à quibusdam commercijs, honoribus, & priuilegijs, quibus communiter alia similia gaudent, vt dictum est.

Quinto, quod quatuor exempla, quae Cassaneus refert, sententiarum latorum solemniter à Vicarijs, & prouisoribus quarundam dioecesium Gallicanarum contra quaedam animalia irrationalia, licet habeant exordia laude digna, fines tamen habent superstitionis, quibus excommunicant, & anathematizant ea. Quarum similes audiuius fuisse latis etiam in Hispanijs contra mures, forices, & locustas, & quaedam alia animalia destruuntia segetes, & alia virentia: praesertim illam, quam tulit quidam episcopus ex quodam summo promontorio, per quam iussit muribus exire terras, quas habitabant, intra tres horas, intra quas maximus eorum numerus exiit natando per mare Oceanum in quandam insulam sterilem, quo per excommunicationem & anathematizationem iussi fuerant exire.

Cum etiam omnes praedicti intenderent verè excommunicare, & anathematizare animalia irrationalia, quae incapacia erant talium poenarum, certum est eos ad expulsionem eorum accepisse media, & remedia, quae nec naturaliter, siue naturali ratione, nec supernaturaliter, siue supernaturali reuelatione, neque vlla Ecclesiae Christianae Romanae institutione habebant virtutem expellendi ea eo modo: & ita censenda sunt superstitionis aliqua specie superstitionis illarum quatuor, quas post alios referimus nos in nostro Manuale confessariorum, k vel inuocacionis tacitae Daemonum: quae vt referimus ibidem, l toties fiunt, quoties aliquis emittitur efficere aliquid per causas, quae nec virtute sua naturali, nec

a Cap. 6.
b In cap. 2. ad Galat.
c De ver. sig.
d Gregorij XIII. & illa est 28. inter ipsius cons. uor. 4. num. 10. c 11. qu. 1. 3.
e Postea in di. 30.
f Cap. 6. h Cap. 9. i Cap. 1.

a In quinde- cim folijs mag ni marginis. in cons. 1.

b 2. 2. q. 90. a. 3.

c Luca 10.

d Cap. 27. n. 13.

e Cap. omnis Christianus. 11 qu. 1. 3.

f Li. 4. sen. d. 18. g In rubr. de sen. excom.

k Ca. 11 n. 23. l Num. 25.

2. 2. q. 90. a. 1. & in sum. 1. q. 95. b In summ. qu. incantatio.

c In 2. 2. qu. 30. art. 1. d In 2. art.

e Luca 10.

f In art. 3.

g In d. a. 3. in corp.

ex diuina, aut ecclesiastica dispositione possunt illud efficere, aut sunt ad illud ordinatae, vel quando huiusmodi causa tamquam necessaria adiunguntur alijs, quae possunt talem effectum producere, iuxta mentem S. Thomae, a cuius definitionis exempla possunt esse quidam rami, quos posuit Caietanus, b praesertim vsus causa naturalis ad effectum supernaturalem, vel miscere falsa veris, veluti dicendo Christum habuisse febres: in praedictis enim exemplis assumitur excommunicatio, & anathematizatio, quae nulla dispositione supernaturali, nec Ecclesiastica Christiana Romana possunt operari effectus illos supernaturales expellendi, vel occidendi subito praedicta irrationalia, & miscere veris, & sanctis institutis ecclesiae exorcismis, adiurationibus, & coniurationibus aliqua falsa, & vana, scilicet citationes, responsiones, & allegationes eorum fictas, & monitiones, excommunicationes, & anathematizationes factas contra ea illarum incapacia.

Quae infirmantur ex eo, quod S. Thomas posteaquam, c concludit licere adiurare Deum, & hominem, & amicos, & d licere etiam Daemonem adiurare tamquam hostem ad compellendum, vel expellendum, iuxta illud iam dictum, e *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & supra omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* non tamen vt amicum, vel socium ad habendum ab eo aliquod adiutorium, vel bonum postea, f determinat vanum esse adiurare irrationalem creaturam ad aliquem actum, tanquam procedentem ab ipsa: quia non est eius domina, sed eius, qui mouet eam, scilicet Dei, cuius dispositione omnia reguntur, & mouentur, vel Demonis, quatenus permissu eius vtitur ea ad nocendum nobis. Et cum omnis adiuratio & incantatio irrationalis creaturae, cui miscetur aliquid vanum, falsum, vel apocryphum, censetur tacita inuocatio Daemonis, vt amici & socijs; consequitur, omnem adiurationem, vel coniurationem, per quam adiuratur, vel coniuratur creatura irrationalis, esse superstitionem, & vanitatem, & consequenter peccatum etiam mortale, si fiat scienter, quod vitandum est omnino ab exorcismis, adiurationibus, & coniurationibus Christianorum.

Sexto, quod ex praedictis infertur, S. D. N. nec vllum alium Pontificem, vel sacerdotem debere consulere, vel mandare, vt vti processibus, & finibus sententiarum relatarum à praefato Cassaneo, nec aliarum similiarum latorum in Hispanijs, sed sic coniurationibus, & adiurationibus, & alijs remedijs ecclesiasticis ab omni sorte superstitionis, & inuocacionis Daemonum, & falsitate mundis, & alienis, iuxta S. Thomam, e dicentem, coniurationem, vel adiurationem huiusmodi non esse faciendam, referendo illam ad irrationalia nocentia, sed ad ipsum Deum, qui ea mouet, humillimè obsecrando eum, vt dignetur ea compescere aliquo modo suae diuinae Maieitati grato, vel referendo ad diabolum, & praecipiendo ei potestate praefata à Deo tradita Ecclesiae, vt cesset à mouendo, & ducendo, & dirigendo illa contra nos: nihil tamen amice, vel socialiter petendo, vel accipiendo ab eo, etiam si ipse, vel alius spiritu eius afflatus promitteret certo liberationem, quae percipitur.

Nec obstat, quod praefatae sententiae operatae fuerint liberationem à vexatione praedictorum animalium: quia illa non prouenit ex bonitate, & virtute sententiarum, sed ex potestate Diaboli, qui abstulit illa animalia de terris, quibus nocebant, vel occidit ea etiam subito in eis ad persuadendum cupientibus illam liberationem prouenire ex bonitate praefatorum processuum, & sententiarum, & sic continere & manu tenere confidentes in eis in peruersis superstitionibus, & inuocacionibus, & amicitia Daemonum, qui plurimum cupiunt haberi, & adorari pro dijs, & benefactoribus, cum tamen sint malefactores maximi. pro quo facit, quod plures incantationes superstitionis fortitiuntur effectum, quam bona, procurante Diabolo magis vt mala sortiantur effectum ad nos decipiendum, quam Angelo bono ad nos adiuuandum, eo quod aliqua de causa occulta non conuenit nobis earum effectus.

Septimo, quod sancta, & bona coniuratio contra praefatos pisces possit confici. Primo quidem consulendo, & iubendo, vt fiat aliquod ieiunium vnus, vel plurimum

dierum à praedicto populo Surrentino, & vicis seu pagis eius. Deinde consulendo, vt poeniteat eos verè peccatorum omnium suorum saltem mortalium & confiteantur illa sacerdotibus idoneis, & approbatis. Tertio etiam consulendo, vt satagent precibus, & supplicationibus humilimis augere suam fidem Catholicam, & ipsem sanctam perueniendi ad gloriam aeternam, & caritatem in Deum, & proximos necessariam.

Quarto, quod coniurator, vel adiurator, qui coniuraturus est praefatos pisces, siue cacodamones eis in nocumentum praefatae ciuitatis, & pagorum eius vtentes, faciat id vestitus sacris, & praeter ceteris mundet fidem suam ab omni sorte superstitionum, credendo actu, & recitando firmiter, & deuote symbolum Athanasij, & praemissa oratione Dominica, & salutatione Angelica, obsecret ex animo Deum omnipotentem, vt propter semetipsum, & infinitam bonitatem suam, & per sanctissimam incarnationem, natiuitatem, passionem, mortem, & resurrectionem suam dignetur concedere sibi, & praefatis populis id, quod postulant, & iuret eum ad praecipendum, vt praecipit, dure, ac rigide, virtute potestatis praefatae à D. N. I. E. S. V. Christo accepta, praefatis cacodamonibus piscibus praedictis in praefatum nocumentum vtentibus, vt abstineant à tali vsu damnofo, & permittant pisces illos redire in loca, vnde venerunt, & fugiant à facie sacrosanctae Crucis, quae ostendatur eis, & virtute eius iubeantur fugere, & relinquere sua maleficia ad gloriam eiusdem D. N. I. E. S. V. Christi, &c. quae defumi possunt ex praefatarum sententiarum exordijs, & alijs partibus earum, omiffa tamen mentione excommunicationis, & anathematizationis, quarum nec pisces, nec ipsi Dæmones capaces sunt, vt praedictum est in secundo principali dicto.

Quinto, quod, si prima coniurationi non paruerint, repetatur, donec paruerint, cum firma fide, quod oratio est magnae virtutis, magnarumque virium, vt probauimus in Enchir. de oratio, a vbi citamus B. Hieronymum, b afferentem, Deum ipsum per eam quadammodo cogi, & vinci, & D. Bernard. c affirmantem ex duobus vnus orantem indubitanter sperare debere, scilicet quod obtinebit quod petit, aut quod ei fuerit vtilius.

Quin etiam in ca. 19. eiusdem Enchir. d dicimus post S. Thomam, e orationem etiam peccatoris semper impetrare, quoties eam quatuor comitantur, scilicet vt orans petat pro se bono fine necessaria ad suam salutem, & cum perseuerantia debita, ponendo fiduciam in illo Euangelij, f *quacumque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam.* & illo, g *quodcumque petieritis patrem.* Quae omnia, & singula supra dicta, quae multis prolixia videri possunt, sed reuera pro dignitate materiae sunt pauca, subiicimus in primis eminentissimae S. D. N. censuræ, & deinde cuiuslibet alius melius sentientis iudicio, In gloriam D. N. I. E. S. V. Christi, qui nos omnes saluet, Amen.

S V M M A R I V M.

- 6 Pradicare possunt suspensi, & interdicti.
- 6 Suspensi, & interdicti simpliciter, non sunt prohibiti predicare.
- 6 Missam audientes à suspensio vel interdicto denunciato peccant.

CONSILIVM LIII.

Utm teneamur vitare suspensum nominatim denunciatum, & pariter interdictum personaliter, dubium occurrit, in quibus tales sint euitandi: & in particulari est quaestio, an peccatum sit interesse concioni illius, qui cum suspensus sit à praedicando, concionatur, & ita an praesens ex vi interessentiae peccatum detur, quod scilicet talis suspensus non vitetur: & pariter an peccatum sit audire sacrum eius, qui postquam personaliter interdictus, ac nominatim denunciatus est, illud facit.

AD HANC quaestionem respondetur primò, quod interdicti & suspensi sunt vitandi in illis actionibus, à quibus eis interdicuntur, vel à quibus suspenduntur, & non in alijs: quia poena non debet extendi extra casus proprios. h Secundo, quod non sunt vitandi, nisi fuerint nominatim denunciati pro interdictis, & suspensis ab illis

a Cap. 1. nu. 5. b In epist. 58. ad Damasum. c habetur de poenit. d. 1. cap. importuna. e Meditatio ca. 6. & habet gloss. sing. cla. 1. de reliquijs & vener. d Num. 162. e 2. 2. q. 83. a. 11. ad 2. f Ioan. 10. g Ioan. 14.

h C. poena de poenit. distin. 1. & reg. odia de reg. sur. li. 6.

actionibus eis interdictis, vel ab eis suspensis, sed sic, si sunt denunciati, ut habet extrauagans ad euitanda. relata à nobis post alios in nostro Manuali.^a
 6 Tertio, quod interdicti, & suspensi simpliciter non sunt prohibiti prædicare, ut nos tradidimus in dict. Manuali. b saltem si expressè non interdiciendi, vel suspendantur ab officio prædicandi: & ideo possunt audiri prædicantes: quia prædicatio non est de numero officiorum diuinarum, quæ interdiciuntur interdicto personali, vel suspensio ab officio diuino, ut nos tradimus. d Quarto quodd, quæ dicantur officia diuina, à quibus interdicti simpliciter debent abstinere, & quæ illa, à quibus suspensio à diuinis debet abstinere, declaratur in prædicto Manuali. d per eorum definitiones. Quinto quod non potest quis audire missam interdicti denunciati plusquam denunciati, & suspensi à missando, vel diuinis officijs excommunicati, per prædictam extrauagantem, ad euitanda.

SVMARIVM.

- 1 Missam simoniaci non denunciati audiens non peccat.
- 1 Communicans cum excommunicato, specialiter, seu nominatim non denunciato, non peccat.
- 2 Accusatus de simonia, ac de excommunicatione diffamatus olim erat vitandus, modo non.
- 3 Fama excommunicationis cum denuncatione sufficit ad hoc, quod denunciatus excommunicatus euitare teneatur.

CONSILIVM LIIII.

AN peccet mortaliter audiens Missam eius, quem scit esse simoniacum, & per consequens excommunicatum. c

1 Respondetur, quod non, si nondum erat denunciatus excommunicatus. nam, licet iure antiquo sciens aliquem esse excommunicatum tenebatur illum vitare etiam ante denunciationem, f etiam si sciret excommunicatum per solam famam, & iure tamen nouo per extrauagantem ad euitanda scandala. Martini V. renouatam in Concilio Lateranensi sub Leone X. nemo tenetur vitare excommunicatum generaliter ante denunciationem, nec etiam excommunicatum specialiter ab homine nondum denunciatum: quod nos confirmamus in cap. i. h ubi inserimus tenorem illius extrauagantis quem Burrius, & Felinus non habuerunt, ut etiam retulimus in Manuali. i

2 Non obstat cap. accusatum, k ubi habetur: accusatum de simonia prohibendum esse à celebrando: quia procedit secundum iura antiqua, secundum quæ etiam infamatus de excommunicatione erat vitandus, ut prædictum est.

3 Addo tamen, quod, sicut olim fama sufficiebat de iure antiquo ad euitandum excommunicatum, l item nunc de iure nouo videtur sufficere fama de excommunicatione cum denuncatione: quia eadem ratio, & æquitas in utroque casu mouere videtur, & ideo idem ius, m &c.

SVMARIVM.

- 1 Communicans cum suspensio ab oratione nullam incurrit, excommunicationem.
- 2 Suspensio ab officio est suspensio ab oratione.
- 3 Suspendi ab oratione potest homo ob peccatum veniale.
- 4 Suspensio à Confessore ministrando non efficitur irregularis.

CONSILIVM LV.

Dubitatum est à quibusdam eruditibus, an sit verum id, quod sentire videtur Ioannes Casianus, n nempe communicantem suspensio ab oratione propter delictum incurrit excommunicationem, saltem minorem, ait enim per eiusmodi communionem videri communicare cum tradito Sathanæ, quo nomine Apostolus vocat excommunicatum maiore excommunicatione, o & constat communicantem excommunicato excommunicatione maiore regulariter incurrit minorem, & frequenter maiorem. p Sed contrarium est tenendum, quia

nemo vllam pœnam incurrit ipso iure, nisi expresso iure id caueatur, iuxta glossam solennem receptam, a & nullo iure talis excommunicatio fertur.

2 Tum quod omnis ecclesiasticus suspensus ab officio, est suspensus ab oratione per definitionem suspensionis à nobis post alios traditam in Manuali. Confess. b at nemo hæcenus dixit communicantem suspensio ab officio excommunicari. Ergo non est dicendum. c

3 Tum denique quod suspendi potest quis ab oratione ob peccatum, quod tantum est veniale, ut tradimus nos, d & per tale peccatum veniale non traditur quis Sathanæ, nec perdit caritatem, siue gratiam gratum facientem. e

4 Addo, quod suspensio ab oratione per confessorium non incurrit irregularitatem. Quibus est consequens regulariter communicantem eiusmodi suspensio, cum nullo iure id caueatur, non incurrit irregularitatem: & irregularitas non contrahitur, nisi in casibus à iure expressis, iuxta caput i qui. f per cuius textum, & rationem glossa memorabilis g ait suspensum ab officio, vel communionem à confessorio, contraueniendo ei, non incurrit irregularitatem.

SVMARIVM.

- 1 Suspensio vt valida, vel inualida declaratur, que explicanda.
- 2 Sententia excommunicationis, vel suspensionis iniusta, lata à iudice competente, valida est.
- 3 Suspensio sine precedente correctione lata, est valida, nisi procedatur per viam denunciationis.
- 4 Excommunicati, suspensi, vel interdicti, ante denunciationem non sunt euitandi, & gesta per eos valida sunt.
- 5 Appellatio, licet non suspendat excommunicationem latam, suspendit tamen declarationem.

CONSILIVM LVI.

IN quodam ordine regulari est constitutio, ut, si Prælatus delinquerit, possit, correctione fraterna præuia, suspendi: fuit suspensus Prælatus.

Quæritur primo, an huiusmodi suspensio teneat.

Secundo, an acta per Prælatum sic suspensum valeant.

1 **AD QVÆSTIONEM** primam vix responderi potest, nisi declaratur, quis suspendit, qua auctoritate fungebatur, & quomodo sciebat defectus, ob quos suspendit, an cognitione priuata, an publica, & an notorietate, vel infamia, vel denuncatione, & an procederet per viam accusationis, denunciationis, vel inquisitionis: & qualis est tenor constitutionis, quæ iubet suspendere Prælatum post correctionem, an habeat clausulam irritantem.

2 Secundo, quod iure communi excommunicatio, & suspensio à iudice competente lata, etiam si sit iniusta regulariter valet, & est seruanda saltem in foro exteriori: nisi in quinque, vel sex casibus, quos nos summam referimus in Manuali. Confessar. h Et in propositione casus præsentis non narratur aliquid, ob quod suspensio prædicta debeat iudicari ipso iure nulla, quamuis esset iniusta: & ita habet locum cap. primum, i quod iuncta glossa probat censuram timentam esse, ac seruandam, etiam si sit iniusta, modo non sit nulla, sed valida.

3 Et nullo iure cauetur, quod censura lata à iudice sit nulla ipso iure propter omissionem correctionem fraternam, nisi cum proceditur per viam denunciationis Evangelicæ, k & ut prædictum est, non narratur in casu, qualis esset iudex suspendens, nec quali via procederet, neque quis defectus fuit factus in processu, neque quales clausulæ irritantes habeantur in constitutione ordinis, quæ hac de re disponit.

4 **AD SECUNDAM** responderetur, quod non solum suspensus, sed etiam excommunicatus, & interdictus potest exercere iurisdictionem, quam habet publicam: & valè ea, quæ facit ut iudex, donec denunciatur, & declaratur excommunicatus, suspensus, vel interdictus: & non potest, nec debet euitari, donec fuerit declaratus: & denunciatus per extrauagantem cuius initium est, ad euitanda, relata à nobis plenius, quam ab alijs, l per quam

a In ca. fin. de inf. patro.

b Cap. 27. nu. 151.

c 2. q. 4. cap. consilij. & s. consideremus. Auth. de trien. & sem. miss. col. 3.

d In d. ca. 27. num. 159. e Cap. unum. s. criminis. 25. dist.

f De sent. excomm. lib. 6. g In verb. iure.

h Cap. 27. nu. 4.

i l. quæst. 3.

k Iuxta ca. super his, de accusat.

l Dist. ca. 127. num. 35.

limitantur omnia iura antiqua, tam Decreti, quam Decretalium, Sexti, & Clementinarum: & omnium extrauagantium impressarum, & non impressarum: adeo quod Illustrissimum prætorium Rotæ ita hoc seruat, quod nunquam pronunciat acta, quæ fiunt per Episcopos, & alios Prælatos, & iudices, esse inualida, & nulla, propterea quod fuerunt facta ab excommunicato etiam per Auditorem Rotæ, si fuerint facta, ante quam per Rotam fuisset declaratus excommunicatus, vel suspensus, ut etiam Felinus qui fuit Auditor Rotæ, expressit, a cuius verba aptissima huic negotio non transferimus hic ob festinantiam interrogantis, & quia videri possunt apud eum ibi.

5 Cui addo id, quod proposito plurimum seruit, quod licet excommunicatio, & alia censura lata sine monitione valeant ipso iure secundum receptiorem opinionem, & appellatio, quæ ab eis fit, non suspendat eas, nec earum effectum, licet deoulat iurisdictionem ad superiorem, per ea, quæ habentur in cap. pastoralis. b declaratio tamen, quod aliquis incurrit in illas, non potest fieri absque citatione eius, & antequam audiatur, vel contumax iudicetur: & si fiat declaratio absque illa citatione, & auditione, est ipso iure nulla, & nullum impedimentum facit, quo minus facta per ligatum censuris valeant, per glossam, c & multa, quæ ipsemet Felinus cumulat, & congerit, d &c.

SVMARIVM.

- 1 Collationes beneficiorum factæ à Capitulo suspensio & non declarato valide sunt.
- 1 Declaratio legitima requiritur ad incurrendum pœnas ipso iure positas.
- 2 Citatio legitima est parti ante declarationem intimanda.
- 3 Gesta à Capitulo suspensio, vt à persona publica valent.

CONSILIVM LVII.

AN stante suspensione, Capitulum possit conferre beneficia suæ præbendæ in tali Ecclesia?

1 Quæstio hæc est nimis generaliter propofita, vt categorica responsio ei aptetur: sed credo, quod collationes beneficiorum factæ à capitulo non iudicantur inualidæ siue nullæ: attento quod requiritur legitima declaratio ad incurrendas pœnas, etiam ipso iure incurfas, iuxta glossam singularem & receptam, e quam, & alia plurima citat in hoc Felinus. f

2 Attento item, quod citatio debet legitime intimari parti, & quod contra hanc declarationem poterunt allegari aliqua notata in clem. i. g & adducta per Felinum, h & per eundem in cap. ad probandum. i

4 Attento item quod cum sit vniuersitas, & non singularis persona: vna, vel alia de causa excusabitur collatio ab eo facta, eo quod illam fecit, vt publica persona, cuius gesta valent, donec toleratur. k & difficile prætorium celeberrimum Rotæ iudicabit illud Capitulum non esse tolerandum propter hanc solam intimationem suspensionis, si eruditissimi causarum Patroni Romanæ curiæ suscipiant defensionem eius, & illius, cui beneficium fuit collatum. Quare consulo, ne quis facile moueat litem aduersus eum, qui possederit beneficium collatum à prædicto Capitulo, fundando se solum super præfata suspensione, Salua, &c.

SVMARIVM.

- 1 Suspensio ab officio generalior est, quam suspensio à diuinis.

CONSILIVM LVIII.

AN suspensio à diuinis æquipolleat suspensioni ab officio.

1 Respondeo primo, de suspensione à diuinis agere textum cap. i. l Secundo, quod Innocentius, glossa, & alij omnes senserunt hanc difficultatem, quæ certe non est parua: & communiter videtur recepta opinio Innocentij, m vt latè refert Francus, n & sequitur

nos in Manuali. Confess. a Tertio, quod omnibus his perpenfis, potest categoricè huic quæstioni responderi, quod suspensio ab officio est generalior, quam suspensio à diuinis: & consequenter quod suspensio à diuinis, interessendo diuinis, non incurrit irregularitatem plusquam suspensio ab officio.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE. SVMARIVM.

- 1 Insigne dicitur, quod præ alijs sui ordinis aliquid habet præcipuum.
- 2 Locus insignis dicitur, qui in ordine locorum quiddam habet præcipuum.
- 3 Locus insignis etiam dicitur locus non mutatus.
- 4 Locus insignis dicitur, quando vulgo pro tali habetur.

CONSILIVM LI.

Vtrum Fonsæ diœcesis Toletanæ possit appellari locus insignis, ad hoc, vt non vitietur dispensatio matrimonialis, in qua sic appellata fuit.

1 Respondeo, quod sic. Tum quia insigne dicitur id, quod præ alijs sui ordinis habet aliquid præcipuum, iuxta illud. b Ostroque insignis & auro Stat sonipes, & alia multa, quæ in hoc citant eruditi latini: & Fonsæ licet non sit locus cinctus muris, habet tamen 800. muncipes, quod est quiddam præcipuum in ordine locorum Hispaniæ non muratorum siue muris non cinctorum. Tum quia habet iurisdictionem magnam, etiam mero & mixto imperio insignitam.

2 Tum quia non requiritur, quod sit muris cinctus, vel muratus locus, ad hoc, vt dicatur insignis, vt probatur in cap. statutum, adiuncta glossa. c Nam textus habet, delegatum Sedis Apostolicæ posse cognoscere de causa sibi delegata in ciuitate, vel loco insigni: & glossa recepta intelligit per ciuitatem locum muris cinctum, & consequenter probat, locum insignem posse esse etiam non muratum, & muris cinctum.

3 Tum quia is, cui committebatur potestas dispensandi, accepit informationem de contentis in commissioe: & consequenter de loco illo, an esset insignis: & testes, qui vt par est credere, fuerunt Hispani, & poterunt testari verbis Hispanis, dicendo, que era lugar signalado: quod Hispanis significat idem, quod Latinis verbum insignis, vt palam est.

4 Tum denique, quod, vt ait Ioannes Monachus, d locus insignis dicitur, qui vulgo habetur pro tali, e & constat præfatum locum de Fonsæ haberi à vulgo pro signalado, & consequenter pro insigni cum idem significant insignis, & signalado. &c.

SVMARIVM.

- 1 Preceptum Papæ in dubio, vt verba sonant, interpretandum.
- 2 Fortunam pinguiorem sortitur, qui deducto ne egeat, soluere potest.
- 2 Fortunam ad pinguiorem venisse, & posse soluere, deducto ne egeat, paria.
- 3 Sustentatio honesta ex persona qualitate consideranda.

CONSILIVM LII.

Papa sub pœna suspensionis præcepit quibusdam fratribus, vt cum peruenirent ad pinguiorem fortunam, tenerentur dimidium redditum, siue fructuum conuertere in adificationem, vel immobilium emptionem.

Quæritur, ad quid obligentur. Secundo, quando ipsi fratres iudicandi sint peruenisse ad pinguiorem fortunam.

1 **AD PRIOREM QVÆSTIONEM** respondeo, quod censura siue præceptum illud Papæ ponit prædictis fratribus obligationem illam, quam verba sonant, nempe, quod cum venerint ad pinguiorem fortunam, dimidium fructuum impendant adificationi;

a Ca. 29. nu. 35.
 b Cap. 27. nu. 176. & seq.
 c In d. ca. 27. nu. 176. & sequen.
 d Ca. 27. nu. 172. & num. 151.

e Per extrau. 2. de simon.

f Ca. cum nõ ab homine. de sententia. excommu.
 g Ca. illud de cleric. excomm. minis.
 h s. laborat. de peni. d. 6. nu. 2.
 i Cap. 27. nu. 35.
 k De simo.

l Dist. cap. illud de cleric. excommu. in l. illud. ff. ad l. Aquill. ca. dudum. 2. de electione.

n Lib. 2. e. 16. de canonica. no. & marium oratio. & p. a. modo.
 o Ad Corint. 5.
 p Cap. nuper. & ca. concubina. de sent. excommu. & cap. cum excommunicatis. & ca. quoniam multos. & quæst. 3.

a Ca. 27. nu. 153.

b Virg. 4. Æneid.

c In ver. ciuitas. de ref. l. 6.

d In d. c. statutu in princ. e Arg. l. Labeo. ff. de app. re. & Co. ex literis. de sponsalib.

vel immobilium emptioni: quia in dubio non est recedendum à verbis dispositionis.

AD POSTERIOREM questionem respondeo, tunc predictos fratres iudicandos esse peruenisse ad pinguiorem fortunam, quando peruenient ad eum statum, in quo poterunt se honeste sustentare de bonis suis: quia debitorem peruenire ad pinguiorem fortunam idem est, quod peruenire ad statum, in quo, deducto eo quo indiget ad se decenter sustentandum, potest soluere, vt colligitur ex l. inter eos, & l. miles, b vbi lason bis, vel ter a quiparat, venire quem ad pinguiorem fortunam, & posse soluere, deducto ne egeat. Tunc autem dicitur quis habere tantum, vt possit soluere deducto ne egeat, quando habet tantum, quod possit soluere, retento eo, quod sufficiat ei ad commodè, & honestè viuendum, vt dicit gloss. memorabilis, e quam sequitur Philippus Decius. d

Honestà verò & commoda sustentatio debet considerari secundum qualitatem personæ, secundum Bald. e & tradit Alexander. f Porro non sunt hæc intelligenda, vt quidam dicebat, vt qui peruenit ad pinguiorem fortunam, debeat soluere debitum de omnibus, quæ habet, sed tantum de his, quæ supersunt ei, retenta sibi commoda, & honesta sustentatione, vt ex prædictis ll. & eis adnotat. facile colligas. &c.

SVM MARI VM.

- 1 Verbum, non suffragetur, positum in Concil. Trid. cap. 12. sess. 24. cum sit negatiuum, & destruat quicquid post se inuenit, recipit exceptionem.
2 Beneficiarius, fidem profiteri recusans, an presumatur hereticus, & vt talis priuandus.
3 Concil. non presumit hereticos professionem fidei non emittentes, sed punit pœna debita inobedientia.
4 Pœna sunt restringenda, & legum correctio vitanda.
5 Verbum, non suffragetur, si extendatur ad titulum, corrigitur regula de trien. possess. & num. 4.
6 Verbum, non suffragetur, intelligendum de adiutorio, quod dat possessio ad querendos, vel non per dendos fructus, & non quo ad titulum.
7 Pœna canonum, præsertim Conciliorum, solent esse moderata, ita quod non excedant pœnam delicti.

CONSILIVM III.

AN illa verba, & Concilij Trident. Nec illius possessio suffragetur, excludant prouisum, etiam quo ad titulum, ita quod neque quo ad fructuum perceptionem, neque quo ad proprietatem suffragetur.

Pro parte affirmante facit, quod negatio totam, quod post se inuenit, destruit, & contrarium eius ponit, vt ait glossa singularis & recepta, h ad quod facit illud Dialecticorum, Nullus est aprior modus contradicendi, quam proponendo negatiuam. at clausula prædictæ preponitur negatiua verbo suffragetur, ergo tollit omne suffragium, & consequenter tam illud, quod est datum ad legitimandum, siue canonizandum titulum, quam ad querendos fructus.

Secundo, quod hereticus perdit omnia iura sibi competentia. At qui prouisus de beneficio respuit profiteri fidem, videtur hereticus: ergo perdit omnia iura, & consequenter ipsammet possessionem, iuxta glossam singularem; k & ita ad nihilum potest illa sibi prodesse. Pro parte autem negante facit primo, quod pœnæ sunt restringende. Secundo, quod correctio iurium vitanda est. m At intelligendo prædicta verba de suffragio quo ad titulum, corrigitur lex illa vtilissima de triennali possessione, & intelligendo de suffragio quo ad fructus, conciliantur cum illa: ergo sunt intelligenda quo ad fructus tantum. Tertio, quod intelligenda dictorum ex causis est sumenda dicendi, n & verba secundum materiam subiectam sunt intelligenda, etiam improprando ea, o at materia, in qua proferuntur prædicta verba, est materia acquisitionis, vel amissionis fructuum beneficij, & non tituli eius: ergo intelligenda sunt de suffragio, & adiutorio, quod dat possessio ad querendum, vel ad non per dendum fructus, & non quod conuenit ad querendum, vel non per dendum titulum.

SVM MARI VM.

- 1 Parochus pensione constituta super sua parochiali ea lege, vt so. sibi libera remaneant, ordinaria onera subire debet.

CONSILIVM IIII.

CONstitutà certa pensione vni super fructibus parochiæ alteri collatæ ea lege, vt so. scuta libera remaneant parochi. Quaritur an debeant illa remanere libera ei ab onere habendi clericum, qui cum iuuat in diuinis faciendis, & ab impensâ candelarum, quæ sunt necessaria ad Missarum parochialium celebrationem, & cereorum, qui sunt necessarij ad portandum sacramentum infirmis, & ab impensâ olei necessarij ad sustentandam lampadem ardentem coram sanctissimo Sacramento, & cereorum, qui de Ecclesiæ more debent distribui aliquibus personis, & ramorum palmarum, oliuarum, & aliarum arborum, quæ necessario benedici debent in dominica Palmarum?

Respondeo multa posse pro vtraque parte adduci, sed contententibus super his consulendum videri, vt conuenienter, ita quod onus habendi clericum adiutorem, & candelas necessarias ad celebrationem, & cereos ad portandum Sacramentum, debeat subire parochus. Impensam autem olei necessarij ad sustentandam prædictam lampadem, & cereorum, qui de morte debent distribui, vltra necessarias candelas ad ordinarium cultum, subeat pensionarius: ea ratione diuersitatis,

quod

l. e. non aliter ff. de le. 3. c. ius de spof. b ff. de re. iud. in l. diuis. & l. in condemnatione. ff. de reg. iur. 8. ad est qui, in l. de off. c. in d. l. in condemnatione. d. in d. l. diuis. nu. 7. c. in leg. 2. in princ. ff. quod met. caus. ff. in l. si maritus in ff. sol. mat.

g In cap. 12. sessio. 24. h In e. cum dicitur de consuetud.

i Ca. cum sepelium leges, cum similib. de heret. l. 6. de in q. iur. 8. distinct. l. Ca. pœna. de pœn. d. i. cum similib. in Ca. c. ex pœn. de electio. l. 6. & l. 1. C. de in officio. test. n. Ca. intelligenda de reg. borum signific. o L. si vna. ff. locati.

A 4 Quarto, quod pœna priuationis alicuius iuris non est dicenda cuiquam imposita, nisi eam lex expressè ponat, iuxta glossam solennem & receptam quæ vltima est. a At prouisus, simul ac possessionem cum titulo colorato accepit, quæ fuit ius fruendi fructu prædictæ regulæ de trien. ergo non debet ceteri priuatus illo, nisi per legem, quæ id exprimat, vel nisi aliter nõ posset esse fructuosa, at prædicta verba prædicti canonis possunt esse valde fructuosa, intelligendo ea quo ad perditionem fructuum tantum: ergo quo ad eam tantum sunt intelligenda.

B 5 Quinto, quod pœnæ canonum, præsertim Conciliorum æcumenicorum, solent esse temperata, & moderata, ita quod non excedant mensuram delicti, iuxta illud, b iuxta mensuram delicti sit & plagarum modus. c At culpa non faciendi prædictam professionem vt plurimum prouenit ex ignorantia, inaduertentia, & negligentia, & est quædam omisio facile supplebilis: ergo pro ea non est imponenda eam omittenti pœna perditionis beneficij, vel iuris, quo illud sibi defendere potest: immo satis superque fuit priuare eum iure querendi fructus, & ita credendum est, sacrum Concilium voluisse quidem illum priuare iure fructuum, non autem iure tangente titulum.

C Non obstant opposita: ad prius enim responderetur, quod rum demum negatiua vniuersalis est vniuersaliter intelligenda, quando nulla lege speciali, vel efficaci ratione esset limitanda in aliqua specie: nulla enim est regula tam generalis, quæ aliquam non patiarit exceptionem, præter illam, quæ ponitur, cap. licet, d at plurimæ sunt regulæ vtriusque iuris vniuersaliter, & negatiuè conceptæ, per verba nullus, nemo, non prestat, nihil, & id genus alia, quæ tamen multas habent limitationes, & ita regula illa negatiua, quæ tacitè colligitur ex prædictis verbis, scilicet, non suffragetur possessio prouiso, qui intra duos menses non fecerit professionem fidei, iure limitatur, vt solum procedat quo ad suffragium acquirendorum fructuum, & non quo ad id, quod pertinet ad titulum, de quo per dictam regulam de triennali statuitur contrarium.

D Ad posterius responderetur, concedendo, hæreticum priuari omnibus iuribus ipso iure, negando tamen, quod ex eo solo, quod prouisus omittat profiteri fidem intra duos menses, præsumatur hæreticus, nec suspectus de hæresi, & quod Concilium non intendebat ponere pœnam debitam hæresi, sed debitam inobedientiæ: si enim id intendisset, apposuisset pœnam priuationis beneficij, vt palam est.

a Ca. vlti. de iure patron.

b Deuter. 16. c. Ca. nõ offensa. 4. q. 1.

d De regul.

a In ca. ad auersos de re. iur.

b Dere. super e. nulla. n. 35. c. Sub qu. 9.

d Super e. statutus. n. 62.

e In rub. ff. de iuris. & fa. et ignorat. & gl. c. querelam. de simo. f In cap. inter ceteras de re. iur.

g Super e. statutus. n. 30. h Num. 44. i In d. c. inter ceteras. de re. iur. n. 4. k Numer. 3.

quod hæc non videntur accessoria necessaria officio parochi, illa verò sic: & quod pro his nihil de consuetudine rependitur communiter parochi, pro illis autem sic, etiam si parochi accessisset aliquis reditus ex aliqua Capellania, cui ipse deberet inferuire: attento quòd pensio prædicta non creuit propter eam Capellaniam, cuius reditus non augent valorem fructuum plurquam oblationes, distributiones, & alia mortuaria, & annuaria, iuxta latè adducta per Felinũ. a Salua &c.

SVM MARI VM.

- 1 Canonici regulares separatas domos habere possunt.
2 Canonici regulares mulieres honestas de causis domos suas separatas ingredi permittentes pœnam nullam incurrunt.
3 Mulieres non prohibentur ingredi regularium alias domos quam monasteria.
4 Copulatiue, ac, & sumuntur, improprie inter verba diuersa idem signantia.
5 Dicitio, seu, vel, siue, accipitur expositiue, ita vt verba, & non sensum disjungat.

CONSILIVM V.

CAPITulum, & Canonici regulares Ecclesiæ Pampilonensis habent singuli quædam domunculas extra claustrum positas, in quibus solet morari ancilla, & recipi cognati, amici, & alij hospites vtriusque sexus, qui prædictos Canonicos visitant, vel cantatis officium eidem impendunt.

Quaritur, an præfati Canonici excommunicationem, vel aliam pœnam incurrant, propter aduentum, vel ingressum mulierum in præfatas domos, propter extrauagantem Pij V.

Præsuppono primo decisionem alterius questionis, quam præsupponit hæc proposita, scilicet quod prædictis Canonicis regularibus licet habere prædictas domos, seu domunculas, quam in specie esse iuridicam, nos tradimus in Comment. 3. b quæ probatur ibidem, c per irrefragabilia fundamenta, quæ prius adducuntur in quaest. 4. & sequentibus vsque ad nonam, & in ipsa nona.

Ad hanc autem questionem hic propositam respondeo, quòd nullam censuram, neque aliam pœnam, neque vllum peccatum incurrunt prædicti Canonici, eo quòd consentant ingredi in prædictas domos aliquas mulieres honestas, ob causas honestas: quoniam nullo iure naturali, nec diuino nec humano Canonico id prohibetur, vt defensum, & monstratum est in prædictis questionibus, ex quarum decisionibus fluit, & inferitur decisio præfata.

Secundo, quòd non obstat extrauagans prædicta Pij V. quæ incipit Regularium: relata à nobis in commentar. 4. d quatenus prohibet, ne mulieres vllæ ingrediantur monasteria, & domos vllorum Regularium: quia vt ibidem declarauimus verbum domos, in ea positum, non accipitur pro quacumque domo regularium, sed pro monasterijs clausis eorundem in hac verba. Coniunctiones illa copulatiue, ac, &, posita inter illa verba monasteria, & domos non sumuntur in significato proprio, secundum quem ponuntur inter verba diuersa significantia diuersa, iuxta glossam memorabilem, e sed accipiuntur improprie pro seu, vel siue, quæ ponuntur inter diuersa verba idem significantia, iuxta Panormitanũ receptũ, f Tũ per prædictam extrauagantem circa. ibi, monasteria, siue domos, vt ibi annotauimus.

Quod autem sic proprie debeant capi in hac extrauagante probatur primo per aliam extrauagantem eiusdem Pij V. quæ incipit circa: cuius tenorem retulimus in eodem Comment. b vbi sic scripsimus. Dicitio, seu, capitũ hic expositiue secundum propriam significationem, quæ sicut & dicitio, siue, verba, & non sensum disjungit secundum Panormitanum receptum, i quamuis & aliquando secundum subiectam materiam, vtraque earum vel alternet, vel copulet, per latius ibi allegata, k per Felinum. Verbum enim domibus, inter quod, & verbum, monasterijs hic ponitur, idem significant, scilicet edificium monachis dicatum, & septum, vel necessario sependum, &c. Tercio, quòd absurdum esset dicere per prædictam extrauagantem ab omnibus domibus vrbanis, & rusticis, & villis omnium monasteriorum omnes mulieres arceri,

& ita non dicendum. a Quarto, quòd eadem rationes, quæ concludunt verbum sine, positum in prædicta extrauagante circa poni proprie pro seu, siue, coniunctione expositum, illæ eadem concludunt, quod in prædicta extrauagante regularium copulatiue, ac, & ante exponuntur è contrario pro exposita. Salua, &c.

SVM MARI VM.

- 1 Priuatus voce actiua, & passiua, quibus priuatus censetur.

CONSILIVM VI.

PRIuatus voce actiua & passiua iuxta b Concilium Tridentinum an censetur priuatus voce capitulari, an voce electiua ad officia.

Respondetur, quòd censetur priuatus iure dandi vocem capitulariter, vel vt alij habent in negotijs occurrentibus expediendis per voces capitularium collegialiter, vt satis colligitur ex glossa, c & ex eis, quæ addunt ei Cardinalis & Bonifacius, & ex eisdem in clementi. vt ij qui. d & ex eo quod lex generaliter loquens, generaliter intelligenda est, e & præfatum caput generaliter priuat præfatum religiosum voce actiua, & passiua, & ita generaliter debet intelligi de omni iure dandi vocem ad aliquem actum faciendum in Capitulo, & iure patendi vocem datam de ipso à Capitulo, conuentu, vel collegio quoad ea, quæ sunt ipsi honori & præminentie: quamuis non iure patendi ea, quæ sibi sunt oneri, & pœnæ, vt satis exprimunt præfatus Cardinalis & Bonifacius. Salua, &c.

SVM MARI VM.

- 1 Socius capitale restituere tenetur: si equus punctus, calce sociũ necauit.

CONSILIVM VII.

TIus, qui dederat pecuniam alteri, ea lege, vt quotannis certum quid solueretur ei, & si durante societate moreretur morte naturali, pecunia esset accipientis, & postea obiit mortem percussus calce cuiusdam equi, ad cuius clunes ascendere volebat, eo quod is, qui sellæ infidebat, calcariibus punxit equum. Quaritur, an mortuus fuerit morte naturali.

Videtur dicendum non fuisse mortuum morte naturali, sed violenta, & consequenter heredem eius posse illam pecuniam repetere, vel iam repetitam retinere. Tum quia communiter, & vulgariter non reputatur naturalis. Tum quia instrumentum societatis inter exempla mortis violentæ, & ab alio illatæ, ponit mortem obuientem prægnanti ex partu vel prægnatione, quæ magis videtur accedere ad mortem naturalem, quam mors de qua proponitur questio: & consequenter posse heredem Titij iuste in foro Dei repetere pecuniam prædictam, vel repetitam retinere. Salua, &c.

SVM MARI VM.

- 1 Concilium Prouinciale qui congregare possit.
2 Concilium Prouinciale quando congregari possit.
3 Concilium Prouinciale est conuentus Episcoporum coactus ab habente potestatem congregandi, vocatis vocandis.

CONSILIVM VIII.

AN conuentus, vel congregatio Episcoporum Prouinciæ, facta per visitatorum auctoritatem, dicatur Concilium prouinciale?

Respondeo primo, quod ad soluendam clarè hæc questionem expediebat declarare, cuius est, vel à quo missus visitator præfatus: & an esset missus ad casum particularem, vel aliquos casus particulares tractandos cum Episcopis, an vt faceret Concilium Prouinciale cum eis.

Secundo, quod Concilium Prouinciale congregari potest à Papa, & Patriarcha, qui superior esset Archiepiscopi totius Prouinciæ, vel ab ipsomet Archiepiscopo,

&

a Ca. dudum. de prob. lib. 6. l. na quod absurdum. ff. de bo. lib.

b Ca. 2. de regular. sess. 15.

c Verb. inibi. de. r. de regu. d. De act. & qual. c. l. e. i. s. caute ff. de alea l. f. & aleat.

In cle prima §. quod in interdicitis, de sent. excom. b. l. d. l. o. ety mol. ca. 16. in can. regula. §. porro. 3. dist.

Arg. c. quoniam quid, §. c. placuit. 18. dist. d. in c. graue. nu. 7. de prab.

Cap. super eos. de offic. de leg. l. 2. §. si quis à principi. ff. ne quid in loco. pub.

Cap. 27. nu. 170. g. Nu. 156.

De sen. excom. i. Eod. tit. l. 6. ca. si quis autem.

Co. de appellati.

Cap. si duobus. §. denig. de appellatio. m. Ca. 27. nu. 164.

& Metropolitanum, vt docet Cardinalis, & est textus Isidori. b. 2. Tertio, quod si visitator non est missus ab aliquo predictorum trium, conuentus Episcoporum coadunatus ab illo visitatore non est Concilium Prouinciale: neque si ab eis, vel aliquo illorum sit missus absque speciali facultate congregandi Concilium Prouinciale: neque si est tantum missus ad aliquem, vel aliquos actus particulares: quia, vt aliquis conuentus Episcoporum sit Concilium Prouinciale, oportet, vt congregetur ab eo, qui habet auctoritatem congregandi illud. c. Quamuis Concilium Prouinciale congregari possit ad aliquas particulares causas in congregatione ipsius expressas, ex mente Innocentij d. 4. 3. Quarto, quod conuentus Episcoporum Prouinciae coactus à visitatore, vocatis vocandis de iure, vel consuetudine habente potestatem cogendi Consilium prouinciale ad celebrandum Concilium, edit Concilium Prouinciale: quia omnia, quae sunt necessaria ad substantiam Concilij Prouincialis, habebat in numero vocandorum, porro etiam ipsummet Metropolitanum, qui per se, vel per alium debet interesse ipsi Concilio per iura praecitata, etiamsi visitator esset deputatus à Papa, esto quod visitator primum locum teneret propter representationem Papae: quia in dubio Papa nemini praedicitur. e

SVM MARI VM.

- 1 Prohibitio ab ingressu Ecclesiae, interdictum, & suspensio diuersis respectibus appellatur.
2 Res eadem diuersis nominibus ex diuerso respectu appellatur.
3 Censura ecclesiastica in multis conueniunt, & in multis differunt.

CONSILIVM IX.

N casus, in quibus quis in iure suspenditur ab ingressu Ecclesiae, potius reducendi sint ad interdictum personale speciale, vt significat Manuale confessariorum, f quam ad propriam suspensionem, ad quam tamen esse re- ducendos significat cap. 27. b. 1. AD Antinomia respondetur primo, quod prohibitio ab ingressu Ecclesiae dicitur interdictum in cap. sacro. h. ibi, ingressum Ecclesiae per mensem vnum nouerit sibi interdictum, & in cap. i. appellatur suspensio ibi, Per mensem vnum ab ingressu Ecclesiae, & diuinis officijs nouerit se suspensum. & vtrobique. Secundo, quod ex hoc inferitur, eandem prohibitionem ab ingressu Ecclesiae posse appellari suspensionem, & interdictum, cum Summus Pontifex eam in vno loco appellet interdictum, & in alio suspensionem: cui consequens est, eodem modo posse defendi nostrum Manuale, quatenus in vno loco significat prohibitionem ab ingressu Ecclesiae appellari posse interdictum, & in altero appellat suspensionem, allegando in id textus expressos summi Pontificis. 2. Tertio, ex his resultare dubium notabile, scilicet qua ratione potest defendi Papa appellando in vno interdictum, & in altero suspensionem, vt eadem ratione defendi possit etiam Manuale. Ad quod responderetur, quod eadem res vno respectu proprie potest appellari vno modo, & alio respectu altero: exemplum est in lege si quando. k per quam ibi Bartholus receptus ab omnibus dicit posse appellari à Rege, quatenus est Dux, ad Superiorem, licet non quatenus est Rex: & quotidie appellatur ab Episcopo, quatenus est Episcopus, ad Archiepiscopum, & quatenus est delegatus Papae, ad Papam: & ab vno & eodẽ iudice, quatenus est ordinarius ecclesiasticus, appellatur ad Papam, & quatenus est iudex saecularis, appellatur ad Regem. l. 3. Et ita eadem censura potest vna ratione appellari suspensio, & altera interdictum speciale: eo quod omnes censuræ conueniunt in multis, & differunt in multis, quae ponuntur in praedicto Manuali. m Ex quo sequitur, quod nulla prohibitio ab ingressu Ecclesiae potest appellari suspensio, si ob culpam alienam fiat, interdictum autem sic, siue fiat ob culpam propriam, siue alienam.

SVM MARI VM.

- 1 Episcopi procedere non possunt contra Officiales, vel Nuncios Papae.
1 Officiales Papae appellantur rectores ciuitatum in terris Ecclesiae sed non sunt. num. 2. & 9.
3 Officialis vnde dicitur, & quid significet.
4 Officialis verbum generale, & restringitur per adiectionem genitiuorum, & aliorum equipollentium.
5 Officialis est, qui immediatè alicui in officio seruit.
6 Officialis Papae non est institutus ab eo Potestas, seu Gubernator, etiam si sit perpetuo institutus.
8 Officiales Papae non sunt legati, seu subdelegati ad cognoscendum de causis instituti.
9 Rectores seu Potestates à ciuitatibus dicti, & à Papa confirmati, non sunt Officiales Papae.
10 Officialis Papae est, qui ei immediatè seruit, non qui à Papa instituitur, vt alijs praesit.
11 Officialis Papae non sunt, qui à Papa in ministerio Cardinalis, vel Principis ponuntur.

CONSILIVM X.

AN Episcopus possit ferre sententiam excommunicationis aliqua iusta de causa, seruatis seruandis, in Potestate, siue Rectorem positum in sua ciuitate à Sede Apostolica. 1. Pro parte negante facit extrauagans. cum Mattheus, a qua vetatur omnibus ordinarijs, ne procedant contra Officiales, & Nuncios Sedis Apost. sine illius licentia, nec villam in eos ferant censuram: & huiusmodi Potestates videntur esse officiales Sedis Apostolicae. 2. Secundo facit extrauagans ad regimen b quae inter officiales Sedis Apostolicae connumerat Rectores ciuitatum, & locorum; & potestates praedicti appellantur rectores. c 3. Tertio, quod verbum Officialis, est latum, descendens à verbo Officium, & significat omnes, qui seruiunt alicui in aliquo officio tamquam iudices, vel executores, vel ministri alius generis ministerij. d 4. Pro parte vero affirmante facit primo, quod verbum Officialis quamuis late pateat, vt praedictum est, & sit genus habens sub se multas species restringitur tamè per additionem genitiuorum; vel aliorum nominum aequipollentium vt cum dicimus Officialis Papae, Cardinalis, Cancellarij, vel Vicecancellarij, Datarij, Magistri, vel cum dicimus Officialis Regis, Ducis, Comitum, Praetoris. 5. Et videtur definiti posse, quod Officialis alicuius dicitur esse; qui seruit ei immediatè in aliquo officio: & quod Potestates praedicti non videntur seruire immediatè Papae, sed ciuitatibus, vel locis, vel Reipub. quibus praeficiuntur. 6. Secundo, quod hi Potestates habent iurisdictionem ordinariam à lege. e Tertio, quod ad hoc, vt dicatur officialis Papae, non videtur sufficere, quod instituat ab ipso: alioquin omnes Episcopi, & Archiepiscopi appellarentur eius officiales, immo & omnes, quibus ipse confert beneficia Ecclesiastica; quod videtur absurdum, & ita non dicendum, f quin etiam omnes confessarij, & praedicatorum, quibus ille facit facultatem audiendi confessiones, & praedicandi vbique terrarum, vel in illo aut illo Episcopatu: quod videtur absurdum. 7. Quarto, quod delegati, & subdelegati Papae dati ad cognoscendum de causis, no dicuntur officiales eius: nam omnia beneficia illorum essent reseruata ei, g quod tamen non est verum, nec seruatur. At non potest negari, eos seruire Papae in aliquo officio: qui dicuntur habere officium per rubric. de officio delegati, & digestis de officio eius cui mandata est iurisdictione. Sed quia non seruiunt immediatè suae Sanctitati, sed causis partium, quibus dantur iudices, non dicuntur officiales Papae. Ergo neque potestates terrarum, qui non seruiunt immediatè Papae, sed rebus pub. ad quarum gubernationem praeficiuntur, non videntur dici officiales eius. 8. His pro vtraque parte consideratis videtur dicendum primò, quod si Potestates eligerentur ab ipsis ciuitatibus, & confirmarentur à Papa, non censerentur officiales

a De heret. in ter communes.

b De prab. in ter communes. c In l. 1. Co. si rector prouincie. & multis alijs locis.

d Arg. clem. 2. de refer. & c. 2. de off. vicarij. ca. 3. de sen. excomm. & c. cum parati, de appel.

e Iuxta l. fin. de iurisd. omnium iudicij. c. cum ad ecclesiam. de officio ord. f Le. na. quod absurdum. ff. de bonis libe.

g Per dic. extranea. ad regimen.

eius: & minus si per solam electionem sine alia confirmatione possent administrare. Secundo, quod etiam Potestates, qui instituuntur perpetui, quemadmodum regulariter instituuntur beneficiarij ecclesiasticorum beneficiorum, non viderentur dici officiales. 9. Tertio, quod etiam, qui à solo Papa ponuntur, & reuocantur pro sua sola voluntate, & arbitrio, ea ratione videri possunt non esse Officiales Papae, quod non videntur ei seruire immediatè, & quod non facit eos Potestates principaliter propter seruitium suum, sed propter seruitium, quod praestaturi sunt illis Rebus publicis, quibus eos praefecit: & finis principalis & primarius est attendendus. a 10. Et quod hac ratione delegati Papae non videntur dici officiales eius, vt supra tactum est: & quod is, quem Papa daret alicui Cardinali, vel alteri nobili saeculari, vel ecclesiastico, vt seruiret ei, non diceretur officialis Papae, si aliàs non seruiret ipsi, quamuis aliquod seruitium per quamdam rei consequentiam ad S. Sanctitatem inde perueniret, &c.

a Leg. etsi non sint. §. perueniamus ff. de auro. & arg. leg.

SVM MARI VM.

- 1 Accessus, & regressus differunt & de vno ad alium non infertur.
1 Accessus de iure querendo, regressus de antiquo seruando agit.
1 Regressus ad pristinum ius valde fauorabilis.

CONSILIVM XI.

Q Væritur in quo accessus, & regressus non æquenter? Nouum est, & maximum dubium, quod postea quam ipse appuli Romam, controuersum fuit, super quodam regressu omnino, & integraliter expedito, concessio cuidam illegitimo: & audiui, quod licet illa omnia, quae nos de accessu praedicto scripsimus Pontifici Maximo placuissent: visum tamen ei fuisse, non esse illa ad regressus aliàs iuridicos extendenda, ea ratione diuersitatis, quod habes accessum agit de iure omnino nouo querendo, habens autem regressum iuridicum de iure ante habito recuperando: & quod per renunciationem reseruato regressu factam videntur reliquæ iuris antiqui manere, & quadamtenus magis suspendi, quam omnino extingui, & quod regressus in pristinum ius sit valde fauorabilis. b Quamuis hodie per Concilium Tridentinum, c parificari videantur. Salua &c.

b Cap. ab exordio. 35. dist. §. lo. si vnus §. pactum ne peteret. ff. de pactis, ubi l. a. son. num. 5. & ante illum Felin. in ca. cum omnes, nu. 8. de constitut. pluribus illud ornant. c Sess. 25. cap. 7. de reform.

a Cap. quicquid & c. praesertim i. qu. 5. & c. de simonia. & c. de regularibus. de simon. b In c. ad au. res. in cõclus. 11. & 10. de rescrip.

omnia Consilia huius tituli impressissemus. Ne tamen illud à nostro opere abesset ei postremum locum in hoc nostro opere dedimus.

SVM MARI VM.

- 1 Simoniacè ignoranter de beneficio prouisus, habita illius notitia tenetur dimittere, non obstante quòd Papa illum ad compositionem fructuum male perceptorum admiserit cum clausula. (ius eidem competens in eo non auferendo, nec confirmando.)
2 Expressio fructuum facta non secundum verum valorem, sed secundum taxam Cancellariae sufficit quoad validitatem tituli, sed non quo ad compositionem fructuum ex eo male perceptorum.

CONSILIVM XCVI.

DE SIMONIA.

C Lericus qui bona fide, ignarus de simonia per mediatorum commissa, beneficium impetrauerat, & post habitam notitiam de simonia illud per 10. annos retinuerat, fructusque ex eo perceperat à Sanctis. Pio V. petit condonationem dictorum fructuum, quam idem Sanctis soluta certa compositione, & nec ius auferendo, nec concedendo in dicto beneficio concessit. Sed quia valorem beneficij iuxta taxam in Cancellaria exposuit, cum plures percepisset fructus, dubitauit vtrū in conscientia esset tutus. 1. Respondeo primo, quod D. Confules praesupponit se iuste potuisse detinere beneficium praefatum, non obstante simonia contracta per tertium se ignorante; eo quod Pius V. respondisset se non auferre neque conferre beneficiū praefatum ipsi: quod tamen non est verum, quia egiit noua collatione. a 2. Secundo responderetur, quod expressio valoris secundum taxam Cancellariae sufficit ad hoc, vt prouisio valuerit: vt tradit Felinus. b Tertio, quod non videtur satisfecisse compositioni per expressionem valoris taxati: quia ipse tenebatur restituere fructus perceptos verè coram Deo, qui erant maiores, quam taxati, &c. Prima parte lib. 1. de tempor. ordin. conf. 29. in fine addatur sequens annot. Loquitur auctor de vltimontanis secundum opinionem glossae & aliorum. nam text. habet de sacris enim, vt sit suspensus, & non de minoribus ordinibus, vt infra conf. 1. Secunda Parte lib. 4. Tit. de cogna spirit. conf. 6. in fine addatur sequens annotat. Aduertatur quod Congregatio sacri Concilij tenuit contrarium, vt delicta cognitionem spiritualem contrahi per procuratorem & ipsum procuratorem eam non contrahere, sed mandantem.

a Cap. quicquid & c. praesertim i. qu. 5. & c. de simonia. & c. de regularibus. de simon. b In c. ad au. res. in cõclus. 11. & 10. de rescrip.

DE SIMONIA.

Hoc consilium M.S. missum ad nos fuit, cū iam

CONSILIORVM ET RESPONSORVM D. Nauarri finis.

DEO IESV CHRISTO ET SAPIENTISSIMO Consultori, vnde ab Isaia Consiliarius nominatus, & fidelissimo legum auctori, & propterea legifero ab eodem nuncupato gloria & honor in perpetuum.

I N D E X
RERVM OMNIUM, QVAE
IN HOC OPERE CONTINENTVR,
COPIOSISSIMVS, GENERALIA, MAXIME

VTRIVSQUE IVRIS QVASI AXIOMATA, ET
communes tum Theologorum, tum Iurifconsultorum
sententias complectens.

IN QVO ILLVD OBSERVANDVM, EAS, QVAE HAC
nota * seu asterisco notantur sententias, cum iis quae sequuntur, usque ad initialem
seu capitalem litteram, ad secundum huius operis tomum pertine-
re, quae vero nullam notam habent, eas ad
primum tomum spectare.

IVRIS PORRO VTRIVSQUE REGVLAS, ET DEFINITIO-
nes littera Italica notauimus, quia ea praecipue memoriae commendanda arbitramur: nume-
rum autem primum paginam, alterum columnam, & litteram paruulam co-
lumnæ partem denotare notum est. Quando vero litteræ paruae A
maiusculum adiungitur, hoc est ex Annotationibus
Consilij additis desumptum.

A

ABBAS, ABBATIA, ABBATISSA.

ABBAS non potest dare litte-
ras dimissorias suo familia-
ri, si non sit regularis, alio-
qui suspensionis penam in-
currit. 38. 2. d. & si ministra-
uit, irregularis factus est. 1.
bid. e. & tenetur ad restitu-
tionem fructuum illius anni.
ibid. Abbas benedictio non
est irrevocabilis 65. 1. f. Abbatiff
benedictio sic. ibid. 2. a. Ab-
bas benedictus qui non ha-
bet litteras suae benedictio-
nis facientes fidem, quid faci-
et, ut iterum non benedi-
catur. ibid. b.
Abbas privilegiatus, sine collegio monachorum non praecedit Ec-
clesia Cathedralis canonicos, sed reliquos clericos. 89. 2. b. Abbas
non praecedit canonicos Ecclesiae cathedralis collegialiter incenden-
tes, sed sic sigillatim 90. 1. a. Abbates episcopaliibus insignibus uten-
tes, sunt alij, qui non utuntur, maiore gloria digni. ibid. 2. c.
Abbate nimis saeuente in monachos, licet eis fugere à monaste-
rio. 139. 1. a. Abbatia plures sunt beneficia incompatibilia, & curata.
159. 2. a.
Abbatie iurisdictionem quasi episcopalem habentes iure commu-
ni requirunt residentiam. 159. 2. c. Abbatia plures quomodo in cano-
ne Concilij Trident. comprehendantur. ibid. d. Abbatiarum iurisdic-
tio non est tradenda episcopo. ibid. e. Abbas plurium abbatia-
rum qua ratione poterit redditus illarum sibi reseruare. 160. 1. a. ad
Abbatem pertinet iure communi tota abbatiae administratio.
169. 1. f.
Abbas qui forma iuris seruata alienauit bona suae Abbatiae sita in
alieno episcopatu, procuret consensum episcopi illius regionis, in qua
sunt. 171. 2. d. Abbas an possit cadere arbores opacas & infrugiferas
sui monasterij, & earum pretium in emptionem bonorum immobili-
um conferre, quaeritur & resolutur affirmatiue. 172. 1. a. b. Abbas
non potest arbores fructiferas & infructiferas simul vendere sine
consensu conuentus & superioris. ibi. e. f.
Abbas & conuentus possunt bona conuentus inter se diuidere sine
auctoritate Papae: sed nisi confirmatio Papae sequatur potest ab Ab-
bate pro libito reuocari. 173. 1. a. b.
Abbas legitime translatus non tenetur iterum profiteri, sed sim-
plex monachus sic & cur. 275. 1. a. hoc tamen reicitur. ibid. b. in Abbatia
alterius ordinis translatus, ut valeat professio iterum nouitius
annum integrum esse debet. ibid. 2. b. tenetur dicere officium ordi-
nis. ibid. c.
Abbas non est electus in Abbatem ante confirmationem. 265. e.
Abbas non potest oblatos & monachos accipere sine consensu

conuentus. 317. 2. f.
Abbas monachorum laicorum si non sit clericus, est inferior ho-
nore quouis clerico. 317. 1. b. Abbatissa triennis non est benedicen-
da. ibid. d. e. Abbatiffas perpetuas melius est esse, quam triennes.
ibid. Abbatiffa non omnes sunt benedicendae, sed solae illae quae so-
lent benedici. ibid. 1. a. Abbatiffas triennes tantum eligendas esse
constituit decernens solum complectitur regulares. 342. 2.
Abbas legem sibi imponere non potest, ita ut non possit reuocare
aliquam curam suo subdito impositam. 347. 2. f. Abbas non facere
potest suum monachum proprietarium. 348. 1. c.
Abbas qui ex coemeterio S. N. puteolanam extraxit, & per cam-
pos disperfit, grauiter peccauit. 378. 1. c.
Abbas commendatarius potest omnia quae titularis, & si sit e-
xemptus & nullius diocesis potest remittere denunciations, quas
potest remittere episcopus. 17. 1. a. b. * Abbas potest priuare officij,
quae suis monachis confert ad nutum sine iusta causa. 79. 1. d.
Abbas qui cessit abbatiam non potest gerere seu administrare ab-
batiam cessam, etiam ex consensu abbatissae cui cessit. 101. 1. c.
Abbas habens priuilegium conferendi subdiaconatum ante Con-
cilium Trident. an post illud illum conferre possit quaeritur, & resolu-
tur negatiue. 207. 2. b. c. * Abbates possunt primam tonsuram &
minores ordines conferre sed non sacros. ibid. d. idque sine exami-
ne. 208. 1. a. ad Abbates solos iure antiquo regimen monasterij perti-
net, sed non nouo. 210. 1. d. vide praelatus, Superior, monachus, &c.

ABIURATIO, ABIURARE.

Abiuratio proprie dicta probat abiurantem verum fuisse haereti-
cum & abiuratio improprie purgat de suspitione. 41. 2. b.
Abiurare raro ponitur pro purgare se à suspitione haereticis.
213. 2. f. *
Abiurare proprie est recedere ab aliquo cum iuramento de non re-
deundo ad eum. & abiurare haereticum, est recedere ab haeresi. &c. 133. 1.
d. * Abiurauit qui haereticum non potest tenere vllum beneficium nec
publicum officium. ibid. f.
Abiuranti haereticum solet frequenter imponi poena suspensionis.
ibid. 2. a. Abiuratio haereticis est quaedam purgatio canonica & sic ab-
iuratus de leui, & de vehementi, est pro tali habendus qui non commi-
sit crimen. ibid. c. per Abiurationem absolutus non manet inhabi-
lis ad aliquid, nisi iudex talem ei poenam impoluerit. ibid. d.
Abiuratio duplex est, vna quam cogitur facere haereticus poeni-
tens, altera qua de haereticis suspectus monstrat se innocentem. ibid. e.
per priorem inhabilitas incurritur, per posteriorem nulla. ibid. f.
Abiuratio, est recessio ab haeresi cum iuramento de non redeundo ad
eam, per quam qui abiurat, constituit se in eam incidisse. 134. 1. b. improp-
rie est purgatio qua inquisitus cum iuramento se purgat & negat se
vquam in eam incidisse. 134. 1. c. qui hoc posteriore modo abiura-
uit non comprehenditur in bulla Pij V. sed qui priore modo abiura-
uit, sic. ibid. d.

ABORTVS.

Abortum qui confultat, mandat, vel procurat, eo sequuto est irregularis. 154.2.f. * Abortus causa mulieri puranti se gravidam, qui dicit vt se minueret sanguine, non debet se irregularem ideo putare. 155.1.f.

ABSOLVTIO, ABSOLVTVS, ABSOLVI.

Absolutio deneganda quomodo sit regis consiliariis prohibentibus bullarum prohibitionem. 9.2.c

Absolutio à peccatis facta à prelato tolerato valet, etiam si ipso iure perdidit officium. 82.1.c

Absolutus quoad forum conscientie tantum non est absolutus in foro exteriori. 111.2.c

Absolutio ab excommunicatione vel irregularitate in foro conscientie expedit habere litteras à confessorio fidei facientes, quæ qua ratione fieri possint declaratur. 126.1.c.d. Absolutiones quas dant penitentiarij in foro conscientie tantum nunc litteris confirmari peti non debent. 112.2.a.b. Absolutiones hæc si darentur in foro exteriori nihil valerent. 112.c

Absolutio ab excommunicatione quam dat morituro parochus prodest etiam quoad forum exterioris. 235.1.c

Absolutio Iobelarum valet quoad momentum quo queritur indulgentia, sic tamen vt statim reincidant. 334.2.b

Absoluti quis potest à peccato & ab excommunicatione non soluta pena à iure imposita. 361.2.f

Absolutio data excommunicato à superiore valet etiam si sit iniusta. 95.1.d. & data excommunicato bona fide confesso. 112. Absolutio peccati simoniae quæ nondum facta est realis, sed postea fit, non tollit excommunicationem. 103.1.a

Absolutus ad excommunicationem generaliter, antequam celebret potest credere se non incurrisse irregularitatem ob celebrationem post excommunicationem simoniae realis contractam. 103.1.b. * & eodem modo absolutus per ignorantiam non incurrit irregularitatem. 112. d. Absolutio qua sacerdos absoluit suam concubinam valet 111.1.c. Absolutus cum reincidentia est absolutus pro tempore quo fuit absolutus. 126.2.c

Absolutio excommunicationis duas ob causas, non extenditur ad alias quæ aliis de causis sunt incurse. 196.1.b. * Absoluti quis potest à casibus referuatis commissis post promulgatum Iubilæum illius virtute 105.1.c. Absolvere in foro conscientie tantum quid sit 206.1.c

Absolutio ad cautelam à Vicario ei facta qui domicilium in vebe non habet est valida. 266.1.f. Clausula teque Absolutes impedimentum aliud non tollit, quam quod prouenit ex censuris. 112.2.a. Absolutio eius qui data cautione intra terminum absolui debuit, quam non dedit, non valet. 267.1.b

Absolutus ab interdictio à simplici sacerdotem in mortis articulo præfente episcopo non est bene absolutus. 234.1.c. * Absoluti potest virtute Iobelarum excommunicatus parte etiam non satisfacta quando res est dubia. 258.2.d

Absolutus virtute Iobelarum, quod intendebat seruare ab omnibus referuatis, si postea illud non seruet, vere est absolutus. 233.1.c.d. * Absoluti magis merentur actu restituentes quam promittentes. 262.1.g. *

Absolutus absolutione generali quæ datur in collatione beneficiorum etiam si esset excommunicatus, licite potest uti eo beneficio vt suo. 266.1.c

Absolutio ab excommunicatione in foro conscientie à religiosis præfatis quid operetur. 267.2.d. * Absolutio virtute Cruciate non iuar in foro exteriori nisi parte satisfacta, & minus in foro exteriori. 268.1.c. Absolutus bene ab excommunicatione, debet prius absolui à peccato mortali. 112. d

Vide excommunicatio, penitentia.

ACCESSORIUM.

Accessorium sequitur naturam sui principalis & regulatur ab eo. 162.1.a. fallit quando est diuersa ratio. 112. d

Accessorium sequitur naturam principalis. hæc regula multis modis limitatur. 319.1.c.f. verus eius regulæ intellectus. 112.2.a

Accessorium sequitur naturam sui principalis. 103.2.c. fallit quando diuersa ratio diuersum in eo concludit. 104.1.g

ACCESSVS.

Accessus & regressus differunt, quod accessum habens agit de iure nouo quaerendo, & regressum de iure ante habito recuperando. 277.1.d. *

Accessus & regressus à Concilio parificantur. 112. d

ACCIDENS.

Accidens additum generi videtur eximere id cuius est accidens à suo genere. 71.1.a

ACCVSATVS, ACCVSATIO.

Accusatus de crimine pendente lite modo non præfesserit infamia, promoueri potest & concurrere ad beneficia. 36.2.b. *

Accusationem debet præcedere inspectio, & denunciationem correctio, & inquisitionem fama. 57.1.c. d

Per Accusationem impeditur promotio, quando propter illam accusatus factus est infamis apud graues viros. 57.2.a. * Accusationis pendentia facta calumniose non impedit promotionem. 112. c. Accusatio infamat, quando est facta de graui causa puta capitali vel status. 112. e

ACTA, ACTIONES, ACTVS.

Acta coram notariis sicut coram iudice sunt acta publica. 33.2.d

Actiones suas remittentibus nõ est dandus regressus. 55.1.c. Actio-

nem qui habet, videtur ius habere præfentem si sit realis. 112. e

Actus factus coram eo cui debetur reuerentia, si fiat propter eam ita vt aliter non fieret non est validus. 108.1.f. Actus meticulosi non sunt iure ipso nulli, sed rescindendi. 112.2.c

Actum in dubio nemo præsumitur facere qui sit delictum. 125.2.f.

Acta per prelatos & rectores Ecclesie debent esse æqua, decentia & expedientia. 139.1.f

Actus factus sine scriptura, in quo illa debet interuenire est nullus. 133.1.b. Actus cum scriptura maiore cum iudicio sit, quam sine illa. 112. c. Actus virtute alicuius potestatis factus non valet in se seruata forma, qua data est facultas illius actus faciendi. 112.2.a

Actiones & obligationes conuenientes alicui transunt in hæredes eius, & contra hæredes debitoris. 209.2.b

Actus iustitie & aliarum virtutum quomodo differant. 221.2. d

Actus omnis hominum peccatum est, hæretica est sententia, actus hominum magna ex parte culpa solum veniali sunt infecti, Catholica sententia est. 112. e

Actu ex nullo colligitur intentio & mens testatoris. 228.1.c

Actus fortitus effectum habens causam successiuam multo tempore continuatus facit dici rem consuetam. 232.2.a

Actio triplex personalis, realis & mixta, & actio rei etiam triplex, persecutoria, pœnalis & mixta. 240.2. b

Actus factus contra formam substantialè à lege præfinitam non valet. 281.2.c. Actus nullus metu factus ligat agentem quo ad forum conscientie. 288.2.c. Actum qui fecit expresse frustra iterum facit. 112. e

Actus contra legem regulariter est nullus, sed fallit. 30.1.b. * Actus vt valeat tenetur facere, qui ex statuto tenetur aliquid facere. 24.2.b

Actibus gestis in specie potius credendum est quam regulis generalibus. 43.2.d

Actus in dubio præsumendus est bonus, nec est præsumendum malum id quod potest iudicari esse bonum. 61.1.c. * Actus humani magis accipiunt speciem à fine quam ab obiecto. 93.2.f

Actui qui præfens est auctorizando, non tenetur de culpa si actus fiat nulliter. 220.1.b

Actio ad centum soluenda post annum vel biennium, minoris emi potest quam pretio centum, & actionem minus est habere quam rem. 168.2.a. * Actionis remissio ob anticipatam solutionem recepta minori summa vsuram sapit, secus si alio respectu. 112. c. Actor & reus vnus & idem quandoque esse potest. 184.2.c. Actio recuperandi pecuniam debitam post aliquod tempus, potest emi pecunia minore illa debita. 186.1.c

Actore non probante reus absoluitur. 246.2.d. * Actionem minus est habere quam rem. 262.1.c

ADIVRATIO.

Adiuratio creaturæ irrationalis, cui aliquid vanū vel falsum miscetur, tacita censetur dæmonis inuocatio. 271.1.c *

Adiuratio creaturæ irrationalis qualiter sine superstitione fieri possit. 112. d

ADVERSARIVS.

Adversario credere, quod facit aliquid in sui defensionem nemo debet. 195.1.f *

ADVLTERIVM, ADVLTER.

Per Adulterium coniugis liberatur coniux ab omni seruitute coniugij. 296.1.f

Adulterium solum non impedit matrimonium post mortem viri adulteræ, nec fides de matrimonio, sed vtrumque simul. 25.2.c *

Adulter qui adulteræ promissit, se illam ducturum, si postea fieri, mortuo marito non potest illam ducere. 26.2.c. d. Adulterij coniugum mutua cõpensatione tolluntur, ita vt adulterans primo ius petendi debitum recuperet altero adulterante. 48.1.d. Adulterij causa non potest vxor dimitti si vir simili vicio laborat. 49.1.b

Adulter ad recipiendam adulteram coniugem cogi potest. 156.2.b. * Vide matrimonium, fornicatio.

ÆQVITAS.

Æquitas non est præfenda rigori, quando ea scripta non est, rigor autem sic. 153.2. b

AFFINITAS.

Affinitatis impedimentum sine copula carnali non oritur. 17.1.b. * Oritur ex copula quacumque siue occulta siue publica. 31.2.c

Affinitatem non contraxerunt vir & mulier, cuius viri soror, nupta illi viro fuit, qui postea eam mulierem duxit. 32.1.f. * Affinitatis solum primum genus inducit hodie impedimentum. 112. d. & 2.a.

Affines generaliter dicuntur, Quorum vnus, trahitur ad finem alterius. 112. d. Affinis proprie non est maritus vxori, nec sponsus sponsæ. 112. e. sed sic largo modo. 112. f. Affinitas & impedimentum affinitatis diuersa sunt. 112. Affinitas iure cæsareo non nascitur ex illicita copula, sed sic iure pontificio. 33.1.a

Affinitas est proximitas personarum ex copula carnali proueniens omni carens parentela. 112. b

Affinitas non contrahitur nisi fiat seminum commissio. 33.1.d. * Affinitas semel contracta non extinguitur morte personæ, qua mediante contracta est. 34.2.f. Affinitas præueniens matrimonium ex illicita copula orta matrimonium impedit & dirimit, sequens matrimonium non dirimit. 35.1.a

Affinitatis impedimento sublato per dispensationem, non videtur sublaturum publicæ honestatis impedimentum, nisi de eo fiat mentio. 35.1.c. * Affinitatis impedimenti sublationem non vitiat taciturnitas impedimenti publicæ honestatis. 112. f

AFFINITAS.

Affinitatis impedimentum sine copula carnali non oritur. 17.1.b. * Oritur ex copula quacumque siue occulta siue publica. 31.2.c

Affinitatem non contraxerunt vir & mulier, cuius viri soror, nupta illi viro fuit, qui postea eam mulierem duxit. 32.1.f. * Affinitatis solum primum genus inducit hodie impedimentum. 112. d. & 2.a.

Affines generaliter dicuntur, Quorum vnus, trahitur ad finem alterius. 112. d. Affinis proprie non est maritus vxori, nec sponsus sponsæ. 112. e. sed sic largo modo. 112. f. Affinitas & impedimentum affinitatis diuersa sunt. 112. Affinitas iure cæsareo non nascitur ex illicita copula, sed sic iure pontificio. 33.1.a

Affinitas est proximitas personarum ex copula carnali proueniens omni carens parentela. 112. b

Affinitas non contrahitur nisi fiat seminum commissio. 33.1.d. * Affinitas semel contracta non extinguitur morte personæ, qua mediante contracta est. 34.2.f. Affinitas præueniens matrimonium ex illicita copula orta matrimonium impedit & dirimit, sequens matrimonium non dirimit. 35.1.a

Affinitatis impedimento sublato per dispensationem, non videtur sublaturum publicæ honestatis impedimentum, nisi de eo fiat mentio. 35.1.c. * Affinitatis impedimenti sublationem non vitiat taciturnitas impedimenti publicæ honestatis. 112. f

AFFINITAS.

Affinitatis impedimentum sine copula carnali non oritur. 17.1.b. * Oritur ex copula quacumque siue occulta siue publica. 31.2.c

Affinitatem non contraxerunt vir & mulier, cuius viri soror, nupta illi viro fuit, qui postea eam mulierem duxit. 32.1.f. * Affinitatis solum primum genus inducit hodie impedimentum. 112. d. & 2.a.

Affines generaliter dicuntur, Quorum vnus, trahitur ad finem alterius. 112. d. Affinis proprie non est maritus vxori, nec sponsus sponsæ. 112. e. sed sic largo modo. 112. f. Affinitas & impedimentum affinitatis diuersa sunt. 112. Affinitas iure cæsareo non nascitur ex illicita copula, sed sic iure pontificio. 33.1.a

Affinitas est proximitas personarum ex copula carnali proueniens omni carens parentela. 112. b

Affinitas non contrahitur nisi fiat seminum commissio. 33.1.d. * Affinitas semel contracta non extinguitur morte personæ, qua mediante contracta est. 34.2.f. Affinitas præueniens matrimonium ex illicita copula orta matrimonium impedit & dirimit, sequens matrimonium non dirimit. 35.1.a

Affinitatis

APOSTATA, APOSTASIA.

Apostata non est episcopus transiens ab ordine ad episcopatum. 216.1.c

Apostata à religione est qui voluit profiteri etiam dolo inductus, si postea à religione defecerit. 269.1.c

Apostata qui relicto habitu temere vagantur digni sunt vituperio, & indigni auxilio. 282.1.a

ab Apostata bona quaerita eo mortuo pertinent ad sedem Apostolicam. 349.2.a

Apostatis quomodo sit consulendum auctoris sententia. 282.1.b.c

Apostata minor ex multis merimonijs quæ exercuit, quibus quæsit. 286.2.d. e

Apostata minor quæ quaesuit per vltimas voluntates remanent caduca. 286.2.f

Apostate iuribus quæsitis succedens sedes Apostolica, debet etiam soluere ex æquitate eius debita. 287.1.a

Apostata debita & iura quaerita quomodo recuperari possint. 112. b

Apostasia triplex à fide, ab obedientia & ordine & hæc duplex ab ordine clericali, & religione. 138.2.a. * Apostasia ab obedientia seu præceptis obedendi dicitur apostasia generaliter, non est tamen apostasia à religione, & quæ illa sit. 112. b. Apostata non est monachus in monasterio continuè renuens obedire superiori, & violans votum castitatis. 112. c

Apostata à religione non est qui recedit ab sua religione cum animo intrandi aliam etiam laxiorem. 112. d

Apostata & fugitiuus quomodo differant. 112. f

Apostata à religione, dicitur religiosus expressè vel tacitè professus, qui deseruit religionem quam professus est, sine transitu, cum animo non reuertendi ad suam. 139.1.a

Apostata qui & quot censendi non sint. 112. b

Apostate sunt qui vigore breuium, quæ sciunt vel scire debent esse inualida, sicut foris religionis suæ. 159.2.c. * idem dicendum de degenitibus vigore licentiarum suorum superiorum, si sint inualidæ. 112. d. Apostata non sunt, qui cum dispensatione legitima obtinent beneficia. 112. Apostata multi sunt in foro exteriori, qui non sunt in interiori. 112. d

APPARITORES.

Apparitores Hispani arma capientes clericis, & scholasticis ob hoc delictum puniri possunt, sed ad restitutionem armorum non tenentur, donec condemnentur. 255.2.f. * eorum iudex competens in hoc casu potest esse episcopus, sed melius est, vt sit laicus nisi sint monachi. 256.1.a

Apparitores Hispani clericis & scholasticis exemptis arma detrahentes eis postea reddendis quamdam vindictam faciunt. 255.2.a. * Hi non habent priuilegium simile Gallicano, non tamen incidunt in pœnam canonis. 112. b. non tamen peccant eos capiendo & cur ibid. d. f. sed sic grauius eis arma tollendo pretio redimenda. 112. e

APPELLATIO, APPELLARE.

Appellatio causa probabili interposita annihilat censuras omnes post eam latas. 81.1.a

Appellare licet legitime in omnibus causis infra decendum. 137.2.b

Appellare non licet post Concilium in causa visitationis, correctionis & nisi iusta causa expressè. 138.1.a

Appellari potest ab omnibus ad Romanam sedem, & à Concilio prouinciali ad Generale. 112. b

Appellari potest ab omnibus definitiua, à qua non reperitur inhibita appellatio. 138.1.d

Appellatio regulariter suspendit executionem, sed fallit quando procedit appellatio remota, & appellatio est friuola. & c. 112. c

Appellare ne liceat religiosis queritur & respondetur licere. 112. d. e

Appellatio est defensio & iure natura nemini deneganda. 112. f

Appellationis effectus est rescilio actus, à quo appellatur, & restitutio appellantis in eo statu, in quo erat. 140.1.d

Appellatio duplex vna fit verbo, altera facto. 112. d

Appellationi potest assistere iudex à quo, non tamen est citandus. 112.2.a

Appellatio regulariter suspendit sententiam, etiam si trahat secum executionem. 112. d

Appellans ab iniusta sententia, appellatio negligente profectus, suum ius, potest credere eum tamquam sibi male conscius totum ius suum deseruisse. 141.2.c. d

Appellatio non suspendit excommunicationem sed declarationem ipsius. 244.1.c. * & rursus clausus. 245.2.d

Appellari non potest in facto notorio, sed sic à sententia iudicis declarantis illud esse tale. 112. d

ARBITER.

Arbiter electus vt iudicet inter actorem & reum, debet probationibus illis fidem adhibere, quibus adhibuisset iudex fori exterioris. 109.2.c

ARBOR.

Arborum infrugiferarum casio non est prædij damnificatio. 171.1.d

Arbores cæsas vendere nullo iure prohibetur. 112. e

ARCHIDIACONVS, ARCHIDIACONATVS.

Archidiaconus præfideat ante episcopum in capitulo, cum ibi inter est vt canonicus. 89.1.d

Archidiaconum debet præcedere vicarius episcopi in choro per consuetudinem. 112. e

ARCHIDIA.

Archidiaconus præfideat ante episcopum in capitulo, cum ibi inter est vt canonicus. 89.1.d

Archidiaconum debet præcedere vicarius episcopi in choro per consuetudinem. 112. e

Archidiaconatus duo sunt beneficia incompatibilia. 158. 2. c. Archidiaconatus litigiosus non vocatur ipso iure per possessionem alterius pacificam post litigiosam obtentionem. 159. 1. c. Archidiaconus ob amenciam perpetuam non est priuandus beneficio sed coadiutor dandus. 167. 2. a

ARCHIEPISCOPIVS.

Archiepiscopus an in Concilio prouinciali excommunicari possit, queritur & resoluitur affirmatiue. 92. 1. b. c. Archiepiscopus est caput Concilij prouincialis. hoc quomodo intelligendum. ibid. e. Archiepiscopus Minor se obligauit ad 500. scuta soluenda pro palatio quod ad vitam suam emerat, queritur an hæc 500. scuta Camera teneatur soluere & responderetur affirmatiue. 108. 2. f. Archiepiscopus ille qua ratione de suis redditibus disponere poterit. 210. 1. c. d. Archiepiscopus non potest testari de redditibus sui beneficij. 210. 1. f. Archiepiscopus regularis quidquid quaerit, sui archiepiscopatu vel sedi Apostolicæ quaerit. 211. 1. f. nihil potuit per vitam voluntatem cognatis relinquere, neque ad opera pia. ibid. 1. a. Archiepiscopus titularis carens clero & populo quidquid quaerit, sedi Apostolicæ quaerit. ibid. Archiepiscopi accipere possunt in suo aduentu aliqua munera consueta dari illis. 362. 2. b

ARMA.

Armorum delatio quando est mortifera, & quando venialis. 117. 2. c. * Arma qui fabricant in terris Turcarum imperio subditis, quæ Turcis ipsis vendunt non peccant. 118. 1. a. b. nisi sciant certo eos contra Christianos armis vsuros. ibid. b. Arma bellica triplicis generis sunt, & quæ illa. 120. 1. a

AVCTOR.

Auctor iuris tantum Canonici Doctorem se ingenue fatetur, quem honorem bis adeptus est. 219. 1. c. d. Quanti eum fecerit Carthianorum Generalis, & quas ad eum litteras dederit. ibid. c. d. e

AVGVSTINVS DOMINICVS.

Augustini Dominici Sacri testamentum, ex quo preclarum ortum est consilium, quo quaeritur an Episcopus Alexandrinus potuerit emere Palatium quod fuerat illius Augustini. 187. 188. affirmatur potuisse & non peccasse neque contra iustitiam neque contra caritatem. 189. 1. b. c

AVRICVLA.

Auriculæ aliqua parte carens quæ regi possit, potest sine dispensatione munitate. 74. 2. e

B

BANNITI.

BANNITVS aggreffiens tamquam priuatus & non ex publica auctoritate iniuriam belli bellare dicitur, & est irregularis, si quis occidatur. 144. 2. c. * Bannitos insequens cum auctoritate publica, & ex eis cum alijs aliquos occidens, est irregularis. sed non indispensabilis. 152. 1. e Bannitos reuelare ex constitutione Gregorij XIII. clerici vel monachi non tenentur. 383. 1. d. e. de hoc tamen consulendum auctorem putat. ibid. f. Bannitos accusare vel denunciare nulli tenentur. ibid. 2. a Bannitos tollerare omnes prohibentur. ibid. b Bannitum quem licet impune interficere, qui comitatur occisores, est irregularis. 142. 1. a. Bannitos, vt interficiant officiales iustitiae congregati non sunt irregulares illi, qui sunt in vno loco, vbi nemo occidit, quamuis alij eos occidant, qui sunt in alio loco. ibid. d. imo si cum eis fuisset qui interfecerunt non sunt irregulares, non interfecerunt suis manibus. ibid. e Banniti vxor potest ei communicare, & consanguinei eos receptantes minus puniuntur lege Cæsareæ, quam alij. 153. 1. f. * Bannitos qui iuant, ad euadendum manus iustitiae sine scandalo & violentia ad finem se melius conuertendi, non sunt excommunicati. ibid. 2. a Bannitum quem dubitatur esse famosum receptans, non est excommunicatus. ibid. c. Banniti homicidæ complices excommunicati, sed non nominati, qui solum non mutauerunt, ad finem vitandi, queritur & dicitur, non. 254. 1. a

BALNEVM.

Balnei dominus non potest tenere pueros ad lauandas mulieres nudas, & contraria consuetudo est corruptela. 225. 1. c. *

BALSAMVS.

Balsamum solam Iudæam habere incertum est. 64. 1. c. Balsami tria sunt genera vel plura etiam, quæ in alia regione quam in Iudæa reperiuntur. ibid. d. Balsamum an sit de essentia Christumatis queritur, & resoluitur negatiue. ibid. d. e. f. Balsamum non est de substantia Sacramenti confirmationis sed de conuenientia. ibid. 2. c. Balsamum si defuit, quomodo supplendum sit id quod decet confirmationi. 65. 1. b

BAPTIZATVS, BAPTISMVS, BAPTIZARE.

Baptizatum suscipere de sacro fonte apud hæreticos licet, sed non hæreticum paruum assumere. 101. e. Baptizatur cum aduans non necesse est vt sit patrinus, satis est, si ipse consentiat. 66. 1. b. Baptismus non soluit coniugia si ambo coniuges conuertantur. 298. 1. c. Baptismus non tollit legem naturæ sed pertinet. 299. 2. b. Baptismus vere confertur potest infanti, in vtero matris, in ea cor-

poris parte quæ excat. 375. 1. f. Baptismus in hac verborum forma collatus. Baptizetur seruus Christi in nomine Patris, Filij & Spiritus, queritur. 376. 1. d. e. f. Baptismi forma quam Græci seruant vera est, & baptismus nõ desinit esse verus, etiam si ab hæretico vel pagano sit collatus. 376. 1. f. Baptismus nullum efficit mutatio verborum formæ per quam quippiam necessarium omittitur. ibid. 2. b. Baptismus nihil valet cui defuit vna ex tribus sanctissimæ Trinitatis personis. ibid. e. Baptismus nulli peccatori in peccato perseverare volenti dandus est. 377. 1. c. Baptismus infanti cum consensu parentum dandus est illud postcentium, quod credant per illum filium sanitatem recuperaturum. ibid. Egrotis autem adultis dandus non est, nisi velint ab infidelitate recedere. ibid. d. Baptismi vicem mors pro Christo tolerata subit. ibid. e. Baptismus solemniter est proprius actus presbyterij. 197. 1. c. * Baptizans virum quem putat esse feminam vere baptizat, si intendit baptizare quod ei offertur, non autem si intendit baptizare virum. 199. 1. c. Baptizans in necessitate filium, quem ex sponsa habuit ab eo vxorio affectu cognita, ante Concilium Tridentinum publicatum non contrahit vllam cognationem, quæ nocet matrimonio. 28. 1. b. * Baptizans filium in fornicatione genitum, non potest matrem in matrimonio habere. ibid. c. Baptizatus iuxta formam Bosnæ si contrahat cum Catholica non valet matrimonium. sed sic iuxta formam aliorum Græcorum. 251. 1. c. d. vide character.

BARCHINENA.

Barchinæ statutum quod habet cambij litteras Valentiam datas, nisi post sex menses solui non posse, est iniustum. 17. 1. b

BARTH. CASSANÆVS.

Bartholomæus Cassanæus qui edidit quemdam librum de animalium irrationaliu communicatione quanta vana scripserit. 270. 1. c. d.

D. BASILIVS.

D. Baslij in religione vni multa sit expressa professio: an fiat professio tacita per annalem habitus gestationem, queritur & resoluitur affirmatiue. 250. 1. c. d.

D. Baslij religionem relaxatam professus ea reformata non tenetur seruare eius duritiem superinductam. 267. 2. d. nisi relaxatio sit noua. ibid. e

BELLYM.

Bello capta à Sarracenis contra Christianos pugnantia mobilia an vendita ab illis Christianis sint euentium, queritur & non resoluitur. 121. 2. a. b

Bello iusto qui interest, non est irregularis si non mutet per se & si mittat tela vel globulos bombardarum modo nesciat se aliquem interfecisse, non tenetur id credere. 140. 2. f. *

Bello iniusto captum non licet occidere, si potest seruari & detineri post prælum nitum. 141. 1. e

Bellum iustum ex parte satellitum missorum à præfecto vigilum ad eos qui furantur fructus hortorum & vinearum est iniustum ex eorum parte. ibid. 2. b

Bellum iniustum quoad effectum irregularitatis & restitutionis obligationem non efficit qualitas mala bellantis, sed requiritur vt sit contra iustitiam. 142. 2. c. f

BENEFICIUM, BENEFICIARIVS, BENEFICIALIS.

Beneficia plura habere in titulum diuisa quomodo sit peccatum. 7. 1. c. Beneficia plura tenendi, quæ iusta causa sit. ibid. 2. a

Beneficium curam animarum habens videtur requirere residentiam iure diuino. 8. 1. c. non residenti iusta causa esse potest quæ arbitrio episcopi definienda est. ibid. d.

Beneficij collatio facta criminosa valet, si crimen irregularitatem non continet. 9. 1. a

Beneficium confertur potest alteri quam cognato si non reperiatur dignus, etiam contra statutum fundationis illius. 17. 1. f

Beneficium ad impetrandum non requiritur speciale mandatum. 22. 2. f

Beneficium qui nihil de nouo confertur, sed impedimentum tollitur acquiritur ignoranti. 23. 1. a

Beneficialis gratia est ipso iure nulla, si taceatur beneficium prius obtentum, etiam sine dolo. 25. 1. f

Beneficij valor. non excedentis 24. Duc. non exprimendus in secundo. ibid. 2. b

Beneficium ad conferendum certum tempus institutum est, sed non ad instituendum. 26. 1. b

Beneficio in aliquo intrusus est inhabilis ad illud. 27. 2. f

Beneficium accipiens absque titulo est intrusus, non tamen qui continuat possessionem ipso iure perditam. 28. 1. a

Beneficij valor ex locatione non constat. ibid. d

Beneficium iam quaesitum non perditur per homicidium, sed irregularitas, & inhabilitas ad alia contrahitur. 28. 2. c

Beneficium qui impetrat quod verè est simplex, & dicit esse curatum vere impetrat. 29. 1. e

Beneficiarius tribus ex causis amittens fructus sui beneficij, non liberatur à restitutione per vnam condonationem. ibid. 2. d. e

Beneficiarius qui accipit fructus sui beneficij post titulum nullum, si recipiat titulum iustum, fructus male perceptos retinere potest. 30. 1. a

Beneficiarij plures nomine sua Ecclesia alteri pluralitatem beneficiorum opponere possunt. 31. 2. a. Beneficia regularia per gubernationem 40. annorum sunt secularia & eorumque. 39. 1. c

Beneficij resignatio facta ab inquisito de hæresi, & priuato per sententiam omnibus beneficijs, quomodo nulla sit ante sententiam lata. 41. 1. d. Beneficiarius qui resignauit beneficium ad cuius titulum fuerat ordinatus sibi penione 100. ducat, bene resignauit. 42. 1. a

Beneficium accipere potest sine ostensione litterarum is, cui litteræ non sunt tradite. ibid. 2. b

Beneficium sine Canonico titulo retineri non potest. ibid. d

Beneficium resignans vivat dies 20. à die consensu præstiti. 43. 1. f. loquitur de infirmo resignante. ibid. 2. a

Beneficium in manibus Papæ renunciatum per provisionem subsequitam sit resignarij. 43. 2. a. Beneficia matrimonium contrahentis ipso iure vacant. ibid. c. Beneficij dominus sit triennalis possessor pacificus, vel habet ius legitimum percipiendi fructus, si bona fide possedit. ibid. d. Beneficia quæ resignantur in curia per procuratores dicuntur vacare in curia. 45. 2. d

Beneficij collatio post irregularitatem est nulla. 48. 1. c

Beneficij collatio post suspensionem est item nulla. nec facit fructus suos. ibid. 2. c. non tamen perditur. sed fructibus non potest vti nisi certo modo. ibid.

Beneficium collatum illegitimo sine legitima dispensatione non tenet. 69. 2. a. sed cum dispensatione episcopi si sit beneficium simplex etiam canonicatus valet. ibid.

Beneficium illegitimus qui accepit & minores ab Episcopo in defectu natalium non dispensatus, quid faciat vt & beneficium & pensio ei collata valeat. 70. 1. a. Beneficia omnia regularia præter prælaturas sunt manualia iure communi. ibid. 2. b

Beneficium non perditur ob irregularitatem postea incursum. 75. 1. c

Beneficium per triennium possidens bona fide cum titulo colorato facit illud suum. 79. 2. c. Beneficij possessionem quis non perdit, eo quod perdat illud ipso iure. 82. d

Beneficium non potest licite sine canonica institutione possideri. 84. 1. b

Beneficij possessio pacifica per triennium facit titulum. 84. 1. c. d. & defendit etiam execrabilem. ibid. 2. c

Beneficium perpetuum simplex potest efficere ordinarius manuale. 86. 2. c. hoc quomodo iure fieri possit declaratur. ibid. 2. a

Beneficium de manu laici capi non potest. 87. 1. a

Beneficium simplex non sit curatum per Ecclesiam parochialem ei annexam. 93. 2. d

Beneficiorum sectio & partio prohibita est, potest tamen fieri. 111. 1. c. Beneficium vacans confertur debet sine diminutione, ei tamen aliquod onus imponi potest. ibid. Beneficium non vacans iuste vniri alteri potest etiam non vocato beneficiario. ibid. f

Beneficij collatio notarij sigillo sed non subscriptione episcopi instrumento munito probatur. 125. 2. c

Beneficium resignantis intentio, vt resignatarius post adeptum beneficium faciat hoc vel illud non nocet. 29. 1. d. e

Beneficium adeptus post resignationem potest resignanti vel alteri inuitu pauperatis vel pietatis aliquid tribuere. ibid.

Beneficium possidens triennio cur per regulam sit eius legitimus possessor. 131. 1. c

Beneficij in fundatione lex posita non magis obligat quam lex Papæ. 133. 1. e

Beneficij onera in fundatione statuta sunt seruanda nisi fuerint legitime sublata. 133. 2. d

Beneficium perpetuum cum consensu patroni episcopus potest in manuale reducere ex causa. 134. 1. b

Beneficiarius à sententia iniusta priuationis appellans, si postea continuari possessionem per biennium quod datur ad prosequendam appellationem, sine contradictione, non tenetur beneficium relinquere. 141. 2. a. b

Beneficiarius bona sua patrimonialia potest relinquere suis cognatis & viuere de redditibus sui beneficij. 142. 1. c. d. Canonici tamen aliqui contrarium sentiunt. ibid. e. f. probatur prior sententia. ibid. 2. b. c. Beneficiarius plures redditus habens quam sint sibi necessarij dimittat plura beneficia si habeat vel dispensationem procuret. 143. 1. c. d

Beneficiarius potest impendere non solum quæ conueniunt suæ personæ, sed etiam suæ dignitati, ex redditibus suis. 143. 1. e

Beneficiarius peccat, sui beneficij fructus in vana & profana impendens. ibid. f

Beneficiarius iure ipso non perdit beneficium si malè viuat, nec tenetur ad restitutionem fructuum modo horas recitet. ibid. 2. c

Beneficium omne etiam simplex iure communi requirit residentiam, & propter officium datur beneficium. 145. 2. d

Beneficiarius qui in absentia nihil percipit, sed eius fructus acquiruntur præsentibus tenetur residere. ibid. e

Beneficium simplex habens, vt per alium ei inseruiat valet consuetudo. 146. 1. c. d

Beneficiarium præsentem aliquibus horis lucrari distributiones pro alijs horis à quibus abest consuetudo inducens est reproba. 147. 2. a

Beneficiarius Romæ residens ad prosequendam litem sui beneficij iuste de licentia sui superioris fructus percipere sui beneficij potest in absentia, quam etiam Papa ei dare potest. 149. 2. d. e

Beneficium curatum nemo accipere potest animo non inferuendi ei, sed permutandi, vel resignandi retenta penione. 150. 1. c

Beneficium accipiens animo resolutio mutandi statum clericalem in laicalem peccat, sed si animo conditionali id faciat non peccat. 150. 1. f

Beneficium habens monachus vel canonicus regularis, debet in

eo deseruire, & non in monasterijs viuere. 151. 1. c. d

Beneficio simplici donandus alio examine indiget, quam eo quod clericus factus fuit. 154. 1. b. c

Beneficium illud secularis est in cuius fundacione non fuit dictum, vt à regularibus tenetur & quod secularis per 40. annos tenentur. ibid. d. e

Beneficia omnia debent conferri in titulum, secularia secularibus & regularia regularibus iure communi. ibid. f

Beneficia secularia sunt perpetua, & tolli non possunt nisi per ordinarium causâ agnita. 155. 1. a

Beneficium annexum habens sacerdotium, vel requirit illud anrequam conferatur, vel statum habilem ad illud recipiendum, & quæ sit vtriusque differentia. 156. 1. d

Beneficium habens & nesciens ea, quæ illud requirit, tenetur illud relinquere, vel addecere quæ scire debet. ibid. 2. a

Beneficia plura possidens non requiritur personalem residentiam modo sint ei ad sustentationem necessaria tutus est. 157. 1. a

Beneficia plura simplicia possidens quam sint sustentationi necessaria ante concilium obtenta retinere potest & post non. ibid. d

Beneficium simplex habens & acquirens aliud simplex sufficiens an perdat, prius queritur & resoluitur negatiue. 157. 2. c. per sententiam tamen cogendus est prius relinquere. ibid. d

Beneficium simplex non vacat per adeptionem alterius nisi sit vniforme sub eodem testio. ibid. f

Beneficia incompatibilia ex sua natura intrinseca vacant per alterius affectationem, sed simplicia si sunt sufficientia vacant per accidens. 150. 1. a. Beneficium simplex sufficiens est incompatible altero, sed non vacat per affectationem alterius. ibid. c

Beneficium possidens pacificum incompatible, & accipiens aliud litigiosum non tenetur priori renunciare, donec habeat secundi pacificam possessionem. 158. 2. c. Beneficium pacificum incompatible obrinens tenetur priori renunciare. ibid. f

Beneficium habens iurisdictionem spiritualem fori exterioris est dignitas, & habens in foro interiori & exteriori est curatum. 159. 2. a

Beneficiarij tenentur iura sui beneficij defendere & non alienare sed alienata recuperare. ibid. f

Beneficia duo vniformia sub eodem testio existantia sunt incompatible. difformia autem non. 160. 1. d

Beneficia vniformia quænam sint. ibid. e

Beneficia incompatible propterea quod requirant residentiam personalem, non vacant ipso iure nisi illa de quibus in cap. de multa. 160. 2. b. Beneficium simplex non vacat, per adeptionem alterius simplicis vel curati ipso iure. ibid. c. Beneficium simplex Ecclesia parochialis non vacat per promotionem ad ipsam Ecclesiam parochialem. ibid. f. Beneficia difformia eiusdem Ecclesie possunt obtrineri vi consuetudinis, statuti, vel dispensationis episcopi. 61. 1. a

Beneficia sua Ecclesie conferendi potestatem habens, potest equè conferre illa, quæ vacant per suam renunciationem ac alia. ibid. b

Beneficia tot retineri possunt si non exigunt continuatam residentiam, quot sunt ad sustentationem necessaria. ibid. e

Beneficium simplex habens, adeptus aliud curatum, cui annexum est aliud simplex an possit vtrumque retinere & queritur & resoluitur negatiue. 162. 1. a. b. Beneficia omnia vniformia sub eodem testio sunt incompatible. ibid. 2. c. Beneficia duo difformia sub eodem testio magis sunt compatiblea, quam duo alia in duobus. ibid. e

Beneficia duo difformia eiusdem Ecclesie numquam fuerunt incompatible si alterum alteri non repugnet. 163. 1. a

Beneficium requirens residentiam obrinens, non est inhabilis ad querendum aliud etiam curatum. ibid. d

Beneficiarius ante adeptum beneficium nihil potest promittere de fructibus sui beneficij, sed post illud adeptum potest dare, vel promittere pietatis causa. 167. 1. e

Beneficia sine diminutione sunt conferenda. 170. 1. a

Beneficium qui consulit cum pacto vt beneficiarius non possit illud nisi in manibus Papæ vel ordinarij resignare simoniam committit. ibid. b. per Beneficij vnus vnionem ad alia, status beneficij vnici non alteratur. 174. 1. b. Beneficiarius non potest suum beneficium diminuere vel damno afficere. ibid. 2. a

Beneficiarius successor quando tenetur soluere debita sui præcessoris. 210. 1. c. Beneficiarij successor ex spolijs ipsius soluere tenetur ea, quæ iuste in sui sustentationem expendit. ibid. 2. a

Beneficiarius ære alieno obligatus est pauper, si non habeat, vnde illud æs soluat, & sic potest ex redditibus illud soluere. ibid. c

Beneficiarius nullus potest testari de redditibus sui beneficij, & quilibet potest contrahere obligationem sine actiuam siue passiuam. 211. 2. c

Beneficatio succedens in bonis quaesitis ex redditibus Ecclesie, non tenetur ad soluenda debita Ecclesie, nec succedens in Ecclesia, tenetur ad soluenda debita, quæ non sunt conuersa in vilitatem Ecclesie. 211. 2. d

Beneficiarij possunt donare in vita vasa designata ad cultum Dei, sed non per mortem ab intestato vel testamento. 212. 1. d

Beneficiarius exaquetur usufructuario, in eo quod omnes fructus separati à solo suo nomine, die quo moritur ad eum pertinent. 212. 1. f

Beneficiarij possunt donare superfluum ægrotant. 212. 2. a. b. cur post mortem legare non possunt. ibid. c

Beneficiarius non est absolutè dominus reddituum sui beneficij sed secundum quid. 209. 1. a

Beneficiarius regularis æquè de redditibus sui beneficij disponere potest ac alius clericus. ibid. c

Beneficiarius hæres à patre institutus non tenetur de bonis beneficij debita & legata pia vltra vltorem suæ hæreditatis soluere. 219.

2.f. nisi tunc beneficium inuenturij aduerit hereditatem, nam tunc in foro exteriori cogitur solvere, non in interiori. 220. 1. a. Pia legata de bonis beneficij solvere poterit, sed non profana debita. ibid. b.

Beneficium impetrare valet absolutus ab excommunicatione ad reincidentiam antequam reincident. 167. 2. c. *

Beneficij possessor mala fidei aliquis non eo dicitur, quod super poligrat. 352. 1. a. Beneficia quae personatus seu personalia beneficia vocantur in Provincia Terracoeni si qualia sint. 337. 2. c. *

Beneficium de periculis est illud quod semper vacat in manibus ordinarij nullius valoris. 338. 1. c.

Beneficia quae personatus seu personalia beneficia nominantur quibus verbis in Concilio Terracoeni sunt probata. 338. 1. c. f. an in istis beneficijs interueniat simonia quaeritur & resoluuntur sequentia. ibid. 2. b. Personatus quatenus est deputatus bonorum aliquo iure operi pio &c. est opus bonum & licitum. ibid. f. Personatus iste non est beneficium si fiat sine auctoritate episcopi. 339. 1. b.

Beneficium Ecclesiasticum spirituale non potest institui sine auctoritate Ecclesiae. ibid. c. Personatus iste etiam si sit auctoritate episcopi institutus non potest dici beneficium. ibid. e. per consuetudinem immemorabilem si obtinerint esse beneficia vere sunt talia. ibid. 2. a.

Beneficium definitur. *beneficium actio seu beneuolium datum, gaudium tribuens accipiens.* 359. 2. d. Beneficiarius in minoribus constitutus contrahens matrimonium perdit beneficium, sed non caetera quae dedit Ecclesiae. 360. 1. c. Personatus non esse beneficia Ecclesiastica, rationes quaedam confirmant sed reselluntur. ibid. d. e.

Beneficium proprie est ius percipiendi aliquos fructus seu redditus ecclesiasticos. 369. 2. b.

Beneficia personalia seu personatus quo sine maxime institui possunt. ibid. d. personatus institutio quomodo sit simoniaca vel non. ibid. e. Personatum horum varia genera, quae non fuerunt omnia auctori narrata. 361. 1. c. d. a.

Beneficiarius qui litigat super suo beneficio pendente lite per appellationem an teneatur horas recitare, quaeritur & resoluuntur negatiue. 373. 1. a. b. Beneficiarius qui horas non recitauit tenetur restituere fructus pro rata temporis, sed restitutio fieri potest pauperibus non Ecclesiae. ibid. c. f. Beneficiarius pro primis sex mensibus Horas non recitans fructus restituere non tenetur, quamuis grauius peccet. ibid. 2. c. Beneficiarius si sit pauper quomodo restitutionem fructuum facere poterit. ibid. d. Beneficia sunt iura spiritualia consequenter & non antecedenter, & requirunt aliquid spirituale. 380. 2. c.

Beneficia quae sunt iura percipiendi redditus Ecclesiasticos sunt sacra, & praedia eis annexa, & ea diripiendi est sacrilegium. ibid. f.

Beneficium quamlibet paratum ad Horas obligat, & ad vitanda saecularia negotia. 383. 1. a.

Beneficij collatio facta ordinario a non suo episcopo est valida. 49. 1. b. Hoc tamen Nota non tenuisse dicitur. A. ibid. c.

Beneficij titulum non habere, & illi renuntiare paria sunt. 53. 1. c.

Beneficium curatum male adeptus potest relinquere illud & aliud assumere, sed fructus quos percepit tenetur restituere. 54. 1. d.

Beneficia a sede Apostolica collata amittuntur, nisi intra certum tempus littere expediantur. 56. 2. a. Beneficium simplex non vacat ipso iure per ademptionem curati. 61. 1. c. Beneficium curatum ante aetatem nulliter accipiens multa peccat. ibid. 2. c. d. Beneficium omne habens curam iurisdictionalem curam animarum habet. 63. 1. a.

Beneficiarius qui sicte subdiaconatum accepit, tenetur fructus restituere, quos si non fuisset subdiaconus non recepisset. 2. 4. 2. *

Beneficij collatio & qualibet alia dispositio simoniaca simonia reali est ipso iure nulla. 58. 2. a. * Beneficium qui tradit, & pro illa traditione accipit aliquid temporale, committit simoniam realem. ibid. b. Beneficij in collatione ut scutum vnum accipiatur pro subscriptione & alterum pro appensione sigilli consuetudo improbat. 59. 1. c. Beneficij vacantis ut medietas fructuum detur canonicis iure fieri potest. ibid. 2. d.

Beneficij in collatione potest promitti quod conferet, quidquid iure conferri debet. 59. 2. c. * Beneficium conferens cum pacto ut sibi vel alteri dimidium fructuum detur simoniam committit. 60. 1. a.

Beneficij collationi pactum omne vel conditio adiecta quae iure non inequit, efficit eum simoniacum. ibid. Beneficium qui contulit his verbis utens. *Ego tibi confero beneficium, & tu conferes 25. pro expensis tui praecessoris,* censetur simoniacus in foro exteriori, sed non in interiori. ibid. 1. f. 2. a. Beneficij collatio facta criminosa valet, si crimen est tale, quod non inducat irregularitatem. 62. 2. c.

Beneficia impetrare aliquis cum ea spe licite potest, ut ea renuncians alteri pensionem consequatur. 66. 2. e.

Beneficium per simoniam renunciatum non acquiritur etiam ignoranti illam, sed si verè vacat mihi acquiritur ignoranti eam. 69. 1. c. *

Beneficium permutare volenti qui dat pecunias ne retrocedat à dicta permutatione simoniam committit. ibid. 2. b. hoc autem quando dat ex pacto est intelligendum; alioqui secus. 70. 1. a. Resignanti beneficium qui pecunias mutat antequam consensum praestet, si non intendat eum ad consensum praestandum principaliter inducere, non est simoniacus, quod si intenderit, est simoniacus mentalis, sed id eo non tenetur beneficium relinquere. ibid. d.

Beneficium resignanti non licet pacisci quod aliud alius resignet, seu pensionem soluat, vel expensas bullarum restituat, nisi exprimat. Papae 73. 1. d.

Beneficium resignans cum pacto ut ei relinquatur fructus in vita est simoniacus; sed non contentus in bulla de confidentia. 74. 1. c.

Beneficij resignatio est actus spiritualis, & dare aliquid pro illo actu est simonia. 74. 1. f. * Beneficij resignatio facta liberè intentione ut conferatur tertio, valet, sed non si accedit pactum. 75. 1. e.

Beneficij resignatio simonia reali infecta habet annexas censuras

etiam si nulla sit. ibid. 2. c.

Beneficium qui consequutus est, quod consequi non poterat propter irregularitatem, tenetur suo competitori satisfacere, qui ab eo illud consequi impeditus est. 80. 1. a.

Beneficia sua permutare nulli licet propria auctoritate. 81. 1. b.

Beneficia qualita permutare & non quaerenda licet. 81. 1. d. *

Beneficia plura permutare cum vno licet, sed suum beneficium permutare cum alio, ut suum detur tertio non licet. ibid. e.

Beneficio imponi potest pensio in permutando ad coequandos beneficiorum qui permutantur fructus cum facultate ordinarij. ibid. f.

Beneficium non vacat per renunciationem simoniacam. ibid. 2. b.

Beneficialis concordia ut vnus iuris suo renunciet, & alter pecunias det est iure fidei simoniaca, sed non iure polii, si detur pro expensis, vel ad non persequendum ius, quod nullum habet. ibid. d. e. super Beneficio facta transactio auctoritate iudicis probata, est licita. 82. 2. f. Beneficium suum nemo transferre in alium potest, neque relinquere ita ut vacet, sine superioris auctoritate. 83. 2. b.

Beneficium resignans simoniace, adhuc manet eius dominus, vnde si accepit aliquid à resignatario, potest illud cum fructibus ab eo perceptis compensare. 85. 1. f. * Beneficiorum permutatio & venditio fructuum alterius simul respectu fieri nequeunt, sed separatim sic. ibid. 2. c. d. Cauendum est ne cum Beneficio permutatur fructuum venditionis fiat mentio, & promissio. ibid. e.

Beneficij possessio est quid spirituale vel spirituali annexum. 88. 1. b.

Beneficij resignatarius reculans soluere pensionem tertio reseruatam, eo quod in eius reseruatione fuerit inter eum & resignantem commissa simonia, non est audiendus. 89. 1. d. e.

Beneficium ante irregularitatem adeptum ipso iure non perditur per irregularitatem postea incursum, sed collatum per simoniam, collatio debet rescipi per eum qui potest illud conferre. 95. 2. a. *

Beneficium procurans simoniace inhabili & indigno quomodo fructus restituere tenetur. ibid. d. Beneficij resignatarius qui promisit procuratori resignantis se daturum filio eius 50. de fructibus donec ad aetatem legitimam perueniret, non commisit confidentiam. 96. 2. a. Beneficium laicus procurans clerico, cum pacto ut illi cedat media pars fructuum sicut & cessit, est simoniacus, obligatus ea quae accepit restituere. ibid. e. f.

Beneficium resignans cum regressu, si purificato regressu iterum adipiscitur beneficium censetur illud, eo modo quo antea habebat habere. 97. 1. e. * Beneficij resignatarius qui soluit expensas litterarum pensionis quam sibi resignans reseruabat animo eas recipiendi in termino pensionis, non est simoniacus, sed forte talis praesumeretur. ibid. 2. e. Beneficium resignans qualiter poterit etiam si sit coniugatus fructus beneficij vel pensionem in iura conscientia recipere. 98. 1. d. Beneficij resignatarij intentio gratificandi resignanti non nocet, sicut nec intentio resignantis qui resignat ea spe ut tali cõferatur. ibid. f.

Beneficiarij ex bullis Pij III. & V. non obligantur nihil vnquam dare ijs qui eis beneficia contulerunt. 100. 2. a.

Beneficium vnum sufficiens habens non potest aliud accipere, sed acceptum ante Concilium potest retinere. 101. 2. a. *

Beneficium ab Ecclesia vel praetato cui seruitur, accipi potest sed non pacifici. 302. 1. c.

Beneficia qui procurant alijs, vt de eis postmodum ad libitum suum disponant peccant, non alijs. ibid. d. in Beneficio ius acquiritur, eo ipso quod Papa signat supplicationem collationis. ibid. 2. a.

Beneficium ad erigendum non licet dare multa bona, vt postea erigenti conferatur. 104. 1. d.

Beneficium qui obtinuit per simoniam ab alio se ignorante commissam fructus extantes durante ignorantia perceptos tenetur restituere secundum quosdam. 100. 2. a. * ibid. b. in Beneficijs caeteris paribus indigena est praeficiendus extero. 115. 1. a.

Beneficium post irregularitatem ante dispensationem obtentum nemo retinere potest. 113. 1. d. restitutio tamen eius potest aliqua ex causa arbitrio boni viri differri. ibid. e.

Beneficij quaerendi in impetratione, facienda est mentio de beneficio iam quaesito. ibid. 2. b.

Beneficium qui bona fide suum esse credit, licet non sit, eidem deferuendo, distributiones & partem fructuum, quam alteri inferuienti dedit potest retinere. 106. 1. d. *

Beneficium adeptus per simoniam a se ignoratam potest illud tenere cum dispensatione episcopi nisi sit praetura. 107. 1. d.

Beneficium qui adeptus est per simoniam, potest aliud adipisci sine dispensatione. ibid. Beneficij collatio facta homicida vel alias irregulari est ipso iure nulla. ibid. f.

Beneficium obtentum per simoniam propriam; nullus potest rursus consequi sine dispensatione Papae. ibid. 2. a. in Beneficio intrusus sit inhabilis ad illud licet non ad alia. ibid. b.

Beneficiarius sciens quaedam per suum fratrem iurisperitum tractari, quae simoniaca esse ignorabat, non incurrit ob illa excommunicationem. 108. 2. a. b.

Beneficij collatio facta per simoniam eam ignorantem, an sit ipso iure nulla quaeritur & resoluuntur negatiue. ibid. c. d. tenetur ad illud beneficium renunciandum sed valet collatio. ibid. e.

Beneficiarius occulte excommunicationem monere debet confessorius, vt restituat distributiones. 168. 2. f. * Beneficiarius absolutus ab excommunicatione potest retinere fructus alios à distributionibus. 269. 1. b. Beneficiarius qui omisit facere professionem fidei an per Concilium Tridentinum amittat ius omne in beneficio, quaeritur & concluditur non. 274. 1. d. e. * ob id non praesumitur haereticus. ibid. d. Beneficij valoris expressio secundum taxam Cancellariae sufficit vt prouisio eius valeat, sed non ad compositionem faciendam de fructibus male perceptis. 277. 2. d. *

Vide renunciatio, resignatio, simonia & multa huiusmodi.

BIGAMVS, BIGAMIA.

Bigamus potest esse conuersus laicus. 293. 1. e. Bigamus qui contraxerat clam cum corrupta, quae illo absente alteri nupsit religionem ingressus, & ordinatus est irregularis, & dispensatione Papali indiget. ibid. f.

Bigamiae impedimentum non contrahit qui cum vnica & virgine nulliter propter impotentiam contraxit, matrimonium. 74. 1. a.

Bigamiae irregularitatem laicus non contrahit, qui cum muliere corrupta nulliter contraxit. 75. 1. e.

Bigamiae tres species vera, similitudinaria & interpretatiua. ibid. f.

Bigamus est non trigamus post virginem viduam ducens. 76. 1. b.

Bigamus cur ineptus iudicetur ad ordines, quae ratio militat tam in eo qui est trigamus, quam qui bigamus est. ibid. c.

Bigamus ordinata tonsura ab episcopo ei collatum beneficium non valet. ibid. 2. a.

Bigamia fundamentum habuit in Paulo, sed tamen iure canonico inducta est. 102. 2. f. Vide irregularitas.

BLASPHEMARE, BLASPHEMIA.

in Blasphemiae vitium quale nam quidam episcopus, edictum tulit. 87. 2. e. reprehenditur quod nimis breue ad reuelandum tempus praefigat. 88. 1. a. & quod sit obcurum. ibid. b. & ob multa alia. ibid. c.

Blasphemare est dicere tacite vel verbo aliquid contumeliosum contra Deum & Sanctos. 127. 2. b. *

Blasphemans D. Petrum & 12. Apostolos duo tantum peccata committit. 129. 1. a. * Blasphemi & iniurij in Deum & Sanctos quomodo absoluedi. 232. 1. b.

BONIFACIVS.

Bonifacij VIII. extrauagans in nouata per Gregorium XIII. de datis & acceptis, & non videtur fuisse vsu recepta: sicut illa Gregorij, quoad denunciations quas praecipit. 247. 1. c. *

BONVM, BONVS VIR.

Bona sunt illa alicuius quae superant aere alieno deducto. 52. 1. c.

Bona constante matrimonio quaesita iure Caesareo pertinent ad maritum, nisi aliud statutum vel consuetudine seruetur. 52. 1. a. * Bona & non mala dicenda est illa actio, quae in bonam vel malam partem exponi potest. 100. 2. e.

Bonorum tria genera, vita, fama, & pecuniaria, & restituenda non sunt minima, cum iactura maiorum. 112. 1. c. Bona mobilia ab hostibus capta sunt capientium. ibid. 2. b.

Bona illa dicuntur esse à mortuo relicta, quae superant deducto aere alieno. 209. 1. d. Bona delinquentis confiscata occultans tenetur illa sicco reddere. 217. 2. c.

Bona aliqua sibi relicta sine solemnitate retinens iuste retinet, quamuis priuari à iudice possit. 219. 2. e.

Bona vincularia transire ad propinquiorem vinculantis, & non vicini possidentis falsum. 228. 2. a.

Bona certa sunt incertis potiora, hoc caeteris paribus est intelligendum, & illud etiam & praesentia futura. 325. 1. d.

Bona patrimonialia clericorum non gaudent communiter privilegio bonorum Ecclesiae, nisi in casibus à iure expressis. 381. 2. d. fallit in bonis patrimonialibus, quae habet per titulum suae ordinationis. ibid. e.

Boni viri est nemini nocendo alicui prodesse vel velle prodesse. 267. 2. f. *

BREVIARIVM.

Breuiarium Romanum recitari non potest ab eo, qui habet aliud breuiarium auctoritate publica ante 200. annos compositum, nisi cum consensu episcopi. 367. 2. c. Contrarium autem consultus alibi responderet. 372. 1. d. sed prius responsum probatur à congregatione. ibid. 2. b. Veraque pars probabilis censetur. ibid. d. e. pars negans magis pia est, pars affirmans non damnanda. ibid. e.

BVLLÆ ROMANORVM PONTIFICVM, BULLA CŒNÆ.

Bullæ Pontificum promulgatae Romae quaeritur an obligent ultra montanos, si promulgatae non sint, responderetur negatiue propter non receptionem. 6. 2. b. c. quod non habet locum in Bulla cœnæ. A. ibid. e. Bullas Pontificias Confessarius docere penitentem non tenetur, quas ipse probabiliter ignorat. ibid. c.

Bullæ Pij III. & V. de confidentijs sunt odiosae & restringendae. 20. 1. f.

Bullam cœnæ domini in Fræcia publicari, an auditorij regis Christianissimi prohibere poterit, quaeritur & resoluuntur, NEGATIVE disertissime & copiosissime. 113. 1. a. b. c.

Bullas falsas qui confinxerunt, & acceperunt tantum pecuniae quantum constitissent si verae fuissent tenentur eas pecunias restituere. 219. 2. c. & ea quae eas pecunias acceperunt. ibid. d. Cancellariae eas pecunias non tenentur restituere & cur. ibid. e.

Bulla Cruciatæ facit potestatem absoluedi confessorio prauiam satisfactio. 268. 2. b. *

Bulla Gregorij XIII. contra bannitos & diffamatos de crimine capitali quos comprehendat. 253. 2. d. * & rursus 254. 1. c. d. in Bullam cœnæ ut quis incidat capiendos male fructus Ecclesiae quid requiratur. 257. 1. b.

Bullæ cœnæ quatenus habet excommunicari eos qui hostiliter episcopos & Cardinales insequuntur explicatio. 257. 2. c. * in Bullæ cœnæ excommunicationem Praetor incidit subdiaconum in carcerans, & tanquam reum principalem, & testem examinans &c. ibid. e. f. in Bullæ cœnæ excommunicationem non incidit Vicarius fora-

neus qui impediuit sacerdotem quemdam non audire confessiones tempore lobelæi ob causam. 261. 1. a.

Bullæ cœnæ quatenus excommunicat eos qui per se vel per alium litterarum Apostolicarum executionem impediunt explicatio. 261. 2. a. b. * in Bullæ cœnæ excommunicationem non incurrit, qui fructus clericis debitoris sui stantes pene laicum, per iudicem laicum sequestrari fecit. ibid. e. Vide extrauagans.

C

CADAVER.

CADAVER an possit transferri sine solutione gabellarum, non est ita clarum, & petendum à Pont. max. 136. 2. c. d.

Cadaver hominis humo extractum ad deferendum in Hispaniam cum nondum esset consumptum, concoctum est ad separandum carnes ab ossibus: unde oritur quaestio vtrum Prior monasterij qui in hoc locum dedit sit excommunicatus & concluditur non. 237. 1. e. f.

CADVCITAS.

Caducitatis poenam lex excusans intelligitur de poena sola caducitatis, non de ea quae loco eius ponitur. 202. 2. c.

CAMBIVM.

Cambij pecuniam lex statuens nisi post sex menses exigi non posse est iniqua. 162. 2. d. e.

Cambium per minutum cuiuslibet licitum etiam ei qui non est campfor ex officio. 182. 1. b.

Cambium per minutum exereens, ita vt pro aerea pecunia argentam accipiat, non committit vsuras. 183. 1. b.

Cambium de vno loco ad eundem locum post aliquod tempus cum aliquo auctario est illicitum. 184. 1. b. * Cambium illud an sit iustum in quo literae diriguntur in eum locum, vbi campfor nullas habet pecunias, rursus tractatur ab Auctore, & concluditur esse iustum alijs rationibus. ibid. c. d. Cambium per litteras quatuor concurrentibus licitum. ibid. d.

Cambium praedictum non est cambium sic condemnatum à Pio V. ibid. 2. a. Cambium vt iustum sit requiritur vt nulla habeatur ratio temporis. 182. 1. b. A. Cambia illa praedicta communiter iusta non esse dicuntur. ibid. c. A. Cambium con la ricorsa difficile ab vsura excusatur. ibid. d. A.

Cambium quo campfores dant pecuniam campforis, qui actu non habent pecunias in illo foro, ad quod cambium dirigitur, sit ne iustum fuisse tractatur, & primo forma illius cambij Latine & Italice. 179. 2. b. c. * rationes quibus iniustitia illius cambij probatur. 180. 1. c. f. Hoc genus cambij qui approbant. ibid. 2. e.

Cambij veri proprietates tres, & conditiones quae sunt lucri moderamina quae omnia praedicto cambio conuenire demonstrantur. 181. 1. a. b.

Cambij iustitia in quo sita sit. ibid. d. e. Cambiorum quatuor genera duo iusta & duo iniusta. ibid. 2. b. Cambium hoc iustum reale & verum esse probatur. ibid. d. e. in Campforia arte quoties pars cambians non grauat, & distantia temporis nihil lucri afferit numquam ibi est peccatum. 182. 1. e. Hoc cambium dicitur esse mixtum ex cambio & fideiussione. 183. 1. b. in Cambio per se habetur ratio diuersitatis loci & numismatum, sed per accidens temporis. ibid. 2. a. Campfores cur potius ad suum correspondentem litteras cambij de la recorfa quam ad alios dirigant. ibid. c.

Cambiorum concursus quo campfor pecunias eadem diuersis litteris recipit & remittit licitus. ibid. 2. e.

Cambiorum futurorum interesse post bullam Pij V. certificare non potest, & creditor cum debitore non potest pacisci, quod soluet interesse cambiorum & recambiorum ad tot per centum. 185. 1. c. *

Cambia pro secundis & tertijs nudandis maiora esse non debent quam pro primis. 179. 1. a.

Cambia si non soluantur pro primis nudandis cum debito lucro, potest fieri recambium pro secundis, cum debito lucro. ibid. c.

CAMERARIVS.

Camerarius Papae potest concedere licentiam Iudaeis habitantibus extra statum Ecclesiae exercendi vsuras. 188. 2. c. *

CANONICVS, CANONICVS REGVLARIS.

Canonici infirmi lucrantur fructus in absentia & duo etiam Canonici in seruitio episcopi manentes idem facere possunt. 144. 2. c.

Canonici qui in obsequio episcopi possunt fructus sui beneficij percipere, non possunt percipere distributiones. 145. 1. a.

Canonici praesentes non possunt dare facultatem absentem percipiendi distributiones. 147. 2. c. Canonici Romae residentes pro negotijs sui capituli, consensu licentiam canonico cui satisfactio obligationi quam habet residendi in sua Ecclesia. ibid. e. f. Canonici hi absententes ex consuetudine lucrantur etiam quotidianas distributiones, quae consuetudo valet. 147. 1. c. Canonici hi non vere residere dicuntur. ibid. e.

Canonici qui pro crimine in carcere sunt coniectus de quo fuit, absolutus percipere potest omnia quae alius percepisset. 147. 2. d.

Canonium 40. annis Ecclesiae inferuentem qui liberet ab officijs diuinis, & distributionibus ei assignet absentem nullus est canon. 149. 1. e. Canoniceus exigit residentiam personalem. ibid.

Canonice nobilis excusatur à restituta ob tenuitatem reddituum quamdiu hoc episcopus & Vicarius Papae ei concedit. 150. 2. a. b.

Canonice regularis legitime de curato beneficio prouisus an debeat suae cura deferre, vel manere in suo cœnio, quaeritur & resoluuntur eum in Parochia debere manere. 150. 2. f.

Canonice regulares sunt qui gestant Rochetum album, etiam si alias nullas regulares obseruantias custodiant. 249. 1. a. b.

Canonicatum & dignitatem in eadem Ecclesia quis retinere potest. 161. 2. b. si tamen residentiam requirant erunt incompatibilia quo ad retentionem. sed alterum ipso iure non vacat. 162. 2. a

Canonicatus & dignitas in diversis Ecclesiis sunt beneficia incompatibilia secundum generis, sed in eadem Ecclesia non sunt incompatibilia, neque primi neque secundi generis. 162. 2. c. d

Canonicatum & dignitatem potest quis obtinere in eadem Ecclesia sine dispensatione Papae vel episcopi. ibid. e. Canonici occulti haereticis & postea reconciliati distributiones, cui sunt restituenda. 165. 1. a

Canonicatus & praebenda praenuntiarum sede vacante a capitulo concessa quomodo valida esse possit vel non. 169. 1. b. c. Canonici habent ius optandi potest si vult optare praebendam minorem. 174. 2. b. Canonici ut canonicus simplex non habet successorem. ibid.

Canonicis regularibus iam non dantur beneficia saecularia. 345. 1. b. A. auctor tamen contrarium probat de Canonicis regularibus Congregationis Lateranensis cum dispensatione sui generalis ibid. c

Canonicus regularis factus episcopus querit episcopatum non suo priori monasterio. ibid. 2. d. Canonorum regularium capitulum triennale convocare pertinet ad metropolitanam regionis, ubi est convocandum. 350. 1. a

Canonicus regularis non potest absque dispensatione obtinere beneficium saeculare non curatum. 344. 2. b. sed curatum sic cum episcopi licentia. ibid. e. & sine illa dispensatione beneficia curata consueta regi per regulares canonicos obtinere potest. ibid. e

Canonici habentes ius praesentationis Parochorum convenientes inter se, ut semper duos ex seipsis praesentent, peccantur peccatum acceptionis personarum, & simoniae. 611. 2. f. *

Canonici sic de Ecclesia parochiali prouti tenentur renunciare, alij peccantur simoniam realem vel conventionalem vel mentalem, & nisi praenuntiant absolvi non debent. 621. 2. a

Canonici ut recipiant non licet aliquid dare, quod vel in pauperes vel in fabricam Ecclesiae convertatur. 104. 1. c

Concilium Tridentinum quod videtur permittere dationem in usus pios explicat. ibid. 1. d

Canonicus simoniace promotus, & postea de nouo prouti debet habere viciniam locum. 110. 1. a. * Canonicatus est beneficium simplex licet secundum plerisque residentiam personalem requirat. ibid. e

Canonici regulares separatas domos habere possunt. 275. 1. c. * in eas domos mulieres honestas de causis introducentes nullam censuram incurunt. ibid. d. Canonici regularis quando dicitur a Concilio priuatus voce actiua & passiua quibus priuatus esse intelligatur. ibid. 2. b

Canonici Ecclesiae Cathedralis non est persona in dignitate ecclesiastica constituta, potest tamen esse delegatus Papae. 210. 1. f. * Canonici est beneficium simplex ibid. 2. a

CANONISTAE.

Canonistatum triplex error de impedimentis matrimonij. 9. 2. d. * primus est gradus in Leuitico prohibito obligare nos, qui sub lege Christiana sumus, confutatur. ibid. e. f. secundus est Papam posse dispensare in his impedimentis diuina lege inductis vt nunc, confutatur. 10. 1. c. d. tertius cum dicunt in impedimentis lege Canonica inductis Papam posse dispensare vt valeant prout tunc refutatur. ibid. 2. a

CANTOR.

Cantores Papae post 25. annos non tenentur ire ad horas certis diebus nisi ad Missam, quamvis statutum contrarium habeant & cur. 32. 1. c. d

CAPELLANVS, CAPELLANIA.

Capellanus ordinatus ad titulum Capellaniae Papae est rite ordinatus. 32. 1. f. Capellania Papae non vacat morte Papae. ibid. Capellanus is, qui discessit ob aliquod impedimentum ab ea capella, eo sublato redire debet. 53. 1. a

Capellani triremium visitari possunt, vt alij viatores seruato cuiusque suo tam exemptionis, quam alio iure competente. 117. 1. c

Capellaniae an duae fundantur vt ibi dicitur obligent capellanum ad onera quae ibi dicuntur queritur & resoluitur negatiue. 133. 1. b. c. d. Capellaniae cuidam inferuientes, an teneantur residere iuxta Sixti V. edictum. 145. 1. a. b. resoluitur sic. ibid. c

Capella cum ex perpetua sit manualis amittit ius beneficij. 164. 1. d. & hoc fieri potest iuxta de causa. ibid. e. Capellano quid faciendum, qui in huiusmodi capella institutus petiit ab ordinario confirmationem. ibid. f. de Capella haec quid patronus & capellanus iure poli & fori facere debeant. ibid. 2. b

Capellanus habens capellaniam, cui missa indefinite dicenda sunt eius valoris qui describitur, tenetur Missam toties dicere quoties deuote & commode potest. 155. 2. a. Missa a dicenda cum Capellano quae causa non excuset. ibid. Capellania illa quae iusto salario instituta est, facta facultate haereditaria, vt possit praesentare quem voluerit, & sine causa amouere non est beneficium. ibid. d

Capellaniam ad hanc praesentatam licet non sit presbyter debet tamen esse aetatis eius, vt possit presbyter fieri. ibid. e

Capellanias duas obtinens in vna Ecclesia quarum vna est in vno altari, altera in altero non habet incompatibilia. 160. 1. c

Capellania illa non est beneficium ecclesiasticum quae auctoritate priuata patroni instituta, habet capellanum manualement. 155. 1. a

Capellaniam hanc qui non est presbyter tenere potest. ibid. b

Capellanus habens certam capellaniam non tenetur celebrare quotidie. ibid. f

CAPITVLVM.

Capitulum representatiuum non potest tollere facta in Capitulo generali auctoritate Papae. 17. 2. c. neque etiam quae a Capitulo generali sunt statuta sententia definitiua, sed sic facta reuocabilia. ibid. d

Capitulum representatiuum, vel eius Praepositus, debet praenotare ea, quae iuste reuocari possunt, & non alia. ibid.

Capitulum non potest dare vocem aliquibus in eligendo, quibus ea non competit. 12. 2. f

Capitulum non debet nocere defectus vnus de capitulo clandestinus, eius legitime factus. 16. 2. a

Capitulum succedit sede vacante, in omnem iurisdictionem per se vel per alium exercendam. 60. 2. e

Capitulum sede vacante succedit in iurisdictione ordinaria episcopi, & potest dispensare cum illegitimo ad minores, & simplex beneficium. 71. 1. c. d

Capitulum non posse eligere praelatum eo absente, qui si adesset praesideret, nullo iure cauetur. 81. 2. c

Capitulum sede vacante habens iurisdictionem potest eam exercere in singulos de capitulo & decanum ipsum. 92. 1. d

Capitulum alicuius Ecclesiae & singuli eius sunt ciues eius ciuitatis, in qua sunt. 93. 1. c

Capitulum quando aliquid intimandum est, quod ab omnibus perfici debet, id eis est congregatis capitulariter intimandum. 121. 2. a. nisi sit actus meri facti, quod potest singulariter expediri. ibid. d. non autem inutiliter expediri ab eis non potest, nisi constituant maiorem partem capituli. ibid. e

Capitulo debitum, si non soluat eo anno, quo est debitum, potest solui alio, in quo erunt aliqui, qui non fuerunt quando deberi coepit. 220. 1. d. * Capitulo interdicto non sunt interdicti singuli de capitulo. 234. 1. c

Capitulo debitum, non censetur debitum a singulis capituli. 245. 2. e. * Capitulo suspensio collationes beneficiorum eius non iudicabuntur inualida. 273. 1. d

CAPSARIVS.

Capsarius cuius domini consentiunt vt vtatur cambio ad minutum, eo potest vt. 182. 2. d

Capsarius non potest quatuordecim vnus scutus a se emptis adicere pro errore quem in computatione facit vel facturus est. ibid. e

Capsarius non peccat etiam si domini expresse non consentiant, & ille illud cambium ad minutum sine damno dominorum exerceat. 183. 1. b. Capsarius accipiens pecuniam satisfacit reddendo valorem institutum a principe. ibid. 2. d

CARDINALIS.

Cardinalis non est inhabilis ad beneficia saltem simplicia. 40. 1. d. Cardinali afferenti aliquid sibi creditum esse viuz vocis oraculo creditur. 81. 1. e

Cardinales quomodo alij alijs praecedant. 91. 1. a

Cardinali inferuientis Canonici lucrari potest sui beneficij fructus sed non distributiones. 146. 1. a. Cardinalis vnus testimonio etiam in rebus in quibus de praesidio alterius agitur status. 124. 1. a. dummodo tria concurrant & quae illa sint. ibid. c

Cardinali saltem iurato dicenti quod Papa viuz vocis oraculo huiusmodi facultates concesserit creditur, idque stylus curiae seruat. 214. 1. e

Cardinalitiam dignitatem vt assequatur, qui dat aliquid committit peccatum Simoniae. 88. 1. f. * sed si Papa sciat & consentiat non incidit in poenas, humanas, sed sic in diuinas. ibid. 2. b

CAROLVS.

Carolus VIII. Galliae rex praeter Minimorum multa coenobia in Gallia constructa, erexit Sanctissimae Trinitatis in vrbe coenobium. 354. 1. d. Caroli II. Neapolis & Siciliae regis fundatio Ecclesiae collegiatae S. Nicolai valde illustris, & questio de ea re mota. 156. 1. a. b

CARTHVSIVS.

Carthusianorum religio an sit strictior religione Minimorum queritur, & asseritur esse Carthusianorum. 271. 1. d. e. Carthusianorum religio in quo sit arctissima. ibid. f. Carthusianorum abstinentia qua illi carnibus numquam vescuntur, maior est Minimorum abstinentia, qui eis in aegritudine vtuntur. ibid. 2. b

Carthusianorum statuta eos obligant ad mortale non Minimum. ibid. c. ad Carthusianos possunt transire ex aliis ordinibus, non contra. 272. 1. e

Carthusianus ex iusta causa ad Minores transire potest. ibid. f

Carthusianorum statutum quod obligat proprietarios summam excedentis valorem trium solidorum ad consistendum &c. est iustum. 329. 2. a

Carthusianos quantae quantitatis appropriatio reddat reos peccati mortiferi, queritur. & responderetur non esse quamlibet minimum. 330. 1. d. e

Carthusianum reddit reum peccati mortalis appropriatio tantae quantitatis, quanta redderet laicum furantem reum peccati mortalis. 331. 1. e. f

Carthusianorum Capitulum & Priores possunt suos subditos excommunicare. ibid. 2. d. Carthusianorum donati sunt subditi & excommunicantur ob proprietatem vt alij ibid. f. Carthusianus furans vel impendens sine licentia summam trium solidorum vna sola vice vel pluribus est excommunicatus. 332. 1. d

Carthusi

Carthusianum non excommunicari propter minuta furta etiam quando ea peruenerint ad dictam quantitatem verior sententia est. 332. 1. d. Carthusianus qui cepit aliquam rem de bonis monasterij sine licentia, quam non potest restituere, tenetur se manifestare, alioquin erit excommunicatus. 331. 1. b. Carthusianus qui appropriauit sibi ultra quantitatem trium solidorum, & fecit restitutionem sufficientem ante lapsum termini a Priore praesidi non excommunicatur. ibid. 1. d. e. Carthusianorum priores non possunt remittere suis monachis manifestandi sibi appropriata obligationem. ibid. 2. c. & per nullam remissionem suam excusantur ab obligatione fructuum deauocationem. 1. d. & non beneficerent, si remitterent eis appropriata. ibid. e

Carthusianorum priores possunt subdelegare alijs confessarijs, potestatem absoluedi monachos proprietarios, & ab excommunicatione. 334. 1. a. Carthusianus a peccato proprietatis absolutus per cruciatum tenetur iterum confiteri. ibid. b

Carthusianus per bullam Cruciatum absolutus non potest ab excommunicatione proprietatis in causa nisi manifestet. ibid. e

Carthusianus qui furaretur ob vltimam monasterij non peccaret bis, sicut qui furaretur vt sibi appropriaret. 334. 2. c

Carthusianorum statuto quo excommunicantur qui sibi appropriant ultra valorem trium solidorum non aduertitur Concilium Tridentinum, quod statuit, ne quis pro re leui excommunicetur. ibid. e

Carthusianorum Prior male impendens vel approprians, quamuis non manifestet non est excommunicatus. 335. 1. a. b

Carthusiani qui dant vel accipiunt litteras sine licentia Prioris quando peccant peccatum proprietatis & uando non. 335. c. d

Carthusiano simplici non licet de ijs quae sibi ex sua sustentatione reliqua a sunt sine licentia superioris impendere. ibid. 2. c

Carthusianorum Priores quid considerare debeant in acceptandis vel reiciendis legatis, quae subditis ipsorum conceduntur, quandiu eis superior vti voluerit. 336. 1. e. f

Carthusianus de licentia Prioris potest accipere pitantias Missarum impendendas in aliquos pios usus. ibid. 2. c. d

Carthusianus confiteri debet peccatum proprietatis atquequam Missae, vel communicet. 336. 2. c. Carthusianus qui confessus est & communicauit sepe, & peccatum proprietatis non est confessus vsque ad diem coenae, tenetur omnes confessiones praeteritas repetere. 337. 1. b. nisi simplicitas eum exualeret. ibid. d

Carthusianorum confessatio in absentia Priorum consistenda sunt peccata omnia reseruata & non reseruata, reseruata, deinde Priori quam primum poterit sunt consistenda. ibid. e. f. Carthusiani ista confessio potest esse sacramentalis vel non. ibid. 2. a

Carthusianus Priori reuertenti vel eius commissario sola reseruata confiteri debet. ibid. b. Carthusianus peccatum proprietatis confessus vicario, non tenetur iterum confiteri. Priori. ibid. c. d

Carthusianus non tenetur manifestare alienata vel dispensata de licentia Vicarij, nouo Priori, nec manifestatam proprietatem visitatori, rursus tenetur manifestare. ibid. e

Carthusianus potest mittere amicis proxeniolis fructus sui hortii cum licentia tacita vel expressa. ibid. f

CASSINENSIS.

Cassinensis e monasterio exeuntem qui sine licentia sui Superioris in alia religione receperunt excommunicantur. 172. 1. b. Cassinensis ille monachus qui ex suo coenobio non petita licentia discesserit ad illud redire tenetur. ibid. c. ad Cassinenses regularis Tertianorum transire potest pecca sed non obtenta licentia. ibid. 2. c

CASTRATVS.

Castro ad medicis potest sine vlla dispensatione ad omnes ordines promoueri. 73. 1. d

Castro & omnis impotentia coeundi, nisi sit per eam contracta irregularitas non impedit ordines. 74. 1. b

CASVS.

Casus exceptus a regula generali extendi potest debetque ad similem casum. 339. 1. d

Casus omnis habetur pro omisso, & prouiso specialis in vno regulariter non extenditur ad alium, sed statui prouisioni communi. 344. 1. b

Casus legis vbi est, non est locus dubitandi. 350. 1. a. Casus omnis habetur pro omisso & relinquatur iuri communi. 353. 1. d

CATECHIZARI, CATECHISMVS, catechumenus.

Catechizari qui petit, non tenetur se obligare ad suscipiendum baptismum nec se separare ab alijs quibus cura est, nec eos episcopus seu parochus alere. 337. 1. f

Catechismo quot & quanta Christianorum millia indigeant. ibid. 2. a. Catechizare oportet denuo paruulos, sed hoc factu difficile censetur. ibid. e. Catechumenorum sustentationi largiter in vrbe prouisum est. ibid. d

Catechizari qui volunt contra voluntatem parentum infidelium sustentari debent. ibid. e. Vide cognatio.

CATHOLICVS.

Catholicus qui degit inter haereticos, tenetur habere propositum nunquam negandi se esse Catholicum. 129. 1. e. * Catholicus inter haereticos degens quando tenetur inde exire, & quando non. ibid. 1

Catholici an licite possint haereticorum funeribus interesse, queritur. 130. 1. e. f

Catholici qui comitantur funus haereticum more haereticorum sepe pellendi, triplici ratione videtur peccare. 130. 2. b. * sed haec non ob stare concluduntur. ibid. c. Catholici deducentes funus haereticum non denunciati ad sepulturam profanam solo affectu humanitatis

non videntur peccare. ibid. d. sed deducentes funus haereticum ad locum sacrum peccant. ibid. e. si deducant animo fanendi haereticis peccant & sunt excommunicati. 131. 1. a. timore non excusantur ne displiceant suis amicis & cognatis. ibid. Catholicus potest communicare proximo suo regulariter, sed fallit quando id ei iuxta lege prohibetur. ibid. e. Catholici terrarum vbi magistratus haereticus vel infideles imperant, tabernas claudere possunt, in quibus operantur, diebus festis ab haereticis vel infidelibus institutis. ibid. f. modo hoc faciant non consentiendo ritibus infidelium. ibid. 2. a

CAVSSA.

Causa solum impulsua potest esse illa sine qua non fieret actus quam modo ob eum principaliter non nat. 65. 2. d. e. * Causa principalis non bene definitur qua cessante cessat effectus. 67. 1. c. d

CAVELA.

Cautela abundans non nocet. 250. 2. c. * CENSURA, CENSURATVS.

Censura nec irregularitas non videntur infligi ipso iure nisi exprimitur. 49. 1. c

Censura timenda est ac seruanda etiam si iniusta modo non sit nulla. 272. 2. f. Censura non est iure nulla propter omissam correctionem fratrem. ibid. Censuratus tribus censuris potest exercere iurisdictionem quam habet publica & valent ea quae agit vt iudex, donec denunciatur. 273. 1. a. Censura lata sine monitione valent, ipso iure, & appellatio non suspendit eas, declaratio tamen quod quis incurrit eas, sine citatione fieri non potest. ibid. e

Censura omnes in multis conueniunt, & in multis differunt, vnde vna nomine alterius appellari potest. 276. 1. f. * Vide excommunicatio & ceteras.

CENSITICI CENSVS.

Censitici contractus fieri possunt sine superioris licentia. 193. 1. f. Censu pretium iare communi non est taxatum saltem redimibilis, statui tamen potest, sed non a ciuitate, quae recognoscit superiori. ibid. 2. b. Censu perpetui continui possunt sine circumstantiis requisitis a Po V. ibid. d. De censu Bulla Pij V. cur non comprehendat censu perpetuos antea approbatos. ibid. c. Censu emi non potest pecunia debita longe antea secundum Bullam Pij V. 194. 1. c

Censu ante Bullam Pij V. potuit pecunia ante debita, emi, & solui in alia re quam in pecunia. 194. 1. d. idem habetur. 196. 1. e

Censu si non solueretur poena, apponi potuit, restitutionis fortis ante Pium V. 16. d. Censu percipiendi qui est in possessione eo fraudari non potest, quod si non sit, negari potest. ibid. c

Censu redimibilis nullum certum pretiu est, irredimibilis vnum pro viginti. 196. 1. f. Censu contra Bullam Pij V. factus reprobatur. 197. 1. a. reformandus est iuxta illius formam. ibid. d

Censu redimibilis super rem immobilem positus eo pacto, vt si res incapax inueniatur, positus censetur super omnibus bonis constituentis, est contra Bullam Pij V. 197. 1. e. f. an pactum illud vt si res incapax aequipolleat fideiussori queritur & negatur. ibid. 2. a. Censu non potest constitui super persona, ita vt actio personalis nascatur contra illum. ibid. d. in Censu emptione non habenda est ratio valoris censurariae rei modo possit reddere tantu quantum valeret censu. ibid. f. In censu fideiussor dari potest quod possit vendere illum & quod est bene impositus. 198. 1. a

Censu soluendus est eo tempore, quo inter partes conuenit, regulariter autem in fine anni. ibid. b. c. Censu soluendi fideiussor dari non potest. ibid. d

Censu cum pacto vt soluat liber ab onere, & gabella potest esse contra Bullam, & non. 198. 1. e. Censu ante Bullam Pij V. poterat constitui super omnibus bonis immobilibus & mobilibus constituentis. 199. 2. c

Censu emptio eo magis iustificatur, quo maiori periculo pretium illius subicitur. ibid. d. Censu annuus super omnibus iuribus cum pacto de retrouendendo probari. ibid. f

Censu annuus super omnibus bonis non posse constitui, quae rationes probent. 200. 1. b. responderetur rationibus. ibid. d. e. Censu est quoddam accidens & manere non potest sine subiecto, & quale sit illud. ibid. e

Censu in contractu in quo clausula apponitur qua nihil in eo contrarium Bullae in v. iure con. rahentes paciscuntur, vel si quid iure irritu esse quomodo excuset, notarium & contrahentes, si quid ille ei bullae contraria habeat. 204. 1. a. b. * Censum annum super bonis suis potest aliqua communis constitucere, vt pretium mutuet pauperibus conseruantiis illam indemnem. 162. 1. c

CHARACTER.

Characterem ordinis puer vel infans si ordinetur vere accipit. 198. 2. f

CHRISMA.

Chrisma quomodo consociendum & quid significet. 64. 1. e. 281. 1. a. & 282. 1. v. ngo deducitur, & vnctionem proprie designat. ibid. 2. b. Vide balsamum.

CHRISTVS, CHRISTIANVS.

Christus paupertatis amicus Apostolos pauperes no obligauit ad balsamum emendum rem tanti pretij. 64. 2. e. Christo multi crediderunt qui habuerunt paruam motiuum, & multi non, qui habuerunt magnum. 67. 2. c

Christus largum se promittit erga suos ministros. 144. 2. d

Christi consilia non obligant de precepto ad sui obseruantiam. 189. 1. d. Christi D.N. Passio nos iustificat & contristat. 321. 1. d

Christus

Christus est Dominus omnium redituum Ecclesiasticorum, & Papa eius supremus administrator. 381.1. a
Christum incarnari & nasci ex muliere, & pauperem vitam ducere quomodo necessarium non fuerit. 127.2. a.
Christus exponens suam vitam non seipsum occidit, sed permisit se occidere. 140.1. b. *

CITATIO, CITARI.

Citatio partis regulariter in processu necessaria, sed non semper. 115. 2. a
Citari in alio loco quam de iure requisito nemo potest, nisi quando executori data est talis potestas ob non tutum accessum. 123.2. b
Citatio pertinet ad defensionem & defensio debetur iure naturæ, quæ à nullo principe tolli potest. 134.2. f. *

CIVITAS.

Civitate in aliqua habitans studiorum causa distante à suo domicilio potest congeri, sub iudice illius. 266.2. a. *

CLAUSULA.

Clausula in aliqua dispositione posita ad omnia illius capitula refertur, fallit. 191.2. a
Clausula posita in vna parte dispositionis, censetur referri ad omnia contenta in illa. 108.1. a. *

CLAUSURA.

Clausura regularium iure humano non diuino inducta. 28. 2. a
Clausura monialibus professis cur indicatur non oblati. 340. 1. d

CLERICVS.

Clerici ea lege non tenentur, quæ prohibet ne equi extra regnum distrahantur. 15. 1. b. c. Clericum non includit statutum vetans alienare in non subditum. ibid. d
Clericus peregrinus faciens fidem de sua celebratione ad celebrandum admitti potest. 77. 1. d. Clericos seculares parochi hortari possunt, vt doctrinam Christianam in scholis doceant, sed non cogere. 85. 1. d. e

Clericus nullus minorum ordinum patrocinando peccat nisi sit beneficiarius. 98.2. d
Clericus ex cuius patrocinio mors sequuta est irregularitatem incurrit, & dispensatione indiget. 98. 1. d. Clerici iure tantum humano ab armis in bello iusto tractandi arcentur. 102. 1. e. Clericorum statui arma bellica sunt contraria. ibid. f

Clericus licet in lege veteri bellare & sanguinem fundere. 101. 2. d. Neque hoc eis prohibuitur est iure naturali, & diuino positio in lege Evangelica. ibid. e. f. Clerici & episcopi ad bellum iustum hortari licet. 103.1. a. Clericis sententia sanguinis condemnare non licet. ibid. b. Clericis iure tantum humano bellare & sanguinem fundere prohibuitur. ibid. d

Clericus peccat ferendo testimonium in criminalibus, quando eius testimonio mors posset sequi vel mutilatio. 125. 1. e
Clericus ordinatus minoribus cui non constat an sit prima tonsura initiatus quid facere debeat. 118. 1. a
Clericus fornicator notorius, si celebret ante poenitentiam sit irregularis, nec sufficit interior poenitentia, sed ad excusandum eum in foro exteriori requiritur exterior. 144.1. f

Clericus si semel cum muliere conuersationem habeat, an in Conc. Trident. decreto comprehendatur queritur & resoluitur affirmatiue. 144.1. f. Clericum propter vnam simplicem fornicationem antiqua iura deponendum censuerunt. ibid. d. Clericis habere concubinas, aut alias de quibus suspicio possit haberi fuit prohibuitur, vel ad illas accedere. ibid. e

Clericus est irregularis qui inuentus cum muliere, & inuafus à marito, cum moderamine eum interficit, & qui adulteratus est, si postea vxor ob id à marito occiditur. 150. 2. e. Clericus adulter est irregularis, eo quod maritus id suspicans percussit vxorem, quæ ob id abortiuit, sed aliud visum est Gregorio XIII. 151.1. a
Clericus secularis potest de suis bonis patrimonialibus vel quasi eo modo disponere quo laicus. 214. 1. b. Clericus non potest testari de fructibus suorum beneficiorum iure communi. 215.2. e

Clericus secularis beneficiarius potest dispensare bona sui beneficii in suos decentes vsus & superflua in vsus pauperum. 215.1. b
Clerici seculares & regulares degentes in vrbe possunt disponere in vita & in morte de omnibus bonis quæ sitis etiam ex fructibus suorum beneficiorum. ibid. d. Clericis omnibus potest facere Papa testandi facultatem & cur. 216.1. a
à Clerico filio familias ludente alea de bonis, quæ à patre sunt rationis suæ gratiæ dantur, qui aliqua lucratur non tenetur restituere. 218. 1. c. d

Clerici bona quæ sita per industriam & laborem suum, sunt vere patrimonialia, & quæ sita ratione officij & ordinum sunt quasi. 219. 2. a
Clericus de his bonis perinde potest disponere ac laicus. ibid. b. Clericus negotij principum in curiâ etiam recepto stipendio agere potest. ibid.

Clerici quicquid querunt fere malis artibus querunt. 221.1. c. d
Clericus qui ob tacitam fidem datam de restituendo incapax damnatur sicco Ecclesiæ restituit. 224.2. f
Clericus omnis sacris non initiatus, nec beneficiarius potest omnia facere quæ laicus. 232. 2. e
Clericus solvens sponte collectas peccat, sed non excommunicatur, exigens autem sic. 381.2. e. f. Clericus minorum ordinum carens beneficio non peccat vtens arte medica, sed sic sacris ordinatus, vel habens beneficium. 383.1. a

Clericus medicinae artem exercens non incurrit vllam censuram licet peccet. 383.1. b. non peccat etiam causa necessitatis vel pietatis illam exercens. ibid. e. indiget dispensatione ad curandos quoscunque. ibid.

Clericus qui in minoribus patrocinatus est, non indiget dispensatione aliqua, nisi irregularitatis, si mortis vel mutilationis causam dedit. 384.2. b
Clericus patrocinando in causis ciuilibus seu ecclesiasticis, non incurrit excommunicationem. 384.2. a. peccat tamen si habeat beneficium. ibid.

Clericus non potest dare mandatum ad agendum criminaliter contra hominem cidam neque ciuilitate nisi cum protestatione. 217.1. b. *

Clericus pater contra occisores filij agere non potest velut contra occisores, sed contra iniurios sibi. ibid. Clericum qui vnum plures vno impetu percussit; semel tantum excommunicatur. 228. 1. f. sed si vno ictu tres clericos percussit ter. ibid. 2. e
Clericus præmissa protestatione potest sine metu irregularitatis agere contra delinquentem ciuilitate pro suorum bonorum recuperatione. 142. 1. f. * potest etiam conquestionem prosequi, & facere omnia ad obtinendam victoriam super sua conquestione. ibid. 2. a

Clericus non potest petere, vt fur capiatur, si non erat necessaria captura furis, vt sententia contra illu exequeretur, alioqui sic. ibid. b. Clericus in bello iusto alitens etiam si peccet, & vulneret, non est irregularis, si ipse non occidat. ibid. e. Clericus aliorum iniuriam criminaliter prosequi non potest, imo nec suam sine protestatione. 141.1. f. Clericus insequens furem non est irregularis, si ab aliis occidatur, nec malefactorem si se interficiat. ibid. 2. c

Clericus iuuans chirurgum ad sciendum aliquod membrum quod arte chirurga abscindi debet non sit irregularis. 144. 1. a. *

Clericus non potest eligere iudicem in criminalibus de mandato eius, cuius est iurisdictio. 145.2. e. Clericus qui opem fert homicidio alius iusto est irregularis sed non indispensabilis. 156. 1. c
Clerici percussio illa enormis est, ex qua multum sanguinis effluit, & macula aliqua relicta est, & non potest ab episcopo absolui. 164.1. d. * nec excusatur ob ætatem maioris impubere, sed sic ob paupertatem & patriam potestatem. ibid. e

Clericus minorum ordinum potest epistolam cantare sine manipulo, imo & Euangelium sine stola. 198. 2. b. * Clerici & religiosi oua comedendi facultatem habentes in Indiis, quando per Bullam Cruciatæ ea non possunt comedere. 208. 2. f
Clericus minorum ordinum ante 14. annum non priuatur privilegio canonis, sicut privilegio fori per Concilium. 212.2. e. * Clerici privilegium fori ad maximam regum instantiam ne iurisdictio eorum fraudaretur, videtur imminutum. ibid. f

Clericis minorum ordinum ante 14. annum non omnibus privilegium fori sublatum est. 213.1. a. * A. Clerici quinam privilegium fori videantur perdere. ibid. d. e. Clericus se immiscens enormibus nullo iure perdit privilegium fori antequam moneatur. ibid. f
Clerici sacro ordine insigniti nullo modo à iudice laico puniendi. ibid. 2. b

Clericum in Gallia ob portum armorum iudices laici priuare possunt armis ex consuetudine immemorabili. 255. 1. f. *

Clericos arma portantes cur noctu iudex laicus cupiat. ibid. 2. d
Clericum laicum ad impediendum delictum & scandalum vitandum retrahere & capere potest. 256. 2. e. * Clericum percussis aliter quam pro moderamine inculpate tutelæ sui & proximi est excommunicatus. 264.1. c
Vide ordo, presbyter, beneficium, & infra alia.

COADIUTOR, COADIUTORIA.

Coadiutor archiepiscopi non potest eo nolente beneficia conferre, & alia facere, quæ archiepiscopus ipse per se vult facere. 168. 2. e
Coadiutor iure communi ordinario creatus facere tenetur omnia, ad quæ datur, & si cui datur tenetur facere, & ex rebus beneficii tenetur viuere. 167.2. d. Coadiutor cum spe futuræ successiois datus & cum ampliacionibus & restrictionibus nõ est iure communi datus. ibid. e
Coadiutor archidiaconi qui sic iure extraordinario datus est, non tenetur seruire archidiaconati. 168.1. a
Coadiutoria data ob vnam causam, non censetur data ob aliam. ibid. 2. b
Coadiutor archiepiscopi pallio vti non potest, donec sit archiepiscopus. ibid. d. sed sic benedictionem dare, & ordines conferre si sit consecratus episcopus. ibid.

CÆCVS.

Cæcus qui horas dicere non valet sine dispensatione eas omittat. 372. 1. b

COEMETERIVM.

Coemeterij reconciliatio eisdem casibus facienda, quibus sit Ecclesiæ reconciliatio. 365.1. a
Coemeterium simpliciter auctoritate episcopi deputatum ad sepeliendum, si polluat per presbyterum, aliàs per episcopum reconciliandum. ibid. c

COGNATIO CARNALIS, SPIRITUALIS, LEGALIS.

Cognatio carnalis ad aliquos effectus nocet in rerum Ecclesiasticarum tractatu, sed prodest ad præsumendum donationem quæ non esse. 204.1. c

Cognationem

Cognationem spirituales non contrahit non baptizatus tenens baptismum, sed sic baptizatus & non confirmatus tenens confirmationem. 27. 1. d. e. * Cognationem spirituales contrahit infans leuans de fonte infantem. ibid. 2. d. e. Cognationem spirituales tunc demum minor contrahit in baptismo vel confirmatione, si habet iudicium ad peccandum moraliter. 28.1. c. d
Cognatio spiritualis an contrahatur per procuratorem queritur & resoluitur negatiue. 28.2. f. * Cognationis tres species carnalis, legalis & spiritualis, alia item harum species. 29.1. c
Cognatio spiritualis vt contrahatur per alium consuetudine induci potest. 29. 2. a. Cognationem spirituales contrahi per alium consuetudine non est inductum. ibid. b
Cognatio spiritualis quomodo nobilior sit quam carnalis. 30. 2. f. * Cognatio oritur ex omni copula licita vel illicita iure Cæsareo. 38.2. d. ex ea post baptismum nascitur impedimentum impediens & dirimens, sed non ex affinitate. ibid. e

COLLEGIUM, COLLEGIALITER.

Collegium nullum Ecclesiasticum potest constitui in vno, constitutum tamen venire potest ad vnum. 35. 1. c
Collegia & corpora, sine auctoritate legitima collecta regulariter sunt illicita nisi causa religionis. 116.2. d. Collegium laicum est, & non mixtum, in quo maior pars sunt laici. ibid. Collegium illud simpliciter laicum & secundum quid Ecclesiasticum vocari potest. 117. 1. b
Collegialiter quæ aguntur, in his sententia maioris partis præferuntur minori. 169. 2. c
Collegium sacerdotum cui quidam legauit sex scuta cum onere singulis annis dicendi vnam Missam, an possit illa inter se diuidere, & dicitur non. 172.2. b. Collegium aliud est, & aliud singuli de Collegio ibid. c

Collegium & concilium aliud est à singulis collegij vel concilij. 192.1. d
Collegia pro pauperibus scholasticis erecta spiritualibus sunt annexa, & non licet locum in eis vnum vendere. 106. 1. e. * pro Collegijs huiusmodi pecunia accepta, est restituenda pauperibus de consilio. ibid. 2. b. vel ab eo qui dedit impetranda. ibid. c. Collegio debitum potest ei restitui tempore aliquorum, qui non erant de ipso collegio quando cepit deberi. 220.1. c

COLONI.

Colonus adscriptitios domini vindicare sibi possunt, & eos quomouque proficiuntur persequi. 13. 2. a. quod aqne bene facere possunt Ecclesiastici ac alij. ibid. b

COMES PALATINVS.

Comes Palatinus non potest dispensare illegitimum ad ordines & beneficia. 68. 1. d. e
Commendam perpetuam esse titulum canonicum, & quomodo per cessationem commendæ vacare beneficiu censetur, hoc quomodo sit intelligendum. 164.2. e
Commendatarij prælati æquiparantur proprietariis quoad omnia iura pertinentia ad administrationem. 150. 1. d
Commendatarij S. Spiritus de Saxia an possint præter suum vicium & vestitum de suis redditibus disponere, & reliquum debeant præceptori sui hospitalis reddere queritur & resoluitur negatiue hæc pars postrema. 345.2. a

Commendæ siue perpetuæ siue manuales debent conferri intra sex menses, & non possunt obligari ad villas pensiones insolitas, nec de fructibus illorum superiores durante vacatione accipere. 346. 1. b
Commenda duplex vna temporalis altera perpetua. 156.2. d
Commendæ perpetuæ habentur pro legitimis titulis & earum commendatarij possunt facere quicquid vere titulares. ibid. e. temporalis non dat ius in beneficio, nec commendatarius facit fructus suos. ibid. Commendæ per cessationem vacat beneficium commendatum eo modo quo vacabat ante commendam, & commendam non dat titulum. 164. 2. d

COMMISSIO.

Commissio cum his verbis, in qua conscientiam tuam oneramus, non tollit quin hæc alteri committi possit. 79.2. e
COMMODOVM.

Commodum licet ex sua iniquitate reportare nemo debeat, occasionaliter tamen & mediate potest. 97.1. f. *
Commodum ex sua malitia, neque incommo dum ex sua probitate quis non debet reportare. 144.1. d. *

COMPOSITIO.

Compositio seu noua cõuentio remittit deuoluta, & non deuoluta. 202. 2. d
COMMVNIA.

Communia quæ sunt pluribus vt singulis, maior pars in his non potest minori parti præiudicare, fallit in multis. 95.1. b
CONATVS.

Conatus puniendus est regulariter, sed fallit in multis. 33.2. a
CONCESSVM.

Concesso aliquo concessum etiam id videtur sine quo id commode fieri nequit. 38. 2. e

CONCILIVM, CONCILIVM TRIDENTINVM & ALIA.

Concilij generalis decreta non obligant, antequam à Papa confirmentur. 3.2. a
Concilium Tridentinum innouans decreta contra ordinatos sine titulo quomodo intelligendum. 50.1. e. Concilium Tridentinum quando statuit neminem posse ordinare aliquem, nisi de licentia ordinarij explicatur. 59.2. c. d

Concilium Trid. an habeat locum in eo qui ante illud obtinebat beneficium in Ecclesia, in qua pater eius habebat, & nunc is possit querere, queritur & resoluitur negatiue. 71.1. e. f. Concilium Tridentinum explicatur quatenus videtur tollere prælati inferioribus potestas cognoscendi de causis matrimonij. libus. 79.1. a. Concilium Tridentinum quatenus agit de correctione capitularium ab episcopis faciendâ cum consensu canonicorum duorum explicatur. 83. 2. a

Concilium prouinciale an possit capere informationem contra aliquem episcopum susseptum, ad effectum transmittendi processum ad Rom. Pont. queritur, & resoluitur negatiue. 115. 2. d. e
Concilium Trid. an deroget cap. de cetero & cap. ad audientiam queritur & resoluitur negatiue. 144. 2. b. c. Concilium Trid. quatenus habet vt beneficium conferatur habentibus qualitates ad illas requisitas, quomodo intelligendum. 156. 1. e

In Concilio prouinciali potest aliquid statui suffragantibus alijs episcopis & repugnante Archiepiscopo. 169.2. c. Concilio generali aliter præstet Papa quam Archiepiscopus prouinciali, vel episcopus synodali. ibid. c
Concilium Tridentinum cur professionem ante exactum probationis annum fieri vult, & multa in eo decreto explicantur. 276.2. c. d. Concilij Trid. Congregatio non potest dare licentiam regulari manendi extra claustra. 280.2. d

Concilium prouinciale congregare potest vel Papa, vel Patriarcha vel Archiepiscopus. 275.2. f. * Concilium prouinciale non potest congregare visitator, nisi ab his missus cum facultate congregandi. Concilium. 276. 1. a. Concilium prouinciale quodnam sit. ibid. b

CONCVBINARIJ, CONCVBINATUS, CONCVBINA.

In Concubinarios qua via iudex Ecclesiasticus procedere possit. 86.1. b. c. In Concubinarios clericos, variæ pœnæ instituta. 116.
Concubinatus non erat illicitus Romana lege. 38.1. f. * Concubina est, mulier domi retenta quædam vxor. ibid. 2. a. Concubina filij nati in concubinato non legitimatur per sequens matrimonium: sicut illi qui nascuntur post matrimonium cum ea contractum. 33. 2. b

CONCVPISCERE.

Concupiscere rem alienam in Decalogo quomodo prohibuitur. 188. 2. d. Intelligitur de concupiscentia inordinata contra legem iustitiæ specialis. 189. 2. e
CONCVSSIO.

Concussionis crimen committit qui ratione officij duplici capite male aliquid, cuius pœna est ipso iure restitui quadrupli. 261.
CONDITIO.

Conditionis natura est, vt ea adueniente obliget, alias non. 211.1. d. *
CONDVCTOR.

Conductor perpetuus debet soluere impensas refectionis non temporalis. 177.1. f
Conductor non tenetur nisi de culpa leui & leuissima. 202. 1. e. vide locatio.
CONFESSARIVS, CONFESSIO IVDICIALIS, & SACRAMENTALIS.

Confessarius non tenetur monere poenitentem de iure humano quod probabiliter ignorat. 62. e. Confessarius potest absoluere poenitentem non tenentem suam opinionem, si ipse nitatur auctoritate probabilij. 7.1. b. Confessarius non debet negare absolutionem poenitenti, ob crimina non cõfessa, nec tenetur interrogare nisi quandoque. 9. 1. f
Confessio prior præualet posteriori. fallit. 114.2. d
Confessione posteriori per tormenta extorta potius standum est quam priori sine tormentis factæ. 124.1. f. Confessio mulierum de his quæ pertinent ad matrimonium carnale aut spirituale in libero loco fiat. ibid. b

Confessarius religiosus qui pecuniam à poenitente acceptam tradendam suis creditoribus impendit in suos vsus quid facere debeat. 208.1. a. Confessarius potest esse vnus de pauperibus, si restitutio faciendâ est pauperibus. ibid. b
Confessiones bona fide qui fecit coram sacerdote carente iurisdictioe tenetur eas reiterare, quod factu facile esse ostenditur. 211.2. a. b. * Confessiones ab eo factæ qui perseverauit reserue beneficia male quæ sita sunt reiterandæ. 215. 2. c. Confiteri peccatum iam cõfessum nemo iure diuino tenetur. 219. 1. e. Et fustus. 233.1. c
ad Confitendum idem peccatum legitime confessum quis de suo consensu obligari potest. 329. 2. c. Confessio peccati non inducit notabilem famæ iacturam, sed reparationem ipsius. 330.1. a. b. Confitendum est omne peccatū mortiferum ante assumptionem Eucharistiæ. 336.2. e. Confessarius nescit vt homo sed vt Deus, fallum, & potest per scientiam confessionis non eligere in prælatum, quem alias elegisset. 329.2. d. Confessarium cur episcopi & alij prælati possunt eligere. 344.1. a

Confessio sacramentalis facta coram sacerdote rurali ab eo, qui habet in vrbe domicilium est nulla. 19.1. b. * Confessio facta per errorem potest reuocari probato errore hoc quando fallit. 43.1. d. Confessione coniugum standum non est, quando dicunt aliquid quod non est remissibile per consensum partium. ibid. b.

Confessio proprium crimen non est credendum deponentibus contra alios participes suorum criminum. 55.1. b. * Confessio qualificata non potest ita diuidi, vt acceptentur confessio qualitate reiecta 63.1. b. * hoc magis explicatur. ibid. c. Confessio sacramentalis olim quilibet sacerdoti fieri poterat. 207.1. b.

Confessarius quomodo teneatur admonere penitentem, quem scit aliena tenere. 77.2. e. f. * Confessarius potest dicere coniugatis minus legitime copulatis, sed probabiliter ignorantibus eos esse in bono statu. 78.1. c. Confessarius virtute sobelaei approbatus, potest absolueret a confidencia, & a datis & promissis pro iustitia. 206.2. c.

Confessarij alij quam ordinarij facultatem facere consistendi vrile est populo Christiano. 207.1. b. * Confessarij credendum est non solū in ijs quę sunt iuris, sed etiam in ijs quę sunt facti, quando miscetur aliquid iuris in modo faciendi. 222.1. d. *

Confessarius non debet absolueret reuuentem odium & rancorem deponere. 213.1. c. * Confessarius non potest absolueret excommunicatum per monitorium quod qui promulgauit referuauit sibi vel superiori absolutio-nem. 230.1. a. * Confessarius absoluens sub conditione rei futurę delinquit. 233.1. e.

Confessarius habentem plura beneficia, nec de hoc se accusantem, tenetur interrogare, quomodo illa teneat, eumque respondentem quod iuste retineat tenetur absolueret. 225.1. e. * Confessarius audiens confessiones rusticorum non tenetur eos interrogare an alias sint confessi numerum peccatorum. 217.2. a.

Confessarius audiens rusticos qui dicunt se de numero peccatorū & de specie blasphemiarum non fuisse interrogatos debet eos ad confessiones reiterandas adigere vel certe numerum suorum horum peccatorum mortalium exprimeret. 227.2. d. e. * Confessarius potest absolueret Aethiopem, qui vnum vel alterum peccatum confessus alia confiteri nescit. 228.1. a. Confessarius non potest audire Confessiones nauarum imperfectas in periculo tempestatis, vt alios deinceps audiat. ibid. b. nec debet omittere interrogationes quas tenetur facere. ibid. c. Confessarius non tenetur reuelare peccatum per monitorium, quod reuelatum ei est ad sciendum vtrum illud reuelare tenetur. 229.2. d. aliter sic. ibid. e.

Confiteri licet vltimam speciem peccati: necessario confitendi tacita vltima specie peccati necessario non confitenda. 229.1. f. * Confitens excommunicatum quem esse talem scit vel dubitat tenetur iterum confiteri, vel eidem absoluto vel alteri. ibid. 2. e. Confessio eius qui Iobileum fraudare intendens confitetur animo non faciendi in eo requisita non est integra. 233.1. f. Confessio non est iteranda ob defectum implementi penitentiarum. 235.1. b. Confessum religiosi habentibus privilegium iterum teneri ad confitendum suis parochis error est. 237.1. a.

Confessarius secundus virtute Cruciatę electus potest mutare penitentiam prioris confessione penitentis non audita. 235.1. e. * sed iusta de causa. ibid. d. Confessarius ad impediendum peccatum, quod patrat in aliquo conuentu potest dicere prelati tacitis nominibus quid in eo fiat. 235.1. e.

Confessarius debet monere penitentem, vt faciat ea quę sunt necessaria ad remissionem peccati sibi confessi. 269.1. a. * vide sacerdos, parochus &c.

CONFIDENTIA, CONFIDENTIARIVS.

de Confidentijs Bullę Pij III. & V. sunt factę contra Simoniacos, & ad eos ab Ecclesia exterminandos. 21.2. a.

Confidentia illicita an commissa sit a duobus fratribus quorum alter procurauit beneficium intentione vt sibi renunciaretur, alter accipit vt illud renunciaret, & concluditur negatiue. 101.2. d. e. * Confidentiarj ante constitutiones Pij III. & V. cogebantur in vrbe pacta seruare. 103.1. f.

Confidentialis simonia est si comperturantes pacifcantur, quod in certum euentum sibi ipsis priora restituant beneficia. 86.1. b. * Confidentarius sit quidem inhabilis ad obtinenda beneficia, sed non ad ordines suscipiendos, quos a censura absolutus iuste potest accipere. ibid. c. Confidentia in foro exteriori iudicabitur si probatur resignantem ea intentione resignasse, vt tertius cui referuabatur penio, illam in vtilitatem familiarum resignantis conuerteret. 89.1. c. Confidentia quam damnant Pij III. & V. est solum circa beneficia; & non pensiones. 92.2. f. quod probatur 93.1. a.

Confidentia quędam beneficijs licita est, quamuis alia sit illicita, de hac loquitur Bulla Pij V. non de illa. 66.2. b. * Confidentialis intentio damnata a Pio V. est illa de qua expresse vel tacite conuentum est. 67.2. d. Confidentia licita est qua quis renunciat beneficium, cum spe quod ipse dabit illud cuiuspiam eo digno &c. 68.1. c. Confidentia solo animo concepta, & in mente retenta, donec facta fuisset renunciatio, non est illicita. ibid. e. Confidentiam illicitam non arguit accipere fructus beneficij renunciati vel partem illorum. ibid. f. Confidentiarj non est, qui tertio ignorant impetrat beneficium sperans quod ille in sui fauorem retrocedet. 85.1. c.

Confidentia pensionalis duplex vna propria & altera impropria & quę illę. 91.1. c. d. * Confidentię simplices ante bullas Pij III. & V. permittēbantur, sed non simoniacę. 96.2. b.

Confidentia presumitur in foro exteriori, si resignans a resignatario fructus vel pensionem accipiat. 98.1. b. * de Confidentia Bulla Pij III. quid contineat, ibid. 2. c. d. & Pij V. ibid. e. f.

Confidentia sine pacto explicitę vel implicitę non contrahitur. 100.1. b. Confidentia non probatur per dictum socij irati, & contrarij ei, quod dixit in iudicio. ibid. d. Confidentia non committitur dando seu promittendo dare fructus ipsi resignanti, sed simonia. ibid. 2. c. d. Confidentiarum Pij V. constitutio in resignationibus tantum simplicibus non autem in permutationibus locum habet. ibid. f. Confidentia ex sola intentione resignatarij & resignantis non committitur, probata tamen intentio in foro exteriori punitur. 101.2. f.

CONFIRMARE.

Confirmare sacerdos simplex ex commissione Papę potest, sed non sacrum ordinem conferre. 207.2. d. *

CONGREGATIO, CONGREGATIO

Concilij.

Congregatio secularium ad educandos orphanos facta regularis a Pio V. 2.4.1. e. an Bulla eius de ea sit censenda subrepticia eo quod narretur aliquid quod non constat quæratur & negatiue resoluitur. ibid. f. Congregationis huius religioni ad statum secularem redire non possunt. 25.1. c.

Congregatio quę dicatur corpus & quę collegium. 116.2. b. Congregatio corporis Christi, & si sic laica subest tamen episcopo quoad actus ecclesię. ibid. e. Congregatio Concilij non potest cognoscere contentiones facti, sed tantum quęstiones iuris, quę super intellectu Concilij demerent. 351.1. c. d. Congregatione in eadem non debent esse homines professionis ita diuersę, vt sint aduersę. 356.1. d.

CONIUNX, CONIUGATVS, CONIUGIUM.

Coniugi consentienti aliquid cōtra matrimonium non creditur. 137.2. a. Coniugium licet incompatible sit religioni, per dispensationem tamen Apost. coniugatus verē religiosus esse potest. 247.1. d. Coniugatus non est ordinandus is scilicet cuius vxor non amittit ius petendi debitum. 294.2. f. Coniugatus de licentia vxoris nondum cognitę an possit ordinari, queritur & asseritur affirmatiue. 295.1. a. b. Coniugatus de licentia vxoris non solum accipit ordinem sed executionem. ibid. c. modo vxor voueat continentiam etiam si non ingrediat monasterium. ibid. e. nec hoc requiritur, si vxor sit senex vel alias extra suspicionem incontinentię. ibid. 2. a.

Coniugatus cuius vxor promissit se ingressuram religionem ordinatus an illa postea ducente vitam inhonestam ad eam redire teneatur, quæratur & resoluitur negatiue. ibid. c. d. Coniuge adulterante coniunx innocens intrare religionem & profiteri sine alterius consensu potest. 296.1. c. & non tenetur ad eam redire. ibid. f.

Coniuges dare sibi possunt suorum corporum potestatem sine carnali copula. 15.1. d. * vide matrimonium, maritus, vxor.

CONIUNCTIO.

Coniunctio & vel ac, significat copulata esse diuersa. 212.1. e. *

CONSANGVINEI.

Consanguinei, sunt cum vnus descendit ab alio vel ambo ab vno tertio. 32.1. e. Consanguinei qui se incestu polluerunt, si velint contrahere, in dispensatione non tenentur de incestu mentionem facere. 35.2. c. f.

CONSCIENTIA.

Conscientię in foro multa licent quę in foro exteriori non licent, & contra multa in hoc licent quę non licent in illo. 190.1. e. de Conscientię diuisione & ceteris multa remissiuę. ibid. f. Conscientię prętorij consuleret licet etiam post litem in foro obtentam. 191.1. c. d. Conscientię in foro creditur partibus tam pro se quam contra se. 291.1. a.

CONSENSVS, CONSENTIENS.

Consensus requisitus ad aliquem actum, potest interuenire post illum. 355.1. f. Consensus matrimonij liber esse debet, & tamen potest esse conditionalis. 22.2. c. * Consentiens vere in peccatum mortale suum vel alterius peccat moraliter, presumens autem consentire in foro exteriori peccare presumitur. 224.2. b. *

CONSERVATORES, CONSERVATORIA.

Conservatores sunt iudices delegati. 78.2. d. Conservatores possunt cognoscere de causis ecclesiasticis in prima instantia: & sic sunt ordinarij. ibid. e. Conservatoria iurisdictionis & omnia alia delegata est odiosa & restringibilis. ibid. f.

CONSILIUM, CONSVLENS, CONSVLERE.

Consilium seruandum est, quando requirendum est ab alio tamquam a Collega. 20.1. d. in Consilijs capiendis rerum agibilium quilibet cum salute anime potest sequi opinionem alicuius doctoris, modo sit sulca aliqua ratione probabilis. 182.2. e. Consvlens qui dicit alicui posse se scrupulum deponere, eo quod alter sibi dictum esse aliquid dicit, intelligit etiam in casu, in quo is solum opinaretur. id sibi esse dictum. 189.2. b. Consvlens prius soluenda esse debita postiora nomine proprio facta, quam priora alieno nomine contracta peccat, sed non grauius nec tenetur de damno. 207.2. a. ex Consilio nullus dummodo fraudulenter non sit obligatur. ibid. c. Consvlens male circa delicta de damno tenetur. ibid. d. Consvlentes, auxiliantes & similes cum excommunicantur censentur in dubio accessorie excommunicari. 244.1. c.

Consvlentes appellare ad futurum concilium non excommunicantur in Bulla cęnę nisi opere subsecuto. 244.2. d.

Consvlens in dubio parochum sciens esse ignorantem non satisfacit conscientię acquiescendo eius consilio sed sic, si credit esse peritum. 227.1. a. * & qui relinquens parochum consvlit theologum bonę famę latę satisfacit suę conscientię sequendo eius consilium. ibid. b.

Consvlens viros peritos rei de qua agitur bona fide agens quod ipsi consvlunt non peccat, si id quod agit est humana tantum lege vetitum non diuina naturalis. 92.2. c. * Consvlens duos Theologos eiusdem famę diuersę opinionis, quem voluerit ex eis sequi potest. 227.1. a. b. * Consvlens doctorem qui dicit duas esse de re ea sententias quarum vtramque sequi potest, potest sequi quam voluerit, sed non, si dicat vnam ex eis esse sequendam. ibid. c.

CONSTITVTIO.

Constitutio noua non extenditur ad pręterita fallit quando agit de effectu futuro. 16.2. c.

CONSVETVDO.

Consuetudo contra ius canonicum vt sit prescripta quadraginta annorum tempus requirit & pręter ius viginti. 32.2. c. Consuetudo generalis ab omnibus seruanda videtur. 82.2. f. Consuetudo rationalis prescripta valet contra quodcumque ius humanum. 89.2. d.

Consuetudo rationalis omni ratione esse non debet. ibid. e. Consuetudo immemorabilis non potest mutari. fallum. 121.1. b. Consuetudo hęc mutari non debet sine iusta causa. ibid. 2. a. Consuetudinis legitime magna est auctoritas. 133.1. e. Consuetudo ludendi admittit in vno foro, excusat a pœna quam infligit illud forum delinquenti in illo ludo, sed non a pœna quam infligit aliud forum quod non admittit illam ludendi consuetudinem. 160.2. b. Consuetudo excusat a pœna. 163.1. a.

Consuetudo temporis immemoralis equipollent privilegio. 152.2. a. Consuetudo prescripta habet vt plura beneficia si non sunt sufficientia quis retinet, & possit, nisi sint curata vel dignitates. 161.2. c. Consuetudo non potest excusare a peccato vltimę, nec a restitutione per vltimę quęriti, sed a pœna vltimę in foro exteriori. 175.2. d. * Consuetudo vt census super omnibus iuribus constituerentur ante Bullam Pij V. prescripta sunt. 200.1. a.

Consuetudo vt aliquid dicitur, necesse est vt saltem bis sit factum. 232.1. f. Consuetudo immemoralis habet vim constituti & privilegij, & per eam probatur quilibet titulus allegatus pro ea. 362.1. e. Consuetudo quę legitime prescripta non fuerit, non tollit ius commune. ibid. f. Consuetudo illa est irrationabilis, quę iuri diuino, vel naturali est contraria. ibid.

Consuetudo dandi aliquid ecclesiasticis pro sacramentorum administratione valet & seruanda est. ibid. 2. c. non tamen potest exigi. ibid. d. a. Consuetudo immemoralis habet vim constituti quando est circa temporalia non spiritualia. 105.1. e. * Consuetudo dandi aliquid pro sustentatione ministrantis sacramenta seruanda. 106.1. d.

Consuetudo ius diuinum abrogare non potest, sed sic illud augeat, minueret & distinguere. 163.1. b. * Consuetudo contra legem humanam inducta legitime prescripta vim legis habet, sed cōtra legem naturę vel Dei est corruptela. 175.1. d. Consuetudo irrationalis contra legem diuinam excusat a pœna humanitus constituta, sed non a diuina. 250.2. a. *

CONTINENTIA.

Continentia non est annexa sacro ordini, vt ab eo separari nequeat. 313.2. d. Continentia aliqua maiora bona reperitur. 325.2. b. CONTRACTVS, CONTRAHERE.

Contractibus innominatis non est locus penitentię. 131.1. a. Contractus omnis legitimus fieri potest cum Ecclesia. 181.2. e. Contractum venditionis vel permutationis faciens circa ecclesiastica reseruata Papę voluntate non incurrit censuras. 170.1. c. Contractus & distractus facti ab excommunicato tolerato valent. 171.1. a. nisi de hæresi sit suspectus. ibid. b.

Contractus in quo ponens operas, tenetur soluere medium fortis datę ei in societatem negotiationis, si pereat, est partim licitus partim illicitus. 175.2. b. Contractus hic quomodo iustificari possit. 176.1. a. Contractum aliquem alias iniustum, iustum facit incertitudo vel dubium perdendi. 178.1. b. cum multis exemplis. ibid. c. Contractus ex conuentione partium legem accipiunt. ibid. e. Contractus in omni permutationis vel emptionis pro iustitia recurrendum est ad æqualitatem datę & acceptę. 181.1. c.

Contractus omnis est iniustus, in quo non seruatur æqualitas pretij. 193.1. a. Contractus quod emitur præstatio annua vitalicia quo nomine dicitur. ibid. c. Contractus quod tibi 200. scuta vt tu mihi des tantum tritici & vini & c. quotannis licet non sit vsurarius, iniustus tamen esse potest. 198.2. d. potest etiam esse iustus. ibid. e. Contractus ille quomodo iustus censendus sit. ibid. e. Contractus vitalitius ex sua natura iustus est, sed potest reddi iniustus. 199.1. a. hoc totum pendet ex arbitrio boni viri. ibid. d. Contractus prohibitus censendus non est sine lege prohibente. ibid. 2. c.

Contractus ex conuentione partium legem accipiunt. 201.2. b.

in Contractibus par virtus est tacite & expresse. 157.2. e. Contractus suorum subditorum neque secum intus princeps dissoluere non potest nisi iuste. 300.1. d. Contractus multi sunt illiciti qui vulgo videntur liciti, & contra. 162.2. f. * circa contractum errans de quo inter Doctores dubitatur an sit licitus non peccat. 163.1. b.

Contractum hunc vel illum vsurarium esse non est necesse omnibus scire. ibid. e. Contractus & alia dispositiones humane intelliguntur factę secundum consuetudinem regionis, in qua fiunt. 164.2. e. * Contractus vsurarius nullus est, pro ea parte qua vsurarius est, secus pro alia. 165.2. c. non potest ex eo agi quatenus est vsurarius sed sic ex alia. ibid. e.

Contractus vsurarij cessio tenet vsque ad quantitatem capitalis mutuo dati. 165.2. f. * Contractus mutui esse non definit, licet apponatur pactum. quod nisi species mutuo data tempore conuenienti detur, licet mutuantem exigere pro ea certum pretium secus si pactum fuisset in voluntate mutuatarij. 167.1. d. e.

Contractus mutui non vitiat eo quod in eo apponatur pœna a mutuario, si pœnam incurrit soluenda. 168.1. a. * Contractus vsurarius est, in quo emptor fide iussori dat. 1500. soluenda in termino, cum pacto vt is soluat venditori penionem quę debetur ei vsque ad terminum. 173.1. f. Contractus omnis quamuis licitissimus ex mala intentione deprauari potest. 182.2. b. *

Contractus mandati debet esse gratuitus sicut & mutui. 185.2. b. Contractus coram Notario etiam Ecclesiastico iniuri non potest cum clausula, vt si contenta non impleuerint excommunicari possint. 269.1. d. *

Vide de contractibus in omnibus speciebus contractus. Contrahere vel disponere de hæreditate viuens est illicitum tractare autem non disponendo sed deliberando non 210.1. b. * in Contractu aliquo solennitatis requisita seruanda presumitur longo tempore, præsertim 30. annorum. 259.2. a.

CONVENTIO.

Conuentio circa beneficia illa est simoniaca quę principaliter respicit dationem rei spiritualis pro aliquo temporali vel simili pretio. 72.1. c. * Conuentiones super beneficijs eorumque renunciationibus sunt simoniacę & prohibita, nisi cum sunt i. a. vt iure tacite inbnt. 73.1. d. Conuentio inter duos vt vnus accipiat beneficium, & alter litem de eo faciat, vt postea pro concordia pensio alteri constituatur, non est licita. 98.1. f.

Conuentio omnis etiam iurata remitti potest ab illo in cuius fauorem facta est. 130.1. d.

CONVENTVS.

Conuentus potest constituere procuratorem sine consensu prelati in his quę ad ipsum pertinent. 38.2. c. Conuentus est aliud a prelati, & prelati non est proprie de capitulo. ibid. d. a. Conuentus procuratorem constitutum Prouincialis reuocare potest. ibid. e. vide capitulum.

CONVENTVALES MÍNORES.

Conuentualium ex ordine quis potest transire ad alium ordinem Mendicantium. 277.1. c. & alium non mendicantium si sit æquę strictus ac ille. ibid. d. sed non ad laxiorem nisi habeat facultatem a Papa. ibid. e. Conuentuales qui professi sunt de nouo regulam Observantium non potuerunt retrocedere ad suam pristinam. ibid. 2. a.

Conuentualibus electis ab Hispania remedium datum non fuit sufficiens. 281.1. c. f. CORPORA SANCTORVM.

Corpora Sanctorum quomodo non sint transferenda de vno loco in alium, & quomodo sint. 237.1. a. Corpora Sanctorum pondum perpetuę sepulturę tradita licet portare de loco ad locum. 377.2. d. Corpora autem perpetuę sepulturę tradita non licet mouere loco sine licentia principis. ibid. f.

CORRECTIO.

Correctio fraterna quando omitti potest ante denunciationem alicuius occulti criminis. 54.2. a. b. * Correctio fraterna non est necessaria ei qui malitiose & quasi improbitate frequenter peccat. 55.2. b.

CREATVRA.

Creaturam irrationalem adiurare ad agendum proprium actum praua res est. 270.1. d. * CREDERE, CREDITOR.

Credere oportet quę communiter accidunt, & insolita non sunt credenda. 61.1. f. Credere vnus potest vnum propter vnum motiuum, & aliud propter aliud. 68.1. a. non Creditor vni soli etiam Cardinali in præiudicium tertij. 80.2. e. Credit nemo nisi volens, & fides causatur a voluntate. 216.1. d. * Credenda sunt quę communiter accidunt, & insolita non sunt credenda. 127.1. c.

Credulitas iusta tituli quę ex errore facti descendit prodest ad vsucapiendum rem, de qua queruntur fructus. 134.1. c. Creditor anterior potest reuocare translationem per quam debitor transfudit fructus vineę a se locatę posteriori creditori. 208.1. f. Creditori debitoris soluere est dare debitori in effectu. 210.2. e.

CRVCIS SIGNVM.

Crucis signum ne sculpatur in pavemento statuere potest synodus diocesana & provincialis. 137. 1. e. f. Copiositas cotraia non est approbatiua qua permissiua. ib. 2. a

CVI LICET.

Cui licet quod est plus, licet quod est minus. 326. 1. f

CY L P A.

Culpa sine sua non est quis puniendus. 102. 2. d. * Culpa pro alterius alter non est puniendus. 137. 2. b. * sed potest tamen impediri per culpam alterius ne veniat ei bonum, quod ei alioqui obuenisset. ibid. d

CVM QVID.

Cum quid vna via prohibetur, non debet altera concedi. 244. 2. c

CYRA, CVRATOR.

Cura animarum duplex est altera fori conscientiarum, altera fori contentiosorum. 63. 1. a

CVSTODES.

Custodes & vigiles non accusantes quos inuenerunt, sicut peccent, non tamen debent poenam quam ipsi soluisent soluere. 217. 2. a. * Custodes portarum non debent soluere id quod exportari permiserunt, licet si illud inuentum fuisset, sicut debitum fuisset. ibid. b

D

D A M O N.

D A M O N E M adiurare licet tantquam hostem ad compellendum & expellendum non vt amicum & socium ad habendum ab eo aliquid adiutorium. 271. 1. b. *

DAMNARE, DAMNATVS AD MORTEM, DAMNUM.

Damnari nemo sine citatione & accusatione debet. 139. 1. c

Damnatio ad mortem debet dari Sacramento Penitentiae & Eucharistiae, & cadaver Ecclesiastica sepulture. 241. 1. a. * Eucharistiam non dari consuetudo obtinuit, quae probatur. ibid. b

Damnatorum cadauera tradi sepulture preceptum non est, & iuste eis negari potest. ibid. c. d. disputatur tamen. ibid. f. 2. a

Damnatio ad mortem non est danda Eucharistia duabus vel tribus horis antequam moriatur. 241. 1. a

Damnatio ad mortem non danda est Eucharistia pridie eius diei quo moriturus est, si prius cibum sumpserit, nec ipso die per consuetudinem. 242. 1. c. *

Damnatio quod alicui sua culpa venit sibi debet imputari. 166. 2. b

Damnatio quae pro peccato maleficij imponitur sunt diuersa. 176. 2. c

Damnatio iniunctum qui non dat, nec causam iniustam damni, non tenetur ad restitutionem. 215. 2. b. * Damnum non praestat, qui res iniuste dispositas ad earum iustam dispositionem reducit, nec tenetur restituere. ibid. d. Damnum qui dat cum alijs non vt dux, nec communicato consilio, non tenetur ad totam damni restitutionem. 216. 1. b. Damni qui causa proxima est, restituere debet. 217. 1. f

DATIO, DARE.

Datio ad vitam est datio ad longum tempus. 173. 1. d

Dati potest aliquid alicui delinquenti ob maleficium aliquod ab ipso alterius causa perpetratum. 63. 1. c. *

Dandum vel faciendum aliquo tempore, potest ante illud fieri, quando tempus adiectum est in fauorem debitoris. 240. 1. c. *

DATARIVS.

Datarius non est iudex impetrantium beneficia; & si ante collationem ad euandas lites summarie de potentium se informet qualitatibus. 154. 2. 2

DEBITOR, DEBITVM.

Debitor non liberatur soluta parte debiti. 53. 2. f. debitor potest agere contra creditorem de crimine vfurae, qui est obligatus 100. pro mutuo, & quinque pro interesse. 88. 2. a

Debitor cui creditores remiserunt debitorum certam partem dum perueniet ad pinguetiam fortunam, non tenetur eis remissam partem soluere. 95. 1. b. Debitor cui creditores remiserunt partem ob timorem perendi totum ex sua malitia, tenetur soluere partem remissam, ex inopia vero non. ibid. c. Debitor manente Societate contracta a communi ipsius sunt soluenda. 99. 2. c

Debitor qui penitens confessorio pecuniam restituendam dedit excusatur, si is eam non restituerit. 207. 2. f

Debitorum sunt soluenda de redditibus sui beneficij si non aliunde habent. 209. 1. f

Debitor rerum inanimatarum habentium spes ad se circumscribendum destinatus potest soluere quomodocumque voluerit. 315. 2. e

Debitor fugitiuus capi potest auctoritate priuata, non autem, qui non est fugitiuus. 142. 2. d. *

Debitor, qui certo die tenetur soluere creditoribus si ob hoc creditor accipiat ad vfuras vt soluat creditoribus, cui tenebatur soluere, debet damnari illud rescire. 162. 1. d

Debitor damni dati ei quem ipse nouit, si sit pauper debet damnari restituere, si sit eo pauperior, vel aequo pauper, vel dilationem restituendi impetrare. 219. 2. e. *

Debitor communis solutio vim mutui habet quatenus respicit alios correos debendi, & pro ea aliquid ultra sortem capere nisi ratione interesse est vfura. 167. 1. e. f. Debitor propter moras tenetur soluere vfuras & interesse in contractibus bonae fidei. 178. 1. e

Debitor quando soluitur in alio loco quam debeatur solui, iudex debet cogere debitorem soluere accessoria. 185. 2. f

Debitum Ecclesiae nomine contractum, & debitum praelati nomine factum sunt diuersa. 209. 2. c

Debitor occultus testatoris, qui fecit, vt testator minus ei legatit quam decreuerat non liberatur. 231. 1. d. e

Debita in vnum vsum prius non debent conuerti in alia sine auctoritate Papae. 312. 1. e

Debita prius soluenda sunt quam religio ingredienda. 315. 1. d. in debito generaliter, electio est creditoris. 215. 2. a

Debitum sibi clam accipiens a debitore nolente sibi soluere non peccat, & non tenetur ad restitutionem etiam si peccet. 215. 2. d. *

DECIMAE.

Decimae praesertim praediales iure communi omnes tenentur soluere. 241. 1. b. Decimae qui non soluunt propria auctoritate a parochia & sacramento repelluntur. ibid. c

Decimae non debentur quoad quotam iure diuino nisi quoad sustentationem ministrorum. ibid. d. contra decimarum solutionem quoad quotam laici possunt praescribere, sed non ius percipiendi decimas. ibid. f

Decimae in soluendis consuetudo diu obrepta seruanda est. 239. 2. c

Decimae ouium dimidium quae pascuntur in monte stellae soluendae sunt in illo, non autem in terris, per quas transeunt. ibid. d

Decimandum non est de minimis de precepto. ibid. e. & dimidium alterum in parochia in qua reliquo tempore pascuntur. ibid. f

Decima personalis debetur Ecclesiae, eo quod in ea sacramenta percipiunt. 240. 1. b. Decima alia personalis, alia praedialis, alia mixta. ibi. c. Decima mixta est decima animalium & cur ita dicatur. ibid. 2. a

Decima mixta partim soluenda Ecclesiae in qua dominus domicilium habet, partim illi, in qua pascua sunt, quae animalia pascunt. ibi. b. Decimarum ouium dimidium debetur Ecclesiae parochiali Domini, & dimidium dimidij Ecclesiae ubi habent pascua in hyeme, & alterum dimidium, Ecclesiae in qua sunt reliquo tempore. ibid. d

Decimarum permutatio cum alijs bonis temporalibus non videtur posse fieri cum auctoritate ordinarij. 352. 1. d

DECIPIENS.

Decipiens aliquem citra dimidium iusti pretij in emptioibus ad restitutionem tenetur. 54. 1. a

DEFECTVS.

Defectus probationis non inducit defectum iuris. 97. 1. d

DEFINITIO.

Definitio omnis generalis est in iure periculosa. 138. 1. f. *

DEFORMANS.

Deformans graui vulnere in facie & publice si non mutilat non est irregularis. 140. 1. c. *

Deformatio non omnis facit irregularem, sed illa quae tollit formam hominis naturalem vel accidentalem. ibid. e

DEGRADATIO.

Degradatio est actus spiritualis potestatis, sicut promotio ad ordines vnde pro ea pecunia accipi non potest. 106. 1. c. *

DELEGATIO, DELEGATVS.

Delegationem causae a Papa impetrans, potest ei renunciare, & causam coram primo iudice agere. 78. 2. c

Delegatio omnis facta episcopo non transit in omnem vicarium eius. 79. 1. f. Delegatio facta vicario vel officiali non transit ad episcopum. ibid. 1. b

Delegatio Papae est stricti iuris. 177. 1. c

Delegatus Papae subdelegare potest, delegatus tamen delegati ab eo, non potest. 81. 1. c

Delegatus in causa sibi delegata est maior quam legatus. 82. 1. a

Delegatus ad corrigendos clericos auctoritate delegata potest procedere contra exemptos. 248. 1. c

Delegatus ab inferiori principe non potest subdelegare, nec delegatus Papae nudum ministerium habens. 204. 2. a. *

Delegati Papae non dicuntur officiales eius. 277. 1. b. *

DELICTVM, DELINQVENS.

Delictum in pari vel casu melior est conditio possidentis. 106. 2. b. *

Delinquenti materia danda non est. 16. 2. f

Delinquenti tribus modis aliquis consentit, & punitur vt delinquens. 237. 1. b. non tamen incurrit poenam excommunicationis vel alias. 238. 1. c

DENVNCIARE, DENVNCIATIO.

Denunciare nemo debet, nisi quod probari potest. 88. 1. c

Denunciare non debet complices sui delicti in casu extravagantis ab ipso penitens nisi praevia correctione fraterna. 263. 1. a. *

Denunciandi aliquid peccatum iam praeteritum praecipuum est durum & parui effectus, nisi vergat in laesionem honoris Dei & reip. ibid. d

Denunciatio criminis occulti quando sine correctione fraterna fieri potest. 34. 2. a. *

DEPONENS, DEPOSITARIVS, DEPOSITVM.

Deponens pecuniam apud camporem cum facultate vtendi ea, nihil ei debet pro custodia. 181. 1. c

Deponens sine ea facultate tenetur depositario mercedem soluere & deponens qui exigeret vfuram committeret. ibid. e

Deponens qui scit depositarium ei soluere aliquid metu, ne ipse suam pecuniam ei auferat, & alteri tradat, est vfurarius. ibid. f

Deponere an liceat aliquam pecuniam apud Ecclesiam, ea lege vt ea in census annuos impendatur, & quinta pars Ecclesiae & reliquae quatuor deponenti, quaeritur & asseritur. ibid. 2. c

Depositarius tenetur de dolo, & constitui potest vt teneatur etiam de culpa. ibid. f

Depositum sub nomine, pecunia haec Ecclesiae dari non debet, sed donationis sub modo. 182. 1. a. b

Deponenti contrarium eius quod antea deposuerat non creditur. 52. f. * etiam si prima depositio facta fuisset in iudicio summario, & secunda in plenario. 61. 1. a. *

Depositarius tenetur reddere fisco, quod penes ipsum est deposuerat cuius bona sunt confiscata. 218. 1. a

Deponens pecuniam apud alium nihil iuste potest a depositario accipere. 161. 1. a. *

Deponentes apud Montes non dicuntur vere deponentes sed mutuantes, vnde sequitur eos vt depositum nihil posse capere. ibid. b

Deponens apud montem vt quatuor pro centum possit accipere, quae concurrere debeant. ibid. c

Depositum in quo deponens facit facultatem depositario vtendi depositum transit in mutuum. 174. 1. a

Depositum contra ius debet esse gratuitum, alioquin est iniustus. 178. 2. d. Deponens pecuniam apud camporem sine facultate vtendi ea peccat, non reddens illi mercedem. ibid. f

Depositarius est vfurarius qui habens pecunias vectigalis colligendas eas dat mercatori cum pacto vt ultra pretium principi soluendum ei reddat dimidium lucri earum pecuniarum. 180. 1. b

Deponens pecuniam apud camporem, vt possit iuste lucrum ex ea accipere. ibid. f

Depositum contractum cum pacto de septem pro singulis centenarijs soluendis simpliciter est iniustus & non tenendus. ibid. 2. b

Deponentes sic pecuniam apud mercatores quid faciant. ibid. d. e

DETENTVS.

Detentus a magistratu vel iudice si non se sinit die statuto excusatur. 147. 2. f

Detentus in carcere potest percipere omnes fructus sui beneficij. 148. 1. c

DETRACTIO.

Detractio qua quis verum suum peccatum prodit, etiam extra confessionem vt plurimum est venialis. 330. 1. c

DEVS.

Deus & fori conscientia in quo a foro exteri differant. 66. 1. d. *

Deus solus est simplex & sine vlla compositione. 101. 2. d

Deo qui aliquid petit obseruans aliqua maiestate sua indigna videtur illa tacite a demone petere. 191. 1. a. *

Dei nomen ineffabile littera continentes Hebraicae nullam vim habent ad mouendum Deum. ibid. c

Deus non obligat nos ad habendam scientiam quae non potest haberi a nobis, nec requirit illam in moralibus. 222. 1. a. *

Deus quomodo concurrat in actu quod peccatum est. 224. 1. e. & clarius. 2. e

DIACONVS.

Diaconus non habet ordinari praedicationi potestatem. 80. 1. b

Diaconus qui solemniter etiam ad formandam pacem baptizauit & postea presbyter factus ministravit, quaeritur ab alio doctore an sit irregularis. 197. 1. c. *

Diaconus exercens actum presbyterij est ipso iure suspensus ab ordine diaconatus. ibid. d

Diaconus vt sit irregularis solemniter baptizans, debet hoc tamquam sacerdos facere. ibid. 2. b

Diaconus is in foro animae non est irregularis, sed in foro exteri praesumeret talis, ait Doctor. 198. 1. b. possit etiam in foro exteri excusari. ibid. c

DICENS, DICTERIVM, DICERE, DICTIO, DICTVM.

Dicenti aliquid onus fuisse impostum non creditur nisi probet. 136. 1. f

Dicterijs omnibus blasphemiam & impietatem sapientibus ab omni Christiano abstinentum. 127. 1. d. *

Dictio taxatiua non excludit similia, in quibus est eadem ratio. 54. 2. a. Dictorum intelligentia ex causis est assumenda dicendi. ibid. b

Dicit qui de vno de alio negat, dissimili scilicet. ibid. f

Dictio vniuersalis extendit generalem ad multa, quae alijs non comprehenduntur. 109. 2. c

Dictio nisi post negationem nisi accedat affirmatio nihil ponit in odiosis & pernalibus, & in non odiosis. 64. 2. c. *

Dictio, pro, aliquando principalem, aliquando remotam causam

signat. 65. 2. b

Dicto cuiusque alterius in illis quae nulli sunt praedicialis statuit. 224. 1. b

Dicto illius standum est, cui stare voluit is, cuius solius dicto standum esset. 231. 1. a

Dictum sufficienter directum in mortem alicuius est, quod suapte natura, vel intentione dicentis dirigitur ad illam. 147. 1. d. *

Dictum quo suos cognatos quis adhortatur vt cordera cum eis qui illos laeserunt, rumpant, quod postea ruptio foderum, & mors aliquorum est sequuta, vt faciat dicentem irregularem vel non. 149. 1. f. Dicere falsum nemini licet, sed verum tacere sine alterius prauidicio sic. 190. 1. a

DIES, DIES DOMINICVS.

Dies est ante solis ortum & post occasum, quamdiu homines possunt se sine lumine internoscere. 36. 1. d

Dies ceptus & non annus habetur pro completo. 48. 2. a

Dies termini non comprehenditur in termino quando illi additur praeposito a vel ab. 165. 2. b. fallit quando ex mente auctoris vel referuatois aliter colligitur. ibid. c. fallit item quando inclusio est a lege & non contra ius. ibid. f. fallit item quando inclusio est fauorabilis ei cui fit. 166. 1. c

Die Dominico vtilius est communicare quam die feriato. 238. 1. f. *

DIFFAMATVS.

Diffamatus de aliquo crimine potest vt iuris remedij, sed melius est taciturnitate iniurias opprimere quam iudicio persequi nisi &c. 214. 1. f. *

DIGITI.

Digitos quatuor pedum qui perdidit ob egritudinem non est irregularis. 74. d. digitus non est dignitas membrum sed pars membri. ib. e

Dignitas curam iurisdictionalem habens non conferenda minori 25. anno. 63. 1. b. de Dignitate hac idem dicendum quod de Parochiali, & continetur in extra. execrabilis. ibid.

Dignitates habentium eiusdem ordinis ille praecedit qui prior ad illam assumptus est. 90. 2. c. fallit hoc aliquando. 91. 2. d

Dignitatem aliquam habens & notabilem aliquam qualitatem, praecedit cum qui habet eandem dignitatem, sed non qualitatem. 91. 1. b. Dignitas insignibus episcopalibus decorata, est maior alia constituta. ibid. d

Dignitas vna non crescit in magnitudine eo quod ei vniatur dignitas alia maior. 93. 2. e

DISPENSATIO, DISPENSARE, DISPENSATVS.

Dispensatio super vno impedimento publico an valeat tacito altero quaeritur, & resoluitur affirmatiue. 3. 2. e

Dispensatio subreptitia, est concessa ad beneficium obtinendum expressa vna irregularitate, tacita alia. 30. 1. c

Dispensatio an impetrari possit sine mandato, quaeritur, & resoluitur negatiue. 22. 2. c. d

Dispensatio super impedimento matrimonij ab vno coniugum impetrata an vtrique proficiat quaeritur & affirmatur. 23. 1. f

Dispensatio facta subdiacono vt possit ducere vxorem non obstat quin possit dispensationem petere, vt affinem ducat. 24. 1. f

Dispensatio de comedendo carnes facta dicenti se nobilem valet, & si non sit nobilis. ibid. c. d

Dispensandi commissionem habens cum aliquo ad omnes ordines, in primo ordinis actu dispensasse censetur ad omnes ordines. 61. 1. d. e

Dispensatio iusta tollit vim legis super qua dispensatur. 189. 1. c. sine dispensatione impetrata non valet actus, qui sine ea non fieri potest. 190. 2. b

Dispensatio super omni irregularitate concessa ordini Praemonstratensi non includit eam quae ex bigamia & homicidio voluntario oritur. 152. 2. b

Dispensandi facultas in his irregularitatibus non est concessa penitentiario summo. ibid. c. nec Papa ea concedit suis nuntijs & legatis a latere. ibid. e

Dispensatio voti, quae retrahit a magis malo est licita. 321. 1. b. c

Dispensatio voti sine iusta causa est nulla. ibid. 2. c

Dispensatio est odiosa & restringenda & facta monacho ad beneficium curatum non extenditur ad simplex, & super vno actu non extenditur ad accessorium eius, sine quo ipse potest consistere. 174. 1. f. Dispensatus ad vnum non est dispensatus ad aliud ei cohaerens cum multis exemplis, & contra dispensatus ad vnum est dispensatus ad aliud cum exemplis. ibid. 2. a. b

Dispensatio non prodest ei qui non facit, propter quod illa fit. 175. 1. b

Dispensatio ad non recitandas horas propter febrem non extenditur ad eum, sed sic ad eum qui patitur dolorem oculorum impediendum recitationem. ibid. c

Dispensatio non valenti recitare vt non recitet parum prodest. ibid. d

Dispensationes quae exorbitant a iure communi sunt odiosae & restringendae. 379. 1. c

Dispensatio petita, ab eo qui non eget, non ei nocet, sicut nec petitio absolutio. 384. 1. a

Dispensatio super impedimento affinitatis vel consanguinitatis an valeat non facta mentione de copula, quaeritur & affirmatiue resoluitur. 36. 1. a. b. * Congregatio tamen Cardinalium contrarium censuit. ibid. f. *

Dispensationis quinque causae ad contrahendum matrimonium, in secundo consanguinitatis gradu non sufficiunt de rigore iuris. 39. 1. b. c

Dispensatio concessa narranti se in bello iusto interfuisse, in quo nulli occisi sunt se aduante occisores, non prodest eisdem, si iurat ad hunc vel illum occidendum. 141.1.f.*

Dispensatio irregularitatis in penitentiaria data non sufficit ei, qui in foro exteriori est irregularis. 145.1.a

Dispensare potest episcopus in impedimentis dirimentibus occultis quando matrimonium est publicum, & non potest haberi recursus ad Papam. 39.1.e.f.* Dispensatio legitima impetrata à Pontifice censetur vt consanguinei inter se contrahant est dotis assignatio competens, quam mulier daret se contrahant, & trium sororum eius. ibid. 2. a. b. Dispensatio est inualida quæ viro sciente impedimentum impetrata est, cum clausula qua coniuges illud se ignorare dicebant. 40.1.a

Dispensandi facultatem habens super irregularitate sicut episcopi non potest dispensare in ea, quæ oritur ex homicidio iusto. 152.1.a.* Dispensandi contra canones inferiori Papæ concessa potestas, causæ cognitionem & iustam requirit causam. 154.2. a

Dispensandi facultas fauorabilis est, sed dispensatio odiosa. 154. e. b. * Dispensatio irregularitatis ex abortu procurato vel consulto producta est à Papa petenda. 155.1.a

in Dispensatione irregularitatis impetranda non necesse est vices in quibus irregularitas incurta est exprimere. 156.1.a

Dispensatus ab vna irregularitate: non est dispensatus ab alia diuersa, & dispensatus irregularis ad tenendum vnum beneficium, non potest illud tenere si sup irregularis alias ob causas in gratia impetranda non expressas. 156.1.c.d.*

Dispensatio est strictè accipienda sed facultas dispensandi amplianda. 157.1. c

Dispensare super legem maioris minor nisi iusta de causa non potest. 233.1. d. *

DISPOSITIO.

Dispositio etiam exorbitans loquens in vno casu habet locum in alio sibi iure æquiparato. 54.2. d

Dispositio loquens generaliter etiam minimum includere videtur, fallit quando non est ratio. 63.1. d

Dispositio fauorabilis censenda est quæ intendit principaliter aliquid fauore dignum. 71.2. d

Dispositio non claudit eos quibus sua verba non aptantur. 94.2. f

Dispositio per vltimam voluntatem est vsque ad mortem mirabilis & per contractum non. 130.1. b

Dispositio facta ab eo qui non habet regalia in dampnum alicuius sine causa, est ipso iure nulla. 140.1. a

Dispositio iusta testatoris pro lege est habenda. 180.2. a. fallit quando est iniusta contra legem vel bonos mores. ibid. b

Dispositio conditionalis non existente conditione nihil operatur. 257.1. b

Dispositio quæ loquitur de vno habet locum in pluribus, vbi eadem ratio id iudicat. 150.1. a. b

Dispositio restringibilis non est extendenda vltra terminos propriæ significationis illius. 33.1. b. *

Dispositio debet extendi, quantum sua ratio principalis extenditur. 210.2. c

Dispositionem aut legem ita interpretare debemus, ne legislator sibi sit contrarius. 211.1. b

Dispositio copularia ad sui veritatem requirit vt omnes eius partes sint veræ. 140.1. e. *

Dispositionis promittentis vel condonantis verba, de præteritis debent intelligi. 140.2. b. *

Dispositio conditionalis conditione non adimpleta non est efficax. 167.1. b

Dispositio conditionalis adueniente conditione purificatur. 12.2. a. * Dispositio declarans interpretans & confirmans debet intelligi secundum terminos dispositionis declaratæ. 188.2. a

Vide lex.

DISTRIBUTIONES.

Distributiones assignari posse pro certis horis, & pro alijs non quidam tradunt. 147.2. a. b. sed hoc non tenendum. ibid. c. A.

Distributiones vt dentur solis surgentibus ad matutinum statui potest. ibid.

Distributiones non amittit legitime impeditus. ibid. f

Distributiones quæcumque de causa non esse tradendas absenti consuetudo dictans irrationabilis. 149.1.

DIVERSA, DIVORTIVM.

Diuersa quot & quanta diuersis temporibus ab vno fieri possunt. 101.2. a

Diuortij sententia iniusta censetur quam tulit iudex vt separaretur qui ante triennium habitare simul non potuerunt. 40.1. c. * vt hæc sententia iusta sit, triennalem cohabitationem iterum experiri debent. ibid. d

DOCTOR.

Doctoris opinio consulentem excusat quando reputatur doctus. 197.1. f

Doctor vel concionator non omnia quæ vel ad lectionem, vel ad concionem preparauit dixisse vel docuisse asserendus. 116.1. c. * Doctori alicui qui credens dat testimonium de alicuius idoneitate, si ipse id non noquit, peccat. 189.2. f

DOLVS.

Dolus prælati efficit, ne monasterium habere debeat bona ingrefsi & dolus ingredientis, ne monasterium teneat illud alere. 271.1. a

DOMICILIVM.

Domicilium ad contrahendum in aliquo loco sufficit vt quis in eo habitare incipiat animo vitam peragendi. 15.2. e

Domicilium habitationis magis est attendendum quam domicilium originis, licet hoc firmiter eo. ibid. f

Domicilium quis contrahit in loco, vbi constituit habitare animo perpetuo habitandi. 46.2. c

Domicilium originis patris transit in filium, sed non habitationis. 46.2. e. Domicilium non amittit, qui animo redeundi in locum domicilij diu in scholis manet. 47.1. d

Domicilium non acquiritur nisi animo perpetuo manendi in aliquo loco. 69.2. f

Domicilium & ciuitas quæ sita per officium videtur perdi eo relicto vel omisso. 223.2. a

Domicilium originis non perditur ob adiectionem domicilij dignitatis. ibid. e

Domicilium quis habere potest in duobus locis si æquè vtrubi que se collocauerit. 240.1. b

DOMINICANI.

Dominicanorum statutum de bonis à fratribus relictis quos comprehendat. 223.1. f. ab Ordine Dominicanorum Magister sacri Palatii est exemptus. ibid. 2. b

Dominicanorum religionem qui vouit, non satisfacit ingrediendo ordinem S. Ioannis Hierosolymitani. 318.2. e

DOMINIVM.

Dominium quæri & amitti non potest ex pluribus causis. 29.2. c

Dominium rei plenum tanti valet, quanti valet penio collata in 10. annis. 176.2. a. *

DONATIO.

Donatio facta ab vxore marito stante matrimonio non valet nec contra. 15.2. c

Donatio non est constitutio dotis vel auctarium eius. 16.1. d

Donatio facta, & c. fallit in constitutione dotis. ibid. e

Donatio facta sub modo vt donatarius faciat aliquid non reuocatur regulariter ipso iure. 136.2. b

Donatio reuocari potest quando donatarius non seruat conditiones in ea positas. ibid. d

Donatio facta sub modo quo quis pro mille 100. quorannis in vita accipiet est licita; & sub bulla de Censibus non comprehenditur. 211.2. c. d

Donare licet alicui cum pacto, quod si vixerit certos annos reddatur ei duplum, alioqui nihil. ibid. e

Donatio valorum argenteorum facta capellæ in qua elegit sepulturam à beneficiario valet, nec ea pertinent ad Ecclesiam, in qua ille fuit beneficiarius. 212.1. a

Donatio causa mortis quoad sui initium est similis contractibus, & quoad effectum est similis vltimis voluntatibus. 213.1. f

Donatio nulla quæ de morte non facit mentionem potest dici donatio mortis causa. 213.2. c

Donatio non delimit dici inter viuos, eo quod sit conditionalis, & conditio non impletur ante mortem donantis. ibid.

Donatione conditionalis non transfertur dominium ante impletam conditionem. 214.1. d

Donatio facta à beneficiario de suis redditibus ob non pijs causis est nulla. 2. b

Donatio à clerico de bonis Ecclesiæ in notabili quantitate facta præsumitur in foro exteriori facta in fraudem. 214.2. e

Donatio facta & simulata non tenet. 217.1. f. facta vxori non valet, nisi esset iurata. ibid.

Donatio vera in fraudem facta ipso iure tenet, & non potest creditor admitti ad bona donata, nisi per actionem reuocatoriam rescindatur. 217.2. b

Donatio non iurata plusquam 500. aureorum & non insinuata nisi sit inter viuos non valet. ibid. f

Donatio causa mortis quando transit in donationem inter viuos. 218.1. a

Donatio pia illa dicitur, quæ sit principaliter ob amorem Dei, & necessitatem proximi. 218.1. f

Donatio beneficiarij & pensionarij facta parentibus principaliter propter egestatem fieri debet. ibid. 2. b

Donatio de rebus alijs reliquis quam de bonis Ecclesiasticis clerico etiam ad profana licet. ibid. c

Donatio facta absenti stipulante notario, etiam non acceptante est irrevocabilis. 130.2. f

Donatio perfecta valet, etiam antequam donatarius eam sciat. 131.1. b

Donatio facta episcopatu non potest per episcopum remitti aut relaxari. ibid. c

Donatio facta ab ingressura monasterium cognatis eo quod de creuisset illud ingredi non valere censetur. 285.1. c. aliud tamen congregatio iudicauit. ibid. e

Donatio ab ingressuro religionem facta cum pacto vt si exiret de monasterio donatio esset nulla, an valeat queritur & resoluitur negatiue. ibid. 2. a

Donationem fieri ante ingressum non æquè fauet ingressuro quam post illum & cur. ibid. c

Donatio iam facta difficulter reuocari potest. 286.1. a

Donatio facta cum conditione, vt detur alicui tertio volente donatore & donatario reuocari potest. 319.2. c

Donationem iuramento firmatam factam vxori non potest vitæ etiam legando eam ad pia opera reuocare. 32.1. c. d. *

Donatio non præsumitur vbi alia coniectura etiam leuis cadit. 173.2. d. *

Dans aliquid alteri, & vltra id quod dedit accipiens eo quod periculum subeat non committit vsuram. 174.1. d

D O S.

Dotem qui puella decepta tenetur præstare, non cogitur antequam nubat dotem ipsam ad certum lucrum mercatori tradere. 12.2. c. * Dote promissa ancillæ, si honestè seruierit, non tollitur salarium, si vltra vixerit. 23.2. d

DVBITANS, DVBIVM.

Dubitans probabiliter an quid liceat, si illud facit peccat, sicut & qui contra tenent sententia probabiliter dubia. 178.1. d

in Dubio certiore partem quis tenetur eligere in foro conscientie. 317.2. b

in Dubio recipiendus est sensus, quo cultus diuinus augetur. 163.2. b

in Dubijs peritiores consulere non necesse est, sed satis est peritos & idoneos ad ea quæ proponuntur dissoluenda. 227.1. a

Dubitans de aliquo an sit mortale, si non potest commodè doctorem consulere quomodo se geret. ibid. d

in Dubijs pro religione iudicandum est & consulendum. 249.1. f

in Dubijs nemo præsumitur fingere aut peccare. 182.2. a. *

DVELLV M.

Duellum qui prouocatus ingreditur, etiam si se defendendo aduersarium occidat, incurrit penas. 156.1. f. *

Duella omnia, etiam priuata, & sine vlla clemnitie habita sunt prohibita. 214.1. d

Duella mentalia à Concilio & à Gregorio XIII. non puniuntur. 214.1. d. * de Duello prohibitionibus & sub quibus sint factæ. ibid. 2. b

Duella priuata non fuerunt à Pio III. & Concilio damnata sed publicata. ibid. c. d. Sed sic à Gregorio XIII. sub pena excommunicationis referuata. 215.1. a

DVX MILITVM.

Dux qui minorem numerum militum quam princeps statuerat in pagum introduxit etiam ex consensu paganorum peccauit. 96.2. a. non tamen restitueret stipendia absentium ipsi paganis tenetur, qui ea soluerunt, propter consensum iniustum ipsorum. ibid. b

E

ECCLESIA, ECCLESIASTICI.

Ecclesia debet seruare iustitiam etiam contra viduas. 142.2. d. in ea Ecclesia diuina officia celebranda sunt, in qua iusta sunt celebrata. 226.1. f

Ecclesiæ res diminuere est eas ad aliquod obligare. 172.2. c

Ecclesiæ res non possunt hypothecari sine iusta causa. ibid. e

Ecclesiæ bona locans ad vitam etiam si beneficiarius sit habens bona indiuisa cum conductore incidit in excommunicationem. 173.1. d. si extraneus hoc prohibens cum suis penis sibi recepta est. ibid. e

Ecclesiæ bona non sunt submittenda laicis. 82.

Ecclesiam regularem Mendicantium fundari melius est quam secularem. 241.1. c. f. hoc intelligitur si omnia sint paria, ita vt fundator tantas faciat expensas in regulari quam in seculari fecisset. 242.1. a

Ecclesia an possit petere etiam per vim monitorij libros rationum ab hæredibus Seij, qui contractum cum Caio fecerat quo & c. & an hæredes illi teneantur illos libros exhibere, & responderet non. 259.1. c. d

Ecclesia potest petere bona emphyteutica sine eius consensu alienata. ibid.

Ecclesia est cultrix iustitiæ, & non debet cum aliena iniuria locupletari, nec velle vt iurisdicção secularis destrandetur. 169.2. e

Ecclesia consecrata si est polluta debet reconciliari per episcopum, si sit benedicta per presbyterum. 365.1. b

Ecclesiasticis personis onus insolitum imponens in bullæ excommunicationem incidit. 380.2. b

in Ecclesia in qua sepultus est excommunicatus priuatum orare licet sed non Missam facere. 19.1. a. *

Ecclesia in qua notorius hæreticus sed non denunciatus est sepultus non est profanata. ibid. b

ad Ecclesiæ iudicium confugiendum est, quoties aliquod dubium in humanis actionibus apparet. 80.2. f. *

ab Ecclesiæ ingressu prohibitio interdictum & suspensio dici potest. 276.1. d. * & hoc qua ratione fiat. ibid.

Ecclesiastici habentes iurisdictionem in causis mortis, non possunt per se eam exercere, sed bene per vicarios. 13.2. d

E D E R E.

Edere mortifera & notabiliter valde læsura iur. naturæ prohibetur. 209.2. d. *

ELECTIO.

in Electionibus plena libertas esse debet restringi tamen potest. 17.1. f

Electionis confirmator non tenetur constituere commissarios ad decidendam electionis causam, sed potest illam decidere. 33.1. e

in Electione Generales & scrutatores, qui fraudarunt vtriusque, & ea tribuerunt alicui, quem volebant esse Prouincialem grauius peccauerunt, & sunt puniendi. 34.2. a

Electionis superior peccat non acceptando monialem Abbatissam à maiori parte conuentus electam. ibid. d

Electio omnis metu facta est ipso iure nulla. ibid. Electio facta de extraneo idoneo à toto Collegio vel maiori parte valet. 35.1. b

Eligere seipsum nemo potest, nec pro se cum alijs suffragari. ibid. d. nisi vt vnus ex compromissarijs. ibid. e

Electores etiam si ad duos redacti sint non possunt cogi ad accipiendum alios sed soli eligere extraneum. ibid. d. e

Electorum de numero non est qui schedulam albam in vnam immisit. 35.2. b

Electio debet fieri in continenti post collationem suffragiorum, aliquo casu, quod limitatur. ibid. c

Electio post moram interpositam facta per malitiam eligentium sine fraude electi valet. ibid. e

Electio an fieri possit nocte dubitatur & resoluitur affirmatiue ante tenebras, sed non post. 36.1. c. d

Electio, in qua sine fraude aliquis ostendit alteri, pro quo suffragetur est bona. ibid. 2. a

Electio non valet, non vocatis ijs qui suffragandi ius habent. 38.2. b

Electio facta ad episcopatum renunciatum per suum episcopum sine licentia Papæ non valet. 42.1. a. sed capitulum ob id ius non perdit eligendi. ibid. b

Eligentes tenentur eligere meliorem & vtiliorem, & si minus dignum eligunt peccant, sed valet electio. 61.2. d. *

Eligentes dignum omnino digniore non tenentur ad restitutionem, sed sic si indignum eligant. ibid. e

Eligentes alios non habentes vocem vocare alios & eis vocis suffragium dare possunt, sed hoc in dubio non præsumitur. 62.1. e

Electio & presentatio à male iudei possessore facta non valet. 81.2. d

Electio incerta persona de certis vel de certo genere personarum vel familia potest in arbitrium alterius conferri. ibid. f

EMPHYTEVTA.

Emphyteuta potest præscribere libertatem soluendi canonis per triginta annos. 136.2. c

Emphyteuticis bonis diritis census annuus qui in recompensam datus est Emphyteutæ soluendus est, ipse vero Ecclesiæ statutum canonem soluet. 176.1. b. c

Emphyteuta non potest locare ad longum tempus sine consensu domini proprietatis. 189.1. e

Emphyteuta canonem non soluens fundum amittit, nisi vbi aliter est constitutum. 102.2. a

Emphyteutis ad res vitas quomodo dari possit. 359.1. b

EMPTIO, EMPTOR.

Emptionis contractus non irritatur eo quod solutio fiat in alia re quam in numerata pecunia. 194.2. a. per emptionem & donacionem in fraudem factam transit dominium in emptorem & donatarium. 217.2. b

Emptori onus impostum præter naturam contractus diminitur de pretio. 171.2. b. * sed hoc intelligitur si non possit ita cum hoc onere eximere. ibid. f

Emptor si prædium tributum est soluta tantum parte pretij, tenetur soluere venditori partem fructuum pro rata pretij non soluti. 172.2. f. Emptor tenetur soluere partem fructuum receptorum pro tempore, quo venditor non potuit adimplere quod promisit. 173.2. a

EPISCOPVS, EPISCOPATVS.

Episcopi dare non possunt facultatem celebrandi in domo priuata, vbi Concilium est receptum. 12.1. d

Episcopi possunt abolere ab hæresi per se vel per vicarium. 14.2. c. non tamen facultatem generalem dare possunt. ibid. d

Episcopus potest esse iudex in causa Ecclesiæ suæ. 31.2. b

Episcopo nec eius vicario licet accipere aureum pro informatione matrimoniali commissa sibi à Papa. ibid. d

Episcopo titulari an collatio beneficij simplicis facta valeat, queritur & resoluitur affirmatiue. 39.2. b. c

Episcopus perdit beneficia per consecrationem, vel lapsum temporis consecrati. ibid. b. hoc limitatur ad possessionem adeptam, & fructuum perceptionem. ibid. d

Episcopo potest conferri beneficium ex causa legitima. ibid.

Episcopus non potest relinquere episcopatum sine auctoritate Papæ, & accipere aliud beneficium. 40.2. a. b

Episcopus præsertim titularis non est inhabilis ad beneficia etiam simplicia. ibid. c. Episcopo non licere renunciare suo episcopatu multis modis probatur. ibid. e. f

Episcopus contrahit matrimonium spirituale cū sponsa sua. ibi. 2. d

Episcopi sui iure quis eadem sine licentia Papæ. R. L. 41.1. a

Episcopi renunciat onem factam in manibus Capituli Papa ratam habere potest, & Canonici ius eligendi adimere. ibid. d

Episcopus potest conferre beneficium amico alterius episcopi, cum intentione, quod ille conferret aliud suo amico. 45.1. b

Episcopus alienus non potest conferre primam tonsuram familiari suo nisi ei statim beneficium conferat. 48.2. e

Episcopus an possit ordinare de licentia diocesani alienos subditos habentes literas suorum episcoporum, queritur & resoluitur affirmatiue. 59.2. b. c. Episcopus qui post anatum rogatu Capituli in aliena Ecclesia se de vacante, & suos subditos & alios ordinauit, defenditur. 60.2. d. e

Episcopus vicinus vel alius rogatus ab ordinario potest in aliena celebrare ordines & pontificalia exercere. 61.1. a

Episcopi tolerare possunt male ordinatos cum probabili ignorantia. 67.1. c. Episcopi & presbyteri qui dixerit eundem potestatem esse ordinandi hæreticus est. ibid. 2. a

Episcopus non potest dispensare non suum subditum super interdictis temporum ordinandorum. 49.1. e

Episcopus non potest dispensare cum familiari suo illegitimo, qui non est suus subditus, vt possit conseruare & minores ordines & beneficium simplex accipere. *ibid.* 2. b.

Episcopus qui ordinauit aliquem sine iure scienter debet eum alere. *50. 1. d.* Episcopus originis patre potest filium ordinare. *52. 2. a.* Episcopus potest habere ratam ordinationem ab alio se ignorante factam. *59. 1. a.*

Episcopus originis potest dispensare cum illegitimo promoti ad ordines factos sine dispensatione Papæ. *69. 1. d.* quod postea explicatur. *ibid.* 2. b. A.

Episcopus male ordinauit illegitimum ad minores non prius cum dispensans, & collatio beneficij sic ordinato facta est nulla. *ibid.* 2. d. c.

Episcopus non potest ordinare nisi subditum ratione originis, beneficij, vel domicilij. *ibid.* f.

Episcopus qui bigamum conseruare & beneficium ei contulit, in quas penas incidit. *76. 2. b.*

Episcopus non potest dare licentia celebrandi in alieno episcopatu. *77. 1. c.* Episcopus quilibet tenetur ad constituendum sibi vicarium idoneum. *ibid.* 2. e.

Episcopus commissa vicario expedire nequit & contra. *79. 2. b.*

Episcopus sine consensu capituli potest vitare beneficia. *82. 1. b.* sed contrarium verius. *ibid.* c. A.

Episcopus in quolibet loco suæ diocesis ius dicere potest. *81. 2. c.* modo locus sit honestus, & partes sine magno incommodo litigare possint. *ibid.* d.

Episcopi cur vicarias generales habere debeant. *83. 1. b.*

Episcopus sine consensu capituli corrigere non poterat capitularem iure antiquo. *ibid.* e. sed contra hoc multa sunt prescripta à prælati. *ibid.* de ea re varie in orbe constitutiones. *ibid.* f.

Episcopus an possit cogere beneficiarium ad ostendendum titulum sui beneficij obtentum 10. annos quæritur, & resoluitur affirmatiue. *84. 1. a. b.* Episcopus an possit cogere tenentem incompatibilia vt ostendat dispensationem, quæritur, & resoluitur negatiue. *ibid.* 1. c.

Episcopus cogere potest execrabilem, vt iuret se canonicè obtinere duo illa beneficia. *85. 1. a.*

Episcopus potest inquirere in vtriusque matrimonio clandestino officio suo nobili. *87. 1. c.*

Episcopus an possit ferre monitorium contra eos qui blasphemant Dei nomen & Sanctorum & presentes fuerint, quæritur & resoluitur affirmatiue. *87. 2. e. f.* Quomodo melius procederet. *ibid.* 2. d.

Episcopus non potest præcipere, vt sibi aliquid reueletur nisi præmittatur correctio fraterna. *ibid.* c.

Episcopi in concilijs œcumenicis præcedunt ratione antiquioris promotionis. *90. 1. d.*

Episcopus legitime impeditus interesse potest Concilio per procuratorem. *92. 1. b.* Episcopo relicto ab extraneo censetur relicto ratione dignitatis. *99. 1. f.*

Episcopus potest dispensare cum verbaliter à se deposito, modo non sit crimen maius adulterio. *110. 1. f.*

Episcopus potest dispensare super sententia sua, & restituere depositum ob inuestum spiritualem. *ibid.* 2. a.

Episcopus potest dispensare in incestu maiore adulterio. *ibid.* b.

Episcoporum depositio est hodie reseruata Papæ & cognitio & examinatio. *116. 1. b.*

Episcoporum crimina prælati inferiores nunciare possunt, verbo vel scripto extrajudicialiter, sed non processum aliquem iudiciale firmum mittere. *ibid.* e.

Episcopus congregationem laicorum corporis Christi iudicare potest in actibus Ecclesiasticis. *ibid.* 2. f.

Episcopi qua ratione capellanos treremium & alios viatores visitare possint. *117. 1. d.*

Episcopi possunt retinere in obsequium suum duos canonicos, qui in absentia fructus percipiunt. *144. 2. f.*

Episcopus peccaret, si dimitteret punire absentem canonicum. *145. 2. d.*

Episcopus potest dispensare super qualitate ad beneficium requisita cum consensu patroni semel ut bis. *146. 2. b.*

Episcopi contemplationi vacare debent & rectores etiam animarum. *151. 2. c.*

An Episcopi bona qui mortuus est extra suam diocesim in domo metropolitanæ debeantur camera vel successori quæritur & resoluitur camera. *152. 2. f.* sed postea temperatur. *153. 2. c.*

Episcopus beneficia perpetua deuoluta & reseruata sedi Apostolicæ vitare potest. *171. 2. d. e.*

Episcopus an possit superflua ad fabricam vniuersitatis alteri inopi assignare, dicitur non. *175. 1. a.*

Episcopus post concilium potest super altari portatili in loco profano in sua diocesi Missæ, & alijs ad id facultatem facere. *201. 1. f.*

Episcopus potest examinare parochos per Capitulum poni solitos in ea Ecclesia illi subiecta curam animarum habente, & visitare & corrigere. *203. 2. a.*

Episcopus potest cognoscere de inhabilitate vicarij exempti & c. *ibid.* d. Episcopus potest cognoscere de inhabilitate eorum qui non fuerunt ordinati ab eo, vel per litteras dimissorias eius. *ibid.* e.

Episcopus quos curam habentes examinare non possit. *204. 1. a.* absolute potest omnes. *ibid.* b. A.

Episcopus quidam renouauit episcopatum, eo quod liberum aliquorum canonum vsu in sua diocesi publicare non liceret. *215. 1. c. d.* eius vitæ sanctitas & mors & donatio facta Ecclesiæ S. Mariæ supra Mineruam. *ibid.* e. vnde oritur questio an ea donare poterit. *ibid.* f. resoluitur affirmatiue. *ibid.* e. d.

Episcopalis status per se non est status monachorum. *216. 1. c.*

Episcopum fratrem Papæ subiecti tamquam simplicem monachum prælati indecens est. *216. 2. b.*

Episcopus non potest recipere professionem religiosi sibi non sub-

jecti seu exempti. *265. 1. c.* Episcopus non potest incorporare quemquam religioni à sua iurisdictione exempti. *ibid.* e.

Episcopus non debet ordinare aliquem qui sibi non subest. *ibid.* d.

Episcopatus non est ordo secundum Theologos sed canonicus. *215. 1. b.* Episcopo procedente virtute delegationis debet appellari ad sedem Apostolicam & non ad metropolitanam. *350. 1. c.*

Episcopus est Pater pauperum & curator bonorum eorum. *351. 2. a.*

Episcopus ex duobus idoneis qui presentantur, potest instituire quem voluerit. *352. 2. c.* Episcopus est superior quoad conferendum beneficia & instituendum in eis. *353. 2. d.*

Episcopus non potest clericos compellere ad soluendum tributum capitis, potest tamen subsidium caritatiuum à suis clericis petere. *361. 1. c. d.*

Episcopus statueret potest contra ius commune nouum redendo ad antiquum. *378. 1. f.*

Episcopus nec sacerdos tutelam & curam minorum ad assumendum cogi non possunt. *382. 1. f.* eas tamen possunt suscipere. *ibid.* 2. a.

Episcopus pensionem imponere beneficio sine iusta causa non potest. *60. 1. b.* Episcopo qui mutauit principaliter ad inuendum eius amicitiam, & seculariario vt beneficium consequeretur, non est simoniacus. *66. 1. a.*

Episcopus dispensat in simonia pro ignorante commissa. *84. 2. 0.*

Episcopus potest dispensare super irregularitate occulta nata ex simonia occulta. *95. 1. f.* Episcopus concedens ius patronatus augenti dotem est simoniacus sed non excommunicatus. *106. 1. a.*

Episcopus potest dispensare vt prouideat de canonicatu per simoniam ignoranter, iterum illi conferatur. *110. 1. d.*

Episcopus potest dispensare in irregularitate, ex simonia oriente, & quacumque alia se sciente & consentiente commissa. *111. 1. c. d.*

Episcopus potest dispensare cum homicida voluntario quoad beneficium simplex, sed non quoad ordines sacros nec curatum. *154. 1. f.*

Episcopo qui reuelauit post monitorium rem furto sublatam non incurrit excommunicationem. *160. 2. a.*

Episcopus qui per inadvertentiam aliqua pontificalia in aliena diocesi exercuit, suspensus fuit, & celebrando factus est irregularis, vnde ei ad auctore penitentia iniungitur. *195. 1. a. b.*

Episcopus potest absolueret ab excommunicatione ob simoniam incurram, & in irregularitate dispensare quæ per celebrationem post illam contigit. *196. 1. c. d.* Episcopus potest dispensare in irregularitate ex actu publico contracta, sed occulta & ignota presentibus. *197. 1. a. b.* sed hoc non tenetur. *ibid.* c. A.

Episcopus non potest dispensare homicidam voluntarium, nec ad vllum ordinem nec beneficium. *144. 2. f.*

Episcopus non potest dispensare cum eo qui fuit causa mortis iustæ à iudice illata. *146. 2. b.* sed hoc reuocatur. *ibid.* A.

Episcopi voluntas qua vult non ordinare aliquem & qua vult non imprimere characterem differunt. *199. 1. a.*

Episcopum non velle ordinare aliquem defectum ætatis patientem in dubio non est presumendum. *ibid.* c.

Episcopus non peccat intendendo verum ordinem conferre accedentibus digne secundum iura fori exterioris & peccaret si intendere non ordinare eos qui propter crimina occulta indigni sunt. *ibid.* d.

Episcopus qui protestatus est se nolle ordinare descendentes ab hereticis non potuit nec voluit arceri illum cuius aus maternus ab inquisitoribus ob verba quadam damnatus fuerat. *200. 2. c. d.*

Episcopi Romæ non vtuntur facultate dicendi sacrum vbiicumque super altari portatili nisi de speciali Papæ facultate. *201. 1. d.* neque in aliena diocesi id facere possunt. *d.*

Episcopo inferiores non possunt cognoscere de causis matrimonialibus. *204. 2. c.*

Episcopus causas criminales exemptorum ratione dignitatis & ordinum cognoscere non potest. *ibid.* d.

Episcopi possunt absolueret à casibus Papæ reseruatis etiam post Concilium 205. 1. d. & in casibus Bullæ omnibus excepta hæresi. *ibi. f.*

Episcopi facultati absolueret ab hæresi derogatum esse à Bulla cœnæ statuit Congregatio Cardinalium. Sed quid auctor responderit. *205. 2. e.* Episcopus habens facultatem absolueret ab Hæresi potest absolueret extra confessionem sacramentalem. *206. 1. d.*

Episcopus si habeat facultatem à Papa absolueret ab hæresi non potest eam subdelegare, sed sic si vtatur facultate sibi à Concilio concessa. *206. 2. a.* Episcopus virtute lobelæi confessarium non nisi approbatum potest eligere. *ibid.* c.

Episcopi possunt absolueret ab excommunicatione à iure vel homine alij reseruata propter morbum vel impedimentum aliquod. *266. 2. d.* Episcopus non tollit ius reseruandi casus etiam si pontifex aliquando det facultatem aliquibus ab eis absolueret. *236. 1. e.*

Episcopus non potest dispensare cum non subditis, sed sic cum subditis suis exemptis iuxta quemdam. *237. 1. d.*

Episcopo excommunicato non censetur excommunicatus eius Vicarius. *244. 1. c.*

Episcopatus omnis appetitio & petitio est reprobata nisi appetatur vt proit ab eo qui est dignus. *250. 2. b.*

Episcopus qui teigit bono zelo ductus, vt aliquod scandalum euitaret non incidit in canonem. *256. 2. d.*

Episcopi nepos cui ipse debebat 80. scuta accipiens ex eius granario granum pro valore illorum peccauit sed non est excommunicatus. *257. 1. a.* Episcopus iniurijs verbis prosequens & percutere conatus, sed non percussus non incidit in canonem. *257. 1. e.*

Episcopum insequens nullam incurrit excommunicationem iuris, communis, sed sic bullæ. *ibi. 2. a.* Episcopum insequi vt bullæ excommunicatione incurrit qui dicendi sunt, & quid sit insequeretur. *ibi. b. c.*

Episcopus qui declarauit aliquas mulieres incurrisse excommunicationem ob ingressum monasteriorum, non potest illis facere potestatem communicandi cum alijs & audiendi diuina. *263. 2. c.*

Episcopi licentia suscipiendi ordines à quocumque non cessat per excommunicationem. *264. 1. f.* sed vsus eius impeditur. *265. 1. a.*

Episcopus an possit excommunicare iusta de causa Rectorem positum à Papa. *276. 1. c.* Episcopi non possunt procedere contra officiales & nuncios Papæ sine illius licentia. *ibid.* f.

EREMITA.

Eremita qui professionem fecit in manibus cuiusdam Marthæ qui non poterat illam admittere, non est verus religiosus. *264. 2. a.*

ERROR, ERRANS.

Error personæ & conditionis seruilis annullat matrimonium cui proximo accedit apud nobiliores error nobilitatis seu plebeitatis. *3. 2. d.*

Error quo quis creditur primogenitus in primogenio quo patri successurus est censetur potest error personæ. *ibid.* e.

Error iuris obsecuri excusat à peccato mortifero. *35. 2. d.*

Error iuris non prodest ad rem vsucapiendam sed ad fructum eius. *86. 2. c.*

Error iuris dubij perinde prodest ad hoc vt error facti. *ibid.* e. *Qui errat non consentit.* *104. 1. d.*

Error & ignorantia iuris non excusat. R. I. *ibid.* 2. b. quod declaratur. *ibid.*

Error iuris licet non profit ad vsucapiendum rem, prodest tamen ad acquisitionem fructuum. *134. 1. b.* Error iuris dubij perinde prodest ad præscribendum ac error facti. *ibid.* d.

Error iuris etiam non obsecuri prodest ad vsucapiendos fructus reipia perceptos. *ibid.* e. per Errorem soluens repetit solutum. *155. 1. f.* Errans & ignorans & deceptus non consentiunt. *93. 2. c.*

EVANGELIUM.

Euangelium non est solum in verbis Scripturarum sed in sensu. *19. 1. c.*

EVCHARISTIA.

Eucharistia processio & deportatio ad ægros omitti possunt quando timeat de honestate. *13. 1. a.*

Eucharistia materia est vinum, cui non necessitate absoluta sed præcepti admiscetur aqua. *64. 2. d.*

Eucharistiam non esse dandum damnatis ad mortem quam sic rationabile. *241. 1. c.* in Eucharistia supra manet Christi corpus, quamdiu eius species sunt inconsumptæ. *ibid.* Eucharistiam sumere in vita semel saltem iure diuino tenemur vt ait quidam, sed non in mortis articulo. *ibid.* d.

Eucharistia non est sacramentum adeo necessarium vt Pœnitentia, & proinde hæc damnato ad mortem negari non potest, illa sic. *ibid.* f.

Eucharistiam à teionis sumi præceptum Ecclesiæ est quod religiosissime seruatur. *ibid.* 1. a.

Eucharistiam in articulo mortis sumere non obligatur qui semel in anno communicauit. sed sic confiteri si habet peccatum mortale. *ibid.* c. Eucharistia non est danda bis infirmo non teiuono in eadem infirmitate. *242. 1. d.* Hoc autem postea limitatur. *ibid.* c.

EXAMINATOR.

Examinatori promouendum ad beneficia facta promissio generalis non inducit simoniam. *87. 2. c.* neque cæculationum ei factorum oblatio, ob quæ nequaquam fuit motus, vt eidem examinando faueret. *ibid.* d.

Examinator fauendo verbis ei qui promouendus est, si notabile adiutorium non intulit, non incidit in censuras Coac. Trid. *ibid.*

Examinatores eos qui accedunt ad ordines accepta pecunia idoneos iudicantes qui sint excommunicati & qui non. *94. 2. b.*

EXCOMMUNICATIO, EXCOMMUNICATIO.

Excommunicatus non auditur in iudicijs, sed fallit quando excipit pro vtilitate Ecclesiæ. *31. 2. a.*

Excommunicato præsentet electio est nulla si constabat esse excommunicatum. *33. 1. a.* Excommunicatio minor, & peccatum mortale non auquantur. *46. 1. f.*

Excommunicatio iniuste reddenda sunt omnia quæ per illam perdidit. *148. 2. b.* Excommunicationem per annalem quis incidit in suspensionem hæreseos. *171. 1. b.*

Excommunicatus ob debitum si signa contritionis dederit, & fuerit absolutus à parochia potest in loco sacro sepeliri. *234. 1. c.* & non est exhumandus sed cogendi hæredes ad soluendum debitum. *ibid.* e.

Excommunicatum vel interdicitum à simplici sacerdote absolutum qui sepelietur in sacro non peccauerunt. *135. 2. a.* & hoc si denunciatus non fuerat, & si bona fide factum est in eo qui denunciatus fuerat. *ibid.* b.

Excommunicatus lex pro aliquo delicto non videtur excommunicare conscientem & desiderantem. *237. 2. c.*

Excommunicatus non potest absolui per viam Cruciatæ sine præuia satisfactione. *334. 1. c.* Excommunicare simplex sacerdos non potest sed sic denunciare. *338. 1. a. b.* Excommunicatus declaratus non facit fructus suos nisi quoad sustentationem. *351. 2. d.*

Excommunicatio lata ob multas causas copulatiue non tollitur nisi per absolutionem respondentem ad illas omnes. *78. 2. a.*

Excommunicatus in foro interiori quis sit ob simoniam quæ rei paræ datione est commissa. *87. 1. d.*

Excommunicatus quis & irregularis vno & eodem actu esse potest. *111. 1. a.*

ab Excommunicatione absolutus cum reincidentia non reincidit in illam, antequam iudex reducat in illam. *126. 2. d.*

sed verius est quod reincidat. *ibid.*

Excommunicato etiam notorio qui communicat in his quæ ad salutem animæ pertinent, etiam si intererat aliqua alia non excommunicatur. *131. 2. e.* in Excommunicatione qui per annum fuit, suspensus de hæresi est. *132. 1. c.*

Excommunicatus per annum, vt iudicetur hæreticus quid opus sit. *135. 1. e.*

Excommunicationem quilibet excommunicatus tenetur seruare, quæ non tollitur, nisi per superioris sententiam expressam. *157. 2. d.*

Excommunicatus si celebret vel coram se auctorizando celebrare faciat est irregularis. *191. 1. f.* si quis si simpliciter audiat. *192. 1. a.*

Excommunicatus ignorans se talem celebrando non fit irregularis nisi ignorantia sit lupina aut affectata. *ibid.* c.

Excommunicatus non est irregularis accipiendo eucharistiam, sed sic sacros ordines. *ibid.* e. Excommunicatus diuinis interessens, & pfallens non fit irregularis. *ibid.* 1. d.

Excommunicatio & suspensio imponuntur propter delictum proprium interdicitum etiam ob alienum. *193. 2. c.*

Excommunicatus & suspensus. gaudet privilegio fori & canonis, non alijs honoris & dignitatis. *194. 2. b.*

Excommunicari potest ignorans & absens, licet non seruando cam non peccet, nec incurrat irregularitatem. *195. 2. a.*

Excommunicatus fructus & distributiones sui beneficij perdit non irregularis. *ibid.* c.

Excommunicatus & interdicitus celebrans duas incurrit irregularitates vel vnam ex duabus causis constantem, quarum altera sine altera tolli potest, sed non prodest. *195. 2. c.*

Excommunicare potest habens iurisdictionem Ecclesiasticam licet non habeat claves vt laicus aut affectata. *ibid.* f.

Excommunicatio non incurritur ipso iure contraveniendo legi vel mandato nisi adit clausula id exprimens. *ibid.* d. e.

Excommunicatum declarans aliquem sub pena excommunicationis vocatum à se excommunicare tacite videtur. *243. 1. c.*

Excommunicatio non debet ferri pro culpa præterita sine monitione. *ibid.* f. Lara tamen non est ipso iure nulla. *ibid.* 2. a. Fallit tamen in quatuor casibus glossæ & in vno quem auctor addit. *ibid.* c.

Excommunicatus sub prædicta regula regulariter indiget dispensatione, & si celebret sine illa fit irregularis. *ibid.* d.

Excommunicatio lata à delegato, qui copiam suæ commissionis non dedit est secundum Innocentium nulla, quod tamen auctori improbat. *243. 2. c.* ex acquitate tamen Innocentij sententia teneri potest. *244. 1. a.*

Excommunicato communicans in actu in quo controuertitur an sit excommunicatus, non est talis. *ibid.* c. Excommunicatus appellans à declaratione, durante lite non est vitandus, nec vitare debet. *ibid.* d.

Excommunicatio contra Capitulum lara nulla est, & si feratur contra illud & singulos culpabiles, non includit, non culpabiles, vel solum culpa veniali. *ibid.* e. f.

Er qui est culpabilis etiam mortaliter potest in sacro loco sepeliri nisi sit denunciatus. *ibid.* 2. a. Er viuus quamuis vitari non debeat, ipse tamen vitare alios debet, & si celebret est irregularis. *ibid.* c.

Excommunicatio non incurritur nisi ob peccatum mortale. *245. 1. f.* Excommunicatio potest ferri in singulos culpabiles mortaliter alicuius vniuersitatis. *ibid.* 2. b.

Excommunicatus generaliter, non potest declarari nisi citetur & audiatur. *ibid.* d. Pena excommunicationis imposita non addita clausula ipso iure, non excommunicat transgressorem eius sed facit excommunicatione dignum. *251. 1. c.* Excommunicatio contra bannitos lata comprehendere illos tantum videtur qui fauendo eis mortifere peccant. *253. 1. d.* Excommunicatio quæ continet errorem intolerabilem non valet, & quæ illa sit. *ibid.* e.

Excommunicatus generaliter magis vitandus quam bannitus generaliter. *254. 2. c.* Excommunicatus nisi denunciatus non vitandus fallit in notorie percutientem clericum. *ibid.* 2. f.

Excommunicationem non incurrit clericus qui legens litteras à iuramento clericali eas legere cupientem subiratus manu repulit. *255. 1. d.* Excommunicatus qui cum non esset, fuit absolutus ad cautelam cum iuramento veniendi Romam, peter declarationem prudenter. *256. 2. c.* Excommunicatus non est qui vadit animo capiendi Cardinalem vel episcopum, si non insequatur nec capiat. *257. 2. d.* Excommunicatus collectam in choro vel capitulum cantans fit irregularis alias non. *258. 1. e.* Excommunicatus vbi absolutus non tenent fructus beneficij non facit suos nisi forte quoad sustentationem. *ibid.* f.

Excommunicatus est per se vel alium Apostolicarum litterarum executionem impediens vel ratam habens. *261. 2. a.*

Excommunicatus suscipiens ordines minores an fiat irregularis, respondetur non. *263. 2. b. c.* neque est inhabilis ad tenendum beneficium. *266. 1. d.* Excommunicatus mori aliqum iura horrent. *ibid.* 2. e.

Excommunicatus absolui potest regulariter manente irregularitate, sed si offensa sit manifesta non potest absolui ab excommunicatione, nisi satisfaciatur pro offensa. *267. 1. f.* Excommunicatus ab homine & non denunciatus, etiam potest absolui, sicut à iure. *ibid.* 2. e. Excommunicatus ab homine & notorius percussor clerici parte satisfacta possunt absolui à religiosijs privilegium habentibus in foro conscientie. *ibid.* d. ab excommunicatione lata ab homine absolueret non potest, nisi iudex eius vel successor, vel superior & hoc parte satisfacta. *268. 1. c.*

Excommunicari nemo potest nisi homo baptizatus mortalis habens superiorem. *270. 1. e.*

Excommunicatum denunciatum sola fama pro tali habitum vitare tenemur. *272. 1. c.*

EXENTERARE.

Exenterare qui fecit aliquem est excommunicatus & si non se fecerit absolui post duos annos vt suspectus de hæresi iudicandus. 135.1. c

EX EO.

Ex eo non debet quis fructum consequi, quod visus est impugnare. R. I. 81.1. a

EXORCISMVS.

Exorcismus omnis increpatio & adiuratio demonis iure dici potest. 85.2. c

Exorcismus hunc Christianus omnis facere potest. ibid. f. Exorcizare demones Christianus nullus prohiberi potest. ibid. 2. a

Exorcizare infantes solus sacerdos in baptismo potest. ibid. Exorcizare arreptitios nullus Papa inferior quemlibet Christianum prohibere potest. ibid. sed sic eos qui ad id cum certa potestate sunt deputati. ibid. c

EXTRAUAGANS.

Extrauagans Gregorij XIII. contra extrahentes vel ementes granum vltra proprium vsum, non habet excommunicationis latae sententiae poenam. 151.2. c. d. Contrarium tamen statuit prætorium poenitentiarie. ibid. 2. a

Extrauagans Pij V. de electione Superiorum Minorum an includat fratrem qui impetrauit Domini cuiusdam litteras ad electores, vt ei fauerent, sed his non est vltus & dicitur non. 151.1. a. b. An verita subornatione veretur etiam subornatio vera & vitilis & dicitur, non. ibid. 2. b

Extrauagantis ab ipso Gregorij XIII. absolutionem petens an teneatur reuelare complices, quæritur & resoluitur. 162.2. b. c. * hæc extrauagans vltus non recepta, & proinde non obligare ad reuelandos complices ostenditur. 163.1. c. d. Vide bullæ.

EXVL.

Exul factus iniuste à ciuitate lucratur distributiones quas antea lucrabatur. 148.2. b

F

FACIENS, FACTVM.

FACIENS aliquid quod prætur publice licitum, non censetur male facere. 163.1. a

Faciens aliquid eo quod intelligit male iura canonica, non peccat. ibid.

Factum lege approbante non est peccatum. 95.2. c

Factum vtique ad aliquem terminum, non durat adueniente illo. 124.1. a

Factum contra aliquem vi detentum debet retractari. 148.1. f

Factum legitime poenam non meretur. 349.1. b

FACVLTA S.

Facultates quæ & quot quæ per Bullam Cruciatæ non tolluntur. 208.1. d. *

Facultates illæ per illam Bullam suspenduntur, quæ eius acceptio- nem aliquo modo impedire possunt. ibid. 2. a. Facultas per Crucia- tam concessa durat perpetuo donec reuocetur. 209.1. a

FALSVM.

Falsum dicere nemini licet, etiam si liceat tacere verum. 178.2. d

FAMA, FAMOSVS.

Famam maxime publica persona tenetur conseruare. 40.2. c

Fama quæ habet originem à maleuolis vel inimicis nullius est efficacia. 100.1. c. * per Famam scire quis proprie non dicitur. 129.2. d. Fama quæ requiritur, vt aliquis per famam hæreticus dica- tur. ibid. c

Famosum aliquid ea auditio efficitur quæ nascitur ex dicto alicuius, qui vidit rem fieri, & creditur à toto populo vel collegio vel maiore parte illius. 353.2. c. *

FAMVLVS, FAMVLARI.

Famuli qui stipendium iustum non recipiunt, an possint clam aliquid subripere queritur. 101.1. a. b

Famulus ætatis legitime nulla necessitate se locas minoris quam valeant eius opera non potest quicquam accipere. ibid. e. sed si non sit talis, est iniusta locatio & potest aliquid vltra suam mercedem accipere. ibid. f

Famuli iustam mercedem quæ & quantam minueri vel augeri possunt. 202.1. 2. Famuli qui alicuius inseruiunt quid lucrari merito possint. ibid. b

Famuli videntes conseruos suos damnari aliquo domino face- re & non indicantes peccant. 118.2. d. * sed si res non sit eorum cus- todia deputata, non teneatur ad restitutionem. ibid. e. quomodo hi excusari possunt à denunciatione. ibid.

Famulari alicui malo etiam idololatæ in his quæ non sunt contra legem diuinæ, licet, in aliis non. 223.1. c

FAVOR.

Fauor quo vnus alium inuadit ad consequendam aliquam gratiam est res natura sua inuendibilis. 88.1. c. *

Fauores qui vendere solebat fumo ab imperatore necatus est. ibid. f

FERIATVS DIES SEV FËSTVM.

Feriatu die signi præparantes materiam in diem sequentem peccant, nec excusantur consuetudine, quia non esse præscripta. 118.2. a

Feriatu die famuli artificum nisi audita missa laborare non possunt & nisi herus vel ipsi necessitate premantur. 118.1. c. d

Feriatu die sutores qui adstant tabernæ vt vendant calceos non peccant saltem mortaliter. 118.2. b

Feriatu die plus in vno opere seruii quam in alio impendi potest prout consuetudo dicitur, & vir prudens iudicauerit. 119.2. b

Festorum obligatio & ieiuniorum quomodo varia sit in variis diocessibus. 6.1. b

Festum præsentationis B. Mariæ, & aliquot alia in quibusdam re- gnis celebrari possunt. 367.1. c

FEVDATARIVS, FEVDVM.

Feudatarius non omnis tenetur inuestituram petere & iurare fidelitatem. 204.1. d

Feudum concedens habet dominium directum feudi. ibid. e. Feudum concedi potest absque onere petendi inuestituram, & præstan- di iuramentum fidelitatis. ibid. 2. b

Feudum iure perditum & renouatum adeo censetur vetus, vt agnati possint in eo succedere. ibid. c

FIDALGVS.

Fidalgus vere est nobilis & fidalgia nobilitas. 230.2. a

FIDES CHRISTIANA, FIDES HUMANA.

Fidem omnis Christianus confiteri tenetur, sed non ad semper. pag. 1.1. b

Fidem quando quis profiteri teneatur. ibid. c. Fidem suis tempo- ribus non confitentes Christiani timore poenæ à peccato non excu- santur. ibid. d

Fides bona licet à peccato excuset, non tamen à poenæ incurris per actum qui bona fide est factus. 48.1. d

Fidem ad generandam duo requiruntur, motium & pia affectio. 67.2. d

Fides etiam hosti seruanda est. 95.2. c. Fidem frangenti fides etiam iurata frangi potest. ibid. d

Fidei professionem omittentes non possunt regula detriennali possessore gaudere quoad faciendos fructus suos. 131.1. d. e

Fidei professionem an canonicis omittentes perdant non solum fructus sed & titulum beneficij, queritur & resoluitur negatiue. 131.2. d. e

Fidei professionem canonicis etiam exempti tenentur facere in manibus episcopi. 132.1. d. & prælati regulares. ibid. c

Fidei professionem parochus ante duos menses qui non fecit, fa- ciat eam post. 132.2. a. & si non potest, per procuratorem, quod ta- men negatur. ibid. c

Fidei professio post duos menses non prodest ad querendos fru- ctus præteriti temporis. ibid. b. Fidei professionem qui non fecit per ignorantiam, non peccat. ibid. d

Fides perficit matrimonium & facit de non rato ratum. 199.2. e ad fidem & baptismum nemo iniustus cogi debet, neque id propter scandalum. 303.2. e

Fides duæ circa matrimonium sunt, altera pactionis seu promissio- nis, altera consensus. 4.1. d. * Fidem de contrahendo matrimonio qui dedit, & cum sponsa rem habuit, tenetur in vtroque foro eam ducere. 12.1. a

Fidem Catholicam numquam negare licet, sed eam profiteri quando necesse est quisque tenetur. 129.1. d. * Fides producit ad motum & libera voluntate. 189.2. e

FIDEIVSSOR.

Fideiussori accipere licet vsuram quam soluit creditori. 162.1. d. *

Fideiussor præcipue obligationes sui principalis post annum solu- endas potest minoris iuste pretio emere. 168.1. c

Fideiussori pro fideiussione licet aliquid accipere. 174.2. f

FIDEICOMMISSVM.

inter Fideicommissum simplex & expressam testatoris alienatio- nis prohibitionem quid intersit. 188.1. c

Fideicommissum impedit transpositionem dominij, & facit contra- ctum nullum. 189.1. f

Fideicommissum datur ea conditione vt post mortem fideicom- missarii detur alteri, & post illius mortem cedat alicui operi pio. 359.1. a

Fideicommissum tacita fide præstita de restituendo incipaci, debet hæredi restitui, & illud qui habet copriuari. 224.2. c. Non autem si palam. ibid. d

Fideicommissum illud qui possidet potest illud tenere, donec eo priuetur. ibid. e. Fideicommissum qui reuelat dimidiam illius partem consequitur. ibid. f. vel tertiam. 225.1. a

Fideicommissum conditionale non transmittitur ad hæredes nec etiam ad liberos. 229.2. c

FILIVS, FILIVS FAMILIAS, FILIVS SPIRIVS, FILIA.

Filius impubes habet idem domicilium, quod pater suus. 47.1. a

Filius familias potest sibi eligere domicilium post pubertatem. ibid. c

Filius quas ob causas exheredari à Patre possit. 54.2. a

Filius natus in legitimo matrimonio & patri morienti dicenti se esse spurium credens vt ordinari possit sine dispensatione. 67.2. c

Filius natus in matrimonio legitimo, quicquid ei mater dixerit, se legitimum credere debet. 68.1. b. Filius natus ex illegitimo ma- trimonio regulariter non admittitur ad successionem. 72.2. b

Filius præsumitur esse similis patri. 73.1. b. Filiorum appellatione nepotes quoad continentur. ibid. c

Filius non tenetur credere matri asserenti se vovisse religionem. 125.1. d

Filius familias patrem habens diuitem pauper dici potest, & ei frater beneficiarius diues necessaria in studiis suppeditare. 143.1. f

Filius quoad honores & nobilitatem non sequitur conditionem matris, sed patris. 130.1. d. Filius ex nobili patre & ignobili matre est nobilis. ibid. f

Filiis spuris ex damnato coitu natis non succedunt parentes nec contra. 131.2. d

Filius natus in agro vbi mater pestis causa secesserat, censetur in vrbe natus, vbi mater habebat domicilium. 139.1. b. c

Filius tenuit legitime beneficium illi ratione talis domicilij col- latum. ibid. f. Filius religionem professus quam fecit tempore ne- cessitatis parentum tenetur exire, si tempore professionis habuit potestatem subueniendi eis. 242.2. c

Filij videntibus parentibus habent spem succedendi in legitimis eorum post mortem illorum, sed antea nihil. 311.2. f

Filius legitimus ex spuria clerici natus potest præsentari ad capel- laniam, quæ est iuris patronatus ipsius clerici. 151.2. a

Filij spurij & bastardi dicuntur esse de familia & sanguine defun- cti. ibid. b

Filij spurij nati viuentis primo marito non legitimantur per sub- sequens matrimonium. 11.2. e. * Filia post 25. annum suprum com- mittens non potest exheredari, nec dote priuari. 23.1. f

Filij illegitimi sunt, quorum parentes cum in tertio gradu con- traxissent, commissionem habuerunt ad episcopum, vt ipse dispen- sare cum eis, non dispensauit. 47.2. f. *

Filij nati ex matrimonio legitimo sed in peccato contracto sunt legitimi. 17.1. f. * Filius natus ex vupta viuentis cum suo marito præ- sumitur filius eius. 43.1. d. Filios legitimos facit ignorantia impe- dimentum vtriusque parentis vel alterius, si legitime matrimonium contraxerunt. 46.1. b

Filij nati antequam pater fieret hæreticus non afficiuntur poenæ sicut nec filij nati ante prodicionem patrum rebellium, nec ingrati- tudinem patrum libertorum. 136.2. e. f. * Filij nati ante dignitatem patris vel postquam ea motus fuerit, illius priuilegijs non gaudent. ibid. Filios hæreticorum natos ante hæresim puniri sententia com- munis est. 137.1. f. a.

Filius familias vt mortifere peccat furando patri ad illicita, ita ad restitutionem obligatur. 218.1. b. c. *

Filius si per 20. annos vixerit in quasi possessione sui iuris eman- cipatus præsumitur. 302.1. c. Filius familias potest præscribere spacio 20. annorum contra patriam potestatem. ibid. f. Filij Iudæorum ne- quaquam sunt inuitis parentibus vel altero saltem baptizandi. ibid. 2. c. d. Filium ancillæ ad baptizandum requiritur eius consensus. 303.1. a

FISCVS.

contra Fiscum in dubio iudicandum est. 217.2. e

Fisco non tenetur quis restituere res ei debitas ante sententiam latam. 217.1. f. * Fisco pater legitimam tenetur soluere, quam filius eius debuit habere, qui ad eam amittendam fuit condemnatus. ibid. 2. f

FOEMINA.

Fœmina licet ecclesiasticam iurisdictionem habere possit, excom- municari tamen non potest iure communi sed ex priuilegio Papæ. sic. 242.2. a. * Fœmina pauper quæ non potest ire Romam ob per- cussionem clerici vel ob aliam causam ab episcopo absolui potest. 263.2. b. c

FORMVLA.

Formulæ quædam supplicationis faciendæ ad poenitentiarie præ- torium, qua petitur absolutio à censuris incurris ob confidentiam simoniacam, & habitatio ad beneficia deinceps obtinenda. 86.1. f. *

Formula supplicationis, qua quis ob verba quædam male prola- ta veniam petit, & ab omni hæresis suspensione liberari petit. 127.2. c. d

Formula supplicationis qua dispensatio ab irregularitatibus & ob- tinendi beneficia in eis obtenta petitur. 226.1. a. b

FORNICARI, FORNICATIO.

Fornicando vno & eodem genere peccati peccant subdiaconus & episcopus, & simplex religiosus, & prælatus quamuis hi grauius. 322.1. a

Fornicatio illius quæ contraxit contra formam Concilij tollit obligationem eam ducendi, sed non dotandi. 17.2. d. *

Fornicatio præcedens matrimonium non potest obesse vxori aut hæredibus eius. 51.2. f

Fornicatio est peccatum infectum aliorum, & denunciari potest sine præuia monitione. 54.2. c. * Hoc intelligitur de fornicatione, in qua non speratur emendatio, sicut in hæresi. 55.2. d

Fornicarius qui sæpe post copulam amasiam est excoisulatus sine animo copulam habendi, semel tantum peccat. 225.2. d. *

Fornicationis peccata, & contra naturam non sunt referuata, nec expedit. 232.2. b

FORTVNA.

Fortunam ad pinguiorem tunc quis peruenisse dicendus est quan-

do deducto eo quo indiget ad se decenter sustentandum soluere po- test. 274.1. 2. ad Fortunam pinguiorem qui peruenit, debet soluere debita de his, quæ ei superflua retenta sibi conuicia & honesta sustentatione. ibid. b

FORVM.

Forum exterius iudicat facta externa & hoc secundum quod pro- batur. 105.1. e. *

in Foro poenitentiarie poenitentiam pro se quam contradicenti creditur. 120.1. d

D. FRANCISCVS A PAVLA, D. FRANCISCVS, & alij.

D. Francisci à Paula priuilegium in fauorem nationis Gallicæ Minimatorum conuenit in vrbe concessum. 118.1. d. Hoc priuilegium tunc auctor contra eos qui illud infringi cupiebant. 19.1. b. c. S. Franciscus cur statuerit vt tanto tempore quis subit quanto præfuit. 38.1. d

Francisci Lamberti episcopi Niciensis (debit dicere Geneuensis, quia hæc propria sedes est illius episcopatus) donatio facta Ludouico Balduino ex qua oritur questio. 112.2. d. e. An prædicta donatio fuerit causa mortis vel donatio inter viuos & respondetur fuisse hæc posterior. 213.2. a. b. Donatio hæc item defenditur quod non tam fuerit donatio, quam plurimorum laborum compensatio. 214.1. a

S. Francisci Tertiariorum regula non est religio, sed modus vi- uendi approbatus. 263.1. b. nisi hic de nouo à sede Apostolica pro religione approbata. ibid. c. Potest qui cum vouit cum habitu illo in aliquo eremitio solus viuere. ibid. d

S. Franciscus voluit fratres suos totos à Deo pendere. 227.1. b

D. Francisci Tertiariarum duo genera, & quomodo viuere de- beant. 343.1. d. e

S. Franciscus de Paula in Galliam ex Italia quo modo venerit. 314.1. d. S. Franciscus potuit apponere in fundatione cœnobij S. Trinitatis Romæ conditionem quam apposuit. 355.1. c

S. Francisci Tertianorum religiosus potest transire ad aliam religionem etiam Mendicantium petita sed non obtenta licentia. 272.2. b

S. Francisci de Paula Priuilegium datum in fauorem sui ordinis Francorum Gallicæ nationis, vt eis & non alijs cœnobij sui ordi- nis inhabitare liceat. 209.2. f. * Circa quod queritur an solus cor- rector Gallicæ nationis esse debeat, & respondetur non solum illum sed & alios officiales Gallos esse debere. 110.1. d. e. Imo vero omnes eius conuentus fratres. ibid. 2. a. Et hi non possunt, mutari, & alij in eorum locum aliarum nationum substitui. ibid. e. Nouitij aliarum nationum quam Gallicæ recipi non possunt. ibid. f. aliarum nationum nouitij quando ibi recipi possint. 211.1. a

FRANCIGENÆ, FRANCI.

Francigenæ non habent filios in potestate. 303.1. c. Francorum rex priuilegio Apostolico est canonicus in aliquot Ecclesijs Franciæ. 336.1. c

Francorum regnum tam diu stabit, quam diu in eo Catholica Ro- mana religio vigeat. Francisci primi dictum. 113.1. c

Franciæ rex est in suo regno imperator. ibid. e. Franciæ rex nec eius subditi quoad temporalia, non sunt Papæ subiecti, sed sic quoad ea quæ in Bulla continentur. 115.1. c

FRAVDATOR.

apud Fraudatorem nihil debet remanere ex eo quod per fraudem venit ad eum. 208.2. a

FRATRES.

Fratrurn duorum conuentio iurata de vnione suarum legitima- rum maioratui, & an teneat queritur & resoluitur affirmatiue. 130.1. c

Frates tamen eam conuentionem violando non peccauerunt mortaliter. ibid. 2. c

FRVCTVS BENEFICII, FRVCTVS.

Fructus beneficij sui quorum est administrator consentiens laico vt sine iusta causa vsurpet, peccat & excommunicatus est. 42.2. c

Fructus beneficij qui fuit nulliter prouisus debet restituere, vel de eis componere. 62.2. d

Fructuum à restitutione quo excusant pauperes & seruitium. 68.2. b

Fructus beneficij quos sacerdos à laico tamquam pro seruitio ip- sius beneficij accepit non restituere tenetur. 86.2. b

Fructus quærit bonæ fidei possessor modo non sit prædo. ibid. f

Fructus beneficij Canonici abientis vltra trimestre sunt operipio applicandi, quod fuerit arbitrarum. 145.1. d

Fructus hos expresse remittere episcopus non potest, sed si non prius, canonicus non tenebitur eos reddere. ibid.

Fructus dicuntur, qui residui sunt deductis impensis. 212.2. a

Fructus episcopatus vacantis à die vacationis de iure successori debentur. 206.2. c

Fructus beneficiarj morientis quinam censendi sunt, quando eos ille moriens donat. 212. 1. c.

Fructuum diuisio inter præcessorem & successorem beneficij, faciendâ modo quo inter usufructuarium & proprietarium. 233. 1. f.

Fructus beneficij collecti, vel à solo separati beneficiariorum pertinent ad eos vel ad iustos hæredes eius non ad ordinarium. ibid. 2. c.

Fructus beneficiorum viuentis titulari referuati suæ administrationi à solo separati, debentur hæredi ipsius. 218. 2. e. & si fuerint impensis pertinebunt ad hæredes eius vel ipsius causam agentes si non sunt impensis, ad ipsa. ibid. f.

Fructus sede vacante iure communi debentur successori, nisi obstat priuilegium. 219. 1. c.

Fructus beneficij inter præcessorem & successorem quomodo diuidi debeant. 233. 1. d.

Fructus Beneficij qui male percepti ob Horarum omissionem, quomodo faciet, vt sit liber. 373. 2. f. Fructus Canonici qui consistunt in distributionibus & grossa restituendi sunt aliis canonicis, quibus illi accrescunt. 374. 1. a.

Fructus ob absentiam Ecclesiæ parochialis perdens restituere debet fabricæ vel pauperibus loci. ibid. c. Fructus beneficiorum quatenus sunt tales, subiicere potestati laici, asserere sapit hæresim. 381. 2. b.

Fructuum beneficij maior expressio facta ad hoc, vt Papa consentiat certæ pensioni referuati, & si videatur continere traditionem facti, quod sit loco rei spiritualis obtinendæ, non tamen obtinet, nec continet simoniam. 72. 1. b. * est tamen res profana, falsa, mala & peccatum. ibid. d. & peccatum est mendacium mortale. ibid. d. & facit gratiam nullam. ibid. e.

Fructus beneficij per simoniam quæsi non debentur Ecclesiæ, sicut pecunia pro illo data. 78. 2. d. *

Fructus beneficij post triennalem possessionem percipiens etiam mala fide facit illos suos. 85. 1. a.

Fructus beneficij de iure & non de facto vacantis pertinent ad eum qui illud primus canonicè fuerit consecutus. 96. 1. b. *

Fructus beneficij irregularis quos teneatur reddere vel non. 111. 2. c. d.

Fructus beneficij sunt vt plurimum industriales. 112. 1. e. * Fructus beneficij per simoniam ignorantia ad ipsum beneficiarium. ibid. d. e.

Fructus beneficij non debentur ei qui ius in eo non habet, & qui scit eos ab alio teneri, non teneatur illos ei reuelare per monitorium. 238. 1. c. * Fructus in dubio pertinere ad possessorem bonæ fidei credendum. ibid. 2. c.

FRVSTRA.

Frustra precibus impetratur, quod iure communi conceditur. 98. 2. f.

FVRIOSVS.

Furioso gladium quando licet vel non licet reddere. 119. 1. b. *

FVRANS, FVRTVM.

Furantem qui videt non teneatur ad quod furatum est restituendum, etiam si possit prohibere, nisi ad id teneatur. 112. 1. a.

Fur qui furando, & iusto qui prædando occidit in loco sacro non debent sepeliri. 235. 2. c.

Furtum rei minimæ est fortium, sed non mortiferum. 331. 1. a. Furtum mortale quæ quantitas faciat opinionem auctoris. ibid. f. 2. a.

Furta multa minuta qui fecit non teneatur illa restituere, donec illa perueniant ad quantitatem notabilem, postea autem sic. 332. 1. e.

Furto subtrahere grauius est quam furata retinere, vnde ex furto sublati non semper faciendâ est restitutio. 159. 2. b. *

Furtum committens in finem seminandi discordias duo peccata committit. 160. 1. d. fures in vtroque foro rem restituere teneatur. ibid. f.

FVTVRA.

Futurorum cognitio quæ non pendent ab aliqua causâ naturali est referuata Deo. 190. 2. f. *

Futura cur in veteri testamento à prophetis sciscitari liceret non autem in nouo. 191. 2. d. Futura vellicere per se peccatum non est, sed tantum modo indebito. ibid.

G.

GABELLA.

GABELLAS qui non soluens, ob id quod iure non debet, & si ob id in aliquas pœnas incidit, mercede conductus non debet eas de suo soluere. 236. 2. c.

Gabellam imponere est ius referuatum principi pertinens ad regalia, & eam ciuitas regia non potest imponere, sed regi imponenti consentire. 363. 1. d. Gabella imponi à principe sine iusta causâ non potest. ibid. e.

Gabellam ciuitas quæ vult imponere quid faciet. ibid. Gabellas etiam sine iusta causâ rex & ciuitas auctoritate regia imponentes non incidunt in bullam cœnæ. ibid. f.

Gabellam minimam iniuste exigens ab ecclesiasticis tunc demum excommunicatur, cum exigit intentione exigendi eam vsque ad notabilem quantitatem vel eum de facto ad eam peruenit. 363. 2. c. d. & obligat pariter ad restitutionem. ibid. Gabellas nouas per bullam cœnæ imponi prohibitas, videtur imponere Superior vetans extrahitricum extra territorium eius integrum non molitum. 364. 1. e.

Gabella personalis à clericis exigi nõ debet, neque pro rebus proprijs imponi, quando eas mittunt dono, nisi causâ negotiationis. 381. 1. d. e. Gabellam non debent clerici de rebus suis quas vendunt,

intra suum territorium, nec extra illud quando eas ad amicum do no mittunt. ibid. 2. a.

Gabella an debeatur pro rebus à clerico missis standum est clerici iuramento. ibid. Gabella debetur à clerico si fingat se mittere do nos, res suas, & tamen conuenit cum alio vt tantumdem de suis rebus ad eum mittat. ibid. b.

GALLIA.

Gallia seruat antiquum, secundum quod gratia sine litterarum expeditione valet. 16. 1. f.

Galliæ consuetudo ius coloratus habenti possessionem beneficij adiuuat. 154. 1. c. Galliæ omnes Ecclesiæ Cathedrales fuerunt Canonico regularium. 249. 1. a.

Gallia quantum à crimine hæreseos aliena non ita pridem fuerit. 154. 2. a. * Vide Franci.

GENERALIS.

Generalis potest transferre suum subditum ad ordinem laxiorem cum iusta causâ. 273. 2. d. Hoc autem scriptura authentica constare debet. ibid. c. Generalis dans facultatem transeundi ad aliam religionem intelligendus de strictiore, vel pari, nisi id exprimat. 274. 1. a. Generalis quem recusauit admittere, si velit ingredi non satisfecit. 318. 1. a.

Generalis qui tulit in suum subditum sententiam priuationis habitus & expulsionis, nullam habet amplius in eum iurisdictionem. 284. 1. b.

Generalis causâ cognita potest præcipere suis subditis, ne talem vel talem recipiant. 318. 2. a. Generalis potest concedere suo subdito vt maneat extra monasterium habitu retento ad subueniendum parentibus. 338. 2. a.

Generalis ordinum Minorum an possit transferre moniales sibi subditas ex vno monasterio causâ nouæ foundationis vel correctionis, iure communi quæritur & resolutur affirmatiue. 338. 2. d. e.

Generalis ordinis mendicantium concessit suo monacho Ecclesiâ sibi vnitam & quæritur an sit licita præfata concessio & resolutur affirmatiue. 347. 1. a. sed esse contrarium Concil. Trid. asseritur. 348. 2. a.

Generalis ordinis Mendicantium qui concessit certam Ecclesiâ suo monacho ad vitam, an eam reuocare possit, quæritur & resolutur affirmatiue. 347. 2. b. c. sed sine iusta causâ fieri non debet. 348. 1. d.

GERVNDIUM.

Gerundium adiectiuum vel participium passiuum necessitatem signant. 366. 2. b.

GESTA.

Gesta ratione publici officij valent propter errorem communem quomodo sit verum. 67. 1. f.

GRÆCI.

Græci si sunt hæretici, (de quo auctor dubitat) vt alij hæretici sunt vitandi. 11. 1. b. Græcus in sua regione peccaret confiteri in azymo, & Latinus in fermentato. ibid. c.

GRATIA DEI, GRATIA PRINCIPIS.

Gratia facta per mortem concedentis non expirat, licet mandatum de ea faciendâ expirat. 78. 1. f.

Gratia principis intelligenda est sine aliquo præiudicio, vt hoc intelligatur. 9. 2. a.

Gratia facta vsque ad beneplacitum Papæ morte eius expirat, sed non facta vsque ad beneplacitum sedis Apostolicæ. 165. 2. 2.

Gratiam subreptitiam facit expressio falsi, quæ mouet principem ad facilius eam concedendam. 167. 1. b.

Gratia à Papa facta donec aliud decernat non expirat illius morte, sed sic quando concessa est ad eius beneplacitum. 200. 2. f. Gratia semel facta durat donec reuocetur, vel suspendatur. 109. 1. a. Gratia gratum faciens & iustitia originalis quomodo differant. 301. 2. a.

Gratiam nullam efficit omnis expressio falsi, sed non omnis taciturnitas veri. 30. 1. c. * Gratiam nullam facit taciturnitas eius quod delictum auget, & defectum expressum super quo dispensatur. 361. d.

Gratæ verba non sunt extendenda vltra propriam significationem. 117. 2. b. * Gratia Papæ valet etiam si scripta non sit & morte concedentis non expirat, quamuis mandatum de ea faciendâ re integra sit. 200. 2. b.

Gratiæ reualidatio per fordes præmissas obtentâ ita videtur danda, vt nihil quod promissum est, sed quod iuste labor meretur soluat. 249. 1. d. * Gratia illa est facta apud sedem Apost. quæ facta est in ipsamet curia & ad Papam pertinet ratione papatus. ibid. f. sed sufficit vt ad ipsum spectet ratione tæporalis iurisdictionis. ibid. 2. c. A.

GRAVATVS.

Grauatvs simpliciter restituere aliquid alicui, non potest illum grauare vt restituit illud alij. 229. 1. f. Grauatvs restituere aliquid simpliciter, si restituit fideicommissario onere aliquo adiecto, satisfactio obligationi restituendi. ibid. 2. a. Grauatvs restituere aliquid alicui de familia non potest grauare illum, vt restituat alteri, fallit. ibid. b.

GVBERNATOR.

Gubernator qui non tradidit prompte suspectum de hæresi Inquisitori, & carcerarius qui dimisit eum fugere sunt excommunicati. 132. 1. c. * & excommunicatio illorum de iure non est Papæ referuata, sed sic quatenus sunt fautores hæreticorum ob excommunicationem Bullæ cœnæ. ibid. d. sed si aliam ob causam quam vt facerent hæreticum hoc fecerunt, non censentur excommunicati in foro interiori. ibid. c.

HABITVS RELIGIONIS.

HABITVM regularem deferre occultum æque difficile dispensatur ac nullum. deferre. 249. 2. e. Habitu occultum deferens minus recedit à professione regulari, quâ qui nullum deferit. 150. 1. a.

Habitus religionis post concilium sumi potest ante 16. annum, & annis probationis completi. 257. 1. c.

Habitu probatiois patenter distinctum portans quantumcumque tempore non censetur professus. 266. 1. e. nec obligatur religioni in genere, neque in specie. ibid. 2. a. Habitus probationis non impedit matrimonium contrahendum. ibid. b.

Habitu vt supm dimittat nullus inferior Papa regulari concedere potest. 280. 2. f. nisi cum eisdem de suo ordine. 281. 1. a. Habitu suum regularis dimittens est excommunicatus. 282. 2. f.

HÆRES.

Hæres ad seruandâ iusta præcepta testatoris cõpelli potest etiam per censuras ecclesiasticas. 191. 2. c.

Hæres institutus in aliqua quota hæreditatis est verus hæres. 270. 2. a.

Hæres non tenetur credere dicenti sibi à testatore iniunctum esse, vt darentur ei 400. scuta nisi ad sit coniectura probabilis. 231. 1. c.

Hæredem ignorans eius cui debet, quid teneatur facere vt possit debitum soluere priusquam pauperibus tribuat. 232. c.

Hæres scriptus cuius culpa testator obiit, illi succedere nequit, & à fortiori venit priuandus, si illum occidit. 5. 2. e. *

HÆRESIS, HÆRETICVS.

in Hæresim aut schisma lapsi reconciliari possunt, & potest episcopus pœnas iuris reconciliatis remittere, si sit consuetudo. 72. 2. f. cum Hæreticis communicatio licita quomodo esse possit. 10. 1. c.

Hæresis & schisma quomodo differant. ibid. f.

Hæretico notorio non est danda aliqua præiudicialia. 14. 1. a. Hæreticus fautor quidam est credendo, alius cibando, prior est hæreticus, non posterior. 41. 2. c.

de Hæresi cognoscere inquisitores & diocesanii possunt, sed hi sine illis sententiam definitiuam non possunt ferre, nec illi sine his. 120. 2. b. *

Hæresis est crimen Catholica fidei contrarium. 121. 1. d. cum Hæreticis conuersatus vltra montes non tenetur illos Romæ denunciare, sed sic in Italia vel Hispania. 122. 1. f.

Hæreticus rediens ad cor non debet absolui non manifestatis iudicis qui ei iudicium suaserunt. ibid. 2. b. c.

Hæresum nostræ ætatis causâ præcipua fuit praua beneficiorum collatio. 154. 2. f.

Hæreticus non fauet Papam cum quibusdam sacerdotibus ad duendas vxores iusta de causâ dispensare. 324. 2. a.

Hæretici notorii bona an vt occupari possint indigeant sententia quæritur & resolutur affirmatiue. 134. 1. d. * sed sententia communis est contraria. 135. 1. c. A. Hæresis omnium in iudicatum est pessima. 135. 2. f.

Hæretici non sunt quotquot ab officio inquisitionis aliqua pœna condemnantur, & descendentes ab eis non sunt ab ordinibus arceudi. 200. 1. d.

Hæreticus non est censendus, cui hæresis obiecta nec probata fuit. 131. 1. b. * ob Hæresim bona confiscata iuxta iura antiqua pertinent ad principem in cuius ditione sunt. 134. 1. e. sed per iura noua pertinent ad sedem Apostolicam. ibid. 2. b.

Hæreseos crimen est pure Ecclesiasticum, nec illius cognitio ad vllum regem & principem sæcularem pertinet. ibid. b.

Hæretico bonorum apprehensionem debet præcedere sententia declaratoria. ibid. 1. d.

Hæretici qui vt haberentur fecerunt vel dixerunt aliqua, & si non sint tales, in foro interiori non sunt excommunicati, sed sic in exteriori. 128. 1. c. * sunt etiam irregulares ob crimen notorium depositione dignum. ibid. d.

Hæreticorum precibus qui interfunt Catholici non sunt excommunicati. ibid. 2. d. Hæreticos etiam notorios vitare non tenemur si non sunt denunciati, & sacerdotes etiam hæreticos, imo ab iis possumus sacramenta accipere. ibid. e.

Hæretico mensam benedicti more hæreticorum respondere, non licet aperto capite, nec gratias agenti, sed non est peccatum mortale. ibid. f.

Hæreticum sepeliens quem nouit esse hæreticum est excommunicatus. 129. 2. c. oportet vt sit nominatim publicatus pro hæretico. 130. 1. a. A. Hæreticos non denunciatis communicare licet in Gallia & Germania. 131. 1. c.

Hæretici fautores est qui fauet hæretico vt hæreticus est, ei autem extreme egenti subueniendum, & non extreme etiam v homini. 254. 1. f. * Hæreticus perdit omnia iura sibi competentia. 274. 1. e. *

HERMAPHRODITVS.

Hermaphroditus professio de gentibus subueniri potest elemosynis quando sexus muliebris virilem exuperat. 269. 1. e. alioqui valet. ibid. f. Hermaphroditus cuius potentia est par non potest ordinari. ibid. 2. a. cum Hermaphroditus super eius professione est dispensandum. ibid. b. Si non vult exire compellendus maxime si in copra dominetur sexus muliebris. ibid. c.

HEROSOLYMA.

Hierosolymis religiosis de gentibus subueniri potest elemosynis per indulgentias concessis, nec est vllus modus ad eis succurrendum aprior. 259. 1. a. *

HISPANIA.

Hispaniæ bonorum hæreticorum confiscatio vt multa bona regioni illi intulit, sic & mala. 134. 1. d. *

HOMICIDIVM, HOMICIDA.

Homicidium ante baptismum non facit quem irregularem. 38. 2. f.

Homicidium casuale non patit irregularitatem quando prouenit ex ludo licito, sed sic ex proposito, etiam in occasione iusta. 140. 1. a.

Homicidium casuale patit irregularitatem, ex opere illicito proueniens. ibid. b.

Homicidium qui hortatur eum facere, qui animo deliberato vult illud facere, non est irregularis, si postea fiat. 145. 1. f.

Homicidij causâ remota non facit irregularem sed causâ propinqua, & quæ illa sit. 147. 1. b. c. 2. c.

Homicida habens canonicam potest illud retinere, & illi deferre quatenus licet, & cum dispensatione potest simplicia alia beneficia obtinere. 153. 2. b.

Homicida iniustus & indispensabilis vt quis sit, requiritur transgressio legis iustitiæ & non caritatis. 156. 1. c.

Homicidium non dicitur voluntarium si cum duo se prouocassent ad singulare certamen, alter ipsorum à tertio ex rixa accessorie occiditur. 149. 1. d. *

Homicidium qui committit cum moderamine inculpate tutelæ proximi, si defendat proximum non peccat, sed est irregularis. ibid. 2. c.

Homicidium voluntarium illud est quo quis magno gladio longe petito percussus in capite sequenti die obiit, in foro exteriori & interiori. 151. 2. f. *

Homicidiorum quatuor genera, & quæ ex illis peccata sint vel non & quæ inducunt irregularitatem vel non, dispensabilem vel non. 152. 1. e. f. Vide occisor.

HOMO.

Homine de malo melius est bonam habere opinionem quam de malo bonam. 182. 1. b. *

Hominem occidere in extrema famis necessitate ad eum uescendum non licet, sed homine occiso ad id vt certum non est. 191. 2. b.

HONORIVS.

Honorij de Sabellis & Cameræ Apostolicæ controuersia ex qua consilium petitur. An quadam castra sint ad dictam Cameram deuoluta. 203. 1. d. e. & an D. Honorius perdidit feudum eo quod non petierit inuestituram & fidelitatem non iurauerit. 204. 1. c. d.

HORÆ.

Horas recitare non tenetur de beneficio nulliter prouisus. 62. 2. d.

Horas canonicas recitare licet ei qui callet plures linguas priuatim idioma quo voluerit. 371. 2. a.

Horas B. Virginis quæ dicuntur in choro extra illum canonicus recitare non tenetur. ibid. b.

Horas extra chorum canonici qui recitant peccant mortaliter, nisi ad iustam causâ. ibid. d. Horas canonicas in choro aliqui recitare non tenentur. 372. 1. a.

Horas qui dispensatus iuste non recitat, non acquirit meritum quod acquiritur recitando horas. 375. 1. d.

HOSPITALARI, HOSPITALE, Hospitalitas.

Hospitalarij Ioannis Dei non debent esse professi, & eorum religio non est vera religio. 245. 1. a. b. debent viuere secundum regulam D. Augustini, illam tamen profiteri non debent. ibid. c. eam in religionem probaram erigi auctor non probat. ibid. d.

Hospitalis rector tenetur ad horas recitandas quando hospitalis est beneficium aliis non. 310. 1. f.

Hospitalis est beneficium quando in fundatione ipsius statutum est vt sit beneficium, & car. ibid. 2. a.

Hospitalis aliquid esse beneficium vel non esse quæ coniecturæ esse possunt. ibid. b. c.

Hospitalis quod clericis & laicis commendari solet non est beneficium. ibid. d.

Hospitalis Palmæ visitatio an pertinet ad episcopum tamquam sedis Apost. delegatum. 351. 1. a. b.

Hospitalis constructum de bonis laici, in quo non est altare auctoritate episcopi fundatum esse beneficium præsumendum non est. ibid. f. potest tamen ab episcopo visitari. ibid. 1. a. b.

Hospitalis rectores debent monere episcopum quando reddituri sunt rationem vniuersitati, vt ad sit si velit. ibid. c.

Hospitalitas in sacris litteris multum commendata est, & hospitibus & peregrinis nihil carius vendendum quam indigenis. 364. 2. b. c.

Hospitali curam vendere cum priuilegio ne qui alij eos excipiant inhumanum est. ibid. d.

Hospitalitatis consuetudo vendendi, cum priuilegio vendendi fogliettam vini vno denario carius hospitibus quam indigenis vendendi non potest. 364. 2. c.

HVMANÆ.

Humanis carnibus vti vel ad uescendum vel ad medicinas conficiendas vel ad anatomicas, non videtur certum, sed videtur à Pontifice facultas impetrandâ. 191. 2. d. e. *

HYPERBOLICA.

Hyperbolica locutio communiter non est peccatum nec mendacium. 132. 2. a. *

I
- ID QVOD.

ID quod nostrum est sine facto nostro ad alium transferri non potest. 80.1.f. rursus.
Id quod nostrum est sine facto & consensu nostro expresso vel tacito tolli a nobis non potest. 168.2.c. rursus.
Id quod nostrum est sine facto nostro tolli a nobis non potest explicatur. 300.1.f.
Id quod nullum est ab initio tractum temporis non conualescit. 7.2.c.* fallit in plurimis. ibid.

IEIVNIVM, IEIVNARE.

Ieiunium olim servabatur ita ut hora tertia post meridiem cœnaretur nunc in meridie cœnare licet. 568.1.f.
Ieiunare Quadragesimam tenetur, qui dies eius aliquos sine ieiunio transegit. 378.2.d.
Ieiunare valentibus famulis dominus denegare debet cœnam, etiam si pro auaro habeatur. ibid. e.
Ieiunij diebus dispensatus carnes comedere, hoc secreto, & non coram focis debet facere. 379.1.a. Ieiunij diebus habens facultatem comedendi ova & lacticia non potest eis vesci ieiuniorum diebus à Iobelo indictis. ibid. c.
Ieiuniorum diversa sunt genera, & quod licet in vno non licet in alio. ibid. f. Ieiunare dicitur qui necessitate ductus edit quidē carnes vel alios cibos vitios, sed in reliquis ieiunium servat. ibid. 2.c. d.

IGNORANTIA, IGNORANS.

Ignorantia excusat à peccato quæ est causa illius & iusta est. 3.1. b. Ignorantia quæ sit peccati causa & iusta. ibid. c.
Ignorantia affectata, & crassa quæ sunt. ibid. d. e. Ignorantia factum dicenti, credendum est in foro conscientie. ibid. 1. b.
Ignorantia in foro exteriori probatur per præsumptionem. ibid. c.
Ignorantia iuris clari non excusat. 25.1. b.
Ignorantia excusat à subreptione. 28.1. c. Ignorantia probabilis excusat alienum subditum ordinantem episcopum. 158.1. f.
Ignorantia probabilis iuris positivi excusat. 78.2. a. Ignorantia iuris humani dubij excusat à mortali. 79.2. f.
Ignorantia iuris apicum viris religiosis est laudabilis. 81.1. b.
Ignorantia iuris clari non excusat, & quæ causa peccati, vel tollit illud vel minuit illud. 131.2. a. b.
Ignorantia illa non est probabilis, qua quis rem alienam esse ignorat habens de hoc publica documenta. 134.2. c.
Ignorantia iuris humani quod scire tenetur non excusat à mortali facientem actum, quod est peccatum, mortale, sed ille hoc nescit, & diuini etiam. 226.2. f.
Ignorantia præsumitur, vbi non probatur scientia. 237.2. d. Ignorantia nequit esse iusta quoad legem naturalem & diuinam, sed quoad poenam illi lege statutam. ibid. e. per Ignorantiam iuris quis excusat ab omni poena valde extraordinaria & exorbitante. ibid. f.
Ignorantia iuris dubij etiam naturalis & diuini excusat. 238.2. b.
Ignorantia quem ab hæresi excusare non posse, est contra ius. 121.1. a.*
Ignorantia facti, non iuris excusat & præsertim naturalis & diuini. 162.2. c.* fallit in ignorantia iuris obscuri, vel dubij, vel infrequentati. 163.1. d.
Ignorans quid probabiliter esse peccatum à peccato omnino excusat, sed qui ignorat circumstantiam aggravantem, excusatur à tanto sed non à toto. 246.2. f.*
Ignorantia quæ est causa peccati non excusat à peccato contra legem diuinam & naturalem sed sic à poena excommunicationis & alia extraordinaria. 247.1. b. c. & 2. f.

ILLEGITIMVS.

Illegitimus in Ecclesia in quapiter habet vel habuit beneficium ministrare nullo modo potest. 8.2. b. Illegitimus habens beneficium in Ecclesia parris post Concilium Trid. nihil quæsiuit, ante quæsitum permurandum. ibid. c.
Illegitimum familiarem episcopum non suus, ad ordines minores & beneficium dispensare non potest. 49.2. b. c. Illegitimus est incapax beneficij sine dispensatione. 68.1. c.
Illegitimus factus canonicus Ecclesie Cathedralis regularis, an possit fieri Archidiaconus eiusdem sine dispensatione Papæ, quæritur & resoluitur negative. 70.1. c. d.
Illegitimi post professionem possunt habere administrationem. ibid. 1. a. b.
Illegitimus professus non potest habere beneficium manuale si curam animarum habeat. ibid. c. neque dispensatus ad presbyterium potest habere sine dispensatione beneficium curatum. ibid. f.
Illegitimus cum quo dispensatum est cum hac clausula, modo non sint plura non potest tenere duo simul beneficia simplicia. 164.1. a.
Illegitimus donare quæ iure communi illis dari possunt non prohibet bulla Pij V. 221.1. c. d. Illegitimi etiam si sint spurij aliquid habere possunt de bonis parentum iure communi. ibid. 2. a.
Illegitimus iure naturali debetur educatio & alimenta. ibid. b. Illegitimos quoad temporalia legitimandi ius Pontifex principibus non tollit, nec hi illi circa spiritualia. ibid. c.
Illegitimi dispensatio ad secularia beneficia facta seculari non extenditur ad regularia eidem regulari. 45.1. d.*
Illegitimus sine dispensatione, & cum falsis litteris etiam sacris ordinatus, à Pontifice ab his omnibus dispensatus post suspensionem ei indictam celebrare potest. 192.2. e.*
Illegitimus est quidem irregularis, sed non est suspensus. 193.1. c.

IMPEDIMENTVM.

Impedimentum non præstat quod de iure nullum sortitur effectum.
41.1. b. Impedito agente non currit tempus. 43.2. c.
Impedimentis de duobus vno sublati non tollitur aliud. 49.2. b.
Impeditus cum restituitur aduersum lapsum temporis datur tempus à lege statutum, alioquin illud solum in quo fuit impeditus. 109.1. a.
Impedito seu suspensio propter suam culpam non currit præscriptio. 236.1. f.*

IMPUBERES.

Impuberes qui & quot genuerint & conceperint. 14.2. e. f.* Impuberibus quibusdam ut matrimonium contraherent concessit Pius V. 16.1. b.
Impubes ignorare quicquid videt quomodo sit intelligendum. 28.1. b.

INCESTVS.

Incestus matrimonium impedit contrahendum, sed non dirimit, contractum, inter ipsosmet committentes & minus quoad alios. 9.1. e. Incestus cum matre & filia carnali maius est adulterio, sed in aliis gradibus & filia spiritali minus. 110.2. b.
Incestus spiritualis non est propriè talis. 110.2. c.
Incestus non est copula inter cognatos spiritaliter. 30.2. d.* Incestus impedimentum non dirimit matrimonium, sed super eo potest dispensare episcopus. ibid. f.
Incestus cum consanguinea impedit matrimonium contrahendum cum alia sicut cum affine. 31.1. b. c.
Incestus cum affine in tertio & quarto gradu an impediatur exactiorem debitorum, sicut in primo & secundo quæritur, & inclinatur in partem negatiuam. 35.1. a. b.*
Incestu consanguinei qui sepolluerunt habita à Papa dispensatione super consanguinitate, & ab episcopo super incestu possunt contrahere. 36.1. a.
Incestus impedimentum licet sit impediens non est dirimens secundum omnes. ibid. 2. d. hoc etiam impedimentum contrario vsu sublatum est. ibid. e.
Incestus commissus inter duos consanguineos, cui miserant pro habenda dispensatione ad contrahendum matrimonium non vitiat dispensationem super eo habitam. 37.1. c.*
Incestum occultè post commissionem ad dispensandum admissum commissario confiteri non est necesse. ibid. 2. b.
Incestum qui commiserunt, & habita dispensatione consanguinitatis matrimonium contraxerunt, non indigent dispensatione incestus. ibid. 2. c. d.

INDICIA.

Indiciorum copiam reo torquendo dandam esse lex statuens humana est & subobscura. 58.1. c.
Indiciorum copiam Iudex reo, non dans, licet poenam mereretur non tamen in foro conscientie. ibid. d. Indicia sufficientia efficiunt capturam iustam, quoad capientem, non quoad captum. 248.2. f.

INDVLGENTIA.

Indulgentiarum concessio est restringenda. 22.1. a. Indulgentie concessio facta altari priuilegiato ut liberetur anima indefinite à poenis purgatorij est reformanda. ibid. b.
Indulgentias plenarias Papa reuocat in indictione Iobeli, & non alias non plenarias, nec facultates absoluedi à casibus aliis quam referuatis in bulla cœnæ. 230.2. a.*
Indulgentie quæstuarie reuocantur. ibid. d. Indulgentias concedere manus adiutrices porrigentibus Papa inferior non potest. 231.1. c. Indulgentie immoderate & non subditis non sunt concedendæ. 232.1. e.
Indulgentia non quæritur nisi fiant omnia quæ indulgens requirit ad eam concedendam. 233.1. d.* Indulgentie per quæstores non publicandæ. 238.2. f.
Indulgentia concessa communicanti die Dominico non valet communicanti alio die. 239.1. c.*
Indulgentiam ad quærendam oportet facere opus & subire onus, quod imponitur. ibid. d. Indulgentie concessio est dispensatio & restringibilis. ibid. f.
Indulgentia quæri potest mortuo per existentem in malo statu. ibid. 2. c. Indulgentia quæ acquiritur in alteri priuilegiato non requirit magis vnam Missam quam aliam. ibid. e.
Indulgentiam ad consequendam, sicut tres dies ieiunare oportet, cum hoc requirit, ita tribus diebus elemosynam facere opus est cum præcipitur. 240.1. c. d.
Indulgentia concessa pro mortuis ad viuos non extenditur. 240.2. a.* Indulgentia ut quærat viuo per alterius factum vix conceditur. ibid.

INFAMIS.

Infamis est in foro exteriori, qui passus fuit virgas in causa criminali etiam iniuste. 60.1. f. Ordines accipiendi peccauit, & suspendi potest, & ministrare, vbi non est cognitus. ibid. 2. b.
Infamis & criminofus qualis est apostata ad accusandum non permittitur. 55.1. a.* Infami infamia iuris & facti non est credendum. ibid. c.
Infamia exorta ex receptione inter reos, ob crimen faciens quempiam inhabilem ad honorem, impedit illum ab illo ascendendo. 57.1. b.*
Infamia nemo laborare dicitur, nisi ea sit apud bonos & graues viros. ibid. 2. b.

Infamia facti sed non iuris tollitur per emendationē vitæ. 157.2. c.*
Infamia non est irregularitas, sed illius causa. ibid. e.
Infamiam inducentia crimina non inducunt immediate irregulartatem. 158.1. b.

INFANS.

Infans est incapax beneficij Ecclesiastici. 62.1. b.
Infans baptizatus sine solemnitate est in Ecclesia cum solemnitate sepeliendus. 235.1. a.
Infans baptizatus sine solemnitate tam baptizatus est, quam ille qui cum ea. ibid. e.
Infantem qui tenuit in ytero matris rite baptizatum, non potest ducere in vxorem matrem ipsius. 376.1. a.
Infans cuius mater pro Christo moritur vna cum matre occisus, saluari credendus est. 377.1. e. hoc quomodo sit intelligendum. ibi. 2. b. A.
Infans tenens baptizatum an contrahat cognationem spirituales, quæritur & resoluitur dubie. 27.2. b.*
Infans occidens aliquem legis Cornelie poenam non patitur, nec est irregularis. ibid. Infans licet non præsumatur doli capax, frequenter tamen est talis. ibid. c.
Infans doli capax obligatur iure iurando, & potest esse periurus. ibid. d. Infans occidens doli capax est irregularis. ibid. e.
Vide impuberes.

INFIDELITAS, INFIDELIS,

Infidelium Filij.

Infidelitas propria non obest alicui ad ordines & beneficia nisi sit hæresis. 256.2. e.
Infidelis conuersus an teneatur monere priorem vxorem si velit secum cohabitare, priusquam fidelem ducat quæritur & resoluitur affirmatiue. 297.1. c. d. Infidelis conuersus non potest votum continentie emittere, nisi requisita vxore. ibid. f.
Infidelis conuersus ut contrahat matrimonium cum secunda, vtilis est monitio iudicialis prioris sed non necessaria. ibid. 2. b.
Infidelis qui habet plures vxores conuersus tenetur monere primam, si velit secum cohabitare, & non alias antequam Christianam ducat vxorem. 297.2. d.
Infidelis cuius vxor conuersa est non potest cum alia contrahere antequam ipsa alteri nubat, alioqui nullum erit matrimonium. 299.1. e.
Infidelium filij inuitis parentibus lege naturali baptizari non debent, quam non tollit lex Euangelica omnes baptizari præcipiens. 303.1. f. Parentum nomine hic intelligitur pater & mater soli. ibi. 2. b.
Infidelium filij ne morituri quidem sunt baptizandi inuitis parentibus, etiam si abesset scandalum. ibid. f.
Infidelis filius patre ad fidem conuerso baptizari potest inuita matre. 304.1. b. & matre conuersa etiam volente inuito patre. ibid. c.
Infidelium filios non debere baptizari &c. quomodo D. Thomas dixerit esse de iure naturæ. 305.1. f. periculum Apostasie quod eis imminet non est parificandum ad probandum hoc non licere. ibi. 2. b.
Infidelitas præcedens baptismum minime nocet nisi fuerit hæresis. 335.2. c.*
Vide filius, hæresis.

INHABILITAS.

Inhabilitas sine lege nemini est inducenda. 163.1. d.
INIURIA, INIURIOSA VERBA.
Iniuriam verbo illatam alapa vindicanda, si postea ab eo cui dedit alapam, aggrediat, & is ab eo cum moderamine occidatur, est irregularis. 150.1. c. d.* Iniuria facta filio redudat in patrem. 217.1. b. c.
Iniuriam passum & si debeat remittere poenam aduersario inflatam, non tamen tenetur sub poena peccati. 222.2. d. e.
Iniuriam passus licet teneatur odium & rancorem remittere, non tamen actionem iniuriam, &c. quæ iura perimunt, & licet teneatur diligere iniuriantem in genere, non tamen in specie. 222.2. e.* & si non vult alloqui, non potest ei negari absolutio. ibid. f.
Iniuriosa verba tria diuersæ significationis proferens tria peccata committit, sed vnum si sine eiusdem. 228.2. e. f.*
Iniuria non debet prodire, vnde iura manant. 246.1. d.

INNO CENS.

Innocens ut quis puniatur & sine culpa contra leges omnes est. 211.2. a. Innocentes iussu regis Herodis pro Christo interfecti martyrij lauream sunt adepti. 377.1. f.
Innocentibus sine suo merito dedit Christus hanc gratiam. ibi. 2. a.

INQVIRI, INQVISITIO,

Inquisitor.

Inquiri non potest contra aliquem etiam ob dicta duorum testimonio idoneorum, nisi labore infamia. 56.1. d.*
Inquisitio duplex est, generalis & specialis, & quomodo hæ differant. 37.1. d. Inquisitionem ob generalem contra neminem dicitur pendere. ibid. e.
Inquisitionem in hæreticos quomodo impedire prohibetur. 120.2. d.*
Inquisitor hæreticus super crimine incestus quod dicitur sacerdos cum duabus filiabus suis spiritualibus commississe, non potest cognoscere. 121.1. c.
Inquisitores non possunt cognoscere de superstitionibus & diuinationibus nisi manifestissime sapiant hæresim. 121.1. f.*
Inquisitor de nullo crimine cognoscere potest, quod non sit hæresis, vel manifestissime sapiat hæresim. ibid. b. sed priuilegio vel consuetudine aliqua approbata de aliquo crimine hæresim non sapiente cognoscere potest. ibid. b.
Inquisitor potest cognoscere de nefarijs nuptijs, monachi vel alicuius sacro ordine insigniti. 121.2. d.* & de eo qui ducit vxorem alia

superfite. ibid. e. ab Inquisitoribus ex leuibus indicijs & signis etiam plene probatis, non debet quis de hæresi interrogari. ibid. f.
Inquisitoribus denunciare edictum iubens non ligat eos qui quomodo id nouerunt, sed eos qui per vitium vel indubitato id nouerunt. 122.1. e.
Inquisitor potest castigare Iudæos procurantes peruersionem cœuersorum ad fidem. 122.1. d.*
Inquisitoribus denunciare quis tenetur, hæreticos, quos nouit, alioqui excommunicatur. 123.2. d. e.
Inquisitori hæreticos denunciare quis non tenetur, quando nulla inde consequatur vtilitas. 124.1. a.
Inquisitores & iudices hæreticorum quando excommunicantur accipientes pecuniam. 131.1. f.*
Vide hæretici.

INSIGNE.

Insigne dicitur id quod præ alijs sui ordinis habet aliquid præcipuum. 273.2. c.*
Insignis locus dici potest pagus vel vicus non muratus. ibid. d.
Insignis dicitur locus qui vulgo habetur pro tali. ibid. e.

INSOLITA.

Insolita non veniunt in concessione generali, & insolita diligentia fraudis suspicionem inducit. 151.2. b. c.*

INSTRVMENTVM.

Instrumentum falso die signatum non plus prodest coram Deo quam si fuisset vero die signatum. 217.1. e.

INSVETA.

Insueta videntur præ se ferre aliquid fraudis. 84.2. a.
INTELLECTVS, INTELLIGENTIA.

Intellectus non potest credere nisi primis principijs, & conclusionibus ex ea deductis. 67.2. e.
Intelligentia ditorum ex causis est assumenda dicendi, quia non sermoni res sed sermo rei debet esse subiectus. 354.2. b.

INTENDENS, INTENTIO.

Intendens aliquid non intendit contrarium eius. 254.1. c.* ex intentione & proposito maleficia distinguuntur. ibid. e.

INTERDICTVM, INTERDICTVS.

Interdictum non omne est tale, quod appellatio legitima non suspendat. 141.1. c.
Interdicti & suspensi simpliciter non sunt prohibiti prædicare nisi interdicanter ab officio prædicandi. 272.1. a.*
Interdicti denunciari & suspensi Missam audire non licet. ibid. b.
Interdictus nisi prius citetur denunciari nemo potest. 234.2. b.*
Interdictus peccat coram Deo iubens, ut in loco sacro sepeliatur. ibid. c. Interdicti & suspensi in illis actionibus vitandi, in quibus eis interdicitur vel suspenduntur, sed nominatim denunciati tantum. 271.1. a.
Interdictus qui celebrat, vel vitur alijs ordinibus etiam minoribus sit excommunicatus. 265.2. c.*

INTERESSE.

Interesse vero simile à principio pacisci potest. 88.2. b.
Interesse damni emergentis & lucri cessantis potest à mutante ante moram stipulari sine peccato vlura. 164.2. f.*
Interesse damni emergentis & lucri cessantis constat inter mercatores, qui quotidie emunt & vendunt. ibid. 2. a.
Interesse suum mercator soluit mercari, & cambire dum alteri mutuat non debet monere. ibid. c. d.
Interesse non debetur nisi à debitore moroso, nisi creditor esset mercator. 165.1. f.
Interesse damni emergentis quod factum est litigando pro aliquo debito iure accipitur. 167.1. a.
Interesse lucri cessantis accipi solum potest etiam post sententiam iudicis, quantum verisimiliter, aliquis ex principali fuisset lucratum. ibid. b. c.
Interesse lucri cessantis non habet locum nisi debitor sit in mora soluendi, vel sit mercator. 171.1. e.
Interesse non debet solui in principio anni sed in fine. 176.2. a.
Interesse extrinsecum & remotum non debetur in foro conscientie. 217.2. b.*

INTERPRETATIO.

Interpretatio clausulæ continens delictum in dubio reicienda. 64.1. f.*

INTIMATIO.

Intimatio quæ fit alicui ad inferendum ei præiudicium, debet ei fieri persona propria vel procuratori eius. 133.1. c.

INVENIENS, INVENTA.

Inueniens rem ad alium pertinentem debet eam restituere. 175.1. e. inuenta instrumenta antiqua alicuius rem tangentia tutius est reuelare. 176.1. a.

IRACVNDIA.

Iracundia calore acta quæ obligant vel non obligant. 307.1. a. b.
IRREGVLARITAS, IRREGVLARIS.
Irregularitas superueniens non auferit beneficium quæsitum, non tollit actus canendi, & alios qui ordini proprii non sunt. 29.1. a.
Irregularitas est impedimentum ad accipiendum ordines, & ad vtendum vsu acceptorum. ibid. b.

Irregularis ob presbyterium impetrans dispensationem propter homicidium nisi impetrat. 30. 1. d.
 Irregularis est qui accipit duos ordines sacros eodem die & suspensus suspensione large sumpta. 47. 2. a
 Irregularitas quæ nascitur ex susceptione duorum ordinum sacrorum est duplex & quæ illa. ibid. c.
 Irregularitas non contrahitur nisi ad eam contemptus. 30. 2. f.
 Irregularitates quas quis contraxit male ordines suscipiendo, an sint occultæ, dubitatur & resoluitur. 55. 1. d.
 Irregularis est assumens bis sacramentum characterem imprimens. 64. 1. d.
 Irregularitas non contrahitur per crimen occultum nisi homicidium vel alia de quibus in iure. 60. 1. c.
 Irregularis post ordines sine sua culpa effectus potest exercere omnia, quæ non impeditur. 63. 1. e.
 Irregularis celebrando contra iura non incurrit irregularitatem. ibid. f. Irregularis sua culpa ab omnibus accretur. ibid.
 Irregularitas iure tantum humano canonico fuit indycta. 103. 1. a
 Irregularis est qui volens circumcisis est. 127. 1. c.
 ab Irregularitate absolvi potest ab episcopo, delinquens, cuius focus ob idem delictum fuit deductus in iudicium sed liberatus. 137. 1. e.
 ab Irregularitate dispensatio omnis est Papæ reservata, sed prelati habent privilegia dispensandi cum suis de omnibus exceptis tribus. 186. 1. b.
 Irregularis celebrando licet peccet non contrahit novam irregularitatem. 294. 1. f.
 Irregularitatis occultæ dispensatio ab episcopo collata quid operetur. 111. 1. e. * sed non facit ut beneficiorum collatio post irregularitatem facta ante dispensationem habitam valeat. ibid. f.
 Irregularitatem non incurrit, qui abiuravit hæresim de se nec de vehementi. 137. 1. d.
 Irregularitas non incurritur propter penitentiam publicam, sed propter solennem. ibid. e.
 Irregularitas non contrahitur in casu in quo iure non contrahitur. 140. 1. c.
 Irregularis non est omnis qui alium facit irregularem. 140. 1. d. *
 Irregularis non est qui hortatur generaliter in bello iusto & iuvat ad vincendum, nisi adhortetur spiritualiter ad hunc vel illum occidendum. 141. 1. a. Irregularis est is cuius verba ex compassione dicta fuerunt in causa vel aliquis citius occideretur. ibid. e.
 Irregularis in dubio nemo iudicandus in foro exteriori. ibid. 1. b.
 Irregularis efficiuntur omnes qui comitantur iudicem ducentem aliquem ad exequendam sententiam mortis. 142. 1. b. *
 Irregularis est omnis qui mortem infert etiam iuste sed irregularitate dispensabili. ibid. Irregularis efficit omnis actus de se illicitus, ex natura sui ordinatus ad mortem, si illa consequatur. 143. 1. f.
 Irregularitas ex homicidio non contrahitur, nisi ab eo qui occidit vel consultit, vel mandat, ut opem afferat ei, qui occidit. ibid. 2. b.
 Irregularitatem non efficit causa mortis remota. ibid. e. f.
 Irregularitas non incurritur per mutilationem membri sanitatis causa factam. 144. 2. a. *
 Irregularis non potest acquirere beneficia sed iam quæ sita non perdit, nec potest promoveri ad sacros ordines. ibid. e.
 Irregulares sunt omnes qui stant à parte bellantium iniuste, si quis occidatur. 145. 1. a. * Irregularitatem dispensabilem incurrit sacerdos qui accusat aliquem, vel est causa mortis iusta à iudice illate. 146. 1. f. Irregularis non est testis morte damnandi, qui post alias probationes admittit si non est causa, ut aliter damnaretur, nec citius moreretur. 146. 1. d. sed si dubitatur an propter illum aliter sit occisus, debet ille iudicis vel notarii dicto credere. ibid. e.
 Irregularis efficit mortis non intenta sequuta ex opere aliquo, quando opus illud illicitum eo respectu est tale, quod dirigitur in illam. 147. 1. f. * Irregularis an sit clericus sacri ordinis, qui dixit id, ex quo aliter nefando crimine notatus captus est. quæritur & resoluitur. ibid. 2. f. Irregularis est testis in causa sanguinis si mors inde sequatur. 148. 1. a. Irregularis est qui agit rem illicitam vnde sequatur mors, si res illa illicita vel intentione agentis vel natura sua & c. dirigitur in illam ea sequuta. ibid. b.
 Irregularis non est qui non iuvat homicidam nec impedit homicidium etiam si possit. ibid. d.
 Irregularis non est qui tenet gladium euaginatam dum alius occiditur, si non iuvat percussorem. ibid. f.
 Irregularis facit causa propinqua homicidii quamvis non immediata. 150. 1. f. *
 Irregularitas ex homicidio iusto veniens & ex bigamia cur non veniat in cap. licet Concilij Tridentini. 152. 1. b.
 Irregularitas ab eo incurritur, qui archibusum super scamnum posuit, & puer illum tangens puerum alium interfecit. ibid. 2. e.
 Irregularitas hæc tamen facile est dispensabilis. 153. 1. a.
 Irregularitas non impedit canere in choro. ibid. 2. e.
 Irregularis tonsuram assumens nullam censuram neque irregularitatem incurrit. 154. 1. d. * Irregularis non potest tenere pensionem, sicut nec beneficium ecclesiasticum. ibid.
 Irregularitas contrahitur ex homicidio sequuto ex actu illicito præcedente, qui aliquo modo erat directus ad illud. 156. 2. d. e.
 Irregularitas ob violationem susceptionis à solo Papa tollitur. 193. 2. e. * sed ad eam tollendam facultas Concilij Tridentini episcopis data extenditur. ibid.
 Irregularitatem ob violationem censurarum, ut quis occurrat, necesse est, ut actus sit diuini officium, & ordini alicui sacro deputatus. 194. 2. a.
 Irregularis est censuris innotatus collectam in choro dicens, fo-

lenniter baptizans, aquam benedicens. ibid. d. & in altari interdito sicut & in ecclesia celebrans. ibid. e. sine contemptu irregularitas non incurritur. 195. 2. a.
 Irregularis est utens ordine sacro, quem non habet, nec potest suscipere vii, nec ascendere sine dispensatione quæ solus Papa dat. 196. 2. e. *
 Irregularis ut quis sit utens ordine quem non habet duo requiruntur. 197. 2. c. Irregularis se in dubio iudicare debet in foro conscientie, sed non in exteriori. 198. 1. c.
 Irregularis non est qui causa rixarum & percussorum fuit, modo non sit sequuta mors aut mutilatio. 215. 2. c. *
 Irregularitas incurritur ex omni actu quo auctoritate iudiciaria aut priuata mors aut mutilatio sequitur. ibid. e.
 Irregularitas non tollitur per lobelæa. ibid. f.
 Irregularitatem non inducit celebratio excommunicati nisi sit mortifera. 265. 2. f. *
 Vide bigamia, homicidium & multa.
I V B E L E A.
 Iubelæa in foro conscientie possunt tollere suspensionem, non in foro exteriori, neque irregularitatem. 69. 1. f.
I V D E I.
 Iudæis licet locare gabellas sed cum conditione. 9. 2. e.
 cum Iudæis licet mercimonia contrahere, nisi in certis casibus. ib. f.
 Iudæis eo quod aliquis fuerit, non debuit à canonicatu repelli. 256. 2. e. Iudæus ne admittatur in aliquod Collegium statutum est illicitum. 257. 1. f. nisi & c.
 Iudæus qui contraxit sponsalia cum Iudæa & consummavit matrimonium conuersi ambo non tenentur in Ecclesia iterum contrahere. 298. 1. b.
 Iudæorum matrimonium non requirebat aliquam solemnitatem sed sui valorem præter consensum mutuum de presenti. ibid. d. e.
 Iudæus habens filios ad Christum conuersus est quorum vnus in Iudæismo perseverans vxore ducta filium suscepit quo mortuo quæritur an infans ille aucto Christiano an matri Iudææ sit committendus, respondet autem per multa auctor matri. 301. 1. 2.
 Iudæi conuersi ius patriæ potestatis non amittunt. 301. 1. e.
 Iudæorum filij non sunt inuitis parentibus baptizandi. ibid. 2. f. cuius rei rationes redduntur, sed illa potissimum quod conuersio ralis misericordie Dei est relinquenda. 302. 2. a. hic infans traditus est aucto Christiano. 306. 2. d. A.
 Iudæi non ligantur hodie ceremonialibus suis & iudicialibus legibus. 298. 1. f. Iudæi post Christum carent rege & principe. ibid. 2. a.
 Iudæorum ceremonie quas hodie seruat in contrahendis matrimonijs, non efficiunt illud nullum si absint. ibid. 2.
 Iudæis vxor conuersa est ad fidem, qua viua ille aliam superinduxit, & ambo postea conuersi sunt, quæritur an is cum secunda viuere possit & responderetur negatiue. 299. 1. a. b. quæritur 2. an Papa possit dispensare ut viuat cum secunda, & prius matrimonium dissoluere & dicitur sic. 300. a. b. cuius rei iusta causa esse dicitur. ibid. 2. a.
 Iudæis an liceat vendere myrtos ad celebranda sua scenopegia quæritur, & resoluitur affirmatiue. 113. 2. c. *
 Iudæi celebrando sua festa peccant hodie. ibid. c.
 Iudæorum azyma comedere sub pœna excommunicationis laicis, & depositionis clericis est prohibitum. 116. 1. a.
 Iudæis licet inter Christianos suos ritus seruare licet ij peccata sint. ibid. b. Iudæis permittit vsuras Papa certo modo temperatas. ibid. c.
 Iudæis vendere has myrtos per se est eis indifferens quæ bona & mala ex circumstantia finis esse potest. ibid. e.
 Iudæis istas myrtos non licet vendere ut celebrent sua scenopegia. ibid. a. Iudæorum synagogas non licet rescire. ibid. b.
 Iudæis quomodo sine peccato myrti illæ vendi possint. ibid. c.
 Iudæi ad fidem conuersi fraudari an possint à parentibus ea parte quæ eis veniunt ab intestato, & concluditur legitima eos priuari non posse. 117. 1. b. c. d.
 Iudæorum filio conuerso debetur legitima etiam viuo patre. 117. 2. a. * Iudæi non possunt esse complices hæreseos, & non subiiciuntur Ecclesiæ. 122. 1. b.
 Iudæus conuersus cum baptizatis cædendus. ibid. c.
 Iudæi non ut hæretici, sed ut eorum fautores puniri possunt. 122. 2. e. * Iudæi quomodo sint subditi Ecclesiæ. ibid. f.
 Iudæorum filij in quibusdam partibus an prohibeantur promoueri ad ordines per constitutionem Pauli III. quæritur & resoluitur affirmatiue. 135. 2. d. e.
 Iudæi conuersi si relabantur magni hæretici sunt. 136. 1. b.
 Iudæi nulli iam sunt in Hispania, sed si qui sunt, sunt hæretici. 232. 2. c. *
 Iudæi Burgenses in Hispania ad prædicationem Episcopi ex Iudæis conuersi facti sunt Christiani, & nulli deinceps deuiarunt à fide Catholica. 136. 1. d. *
 Iudæorum descendentes ut non eligantur in Guardianos sufficit semiplena probatio, ut vero iam clerici officio dimoueantur plena. ibid. 2. a.
 Iudæis an princeps summus alius à Papa possit permittere exercere suas vsuras. 186. 2. b. * concluditur affirmatiue. ibid. d. sed contrarium dicitur verius. 187. 1. f. A.
 Iudæis ut exerceant vsuras Papa Romæ permittit. 186. 2. e.
 Iudæis ut exerceant vsuras nulla communitas nec principi superiori agnoscens potest permittere. 187. 1. c.
 Iudæis ut exerceant vsuras, si quæ communitas concedit, debet habere facultatem à Papa. ibid. f.
 Iudæis ut exerceant vsuras maiores alienigenis quam subditis princeps non debet permittere. 188. 2. e. *
 Iudæis ut soluantur vsuræ permittit & promittit princeps qui e as

exercere eis potest permittere, potest suos subditos compellere. 187. 1. d. * Iudæis Papa non permittit exercere vsuras extra suam iurisdictionem temporalem, cum eas permittit in locis suo dominio subiectis. ibid. 2. c.
 Iudæorum banchariorum reformatio facta in vrbe non includit Iudæos extra Papæ statum degentes. 188. 1. c. f.
 Iudæi qui de permissione Camerarij Papæ exercere vsuras in aliquo territorio principis secularis possunt quibusuis ad vsuram dare. ibi. 2. d.
I V D E X S A C V L A R I S, E T E C C L E S I A S T I C I S.
 Iudex secularis adiri potest pro decimis per viam possessorij, non autem per viam petitorij directæ. 13. 1. c.
 ad Iudicem secularem pro decimis qui trahuntur non excommunicantur, sed sic qui sponte. ibid. d.
 Iudicum nulli licet vendere iudicium, & Iudex delegatus nihil præter esculentum & poculentum potest accipere. 31. 2. d. e.
 Iudicibus munerum acceptio verita iure diuino. ibid. f.
 Iudex potest supplere non solum ea quæ iuris sunt, sed etiam quæ sunt facti, in spectantibus ad publicam utilitatem. 31. 2. a.
 Iudex superior potest compellere ad testificandum eos, qui sciunt aliqua extra confessionem etiam si iurauerint ea non recitare. ibid. f. Iudicem esse aliquem sui iudicis iuri exosum est. 38. 1. c.
 Iudex etiam in exteriori procedere potest sine citatione quando notorie constat ei non competere defensionem. 41. 1. f.
 Iudex ordinarius potest procedere ad instantiam vnus partis in causa etiam postquam altera pars misit ad litteras impetrandas à sede Apostolica. 78. 1. b.
 Iudex inferior per præscriptionem, vel alias potest cognoscere de causis matrimonialibus. 79. 1. b.
 Iudex executor alicuius processus debet esse Canonicus Ecclesiæ Cathedralis, vel in dignitate positus. 81. 1. e.
 Iudex cui presentatum est instrumentum, per quod creditor fatetur se debere 100 pro mutuo, & 5 pro interesse, si debitor nihil opponat, debet illud exequi. 88. 2. a.
 Iudex in dubio non debet præsumere actor em delinquere. ibid. b. & secundum allegata & probata iudicare debet. ibid.
 Iudex potest inquirere generaliter de criminibus sui territorij, nulla expressa persona nisi aliquis de ijs notatus fuerit. ibid. e.
 Iudex eos solum declarare vsurarios potest, qui sunt notorie tales. ibid. e.
 Iudex vt iudex ignorat omnia, quæ vt talis non cognoscit. ibid.
 Iudex per generalem inquisitionem alicuius personæ crimen sciens, potest postea in eam inquirere. ibid. f.
 in Iudicibus qui formam hanc non sequuntur obiurgatio. 89. 1. a.
 a Iudice punitus pœna canonica, ab alio puniri potest pœna seculari. 110. 1. d. Iudex fori exterioris cui constat de impedimento matrimonij in foro conscientie sublato, an possit secundum illud de matrimonio statuere, quæritur & concluditur negatiue. 111. 1. b. c.
 Iudex si fecit reum scilicet delictum, qui negatur legitime innocens debet eum absolueri in foro exteriori, non in interiori, & contra. 113. 2. c. Iudex iudicare debet secundum veritatem, quam nouit vt iudex. ibid. f.
 Iudex à quo, potest cognoscere de attentatis post appellationem 115. 2. f. Iudex iure communi regulari est abbas vel alius prælatus. 117. 2. d.
 Iudex non potest procedere contra delinquentem per viam inquisitionis nisi fama præcedente. 118. 1. b.
 Iudex qui post executionem sententiæ mortis à se latæ primam tonsuram accipit, peccauit, sed excusari potest à mortali. 154. 1. b. * sed non tenetur ad dispensationem petendam, nisi velit privilegio ordinis gaudere. ibid. c. Iudex potest vt officio suo nobili ad utilitatem publicam & salutem animarum. 156. 2. e. potest reuocare maritum religionem ingressum ex consensu vxoris, sed quæ non emisit votum continentie. ibid.
 Iudex errans in subtilitatibus iuris non peccat. 163. 1. b.
 Iudex exequi debet instrumentum quod tamquam iudici non constat ei illud esse vsurarium. 166. 1. c.
 Iudex in dubio non debet præsumere actorem delinquere. ibid. d.
 Iudex debet iudicare secundum allegata & probata, & non secundum priuatam scientiam. ibid. c.
 Iudex superior ex magna causa transgredi potest canonem & legem superioris. 367. 1. d.
 Iudex reum ab Ecclesia exempta extrahens non satisfacit se episcopo submittere, & reum liberum abire permittens. 380. 1. a.
 Iudex in dubio præsumitur benefacere. 35. 1. c. *
 Iudex qui transgreditur legem humanam subobscuram non peccat mortaliter. 38. 1. b.
 Iudex ad vnum potest procedere contra impediendum processum eius quoad illud. 122. 2. c. *
 Iudex Ecclesiasticus infidelem quomodo punire possit. ibid.
 Iudici exteriori nemo se tenetur prodere. 123. 2. c.
 Iudici hæretico interroganti potest responderi falsum iuxta mentem suam, sed non iuxta mentem respondentis. 129. 1. c.
 Iudex officium suum non requisitus impartiri non potest ad utilitatem priuatam, nec ad publicam inquirendo particulariter in aliquem nisi præcedente fama iudicialiter probata. 166. 2. c. *
 a Iudice monitus vt quid faciat sub pœna excommunicationis, si id non faciat excommunicatur, nec eum ignoratia excusat. 195. 1. f.
 Iudex laicus non potest punire clericum pro vilo crimine nisi post trinam monitionem. 213. 1. f. *
 Iudicibus non bene successit qui hoc aliquando tentati sunt. ibi. 2. a.
 Iudices non tenentur ad utilitatem priuatam nisi parte petente procedere. 267. 2. f. * Iudex Ecclesiasticus non est cõpetens pro laicis in regnis, in quibus illi iudex Ecclesiasticus proficere se submittere. 269. 1. c.

I V D I C A N D I O F F I C I V M, I V D I C I V M.

Iudicandi officium qui emit ab eo qui illud gratis conferre poterat peccauit. 200. 2. c. an peccauerit illud exercendo quæritur & resoluitur negatiue. ibid. d.
 Iudicandi officia vendi possunt. ibid. e. sed non à priuato & non habente regalia nisi cum facultate eius. 201. 1. a.
 Iudicandi officio non priuatur qui illud emit, donec illi auferatur, & sic illud exercere potest. 201. 1. b.
 Iudicandi officium dimittere non debet qui illud emit, donec ipso per sententiam priuetur. ibid. c. nec tenetur per illud iuste quæsitam restituere. ibid. d.
 Iudex nemo esse debet in causa propria etiam si sit iudex. 241. 1. c.
 Iudicium quod sufficit ad obligandum quem diabolo sufficit ad obligandum Deo. 307. 1. a.
I V R A M E N T V M.
 Iuramentum regulariter admittitur in his quæ sunt in animo, quia aliter probari non possunt. 3. 2. d.
 Iuramento eius contra quem est præsumptio iuris non est standum. ibid.
 Iuramentum omne in præiudicium alterius quale est religiosi sine consensu superioris est illicitum. 98. 1. c.
 Iuramentum ad actorem numquam deferri debet in supplementum probationis, nisi cum habet semiplenam probationem. 109. 2. b.
 Iuramentum est tortura quædam spiritalis. 124. 2. a.
 Iuramentum de non ludendo ad ludos malos validum, sed potest relaxari etiam ab episcopo. 128. 1. f.
 Iurans se non lusurum sub pœna eundi Hierosolymam tenetur eo ire si lusurif, sed relaxari potest per Iobelæum vel alium. ibid. 2. a. b.
 Iuramentum absoluto metu siue vi præcisa factum, vix dari potest. ibid. e. Iuramentum si quod esset vi præcisa factum non obligaret iurantem. 129. 1. a.
 Iuramentum licitum metu siue vi conditionali præstitum obligat iurantem. ibid. b.
 Iuramentum omne seruandum quod potest seruari sine interitu & dispendio salutis æternæ. ibid. c.
 Iurare non dicitur qui dicit per iuramentum promitto vel cum iuramento. 129. 1. d. Iuramenti secreti transgressio non inducit vlam inhabilitatem. ibid.
 Iuramentum decisorium ad præstandum specialissimum mandatum requiritur. ibid. 2. f.
 Iuramentum quod dicitur per partitum videtur requirere iurationem & relationem. ibid.
 Iurare fidelitatem domino nomine proprio, & nomine dignitatis sunt diuersa. 130. 1. f.
 Iuramentum non tollit necessitatem interpellandi, nec constituit aliquem in mora faciendi quod iurauit, antequam interpelletur. ibi. 2. c.
 Iuramentum de non perendo relaxationem non est validum. 170. 1. b. Iuramentum non omne seruandum est, sed tantum licitum & iustum. 192. 1. e. f.
 per Iuramentum alicuius probantur quæ sunt animi alicuius. 267. 1. d. e. Iurans manere in aliquo loco, potest inde exire si salus corporalis eius id exigat. 279. 2. b.
 Iuramentum quacumque verborum forma concipiatur, debet adimpleri in eo sensu, quo iuratus intellexit. 12. 1. e. *
 Iuramenti purgatio non conceditur, nisi ei de quo constat tali purgatione indigere. 214. 1. e.
 Iuramentum ad mentem suam & non eius qui offert illud quando quis potest dare. 15. 1. f. *
 Iuramento affirmanti credendum est in his quæ pertinent ad mentem suam. 198. 1. e.
I V S, I V S P A T R O N A T V S,
 Ius ciuile.
 Iure suo vtens nemini facit iniuriam. 35. 1. f.
 iure suo sine sua culpa priuari nemo debet. ibid. 2. d.
 Iurium correctio est vitanda cum rationabiliter possunt conciliari. 50. 2. a.
 Iuris diuini vel naturalis aliqua indeterminata sunt, quæ determinata sunt iuris humani cum multis exemplis. 14. 1. e. f. *
 Iuri quæsitio non nocere possunt, vt prælatus & seruus, qui nocere possunt querendo. 57. 1. a.
 Iuris humani rigor circa ea quæ respiciunt apices eius apud regulares non est adeo seuerus obseruandus. 81. 1. b.
 Iure quod non est cautum, asserendum non est. ibid. 2. c.
 Ius semel peremptum potest resurgere per innovationem illius, qui potest eam facere. 94. 1. a.
 Iuris naturalis est non posse quem iuste sine iurisdictione ius dicere. 137. 1. d.
 Iura omnia potestati summæ laicæ subiecta possunt per eam constitui & destrui. 114. 1. e.
 Ius ad antiquum reditio est favorabilis. 120. 1. c. ius dicenti extra suum territorium impune non patetur. 126. 2. c.
 Ius patronatus per præscriptionem tolli minui vel modificari potest. 120. 1. b.
 Iure postliminij quæ capta in bello gaudeant & quæ non. 122. 2. f.
 à Iure communi quæ exorbitant in consequentiam non sunt trabenda. 131. 1. e. Iurium correctio vitanda est. ibid. 1. e.
 Ius offerendi quando est sequela actionis iam natæ præscribi potest secus si sit præambulum. 134. 2. c. Ius quod pollidet nemo tenetur in dubio iudicium relinquere. 136. 1. c.
 Ius patronatus facilius præscribitur contra patronum quam contra liberatam Ecclesiam. 137. 1. a.
 Iure suo qui vitur nemini facit iniuriam. 161. 1. c.

Iuri fauorem suum concernenti quilibet renunciare potest. 255. 2. c.
Ius circa dubium errare non est peccatum. 257. 1. d.
Ius naturale cepit à mundi exordio. 104. 1. f.
Ius naturale est quod est per se notum, aut ab eo in bona conscientia deductum. 323. 1. f.
Ius patronatus consistens in vniuersitate bonorum transit cum venditione illorum bonorum, vel permutatione ad alterum nisi illud specialiter referatur. 351. 1. c.
Ius patronatus acquiritur potest per vnum quodlibet ex tribus. 355. 1. a.
Ius civile prælegere potest minor clericus qui non habet dignitatem, nec est monachus. 383. 2. e. Iuris ciuilibus prælectio non veratur etiam constitutis in dignitate sed auditio. ibid. f.
Ius limitans aliud extenditur ex similitudine rationis ad casum similem. 159. 2. c. *
Ius antiquum non censetur sublatum, nisi quatenus ius nouum illud tollit. 212. 2. e. *
Iure recte quæsitio quis vti potest in foro conscientie etiam si solemnitas iure humano requiritur seruata non fuerit. 216. 1. a.
Ius diuinum naturale quod modis & à principe ecclesiastico & seculari limitetur. 236. 2. e. *

IURISCONSULTVS.

Iurisconsultus egregius errore iurisconsulti egregij excusari potest 55. 2. c.
Iurisconsulto: om est respondere more Scuoelæ ad proposita vt proponuntur. 191. 1. b. Iurisconsultus multo plura potest elicere ex scriptis principum quam alius iurium ignarus. 278. 1. d.
Iurisconsulto licet aliquid pro concilio dato accipere præsertim vitro oblatum. 131. 2. c. *

IURISDICTIO.

Iurisdictio omnis & imperium iure Canonico sunt delegabilia 33. 1. e. Iurisdictio nem suam extra suum territorium exercere nemo potest. 59. 2. a. fallit in iurisdictione voluntaria & contentiosa de consensu patrum. ibid. e.
Iurisdictio nem duplicem habens in dubio, videtur ea vti qua magis processus si. matur. 79. 1. f. ad iurisdictionem omnia quæ pertinent sunt delegabilia iure canonico. 80. 1. c.
Iurisdictio delegata, non potest prorogari de persona ad personam. ibid. e.
Iurisdictio delegata est ipsius delegantis, & non potest extendi sine eius consensu. 80. 1. e. Iurisdictio nem duplicem habens potest per vtramque procedere, & valebit actus. 81. 1. f.
Iurisdictio nem nemo potest habere in seipsum, nec par in par. 92. 1. c.
Iurisdictio ordinaria potest alicui competere vel iure communi, vel consuetudine, vel privilegio. 204. 1. f.
Iurisdictio concessa inferiori episcopo videtur in dubio concessa cumulate, non priuatiue. ibid. 2. f. fallit in multis. 205. 1. a.
Iurisdictio nem etiam secularem ad personas Ecclesiasticas spectantem laicus vsurpans incidit in excommunicationem bullæ 380. 1. e. quod intelligitur de iurisdictione, quæ eis competit, vt sunt personæ ecclesiasticæ. ibid. 2. a.
Iurisdictio nem criminali habens clericus sine irregularitate potest alteri illam committere, non tamen mandare commissario vt hunc quem condemnauit mane curet interficiendum. 145. 2. c. d. *
Iurisdictio nem qui vsurpant peccant mortaliter. 89. 2. e. *
à Iurisdictione episcopi exemptus quomodo ei sit subditus ratione casuum ipsi referuatarum. 201. 1. a.
Iurisdictio nem limitatam omnes habent præter Papam. ibid. 2. a.

IUSTITIA, IUSTE.

Iustitiæ lege nemo tenetur in foro conscientie nisi ad quantum in foro exteriori patefacta omni veritate. 183. 2. f.
Iuste fieri non potest quod sine peccato mortali fieri non potest. 89. 1. a. * Iustitia commutativa requirit æqualitatem inter datum & acceptum. 216. 2. a.

IUVANS, IUVARE.

Iuuans ad peccandū alium peccat, etiam si eū peccati pigeat. 223. 1. f. *
Iuuans eum qui peccat, non semper iuuat peccantem, ita vt peccet etiam si iuuat in eo sine quo non peccaret. ibid. f.
Iuuare alium in actum in quo peccaturus creditur, an liceat disputatur. 224. 1. c. d.

L

LESIO.

LESIO parua quando excusat à peccato mortali & quando non. 184. 1. c. non excusat autem à veniali vniquam. 185. 1. d.

LAICVS.

Laicus est incapax beneficij Ecclesiastici secundum iura. 67. 2. b.
Laicus & clericus minorum ordinum pares sunt in irregularitate ex matrimonio inualido cum corrupta contracto incurrenda. 75. 2. b.
Laicus minus contempisse videtur ordines si prima vxore virgine mortua ducat viduam, quam clericus huc faciens. 76. 1. e.
Laicus de licentia sacerdotis & clericotū prædicare potest. 80. 1. b.
Laicus est incapax iuris conferendi beneficium, & instituendi & eligendi nisi privilegio Papæ. 86. 1. f.
Laicus potest accipere beneficium eo animo vt viuat clericaliter nec tamen vltra se promoueri curet. 154. 1. a.
Laici de manu epellam ex perpetua factam manualem accipiunt non est inhabilis. 164. 2. b.
Laicus nulla est super bonis Ecclesiæ disponendi facultas. 247. 2. c.
Laicus ex privilegio Papæ ius præsentandi prælatum vel Abbatifam habere potest. 353. 1. d.

Laicus de fide disputans est excommunicandus nisi ignorantia prohibitionis excusetur. 117. 2. b. * peccat mortaliter quod qu amuis lubdudum videatur, tenendum tamen est ibid.
Laicis quantumvis docti, cur de fide potius disputare prohibeantur quam clerici minus docti. ibid. d.
Laicus exercens chirurgiam non incurrit irregularitatem truncando membrum putridum. 144. 1. e. nec clericus illum adiuuans, sed sic abscondens. ibid. f.
Laici coram iudice Ecclesiastico competente conueniri possunt, vbi per legem non prohibentur renunciare suo foro. 269. 1. e. *
Laici non possunt renunciare suo foro seculari in regnis Lusitaniz, Castellæ, & Nauarræ & cur. ibid. 2. a.

LECTOR.

Lector S. Scripturæ in Ecclesia Cathedrali etiam regulari qualis est Ecclesia Pamplonenfis statuendus est iuxta Concilium. 114. 2. d. e. * Lector vnus in vna Cathedrali & regulari, S. Theologiæ ponendus. ibid. f.
Lector S. Theologiæ potius esse debet Ecclesiæ Cathedralis canonicus in ea Ecclesia quam alius externus. 115. 1. a.

LEGATVS, LEGATVM.

Legatus debet honorari tamquam is quem repræsentat, sed non quantum ille. 92. 2. c.
Legatus à latere recusari potest reuerentialiter tamen, & ab eo appellari. 138. 2. a.
Legatus & quilibet ordinarius potest facere de vna capellania manualemente cum consensu patroni. 164. 1. c.
Legatum Collegio non potest in collegas diuidi si habeat onus annexum perpetuum, sed est in bona stabilia cõuertendum. 172. 2. c. d.
Legatum incapaci pro non scripto habetur. 226. 1. c.
Legatum ei qui tempore testamenti vivebat, si postea de se non remanet penes eum à quo relinquitur, ita tamen vt onus iunctum impleat. ibid. e.
Legatum quo mandatur hæredi, vt det omni anno aliquid loco pio censetur perpetuum. 227. 1. b.
Legatum vel fidei commissum captorium sine institutione quæ est posita in voluntate alterius est inualidum. 229. 2. i.
Legatum relictum alicui de familia, cui vel quibus hæres voluit est validum. ibid. f.
Legatum ita factum vt hæres faciat ea quæ iusserit ei confessarius an valeat queritur. 230. 2. e. f.
Legati Apostolici solent habere potestatem absoluendi ad tempus propter absentiam eius ad quem pertinet absolutio. 266. 1. d. *
à Legato Papæ absolui quomodo possit qui longe abest ab eo qui eum excommunicauit. 268. 2. d.

LEGITIMATIO.

Legitimatio imperatoris non se extendit ad spiritualia. 45. 1. d. *

LEGISLATOR, LEX.

Legislatorum est non solum vias directas sed etiam indirectas prohibere. 244. 2. c.
Legis anima est mens & ratio, & legis verba ita interpretanda sunt, vt ipsa non frustrerentur. 276. 1. e.
Lex non ligat, antequam promulgetur. 31. f.
Legis sententia non quilibet sufficit vt quis ligetur ea. ibid. 1. e.
Legis sententia sufficiens quænam sit vt quis ligetur. 41. b.
Lex etiam iuste promulgata non videtur ligare, si maior pars populi eam non recipiat. ibid. c.
Lex non ligat ante illud tempus, quo legislator non vult eam ligare. ibid. d.
Lex ligat ab eo tempore quo legislator vult eam ligare. ibid. e.
Lex principis non videtur ligare ante lapsum duorum mensium post promulgationem. ibid. f.
Lex principis an obliget prouinciales post promulgationem duorum mensium in curia factam queritur & disputatur. 145. 2. c. d.
Lex non recepta non ligat. 52. b.
Lex quæ decennio non est recepta non obligat. 52. d.
Lex non recepta ab eam ignorantibus an ita enueretur, sicut ab eam sciensibus queritur. ibid. d. e. concluditur affirmatiue. ibid. f.
Lex non recepta ideo non ligat, quia non est firmata vsu. ibid.
Legem reuocari à legislatore, & eam à subditis non recipi non sunt paria. 61. b.
Legem non receptam Doctor docere non tenetur, id tamen potest. ibid. 2. f. Legis ratio est anima legis. 82. 1. c.
Lex principis secularis non obligat ad peccatum mortiferum quando habet pœnam temporalem. 14. 2. e.
Lex imperialis generaliter loquens rationabilis cui non contradicunt canones habet locum in clericis. 15. 1. a.
Lex imperialis præiudicialis non includit clericos, si de eis specialium mentionem non faciat. ibid. c.
Lex item fauorabilis non eos includit si præcipiendo vel prohibendo loquatur. ibid.
Lex vna potest tolli quoad vnam partem & manere vna quoad aliam. 32. 1. c.
Lex tolli potest per desuetudinem seu non vsam. ibid. d. hoc explicatur de non vsu continente contrariam actum æquipollentem. ibid. e.
Lex generaliter loquens limitanda est per specialem, siue præcedat siue sequatur. 18. 2. d.
in Legem is committit qui verba legis complectens contra legis nititur voluntatem. R. 119. 1. d.
Lex noua inducens vnam pœnam, non tollit alteram per veterem impositam. 20. 2. f.
Lex generaliter loquens habet locum in omnibus contentis sub

genere, & si non militet tanta ratio in alijs. 7. 1. c.
Lex disponens aliquid ad arcedum & euitandum dolum censetur odiosa. 21. 2. c.
Lex omnis respicit vtilitatem publicam, sed non de finit esse odiosa. ibid. e. Lex dicitur fauorabilis quando respicit vtilitatem publicam directe & immediate. ibid. f.
Legem humanam male intellectam si quis transgreditur à peccato excusatur. 63. 2. e.
Lex noua inducens remedium non censetur tollere aliud per alias leges iam indutum. 86. 1. c.
Lex etiam Conciliaris seruata à tempore immemoriali mutari potest. 121. 1. c. de Lege iudicandis est cum sit, & cum facta fuerit secundum illum iudicandum. ibid. d.
Lex humana non mutanda nisi eū occurrat aliquid melius. ibid. 2. b.
Lex humana male intellecta non ligat in foro conscientie. 132. 1. d. & qui eam transgreditur putans se habere iustam causam non peccat saltem mortaliter. ibid. e.
Lex omnis iusta tam secularis quam ecclesiastica obligat ad mortale. 184. 2. b.
Lex generalis posterior limitatur per legem specialem priorem. 144. 2. c. Lex excommunicans facientem aliquid regulariter non comprehendit mandantem nisi id exprimat. 147. 1. e.
Lex licet lata à tali vel tali non obliget ad mortale, lata tamen ab alio obligat. 185. 1. a.
Lex humana potest quidem tolli consuetudine rationabili, sed non irrationabili. ibid. d.
Lex humana non potest tolli naturalis. 222. 2. b.
Lex regitur & ducitur ratione sua, & limitatur extenditurque iuxta suos terminos. 223. 1. b.
Lex illa censetur fauorabilis per quam res reductur ad pristinam suam naturam. 231. 1. e.
Legis mens magis est attendenda quam verba. 239. 1. d.
Lex priuata seruendi Deo in aliqua religione est præferenda legi publicæ seruendi officio vel dignitati. 243. 1. a. si constat inspirationem aliquam priuata esse legem Spiritus S. ibid. 2. e.
Leges in Concilio præsentæ Papæ vel eius legis factæ post duos menses à promulgatione ligant. 260. 2. d.
Lex quæ mandat vt statim executioni mandetur, ligat etiam ignorantes quoad actus nullitatem non quoad alias pœnas. ibid. e.
Lex censetur fauorabilis quæ principaliter intendit fauorem, etiam si per consequentiam in alicuius præiudicium vergat. ibid. f.
Lex iuste non ignoratur post tempus legitimum ad id constitutum. 261. 1. c. Lex generalis præferitur vniuersalis & negatiua generaliter est intelligenda. 289. 2. f. etiam quando maior ratio inuenitur quare non debeat includere vnam speciem ac aliam. 290. 1. a.
Legum nouatio & limitatio, & extensio nisi vrgente necessitate non videtur vtilis. ibid. d.
Lex diuina non potest tolli nec limitari nisi alia diuina. 313. 1. a.
Legis vel canonis non recepti transgressor minime peccat nec est puniendus. 349. 2. d.
Lex humana nondum recepta ad tollendas vires sufficiunt decem anni, sed ad tollendas vires receptæ, 40. anni requiruntur. ibid. e.
Lex principis non præiudicat alteri nisi summum in eo quod exprimit. 352. 2. f.
Lex quæ pro parte recepta est non obligat quoad eam, & pro lege habendum est quod legislator responderet. 366. 2. f.
Lex etiam in odiosis extenditur quantum eius verba proprie extenduntur. 374. 2. e.
Lex extenditur & restringitur secundum mentem legislatoris. ibid. f.
Lex ligare non debet ad peccatissima qualis est denunciatio bannitorum. 383. 2. c.
Lex quæ multiplicem intellectum habet non potest pro fundamento allegari nisi pro parte quæ vitio caret. 64. 1. b. *
Lex seu constitutio interpretans secundum terminos legis interpretata est intelligenda. 66. 2. c.
Lex generaliter loquens cum generaliter est intelligenda, quando nulla lege alia nec ratio aliqua restringitur. 69. 1. e. * secundum leges humanas facta, quæ diuinis legibus non repugnant conuenientia censetur. 100. 1. c.
Leges cum instituuntur iudicari debent, cum sunt constitutæ secundum illas iudicandum est. 137. 1. c.
Legis essentialis qualitas est iustitia & honestas. 139. 1. f. *
Lex tota perfecta non antea debemus de rebus quibuslibet ferre iudicium. 183. 1. c.
Lex non transgreditur qui eam seruat cum moderatione ei concessa legitime. 202. 1. c. * secus si ea sublata sit. ibid. f.
Lex per quam reditur ad ius antiquum est fauorabilis & amplianda. 207. 1. b. * Lex à iure communi exorbitans restringenda, scilicet odiosa non fauorabilis. ibid. d.
Lex non ligat antequam promulgetur. 211. 1. e.
Lex & dispositio pœnalis aliquando comprehendit ignorantes. 211. 1. f. * hoc quando sit verum vel non. ibid. 2. a.
Lex multipliciter intelligibilis non obligat contrarietatem ei secundum vnum sensum, modo non contrarietatem ei secundum alium. ibid. 2. c. Lex debet esse rationabilis. 212. 2. f.
Leges humane pœnales in foro conscientie non ligant, nisi quatenus in eo sunt receptæ. 217. 2. b. * Legislator etiam monarcha sit subditus suæ legi quoad vim directiuam. 231. 1. f.
Lex generaliter statuta generaliter est intelligenda, hoc quomodo sit verum vel falsum. 238. 1. d. e. *
Lex negatiua fortior est affirmatiua cum ea concurrente. 241. 2. d.
Lex Iulia de ambitu non habet locum in vrbe Roma. 250. 1. b. *
Lex puniens facientem aliquid, non includit conantem illud face-

re. 251. 1. b. Legislator non intendit ligare per suam legem aliquem vltra finem quem intendit. 252. 1. c.
in Legem is committit qui legis verba complexus contra legis nititur voluntatem. 252. 1. d. *
Lex generalis generaliter est intelligenda explicatur. ibid. e.
Legis ratione cessante & mente legislatoris, cessat dispositio eius. 254. 1. c. Lex iam recepta tollitur per consuetudinem contrariam. 40. annorum noua autem per 10. annorum non obsequantiam. 263. 1. e. *
Lex quæ à principio à nullis est recepta non ligat, etiam si legislator id ignoret. ibid. f.
Lex potest obligare quoad vnam partem, non quoad aliam. 265. 1. f. Vide dispositio, ius, præceptum.

LIBRI HÆRETICORVM ET MERCATORVM.

Libros hæreticorum legentes qui excommunicantur vel non. 11. 2. a. Libros hæreticorum legendi facultatem ordinarij dare non possunt. ibid. c.
Libris mercatorum creditur maxime contra eos. 99. 2. c.
Libros Martini Lutheri, & alios quidam vbi legitur hæreticorum doctrinam magis est detestatus. 123. 1. c.
Libros hæreticos legens est excommunicatus in bulla cœnæ, sed non vt hæreticus. ibid. 1. b.
Libros hæreticos legens absolutus ab eis vere fuit absolutus, licet excommunicatus remanserit. ibid. c.
Libri hæretici cum apud eos reperiantur, qui eos examinare possunt, nullam mali suspicionem generant. 125. 2. f.
Libros hæreticorum qui leguntur etiam in Anglia sunt excommunicati in bulla cœnæ. 128. 1. c.
Liberorum negotiatorum reuicso quando consulenti penitenti, qui dubitat an deliquerit, sit necessaria. 64. 1. d.
Liberum prohibitum legendi ab episcopo facultatem habens, potest illum legere extra suum territorium. 201. 2. b. sed dubitatur. ibid. c. a.

LIBERTAS.

Libertatem Ecclesiasticam non tollit statutum continens sententiam D. Pauli de non litigando. 382. 1. c.

LIBIDO.

Libidinis qui aculeos sentiunt, licet eos non plane expellant, non peccant. 66. 1. f.

LICENTIA.

Licentia semel data durat etiam post mortem concedentis donec reuocetur. 150. 1. a.

LIS.

Lis incipi non potest, donec citatio vel intimatio culpæ fiat. 57. 1. f. *

LITTERÆ TESTIMONIALES & ALIÆ.

Litteræ testimoniales quibus quis esse idoneus ad ordines dicitur, non sunt eadem cum litteris dimissorijs. 55. 2. b.
Litteræ penitentiarie quæ dantur discreto viro quomodo non valeant in foro contentioso. 112. 1. e. f.
Litteræ cruciatæ quibus alique dispensationes conceduntur in foro conscientie non profunt in foro contentioso. ibid. 2. a.
Litteris episcopi sigillaris sine vlla subscriptione creditur. 225. 2. d.
Litteras accipere religiosum sine licentia prælati quantum & quale sit peccatum. 335. 1. d.
Litteras ad Papam directas aperientes etiam legitime scriptas nulla censura innotantur. 349. 1. d. e.
Litteras quando monachi accipere & dare possunt sine licentia prælati, & quando non. ibid. e. f.
Litterarum beneficiorum pro expeditione aliquid accipere simonia censetur. 382. 1. c. *
Litterarum expeditionis valor non est tantus, quantum pro eis datur, & sic iniustitia in eis committitur. ibid. d. e.
Litteras dimissorias pecunia accipere est simoniam in ordine iure pontificio accipere. 95. 1. b.
Litteræ hortatorie ad vindictam non faciunt regularem irregularem generaliter loquentes, etiam si mors aliqua sequuta sit. 145. 1. d. * & minus si litteræ non perueniunt. ibid. e.
Litteras iudicis, in quibus mandatur exequutio mortis deferens clericus est irregularis. 145. 2. e.
Litteris posse contrahi emptiones ius dicit & vsus seruat. 173. 1. b.

LOCANS, LOCATIO, LOCARE.

Locans res sui beneficij extra casus à iure expressè excommunicatur. 177. 1. d. sed non locans eas promouendo vtilitatem sui beneficij. ibid. f. Locare potest venditori res empta cum pacto de retrouendendo, tam care quam alteri locaretur. 187. 1. e. sed non debet de æquitate. ibid.
Locatio est iniusta cum res minus iusto pretio locatur. 201. 2. d.
Locatio ouium 100. ad quinquennium quæ describitur vsuraria celsenda est & iniusta. 202. 1. d. Locatio fructuū beneficij quando solueda sit præcessori & quando successori. 219. 1. c. d.
Locatio est iniusta si pensio norabiliter est iniusta. 176. 1. f. *
Locare rei periculum regulariter ad locatorem spectat. ibid. 2. b.
Locare licet domum vsurario & meretrici ad peccandum modo non consentiat in eorum peccatum. 223. 2. e. *
Locans cameram lusoribus sola causa vtendi suo iure locandi, non peccat modo non consentiat. 224. 2. d.

LOCVPLETARI.

Locupletari nemo debet cum aliena iactura. 172. 2. c. *

L V C R V M.

Lucrum magnum accipientis ad vsuram, non excusat mutuam. 173.2.f. * Lucrum certi assessorio debet minuire lucrum incertum. 176.1.c

L V D V S.

Ludus triplex, bonus, malus venialiter, & malus mortaliter, & de primo ludo votum, non valet, de secundo sic. 320.2.d. in hoc voto dispensari potest & debet. ibid. d. Ludi in tertia specie ad dispensandum sit queritur, & resoluitur affirmatiue. ibid. c. f.

L V T H E R A N I.

Lutherani & alij heretici per duelles à Francisco primo iudicati sunt, quod ipsius regno molirentur interitum. 113.1.c

M

M A G I S T R A T V S.

MAGISTRATUS malum tutorem nominan tenetur damna refarcire ab illo pupillo illata, si ille non restituat. 95.2.f. *

M A G N V M.

Magnum est commodum possessionis. 51.2.e

M A I O R A T V S.

Maioratus est dignitas & persona facta distincta ab ea qua illum possidet. 130.1.c. Maioratus vendi vel cedi potest, sed hoc quando fit, sine prauidicio filiorum ad illud vocatorum fieri debet. ibid. f. Maioratus qui possidet potest consentire vt aliqua fiant in sui prauidicium, sed non minoratus. ibid. 2.c. Principis est non pontificis dispensare super maioratu. ibid. d. Maioratus potest ita institui vt successor sit talis qualis describitur. 230.1.c

M A L E F I C I V M.

Maleficio quis impediri potest vt cum vna aliqua coire non possit, qui cum alia ad coeundum potens erit. 40.1.d. *

M A L V M.

Malum quanto est vniuersalius tanto est deterius. 183.1.c. *

M A N D A N S, M A N D A T V M.

Mandans aliquid personae qualitate cognita ratione qualitates videtur magis respicere qualitates quam personam. 99.1.c. Mandans aliquid alteri quod sine labore & expensis fieri non potest credere potest id non esse factum, si mandatarius nihil ei dixit, & expensas non petiit. 189.2.d. * Mandatum generale ad aliquid faciendum est intelligendum de eo quod fieri licite potest. 198.2.a. Mandatum morte mandantis finitur, non lex, qua post mortem durat. 202.1.b. Mandatum omne expirat morte mandantis re integra. 129.2.c. Mandatum generale non extenditur ad peccatum. 233.1.c. *

M A R I A V I R G O.

Mariam virginem inter & B. Ioseph fuit verum matrimonium. 15.2.c. *

M A R I T V S.

Maritus cui promissa est dos non tenetur vxorem alere, donec ea ei soluantur. 271.1.a. Maritus cuius vxor publice fornicata est, potest ingredi religionem, & eam profiteri. 291.2.a. Maritus causam adulterandi non dat, qui procul ab vxore eam non monet. 291.2.b. Maritus, qui inuita vxore religionem ingressus est, & professus, & repertus ab ea exiuit, an ea mortua possit ducere aliam, queritur & asseritur non posse sine dispensatione. ibid. e. 291.1.a. Maritus post professionem debet remanere in monasterio, nisi repertus, & post mortem vxoris non potest aliam ducere. ibid. e. Maritus qui profectus in longinquam regionem finxit se mortuum, & vxor eius id audiens fecit se monacham, an possit religionem egredi & asseritur non. 292.2.c. d. Maritus cuius vxor adulterata est, & ipse est adulteratus non potest sacris initiari. 293.2.d. sed si fuit, potest ministrare cum Papae dispensatione. ibid. Maritus cuius vxor adulterata est publice, sacerdos fieri potest. 293.2.f. & monachus. 294.1.a. & non tenetur redire ad eam. ibid. e. sed non iure rite ordinatus si fuit bigamus. ibid. f. Maritus ingressus religionem de consensu vxoris promittentis continentiam & religionem ingredi, non debet extrahi de religione, sed illa cogi ad seruandum votum. 296.1.a. Maritus cuius vxor adulterata est tenetur eam recipere, si ipse publice vel secreto sit adulteratus. 48.1.c. d. * etiam si sententia diuortij lata sit, in foro conscientiae tenetur eam recipere, imo & repetere. ibid. 1.a. Maritus non potest dimittere vxorem corruptam, quam vt virginem duxit. ibid. e. & tenetur vxorem sic dimissam requirere ac repetere. ibid. f. Maritus timens ne vxorem occidat, si vxori cohabitet, non potest illam relinquere. 49.1.a. * Maritus non debet existimare sibi esse de decoro habitare cum vxore ab alio antequam sibi nuberet se ignorante corrupta. ibid. b. Maritus sine licentia potest religionem ingredi, quando adulterium est notorium, vel lata diuortij sententia, sed non si vix sit adulteratus. ibid. 2.a. c. Maritus adulter occultus penitentem habens vxorem adulteram impugnentem non potest irruocabiliter religionem ingredi. 50.1.a. b. Maritus adulter occultus potest vxorem adulteram penitentem dimittere, & diuortium petere. 50.1.c. * sed obtenant sententia diuortij religionem ingredi poterit. ibid. e. Marito non est facile credendum dicenti se velle cum vxore adultera & pro tali damnata cohabitare velle. ibid. 2.b.

Mariti ob seuitiam perpetuo duraturam potest dari separatio perpetuo duratura, & ob breuem seuitiam breuis separatio. 50.2.c. * Marito qui duxit alteram vxorem viuentis prioris sunt deneganda sacramenta. 51.2.b. Maritus occidens vxorem eius haeres quomodo esse poterit. 52.1.c. A Mariti absentis mors an fama probetur, vel alijs coniecturis iudex arbitrabitur. 52.1.c. * de Mariti morte vnus testis deponens non satis famam probat. ibid. f. ad hanc Mariti mortem probandam duo vel tres idonei testes sufficiunt. ibid. 2.a. Mariti debita vxor potest soluere nolentis ea soluere, ne peccet. 215.2.c. Maritus potest aliter suum honorem seruare, quam occidendo adulterum repertum cum sua vxore turpi operi vacantem, & cur lex Caesarea hoc permittat. 149.2.c. * Maritum qui occidit cum moderamine, eo quod eum volebat occidere, propter adulterium quod committerat cum sua vxore, peccat & est irregularis. 150.1.c. Maritus non incidit in excommunicationem ob percussione clericum in casibus in quibus eum iure civili licet occidere. 255.1.b. *

M A T E R.

Mater negotiorum getrix filiae si multa expendit pro ea animo donandi, non potest in reddendis rationibus iurare, se nihil eo nomine à filia habere, sed aliter sic. 129.1.a. Mater vel pater pro filijs aliunde bona habentibus facientes expensas iudicantur ea facere de filiorum bonis. ibid. b. Marri leni & inopi qua sua culpa non amisit diuitias etiam à religioso opitulandum. 280.1.c. ad eam subleuandam exire à monasterio cum licentia iuste potest. ibid. d. Marri non competit tutela filij viuentis auo in cuius potestate est, secus non. 301.2.c. Mater in tutela filij praenonitur omnibus legitimis & darius tutoribus licet non testamentarijs. 302.1.d. Mater filij interfectoris sine odio & rancore vsque ad mortem spersequens est in tuta conscientia. 54.1.b. * Et sacramenta ei non debent denegari. ibid. c. a

M A T R I M O N I V M.

Matrimonium Catholicum cum haeretico vel schismatico non licet contrahere, sed matrimonium valet, & turpia pacta in eo non valent. 10.2.c. Matrimonij in possessione manet, qui 10. annos in eo fuit. 84.1.c. Matrimonium sine praesentia parochi competentis nullum est. 86.1.a. Matrimonij non omnis incapax est qui accipit characterem ordinis. 103.2.f. Matrimonium liberum consensum requirit, & sic matrimonium nullum est, quod puella contraxit asserens se nolle contrahere. 107.2.e. f. ad Matrimonium annullandum sufficit sola nimia reuerentia, ob quam contractum fuit. 108.2.b. Matrimonium illud non est validum in foro contentioso, super quo dispensatum est in foro conscientiae. 111.2.a. b. Matrimonium inter impuberes contractum est nullum. 137.1.c. Matrimonium nec verum nec praesumptum est, si nec verba de praesenti, nec copula intercessit. ibid. f. super Matrimonio sententia lata quomodo retractari possit. ibid. 2.a. Matrimonium consummatum Pontifex non potest dissoluere. 254.2.d. Matrimonium aliquod vt sit inualidum iure particulari non potest statui. 257.1.d. Matrimonium metu contractum sit validum, si cessante metu pars qua metu consentit, illud ratum habeat. 258.2.d. & rursus. 270.2.c. Matrimonium error personae non qualitatis & fortunae annullat. ibid. f. Matrimonium ratum non consummatum potest dissolui per ingressum religionis S. Iohannis Hierosolomytanorum. 290.1.c. Matrimonia clandestina ante Concilium Tridentinum valida erant. ibid. 2.d. Matrimonium bona fide legitimum putatum à coniugibus, non separandum, si ex eo graue scandalum sequeretur. 291.1.c. Matrimonium ratum & non consummatum dissolui nullo modo à Pontifice potest. ibid. f. Matrimonium in foro exteriori non creditur in prauidicium ordinis sacri. 293.2.c. Matrimonium per notorium adulterium dissoluitur quoad totum & habitationem. ibid. f. Matrimonij valore tutius est in dubio casu praesumere. 296.2.b. Matrimonium per copulam maritali affectu habitam perfectum non potest dissolui, quoad vinculum. ibid. e. Matrimonium contractum inter infideles non dissoluitur per conuersionem alterius, donec alterum matrimonium contrahatur. 277.2.c. Matrimonium verum inuenitur apud Iudaeos & alios infideles & est indissolubile. 298.1.b. Matrimonium ante Concilium Tridentinum ad sui essentiam nihil requirebat, quam liberum legitimum partium consensum. 298.1.f. Matrimonium inter infideles licet sit verum, non tamen est ratum neque sacramentum. 299.1.c. Matrimonij inseparabilitas est de lege naturae. 299.2.a. Matrimonium secundum contractum ab infideli conuerso dissoluit prius. ibid. d. Matrimonium apud infideles est legitimum, sed non ratum & proinde Papa potest illud dissoluere. 300.1.b. Matrimonium inter fideles ratum & non consummatum verum est sacramentum & potest dissolui. ibid. d. Matrimonium non potest contrahi cum pacto, vt seruetur continentia ab vtraque parte. 310.2.b. Matrimonij separatio fieri potest, quando probabiliter excohabitatione timetur mors siue corporalis siue spiritualis. 313.1.b. c. per Matrimonium queritur vxori ius petendi alimenta, & multa alia. 313.1.c.

Matrimonium quare dirimat votum solemne religionis, & ordinis sacri, non autem simplex. 312.1.a. Matrimonij sacramenti materia est consensus vtriusque, forma autem sunt verba vel signa, quibus ille consensus exprimitur. 312.b. * Matrimonium bis censetur in foro exteriori contraxisse, qui sicte per procuratorem vnus, & per se aliam duxit, quamuis in foro conscientiae secundam tantum verè duxerit. ibid. c. Matrimonium qui cum duabus eodem tempore contraxit pro remedio antequam molesteret, ad inquisitionis officium supplicandum accedat. ibid. d. Matrimonium qui vt contrahat cum A. nobili & illustri puella se nobilem primogenitum & diuitem finxit, cum esset plebeius grauiter peccauit, & familia illustrem offendit, matrimonium tamen valet. ibid. 2. b. Matrimonium hoc cum ratum sit, & non consummatum Papa potest dissoluere. ibid. c. Matrimonij huius dissoluenti iustae causae quae & quot esse possunt. 4.1.a. * Matrimonium nullo iure naturali, diuino, vel humano sine consensu esse non potest. ibid. c. Matrimonium Christiano Catholico cum haeretico contrahere non licet, si tamen contrahatur teneat. ibid. d. Matrimonium nullum est hodie per copulam praesumptum nisi in terris vbi non est publicatum Concilium. ibid. Matrimonium per copulam an sit inter Catholicum & haeticum post sponsalia queritur & negatiue resoluitur. 4.2.e. f. * Matrimonium non requirit necessario verba, sed sufficit signa & nutus quibus consensus significetur. 5.1.f. 2. a. Matrimonium sine consensu vtriusque partis consistere nequit. ibid. b. Matrimonio consensum defuisse ex coniecturis multis colligitur. ibid. c. d. Matrimonio parochus interesse non audebit, cui opponitur sponsalia cum iuramento inter alium intercessisse. 6.2.a. Matrimonium contra ius humanum qui bona fide contraxerunt, relinquendi sunt. ibid. f. Matrimonium quod ab initio nullum fuit, altera parte ignorante, an sublato impedimento requiritur nouus consensus patris ignorantis queritur & resoluitur affirmatiue. 7.2.d. e. * Matrimonij contractum cum eo qui aliam habet vxorem est ipso iure nullum, & potest peti diuortium etiam mortua prioris. ibid. f. Matrimonij impedimentum quod ignorat alter coniunx debet ei notificari, habita dispensatione, vt de nouo matrimonio consentiat & sic valore incipiat. 8.1.c. * An autem huiusmodi consensus praestandus sit coram parochio & testibus stante Concilio Tridentino queritur, & quod non sit necessarius consensus expressus aliquibus argumentis probatur. ibid. 2.c. d. Matrimonij impedimenta omnia sunt ex iure positio excepto primo gradu ascendendum, quae Papa auferre potest. ibid. b. Matrimonium nullum, sublato impedimento vt validum sit requirere nouum consensum fuisse probatur. 9.1.c. d. Matrimonium non est si adhibeantur verba de praesenti cum conditione, si pater consenserit, etiam si pater consenserit, nisi accedat nouus consensus. ibid. e. Matrimonij consensus debet esse mutuus, purus, & sine conditione. ibid. 2. b. Matrimonium inter patrem & filiam, matrem & filium, nouercam & priuigium, & vitricum & priuigium iure naturali non potest consistere, & sic Papa cum his dispensare non potest, sed sic vt frater relictam fratris ducat. 10.1.d. * Matrimonium in primo gradu transuersalium nunquam celebrari dispensatum est. ibid. f. Matrimonium quod nouo consensu validandum est, non requirit praesentiam parochi & testium ex declaratione S. D. N. 11.2.a. Matrimonium qui contraxerit coram haeticis ministris non debent separari. 11.1.e. Matrimonium in foro exteriori quale verum erit in praesentia parochi contractum, quod non erit verum in interiori. ibid. 2.a. Matrimonium non valet si moechus adulterae dixit, se eam post mariti vxorem ducturum, post mortem vere contractum. ibid. c. Matrimonium inter duos impuberes nobilissimos contrahi ne possit queritur & in eo Papa dispensare queritur & asseritur. 12.1.d. e. * Matrimonij contrahendi tempus praescriptum est potius legis diuinae quam humanae. 14.1.a. tempus hoc tamen determinatur vt in femina sit 12. & in masculo 14. annorum est iuris humani. ibid. 2. b. Matrimonij impedimentum quod successum temporis tolli potest naturaliter vel per artem non est contra substantiam matrimonij. 15.1.a. de Matrimonio inter illos impuberes Greg. XIII. sententia. 16.2.c. A Matrimonium non definit esse validum si non adhibeantur omnes solennitates modo praesentia parochi & duorum vel trium testium ad sit. 11.2.e. * Matrimonium quod non est tale post Concilium Tridentinum nullum est, & sic matrimonij praesumptum iam est sublato. 12.1.b. Matrimonium inter impuberes nec inter puberem & impuberem esse non potest, sed tantum sponsalia. ibid. 2. f. Matrimonium illud per solam aetatem superuenientem non confirmatur, sed magis obligat quam sponsalia de futuro. 13.1.a. Matrimonium qui impuberes contraxerunt quomodo compelli possint ad illud adueniente pubertate vel non. ibid. b. Matrimonij qui ante aetatem legitimam contraxerunt, & diu vixerunt quomodo possint matrimonium rescire. ibid. c. d. Matrimonio regulariter ineptus est qui nequit reddere debitum. ibid. 2. e. à Matrimonio sine praesentia parochi contractum discendi potest etiam propria auctoritate. 17.1.f. * & illud vim sponsalium non habet. ibid. 2.a. Matrimonium ad contrahendum sufficit praesentia parochi vnus, contrahentium in quacumque parochia celebretur. 18.1.a. de hoc tamen dabitur. ibid. b. c. Matrimonium contractum contra Concilij decretum neque per septennij cohabitationem validatur, & possunt partes alteri copulari. ibid. c. f. Matrimonium quoad cohabitationem separari potest quando alter coniugum alteri mortem machinatur. ibid. 2. a. Matrimonium de licentia parochi tempore pestis coram acolytho contractum est nullum. 18.2.c. * Matrimonij est nullum, quod

ciuitatis incolae coram parochio rurali loci, vbi ipsi animi gratia concedunt contraxerint. ibid. e. Matrimonium non definit esse validum ob absentiam parochi, vbi Concilium non est publicatum. 19.1.c. Matrimonium coram parochio schismatico pro tali non declarato validum est. ibid. d. Matrimonium valide contractum est coram parochio simulato ad alia vocato, & duobus & tribus testibus. 20.1.a. b. Matrimonium cur Concilium contrahi voluerit coram parochio & testibus. ibid. c. Matrimonium adesse potest habens generalem à parochio curam exercendi suas vices. ibid. 2. a. Matrimonium vt contrahatur extra suam diocesim an episcopus suo subdito dare possit licentiam, queritur & negatiue resoluitur. 21.1.c. Matrimonium cur Concilium voluerit coram parochio suo celebrari. ibid. f. Matrimonium qui clandestine ante Concilium celebrant peccant, sed in nullas censuras incidantur. ibid. 2.d. Matrimonium coram parochio & testibus contractum cum conditione licita, adueniente ea an sit iterum celebrandum queritur & resoluitur negatiue. 22.1.d. e. Matrimonium contrahens per procuratorem, cogendus est in eo perseverare, nisi probet se mutasse voluntatem. 22.2.d. * Matrimonium collocare qui puellam tenetur, constituitur in mora per lapsum 25. anni, vel temporis sufficientis arbitrio boni viri. 23.2.a. Matrimonium per verba de praesenti contractum non tollit votum, si statim vult illud adimplere. 24.1.c. Matrimonium non impeditur inter duos, eo quod alter occiderit alium in bello, vel aliqua alia de causa. 26.1.a. Matrimonium qui contraxit nulliter, viuentis prima vxore, ea mortua debet iterum contrahere. ibid. 2. a. Matrimonium non validum, de nouo contrahendum est coram parochio testibus & notario qui solum de hoc matrimonio secundum contracto faciat. ibid. d. e. Matrimonium qui clam contraxit cum N. ante Concilium, & post cum O. publice, mortua N. debet rursus cum O. contrahere. 27.1.a. * Matrimonium ab initio nullum, non potest validari nisi nouo consensu. ibid. b. Matrimonium inualide contractum in facie Ecclesiae potest clam & secreto de nouo contrahi. ibid. b. Matrimonij impedimenta potius restringi, quam ampliari expedit reip. 29.1.d. Matrimonij dispensatio inter cognatos spiritualiter an nulla sit, eo quod contracturi priusquam eam obtinerent, se carnaliter cognouerint, queritur & resoluitur negatiue. 30.2.a. b. Matrimonium iuste nemo contrahit, nisi credat non adesse impedimentum. 32.2.f. Matrimonium ad impediendum non sufficit testem vnum dicere se audiuisse contractos, in quarto consanguinitatis gradu se attingere. 32.1.b. Matrimonium potest esse sine copula carnali actuali sed non potentiali. 41.2.f. * Matrimonij vt significet indissolubilitatem conjunctionis Christi ad Ecclesiam requiritur coniunctionem sexuum. 42.1.a. Matrimonium quod constat carnalem copulam consequi non posse, dissoluentum est. ibid. b. Matrimonium quomodo esse possit cum femina non potente feminare, & cum viro eodem modo affecto. ibid. f. Matrimonij ad consummationem non est necessaria feminum viri & mulieris commixtio. ibid. b. Matrimonium contractum inter fidelem & infidelem baptizatum valet, sed non inter fidelem & infidelem non baptizatum. 43.1.c. Matrimonium qui propria auctoritate separauerunt, & alius se coniunxerunt sunt deneganda sacramenta. ibid. 2.c. Matrimonium coram parochio & testibus celebratum non seruatis alijs solennitatibus est validum tam antiquo quam nouo iure. 52.2.a. * Matrimonio non obest si licentia episcopi contractum esse nec concubitus triginta annorum. ibid. e. Matrimonium spirituale contraxerunt qui sacros ordines susceperunt vel professionem considerunt. 75.1.f. Matrimonium per dispensationem de nouo contrahendum, est publice contrahendum si fuit clandestinum, & secreto, si fuit occultum. 78.2.b. vide coniugium, nuptiae. MAVRV. Maurorum descendentes pauci sunt qui sponte Christianismum bene retineant. 136.1.c. * MEDIATOR SIMONIAE. Mediator Simoniae rogatur, vt oblara restitutione expensarum bullarum suadeat resignationem, si illam simpliciter fieri procurer, & postea gratuito darum pecuniam accipiat non simoniam realem sed solum mentalem committit. 71.1.c. d. * Mediator simoniae est, ille qui dat vel facit aliquid temporale pro aliquo, vt ille impetret collationem beneficij, & est tam simoniacus, ac ille qui dat. 80.2.a. Mediatori qui dat pecunias, vt accipiat dimissorias, & ille eas pecunia obtinet, & alter ordinatur earum virtute, an sit simoniacus in ordine queritur. 81.2.c. * Negatiue concluditur sed non ex sententia auctoris 94.1.c. d. non est simoniacus attentio iure naturali & diuino auctoris sententia. ibid. 2. f. sed sic iure Pontificio attentio. 95.1.a. Mediator simoniae tenetur fructus male perceptos restituere, si beneficiarius simoniacus eos non restituit. ibid. 2. e. Mediator simoniae tunc demum in subsidium beneficiarij fructus restituit, quando collatio est nulla, & non quando collatio beneficij valet. 97.2.b. * Mediator simoniae est ille qui fuit in causa vt illa fiat, etiam si ex illa nullam percipiat utilitatem. 111.1.d. Excommunicatus est si simonia completa sit in ordine & beneficio. ibid. e. Mediator cui vtra suum laborem nihil aliud percipit in nullas penas incidit. ibid. f.

Mediator simoniae tenetur restituere fructus causa suae mediationis male perceptos. 112. 1. c. Mediator simoniae ad restituendos fructus, cur nonteneatur probat quidam doctor. ibid. 2. c. f. auctor argumentis responderet, & probat suam sententiam. 113. 1. a. b

MEMBRVM.

Membrorum suorum dominus nemo est, & ideo non potest se obligare ad poenam ignis, vel mutilationis. 132. 2. b. *

MENDAX, MENDACIVM.

Mendax non est, qui supplet aliquid in mente, sine quo esset. 189. 1. c. * Mendacium nullum est in iudicio mortale, quod extra illud non esset tale explicatur. ibid. d

Mendax non est, qui simpliciter dicit aliquid esse verum, licet id verum esse pro indubitato non habeat. ibid. 2. a

MENDICANTES ORDINES, MENDICARE, MENDICITAS.

Mendicantes non permittunt suis uti verbo appellationis & petitionis apostolorum, sed uti possunt verbo defensionis. 140. 1. c. Mendicantes non debent esse peccatores conditionis quam alij. ibid.

Mendicantes non possunt absoluerentem a casibus episcopo referuatis, nisi aliunde ad id facultatem habeant. 213. 2. c Mendicare lex naturalis permittit & praecipit, & per se & per alios. 218. 2. a. b

Mendicantium ordo plus prodest Ecclesiae quam clerici saeculares. 241. 2. e. Mendicantium ordinem profitens ante annum probationis completum non fiat verus religiosus. 252. 1. a. sed religiosus in genere. ibid. b. Matrimonium ab eo contractum valet. ibid. c

Mendicantium ex ordine is cui facta est facultas transfundi ad quamcumque religionem transire, potest transire ad militarem. 274. 1. d. Hoc tamen reprobat. ibid. f. A. non potest habere aliquam in ea praerogativam. ibid. f

Mendicantium qui ex ordine ad ordinem Canonicorum regularium translatus est debet esse novitius per annum, ut professio valeat, quae tunc & resolutur affirmatiue. 275. 2. f. apud Mendicantes professio facta ante finem anni novitatus, etiam de consensu vtriusque partis est nulla. 276. 1. f

Mendicantium ordo ille est, cuius fratres in commune nec in particulari habere proprium non possunt. ibid. 2. a

Mendicantium ex ordine translatus ad canonicos regulares potest eligi in Canonicum dicti ordinis in Ecclesia numerata & non numerata. 278. 1. d

Mendicantes transientes ad non mendicantes sunt excommunicati, sed non dicuntur apostatae. 278. 2. e. *

Mendicatas incerta requiritur ad hoc, ut aliquis ordo dicatur Mendicantium. 226. 1. a

MERCATOR, MERCATVRA.

Mercator qui vendit plus iusto pretio rigorofo ut illud plus det proximo peccat. 185. 2. b. & idem si fortiori ob eam causam tribuat. 186. 2. a

Mercator qui mercimonia multa exercuit, quae vix sine fraude exerceri possunt, quid facit ut suae conscientiae consulat. 195. 2. f

Mercatorem per se esse illicitum & malam quae argumenta probent. 220. 2. c. Mercatura duplex honesta & turpis. ibid. f

Mercatura non facit quem malum, sed peritiam & mendacia. 227. 1. a. Mercatura probatur esse licita, & licet emere vilis & carius vendere. ibid. b. est indifferens potest esse mala & bona. ibid. c

Mercator quando non inuenit qui mercem suam praesenti pecunia emat, dilata solutione non potest eam vendere carius, nisi duo concurrant & quae illa. 170. 1. c. * nec hoc licet quando emptores nolunt emere praesenti pecunia, & ob suam utilitatem differri solutionem petunt. ibid. 2. a

Mercator iturus ad nudinas pecuniam ad merces emendas praeparatam mutare potest, & accipere lucri cessantis interesse. ibid. b

MERETRIX.

Meretrix quae confessa & communicata fuit in paschate, & post ea in domo amari interfecit reperta fuit debuit sepeliri in loco sacro. 235. 2. e

METVS.

Metus reuerentialis filij efficit professionem religionis ipso iure nullam. 34. 1. e. Metus omnis etiam non iustus reddit actum nullum in foro conscientiae. ibid. Metus reuerentialis etiam non fit iustus excusat a valore matrimonij & professionis. 45. 1. c

Metu facta secundum quid inuoluntaria sunt, sed simpliciter voluntaria. 100. 1. b. Metu iusto ordinatus accipit characterem, sed non tenetur ad continentiam. 101. 2. e. f. Metus iustus minor est mulieri quam viro. 101. 1. a

Metus minor iusto sufficit ad annullanda & rescindenda gesta per eum in foro interiori. 102. 1. b. Metus conditionalis non impedit impressionem characteris ordinis, nec alterius sacramenti. 103. 1. c. per metum gesta in principio inuadit per ratificationem coalescunt. ibid. d. hoc quomodo fiat declaratur. 104. 1. e

Metu facta regulariter ipso iure valent, fallit tamen in voto & matrimonio. 104. 1. b. Metu facta aut ipso iure sunt nulla, aut rescindenda. 105. 1. c. Metu facta spiritualia praesertim nullam inducunt obligationem in foro conscientiae. ibid. d. Metus qui iuste infertur alicui non parit actionem, nec sufficit ad annihilandum aut rescindendum actum. ibid. 2. f

Metus iustus arbitrio boni viri definitiendus relinquitur. 108. 2. a

Metus qui facit contra alios rescissionem dignos, facit matrimonium ipso iure nullum. ibid. c

Metus ideo hoc facit, quia tollit consensum. ibid. d

Metus reuerentialis sufficit, ut professio per eum facta declaratur nulla. 108. 1. c. & Matrimonium etiam. ibid. Metus reuerentialis quem sola patris praesentia inducit, non sufficit, sed ille qui causa fuit, ut filia consentiret. ibid. e

Metu datum ad restitutionem tunc obligat quando est metus mali iniuste inferendi non quando iuste. 185. 2. e

Metus iuste illatus non inducit violentiam, imo neque metum ex quo nascatur actio. 155. 2. c. *

MILES ORDINIS SACRI, Miles, Militare.

Miles ordinis Christi manens in Italia gaudere debet privilegio canonis & fori, & remitti ad suum iudicem qui est rex Lusitaniae. 247. 1. e. Milites ordinum, quibus est permittum coniugium sunt religiosi. ibid. 2. b

Miles ordinis S. Iacobi qui crimen morte dignum commiserat, ab ea est liberatus, eo quod religiosus sit iudicatus. 247. 2. c. Milites S. Ioannis vere & proprie sunt regulares ibid. f. Milites hi comprehenduntur decreto Conc. Trid. quo iubentur episcopi castigare quoscumque religiosos delinquentes extra claustra manentes, nisi habeant privilegium. 248. 1. a

Milites Hierosolymitani & alij Cruciferi sumpto habitu in monasterio extra illud probationis annum complere possunt. 265. 2. c

Militum S. Ioannis religio est vera, & ad eam ingressus dissoluit matrimonium ratum & non consummatum. 290. 1. f

Miles ordinis religiosi habens pensionem non tenetur dicere preces B. Virginis recitans ex officio 110. Pater & Ave. 374. 2. c

ad Militandum Principi Turcarum se obligare in bellis iniustis & iustus peccatum est, sed non in bellis iustis ipsius subditis. 118. 1. c. d. *

MINIMORVM ORDO, MINIMA.

Minimorum statutum de correctore conuentus Minimorum in vrbe e natione Gallica deligendo. 18. 1. b. c. huic statuto quaedam opponuntur. ibid. e. f

Minimorum hoc statutum non est contrarium privilegio S. Francisci de Paula ei conuentui concessio. ibid. 2. c. d. Minimorum conuentus in vrbe debet constare ex fratribus Gallicae nationis etiam non stante privilegio. 19. 1. c. Minimorum illud statutum non potest ita intelligi, ut alij quam nationis Gallicae in eo passim admittantur. ibid. e. f. Monasterium Minimorum Vrbs ex solis Gallis magnum est Vrbs & orbis ornamentum. ibid. 2. a

Minimorum hic conuentus non tenetur obedire Generali contra praedicta, sed appellare modeste ab eo debet. ibid. b. c. Minimorum generalis potest ex causa suos religiosos vbiusque voluerit mittere non tamen eos qui sunt in Vrbe. ibid. e. f

Minimorum generalis non potest recipere monachos in vrbe sine consensu correctoris & conuentus. 20. 1. b. Minimorum an generalis constitui possit vicarius generalis disputatur & resolutur negatiue. 37. a. b

Minimorum praetatus tanto tempore debet subiacere quanto praefuit. 17. 1. d. Minimorum generalis finito triennio non potest fieri zelofus nec procurator generalis. ibid. 2. e. Minimorum Prouincialis potest fieri zelofus seu procurator generalis. 38. 1. b

Minimorum Generalis non potest constitui Vicarius in aliqua prouincia. ibid. c

Minimorum in congregationibus an potius locus sit dandus Prouinciae Lugdunensi, an Aquitanicae quaeritur & resolutur. huic. 93. 2. a. b. in Minimorum ordine congregationibus prouincialibus datur praecedentia iuxta ordinem antiquitatis prouinciarum. 94. 1. d

Minimi conuentus S. Trinitatis in Vrbe a quadam vicarij generalis sui sententia appellare potuisse probantur. 139. 1. c. d

Minimi fratres Gallicae nationis quantum laborare debeant, ut privilegium eis in vrbe concessum tueantur. ibid. e. f

Minimorum in ordine professio ante 18. annum facta an valeat quaeritur, & asseritur. valde dubia, sed in partem negatiuam inclinatur. 155. 1. e. f. Minimorum in ordine professio N. qui fuerat ex genere infideli inuadit, aliorum vero valida & cur. 156. 1. e. f

de Minimis non est curandum saltem ad effectum rescindendi magna. 203. 2. f. Minima non nocent cum ex circumstantiis personarum praesertim contrarium. 204. 1. a

Minimorum capitulum generale an statuere potuerit ne quis ex infideli genere descendens in illum ordinem admittatur quaeritur & resolutur negatiue. 256. 2. a. b. ex Minimorum ordine nullus est eiciendus, eo quod genere Iudaeus in eo professionem fecerit. 257. 2. a

Minimorum in ordine professio facta ante annum probationis completum est nulla. 259. 1. b. Minimorum religio arctior & durior est quam pleraeque aliae. ibid. c. Minimorum in ordine professio ante 17. annum completum facta est nulla. ibid. d. post illum annum autem noua professio, facienda est, neque opus est noua receptione. ibid. Professus ante 17. annum exire potest & aliam religionem laxiorem ingredi, vel uxorem ducere si sit laicus. ibid. e. Professus est tacite qui mansit in eo ordine annu integrum post 18. annum. ibid. 2. a

Minimorum cenobij Sanctissimae Trinitatis constructio quando & a quo facta. 354. 1. d. in eo nulli Correctores nisi Gallicae nationis esse debent concessione S. Francisci per Iulium III. confirmata. ibid. e. f. quaeritur an illa concessio sit de iustitia seruanda, an verè de decencia, & responderetur de iustitia. ibid. 2. b. illius cenobij patronus Carolus VIII. censendus est. ibid. 2. f

Minimorum conuentui in Vrbe quot & quanta a Cardinalibus Gallis sint collata. 355. 2. c. d

Minimorum quemlibet religiosum pudere debet contra statutum illud de correctore nationis Gallicanae in vrbe eligendo hiscere. 357. 1. d. Vide S. Franciscus de Paula.

MINORES

MINORES DE OBSERVANTIA ET ALII.

Minor Conuentualis, qui impetrauit vel potest viuere sub obedientia ordinarij in eremitorio, etiam si dicatur fuisse minor de obseruantia in suo scripto verè fuit dispensatus. 29. 1. e. f

Minoribus de obseruantia legatum aliquod fieri non potest, quo illi teneatur aliquot sacra quotannis facere, & multa huiusmodi. 225. 1. c. d. Non possunt institui haeredes, nec licet eis dare aliquid eo modo, quo non licet eis accipere. ibid. pecunia tamen vel res immobilis eo modo, quo illi ea accipere possunt eis donari potest. ibid.

Minores non possunt habere vlla bona pecuniaria, nec in comuni, nec in specialia. 225. 2. b

Minorum paupertas arctissima, qua ratione grauari maxime possunt. ibid. 2. e. f. Minoribus non licet aliquid accipere nisi pro praesenti aliqua necessitate vel praeterita, & non ab eo qui ad id sit obligatus. 226. 1. b. Minoribus legatum cum non valeat quaeritur an illius aetiam mationem dare eis liceat & responderetur negatiue. ibid. c

Minoribus legatum ad pia cuius ipsi sunt incapaces quomodo eis obuenire poterit saluis eorum constitutionibus & statutis. 226. 2. a

Minoribus legata perpetua pro dicendarum Missarum obligatione assignari non conuenit, nec dispensationem Papae ad id habere. ibid. 2. b. Legatum Minoribus pro fabrica, vino, hostijs & c. an valeat quaeritur & affirmatiue responderetur. ibid. c

Minores conuentuales non potuerunt cogi ad profitendam regulam obseruantium. 251. 2. b

Minores conuentuales posse eicere suos nouitios quancumque tempore apud eos manserint, saluum est iure communi 253. 1. c. Si autem statuto hoc apud eos vel consuetudine praescripta hoc viger professus non est tacite qui apud eos biennium mansit. ibid. f

Minorum conuentualium est ordinis, qui in eis professionem fecit, & postea exiit ad minores de obseruantia, ex quibus deinde exiit. ibid. 2. c. d. Minor conuentualis professus qui in obseruantia mansit septem annos tacite est in ea professus. ibid. f

Minor non potest exire de religione ad subueniendam necessitati matris suae sine licentia superiorum, & qui ita exiit & ministravit est irregularis. 254. 1. a

Minoris cuiusdam de obseruantia qui incarceratus & damnatus aliquoties ad trimeses fuerat causa quaeritur an possit Generalis ei facultatem concedere, ut maneat extra claustra & resolutur affirmatiue. 28. 1. c. d. Minores de obseruantia quale dominium seu possessiones acquirant in rebus sibi a rectoribus Ecclesiarum & alijs clericis oblati. 187. 1. c. d. Minoribus a laicis & clericis multa donari non possunt sine licentia Papae. ibid. e

Minorum generalis quicumque sit habet facultatem reduendi Missas ad pauciores in suis conuentibus fundatas. 370. 2. a. Potest dispensare in Missis receptis ante & post bullas, sed non potest dare facultatem ut plures quam possunt dici recipiantur. ibid. b

Minorum Generalis potest dispensare tam in tempore visitationis quam extra illud super his Missis, non tamen hanc dispensandi facultatem alijs committere. ibid. e. f

Minorum generalis qua ratione hac permutatione faciet. 371. 1. a

Minores quomodo has Missas postea commutandas possunt recipere. ibid. b

Minorum ordo de obseruantia non est capax iurisdictionis spiritualis nec iurium parochialium. 209. 2. c. * & si ministrant sacramenta Eucharistiae vel extreme unctionis vel matrimonij sunt excommunicati. ibid. Nisi id faciant ex privilegio Papae quid probabunt si allegent consuetudinem immemorabilem. ibid. d. Vel de licentia Episcopi. ibid. e

Minorum praetatus qui correctionis gratia fecit verberari suum subditum a laico, an incidit in canonem quaeritur & resolutur. 256. 1. c. * Non potest castigare per alium qui non sit subditus ex privilegio. ibid. e. Potest excusari ex eo quod suum privilegium male intellexerit. ibid. f. Vel propter consuetudinem. ibid. 2. a. vide Conuentuales.

MISSA.

Missae in omni anima liberantur a penis purgatorij. 22. 2. c. Missa a solo sine ministro dici potest, quam vis secundum canones duo, & secundum consuetudinem vnus semper interesse debeat. 74. 2. b

Missae a dicenda omnino sordus excusatur: & illa sine ministro per statutum Ecclesiae dici non potest. 75. 1. c

Missam ordinatus legitime in alieno Episcopatu an in eo possit dicere quaeritur. 77. 1. c. d. concluditur affirmatiue. ibid. 2. a, nisi quandoque. ibid. b. Missam ad dicendam quae sint necessaria. 77. 1. e

Missam audituri duo triaue millia rustici conficiunt. 118. 2. e a Missa audienda quae distantia excuset a iure non est determinatum. ibid. f

Missam vt non audiant aliqui custodes ouium nisi raro in anno consuetudine praescribi potuit. 19. 1. c. eorum tamen dominis praecipendum, vt eurent eos audire. ibid. Missam ad audiendam pastores vel citius vel tardius oues ad pasendum debent educere. ibid. d

Missam addicendam quotidie obligatur satisfacere eam, dicendo eam quoties salua honestate & decencia eam dicere poterit. 163. 2. c

Missas tres in die Natali Christi Domini nullus presbyter celebrare tenetur. 365. 2. d

Missae tres in die Natali dici possunt post auroram omnes sed vna tantum ante illam ante illud iure communi. ibid. f

Missas duas in die celebrare licet ob necessitatem, & utilitatem non dicentis sed audientium. 366. 1. b

ad Missas duas quae sint necessarias arbitrio boni viri statuendum est, & quidem in Anglia iam esse talis iudicandum est. ibid. c

Missae sine vestibus sacris non potest celebrari. ibid. f

Missae vltimae orationi addere licet, vbi est consuetudo & Regem

nostrum cum prole regia, & c. ibid. f

Missam Italiam in Graecorum terris ritu Graecorum an audire debeat interrogatur qua de re sit informandus. 367. 2. a. b

Missae de audienda praecipuum humanum est. 367. 2. b

Missas & officium defunctorum quibus viuens vt pro se fiat procurari potest sed cauendum in illis, ne ea dicantur quibus mortuus esse perhibetur. ibid. c. Missam capite recto dicentes quos auctor & vbi viderit. 368. 1. a. b

Missam capite pileolo recto licere facere auctor probat. ibid. 2. a

Missam in loco non sacro quis dicere potest vt gente necessitate. 368. 2. b

Missam regularis vnam pro duabus pitantijs etiam superiore concedente dicens non facit. ibid. c. Missa non tantum valet vni si pro pluribus dicatur, sed etiam si pro vno solo. ibid. f

Missae tribus modis applicari potest defunctis per intentionem animi per memoriam, & per collectas. 369. 1. d

Missam applicandi defunctis optimus modus est per collectas. ibid. f. Missarum collectae quae sunt propriae defunctorum magis eis quadrant quam collectae pro viujs. ibid. 2. b

Missae pro defunctis ceteris paribus magis eis prodest, quam Missa de feria. ibid. in Missis priuatis de Sanctis potest fieri commemoratio pro defunctis. ibid. c

Missae peculiare in diebus festis quomodo celebrari sint veritate. ibid. d. Missae qui habent facultatem reduendi ad pauciores in Ecclesijs collegiatis quam circumspecti esse debeant. 370. 1. a

Missae per praetatos diminuta qua ratione resarciri debeant. ibid. c. Missas diminuti quae petuntur in dies a pijs personis non est ista causa paucitas sacerdotum, & caritas annonae, sed bene eas quae sunt fundatae. 371. 1. c. d

Missam eius quem scit esse simoniacum audiens si non sit denunciatus non peccat. 271. 1. d. *

Missae sunt aequalis valoris quoad opus operatum. 239. 2. f. *

Missae pro defunctis quoad aliquid valet plus pro illis quae alia, sed alia etiam illis ex opere operantis plus valere possunt. 240. 1. a

MOBILIA.

Mobilia in bello capta vt fiant capientium non requiritur iustitia belli. 122. 2. d. Mobilia Lusitanorum capta a Maurijs si tribus diebus continuis ea possideant, non redeunt ad prius dominos. ibid. e

Mobilia perditia in bello, non debent restitui primis dominis nisi sint res in quibus locum habet ius postiniij. ibid. f

Mobilia in bello capta vt non restituantur consuetudo orbis totius esse videtur iam ab antiquissimis recepta temporibus. 123. 1. a

MODVS.

Modus, & onus iniunctum per viam modi non faciunt dispositionem conditionalem. 191. 2. d

MOLLICIES.

Mollicies peccatum committens quomodo simul plura peccata committat. 219. 1. b. *

MONACHI, MONACHISMVS,

Monachus.

Monachi olim & eorum abbates subiacbant episcopis, licet non possent ab eis inquietari super quibusdam. 25. 1. b

Monachus magis ad restituendum obligatur, quam canonicus satisfacit huic obligationi absens propter negotia sui monasterij de consensu sui Abbatis. 147. 1. a

Monachus annu probationis facere potest extra monasterium de mandato sui superioris. ibid. b. Monachi non excusantur ab obseruatione trium votorum substantialium, etiam si res dura aliquibus videatur. 160. 2. f

Monachus simplex non potest iure communi testari, nec dare alicui quicquam inter viuos, sed vtrumque potest ratione specialis priuilegij. 216. 1. b

Monachus non sit apostata non redeundo ad ordinem post episcopatum renuntiatum. ibid. f

Monachus factus episcopus exiit monachatum non quoad tria vota substantialia, sed quoad alias obseruantias. 216. 2. f

Monachus est ciuis illius ciuitatis, in qua fecit professionem, nisi alio transmittat. 223. 2. b. Monachus post professionem neque episcopus neque conuentus possunt facere conuendi testamenti potestatem. 227. 2. b

Monachus qui occisus reperitur est in suo cubiculo suspensus, in loco sacro sepeliri debuit. 236. 1. d

Monachus manens extra monasterium de licentia abbatis videtur manere intra illud. 249. 1. d. Monachus qui non est habitus monachalem non debet deferre. ibid. 2. c. Monachus iuste potest fieri vicarius vel cubicularius episcopi. ibid. e

Monachus nemo potest esse qui non faciat professionem, validam, & Monachum non facit habitus sed professio. 251. 1. a. Monachorum receptio pertinet ad conuentum, & praetatum immediatum. 264. 1. a

Monachus electus potest manere in habitu clericali sub obedientia episcopi. 284. 1. c. quod explicatur de monacho electo iuridice. ibid. f. Monachus priuatus Ecclesia parochialis vel qui eam renunciauit debet manere sub obedientia episcopi. ibid. 2. a. Monachus electus tenetur adire episcopum, & illi suum statum significare. ibid. b

Monachi secundum regulas antiquas nullam habent vocem in capitulo, sed iam praetati tenentur regere secundum consensum conuentus. 289. 1. f

Monachismus plus separat matrimonium quam sacerdotium. 295. 1. f

Monacho non licet vota votere sine consensu abbatis sui, limitatur. 316. 1. d. Monachus non est honor nec dignitas & inhabilis ad beneficia sunt habiles ad monachatum. 327. 1. f

Monacho

Monacho aut monachæ nulla ratione aliquid tribui potest impendendum in vltus pios sine licentia superioris. 336. i. b. Monachi in vltus quod impenditur, id in communem vltum monasterij impenditur. ibid. 2. d. Monachus de ordine non mendicantium non potest de suo monasterio sine culpa mutari. 338. i. d. e.

Monachus non potest obligare sibi suum prælatum & conuentum. 347. 2. d.

Monachus conuersus & donatus valde differunt & quomodo. 341. i. d. Monachus ad prælatum suum ita se habet vt seruus ad dominum. 347. 2. c. Monacho agere contra suum prælatum non permittitur. 348. i. a.

Monachus excommunicatus est, qui ad curias vadit, vt noccat monasterio. 349. i. d.

Monachorum correctio primo pertinet ad Abbatem, etiam si Abbas non sit exemptus. 205. i. b. * Monachorum creatio ad conuentum & abbatem simul pertinet. 210. i. f. vide Abbas, regularis.

MONETA.

Monetam leuiorem hic emere licet, sed non vendere plaris quam hic valeat. 181. 2. c. Monetam transferre licet, vbi plaris valeat, & emere vt ibi transferatur, sed non vendere plaris quam valeat. ibid.

Monetam auream qui mercatoribus tradunt, & postquam illam recipiunt argenteam cum adiectione vnus quatrini vel plurium, non peccare censetur. 181. 2. a.

Monetæ auctarium quando est domini & quando heri. 184. i. b.

MONIALIS.

Moniales episcopus sine consensu abbatissæ creare non potest. 20. i. f. Moniales 16. quarum 9. elegerunt vnam ex eis in abbatissam, metu compellæ non potuerunt eligere aliam, & electio alterius est nulla. 34. 2. b. c.

Moniali confessioni primæ quæ facta est, se esse monialem an sit standum, an secundæ qua id negat queritur & resoluitur posteriori. 114. i. c. d.

Monialium morientium ante professionem sicut & abentium bona non pertinent ad monasterium. 234. i. a.

Monialibus pauperibus permittitur est pacisci cum ingressura super dote honesta. 471. i. b. Moniales non possunt exire è monasterio tam facile ac Carthusiani, eis tamen morbi causa hoc conceditur. 279. 2. b.

Monialis corrupta consecrari potest, sed non benedictione virginum. 289. 2. b. & rursus. 327. 2. c.

Monialis occulte corrupta consecrari potest consecratione virginum mutatis mutandis. ibid. d.

Monialis publice corrupta si non vult benedici benedictione viduarum debet è virginum monasterio eici. 327. 2. e.

Moniales ex causa probata ab episcopo possunt transire ex vno monasterio in aliud. 339. i. b. exemptæ autem cum approbatione superioris. ibid. f.

Moniales gratis & sine pretio sunt recipiendæ iure communi 339. 2. c. Monialis nulla esse potest nisi quæ tria vora substantialia in religione approbata voverit. 140. 2. d.

Moniales quædam seculares sunt collegialiter seu conuentualiter viuentes. 341. 2. b. Monialium monasteria an liceat episcopis ingre di vltationis causa queritur & resoluitur affirmatiue. 343. 2. a. b. sed intelligitur ob causam vrgentem etiam sine licentia superioris. ibid. f.

Monialis eiecta ob simoniam si rursus recipiatur in eodem, federe debet in vltimo loco. 110. i. c. * Monialibus in foro exteriori credi non debet dicentibus sibi à Papa gratiam esse factam manendi extra ciuitatem. 100. i. b. nec in foro interiori nisi adsit semiplena probatio. ibid. c. vide monachi.

MONITORIA, MONITIO.

Monitoria multiplicis formæ esse solent. 87. i. d. Monitoria pro varietate formatum sunt magna cum prudentia à subditis obseruanda. ibid. e. Monitoria quod fertur contra eos qui Dei nomen audiunt blasphemare, quale esse debet ibid. 2. a. b. Monitoria pro rebus perditis vt plurimum male conceduntur. ibid. c.

Monitorium compellens ad denunciandum, non ligat scientem probare non valentem, sed si iubeat testis reuelat, tenetur. 125. 2. a.

Monitio non est adhibenda quando non creditur profutura. 296. 2. d. sine Monitione pro culpis præteritis excommunicatio non est ferenda, sed sic pro futuris. 330. i. d.

Monitorio episcopi de manifestando furto non ligatur, q ui restituit illud, neque qui nouit illud iam esse restitutum. 333. i. e.

Monitorio promulgato contra detinentes, & scientes non satisfit, nisi qui habent restituant, & qui sciunt ita reuelent, vt ad quos spectat eorum possint iuari testimonio. 160. i. c. *

Monitorium seu præceptum de soluendo sine clausula iustificante est nullum, & excommunicatio ex eo subsequuta. 195. i. e.

Monitorium non continet excommunicationem sed comminationem eius & declaratoria, quod factum fuit declarata. 243. i. c. * per Monitorium quis potest se iuste credere non excommunicatum ante declarationem. ibid. d.

per Monitorium nullus tenetur reuelare illud, in quo scit eum qui publicauit illud ius non habere. 248. i. c.

Monitorium deficiente probatione iuste peti potest ab Ecclesiastico iudice, & ille potest illud concedere. 259. i. d. *

Monitorium debet continere clausulam iustificatiuam. ibid. e. per Monitorium non tenetur reuelare rem præscriptam vel vlticam qui præscripti vel vlticæ. ibid. 2. c.

MONS PECUNIARVM.

Mons Veronæ pecuniarum conflatus ad mutuandum pauperibus

quomodo licitus esse non possit. 161. i. e. Mons depuratus tantum ad pecuniam mutuandam, non potest contrahere iustam societatem ad lucrandum. ibid. 2. a. Ministri Montis, qui pauperibus mutant pecunias, quomodo iuste aliquid capere possint. ibid. b.

MONSTRVM.

Monstrum non est baptizandum quod caret anima rationali. 376. i. b.

Monstrum habens caput ferinum non censetur homo, vtrum vero illud tale sit iudicio peritorum relinquatur. ibid. c.

MORA.

Mora duplex regularis, & irregularis, hæc sine interpellatione committitur, illa non. 173. i. a. *

Mora regularis ex interpellatione lapsus dici solutioni præstiti oritur. ibid. b.

MORIENTES, MORS.

Morientibus libera est de suis rebus ordinandi facultas. 155. i. d.

Mors omnia soluit & consequenter matrimonia. *

Mors in articulo absolui quis potest à quocumque sacerdote etiam præsentis suo parochi. 234. i. b. sed contrarium tenendum est. ibid. 2. c. A.

Mors naturalis censenda non est ea quæ obigit alicui, eo quod dum conscderet clunes equi, equus eum calce percussiens intererit. 275. 2. d. *

Mors obueniens pruganti mulieri ex partu non censetur naturalis. ibid. e.

MVLIER.

Mulier secularis & nupta monasterium regularium non potest ingredi. 50. 2. e. * Nisi hoc fiat eam honesta & rationabili causa ab episcopo probata. ibid. f. Mulier non potest nubere antequam certum habeat de mariti morte nuncium. 52. 2. c.

Mulier confors criminis non auditur in denunciatione illius sicut vir. & quare. 55. 2. f. * Mulier regulariter repellitur à testi monio in causa criminali. 56. i. a. Maxime contra sacerdotem. ibid. c.

Mulier fidelis quæ nupsit fideli & postea infideli, si nubat alteri non potest percipere sacramenta. 51. 2. b. *

Mulieres non prohibentur ingredi alias domos regularium nisi monasteria. 275. i. d. * Vide femina.

MVLIQ.

Mulio bona fide res furto ablatas de loco ad locum perferens domino earum tenetur eas restituere non furi, modo id sine suo detrimento possit facere. 159. 2. e. *

MVNERA.

Munera quæ olim fuerunt, per consuetudinem facta sunt iura debita. 362. 2. c.

MVTATIO.

Mutatio antiquæ vitæ in religiosam solet esse difficilis. 34. i. d. e.

MVTVARE.

Mutuandi officium etiam præstituto aliquo salario est iustum & honestum. 178. i. d. Mutuum est omnis depositio pecuniæ cum facultate vtendi ea, & si aliquid ob id sumatur est vltura cum obligatione restituendi. ibid. 2. b.

Mutuum & depositum ab vltura non excusant eo quod ex eis ad mutuatum & depositum magna proueniat vtilitas. 179. i. d.

Mutuo ex palliato quale est depositum accipere aliquid est vltura. 179. i. f.

Mutuas cum spe lucrandi aliquid principaliter est vlturarius, non autem minus principaliter. 181. 2. a.

Mutuans frumentum, accipiens melius quando ad restitutionem tenetur vel non. 196. i. a.

Mutuo qui debet clerico morienti Romæ non debet soluere cameræ sed heredibus ab intestato. 232. i. b.

Mutuare licet alteri ad consequendum eius gratiam: ex qua deinde ei proueniat aliquod beneficium. 69. 2. d. *

Mutuare quis potest alienos nummos de voluntate domini ac suos. 161. 2. f. *

Mutuare non licet alteri ea lege, vt vltra sortem sibi reddendam, detur aliquid alicui operi pio. 162. i. a.

Mutuans aliquid vltra sortem potest capere interesse lucri cessantis aut damni emergentis. ibid. c.

Mutuare quis potest dupliciter sponte, & quomodo. ibid. f.

Mutuans egeni cum damno suorum bonorum vel cessando lucrari bonum opus exercet etiam si mutet saluo interesse. 162. 2. a. *

Mutuarius non tenetur soluere vlturas pro mutuo promissas iure naturali & canonico. 165. i. e. Nisi promissio sit iurata. ibid. 2. a.

Mutuans ad vlturam non perdit ipsi iure pecuniam, quam mutuo dat. ibid. d.

Mutuum datum alicui ea lege, vt si moreretur intra sex annos nihil ei redderetur, & si vixeret, redderetur illi illud & centum pro 100. est iustum. 178. i. d. *

in Mutuo nulla apponi potest conditio seruitutis sine labe vlturæ, sed sic in venditione. 183. 2. c.

Mutuare licet ad interesse verum tam Iudæis quam Christianis. 187. 2. c.

N

NAVRAGI.

NAVRAGORVM bona diripiuntur excommunicatio olim non fuit reseruat. 262. i. b. *

Nunc cur non videatur relaxanda. 2. ibid. c.

NECESSITAS.

Necessitate instante licet in sacramento vase bibere. 314. 2. d.

NEGATIO.

Negatio totum quod positum est destruit & contrarium eius ponit. 274. i. d. * Nisi quando lege peccati vel aliqua ratione esset limitanda. ibid. 2. c.

NEGLIGERE.

Negligere non solum extranea sed etiam communia naturale vitium est. 147. i. d.

NEGOTIATIO.

Negotiatio duplex illicita & licita: & illicita duplex, alia contra leges caritatis quæ non obligat ad restitutionem, & alia contra leges iustitiæ quæ obligat. 221. i. f.

Negotiationis vltusque exempla. ibid. 2. a. b. Negotiationem honestam ad se suosque sustentadum, potest exercere clericus etiam sacris initiatus. 232. 2. e. vide mercatura.

NEMO, NVLLVS.

Nemini licet contra sua facta venire. 31. i. e. Fallit quando agitur de salute animæ. ibid. e.

Nemo dat quod non habet, licet ratione suorum officiorum plurimi quæ non habent. 93. 2. e.

Nullum quod semel est vltu temporis non potest conualescere. ibid. f.

Nemo debet reportare damnum ex bono opere nec malum ex bono. 96. 2. a.

Nemo tenetur vlturare damnum ex consilio eius proueniens nisi fuerit fraudulenter. 97. i. b.

Nemo potest cogi crescere nec iniustus obligari ad austeriorem vitam quam non vult. 340. i. b. Nemini sua bonitas debet nocere nec malicia prodesse. ibid.

Nemo debet alterius causa prægruari, nec cogi ad alterius soluenda debita. 245. 2. f. *

Nemo præsumitur peccare in dubio, & approbare delictum alterius propter solam cognationem. 261. 2. c.

NEPOS.

Nepotes presbyterorum an arceantur ab auorum beneficijs sicut filij à paternis, queritur & resoluitur negatiue. 71. i. a. b.

Nepos succedit in locum filij falsum, quando filius superuixit patri. ibid. d. Nepotes presbyterorum legitimos posse succedere in beneficijs suis quis pluribus probatur. 73. i. a.

NOCTV.

Noctu fieri quæ specialiter non prohibentur quocumque tempore fieri possunt. 36. i. a. Noctu fieri actus iudiciales non possunt. ibid. b. Nisi de consensu partium. ibid. c.

NOMEN.

Nomen & cognomen suum mutare licet cuilibet, nisi sit seruus vel fiat in aliquam fraudem. 190. 2. a. * Hoc autem cum auctoritate publica facere melius est. ibid.

NON ENTIVM.

Non entium nullæ sunt partes. 174. i. b.

NOTARIVS.

Notarius episcopi visitantis potest accipere aliquid à visitatis pro decretis & ordinationibus in vltatione factis, nisi in certis casibus. 361. i. 2.

Notarius non magis accipere potest pro calamo, quam episcopus pro ordinatione. 19. i. d. *

Notarius qui accepit concordiam Simoniacam male fecit, & tenetur protocollum eam continens comburere. 81. i. b.

Notarius si bona fide nouit aliquem esse creditorem talis tenetur eum monere. 218. 2. a. * sed si sciebat illud esse solutum, tenetur restituere debitum, vel expensas in eo exigendo factas. ibid.

Notarium quod est alicubi, notarium est vbique. 60. i. e.

Notum est Collegio, quod notum est parti representanti totum collegium, non est hoc firmum. 54. 2. c. *

NOUITATES.

Nouitates sunt vitandæ quatenus sine naturalis & diuinæ legis transgressione vitari possunt. 175. i. e.

Nouitates discordiam parant. 313. 2. d.

NOUITVS, NOUITII, NOUITIATVS.

Nouitus faciens actum ad professum tantum spectantem videtur profiteri. hoc quomodo intelligendum. 107. i. d. Nouitus religionis approbatæ gaudet privilegio canonis & fori. 117. i. f.

Nouitium de homicidio accusatum prælatum torquere potest, sed per religiosum. ibid. 2. a.

Nouitatus annus interruptitur per exitum nouitij à claustro per tres aut quatuor dies sine licentia. 261. 2. c. Nouitus vt probet in indiuiduo omnes austeritates monasterij non est necessarium. ibid. e.

Nouitatum non interruptit latitatio momentanea in monasterio animo fugiendi. 262. i. d.

Nouitia sicut potest exire è monasterio, ita illud eam excludere. 289. 2. b.

NVPTIÆ, NVPTIALIS.

Nuptias facit consensus non concubitus. 300. i. c.

Nuptialis benedictio siue male ab hæreticis, siue bene accepta non auget vinculum matrimonij 11. i. e. *

Nuptiæ primæ nec directe nec indirecte prohiberi possunt virgini siue viro siue femina. 23. 2. b.

O

OBDIENTIA, OBEDIENDVM.

Obedientiam quot & quanta hominum generi præstent. 341. 2. d. per Obedientiam monachalem quis efficitur religiosus, & que illa sit. ibid. e. Obediendum non est vni superiori, quando superior illius contrarium præcipit. 356. 2. b.

Obediendum est superiori possidenti, donec lis est super proprietate. 234. i. e. *

OBLATVS, OBLATIO, OBLATÆ.

Oblatus est qui se & sua donat nihilo sibi reseruat, & queritur an sit religiosus & respondeatur negatiue. 270. i. c. d.

Oblatum esse minus est quam esse conuersum, & proinde quam esse monachum. ibid. e.

Oblatio non est tantæ virtutis ac efficacis vt professio, nec facit religiosum. 318. 2. a.

Oblatæ turris speculorum tenentur ad clausuram si sint veræ monachæ. 339. i. f. Si non veræ monachæ non tenentur. 340. i. a.

Oblatæ illæ si non sunt professæ sunt seculares & non regulares. ibid. f. An sint veræ monachæ queritur, & resoluitur non esse. ibid. 2. a. b. Oblatus & donatus non sunt monachi. 341. i. c.

Oblatæ turris speculorum etiam si in sua oblatione de nouo addiderint paupertatem & castitatem non sunt monachæ. 342. i. a.

Oblatas has non esse propriè religiosas iterum confirmat auctor. ibid. d. c. Oblatæ hæc ad eligendam præsentem triennale non obligantur, sed possunt eligere de more perpetuam. ibid. 2. a. b.

OBLIGATVS, OBLIGATIO.

Obligatus ad aliquid faciendum intra tempus certum, eo elapso non liberatur. 132. 2. e.

Obligatio ad soluendæ decem scutorum aromata minor est quam obligatio decem scutorum. 187. i. b.

Obligatio naturalis quæ ex pacto & conuentione licitis etiam nudis nascitur in foro conscientie seruanda. 191. 2. a.

Obligatio est restringenda. 316. 2. b.

Obligatus ad aliquid certo in loco faciendum non liberatur faciendi in alio. 371. 2. d. Obligatus ad aliquid qualificatum faciendum, non soluet simpliciter faciendi illud. ibid. f.

OBSONATORES.

Obsonatores an peccent mortaliter plaris emendo carnes quam sit à magistratu constitutum, queritur & resoluitur. 184. i. f.

Obsonatores hi clare peccant & à mortali propter paruitatem rei non exeusantur. ibid. 2. e. & quia transgrediuntur legem diuinam. ibid. b.

Obsonatores possunt aliquid dare venditoribus, vt eis libentius vendant, sed non in præiudicium suarum animarum. 185. i. f.

OCCASIO.

Occasionis ad peccatum datio non omnis peccatum est, sed ea quæ à lege prohibetur. 96. i. c.

OCCIDERE.

Occidere seipsum nemo potest, nec consentire vt ab aliquo occidatur. 140. i. f. Occidens alium ad defensionem suæ vitæ alias inevitabilem nõ est irregularis. 141. i. c. Occidens alium cum fugere possit, sed non fugit propter dedecus, nõ peccat, sed est irregularis. ibid. d.

Occidens licet præuenire quando nullum est effugium, sed non eum quem certo scimus nobis plures parasse insidias, & nobis mortem aliquando illaturum. 150. i. a. *

Occidens inuolentem etiam cum moderamine est irregularis, si causam dedit, vt inuaderetur. ibid. c. Occidens alium excedens moderamen inculpatae tutelæ sit irregularis, sed potest dispensari. 151. i. d. Occidens extra modum inculpatae tutelæ est puniendus, sed non pœna ordinaria, sicut qui iusto dolore victus occidit. ibid.

ODIUM.

Odiu inordinatum & rancorem quilibet tenetur dimittere, sed potest iniuria satisfactionem querere. 341. b. *

Odiu & rancorem prout tenetur abicere, & simul actionem iniuriarum nolle remittere, humiliter eam potest difficile. 333. i. a. *

OECONOMVS.

Oeconomus accipiens auctarium pecuniæ aureæ quam dedit pro argentea an tenetur illud referre in vtilitatem heri, queritur & resoluitur negatiue. 183. 2. c. d. hoc quando verum sit declaratur. 184. i. b. c.

Oeconomus qui conuenit cum piflore de accipiendo pane ab eo semper, & ille dabit ei aliquid singulis mensibus, peccat, sed non si pecuniam auream domini habens eam cambit cum pecunia minorum, & aliquid lucratur. 219. i. a.

Officium aliquo fungens, & accipiens aliquid pro eo exercendo, in illud vertisse præsumitur. 99. 2. b.

Officio alicui præpositus, accipiendo aliqua vel necessaria vel commoda ad illud, obligant eos qui eum præposuerunt. ibid. d.

OFFICIUM, OFFICIARIVS, OFFICIALIS.

Officium aliquo fungens, & accipiens aliquid pro eo exercendo, in illud vertisse præsumitur. 99. 2. b.

Officio alicui præpositus, accipiendo aliqua vel necessaria vel commoda ad illud, obligant eos qui eum præposuerunt. ibid. d.

Officium

Officiarium principis non decet causam, quæ ipsum tangat sine ipsius licentia tractare. 110.2. b
 Officialis qui accipit pecunias super officio suo plusquam illud reddat. peccat. 207.1. c. Prius solvens his à quibus posterioribus nomine suo pecunias accepit, quam illis quibus prioribus pro aliis fide iussit peccat. ibid. f
 Officialis publicus tenetur ad restitutionem damni sua culpa dati, etiam sua negligentia. 216.1. c.
 Officialis suum officium à rep. sibi oblatum cum minore iusto salario acceptare cogitur. ibid. f
 Officialis missus à principe, ut omnes latronum propinquos mittat in exilium, parcendo eis, si non sunt in culpa non peccat, sed sic pecuniam accipiendo. ibid. 2. e. f
 Officialis qui damnant ad perpetuos carceres, ex quibus breui mors sequitur sunt irregulares. 221.1. c
 Officialis est nomen laicum & significat omnes qui seruiunt alicui in aliquo officio, sed restringitur per adiectionem genitiuorum, & c. 276.2. d. *
 Officialis proprie est qui seruit alicui immediatè in aliquo officio. ibid.
 Officialis Papæ qui & quot dici non possunt, etiam ab eo instituti sunt. ibid. e
 Officialis Papæ non dicuntur potestates seu rectores si ab eo solum confirmantur vel sint perpetui. 277.1. a. nec qui ab eo ponuntur vel reuocantur pro sua voluntate & arbitrio. ibid. vide vicarius.

OPINIO.

Opinio doctorum fundata in pluribus & melioribus rationibus, est magis tenenda, quam contraria, licet sit communis. 72.1. c
 Opinionem grauis auctoritas sequens in iis quæ sunt iuris humani diuerso modo intellecti non peccat. 37.2. a. *

ORATIO.

Oratio ambigua in eo sensu intelligenda, quam ei dat qui eam proculic. 125.1. b. *
 Orationis ambigua ille sensus maxime probandus est quem antecedentia & consequentia verba ei dant. ibid. f
 Oratio quantæ sit virtutis & efficacis. 271.2. c. *
 Oratio etiam peccatoris impetrat semper, quoties eam quatuor comitantur. ibid. d

ORDINATVS, ORDINARIVS, ORDO.

Ordinatus sine titulo patrimonij vel beneficij suspensus est. 8.1. f
 Ordinari non potest virtute rescripti post Concilium, quod ante illud obtentum est. 16.1. c
 Ordines assumendi à quocumque facultas morte concedentis non expirat. 24.1. d. e
 Ordinarius conferens valde deformi etiam cum dispensatione Papæ Ecclesiam parochialem peccat. 31.1. b. cumque ab officio non amouens. ibid. d
 Ordinarius an possit cum iure ab Ecclesia expellere queritur & resoluitur affirmatiue. ibid. d. e
 Ordinarius qui conuulit beneficium propinquo resignantis est suspensus per bullam Pij V. nisi vere eum ignorabat. 44.2. b
 Ordinatus in Francia ante legitimam ætatem non incurrit pœnas bullæ si ibi Pij II. bulla recepta non est. 46. c. peccat tamen. ibid. c
 Ordinari potest quis ab episcopo loci sui domicilij. ibid. 2. b
 Ordinandus ne sit filius natus in vna diocesi ab episcopo alterius diocesis, in qua pater domicilium habet, queritur & resoluitur affirmatiue. ibid. e. f
 Ordinatus non seruatis temporum interstitiis per Conc. Trid. statutis non est suspensus. 47.1. e. f
 Ordines duos minores assumens non est suspensus. 47.2. d
 Ordinum accipiendorum interstitia à Conc. Trid. indicta, episcopus tollere potest. ibid. e
 Ordines tres assumens ante legitimam ætatem ter suspensus fuit, & bis vtendo bis irregularis. 48.1. a
 Ordinatus in fide parentum putans se ætate esse maiorem quam fuerit non est suspensus. ibid. e
 Ordinatus ante 24. annos compleris etiam si parum abfuerit est suspensus, & celebrando fit irregularis. ibid. 2. a
 Ordo clericalis acceptus à non suo non debet iterari, sed approbari. 49.1. a
 Ordinatus sine patrimonio aut sine titulo sufficienti pœna. ibid. 2. f
 Ordines assumpturus quale beneficium habere debeat, & vt non sufficiat titulus patrimonialis ex Conc. Trid. 50.1. a. b
 Ordinatus ad titulum aliquem patrimonij, non potest illum alienare. ibid. c. Ordinatus legitime per dispensationem extra tempora non incurrit pœnam suspensionis, eo quod beneficij possessionem quo erat legitime prouisus non cepit. ibid. 2. c. d
 in Ordinando Conc. Trid. requiritur non solum ius proprietatis, sed possessionem beneficij. ibid. f
 Ordinatus cum falsis litteris dimissorius est irregularis. 51.1. b. quomodo in vtroque foro poterit absolui & ministrare ibid. d. e
 Ordinatus ad præsentationem beneficij cum conuentione nihil petendi à presentante non potest ascendere, nec ministrare. ibid. 2. a
 Ordinatus ad diaconatum cum titulo patrimonij & postea renuncians nulliter renunciauit. ibid.
 Ordinatus ad titulum qui tantum valebat quantum debebat non est suspensus. 52.1. a
 Ordinatus cui datum est prædium cum obligatione vt soluat illi æquiualens, non tenetur illud soluere. ibid. c. d
 Ordinatus ab episcopo originis paternæ qui nihil in bonis habet nisi post mortem patris stricto iure nullas pœnas incurrit, sed ad

cautelam potest pegere dispensationem à suspensione & irregularitate in celebrando incurra. 16.2. b. c
 Ordinatus ad titulum patrimonij, & ante susceptionem presbyterij ei renuncians & ministrans an rite sit ordinatus queritur, & resoluitur negatiue. 53.1. c. d. sed peccauit. ibid. e. idem resoluitur de eo qui post presbyterium renunciauit, nempe non incidit in censuras, sed peccasse, & posse puniri ab episcopo. ibid. 2. b. c
 Ordinatus ad titulum patrimonij, quod mentitus est esse sufficiens non est bene ordinatus. ibid. d. e
 Ordinatus ab alio cum litteris dimissorius falso fidem talis tituli facientibus suspensus est. 54.1. a
 Ordinatus cui parum deficit ad sufficientiam bene est ordinatus. 54.1. b
 Ordinari potest à quocumque, cui episcopus concessit vt à quocumque extra tempora ordinari posset si Papa id cõcederet, etiam si Papa dixerit, vt à suo ordinaretur tantum. ibid. 2. a
 Ordinandus debet habere litteras dimissorias ab Episcopo vel Vicario episcopi, originis, vel domicilij aut prælati suæ religionis. 55.1. b
 Ordinatus ante annum per licentiam capituli potest tenere beneficium. 56.1. a
 Ordinatus minoribus sine litteris dimissorius non est suspensus licet mereatur suspendi. ibid. c. Et beneficium ei collatum tenet nisi sit vltromontanus. ibid. e
 Ordinatus minoribus per dimissorias falsas sine peccato non potest vti ordinibus, nisi ratificetur ordinatio. 56.2. c. non tamen suspensus & irregularis est si vtatur. ibid. d. nisi sit aliunde excommunicatus. ibid. e
 Ordinatus ab alieno non caret ipso iure executione ordinis sed est ei interdicienda. 57.1. b. quod intelligitur non de laico, sed de clerico. ibid. c
 Ordinatus ad minores cum falsis litteris, & cum veris ad subdiaconatum licet peccauerit nullam pœnam incurrit. ibid. 2. b. c
 Ordinatus per falsas litteras, qui tamen veras obtinuerat, sed ad eum hæc non peruenierat, licet peccauerit, non tamen in censuras incidit etiam si sacros ordines accepisset. ibid. d. e
 Ordinatus cum litteris sui episcopi, dicentis seipsum velle illi conferre, & eis ne vteretur, non peccauit nec in censuras incidit. 58.1. b
 Ordinatus cum titulo bonorum mobilium, curet vt quamprimum ea in bona immobilia transferat. ibid. d
 Ordinandus nemo est à dæmone possessus, liberatus ab eo potest in susceptis ordinibus ministrare. 58.2. a
 Ordinatio ab alieno facta tenet, & repeti non debet, sed ratificari. 59.1. d
 Ordinatus ab alieno est suspendendus iure antiquo, & suspensus nouo. ibid. e
 Ordines male accepit qui post sententiam iudicis, qua fuit suspensus cæsus eos accepit. 60.2. a. potest tamen ministrare si iniuste fuit cæsus, & igno. arur. ibid. b
 Ordinatus sine titulo patrimonij vel beneficij olim erat suspensus. 61.2. c. hæc pœna mutata fuit, vt ordinans teneatur eum alere, quæ restringenda dicitur. ibid. d
 Ordinatus per saltum, non est irregularis sed suspensus. 65.1. c. d
 Ordinatus bis eodem ordine est irregularis. 65.1. d. Ordinem diaconatus non accepit, qui in traditione librum non tetigit. ibid. 2. d. nec etiam presbyteratum, si non eum intendebat accipere, si non esset diaconus. ibid. e
 Ordinatus sic debet accipere iterum illos ordines. ibid. e. Ordines qui accepit cum serupulo, cui conabatur resistere, & cui deerant aliqua vestes solite bene est ordinatus. 66.1. d. ad Ordines accipiendos intentio necessaria quæ sit. ibid. 2. c
 Ordinatus male ob defectum intentionis suæ vel ministri, quo remedio possunt melius ordinari. 66.2. e. f
 Ordines minores male assumens non incurrit ipso iure suspensionem. 67.1. d
 Ordinatus illegitimus habens commissionem, vt cum eo dispensetur, non est irregularis si sine dispensatione bona fide est ordinatus. 69.1. c. Et cum eo post ordinem subdiaconatus ita male susceptum Episcopus per commissionem, vt ad superiores ordines promoueatur dispensare potest. ibid. d. e
 Ordine sacro insignitus matrimonium contrahens excommunicatur. 100.2. b
 Ordine sacro quidam insignitus an possit militiæ S. Ioannis adscribi queritur & resoluitur affirmatiue. 101.1. a. b
 Ordinatus per metum subdiaconatus & diaconatus ordine an possit ducere vxorem queritur & resoluitur affirmatiue. 103.2. c. d
 Ordinatus non est qui iusto metu compulsus sacros ordines accepit, protestatus se vt id facere. 115.1. a. b
 Ordinatus per metum vere est ordinatus si consensit. 100.1. a. ad Ordinationem requiritur consensus absolutus vel conditionalis, dissensus autem eam reddit nullam. ibid. d
 Ordinatus metu iusto characterem accipit, sed non obligatur ad continentiam. ibid. e. Ordinatus metu iusto, si contrahit matrimonium tenet. ibid. 2. a
 Ordinatus rite est ad sacerdotium qui secreta circumcisus, secreta apostasiam abiurauit, & postea religionem ingressus auctoritate Papæ ordines duos sacros in vna religione superioris iussu assumptis, & in altera presbyteratum. 127.1. a
 Ordinatus ante legitimam ætatem, ab episcopo protestante tenet tales ordines, an sit iterum ordinandus queritur & resoluitur. 198.2. e. f. *
 Ordinatus non est, si episcopus vere ore & mente non intendebat ordinare. 199.1. d. sed sic si ore tantum protestatus & mente

Ordinare voluit. ibid. sed si hoc protestatus est, iterum ordinandum esse, decretum est. ibid. 1. f. * A
 Ordinatus est si episcopus voluit, vt tales ordinarentur. ibid. 1. f.
 Ordinatus non est quem episcopus non intendit ordinare. 200.1. b
 Ordinandi promotionem non impedit infidelitas præcedens. ibid. c
 Ordinarius est abbas nullius diocesis, & habens iura quasi episcopalia. 17.1. b. *
 Ordinarius neque parochus non possunt dare licentiam vt matrimonium, coram alio quam sacerdote celebretur. 18.2. d
 Ordinatus extra tempora hodie est suspensus. 193.1. f. * sed ipso iure ante illam extrauagantem non erat suspensus sed suspendendus. ibid. 2. a
 Ordinatus extra tempora si ministrat hodie est irregularis. ibid. b
 Ordinatus presbyter ante legitimam ætatem est irregularis, & quia celebrat cum episcopo ordinante fit irregularis. ibid. f
 Hoc tamen non ita certum esse asseritur. 194.1. a
 Ordinarius locorum etiam Cardinales non possunt concedere facultates quæ Christianis omnibus conueniant. 237.1. f. * & non debent concedere quæ iure communi competunt, & superflua. 232.1. a
 Ordines minores non sunt sacramenta sed sacramentalia, & excommunicatus eis vtens non fit irregularis. 265.2. d. *
 Ordines minores male assumens vel male vtens non punitur ea pœna qua ordines sacros male assumens, vel ijs male vtens. ibid. e
 Ordines minores assumens ante legitimam ætatem non est suspensus sed suspendendus. 266.1. a

ORIGINALE.

Originale peccatum non contraxissemus nisi Adam peccasset. 301.1. f

OTIUM.

Otium & voluptas peccandi sunt occasiones. 40.2. a

OVA.

Oua & lacticia cui per Bullam Cruciatæ ob necessitatem licet comedere, potest piscos nisi sibi valde nocent alternis diebus edere. 209.1. d. * sed non in eodem prandio vel cœna. ibid. e. potest in prandio carnis, & in cœna, si ei licet vesci carnis. ibid. f

P

PACTA.

Pactum priuatorum iuri publico derogari non potest. 33.2. d
 Pacta regulariter valent, & pactum de dando aliquid pro palmarum liris regulariter valet. 96.1. a
 Pactum de quora partelitis danda aduocato, si vincat non valet. ibid. b
 Pactis priuatorum ius publicum non est diminuendum. ibid. 2. d
 Pacto ex nudo non oritur actio, nec ius agendi. 97.1. a. falsum. nam oritur obligatio. ibid. d
 Pactum vel conuentio illicita nullam pariunt obligationem naturalem. 191.2. b
 Pactum de non redimendo censum perpetuum constitutum promissis perpetuo celebrandis in aliqua ecclesia valet. 194.1. a
 Pactum est duorum in idem consensus. 61.1. b. *
 Pactum de consensu præstando in pensione super meo beneficio, si alter suum resignet, in fauorem alterius quem volo, est illicitum & simoniacum. 68.1.1. a

PERCVSSVS, PERCVTERE.

Percussus qui sanatus intra mensem obiit, non teneor credere ex dicta percussione mortuum. 149.1. c. *
 Percuti mandans alium citra mortem, si percussus moriatur est irregularis sed dispensabilis. ibid. f
 Percutere volenti aliquem, si quis opem polliceatur, & is irruens in alium occidat, est irregularis irregularitate dispensabilis. ibi. 2. a
 Percutere possunt iniuriantem etiam fugientem quantum necessarium est ne magnam honoris iacturam faciam. ibid. d
 Percutere iubens & non occidere, si percussus moriatur est irregularis. 155.2. e

PALMARIVM.

Palmarium liris immoderatum, illicitum, moderatum licitum. 96.1. d

PAPA.

Papæ lex ante finem duorum mensium post promulgationem obligat. 4.2. b
 Papæ leges etiam si non publicentur in prouincijs per prælatos & alios non desunt obligare. ibid. 2. e. f
 Papæ lex magis est factu necessaria quam lex imperatoris. ibid. c
 Papæ lex ignorata, vel per maiorem partem non recepta. 6.1. a
 Papa quando vt Papa & quando vt doctor loquitur. 14.2. a
 Papæ facta sunt, quæ fecit Capitulum generale auctoritate Papæ congregatum. 17.2. c
 Papæ auctoritate qui fecit aliquid, non potest illud tollere sua auctoritate. ibid.
 Papa cum dispensatum vna persona contrahere, intendit dispensare cum vtraque. 23.1. d
 Papæ placet vt sua mandata nõ exequantur si sint iniusta. 31.1. e
 Papa est supra ius omne posituum. 52.2. f

Papa & alij dum dispensant sic differunt quia Papa conferens gratiam inhabili ad eam cum ipso dispensat, alij vero non. 68.2. e
 Papa tenetur legem diuinam seruare. 101.1. b. c
 Papa potest dispensare vt sacerdos & monachus ob iustam causam vxorem ducant. 01.2. b
 Papa concessum in matrimonio supplere non potest. 108.1. a
 ad Papam causæ maiores sunt referendæ. 110.1. a
 Papa inferior non potest cognoscere de hæresi episcoporum. ibid. b
 Papa statuere potest vt vnum matrimonium valeat, quoad vnum forum, & non quoad aliud. 111.2. d
 Papa statuere potest vt vnum sacramentum quod vetè iudicari potest tale in vno foro, non sit tale quo ad aliud. 112.1. c
 Papæ omnes Christiani subditi sunt, in spiritualibus. 115.1. f
 Papa potest esse iudex in causa propria sicut imperator in causa sui filii. ibid. 2. c
 Papa faciens aliquem actum, in quo est aliquis defectus iuris humani supplet illum, sed non si sit iuris diuini. 179.1. a
 Papa tenetur seruare ius diuinum vsque ad sanguinem & consequenter non potest dispensare super vltura. ibid. b
 Papa non potest tollere priuilegia concessa circa temporalia à principibus iura regalia habentibus. 222.2. d
 Papa equalem potestatem habet ei quæ habuit D. Petrus. 247.1. f
 Papa potest reuocare indulgentias à suis prædecessoribus concessas. 230.1. c
 Papa initio suæ creationis non reuocat indulgentias, sed regulas Cancellariæ suorum præcessorum. ibid. e
 Papam non possit dare facultatem absoluedi à casibus referuatis episcopis falsum. 136.2. d
 Papæ à iurisdictione nemo exemptus est. 148.1. c.
 Papa non potest compellere monachos in apparentia, vt veram religionem ingrediantur. 250.1. f
 Papa solus dispensare potest in his quæ pertinet ad essentiam religionis. 257.1. b
 Papa potest annihilare professionem ex maxima causa. 261.1. a
 Papa non potest nulliter professum ad nouam religionem profundam cogere. 264.2. b
 Papa dispensare potest vt subdiaconus, & monachus professus vxorem ducat. 322.1. b. c
 Papa dispensando in voto, non facit, vt manente voto non teneatur soluere, sed facit vt in hoc casu hæc non sit voti materia. ibid. f
 Papa an possit facere, vt presbyter vxorem ducat. ibid. 2. f. 323.2. a. b
 Papa dispensat vt multi sacerdotes vxores ducant. ibid. 2. e.
 Papa non potest facere, vt aliquis simul vtatur matrimonij & sacerorum ordinum exercitio, quod redarguitur. 324.1. a
 Papa potest etiam episcopo & archiepiscopo potestatem vxorem ducendi facere. 324.2. e
 Papa an debeat dispensare illi de quo erat quæstio presbytero, & episcopo, queritur & resoluitur affirmatiue. 325.1. b. c
 Papa est omnium monachorum & Christianorum prælatus summus. 336.2. d
 Papa non potest quempiam eximere à iurisdictione papali in spiritualibus. 351.1. b
 Papa iuribus regijs raro derogat. 356.2. e
 Papa quod potest statuere, potest induci consuetudine immemoriali. 359.1. a
 Papa potest dispensare in matrimonio rato & non consummato. 3.2. c. *
 Papa dispensare potest per legem specialem cum aliquibus super impedimentis matrimonij, & tollere & mutare per legem generalem. 8.2. d. e
 Papæ omnis lex humana subicitur, quoad hoc, vt eam possit iuste pro loco & tempore relaxare. 14.1. d. *
 Papa non potest dispensare in lege naturali & diuina, potest tamen interpretari & declarare, vt non possit seruari, quando ratio id suadet. 15. d. e. potest item efficere vt aliquid factum hominis, quod includitur sub lege diuina, non includatur sub ea. ibid. f
 Papa solus dispensat in matrimonio contrahendo cum ea, quam quis viuente priore viro duxerat. 27.1. c. *
 Papa potest dissoluere matrimonium ratum & non consummatum iusta de causa, quæ ibi exponitur. 340.1. c. f
 Papa interdiciere potest alicui matrimonium vsque ad certum tempus iusta de causa. 44.2. a
 Papæ duas personas alioqui habiles facere inhabiles ad contrahendum matrimonium indignum est quod peratur. 44.2. b. * hoc tamen nostro tempore factum esse asseritur. ibid. d. A
 Papa interdiciere potest Parocho & ordinario, ne tali matrimonio præsentiam exhibeant. ibid. b. Causa huius rei potest fascinationis timor & 9. quæ ibi narrantur. ibid. c
 Papa potest interdiciere, ne quis matrimonium cum hæretica contrahat, sed non potest ita illud prohibere, vt ita contractum sit irritum. ibid. f. vel si potest illud irritum facere non est vtile. 45.1. a
 Papa mandans Generali, ne illegitimos ad dignitates admittat, non priuat dignitate eum qui eam ante habuit. ibid. 2. a
 Papa an possit facere vt post mortem coniugis putatiue, filij illegitimi censentur legitimi approbando. matrimonium inter ipsos, queritur & resoluitur negatiue. 46.1. b. *
 Papa non potest facere, vt quod factum sit, infectum sit, licet possit fictionem & presumptionem in contrarium inducere. ibid. e.
 Papa non potest facere, vt aliquid sit sacramentum nisi conueniant ea quæ sunt necessaria ad substantiam sacramenti. ibid. d.
 Papa potest facere quicquid per canonem fieri potest. ibid. 2. b

Papa quæ in matrimonio nulliter contracto mortuo altero con-
iuge facere non potest. *ibid.* e. f.
Papa quæ non facere vel facere potest circa leges à suis præcesso-
ribus latas & maxime circa matrimonium. 47. i. a. b.
Papa legem quæ veritatem esse non confanguine intra gradum con-
trahant potest reuocare, ita vt fingatur non esse facta. 47. i. c. * Hoc
autem sine peccato nisi maximam ob causam fieri non posse ostendit.
ibid. 2. a. b.
Papa benedicti referuatio non excusat exequentes contenta ante
quam illud impetretur. 71. i. b.
Papa circa ea quæ sunt iuris positivi potestas tanta est, quod po-
teat reuocare legem præteritam, ita vt habeatur pro infecta sic, quod
effectus ab ea producti sint nulli. 75. 2. c. *
à Papa conuentio probata dici potest, cum iudex ab eo datus eam
probat. 82. 2. f.
Papa benedicti referuatio in conuentionibus beneficalibus ex-
cusat ab omni pœna temporalis. 83. i. d. sed non si prius veniat ad
executionem quam illud dicitur. *ibid.* 2. a.
Papa auctoritas abolet omnem simoniam saltem quoad pœnas
eius. 85. i. c. *
Papa benedictum qui referuatur, si antequam illud impetra-
runt conuenta seruent, sunt simoniaci. *ibid.* d.
Papa peccare potest peccatum simoniam, agens actum qui iure natu-
rali & diuino est simoniacus. 88. 2. a.
Papa si statuit aliquid contra ius humanum tollit illud, si præfer-
tum de eo mentionem faciat. 104. 2. c. *
Papa diuersa ratione summus rex, & summus pontifex dicitur.
184. 2. c.
Papa potest permittere Iudæis exercere vsuras. 188. i. c. hoc est
non punire. 89. i. a. A.
Papa per clausulam generalem in irregularitate non dispensat nisi
id expr. mat. 196. i. c.
Papa motu proprio scribens non inducit dispensationem, circa ea
quæ iure communi obstant. 196. 2. a. *
Papa ius diuinum quomodo limitare possit, & episcopis casus referu-
atos alijs abfoluendis concedere. 237. i. b. *
Papa contra inaudiam partem nihil potest definire, vt ipse testat-
ur. 245. 2. d.
Papa viuente an qui promissit & dedit quædam bona N. vt incli-
naret quemdam ad nauendum alicui vt in primo conclauis Papa fieret,
inciderit in pœna Bullæ Pauli III. contra ambientes Papatum,
quæritur & resoluitur affirmatiue. 250. i. a. *
pro Papatu sibi vel alij quærendo dare aliquid est simoniam
committere & Papatus est beneficium. *ibid.* d.
Papa litteris qui contradicunt non incidunt in Bullam, nisi im-
pediant litterarum executionem. 261. i. a.
Papa præceptum in dubio vt verba sonant interpretandum.
273. 2. f. *
Papa in dubio nemini præiudicat. 276. i. b.
P A R.
Par in parem non habet imperium. 339. 2. a.
Paria sunt duo fieri eodem die, & duobus interpolatis per viam
adiectionis & accessionis. 267. i. c. *
P A R E N S.
Parentis alterius bona fides sufficit ad legitimandos filios.
35. 2. b. *
Parentes qui multo tempore filios habuerunt & nominarunt non
debent audiri si dicant postea eos à se non esse genitos. 43. i. d.
P A R I F I C A T A.
de Parificatis idem debet iudicari. 276. i. d.
P A R L A M E N T A.
Parlamentum Galliarum Christianissimi regis auctoritate collecta non
præcipiunt episcopis sed præcantur. 381. i. b. si vtantur stylo præceptio-
rio emendanda sunt. *ibid.* c.
P A R O C H V S, P A R O C H I A N V S,
Parochialis Ecclesia.
Parocho vni vt in aliena parochia detur auctoritas præsertim fori
exterioris ægre conceditur. 28. i. b. *
Parochus contrahentium & non loci, vbi contrahitur debet inter-
esse in matrimonio. *ibid.* 2. c.
Parochianum non facit habitatio extra domicilium ad tempus.
19. i. a.
Parochus qui non est sacerdos matrimonium coram se celebra-
tum validat. *ibid.* f.
Parochus quid proprie significet, & quid largo modo. *ibid.* 2. a.
Parochus non sacerdos potest exercere omnia, quæ alius sacerdos
exceptis quibusdam. *ibid.* b.
Parochus non sacerdos non potest matrimonio contrahendo in-
teresse sed debet hoc sacerdoti committere. 19. 2. c. A. *
Parochus qui dat licentiam alteri sacerdoti vt adsit matrimonio
verbo eam solo dare potest. 20. i. d.
Parochus vires suas committere alteri potest, & à regula non dif-
ficidit nisi prohibetur. *ibid.* 2. b.
Parochus in sua parochia interuenire debet matrimonio suorum,
non in aliena. 21. i. d.
Parochus extra suam parochiam & ordinatus extra suam diocem
sacerdos esse priuatæ personæ vt tales. 21. i. c. *
Parochus cur extra suam parochiam sui subditi confessionem au-

dit, & episcopus ordinare possit: non autem matrimonio interesse.
ibid. 2. a.
Parochus petens ante collationem nuptialis benedictionis, pro ea
dari consueta, peccat sed non est simoniacus. 105. i. c. & si sit simonia-
cus non incurrit excommunicationem. *ibid.* 2. a.
de Parochiali Ecclesia per concursum prouisus, si Papæ non adcat,
& Ecclesiam vacantem relinquat, non potest inducere alium, vt à
Papa eandem Ecclesiam tamquam vacantem impetret. 25. 2. e. e.
de Parochiali Ecclesia per concursum prouisus, si ipse non faciat
quod suum est, prouisio illius ad Episcopum redit. 16. i. a.
Parochialem Ecclesiam qui accepit, nec intra annum fecit se ordi-
nari, nisi illam. *ibid.* 2. a. & fructus eius perceptos post annum re-
tinetur restituere. *ibid.* b.
Parochialem Ecclesiam qui accepit, non debet moneri, vt accipiat
presbyterium, ne amittat eam. 17. i. d. ad restitutionem fructuum
primi anni tenetur, si non intendebat sumere presbyterium. *ibid.* e.
Parochiales Ecclesie sine dispensatione plures obtinent, est inha-
bilis ad illas, & quævis alia beneficia obtinenda. *ibid.* 2. d. An qui eas
obtinuit eam dispensatione sufficienti, sit etiam inhabilis quaritur
& resoluitur negatiue. *ibid.* e. f.
Parochialem Ecclesiam qui ante ætatem accepit, & postea legi-
time est ordinatus peccat, sed censuras non incurrit. 54. i. c.
Parochi pœna cuius culpa parochianus sine sacramentis obiit est
arbitraria. 139. 2. a.
Parochus qui cum licentia sui episcopi fungitur officio vicarij e-
piscopi in altero episcopatu iuste potest fructus sui beneficij perci-
pere. 149. 2. f.
Parocho episcopus non potest dare licentiam vt absit à sua paro-
chia ad munus gerendum vicarij episcopi alterius. 150. i. b. A.
Parochus fieri potest regularis & relicta sua Ecclesia debet trans-
ire ad monasterium, nisi sit legitime dispensatus, vt Ecclesiam paro-
chiam tenet. 151. 2. b.
Parochus habens in eadem ciuitate canonicatum & seruens vtri-
que, vt ibi declaratur residere in vtroque beneficio dicitur. 152. i. a.
an Parochus cuius antecessores Ecclesie inferuierunt per capel-
lanum seu vicarium, tenetur ipse per se ei deseruire quaritur & re-
soluitur negatiue. *ibid.* d. e. explicatur hoc de parocho, qui habet
curam in habitu non in actu. *ibid.* 2. a.
Parochiali vacante non tenetur episcopus edictum proponere,
sed sufficit examinandos nominare, nisi aliter sit statutum. 154. 2. c.
Parochi nullius diocesis non possunt compelli ad synodum, sed
possunt visitari à proximiori episcopo. 94. 2. e. f.
Parochus ad sumendos ordines in fine anni impeditus, restituitur
ad tempus, in quo illos sumere debuit. 109. i. a.
Parochiales Ecclesie non sunt Abbatiæ, quæ non habent paro-
chiam, cuius curam debeant abbates per se administrare. 159. 2. c.
Parochus potest capellanum in sua Ecclesia retinere. 160. i. d.
Parochia cum canonis quæ non exigunt continuam residen-
tiam in terris vbi non seruatur Concilium retineri potest, si sit insuf-
ficiens. 161. i. c.
Parochiam tenuem habens retinere potest duas capellanas & iu-
uatur regula de trienniali. *ibid.* 2. a.
Parochianus vt quis sit ad sumenda sacramenta voluntaria re-
quiritur, quod habeat domicilium habitacionis. 138. 2. d.
Parochianus non est, qui recreationis causa vel alterius rei vadit
in villam, & ibidem plures moratur. *ibid.* e.
Parochianum efficit habitatio bona fide suscepta in aliquo loco,
vnde non potest reuerti ad percipienda sacramenta. *ibid.* f. non habi-
tatio in præiudicium parochi proprij. 239. i. a.
Parochianus moritur in sua ecclesia cum moritur vbi secesserat
animo redeundi. *ibid.* e.
Parochiales plures obtinent sine Papæ dispensatione, perdit eas
& est ipso iure inhabilis ad alia beneficia. 157. i. f.
Parochialem habens suæ præbendæ vel alij simplici beneficio an-
nexum non censetur habere curam animarum. 174. 2. d.
Parochi non possunt remittere trinas denunciations, quas in ma-
trimonio faciendas esse concilium mandat. 162. 2. c. *
Parochi sue viri sue mulieris præsentia sufficit, quando matri-
monium in sua parochia celebratur. *ibid.* e. & quando etiam non in
sua parochia sed in parochia viri parochus mulieris, & contra, sufficit
ibid. 2. e. f. A.
Parochus qui excommunicatus coram se diuina celebrare facit
est irregularis. 192. i. a. *
Parochialem Ecclesiam habens si non fiat presbyter intra an-
num eam amittit, sed si fiat, etiam si male recipiat non. 196. 2. f.
Parochus irregularis non est assistens diacono baptizanti. 198. i. d.
Parochus non potest absolueret à casibus referuatis episcopo,
etiam si credat nocentium poenitentem si eum remittat nisi ob aliquam
circumstantiam. 234. 2. c. *
Parochus non est iudex ad cognoscendum de casibus referuatis an
debeat mittere ad episcopum. *ibid.* f.
Parochi antequam præficiantur omnes examinandi sunt. 203.
2. c. *
Parochus facultatem confitendi alteri suo subdito negans pec-
cat. 207. i. c.
Parochus qui conuenit cum Pensionario vt ei 50. aurei reddituum
remaneant, quomodo cum eo conuenire debeat ad onera suæ Ec-
clesiæ ferenda. 274. 2. f. *
P A T E R D E V S, P A T E R
homo.
Patrem in diuinis maiorem esse filio quis credens non peccat.
163. i. b.
Pater multa in bonis habens in vira, in opera pia, & in donationes

remuneratorias potest multa impendere. 217. i. c.
Pater filio impubere sepulturam potest eligere. 234. 2. a.
Pater cur hoc non facere, & alia possit. *ibid.* e.
Pater potest computare filio in legitimam ea, quæ ipse est ei fura-
tus ad lufus & alia illi. 218. i. b. * & illa etiam quæ pater soluit
pro filio ad pœnam aliquam à iudice dampnato. *ibid.* d.
P A T R I A P O T E S T A S.
Patria potestas non est inducta iure naturali diuino, sed ciuili Ro-
mano. 303. i. b.
Patria potestas cum fauore religionis coniuncta non sufficit ad
baptizandos infidelium filios. 304. i. c.
Patria potestas non extenditur ad spiritualia. 304. 2. a.
Patria potestas in quibus terris & regionibus non vigeat. 305. i. b.
in Patria potestate quomodo non sit filios baptizare. *ibid.* 2. c.
Patria potestas non extenditur ad hoc vt paruulus filius paren-
tum vnius religionis eis inuitis eratur auo educandus alterius re-
gionis. 306. i. c.
P A T R I N V S.
Patrinus Canonicus regularis sicut nec monachus esse non potest.
344. 2. c.
Patrini si plures nominati sint, & à Parocho sint suscepti, omnes
cognationem spirituales contrahunt. 30. i. a. b. *
Patrini vt plures fierent eisdem baptizandi iure antiquo prohi-
bitum. *ibid.* c.
Patrinum oportet esse doctum, qui docere possit baptizatum si-
dem Catholicum & c. 27. 2. b. *
Patrinum maiorem esse baptizato non requiritur, nec verum est
eum gerere personam patris vel matris. 28. i. f.
Patrinus vt quis fiat requiritur tactio seu leuatio. 19. i. b.
Patrinus non solum fiduciosus & doctor, sed pater vel mater in-
fantis constituitur. *ibid.* 2. f.
Patrinos accipere plures quam duos est contra ius commune.
232. 2. f. *
P A T R O N V S.
Patronus alicuius Ecclesiæ licet non habeat præsentationem præ-
lati iure communi, habet tamen præsentationem canonicorum &
beneficiorum illius collegij. 35. i. b.
Patronus debet præsentandos præsentare superiori, qui est episco-
pus. *ibid.* e.
Patronus præferendus est episcopo in præsentatione, monialium,
quævis hic dotatus 200. aureis ille 100. præsentet. *ibid.* f.
Patronus laicus est clericus cui competit ius præsentandi ratione
bonorum temporalium. 380. 2. a.
P A V L V S.
Pauli III. Bullæ pars quæ agit de Iudæorum filijs conuersis, qui-
bus debetur legitima etiam viuentibus explicatur. 117. i. c. 2. b. *
P A V P E R E S, P A V P E R T A S.
Pauperibus qui est obligatus aliqua soluere, si sit pauper potest
illa sibi tamquam vni ex pauperibus, soluere. 210. 2. d. c.
Paupertas non eadem est in omnibus religionibus. 247. i. f.
Paupertas parentis impotentis dotare filias suas cõpetenter potest
esse causa dispensationis vt cõsanguine inter se contrahant. 39. 2. b. *
Pauper mulier quæ alteri non æquæ pauperi fructula panis surri-
pit, quando peccat, & quando non. 159. i. c. *
Pauperes mulieres quæ elemosynam pro altera certa paupere
perunt si retinent peccant, sed si petunt pro paupere in genere non.
190. i. a.
Pauper mendicare auctus ob excommunicationem Romam ire
tenetur, sed non is qui labore & industria sua victum quæritat.
263. 2. d. *
P E C C A T V M.
Peccato alterius non inuoluitur qui ob finem dat aliquid alteri
quem scit eo peccaturum, secus si det aliquid quod directe ad ma-
lum culpæ pertinet. 170. 2. c.
Peccatum ob vnius non est puniendus alter, & pro peccato alte-
rius alter non excusatur. 176. 2. c.
Peccatum non dimittitur nisi restituatur ablatum. 220. 2. d.
Peccatum omne sine mortale siue veniale est illicitum. 221. c.
Peccatum contra caritatem & alias virtutes dempra iustitia non
inquit restitutionem. *ibid.* 2. c.
Peccato mortali qui consentiunt peccant mortaliter & veniali
venialiter, sed non incurunt excommunicationem pro tali mortali
latam. 238. i. a.
Peccatum notorium est tripliciter. 241. i. c.
Peccatum aliquod mortale quomodo fiat veniale. 330. 2. c. d.
sine Peccato veniali raro aliquid committimus. *ibid.* e. f.
Peccatum nullum veniale est quod non sit mortale dum placet,
hoc vt intelligendum. 331. i. b.
Peccata referuata desunt esse referuata obliata in confessione
facta ei, qui habet potestatem absoluedi à referuatis. 95. i. c. *
Peccat vt principalis agens nouem personæ, & sex tenentur ad
restitutionem. *ibid.* e.
Peccato consentire, est in materia nostra cooperando aut auxilium
ferendo. 118. 2. d. *
Peccato consentire qui omittit facere quod tenetur, facit, quod
licitum non est. 119. i. d.
Peccata nocentium inulta non esse, & oportet & expedit. 147. i. c. *
Peccatum vnum in genere moris constituunt plures actus ad v-
num finem tendentes vel quando vno impetu fiunt. 228. 2. c. *
Peccati numerum non augent actus præambuli, nec subsequen-

tes peccatum. *ibid.* 2. a.
Peccata diuersa sunt actus præambuli, & subsequentes interrupti
notabiliter, sed non sunt necessario consistenda. *ibid.* e.
Peccans spe veniæ per Bullam consequendæ potest absolui illius
virtute. 239. 2. d.
Peccati venia non datur nisi correcto & poenitenti. 24. 2. d. *
Peccatum occultum infidelium aliorum potest sine correctione
denunciari. 54. 2. c.
Peccans non debet esse melioris conditionis quam innocens.
262. 2. d. *
P E C V N I A.
Pecunia qui dederunt pro fructibus alicuius possessionis, quæ eis
post tot annos restituerent, quomodo vsuram committant vel non.
11. 2. a. b.
Pecunia salua forte quomodo dari possit in Societatem, quæ pu-
pillorum est. *ibid.* d. e.
Pecunia præsentis aliquid vendi non posse est contra ius naturæ.
17. i. b.
Pecunia dandum non est quod iure communi conceditur. 231. 2. a.
Pecunia egenti, & eam penenti aliquo contractu gratuito, dari
potest contractu non gratuito. 174. i. d. e. *
Pecuniæ emi & vendi solent, vnde tractatur. 181. i. c.
Pecunia plaris valet præsens quam absens, & plus in vno loco
quam in alio. 185. 2. d.
P E N S I O, P E N S I O N A R I V S.
Pensionem qui transfuit per confidentiam non incidit in pœnas
latas contra confidentarios. 22. i. c.
Pensio non est beneficium. *ibid.* d.
Pensio remitti potest sine Papæ auctoritate & cum illa redimi.
ibid. e.
Pensio referuata in beneficio à resignante non habente ius in il-
lud non valet. 26. 2. d.
Pensio referuata in beneficio ab eo, qui non habet ius in illo an
valeat dabitur. 26. 2. c. d. e. resoluitur videndam esse supplicatio-
nem. 27. i. a. ea visa resoluitur affirmatiue, propterea quod sufficien-
ter hic defectus in ea expressus fuerat. *ibid.* b.
Pensiones resignantium non desunt valere etiam si resignans ius
nullum in beneficio habeat. *ibid.* 2. a.
Pensiones non sunt beneficia, & inhabilitatus ad hæc, non est inha-
bilitatus ad illas. 28. 1. c.
Pensio 200. scutorum bona fide impetrata super beneficio quod
dicitur valere 300. sed non locatur nisi 273. est valida. *ibid.* 2. a. re-
mitti tamen de pensione potest si numquam plus valiturum est. *ibid.* b.
Pensionis non est capax, qui non est capax beneficij, secundum sty-
lum curiæ. 48. 2. f.
Pensionem integram potest pensionarius à successore exigere,
quamuis eam minueret cum prædecessore pactus fuerit. 95. i. c.
Pensio sine auctoritate Papæ remitti potest, non tamè redimi. *ibid.* f.
Pensio vni referuata ad vilitatem curialis, quomodo possit iure in
alium transferri. 90. 2. a.
Pensio non est ius mere temporale, sed spirituali annexum, quod
supapte natura requirit clericatum, & obligat ad Horas B. Mariæ. *ibid.* d.
Pensio imposta super beneficio, soluenda ei qui non est eius ca-
pax propter leges regni, in quo est beneficiu, quomodo redimi possit
vel non. *ibid.* f.
Pensio an legitime constituta redimi possit sine auctoritate Apo-
stoli, quaritur & resoluitur negatiue. 91. i. c. d.
Pensio non potest constitui sine auctoritate superioris inferioris
Papa sine causa, & constituta à Papa sine causa valet. *ibid.* e.
Pensio sine causa laico constitui non potest à Papa. *ibid.* 2. a.
Pensio est certa portio fructuum ex aliqua causa à beneficio aut
mensa separata. hæc definitio pensionis reicitur. *ibid.* b.
Pensio est ius non temporarium sed spirituale, aut illi annexum non an-
tecedenter sed consequenter instat beneficij. *ibid.* c.
Pensio gratis remitti potest, sed non redimi. *ibid.* e.
Pensionarius habens potestatem transferendi pensionem non po-
test illam in alterum transferre retenta ea ad vitam. 92. i. b. c. d. Hæc
translatio iudicabitur nulla, & nisi auctor obstiterit, similis fuit
iudicata confidentialis. *ibid.* d. Vt huiusmodi referuatio sit valida
Papæ auctoritas est necessaria. *ibid.*
Pensio quæ non datur in titulum, sed in vitam pensionarij non
est beneficium. *ibid.* 2. c. Pensio extincta per translationem, non po-
test reuiscere per auctoritatem priuatam. 93. 2. a.
Pensionis translatio si non valet, non fuit extincta. *ibid.* b.
Pensionem constitutam in pecunia non est tutum soluere per con-
cessionem fructuum ad multos annos. 101. i. d.
Pensio non est beneficium & si facultas ad sit transferendi potest
transferri sub conditione si moreretur. 220. 2. d.
Pensionarius tenetur viuere clericaliter, si tamen habitum dimi-
serit, & ad militiam profectus sit, pensionem non amittit. 143. 2. b.
Pensionarius cui non sufficit ad sustentationem pensio potest ex-
erere officium clericatu compatible. *ibid.* d.
Pensionem accipere à beneficiario qui nondum accepit possessio-
nem beneficij an iustum sit. 166. i. f.
Pensionis ab onere quis potest se liberare relinquendo benefi-
cium. 167. i. a.
Pensio referuata laico super commenda à magno Magistro mili-
tiæ S. Ioannis est nulla. *ibid.* c.
Pensio laico à nullo inferiore Papa constitui potest etiam non
coniugato. *ibid.* d.
Pensio à beneficiario laico solui potest non tamquam debita sed
gratuita. *ibid.* e.

Penionem quam de consensu Prioris & conuentus super bonis Abbatia constituit Abbas eo renanciente non tenetur Prior & conuentus soluere. 169.1.e.f

Penio vendi non potest nec tradi ius percipiendi eam tertio sine auctoritate Papae. 171.2.a

Penio licet non sit spirituale, est tamen annexum spirituali. ibid. b

Penio ultra triennium licet nec beneficium locari potest nisi cum Papae auctoritate. 173.2.c

Penionem assignatam super Cantoria Ecclesiae N. an possit exigere cantoria vacante Penionarius à capitulo vel à singulis respondetur negatiue. 205.1.b.c. & an possit eam petere à successore cantoris & respondetur affirmatiue. ibid. f

Penionarius potest petere à successoribus sui beneficii peniones decursas & non solutas. ibid. 2.b

Penio annuo illo anno quo non nascuntur fructus soluenda non est, sed debet solui pro illo anno alijs sequentibus quibus nascuntur fructus. 205.2.e

Penio haec à cantore statim soluenda non est, donec tot fructus perceperit, vt ex eis eam possit soluere. 206.1.a

Penionis reservationi non consentiens, ob non solutionem non ligatur censuris ante intimationem. ibid. e

Penio obligatum habens beneficium tenetur eas soluere quas eius praecessor non soluit. 206.1.c

Penionarius non potest auctoritate propria capere fructus beneficii, pro penionibus non solutis. ibid. 2.b

Penionarius ea quae reliquit ex sua penione, potest in pia opera & cognatorum necessitates impendere. 218.1.c

Penionem habens super beneficio, tenetur pro rata soluere expensas pro Ecclesiae reparatione factas nisi penio ab omni onere sit libera. 379.2.e.f

Penionem super beneficio suo quis non potest constituere, vel constitutum redimere sine Papae auctoritate. 83.1.f.*

Penio licet non sit quid spirituale, tamen non potest emi neque redimi sine sedis Apost. auctoritate. 89.2.a

Penio est annexa rei spirituali beneficio nempe, & ideo emi non potest. ibid. c

Penionis venditio licet sit simoniaca non tamen inducit excommunicationem. 89.1.d.*

Penio est ius annexum spirituali sicut ius patronatus. 90.1.a

Penionis venditio excommunicationem inducit, quando venditur tamquam medium aut gradus ad acquirendum beneficium. ibi. b

Penionem constitutum super suo beneficio soluendam tertio, vt suam ille resignet beneficium, & promissionem accipiens indemnitate, committit simoniam conuentionalem, quae fit realis si soluatur penionem. ibid. c

PERMUTATIO BENEFICIORVM.

Permutatio beneficiorum valoris inaequalis, in qua minoris valoris beneficium habens dat alteri fructus excedentes valorem fructuum alterius beneficii propria auctoritate est simoniaca. 86.1.b.*

Permutatio beneficiorum est simoniaca facta cum pacto, vt si beneficium aliqua penione grauatam inueniretur, is cuius illud erat ante permutationem eam soluere. ibid. 2.c. sed ante solutam penionem non est realis sed conuentionalis. ibid. d

Permutatio beneficiorum auctoritate episcopi non aliorum inferiorum collatorum fieri debet. 109.2.f.*

Permutatio non fit solo consensu contrahentium, sed rei pro re traditione. 180.1.f.*

PERSONATVS.

Personatus beneficii erectio de qua ibid. non bene fuit facta. 63.2.f.*

Personatus in his erigendis nulla conditio apponi potest, quae non potest apponi in erectione aliorum beneficiorum. 64.1.a

Vide beneficium.

PERTI.

Peritorum consilio qui non acquiescit non potest esse immunis à culpa. 227.2.f

PETITIO.

Petitio iudicialis legitima continere debet, quis, coram quo, quo iure, & à quo, quis petat. 120.2.f

PVS V.

Pius V. bullam de censibus cur condiderit. 103.1.a

Pij V. bulla aduersus Simoniacos pars quae explicatur. 108.1.a.*

Hac bulla non ligat acquirentes beneficium, nec eos quibus per simoniam alterius se ignorant beneficium est acquisitum. ibi. d. Pij V. & Pauli III. bulla contra apostatas de quibus loquatur. 139.1.c

Pij V. bulla qua iubet vt monachi praeter ordinem iuris in aliam religionem translati ad suam reuertantur explicatur. 4.2.c.d

Pij V. bulla de translatis intelligitur de translatis virtute priuilegiorum, non virtute iuris communis. 287.2.c

PLACERE.

Placere alicui vel debere placere id quod fit in materia accepti & dati sunt paria. 215.2.f.*

PLUMBATORES.

Plumbatores bullarum quamuis habitum quemdam ferant, non sunt veri religiosi. 245.1.a. non sunt censendi Conuersi Cistercienses. ibid. e

PLVS.

Plus valere quod agitur quam quod simulato concipitur. R. I. 178.2.d

POENITENTIA, POENITENTIA, POENITENTIA.

Penitentia dispensatio non prodest nisi quoad occulta & in foro conscientiae. 6.2.d.*

Penitentia summa an recte petat libros sui sigillatoris, quaeritur & resoluitur affirmatiue. 120.2.c.d

Abiatio praedictorum librorum an fuerit iniusta quaeritur, & resoluitur. 121.1.a.b

Penitentia non potest aliam praebendam à sua optare. 174.1.f

Penitentia maior tenetur expedire vbi que gratis. 236.1.c.* & nil potest exigere, imo nec sponte datum accipere. ibid.

Penitentia maiori & eius officialibus iniunctum est onus seruandi silentium non minus quam Confessarijs. ibid. d

Penitentia iniuncta & acceptata seruanda est, sed potest mutari ex iusta causa à quolibet confessario. 307.2.b

Penitentia non potest tollere poenam temporariam quae debetur alicui in foro conscientiae. 362.1.a

Penitens confitendo iam confessus & occulta crimina seipsum infamando peccat saltem venialiter. 219.1.e.*

Penitens non tenetur confiteri circumstantiam extenuantem peccatum. ibid. f

Penitentia ab vno simplici confessario imposita ab alio mutari potest. 242.2.c

Penitentiam à superiore impositam ob casum sibi reservatum inferior mutare non potest nisi forte ob necessitatem vel vtilitatem penitentis. 235.1.a.*

Penitentia electus ad formam Concilij, non potest à reservatis absolui. 133.2.b.*

Penitentia maior presbyterica quam poenitentiam erat imponere solitus, an sit iudicialis. 235.2.c.d

Penitentia praetorium non facit fidem de his quae ab eo concessa sunt, nec si daretur, illud valeret quoad forum exterius. 89.2.c.*

Penitentia gratia concessa cum clausula *si occultum* non vitatur si postea reueletur. 105.2.a

POENA.

Poenae priuationis alicuius iuris non est dicenda alicui imposita nisi eam lex expresse ponat. 131.2.f

Poenae canonum praesertim conciliorum solent esse temporales. 132.1.a

Poenae posita pro facto negatiue non incurritur sine monitione. 152.1.f. nisi ei terminus praestigatur. 153.1.d

Poenae à iure vel homine statuta alicui delicto, non remittitur quamuis delicti parrator doleat & restituat. 176.1.f

Poenae impositae contra praesumentem non includit eum qui sine dolo & malitia rem facit. 177.1.e

Poenae aliquo statuto ciuitatis imposita videtur tolli poena communis. 21.1.f

Poenae à duabus legibus diuersis impositae, quando iudex altera tantum punire potest & quando non. ibid. 2.c

Poenae appositae in vno correlatiuo videtur appositae in altero, hoc quomodo verum sit vel falsum. 186.2.e

Poenae non ligat conscientiam antequam infirgatur. 107.2.e.*

Poenae impositae contra malefactorem non debet extendi ad alios iure naturali & diuino. 137.1.b.*

Poenae non debetur in foro conscientiae ante sententiam latam. 117.1.e. sed sic post. ibid. 2.f

Poenae ad contrahendum matrimonium nemo obligari potest. 62.2.a.*

Poenae ipso iure impositae non obligat in foro conscientiae donec à iudice imponatur, sed fallit in multis. 157.2.c.f

Poenae mortis ita sunt exequenda regulariter. 242.1.b.*

Poenae ipso iure incurritur executio non potest fieri ante declarationem validam ei a parte. 246.2.a

Poenae impositae facienti aliquid non ligat conantem facere, si ad factum non est peruentum, nec mandantem vel fauentem. 251.1.f.*

Poenae legis humanae posita contra facientem aliquid non ligat nisi periciatur. 254.1.e

Poenae canonum & praesertim Conciliorum solent esse temperatae, ita, vt non excedant mensuram delicti. 274.2.b.*

POLLEX.

Pollex non est membrum, quo priuatus non est irregularis. 73.2.c eo priuatus nisi magnam inducat deformitatem celebrare non prohibetur, & si sit dubium consili debet episcopus. ibid. d

POLLVTIO.

Pollutio extraordinaria non aequiparatur adulterio in amittendo iure petendi debitum, vel recuperandi amissum. 48.2.b.*

POSSESSORIVM, POSSESSOR, POSSESSIO.

Possessorium peritorio suspensio prius terminari debet. 119.2.e. ad Possessorium retinendum non est remedium iure caesareo sed possessorio. 120.2.d

Possessio non definit esse immemorialis eo quod constat per aliquam scripturam aliquid non fuisse possessum. 137.1.a

Possessio triennis interrupta potest cessante controuersia de nouo inchoari. 141.2.c

Possidere censetur is per quem stat quo minus possideat. 145.1.c

Possessio triennis de titulo colorato facit verum. 165.1.b. incertum. ibid. A

Possessor mala fidei nullo tempore praescribitur. 171.2.f

Possessor in dubio non tenetur id quod possidet indiscussum relinquere. 196.1.e

Possessor bonae fidei facit fructus suos praesertim industrialium. 112.1.c.*

Possessor mala fidei nullo tempore praescribitur. 159.2.d.*

POTESTAS, POTEST.

Potestas laica data est immediate communitati mortalium, ad se gubernandum in hac vita naturaliter: potestas Ecclesiastica à Christo data ad gubernandum se super naturaliter. 113.1.e.f

Potestates duae haec quomodo differant ibi d. f

Potestas laica data est humano generi longe ante Ecclesiasticam. 115.1.b

Potestas saecularis quamuis suprema non potest de iure decimarum statuere. 241.1.c

Potest quis per alium, quod per seipsum potest. 28.2.f.* fallit in multis casibus. 29.1.d. & in cognitione spirituali. ibid. 2.c

Potest quis per alium facere quod potest per seipsum. 212.1.a.*

POTIOR.

Potior qui est tempore, potior est iure. R. I. 93. 2.2. hoc habet locum quando cetera sunt paria. 94.1.e. & quando non est expressum in iure contrarium. ibid. 2.a

PRÆBENDA.

Præbendas duas in vna Ecclesia nemo retinere potest, & prior vacat per ademptionem secundae ipso iure. 162.1.b

Præbendarum duarum similitudinem retentionem sub eodem rectore iura plus oderunt quam duorum quatuor sub diuersis. ibid. c

Præbenda sacerdotalis promotio ante aetatem non danda. 194.2.b.*

PRÆCIPUENS.

Præcipientibus duobus contraria maiori est obediendum. 303.1. quod explicatur de duobus diuersis, non de vno & eodem. ibid. e

PRÆDICARE, PRÆDICATIO.

Prædicare non est actus ordinis facti, & potest committi ei qui non est in sacris. 79.2.f. & contrarium explicatur de iure proprio. 80.1.a

Prædicatio non est de numero officiorum diuinarum quae interdico vel suspensione prohibentur. 272.1.b.*

PRÆDIUM.

Prædium proprium dare in censum annuum in perpetuum cum pacto vt possit tanta pecunia redimi non est prohibitum. 202.2.f

PRÆGNANS.

Prægnans cur non tenetur pati se secari, vt foetus periclitans baptizetur. 139.2.f.*

Prægnante qui cum muliere saltauit, quae post ea abortum fecit, si illa cum alijs saltauerit, non est irregularis. 155.1.d

Prægnanti qui dedit consilium vt abortiret, & media ad abortiendum, abortum non secuto, sed foetu edito quem ipsa mater occidit, quando est irregularis, vel non. 155.2.c.d.*

PRÆLATVS.

Prælatorum eligendi modus vt sint perpetui est aptior quam vt sint ad tempus. 34.1.c

Prælati electio non est facienda de aliquo qui sit de Collegio, ad hoc vt valeat. 35.1.b

Prælati praecipuum non excusat à suspensione & irregularitate. 48.2.a

Prælati quinam in iure vocentur & communi vsu intelligantur. 70.1.f

Prælati Ecclesiae Collegiatæ quando ordinari debeant. 63.1.d

Prælati is inferiendi suo episcopo non excusatur à fructuum perceptione, si res non vtgeat. ibid. e

Prælati Ecclesiae collegiatæ aequiparatur abbati. 90.1.b

Prælati cum conueniunt conuentionaliter alijs honor exhibendus quam cum aliter. 91.2.b

Prælati est cuius ciuitatis cuius est Ecclesia. 93.1.c

Prælati alienans male bona Ecclesiastica non potest petere nec acceptos fructus eorum. 171.1.c. tenetur ea recuperare, & rationem Deo reddere & de fructibus eorum. ibid. d

Prælati omnis de crimine sui nouitij regulariter non potest cognoscere nisi statuto & consuetudine. ibid. f. contrarium videtur verius. 118.1.a

Prælati cognoscere potest de delicto sui nouitij si competit ei iurisdicchio cognoscendi, de crimine depositionis digno iure speciali. 118.1.c

Prælati & alij superiores possunt agere pro iuribus suorum monachorum. 120.2.d

Prælati qui non admittunt iustas appellationes suorum subditorum iniuriam agunt, & iniuriam qui detinent. 139.1.c

inter Prælatum & conuentum fieri potest bonorum diuisio, sed ea est reuocabilis à prælato seu abbate. 347.2.c

Prælati potest obligari monacho obligatione naturali ex pacto & contractu descendente. 348.1.d

Prælati Papa inferior non potest concedere subdito vt quingen-

tos aureos firmiter habeat. ibid. 2.c

Prælati potest differre professionem nouitij iudicati idonei post probationis annum. 260.1.c

Prælati inferior Papa potest conferre facultatem transeundi ad ordinem parum. 277.1.d

Prælati eicere potest ex ordine eum quem scit nulliter professum. 287.2.c

ad Prælatum & conuentum simul spectat resutare eos qui volunt religionem ingredi, sicut & admittere. 318.1.d

Prælati qui Canonice regularem fugientem, & ad Papam litteras deferentem incarcerationem nullam censuram & poenam incurrit. 349.1.b

Prælati potest litteras etiam ad Papam directas sui subditi aperire. ibid. e.f

Prælati Ecclesiae fundatori potest apponere aliquas condiciones in signum gratitudinis. 355.1.b

Prælati regularium conferendo beneficium inhabili non cum eo dispensant etiam si sciant eum esse inhabilem. 45.1.f.*

Prælati regularium exemptionem possunt vt iurisdicchio criminali in suos non requisito episcopo. 204.2.d

Prælati regularium non possunt dispensare cum suis in irregularitate homicidij voluntarij virtute priuilegij Eugenij III. 145.1.f.*

Prælati qui habent iurisdicchioem quasi episcopalem possunt exercere in suos subditos ea, quae episcopi in suos. 211.2.c.*

Prælatum qui scit non esse verum ob defectum tituli non tenetur ei obedire. 258.1.c.*

PRÆMONSTRATENSIS.

Præmonstratensi ex ordine ad Cisterciensem quis transferri potest peccata & non obtemperantia. 275.2.a

PRÆPOSITVS.

Præpositus S. Mariae de Scala qualis describitur, an debeat habere praesentiam in processionibus, quaeritur & resoluitur affirmatiue. 90.2.b.c. eius præpositi prærogatiue. 91.1.f

Præpositus Ecclesiae Cathedralis in carcere ob suspicionem homicidij detentus an lacrarum possit omnia quae canonice praesentes percipiunt, quaeritur & affirmatiue resoluitur. 148.1.c. d

PRÆSCRIPTIO.

Præscriptio immemorialis liberat ab obligatione iuris. 32.2.f. sed hoc intelligitur quando ius naturale non obuiat eis. 83.1.c per Præscriptionem minorem 40. annis res Ecclesiasticae non perduntur. 93.1.d

in Præscriptione longi temporis requiritur titulus in præscriptione longissima, nullus. 133.2.a

Præscriptio mala fide iure canonico nulla est. ibid. b

Præscriptioni successoris non nocet mala fides praecessoris, nolen- tis vt accessione possessionis illius. ibid. c

Præscriptionem non causat possessio immemorialis, si praecessor mala fides. 136.2.f

PRÆSENTATIO.

Præsentatio nulla est minoris septennio ad simplex beneficium & institutio. 62.1.a

Præsentatio ad beneficium curatum & institutio ante 23. annum est inualida. ibid. d. e. sic possessionem capiens intrusus est. ibid. f. remedium horum omnium. ibid. 2.a

Præsentatio ad beneficium institutio differri potest, etiam maiori tempore quam si collatio esset libera. 260.1.d

Præsentatio vniuersi ordinis religiosi ad abbatiam alterius ordinis non est iudicialis sed tolerabitur. 275.1.f

Præsentatio facta ab excommunicato declarata non valet. 311.2.d

Præsentare valide potest is, qui bona fide possidet ius patronatus, vel beneficium cui ius praesentandi annexum est, secus mala fide. ibid. f

Præsentare debet patronus Ecclesiasticus digniorem, sed ex duobus aequè dignis illi cui gratificari voluerit. 351.2.d

Præsentationi consentire differit à præsentatione. 353.1.f

Præsentans ad beneficium cum pacto vt nisi praesentatus intra tempus prosequatur suam praesentationem liceat ei contrahentem praesentationi, non est simoniaca. 64.1.c.*

Præsentans praesentatio ius suum non prosequente potest alium praesentare. ibid. 2.d

Præsentatio simoniaca gratiam subsequutam annullat. ibid. f

PRÆSTATIO.

Præstatio certa communis N. an possit exigi à D. N. quaeritur & resoluitur affirmatiue. 135.1.c. d

Præstatio annua alicuius rei praesentis non inducit obligationem. ibid. e

Præstatio annua soluta decennio inducit praesumptionem pro iustitia exigentis. ibid. 2.a

Præstationes annuae per 40. continuatae producent ius petendi eas in futurum. ibid. b

Præstationes & seruicia quae iure communi non debentur, praesumuntur indebite soluta hoc quomodo intelligendum. 135.2.c

de Præstationibus annuis quas D. N. percipiunt, quid tenentur in conscientia credere. 136.1.b.c

Præstatio quae iniuncta sit. ibid. e

Præstatio annua vitalicia valet ad minus quintuplum eius quod est quotannis praestandum. 193.1.b

Præstatio in collatione beneficiorum per consuetudinem imme-

morabilem fieri solita, potest probari per quacumque iustam causam. 39.2.c.

PRÆSTIMONIA.

Præstimonia sunt beneficia. 157.1.d

PRÆTERITA.

Præterita perfecte acta non tolluntur per dispensationem sequentem etiam si effectus eorum pendeat à futuro euentu. 45.2.c.*

PRECATOR, PRECES.

Preceptor mendax carere debet impetratis immo & puniri. 24.2.f

Preces principis nudæ non sunt iusta causa dispensationis, nisi fundentur in iusta causa. 39.2.c.*

Preces quibus rogatur collator beneficij non inducunt simoniam, quando subest debita causa. 69.2.c

Preces leues alicuius viri gregarij sunt graues respectu alicuius viri magnæ auctoritatis. 37.2.d.*

PRESBYTER, PRESBYTERALIS,

Presbyterica.

Presbyter qui vovit fieri tenetur adimplere votum. 314.1.b. potest tamen illud ab ordinario ritè commutari, quamuis illud votum continentia includat. ibid.c

Presbyterio pauca æquæ bona excepta religione reperiuntur, vnde ad illud commutandum votum causa iusta requiritur. & quæ illa. ibid.d

Presbyteralem habitum gestare, & presbyter fieri qui vovit prius statim adimplere tenetur, posterius autem differre potest, nisi dispensetur. ibid.2.a

Presbyter fieri qui vovit, si commutatio facta fuit, debet esse iusta alioqui votum tenet. 314.2.d.e. potest tamen expectare tempus 25. annorum si nondum illud attigit. ibid.f

Presbyteri Neapolitani quomodo singuli teneantur solvere singulos aureos ducatos vel non. 162.1.c.d

Presbyteris quanta corporis & anime munditia conueniat. 323.2.a

Presbyteris continentia iure humano tantum inducta est. ibid.c

Presbyteri simplices possunt sacras vestes exceptis corporalibus benedicere. 365.1.f

Presbyter Ecclesiam pollutam si nondum est consecrata potest expiare. ibid.2.a

Presbyteri ne vestes sacras benedicant consuetudine inductum est, sed non ornamenta altarium. ibid.b

Presbyteri obligantur ad dicendas preces quæ sunt in Missali dum induuntur sacris vestibus. 166.1.c

Presbyter quando eos omittendo peccat mortaliter vel non. ibid.2.c

Presbyter doctoratum in iure ciuili etiam sine licentia episcopi assumens nullam penam incurrit, peccat tamen illum capiens sine sufficienti scientia. 382.2.d.e

Presbyterica quæ sit à iure imposita penitentia. 23.2.c.*

Presbyter atque iure diuino absolueri potest quemcumque à quibuscunque peccatis. 236.2.e

Presbyterum qui occidit subito cum vxore inuentum non est excommunicatus, sed si maturo consilio id faciat. 255.2.a.b.*

Vide sacerdos.

PRETIUM.

Pretium rei ideo maius non est, quia ex ea magna peruenit ad emptorem utilitas, sed quia venditor magnam perdit commoditatem. 179.1.a

Pretio per arbitros æstimando emens aliquid, si postea conueniat, vt ei pretio aliquid addatur sit iniusta venditio. 187.1.a

Pretium rei minuit pactum de retrovendendo & magis si addatur aliud pactum delocando venditori. ibid.d

Pretium debet dari quoad conuentionem in pecunia, sed non quoad solutionem. 194.2.b

Pretia locationum soluenda tempore sedis vacantis ob fructus quæ sitos tempore vitæ præcessoris debentur præcessori. 219.1.a

Pretium, rei venditæ debetur venditori, & res vendita emptori. ibid.b

PRIMICERIALVS.

Primiceriatus non est extinctus etiam si per Papam vnitus sit mensæ capituli. 174.1.a

Primiceriatus durante decanatus non est secunda dignitas post episcopalem. ibid.c

Primiceriatus ille nunquam vacat. ibid.d

PRIMOGENITVS.

Primogenitus dicitur qui primus natus est, siue postea alius nascatur siue non. 93.1.b

PRINCEPS.

Principem suis ipsam legibus obtemperare est æquum. 101.1.d

Principi quod placuit legis habet vigorem in his quæ libera sua potestate subiiciuntur. 121.1.f

Principes nisi beneficijs creuerint, nihil se prestitisse putant. 122.1.b

Principes & monarcha sine aliqua legis cognitione potest suæ legi derogare. 153.1.f

Principes voluntates postremas suorum subditorum mutare potest, sed id sine iusta causa fieri non potest. 155.1.e

Principis est eudere monetam, & illius præsum statueri. 183.2.d

Princeps potest priuos cogere ad rem propriam vendendam propter publicam utilitatem maxime ob Ecclesiæ commoditatem. 188.1.f

Principum beneficia perpetua esse decens est, sed reuocari tamen ab alio qui concessit possunt. 230.1.d

Princeps non potest priuare subditum suum bonis suis sine iusta causa vel sua culpa. 163.1.c

Principes illi habent regalia à quibus non appellatur & hi possunt gabellas nouas imponere. 164.1.c

Princeps aliqua de causa peccata mortifera fieri notorie & publice permittere potest. 186.2.d.*

Princeps etiam ecclesiasticus non potest permittere aliqua peccata cum participatione lucris. 187.1.d

Princeps secularis sine permissione Papæ potest permittere ludicis in suis terris habitantibus mediocres vsuras exercere. ibid.2.c

Principi plurimis intenti facilius subripitur, quam alteri. 263.1.c.*

PRIOR, PRIORATVS.

Priores plusquam tres de vna natione assumi statutum definitis est iustum. 17.1.d.e

Priores indigni nunquam sunt eligendi, & si indigni eligerentur huius statuti causa, effect relinquendum. ibid.f

Prior habens curam animarum exercendam per alium non tenetur intra annum sacerdotio insigniri. 39.1.d

Prioratus cui annexa est cura exercenda per se & cui exercenda per alium valde differunt. ibid.e

Prior Ecclesiæ collegiatæ habens dignitatem vel canonicatum in cathedrali non debet præcedere alias dignitates in choro & capitulo, sed alij in locis. 89.2.c. & 90.1.b

Prior regularis licet nullum dominium bonorum habere possit, administrationem tamen eorum habere potest. 127.1.f

Prior qui de duabus partibus bonorum, quas Titius eius nomine administrabat disposuit, dum moreretur, tertiam ipsi Titio donasse præsumi non debet. ibid.2.b.c

Prioratus multæ Ecclesiæ seculares appellantur. 154.2.c

PRIVANDVS.

Privandus ve sua nemo est antequam audiatur. 121.2.a.b

PRIVILEGIUM.

Privilegia non extenduntur extra personam vel casum proprium. 49.2.b

Privilegium vt operetur aliquid contra ius commune satis est, in reliquis restringendum. ibid.d

Privilegium concessum personæ non egreditur illam, & onus impositum personæ non egreditur illam. 283.2.c

Privilegiolorum derogatio cum fit per viam legis clausula generali contenta est. 248.1.d

Privilegij vim habet consuetudo immemorialis. 250.2.a

Privilegium dato aliquo quod operetur non debet ad aliud extendi ad id in quo inuenitur eadem ratio. 274.1.b

Privilegium personale sequitur personam & extinguitur cum ea. 303.2.c

Privilegio concedi potest, quod iure communi conceditur. 339.1.e

Privilegia dato aliquo quod operentur sunt restringenda. 179.1.e

Privilegium personale non extenditur ultra proprietatem verborum. ibid.2.b

Privilegia concessa miserationis, pietatis, & alimentorum causa non tolluntur per derogationem generalem. 202.1.e.*

Privilegium si allegetur accedente immemorabili possessione censetur probatum. 205.1.f

Privilegia dato quod aliquid operentur sunt restringenda quæ scilicet sunt odiosa non fauorabilia. 207.1.e. & in quibus non est eadem ratio. 208.1.c

Privilegij tenor seruandus non extendendus. ibid.2.f

Privilegium magis est restringendum quam lex & strictius interpretandum. 211.1.e.*

Privilegium non nocet ei contra quem conceditur donec ei intimeretur. ibid.

PROBATIO.

Probationis annus in religione debet esse continuus. 251.2.e. & in legitima ætate continuatus. 252.2.a

Probatio dubia non reuelat communiter, sed fallit quando in vtroque intellectu concludit. 164.2.b.*

PROCEDERE.

Procedendi legitime quæ viæ sint, & quibus modis quis conueniri possit. 55.1.d.*

PROCVRATOR.

Procurator legitime constitutus potest agere illa ad qua est constitutus. 39.1.b

Procurator episcopi qui loco illius interesse Concilio potest, & si alij voluerint etiam decidere, non debet præcedere abbatem. 92.1.b

Procurator item abbatis post abbatem sedere debet. ibid.d

Procurator pro utilitate mandantis mutans non obligatur. 97.2.c

Procurator ratione societatis constitutus societatem obligat. 99.2.a

Procuratoris mandatum expirat morte concedentis, & beneficiarij lite contestata. 129.2.e

Procurator dominus litis cum sit, fit solum quoad non requiritur speciale mandatum. ibid.

Procurator non tenetur monere principalem agentem de defectu quodam in gratia impetranda omisso. 78.2.c.*

Procurator cui mandatum est, vt pecunias Romæ accipiat ad cambium ad expedienda aliqua negotia an possit ea à se accipere & premium cambij exigere quæritur & resoluitur. 185.1.b.*

Procurator lucrum hoc capere non potest ratione lucris cessantis, sed per viam contractus emptionis quo præsentis pecunia absens minoris emitur. ibid. d. & quibusdam aliis modis. ibid. e

Procurator hic potest accipere quantum campfor iuste potest accipere. 186.1.b

PRODIGVS.

Prodigo & dissipatori non est ipso iure bonorum administratio interdicta sed interdenda. 171.1.e

PROFESSIO, PROFESSVS.

Professio tacita per gestationem habitus indistincti quando fit. 107.1.b

Professio tacita fit per gestationem habitus, quia qui post annum gestat habitum præsumitur habere animum profitendi. ibid. c

Professionem non vitiat in religione militari anni nouitiatus omisso. 167.2.c. A

Professio quæ ob metum est nulla per ordinis susceptionem vel alia non ratificatur. 105.2. b

Professio eius mulieris quæ à perpetuo carcere liberata est, si fieri vellet monacha est valida. ibid. f

Professio ante 16. annum in qualibet religione facta est nulla. 106.1.e. & ante annum nouitiatus expletum. ibid. f

Professio ob metum etiam reuerentiam est nulla. ibid.2. a

Professio excommunicati & ad ratiocinia obligati valet. 242.1. f

Professionem faciens secundum aliquam regulam approbatam tria vota facit paupertatis, castitatis & obedientiæ. 246.2. d

Professio nulla ante annum probationis valet. 248.1. c. Professio tacita quando fiat. ibid. f

Professio tacita non tollitur per renunciationem beneficij. 249.1. f

Professio tacita fieri censetur, vbi regularis habitus semper defertur, licet expressa nunquam emittatur. ibid. 2. d

Professio nulla potest esse vera sine animo profitendi coram Deo. 250.1. e

Professio tacita supplet expressam, & professio tacita fit per delationem habitus tempore legitimo sine protestatione contrarie voluntatis. 250.2. c

Professio eius non est valida qui decem menses in vno cœnobio fuit, & postea aliud ingressus post 2. menses professus est. 251.2. d. e

Professio non fit ante 16. ætatis annum. 252.1. f

Professus nemo fit per sacram ordinationem, nec quod quis se immisceat actibus professorum. ibid.2. d

Professus est tacite qui duos annos continuos habitum tulit in Conuentu fratrum conuenualium. 253.1. c

Professus tacite exipere potest vt expresse profiteatur. ibid. d. v. de Minoribus Professio tacita non fit si expresse vel tacite conuentus nouitio dicat eum non futurum professum donec expresse profiteatur. ibid. 2. a

Professio ante 16. annum est nulla, & non validatur per aliquorum annorum in ea religione mansionem. 254.1. d. sed in foro exteriori post quinquennium à susceptione habitus nullus auditur qui Professionis nullitatem vult opponere. ibid. e. ante quinquennium iustè impeditus, post illud potest restitui ad Professionis nullitatis probationem. ibid. f

Professio eius qui ante 15. annum vel post ingressum religionem anno 16. facta, valida est iure communi. 254.2. f. sed an sit valida in religione vbi statutum est, ne professio fiat ante 18. annum non asseritur. 255.1. a

Professio inualida non validatur per sacram ordinationem neque per admissionem ad actus professorum. ibid. b

Professio sic inualida non ratificatur per consuetudinem religionis, qua ita possessi tolerari solent. ibid. d

Professio ne fiat ante annum probationis completum statutum est in fauorem potius priuatum quam publicum. 255.2. d

Professio, est contractus quidam obligatorius ex parte religionis & religiosi. 256.1. c

Professio vt non valeat nullum Capitulum generale statuere potest, si iure communi illa valitura esset. 257.1. c

Professionem expressam annullat defectus consensus & multo magis tacitam. 257.2. c

Professio nulliter facta non ratificatur per consensum profitentis, neque per admissionem ad actus professorum. 258.1. d

Professio ante 16. annum non valet nec ratificatur per perseuerantiam in religione, nisi sciens eius valorem nullum eam ratificet. ibid. 2. c

Professiones tacitas Concilium Tridentinum non tollit. 259.1. f

Professio in vno monasterio post sex menses facta non valet, etiam si in alio monasterio eiusdem ordinis, sine licentia dimissus sex alios menses manserit. ibid.2. d. e

Professio consensus non est alicuius religionis, qui virtute alicuius breuis transtulit ex vna religione in aliam. 260.1. a

Professio facta ante annum probationis expletum, ab eo qui ignorabat decretum Concilij Trid. est nulla. ibid.2. b

Professio facta purè eo momento quo fit valet, aut non. 261.1. a

Professio eius qui sex menses in cœnobio vixit, & sex alios menses alibi cum debita licentia an sit nulla quæritur & resoluitur affirmatiue. 261.1. d. e

Professio ante 16. annum, & ante probationis annum completum

facta est nulla. 262.2. b

Professus tacite non est, qui per annum integrum intra monasterium, vel extra de licentia habitum non gestauit. ibid. c

Professionem nouitiorum Ecclesiæ Cathedralis regularis recipere aliquando ad episcopum, aliquando ad Capitulum spectat, & tunc quid faciendum. 263.1. c. f

Professionem recipere magis spectat ad Abbatem, quam ad conuentum de iure. ibid.2. b

Professum facere non potest, nec solus Abbas, nec solus conuentus, quando ad vtrumque hoc spectat. ibid. e

Professus religiosus vt quis sit quid facere debeat. 265.1.a. b

Professionem facere in manibus episcopi non sufficit. ibid. d

Professio facta in manibus eius, qui non potest incorporare religioni, eius nomine recepta qui potest incorporare est valida. 265.2. a

Professio tacita per delationem habitus non fit, nisi tria concurrant. ibid. d

Professio facta in ordinibus non mendicantium ante probationis annum completum ante Concilium valida. 267. d

Professionem intra annum & post cenam faciens mortaliter peccat, cum professio sit actus heroicus. 268.1. d

Professionis schedulam legens absque animo profitendi, non est vere professus. 268.1. d

Professionem nullam videtur approbasse qui est virtute illius ordinibus sacris insignitus, & diu prælatus fuit. ibid.

Professus non est qui fictè religionem ingrediens post 13. menses ex ea egreditur. 268.2. b

Professio facta causa habendi beneficium est valida. ibid. e

Professio facta per dolum in vtroque foro valet. ibid. f

Professio non potest consistere sine animo se obligandi Deo & religioni. 269.1. b

Professio facta ab eo qui Gallico morbo laborat eo tacito est nulla per statutum religionis, & valet per ius commune, potest tamen professus is à superiori puniri. ibid.2. f. exire tamen ipse sine licentia non potest, si professio valet. 270.1. a

Professio ob defectum consensus nulla eo adueniente censetur valida. ibid. 2. d

Professionem nullam non reddunt deceptio & dolus. ibid. e

Professio ante annum probationis facta in quocumque ordine post Concilium nullius plane effectus etiam si sit de consensu partium facta. 276.2. a. b

Professus non est qui genere cum esset Iudæus protestatus est se talem non esse, cum aliter esset ad professionem reuocandus. 287.2. a

Professio nulla in foro poli eget declaratione in foro fori. ibid. b

Professio expressa quatuor requirit & quæ illa & tacita etiam & quæ illa. 288.1. e. f

Professio quæ inualida & I. ante annum 16. II. ante annum probationis expletum. III. metu facta etiam reuerentia. ibid.2. a. b

Professio nulla non ratificatur nisi ab eo qui eam nullam esse scit. ibid. c

Professio tacita non fit per annum gestationem habitus ab eo qui semel expresse professus est. 288.2. d

Professio tacita valida vt fit quid requirit. ibid. f

Professio inualida quomodo fiat valida. 289.1.a. Professionem inualidam qui fecit, & non solum eam non ratificat, sed exit, & ducit vxorem est tutus in conscientia. ibid. b. & scandalum inde ortum est scandalum puillorum & postea Pharisæorum. ibid. e

Professio metu reuerentia facta est nulla & ante annum nouitiatus completum post secundam habitus sumptionem si bis sumptus est. 290.2. d. e

Professio eius cuius vxor publice adulterata est tacito matrimonio valet. 293.1. a

Professio bigami coniugati cuius vxor adulterata est publice valet, nisi constet aliter. 294.1. c

Professio regularis tollit irregularitatem ex defectu natalium ortam quoad ordines, non quoad dignitates. 45.1.e. * Vide regulares, monachus, &c.

PROHIBITVM.

Prohibito vno videri prohibitum illud quod est præambulum ad illud in quo eadem ratio militat. 159.1.a. *

PROMISSIO, PROMITTENS.

Promissio legitima & deliberata absque metu facta est seruanda. 97.1. b

Promissio facta iusto metu non rescinditur. 105.2. f

Promissio generalis sola intentione illicita non includitur sub extrau. Gregorij XIII. 248.1. c

Promittens etiam absens pro strenua sollicitatori

Præmittit Deo mori in religione, qui dixit vult religionem. 309.1.b.
 sed potest ingredi quam voluerit. *ibid.* d.
 Promissio facta Sancto de aliquo bono non est votum sed materia voti, hoc quomodo sit intelligendum. 309.2.b.
 Promittere Deo in manibus alicuius hominis quod faciet aliquid boni, & promittere homini quod faciet idem bonum differunt. *ibid.* c.
 Promissio generis, aut non valet, aut ut valeat debet habere fines certos. 315.2.c.
 Promissio qui duo alternatiue, tenetur alterum illorum adimplere. 317.2.c.
 Promittens mulieri præsertim virgini ducere illam in uxorem, etiam absque animo decipiendi tenetur illam ducere. 12.1.c.*
 Promissio geminata plurimum operatur. 13.2.c.
 Promissio rei quæ iure impleri non potest, non valet. 34.1.a.*
 Promissio rei factæ non valet, nisi addituramentum & conditio, si ex privilegio res fieret profana. *ibid.* 2.c.
 Promissio post tres annos facta resignanti ad inopiam redacta, opus caritatis non confidentia est. 100.1.c.*
 Promissio per verba iactatoria & generalia facta non obligat. 102.2.a.
 Promittens dare curiali aliquid pro gratia apud Sed. Apost. impetranda non acceptanti promissionem, nisi pecunia deponatur non excommunicatur ratione pacti, sed sic ratione promissionis. 146.2.d.e.* sed excusatur ratione ignorantie. 147.1.c.
 Promissionis mediator qui diceret 100. scuta amicus meus dabit, &c. non incurrit excommunicationem. *ibid.* 2.d.e.

PROPOSITVM.

Propositum intrandi religionem etiam firmum non est votum. 168.2.e.
 Proposita quælibet frequenter iterata voto non æquipollent. 307.2.a.
 Propositum nullum quamlibet firmum nec deliberatio quamlibet resoluta efficit votum. *ibid.* e.
 Proponere intrare certam religionem non est vouere. 308.2.c.

PROPRIVM.

Proprium quod regulares habere vetantur quale sit. 346.1.f.
 Proprium ad habendum religiosæ Papa dispensare non potest, sicut potest ad votum castitatis. *ibid.* 2.a.
 Proprium improprium i. administrationem aliquam bonorum pecuniariorum regulares habere possunt cum licentia. *ibid.* b.
 Proprium quomodo regulares de sui Superioris licentia habere possint, probatur ex iure. 347.1.d.e.

PROTESTATIO.

Protestatio animi declaratoria operatur, vt actus dubij eâ sequentes intelligantur secundum illam. 162.2.d.
 Protestatio facta contrario tollitur. 267.2.f.
 Protestatio animi declaratoria etiam si sit facta contraria iuuat. 126.1.f.*

PROVINCIALES.

Provinciales dicuntur non qui ex provincia sunt oriundi sed qui incolunt provinciam. 16.1.a.

PROXENETA.

Proxenetæ ne ultra pretium iustum recipiant remedium. 185.2.f.
 Proxenetæ qui a mercatore plus accipiunt quam sibi debeatur eo quod metuat ne ducatur ad alios mercatores aduenas non peccat. 185.2.d.
 Proxenetæ quando ad restituendum tenentur quod accepit ultra iustam mercedem a mercatore & quando non. 186.2.a.
 Proxenetæ vel mediator non tenentur mandato vel obligatione descendenti ex contractu, qui sit inter partes ep. mediante & consulente. 247.2.c.*

PUBERES.

Puberes qui iam sint, etiam si ad pubertatis annos non peruenerint. 16.1.f.*

PUBLICA HONESTAS.

Publicæ honestatis impedimentum oritur inter cognatos sponsi cum sponsa maxime si sit nubilus. 77.1.d.* & inter consanguineos sponsæ cum sponso. *ibid.* e. de hoc impedimento quidam statuerit Concilium Tridentinum. *ibid.* f.
 Publicæ honestatis impedimentum manet vt erat ante Concilium in matrimonio rato & non consummato, quod quidam sponsalia de presenti vocant. *ibid.* 2.a.
 Publicæ honestatis impedimentum quomodo differat ab impedimento affinitatis. 31.2.a.

PVER, PVELLA.

Puer qui desperatione motus ingressus est monasterium, & post multa professus est, verereligiosus est. 162.1.a.b.
 Puellam emississe votum ingrediendi religionem non præsumitur eo quod parentes eius eam in consortium monialium inducant. 267.1.e.f.

Puellam ingredi monasterium cogens vsque ad ætatem nubilem est excommunicatus per Conc. Trid. 344.2.a.b. si tamen per ignorantiam legis obscura hoc fecerit neque peccauit mortaliter neque excommunicatur. *ibid.* e.

Puella iudicatur inops cui pater reliquit testamentum 100. florenos in auro quamuis certo speraret matrem & executores longe plura ei duros. 30.2.b.c. & dispensatio quæ obtrahitur vt ea de causa nubere consanguineo iudicatur valida. *ibid.* d.e.
 Puer qui ludens cum alio ludo lapidum eum occidit quomodo sit irregularis. 140.2.a.b.*
 Pueri coquina iussu eo qui deferentes donaria amicis ipsius inuito domino peccantes non sunt absoluedi nisi velint desistere. 159.2.d.

PVPILLVS.

Pupillus proximus pubertati contrahere potest & contrahendo obligari. 14.2.d.*

PVRGATIO.

Purgatio canonica fit cum iuramento & tollit infamiam & suspicionem præcedentem. 213.2.c.*
 Purgatio de vehementi non est abiuratio sed iuratoria cautio. 214.1.a.
 Purgare se & velle se purgare purgatione vulgari graue peccatum est. *ibid.* c.

PVRGATORIVM.

Purgatorij à pœnis an citius liberetur qui legauit 100. missas si illæ citius dicantur, vel tardius si tardius, concluditur tardius. 237.2.a.b.*
 in Purgatorio nullum est meritum nec demeritum, sed sic remissio peccatorum. *ibid.*
 in Purgatorio debitor non manet donec eius debita soluantur, sed fieri potest, vt ob non solutionem retardetur. 237.2.f.*

PVRITAS.

Puritatis conscientie non deesse debet discretio rationis. 28.1.a.

Q

QVÆ.

QVÆ per accidens ac minus principaliter contingunt, non sunt attendenda. 158.1.b.

QVÆSTORES.

Quæstores S. Antonij non prohibentur à Conc. Trid. pro se & suis agrotis elemosynas quærere. 238.1.c.d.*
 Quæstorum abusus in Concilio damnantur. *ibid.* 2.c.f.

QVALIFICATVM.

Qualificatum cum quid requiritur, non sufficit illud esse simplex. 51.2.d.
 Quod probatur multis exemplis. *ibid.*

QVILIBET.

Quilibet præsumitur se suosque magis diligere quam extraneos. 166.1.b.

QVOD.

Quod tibi fieri non vis alteri ne feceris, explicatur. 188.2.b.
 Quæ tibi fieri nolent multi aliis faciunt sine peccato. 189.2.a.
 Quod semel placuit amplius displicere non potest. 347.2.b.

R

RAPTOR, RAPTVS.

RAPTOR non est quem virgo sequitur, licet eam stupret. 156.2.c.
 Raptus penam non incurrit, qui virginem stuprat, si eam alium in locum non transferat. *ibid.* f.
 Raptus non committitur sine violentia. 157.1.a.
 Rapta dicitur, quæ contra voluntatem patris ipsa volente à domo abstracta fuit. *ibid.* d.
 Raptor non potest raptam ducere, nisi fuerit ab eo separata, & in tuto loco posita. *ibid.*
 Raptus non potest esse sine violentia, quæ tamen attulisse censetur qui per munera à domo patris abduxit. *ibid.* 2.b.
 Raptus in infamia qui vult dispensari, non debet exprimeri incestum cum rapta commissum. 158.1.a.
 inter Raptum & raptam sunt ne prohibita sponsalia, quæruntur & resoluitur. *ibid.* f.2.a.
 Raptoem inter & raptam cur matrimonium non esse Concilium Tridentinum statuerit. 158.2.d.c.*

RATI HABITIO, RATIFICATIO, RATUM.

Ratibatio retrotrahitur & mandato comparatur. 99.2.f.

Ratificatio

Ratificatio actus iure inualidi vt teneat, necesse est vt illum exercens sciat illum esse nullum & postea illum exercat. 104.1.c.
 Ratificare actum metu factum quis non videtur, quoties alia causa quam ratificandi actum occurrit. *ibid.* f.
 Ratificatio habet locum in delictis etiam in simonia. 63.1.d.*
 Ratum habere non potest quis quod non est gestum suo nomine. 265.2.b.

REDITVS.

Reditus suos facile recuperabiles Dominus vel collegium alicui dare cum pacto, vt collector eorum ei aliquid soluat vsura est. 179.2.c.d.
 Redituum istorum collectori debetur merces iure naturæ. *ibid.* e.

REGES, REX.

Reges nostri sæculi non habent maiorem potestatem quam habuerunt illorum prædecessores ethnici. 113.2.b.
 Reges subditi sunt pontifici quoad ea quæ pertinent ad religionem, & ad suam suorumque salutem. *ibid.* c.
 Rex nullus potest ea conferre quæ sunt Ecclesiasticæ potestatis. 114.1.f.

REGRESSVS.

Regressus in pristinum ius est valde fauorabilis. 277.1.d.*
 Regressum habens si vigore regressus beneficium adipiscatur, & illud denuo resignet, non habebit amplius regressum. 74.1.a.*

REGVLA, REGVLARIS.

Regula nulla est tam generalis quæ non patiatur aliquam exceptionem præter vnam. 132.1.b.
 Regularis non mutat statum legitime parochiam accipiendo. 151.2.a.
 Regularis residens in sua parochia, debet obedientiam episcopo non prælato. *ibid.* b.
 Regularis superat rectorem statu & officio. *ibid.* d. Regularis potest dare de rebus monasterij cum licentia expressa vel tacita superioris. 153.1.a.
 Regulares post Conc. Trid. an possint celebrare tempore interdicti in festis suorum Sanctorum, &c. quæruntur. 102.1.b.c. asseritur non posse, & illorum privilegia nihil in hac re illis prodesse. *ibid.* 2.a.
 Regulares qui ante Conc. nimis laxè vivebant, post illud possunt ad seruandam suam regulam compelli. *ibid.* 2.b.
 Religiosi sunt parochorum coadiutores, & sic interdictum, quod illi seruare debent seruare. *ibid.* c.
 Regulares habentes beneficia non tenentur communicare suis conuentibus eorum fructus. *ibid.* f.
 Religiosorum exemptorum & non exemptorum differentia, & vt episcopi de exemptis cognoscere non possint per Concilium. 104.2.d.
 Regulares an possint virtute Iobæi confiteri sacerdotibus approbatis secularibus quæruntur & resoluitur. 206.2.c.f. sed hoc limitatur. 207.1.f.A.
 Regularis exemptus non potest se subdere alteri prælato sine sui superioris licentia, sed fallit in eo, cui secundum ius antiquum subest. 207.1.b.*
 Regulares debent examine prænio ab episcopis ordinari. *ibid.* 2.e.
 Regularis privilegium habens audiendi confessiones, & illud amittens per bullam Cruciatæ, quando tenetur ipse accipere bullam, vt possit suo privilegio gaudere, & quando penitentes. 208.2.e.
 Regulari translati concessa à Papa disponendi licentia de bonis quæstis extra monasterium comprehendit donationes inter vivos factas in vsus pios. 217.1.a.b.
 Regularis translatus ad beneficium sæculare desinit esse subiectus ordini suo. 223.2.c.
 Regulares exempti non subfunt episcopo ita vt possint sine eius consensu sepulturam dare. 234.1.e.
 Regulares exempti episcopus excommunicatos denunciare non debet etiam si id fecerint per quod excommunicatio incurritur. 242.2.f.* sed à Penitentiario maiore etiam factum sit notorium in foro conscientie absolui possunt. *ibid.* 243.1.a.
 Regulares quibus sub pena excommunicationis vetitum est ad quædam moniales scribere, si vnus ex eis scripserit, & litteræ ad Monialem non peruenerint non est excommunicatus. 251.2.c.d.
 Regularis potest transire ad arctiorem petita licentia sed non obtenta. 272.1.a.
 Regularis vt possit transire ex vna religione in aliam plura requiruntur in foro interiori quam exteriori. *ibid.* e.
 Regularis nihil vilo modo proprium habere potest. 273.1.e. & quicquid quærunt, deo, sedi Apostolicæ, & suæ religioni quærunt. *ibid.* f.
 Regularis translatus ad aliud monasterium nihil potest ad illud transferre, nisi quantum ei sedes Apost. permiserit. *ibid.* 2.a. vestes solas & inutilia quædam scripta & reliqua quæ priori suo prælato non ingrata futura sperat transferre potest. *ibid.* c.
 Regularis ex ordine Præmonstratensium translatus ad ordinem S. Spiritus de Saxia potest in eo remanere non obstante bulla Pij V. 274.2.a.b.
 Regularis an legitime translatus de vna religione in aliam teneatur iterum profiteri quæruntur & resoluitur affirmatiue. 274.2.c.f.
 Regularis translatus ad aliam religionem, vt fiat prælatus, deposita prælatura fit monachus posterioris ordinis. 277.2.a.
 Regularis translatus potest tenere beneficia ordinis posterioris, nisi fuerit de Mendicantibus. *ibid.* 2.d.
 Regularis ex mendicantibus translatus ad canonicos regulares ante professionem debet facere probationis annum. 278.1.e.
 Regularis non potest manere extra monasterium nisi de licentia superioris iusta de causa facta. 278.2.b.

Regularis translatus ad laxiorem potest inferuire beneficio curato cum licentia sui superioris si sit aliqua illius rei vtilitas. *ibid.* c. potest etiam ad manendum extra monasterium, & inferuendum curato illi beneficio à Papa facultatem petere. *ibid.* e.
 Regulari manendi extra clauitrum necessitatis parentum subuentio est iusta causa. 280.2.a.
 Regularis morbo laborans qui commode in suo monasterio curari non poterat potuit ne ad domum medici vt ibi curaret mitti, quæruntur & resoluitur affirmatiue. 279.1.b.c.
 Regularis potest exire de monasterio, & manere extra illud iusta de causa. *ibid.* f.
 Regularis iusta de causa habitum dimittere potest sicut & clericus. *ibid.* 2.a.
 Regulari prædicatori iusta causa est dimittendi habitum & prædicandi mater inops & quod nemo eius regionis linguam calcat. 280.1.e.
 Regulari beneficium simplex iusta de causa dari potest. *ibid.* e.
 Regulari agroti quomodo sit prouidendum. 281.1.a.
 Regularis potest esse vicarius episcopi & eius cubicularius. 281.2.b.
 Regularis potest dari obles pro monasterio. *ibid.* Regularis eiectus non tenetur ferre habitum, sed dimissus ex causa sic. 281.2.f.
 Regularis tenetur habitum suæ religionis patentem portare. 283.1.a.

Regulam priuare habitu & euicere perpetuo ex ordine potest Prælatus, præcipere autem vt arctiorem ordinem ingrediatur non. *ibid.* e.f.
 Regularis eiectus ab ordine subiaceat episcopo suo. *ibid.* 2.a.
 Regularis incorrigibilis eiectus è monasterio quomodo tuto in sæculo esse poterit. 283.2.b.A.
 Regularis eiectus non est liber ab obedientia sui prælati. *ibid.* d. A. Eiecti docendi & prædicandi officium non possunt exercere nisi habeant parochialem Ecclesiam. *ibid.* e. A. Eiectus potest intrare quamcumque religionem sine licentia ac si nulloquam fuisset dispensatus. 284.1.c.
 Regularis eiectus cogi non potest à confessorio, nec à indice fori exterioris vt redeat ad suum monasterium, &c. 284.2.d.e. nec potest cogi ad ingrediendum aliud monasterium, nec tenetur iurare, vt iterum in suo ordine recipiatur. *ibid.* f. eiectus ab ordine & ordinatus diaconatus poterit à suo ordinario presbyterio insigniri, nisi irregularitas vel quid aliud obster. 286.2.c.
 Regularis virtute iuris communis transire potest de laxiore ad arctiorem cum licentia sui superioris. 287.2.f. ad laxiorem transcundi solus Papa cum causa facultatem dare potest. 288.1.a.
 Regularis beneficiarius potest de fructibus sui beneficii disponere æque ac secularis. 345.2.f.
 Regularis simplex quæruntur suo monasterio, alij alijs. 346.1.c.d.
 Regularis simplex de nihilo potest disponere sine licentia, beneficiarius autem sic. *ibid.* e.
 Regularis cui prælatus beneficium aufert, quia vult, potest opponere cum malo animo id facere. 348.1.e.
 Regulari potest concedere Papa, vt 500. aureos possit in vsus pios impendere, ita vt à nullo prohiberi possit. *ibid.* 2.c.
 Regularis fugientis ex monasterio sine licentia pœnæ. 349.1.b.c.
 Regularis renuncians beneficium regulare cum pacto, vt sibi conferatur aliud pro recompensa, eo adepto est simoniacus realis. 79.1.c.* largiri tamen potuit pecuniam ne iniquitaretur in secundo beneficio, si illud canonice adeptus fuisset. *ibid.* 1.
 Regularis ante ætatem presbyterio insignitus sine irregularis excessione in choro inter sacerdotem & similibus quæruntur, & resoluitur negatiue. 194.1.e.f.
 Regularibus peculia habere rerum mobilium cum licentia Papæ, vel prælati non est prohibitum. 114.2.e.*
 Regularis canonicus qua ratione proprium habere possit. 115.1.c.
 Regularis qui de quadam muliere interfecta dixit aliquid, ex quo delatus est ad iudicem interfectorem, & occisus, non est irregularis. 147.2.b.
 Regularis congregatio an habeat facultatem cognoscendi de hæresi & statuendi de ea, quæruntur & resoluitur negatiue. 120.2.b.*
 Regularis illa congregatio non potest augere pœnam de eo crimine de quo non potest cognoscere, sed sic de iis de quibus potest cognoscere. *ibid.* f.
 Regularis conuersus dimisso habitu se immiscens enormibus perdat ne priuilegijs sui quæruntur, & resoluitur negatiue. 113.1.c.d.*
 Religiosus conuersus æquè gaudet priuilegio fori ac alius clericus. *ibid.* 2.c.
 Regularis ante ætatem promotus post ætatem competentem celebrare iustus & in vltimo loco presbyterorum sedere, cum ad agendas gratias surrexisset, vt locum dignorem occuparet duos religiosos pepulit, fuit excommunicatus & grauitur peccauit. 254.2.c.d.*
 Regula nulla est tam generalis quæ non patiatur aliquam exceptionem præter vnam. 274.2.d.*

REIPUBLICÆ.

Reipublica interfect vt digniores ad publica munera eligantur. 252.2.e.* & delicta puniri. 155.2.f.

RELIGIO, RELIGIOSVS.

in Religionibus non desunt aliqui seminantes odia inter homines diuersarum nationum. 19.1.b.
 Religiosi non tenentur obedire prælati in omnibus, sed secundum regulam. *ibid.* 2.b. appellare ab eo possunt. *ibid.* c.
 Religiosus in vno monasterio receptus & filius eius factus non potest cogi sine sua culpa per ad aliud transire, nisi per speciale ius sit statutum contrarium. 19.1.d.

Religiosorum

Religiosorum receptio pertinet ad praelatum & conuentum. 20. 1. a. b.
 Religiosi solemnizantes matrimonia non solum sunt excommunicati, sed etiam suspensi. ibid. 1. d. e.
 Religiosi grauius puniuntur solemnizantes matrimonia contra parochorum voluntatem quam alij sacerdotes & cur. 21. 1. a.
 in Religione quadam conuersio qua antiquiores solum habent vocem in capitulo reprobatur. 12. 2. c. d.
 Religiosus omnis professus subdiaconus habet vocem in capitulo etiam ad electionem praelatorum iure communi. ibid. d.
 Religio nulla potest condere statutum iuri communi contrarium sine Papae dispensatione. 34. 1. c.
 Religiosi qui volunt ab alieno ordinari debent habere litteras dimissorias sui diocessani. 55. 1. c. A.
 Religiosorum ordinarius ad dandas litteras dimissorias est eorum superior, si habeant privilegium ad hoc. 82. 1. c.
 Religiosus criminis socium non tenetur ad denunciandum illud superiori, falsum est dogma. 54. 2. e. *
 Religiosus qui acceptauit beneficium ad quod requirebatur paulo plus studuisse ex precepto sui Superioris est tutus in conscientia. 63. 2. e.
 Religiosus qui accessit ad ordines accipiendos cum aliqua dubitatione verè eos accepit. 66. 2. b.
 Religiosus illegitimus non potest habere beneficia Ecclesiastica. 70. 1. e. quod limitatur ad praelaturas. ibid. f.
 Religiosus translatus ad aliam religionem sedere ibi debet iuxta professionem in ea emissam, sed translatus vt praefertur, i. iunctiata, praefectura sedebit post praefectum. 94. 2. c. d.
 Religiosus simplex non potest se obligare nisi de mandato sui superioris. 97. 2. d.
 Religiosi obligationes actiuae & passiuæ cedunt monasterio cuius est filius. ibid. f.
 Religioni etiam militari qui se dedit suscepto sacro ordine non retrocedit. 102. 1. d.
 Religionem quis ingredi potest, etiam si uxorem duxerit, modo cum ea rem non habuerit. 105. 2. c.
 Religiones militares vere sunt religiones & praefertim religio S. Ioannis. 106. 2. d. e.
 Religionis per professionem quæ non sit vera religio, nemo fit religiosus. ibid. f.
 Religiosus qui fecit professionem nulliter ex religione emissus tuta conscientia uxorem potest ducere. 107. 1. e. f.
 Religiosorum regimen melius est esse perpetuum quam triennale. 119. 2. f.
 Religiosus professus nullum habet dominium in bonis patrimonialibus. 127. 1. e.
 Religiosus habens administrationem donare potest inter viuos sed non causa mortis. 127. 2. b.
 inter Religiosos probos non auditur vox, appellatio, hoc quomodo intelligendum. 139. 1. b.
 Religiosus non est Iudæi filius qui ordinem professus est, cuius constitutiones verant quemquam ex Iudæis progenerum admitti. 135. 2. a.
 Religionis ad ingressum eius maxime sunt necessaria, & vt pronitas ad libidinem, possit esse rei causa. 242. 1. b. c.
 Religionis professio eius cuius parentes premuntur inopia valet, sed is profertendo peccat. ibid. e.
 Religionem an possit ingredi Anglus seminatista, qui iurauit se in Angliam iturum & praedicatorum fidem catholicam prius quam illud iuramentum impleuerit queritur & negatiue resoluitur. ibid. e. d.
 Religionem ingredi seruus non potest sine consensu domini. 242. 1. b.
 Religionem non potest ingredi obligatus ad ratiocinia. 243. 1. c. & qui habet debita donec soluat debitum si potest. ibid. d.
 Religionem ingredi cogens non excommunicatur nisi secuto effectu, sicut neque consulens & auxilium praebens. 244. 1. b. c.
 Religio vera insitui potest ad militandum. 246. 1. c.
 Religio non desinit esse talis, quamuis tota obseruantia regularis non seruetur in ea. 249. 1. b.
 Religionis de essentia non est habere generalem omnibus religiosis praesentem. 250. 2. e.
 Religiosi non possunt cogi ad proferendam nouam regulam, quam antea non voverunt. 251. 2. a.
 Religiosus in genere non est verus religiosus, sed obligatus ad se faciendum religiosum. 251. 1. b.
 Religiosus vt dimittat habitum non satis causæ est quod ab aliis iniurias patiat. 252. 2. d.
 Religiosi non debent esse valde curiosi causarum forensium. 254. 1. b.
 ad Religionem Christiani omnes quamuis ex infidelibus descendentes sunt apti vt admittantur. 256. 2. c.
 Religiosus nemo nisi volens & consentiens fieri potest. 258. 1. b.
 Religiosus nullus esse potest, nisi absoluerit annum probationis, qui vt inchoetur requirit consensum & admittentis & admitti. ibid. c.
 Religiosus manens extra monasterium cum licentia superioris residet intra illud. 261. 2. b.
 Religiosus non est, qui emisit tria vota tertij ordinis S. Francisci. 263. 1. b. sed tenetur seruare diuinam regulam. ibid.
 Religione eius potest quamcumque aliam religionem ingredi & profiteri. ibid. 2. d.
 Religiosus non fit, nisi qui voverit tria vota substantialia in manibus eum potentis incorporare religioni approbatæ. 264. 1. c. d.
 Religio sicut & vniuersitas conseruari potest in vno aliis omnibus

mortuis. ibid. e.
 Religiones sunt magna pars reip. Christianæ, in qua ius publicum consistit. 276. 2. f.
 Religionem ad laxiorem transendi licentia est contra ius commune, sed ad strictiorem. 277. 2. d. e.
 Religionem quæ vovit & postea nupit & multa aduersa pertulit, quæ viro voto narrato facultatem ab eo accepit ingrediendi religionem an debeat, & respondetur negatiue. 312. 2. d. e.
 Religionem intrare nemo debet, nisi qui sit ad eam dispositus. 313. 2. a.
 Religionem qui vovit in genere ingrediendo vnam, satisfecit voto, & egressus non tenetur alias tentare. 315. 2. e.
 Religionem qui vovit vnam ex tribus, & in vnam ingressus reiectus est ob infirmitatem, indiget dispensatione, vt in seculo manere possit. 316. 1. c. d.
 Religionem ingredi vouens non satisfacit quoquomodo, sed requiritur, vt bona fide eam ingrediatur. &c. ibid. 2. d.
 Religionis vita non est dura sed facilis & suauior vita secularium. 326. 1. d. e.
 Religiosus archiorem religionem sine consensu superioris vouere potest. 326. 1. c. nec superior votum illud irritare potest. ibid. d. sed dispensare super illo. ibid. e. & multo magis commutare. ibid. f.
 Religionem qui vnam vovit intrare, potest dispensari, vt in laxiorem ingrediatur ab inferiore Papa, ibid. 1. d.
 Religiosus potest restituere damna, quæ intulit suo monasterio. 329. 2. e.
 Religiosus non peccat mortifere ob vnius oboli proprietatem. 330. 1. c.
 Religioso quando licet de iis quæ sibi in suam sustentationem data sunt in pios vsus conuertere, & quando non. 331. 2. d.
 Religioso factum legatum valet tamdiu, quamdiu Superior eo illum vti voluerit. ibid. f.
 Religiosi parentum necessitas superueniens est iusta causa excedendi ex monasterio ad eis succurrendum, praecedens efficit vt non possit iuste intrare. 338. 1. f.
 Religiosis professis non potest imponi austerior vita, si voverant limitatam seruare regulam, 340. 1. e.
 Religiosus potest esse executor testamenti obtemperata tamen prius licentia à superiore, & tutor & curator miserabilium personarum. 382. 2. a.
 Religionis habitus dario est quid spirituale cum de laico facit Ecclesiasticum. 105. 2. d. * vide professio, monachus, &c.

RELIQUIÆ.

Reliquiæ quæ sunt inclusæ legitime altaribus ad illorum consecrationem, non possunt mutari de illis ad alia. 137. 1. b.
 Reliquias sanctorum in collo portare, aut honeste in oratorio tenere licet cessante superstitione, 377. 2. d.
 Reliquias portarunt Constantinus & Helena, & fere omnes fideles piji hoc faciunt. ibid. e.
 Reliquiæ sanctorum neque vnales exponi, neque extra capsam vbi sunt repositæ ostendi debent. 378. 1. c.

REMISSIO.

Remissio inducit donationem & per consequens simoniam, quando remittenti aliquid perit, & recipienti aliquid acquiritur. 76. 2. f. *

RENUNCIATIO BENEFICII.

Renunciatio reciproca non est, quando pactum & conuentio tacita non intercessit. 44. 2. e.
 Renunciatio reciproca illicita est, quando conueniunt duo, vt alter renunciet beneficium in fauorem alicuius, & alter resignet beneficium in fauorem alicuius alterius. 45. 1. a.
 Renunciatio beneficij facta virtute mandati reuocati, sed non in iurati valida est. ibid. e. f.
 Renunciatio facta donec consensus praeteretur, nullum parit effectum, etiam si sequatur admissio, & collatio beneficij renunciati. ibid. 2. e.
 Renunciatio tituli ab ordinato ad diaconatum est ipsolute nulla. 51. 2. a. per Renunciationem spontaneam non perdit quis possessionem beneficij donec eam relinquat. 82. 1. d.
 Renunciatio beneficij coram notario non valet sine auctoritate Superioris. 42. 1. f.
 post Renunciationem beneficij factam in manibus superioris potentis illam admittere beneficium retineri non potest. ibid. d. post talem renunciationem capiens fructus beneficij tenetur restituere eos deducto salario mercenarij si inferuiat. 43. 1. b.
 Renunciatio & obligatio inter viuos ab vltima voluntate quomodo differat. 286. 1. f.
 Renunciatio beneficium in manibus ordinarij cum spe quod ipse vel alius conferat illud alteri secundum suam voluntatem non peccat. 66. 2. b. *
 Renunciare beneficium cum spe vt detur idoneo, & quod is gratus futurus est non est simonia. 67. 1. a.
 Renunciare beneficium cum intentione, vt conseruatur alicui certæ personæ non est contra Bullam Pij V. de confidentialia. ibid. 2. b.
 Renunciatio beneficij praemisso pacto, quod ordinarius conferat illud Iohanni est simoniaca. 68. 1. b.
 Renunciatio reciproca illicita quænam sit. 68. 1. c. * Renunciatio illicita non est quando interuenit intentio mentalis, sed tacita vel expressa conuentio. ibid. f. Renunciatio beneficij in manibus collatoris cum spe, quod ipse dabit cuiuspiam eo digno, quem ipse nominauerit licita est. ibid. 2. c.
 Renunciatio simoniaca est ipso iure nulla, & omnia quæ illam sequuntur. 69. 1. c.

Renunciatio cum spe vt conferatur tali, modo non interueniat pactum, vel conuentio cum collatore non est illicita. 71. 2. c.
 Renunciatio reciproca cum pacto facta non valet, vnde qui sic renunciarunt possunt restitui sua beneficia ab episcopo, post absolutionem ab excommunicatione. 74. 2. e. f.
 Renunciatio omnis beneficij facta sub modo & conditione est simoniaca. 81. 2. a.
 Renunciatio in manibus superioris fieri debet, & talis qui possit inuitum destituere. 109. 2. e.

REPUDIUM.

Repudium Moisaicum vel nunquam licuit vel saltem post Christum non licuit. 300. 2. b.

RES.

Res omnis per quamcumque res nascitur per eandem dissoluitur. 38. 2. f.
 Res quæ culpa caret in damnum vocari non debet. 44. 1. b.
 Res per quas causas soluitur per eandem nascitur. 136. 2. c.
 Res iudicata pro veritate habetur. R. 1. 137. 2. a.
 Res inter alios acta non praedicitur aliis. ibid. e.
 Res quæ culpa caret in damnum vocari non conuenit. 148. 1. e.
 Res promissa vel legata cum perit sine culpa debitoris, non tenetur ad eam soluendam. 166. 2. a.
 Rem promissam praestandi difficultas non excusat promittentem ab illa praestanda. ibid. b.
 Res deputata ad vsum vnum non debent in alium vsum conuerti nisi auctoritate principis. 175. 1. f.
 Res cum suo onere transit. 205. 1. b.
 Rei suæ traditioni quisque potest modum imponere. 211. 2. e.
 Rei suæ quilibet est moderator & traditioni rei suæ potest adiacere modum qui nec vris nec impossibilis sit. 230. 1. b.
 Res iudicata pro veritate habetur & contra rem iudicatam nulla partium auditur per viam iuris. 285. 1. a.
 Res omnis per quamcumque causas nascitur per eandem dissoluitur. 299. 1. d. fallit in sacramentis. ibid.
 Rem quæ culpa caret in damnum vocare non conuenit. 102. 1. d. *
 Res extincta nihil operatur. 111. 1. f.
 Re illius frustra expectatur euentus, quæ etiam si eueniret, nullum produceret effectum. 34. 1. e. *
 Rem suam exportare cuique vbiicumque voluerit, iuris naturæ est. 212. 2. a.
 Res vno respectu potest appellari vno nomine & alio respectu altero. 276. 1. c. *

RESRIPTA.

Rescripta ad lites & ad beneficia in quo differant. 22. 2. a.
 Rescriptum pro alio pro immunitate eius impetratum sine eius consensu valet. 23. 2. b. c.
 Rescriptum ad lites pro coniuncta persona aliquis impetrare potest sine eius consensu. 23. 2. d.
 Rescriptum ante praesentationem non queritur iurisdicatio iudici, nec praesentatori. 41. 2. c.
 Rescripti alicuius intimatio fieri debet per porrectam scripturam authenticam. 80. 1. d. & per partem aduersam & procuratorem eius. ibid.
 Rescripti autentici transumpto non tenemur credere, nisi sit factum auctoritate iudicis, & parte cuius interest citata. ibi. f.
 Rescriptum principis facit ius non solum quoad partes sed etiam quoad alios. 164. 2. f.
 Rescriptum est genus ad rescripta principum & inferiorum. 265. 1. b. *
 Rescriptum à Papa factum & ab ordinario quomodo differant. ibi. c.
 Rescriptum in iure solum est Apostolicum, imperiale seu regium. ibid. e.
 Rescripta principum faciunt ius, etiam quoad alios nominatos in rescriptis pro similibus casibus, non rescripta inferiorum. 265. 1. e. *

RESIDERE, RESIDENTIA.

Residendi necessitas est duplex, altera qua quis residere debet continuo seruando, altera qua debet residere vt lucratur fructus. 145. 2. a.
 Residere lex praecipiens comprehendit eos qui vtroque modo ad residendum obligantur. ibid. f.
 Residentiam quæ beneficia requirunt intelligunt personalem. 146. 2. a.
 Residere non cogitur dignitas cui assignatæ non sunt distributiones iuxta Conc. Trid. & cuius praedecessores à sui fundatione non resederunt. 146. 1. b.

RESIGNATIO.

Resignationem beneficij qui impeditus legitime intra tempus praestitutum non publicat, non perdit beneficium. 43. 2. c. Resignatio facta in manibus Papæ, de beneficioprius resignato in manibus ordinarij nihil valet. 45. 2. b. c.

RESTITUTIO, RESTITVERE.

Restitutio ita faciendæ est vt veniat in manus domini res subtracta, alioqui nihil valet. 160. 1. e.
 Restituere rem furtiuam furti tenemur nisi sit suspicio, cum non restitutum. ibid. 2. a.
 Restituere tenetur viator, quæ in via surripuit, vt mendicantem & via incommoda vitaret. ibid. c.
 ad Restitutionem aliquis obligari potest ex eo quod sine sua culpa gestum est cum exemplis. 163. 1. f.

Restituere quis damnum ex æquo debet quando in re damnificauit, sed si damnum intulit in re nondum adepta non tenetur damnatum omne rescire. 178. 2. a.
 Restitutio omnis grauis ei qui restituere debet censetur, sed firma stat regula, non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum. 110. 2. b. *
 Restituere tenetur ad peccandum inducens si vi metu vel dolo induxerit, non aliis. 113. 2. d.
 de Restitutione praecipuum obligat pro semper sed non ad semper. 153. 1. f.
 Restituere non obligat violatio caritatis, sed tantum iustitiæ. 218. 1. f. *
 Restituere tenetur impediens bonum alterius qui ius habet in re vel ad rem, & non alij. 220. 1. a.

REVELANS.

Reuelans delictum occultum antequam à iudice iuridice iubeatur peccat. 56. 1. f. *

REVS.

Reus cogitur edere instrumenta sua fisco actori ratione publicæ utilitatis. 33. 2. b. & multo magis in causis spiritualibus. ibid. c.
 Reus interrogatus à iudice competente negans suam crimen, peccat mortaliter. 189. 1. c. *
 Reus interrogandus non est regulariter de crimine aliorum nisi de crimine læsæ maiestatis & quibusdam aliis. 262. 2. c. *
 Rixæ iniustæ qui causam dat erit irregularis, si ex ea accessorie oriatur altera rixa, in qua aliquis occidatur, secus si non accessorie secunda rixa orta sit, sed per se sedata prima. 149. 1. c. *
 Rixantem fabrum cum alio si quis arripit, & in scalas proiciat, vnde is vulneratus obeat, is alius non est irregularis. ibid. f.

RUTHENI.

Rutheni & Moschouitæ ad penitentiam & communionem Catholicorum qua ratione admitti possint. 111. 1. d.
 Rutheni & Moschouitæ penitentes quomodo absolui possint vel non. ibid. f.

S

SACERDOTES, SACERDOTIVM.

Sacerdotes peste infectis quomodo sacramenta ministrare possint. 12. 2. e.
 Sacerdotes qui tenentur sacramenta ministrare, non debent fugere tempore pestis. ibid. f.
 Sacerdotio probato probantur alij ordines, sed probato acolytatu, non probatur tonsura & minores. 128. 1. c. d.
 Sacerdos qui cum filia spirituali fornicatur debet deponi, & alias pœnas subire. 121. 2. e. *
 Sacerdotum in testimoniis de his quæ in sacris confessionibus audiuerunt praestitis nullus iudex suum debet fundare iudicium. 122. 1. a.
 Sed potius eos debet deponere & atrocissime punire. ibid. b.
 Sacerdos qui vsus est aliqua superstitione ad futurorum cognitionem non est excommunicatus in Bulla cœnæ 191. 1. f. quomodo mortaliter vel venialiter peccauerit in hac re. ibid. 2. a.
 Sacerdos prosequens eum à quo multa damna acceperat, & cum apparitores in eum misisset, is in domum fugiens cum euadere non posset, se praecipitavit & interfecit, queritur an sit irregularis, & respondetur negatiue. 143. 1. d. e. *
 Sacerdoti non est illicitum insequi malefactorem suum, nec procurare vt capiatur. 144. 1. a. *
 Sacerdos nullus excusari potest in totum à peccato ob ignorantiam iuris insignitens irregularitatem in causa mortis. 146. 1. d.
 Sacerdos qui male affectus à latrone post sex horas dixit nomen eius, intendens eum non posse inueniri, eo inuenuto, & intercepto, non est irregularis. 147. 1. a.
 Sacerdos est irregularis qui post pulsum, *Aue Maria*, vocata ad se muliere, & cum ea in Ecclesia conclusus, post egressum ipsius mulier occisa fuit, & post aliud homicidium est sequutum. 150. 1. c. *
 Sacerdos irregularis qui cõsuluit abortum, si factus animatus erat alioqui non. 154. 2. c.
 Sacerdos qui scire cupiens per somnium futura aliqua fecit quæ narratur an peccauerit, queritur & dicitur sic. 191. 2. d.
 Sacerdos putans se consecrare 10. hostias & sunt 11. nullam consecrat, sed sic si putat se hostias quæ sunt ante se. 199. 1. e. *
 vide presbyter, clericus & multa alia.

SACRAMENTVM.

Sacramentum nullum sine materia substantiali consistere potest. 64. 2. a.
 Sacramenti ad iterationem non sufficit materia & formæ repetitio, sed necessaria est intentio. 61. 1. b.
 Sacramentum vel sacramentale aliquod cum dubitatur an sit acceptum debet assumi cum conditione. 67. 1. e.
 Sacramenta inopimencia characteris non requirunt vllam actum suscipientis. 104. 1. b.
 Sacramentum non potest pendere à futuro euentu vel futura ratificatione. 111. 1. c.
 Sacramentalia non conferunt gratiam ex opere operato sicut sacramenta. 235. 1. b.
 Sacramentum inualidum facit diuersitas verborum formæ per quam corrumpitur substantialis verborum sensus. 376. 2. b.

Sacramenti verba mutata ad fouendum errorem intolerabilem destruuunt sacramentum. ibid. d
Sacramentis cum aliqua necessaria defunt suppleri non possunt, sed ipsa sunt repetenda. 9.2. b.*
Sacramentalia ab Hæreticis notoriis non licet accipere nec sacramenta præter baptismum in morte. 11.1. d
Sacramenta qui accipit sine animo recipiendi illa, non illa recipit, sed est fallax. 24.2. c.*
Sacramentum ipso iure est irritum si qui illud ministrat non habet intentionem conferendi illud. 198.1. f.*
Sacramentis & beneficijs ecclesiasticis indigni sunt mortifero peccato infecti. 199.2. b
Sacramenta aliq̄ conficere & ministrare qui sit inhabilis grandis excessus est. 203.2. b

SÆCVLARES.

Sæculares in suo sæculari statu saluari non posse cogitatio fatanica est. 320.2. a

SALARIVM.

Salarium cum augendum esset alicui publico ministro à decurionibus, an is qui dedit 4. suffragia, sine quibus id augmentum factum fuisset teneatur ad restitutionem, quæritur & resoluitur. 215.2. b. c.*
Salarium cui vere debetur maius quam quod ei datur potest illud accipere. ibid. c. resoluitur negatiue quæritio supra dicta, & iustum salarij augmentum fuisse decernitur. 216.2. d

SALTANS.

Saltans cum muliere grauida quæ abortum facit, quando est irregularis, & quando non. 155.1. e. f.*

SARACENVS.

Saracenis qui necessaria bello faciendo Christianis subministrant excommunicantur. 120.1. b.*

SARTORES.

de Sartoribus qui ducunt emptores ad mercatores statutum curiæ Capitolinæ. 186.1. b. dubia circa illud. ibid. c
Sartores qui accipiunt plus pro mercede qua ducunt emptores ad mercatores quam eis sit statutum non tenentur ratione iusti metus id restituere. ibid. 1. c. neque ratione ipsius statuti. ibid. d

SCANDALVM.

Scandalum pusillorum quale sit, & Phariseorum. 107.1. f. propter scandalum proximi nemo tenetur relinquere bona spiritalia aut temporalia. ibid. 2. a
pro Scandalo vitando illa quæ non sunt cum peccato mortali coniuncta sunt relinquenda, quomodo hoc sit intelligendum. ibid. b
ob Scandalum nemini bona spiritalia aut temporalia sunt relinquenda. 189.1. c

SCHISMATICI.

Schismatici ab Ecclesia quomodo recipiendi. 10.1. d. e
Schisma est peccatum quo quis se separat ab unitate Ecclesiæ volendo subesse ei vel membris eius. ibid. f
Schismatici vel hæretici qui ad festa Catholicorum veniunt non recipiendi. ibid. 2. c

SCIENS, SCIENTIA.

Scienti & consentienti non fit iniuria neque dolus. R. I. 54.2. b
Scienti & consentienti non fit iniuria neque dolus. R. I. 95.2. c
Sciens quod res est sua & credens iuste, quod est sua à restitutione excusatur. 258.2. a
Scientia & credulitas mortis coniugis excusant secundo nubentem. ibid. b
Scire est veritatem visu perceptam in mente retinere. 129.2. d.*
Scire quis id non dicitur, quod non potest probare, ad hoc quod teneatur illud denunciare. ibid.

SCRIPTVRA, SCRIBERE, SCRIPTA.

Scriptura qui actus indigeant, & qui non vt sint validi. 20.1. d. e
Scribere quomodo seruuile opus non sit. 119.1. f. Sed sic si sumatur pro de scribere. ibid. 2. a
Scripta aliena manu scripta in scrinio ipsius reperta nisi subscripta sint manu propria alteri nocere non possunt. 124.2. a.*
Scripta imperfecta & inemendata & indigesta etiam propria manu exarata non possunt alicui iure obici. ibid. b
Scripta sua scriptori emendare & corrigere licet, donec sunt in membranis. ibid.
Scribere aliquid nemo potest, quod non lima & correctione primo egeat. ibid. d
Scripta ita vt intelligi nequeant pro non scriptis habentur. 125.1. a
Scripturæ vna pars declaratur per ea quæ alibi sunt scripta. ibid. 2. d. Scriptor operis excusandus venit, qui in fine sui operis se Eccl. Rom. iudicij subicit. 126.1. c

SCRVPVLVS.

Scrupulus qui anguntur non desunt habere fidem. 66.1. f. Scrupulus à vero dubio differt, & calcato scrupulo tollitur dubium. 2. d

Scrupulus, est argumentum aliquod apprensens contra id quod creditur vel opinatur. 191.1. d
Scrupulum & conscientiam erroneam deponere proprio iudicio quisque potest. ibid. e
Scrupulis agitur eo quod religionem ingressus ex voto sexies exierit quid faciet. 320.1. a
Scrupulosus credens se excommunicatum confessario pio & erudito contrarium dicenti debet acquiescere. 217.2. c.*
& Si verè esset excommunicatus liber tamen esset à pœna coram Deo. ibid. f. gaudet etiam omnibus bonis Ecclesiæ, ac si non esset excommunicatus. 121.1. a. nec tenetur querere aliorum consilium, imo querens peccat. ibid. c. peccat venialiter non acquiescendo eius consilio dicenti eum esse fati confessum. ibid. d
Scrupulus & dubium quomodo differant & quid sit scrupulus. 127.1. c*

SEMEL.

Semel dicatum Deo non potest in vsu humanos transferri, hæc regula multis explicatur. 324.2. b

SENATVS, SENATORES.

Senatus Mediolanensis potuit mutare ob causam testatoris voluntatem. 189.1. a
Senatus Mediolanensis habet regalium vsu à suo rege. ibid. b
Senatus Mediolanensis de domo quadam vendenda decretum defenditur. 190.2. e. f
Senatores & liberi eorum cur cum quibusdam personis matrimonium contrahere iure ciuili sed non pontificio prohibeantur. 158.2. f.*

SENECTVS, SENEX.

Senectus metaphoricus morbus est & non venit in litteris beneficijs, quæ sunt ambiciose nomine morbi 168.1. b
Senex quamlibet grauis, & quamlibet impotens potest contrahere matrimonium. 15.1. c.*
& Scotus qui contrarium tenere videtur relicitur. ibid. 2. b
Senes quinam non debent contrahere; & quando Scoti sententia vera est. 42.2. e

SENTENTIA.

Sententia lata à iudice non competente nulla, sicut & illa quæ sine citatione præcessit. 139.2. f
Sententia iniusta non obligat in conscientia. 141.2. c
Sententia in se iniusta non prodest in foro Dei, ei pro quo datur & c. 1. e.*
Sententia de matrimonio lata non ita transit in rem iudicatam, quin de integro possit cognosci. 53.1. c

SEPVLTVRA, SEPELIRI.

Sepultura locus tribus modis dari potest, & qua ratione eum episcopus dare potest, vel non. 234.1. d
Sepultura electio est actus pertinens ad vltimam voluntatem, & mutari potest. ibid. 2. e
Sepeliri debet omnis qui in Paschate communicauit in loco sacro nisi in certis casibus. 235.2. f
Sepultura quis priuandus non est ob peccatum veniale. 330.2. b

SEQUESTRVM.

Sequestrum positum in casu elem. 1. de seq. possess. non tollitur per concordiam partium, donec iudex declaret finitam esse litem & concordiam validam. 124.1. b

SERMONES.

Sermones morales vniuersales minus sunt vtilis & cur. 138.1. e.* vide verba, oratio.

SERVILE, SERVVS, SERVIRE.

Seruile opus illud est opus manuarium quod proprius conuenit seruis, quam in quibus seruitur. 119.1. f
Seruile nullum sit opus eo quod ob lucrum fiat. ibid. 2. b
Seruus fugitiuus ad dominum redire debet, vel eum contentum facere nisi iusta causa excuset. 122.1. d. qualis est timor perdendi vitam, vel ne ad trimes adigatur. ibid.
Seruus hic tenetur suum pretium hero, vel per se vel per alium soluere. ibid. d
Seruire concubinario in licitis licet, in illicitis non. 223.1. d.*
Seruus concubinarij consentiens in eius peccato & complacens hero peccat. ibid.
Seruus concubinarij quot modis peccet ei seruiendo, & qua ratione absoluti non possit. ibid. e. f
Seruire quis potest peccatori in alium finem quam in peccatum. ibid. 2. c. Seruire meretrici quatenus liceat. 234.1. 2

SIGILLATOR.

Sigillatoris pœnitentiarij libri cur potius in manu datarij quam summi pœnitentiarij venire eo mortuo debeant. 121.2. c. d

SIMONIA.

Simoniam confidentialiter præsumitur commississe, qui sibi renunciant beneficiū etiam ob pietatē certos fructus offert. 42.1. c
Simoniam ex parte resignantis completa dicitur, eo quod talem facit resignationem, quæ si non esset simoniaca valeret. 74.1. c
Simoniam ex parte resignatarij completa non est, quando tradit

apocham promissionis fructuum, sed non ipsos fructus. ibid. 2. b
Simoniam vt sit completa sufficit, quod vtrique sit pro parte adimplere. ibid. e
Simoniam conuenionalis resignare beneficium litigiosum cum pacto vt euicta lite resignatarius consentiat pensioni. 75.1. e
Simoniam ignoranter de beneficijs prouisi non incidunt in censuras, debent tamen quam primum beneficia renunciare. ibid. d
Simoniam pacta non sanant scientia ordinarij collatoris inferioris Papa. ibid. e
Simoniam pacta qui quatuor commisit, & in reualidatione gratiæ trium tantum fecit an mentionem, propter quartum omissum indiget noua reualidatione quæritur & negatiue concluditur. 77.1. c. d
Simoniam vt sit pactum in materia beneficiaria non requiritur vt per illud aliquid pereat promittenti, & aliquid acquiratur promissario. 78.2. e. Præcedens conclusio necessariam esse gratiæ reualidationem ob quartum pactum omissum consulenda demonstratur. ibid. e
Simoniam tot fuerunt commissæ quot fuerunt pacta simoniaca, torque sunt absolutiones necessariæ, quot sunt incurse excommunicationes. ibid. f
Simoniam realis commissæ non est à duobus competitoribus, quorum alter alteri promisit, se consensurum pensioni, si illud assequeretur qui postea pensioni consentire noluit. 79.1. f
Simoniam non inducit nisi debiti illius remissio, quod potest ab inuito exigi. ibid. 2. a
Simoniam committunt competitoris qui conueniunt vt alter non opponat impedimentum, & alter consentiat pensioni. ibid. c. d
Simoniacus est concurrere omittens pacto inuito aliquid recipiendi. 80.1. c
Simoniam admittit, qui re æstimabili pecunia tollit impedimenta, quæ iudice opponi possunt ibid.
Simoniacum quid iure poli non iudicatur, quod iure poli tale censetur. 81.2. e
Simoniam pacta ab alio sine suo consensu facta nemo tenetur approbare. sed execrari. 82.1. a
Simoniam per tertium commissam in concordia beneficij non nocet parti quo ad peccatum & excommunicationem, sed ei ius suum manet illatum. ibid. e. debet tamen ius quod per eam acquisiuit, statim acque illam nouit renunciare. ibid.
Simoniam ab alio in sui commodum commissam esse credere quis tenetur quando sunt præsumptiones verisimiles ad illam præsumendam. ibid. 2. a
Simoniam est omnis pactio in beneficijs etiam si per eam nihil perdat aut acquiratur. 83.1. e
Simoniam commissam inter resignantem & tertium, cui pensio referuata fuit, & pensionem ipsam, & collationem beneficij vitiat. 89. d
Simoniam in materia venditio omnem contractum non gratuitum designat. 90.1. c
Simoniam ad incurrendam paria sunt dare aliquid collatori beneficij, & dare alteri qui sit causa collationis. ibid. 2. c. propter Simoniam in alio quam in ordine & beneficio admissam non incurritur excommunicatio. 91.1. a
Simoniam non est extinguenda pensionem pecunia iudicæ, & illam pecuniam mutare alteri ad aliam extinguendam pensionem ei qui soluat aliquot scuta annua. ibid. f
Simoniacus realis in beneficio an possit absolui sine dimissione beneficij quæritur, negatiua est conclusio. 95.1. d. e
Simoniam aliena non nocet eam ignorant, nisi vt teneatur renunciare beneficium cum primum rescierit. 96.1. c
Simoniam realem admittit procurator qui conuenit cum resignatario, vt ille 50. libras filio ipsius quousque ad ætatem legitimam perueniret penderet, vt & fecit. ibid. e. f
Simoniam ignoranter prouisus fructus durante ignorantia perceptos suos facit, sed postquam sciuit, tenetur beneficium & fructus durante scientia perceptos restituere. ibid. 2. c
Simoniam non est resignatio ob solam intentionem quam habet resignans, vt postea tertio cedatur, sed sit talis si resignatarius promittat mediatori tertio cedere. 97.1. c
Simoniam realis commissæ est ab hero & famulo, quorum alter se obligauit, vt procuraret illi beneficium, alter vt ei in omnibus obsequeretur. 269.1. c
Simoniam ignoranter de beneficio prouisus habita illius noticia tenetur dimittere, etiam si Papa illum ad compensationem fructuum male perceptorum admisserit, si ei nouam collationem non fecerit. 277.2. b
Simoniam labem iura verantia non possunt tolli per non vsu. 59.1. a.*
Simoniam non committit, qui in actu collationis exigit id, quod pariter exigeret, si non ab ipso, sed ab alio heret collatio. ibid. 2. c
Simoniam est omnis traditio rei spiritalis facta mediante aliqua conditione quæ iure non inest & Simoniam est, studiose voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spiritali annexum. 60.2. a
Simoniam realis non interuenit cum collator beneficij se debere falso putans 100. Petro, eapetit sibi donari vt beneficium Petro conferret, & Petrus credens ea sibi deberi, ea donauit. ibid. c
Simoniam est conferre beneficium vacans cum pacto, quod resignatur alteri, vnam certam pensionem sibi, & alteram (si illius beneficium sit capax referuando. 61.1. a. b.*
Simoniam mentalis nullam pœnam nec restitutionem annexam habet. 62.2. c
Simoniam est, Patrono qui promisit præsentare sed non præsentauit, ob illam promissionem, certam pecuniam dare, sed conuenionalis

tantum, quæ non reddit inhabilem ad beneficia. ibid. 2. d.
Simoniam ab alio commissam ratificans nullam pœnam incurrit. ibid. e
Simoniam non ratificauit, qui pecuniam cognato dedit, quam ipse patrono beneficij dederat, vt eum indemnem redderet. 63.1. a
Simoniam fundantes beneficium possunt priuari bonis ei beneficio applicatis in pœnam. 64.1. b
Simoniam vt sit realis sufficit ex duobus in pactum deductis alterum compleri. 65.1. a.*
Simoniam est renunciare beneficium principaliter, vt ob id ad aliud præferatur, secus si secundario & ob causam impulsuam. ibid. d. e.
Simoniam non est dare alia ratione quam pro pretio quærendi spiritali. ibid. f.
Simoniam non est dare temporale pro spiritali minus principaliter. ibid. 2. c
Simoniam non est dare vel accipere aliquid pro cura & impensis excommunicationis. 66.1. b
Simoniam non inducit intentio tollendi obligationem antidoralem, quæ non habet vim pretij. 67.1. b
Simoniam non est renunciatio beneficij ea sola intentione facta vt alteri detur. ibid. 1. c
Simoniam non committit mandans libere resignare, & admissa resignatione rogare, vt tali conferatur. ibid. d
Simoniam non dicitur reciproca, quando non interuenit pactum nec conuentio. 68.1. d.*
Simoniam reciproca non est resignare in fauorem, intentione vt alter prouocatus simile faciat ex gratitudine. ibid. e
Simoniacus non amittit iure ipso titulum beneficij simoniace renunciati. 69.1. c. d
Simoniam non inducit intentio minus principalis ibid. 2. d. e. Simoniam iure diuino prohibita non committitur nisi cum intentione emendi vel vendendi spirituale & c. nullo iure humano inducta committitur sine pacto seu conuentione. 70.1. a
Simoniam non inducit sola intentio resignatarij gratis dandi aliquid temporale, & resignantis gratis accipiendi. ibid. 1. c
Simoniam mentalis non inficit actum, nec ad vllam restitutionem obligat. ibid. d
Simoniam committit saltem in foro contentioso qui post quæsitum us aliquid in re, ante adeptam possessionem dat aliquid. 71.2. a
Simoniam an faciat expressio valoris beneficij maioris vero, ad hoc vt Papa pensioni consentiat, quæritur, & resoluitur negatiue. ibid. 2. c. d. Rursus eadem quæstio ventilatur fufus. 72.2. b. c. Concluditur solum mendacium & c. expressionem falsi valoris non posse dici Simoniam, sed cum intercesserit conuentio inter partes, ut ea fieret ad perficiendam resignationem, à Simonia auctor id excusari non posse putat. 73.1. b
Simoniam conuenionalis est si resignanti promittitur, quod precipiet fructus, vel quod talis eius propinquam ducet in vxorem, si neque adhuc percepit fructus, nec propinqua eius tali nupsit. ibid. 2. a. b. Sed si hoc factum est, tunc simonia realis commissæ erit, quare ab ea promissione discedendum est, & postea libere hæc agi poterunt. ibid. c
Simoniam est omnis renunciatio cum pacto etiam conditionali, si saltem præbit causam renunciationi. ibid. e. f
Simoniam est dare aliquid temporale, pro quærendo spiritali siue sit paruum siue magnum. 87.1. a.*
Simoniam in tantum potest crescere vt fiat hæresis ibid. b
Simoniam quæ res parua vel magna in foro exteriori efficiat, arbitrio boni viri relinquatur. ibid. c
Simoniam res minima mortalem, efficit, quæ furtum mortale non efficiet. ibid. e
Simoniam non est dare temporale pro spiritali alio respectu quam pro solutione ipsius. ibid. 2. a
Simoniam realem committunt, qui dant ministris munera, vt preces pro eis apud Collatorem interponant, obtento beneficio. ibid. f
Simoniam est si prouisus de beneficio soluat pensionem antiquam impediendi expeditionem litterarum. 88.1. a
Simoniam est rogare alicum, vt beneficium quod primum vacauerit, N. impetret & N. consentiat pensioni ab alicui constitutendæ. ibid. 2. d. sed si non sit pactum de pensione, sed ipse libere consentiat est Simoniam. c
Simoniam committi potest pro promissiones antequam ius in beneficio acquiratur, & per eas quæ sunt post litteras expeditas, vel possessionem apprehensam. 102.1. b.*
Simoniam conuenionalis factus realis si antequam celebraret virtute iubilæi absolutus est à simonia non incurrit irregularitatem. ibid. f
Simoniam an sit dare in capienda possessione beneficij aliquid temporale pro aliqua re profana ad Ecclesiam spectante quæritur & multa dicuntur. 104.1. a
Simoniam non committit qui dum accipit possessionem beneficij dat valorem semestrem sui beneficij ex constitutione Pij V. 104.2. e.* declaratur hoc quomodo sit verum, & dicitur pœnas tantum humanas tollere, & hoc non dari pro pretio. 105.1. a
Simoniam est principaliter pro receptione ad habitum religionis pecuniam accipere, non autem minus principaliter. ibid. 2. c
Simoniacus in beneficio an sit irregularis & inhabilis ad alia quæritur & resoluitur negatiue. 107.1. a. b
Simoniacus in beneficio non est suspensus. ibid. c
Simoniacus in ordine est suspensus licet non sit irregularis. ibid. e
In Simoniacos Bulla Pij V. non habet locum in beneficijs ante simoniam adeptis. ibid. 2. c

Simonia per se commissio non facit simoniacum ipso iure inhabi- lem ad alia beneficia. 110. 1. d.
Simoniacus in ordine an sit irregularis queritur & affirmatiue concluditur. ibid. e. f.
Simoniacus in ordine & simoniacus in beneficio diuersas sortiuntur poenas. 111. 1. b.
Simoniam an qui commisit imponenda sit poenitentia vt moneat eum cum quo simoniam commisit, queritur & resoluitur negatiue. 113. 1. d. e.
Simoniæ à labe non vacat concedere facultatem absoluedi à casibus referuatis pro nummo argenteo. 231. 2. c. * Hoc tamen solus Papa potest efficere, & facit in Bullis Cruciatæ & cur. ibid. d.
Simoniam iure tantum humano inductam iuste potest Papa committere, non illam quæ iure diuino est vetita. 231. 2. d. *
Simonia iure tantum humano inducta in quibus sit. ibid. e.
Simonia mentalis est mortifera, sed non excommunicat. 248. 1. d. de Simonia accusatus & infamatus de excommunicatione olim vitandus erat, & nunc non. 271. 1. e. *

SOCIETAS IESV.

Societatis Iesu clerici qui peracto biennio tria vota religionis ediderunt vere sunt religiosi. 270. 1. f. 2. a

SOCIETAS IN MERCATVRA, SOCIVS.

Societatis contractus in quo salua sorte pecuniæ aliquis fructus datur quomodo fieri debeat, vt sit licitus. 12. 1. a. b.
Societate inita ad mercaturam quidquid vnus accipit pro ea illam obligat. 99. 2. e.
Societate extincta licet eam renouare in quam pecuniam prioris societatis & lucrum ex ea consequutum licet reponere. 196. 1. a.
Societas in officijs contrahi non potest in lucro quod sperat officialis vltra valorem sui officij. ibid. b.
Societas in qua saluum capitale manet est illicita: si pereat, est licita. 196. 1. b.
Socio conferenti pecuniam post dissolutam non licet aliquid accipere. ibid. f.
in Societatem qui pecuniam contulit non potest quicquam accipere præter sortem post dissolutionem seu solutam societatem. 178. 2. d. * nisi ratione lucij cessantis. ibid. e.
Societas inita cum pacto vt ponens operas teneatur assurecare sortem & lucrum certum, est vsuraria. 174. 2. c. * sed erit iusta si separatim tres contractus libere fiant. ibid. d.
Societas leonina est in qua alter socius capit lucrum damnatum non sentiens. 175. 1. a.
Societas vt licita sit tria requiruntur, negotiatio licita, periculi subitio, & æqualitas. ibid. b.
Societas saluo capitali licita iniri potest. ibid. c.
Societas in qua ponens in dustriam subit periculum sortis dimidiæ est iniusta. ibid. 2. b.
Societas 100. ouium datarum ad biennium, ita vt ex eis detur danti 18. scuta est iniusta. 176. 1. c.
Societas in officijs Romanæ curiæ qualiter instituitur. ibid. 2. d. c. in ea abusus, qui irrepsit, à pontificibus damnati. 177. 1. a.
Societatis huius conditiones. ibid. d. e.
Societas hæc instituitur ob periculum perdendi totam sortem, si officialis moriatur antequam discedat ab hoc contractu. 178. 1. a. b. Hoc periculosum esse postea dicitur. ibid. 1. f. a.

SODOMIA.

Sodomie vitium cum propria vxore paulominus est quam cum alia persona admittitur. 110. 1. b. hoc crimen mixti fori est. ibid. d.

SOLEMNITAS.

Solemnitas non solum intrinseca, sed etiam extrinseca præsumitur longo tempore præsertim 30. annorum. 259. 2. a. *

SPADO.

Spado cuiuscumque generis sit an possit matrimonium contrahere, queritur & resoluitur negatiue. 4. 1. e. f. *
Spadonum multa sunt genera, & qui contrahere possunt, & qui non. 42. 1. c.
Spadonis vnus matrimonium validum esse asseritur. ibid. 2. f.
Spado ad copulam impotens potest remanere in coniugio contracto vt frater & soror, sed non vtendo delectatione carnali. 44. 1. d. *

S P E S.

Spes successiõis & donationis non sunt bona illius qui habet spem. 30. 1. d.

SPIRITV ALIA, SPIRITVS.

Spiritualibus annexa sunt spiritualia, sed non tam ac ipsa. 114. 2. b.
Spiritualibus annexa, quomodo sint spiritualia, etiam si annexum idem non sit eum eo quod ei annexum est. 115. 1. c.
Spiritus & spirituale multas habet significaciones. 113. 1. e.
Spirituale quid sit quatenus ad Ecclesiæ potestatem pertinet. ibi. f.
Spiritalis definitio explicatur. 114. 1. a.
Spiritualia sunt omnia sacramenta & sacramentis annexa. ibid. b. c.
Spiritus non est nomen tertie adorandissimæ Trinitatis personæ sed Spiritus sanctus. 376. 1. c.

SPOLETVM.

Spoleti statutum ne quis filie plus mille florenorum dotem det.

15. 2. a. An illud statutum seruare teneatur Spoletanus qui vxorem filiam Spoletani ducere cupit Romæ, queritur & resoluitur negatiue. ibid. c. d.
Spoleti statutum non ligat eos Spoletanos qui Spoleti domicilium non habent. 16. 1. c.

SPOLIATVS, SPOLIA.

Spoliatus à iudice sine iuris ordine ante omnia restituendus, ac si is non esset iudex. 140. 1. c.
Spolia sunt illa que debitis suis solutis clericis supersunt. 214. 1. c.
Spoliorum collectores vt euitet clericus donec in vita in pia opera. 226. 2. c.
Spolia clericorum sunt illa que reperiuntur post mortem ipsorum nondum pie impensa. 216. 1. c.
Spolia regularium degentium extra claustra debentur camera Apoftolica. ibid. 2. d.
de Spolijs clericorum duæ Iulij III. extrauagantes satis daræ & tertia eas mitigans tolerabilis. 231. 1. d.
Spoliorum nomine censenda non sunt quæ prætenso clerico ex mercatura mortuo superfuerunt. ibid. 2. c.

SPONSA, SPONSALIA.

Sponsa de præfenti cuius sponsus ingressus est religionem ante neatur expectare vltra duos menses, & dicitur annum integrum 289. 2. d. e.
Sponsus cum religionem est ingressus, cur debeat professionem in annum integrum distere, potiusquam illam breui tempore face- re. 290. 1. b. c.
Sponsus in dubio credere debet sponsam cum maritali affectu cognouisse. 296. 2. c.
Sponsalia de futuro non annihilauit Concil. Trident. sed tantum de præfenti sine præfentia parochi. 307. 1. c.
Sponsalia dissoluntur per ingressum religionis, sed cauendum ne inde infamia contra sponsam oriatur. ibid.
Sponsi infideles qui se animo non consummandi matrimonium cognouerunt conuersi matrimonium debent contrahere secundum formam Conc. Trident. 4. 1. c. d. *
Sponsi infideles conuersi ad fidem subiiciuntur canonum legibus, & cum impedimentis canonicis non possunt contrahere. ibid. e.
Sponsalia transeunt per copulam in matrimonium præsumptum, vbi non est publicatum Concilium. 4. 2. e. *
Sponsalia Catholici cum hæretica sunt ipso iure nulla, quia in his conditio turpis intercessit. 5. 1. a.
Sponsalia dissoluntur per superuenientem hæresim. ibid. b.
Sponsus cum sponsa rem habens cur matrimonium consummare in dubio præsumatur. ibid. c.
Sponsalia quamuis iusta dissoluntur per causam iustam ipso iure. ibid. d.
Sponsalia ipso iure nulla non producunt effectum matrimonij per copulam subsecutam. ibid. e.
Sponsalia non contrahit qui cum iuramento mulieri dixit, promitto tibi me aliam non duciturum nisi te, sed videtur quod sic deceptam teneatur ducere. 6. 1. c.
Sponsalia ex consensu parentum inter absentes contracta, vel non ratificata non obligant. 6. 1. e. * sed eis præfentibus vel ratificantibus facta valent. ibid. f.
Sponsalia etiam iurata dissolui possunt per mutuum consensum. ibid. 2. a.
Sponsalia dissoluntur, quando superuenit aliquid quod si à principio interuenisset non fuisset contracta. ibid. d. & sic sponsa cuius sponsus bannitus fuit sine dispensatione, alteri potest nubere. ibid.
Sponsalia etiam iurata dissoluntur, si sponsus de facto cum altera contrahat. 12. 1. c.
Sponsalia per copulam ante Concilium fiebant matrimonium. 21. 2. f. *
Sponsalia de futuro cum conditione, ante illam nihil valent, post illam, sunt efficacia. 23. 1. b.
Sponsalia non prohibentur semper quando matrimonium prohibetur. 158. 2. b. c.
Sponsalia pubes qui cum impubere contraxit, non potest ab illis resilire, antequam impubes ad pubertatem peruenerit, & tunc nisi ea consentiat sine peccato non potest contrahere matrimonium. 12. 2. d. *
Sponsalia qui contraxit cum filia cuius matrem prius cognouerat, & postea filiam ipsam cognouit, tenetur resarcire damnum. 31. 2. a. b.
Sponsalia absolute inter duos secundo consanguinitatis gradu se attinentes contracta nulla sunt, & sub conditione si Papa dispensauerit, aliqui valida esse tenent, at aliqui plures. non. 34. a. b. * Quid tenendum sit in hoc casu sententia auctoris. ibid. 2. d.
Sponsalia clandestina cur non annullat Concilium Tridentinum, sicut matrimonium. 158. 1. e. *
Sponsalia inter raptum & raptam nulla esse possunt sicut nec matrimonium. 159. 1. a.

SPVRII.

Spurij ex damnato coitu nati non succedunt parentibus, neque ab intestato, neque ex testamento nec contra. 231. 2. c.
Spurij quomodo legituntur. ibid. f.

STANDVM.

Standum est regulæ confirmatæ à Papa, & ipsius declarationi. 274. 1. c.

Standum ei potius est quod videmus in indiuiduo effectum, quam ei quod in genere definitur non esse effectum vel fieri non posse. 43. 2. c. *

STATVTVM.

Statutum ciuitatis factum in fauorem personarum porrigit effectum extra territorium sanguinum. 224. 2. d.
Statutum in vno correlatiuo habet locum in alio si modo eadem ratio militat. 253. 1. f.
Statuitur cum quid, & illa omnia statuta videntur sine quibus vel nullomodo, vel commodè illud fieri nequit. 297. 1. e.
Statutum confratriæ quo cauetur ne quis confratrum possit conueniri coram iudice ecclesiastico vel seculari ab alio confratre non est contra libertatem Ecclesiasticam. 182. 1. b.
Statutum à tempore immemoriali seruatum habet vim priuilegij contra libertatem Ecclesiæ. ibid. d.

S. STEPHANI MILITIA.

S. Stephani militia, in qua vouentur tria vota caritatis, pudicitie & obedientie est vera religio. 246. 1. a hæc militia non requirit aliquem ordinem, imo neque clericatum in his qui armatractant. ibid. b. Hi milites expresse vel tacite paupertatem vouent, & liberam testandi potestatem non habent. ibid. f. Argumenta quæ probant eam non esse veram religionem diluuntur. ibid. 2. c. d.

STIPVLATIO.

Stipulationis pars tolli potest per acceptilationem eius manente stipulatione firma quoad reliqua. 200. 1. b.

STVLTVS.

Stultus non debet melioris esse conditionis quam sapiens. 37. 1. c.
Stultus & si non debeat melioris esse conditionis quam sapiens, per accidens tamen aliter euenire potest. 236. 1. f. *

SVB DIACONATVS.

Subdiaconatus est iuris diuini à Christo D.N. institutus. 311. 2. a.
Subdiaconatus & diaconatus sunt integre ordines & non participatiue. ibid. b. an votum castitatis subdiaconatu annexum, Papa possit tollere queritur & resoluitur affirmatiue. ibid. e. f.
Subdiaconatu votum continentie annexum est accidentaliter iure humano, & statuto Ecclesiæ. 312. 1. d.
Subdiaconi multi dispensati. ibid. c.
Subdiaconus non habet causam legitimam, vt cum eo dispensetur, eo quod sit fraude ordinatus cognatorum, qui cum cum esset prædices pauperem esse dixerunt. 32. 6. b.
Subdiaconus dispensatus ad ducendam vxorem, an teneatur ad Horas & concluditur negatiue. 374. 2. e. f.
Subdiaconus qui sic ordinatus contraxit matrimonium non indiget dispensatione ad vtendum eo in foro conscientie. 24. 2. f. * in foro exteriori quid responderet, si matrimonium illud accusaretur. 25. 1. a.
Subdiaconus qui non est potest passionem sine stola in die paraficus vel eius partem cantare. 198. 2. a.

SVBORNATIO.

Subornatio duplex est bona & mala & quid sit subornatio. 252. 2. d. *

SVBROGATVS.

Subrogatus debet sapere naturam eius cui subrogatus est. 112. 2. c.

SVBREPTIO, SVBREPTITVS.

Subreptio non vitiat gratiam, nisi quoad illud cuius causa fuit. 25. 1. a.
Subreptitius est qui impetrans à Papa beneficium secundum, tacuit primum eo quod volebat illud relinquere. 25. 1. f.
Subreptitia gratia non valet. 29. 2. d.
Subreptio omnis non facit nullas gratias ordinarij sicut gratias Papæ. 54. 1. d.
Subreptitius est qui habens mandatum vt secum dispenseretur asserit se dispensatum. 68. 2. f.
Subreptio non vitiat gratiam nisi illud cuius causa fuit. 35. 1. a. *
Subreptio vitiat gratiam à Papa non autem ab ordinario concessam. 265. 1. b. *

SVBSDIVM.

Subsidium caritatum peti potest à clericis ratione beneficiorum si non sint pauperes, vel solum ad suum patrimonium sint ordinati. 362. 2. c.

SVCCESSIO.

Successio ab intestato cessat per successionem ex testamento. 223. 2. c.

SUPERIOR.

Superiorem recognoscenti superiori non creditur dicenti se fecisse aliquid ex iusta causa nisi probetur. 273. 2. e.

Superior potest dare talè facultatem manendi extra claustra suo subdito translatam qualem suo originario seu vernaculo. 278. 1. f.
Superior nullus potest dare facultatem suo subdito manendi extra claustra sine causa iusta. 279. 1. a. & cum iusta non sine habitu. 280. 2. b.

Superiores religionum perpetuos esse melius est quam esse triennales. 342. 1. a.
Superiores monialium ingredi earum monasteria nullo iure prohibentur. ibid. 2. d.
Superior potest auferre beneficium regulare quia vult. 348. 1. d.
Superior regulariter potest retractare aliqua mala se consentiente facta, nisi in certis casibus. 111. 1. d. *
Superiori non tollitur potestas cognoscendi de delicto se consentiente sue mandante perpetrato. ibid. e.
Superior religionis qui à Papa petijt vt liceret sibi dispensare cum suis super irregularitate, & is concessit delecta voce per breue, non potest ea vt litteris non expeditis. 200. 2. d.

SUPERSTITIOSVM.

Superstitiosum est quoties aliquis nititur efficere aliquid per causas quæ nec virtute sua naturali, nec ex diuina aut ecclesiastica dispositione id possunt efficere. 271. 1. a. *
Superstitiosæ coniurationes, quare suum aliquando sortiantur effectum, & non bonæ. ibid. f.

SVRDVS.

Surdus omnino peccauit mortaliter qui se ad omnes sacros ordines fecit promoueri. 74. 2. a. hoc tamen non omnino certum. ibid. b. & c. f.
Surdus qui fecit se ordinari falsis litteris testimonialibus ab alieno quot & qualia peccata commiserit. ibid. & 75. 1. a. remedia quibus indiget. ibid. b. c.

SVSPLICIO.

Suspicionis causa non tractanda est coram iudice recusato, sed coram arbitris. 17. 2. e.

SVS PENSVS, SVSPENSIO.

Suspensus & irregularis est inhabilis ad beneficia obtinenda sed non perdit obretra. 48. 2. c.
Suspensio quæ nunc fit, non nocet quoad præterita nec retrotrahitur. 56. 2. a.
Suspensione ab omni à iure lata & Papæ non reseruata absoluit Episcopus. 59. 1. c.
Suspensus ter est qui tres sacros ordines per falsas litteras testimoniales accepit. 74. 2. c.
Suspensio facta donec satisfaciatur, non tollitur donec iudex declaret esse satisfactum. 124. 1. b.
Suspensus an sit cui superior prohibet ne celebret, queritur & resoluitur distinguendo. 127. 2. d.
Suspensio à voce actiua & passiuæ an per legitimam appellationem suspendatur queritur & resoluitur affirmatiue. 140. 2. c. d.
Suspensio ab officio & ab ingressu Ecclesiæ per appellationem non tollitur, sed sic alia. ibid.
Suspensionis ab officio diuino & sacramentis violatio sola inducit irregularitatem. 141. 2. b.
Suspensio lata in capitulo absolute ligat singulos de Capitulo non excommunicatio. 241. 2. e.
Suspensio ferri potest absolute in vniuersitatem sed non ligat nisi culpabiles in ea. 246. 2. a.
Suspensus ab ordine non est suspensus à beneficio, & fructibus eius percipiendis. 151. 1. b. *
Suspensus à diuinis communicans vel confitens non peccat, sed solum prohibetur agere suum officium sicut prius, & ministrare. 192. 2. a.
Suspensio est censura ecclesiastica qua persona Ecclesiastica prohibetur exercitium sui officij vel beneficij ecclesiastici in totum, vel in partem. 192. 2. b. *
Suspensio à diuinis intelligitur exercendis, non autem audiendis vel suscipiendis. ibid.
Suspenditur nemo nisi ob culpam propriam. 193. 1. c.
Suspensio quid rursum. ibid. 2. b.
Suspensionis omnis violatio peccatum est, sed illa inducit irregularitatem, qua violatur suspensio à diuinis. 193. 2. d. *
Suspensus actus iure particulari sacerdotio adscriptos exercens peccat, sed non est irregularis. 194. 1. f. 2. a.
Suspensio quæ incurritur per notorium concubinatum ipso iure per poenitentiam tollitur, sed non irregularitas. 196. 1. f. *
Suspensus incurrit irregularitatem, si diuinis se ingerat, hoc quomodo sit verum. 266. 1. b. *
cum Suspensio ab oratione communicans nullam incurrit excommunicationem. 272. 2. a. *
Suspensus ab officio & suspensus ab oratione, & quis potest suspendi ab oratione per solum peccatum veniale. ibid. b.
Suspensus à confessario ministrando non efficitur irregularis. ibid.
Suspensio sicut & excommunicatio à iudice competente lata regulariter valet, & seruanda est. ibid. f.
Suspensio ab officio est generalior suspensio à diuinis, & qui suspensus est ab officio vel diuinis non incurrit irregularitatem intereffendo diuinis. 273. 2. a.

T

TACITURNITAS.

TACITURNITAS non dolosa beneficij simplicis male obtenti, non vitiat dispensationem ad obtinendum curatum impetratum. 68.2.a
 Taciturnitas temporis immemorialis vim habet tituli. 173.2.d
 Taciturnitas non omnis vitiat gratiam qualis est eius quod princeps nouit, vel quod iure inest, vel est notorium. 103.2.d
 Taciturnitas illa gratiam vitiat quæ id tacet, quod iura mandant exprimi, vel quod expressum reddidisset principem ad concedendam gratiam difficiliorem. ibid. e

TEMPORALE, TEMPVS.

Temporale non potest fieri spirituale, nisi spirituali potestate aecedente. 360.1.b
 Tempus omne in iure statutum in dubio censetur esse continuum. 188.2.b

TERTIANI.

Tertianorum regula est vera religio in certo monasterio. 272.2.a
 Vide S. Franciscus.

TESTAMENTVM.

Testamentum à parochio scriptum, & à testatore signatum in foro exteriori non valet, ac in foro conscientie qui ex eo bona possidet iuste possidet. 219.2.c
 Testamentum clerici de bonis per negotiationem quaesitis quomodo validum. 220.1.f. de qua re mouetur quaestio & probatur de bonis illicite contra alias virtutes quam specialem iustitiam non esse validum. ibid. 2.b. sed probatur contrarium. ibid. d. e
 Testamentum ad pia non quarit septem testes, sed duo sufficient. 223.2.f
 Testamento institutus hæres à volente ingredi religionem statim post professionem illius possessionem capere potest. 227.2.c. d
 Testamentum factum à volente ingredi religionem confirmatur morte ciuili illius. 227.1.c
 Testari licet volenti religionem ingredi & Episcopi consensus & conuentus ad id non requiritur. ibid. f
 Testamentariorum potestas durat vno anno post monitionem eis à iudice factam. 228.1.b
 Testator non potest committere testamentarijs instituendi vel substituendi heredem secundum ius commune. ibid.
 Testator quis pro parte, & pro parte intestatus decedere non potest, nisi sit miles. ibid. e
 Testator instituens heredem & substitutum nominans excludit monasterium quod institutus ingreditur quando expresse vel tacite eum noluisse conitar vt monasterium succederet. ibid. 2. d. si minus monasterium excludit substitutum. ibid.
 Testari velle non est testari, & velle legare non est legare. 231.1. e

TESTIS, TESTIMONIUM.

Testis iuste interrogatus reum non detegens, non tenetur fisco restituere pecuniam, quam ipse ipso iure incurrit. 217.1. e
 Testis nulliter accepti depositio prior, postponenda est posteriori. 124.1. c
 Testis vnus idonei iurati dictum inducit iustam credulitatem. 125.1. a
 Testis de auditu & alter de veritate sine iuramento non probat sufficienter. 31.1. b. *
 Testimonium de veritate est naturale & regulare, testimonium de auditu irregulare. ibid. d
 Testi vario aut contrario modo loquenti non creditur. 33.1. e
 Testes non sunt admittendi regulariter post publicationem testimonij, super iisdem saltem articulis. 41.1. b. * fallit in testibus depositis per artem. ibid.
 Testes non legitimi vt mulieres quando adduci possunt & quando non. 56.1. a. *
 Testis vnus dictum deponentis de delicto inducit semiplenam probationem sed deponendis de confessione vel de iudicio, nihil videtur probare. ibid.
 Testes contra reos condemnandos examinatos repetendos esse lex mandans est humana, & consuetudine tolli potest. 58.2. c. *
 Testimonio vnus non creditur in foro exteriori quantumque sit dignitatis, fallit in multis. 224.2. a
 Testimonium falsum nemini nocens qui dixit peccauit, sed ad restitutionem non tenetur. 90.1. c. *
 Testimonium falsum qui dixit ante laram sententiam, tenetur reuocare illud si sit in dampnum proximi. ibid. d. nisi dampnum illatum restituat, nam tunc non tenetur se infamare. ibid. e

THEATINI.

Theatinorum qui sunt clerici regularis origo. 92.1. f. eorum

præcipua sedes censenda est Roma & Ecclesia S. Siluestri. 93.1. b.

THESAURARIVS.

Thesaurarius Ecclesie S. Nicolai qui erat alias multis nominibus parum dignus quomodo puniri à Priore possit. 156.1. f. 2. a
 Thesauraria potest retineri cum capellania in eadem Ecclesia. 161.2. d

THOMAS VVALA, THOMAS MAURICVS.

Thomas Vvala Ticinensis Iuris Cæsarei professor quid contra auctorem scripserit. 190.1. c. Auctor quomodo ei responderit. ibid. d. e
 Thomæ Maurici Dominici dignitates & officia & testamentum ex quo oritur quaestio an illud potuerit facere. 223.1. c

TIMOR.

Timor si est iustus excusat à peccato violationis legis humanæ sed non à violatione legis naturalis & diuinæ. 131.1. b. *
 Vide metus.

TOLERARE.

Tolerare verbum est generale, & duplex est tolerantia vna boni approbatua, altera mali permisiua. 16.1. a. *

TOLETANA.

Toletanæ Ecclesie institutum ne descendens ex Iudæis Sarracenis & Hæreticis fiat in ea beneficiarius probatur. 17.1. d

TONSVRA.

Tonsura prima non est ordo nisi generaliter. 48.2. f
 Tonsuram qui male accepit, penitentiam sibi collatam retinere potest. 55.2. e. sed hoc negatur. A. ibid. f
 Tonsura prima non est ordo, nec necesse est, vt qui eam accipit dicat, Dominus pars 66.1. a
 Tonsuratus est mediis inter clericum & laicum, sicut nouitius inter seculares & professum. ibid. b
 Tonsura in ignitis sctis litteris dimissorijs & beneficijs sumens suspensus & irregularis non est. 192.1. d. *

TRACTATVS.

Tractatus & consensus qui sunt necessarij præcedere debent nec sufficit ratificatio ex interuallo facta. 190.2. d
 Tractatus non debent fieri super prouisione beneficiorum nondum vacantium, quod intelligitur de illicitis. 250.1. d. *

TRADITIONES.

Traditiones Apostolicæ duorum sunt generum, & quæ illar. 324.1. e

TRIDENTINVM Concilium.

Tridentini Concilij leges non receptæ suspensæ sunt. 6.1. c
 Tridentini Concilij decreta an vbi non sunt publicata obligent quaeritur. ibid. d
 Concilij Tridentini decreta publicatione non indigent. ibid. e. concluditur ea non ligare, in locis in quibus recepta non sunt, sed non quia non sunt promulgata. ibid. 2. a
 Tridentinum Concilium cur electiones secreto faciendas statuerit. 36.2. d
 Vide Concilium.

TRINITAS SANCTISSIMA versus Deus.

Trinitatis gloriosissimæ opera omnia sunt indiuisa ad extra. 113.2. f

TRIEMES.

Triemes piraticas an captiuus timore inter Turcas fabricans peccet mortaliter tractat quidam Doctor, & inclinat in partem negantem. 118.2. c. d. *
 in Triemibus Turcarum remigantes non sunt excommunicati, sed à peccato non excusantur. ibid. e
 Triemes Turcarum fabricans, modo in his non plus operari potest, quam requirit vitæ eius conseruatio non peccat auctoris sententia. 119.2. b
 ad Triemes condemnatus quod est pœna æquipollens flagitationi censetur in foro exteriori irregularis. 132.1. f. & sic ad ordines non posse promoueri. 133.1. a

TVRCÆ.

Turcis Christianus in Turcarum regione habitans arma & equos vendere potest, vt eis in bellis iustis vt an tur. 118.1. f. *

Turca bellum iustum quando gerere potest, & quomodo Christianus in eo capti iuste retinere possit & non restituere. ibid. 2. a. b
 Turcis qui adferunt cacabos & ollas, ex quibus conficiunt arma bellica, an incidant in bullam quaeritur & resoluitur. 119.2. c. d

TUTOR.

Tutoris liberatio à reddenda ratione suæ administrationis dupliciter fieri potest, inter viuos & in testamento. 286. c. quomodo ab ingressuro fieri possit, vt tutor maneat liberatus. ibid. d
 Tutor dandus non est puero viuentis auo. 302.1. a

V

VASALLVS.

VASALLO & domestico faciens iniuriam videtur eam domino facere. 80.1. c

VENDENS, VENDERE, VENDITIO.

Vendens ob dilatam solutionem carius quam præsentia pecunia pretio rigorofo vsuram committit. 169.1. d. Medina & Sotus contrarium sentientes redarguunt. ibid. 2. a. b. difficultas recipiendi pecuniam ab emente in termino solutionis & cetera non possunt hanc venditionem iustificare. ibid. c. d. Nec ratio lucri cessantis. ibid. e
 Vendere licet rem carius quam empta sit mutata forma, loco & tempore. 170.1. d
 Vendere licet rem carius dilata solutione intra latitudinem iusti pretij. ibid. f. & ob verum interesse lucri cessantis faciendo duos contractus. ibid. 2. a
 Venditio cuiusdam depositariæ Pop. Rom. an iniusta & asseritur iniusta. 177.2. c. f
 Venditio iniusta sit necesse est vt interueniat merx vendibilis & pretium iustum. 178.1. c
 Vendibile non est quicquid sacrum non est. 179.1. d
 Vendens scilicet male tenetur de euictione & ad interesse quando emptor emat bona fide non autem mala. 191.2. f
 Venditam rem emens eam esse venditam postponi debet priori emptori, etiam si prius ei tradita fuisset. 192.1. b
 Vendita re inuendibili vt est liber homo emptor rem venditam petere non potest sed pretium. ibid. 2. d
 Vendens rem certo pretio conuertendo in annuos census, si relinquat illud apud emptorem censetur vsurarius. 194.2. e
 Vendens plus iusto pretio ob dilatam solutionem est vsurarius nisi ob vnâ causam. 96.2. c. d
 Venditor de euictione tenetur iure naturali. 198.1. a
 Venditio prædicta cum adiectione facta in diem est pura. 213.2. e
 Venditio cum pacto de retrovendendo est pura venditio. 213.2. f
 Venditiones mortiferæ nullæ sunt tolerandæ, sed veniales sic. 126.2. e. *
 Venditiones ob malum finem factæ castigari debent si probarentur, quod est difficile. ibid. f
 Vendens criticum pro pretio quo valebit tali mense, pretium mens illius eligat alioquin erit vsurarius. 168.1. c. d. *
 Vendere carius ob dilatam solutionem, vel emere vilius ob anticipatam mercatoribus lanarum & pastoribus non licet. ibid. 2. e. nisi ratione lucri cessantis vel damni emergentis. ibid. f. & intra latitudinem iusti pretij. 169.1. a
 Venditor fundi aut domus si dilata solutione tantum pro singulo centenario quotannis accipiat, vsuram committit. 170.2. c. e. * nisi emptor sit in mora. ibid. f
 Venditio fundi 1500. solutis tantum tribus millibus, si ad decennam reliquorum 12000. solutio differatur ita vt 18000. soluantur est iniusta. 171.1. c
 Venditio hæc per duos contractus vel vnum duobus æquipollentem iusta fieri potest. ibid. f. Quod quaeritur & asseritur. ibid. 2. b. c
 Venditor prædicti soluta media parte pretij, altera post annum soluenda dato fideiussore de euictione, si non dederit non potest mediam fructuum partem percipere. 172.1. d. e. sed postea probatur posse. ibid. 2. b. c
 Venditor percipere potest fructus rei venditæ non soluto toto pretio. 172.2. d. *
 Venditor rei quando accepta parte pretij retinet illam cum suis fructibus donec totum soluat, emptor debet habere partem fructuum pro rata pretij soluti. ibid. e
 Venditor etiam si principio non intenderit accipere partem fructuum pro rata pretij non soluti, donec adimpleuit quæ promisit, non tamen hoc tenetur seruare. 173.2. c
 Vendi multa possunt, quæ actu non sunt. 182.1. b
 Venditor & emptor vnus & idem quomodo esse possit. ibid. 2. c

VERBA.

Per Verba futuri temporis non infligitur ipso iure pœna. 56.1. a
 Verborum improprietates non sunt extendendæ. 76.1. d
 Verba quæ in sensu denotant delictum in alio non, intelligenda sunt in eo sensu in quo proferens deliquisse non dicatur. 125.1. c. *

Verba non sunt intelligenda captiose contra proferentem, neque ita vt proferens sibi contradicere videatur. ibid. e
 Verba intelligi debent, secundum id, ad quod principaliter loquuntur & proferuntur. ibid. 2. c
 Verbum positum ad vnum finem secundum illum est interpretandum. ibid. e
 Verba alterius qui recitat non censetur illa approbare. ibid. f
 ob Verba manifestam hæresim non sapientia nemo ab inquisitoribus est interpellandus. 127.1. c
 Verba in dubio prolata ab homine non suspecto sunt in bonam partem interpretanda. 127.1. f. *
 Verba sunt intelligenda secundum vulgatum modum loquendi. 137.2. c

VERISIMILIA.

Verisimilia iuste credi possunt cum contraria non probantur. 125.1. c
 Verisimilia quæ non sunt credenda non sunt. 131.2. b. *

VEXATIO.

Vexationem tunc demum licet redimere cum inferitur iniuste & non iuste. 80.1. d. *

VIA.

Viam tutiorem in dubio quilibet videtur eligere. 99.2. a

VICARIVS EPISCOPI, VEL alterius, vicariatus.

Vicarius episcopi cui subiacet parochus contrahere volentium matrimonium, potest dare licentiam contrahendi coram non suo parochio. 21.1. a. b
 Vicarius episcopi potest dare licentiam religiosis administrandi sacramenta Euchariustie & extremæ vnctionis parochianis suæ diocesis. ibid. b
 Vicarius generalis non est incompatibilis alio beneficio incompatibili. 37.1. a
 Vicariatus non est beneficium nec compatibile nec incompatible. ibid. 2. a
 Vicarius generalis prælati eo mortuo vel suspensio moritur vel suspenditur. 38.2. d
 Vicarius constituendus à capitulo sede vacante debet esse doctor, vel alioqui idoneus. 77.2. d
 Vicarius episcopi debet esse idoneus ad id quod vice eius gesturus est. ibid.
 Vicarius quauis sit ineptus, facta tamen apud se valent si sit in minoribus constitutus. ibid. e
 Vicarius episcopi conseruatoris priuilegiorum sedis Apost. vtens hac iurisdictione videtur posse excusari. 79.1. c. d
 Vicarium statarium episcopi Poloniae an statueri debeant quaeritur, & resoluitur affirmatiue. 82.2. c. f
 Vicarium generalem etiam non statarium episcopus tenetur constituere, & ad id cogi potest per suos archiepiscopos. 83.1. a
 Vicario parochiali non omnes fructus sed congrua portio debetur, nisi omnes essent necessarij. 81.1. b
 Vicarius episcopi in choro non præcedere debet ceteros canonicos, sed stare in suo ordine. 89.1. d
 Vicarius episcopi canonicatum vacantem sine iusta causa diuidere non potuit. 107.1. a
 Vicarium non potest patronus onerare vt de terris vicariæ soluat primitias parochie. 141.2. b
 Vicaria perpetua vnita alicui dignitati vel monasterio est beneficium curatum, non tamen regulare, etiam si dignitati regulari adiuncta sit. 344.2. d
 Vicarios ad Ecclesias parochiales præsentare possunt dignitates vel monasteria, quibus id iure competit non obstante Conc. Trid. ibid. f
 Vicarios temporales possunt mutare episcopi in perpetuos, sed non sine causa, alioqui ab eis appellari potest. 345.1. a
 Vicarius episcopi non sacerdos matrimonijs contrahendis non præsit, sed sacerdotem ad id delegat. 19.2. f. *
 Vicarius parochi contrahendis matrimonijs assistere valet, etiam ad modicum tempus. ibid. 2. b. c
 Vicarium episcopi temporalem qui emittit simoniacus, sed non excommunicatus. 114.1. a. * tenetur tamen emptor vel conductor eum relinquere. ibid. b. c
 Vicaria spiritualis non est beneficium. ibid.
 Vicarium episcopi sede vacante qui canonici contulerunt vni ex ipsis eo pacto, vt omnia emolumenta vicariatus inter ipsos canonicos diuiderentur omnes sunt simoniaci. ibid. d. e. non sunt tamen excommunicati. ibid. 2. a
 Vicarius episcopi qui scripsit ad nobilem in carcere hæresis causa constitutum & c. non est excommunicatus. 131.2. c. *
 Vicarius episcopi non potest aboluere ab hæresi per Concilium. 208.2. e. sed potest episcopus ei hanc facultatem concedere, si in hac re Concilio non sit derogatum. ibid. f

Vicarius episcopi non sacerdos habens potestatem absolventi a casibus referuatis, potest eam remittere vel subdelegare. 233. 2. d. *

VIDVA.

Vidua & virgo possunt fieri religiose etiam in domibus suis manentes. 242. 1. d.
Vidua solemniter vouere potest castitatem & votum professionis accipere. 189. 2. b. & rursus. 327. 2. c.
Viduis & orphanis vt certum lucrum ex pecuniis detur nisi per tres contractus fieri non potest. 160. 1. d. *

VIGILIA.

Vigilia Pentecostes de consuetudine est ieiunanda. 378. 1. c.

VIOLENTVM, VIS.

Violentum id dicitur, quod sit a principio extrinseco passo non confente vim. 128. 2. f.
Vis illata excusat quem a faciendo illud quod alioqui facere tenetur. 148. 1. f.

VIR.

Virorum & mulierum cohabitatio quando caret periculo & quando non. 42. 2. c. d. *
Virorum prouidorum facta relata in aliquam scripturam recta prafumenda sunt etiam ex parte literam impropiando. 64. 2. a.
Viri alicuius docti auctoritas excusat quem a peccato etiam si errat. 72. 2. c.

VIRGO,

Virginem qui diu sollicitauit fingendo eam velle ducere, & tunc ad oscula & tactus peruenit non tenetur eam ducere, & dotem ob restitutionem damni dati offerens satisfaci. 12. 2. a. *
Virgini huic quare ratione dos assignabitur vel tacito eius nomine vel expresso qui eam assignat. ibid. b.
Virginem qui deflorauit contracto matrimonio sine presentia parochi quando tenetur eam dotare vel non. 17. 2. b. & similiter qui sacris initiatus vel coniugatus eam deflorauit. ibid. d.
Virginem qui stuprauit seductam falsa spe matrimonij tenetur eam dotare & ducere iure canonico. 34. 1. c. f. *
Virginem concipere posse sine violatione claustrj virginis dicitur. 43. 2. c.
Virgo confitens se cum viro rem habuisse non tenetur se confessorio interroganti an vnquam corrupta fuerit dicere se mollitie corruptam fuisse, si illud peccatum legitime confessio fuerat. 229. 1. d. *

VISITATOR.

Visitator qui in visitatione aliquid accipit concussiois crimen committit. 361. 2. d. qua pena puniatur in foro exteriori ipso iure. ibid. e. absolui potest in foro conscientie restituendo simplum. ibid. f.

VITA, VIVERE.

Vita hominum vt corrigatur siue plectendo siue ignoscendo curandum. 181. 2. d.
Vita mutatio prafertim in senectute est difficilis. 313. 2. b.
Vita Religioforum est suauius & facilis omnibus nisi ambiosis & glorioperis. 320. 1. b.
Viueri quis prafumitur iure communi vsque ad 100. annos, 53. 1. b. *
Vita mea cum periculo non teneor ab eo abstinere quod mihi alias licet, propter proximi damnum euitandum. 119. 1. a. *

VLTRAMONTANYS.

Ultramontanus ordinatus in Italia sine litteris dimissorijs etiam minoribus est suspensus suspensione inducente irregularitatem. 56. 1. d. e. & hoc modo ordinato beneficium collatum non valet, & indiget noua prouisione. ibid. e. Contrarium tamen habet infra, & solum ad ordinatum in sacris limitat. 57. 1. b. c.

VOLVNTAS.

Voluntas solum necessario vult beatitudinem, & necessario illam consequentia. 67. 2. f.
Voluntas coacta, voluntas est. 100. 1. b.
Voluntas hominis cogi non potest ad eliciendum actum immediate procedentem ab eo. 128. 2. c.
Voluntas peccandi aliquid peccatum est peccatum etiam si postea non committatur. 185. 1. b.
Voluntatem mutare quando quis prafumitur ex traditione rei facta monasterio. 166. 2. d.
Voluntaria quando non prafant inuoluntarijs. 325. 1. d.

VOTVM.

Votum religiosi, sine consensu superioris non est firmum neque etiam iuramentum. 98. 1. b.
Votum metu iusto factum est ipso iure nullum. 100. 1. f.
Votum ab initio temporis inualidum tractu temporis non conua-

lescit. 105. 1. f.
Vota metu mortis in aegritudine vel naufragio emissa valent. 106. 1. a.
per Votaria extra veram religionem approbatam nullus sit religiosus professus. 106. 2. c.
Votum omne licitum obligat nisi iuste relaxetur. 131. 1. f.
Vota que in periculo mortis vel in aliqua animi perturbatione sunt an obligent queritur & respondetur affirmatiue. 306. 2. c. f.
Votum coniugati de castitate emissum non indiget dispensatione. 232. 2. d.
Votum omne est in religionis votum commutabile etiam auctoritate propria. 242. 2. d. cuius rei ratio redditur. ibid. e.
Votum inducit valentiorum obligationem quam iuramentum quo ad Deum, sed illud quo ad homines. 243. 1. c.
Votum religionis non excedit omne bonum quia non excedit martyrium. ibid. 2. c.
Votum de non intranda religione non potest esse licitum nisi per quandam consequentiam. 243. 2. f.
Votum obedientie continet alia duo Paupertatis & Castitatis. 246. 2. c.
Votum castitatis coniugatis iure communi non sufficit ad constitutum votum solum. 247. 1. a.
Voti obligatio est iure diuino & humano, sed solemnitas voti iure pontificio est inducta. 247. 1. e.
Votum castitatis coniugatis quomodo possit sufficere ad religionis perfectionem. ibid. f.
Votum simplex est, Promissio facta omnipotenti Deo de permanendo vel ingrediendo religionem in genere vel in specie. 266. 1. d.
Votum nulliter factum ad ratificandum non sufficit manere in religione sed oportet manere animo ad illud ratificandum. 254. 1. c.
ad Votum requiritur propositum faciendi aliquid, & promissio obligandi ad illud. 267. 1. a.
Votum aliquem fecisse non est iudicandum nisi probetur. 267. 1. b.
Votum intrandi religionem impletum est per ingressum licet non fiat professio. 268. 2. b.
Vouens aliquam religionem sine intentione seruandi regularem eius obseruantiam, ad eam obligatur. 269. 1. a.
Votum de non ingrediendo regulam strictiorem est nullum. 273. 1. a.
Votum rei bonae si est maioris boni impeditum non obligat. ibid. b.
Votum simplex continentie qui vouit non potest contrahere matrimonium sine iusta dispensatione. 292. 1. a.
Votum factum a filio familias in praeiudicium patriae potestatis non obligat durante illa, sed sic illa cessante falsum. 292. 1. b.
Votum coniugati cum non valeat repugnante vxore dum uiuit, & illa mortua sic. ibid.
Votum simplex habens, licet peccet contrahendo, matrimonium tamen tenet. ibid. c.
Vota facta per iracundiam valent, & ad sui complementum obligant. 307. 1. d. Eorum tamen dispensatio, vel commutatio in praetorio sacrae penitentiariae peti potest. ibid. e.
Votum perturbatione animi factum non valet, quando est tanta, vt uolentem ponat extra iudicium. 308. 1. b.
ad Votum non sufficit propositum, sed requiritur promissio & voluntas se obligandi. ibid. e.
Votum fecit qui dixit, Domine da mihi salutem & ego seruiam tibi, intendens de seruitio in statu continentiae. 308. 2. b. c.
Vota duo fecit qui dixit, Promitto Deo mori in religione, & quae. 309. d.
Voti de essentia est, vt votum fiat Deo, vel sanctis vt hominibus deificatis. ibid. f.
Votum non fecit quae promissit in uisitoris manibus se futuram monacham. ibid. 2. d.
Votaria qui edidit in manibus non potens eum incorporare religioni non est religiosus. 309. 1. f. nec tenetur intrare religionem, sed sic vota seruare castitatis & paupertatis. 310. 1. a.
Vota simplicia non habent vim tollendi aliquid uolenti praeter libertatem vtendi matrimonio, & querendi peremptionem. ibid. b.
Votum habens paupertatis ab episcopo petat dispensationem ad querendum. ibid. c.
Vouens intrare religionem sine intentione actuali intrandi non est obligatus, sed sic, si non habuit intentionem contrariam. ibid. d.
Vouens continentiam sed cum conditione vxorem docendi quae seruet eandem simpliciter debet seruare continentiam. ibid. 2. a.
Vouens in dispensandi iustam causam non habet. ibid. c.
Vouens non commiseri mulieri quam falso suam cognatam esse existimabat, quando tenetur voto, & quando non. ibid. e.
Vouens intrare religionem & seruare castitatem, si non recipiatur quando tenetur seruare castitatem & quando non. 311. 1. b. c.
Voto penali commutato qui postea contra facit non cadit in penam, sedus quando commutata est obligatio adimplendi penam iam incursum. 311. 1. e. f.
Votum edificandi monasterium a matre factum de legitimis suarum filiarum ingressis religionem fuit inane. 312. 1. a.
Votum edificandi monasterij de bonis suis solutis debitis est licitum. ibid. c.
Votum qui post legitime factum se facit impotentem ad soluendum illud peccat. ibid. d.

Votum de intranda religione videtur extingui per matrimonium. 313. 1. f.
Voti ab executione desistere quando superior praecipere possit. 314. 1. c.
Voti commutationes inualidae non tollunt illius obligationem. ibid. 2. f.
Vota penalia in sacra penitentiaria facile relaxantur. 315. 1. b.
Vota penalia quando obligant ad soluendas penas incurfas. ibid. c.
Vouens ingredi religionem certam tenetur ad illam, & in genere tenetur ad tentandas plures, queritur an iste post ingressum in vnam si egrediatur ad tentandas alias teneatur, & resoluitur negatiue. ibid. 2. a. b.
Vouens ingredi certam religionem, si ab ea ante vel post ingressum reiciatur potest nubere. ibid. b.
Vouens profiteri in genere voto non satisfacit, si egrediatur nisi profiteatur. 316. 1. a.
Vouere quod fiat religiosus & vouere ingredi religionem sunt paria. ibid. b.
Vouens ingredi religionem in genere ingressus Carthusiam ante aetatem quam eius statuta requirunt voto satisfacit. ibid. 2. a. Gregorius XII. non concessit & auctor ipse minus probauit. ibid. f.
Vouens ingredi religionem simpliciter, si superueniente infirmitate eiciatur satisfacit. 317. 1. a.
Vouens quod fieret frater cuiusdam monasterij ante finem anni nouitatus exiens voto satisfacit, & potest matrimonium contrahere. 317. 1. d.
Vouere intrare religionem, & vouere fieri fratrem talis monasterij sunt paria. ibid.
Vouens religionem vnquam, si aliam ingrediatur & profiteatur, voto satisfecit, si non profiteatur, voto tenetur. ibid. 2. a.
Vouens ingredi religionem Capucinarum vel inferuire hospitali, si non fuit receptus a Capucinis, tenetur seruire hospitali. ibid. e.
Vouens in genere aliam religionem, non liberatur a voto si Generalis eum noluit admittere. 318. 1. c.
Vouens in genere satisfacit si adeat magnam partem contentuum regionis, in qua habitat. ibid. 2. a.
Vouens religionem conditionaliter, conditione non impleta, quae per eum non fuerit, quin adimpleretur non tenetur ingredi. ibid. 2. b. c.
Vouens religionem intra triennium finito triennio non liberatur. ibid. d.
Vouens religionem si sufficiens sit doctus ad eam intrandam, si per eum fiat, vt non euadat doctus ad eam ingrediendam tenetur. 319. 1. a.
Votum qui commutare potest, penam ob illius fractionem incursum non potest remittere. 319. 1. c.
Voto penali commutato non videntur mutatae penae ob illius violationem iam incurfas. ibid. d.
Votum de intranda religione commutat non dispensat Papa, qui petenti respondet vt aliam ingrediatur. ibid. 2. b.
Votum pecuniam dandi Ecclesiae alicuius Sancti Papa potest in aliquos alios pios vsus conuertere. ibid. d.
Vota licita & honesta sunt adimplenda vel certe auctoritate legitima dispensanda vel commutanda. 320. 1. b.
Votum de perseverando in religione magis obligat quam de intrando. ibid. d.
Voti commutatio non requirit causam obstantem executioni eius, sed sufficit quod sit melius id, in quod commutatur. ibid. 1. f.
Vota omnia iuris diuini sunt, Papa tamen in eis potest dispensare. 321. 2. c.
Voti adimpletio est iuris diuini. ibid. d.
Voti solemnitas iure tantum humano est inducta. ibid. f.
Votum dispensandum est cum est maioris boni impeditum. 325. 1. e.
Votum de intranda certa religione duo continet, quorum vnum soli Papae referuatum est, alterum non. 326. 2. b.
Votum de non tangendo mulierem libidinosam non est votum castitatis, sicut etiam non nubendi, & potest episcopus cum eis dispensare. 326. 2. d.
Vouens sacros ordines accipere, licet non sit sufficienter doctus, & c. non potest vxorem ducere. ibid. e.
Votum ingrediendae religionis non annullat collationem beneficii postea factam. ibid. f.
Votum religionis non tollitur per sponsalia etiam cum copula postea sub sequuta. 24. 1. d. *
Votum religionis non tollit sed differt restitutionis obligatio, siue ante siue post votum nata sit. ibid. f.

VSVRA.

Vsurz nullo modo pro sustentatione viduarum & pupillorum

exercenda. 12. 1. c.
Vsuram exercere non est haeresim admittere, licet credere vsuram licere sit tale. 12. 1. f.
Vsuram equiparanda est mendacio & nullo modo iuste fieri potest, sicut nec fornicatio. 170. 1. c.
Vsuram est dare redditus suos colligendos cum pacto, vt collector aliquid reddat ultra ipsos redditus. 180. 1. a.
Vsuram non est remittere centum annum vitalitium non iusto pretio soluto. 192. 2. f.
Vsuram non est dare 200. vt quotannis dum vixero certum quid frumenti vel vini mihi detur. 198. 2. b. c.
Vsuram pro redemptione captiuorum exerceri non potest. 161. 1. c. *
Vsuram exercere ad faciendam pia opera non licet. ibid. 2. e.
Vsurarium contractum faciens quem licet impune facere an peccet putans esse iustum, resoluitur negatiue. 162. 2. d. e.
Vsuram omni iure prohibita. ibid. Vsurarium illum contractum qui fecit, an tenetur restituere dubie resoluitur. 163. 2. a. affirmatiue concluditur. ibid. c. a.
Vsurarius est qui soluit pro dilatione termini ab ipso praestiri. 165. 1. a.
Vsurarius alios contractus facere potest, & testari nisi sit manifestus, & tunc sic, si dederit cautionem. 165. 2. e. *
Vsuram palliata est emere minoris iusto pretio ob anticipatam solutionem, & vendere pluris ob dilatare. 169. 1. f.
Vsuram palliata committitur in contractibus mutui palliati, & clara in contractibus mutui clari. 172. 2. c.
Vsuram vera tantum in mutuo, palliata in omni contractu committi potest. 173. 2. f.
Vsuram non admittit dans 100. ituro in Syriam ea conditione vt recipiat 125. si nauis salua redeat, alioqui nihil. 174. 1. b. c. *
Vsurarium exercitum quamuis sit contra legem naturalem, tolerari tamen potest vt ab Hebraeis exerceatur, sed sine participatione lucri. 188. 2. f.

VSVRPATIO.

Vsurpacio longa praesentia non inducit obligationem in futurum. 135. 1. f.

VT DICTIO.

Vt dictio posita in principio canonis causam finalem denotat, quae sola debet inspicere. 71. 1. f.

VTILITAS, VTILE.

Utilitas publica iuuanda & praeferenda priuata. 16. 2. d.
Vtile per inutile non vitari quando verum. 229. 2. b.

VXOR, VXORICIDIUM.

Vxor non potest sine consensu viri contrahere, nec aliquam donationem inter viuos facere. 95. 2. c. An vxor quae promissit se daturam sua bona Petro, si suam neptem in vxorem duxerit, possit eam promissionem reuocare, queritur, & resoluitur affirmatiue. ibid. d. e. monenda tamen est, vt non faciat. ibid. f.
Vxor nubendo nobili sit nobilis. 230. 1. c.
Vxor mortuante ante copulam, vir non lucratur partem dotis. 231. 2. a. b.
Vxorum occisores & aliarum cognatarum vt se Deo commendent eas prius communitate admonent. 236. 1. a.
Vxor cuius maritus ingressus est religionem non potest alteri nubere, & si nupit, non potest petere debitum, nec reddere, nisi de eius morte sit dubia. 291. 2. a.
Vxor quae clam contraxerat ante Concilium marito absente publice nupit adulterata est, & maritus eius potuit religionem ingredi. 293. 1. c.
Vxor nulla duorum potest esse. 11. 1. d. *
Vxor quae scienter nupit viro impotenti perpetuo, non potest ab eo discedere. 15. 1. c.
Vxoricideum est impedimentum dirimens, quando fit ad ducendum eam cum qua est m. x. chat. 26. 2. b.
Vxor non tenetur sequi virum extra territorium quando est periculum ne ab eo occidatur. 49. 1. a. *
Vxor adultera a iudice saeculari in pornam inclusa in monasterium, marito repenti non debet tradi, sed sic a iudice ecclesiastico. 50. 1. a.
Vxor Christiana nupta Turcae & cum eo cohabitans non potest absolui. 51. 1. e.
Vxor fidelis nupta infideli postea infideli, non potest alteri nubere, sed sic cum illo habitare sine contumelia creatoris. ibid. 2. a.

F I N I S.

Deo Iesu Christo aeterni Dei aeterno filio laus & gloria.

L V G D V N I,
EX TYPOGRAPHIA PETRI
Rolandi, Anno salutis.

---

1 5 9 4.